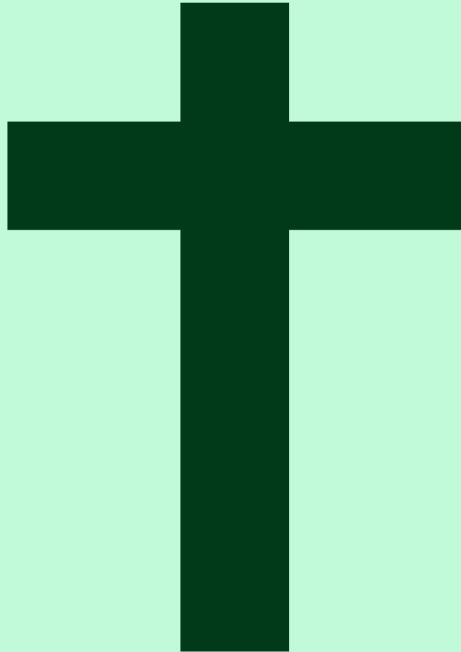

Nauəuə Asim Rəha
Uhg̃in Nəmtət̃iən Vi

The New Testament in the Whitesands language of Tanna
Island, Vanuatu

Nauəuə Asim Rəha Uhg̃in Nəmtət̃ən Vi
The New Testament in the Whitesands language of Tanna Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands Tanna, Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87

Contents

FRT	1
MATIŪ	6
MAK	76
LUK	118
JON	188
UƏK MĪN	245
ROM	307
1 KORƏN	337
2 KORƏN	365
KƏLESİƏ	383
EFƏSİS	395
FĪLĪPAI	405
KOLOSI	412
1 TƏSALONAIKƏ	420
2 TƏSALONAIKƏ	426
1 TIMOTI	430
2 TIMOTI	439
TAITƏS	445
FĪLIMON	450
HIPRUS	452
JEMİS	479
1 Pitə	487
2 PITƏ	497
1 JON	502
2 JON	511
3 JON	513
JUT	515
NƏHAN-ƏHANIƏN	518
OTH	551
TIKSĪNƏRI	552
Nəukətin mīn	561

Nauəuə Asim Rəha Uhgìn Nəmtətìən Vi

(Niutestimin)

Niutesteman long Nərak,
lanwis blong Whitesands Tanna, Vanuatu

The New Testament in Nərak,
the language of Whitesands Tanna, Vanuatu

Le Nouveau Testament en Nərak,
langue du Whitesands de l'île de Tanna au Vanuatu

Illustrations on pages ... by Horace Knowles revised by Louise Bass
© The British & Foreign Bible Society, 1994.

Illustrations on pages ... by Horace Knowles
© The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

Illustrations on pages ... by Louise Bass
© The British & Foreign Bible Society, 1994.

Illustrations on pages ... used by permission of the
© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Illustrations on pages ... used by permission of Gordon Thompson.

Illustration on page ... used by permission of Melody Carlson.

Color photographs used by permission of Mark Evans.

First Edition
2014 2M

© 2014 Bible League International

Pej min iətəm natimnati kəutatig lan

Nərgi nauəuə ... Nərgìn əkuəkìr ... Pej

**Nərgi nauəuə min rəha Nəmtətìən Əuas
mine nərgilah əkuəkìr**

Nərgi nauəuə	Nərgin əkuəkir
Jenesis	Jen
Eksodas	Eks
Levitikas	Lev
Namba	Nam
Dutronome	Dut
Josua	Jos
Jajes	Jaj
Rut	Rut
Fas Samuel	1Saml
Seken Samuel	2Saml
Fas King	1King
Seken King	2King
Fas Kronikel	1Kron
Seken Kronikel	2Kron
Esra	Esra
Nehemaea	Neh
Esta	Esta
Job	Job
Ol Sam	Sam
Ol Proveb	Prov
Eklesiastis – Prija	Pri
Sing Blong Solomon	Sing
Aesea	Aes
Jeremaea	Jer
Ol Krae	Krae
Esikel	Esik
Daniel	Dan
Hosea	Hos
Joel	Joel
Amos	Amos
Obadaea	Obad
Jona	Jona
Maeka	Maeka
Neham	Neham
Habakuk	Hab
Sefanaea	Sef
Hagae	Hag
Sekaraea	Sek
Malakae	Mal

Mak rəha nauəuə min rəha Nəmtətən Vi

Matiu ... Mat
 Mak ... Mak
 Luk ... Luk
 Jon ... Jon
 Uək Min ... Uək
 Rom ... Rom
 1 Korən ... 1Kor
 2 Korən ... 2Kor
 Kəlesia ... Kəl
 Efəsis ... Efəs
 Filipai ... Fil

Kolosi ... Kol
 1 Təsalonaikə ... 1Təs
 2 Təsalonaikə ... 2Təs
 1 Timoti ... 1Tim
 2 Timoti ... 2Tim
 Taitəs, Filimon ... Tait, Flm
 Hiprus ... Hip
 Jemis ... Jem
 1 Pitə, 2 Pitə ... 1Pitə, 2Pitə
 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, Jut ... 1Jon, 2Jon, 3Jon, Jut
 Nəhan-əhaniən ... Nəh

Nəghatiən tətaupən

Fastok

From wanem nao yumi transletem Baebol i kam long lanwis blong Whitesands? Taem ol man oli raetem Baebol, oli raetem long ol lanwis blong olgeta we oli kolek Hipru mo Grik mo Aramaik. Bihaen, sam man oli tanem i kam long sam defdefren lanwis. Baebol i no kam long Inglis lanwis bitim 1300 yia i pas. Be i had wok tumas blong ridim tok blong God long wan narafala lanwis. Mo nating we wan man i save rid long wan defren lanwis, be lanwis ya i no rili tajem hat blong hem. Be taem tok blong God i stap long stret lanwis blong wan man, mo hem i ridim o hem i harem, be tok blong God i tajem hat blong hem.

Fasin blong tanem tok i kam long lanwis

Mifala i wok long wan rod we i blong folem mining blong toktok. Mifala i no traem blong tanem wan wan wod, be mifala i lukluk gud ful mining blong stampa toktok, afta nao mifala i lukaotem wan rod blong talem sem mining long lanwis blong Whitesands. Oltaem mifala i stap lukluk gud long Grik lanwis we oli raetem Niutestimin long hem fastaem, blong mekem sua se mifala i karem stret mining we i gat i stap.

Fasin blong joenem ol fes

Long wan wan ples long buk ya, bae yumi faenem sam fes we oli joenem, olsem Rom 1:3-4. Fasin blong raetem Grik lanwis mo Inglis lanwis mo Bislama lanwis hem i defren long fasin blong raetem lanwis blong Whitesands. Ale, wan wan taem ol transleta oli mas muvum sam laen we oli stap bihaen, mo oli mas pulum i kam antap smol. Mining blong Grik lanwis mo Whitesands lanwis i semak nomo, be sam laen oli muv-muv lelebet.

Ol defren mak long buk ya

Taem yu ridim sam wod we oli luk olsem: ΚΙΓ ΡƏΗΑ ΚΙΓ ΜΙΝ, hemia i min se hemi wan spesel nem blong wan man. O maet hemi tokbaot samting we oli raetem abaot wan man olsem: ΙΝΥ ΙΕΣΥ, ΚΙΓ ΡƏΗΑ ΝƏΤƏΜ ΙΣΡΕΛ, we oli putum antap long kros blong Jisas.

Taem yu luk stael *olsem*, hemi min se, bae yu ridim strong, olsem fes ya blong Rom 2:13 we i talem se, “Tol lanəha mətəu-inu səniəmə nətəmimi nətəm *kautətəu* Lou iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgın, mətəu nətəmimi nətəm *kautol* nati iətəm Lou tətəni, ilah əha, Uhgın otəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin.”

O maet yu ridim sam wod we oli wan defren lanwis olsem, “*Talitə kum.*” Man we i raetem i putum stret long lanwis blong Aramaik o Hipru.

Ol kwestin, yumi makem olsem Bislama, we i gat mak ia “?” long stat mo long en blong laen, olsem hemia, “?Pəh təmətəi nauəuə u?”

Mak ya “!” i min se yu ridim strong. Mak ia i kam long stat mo long en blong laen olsem, “!Amərəkis muvən isəu, Setən!”

Tufala mak ya tugeta “!?” o “!!” i min se man i sapraes o hemi kros o hemi no save olgeta. Taem yu ridim, yu ridim strong, olsem, “!Onəhgın nəpanotəhrun!?”

Mak ya “:” i min se i gat sam samting i stap kam yet, olsem wan list olsem, “Ol man blong Jisas nem blong olgeta ya: Pita, mo Jemes, mo Jon, mo...” “Ol frut blong Tabu Speret oli olsem: lav; mo gladhat; mo pis...”

Mak ya “;” i min se tingting we i kam afta i defren be klosap nomo long hemia we i go fastaem.

Stret lanwis blong Gris

Wan wan taem, i had we i had blong tanem lanwis blong Gris from sam wod long lanwis Gris, i no gat long sam narafala lanwis olsem Inglis o lanwis blong Whitesands. Mo fasin blong toktok blong ol man Gris i no semak wetem fasin blong yumi. Ale mifala i mas jusum wan defren rod blong tanem toktok. Wan wan taem mifala i jusum blong raetem wan samting we yumi savegud long lanwis, be oli gat wan defren samting long taem blong Jisas. Olsem long Bislama Baebol, oli no raetem “sid blong mastat,” be oli raetem “sid blong nambangga.” Sipos i olsem, bae yumi putum wan futnot we i talem olsem se: “stret lanwis blong Gris i talem olsem se...”

Ol futnot mo ol refrens

Wan wan taem bae yu luk wan smol leta i stap klosap long en blong wan wod o long en blong wan laen olsem hemia.* Mining blong leta i olsem se, i gat wan tok we i stap daon long en blong pej blong talemaot wan samting blong wod ya o laen ya. Luk daon long en blong pej blong faenem wan futnot we i gat wan leta we i olsem hemia long en blong laen wan. Wan wan taem bae i talemoat mining blong wan samting, mo narafala taem bae i talemaot stret lanwis Gris blong wod o laen, o bae i talemaot wan narafala ples long Baebol we i gat sem tingting or tok. I gud blong yumi lukluk ol smol tok ya.

Ananit long ol futnot, bae yu luk ol refrens. Ol refrens oli talemaot wan narafala ples long Baebol we i gat sem tingting o tok olsem ves we refrens i stap tokbaot. Traem luk daon long en blong pej ya blong faenem wan eksampol blong wan refrens blong Rom 7:23.

Taem wan stori i stap long wan defren buk bakegen

Yumi save se ol buk blong Matiu, Mak, Luk, mo Jon, oli stap tokbaot laef mo ded blong Jisas Kraes, mo olsem wanem hem i laef bakegen long ded. Plante taem yumi ridim wan stori long buk blong Matiu, be i gat sem stori nomo long Mak o Luk o Jon. Sipos i olsem, bae yumi faenem rod blong narafala stori ya ananit long blakmak, olsem hemia blong Mak 1:9:

Jon t̄amol b̄aptais e Iesu ʔp̄aha e n̄ahu Jot̄an

(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

Ale, stori ya blong baptaes blong Jisas long Mak 1:9, hem i stap bakegen long Mat 3:13-17 mo long Luk 3:21-22.

Ol buk we oli raetem Baebol long hem fastaem

Ol man we oli raetem Niutestimin, oli bin raetem buk blong olgeta klosap tu tausin yia i pas finis. Taem man i raetem wan buk, be sam narafala man oli ridim mo oli mekem wan kopi blong hem. Oli raetem nomo wetem pen mo pepa from we oli no gat masin blong printim. Afta, sam narafala man oli ridim ol kopi ya, mo oli mekem kopi bakegen. Ol stret buk we oli raetem fastaem, yumi nomo gat naoia. Be i gat plante kopi i stap. Wan wan taem, yumi faenem se ol kopi oli no agri long sam smol ples. Taem yumi faenem wan ples olsem, yumi ting se kopi we i olfala bitim ol narawan, hemia nao i gat stret tok olsem buk we oli raetem fastaem. Be wan wan taem yumi no sua se weswan long ol kopi i stret olgeta. Ale, bae yumi putum wan futnot we i talem olsem se, “Long sam

* **O:** Hemia nao wan eksampol blong wan futnot we i stap long japta 3 mo ves 5 long wan buk. **O:** Kal 5:17; 1 Pita 2:11 (Eksampol ya i kamaot long Rom 7:23. Ale tufala refrens ya, oli gat sem tok, o sem tingting olsem Rom 7:23.)

olfala kopi blong Niutestimin we oli raetem long lanwis blong Gris bifo, fes ya i talem olsem se, ...”

Tiksonari

Sipos yu no save mining blong wan wod long buk ya, traem lukluk long tiksonari bihaen. Bae yumi faenem plante wod we oli talemaot gud mining blong olgeta.

Ol Stampa Tok Long Baebol

Bihaen long tiksonari, i gat wan Baebol stadi we i soem ol ples long Niutesteman we oli tokbaot ol defren stampa tok long Baebol, olsem “God i olsem wanem,” “Hao nao bae yumi kam ol man blong Jisas Kraes,” “Famli,” “Tabu Speret i mekem wanem kaen wok.” Yumi lukluk gud ol ves we oli stap ananit long stampa tok ya.

Ol map

Bae yumi faenem sam defren map blong ol defren ples we Jisas i wokbaot long hem, mo sam map we oli soemaot wokbaot blong Pol.

Lastok

Whitesands Baebol Translesen Projek i mekem ol wok blong tanem Niutesteman i kam long lanwis blong Whitesands. Projek ya i satp ananit long Vanuatu Baebol Translesen we hem i wan Komiti blong Kristin Kaonsel blong Vanuatu.

I gat plante man mo woman oli bin givhan long wok blong tanem Niutestimin i kam long lanwis blong Whitesands. Mifala evriwan i wantem leftemap nem blong Masta mo Sevia Jisas Kraes mo talem tangkiu long hem from we hem nomo i givim paoa blong mekem bigfala wok ya. Prea blong mifala se, taem yumi ridim buk ya, bae God i tajem hat mo jenisim laef blong yumi wan wan.

Matiu

Nanusian Təuvir Rəha Iesu Kristo İətəm Matiu Təmətei Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Matiu

?Pəh təmətei nauəuə u? Matiu təmətei nauəuə u. In iətəmi tueləfkəti rəha Iesu. Nərgin kəti mın u Lifai. Matiu in iətəm Isrel iətəm tatos məni rəha takis rəha kəpmən rəha Rom. Mətəu Iesu təmauin lan məmə in otuva rəhan kəti iətəmi.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tətuvən o nətəm Isrel, mətəu təmətei e nəghatian Kris iətəm təhmen e Bislama rəha nətəmi mın rəfin ikın əha. (Afin-to “Nəghatian Kris” e tiksınəri.)

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nauəuə u tatilpin Oltestimin mine Niutestimin mətəu-inu in tətəghati tətəp e nəghatian rəha iəni mın rəha Uhgın aupən iətəm kəmətei e Oltestimin. Kəmətəhtahnin iətəmi kəti iətəm otuva mosmiəgəh ilah. Kəutauin e iətəmi u məmə Kristo, uə Məsaiə. E nian rəha Iesu, nətəm Isrel kəmautətig ahgəl kəpmən rəha Rom.

?Təmətei nauəuə u o nak? Matiu təmətei nauəuə u məmə otəni pətigəm vivi məmə Iesu in Kristo (Məsaiə), iətəmi iətəm Uhgın təməni rəkis məmə otəpanahli=pa məmə otuva mosmiəgəh Isrel. Matiu təməghati e nəghatian tətəp rəha Uhgın e Oltestimin iətəm iəni mın kəmotəghati lan e Iesu, kəni mətəgətun məmə nəghatian mın u kohiet=pa e nəmiəgəhiən rəha Iesu. Kəni Matiu tolkeikei məmə nətəmi okotəhrun məmə Iesu in Kig iətəm in ilis e kig mın rəfin.

*Tipi Iesu Kristo tərəh mın
(Luk 3:23-38)*

¹ İlah mın u nərgi tipi Iesu Kristo tərəh mın nəuvein. Kig Tefit in tipin tərəh asoli kəti. Kəni tipin tərəh asoli mın kəti u tətəupən in Epraham.

² Epraham in tatə rəha Aisək,
kəni Aisək in tatə rəha Jekəp,
kəni Jekəp in tatə rəha Juta mine pian mın,
³ kəni Juta in tatə rəha Peres mine Serə, rəhalau məmə u Temar,
kəni Peres in tatə rəha Hesron,
kəni Hesron in tatə rəha Ram,
⁴ kəni Ram in tatə rəha Aminatəp,
kəni Aminatəp in tatə rəha Nason,
kəni Nason in tatə rəha Salmon,
⁵ kəni Salmon in tatə rəha Poas u rəhan məmə Rehəp,
kəni Poas in tatə rəha Opet u rəhan u məmə Rut,
kəni Opet in tatə rəha Jese,
⁶ kəni Jese in tatə rəha Kig Tefit.

Kəni Kig Tefit in tatə rəha Solomən u rəhan məmə in pətan rəha Uraiə aupən,

⁷ kəni Solomən in tatə rəha Rehəpom,
kəni Rehəpom in tatə rəha Apia
kəni Apia in tatə rəha Asa,
⁸ kəni Asa in tatə rəha Jehosəfat,
kəni Jehosəfat in tatə rəha Jehorəm,
kəni Jehorəm in kəha tərəh rəha Usaiə,
⁹ kəni Usaiə in tatə rəha Jotəm,
kəni Jotəm in tatə rəha Ahas,

kəni Ahas in tatə rəha Hesikaia,
¹⁰ kəni Hesikaia in tatə Mənase,
 kəni Mənase in tatə rəha Amon,
 kəni Amon in tatə rəha Josaiə,

¹¹ kəni Josaiə in tatə rəha Jekonaiə mine pian min, kəni uərisig lan, tikimir min rəha nəuaniləuis min rəha Isrel kəmotəmki ilah məhuvən Papilon məmə ilah okəhuva slef min rəhalah.

¹² Kəni inu nərgi kəha min iətəm təmətuəuin e nian nəuaniləuis min rəha Isrel kəməhuvən Papilon.

Jekonaiə in tatə rəha Sealtiel,
 kəni Sealtiel in kəha rəha Serupapel,

¹³ kəni Serupapel in tatə rəha Apiut,
 kəni Apiut in tatə rəha Eliakim,
 kəni Eliakim in tatə rəha Asor,

¹⁴ kəni Asor in tatə rəha Satok,
 kəni Satok in tatə rəha Akim,
 kəni Akim in tatə rəha Eliut,

¹⁵ kəni Eliut, in tatə rəha Eleasar,
 kəni Eleasar in tatə rəha Matən,
 kəni Matən in tatə rəha Jekəp,

¹⁶ kəni Jekəp in tatə rəha Josip u iərman rəha Meri.

Kəni Meri təmələs Iesu, kəni kətauin lan məmə Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

¹⁷ Təmətuəuin e Epraham mətəuarus=pən Kig Tefit, kəha tərāh min əmə u nəuvein kəmətei rəkis nərgilah, ilah fotin. Kəni təmətuəuin min e Kig Tefit mətəuarus=pən nəuaniləuis min rəha Isrel kəməhuvən Papilon, kəha tərāh min ilah rəfin fotin. Kəni təmətuəuin min e nəuaniləuis min rəha Isrel kəməhuvən Papilon mətəuarus=pən Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, kəha tərāh min ilah rəfin fotin.

Nairiən rəha Iesu Kristo
 (Luk 2:1-7)

¹⁸ Inu nanusiən təuvir rəha nairiən rəha Iesu Kristo.

Məmə rəha Iesu, nərgin u Meri, kinəni rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otitəu=pən suah kəti, nərgin u Josip. Mətəu e nian kəsieuva əhanəhiən muatig pəti kətiəh, kəni Josip təsuvən əhanəhiən meruh, mətəu Narmin Rəha Uhgın tinol məmə Meri, iəpəou tinatig rəkis lan.

¹⁹ Kəni rəhan iauəhli Josip in iətəmi əhruahru, kəni tətəlig lan məmə otəpəh Meri, mətəu in təsolkeikeiən məmə otol Meri taulis, kəni nikin təhti məmə otəsəni pətigəmiən kəm nətəmimi.

²⁰ Mətəu nian nikin təmatəhti məmə in otol nətəligiən əha, kəni agelo kəti rəha Iərməniğ tuva ohni e nəməhlairiən məni=pən kəm in məmə, “Josip, mipi Tefit tərāh. Onəsəginiən məmə onəkit Meri məmə in rəham pətan, mətəu-inu suakəku əha tətətig lan, in təmsipən əmə e Narmin Rəha Uhgın.

²¹ Kəni in otələs nətin kəti iərman, kəni onəkəuin e nərgin məmə Iesu* mətəu-inu in otosmiəgəh rəhan min nətəmimi e nolien tərāh min rəhalah.”

²² Natimnati min rəfin əha kəməhuva motol əmə nipəhriənien e nəghatiən rəha Iərməniğ iətəm rəhan kəti iəni təməni aupən ikin məmə,

²³ “Pətan mitə kəti iətəm iərman təsuvən əhanəhiən ohni, otəpəh məuiğ, kəni məpanələs nətin kəti iərman, kəni okəuin e nərgin məmə Imaniuel,” inu nipətin təni məmə, “Uhgın tətətig kitah min.”

1:11 2King 22-24; 2Kron 36:10; Jer 27:20 1:12 Esra 3:2 1:18 Luk 1:27,35 * 1:21 Nərgin u Iesu, nipətin tətəni məmə, “Iərməniğ tatosmiəgəh” 1:21 Luk 1:31; 2:21 1:23 Aes 7:14

²⁴ Kəni nian Josip təmair, kəni təmitəu=pən əmə nəghatiən rəha agelo rəha İərməniġ. Kəni təmuvən mit Meri muva e rəhan lahuənu məmə rəhan pətan,

²⁵ mətəu in təməsuvən əhanəhiən meh matuvən mətəuərus=pən Meri tələs nətin İərman. Kəni Josip təmauin e nərgin məmə İesu.

2

Nətəmi asoli kəmotəsal e İesu

¹ İesu təmair əpəha nitəni Jutiə e taun Petlehem e nian Kig Herot Asoli in təmətərməniġ lan. Kəni uərisiġ lan, nətəmi asoli min nəuvein kəmotəsiari isəu məhuva Jerusiləm. Koteinatig vivi e nəniən niyəti məhau min. Kəni məhuva motətapuəh məmə, ² “?Suakəku u in iə, iətəm təmair məmə in kig rəha nətəm Isrel? İəmotəh rəhan məhau təməri əpəha pari, kəni iəkəhuva məmə iəkotəfən nisiaiən kəm in.”

³ Nian Kig Herot Asoli təmətəu nəghatiən əha, ilah nətəm Jerusiləm nikilah rəfin təmərəh.*

⁴ Kəni tuhapumın pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou rəha nəfakiən rəha nətəm Isrel, kəni mətəpuəh o lah məmə, “?Kristo iətəm Uhgın təməni rəkis məmə otahli=pa, in otair iə?”

⁵ Kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “In otair əpəha taun Petlehem e nitəni rəha Jutiə. Mətəu-inu iəni kəti rəha Uhgın aupən, təmətei tol lanu lan məmə,

⁶ ‘Ik Petlehem əpəha e nitəni Juta,† ko kəsəniən məmə ik nati əpnəpın e nətəmi asoli min əpəha ikin Juta, mətəu-inu iətəmi asoli kəti otsipən lam, kəni in otatəh vivi rəhak min nətəm Isrel təhmen=pən e iətəmi tətəsal vivi o rəhan min sipsip min.’”

⁷ Kəni Kig Herot Asoli təmauin e nətəmi min u koteinatig vivi e nəniən niyəti məhau min kəhuva tuhapumın oneuən ilah, mətəpuəh o lah məmə məhau əha təməri əhruahru e nian nak, kəni kəmotəni=pən nian rəha məhau kəm in.

⁸ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən Petlehem motəsal vivi e suakəku. Nian onəkoteruh, kəni nəkotos nəghatiən lan məhuva məmə iəu min iəkuvən məfən min nisiaiən kəm in.”

⁹⁻¹⁰ Nian kəmotətəu nəghatiən əha, kəmoħiet məhuvən, kəni motəh məhau əpələ iətəm kəmotəh əpəha pari, kəni nikilah təmagiən təmagiən ohni. Kəni məhau u təmaupən e lah muvən məhtul əhruahru əha suakəku əpələ tətəpili ikin.

¹¹ Kəni kəməhuvən əha imə, motəh suakəku ilau rəhan məmə Meri. Kəni kəmotəsiəulın mautəfən nisiaiən kəm suakəku əha. Kəni kəmotiəlgi nautə e rəhalah kətim min iətəm nəhmtiləh tiəkis, motəfən kəm in. Kəmotəfən aiən u kol toraip-oraip, mine nati kəti min iətəm nəmiəvin təuvir nian kuvan e niġəm, nərgin u frankinsens, mine fomat iətəm nəmiəvin təuvir, nərgin u mir.

¹² Kəni Uhgın təməniahu ilah e nəməħlairiən məmə okəsəhtəliġ-pəniən o Kig Herot Asoli. Kəni inəha ilah kəmotəuəvlək e Kig Herot məhuvən=pən e suaru pişin mautəhuvən imalah ikin.

Josip mine Meri kəmuos İesu miħlagim miħluvən İjip

¹³ Nian nətəm koteinatig vivi min u kəmoħiet rəkis minautəhuvən, kəni agelo kəti rəha Uhgın təmuva miət pətiġəm o Josip e nəməħlairiən mətəni=pən kəm in məmə, “Əhtul uəhai, mələs suakəku ilau rəhan məmə, onəklagim miħluvən əpəha İjip. Kəni onəklatig

1:25 Luk 2:21 **2:2** Nam 24:17 * **2:3** Herot nikin təmauit məgin mətəu təmətəu məmə kig kəti min tinair. Kəhrun nəniən məmə “niki Jerusiləm rəfin təmauit,” niyətin u məmə nətəmi asoli min rəha Herot kəmotəgin. Uə mətə nətəmi min rəfin nəuvein kəmotəhrun məmə nəmə kig kəti min təri, kəni okəkeikei kol nəluəġiniən kəti kəm nətəm Rom, mətəu-inu Rom in təmətərməniġ e Isrel e nian əha. † **2:6** Aupən ikin, nətəmi rəha Isrel kəmotətiġ e profens tēpət, kəni nitəni Juta in təhmen e profens kəti rəha Isrel. Mətəu kəməhuva slef min rəha Asiria minəhuvən ikin əha, kəni uərisiġ lan, kəməhuva slef min rəha Pabilon məhuvən məutətiġ ikin. Nian nətəm Isrel kəmoħtəliġ=pa Isrel, mətəu kəməhuvən ikin kətiəh əmə, iuəkir o Jerusiləm. Kətauin ikin əha məmə Jutiə. **2:6** Maeka 5:2; Jon 7:42 **2:11** Sam 72:10-15; Aes 60:6

əha ikin miłətəuarus=pən iəu əmə iəkəni=pinə mīn kəm ik məmə onəklitəlig=pa mīn, mətəu-inu otəsuvəhiən, Kig Herot Asoli otəsəl e suakəku u məmə otohamu.”

¹⁴ Kəni əmeiko e nian əmə əha lapin, Josip təməhtul mələs suakəku ilau rəhan məmə mihlagim mihluvən əpəha Ijip.

¹⁵ Kəni kəməhlatig e nitəni əha miłətəuarus Kig Herot Asoli timis. Nati u tinuva məmə otol nipəhriənien e nəghatiən iətəm Iərməniḡ təməni rəkis aupən e nəghatiən rəha iəni kəti tətəni lanu lan məmə, “Iəmauin e nətik iərman məmə otiet rəkis Ijip.”

Soldia mīn rəha Kig Herot Asoli kəmotohamu nəpəou mīn nəman

¹⁶ Kəni e nian Kig Herot Asoli təməhrun məmə nətəm koteinatig vivi e məhau mīn kəməsotoliən nəuiən motauvlək e suaru pišin motagim, kəni nikin təmāhmə pik agin. Kəni in təmāhli=pən rəhan mīn soldia mīn məmə okəhuvən Petlehem mīne ikin mīn rəfin titəlau lan, məmə okotəsəl e nəpəou mīn nəman rəhalah nu təsapirəkisiən nu keiu, kəni okotohamu rəfin ilah. In təmitəpin nu keiu lanəha mətəu-inu nikin təməhti məmə nian əhruahru əha iətəm nətəm koteinatig kəmotəh məhau lan.

¹⁷ Natimnati mīn u təmol nəghatiən u tuva mol nipəhriənien lan iətəm iəni Jerimaia təməni rəkis aupən ikin məmə,

¹⁸ “Nətəm Ramə kəmotətəu pətan kəti tətəsək mətəsək mətəu-inu tətətəu tərāh agin. Pətan əha in Reijel, in tətəsək o nenətin mīn. Kəni məsolkeikeiən məmə iətəmi kəti otuva nəghati məfəri mīn rəhan nətəligiən mətəu-inu nenətin mīn kinohmis rəfin.”‡

Josip mīne Meri mīne suakəku kəmhlit Ijip mihlitəligpən Nasərit

¹⁹ Uərisig e nian Kig Herot Asoli təmimīs, mətəu Josip mīne Meri mīne suakəku kəhlatig əhanəh əpəha Ijip, kəni agelo kəti rəha Uhgīn təmuva o Josip e nəməhlairiən kəti mətəni=pən kəm in məmə,

²⁰ “Josip. Əhtul mələs suakəku mīne rəhan məmə kəni mihlitəlig=pən e nitəni Isrel, mətəu-inu nətəmi mīn u kəmotolkeikei məmə okotohamu suakəku, ilah kinohmis rəkis.”

²¹ Kəni Josip təməhtul mələs suakəku əha mīne rəhan məmə, kəni mihlitəlig=pən mīn e nitəni əha Isrel.

²² Mətəu nian Josip təmətəu məmə Akeleas təmos nimei rəhan tatə Kig Herot Asoli mətərməniḡ e Jutiə, kəni in təməgin e nitəlig-pəniən Jutiə. Kəni Uhgīn təməghati kəm Josip e nəməhlairiən kəti mīn məmə in otəsuvəniən Jutiə, kəni təmiet muvən ikin pišin e nitəni asoli Kaləli.

²³ Kəni kəmhluvən məhlatig e nitəni əha Kaləli e taun u Nasərit. Nati u tinuva məmə otol nəghatiən rəha iəni mīn rəha Uhgīn aupən otuva mol nipəhriənien. Ilah kəmotəni=pən məmə, “Okotəni məmə in iətəm Nasərit.”

3

Jon Bəptais təmanus pətigəm nəghatiən rəha Uhgīn (Mak 1:1-8; Luk 3:1-9,15-17; Jon 1:19-28)

¹ Nu mīn nəuvein tinuva minuvən rəkis, kəni Jon Bəptais təmiet pətigəm, kəni mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgīn əpəha Jutiə ikin təpiə-məpiə ikin,

² mətəni məmə, “Otəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərāh mīn, kəni məhuvən o Uhgīn, mətəu-inu, nian iətəm Uhgīn otərməniḡ e nətəmimi rəfin tinuva iuəkir.”

2:15 Hos 11:1 **2:18** Jer 31:15 ‡ **2:18** E fes u, nərgin u Reijel, tətəhtul o məmə mīn rəfin rəha Isrel. **2:23** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2** Mat 4:17; Mak 1:15

³ Jon Bəptais u, iətəm Aiseə, iəni rəha Uhgın aupən, təmətəghati lan məmə, “Suah kəti tətəuin əpəha təpiə-məpiə ikin mətəni məmə, ‘Itəmah, otol əpenə-penə e suaru rəha İərmənig, kəni motol rəhan suaru təhruahru.’ ”*

⁴ Jon tatuvən e napən iətəm kəmol e nimeimei nati miəgəh kəti kətəni məmə kaməl, kəni rəhan kətəuti kəmol e nilosi kau, kəni niğın nauəniən, tatun pitu mine nəhu sukəpak.†

⁵ Kəni nətəmimi tēpət kəmotəpən Jerusiləm, mine ikin min e nitəni Jutiə, mine ikin min iuəkır o nəhu əha Jotən, kəməhuva məmə okoteruh Jon.

⁶ Kəni kəmotəni pətigəm rəhalah nolien tərəh min, kəni in təmol bəptais e lah e nəhu əha Jotən.

⁷ Mətəu nian Jon təmafı məmə Farəsi min mine Satusi min tēpət kəməhuva məmə otol bəptais e lah, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “!Itəmah nəkotəhmen e təgəluə min! Rəhatəmah nolien tekəu-ekəu. Nikitəmah təsəhtian məmə, nəmə nautol əmə bəptais u, kəni onəkotagım rəkis e nalpiniən mine niəməha rəha Uhgın iətəm otuva. !Kəpə!

⁸ Otol natimnati iətəm kəutəgətun məmə nəmotəlali e nətəligiən rəhatəmah, motəpəh pəhriən nolien tərəh min, kəni məhuvən o Uhgın.

⁹ “Kəni sotəni aruiən kəm təmah e nəfəriən məmə itəmah nəkotəhruahru əmə mətəu-inu itəmah nəuaniləuis min rəha Epraham. !Kəpə! Inu nati əpnəpın əmə. İətəni kəm təmah məmə nati əpnəpın kəpiel min əmə, mətəu Uhgın təhrun nəuhliniən ilah kəhuva nəuaniləuis min rəha Epraham.‡

¹⁰ Mətəu-inu rəueiu mine, Uhgın tinəhtul maru rəkis məmə otəuahli niği iətəm təsəuəiən e nəuan iətəm təuvır. Kəni in otəuahli=pən niği əpəha e nəukətin məraki=pən lan e niğəm.

¹¹ “Rəueiu, iatol bəptais e təmah e nəhu mətəu-inu, itəmah nəmotəuhlin rəhatəmah nətəligiən e nolien tərəh min rəhatəmah. Mətəu iətəmimi kəti otuva iətəm rəhan nəsanəniən mine nepətiən tapirəkis iəu. Kəni iəu ləhtəni agın, iəsəhmen-pəniən məmə iəkös rəhan put təhmen e iol əhrui. Kəni suah kəha, in otol bəptais e təmah e Narmın Rəha Uhgın mine niğəm.

¹² In tətəhtul maru o nakiliən nolien rəha nətəmimi məmə otəuəri nətəmimi, təhmen=pən e iətəmi tətəsum mətəuəri rəkis nəua wit təuvır mine nilosi wit tərəh. Tatos nəua wit təuvır matuvən lahuənu. Mətəu tətəraki=pən e nilosi wit tərəh e niğəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə.”§

Jon təmol bəptais e İesu (Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Kəni İesu təmiet e nitəni Kaləli muva e nəhu Jotən məmə Jon otol bəptais lan.

¹⁴ Mətəu Jon tətəniəhu əskasik in məni=pən məmə, “Təhruahru əmə məmə ik onəköl bəptais lak. ?Təhro nətuva məmə iəköl bəptais lam?”

¹⁵ Mətəu İesu təməni=pən kəm in məmə, “Kəpə. Pəh otol lan u rəueiu. E nolien əha, kilau okuol nati kəti iətəm Uhgın tolkeikei.” Kəni Jon təmegəhan lan.

* **3:3** Nipətin rəha nəghatiən u məmə, “Nian iətəmi asoli kəti tuva, itəmah nəkotələhu əhruahru suaru mine motol vivi. Mine itəmah motol əpenə-penə natimnati rəfin. Kəni təhmen əmə, itəmah nəkotəkeikei motələhu əhruahru nətəligiən rəhatəmah kəni motol əpenə-penə nikitəmah məmə nian İərmənig otuva, mətəu itəmah ninotol əpenə-penə rəkis o nətəuiən in mine nuərisigiən lan.” **3:3** Aes 40:3 † **3:4** Jon tatuvən e napən iətəm təhmen e rəha iəni Elaijə təmatuvən lan aupən. (2King 1:8, Sek 13:4). Nətəm İsrəl, nikilah təmətəhti məmə Elaijə otitəlig=pa min e nəhue niftəni nian kəti min məmə otol əpenə-penə nətəmimi o nuvaiən rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uərisig, İesu təməni əpu vivi məmə Jon in iəni kəti təhmen e Elaijə iətəm niği nətəmimi tətəhti məmə otuva min. (Mat 11:14; 17:10-13) **3:4** 2King 1:8 **3:7** Mat 12:34; 23:33 ‡ **3:9** Nətəm İsrəl, nikilah təhti məmə in nati asoli məmə ilah nəuaniləuis pəhriən rəha İsrəl, mətəu nati asoli e nəhmti Uhgın məmə nətəmimi okotəkeikei motəuhlin motəlali e rəhalah nətəligiən kəni motol nəuiən. **3:9** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11** Jon 1:26-27,33; Uək 1:5 § **3:12** Nipəti nəghatiən u məmə Uhgın otəuəri nətəmimi. Nətəmimi u kəutəhatətə e İesu okəhuvən e negəu e neai, mətəu nətəmimi u kəsotəhatətəiən, otəraki=pən e niğəm asoli, inəha “hell.”

¹⁶ Kəni Jon təmol bəptais e Iesu, kəni rəueiu aɡin Iesu təməri e nəhu, kəni əmeiko negəu e neai təməuag, kəni təmeruh Narmın Rəha Uhgın təmeiuaiu=pa təhmen e mak, kəni məharəg-pəri lan.

¹⁷ Kəni nəuia Uhgın təmsipəri e neai mətəni məmə, “Inu nətik keikei iətəm iəkolkəikei pik, kəni nīkik tagiən pik ohni.”

4

Setən təməfən-əfən kəm Iesu (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Kəni Narmın Rəha Uhgın təməghati=pən e niki Iesu məmə in otuvən əpəha ikin təpiə-məpiə ikin məmə Setən otəfən-əfən kəm in. Kəni Iesu təmuvən ikin.

² Kəni Iesu təməpəh nauəniən o nian fote, e nərauiə mine lapin, kəni uərisig lan nəumis təmus pik.

³ Kəni Setən təmuva minatəfən-əfən kəm Iesu məni=pən kəm in məmə, “Nəmə ik Nəti Uhgın, əni=pən kəm kəpiel min pəh kotəuhlin ilah məhuva motol pīret lan.”

⁴ Mətəu Iesu təmuhalpin nəghatiən rəha Setən məmə, “Kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgın məmə, ‘Nətəmiimi ko kəsotəmiəgəhiən e nauəniən əmə, mətəu okotətig e nəghatiən min rəfin iətəm tatsipən o Uhgın.’ ”

⁵ Kəni Setən təmit Iesu mian əpəha Jerusiləm, e nəhue nimə əpəha ilis aɡin e Nimə Rəha Uhgın,

⁶ kəni məni=pən kəm Iesu məmə, “Nəmə ik Nəti Uhgın, iuvig pətigəm, mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Uhgın otəni=pən kəm rəhan nagelo min məmə okotəsal vivi lam, kəni motələs ik əpə ilis e nəhlmilah məmə nəsoriniən nəhlkəm nəuəvetin e kəpiel.’ ”

⁷ Kəni Iesu təmuhalpin nəghatiən rəha Setən məmə, “Nauəuə Rəha Uhgın tətəni min məmə, ‘Ko nəsəfən-əfəniən kəm rəhatəmah İərməniɡ Uhgın matol məmə in tətətig itəmah min, uə kəpə.’ ”

⁸ Kəni Setən təmit min Iesu mian əpəha ilis e nitəuət asoli, kəni məgətun in e nitənimtəni min rəfin, mine nepətiən rəhalah, mine natimnati təuvir aɡin min rəfin iətəm kəutətig lan,

⁹ kəni təməni=pən kəm Iesu məmə, “Natimnati min rəfin min əha, iəkəfinə kəm ik məmə onətərməniɡ e lah, nəmə nəkasiəulin=pa kəni məfaki=pa kəm iəu.”

¹⁰ Kəni Iesu təmuhalpin rəhan nəghatiən məmə, “!Amərakis muvən isəu, Setən! Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Onəkotəfaki əmə kəm rəhatəmah İərməniɡ Uhgın, kəni in əmə, onəuətol əmə rəhan nətəligiən.’ ”

¹¹ Kəni Setən təmagim məpəh Iesu, kəni nagelo min kəməhuva motasiru lan.

Iesu təmətuəuin mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın e nitəni Kaləli (Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Kəni e nian əha, kəmaskəlim Jon Bəptais kləfən e kaləpus. Kəni nian Iesu təmətəu nəghatiən lan, kəni in təmiet muvən e taun Nasərit e nitəni Kaləli.

¹³ Kəni ko uərisig, təməpəh natigiən Nasərit, kəni miet muvən əpəha ləuahtəni e taun kəti, nərgin u Kapeniəm, iuəkir o nəhu Lek Kaləli, kəni mətətig ikin əha e nitəni asoli rəha nəuaniləuis min rəha Sepulun mine Nəptali aupən.

¹⁴ Təmuvən ikin əha məmə nəghatiən rəha iəni Aiseə otuva mol nīpəhriəniən lan iətəm təməni aupən məmə,

¹⁵ “Niftəni rəha nəuaniləuis rəha Sepulun, mine niftəni rəha nəuaniləuis rəha Nəptali tətəməhli e suaru tatuvən e nəhu Lek Kaləli, nəven=pən e nəhu Jotən. Inu nitəni asoli Kaləli, ima Nanihluə min.

¹⁶ Nətəmi ikin kəmotatig e napinəpuian, mətəu kəmoteruh nəhagəhagian asoli kəti. Kəni tinatian, kəni nəhagəhagian asoli təmasiəgəpən ilah nətəm kəmotatig e napinəpuian rəha nımisiən u tətəhtərain ilah nian rəfin.”

¹⁷ Kəni mətəuəuin e nian əha, Iesu təmətəni pətigəm nəghatien rəha Uhgın mətəni məmə, “Otəuhlin itəmah e rəhatəmah nolien tərah mın, kəni mohtəlig=pən o Uhgın, mətəu-inu Narməniagian Rəha Uhgın tinatuvə iuəkır.”

*Iesu təmauin e nətəmi kuvət məmə okotohtəupən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Iesu təmətəliuək e nıkali nəhu Lek Kaləli, kəni meruh suah mil keiu ilau pian, Antiru mine Saimon, u nərgin kəti mın u Pitə. Ilau kətəuatu e net e nəhu Lek Kaləli mətəu-inu ilau iətəmi mil rəha niuviən nəmu mın. ¹⁹ Kəni təməni=pən kəm lau məmə, “Iəuva, muıtəu=pa iəu, miəuva rəhak iətəmi mil, kəni iəu iəkol itəlau nəkiəuva iətəmi mil rəha niuviən nətəmi məmə okəhuva rəhak mın nətəmi.”

²⁰ Kəni rəueiu agin, ilau kəmuəpəh rəhalau net, kəni muıtəu=pən.

²¹ Kəni Iesu təmətəliuək muvən nəuan nəvetin mın, kəni meruh suah mil keiu mın ilau pian, nərgilau u Jemis mine Jon, nəti Səpəti mil. Kətəuharəg e nıpəgnəua bot ilahal rəhalau tatə mətəuhli vivi rəhalau mın net. Kəni Iesu təmauin e lau məmə okiəuva miəuərisig lan.

²² Kəni rəueiu agin, ilau kəmuəhtul muəpəh bot mine tatə rəhalau, kəni miatəu=pən Iesu.

*Iesu təməgətun nətəmi kəni matol vivi nətəmi
e nımisiən
(Luk 6:17-19)*

²³ Kəni Iesu təmətəliuək ikin mın rəfin e nitəni Kaləli, mətəgətun nətəmi əpəha e nımə mın rəha nuhapuminiən, kəni mətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgın kəm nətəmi, kəni matol vivi nətəmi nətəm kəutohmis e nımisiən rəfin, mine nətəmi nətəm nıpətilah tərah o nımisiən rəfin.

²⁴ Kəni nanusiən e Iesu təmətəliuək rəfin e profens ikin Siriə, kəni nətəmi kəmos nətəmi rəfin nətəm kəutohmis məhuva o Iesu, rəhalah nımisiən tol mın lanu: nəuvein kəutohmis, nəuvein nıpətilah tətəhmə, nəuvein narmin tərah tətətig e lah, nəuvein kəutos nımisiən rəha mənig məutəuit, kəni nəuvein nıpətilah nəvetin təmimis. Mətəu Iesu təmol vivi ilah.

²⁵ Kəni nımənin nətəmi kəmoht e ikin mın rəfin. Moht e nitəni Kaləli, mine ikin Tekapolis, mine Jerusiləm əpəha Jutiə, mine ikin pisin mın nəuvein əpəha Jutiə, mine ikin mın nəven=pən e nəhu Jotən kəni ilah rəfin kəməhuərisig e Iesu.

5

Əpəha ilis e nitəuət, Iesu təməgətun rəhan nətəmi nətəm kəutəhuərisig lan

¹ Nian Iesu təmeruh nımənin nətəmi nətəm kəutohtəu=pən in, kəni in təmuvən əpəha ilis e nitəuət, kəni mətəharəg, kəni rəhan nətəmi nətəm kəutəhuərisig lan, ilah kəməhuva.

² Kəni mınətəuəuin mətəgətun ilah.

Nətəmi nətəm kəutatig e nəuviriən pəhriən

Iesu təməni məmə,

³ “Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nautosiəhu itəmah, məutəni e nikitəmah məmə nəutəhtul=pən əmə e Uhgın. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, itəmah nətəmi rəha Uhgın, kəni in tətərmənig e təmah.

- 4 Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nəutasək kəni nikitəmah tətahmə.* In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, Uhgın otosiahu nikitəmah.
- 5 Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nəsotəfəri aruiən itəmah. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, o nian kəti Uhgın otəfinə nəhue niftəni kəm təmah u rəhan mın.
- 6 Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nəkotalkeikei pik e nikitəmah rəfin aɡin məmə nəmiəgəhian rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, Uhgın otol itəmah nəkotəhruahru.
- 7 Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nəkotasəkəhruin nətəmimi. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, Uhgın otasəkəhruin itəmah.
- 8 Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nikitəmah təhruahru məuvir. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, onəkoteruh Uhgın.
- 9 Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian itəmah nətəmimi rəha nələhuiən nəməlinuiən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, okauin e təmah məmə nenəti Uhgın.
- 10 Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nautol natimnati iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nətəmimi kautol tərəh kəm təmah ohni. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, itəmah nətəmimi rəha Uhgın, kəni in tətarməniɡ e təmah.
- 11 “Nəkotatig e nəuviriən pəhriən nian nətəmimi kautol natimnati mın tərəh kəm təmah mətəu-inu itəmah nətəmimi rəhak, inəha kəutəni rah itəmah, kəni məutərəkin itəmah, kəni məuteiuə e təmah məutəni nəghatiən tərəh mın məutərəkin itəmah lan.
- 12 Nipəhriənian, nətəmimi kəmautol nolian əhmen mın əmə kəm iəni mın aupən ikin iətəm ilah kautol kəm təmah. Kəni otagiən pik, mətəu-inu nətəouiən asoli rəhatəmah tətətiɡ əpah e negəu e neai.

Sol mine nəhəgəhagian
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 “Itəmah nəkotəhmen e sol o nətəmimi rəfin e nəhue niftəni.† Mətəu nəmə rəhan nətəhian tinikə, otəhro muva mətəhian mın? !Təsəuvir minian o nati kəti mın! Okəraki lan, kəni nətəmimi okotaliuək lan.‡

14 “Itəmah nəhəgəhagian rəha nətəmimi e nəhue niftəni. Taun iətəm kəmol əpəha ilis e nitəuat, ko təsəhluagian.

15 Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otasiəpən e lait, kəni masuəpərim lan e bəkit. Kəpə, nian tasiəpən e lait, kəni in otəkeikei maharu-pəri ilis, ikin lait tətəharəɡ ikin məmə lait otasiəgəpin rəfin nipəgnəua nimə o nətəmimi rəfin.

16 Kəni e nolian əhmen mın əmə, otol rəhatəmah lait e nəmiəgəhian rəhatəmah tasiə məmə nətəmimi okoteruh uək təuvir mın iətəm itəmah nautol, kəni ilah okotəfəri nərgi tətə Uhgın iətəm tətətiɡ e negəu e neai.”

Lou rəha Mosis

17 Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni=pən kəm lah məmə, “Məta nikitəmah təhti məmə iəmuva məmə iəkərəkən Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis mine iəni mın aupən. !Kəpə! İəməsuvaian məmə iəkərəkən ilah, mətəu iəmuva məmə iəköl nipəti nəghatiən pəhriən mın əha okəhuva motol nipəhriənian.

* 5:4 Iesu təsəniən əhruahru u ikinu məmə iətəmi kəti təməhro nikin təhmə. Nəmə təhro nikin tətahmə o nolian tərəh rəhan, uə kəmə təhro nikin tətahmə mətəu-inu iətəmi kəti təmimis, uə nəmə təhro in nati kəti mın. 5:4 Aes 61:2-3; Nəh 7:17 5:5 Sam 37:11 5:6 Aes 55:1-2 5:10 1Pitə 3:14 5:11 1Pitə 4:14 5:12 2Kron 36:16; Uək 7:52 † 5:13 Sol tatol nauəniən tətəhian vivi, kəni məsərahian. Təuvir məmə nolian rəhatah otətəsiru e nətəmimi məmə ilah kəhuva nətəmimi nətəm kotəhruahru. Mətəu tərəh okəmə nolian rəhatah tatiuvi=pən nətəmimi e nolian tərəh. ‡ 5:13 Kitah kotəhmen e nipəti nien nian kəkiəh kəni kauərin nati lan, nətəmimi kotun motətəu təuvir. Mətəu nəmə nolian rəhatah tatiuvi=pən nətəmimi e nolian tərəh, kəni kitah kotəhmen əmə nipət e nien ko kəsəliən nati kəti mın lan. Təuvir əmə məmə kəraki lan. 5:14 Jon 8:12; 9:5 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 5:16 Efəs 5:8-9; 1Pitə 2:12 5:17 Rom 3:31

¹⁸ Pəhriən, iatəni kəm təmah məmə nian niftəni mine neai kətuatig, kəni Lou, in min otətətig. Kəni ko nati kəti otəsikəian lan, nati əpnapin in letə əkəku agin, kəni Lou otəhtul matol uək mətəuarus=pa nəghatian min rəfin rəha Lou kəhuva motol nıpəhriənian lan.

¹⁹ Kəni, o nati əha inəha, iətəmi kəti iətəm təpəh Lou mətəgətu nətəmimi min məmə ilah min okotəpəh, nati əpnapin in Lou kəti ləhtəni agin, kəni okotəu in e iətəmi əha məmə in ləhtəni agin e Narmənigian Rəha Uhgın. Mətəu iətəmi kəti iətəm tatol Lou min əha, mətəgətu nətəmimi lan, kəni okotəu in e iətəmi əha məmə in ilis agin e Narmənigian Rəha Uhgın.

²⁰ Iatəni lanəha kəm təmah mətəu-inu, rəhatəmah nolian otəkeikei məhruahru vivi agin e nəhmti Uhgın, tapirəkis nolian min rəha Farəsi min mine nəgətu min rəha Lou nətəm nıkilah əmə təhti məmə kotəhruahru vivi. Nəmə rəham nolian təsəhruahru vivian lanəha lan, kəni ko nəsuvenian matig ahgəl Narmənigian Rəha Uhgın.”

*Nənian rəha Iesu
o nolian niəməha
(Luk 12:57-59)*

²¹ Kəni Iesu təməni min məmə, “Itəmah nəmotətəu rəkis nəghatian iətəm nəgətu min kəmotəni kəm kəha min rəhatəmah aıpən. Ilah kəmotəni məmə, ‘Sotohamuian itəmi,’ kəni ‘Iətəmimi iətəm təmohamu iətəmi, otəkeikei məhtul e nəhmti kot mos nalpinian.’

²² Mətəu iəu iatəni kəm təmah məmə, § nəmə iətəmi kəti niəməha tatol əmə o nati kəti pian təmol, kəni təhruahru məmə iətəmi əha iətəm niəməha təmol, otəhtul e nəhmti kot. Kəni nəmə iətəmi kəti tətəni rah pian, kəni təhruahru məmə in otəhtul e nəhmti kaunsil asoli. Kəni nəmə iətəmi kəti təuiakən e iətəmi kəti, * kəni təhruahru məmə iətəmi təməni nəghatian əha otuvən e nigəm asoli.

²³ “Kəni o nati əha inəha, nəmə nian natuvən e oltə e Nimə Rəha Uhgın məmə onəkəfən nati kəm Uhgın, mətəu ikin əha, nıkim tınəhti pian iətəm tatol niəməha kəm ik o nati kəti nəmol lan təsəhmenian,

²⁴ əpəh pipim rəham nati əha, kəni muvən meruh pian muələhu əhruahru nətəligian rəhatəlau, muəpəh nolian tikimır, miəuva matuol kətiəh, kəni uərisig nəpanitəlig muvən məfən nati kəti rəham kəm Uhgın e oltə əpəha e Nimə Rəha Uhgın.

²⁵ “Kəni nəmə nəmol nati kəti təsəhmenian e iətəmimi kəti, kəni iətəmi u tolkeikei məmə otələs ik nəkian e kot, təuvır məmə nəkuvən uəhai əmə, nian nəsian əhanəhian e kot, kəni muələhu əhruahru pipim nıpəgnəmtin rəhatəlau. Nəmə nəkəpəh, iətəmimi u otləfən ik e nəhlmi iətəm tətakil nəghatian, kəni iətəm tətakil nəghatian otləfən ik e nəhlmi polis, kəni polis otləfən ik e kaləpus.

²⁶ Nıpəhriənian iatəni kəm təmah məmə, nəmə tol lanəha, ko nəsietian e kaləpus mətəuarus nəkəkeikei mətəou e məni rəfin agin o nalpinian rəham.”

Iətəmimi iətəm tətəkləh e pətan

²⁷ Kəni Iesu tətəkeikei mətəni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəmotətəu rəkis nəghatian u məmə, ‘Itəmah nətəm nəmotol rəkis marit, nəsotəkləhian e nıpətan pisin min.’

²⁸ Mətəu iəu, iəu iatəni kəm təmah məmə nian suah kəti iətəm tinol rəkis marit tateruh pətan pisin kəti matolkeikei məmə otəkləh lan, kəni in tinol rəkis təfəgə tərəh e nıkin, təhmen əmə məmə in tinəkləh pəhriən lan.

²⁹ Nəmə nəhmtəm tol ik natol təfəgə, kəni təuvır məmə nəkələs rəkis mərəki lan. Təməuvır məmə nıpətim nəuətətin tikə, tapirəkis agin nəmə nıpətim rəfin okərəki=pən e nigəm asoli u naunun tikə.

5:18 Luk 16:17; 21:33 **5:19** Jem 2:10 **5:21** Eks 20:13; Dut 5:17 **§ 5:22** Iesu təməsənian məmə Lou tərəh. Mətəu in tətəni pətigəm lou iətəm təuvır pik, kəni matek niki nətəmimi. * **5:22** Nəghatian u “təuiakən e iətəmi kəti,” tətəghati e nəghatian min təhmen e “Ik iərmis,” uə “Ik ialməli,” uə “Rəhm-kapə tikə,” uə “Ik nati iərmis.” **5:22** 1Jon 3:15 **5:23** Mak 11:25; 1Jon 4:20-21; Hos 6:6; Aes 1:10-17; 1Saml 15:22 **5:27** Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29** Mat 18:9; Mak 9:47

³⁰ Kəni nəmə nəhlməm tol ik natol təfagə, kəni təuvir məmə nəkətahtuv rəkis məraki lan. Təməuvir məmə nīpətim nəuvetīn tikə, tapirəkis aɡin məmə nīpətim rəfin okəraki=pən lan e nīgəm asoli u naunun tikə.”†

Iətəmini iətəm tətəpəh
rəhan pətan

(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Kəni Iesu təməni min məmə, “Itəmah nəmotətəu rəkis nəghatīən u məmə, ‘Iətəmini iətəm otəpəh rəhan pətan, in otəkeikei məfən nauəuə kəti kəm in iətəm tətəgətun məmə in tinəpəh.’

³² Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, nəmə iərman kəti iətəm təmol marit tatol tifos mətəpəh rəhan pətan, mətəu pətan u təsapiliən ilau suah pīsīn kəti, kəni rəhan iərman tatol təfagə tərāh. Kəni nəmə pətan əha tatitəu=pən suah pīsīn, kəni pətan əha tatol təfagə, mətəu nəmkarəpəniən rəha iərman rəhan aupən. Kəni suah u iətəm tatit pətan əha, in min tatol təfagə.”

Nonauvil min

³³ Kəni Iesu təməni min məmə, “Nəmotətəu rəkis nəghatīən kəti min iətəm nəgətun min kəmotəni kəm rəhatah kəha min aupən məmə, ‘Nəsotatgəhliən nonauvil min rəhatəmah iətəm nəmotos, mətəu nəkotəkeikei motol nati nak nəmotos nonauvil lan kəm Uhgīn məmə nəkotol.’

³⁴ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, sotos əməiən nonauvil e nati kəti məmə otol rəhatəmah nəghatīən təskasik. Sotosiən nonauvil e negəu e neai mətəu inu ikin əha Uhgīn tətərməniɡ lan, kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgīn.

³⁵ Kəni sotosiən nonauvil e nəhue niftəni mətəu-inu ikin əha Uhgīn tətərməniɡ lan, kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgīn. Kəni sotosiən nonauvil e Jerusiləm mətəu-inu ikin əha in taun rəha Uhgīn, u in Kig asoli ikin, kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgīn.

³⁶ Kəni sotosiən nonauvil e rəhn-kapə təmah, mətəu-inu rəhatəmah nəsanəniən tikə lan. Nəkotəruru nəuhliən nəuanutəmah kətiəh əmə tuva məruən uə mapīn. Uhgīn əmə tətərməniɡ e natimnati e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgīn.

³⁷ Mətəu nian rəfin onəkotəni əmə nīpəhriənīən, nati kəti min tikə. Kəni nəmə rəhatəmah nətəliɡiən e nati kəti in ‘əuəh,’ kəni nəkotəni əmə məmə, ‘əuəh.’ Kəni nəmə rəhatəmah nətəliɡiən e nati kəti in ‘kəpə,’ kəni nəkotəni əmə məmə, ‘kəpə.’ Nəghatīən min iətəm kotapirəkis ‘əuəh’ uə ‘kəpə,’ kautsīpən e Setən.”

Nalpiniən

(Luk 6:29-30)

³⁸ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nəmotətəu rəkis nəghatīən kəti məmə, ‘Nəmə iətəmi kəti tərəkīn nəhmtəm kəti, kəni nətəmini okotərəkīn min nəhmtīn kəti. Kəni nəmə iətəmi kəti tərəkīn nəhluvm kəti, kəni nətəmini okotərəkīn min nəhluvm kəti.’

³⁹ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, nəsalpiniən nərahīən iətəm iətəmini kəti təmol kəm ik. Nəmə iətəmi kəti tahi ik mem nīkapīm maru, kəni nəkəkeikei malelin=pən min nīkapīm məuīl pəh tem min.

⁴⁰ Kəni nəmə iətəmi kəti tələs ik nəkian e kot, kəni mətəkeikei ohnik məmə nəkəfən rəham sot əkəku kəm in məmə otol vivi rəhatəlau nərahīən, kəni nəkəkeikei məfən min rəham sot asoli.

† 5:30 Inu nəghatīən əuhlin iətəm tətəgətun məmə Iesu tolkeikei məmə kitah okotəkeikei motol uək əskasik o nəpəhiən rəhatah noliən tərāh min. Təhmen əmə məmə kəutətahtuv rəkis noliən tərāh min. Mətəu Iesu təsolkeikeiən məmə okotərəkīn nīpətītah, mətəu tolkeikei məmə kəutaliuək e noliən əhruahru, kəni molkeikei məmə nīkitah kəutəhruahru.

5:30 Mat 18:8; Mak 9:43 5:31 Dut 24:1-4; Mak 10:4 5:33 1Kor 7:10-11 5:33 Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21

5:34 Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 5:35 Sam 48:2; Aes 66:1 5:38 Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21

⁴¹ Kəni nəmə soldia kəti rəha nətəm Rom tətəkeikei ohnik məmə nəkələs rəhan kətim muvən kilomitə kətiəh, mətəu ik nəkəkeikei mələs mīn muvən kilomitə kəti mīn tol keiu.

⁴² Nəmə iətəmi kəti tətəsiə ohnik, kəni ik nəkəkeikei məfən kəm in. Kəni nəmə iətəmi kəti tolkeikei məmə in otos rəham nati kəti muvən konu mos mitəlig mīn muva, kəni nəsəniən məmə nəkəpəh. Nəkəkeikei məfən.”

Nolian rəha nolkeikeian tikimīr mīn
(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ Kəni Iesu təmāni mīn məmə, “Nəmotətəu rəkis məmə, ‘Onəkotolkeikei nətəmi mīn u iuəkīr o təmāh, kəni mətəmāki e tikimīr mīn rəhatəmāh.’

⁴⁴ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmāh məmə onəkotolkeikei rəhatəmāh tikimīr mīn, kəni motəfaki o nətəmimi mīn u nətəm kautol nərəhiən kəm təmāh,

⁴⁵ kəni nolian əha otəgətun məmə itəmāh nenəti Uhgīn rəhatəmāh iətəm tətətig ilis e negəu e neai. Kəni otol lanəha mətəu-inu rəhatəmāh Uhgīn tatol mītigar tətəsiəgəpīn nətəmimi nətəm kotəuvīr mīne nətəmimi nətəm kotərah, kəni in mətəhli=pa nuhuən kəm nətəmimi mīn u nətəm rəhalah nəmiəgəhiən təhruahru, mīne nətəmimi mīn u nətəm rəhalah nəmiəgəhiən təsəhruahruian.

⁴⁶ “?Nəmə nəkotolkeikei əmə nətəmimi mīn u nətəm kotolkeikei itəmāh, kəni nikitəmāh təhti məmə Uhgīn otətəou itəmāh o nolian kəti iətəm təuvīr? !Kəpə! !Nətəmimi mīn u nətəm kautos mənī rəha takis, iətəm kətəni məmə nətəmimi ilah kotərah, ilah mīn kotolkeikei ilah mīn!

⁴⁷ “?Kəni nəmə nəkotos əmə itəmāh mīn nəuvein mətəgəhati kəm lah mīn, mətəu təhro? ?Nikitəmāh təhti məmə nautol nati kəti iətəm təuvīr tapirəkis nətəmimi əpnapīn? Kəpə. Nətəmimi mīn nətəm kəsotəhrunian Uhgīn, ilah mīn kautol lanəha.

⁴⁸ Tol lanəha, itəmāh nenəti Uhgīn nəkotəkeikei motol nolian iətəm in təuvīr məhruahru nian rəfin, təhmen=pən əmə məmə rəhatəmāh Tatə Uhgīn in tatol.”

6

Nolian mīn iətəm təuvīr kəm Uhgīn

¹ Kəni Iesu təmāni mīn məmə, “Sotolian məmə nəkotol nolian təuvīr mīn məmə nətəmimi okoteruh itəmāh ohni. Nəmə nəkotol məmə nətəmimi okoteh, kəni Uhgīn əpəha e negəu e neai otəsətəouian itəmāh ohni.

Nolian iətəm təuvīr
o nəfəniən kəm nanrah mīn

² “Tol lanəha, nəmə nəkotəfən nati kəti kəm nanrah mīn məmə nəkotasiru e lah, nəsotəhlian təui lan məmə nətəmimi okotəhrun. Inu təhmen e nolian rəha nəfaki eiue mīn. Nian ilah kotasiru e nanrah mīn, rəhalah noluək mīn kəutəni pətīgəm e nimə rəha nuhapumīnian mīne ihluə e suaru asoli. Kautol lanəha məmə nətəmimi okotīsiai ilah. Nipəhriənian iətəni kəm təmāh məmə, ilah kīnotos rəkis nətəouian rəhalah, inəha nisīaian rəha nətəmimi.

³ Mətəu itəmāh, nəmə nəkotəfən nati kəti kəm nanrah mīn məmə nəkotasiru e lah, nəkotəkeikei motol məmə nətəmimi okəsoteruhian, nati əpnapīn rəhatəmāh mīn nətəmimi.

⁴ Otol lanəha məmə nətəmimi okotərruru rəhatəmāh nolian təuvīr mīn, kəni rəhatəmāh Tatə iətəm tateruh rəhatəmāh nolian təuvīr mīn nati əpnapīn nətəmimi kəsoteruhian, in otətəou itəmāh o nolian mīn əha.”

Nolian rəha nəfakian
(Luk 11:2-4)

⁵ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nian nəkotəgəhati kəm Uhgīn e nəfakian, kəni sotolian e nolian rəha nəfaki eiue mīn. Nətəmimi mīn əha, ilah kotolkeikei məmə okotəhtul əpəha e nimə rəha nuhapumīnian, mīne ihluə e suaru asoli, kəni motəfaki

məmə nətəmimi okotafu motətəu ilah. Nipəhriənian iətəni kəm təmah məmə ilah kinotos rəkis nətəouiən rəhalah, inəha nisiaiən rəha nətəmimi.

⁶ Mətəu nian nəkotəghati kəm Uhgīn e nəfakiən, nəkəhuvən əpəha e nipəgnəua nimə rəhatəmāh, kəni motahtipəsīg, kəni motəfaki kəm Uhgīn iətəm tətətig ikin əha iətəm nətəmimi kəsoteruhian itəmāh. Kəni rəhatəmāh Tatə iətəm tateh rəhatəmāh nolian oneuən mīn, in otətəou itəmāh o rəhatəmāh nolian təuvir mīn.

⁷ “Kəni nian nəkotəghati kəm Uhgīn e nəfakiən, sotoriarunian nəghatian mīn tepət pik u nipətīn tikə, təhmen e nətəm kotəruru Uhgīn. Nīkilah təhti məmə rəhalah uhgīn mīn okotətəu ilah o nəghatian mīn tepət iətəm kəutəfaki məutəni.

⁸ Sotolian məmə ilah mīne, mətəu-inu uərisīg nəkotətapuəh ohni, mətəu rəhatəmāh Tatə Uhgīn tinəhrun rəkis nati nak iətəm nəkətolkeikei.

⁹ “Kəni tol mīn lanəha, nian nəkotəghati kəm Uhgīn e nəfakiən, kəni nəkotəfaki lanu lan:

‘Tatə rəhatimāh iətəm nətətig e negəu e neai, pəh nətəmimi kotisiai ik.

¹⁰ Pəh narmənīgian rəham tuva, kəni pəh nati iətəm ik nəkolkeikei in otuva mol nipəhriənian lan u ikinu e nəhue niftəni, təhmen=pən əmə mə inko ilis e negəu e neai.

¹¹ Əfa-to nauənian kəm timāh təhmen o nian rəueiu.

¹² Kəni alu məsalpiniən, nolian tərəh mīn rəhatimāh, təhmen=pən əmə məmə itimāh iəsotalpiniən motalu lan kəni məsotaskəlīm əskasikiən e nīkitimāh nolian tərəh mīn rəha nətəmimi nətəm kautol nərahian kəm timāh.

¹³ Kəni segəhanian e timāh iəkəhuvən ima nəfeifeian, mətə oiəkətəkeikei motol nolian tərəh. Mətəu os rəkis itəmāh e nəhlmi Setən.’

¹⁴ “Nəmə itəmāh nəkotalu e nolian tərəh mīn rəha nətəmimi iətəm kautol e təmah məsotaskəlīm iəkisian e nīkitəmāh məsotalpiniən, kəni rəhatəmāh Tatə Uhgīn e negəu e neai, in otalu məsalpiniən rəhatəmāh nolian tərəh mīn.

¹⁵ Mətəu nəmə itəmāh nəsotaluiən, motaskəlīm iəkis e nīkitəmāh nolian tərəh mīn rəha nətəmimi iətəm kautol e təmah, motalpīn, kəni ko rəhatəmāh Tatə Uhgīn otəsaluiən kəni malpīn nolian tərəh mīn rəhatəmāh.”

Nolian rəha nətuakəmian

¹⁶ Kəni Iesu təmətəni mīn məmə, “Nian nəkotətuakəm motəpəh nauənian motəfaki kəm Uhgīn, sotolian nəhmtitəmāh təpəou təhmen=pən e nəfaki eiue mīn. Ilah kautol nəhmtilāh tol pisin, məmə nətəmimi okoteruh ilah məmə nəumis tinus ilah, kəni nətəmimi okotisiai ilah. Nipəhriənian iətəni kəm təmah məmə ilah kinotos rəkis nətəouiən rəhalah, inəha nisiaiən rəha nətəmimi.

¹⁷ Mətəu nian nəkotətuakəm motəpəh nauənian məutəfaki kəm Uhgīn, onəkoteikuas e nəhmtitəmāh, kəni motol məmə okeruh məmə nəkotəuvir.

¹⁸ Nautol lanəha məmə nətəmimi okəsoteruhian məmə nəutətuakəm məutəpəh nauənian məutəfaki kəm Uhgīn. Kəni rəhatəmāh Tatə iətəm tateruh rəhatəmāh nolian oneuən mīn, in otətəou itəmāh o rəhatəmāh nolian təuvir mīn.”

Nati təuvir əpəha e negəu e neai (Luk 11:34-36)

¹⁹ Kəni Iesu təmətəni mīn məmə, “Təsəuvirian məmə nəkotoriarun rəhatəmāh natimnati təuvir mīn e nəhue niftəni u məmə rəhatəmāh nautə otepət, mətəu-inu e nəhue niftəni u, uvni mīn kotəhrun noarehriən, kəni namrəian təhrun nərəkiniən natimnati mīn əha, kəni nakləh mīn kotəhrun nəhapuiən nimə məhuvən imə motakləh e rəhatəmāh natimnati.

²⁰ Mətəu təuvir məmə nəkotoriarun rəhatəmah natimnati təuvir min əpəha e negəu e neai. İkin əha uvni min kəsotoarehreian, kəni namrəian ko təsərəkiniən natimnati min əha, kəni nakləh min ko kəsotakləhiən lan.

²¹ Nəukəti nətəligiən u məmə onəsotaluiən lan məmə, ikin pəhruvən rəhatəmah natimnati təuvir min kəutəməhli ikin, mətəu nian rəfin nikitəmah otəkeikei mətəhti natimnati min əha ikin əha.

²² “Nəhmtəm in təhmen e lait iətəm tətəfinə nəhagəhagiən kəm nipətim. Nəmə nəhmtəm mil kuəuvir, təhmen əmə məmə nipətim təriauəh e nəhagəhagiən.

²³ Mətəu nəmə nəhmtəm mil kuərah, təhmen əmə məmə nipətim in təriauəh e napinəpuian. !Kəni nəmə nəhagəhagiən e nipətim in napinəpuian əmə, təhmen əmə məmə ik nətatig e napinəpuian asoli agin!*

²⁴ “İətəmimi tikə iətəm təhrun nuvaiən in slef rəha iətəmi asoli keiu. Nəmə in tətəlkut məmə otol lanəha, kəni otolkeikei kəti mol nəuiən, kəni məməki e kəti məsolian nəuiən. Ko nəsolian slef rəha Uhgın mine məni e nian kətiəh əmə.”

*Təsəuviriən məmə
nəkotətəlig pik
(Luk 12:22-31)*

²⁵ Kəni İesu təməni məmə, “Kəni o natimnati min əha, iəu iətəni kəm təmah məmə, təsəuviriən məmə nəkotətəlig pik e rəhatəmah nəmiəgəhiən məmə onəkotun nak, kəni motəmnim nak. Kəni təsəuviriən məmə nəkotətəlig pik e nipətitəmah məmə onəkotos iə rəhatəmah napən. ?Nəukəti nəmiəgəhiən rəhatəmah tətəmiəgəh əmə e nauəniən, uə kəpə? Kəpə. ?Kəni nati nak in nati asoli o nipətitəmah? ?Napən, uə kəpə? Kəpə.

²⁶ Oteruh-to mənig min iətəm kəutiuvig məutan. İlah kəsotasumiən, kəni məsotəuləkiən, kəni ilah kəsotələhu vivian nauəniən e nipəgnəua nimə, mətəu Tatə rəhatəmah e negəu e neai, in tətəfən nauəniən kəm lah. ?Kəni e nəhmtin, nikitəmah təhti məmə in tolkeikei pik itəmah tapirəkis mənig min? !Əuəh! ²⁷ ?Nikitəmah təhti məmə rəhatəmah nətəlig pikiən təhrun noliən rəhatəmah nəmiəgəhiən təfəməh? !Kəpə! Noliən rəha nətəlig pikiən təsəfinəniən auə kətiəh min e rəhatəmah nəmiəgəhiən.

²⁸ “?Kəni təhro nikitəmah tətəhti pik napən onəkəhuvən lan? Nikitəmah təhti-to nəugi niggi min iətəm kəuteviə əpnəpən əmə. İlah kəsotol pikiən uək o nəhliən rəhalah napən.

²⁹ Mətəu iəkəni kəm təmah məmə əupən Kig Solomən, in iətəmimi rəhan nautə tepət, kəni rəhan napən iətəm tətuvən lan, ilah kotəuvir motəpirəkis. Mətəu nəugi niggi əpnəpən min kotəuvir tapirəkis agin rəhan napən.

³⁰ Uhgın təmol nimanuvehli əpnəpən əmə təuvir pik e nəugi niggi min əha. Mətəu nimanuvehli əha in rəha nian kətiəh əmə, kəni oləuig kuan e nigəm. ?Kəni nəmə Uhgın tatol vivi nimanuvehli əha, kəni nikitəmah təhti məmə Uhgın otəfinə napən iətəm nəkotəkeikei məhuvən lan? !Əuəh! In otol lanəha. !Ei, rəhatəmah nəhatətəniən in təkəku agin!

³¹ “Tol lanəha, təsəuviriən məmə itəmah nəkotətəlig pik məmə, ‘?İəkotun nak?’ uə ‘?İəkotəmnim nak?’ uə ‘?İəkotos iə napən məhuvən lan?’

³² Sotətəlig pikiən. Nətəmimi nətəm kotəruru Uhgın, ilah kəutətəlig pik e natimnati iətəm tol lanəha. Mətəu itəmah nenəti Uhgın min, kəni rəhatəmah Tatə əpəha e negəu e neai, in təhrun məmə nəkotəkeikei motos natimnati min əha.

³³ Mətəu pəh onəkotol Narmənigiən Rəha Uhgın, mine nəmiəgəhiən əhruəhru iətəm Uhgın tolkeikei, iləu okuəhtul əupən e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Nian nəkotol lanəha, kəni Uhgın otəfinə min natimnati min əha kəm təmah o natigiən.

6:20 Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23** Nipətin kəti rəha “nəhmtəm mil kuəuvir” təni məmə, ik iətəmi kəti iətəm nikim tagiən o nasiruiən e nətəmimi e rəham məni. Kəni nipətin kəti min rəha “nəhmtəm mil kuərah” təni məmə, ik iəvərəs kəti. **6:25** Fil 4:6; 1Tim 6:6-8; 1Pitə 5:7 **6:26** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29** 1King 10:4-7; 2Kron 9:3-6 **6:32** Mat 6:8 **6:33** 1King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17

³⁴ Tol lanəha, təsəuvirian məmə nəkotətəlig pik e natimnati iətəm onəkotəkeikei motos olauig, mətəu-inu natimnati min rəha olauig, ilah rəha olauig. Nərahian rəha nian kətiəh, in tinəhmen rəkis rəha nian kətiəh.

7

Sotakilian nolian rəha iətəmi kəti min (Luk 6:37-38,41-42)

- ¹ Nəmə nəutakil rah nətəmimi, kəni Uhgın otələhu nəghatian rəha nalpinian rəhatəmah.
² Tol lanəha mətəu-inu, nəghatian əskasik iətəm nəutəni məmə iətəmi kəti in iətəmi tərəh, kəni Uhgın otitəu=pən əmə o nənian rəhatəmah nolian tərəh min. Nəmə nəkotakil iətəmimi e nolian iətəm təhruahru, kəni Uhgın otakil itəmah e nolian iətəm təhruahru. Mətəu nəmə nəkotakil rah nətəmimi e nolian əskasik, kəni Uhgın otakil itəmah e nolian əhmen min əmə.
³ ? Təhro nəutəni nipişpisi nig iətəm tətətig e nəhmti piatəmah min, mətəu itəmah nəsooteruhian nig asoli iətəm tətətig e nəhmtitəmah?
⁴ ? Kəni təhro nəutəni məmə, 'Ei piak, pəh iəkos rəkis nipişpisi nig e nəhmtəm,' mətəu nəsooteruhian nig asoli e nəhmtitəmah?
⁵ ! Itəmah nəfaki eiuə min! Otaupən, motos rəkis nig asoli e nəhmtitəmah, kəni nəkotəhrun neruh vivian noh rəkisian nipişpisi nig iətəm tətətig e nəhmti piatəmah min.
⁶ "Sotəfənian natimnati rəha Uhgın kəm kuri min, kəni sotəraiki-pənian natimnati təuvir min kəm pikəh min. * Okəmə nəkotol lanəha, kəni pikəh min okotaliuək lan kəni motəlali motus itəmah."

Nolian əhruahru o nətapuəhian e nati kəti o Uhgın

(Luk 11:9-13; 6:31)

- ⁷ Kəni Iesu tətəkeikei mətəni məmə, "Iəkəni kəm təmah məmə, otətapuəh=pən kəm Uhgın o natimnati, kəni in otəfinə kəm təmah. Kəni otəsal lan kəni onəkoteruh. Kəni otəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o təmah.
⁸ Iəkəni lanu mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəh, ilah okotos. Kəni nətəmimi min u nətəm kətəsal, ilah okoteruh. Kəni nətəmimi min u kəutəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o lah.
⁹ "?Itəmah pəh, nian nətən tətəpuəh o pıret, mətəu in tətəfən kəpiel? !Kəpə!
¹⁰ ?Uə, nian in tətəpuəh e nəmu, mətəu in tətəfən sineik? !Kəpə!
¹¹ Nati əpnəpın itəmah nətəmimi nəkotərah, mətəu nəutəfən natimnati təuvir min kəm nenətəməh min. !Mətəu Tatə Uhgın e negəu e neai, nolian rəhan in təuvir pik məpirəkis ağın nolian rəhatəmah, kəni nipişpisi, in otəfən natimnati təuvir min kəm nətəmimi min u ilah kəutətapuəh ohni!
¹² "Kəni tol lanəha, otol təuvir kəm nətəmimi rəfin e nolian min rəfin iətəm nəkotolkeikei məmə nətəmimi okotol kəm təmah. Inu nipişpisi Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis, mine nəukəti nəghatian iətəm təməfən kəm iəni min aupən."

Suaru keiu (Luk 13:24)

- ¹³ Iesu tətəni min məmə, "Itəmah onəkotəkeikei məhuvən=pən e ket iətəm təkəku, mətəu-inu ket iətəm iahgin mine suaru iətəm tımətig əmə tatuvən o nərəkian, kəni nətəmimi tepət kəutəhuvən=pən e ket əha.

7:1 Rom 2:1; 1Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2** Mak 4:24 * **7:6** Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, "sotəraiki-pənian rəhatəmah perəl kəm pikəh min." Perəl u, in kəpiel kəti iətəm nəhmtin tiəkis. Təmsipən e niki kəuvin kəti. Kəm təhro, "kuri" mine "pikəh" kətuəpsen=pən nətəm kotarah. **7:7** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8** Jon 15:7; Jem 4:3; 1Jon 3:22 **7:11** Jem 1:17 **7:12** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10

14 Mätəu ket iätəm təkəku, mine suaru iätəm tiäkis tətuvən o nəmiəgəhiən, kəni nətəmimi nəuan nəuvein əmə okoteruh kəni motohtəu=pən.”

Nigi ilau nəuan

(Luk 6:43-44)

15 Kəni Iesu təməni məmə, “Autətəu vivi itəmäh o iəni eiua mīn. İlah kəutəhuva məutəghati mətig e noliən əpəou təhmen e sipsip, mətəu əpəha imə e nīkilah, ilah kotəhmen e kuri arpīn.

16 Kəni e nəmiəgəhiən rəhalah, nəkoteruh nəuan, kəni nəkotəhrun nak tətətig e nīkilah. Nətəmimi ko kəsəhuvəniən motəhli nəua krep e nīləuis arfu, uə nəua fik e təlilua.

17 Tol mīn lanu, nigi iätəm təuvir tətəuə e nəuan iätəm təuvir, mətəu nigi iätəm tərəh tətəuə e nəuan iätəm tərəh.

18 Kəni nigi iätəm təuvir ko təsəuəiən e nəuan iätəm tərəh, kəni nigi iätəm tərəh, ko təsəuəiən e nəuan iätəm təuvir.

19 Nigi mīn rəfin iätəm kəsotəuəiən e nəualah iätəm təuvir, okətei rəkis ilah, kəraki=pən e lah e nigəm.

20 Tol lanəha, e nəmiəgəhiən rəha iəni eiua mīn əha, onəkoteruh nəua lah, kəni nəkotəhrun nak tətətig e nīkilah.

21 “Səniəmə nətəmimi rəfin nətəm kəutəuīn lak məutəni məmə, ‘İərməniğ, İərməniğ,’ nətəm ilah kotəhrun nuvəniən motətig ahgəl Narməniğian Rəha Uhgīn, mətəu ilah mīn əmə u, nətəm kəutol nəuia rəhak Tatə iätəm tətətig e negəu e neai.

22 E nian Uhgīn otakil nətəmimi rəfin, nətəmimi tepət okotəni=pən kəm in məmə, ‘! İərməniğ, İərməniğ! ?Təhro? ?Nəkəhrun uə kəpə məmə, itimäh iəməutəni pətigəm nəghatiən rəham iätəm nəməfa kəm timäh, kəni motəhgi pətigəm narmin tərəh mīn e nərgəm, kəni məutol natimnati apispis mīn e nərgəm?’

23 Kəni oiəkəni=pən əhruahru kəm lah məmə, ‘Aupən iəkəruru, kəni rəueiu mīn iəkəruru itəmäh. İtəmäh səniəmə rəhak mīn nətəmimi. !Əhuvən isəu ohniəu, itəmäh nətəm nəutol noliən tərəh!’ ”

Iätəmimi keiu kəmuol nimə

(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kəni Iesu təmol naunun e rəhan nəghatiən məmə, “Nəmə itəmäh u nətəm nəmotətəu nəghatiən mīn u rəhak məutol, kəni onəkotəhmen e iätəmimi iätəm teinatig, təmuvləkin rəhan nimə təskasik, mel pos mīn kəuteiuaiu məhuvən isəu məğərain tiäkis.†

25 Kəni nuhəuən təməfuv, kəni naruəh taiu, kəni nimətəgi asoli talifu moh nimə. Mətəu nimə təsəmeiən mətəu-inu təmuvləkin rəhan nimə təskasik.

26 Nəmə itəmäh u nətəm nəmotətəu nəghatiən mīn u rəhak kəni məsotoliən, kəni onəkotəhmen e iätəmimi iätəm təsətəlig viviən e noliən natimnati, kəni in ialməli, təməseliən rəhan pos mīn kəhuvən əpəha isəu, maharu rəkis əmə əpə ilis, kəni rəhan nimə təsəskasikiən.‡

27 Kəni nuhəuən təməfuv, kəni naruəh taiu, kəni nimətəgi asoli talifu moh nimə. Kəni nimə təməmei. E nian təməmei, kəni mərah agīn.”

Nəghatiən rəha İesu, nəsanəniən tətətig lan

28 Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən rəhan, kəni nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni,

29 mətəu-inu nian tətəgətun, səniəmə təhmen e rəhalah nəgətun mīn rəha Lou, mətəu rəhan nəghatiən təfigəm, nepətiən əha ikīn.

7:15 Mat 24:24; Uək 20:29; 2Pitə 2:1 7:16 Kəl 5:19-22; Jem 3:12 7:19 Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 7:20 Mat 12:33 7:21 Luk 6:46; Jem 1:25 7:23 Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2Tim 2:19 † 7:24 Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “in təmuvləkin=pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel.” E nian əha ilah kəməutol rəhalah nimə mīn e kəpiel, mine nəukəti nimə okəkeikei kol təskasik e kəpiel. Nəmə kəsotoliən lanəha, nimə təsəskasikiən kəni təhrun nəmeiən. ‡ 7:26 Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “in təmuvləkin=pən nəukəti rəhan nimə e nīpəkil əmə.” 7:29 Mak 1:22; Luk 4:32

8

*Iesu tæmol vivi iætæmi kæti tæmos nimisiæn u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Nian Iesu tæmeiuaiu=pa e nitæuæt, nætæmimi tepæt kæmohtæu=pæn.

² Kæni suah kæti nimisiæn u leprosi * tæmol tæmuva ohni, masiæulin=pæn o Iesu, kæni mæni mæmæ, “Iærmænig, næmæ nækolkeikei, kæni nækæhrun nol viviæn iæu kæni mafæl rækis namikmikiæn lak.”

³ Kæni Iesu tæmuahru e næhlmin mælæhu=pæn lan, mæni mæmæ, “Æuæh. Iækolkeikei. ! Æuvir-tæ!” Kæni ræueiu agin min, nimisiæn u leprosi tæmikæ lan.

⁴ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Sæni pætigæmiæn natimnati min u kæm nætæmimi, mætæu uvæn æmæ meruh pris kæti pæh in teruh mæmæ nipætæm tinæuvir lankonu lan, kæni æfæn kæm in nati u iætæm Lou ræha Mosis tæmæni o iætæmi kæti iætæm ræhan leprosi tinikæ, kæni nætæmimi okotæhrun mæmæ nipæhræniæn ninæuvir, kæni ræham namikmikiæn tinikæ.”

*Næhatætæiæn ræha iætæmi asoli kæti ræha soldia min
(Luk 7:1-10)*

⁵ Kæni Iesu tæmuvæn miet pætigæm æpæha e taun Kapeniæm, kæni iætæmi asoli kæti ræha soldia min ræha nætæm Rom tæmuva meruh Iesu, kæni mætæsæk=pæn ohni mætæni mæmæ,

⁶ “Iærmænig, ræhak ioluæk tatimis, kæni mætæpili æpæha e nimæ ræhak, nipætæm ræfin tæmimis, kæni tætætæu tærah pik.”

⁷ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Oiakuvnæ mol in tæuvir min.”

⁸ Kæni iætæmi asoli ræha soldia min tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Iærmænig, iæu iætæmi kæti iætæm iæsæhruahruian, kæni iæsæhmenian mæmæ ik onækuva e ræhak nipægnæua nimæ. Æni æmæ næghatæn kæti, kæni iækæhrun mæmæ in otætæu tæuvir min. ⁹ Iækæhrun mæmæ ik natos narmænigian mæmæ nimisiæn otækeikei mol næuiam. Iækæhrun mætæu-inu iæu min, ræhak nætæmi asoli min kæutarmænig lak, kæni iatol næuialah. Kæni soldia min næuvein æha ikin nætæm iæu iætarmænig e lah. Næmæ iækæni kæm kæti mæmæ, ‘Uvæn,’ kæni tuvæn. Kæni næmæ iækæni kæm kæti mæmæ, ‘Va,’ kæni tuva. Kæni næmæ iækæni kæm ræhak slef mæmæ, ‘Ol nati u,’ kæni tol nati æha.”

¹⁰ Nian Iesu tæmætæu næghatæn æha, kæni narmæn tæmiuvig pik ohni, mætæu-inu nati æpnapin sæniæmæ in iætæm Isrel, mætæu ræhan næhatætæiæn tæskasik e Uhgîn. Kæni tæmæni=pæn kæm nætæmimi nætæm kautæhuærisig lan mæmæ, “Nipæhræniæn iætæni kæm tæmah mæmæ, iætæmi u sæniæmæ iætæm Isrel, mætæu in ræhan næhatætæiæn e Uhgîn in tæskasik. Kæni nati æpnapin næuanilæuis min ræha Isrel, mætæu iæsehian ilah kæti iætæm ræhan næhatætæiæn tæskasik tæhmen=pæn lan.

¹¹ Iætæni kæm tæmah mæmæ nætæmimi tepæt okotsipæn e nikalin min ræfin ræha næhue niftæni, mæhuva motauæn kætiah e tepil ilah Epraham, mine Aisæk, mine Jekæp æpæha e narmænigian æpæha e negæu e neai.

¹² Mætæu itæmah næuanilæuis ræha Isrel tepæt nætæm Uhgîn tæmaupæn mitæpin itæmah mæmæ in otarmænig e tæmah, in otæraki=pæn e tæmah ihluæ e napinæpuian, kæni ikin æha, nætæmimi okotasæk kæni motætæu tærah, kæni mautigæt-ærain næhluvlah min.”

¹³ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm iætæmi asoli ræha soldia min mæmæ, “Atuvæn. Ræham ioluæk otæuvir tol æmæ mæmæ inu mine næmæhatætæ mæmæ Uhgîn otol lanko.” Kæni e nian æhruahru æha, nipæti ioluæk ræha iætæmi asoli ræha soldia min tæmuva mæuvir min.

*Iesu tæmol nimisiæn tepæt kotæuvir min
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

* **8:2** E Nauæuæ Ræha Uhgîn, næghatæn u “leprosi” tætgæhati e nimisiæn pisin pisin min ræha nilositæmi. Nimisiæn min u tæterækin nilositæmi, kæni Lou ræha Mosis tætæni mæmæ iætæmi kæti iætæm tæmos nimisiæn lanæha, in tamikmik e næhmti Uhgîn. Afîn Lev 13-14. **8:4** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 **8:11** Luk 13:29 **8:12** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28

14 Kəni təmuvən e nimə rəha Pitə, kəni muvən imə meruh uhu Pitə tətəpəpu ətəpu mətəpili.

15 Kəni təmuahru e nəhlmin mek nəhlmi pətauəhli u, kəni nətəpu ətəpuian tikə rəkis lan magim, kəni təhtul. Kəni minatol nauəniən nig Iesu.

16 Tinapinəpu mitigar tinatiuvig, nətəmimi kəmos nətəmimi tepət nətəm narmin tərəh tətətig e lah məhuva o Iesu, kəni Iesu təməhgi pətigəm narmin tərəh min e nəghatiən əmə rəhan, kəni mol vivi nətəmimi rəfin nətəm kəutohmis.

17 Natimnati min əha təmol lanəha məmə otol nəghatiən rəha iəni Aiseə tuva mol niphəriənən lan, iətəm təməni aypən ikin məmə,
“In təmos rəkis nimisiən min rəhatah,
kəni mol niphətətah min u kəutahmə, kotəuvir.”

*Iətəmimi keiu kəmuəkeikei məmə okiauərisig e Iesu
(Luk 9:57-62)*

18 Kəni nian Iesu təməsal=pən meruh nimənin nətəmimi kəutəhuərisig məhuva mohtəlau lan, kəni təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə okəhuvən e nikali lek e nitəni=pən.

19 Kəni iəgətun kəti rəha Lou təmuva məni=pən kəm in məmə, “Iəgətun. Onəkuvən=pən iə ikin, iəkəitəu=pən ik.”

20 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Kuri rarpin min, rəhalah niphəg tatig məmə okotəpili ikin. Kəni mənig min, nimaalah tatig məmə okotəpili ikin. Mətəu iəu Nəti Iətəmimi, † nimə rəhak tikə o napiliən.”

21 Kəni iətəmimi kəti min rəha Iesu təmuva məni=pən kəm in məmə, “Iərmənisig. Oikəitəu=pən ik mətəu, pəh iəkuvən pipim mitənim rəhak tata.”

22 Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Itəu=pa iəu. Nətəmimi nətəm kəsotoliən nəuia Uhgın, təhmen əmə məmə ilah kınohmis rəkis e nikilah. Pəh ilah okəhuvən mohtənim rəhalah nətəmimi nətəm kəmohmis.”

*Iesu təməniəhu nimətəgi asoli
e nəhu Lek Kaləli
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

23 Kəni Iesu təmuvən e bot, kəni rəhan min nətəmimi kəhuvən ilah min.

24 Kəni təsuvəhiən, nimətəgi asoli kəti təhtul kəni minol peau-peau asoli min e lek, kəni nəhu tətəri=pən e bot, iuəkir əmə bot tətəmnim, mətəu Iesu tətəpili.

25 Kəni kəməhuvən motəhgi-pəri Iesu motəni=pən məmə, “!Iərmənisig! !Osmiəgəh itah! !Otəsuvəhiən kotəmnim!”

26 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutəgin pik? Rəhatəmah nəhatətəiən təkəku agin.” Kəni təməhtul məniəhu nimətəgi mine peau-peau asoli min. Kəni nimətəgi təmeiuaiu, kəni mol nəməlinuian asoli.

27 Kəni nətəmimi rəha Iesu narmilah təmiuvig pik mautəni məmə, “!Ei! ?Iətəmimi nak u? Nati əpnəpin nimətəgi mine nəhu, mətəu ilau kəmuol nəuian.”

*Iesu təməhgi pətigəm narmin
tərəh e iətəmimi keiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

28 Kəni nian Iesu təmuva miet=pa e nitəni=pən e lek, ikin Katara, kəni iətəmimi keiu narmin tərəh min kəutətig e lau kəmiaiet pətigəm=pa məmə okueruh Iesu. Ila kəmasipən e niphəg kəpiel min, ikin katitənim nətəmimi ikin. Ila kuəsanən matuoh nətəmimi, kəni nətəmimi kəutəgin e nuvən-pəniən ikin.

8:17 Aes 53:4 † 8:20 Nian Iesu təməni nərgin u “Nəti Iətəmimi,” tətəghati aru lan. Nərgin u təmiet e Nauəuə rəha Daniel mine nauəuə pisin pisin min e Oltestimin. Kəni niphətin təni məmə iətəmi kəti iətəm təmsipən e Uhgın kəni matos nepətiən rəha Uhgın. 8:20 2Kor 8:9 8:24 Sam 4:8 8:26 Mat 14:31; Sam 89:9

²⁹ Kəni əmeiko narmin tərəh min u kəutatig e lau kəmotagət əfəməh motəni məmə, “!Ik Nəti Uhgın! ?Nəmuva məmə nəkəhro itimah? ?Nəmuva məmə nəkol uəhai əmə nalpiniən kəm timah iətəm təsol əhanəhiən nian əhruahru rəhan?”

³⁰ İuəkır əmə o lah, pikəh min tepət əha ikin kəutauən,

³¹ kəni narmin tərəh min kotasək=pən o İesu motəni məmə, “Nəmə nəkəhgi pətigəm itimah, ahli=pən itimah iəkəhuvən e pikəh min əha.”

³² Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən.” Kəni narmin tərəh min kəməhiet e lau, motaiu məhuvən e pikəh min. Kəni pikəh min ilah rəfin kəmotaiu məuteiuaiu e nıpatu, kəni motiuvig=pən e nəhu motamnım.

³³ Kəni nətəmimi nətəm kəutaugin pikəh min, kəmotagım məhuvən e taun motəni pətigəm natimnati rəfin, mine natimnati iətəm İesu təmol e suah mıl u narmin tərəh min kəutatig e lau.

³⁴ Kəni əmeiko nətəmimi rəfin rəha taun kəməhuva məmə okotafu İesu. Kəni nian kəmoteruh in, kəni kəməutəkeikei əskasık kəm in məmə otəkeikei miet əha ikin əha.

9

*İesu təmol vivi
iətəm nıpətin təmimis*

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Kəni İesu təmuvən e bot muvən e nıtəni=pən e lek, kəni miet pətigəm iman ikin, e taun Kapeniəm.

² Kəni nətəmimi nəuvein kəmotələs iətəmimi kəti məhuva ohni. Nıpətin nəvetin təmimis, kəni tətəpili e rəhan nımahan. Kəni nian İesu təmeruh rəhalah nəhatətəiən, kəni təməni=pən kəm iətəmimi əha məmə, “Nətik, səğiniən. Rəham nolıən tərəh min iəmos rəkis rəkis.”

³ Kəni nian kəmotətəu nəghatiən əha, nəğətu n min nəuvein rəha Lou kotəni=pən kəm lah min məmə, “Nəghatiən əha tərəh. Suah kəha tətəghati təhmen məmə in Uhgın.”

⁴ Mətəu İesu təhrun nətəligiən rəhalah kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro itəmah nəutos nətəligiən iətəm tərəh min lanu lan?”

⁵ ?In pəhruvən timətig məmə oiəkəni, məmə, ‘İəmafəl rəkis rəham nolıən tərəh min,’ uə ‘Əhtul maliuək?’

⁶ Kəni rəueiu iəkol nati kəti məmə nəkotəhrun məmə Nəti İətəmimi tatos nepətiən ikinu e nəhue nıftəni məmə otafəl rəkis təfagə tərəh min.” Kəni in təməni=pən kəm suah kəha tatimis məmə, “Əhtul mos rəham nımahan maliuək matuvən lahuənu.”

⁷ Kəni suah u tatimis təməhtul maliuək matuvən lahuənu.

⁸ Kəni nian nımənin nətəmimi kəmotafu nati əha, kəni kəmotəgin, kəni motəni-vivi nərgi Uhgın iətəm təməfən nepətiən kəm iətəmimi məmə otol lanəha.

*İesu təmauin e Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Kəni İesu təmaliuək muvən nəvetin min, mafu suah kəti, nərgin u Matiu. In iətəmimi iətəm tatos məni rəha takis, kəni tətəharəg ikin kətətəou=pən takis ikin. Kəni İesu təməni=pən kəm in məmə, “Uərisig lak, muva iətəmimi rəhak.” Kəni in təməhtul muərisig e İesu.

¹⁰ Kəni İesu təmuvən mətəuən e nımə rəha Matiu, kəni nətəmimi tepət rəha nosiən məni rəha takis kəməhuva, kəni nətəmimi tepət nətəm kautol təfagə tərəh* kəməhuva, kəni ilah kəməhuva motəharəg motəuən ilah İesu mine rəhan min nətəmimi.

8:29 Mak 1:24; Luk 4:41 **9:1** Mat 4:13 **9:4** Luk 9:47; Jon 2:25 **9:6** Jon 17:2 * **9:10** Farəsi min, ilah kəmautohtəu=pən vivi ağin Lou rəfin iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis məmə Mosis otəfən kəm nətəm İsrəl. Kəni ilah kəmautohtəu=pən vivi min nəghatiən min iətəm kəmotəpən e Lou rəha Mosis, mətəu nətəmimi əmə kəmotol, səniəmə Lou əhruahru min rəha Uhgın. Kəni Farəsi min, kəutəni məmə nətəmimi rəfin nətəm kəsotohtəu-pəniən lou əlkələh min əha, ilah nol təfagə.

11 Kəni nian Farəsi min kəmotafu nati əha, kəni kəmotəni=pən kəm nətəmimi rəha Iesu məmə, “?Təhro rəhatəmah iəgətun tətəuən pəti ilah nətəm kautos məni rəha takis mine nətəm kautol təfagə?”

12 Mətəu Iesu təmətəu rəhalah nəghatiən kəni təməni=pən kəm lah məmə, “İətəmimi iətəm təsımisiən təsuvəniən o toktə. Mətəu iətəmi u iətəm tatımis, in otəkeikei muvən o toktə.

13 Əhuvən moteruh-to kəni motətəlig əhruahru lan məmə nıpəti nəghatiən u iətəm Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

‘Nati kəti tatol nıkkik tətəgiən, inu məmə onəkotasəkəhruin nətəmimi, mətəu səniəmə rəhatəmah sakrifais min iətəm nautol məutəfa kəm iəu iətəm tatol nıkkik tətəgiən.’† İətəni tol lanu lan mətəu iəu iəməsuvaiən məmə iəkəuın e nətəmimi min u kotəni məmə kınotəhruahru rəkis. Mətəu iəmıuva məmə iəkəuın e nətəmimi min u kotəhrun əmə məmə ilah kautol nolıən tərəh min.”

*Noliən rəha nəpəhiən nauəniən o Uhgın
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

14 Kəni nətəmimi rəha Jon Bəptais kəməhuva moteruh Iesu motəni=pən kəm in məmə, “Eruh-to. İtimah iəutətuakəm məutəpəh nauəniən məutəfaki kəm Uhgın, kəni Farəsi min, ilah min kautol lanəha. ?Mətəu təhro rəham nətəmimi kəsotoliən lanəha?”

15 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nian nətəmimi kautol marit rəha suah kəti, kəni in tətən e nauəniən rəhan ilah in min nəuvein, nıkitəmah təhti məmə in min nəuvein okotasək? !Kəpə! Mətəu nian əha ikin iətəm tətəuva məmə nətəmimi okotələs rəkis iətəmimi iətəmi katol nauəniən rəhan. Kəni e nian əha, in min nəuvein kotəhrun nəpəhiən nauəniən.

16 “Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otos nəuveiti napən vi kəti, kəni məhli-ərain=pən e napən əmnəmıt rəhan iətəm təməhapu, mətəu-inu nəmə tol lanəha, kəni nəuveiti napən vi təhrun nauvinıən məhapuıən napən əmnəmıt, kəni ikin təməhapu ikin aupən təhrun nuvaiən mol iahgin pik agın.

17 “Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otos wain iətəm kəmol vi, kəni miuvi=pən e pətəl əuas u təkəsik iətəm kəmol e nılosi nəni. Nəmə tol lanu lan, kəni nahgi wain otəhlifu, kəni pətəl otəhapu, kəni wain otəuvəregın, kəni pətəl otərah.‡ Mətəu wain kəmol vi okəkeikei kiuvi=pən e pətəl iətəm kəmol timətmətig, kəni wain mine pətəl kətuəməhli vivi.”§

*Pətəuəhli kəti iətəm tatımis mine pətəkəku kəti
iətəm təmimıs
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

18 Nian Iesu tətəni=pən natimnati min əha kəm lah, iətəmi asoli kəti tuva masiəulin=pən nəulin o Iesu məmə, “Nətik pətəkəku təmimıs rəueiu əmə. Mətəu va, mələhu=pən nəhlməm lan, kəni otəmiəgəh min.”

19 Kəni Iesu təməhtul mine rəhan min nətəmimi, məhuərisig e suah u məhuvən.

20 Kəni əmeiko pətən kəti əha ikin iətəm tatos nımisiən rəhalah nıpətən nian rəfin əmə, minos nu tueləf.* Kəni pətən əha təmsıpən e nəmtah Iesu ikin, kəni meapən mek nıfifi napən rəhan,

21 təmol lanəha mətəu-inu tətəni aru əmə kəm in məmə, “Nəmə iəkək əmə nıfifi napən rəhan, kəni rəhak nımisiən otol naunun.”

9:11 Luk 15:2 9:13 Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1Saml 15:22 † 9:13 Nian Uhgın təməni lanəha, nıpətın u məmə in otəpəh sakrifais min mətəu-inu nərahıən tətətig e nıkilah. Uhgın təməni məmə ilah kotəkeikei motəsəkəhruin nətəmimi. 9:14 Luk 18:12 ‡ 9:17 Afın futnot e Luk 5:37. § 9:17 Iesu təməni lanəha məmə in otəgətun ilah e nəgətuniən vi kəti tol pısın e nəgətuniən rəha Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou. * 9:20 Lou təməni məmə nımisiən u təmol pətən əha tamıkmık, kəni nəmə tatek iətəmi kəti, kəni in min otamıkmık. 9:21 Mat 14:36

²² Kəni Iesu təmeirair meruh pətan əha, kəni məni=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, səginien. E rəham nəhatətəien lak, ninuva minəuvir.” Kəni e nian əha, rəhan nimisiən təmikə.

²³ Kəni nian Iesu təmuva miet pətigəm=pa e nimə rəha iətəmi asoli əha, kəni təmuvən imə meruh nətəmimi kautahli nau məutani nəpuən lan rəha nimisiən, kəni nətəmimi kəməutasək pik.

²⁴ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Ohiet məhuvən isəu, mətəu-inu pətəkəku u təsimisiən, mətəu in tətəpili əmə.” Kəni ilah kəmotələh əuvsan lan.

²⁵ Mətəu nian nətəmimi kəmohtiet məhuvən ihluə, kəni tuvən imə, maskəlim nəhlmi pətəkəku, kəni pətəkəku u təməhtul.

²⁶ Kəni nanusiən rəha nati u təmaiu mitəlau rəfin e nitəni əha.

Iesu təmol vivi iəmnəu tərəh mil keiu

²⁷ Kəni nian Iesu təmiet ikin əha, mətəu iəmnəu mil tərəh keiu kəmuıtəu=pən in, kəni mətəuagət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkəhrui itimlau!”

²⁸ Nian Iesu tinuvən əpəha imə, kəni iəmnəu tərəh mil kiəuva ohni. Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “?Itəlau nətuəhatətə məmə iəkəhrun nol viviən nəhmtitimlau, uə kəpə?”

Kəni ilau kuəni=pən məmə, “Əuəh, İərməniğ.”

²⁹ Kəni Iesu təmələhu=pən nəhlmin e nəhmtilau məni=pən məmə, “Uhgın otol vivi nəhmtitəlau mətəu-inu nəmuəhatətə lan.”

³⁰ Kəni nəhmtilau təuvir kəni kinatueruh nati. Kəni Iesu təməni=pən əskasik kəm lau məmə, “Onəsüəni pətigəmiən natimnati min u kəm nətəmimi.”

³¹ Mətəu ilau kəmiaiet mian, kəni muəni pətigəm nanusiən rəha Iesu tuvən mitəlau ikin min rəfin e nitəni u.

Iesu təməhgi pətigəm narmın tərəh e iətəm təruru nəghatiən

³² Nian suah mil u kəmiaiet, nətəmimi kotələs iətəmi kəti təruru nəghatiən məhuva o Iesu. Suah kəha in təruru nəghatiən mətəu-inu narmın tərəh tətətig lan.

³³ Kəni Iesu təməhgi pətigəm narmın tərəh e suah kəha, kəni tinətəghati. Kəni nimənin nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni, kəni motəni məmə, “Suah kəti təsehien nati kəti tol lanu u ikinu İsrəl nian kəti mine.”

³⁴ Mətəu Farəsi min kəmotəni məmə, “Tatos nəsanəniən o iətəmi asoli rəha narmın tərəh min məmə otəhgi pətigəm narmın tərəh min lan.”

Iesu nikin təməhmə pik o nətəmimi

³⁵ Kəni Iesu təmalieuək matuvən e taun mine lahuənu min rəfin, kəni mətəgətun əpəha e nıpəgnəua nimə min rəha nuhapuminiən, mətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Narməniğiən Rəha Uhgın, kəni matol vivi nətəmimi rəfin nətəm kautohmis, mine nətəmimi rəfin nətəm nıpətillah tərəh kautəuvir.

³⁶ Nian təmeruh nimənin nətəmimi tinepət pik, kəni nikin təməpət pik o lah mətəu-inu kinotos pik nahməien, kəni motəruru nasiru aruiən e rəhalah nəmiəğəhiən, kinotəhmen e sipsip min rəhalah iətəmimi tikə o neruh viviən ilah.

³⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “!Oteruh-to! Nauəniən tepət əpəha e nasumiən tiniməhtə, mətəu noluək min təkəku əmə kəutəulək lan.

³⁸ Otətapuəh o iətəmi asoli rəha nasumiən məmə otahli=pa noluək min tepət məmə okəhuvən motəulək e nasumiən rəhan.”

10

Nətəmi tueləfrəha Iesu (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Kəni Iesu təmauin e nətəmi tueləf rəhan kəhuva kətiəh, kəni məfən nəsanəniən kəm lah məmə ilah kəhuvən motəhgi pətigəm narmin tərəh min e nətəmimi, kəni motəhrun nol vivian nımisiən min rəfin, mine nətəmimi min u nıpətilah təmərah.

² Kəni inu nərgi nətəmi tueləf rəha Iesu: in aupən Saimon, u nərgin kəti min u Pitə; mine notəhan Antiru; mine Jemis mine pian Jon, nətə Səpəti mil;

³ mine Filip mine Patolomiu; mine Toməs mine Matiu, iətəmimi rəha nosiən məni rəha takis; mine Jemis nətə Alfias; mine Tateas;*

⁴ mine Saimon u kətauin lan məmə Selot;† mine Jutəs Iskariot u təmegəhan=pən e Iesu tuvən e nəhlmi rəhan min tikimir.‡

Iesu təmahli pətigəm rəhan nətəmimi tueləf (Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Kəni nian Iesu təmahli pətigəm rəhan nətəmimi tueləf məmə okəhuvən motol rəhan uək, təmaupən məghati kəm lah məmə, “Itəmah onəsəhuvəniən o nətəmi min u səniəmə nəuaniləuis min rəha Isrel, kəni məsəhuvəniən e taun kəti rəha nətəm Səmeriə,

⁶ mətəu onəkəhuvən o nəuaniləuis min rəha Isrel nətəm kotəhmen e sipsip min kəutəluəi.

⁷ Kəni nian nəkəhuvən, nəkotəkeikei motəni pətigəm məmə, ‘Nian iətəm Uhgın otarməniğ e nətəmimi rəfin lan, tinuva iuəkir.’

⁸ “Kəni itəmah nəkotəkeikei motol nətəm kətohmis kotəuvir min. Kəni itəmah nəkotəkeikei motol nətəm kəmohmis kotəmiəgəh min. Kəni nətəmimi nətəm leprosi tatol ilah, nəkotəkeikei motol nıpətilah tuva məuvir min. Kəni nətəmimi nətəm narmin tərəh tətətiğ e lah, itəmah nəkotəkeikei motəhgi pətigəm narmin tərəh min kəhuvən isəu o lah. Kəni nəsanəniən iətəm nəmotos, nəməsotosiən nəhmtin. Kəni onəkotəkeikei motol əmə uək, nətəmimi okəsotətəouiən itəmah lan.

⁹ Nian nəkəhuvən, nəsotosiən məni e rəhatəmah pauis.

¹⁰ Kəni məsotəmkian rəhatəmah kətim min. Kəni napən iətəm nautəhuvən lan, in əmə ko, məsotosiən inəuau kəti min. Kəni məsotosiən put, mine kasikin rəhatəmah min. Iətəni lanu lan mətəu-inu təhruahru əmə məmə kətəfən kəm noluək min natimnati iətəm təhruahru o natigian rəhalah.

¹¹ “Nian nəkəhuvən e taun kəti uə lahuənu kəti, nəkotəkeikei motəh iətəmimi kəti iətəm nikin tagian məmə nəkəhuvən motətiğ itəmah min, kəni nəutətiğ ikin əha mətəuarus=pən nian nəkohiet min.

¹² Nian nəkəhuvən motətiğ e nimə kəti, nəkotəkeikei motəghati vivi kəm lah məmə, ‘Nəməlinuiən tətətiğ o təmah.’

¹³ Kəni nəmə nətəmimi e nıpəgnəua nimə u, nıkilah tagian məmə okotos itəmah, kəni pəh rəhatəmah nəghatiən rəha nəməlinuiən tətətiğ o lah. Mətəu nəmə nıkilah təsəgiəniən o təmah, nəkotəkeikei motos nəghatiən rəha nəməlinuiən mautəhuvən.

¹⁴ “Kəni nəmə nətəmimi nəuvein kəsotolkeikeiən məmə okotit itəmah nəkəhuvən e rəhalah nıpəgnəua nimə, uə kəsotətəligian e rəhatəmah nəghatiən, kəni nian nautohiet e nimə rəhalah, uə rəhalah lahuənu, nəkotəkeikei motəhrəpispis rəkis nıməulul e

10:1 Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:3** E nauəua mil rəha Mak mine Luk, kətauin pisin e nərgi Tateas məmə Jutəs nətə Jemis. Mətəu in iətəmi kətiəh əmə. † **10:4** Selot in suah kəti iətəm in tətəhtul əskasik o kəntri rəhan. Erüh e tiksınəri. ‡ **10:4** Iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Saimon, ilau u Saimon Pitə mine Saimon u kətauin lan məmə Selot. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jemis, ilau u Jemis nətə Səpəti mine Jemis nətə Alfias. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jutəs, inu Jutəs Iskariot mine Jutəs nətə Jemis u kətauin pisin məmə Tateas e nauəua u rəha Matiu. **10:6** Jer 50:6 **10:7** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9** Luk 10:4 **10:10** Luk 10:7; 1Kor 9:14 **10:12** Luk 10:5-6

nəhlkītəmah məmə ilah okotəhrun məmə nəmotəuhlin=pən pəhriən nəmtəhtəmah o lah motəpəh aɡin ilah.

¹⁵ Nipəhriəniən iətəni kəm təmah, e nian iətəm Uhgın otakil nətəmimi, nalpiniən rəha nətəmi mın əha in otəskasik pik mapirəkis nalpiniən rəha nətəm kotərah aupən e taun mil əha, Sotəm mine Kəmorə.”§

Nətəmimi okotol tərəh kəm nətəmimi rəha Iesu

¹⁶ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Otətəlig-to. İətəhli=pən itəmah nautəhuvən təhmen e sipsip mın iətəm kəməhuvən e nəlugi kuri rarpin mın. Onəkotəkeikei moteinatig vivi təhmen e məlikim, kəni itəmah motan mətig təhmen e mənig mak.

¹⁷ Onəutətəu vivi itəmah o nətəmimi. İlah okotələs itəmah məhuvən məmə nəkotəhtul e nəhmti kaunsil rəhalah mətəu-inu itəmah nətəmimi rəhak. Kəni okotalis itəmah əpəha e nimə rəha nuhapuminiən.

¹⁸ “Kəni okoteikəpan itəmah nəkəhuvən motəhtul e nəhmti nətəmi asoli mın rəha kəpmən mın, mine kig mın məmə onəkotəni pətigəm nəghatiən təuvir rəhak e nəhmtilah, kəni mine e nəhmti Nanihluə mın.

¹⁹ Nian ilah okəhuva motələs itəmah, kəni nikitəmah təsəhti pikien məmə onəkəhuvən motəni məmə nak, uə nəkotəhro lanu lan motəghati. Nəsotəɡiniən mətəu-inu Narmın Rəha Uhgın, in otəfinə nəghatiən iətəm onəkotəni e nian əhruahru əha.

²⁰ Nəsotəɡiniən mətəu-inu səniəmə itəmah onəkotəghati, mətəu Narmın Rəha rəhatəmah Tatə Uhgın, otəfinə nəghatiən kəm təmah məmə nəkotəni pətigəm.

²¹ “Nətəmimi okotəɡəhan=pən e pialah əhruahru mın kəm rəhalah tikimır mın məmə okotohamu ilah, kəni tatə mın okotol mın lanəha kəm nenətilah əhruahru mın, kəni kəlkələh mın okotəhtul motol nolien əhmen mın əmə kəm rəhalah tatə mın mine məmə mın məmə okotohamu ilah.

²² Nətəmimi rəfin okotəməki e təmah o nərgək. Mətəu iətəmi otəhtul əskasik mətəuarus=pən natimnati mın u okotol naunun, kəni Uhgın otosmiəɡəh.

²³ Nian okotol tərəh kəm təmah e taun kəti, kəni nəkohiet motəɡim məhuvən e taun pisin kəti mın. İətəni pəhriən kəm təmah məmə ko nəsəhuvən rəfiniən e taun mın rəha İsrəl mətəuarus=pən Nəti İətəmimi in otuva mın.

²⁴ “Nətəmimi nətəm kətəɡətun ilah, ko kəsotapirəkisiən rəhalah iəɡətun. Kəni noluək mın, ko kəsotapirəkisiən rəhalah iətəmi asoli.

²⁵ Nətəm kətəɡətun ilah, kotəkeikei motəɡiən məmə okəhuva motəhmen e iəɡətun rəhalah, kəni noluək mın kotəkeikei motəɡiən məmə okəhuva motəhmen e iətəmi asoli rəhalah. İəu, iəu iətəmi asoli rəha nimə. Nəmə nətəmimi nəuvein kotəni rah iəu məmə iəu Pielsepul, u nərgin kəti rəha Setən, kəni ko təhmen mın əmə e noluək mın rəha nimə rəhak. İnəha, nətəmimi okotəni rah ilah mın tapirəkis.”

*İətəmimi rəha Iesu
təsəɡiniən e nətəmimi
(Luk 12:2-7)*

²⁶ Kəni Iesu təməni məmə, “Tol lanəha, sotəɡiniən e nətəmimi. Natimnati iətəm nətəmimi kautəht-ərain, Uhgın otəfətigəm ikin təhəɡəhəɡ ikin, kəni natimnati iətəm nətəmimi kəutəhluəig lan, Uhgın otəfətigəm, nətəmimi rəfin okotafu.

²⁷ Natimnati iətəm iətəni kəm təmah əmə əha rəueiu, itəmah onəkotəkeikei motəni pətigəm mın təhəɡəhəɡ kəm nətəmimi rəfin. Kəni təhmen əmə, natimnati iətəm iətəni oneuən, itəmah onəkotəkeikei motəni pətigəm e nəhmti nətəmimi.

10:14 Luk 10:10-12; Uək 13:51 § **10:15** Sotəm mine Kəmorə, ilau taun mil aupən ikin iətəm təfəɡə tərəh tepət tepət əha ikin. Kəni Uhgın təmol nalpiniən kəm lau mahli=pən nigəm məmə otus ilau. **10:15** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16** Luk 10:3; Rom 16:19 **10:20** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20** Jon 14:26 **10:21** Maeka 7:6; Mat 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16 **10:24** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **10:26** Mak 4:22; Luk 8:17

²⁸ “Sotəginian e nətəmimi nətəm kotəhrun nohamuiən nīpətītəmah, mətəu ko kotəruru nohamuiən narmitəmah. Mətəu nəkotəgin e Uhgīn iətəm təhrun nərəkinian nīpətītəmah mine narmitəmah e nigəm asoli.

²⁹ Oteruh-to. Nīmənīg əlkələh mīn, nətəmimi kautos nəhmtilah e mənī əkəku əmə. Mətəu nəmə rəhatəmah Tatə Uhgīn təsegəhanian e lah, ko kəti təsimisian.

³⁰ Kəni Uhgīn təhrun vivi agin itəmah mine. Kəni nati əpnapin nəuanutəmah ko e rəhnkapə təmah in səniəmə nati agin kəti, mətəu Uhgīn in tətəfin rəfin ilah.

³¹ !Tol lanəha, sotəginian! Uhgīn tolkeikei pik itəmah tapirəkis mənīg əlkələh mīn əha.

³² “Tol lanəha, nəmə iətəmimi otəni pətīgəm nərgək e nəhmti nətəmimi, kəni iəu mīn, iəkəni pətīgəm nərgin e nəhmti rəhak Tatə e negəu e neai.

³³ Mətəu nəmə iətəmimi otəni pətīgəm e nəhmti nətəmimi məmə in səniəmə rəhak, kəni iəkəni pətīgəm e nəhmti rəhak Tatə e negəu e neai məmə in səniəmə rəhak.

³⁴ “Nikitəmah təsəhtian məmə iəmuva məmə iəkələhu nəməlinuiən e nəhue niftəni. Iəməsvaiən məmə iəkələhu nəməlinuiən, mətəu iəmuva məmə iəkəni nətəmimi kotərgəhu.

³⁵ Iətəni lanəha mətəu-inu iəmuva məmə iəkəni iərman mine rəhan tatə okətuərah o lau mīn, kəni pətan mine uhun okətuərah o lau mīn,

³⁶ kəni iətəmimi otol tikimər ilah aru rəhan mīn.*

³⁷ “Kəni iətəmimi iətəm tolkeikei pik rəhan tatə mine məmə tapirəkis iəu, in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi. Kəni iətəmimi iətəm tolkeikei pik nətən iərman uə pətan tapirəkis iəu, in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi.

³⁸ Kəni iətəmimi iətəm təsələsian rəhan nigī kəməluau muərisig lak,† in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi.

³⁹ Kəni iətəmimi iətəm tatol pik uək əmə məmə rəhan nəmiəgəhian e nəhue niftəni u in otəuvir, otəmkarəpən e nəmiəgəhian pəhrian. Mətəu iətəmimi iətəm otimis o nərgək, in otos nəmiəgəhian itulin.

⁴⁰ “Kəni iətəmimi iətəm tatos itəmah e nīkin agian kəni təhmen əmə məmə tatos iəu e nīkin agian. Kəni iətəmimi iətəm tatos iəu e nīkin agian, kəni təhmen əmə məmə tatos iətəmi u iətəm təmahli=pa iəu.

⁴¹ Kəni iətəmimi iətəm təhrun məmə suah kəti in iəni kəti rəha Uhgīn, kəni tatos e nīkin agian, in otos nətəouiən lan, təhmen əmə e iətəm iəni mīn kautos. Kəni iətəmimi iətəm tatos e nīkin agian iətəmi əhruahru, in otos nətəouiən lan, təhmen e iətəmi əhruahru.

⁴² Kəni nəmə iətəmimi kəti tətəfən nati kəti kəm suah kəti mətəu-inu təhrun məmə in rəhak iətəmimi, nīpəhrianian Uhgīn otətəou in o rəhan nolian təuvir u, nati əpnapin rəhan nəfənian in nati əkəku əmə təhmen e nəhu ətəpu nəuan nəuvetən əmə, uə rəhak iətəmimi in ləhtəni agin.”

11

Iesu mine Jon Bəptais (Luk 7:18-35)

¹ Nian Iesu tinol naunun nəgətunian rəhan nətəmimi tueləf, təmiet ikin əha muvən e taun mīn e nītəni Kaləli, mətəgətun nətəmimi kəni mətəni pətīgəm nəghatian rəha Uhgīn kəm lah.

10:28 Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31** Mat 6:26 **10:33** Luk 12:8-9 **10:36** Maeka 7:6; Luk 12:51-53 * **10:36** Famli nəuvein okotəhapu ilah mīn mətəu-inu nəuvein e famli mīn okəhuərisig e Iesu, kəni nəuvein e famli əmə əha okotəməki e Iesu. **10:37** Luk 14:26-27 † **10:38** Nīpəti nəghatian rəha Iesu səniəmə rəhan nətəmimi okotəkeikei mohmis e nigī kəməluau təhmen əmə lan. Nīpəti nəghatian u məmə kitah rəfin kətiəh kətiəh kotəkeikei motegəhan lan məmə Uhgīn otol nəuiən e nəmiəgəhian rəhatah nati əpnapin məmə rəhan nətəligian məmə kəutatig e nian iəkis mīn. Nəmə təhro nətəmimi okotol nərahian kəm tah, nəmə təhro kitah okohmis o nərgin, uə nəmə təhro nərahian mīn əha otəsuvaiən e nəmiəgəhian rəhatah. Kitah kotəruru, mətəu kotəhtul maru əmə o natigian e nəmiəgəhian iətəm Uhgīn tolkeikei. **10:39** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

² E nian əha, Jon Bəptais tətətig e kaləpus, kəni in təmətəu nanusiən e uək iətəm Iesu tatol. Kəni təmahlī=pən rəhan nəuvein nətəmimi kəhuvən motətapuəh ohni məmə,

³ “?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni aupən məmə suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətəmimi kəti mīn məmə otəpanuva mīn?”

⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən moteruh Jon motəni=pən nati nak iətəm nəməhuva motətəu kəni moteruh:

⁵ nətəmi nəhmtilah təpis kīnauteruh nati. Kəni nətəmimi nətəm nəhlikilah tərah kīnotətəu təuvir kəni mīnəutaliuək. Kəni nətəmimi mīn u kəmotos nīmisiən leprosi, nīlosilah tīnəuvir. Kəni nətəmimi mīn u nīpəgtəlgilah təmalu, rəueiu əha kīnautətəu nati. Kəni nətəmimi mīn u kəmoħmīs, kīnotəmiəgəh mīn. Kəni rəueiu, iətəmi kəti tīnatəni pətīgəm nanusiən təuvir kəm nanrah mīn.

⁶ Iətəmimi otətig e nəuviriən pəhriən nəmə in təsəhlmaniən e nəhatətəiən lak o natim-nati mīn iətəm iəu iatol uə iəsoliən.”

Iesu təməghati e Jon Bəptais

⁷ Nian nətəmimi rəha Jon kautohtəlig, kəni Iesu tīnətuəuin mətəghati e Jon kəm nətəmimi mīn u kəutəharəg əha ikin, mətəni məmə, “?Aupən, nəməutəhuvən ikin təpiə-məpiə ikin məmə nəkotəh nak? ?Nəməhuvən məmə nəkotəfu iətəmi əpnəpīn əmə kəti təhmen e nīmanuvehli əfəməh iətəm nīmətəgi tətəlifū alīfu əpnəpīn əmə? Kəpə.

⁸ ?Kəni təhro itəmah nəmoħiet, məmə nəkotəfu iətəmi kəti iətəm tatuvən e napən təuvir nəhmtīn tiəkīs? Kəpə. Nətəmimi kəutəhuvən e napən təuvir tol lanəha, nian rəfin kəutatīg e nīmə rəha kīg.

⁹ ?Mətəu nati nak əha nəməhuvən məmə nəkotəruh, iəni kəti, uə? Əuəh, pəhriən, mətəu iətəni kəm təmah məmə in ilis tapirəkīs iəni.

¹⁰ Suah u inu Nauəuə Rəha Uhgīn təmətəghati lan. Uhgīn təməni məmə, ‘Otəfu-to. Iətəhli=pīnə iəhləpis iətəm otos rəhak nəghatiən. In otaupən lam məmə otol əpenə-penə e rəham suaru.’

¹¹ Nīpəhriənīən iətəni kəm təmah məmə, nətəmi u kəmotair e nīftəni u, kəti təsəpirəkīsīən suah kəha Jon Bəptais. Kəni mətəu iətəmi in ləhtəni agīn e Narməniğiən Rəha Uhgīn, in ilis tapirəkīs Jon.*

¹² E nian Jon Bəptais təmətuəuin mətəni pətīgəm nəghatiən rəha Uhgīn mətəuarus=pa rəueiu, Narməniğiən Rəha Uhgīn in təkəsik məmə otol uək matuvən. Kəni nətəmimi nətəm kotəkəsik kotalkut pīk məmə okəhuvən motətīg əhgəl.†

¹³ Iətəni lanəha mətəu-inu, aupən agīn mətəuarus=pa nian rəha Jon, nəghatiən mīn rəha Lou iətəm Uhgīn təməfən kəm Mosis, mīne nəghatiən mīn rəha iəni mīn rəha Uhgīn, kəutəni pətīgəm Narməniğiən Rəha Uhgīn.

¹⁴ Kəni nəmə nīkitəmah tagiən məmə nəkotos nətəliğiən u, iəkəni məmə Jon in Elaijə iətəm in iəni kəti aupən kəmətəni məmə otuva mol əpenə-penə e suaru rəha Məsaia.

¹⁵ Itəmah rəfin matəlgitəmah tətīg, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mīn u.

¹⁶ “?Nətəmimi mīn u nətəm kəutatīg rəueiu, ilah kotəhro lanu lan? İlah kotəhmen=pən e kəlkələh mīn kəutəharəg ikin katol makīt ikin məutəhkul məutəuīn e lah mīn nəuvein məmə,

11:5 Aes 35:5-6; 61:1 **11:10** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11** Fes u tətəni məmə uək rəha Jon, in uək iətəm tatos nīsiaiən. In tatol əpenə-penə suaru rəha Kristo iətəm Uhgīn otəhli=pa, kəni in tətəni pətīgəm məmə Kristo tīnatuva. Uək u in uək asoli. Kəni Jon in iətəmi asoli mətəu-inu in tatos uək əha. Mətəu nati kəti iətəm in təuvir tapirəkīs uək rəha Jon, inu nəmə suah kəti tətəu iətəmi rəha Uhgīn nian in tətəhatətə e Iesu Kristo. † **11:12** Suaru kəti mīn o nəuhliniən fes u tol lanko lan məmə: E nian Jon Bəptais təmətuəuin mətəni pətīgəm nəghatiən rəha Uhgīn mətəuarus=pa rəueiu, mətəu nətəmimi kəutəluagin ilah nətəmimi nətəm kəutatīg əhgəl Narməniğiən Rəha Uhgīn. Kəni nətəmimi rəha nəluaginīən kəutalkut məmə okotiivi rəkīs nətəmimi rəha Uhgīn məmə kəhuva nətəmimi rəhalah. **11:13** Luk 16:16 **11:14** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13; Mak 1:1-8

17 'Itimah iəmotahli nau kəm təmah məmə onəkautol danis rəha nagianian lan, mətəu itəmah nəstollian danis. Kəni itimah iəməutasək eiua rəha nimisian, mətəu nəstasəkian kitah min itəmah.'

18 "Kəni təhmen əhmen əmə, itəmah nəstolkeikeian Jon, kəni məsoltokeikeian iəu. Iətəni lanəha lan mətəu-inu Jon təmuva, kəni mətətuakəm mətəpəh nauənian mətəfaki kəm Uhgīn, kəni məsəmnimian wain. Kəni nəmotəpəh in motəni məmə, 'Suah kəha narmin tərəh kəti tətətig lan.'

19 "Mətəu nian iəu, Nəti Iətəmini, iəmuva kəni mətəuən kəni mətəmnim wain, mətəu nəmotəpəh min iəu motəni məmə, 'Otafu-to, suah kəha in iətəmini rəha nauən pikian mine iətəmini rəha napisian, kəni mətəni pəti ilah nətəmini rəha nosian məni rəha takis, mine nətəmini nətəm nol təfagə tərəh.' Mətəu nətəmini min u kəutətəlig e nolian rəhak mine rəha Jon, kotəhrun nehian məmə nati iətəm iəmuol təhmen vivi pəhrian."

Nahmāian asoli otuva (Luk 10:13-15)

20 Kəni Iesu təməghati əskasik e natigian rəha nətəmini e taun min əha iətəm in təmol nati apispis tepət ikin e nəhmtilah. Təməghati lanəha mətəu-inu ilah kəməstəuhlian nətəligian rəhalah o rəhalah nolian tərəh min.

21 Təməni məmə, "Itəmah nətəm Korasin, kəsi, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmah nətəm Petsaitə, kəsi, nərahian asoli otuva o təmah! Mətəu-inu iəmol pau nati apispis tepət e taun mil rəhatəmah mətəu itəmah nəstəuhlian nətəligian rəhatəmah! Kəni nəmə iəmol natimnati min əha əpəha Taea mine Saedon aupən, ko nətəmini əha ikin əha kəmotəuhlin rəhalah nətəligian e nolian tərəh min, kəni ilah məhuvən e napən əuas min məhuvən mətəharəg e nəhmtahu e nigəm mətəgətun məmə kautətəu tərəh agin o nolian tərəh min rəhalah.

22 "Mətəu iətəni kəm təmah məmə e nian əha iətəm Uhgīn otol nalpiniən kəm nətəmini, nalpiniən rəhatəmah otəskasik, mapirəkis nalpiniən rəha nətəm Taea mine Saedon u aupən.

23 ?Kəni itəmah nətəm Kapeniəm, nikitəmah təhti məmə Uhgīn otəfəri=pən itəmah əha ima nisian əpəha e negəu e neai? !Kəpə! Mətəu Uhgīn otəhlman e təmah nəkoteiuiəu ləhtəni agin, ima naulisian, mətəu-inu iəmol nati apispis tepət e taun rəhatəmah. Kəni nəmə iəmol natimnati min u əpəha Sotəm, iətəm taun əha təfagə tərəh min tepət ikin, kəni nətəm ikin kəmotəuhlin rəhalah nətəligian, kəni nəmə Uhgīn təməsərkianian Sotəm, kəni təmətatig əmə mətəuərus=pa u rəueiu.

24 Mətəu iətəni kəm təmah məmə e nian əha iətəm Uhgīn otol nalpiniən kəm nətəmini, nalpiniən rəhatəmah otəskasik, mapirəkis nalpiniən rəha nətəm Sotəm aupən ikin."

Itəmah nətəm ninotəpəou (Luk 10:21-22)

25 Kəni e nian əha, Iesu təmətəfaki mətəni məmə, "Tatə Uhgīn, ik Iərməniəg rəha natimnati rəfin ilis e neai mine ləhtəni e nəhue niftəni. Iətəni-vivi ik mətəu-inu nəməhluaig e nipəti natimnati min u e nəhmti nətəmini nətəm koteinatig motəhrun vivi nati. Kəni nəmol əpu kəm nətəmini nətəm kotəhmen=pən əmə e kəlkələh min məmə okotəhrun vivi.

26 Əuəh, Tatə, inu nati kəti iətəm ik nəkolkeikei."

27 Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni kəm lah məmə, "Rəhak Tatə təmegəhan=pa rəkis natimnati rəfin e nəhlmək. Kəni iətəni kəti tikə iətəm təhrun vivi iəu u Nəti Uhgīn, məmə iəu pəh əhruahru. Mətəu Tatə Uhgīn əmə təhrun. Kəni iətəni kəti tikə iətəm təhrun vivi Uhgīn, mətəu iəu pisin əmə u Nəti Uhgīn, iəkəhrun, mine nətəmini nətəm iəu iəmitəpin məmə iəkol pətigəm Tatə Uhgīn kəm lah.

²⁸ “Əhuva ohniəu, itəmah nətəm nahgitəmah nıkə kəni nınotəpəou e natipəian e katipə figəm mın, kəni iəkəfinə nəmeigian.‡

²⁹ Itəmah otos uək iətəm iəkəfinə kəm təmah, kəni pəh iəkaupən məgətun itəmah lan. İətəni lanəha mətəu-inu iəu iətəmi mətig, kəni rəhak nətəligian in ləhtəni. Kəni onəkotos nəmeigian e nikitəmah.

³⁰ Tol lanəha mətəu-inu rəhak uək iəkəfinə kəm təmah in timətig, kəni rəhak katipə in təhvevig.”§

12

Iərməniğ rəha Sapət

(Mak 2:23-3:6; Luk 6:1-11)

¹ Kəni e nian əha e Sapət kəti, İesu mīne rəhan mın nətəmimi kəməutaliuək mətohapumın e nasumiən rəha wit,* kəni rəhan mın nətəmimi nəumis təmus ilah, kəni kəməutəhli nəua wit kəni mautun.

² Mətəu nian Farəsi mın kəmotafu ilah, kəni kəmotəni=pən kəm İesu məmə, “!Ei, afu-to! Rəham nətəmimi kautol nati kəti iətəm kəutətgəhli Lou rəha Sapət.”†

³ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmotafin uə kəpə, nati nak iətəm Kig Tefit təmol aupən, nian in mīne rəhan mın nətəmimi nəumis təmus ilah?

⁴ In təmuvən imə e Nima Tapolin Rəha Uhgın, kəni mos pıret mun iətəm pris mın kınotəfən rəkis kəm Uhgın. Kəni noliən əha tətətgəhli Lou, mətəu-inu pıret əha, Lou tətəni məmə pris mın əmə kotəhrun nunian.

⁵ ?Kəni nəmotafin e Lou uə kəpə, məmə nian rəfin e Sapət, pris mın əpəha e Nımə Rəha Uhgın, ilah kautol uək rəhalah iətəm tətətgəhli Lou rəha Sapət? Mətəu Uhgın tateruh məmə nati əha in təhruahru əmə.

⁶ Mətəu iətəni kəm təmah məmə iətəmi kəti u ikinu in ilis tapirəkis Nımə Rəha Uhgın.

⁷ E Nauəuə Rəha Uhgın, in tətəni məmə,

‘Nati kəti tatol nıkik tətəgiən, inu məmə onəkotasəkəhruin nətəmimi, mətəu səniəmə rəhatəmah sakrifais mın iətəm nautol məutəfa kəm iəu iətəm tatol nıkik tətəgiən.’ Nəmə nəkotəhrun nıpəti nəghatıən u, kəni nətəmimi mın u nətəm kotəhruahru, ko nəsotakiliən ilah motəni məmə ilah kautol noliən tərəh.

⁸ İətəni lanu lan mətəu-inu iəu, Nəti İətəmimi, iəu iətərməniğ e nian rəha Sapət.”

⁹ Kəni İesu təmıet ikın əha, maliuək matuvən əpəha imə e nımə rəha nuhapuminiən rəhalah.

¹⁰ Kəni əmeiko ikın əha, iətəmi kəti əha ikın nəhlmin təmimis, təsuahruian lan. Kəni kəmotətapuəh o İesu məmə, “?Təhro? ?In təhruahru e Lou məmə e Sapət, iətəmi təhrun nol viviən iətəmimi iətəm tatimis?” İlah kəmotətapuəh ohni mətəu-inu kəutəsal e nətəligian tərəh kəti rəha İesu uə noliən kəti rəhan təhmen e nol viviən iətəmi e Sapət, iətəm ilah okotləfən in e kot ohni.

‡ **11:28** Nəghatıən u “natipəian e katipə figəm mın” tətəghati e Lou rəha nətəm İsrel iətəm kotəhmen e nati figəm mətəu-inu Lou mın u, ilah kotəskasik pik, kəni tiəkis o noliən. **11:28** Jer 31:25 **11:30** 1Jon 5:3 § **11:30**

Nian İesu təməni “rəhak katipə in təhvevig,” nəghatıən əhruahru rəha katipə, in “iok.” In nati kəti kəmol e nigı iətəm kəmələhu=pən e nentəui nati miəgəh əsanən kəti, kətəni məmə “okis,” nati miəgəh u təhmen e kau. Nətəm İsrel kəutələhu=pən iok e nentəui okis, kəni motəlis=pən nati kəti lan məmə okis otiuvi, təhmen e “kat” uə “plau,” nati iətəm tətəhlu e nıftəni. Nətəm İsrel kəmotəni məmə nıtəu-pəniən Lou rəha Mosis in təhmen e iok kəti mətəu-inu in uək əskasik. Mətəu iok iətəm İesu tətəfa kəm tah in təhvevig mətəu-inu, nian təmimis e nigı kəməluau mos nalpiniən o təfəgə tərəh mın rəhatah, kəni in tınol rəkis uək rəhatah. In tənı məmə kitah kotəkeikei məutəhatətə əmə lan. Kəni in otasıru e tah məmə okotalıuək e suaru əhruahru rəha Uhgın. * **12:1** Wit in nati kəti təhmen e rais. Afın-to e tiksınəri. **12:1** Dut 23:25 † **12:2** Lou rəha nətəm İsrel tətəghatan məmə iətəmimi təhrun nosiən nəua wit e nasumiən rəha nətəmimi nian tətəliuək mətohapumın e lah (Dut 23:25). Farəsi mın nıkilah təmərah mətəu inko nətəmimi mın rəha İesu kəmutol uək rəha nəuləkıən, u in kəti rəha tate-nain noliən mın kəmənıəhu ağın məmə okəsoliən e nian rəha Sapət. (Eks 20:8-11; 34:21; Dut 5:12-15) **12:4** 1Saml 21:1-6 **12:4** Lev 24:5-9 **12:5** Nam 28:9-10 **12:6** Mat 12:41-42 **12:7**

Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10** Luk 14:3

11 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Okəmə itəmāh kəti rəhan kəti sipsip, kəni sipsip u tiuvig=pən e nīmīl e Sapət, nikitəmāh təhti məmə iətəmi əha otuvən miuvi-pəri=pa mīn? !Əuəh! Otəkēkēi muvən miuvi-pəri.

12 !Mətəu iətəmimi, in nati keikei tapirəkis sipsip! Konu, in təhruahru əmə e Lou məmə natol nati təuvir mīn əmə kəm nətəmimi e Sapət.”

13 Kəni təməni=pən kəm iətəmi nəhlmīn təmimīs məmə, “Uahru-to e nəhlməm.” Kəni təmuahru e nəhlmīn, kəni nəhlmīn tuva mīnəuvir agin mīn, məhmen e nəhlmīn u kəti mīn.

14 Mətəu Farəsi mīn kəməhiet məhuvən ihluə mīnəutətēi nəuə ohni məmə okotohamu Iesu.

Ioluək iətəm Uhgīn təmītəpīn

15 Kəni Iesu təməhrun nətəligiən rəhalah, kəni təmīet ikin əha. Kəni nətəmimi tēpət kəməhuərisig lan. Kəni in təmōl vivi nīmisiən rəfin rəhalah kəutəhuva məutəuvir mīn.

16 Kəni təmənīəhu ilah məmə okəsotəni pətīgəmiən in kəm nətəmimi mīn.

17 Natimnati mīn əha kəməhiet məmə nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn otuva mol nīpəhriənīən lan. Uhgīn təməfən kəm iəni Aiseə u aupən o nəni pətīgəmiən məmə,

18 “Inu ioluək rəhak iətəm iəu inītəpīn rəkis, iəkōlkeikei pik in, kəni nīkik tagiən pik ohni.

Kəni iəu iəkōl məmə Narmīn Rəhak otuva məriəuəh lan.

Kəni in otəni pətīgəm nolīən əhruahru rəhak mīne nosmiəgəhiən rəhak e nəhmti nətəmimi e nītəni pīsīn pīsīn mīn.

19 Ko in təsorgəhuiən kəni məsagət əfəməhiən, məsəghati pīkiən ikin nətəmimi kəutuhapumīn ilah mīn ikin.

20 In iətəmi mətīg,

kəni in otol təuvir kəm nətəmimi nətəm kəutəpəou kəni rəhalah nəsanəniən tikə.‡

In otol lanəha mətəuarus=pa nolīən iətəm in təhruahru otol win e nolīən iətəm tərāh.

21 Kəni nətəmimi mīn u səniəmə nəuanīləuis mīn rəha Isrel, ilah okotələhu=pən əskasik rəhalah nətəligiən tətətig lan, məmə in otosmiəgəh ilah.”

Iesu mīne Pielsepul

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kəni nətəmimi kəmətos iətəmi kəti məhuva kəm Iesu iətəm nəhmtin təpīs kəni təsəghatiən mətəu-inu narmīn tərāh kəti tətətig lan. Kəni Iesu təmōl vivi mīn, kəni iətəmi kəha tinateruh nati kəni mīnətəghati.

23 Kəni nətəmimi rəfin narmīlah tēmīuvig motəni məmə, “?Nəmə təhro suah u in Mipī Kig Tefit iətəm Uhgīn təmənī məmə otahli=pa?”

24 Kəni nian Farəsi mīn kəmətətəu nati əha mīne nəghatiən lan, kəni kəmətəni məmə, “Suah kəha tətəghi pətīgəm narmīn tərāh mīn e nəsanəniən əmə rəha Pielsepul u iətəmi asoli rəha narmīn tərāh mīn.”

25 Mətəu Iesu təhrun nətəligiən rəhalah, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nətəmimi e kəntri kəti kəutəhapu ilah mīn, kəni okotərəkin rəhalah kəntri. Kəni təhmen=pən əmə e taun kəti uə lahuənu kəti, nəmə nətəmimi kəutəhapu ilah mīn, kəni okotərəkin taun u uə lahuənu u.

26 “Kəni nəmə Setən tətəghi pətīgəm narmīn tərāh mīn rəhan e nətəmimi, kəni tatol aru əmə tikimīr kəm in. ?Kəni otəhro lanu, rəhan narmənigiən otəhtul?”

27 ?Kəni nəmə iəu iətəghi pətīgəm narmīn tərāh mīn e nəsanəniən rəha Pielsepul, kəni təhro e rəhatəmāh mīn nətəmimi? Ilah kəutəghi pətīgəm narmīn tərāh mīn e nəsanəniən

12:12 Luk 14:5 12:14 Jon 5:16 12:16 Mat 8:4; Mak 3:12 12:18 Mat 3:17 ‡ 12:20 Nəghatiən Kris əhruahru rəha fes 20 tətəni məmə, “Ko təsatgəhliən niuig kəti iətəm təməgəu, kəni ko təsəmkəpīs agiənīən wik rəha lait iətəm tətənah əmə.” 12:21 Aes 42:1-4 12:24 Mat 9:34; 10:25

rəha pəh? ?Rəha Setən? Kəpə. Kəni tərāh məmə nautəni məmə iəu iatol lanəha. Tol lanəha, rəhatəmah nətəmimi okotakil nəghatiən min rəhatəmah, motəni məmə in neiuəiən.

²⁸ Mətəu nəmə iətəhgi pətigəm narmīn tərāh min e nəsanəniən rəha Narmīn Rəha Uhgīn, kəni Narmənigiən Rəha Uhgīn tinuvnə rəkis o təmah.

²⁹ “Kəni iəkəni e suaru kəti min tol lanəha məmə, iətəmimi kəti tikə məmə təhrun nuvəniən e nimə rəha iətəmimi kəti iətəm nahgin tepət təhmen e Setən məmə otəmki rəhan natimnati. Mətəu iətəmimi kəti iətəm nahgin tepət agīn otaupən məlis-ərain iətəmimi u iətəm nahgin tepət, uərisig təpanuvən imə məmki rəkis rəhan natimnati.

³⁰ “Iətəmi u in təsuərisigiən lak, in rəhak tikimīr. Kəni iətəmi u in təsoriaruniən sipsip min, in tatol ilah kəutagim atiti.

³¹ Tol lanəha iətəni kəm təmah məmə, Uhgīn otafəl rəkis nolīən tərāh pišin pišin min rəfin, § mine nəghatiən tərāh pišin pišin min rəfin iətəm nətəmimi kəutəni lan, mətəu otol nalpiniən, kəni məsaluiən e nəghatiən tərāh min iətəm nətəmimi kəutəni e Narmīn Rəhan.

³² Kəni nəmə iətəmimi tətəni rah iəu, Nəti Iətəmimi, kəni Uhgīn otalu kəni məsalpiniən. Mətəu iətəmimi iətəm tətəni rah Narmīn Rəha Uhgīn, Uhgīn ko təsaluiən lan e nian kəti, e nəhue niftəni u, mine e nian iətəm tətəva.*

³³ “Nəmə nigī in təuvir, kəni nəuan in otəuvir; nəmə nigī in tərāh, kəni nəuan in otərāh. Tol lanəha mətəu-inu itəmah nəkotəruh əmə e nəua nigī məmə nigī in təuvir uə nigī in tərāh.†

³⁴ !Itəmah nəkotəhmen e sineik! Itəmah nautol nolīən ekəu-ekəu, kəni itəmah nətəm nəkotərah. Ko nəsotəniən nati təuvir kəti, mətəu-inu nian iətəmimi tətəghati, tətəni əmə nati nak iətəm tərāuəh e nikin.

³⁵ Iətəmimi iətəm nətəligiən təuvir tərāuəh e nikin, nian rəfin in tətəni nati iətəm in təuvir. Kəni iətəmimi iətəm nətəligiən tərāh tərāuəh e nikin, nian rəfin in tətəni nati iətəm tərāh.

³⁶ Iətəni kəm təmah məmə e nian Uhgīn otakil nətəmimi lan, nətəmimi okotəkeikei motəni pətigəm kəm in məmə təhro ilah kəmutəni nəghatiən tərāh əpnapin min rəfin agīn rəhalah.

³⁷ Tol lanəha, in otakil rəfin nəghatiən pišin min rəhatəmah, məmə itəmah nətəm nəkotəhruahru uə nətəm nəkotərah.”

Nəmtətiən rəha Jonə

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

³⁸ Kəni nəgətun min nəuvein rəha Lou mine Farəsi min kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iəgətun. Iəkotolkeikei məmə iəkoteruh nəmtətiən kəti iətəm tapispis ik onəkol.”

³⁹ Mətəu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nətəmimi rəueiu mine, nəkotərah, nəmotəpəh rəhatəmah nəhatətəiən e Uhgīn, təhmen e pətan kəti tətəpəh rəhan iərman mətitəu=pən suah pišin. Kəni rəueiu nəkotolkeikei məmə iəkotol nəmtətiən kəti iətəm otəgətun məmə iəmsipən e Uhgīn. Mətəu Uhgīn otəfinə əmə nəmtətiən kətiəh əmə, kəni inəha nəmtətiən rəha iəni əha Jonə.

⁴⁰ Təhmen əmə məmə Jonə təməməhli o nian kisil lapin mine lənian e nərfi nəmu asoli təfla, kəni Nəti Iətəmimi, in otəməhli o nian kisil lapin mine lənian əpəha e niki niftəni.

12:28 Uək 10:38; 1Jon 3:8 **12:30** Mak 9:40; Luk 9:50 § **12:31** Uhgīn tətəfəl rəkis nolīən tərāh min nian nətəmimi kotəuhlin rəhalah nətəligiən kəni məutətapuəh ohni məmə in otalu məsalpiniən rəhalah nolīən tərāh min. **12:31**

Hip 6:4-6 * **12:32** Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəghatiən u tətəghati e nətəmi min u nətəm kəmutəni məmə Iesu tatol vivi nətəmimi e nəsanəniən rəha Setən. Təhmen əmə məmə ilah kotəuīn lan məmə Narmīn Rəha Uhgīn in Setən. Nətəmimi nəuvein min kotəni məmə nəghatiən u tətəghati e nətəmimi nətəm kəsotəhatətə əhanəhiən e Iesu, kəni motəpəh uək rəha Narmīn Rəha Uhgīn. † **12:33** Nipəti nəghatiən rəha Iesu məmə in iətəmi təuvir mətəu-inu tatol əmə natimnati təuvir min. **12:33** Mat 7:16-20 **12:34** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45 **12:38** Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **12:39** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40** Jona 1:17

⁴¹ “E nian əha iətəm Uhgın otakil nətəmimi rəfin, kəni nətəm Ninivə aupən, ilah okotəhtul motəni pətigəm məmə itəmah nəuaniləuis rəha Isrel nəkotərəh. Okotəhrun nəniən lanəha mətəu-inu nian ilah kəmotətəu nəghatiən rəha iəni əha Jonə, ilah kəmotəuhlin rəhalah nətəligiən e rəhalah noliən tərəh mın. Kəni oteruh-to, iətəmi kəti iətəm ilis tapirəkis Jonə tınuva, mətəu itəmah nəsotəuhliniən rəhatəmah nətəligiən e rəhatəmah noliən tərəh mın.

⁴² Kəni e nian əha Uhgın otakil nətəmimi rəfin, kəni kwin rəha nitəni pesi ikin, otəhtul məni pətigəm məmə itəmah nətəm nəkotərəh. Otəhrun nəniən lanəha mətəu-inu, in təmiet e nıkalı nitəni əpəha isəu agın, kəni maliuək muva məmə otətəu nəghatiən rəha Kig Solomən u iətəm teinatig pik. Kəni oteruh-to, suah kəti iətəm in ilis agın mapirəkis Kig Solomən tınuva, mətəu itəmah nəsotətəligiən.

⁴³ “Nian narmın tərəh tiet e iətəmimi, kəni in otuvən maliuək mətan əpəha ikin nigı mine nian mıtə tikə ikin, kəni nəhu tikə ikin, mətəsal ikin otatig məmeig ikin, mətəu təsehian.

⁴⁴ Kəni təni aru əmə kəm in məmə, ‘İəkıtəlig=pən e rəhak nimə‡ iətəm iəmsipən ikin.’ Kəni nian tuva meruh nimə, iətəmimi tikə ikin, kəni kəmafəl, kəni kəməlın vivi natimnati.

⁴⁵ Kəni tuvən mit narmın tərəh səpın mın u kotərəh pik motapirəkis in, kəni məhuvən imə motatig. Kəni natigiən rəha iətəmi əha rəueiu tərəh pik tapirəkis rəhan natigiən iətəm aupən. Kəni kotəhmen əmə e təmah nətəm nəkotərəh nətəm nəutatig rəueiu.”

*Mamə rəha İesu
mine pian mın*

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Nian İesu tətəghati əhanəh kəm nətəmimi, kəni rəhan mamə mine pian mın kautəhtul əpəha ihluə məutətapuəh lan məmə okotəghati kəm in.

⁴⁷ Kəni iətəmimi kəti təməni=pən kəm İesu məmə, “Rəham mamə mine pian mın əpəha ihluə kautəhtul. İlah kotolkeikei məmə okotəghati kəm ik.”§

⁴⁸ Kəni İesu təməni=pən kəm iətəmi təməni pətigəm məmə, “?Pəh u rəhak mamə, kəni pəh u piak mın?”

⁴⁹ Kəni muahru=pən e nəhlmin məgətun=pən rəhan nətəmimi, kəni məni məmə, “!Inu rəhak mamə mine piak mın!

⁵⁰ İatəni lanəha lan mətəu-inu pəh u tatol nəuia rəhak Tatə əpəha ilis e negəu e neai, in piak, mine nəuvinik, mine rəhak mamə.”

13

*Nəghatiən əuhlin e niftəni
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)*

¹ E nian əmə kəha, İesu təmiet e nimə muvən mətəharəg əpəha iuəkır e nıkalı nəhu Lek Kaləli.

² Mətəu-inu nətəmimi tepət kəməhuva motəhtul titəlau lan, kəni in təmuvən e bot kəti u tətəhtul iuəkır əmə o nıpəkıl, kəni mətəharəg. Kəni nətəmimi kəmautəhtul ipari.

³ Kəni in təməni=pən natimnati mın tepət kəm lah e nəghatiən əuhlin mın.

Təməni məmə, “İətəmimi kəti təmuvən məmə otearəgrəg nıkiti wit rəhan əpəha e rəhan nasumiən.*

⁴ Kəni nian təmətearəgrəg nıkiti wit rəhan, nəuvein kəmotəmei=pən e suaru, kəni mənig mın kəməhuva motun rəfin ilah.

⁵ Kəni nıkiti wit nəuvein kəmohtməarəgrəg=pən e niftəni iətəm kəpiel iuəkır əmə. Kəmoteviə uəhai əmə mətəu-inu niftəni nəuan nəuvetın əmə.

12:41 Jona 3:5 **12:42** 1King 10:1; 2Kron 9:1 ‡ **12:44** Nəghatiən u “nimə” tətəghati e iətəmi u iətəm narmın tərəh təmiet rəkis lan. **12:45** Luk 11:24-26; 2Pitə 2:20 § **12:47** E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris aupən, fes 47 tikə. **12:50** Rom 8:29 **13:2** Luk 5:1-3 * **13:3** Afin-to “wit” e tiksınəri.

⁶ Nian miṭigar təri, kəni məhgi ilah kotaukei-aukei mətəu-inu nokilah təseiuaiu pikian.

⁷ Kəni nikiti wit nəuvein kəmotəmei=pən e niki niləuis u tol nihlin, kəni nian nikiti wit min koteviə mətəu niləuis tətatu-atu ilah kəni kohmis.

⁸ Kəni nikiti wit nəuvein min kəmotəmei=pən e niftəni iətəm təuvir, kəni kəmotəuə e nəualah. Nəuvein nəualah tate, nəuvein nəualah sikiste, nəuvein nəualah uan-hanrit.

⁹ Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.”

¹⁰ Kəni nətəmimi rəha Iesu kəməhuva motətapuəh ohni məmə, “?Təhro nətəghati kəm nətəmimi e nəghatiən əuhlin min?”

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni lanəha mətəu-inu itəmah u, Uhgın təmerəh e suaru o təmah məmə itəmah onəkotəhrun nəghatiən oneuən min rəha Narmənigiən Rəha Uhgın. Mətəu ilah, Uhgın təməsərhian e suaru lanu o lah.

¹² Tol lanəha mətəu-inu, iətəmi u iətəm rəhan əha ikin nəhrunian, Uhgın otəfən min nəhrunian kəm in, kəni rəhan nəhrunian in otepət pik. Mətəu iətəmi u iətəm rəhan nəhrunian tikə, Uhgın otos rəkis rəfin rəhan nəhrunian iətəm nikin təhti məmə in tatos.

¹³ Iətəghati e nəghatiən əuhlin kəm lah mətəu-inu ilah kautafu pau mətəu kəsotəhrunian, kəni ilah kautətəu pau mətəu kəsotəhrun vivian.

¹⁴ Nəmiəghian rəhalah tatol nəghatiən rəha iəni Aiseə tətəva matol nīpəhriənian lan. In təməni məmə,

‘Okautətəu, mautətəu, mautətəu,
mətəu ko kəsotəhrunian.

Kəni okauteruh, mauteruh, mauteruh,
mətəu ko kəsotəhrunian nian kəti.

¹⁵ In tol lanəha mətəu-inu nikilah tīniəkis rəkis.

Kəmotəsisig e matəlgilah mine nəhmtilah.

Mətəu kəmautol lanəha məmə,

okəsoteruhian e nəhmtilah,

kəni okəsotətəuiən e matəlgilah,

kəni nikilah təruru nəhrunian.

Kəni məsəhuvaian ohniəu məmə iəkosiəgh ilah.’

¹⁶ Mətəu itəmah u, Uhgın təməfinə rəhan nəuvirian kəm təmah, kəni nian nəkotəruh, motəhrun, kəni nian nəkotətəu motəhrun.

¹⁷ Nīpəhriənian iətəni kəm təmah məmə, iəni min tepət mine nətəm kotəhruahru min tepət kəmotolkeikei pik məmə okoteruh nati nak iətəm nauteruh, mətəu kəməsoteruhian. Kəni motolkeikei pik məmə okotətəu nati nak iətəm nautətəu, mətəu kəməsotətəuiən.”

¹⁸ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Itəmah otətəlig vivi-to məmə nəkotəhrun nīpəti nəghatiən əuhlin rəha iətəmi u iətəm təmeəgrəg nikiti wit.

¹⁹ Nikiti wit iətəm təməmei e suaru, tətəgətu=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghatiən rəha Narmənigiən Rəha Uhgın, mətəu in təsəhrunian. Kəni Setən tuva mos rəkis uəhai əmə nəghatiən əha iətəm təmuvən e nikin.

²⁰ “Kəni nikiti wit iətəm təməmei=pən e niftəni iətəm kəpiel iuəkir əmə, tətəgətu=pən iətəmimi iətəm tətətəu nəghatiən rəha Uhgın, kəni mos e nikin agian,

²¹ mətəu nokin təseiuaiu pikian, kəni tətəhtul o nian əkuəkir əmə. Nian nəəsəuiən, uə nərahian tuva e nəmiəghian rəhan o nəghatiən əha, kəni təmei uəhai əmə e rəhan nəhatətəian.

²² “Kəni nikiti wit iətəm təməmei=pən e niki niləuis tol nihlin, tətəgətu=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghatiən rəha Uhgın, mətəu rəhan nətəligian tatuvən pik o natimnati rəha nəhue niftəni, kəni in tolkeikei məmə rəhan nautə otepət; kəni nətəligian min əha kotatu-atu nəghatiən rəha Uhgın, kəni nəghatiən əha təsəuəian e nəuan.

²³ “Mətəu nikiti wit iətəm təməmei=pən e niftəni təuvir, tətəgətu=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghatiən rəha Uhgın kəni məhrun nīpətin. Kəni e nəmiəghian rəhan, in otəuə e

nəuan, nian nəuvein nəuan tate, nian nəuvein nəuan sikiste, kəni nian nəuvein nəuan uan-hanrit.”

*Nəghatiən əuhlin
e manuvehli iətəm tərəh*

²⁴ Kəni Iesu təməni nəghatiən əuhlin kəti mən kəm lah mətəni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgın. Iətəmimi kəti təmearəgrəg e nikitı wit təuvır e rəhan nasumiən.

²⁵ Mətəu nian in mine rəhan mən nətəmimi kəmautapılı, rəhan kəti tikimır təmuvən məraki e nikitı nimanuvehli tərəh mən e rəhan nasumiən, kəni magım.

²⁶ Kəni nikitı wit təuvır mine nikitı manuvehli tərəh koteviə kəni kotəhmen əhmen əmə. Mətəu wit təmaupən mol nəuan, kəni e nian əha, noluək mən kotəhrun neruhiən məmə manuvehli tərəh, ilah mən əha ikın.

²⁷ “Kəni noluək mən rəha iətəmimi əha, kəməhuva moteruh in, motəni məmə, ‘Iətəmi asoli. ?Nikitı wit mən iətəm nəmearəgrəg e rəham nasumiən, ilah nikitı wit təuvır mən əmə, uə kəpə? ?Mətəu təhro nikitı manuvehli tərəh mən kınotəri?’

²⁸ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘Tikimır kəti təmol nati əha.’

“Kəni rəhan mən noluək mən kotəni=pən kəm in məmə, ‘?Mətəu təhro? ?Nəkolkeikei məmə itimah iəkəhuvən moteuvi rəkis manuvehli tərəh mən əha?’

²⁹ “Mətəu təməni=pən kəm lah məmə, ‘Kəpə. Otəpəh. Nəmə itimah nəkəhuvən moteuvi rəkis manuvehli tərəh mən, kəni mətə nəkoteuvi rəkis mən wit təuvır mən.

³⁰ Pəh kotəri pəti əmə mətəuarus=pən wit timəhtə. Kəni iəkəni=pən kəm nətəmimi nətəm okotəulək e wit məmə ilah okotaupən moteuvi rəkis manuvehli iətəm tərəh motəlis o nəraki-pəniən e nigəm. Uərisig okotəulək e wit təuvır mən motəmki məhuvən e nımə rəhak iətəm kətəlin nauəniən ikın.’ ”

*Nəghatiən əuhlin
e nikitı mastət
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)*

³¹ Kəni Iesu təməni nəghatiən əuhlin mən kəti kəm lah məmə, “Narmənigiən Rəha Uhgın in otəkeikei mepət təhmın, təhmen e nikitı mastət† iətəm iətəmimi təmos muvən mərfei e rəhan nasumiən.

³² Nikitı mastət əha in natiəkəku agın, mətəu nian in oteviə, in otuva iahgin təhmen e nigı kəti, kəni mənig mən iətəm kəutiuvig ilis okəhuva motol nimaalah e nəhlmın mən.”‡

*Nəghatiən əuhlin e is
(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)*

³³ Kəni Iesu təməni nəghatiən əuhlin kəti mən məmə, “Narmənigiən Rəha Uhgın in otəkeikei mepət təhmın, təhmen=pən e is nəuan nəuətın iətəm pətan kəti tətətkin e flauə tətət iətəm kəmol=pən e pesin asoli, kəni təhgi flauə rəfin tətəsisı matol iahgin.”

³⁴ Natimnati mən rəfin əha, Iesu təməghati əuhlin lan kəm nətəmimi. In təmatəgətun əmə nətəmimi e nəghatiən əuhlin.

³⁵ Noliən əha təmol nəghatiən rəha iəni aupən tətəuva matol nıpəhrıniən lan. Təməni məmə,

“Iəkəni pətigəm rəhak nəghatiən e nəghatiən əuhlin mən.

† 13:31 Mastət in nigı iətəm katol=pən nikitın e nauəniən məmə təpien vivi. Nikitın in natiəkəku agın, mətəu tətəviə matol nigı asoli lan. ‡ 13:32 Nəghatiən əuhlin e mastət mine pıret u is tikə lan tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgın tətətuəuin mətig əmə, kəsəni pikian nətəniən rəhan məmə nətəm Isrel mən kətolkeikei mine. Nəghatiən əuhlin mən u kəutəgətun itah e: (1) məmə təhro lanu Narmənigiən Rəha Uhgın tətərmənig vivi agın e nəmiəgəhiən rəha nətəmimi kətiah kətiah u ilah rəhan mən, (2) məmə təhro lanu Narmənigiən Rəha Uhgın e nəhue niftəni, mətəfa nətəmimi tətət kəutəhuva e nəhatətəniən lan. Suaru rəha Narmənigiən Rəha Uhgın tətərmənig e nətəmimi e nəmiəgəhiən mine nımisiən rəha Iesu, keruh məmə təkəku, məpəou məsəhmeniən o nati kəti (məmə in əha nətəm Isrel nikilah tətəhti mine), mətəu nian kəti nətəmimi rəfin okoteruh nətəniən mine nəhəgəhəgiən asoli rəhan.

Iəkəni pətīgəm natimnati iətəm iəməhluaig e lah e nian iəmətuəuin matol niftəni mətəuarus=pa u rəueiu.”

*Iesu təməni nīpəti
nəghatiən əuhlin e manuvehli*

³⁶ Kəni Iesu təmiet rəkis e nətəmimi, kəni muvən mīn e nīpəgnəua nimə kəti. Kəni rəhan mīn nətəmimi kəməhuva ohni motətapuəh məmə, “Əni-to kəm timah nīpəti nəghatiən əuhlin e manuvehli iətəm təməri e nasumiən.”

³⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Iətəmimi iətəm təmeəgrəg nīkīti wit təuvir mīn e nasumiən, tətəgətun=pən iəu, Nəti Iətəmimi.

³⁸ Kəni nasumiən, tətəgətun=pən nəhue niftəni. Kəni nīkīti wit təuvir mīn, ilah u kəutəgətun=pən nətəmimi rəha Uhgīn nətəm tətərmənīg e lah. Kəni manuvehli tərāh mīn, ilah kəutəgətun=pən nətəmimi rəha Setən.

³⁹ Kəni tīkīmīr iətəm təmuvən meəgrəg manuvehli tərāh, tətəgətun=pən Setən. Kəni nian okəulək e nasumiən, tətəgətun=pən naunun nian, kəni nətəmimi nətəm kautəulək e nasumiən, kəutəgətun=pən nagelo mīn.

⁴⁰ Okotəmki manuvehli tərāh motuvan əhtuv e nīgəm, nolīən əha təhmen e naunun nian.

⁴¹ “Iəu Nəti Iətəmimi, iəkahli=pən nagelo mīn rəhak okəhuvən ikīn iətərmənīg ikīn, motos rəkis natimnati rəfin mīne nətəmimi rəfin nətəm kautiuvi=pən nətəmimi o nolīən təfagə tərāh mīn mīne nətəmimi rəfin nətəm kautol nolīən tərāh mīn.

⁴² Ilah okotəraki=pən e lah e nīgəm asoli, kəni ikīn əha nətəmimi okotasək kəni mautīgət-ərain nəhluvlah mīn ikīn.

⁴³ Kəni nətəm kotəhruahru okotasiə təhmen e mītīgār e narmənīgīən rəha rəhalah Tatə Uhgīn. Itəmah rəfin matəlīgītəmah tatīg, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mīn u.”

*Nəghatiən əuhlin
e bokis məni iətəm tətəhluaig*

⁴⁴ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənīgīən Rəha Uhgīn. Bokis məni kəti tətəhluaig e niftəni kəti. Kəni iətəmimi kəti təmətan mafu bokis məni əha, kəni tatīg mītənim mīn. Nīkin təmagīən pīk, kəni təmuvən mol səlīm e natimnati rəfin rəhan, kəni mos nəhmti niftəni əha.”

Nəghatiən əuhlin e kəpiel perəl

⁴⁵ Kəni Iesu təməni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənīgīən Rəha Uhgīn. Iətəmimi kəti tətəsəl e natimnati, kəni matol səlīm mīn lan. Kəni in tətəsəl e kəpiel təuvir mīn nəhmtilah tīkīs, kətəni məmə perəl.

⁴⁶ Nian təmeruh perəl kəti iətəm təuvir pīk agīn, kəni in təmuvən mol səlīm e rəhan natimnati mīn rəfin, kəni muvən mos nəhmti perəl əha, kəni mələs rəhan.”§

Nəghatiən əuhlin e net rəha niuviən nəmu

⁴⁷ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənīgīən Rəha Uhgīn. Nətəmimi kəutəraki=pən e net əpəha itəhi mautos nəmu pīsīn pīsīn mīn lan.

⁴⁸ Nian net tīnəriəuəh e nəmu, kəni kotiivi-pari net, kəni motəuəri nəmu mīn mo-taipei=pən nəmu təuvir mīn e kətīm asoli mīn rəhalah, mətəu okotəraki e nəmu mīn iətəm kotərah.

⁴⁹ Kəni e naunun nian, nagelo mīn okəhuva motos rəkis nətəmimi nətəm kotərah e nətəmimi nətəm kotəhruahru,

13:35 Sam 78:2 13:41 Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 13:42 Mat 8:12 13:43 Dan 12:3 § 13:46 Nīpəti nəghatiən əuhlin mīl u məmə, Narmənīgīən Rəha Uhgīn in təuvir pīk agīn. In təhruahru məmə kitah kotəfən rəfin natimnati mīn rəhatah məmə kotəhrun nosiən.

⁵⁰ kəni motəraki=pən e nətəmimi kotərah e nigəm asoli, kəni ikın əha nətəmimi okotasək mautigət-ərain nəhluvlah ikın.

⁵¹ “?Itəmah nəkotəhrun natimnati mın u, uə kəpə?” Kəni ilah kəmotəni kəm in məmə, “Əuəh.”

⁵² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Tol lanəha, nəgətun mın rəfin rəha Lou iətəm kəməgətun vivi ilah e Narmənigiən Rəha Uhgın, kotəhmen e iətəmi asoli rəha nimə iətəm rəhan nautə tepət. Kəni nian kəti in tatos rəkis nati vi e rəhan nautə, kəni nian kəti mın tatos rəkis nati əuas.”*

Iəni iətəm kəsisiəiən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Nian Iesu tınol naunun nəghatiən e nəghatiən əuhlin mın əha, kəni təmiet ikın əha,

⁵⁴ muvən iman ikın. Kəni təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuhapuminiən, kəni narmilah təmiuvig, kəni kotəni məmə, “Suah u təmos iə neinatigiən əha mıne nəsanəniən əha o noliən nati apispis mın?

⁵⁵ Suah kəha, kitah kotəhrun vivi in. ?In nəti iətəmimi iətəm tatol nimə, uə kəpə? ?Kəni rəhan məmə, in Meri, kəni pian mın ilah Jemis, mıne Josip, mıne Saimon, mıne Jutəs, uə kəpə?

⁵⁶ ?Kəni rəhan kakə mın kitah mın ilah, uə kəpə? ?Təmos iə nəhruniən o noliən natimnati mın əha?”

⁵⁷ Kəni nikilah təsəgiəniən ohni kəni motəuhlin nəmtahlah ohni.

Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iətəmi kəti in iəni, nətəmimi rəfin kautisiai. Mətəu rəhan mın nətəmimi əpəha lahuənu mıne rəhan mın nətəmimi e nipəgnəua nimə rəhan, ilah əmə kəsotisiaiən.”

⁵⁸ Kəni təməsoliən nati apispis tepət ikın əha, mətəu-inu ilah kəsotəhatətəiən lan.

14

Kig Herot Antipas

təməghati o Iesu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ E nian əha, Kig Herot Antipas* u tətarmənig e nitəni Kaləli, təmətəu nanusiən rəha Iesu.

² Kəni təməni=pən kəm rəhan mın nətəmimi asoli məmə, “Suah u in Jon Bəptais iətəm təməmiəgəh mın e nimisiən. Tol lanəha tatos nəsanəniən əha o noliən nati apispis mın.”

Nimisiən rəha Jon Bəptais

³⁻⁴ Herot Antipas təməghati lanəha mətəu-inu in təmoəhamu rəkis Jon Bəptais. Inu nanusiən e nimisiən rəha Jon Bəptais, tol lanu lan.

Aupən ikın, Kig Herot Antipas təməkləh e Herotiəs u pətauəhli rəha pia Herot u, Filip Kətiəh. Kəni Jon təməni=pən kəm in məmə, “Təsəhruahruian məmə nəkos pətan u, mətəu-inu nətatgəhli Lou.” Kəni Herot Antipas təməskəlīm Jon o Herotiəs, məlis-ərain, mıləfən e kaləpus.

⁵ Herot Antipas tolkeikei məmə in otoəhamu Jon, mətəu təməsoliən mətəu-inu tətəgin e nətəmimi. Ilah kautisiai Jon məutəni məmə in iəni kəti.

⁶ Mətəu nian kəti, Herot Antipas təmöl lafet kəti rəha nian təmair lan, kəni pətan mıtə, nəti Herotiəs, təmöl danis aupən e nəhmti nətəmimi rəfin. Kəni rəhan noliən danis təmöl Herot Antipas nikin təmuvən pik lan,

⁷ kəni tol lanəha, in təməni əskasik mos nonauvil məmə in otəfən nati nak iətəm pətan mıtə əha tolkeikei.

13:50 Mat 13:42; Luk 13:28 * **13:52** Kəmə təhro nəghatiən u “nati əuas” tətəghati e nəghatiən rəha Uhgın iətəm kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgın əpəha Oltestimın, kəni nəghatiən u “nati vi e rəhan nautə” tətəghati e nəgətuniən vi rəha Iesu. **13:54** Jon 7:15 **13:55** Jon 6:42 **13:57** Jon 4:44 * **14:1** Afin-to “Herot” e tiksınəri meruh famli rəha Herot. **14:3-4** Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5** Mat 21:26

⁸ Kəni Herotias təməghati kəm nətın, kəni nətın təməni=pən nəghatiən rəha Herotias kəm Herot Antipas məmə, “Os rəhn-kapə Jon Bəptais e pilet kəti muva u ikinu məfa kəm iəu rəueiu.”

⁹ Kəni kig, nikin təpəou. Mətəu təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə ilah okotol nəuia nətı Herotias, mətəu-inu o rəhan nonauvıl mine nəniəskasikiən iətəm təmol e nəhmti nətəmimi.

¹⁰ Kəni təmahlı=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən e kaləpus, kəni ilah kəmotəuahtuv rəkis rəhn-kapə Jon ikin əha,

¹¹ motələhu=pən e pilet kəti, motos məhuva, motəfən kəm nətı Herotias, kəni in təməfən kəm rəhan məmə.[†]

¹² Kəni nətəmimi rəha Jon kəməhuvən motos nıpətın məhuvən mohtənim, kəni məhuvən motəni=pən kəm Iesu.

Iesu təmaugin

nətəmimi faif-tausin

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nian Iesu təmətəu nanusiən əha, kəni təmuvən e bot kəti muvən əpəha ikin nətəmimi kohkə ikin. Mətəu nian nımənin nətəmimi kəmotəhrun ikin təmuvən ikin, kəni ilah kəmohtiet e rəhalah lahuənu min motaliuək ipari məhuərisig e Iesu.

¹⁴ Nian Iesu təmuvari, mafu məmə nımənin nətəmimi tēpət, kəni nikin təməpət o lah, molkeikei ilah, kəni mol vivi nımisiən min rəhalah.

¹⁵ Kəni ləhnaiuv iuəkır o napinəpuian, rəhan min nətəmimi kəməhuva ohni mautəni məmə, “Ikinu, ikin nətəmimi kohkə ikin, kəni otəsuvəhiən tapinəpu. Ahli=pən nımənin nətəmimi məmə okəhuvən lahuənu min motos nəhmti niglah nəuvein nauəniən.”

¹⁶ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Kəpə. Otəpəh əmə ilah kautol u ikinu, kəni itəmah əmə otaugin ilah.”

¹⁷ Mətəu kotəni=pən kəm in məmə, “Itimah iaautos əmə pıret faif mine nəmu keiu.”

¹⁸ Kəni təni məmə, “Otos məhuva kəm iəu.”

¹⁹ Kəni məni=pən kəm nətəmimi məmə okotəharəg ləhtəni e nımanuvehli. Kəni təmos pıret faif mine nəmu keiu əha, məsal-pəri əpəha e neai, məfaki=pən lan, kəni məhapu pıret. Kəni məfən kəm rəhan min nətəmimi, kəni kotəfən kəm nımənin nətəmimi.

²⁰ Kəni ilah rəfin kəmotəuən, nərfilah tasisi. Kəni nıpıspısi nauəniən iətəm kəmotəpəh, nətəmimi rəha Iesu kəmotəipei=pən e kətim asoli ilah tueləf kotəri vivi.

²¹ Kəni nətəmimi nətəm kəmotəuən, nəman əmə təhmen e faif-tausin, mətəu kəsafiniən nıpətan mine kəlkələh min.

Iesu təmalıuək e nəhue nəhu

(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Kəni Iesu təməni kəm rəhan nətəmimi məmə ilah okəhuvən e bot məhuvən e nəven=pən əpəha e lek, mətəu in otahlı=pən nətəmimi kohtəlig=pən imalah min ikin.

²³ Nian tınahlı=pən rəkis nətəmimi, kəni muvən əpəha ilis e nıtəuət kəti in pısin əmə, məmə otəfaki. Nian tınapınəpu, Iesu pısin əmə əha ikin,

²⁴ mətəu bot tınuvən rəkis e nəlugı lek, kəni minətələs pıkin nımətəgi, kəni peau-peau min kınəutoh bot.

²⁵ Kəni lapın iuəkır o nianiən, Iesu təmalıuək e nəhue nəhu mətəva o lah.

²⁶ Mətəu nian nətəmimi rəha Iesu kəmotəfəu in tətəliuək e nəhue nəhu, kəni kəmotəgin pık mautəni məmə, “!Ei, narmi iətəmimi kəti!” Kəni kəmotəsək əfəməh mətəu-inu kəutəgin.

²⁷ Mətəu uəhai əmə, Iesu təməghati kəm lah məmə, “!Ei, nikitəmah təhtul məha-məha. Mə iəu əpə. Sotəginiən!”

[†] **14:11** Herotias təmolkeikei məmə kəməfən rəhn-kapə Jon e pilet məmə təgətun məmə Jon in təmimis pəhriən. In tətəgətun min məmə Herotias in iərmis e pətan. **14:19** Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:23** Luk 6:12; 9:28 **14:26** Luk 24:37

²⁸ Kəni Pitə təni məmə, “Iərməniḡ, nəmə ik pəhriən, kəni auin lak iəkaliuək e nəhue nəhu muvna.”

²⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Va.”

Kəni Pitə təmeiuaiu e nəhue bot, kəni maliuək e nəhue nəhu matuvən o Iesu.

³⁰ Mətəu nian nikin təməhti nimətagi asoli, kəni nikin təməḡin pik, kəni minətəmmim mətasək=pən o Iesu mətəni məmə, “!Iərməniḡ, asiru lak!”

³¹ Kəni rəueiu aḡin Iesu təmeapən maskəlim Pitə, kəni məni=pən kəm in məmə, “Ik rəham nəhatətəiən təkəku aḡin. ?Təhro rəham nəhatətəiən təkəku ohniəu?”

³² Kəni nian kəmuəri=pən e bot, kəni nimətagi təmeiuaiu.

³³ Kəni ilah əha e nəhue bot kəmotəfən nisialən asoli kəm in mətəni məmə, “Pəhriən, ik Nəti Uḡin.”

³⁴ Nian kənəhuvən e nəve nītəni=pən, kəməhuvəri=pən e nītəni Kenesəret.

³⁵ Kəni nian nətəmimi əha ikin əha kinotəhrun Iesu, motahli=pən nəḡhatian tuvən mitaləu o nətəmimi e lahuənu mən rəfin əha ikin. Kəni kəmos rəhalah mən nətəmimi nətəm kəutəhmis məhuva o Iesu,

³⁶ kəni kəmotəkeikei o Iesu məmə ilah nətəm kəutəhmis okotek əmə nififi napən rəhan. Kəni ilah rəfin nətəm kəmotek nififi napən rəhan, rəhalah nimisian təmikə, kəni kəmotəuvir.

15

Nati iətəm tatol iətəmimi tətəmikmik (Mak 7:1-23)

¹ Kəni Farəsi mən nəuvein mine nəḡətun mən nəuvein rəha Lou kəmotəpən Jerusiləm məhuva o Iesu. Kəni motətapuəh ohni məmə,

² “?Təhro rəham mən nətəmimi kəutatḡhli kastim rəhatah iətəm rəhatah kəha mən aupən kəmotəḡətun itah lan? Ilah kəutəuən mətəu kəsotaupəniən moteikuas e nəhlmilah.”

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhro itəmah mən nəutatḡhli Lou rəha Uḡin o naskəlim əskasikiən kastim pişin pişin mən rəhatəmah?

⁴ Iətəni lanəha mətəu-inu, Uḡin təməni məmə, ‘Nəkotisiai rəhatəmah tatə mine məmə,’ kəni təməni mən məmə, ‘Iətəmimi iətəm otəḡhati rah e rəhan tatə uə məmə, okəkeikei kohamu.’

⁵ Mətəu itəmah nəkotəni məmə, nəmə iətəmi kəti rəhan kəti məni əha ikin iətəm in təhrun nasiruiən e rəhan tatə mine məmə, in təhrun nəniən kəm lau məmə, ‘Kəsi, iəmələhu pişin məni u məmə rəha Uḡin,’

⁶ kəni təsəfəniən məni u kəm rəhan tatə, kəni nolian əha tətəḡətun məmə ko in təsisialən in. E nolian əha, itəmah nautol nəḡhatian rəha Uḡin tatol nati əpnəpin lan, mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei məmə nəkotəskəlim kastim mən əmə rəhatəmah.

⁷ !Itəmah nəfaki eiua mən. Nəkotəhmen e kəhvitei. Inu ihluə nəkotəuvir, mətəu nəkəutamikmik e nikitəmah. İəni Aiseə təməḡhati əhruahru e təmah nian təməni pətəḡəm nəḡhatian rəha Uḡin iətəm tətəni məmə,

⁸ ‘Nətəmimi mən u kəutisiai iəu e nohliləh əmə, mətəu nikiləh isəu ohniəu,

⁹ Rəhalah nolian rəha nəfakiən kəm iəu in nati əpnəpin əmə, kəni nian kəutəḡətun, kəutəni məmə nəḡhatian mən rəhak, mətəu in nəḡhatian mən rəha nətəmimi əmə.’ ”

¹⁰ Kəni Iesu təmauin e nətəmimi məmə okəhuva ohni, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Otətəlig-to, kəni motəhrun nati u.

¹¹ Nati nak iətəm nətəfən e nohlim matun, təsolian ik nəkamikmik e nəhmti Uḡin, mətəu nati nak iətəm tatiet e nohlim, in tatol ik nəkamikmik e nəhmti Uḡin.”

12 Kəni rəhan mɪn nətəmimi kəməhuva ohni məutətəpuəh məmə, “?Nəkəhrun məmə Farəsi mɪn, nɪkilah tərəh nian kəmotətəu nəghatɪən əha?”

13 Kəni təməni=pən məmə, “Nigi mɪn rəfin iətəm rəhak Tatə əpəha e negəu e neai təməsərfeian, okeuvi-pəri ilah nokin.

14 Əpəh ilah. Ilah kautit nətəmimi, mətəu nəhmtilah təpɪs. Nəmə iətəmimi, iətəm nəhmtin təpɪs tit iətəmimi kəti iətəm nəhmtin təpɪs, kəni ilau pəti okiauvig=pən e nɪmɪl.”

15 Kəni Pitə təməni=pən kəm in məmə “Əni-to nɪpəti nəghatɪən əuhlin u kəm timah.”

16 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Itəmah rəhak mɪn nətəmimi, mətəu itəmah mɪn nəsoətəhrun əhanəhiən?

17 ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nati nak iətəm tatuvən e nohli iətəmimi meiuaiu e nərfin, kəni miet mɪn e nɪpəti iətəmimi?

18 Mətəu natimnati mɪn iətəm kautohiet e nohli iətəmimi, ilah kautsɪpən e nɪki iətəmimi. Kəni natimnati mɪn tərəh əpəha e nɪki iətəmimi kautol iətəmimi u tətəmi kɪk e nəhmti Uhgɪn.

19 Tol lanəha mətəu-inu, natimnati iətəm kautsɪpən e nɪki iətəmimi kotol lanu lan: nətəligiən tərəh mɪn; nohamuiən iətəmimi; nakləhiən e pətan; nɪpətan mɪne nəman mɪne, kautit oneuən ilah mɪn; nakləhiən; nəghati eiuəiən e nətəmimi; nəni rahien nərgi iətəmimi.

20 Inu natimnati iətəm tol iətəmimi tətəmi kɪk e nəhmti Uhgɪn. Mətəu nəmə iətəmi kəti təseikuasiən e nəhlmɪn kəni mauən, inu təsolien in tamik kɪk e nəhmti Uhgɪn.”

*Nəhatətəiən
rəha pətan Ianihluə
(Mak 7:24-30)*

21 Kəni Iesu təmiet ikin əha, kəni muvən ikin iətəm taun keiu əha, Taea mɪne Saedon kətuəməhli ikin.

22 Kəni pətan kəti əha ikin, Ianihluə pətan Kenan, təmuva ohni mətasək əfəməh məmə, “Iərmənig, Mipɪ Tefit, asiru lak. Narmɪn tərəh kəti təskasik tətətig e nətik pətan mətərekin in.”

23 Mətəu Iesu təsəni=pən aginiən nəghatɪən kəti kəm in. Kəni rəhan nətəmimi kəməhuva məutəkeikei ohni, motəni məmə, “Ahli=pən in isəu, mətəu-inu tətəsək əfəməh matuərisig e tah.”

24 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəmahli=pa əmə iəu o sipsip mɪn rəha nəuaniləuis rəha Isrel nətəm kəmotəluəi.”

25 Mətəu pətan əha təmuva misin nəulɪn aupən e Iesu mətəni məmə, “Iərmənig, asiru lak.”

26 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Təsəhruahruian məmə iəkös nauəniən nig kəlkələh mɪn, kəni mərəki=pən kəm kuri mɪn.”*

27 Kəni pətan u təməni=pən məmə, “Əuəh, Iərmənig. Mətəu kuri mɪn kautun nɪpɪspɪsi nauəniən iətəm tətəmei e tepɪl rəha narmənig mɪn rəhalah.”

28 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nəhatətəiən in iahgin! Nati nak iətəm nəkolkeikei, otuva mol nɪpəhriənien.” Kəni rəueiu agin, nətin pətan təuvir mɪn.

Iesu təmol vivi nɪmisiən tepət

29 Kəni Iesu təmiet ikin əha maliuək e nɪkali nəhu Lek Kaləli. Kəni məri muvən əpəha ilis e nɪtəuət kəti kəni mətəharəg.

30 Nɪmənin nətəmimi kəməhuva ohni, məutos nətəmi mɪn u nətəm nəhlikilah təməpaiu-əpaiu, mɪne nətəmi mɪn u nəhmtilah təpɪs, mɪne nətəmi mɪn u nɪpətilah nəuvetin təmimɪs,

15:14 Luk 6:39; Rom 2:19 15:24 Mat 10:6 * 15:26 Nəghatɪən u “kəlkələh” tətəghati e nətəm Isrel, kəni nəghatɪən u “kuri” tətəghati e Nanihluə mɪn. Nəghatɪən u səniəmə nəghatɪən təuvir agin. Iesu in tətəni əmə nəghatɪən rəha nətəm Isrel mɪne rəhan mɪn nətəmimi kəutəni. Kəni rəueiu in tolkeikei məmə otəgətun ilah e nati kəti məmə nəhatətəiən rəha pətan u tətəgətun məmə səniəmə in nati əpnəpɪn əmə e nəhmti Uhgɪn.

mine nətəmi mīn u kotəruru nəghatiən, mine nīmisiən pišin pišin mīn. Kəni motəlin=pən ilah iuəkīr o Iesu, kəni tol vivi ilah.

³¹ Kəni nīmənin nətəmimi narmilah təmiuvig nian kəmotafu nətəmimi kotəruru nəghatiən kəmotəghati, mine nətəm nīpətīlah nəuvetin təmimis kotəuvir, mine nətəm nəhlikilah təməpaiu-əpaiu kotaliuək, mine nətəm nəhmtīlah təpis koteruh nati. Kəni mautəni-vivi Uhgīn rəha Isrel.

*Iesu təmaugīn
nətəmimi fo-tausīn
(Mak 8:1-10)*

³² Kəni Iesu təmauīn e rəhan mīn nətəmimi kəhuva ohni, təməni=pən kəm lah məmə, “Nīkik nahmə pik o nətəmimi mīn u. Kitah mīn ilah o nian kisil əha rəueiu, kəni nati tikə məmə okotun. Iəsolkeikeiən məmə iəkahli=pən ilah kautəhuvən, nəumis tus ilah, mətə nəuvein kohmiseah e suaru.”

³³ Kəni rəhan nətəmimi kotəni=pən kəm in məmə, “?Okotos iə pīret u ikinu, ikin təpiə-məpiə ikin iətəm təhmen məmə okotaugīn nīmənin nətəmimi lan?”

³⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Pīret ko kuvəh u nautos?”

Kəni kotəni=pən məmə, “Iautos pīret səpīn mīne nəmu əkəku nəuan nəuvein əmə.”

³⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm nīmənin nətəmimi məmə okotəharəg e niftəni.

³⁶ Kəni təmos pīret ilah səpīn, mīne nəmu əlkələh, kəni məfaki məni tagkiu kəm Uhgīn ohni, kəni məhapu ilah, məfən kəm rəhan mīn nətəmimi, kəni kotəfən kəm nətəmimi.

³⁷ Kəni ilah rəfīn kəmotun nərfīlah tasisi. Kəni nətəmimi rəha Iesu kəmotaipei=pən nīpīspīsi nauəniən iətəm kəmotun motəpəh e kətim asoli ilah səpīn, kəmotəri vivi.

³⁸ Nətəmimi nətəm kəmotun, nəman ilah fo-tausīn, mətəu kəsafīniən nīpətan mīne kəlkələh mīn.

³⁹ Kəni Iesu tahli=pən nīmənin nətəmimi kautəhuvən, kəni in təmuven e bot muven ikin Makatən.

16

*Farəsi mīn mīne Satusi mīn kautətapuah o nəmtətiən kəti.
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

¹ Kəni Farəsi mīn mīne Satusi mīn kəməhuva o Iesu, kəni kəmotəghati əuhlin kəm in məmə otol kəm lah nəmtətiən kəti rəha negəu e neai, inu nati apīspīs asoli iətəm otəgətun məmə Uhgīn təmahlī=pa in.

² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nian tinəhnaiuv, nəkotəni məmə, ‘olauig tərəuiə, mətəu-inu nəpuə tətərəuvarəuv.’

³ Kəni ləplapīn nəkotəni məmə, ‘Nuhuən otəfuv, mətəu-inu nəpuə tinərəuvarəuv mitəlau.’* Nəkotəhrun nəniən məmə nīpəti nəmtətiən mīn e nīmali nəpuə iətəm tatiet, mətəu nəkotəruru nəniən nīpəti nəmtətiən iətəm nəuteruh əha rəueiu, inəha nati agīn mīn iətəm kautəhuva e nəmiəgəhiən rəhatəmāh rəueiu.

⁴ “Itəmāh nətəmimi rəueiu mīne, nəkotərah, itəmāh nətəm Isrel nəmotəpəh rəhatəmāh nəhatətəiən e Uhgīn, təhmen e pətan kəti tətəpəh rəhan iərman mətitəu=pən suah pišin. Kəni rəueiu nəkotolkeikei məmə iəkol nəmtətiən kəti iətəm otəgətun məmə iəmsipən e Uhgīn. Mətəu Uhgīn otəfinə əmə nəmtətiən kətiəh əmə, kəni inəha nəmtətiən rəha iəni Jonə.”† Kəni in təməpəh ilah matuvən.

15:31 Mak 7:37 **15:32** Mat 14:14 **16:1** Mat 12:38; Luk 11:16 * **16:3** Inu e Nitəni kotəni məmə, “Nəmə nəpuə apīn tinəri, kəni otəsuvəhiən təfuv.” † **16:4** Nian təfla təmərgei Jonə, in təhmen məmə təmimis, kəni nərfi təfla u təhmen e suvət rəhan. Təmatig e nərfi təfla o nian kisil. Nian təfla təmeuə e Jonə, təhmen məmə təmamiəgəh mīn e rəhan nīmisiən. Iesu təni məmə in otimis, kəni nətəmimi okohtənim e suvət kəti. In otatig e suvət o nian kisil, kəni otəmiəgəh mīn. Tol lanəha, nəmtətiən rəha Jonə məmə Iesu otimis matig e suvət o nian kisil məmiəgəh mīn e nīmisiən. Afīn-to Mat 12:40 mīne Jona 1:17.

*Is rəha Farəsi min
mine Satusi min
(Mak 8:14-21)*

⁵ Nian Iesu mine rəhan min nətəmimi kəmutəhuvən e nəve nəhu=pən e nəhu Lek Kaləli, rəhan nətəmimi kəmotalu məmə okotos pıret nəuvein. Kəni nian kınəhuvən e nəve nəhu=pən,

⁶ kəni təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə, “Onəutətəu itəmah o is rəha Farəsi min mine Satusi min.”

⁷ Kəni nəruruian tinos ilah, kəni kəmotəni=pən kəm lah min məmə, “Tətəghati lanəha mətəu-inu kəmotalu e nəmkian pıret nəuvein.”

⁸ Mətəu Iesu tınəhrun rəhalah nətəligian, kəni təməni=pən kəm lah məmə. “Ei, rəhatəmah nəhatətəian təkəku agin. ?Təhro nəutəni=pən kəm təmāh min məmə pıret tikə o təmāh? Mətəu təhro nəutətəlig pik məmə pıret tikə?”

⁹ ?Nəsotəhrun əhanəhian, uə kəpə? ?Ninotalu e pıret faif u iətəm iəmaugin nətəmimi faif-tausin lan, kəni uərisig, nauənian tepət əha ikin kəməpəh, kəni nəməhuveipei=pən nıpıspısi nauənian e kətım asoli tepət?

¹⁰ ?Kəni ninotalu e pıret səpin u iətəm iəmaugin nətəmimi fo-tausin? Kəni kəpəh nıpıspısi nauənian tepət əha ikin, kəni nəmotaipei=pən e kətım asoli tepət.

¹¹ ?Təhro itəmāh nəsotəhrunian məmə iəu iəsəghatian e pıret? Autətəu itəmāh o is rəha Farəsi min mine Satusi min.”

¹² Təməni lan əha, kəni e nian əha, ilah kəmotəhrun məmə in təsəghatian e is rəha nolian pıret məmə okautətəu ilah ohni, mətəu okotətəu ilah o nəghatian min iətəm Farəsi min mine Satusi min kautəgətun nətəmimi lan.

*Pitə təməni məmə
Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Nian Iesu təmuva ikin Sisəriə Filipai, məni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “? Nətəmimi kautəni iəu məmə iəu pəh, Nəti İətəmimi?”

¹⁴ Kəni kotəni=pən məmə, “Nəuvein kautəni məmə ik Jon Bəptais, nəuvein kautəni məmə ik iəni Elaijə, kəni nəuvein kautəni məmə ik iəni Jerimaia, uə iəni kəti aupən ikin.”

¹⁵ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhro e təmāh? ?Nəkotəni məmə pəh u iəu?”

¹⁶ Kəni Saimon Pitə təməni=pən məmə, “Ik Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Ik Nəti Uhgın iətəm tətətig mətəmiəgəh.”

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Uhgın təməfinə rəhan nəuvirian kəm ik, Saimon nəti Jonə, mətəu-inu səniəmə iətəmimi əmə təmöl pətigəm nati u kəm ik, mətəu rəhak Tatə əpəha e negəu e neai iətəm təmöl əpu nati u kəm ik.

¹⁸ Kəni iəkəni=pinə kəm ik Pitə, u nıpətin təni məmə kəpiel. Kəni iəkuvləkin rəhak nıməfaki e kəpiel u, kəni ko nəsanənian rəha nımisiən otəsapirəkisiən.

¹⁹ İəkəfinə kəm ik nepətian iətəm tatsipən o Uhgın əpəha e negəu e neai. Kəni əpəha e negəu e neai, Uhgın tinegəhan rəkis e nəuiam iətəm onəkəni e nəhue nıftəni. Nian onəkəhtipəsıg e nati kəti, uə nəkegəhan e nati kəti, kəni otol.”

²⁰ Kəni məni=pən əskasik kəm rəhan nətəmimi məmə okəsotəni-pəniən kəm iətəmi kəti məmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

*Iesu təməni pətigəm
rəhan nımisiən
(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ E nian əha, Iesu təmətuəuin mətəni pətigəm kəm rəhan nətəmimi məmə in otəkeikei muvən Jerusiləm, kəni pris asoli min, mine nəgətun min rəha Lou, mine nətəmi asoli min

rəfin rəha nətəm Isrel okotol in tətəu nahməian e nərahian tepət, kəni okotohamu in. Kəni uərisig e nian kisil lan, in otəmiəgəh min e nimisiən.

²² Kəni Pitə tos pişin Iesu, kəni mətəuvin mətəniəhu mətəni məmə, “Iərməniğ, Uhgın otəkeikei mahtipəsig e nati əha. !Nati əha ko təsuvaian mol nipəhriənian lan!”

²³ Kəni Iesu təlali məni=pən kəm Pitə məmə, “!Setən! !Uvən isəu ohniəu! Ik nətəhtul-pəsig lak. Rəham nətəligiən səniəmə nətəligiən rəha Uhgın, mətəu in nətəligiən rəha nətəmimi əmə.”

²⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə, “Iətəmimi iətəm tolkeikei məmə otuərisig lak, otəkeikei malu aru lan, kəni mələs rəhan niği kəməluau mitəu=pa iəu.

²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, iətəmimi iətəm tatol pik uək əmə məmə rəhan nəmiəgəhian e nəhue niftəni u in otəuvir, otəmkarəpən e nəmiəgəhian pəhriən. Mətəu iətəmimi iətəm otimis o nərgək, in otos nəmiəgəhian itulin.

²⁶ ? Nəmə iətəmimi kəti tatos rəfin natimnati e nəhue niftəni, mətəu təsosian nəmiəgəhian itulin, in təmol win e nati təuvir, uə kəpə? Kəpə. Ko iətəmi əha təsəfəniən nati kəti rəha nəhue niftəni kəm Uhgın məmə Uhgın otəfən nəmiəgəhian itulin kəm in.

²⁷ Tol lanəha mətəu-inu, iəu Nəti Iətəmimi iəpanuva itimah nagelo min e nəsanəniən mine nepətiən əhagəhag asoli rəha Tatə rəhak, kəni iəkəfən nətəouiən kəm nətəmimi rəfin e uək əhruahru iətəm kəmotol.

²⁸ Iətəni=pinə nipəhriənian məmə nətəmimi nəuvein kautəhtul u ikinu nətəm kəsohmisiən motəmiəgəh əmə moteruh Nəti Iətəmimi u in kig, nian tətəu e narməniğian rəhan.”

17

Nipəti Iesu təmuva mol pişin (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Nian sikis tinuva minuvən rəkis, Iesu tit Pitə, mine Jemis, mine Jon u pia Jemis, mit ilahal məhuvən əpəha ilis e nitəuət əfəməh, ilah pişin əmə.

² Kəni ikin əha, nipəti Iesu təməuhlin muva mol pişin. Rəhn-kapə təmasiə məhagəhag təhmen e mitigar, kəni rəhan napən tinuva məruən məhagəhag.

³ Rəueiu ağin, Mosis mine Elaijə kəmiaietigəm=pa məhləghati ilahal Iesu.

⁴ Kəni Pitə təməni=pən kəm Iesu məmə, “!Iərməniğ! Təuvir məmə itimahal u iəmluva u ikinu. Nəmə nəkolkeikei, iəkol nimauvlavl kəti u ikinu, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.”

⁵ Nian Pitə təmətəghati əhanəh, nəpuə əhagəhag kəti təmuva məuveg ilah, kəni kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmiet e nəpuə mətəni məmə, “Inu nətik iətəm iəkolkeikei pik. Niki tagiən pik ohni. !Nəklətəlig lan!”

⁶ Nian suah milahal əha kəmhlətəu nəghatiən əha, mihləmei=pən mihlitənim=pən rəhn-kapə lahal e niftəni məhləgin pik.

⁷ Mətəu Iesu təmuva mek ilahal mətəni məmə, “Ləhtul. Sləginian.”

⁸ Nian kəmhləsəl-pəri, məsleruh minian iətəmi kəti, mətəu Iesu pişin əmə.

⁹ Nian kəmotəiuaiu=pa e nitəuət, Iesu təni kəm lahal məmə, “Nəsləniən kəm iətəmimi kəti nati nak iətəm nəmhləruh mətəuarus=pən Nəti Iətəmimi otəmiəgəh min e nimisiən.”

¹⁰ Kəni kihləni=pən məmə, “?Mətəu təhro nəgətun min rəha Lou kəutəni məmə Elaijə otəkeikei maupən muva min?”*

16:24 Jon 19:17; Fil 2:8; Mat 10:38; Luk 14:27 **16:25** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26** Mat 4:8-9 **16:27** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nəh 22:12 **17:2** 2Pitə 1:16-18 **17:5** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22 * **17:10** Nian Uhgın təməghati kəm lahal əpəha e nitəuət, ilahal kiləhrun məmə Iesu in Kristo iətəm otuva. Kəni kiləhrun məmə Elaijə otəkeikei maupən muva min, mətəu kəmsleruhiən məmə Elaijə təmuva mol əpenə-penə natimnati rəfin. Tol lanəha, rəhalah nətəligiən tinol nəruuiən, mətəu-inu Iesu iətəm in Kristo tinuva rəkis, mətəu Elaijə təməsuvaian. **17:10** Mal 4:5

11 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nipəhriənən məmə Elaijə otəkeikei maupən muva məmə otol vivi mın natimnati rəfin.

12 Mətəu iəkəni=pinə kəm təməhal məmə, Elaijə tınuva rəkis, mətəu nətəmimi kəsotəhrunən in, kəni motol tərəh lan. E nolian əhmen mın əmə, Nəti İətəmimi otətəu nahməiən e nəhmlilah.”

13 Kəni rəhan nətəmimi kinotəhrun məmə tətəghati e Jon Bəptais kəm lah nian tətəghati e iəni Elaijə.

*Iesu təməhgi pətigəm
narmin tərəh e suakəku kəti
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)*

14 Nian kinohiet=pa o nımənin nətəmimi, suah kəti tuva misin nəulın aupən e Iesu,

15 kəni məni məmə, “İərmənig, asiru e nətik. Tətauit, kəni mətətəu pik nahməiən lan. Nian tepət tətəmei=pən e nigəm, mətəmei=pən e nəhu.

16 İəmələs muvən o rəham mın nətəmimi, mətəu kotəruru nol vivien.”

17 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “!Ei! İtəmah nətəmi rəueiu nəsothətətəiən, kəni nınəhuvən isəu o suaru rəha Uhgın. !?Kərmə oiəkətig kitah mın itəmah mətəuarus=pən nian nak nəmanotəhatətə lak!? !?Kəni kərmə onəhgın iəpanəmeig e təmah!? !Otit suakəku ko məhuva kəm iəu!”

18 Kəni Iesu təməghati əskasik kəm narmin tərəh, kəni tiet e suakəku, kəni rəueiu agın suakəku təməuvir.

19 Kəni rəhan nətəmimi kəməhuva motəhtul pisin ilah Iesu, kəni motətapuəh ohni məmə, “?Təhro itimah iəkotəruru nəhgi pətigəmən narmin tərəh?”

20 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Mətəu-inu rəhatəmah nəhatətəiən təkəku əmə, təsəhmenien. Mətəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə, nəmə rəhatəmah nəhatətəiən əha ikin, nati əpnəpın təhmen e nikitə mastət u təkəku agın, kəni nəkotəhrun nəni-pəniən kəm nitəuət u məmə, ‘İet u e nimeim, muvən ikin əha,’ kəni nitəuət otiet, kəni nati kəti tikə iətəm itəmah nəkotəruru nolian.”†

22 Nian kəməhuva kətiəh əpəha Kaləli, Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəu Nəti İətəmimi, suah kəti oteghəhan=pən lak e nəhlmə tikimir mın.

23 Nətəmimi okotohamu iəu, kəni uərisig e nian kisil, Uhgın otosmiəgəh mın iəu e nımisiən.” Kəni rəhan mın nətəmimi kəmotətəu tərəh pik agın o nəghatiən əha.

Takis rəha Nımə Rəha Uhgın

24 Nian Iesu mınə rəhan nətəmimi kəməhuva Kapeniəm, nətəmimi rəha nosiən məni rəha takis rəha Nımə Rəha Uhgın, kəməhuva o Pitə motəni məmə, “?Təhro? ?Rəham iəgətun tatətəou takis u, uə kəpə?”

25 Kəni Pitə təməni=pən məmə, “Əuəh, tatətəou.”

Nian Pitə təmuvən e nıpəgnəua nımə, kəni Iesu təmaupən məghati mətəni kəm in məmə “?Saimon, nıkim təhti məmə nak? ?Kig mın rəha nəhue niftəni kautos takis o pəh, kautos o rəhalah mın nətəmimi, uə nətəmimi pisin mın?”

26 Pitə təməni=pən məmə, “Kautos o nətəmimi pisin mın.”

Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Kəni tol lanəha, nətəmimi rəha kig kəsotətəouiən.‡

27 Mətəu kitah kəsotolkeikeiən məmə kotol ilah kotətəu tərəh o tah. Kəni tol lanəha, təuvir məmə ik onəkuvən əpəha ləuahtəni e lek, mərakı rəham nıpien o niuvien nəmu.

17:11 Mal 4:5-6 17:12 Mat 11:14 17:13 Luk 1:17 17:19 Mat 10:1 † 17:20 E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəməti e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti mın əha ikin iətəm tatilpin nəghatiən u mətəni məmə, “21 Mətəu suah kəti iətəm tolkeikei məmə otəhgi pətigəm narmin tərəh mın lanəha, in otəkeikei mətəfaki kəni mətətuakəm.” 17:20 Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Kor 13:2 17:22 Mat 16:21 17:24 Eks 30:13; 38:26 ‡ 17:26 Inu tol lanu məmə nətəm Rom ilah kəutarmənig e nitəni u Isrel. Kəni nətəm Isrel ilah kəutətəou takis tatuvən o Rom. Mətəu nətəm Rom, ilah kəsotətəouiən takis. Mətəu e fes u, in tətəghati e takis pisin kəti o Nımə Rəha Uhgın u nətəm Isrel ilah kəutətəou. Mətəu Iesu tətəni məmə, in Nəti Uhgın pəhriən. Kəni Nımə Rəha Uhgın in rəhan mın. Ko ilah kəsotətapuəhiən o Iesu məmə in otətəou takis u.

Nəmu iətəm nəkaupən miuvi, məhapu nıpəgnəuan, kəni meruh məni silfə kəti təhmen o nətəouiən takis. Mos muvən məfən kəm lah o nətəouiən rəhalau takis.”

18

Iətəmi asoli e Narmənigiən Rəha Uhgın (Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ E nian əha, nətəmimi rəha Iesu kəməhuva ohni motətapuəh ohni məmə, “?Pəh u in iətəmi asoli e Narmənigiən Rəha Uhgın?”

² Kəni Iesu tauın e suakəku kəti tuva məhtul e nəlugın e lah,

³ kəni məni məmə, “Pəhriən iətəni kəm təmah məmə nəmə nəsotəuhliniən itəmah məhuva motəhmen e kəlkələh mın, ko nəsəhuvəniən motatig ahgəl Narmənigiən Rəha Uhgın.

⁴ Tol lanəha, pəh u otosiahu in təhmen e suakəku u, in iətəmi asoli e Narmənigiən Rəha Uhgın.

⁵ “Nəmə iətəmi kəti in ləhtəni təhmen e suakəku u, kəni iətəmimi kəti nıkin tagiən o nosiən iətəmimi u muvən e nıpəgnəuan nımə rəhan, kəni nəmə tatol e nərgək, kəni in təhmen məmə tatos iəu mın e nıkin agiən.

⁶ “Rəhak iətəmimi u tətəhatətə lak təhmen e suakəku əha. Kəni nəmə iətəmimi kəti tatiuvi=pən suakəku kəti əha məmə tatol təfagə tərəh, kəni iətəmimi əha, Uhgın otol nalpiniən asoli kəm in. Kəni nalpiniən əha otəskasik tapirəkis nəmə kətu=pən kəpiel kəti e nentəui, kəni kəraki=pən lan əpəha ləuantəhi lokamnım təmnım.

⁷ “Kəsi, nahməiən asoli otuva o nətəmimi rəha nəhue nıftəni, nətəm kautəfən-əfən kəm nətəmimi məmə okotol təfagə tərəh. Nəfən-əfəniən mın əha okotəkeikei məhuva. Mətəu kəsi, nahməiən asoli otuva o iətəmimi u iətəm in suaru rəha nərahian əha.

⁸ Nəmə nəhlməm uə nəhlkəm tol ik natol təfagə, kəni nəkətəi rəkis mərəki lan. Mətəu-inu təuvır pik məmə nian nəkuvən e negəu e neai, nəhlkəm kəti uə nəhlməm kəti tikə, tapirəkis agın məmə ik nətəskəlīm nəhlməm pəti mil mine nəhlkəm pəti mil əha ikın, kəni kəraki=pən lam e nigəm iətəm tatuəu naunun tikə.

⁹ Nəmə nəhmtəm tol ik natol təfagə, kəni isul rəkis mərəki lan. Mətəu-inu təuvır pik məmə nian nəkuvən e negəu e neai, nəhmtəm kəti tikə, tapirəkis agın inu məmə ik nətəskəlīm nəhmtəm pəti mil, kəni kəraki=pən lam e nigəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə.”*

Nəghatiən əuhlin e sipsip iətəm təməluəi (Luk 15:3-7)

¹⁰ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəkotəkeikei motəhrun vivi məmə nəsotəhauian nətəmimi rəhak mın nətəm kotəhmen e kəlkələh mın, mətəu-inu iətəni kəm təmah məmə nagelo mın nətəm kautəh ilah, nian rəfin ilah kautəhtul e nəhmti rəhak Tatə u tətətig əpəha e negəu e neai məmə okotəni pətigəm ilah kəm in.†

¹² “?Nıkitəmah təhti məmə nak? ?Nəmə iətəmimi kəti rəhan sipsip uan-hanrit, kəni kətiəh təluəi mətan, kəni iətəmi əha otol nak? In otəpəh nainti-nain əpəha nıtəuət, kəni muvən məsal e inu iətəm təməluəi.

¹³ Kəni nəmə təmeruh, iətəni pəhriən kəm təmah məmə, nıkin otagiən o sipsip u kətiəh əmə, tapirəkis mın ilah u nainti-nain u kəməsotəluəiən.

18:1 Luk 22:24 **18:3** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6** Mak 9:42; Luk 17:1-2 **18:8** Mat 5:29-30 * **18:9** Inu nəghatiən əuhlin iətəm tətəgətun məmə Iesu tolkeikei məmə kitah okotəkeikei motol uək əskasik o nəpəhian rəhatah nolian tərəh mın. Təhmen məmə kəutətahtuv rəkis nolian tərəh. Mətəu in təsolkeikeiən məmə okotərəkin nıpətəitah. **18:9** Mak 9:43-48 † **18:10** E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti mın əha ikın iətəm tatilpin nəghatiən u mətəni məmə, “¹¹ Kəni iəu, Nəti Iətəmimi, iəmuva məmə iəkosmiəgəh ilah u kəmətəluəi.” **18:10** Hip 1:14

¹⁴ E noliän əhmen mın əmə, rəhatəmah Tatə əpəha e negəu e neai, in təsolkeikeiən məmə nətın kəti otuvən məluəi.”

*Piam iətəm tatol nərahian kəm ik
(Luk 17:3)*

¹⁵ Kəni Iesu təməni məmə, “Nəmə piam kəti tol noliän tərəh kəti kəm ik, uvən meruh itəlau pisin əmə, kəni nəkəni=pən nati nak iətəm təmol təəhruahruian. Nəmə tətətəlig lam, rəham nəghatian otol in titəlig=pa mın muəuvir o təlau mın.

¹⁶ Mətəu nəmə təsətəligian lam, os iətəmimi kətiəh uə keiu mihluvən mın mihleruh məmə nəghatian mın rəfin onəkotəni, okotəhrun məmə ilah rəfin nıpəhriənian əmə.

¹⁷ Mətəu nəmə təsətəlig minian e təmah, nəkəni=pən kəm niməfaki kəni pəh iətəmi kəti rəha niməfaki otəghati kəm in. Mətəu nəmə təsətəligian e niməfaki, kəni niməfaki otol in məmə Ianihluə uə iətəmimi rəha nosian məni rəha takis.

¹⁸ “İətəni pəhriən kəm təmah məmə, əpəha e negəu e neai, Uhgın tınegəhan rəkis məmə nəuiatəmah iətəm nəkotəni e nəhue niftəni. Nian nəkautəhtipəsığ e nati kəti uə nəkautegəhan e nati kəti, kəni otol məmə inu mine.

¹⁹ “Kəni iətəni pəhriən mın kəm təmah məmə, nəmə itəlau keiu nəkuəni əskasik nəghatian kəti o nati kəti kəni muətapuəh ohni e nəfakian kəm Uhgın, kəni rəhak Tatə əpəha e negəu e neai otol nati nak iətəm nəkotətapuəh ohni.

²⁰ Tol lanəha mətəu-inu, ikin pəhruvən iətəmimi keiu uə kisil kihluva kətiəh e nərgək, iəu əha ikin e nəlugin.”

*Nəghatian əuhlin
e iətəmimi iətəm təsaluian e kauin rəha iətəmi kəti.*

²¹ Kəni Pitə təmuva o Iesu kəni mətəpuəh ohni məmə, “İərməniğ. ?Nəmə piak kəti tatol tərəh kəm iəu, kəni oiəkalu məsalpinian e noliän tərəh rəhan mau kuvəh? ?Mau səpin?”

²² Kəni Iesu təməni=pən məmə, “İəkəni=pinə kəm ik məmə, səniəmə mau səpin əmə, mətəu mau səpinte-səpin.”‡

²³ “Nəkəkeikei mol lanəha mətəu-inu Narməniğian Rəha Uhgın təhmen e nəghatian əuhlin u. Kig kəti tolkeikei məmə oteruh-to kauin mın iətəm rəhan nətəmimi kəmotol kəm in məmə ilah okotətəou.

²⁴ Nian tınətuəuin uək əha, kotələs rəhan kəti ioluək məhuva ohni iətəm təmol rəhan kauin iahgin ağin, təhmen e fifti-tausin-milian vatu (50,000,000,000 vatu).

²⁵ Mətəu suah kəha tınəruru nətəouian, kəni tol lanəha, kig təməni məmə okotol səlim lan, mine rəhan pətan, mine rəhan mın kəlkələh mın, mine rəhan natimnati mın rəfin məmə otətəou rəhan kauin. §

²⁶ “Kəni rəhan ioluək təmeiuiəu misin nəulin aupən lan. Kəni mətəkeikei ohni mətəni=pən kəm in məmə, ‘Pale. ?Nəkəhrun nəfaiən nian əkuəkir nəuvetin kəm iəu məmə iəkətəou rəfin rəhak kauin?’

²⁷ Kəni rəhan iətəmi asoli təmasəkəhruin in, kəni məpəh rəfin rəhan kauin məmə otəsətəouian nian kəti mine, kəni megəhan lan məmə tuvən.

²⁸ “Mətəu nian ioluək u təmuvən, kəni meruh iətəmimi kəti u təmol kauin kəm in, təhmen e uan-hanrit tausin vatu (100,000 vatu). İlau pəti ioluək mil katuol uək kətiəh əmə rəha iətəmi asoli u. Kəni ioluək iətəm iətəmi asoli təmalu e rəhan kauin, in təmaskəlim iətəmimi u kəti kəmatuol pəti uək, kəni mətəmkəhtuv nentəui, mətəni məmə, ‘!Ətəou=pa rəham kauin iətəm nəmol kəm iəu!’

²⁹ “Kəni ioluək əha iətəm təmol kauin kəm in, teiuiəu misin nəulin mətəkeikei ohni mətəni məmə, ‘Pale. ?Nəkəhrun nəfaiən nian əkuəkir nəuvetin kəm iəu məmə iəkətəou rəhak kauin?’

‡ **18:22** Nıpəti “mau səpinte-səpin” məmə kitah kotəkeikei motalu e nərahian rəha iətəmi kəti nian rəfin, naunun tikə.

§ **18:22** Luk 17:4 § **18:25** Inu noliän əskasik rəhalah e nian mın əha.

18:15 Luk 17:3; Kəl 6:1 **18:16** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19** Mak 11:24; Jon 15:7

³⁰ “Mətəu in təni məmə, kəpə. Kəni təmuvən məni məmə okələs suah u kan kləfən e kaləpus mətəuarus otətəou rəfin rəhan kauin iətəm təmöl.

³¹ Mətəu noluk min nəuvein min kəmoteruh nati əha, nikilah təmahmə pik ohni, kəni məhuvən motəni=pən kəm iətəmi asoli natimnati rəfin iətəm kəmoteruh.

³² “Kəni iətəmi asoli təmauin e ioluək əha tuva təni=pən kəm in məmə, ‘Ik ioluək tərəh aɡin. Iəməpəh rəfin rəham kauin mətəu-inu nəmatəkeikei ohniəu.

³³ ?Təhro nəsasəkəhruiniən iətəmi u natuol pəti uək itəlau min, təhmen=pən əmə e iətəm iəmol kəm ik?”

³⁴ ?Kəni niəməha təmöl iətəmi asoli, kəni təni məmə okələs kan kləfən e kaləpus məmə iətəm tətəhtul o kaləpus otaskəlīm in mətəuarus=pən otətəou rəfin rəhan kauin iətəm təmöl.”

³⁵ Kəni nian Iesu təmöl naunun e nəghatiən əuhlin, təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni e suaru kətiəh əmə, rəhak Tatə əpəha e negəu e neai, otol kəm təmah rəfin, nəmə nəutalpın məsotalu pəhriəniən e nərahien iətəm piatəmāh min kautol kəm təmah.”

19

Iərman mine pətan

kətuəpəh ilau min

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Nian Iesu təmöl naunun e nəniən natimnati min u, kəni miet Kaləli muvən e nitəni Jutiə e nitəni=pən e nikali nəhu Jotən.

² Kəni niəmənin nətəmimi kəmautəhuərisig lan məhuvən əha ikin əha, kəni təmöl vivi ilah e niəisiən min.

³ Kəni Farəsi min nəuvein kəmotol nəniən ekəu-ekəu məmə otiuvi=pən Iesu e nəghatiən kəti iətəm təsəhruahruien. Kəməhuva o Iesu motəni məmə, “?Lou tətəni məmə iərman təhrun nəpəhiən rəhan pətan mol difos lan o nati əpnəpın əmə kəti uə kəpə?”

⁴ Kəni təmöl aulis ilah məni=pən məmə, “?Nəmotəfin uə kəpə məmə, e nətuəuiniən nian muva mətəuarus=pa u rəueiu, Uhgın u iətəm təmöl nətəmimi rəfin, təmöl iərman mine pətan?”

⁵ Kəni Uhgın u inu, u təməni məmə, ‘O nati əha in əha, iərman otəpəh rəhan tatə mine məmə, kəni mətəuatig ilau rəhan pətan. Kəni ilau okiəuva niəpətilau kətiəh.’

⁶ Kəni rəueiu, ilau səniəmə keiu, mətəu kətiəh əmə. Uhgın tinilpın ilau kinieuva minuol kətiəh, kəni o nati əha, pəh iətəmimi əpnəpın əmə kəti ko təsətahtuviən rəhalau natigien.”

⁷ Kəni Farəsi min kotəni=pən məmə, “?Mətəu təhro Mosis təməni məmə iətəmimi təhrun nəfəniən nauəuə kəti kəm rəhan pətan o nəpəhiən mol difos lan, kəni mahli=pən tatuvən?”

⁸ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Mosis təmegəhan e təmah nətəm Isrel məmə onəkotəpəh rəhatəmāh niəpətan min motol difos e lah mətəu-inu rəhn-kəpə təmah təskasik pik. Mətəu əupən, e nətuəuiniən nian muva mətəuarus=pa u rəueiu təməsoliən lanu.

⁹ Mətəu iətəni kəm təmah məmə, nəmə suah kəti tatol tifos mətəpəh rəhan pətan mətəu pətan u təsapiliən ilau suah piəsin kəti, kəni suah u in mit pətan piəsin, təhmen əmə məmə in tatol təfagə mətəkləh e pətan əha.”

¹⁰ Kəni nətəmimi rəha Iesu kotəni məmə, “Nəmə natigien rəha iərman mine pətan təskasik pik lanu, təuvir məmə iərman mine pətan okəsəuoliən marit.”

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Səniəmə nətəmimi rəfin okotəhrun nosiən nəghatiən u, mətəu nətəmimi əmə min konu nətəm kəməfən nəghatiən u kəm lah, məmə rəhalah əmə.

¹² Tol lanəha mətəu-inu, nətəmimi nəuvein okəsotoliən marit o nati piəsin piəsin min. Kəti ko təsoliən marit mətəu-inu niəpətin nəuvetin tərəh nian təmair. Kəti ko təsoliən

marit mətəu-inu nətəmimi kəmotərəkīn nīpətīn nəuветin. Kəni kəti tətəni aru məmə in otəsoliən marit məmə otol uək rəha Narmənīgīən Rəha Uhgīn. Iətəmimi iətəm təhrun nosiən nəghatiən u, in təkēiki mos.”

Iesu təməfaki o kəlkələh mīn
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kəni nətəmimi kəmos kəlkələh mīn məhuva o Iesu məmə otələhu=pən nəhlmīn e lah, kəni məfaki o lah. Mətəu nətəmimi rəha Iesu kəmotəniəhu ilah.

¹⁴ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Pəh kəlkələh mīn kəhuva ohniəu, sotəniəhuiən ilah, mətəu-inu Narmənīgīən Rəha Uhgīn in rəha nətəmimi mīn u kotol lanu.”

¹⁵ Kəni təmələhu=pən nəhlmīn e lah məfaki o lah, kəni miet ikin əha.

Iətəm aluə iətəm
rəhan nautə tepət
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kəni suah kəti təmuva o Iesu məni=pən məmə, “Iəgətun. ?Iəu oiəkəkēiki mol uək nak iətəm in təuvir məmə iəkos nəmiəgəhiən itulīn?”

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Təhro nətətapuəh ohniəu o nati nak iətəm təuvir? Iətəmi kətiəh əmə iətəm in təuvir. Nəmə nəkolkeiki məmə nəkos nəmiəgəhiən itulīn, itəu=pən nəghatiən mīn rəha Lou.”

¹⁸ Kəni suah u təməni=pən məmə, “?Lou mīn pəhruvən?”

Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Sohamuiən iətəmimi, kəni məsakləhiən e pətan, kəni məsakləhiən, kəni məseiuiən e kot,

¹⁹ kəni mīsiəi rəham tatə mīne məmə, kəni molkeiki ik kəti təhmen əmə məmə nəkolkeiki aru ik.”

²⁰ Kəni iətəm aluə u təməni=pən məmə, “Natimnati rəfin ko iatol. ?Nati nak mīn əha ikin iətəm iəsoliən?”

²¹ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəmə nəkolkeiki məmə rəham noliən otəhruahru agīn, uvən mol nətəmimi kotos nəhmti rəham nautə, kəni məfən məni lan kəm nanrah mīn. Kəni ik onəkos nəuviriən tepət əpəha e negəu e neai. Kəni muva, muərisig lak, mol məmə rəhak iətəmimi.”

²² Nian iətəm aluə təmətəu nəghatiən əha, kəni təmagim matuvən. Nīkin təpəou mətəu-inu rəhan nautə tepət.

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Iətəni pəhriən məmə, tiəkis o iətəmimi iətəm rəhan nautə tepət məmə otuvən matig ahgəl Narmənīgīən Rəha Uhgīn.

²⁴ Kəni iətəni mīn kəm təmah məmə, tiəkis məmə kaməl* otuvən=pən e nīpəg nitil, mətəu tiəkis pik məmə iətəmimi rəhan nautə tepət otuvən matig ahgəl Narmənīgīən Rəha Uhgīn.”

²⁵ Nian nətəmimi rəha Iesu kəmotətəu nəghatiən əha, narmilah təmiuvig pik, mətəu nīkilah təhti məmə ilah u nətəm rəhalah nautə tepət, konu Uhgīn tolkeiki pik agīn ilah, mətəu in tətəsiu e lah. Kəni motəni=pən məmə, “?Kəni pəh təhrun nosiən nəmiəgəhiən itulīn?”

²⁶ Kəni Iesu təməsəl=pən əhruahru meruh ilah kəni məni məmə, “Nati u, ko iətəmimi təsoliən. Mətəu Uhgīn, in təhrun noliən natimnati rəfin.”

²⁷ Kəni Pitə təməni=pən məmə, “Iəmotəpəh natimnati rəfin məmə iəkotohtəu=pinə ik. ?Nati nak u, o nian kəti in rəhatəmah?”

²⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, e nian iətəm natimnati rəfin okotəuhlin məhuva motiuvī, kəni Nəti Iətəmimi otəharəg e rəhan jəə rəha kig iətəm in təhagəhag məuvir agīn, kəni itəmah ko nətəm nəmotohtəu=pə iəu,

19:14 Mat 18:2-3 **19:17** Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18** Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 **19:19** Eks 20:12; Lev 19:18

* **19:24** Kaməl in nati miəgəh kəti iətəm in iahgin tapirəkis hos mīne kau. Afin-to e tiksīnəri. **19:26** Job 42:2

onəkotəharəg min e jeə rəha kig ilah tueləf, kəni məutakil məutarmənig e nəuaniləuis min ilah tueləf rəha Isrel.

²⁹ Kəni nətəmimi rəfin u nətəm kəmotəpəh rəhalah nimə min, uə pialah min, uə nəuvinilah min, uə rəhalah tatə uə məmə, uə nenətilah min, uə rəhalah nīpətan min o nərgək, Uhgīn otəfən natimnati min əha tepət pik agin kəm lah, kəni məfən nəmiəgəhiən itulin kəm lah.

³⁰ Mətəu nətəmimi tepət nətəm kautəhtul aupən e nəhue niftəni rəueiu, okəhuva motəhtul uərisig e nəmiəgəhiən iətəm otuva. Kəni nətəmimi tepət kautəhtul uərisig e nəhue niftəni rəueiu, okəhuva motəhtul aupən e nəmiəgəhiən iətəm otuva.”

20

Nəghatiən əuhlin e noluək min əpəha e nasumiən

¹ “Tol lanəha mətəu-inu Narmənigiən Rəha Uhgīn təhmen e nəghatiən əuhlin u. Iətəmi asoli kəti rəha nasumiən təmiet ləplapīn agin məmə otəsal e nətəmimi məmə okəhuva motol uək e rəhan nasumiən.

² Kəni in təməni məmə otətəou ilah kətiəh kətiəh uan tənariəs* e nian kətiəh, kəni mahli=pən ilah kəhuvən e rəhan nasumiən.

³ “Iuəkīr o nain klok ləplapīn, təmiet muvən e makit meruh nətəmimi nəuvein kautəhtul məsotoliən nati kəti.

⁴ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘Itəmah min, əhuvən motol uək əpəha e rəhak nasumiən, kəni iəkətəou itəmah e məni iətəm təhruahru.’

⁵ Kəni kəməhuvən.

“Kəni iuəkīr o tinə, təmiet muvən mol nati kətiəh əmə, kəni mol min e tri klok ləhnaiuv.

⁶ Kəni iuəkīr e faif klok ləhnaiuv, təmiet muvən meruh nətəmimi nəuvein min kautəhtul ənapīn əmə. Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘?Təhro nəutəhtul u ikīnu nian apiəpiə kəti, məsotoliən nati kəti?’

⁷ Kəni kotəni=pən məmə, ‘Mətəu-inu iətəmi kəti təsəsalīən e timah məmə iəkotol uək rəhan.’ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘Itəmah min əhuvən motol uək e rəhak nasumiən.’ Kəni ilah kəməhuvən.

⁸ “Nian tinəhnaiuv, iətəmi asoli rəha nasumiən təməni=pən kəm rəhan iətəmimi iətəm tətəsal o noluək min məmə, ‘Aui e noluək min kəhuva, nəkəfən rəhalah məni. Nəkətuəuin mətəou nətəmimi nətəm kəməhuva uərisig muvən mətəuərus nətəmimi kəmotəupən motol uək.’

⁹ “Kəni noluək min nətəm kəməhuva motol uək e faif klok, kəməhuva kəni təmətəou ilah uan tənariəs kətiəh kətiəh.

¹⁰ Tol lanəha, nətəmimi min u nətəm kəmotəupən motol uək, nikilah təhti məmə okotos məni tapirəkis nətəmi min u kəmotol uək uərisig. Mətəu ilah kətiəh kətiəh kəmotos min əmə uan tənariəs.

¹¹ Nian kəmos məni, kəni nikilah tinərah minəutəni nikali iətəmi asoli rəha nasumiən, kəni motəni=pən kəm in məmə,

¹² ‘Nətəmimi min u nətəm kəmotol uək uərisig, kəmotol uək əmə e auə kətiəh əmə, mətəu ik nəmətəou itəmah təhmen-əhmen əmə. Mətəu itəmah iəmotol uək asoli e nərəuiə askasik e nian apiəpiə.’

¹³ “Mətəu iətəmi asoli təməni=pən kəm lah məmə, ‘Iəu kəti. Iəsakləhiən kəm ik. ?Nəməni məmə nəkol uək o uan tənariəs, uə kəpə?’

¹⁴ Os rəham məni matuvən. Iəkolkeikei məmə iəkətəou iətəmimi u iətəm təmol uək uərisig təhmen əmə lam.

19:28 Mat 25:31; Luk 22:30; Nəh 3:21 **19:30** Mat 20:16; Luk 13:30 * **20:2** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Tənariəs kətiəh in təhmen e nətəouiən rəha uək o nian kətiəh. Rəueiu, 1 tənariəs təhmen e 1,000 vatu. **20:8** Lev 19:13; Dut 24:15

15 Rəhak u mənı. ?İəkəhrun noliən lanəha nati nak iətəm iəkölkeikei, uə kəpə? ? Nətəməki lak mətəu-inu iatol təuvır?”

16 Kəni nian İesu təmöl naunun e nəghatiən əuhlin, təməni=pən kəm lah məmə, “Tol lanəha, iətəmi tatuərisig otaupən, kəni iətəmi tətaupən otuərisig.”

*İesu təməni pətigəm
rəhan nımisiən*

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kəni nian İesu təmatuvən Jerusiləm, təmos rəhan nətəmimi tuələf motəhtul pisin, kəni təməni=pən kəm lah məmə,

18 “Kautəhuvən əpəha ilis Jerusiləm, kəni iəu Nəti İətəmimi, okegəhan=pən lak kəm pris asoli mın mine nəgətun mın rəha Lou. Kəni okotiuvı pətigəm iəu məmə iəkımis,

19 kəni motəfən iəu kəm Nanihluə mın məmə okotəuvsan lak, kəni motəlis motoh, kəni motətu-pəri iəu e niği kəməluəu məmə iəkımis. Kəni uərisig e nian kisil, kəni Uhgın otosmiəgəh mın iəu e nımisiən.”

*Nətapuəhiən rəha məmə kəti o İesu
(Mak 10:35-45)*

20 Kəni pətan rəha Səpəti, tos nətiləu mil muva misin=pən nəulın o İesu, mətətapuəh e nati kəti ohni. (İləu iətəmimi mil rəha İesu.)

21 Kəni İesu təməni=pən məmə, “?Nəkölkeikei nak?”

Kəni pətan təməni=pən məmə, “Pəh nəkegəhan lan məmə nətik mil u, iləu pəti kəti otəharəg e nikalım maru, kəni kəti təharəg e nikalım məuil, iğin ima nəsanəniən mine nisaiən, nian onəkarməniğ lan.”

22 Kəni İesu təməni=pən kəm lau məmə, “Nəkuərru nati iətəm nətuətapuəh ohniəu. ?Təhro? ?İtələu, nikitələu təhti məmə nəkuəhrun məmə ko nəkuos nahməiən u oiəkos məmə oiəkətəu tərah?”† Kəni kuəni=pən kəm İesu məmə, “Əuəh, iəkuəhrun.”

23 Kəni İesu təməni=pən kəm lau məmə, “Pəhriən, onəkuəmnim=pən e rəhak kap rəha nətəuiən nahməiən. Mətəu o nəharəgiən e nikalik maru mine məuil, səniəmə rəhak məmə iəkəni. İğin mil əha, iləu rəha nətəmimi mın u iətəm Uhgın təmöl əpenə-penə o lah.”

24 Nian nətəmimi ten mın rəha İesu kəmotətəu nəghatiən əha, kəni niəməha təmöl pik ilah o suah mil iləu pian mətəu ilah mın kotölkeikei məmə kəhuva motepət.

25 Mətəu İesu təmauin e lah kəhuva kətiəh, kəni mənı=pən kəm lah məmə, “Nəkotəhrun rəkis noliən rəha nətəmi asoli rəha Nanihluə mın. İlah kautol təkəsik pik kəm rəhalah mın nətəmimi. Kəni rəhalah kəpmən mın kautol ilah kəutəməhli ləhtəni e narməniğən rəhalah.

26 Mətəu itəmah, ko nəsotoliən lanəha. Mətəu nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə otuva in iətəmi asoli kəti rəhatəmah, in otəkeikei muva məhmen e ioluək kəti rəhatəmah,

27 kəni nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə otəhtul əupən e təmah, in otəkeikei muva slef rəhatəmah.

28 Noliən əha təhmen əmə lak, Nəti İətəmimi. İəməsuvaian məmə nətəmimi okotol uək rəhak, mətəu iəmuva məmə iəköl uək rəhalah, kəni iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən məmə iəkitis ilah e rəhalah noliən tərah mın.”

*İəmnəu mil kəmuəruh nati
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

29 Nian İesu mine rəhan mın nətəmimi kəməhiet e taun Jeriko, nımənin nətəmimi kəməhtəu=pən.

20:16 Mat 19:30; Mak 10:31 20:18 Mat 16:21; 17:22-23 20:21 Mat 19:28; Luk 22:30 † 20:22 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “?İtələu, nikitələu təhti məmə nəkuəhmen məmə kitahal okihləmnim pəti e kap rəha nətəuiən nahməiən iətəm iəu iəkəkeikei məmnim lan?” 20:22 Mat 26:39; Jon 18:11 20:25 Luk 22:25-26 20:26 Mat 23:11; Mak 9:35 20:28 Luk 22:27; Fil 2:7

³⁰ Kəni iəmnəu mil keiu kətuəharəg e nīkali suaru, kəni nian kəmuətəu məmə Iesu tətaliuək e suaru mətuvə, kəni kəmuagət əfəməh muəni məmə, “!Iərməniḡ, Mipi Kig Tefit, asəkəhruin itimlau!”

³¹ Kəni mətəu, nīmənin nətəmimi kautəniəhu ilau, motəni=pən məmə kəsuaḡət pikian, mətəu ilau kuagət pik aḡin mīn məmə, “!Iərməniḡ, Mipi Tefit, asəkəhruin masiru itimlau!”

³² Kəni Iesu təhtul mauin e lau, məni=pən məmə, “?Nəkuolkeikei məmə iəkol nak kəm təlau?”

³³ Kəni kuəni=pən məmə, “Iərməniḡ, iəkuolkeikei məmə iəkueruh nati.”

³⁴ Kəni Iesu təmasəkəhruin ilau, kəni mek nəhmtīlau. Kəni rəueiu aḡin, kinatueruh nati, kəni matuītəu=pən Iesu.

21

*Iesu təmuvən əpəha Jerusiləm mol əpu məmə
in Kig*

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Nian kinəhuva iuəkīr o Jerusiləm, mīnəhuva Petfas e Nitəuət Rəha Nigi U Olif, kəni Iesu təmahliṛəkīs rəhan mil iətəmimi keiu,

² kəni məni=pən kəm lau məmə, “Ian əpəha e lahuənu aupən e tah, kəni ikin əha nəkueruh uəhai əmə togki kəti kəmoħrain ilau nətīn. Kəni nəkiatis ilau muasig miəuva kəm iəu.

³ Nəmə iətəmi kəti təni nati kəti kəm təlau, nəkuəni=pən kəm in məmə Iərməniḡ tolkeikei ilau, kəni otəpanahli=pa uəhai əmə ilau.”

⁴ Nati u təmuva məmə otol nəghatīən nak iətəm iəni təməni otuva mol nīpəħriənīən. Iəni təməni məmə,

⁵ “Otəni=pən kəm nətəmimi əha Jerusiləm* məmə,
‘Oteruh-to, rəhatəmah kig tətuvə o təmah,
rəhan nətəliḡiən in ləhtəni,
kəni mətəsuə e togki,
mīne togki u in nətīn əmə.’ ”

⁶ Kəni iətəmimi mil rəha Iesu kəmian muol nati nak iətəm Iesu təməni məmə okuol.

⁷ Kəmuasig togki mīne nətīn, kəni muələhu-pəri rəhalau kot mīn e togki mil, kəni Iesu təməharəḡ-pəri lan.

⁸ Nīmənin nətəmimi tepət kautepin rəhalah mīn kot əpəha e suaru, kəni nəuvein kotətēi nīmali nigi mīn, kəni motepin ilah e suaru e nisīaiən.

⁹ Kəni nīmənin nətəmimi nətəm kəutaupən e Iesu, mīne nīmənin nətəmimi nətəm kautəhuərisig e Iesu, kəutaḡət əfəməh mautəni məmə,

“!Hosanə† o Mipi Tefit!

!Iərməniḡ Uħḡin tətatiḡ ilau iətəmimi u iətəm tətuvə e nəḡḡin!

!Hosanə o Uħḡin əpəha ilis e nəḡəu e neai!”

¹⁰ Nian Iesu təmīet=pən Jerusiləm, nətəmimi rəfin əha ikin nīkilah təmauīt, kəni mautəni nəghatīən tepət mətətəpuəh məmə, “?Pəh u?”

¹¹ Kəni nīmənin nətəmimi kotəni məmə, “Inu iəni Iesu, rəha Nasərit, əpəha e nitəni Kaləli.”

*Iesu əpəha
e Nīmə Rəha Uħḡin*

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

* **21:5** Nəghatīən əħruahru rəha Kris təni məmə, “Nətīn Pətan Saion” kəni nīpəti nəghatīən u məmə “nətəmimi rəha Jerusiləm.” Saion in nəḡḡin kəti mīn rəha Jerusiləm. **21:5** Sek 9:9 † **21:9** Nīpəti nəghatīən u “Hosanə” təni məmə, “əni-vivi.” Nətəmimi kəmətəni pətiḡəm məmə Iesu in Məsaiə, iətəmimi u Uħḡin təməni məmə in otahli=pa məmə otosmiəḡəh ilah. **21:9** Sam 118:26

12 Kəni Iesu təmuvən əpəha imə e Nimə Rəha Uhgın, kəni məhgi pətigəm nətəmimi nətəm kautol səlim mine mautos nəhmtin natimnati əha ikın məmə okotol sakrifais lan. Kəni mahuvihin tepil min iətəm kətəuhlin məni ikın, kəni mahuvihin jeə min rəha nətəmimi min u kautol səlim e iəuein min.‡

13 Kəni məni=pən kəm lah məmə, “Kəmətei e Nauəuə Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nimə, okauin lan məmə nimə rəha nəfakiən kəm Uhgın,’ mətəu itəmah nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh min.’ ”

14 Kəni nətəmimi nətəm nəhmtilah tərəh mine nətəmimi nəhklilah təməpaiu-əpaiu kəməhuva ohni əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni tol vivi ilah.

15 Kəni pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou kəmoteruh nati təuvir min iətəm in təmol, kəni moteruh min kəlkələh min kəutagət əfəməh əpəha e Nimə Rəha Uhgın, mautəni məmə, “!Hosanə o Mipi Tefit!”

Mətəu nətəmi asoli əha, niəməha təmol ilah.

16 Kəni kotəni=pən kəm Iesu məmə, “?Nətətəu nati nak kəlkələh min kəutəni, uə kəpə?”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əuəh. Nəmotəfin, uə kəpə, nəghatiən iətəmi kəti təməni kəm Uhgın iətəm tətəni lanu lan məmə, ‘E nəhli kəlkələh agin min mine nəpəou min agin, nəmol məmə ilah okotəni-vivi ik’.”

17 Kəni təməpəh ilah miet Jerusiləm muvən e taun Petəni, mapili ikın.

Nigi kəti fik təmaukei-aukei

(Mak 11:12-14,20-26)

18 Ləplapın agin, Iesu təmitəlig=pən min Jerusiləm, kəni nəumis tınus.

19 Kəni təmafı nigi u fik e nıkalı suaru, kəni təmuvən ohni mətəu təsehiən nəuan kəti, mafı əmə nımalın. Kəni tənı=pən kəm nigi u məmə, “!Ko nəsəuə minian!” Kəni rəueiu agin, nigi təmaukei-aukei.

20 Nian rəhan nətəmimi kəmoteruh nati əha, kəni narmilah təmiuvig, kəni motəni=pən kəm Iesu məmə, “?Təhro nigi əha fik təmaukei-aukei uəhai əmə lanəha?”§

21 Mətəu Iesu təməni=pən məmə, “İətəni=pinə nıpəhriənian məmə nəmə nautos nəhatətəiən, kəni rəhatəmah nətəligiən təsolian keiu, nəkotəhrun noliən nati nak iətəm iəmol e nigi u fik. Mətəu səniəmə in əmə əha, nəkotəhrun nəni-pəniən kəm nıtəuət əha məmə ‘Uvən miuvig mamnim əpəha ləuantəhi,’ kəni otol nəuiatəmah.

22 Nəmə nəkotəhatətə, kəni onəkotos nati nak iətəm nəutətapuəh lan e nəfakiən.”

Nətapuəhiən o nepətiən

rəha Iesu

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Iesu təmuvən e Nimə Rəha Uhgın, kəni nian təmətəgətun, pris asoli min mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, kəhuva ohni motəni=pən məmə, “?Natol natimnati min u e nepətiən rəha pəh? ?Kəni pəh təməfinə nepətiən ko?”

24 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “İəkətapuəh=pinə min e nəghatiən kəti kəm təmah. Nəmə nəkotəfa nəghatiən kəti, kəni iəkəni=pinə kəm təmah məmə nepətiən nak iətəm iatol natimnati min u lan.

25 ?Nepətiən rəha Jon təmsipən iə o noliən bəptais? ?Təmsipən e negəu e neai, uə rəha nətəmimi əmə?”

‡ 21:12 Afın-to e tiksınəri “Nimə Rəha Uhgın” o nəhruniən natimnati nian Iesu təmuvən məhgi pətigəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgın. 21:13 Aes 56:7 21:13 Jer 7:11 21:16 Sam 8:2 § 21:20 E Oltestimin, nigi u fik tatol nəmtətiən e nətəm Isrel. Iesu in təmol nigi u fik taukei-aukei məmə otəgətun nətəmi asoli rəha Isrel, okol nalpiniən kəm lah. Uə təhmen əmə lanu məmə Uhgın otol nalpiniən kəm nətəmimi min u kəsotolian nəuan uə məsotəfakiən kəm in (Aiseə 5:1-7 mine Jeremaea 8:4-13 rəhalau nəghatiən təhmen əhmen; eruh min Matiu 24:2 mine futnot). Mine Iesu təməgətun min lanu məmə otəgətun rəhan min nətəmimi o rəhalah nəhatətəiən, u inu, rəhalah nəhtulian e Uhgın.

21:21 Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1Kor 13:2 21:22 Mat 7:7-11; 18:19

Kəni kəmotəni=pən kəm lah mīn məmə, “Nəmə kotəni məmə, ‘Nepətiən rəha Jon təmsipən e negəu e neai,’ kəni otəni məmə, ‘?Mətəu təhro nəsotəniən nīpəhriənīən lan?’

²⁶ Mətəu nəmə kotəni məmə, ‘Rəha nətəmimi əmə,’ kitah kəutəgin e nīmənīn nətəmimi ikīnu rəueiu mətəu-inu nīkilah təhti məmə Jon in iəni kəti rəha Uhgīn.”

²⁷ Tol lanəha, kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Itimah iəkotəruru.”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni iəu mīn, ko iəsəniən kəm təmāh məmə e nepətiən nak iatol natimnati mīn u lan.”

Nəghatiən əuhlin e suah mil keiu.

²⁸ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Təhro? ?Nīkitəmāh tətəhti məmə nak? Suah kəti, nətīn iərman keiu. Kəni təmuvən məni=pən kəm iətəm iahgin lan məmə, ‘Nətīk, uvən mol uək rəueiu əpəha e nasumiən.’

²⁹ Mətəu nətīn təməni=pən məmə, ‘Iəkəpəh.’ Kəni matīg məuhlin mīn rəhan nətəligiən, kəni muvən e nasumiən.

³⁰ “Kəni tatə təmuvən o nətīn iətəm təkəku, məni=pən mīn kəm in nati kətiəh əmə. Kəni nətīn təməni=pən məmə, ‘Əuəh, tatə, iəkuvən,’ mətəu təməpəh=pən e nasumiən.

³¹ “?Otəni-to məmə suakəku mil u in pəhruvən, təmol nəuia rəhan tatə?”

Kəni kəmotəni=pən məmə, “Suakəku iətəm iahgin lan.”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əuəh, in əhruahru. Kəni iətəni=pinə nīpəhriənīən məmə, nətəmi kautos məni rəha takīs, mīne nīpətan rəha suaru kautəhuvən e Narməniğiən Rəha Uhgīn əpən e təmāh,

³² mətəu-inu Jon təmuvə o təmāh məmə otəgətun suaru rəha nolīən əhruahru, kəni mətəu itəmāh nəsotəniən nīpəhriənīən lan. Nətī suah u iətəm təkəku tətəgətun=pən itəmāh. Mətəu nətəm kautos məni rəha takīs, mīne nīpətan rəha suaru kəmotəni nīpəhriənīən lan. Nətī suah iətəm tepət lan tətəgətun=pən ilah. Kəni nəmoteruh pau nati əha, mətəu nəməsotəuhliniən itəmāh e rəhatəmāh nolīən tərāh mīn, kəni məsotəniən nīpəhriənīən lan.”*

Nəghatiən əuhlin e nətəmimi tərāh nətəm kəutasum e nasumiən

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kəni Iesu tətəkeikei mətəni məmə, “Otətəlig-to e nəghatiən əuhlin kəti mīn. Iətəmi asoli kəti rəha nasumiən, təmol nasumiən kəti e nīləuis kəti kətəni məmə krep, u katol wain lan. Kəni mol kəlkəl e kəpiel muvən mītəlau lan. Kəni mol ikīn kəti o nolīən nīmei nevig-evīgiən e nəua krep məmə nəhu krep otaiu kəni mol wain lan. Kəni mol nīmə kəti iətəm in ilīs məmə iətəmi otəri lan mətəsəl vivi o nasumiən o nati miəgəh mīn mīne nətəmimi.†

“Kəni təmegəhan=pən e nasumiən kəm nətəmimi məmə okotasum lan, kəni məuəri nəua krep, nəuvein rəhan, nəuvein rəhalah. Kəni miet muvən e naliuəkīən ikīn pişin pişin kəti.

³⁴ “Nian krep tinimarəg, kəni tahli=pən rəhan ioluək mīn məmə okəhuvən e nasumiən rəha krep, motətapuəh o nətəmimi nətəm kautol uək e nasumiən məmə okotəfən rəhan krep nəuветin kəm lah.

³⁵ “Mətəu nətəm kautol uək e nasumiən kəmotaskəlīm rəhan ioluək mīn, kəni motoh kəti, motohamu kəti, motəhti e kəpiel iətəm tatol kīsil lan.

21:26 Mat 14:5 * **21:32** Nətəmimi rəha nosiən takīs mīne nīpətan rəha suaru, ilah kautol təfagə tərāh, kəni ilah kotəhmen e suakəku u iətəm tepət lan. Əpən kəmotəhti nəuia Uhgīn, mətəu uərisig ko kotol nati nak təməni. Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel mīne nətəm u kəsotəhatətəiən e Iesu kotəhmen e suakəku u iətəm təkəku. Kəutəni əmə e nohlilah məmə kotolkeikei Uhgīn kəni motol nəuiən, mətəu nīkilah isəu o Uhgīn. **21:32** Luk 3:12; 7:29-30 † **21:33** Natimnati iətəm Iesu tətəghati lan e fes 33 tətəghati e nolīən rəha nolīən wain **21:33** Aes 5:1-2

³⁶ Kəni tahlī=pən mīn ioluək mīn nəuvein kəhuvən o lah, ilah tepət tapirəkis in mīn aupən. Kəni nətəmimi nətəm kautol uək e nasumiən kotol tərāh e lah e nolīən əhmen mīn əmə məmə kəmotol e in mīn aupən.

³⁷ Naunun aḡin, tahlī=pən nətīn iərman tuvən o lah, kəni məni məmə, ‘Ilah okotəkeikei motisiai nətīk.’

³⁸ “Mətəu nian nətəmimi mīn kautol uək e nasumiən kəmotafu nətīn, kəni kotəni=pən kəm lah mīn məmə, ‘Inu nətī iətəmi asoli iətəm otarmənīg e nasumiən nian rəhan tatə otīmīs. Pəh kəhuvən motohamu mīn, kəni motos nasumiən məmə rəhatəmāh motarmənīg lan.’

³⁹ Kəni kəmotaskəlīm motatu pətīgəm lan e nasumiən, kəni motohamu.”

⁴⁰ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən əuhlin, kəni məni məmə, “?Tol lanu lan, nian iətəmi asoli rəha nasumiən otuva, kəni otol nak e nətəmimi nətəm təmegəhan=pən e nasumiən kəm lah?”

⁴¹ Kəni kəmotəni=pən məmə, “Otərəkīn aḡin nətəm kotərāh mīn əha, mohamu ilah. Kəni uərisīg, təpanegəhan e rəhan nasumiən əha tuvən e nəhlmī nətəmimi pīsīn nəuvein, kəni e nian əhruahru iətəm krep tatimarəḡ, ilah okotəfən nəuветīn rəhan.”

⁴² Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmotafin e Nauəuə Rəha Uhgīn u, uə kəpə? Tətəni məmə, ‘Pos u iətəm nətəmimi rəha nuvləkiniən nimə kəsotolkeikeiən motəpəh, in tīnuva pos iətəm tol nəhgīn o nolīən nimə.‡ Iərmənīg təmol nati u, kəni in nati təuvīr aḡin e nəhmtitah.’

⁴³ Tol lan əha, iətəni kəm təmah məmə Nərmənīgīən Rəha Uhgīn okos rəkis o təmah, kəni kəfən kəm nətəmimi mīn u nətəm okotol nəuialah.

⁴⁴ Nəmə iətəmi kəti otaiu mələs pīkīn pos u, nīkīlkīlin titəḡit əḡit. Uə nəmə pos u otəmei məməhli-ərain in, otəuvtəuvtə mərəh aḡin.”§

⁴⁵ Nian pris asoli mīn mīne Farəsi mīn kəmotətəu nəghatiən əuhlin iətəm Iesu təməni, kəni kəmotəhrun məmə tətəḡhati e lah.

⁴⁶ Kəni kīnəutəsəl e suaru kəti məmə okotaskəlīm Iesu motləfən e kaləpus, mətəu kautəḡin e nīmənīn nətəmimi, mətəu-inu nətəmimi kəutəni məmə in iəni kəti.

22

Nəghatiən əuhlin

e nauəniən asoli rəha marīt

¹ Kəni Iesu təməni mīn nəghatiən əuhlin kəti mīn məmə,

² “Nəghatiən əuhlin u tətəḡətun=pən Nərmənīgīən Rəha Uhgīn. Kīḡ kəti iətəm təmol əpenə-penə e nauəniən asoli o marīt rəha nətīn.

³ Kəni mahli=pən rəhan noluək mīn məmə okəhuvən o nətəmimi mīn u nətəm təmahli=pən rəkis nəghatiən o lah məmə okəhuva o nauəniən rəha marīt. Mətəu kotəni məmə ko kəsəhuvaiən.

⁴ “Kəni tahlī=pən rəhan noluək nəuvein mīn, məni=pən kəm lah məmə, ‘Əhuvən motəni=pən kəm nətəmimi mīn u nətəm iəmahli=pən rəkis nəghatiən o lah məmə, inol əpenə-penə rəkis e rəhak nauəniən. Rəhak kau mīn mīne nətī kau mīn u kotāsisi vivi, iəməh rəkis ilah, kəni natīmīnati rəfin tīnəhmen. Əhuva e nauəniən rəha marīt.’

21:38 Mat 27:18 **21:39** Hip 13:12 ‡ **21:42** “pos” – Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “kəpiel.” E nian əha, nətəmimi kəmotol nimə e kəpiel. Kəni kəpiel keikei in kəpiel ləhtəni aḡin u tətəskəlīm nimə mətəu vləkīn nimə lan. Rəueiu u Tanna, nətəmimi tepət kautol nimə e pos mīne napət. Kəni pos iətəm in nati keikei in pos u iətəm tol nəhgīn maskəlīm nəḡi nimə. Iesu tətəḡhati aru lan məmə in pos iətəm tol nəhgīn. **21:42** Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1Pitə 2:6-8 § **21:44** E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestīmīn təuvīr aḡin iətəm kəmətēi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən rəha fes 44 u tikə.

⁵ “Mətəu kəsotətəligiən e noluək mīn, kəni motaiu atiti, kəti tatuvən e rəhan nasumiən, kəti tatuvən e rəhan bisnis.

⁶ Kəni nəuvein kotaskəlim noluək mīn rəhan, motol tərəh e lah, kəni motohamu ilah.

⁷ Kəni kig, niəməha təmol pik. Kəni tahli=pən rəhan soldiə mīn kəhuvən, kəni motohamu nətəmimi mīn u nətəm kəmotohamu rəhan noluək mīn, kəni motasiəpən e rəhalah taun asoli.

⁸ “Kəni mənī=pən kəm rəhan noluək mīn məmə, ‘Kīnol əpenə-penə rəkis e nauəniən rəha marit, mətəu nətəmimi mīn u iəmahli=pən rəkis nəghatiən o lah, noliən rəhalah təsəhmeniən məmə okəhuva.

⁹ Tol lanəha, əhuvən əpəha e suaru asoli mīn kəni motəni=pən kəm nətəmimi əpnəpīn rəfin nətəm nəkotəruh məmə okəhuva e nauəniən rəha marit.’

¹⁰ Kəni noluək mīn kəməhuvən əpəha e suaru asoli mīn, kəmotuhəpumiən nətəmimi rəfin u kəmotəruh ilah, nətəmimi nətəm kotəuvir mīne nətəmimi mīn u nətəm kotərah, kəni ikin kətauən ikin təməriəuəh e nətəmimi.

¹¹ “Mətəu nian kig təmuva meruh nətəmimi, təmeruh mīn iətəmimi kəti əha ikin iətəm təsuvəniən e napən rəha marit.

¹² Kəni kig təmənī=pən məmə, ‘?Iəu kəti, nəməhro? ?Nəmuva imə mətəu nəməsuvəniən e napən rəha marit?’ Kəni suah u tinəruru nuhalpīniən nəghatiən rəhan. *

¹³ “Kəni kig təmənī=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, ‘Otəlis-ərain nəhlmiən mīne nəhlkin, kəni motəraki pətigəm əpəha e napinəpuīən ikin kətəsək ikin, kəni katigət-ərain nəhluvətəmi ikin.’ ”

¹⁴ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Tol lanəha mətəu-inu nətəmimi tepət, kətahli=pən nəghatiən o lah, mətəu nəuan nəuvein əmə nətəm katitəpīn ilah.”

Takis rəha Kig Sisə

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Kəni Farəsi mīn kəməhiet məhuvən motol nəghatiən ekəu-ekəu mīn məmə otiuvi=pən Iesu o nəniən nəghatiən kəti iətəm təsəhruahruīən.

¹⁶ Kəni kotahli=pən rəhalah nətəmimi kəhuvən o Iesu ilah nətəmimi rəha pati rəha Herot. Kəni motəni=pən məmə, “Iəgətun. Iəkotəhrun məmə ik iətəmi əhruahru, kəni mətəgətun pəhriən suaru əhruahru rəha Uhgīn. Nəsoliən məmə nətəligiən rəha nətəmimi okotiuvi rəkis rəham nətəligiən, mətəu-inu natol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi rəfin, nəmə in iətəmi asoli uə iətəmi əpnəpīn əmə.

¹⁷ Kəni əni-to kəm timah rəham nətəligiən e nati u. ?Təhruahru məmə okətəou=pən takis kəm Kig Sisə, uə kəpə?”

¹⁸ Mətəu Iesu tinəhrun rəhalah nətəligiən tərəh mīn, kəni təmənī=pən kəm lah məmə, “! Itəmah kəuit kəsua mīn! ?Təhro nəutalkut məmə nəkotol kekəu-ekəu ohni iəu?

¹⁹ Otəgətun-to mənī iətəm katətəou takis lan.” Kəni kotos mənī † məhuva kəm in,

²⁰ kəni təmənī=pən kəm lah məmə, “?Narmi pəh u, kəni nərgi pəh u e mənī u?”

²¹ Kəni kəmotəni=pən məmə, “Kig Sisə.”

Kəni Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Narmiən tətəgətun məmə inu in nati kəti rəhan pəhriən. Kəni tol lanko, nak u rəha Kig Sisə, otəfən kəm Kig Sisə. Kəni nak u rəha Uhgīn, otəfən kəm Uhgīn.”

22:6 Mat 21:35 * **22:12** Nətəmimi nəuvein rəha noliən stadi e Baebol ilah nikilah təhti məmə kig təməfən napən rəha marit kəm nətəmimi rəfin məmə okəhuvən lan, mətəu inkonu kəmos əpnəpīn əmə nətəmimi nətəm kəmafə ilah e suaru mīn. Mətəu iətəmimi u nikin təməhti məmə otəsuvəniən e rəhan napən əha kəməfən məmə otuvən lan, inu noliən u tətəgətun məmə in təsisiaīən kig mīne nətin. **22:13** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15** Mak 3:6 † **22:19** Mənī iətəm kəmos məhuva in koin kəti, nərgin u “tənarīs,” iətəm təhmen e 1,000 vatu. **22:21** Rom 13:7

22 Nian kəmotətəu nəghatiən əha, narmilah təmiuwig. Kəni kəmotəpəh Iesu motagim.‡

Nian Uhgın otosmiəgəh nətəmimi e nımisiən.

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 E nian əha inəha, Satusi mın kəməhuva o Iesu. İlah kəutəni məmə nətəmimi okəsotəmiəgəh mınıən e nımisiən. Kəni kotəni=pən kəm Iesu məmə,

24 “İəgətun. Mosis təməni kəm tah məmə, nəmə iərman kəti otimis, kəni məpəh rəhan pətan, kəni məsuələsiən nətilau kəti mine, kəni pian otəkeikei mit pətalimis əha, məmə okuələs nətilau kəti ko, kəni suakəku u otos nımei rəhan tatə asoli əpəha tınımis rəkis.

25 “Kəni ikin əha imatimah ikin, nəman ilah səpın, u rəhalah tatə kətiəh. Kəni iətəm tepət e lah təmaupən mit pətan kəti, kəni məsuələsiən nətilau kəti, kəni mımis. Kəni pian iətəm tatol keiu lan tit pətalimis.

26 Kəni in mın təmimis məsələsiən nətin kəti, kəni iətəm tatol kışil lan mine ilah rəfin məhuvən mətəuarus=pən iətəm tatol səpın, kəmotol nati kətiəh əmə.

27 Kəni əmeiko, pətalimis tımis.

28 ?Tol lanəha, əni-to kəm tımah məmə, e nian iətəm Uhgın otosmiəgəh nətəmimi lan e nımisiən, pətan əha in rəha pəh, mətəu-inu ilah rəfin əha səpın kəmotol marit e pətan əha?”

29 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İtəmah nəmotəni arəpən rəhatəmah nəghatiən mətəu-inu nəsotəhruniən Nauəuə Rəha Uhgın mine nəsanəniən rəhan.

30 Nian Uhgın otosmiəgəh nətəmimi e nımisiən, kəni nətəmimi okəsotoliən marit, okotəhmen e nagelo mın əpəha e negəu e neai.

31 ?Nəmotafin uə kəpə, Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəghati e nian Uhgın otosmiəgəh nətəmimi e nımisiən? Tətəni məmə,

32 ‘İəu Uhgın rəha Epraham, iəu Uhgın rəha Aisək, kəni iəu Uhgın rəha Jekəp.’ In səniəmə Uhgın rəha nətəm kəmoħmis, mətəu in Uhgın rəha nətəmimi nətəm kəutəmiəgəh, təhmen=pən mın e suah milahal, u nati əpnəpın nıpətılahal təmimis nuvəh rəkis, mətəu narmilahal tətətiğ əhanəh u rəueiu.”

33 Nian nımənin nətəmimi kəmotətəu nəghatiən əha, narmilah təmiuwig o nəgətuniən rəhan.

Lou iətəm in ilis pik

(Mak 12:28-34)

34 Nian Farəsi mın kəmotətəu məmə Iesu təmasisig e noħli Satusi mın e rəhan nəghatiən, kəni Farəsi mın kəməhuva kətiəh.

35 Kəni kəti iətəm təhrun pik Lou, təməni=pən nəghatiən kəti kəm Iesu məmə Iesu otəni nəghatiən kəti təsəhruahruian, məmə

36 “İəgətun. ?Lou pəhruvən rəha Uhgın u in ilis pik?”

37 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəkəkeikei molkeikei İərmənig Uhgın rəham e nıkim rəfin rəham, mine nətəligiən rəfin rəham, mine nəmiəgəhiən rəfin rəham.

38 Inu in Lou iətəm tətəupən kəni in ilis pik.

39 Kəni Lou iətəm tatol keiu lan, in iuəkır təhmen əmə, məmə, ‘Nəkəkeikei molkeikei ik kəti təhmen əmə məmə nəkolkeikei aru ik.’

40 Kəni Lou mil u keiu, ilau nəukəti Lou rəfin, mine nauəuə rəha iəni mın rəfin aupən.”

Kristo in nətı pəh

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Kəni e nian Farəsi mın kəutəhapumın ilah mın, Iesu təməni=pən məmə,

‡ 22:22 Nəmə Iesu tuħalpın kəni məni məmə okəsotətəouiən takis, in otol nati kəti nətəm Rom nıkilah otəsəgiənian ohni, kəni ko kotəhrun nələsiən in. Nəmə in tuħalpın məni məmə okotəkeikei motətəou takis, kəni in otol nati kəti nətəm İsrəl nıkilah otəsəgiənian ohni, kəni okotələs in. Mətəu rəhan nuħalpinian in tol pisin, rəhan nəghatiən təməu nıkilah e nati əha: u nıki iətəmimi. Kəni ilah kəməsotələsiən in mine ilah kəmotəuit pəhrıən e nəghatiən əha. 22:23 Uək 23:8 22:24 Dut 25:5 22:32 Eks 3:6 22:37 Dut 6:5 22:39 Lev 19:18; Mat 7:12 22:40 Rom 13:10; Kəl 5:14

42 “?Nikitamah təhti məmə nak, e Krīsto iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa? ?In tatsipən e nəuaniləuis rəha pəh?”

Kəni ilah kotəni=pən məmə, “In mipi Kig Tefit.”

43 Kəni Iesu təmāni=pən məmə, “Mətəu təhro e Tefit, iətəm tətəghati e Narmīn Rəha Uhgīn, tətəuīn e Krīsto məmə ‘Iərmənīg.’ Mətəu-inu tətəni məmə,

44 ‘Iərmənīg Uhgīn təmāni=pən kəm rəhak Iərmənīg məmə, “Əharəg u e rəhak maru, ikīn ima nəsanəniən mīne nisīaiən, mətəuarus=pən iəu iəkələs iahu rəham tikimīr mīn məlīn=pən ilah əpəha ləhtəni e nəhlkəm, məmə nətərmənīg e lah.” ’

45 ?Kəni nəmə Tefit tətəuīn e Krīsto məmə ‘rəhak Iərmənīg,’ kəni otəhro məmə Krīsto in mipi Tefit tərah?”

46 Kəni iətəmimi kəti təruru nuhalpīniən nəghatiən rəha Iesu. Kəni e nian əha matuvən, kəmotəgīn e nətapuəhiən e nəghatiən kəti mīn.

23

*Iesu təmagət əskasik
e nəgətun mīn rəha Lou
mīne Farəsi mīn*

(Mak 12:38-40; Luk 11:37-54; 20:45-47)

1 Kəni Iesu təmāni=pən kəm nīmənīn nətəmimi, mīne rəhan mīn nətəmimi məmə,

2 “Nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn kautos nəpətiən məmə okotəni pətīgəm Lou rəha Mosis kəm təmah.

3 Tol lanəha, nəkotəkeikei motohtəu=pən kəni motol natimnati mīn rəfin iətəm kəutəni kəm təmah. Mətəu nəsotoliən kəmə ilah u kəutəni əmə nati, mətəu ilah kəsotoliən nati iətəm kəutəni pətīgəm.

4 Kautəkeikei o nətəmimi məmə okotohtəu=pən lou əskasik mīn iətəm kotəhmen e katipə figəm, mətəu ko ilah kəsotəfəniən nəuanəhlmīlah məmə okotasīru e lah.

5 “Natimnati rəfin iətəm ilah kautol, kautol əmə məmə nətəmimi okoteruh. Nəkotəhrun pauis kəti kətəni məmə failaktri iətəm nətəmimi kəmotəipei=pən nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn ikīn, konu motəlis rəhn-kapə lah mīne nəhlmīlah lan.* Mətəu rəha nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn, rəhalah pauis in iahgīn tapirəkis. Kəni nəkotəhrun nīləuis əlkələh mīn iətəm kəutəhkul=pən e nīpəgnəm̄ti kot mīn, iətəm tətəgətun məmə iətəmimi in tətəhtul əskasik o nītəu-pəniən Lou. Mətəu rəha nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn, rəhalah nīləuis təfəməh pīk.

6 Kəni e lafet mīn, ilah kotolkeikei ima nisīaiən, kəni e nīmə rəha nuhapumīniən, ilah kotolkeikei məmə okotəharəg e jəə aupən.

7 Kəni e ikīn katol makit ikīn, ilah kotolkeikei məmə nətəmimi kotəni təuvir kəm lah, kəni məutəuīn e lah məmə ‘Rapai’ u nīpətīn təni məmə ‘iəgətun katisīai.’†

8 “Mətəu sotoliən məmə nətəmimi okotəuīn e təmah məmə ‘Rapai,’ mətəu-inu rəhatəmah iəgətun katisīai kətiəh əmə, kəni itəmah piatəmah mīn.

22:42 Jon 7:42 22:44 Sam 110:1; Mat 26:64 * 23:5 “pauis” – inu bokis əkəku kəti kəmol e nīlosi kau. Kəmətei rəkis=pən nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn e letə əkəku agin motəipei=pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Nətəmimi kəmotol lanəha mətəu-inu kəmotolkeikei məmə otol nəghatiən iətəm tətətig e Dut 6:8 mīne 11:18. Kəni nəman mīn u nətəm Isrel mīn rəfin nətəm kīnotos rəkis nu tatin, ilah okotəfən pauis mīn əha nian tēpət, kəni nian rəfin e nian rəha nəfakiən. Kətəlis e nīpənəgīn mīne nəhlmīn məuil e nīləuis kəmol e nīlosi kau. E nəghatiən Inglis, kətəni pauis mīn əha məmə, “Phylacteries.” 23:5 Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † 23:7 Nəmə iəgətun rəha Lou təmalīuək mətuvən iuəkīr ohnik, nəkəhtul e nisīaiən, kəni nəkəni təuvir kəm in, məuīn lan məmə, “iətəmi asoli,” uə “Rapai.” Kəni nətəm Isrel kəutəuīn e rəhalah nəgətun asoli mīn nətəm ilah ilis pīk məmə, “Rapai,” u nīpətīn təni məmə “iətəmimi in ilis” uə “iətəmimi tətəmki nətəmimi” uə “iəgətun katisīai.”

⁹ Kəni sotauiniən e iətəmi kəti u e nəhue niftəni məmə, ‘Tatə, iətəm katisiai,’ mətəu-inu Tatə rəhatəmāh kətiəh əmə əpəha ilis e negəu e neai.

¹⁰ Kəni sotoliən məmə nətəmimi okotauin e təmah məmə, ‘Iəgətun,’ mətəu-inu rəhatəmāh Iəgətun kətiəh əmə, Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.

¹¹ Iətəmimi u in tepət e təmah, in təkēikei muva ioluək rəhatəmāh.

¹² Tol lanəha mətəu-inu, iətəmimi iətəm otəfəri aru in, Uhgīn otosiahu, kəni iətəmimi iətəm otosiahu aru in, Uhgīn otəfəri.

¹³ “!Kəsi, itəmāh mīn u nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmāh nəfaki eiuə mīn! Nəutasisig e suaru o nətəmimi o nuvəniən matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgīn. Mətəu itəmāh nəšəhuvəniən, kəni nəšotegəhanian məmə nətəmimi kəhuvən ikin, nati əpnəpīn ilah kotolkeikei məmə okəhuvən.‡

¹⁵ “!Kəsi, itəmāh mīn u nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmāh nəfaki eiuə mīn! Nikitəmāh tagiən əmə məmə nəkəhuvən isəu e negəu, uə e naliuəkian əmə o nuvəniən e niftəni pīsīn pīsīn mīn məmə nəkotiuvī=pa iətəmimi kətiəh əmə e nəfakian rəhatəmāh. Mətəu nian iətəmimi kəti tatos nolien mīn əha rəhatəmāh, kəni tətuvā iətəmi tərāh tapirəkis itəmāh, kəni nəmotol məmə in otəkēikei mos nalpīniən e niğəm asoli tapirəkis itəmāh.

¹⁶ “!Kəsi, nərahian asoli otuva o təmah nətəm nautit nətəmimi mətəu nəhmtitəmāh təpīs! Itəmāh nəutəni məmə, ‘Nəmə iətəmi kəti tatos nonauvīl e Nimə Rəha Uhgīn məmə otol rəhan nəghatian tətəhtul əskasik, nəmə təsoliən, mətəu in nati əpnəpīn əmə. Mətəu nəmə iətəmi kəti tatos nonauvīl e aiən u kol tətoraip-oraip rəha Nimə Rəha Uhgīn, kəni in otəkēikei mol nəuiān iətəm təmos nonauvīl ohni.’

¹⁷ !Itəmāh nətəm nəkotalməli, nəhmtitəmāh təpīs! ?Naku u in ilis, aiən u kol tətoraip-oraip, uə Nimə Rəha Uhgīn iətəm tatol aiən u tətəsim?

¹⁸ Kəni nəkotəni mīn məmə, ‘Nəmə iətəmi kəti tatos nonauvīl e oltə, in nati əpnəpīn əmə. Mətəu nəmə iətəmi kəti tatos nonauvīl e sakrifais iətəm tətəharəg lan, kəni in otəkēikei mol nəuiān iətəm təmos nonauvīl ohni.’

¹⁹ !Itəmāh nətəm nəkotalməli, nəhmtitəmāh təpīs! ?Nak u in ilis, sakrifais uə oltə iətəm tatol sakrifais tətəsim?

²⁰ Tol lanəha, iətəm tatos nonauvīl e oltə, pəhriən, tatos nonauvīl e oltə mīne natimnati rəfin iətəm tətəharəg lan.

²¹ Kəni iətəm tatos nonauvīl e Nimə Rəha Uhgīn, pəhriən tatos nonauvīl e Nimə Rəha Uhgīn mīne Suah u tətətig ikin.

²² Kəni iətəmi tatos nonauvīl e negəu e neai, pəhriən tatos nonauvīl e jeə rəha kig u in rəha Uhgīn, kəni tatos nonauvīl e Suah u tətəharəg-pəri lan.

²³ “!Kəsi, itəmāh mīn u nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmāh nəfaki eiuə mīn! Nautəfən tait rəhatəmāh e natimnati rəfin muvən mətəuarus=pən e nimali niği əlkələh mīn ağin nəmiəvilah tətəpien u kətəfən e nauəniən, kətəni məmə mīnit, mīne til, mīne kumin. Mətəu nəutəpəh nati asoli e Lou, inu iətəmimi tatol təhruahru kəni məhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi, kəni mətəsəkəhruin nətəmimi, kəni tatol nian rəfin nati iətəm təkēikei matol. Təuvir nautol lou əlkələh mīn, mətəu nəkotəkēikei mautol lou asoli mīn, mətəu kəpə, nəšotoliən.

²⁴ !Itəmāh nautit nətəmimi mətəu nəhmtitəmāh təpīs! !Itəmāh nətəmimi nəutəsəl e mənman e rəhatəmāh kap məmə o nəšotərgēiən, mətəu nautərgēi nati miəgəh asoli u kau!

23:11 Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14 ‡ **23:13** E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətēi e nəghatian Kris aupən, nəghatian pīsīn kəti mīn əha ikin iətəm tatilpīn nəghatian u mətəni məmə, “¹⁴ Kəsi, nahməiən asoli otuva o təmah nəgətun mīn rəha Lou, mīne Farəsi mīn. !Itəmāh nəfaki eiuə mīn! Nəutakləh e natimnati rəha pətəlimis mīn, mətəu nian kətiəh əmə, nautol nəfakian əfəmāh mīn məmə nətəmimi okotisiai itəmāh. E nolien əha, rəhatəmāh nalpīniən otəskasik təhmīn mīn.” **23:16** Mat 15:14 **23:22** Aes 66:1; Mat 5:34 **23:23** Lev 27:30; Maeka 6:8

25 “!Kəsi, itəmah mɪn u nəgətun mɪn rəha Lou mine Farəsi mɪn, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiuə mɪn! Nautol noliən mɪn nəuvein məmə nətəmimi nikilah otəhti məmə itəmah nəkotəhruahru kəni rəhatəmah noliən mɪn kotəuvir. Mətəu əpəha imə e nikitəmah, itəmah nəumis mɪn, kəni nian rəfin nautol əmə natimnati tərəh mɪn iətəm tətətig e rəhatəmah nətəligiən. Itəmah nəkotəhmen e kap mine pilet mɪn. Nəutafəl vivi ihluə e kap mine pilet, mətəu əpəha imə tamikmik məriauəh e nəpieniən rəha nəmnəmitiən.

26 !Itəmah Farəsi mɪn, nəhmtitəmah təpis! Otaupən motafəl əpəha imə e kap mine pilet, kəni ihluə mɪn e kap mine pilet, in təuvir təsamikmikian, u nipətin tol lanu lan. Otaupən motol nikitəmah təhruahru, kəni uərisig, rəhatəmah noliən mɪn otəhruahru mɪn.

27 “!Kəsi, itəmah mɪn u nəgətun mɪn rəha Lou mine Farəsi mɪn, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiuə mɪn! Nəkotəhmen e suvət rəha nətəm kəmoħmɪs iətəm kəmuħ e pen ruən. Ihluə nətəmimi koteruh məmə təuvir, mətəu əpəha imə təriauəh e nikilkili nətəm kəmoħmɪs, mine natimnati rəfin iətəm tamikmik. §

28 E noliən əhmen mɪn əmə, ihluə, e noliən rəhatəmah, nətəmimi, nikilah tətəhti məmə itəmah nəkotəhruahru. Mətəu imə, e nikitəmah, nəkotəriauəh e nəghatiən nəkotəni məsotoliən, mine noliən tərəh agin mɪn.

29 “!Kəsi, itəmah mɪn u nəgətun mɪn rəha Lou mine Farəsi mɪn, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiuə mɪn! Nəutuvləkin nimə e kəpiel rəha suvət rəha iəni aupən mine nətəm kotəhruahru, kəni mautol nahlu e kəpiel, kəni mautol malə-malə lan.

30 Kəni nəkotəni=pən məmə, ‘Nəmə itimah iəmotatig e nian mɪn rəha tipitah mɪn, ko itimah iəməsotasiruiən e lah motohamu iəni mɪn.’

31 E nəghatiən əha, nautəni pətigəm məmə itəmah nəuaniləuis əhruahru rəha tipitəmah mɪn aupən nətəm kəmotohamu iəni mɪn əha, kəni nəkotəhmen əhmen əmə e lah.

32 Kəni təuvir əmə, itəmah nəkotəkeikei motol naunun e uək iətəm tipitəmah mɪn kəmotətuəuin.

33 “!Itəmah sineik mɪn, mine nəti sineik mɪn! ?Nikitəmah təhti məmə ko nəkotəgim e nalpinian e nigəm asoli? !Kəpə!

34 Tol lanəha, iəkahli=pinə iəni mɪn, mine nətəm koteinatig, mine nəgətun mɪn. Nəuvein, itəmah onəkotohamu ilah motətu-pəri ilah e nigə kəməluəu, nəuvein onəkotalis motoh ilah əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəhatəmah, kəni nəuvein nəkotəgəu rəkis ilah kohiet e taun kəti mohiet məhuvən e kəti.

35 Kəni tol lanəha, itəmah onəkotos nalpinian rəha nətəmimi nətəm kəmotohamu nətəmimi rəfin nətəm kotəhruahru, iətəm tətəuəin e Epil iətəm təhruahru, muvən mətəuarus=pən Səkarəea, nəti Perekəea, iətəm tipitəmah mɪn kəmotohamu e Nimə Rəha Uħgin nəlugin e oltə mine nimə.*

36 Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, nalpinian rəfin u otuva o nətəm Isrel nətəm kəutatig u rəueiu.

37 “!Əui, kəsi, nətəm Jerusiləm! Itəmah nəutohamu iəni mɪn rəha Uħgin, kəni nətəmimi nətəm Uħgin təmahli=pa kəm təmah, nəutahtimu ilah e kəpiel apin, inəha nətəmimi u rəha Uħgin nətəm kautos nəghatiən rəhan. Nian tepət iətigaru əfəməh e nəhlmək məmə iəkos vivi itəmah, təhmen=pən e mənig iətəm tatuu nenətin mɪn e nikəuvkəuvin, mətəu nikitəmah təsəgiəniən, kəni məutəpəh iəu.

38 Otafu-to. Uħgin tinəpəh itəmah, rəhatəmah nimə nərahian otələs, kəni nati tikə ikin.

23:25 Mak 7:4 § 23:27 Lou rəha nətəmi Isrel təni məmə, nian iətəmimi kəti tatek nipəti iətəmi kəti tinimɪs, kəni tamikmik e nəhmti Uħgin o nian səpin. Kəni təkeikei mitəu=pən noliən rəha neikuasiən məmə rəhan namikmikian otikə. Nəmə təsoliən noliən əha, kəni nətəm Isrel kotəkeikei motəpəh in. In səniəmə iətəmi Isrel u rəueiu. Afın e nauəuə u Namba japtə 19. 23:27 Uək 23:3 23:28 Luk 16:15 23:31 Uək 7:52 23:33 Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 23:35 Jen 4:8; Hip 11:4 23:35 Sek 1:1 * 23:35 E nauəuə rəha nətəm Isrel, Epil in iətəmimi əhruahru iətəm kəmaupən agin kohamu, kəni Səkarəea in naunun. 23:35 2Kron 24:21 23:38 1King 9:7-8; Jer 22:5

³⁹ Kəni iəkəni kəm təmah məmə, nati əha in nīpəhriənīən mətəu-inu onəsoteruh mīnīən iəu mətəuarus nəkotəni məmə, 'İərməniḡ Uhgīn tətatiḡ ilau suah u iətəm tətuvə e nərgīn.' †

24

*Nəmtətīən mīn
rəha naunun nīan
(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)*

¹ Iesu təmīet e Nīmə Rəha Uhgīn maliuək matuvən, kəni rəhan mīn nətəmīmi kəhuva motəni=pən kəm in məmə oteruh-to nīmə mīn u kəmol e kəpiel mīn əpəha e Nīmə Rəha Uhgīn.

² Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əuəh, oteruh-to nīmə mīn əha. Nīpəhriənīən iətəni kəm təmah məmə nīmə mīn əha nətəmīmi okotoharəḡ-rəḡ kəpiel mīn e lah. Ko kəpiel kəti təsəməhliən e nīmēin.”

³ Kəni uərisiḡ lan, Iesu təmaliuək ilah rəhan mīn nətəmīmi məhuvən əpəha e Nītəuət Rəha Nīḡi U Olif kəni mətəharəḡ. Kəni rəhan mīn nətəmīmi kotəḡim rəkis e nətəmīmi məhuva pīsīn əmə ohni motəni=pən məmə, “?Əni-to məmə natimnati mīn u okəhuva e nīan nak, kəni nəmtətīən nak otol əpu məmə rəham nuvaiən mīne naunun nīan tīnuva iuəkīr?”

⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Oteh vivi itəmah məmə iətəmīmi kəti otəseiuiəiən e təmah,

⁵ mətəu-inu nətəmīmi tēpət okəhuva motos nərgək motəni məmə, ‘İəu Krīsto iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa,’ kəni okoteiuə e nətəmīmi tēpət.

⁶ Onəkotətəu nanusiən mīn rəha nəluəḡiniən mīn, kəni onəkotətəu nəḡhatiən əpnəpīn mīn məmə nətəmīmi kəutəluəḡin. Mətəu onautēh vivi itəmah məmə nəsotəḡiniən. Natimnati mīn əha okotəkēikēi məhuva motol nīpəhriənīən lan, mətəu naunun nīan otəpanuva.

⁷ Nəḡəu mīn okotoh nəḡəu mīn, kəni nītəni mīn okotoh nītəni mīn. Nəumīs otan, kəni nəmīḡ otələuəl e ikīn mīn tēpət.

⁸ Natimnati mīn əha, ilah nətuəuinīən əmə rəha nərahīən, təhmen e pətan iətəm tīnətuəuin mətətəu nəhməiən o neməkīən.

⁹ “E nīan mīn əha, nətəmīmi okotəḡəhan=pən e təmah məmə okol nərahīən kəm təmah, kəni kohamu itəmah, kəni nətəmīmi rəha nītəni mīn rəfin okotəməkī e təmah mətəu-inu o nərgək.

¹⁰ Kəni e nīan mīn əha, nətəmīmi tēpət okotəpəh rəhalah nəhatətəiən, kəni okotəḡəhan=pən e lah mīn e nəhlmī tīkimīr mīn rəhalah, kəni motəməkī e lah mīn,

¹¹ kəni iəni eiuiə mīn tēpət okəhuva moteiuə e nətəmīmi tēpət.

¹² Mətəu-inu nərahīən tīnəpət, iuəkīr nətəmīmi rəfin rəhalah nolkeikeiən o Uhgīn otikə,

¹³ mətəu iətəmīmi iətəm tətəhtul əskasīk mətəuarus naunun nīan, Uhgīn otosmiəḡəh in.

¹⁴ Kəni nanusiən təuvīr əha rəha Nərməniḡiən Rəha Uhgīn, okəni pətīḡəm ikīn mīn rəfin e nəhue nīftəni, məmə suaru əha ikīn rəha nītəni mīn rəfin o nətəliḡiən, kəni naunun nīan otuva.

23:39 Sam 118:26; Luk 13:34-35 † **23:39** 1. Nīpilḡa nətəmīmi u kəmotol stadi vivi e Baebol, kotəni məmə nəḡhatiən u, u təmīetiḡəm e Oltestīmīn in tətəni lanu: Nətəmīmi nəuvein ko kəsotəuhliniən ilah məmə kəhuva o Uhgīn mīne ko kəsotəhatətəiən e Iesu məmə in otosmiəḡəh ilah. Nati əpnəpīn nəmə ilah kəmotol noliən mīn tol lanəha, kəni e nīan Uhgīn o takil nətəmīmi, ilah mīn okotəkēikēi motəni məmə, nīpəhriənīən, Iesu in İərməniḡ, kəni okotəfəri nərgīn, Kol 2:9-11. 2. Mətəu nətəmīmi mīn nəuvein u kəmotol vivi stadi e Baebol ilah kotəni məmə Iesu in tətəḡhati e nīan kəti u in otəpanuva e nəhue nīftəni. Kəni e nīan əha, nətəm İsrəl ilah okəhuva nəkalasi mīn e lah kəni okotəhatətə e Iesu məmə in İosmiəḡəh rəhalah. **24:2** Luk 19:44 **24:5** Mat 24:23-24; 1Jon 2:18 **24:9** Mat 10:22 **24:11** Mat 24:5,24; 1Jon 4:1 **24:13** Mat 10:22 **24:14** Mat 28:19

15 “Iəni u Daniəl təməghati e nati kəti kətəni məmə, ‘nati iətəm Uhgīn təsolkēikeiən, kəni matol Nimə Rəha Uhgīn tāsasimīən’ (*nian iətəmi kəti tafin nati u, pəh otətəlig e nīpətīn*). Tol lanəha, nian nati tərāh əha tətəhtul e Nimə Rəha Uhgīn,

16 kəni itəmāh nətəm nətutātig Jutiə, nəkotaiu motāgim məhuvən motəhluaig e nītəuət mīn.

17 Nəmə iətəmimi tətəmeig ihluə e rəhan nimə, ko təsuvənīən imə mos mīn rəhan natimnati.

18 Nəmə iətəmimi əpəha e nasumīən rəhan, ko təsītəlig-pənīən lahuənu mos rəhan kot.

19 !Kəsi! Nahməiən asoli o nīpətan nətəm kəmotol nərfilāh mīne nīpətan kəutəfən nah kəm nəpəou mīn. E nian əha okotos pik nahməiən.

20 Təuvir nəkotəfaki məmə onəsotāgimīən e nərahīən əha e nian rəha nətəpuīən, uə e nian rəha Sapət,

21 mətəu-inu e nian əha, nərahīən asoli otuva iətəm iətəmimi təsafuīən tol lanəha aupən mətəuarus=pa u rəueiu, kəni ko nərahīən asoli kəti mīn tol lanəha otəsuvā minīən nian kəti təhmen e inəha.

22 Kəni nəmə Uhgīn təsətēi əkuəkīrīən nian rəha nərahīən əha, ko iətəmimi kəti tāsəmiəgəhīən. Mətəu Uhgīn tətətēi əkuəkīr rəkis nian əha o rəhan mīn nətəmimi nətəm tīnītəpīn rəkis ilah.

23 “E nian əha, nəmə iətəmi kəti otəni=pīnə kəm təmāh məmə, ‘!Otāfu-to, inu Krīsto iətəm Uhgīn təmāni məmə otəpanahli=pa!’ uə ‘!In əpəha!’ sotənīən nīpəhriənīən lan,

24 mətəu-inu nətəmimi nəuvein okəhuva motəni məmə ilah Krīsto, mīne iəni eiūə mīn okəhuva, kəni ilah okotol nəmtətīən asoli mīn, mīne nati apīspīs mīn məmə okotēiūə e nətəmimi nətəm Uhgīn təmītəpīn rəkis ilah, nəmə ilah kotəhrun nolīən.

25 Nikitəmāh otəkēikei mətəhti vivi nəghatīən mīn u iətəm iəmāni rəkis kəm təmāh, uərisig natimnati mīn u okəhuva motol nīpəhriənīən lan.

26 “Tol lanəha, nəmə iətəmi kəti tēni kəm təmāh məmə, ‘In əpəha, ikīn tēpiə-məpiə ikīn,’ səhuvənīən. Uə iətəmi kəti tēni məmə, ‘In əpə imə,’ nəsotənīən nīpəhriənīən lan,

27 mətəu-inu nian Nəti Iətəmimi otītəlig=pa mīn, otuva uəhai əmə, kəni nətəmimi rəfin okoteruh in, təhmen e norāipiən iətəm təmoraip masiə misīpesi muva məsəu-pahav rəfin əpə ilis e nīmāgəuagəu.

28 Nian tiapīn mīn tēpət kīnotəri, kəni nəkotāfu mənīg mīn ləuantəhi kəhuva.* E nolīən əhmen mīn əmə, nian nəkotēruh nəmtətīən mīn əha, nəkotəhrun məmə otəsuvəhīən iəkuva mīn.

29 “Nian əhruahru nərahīən əha otol naunun, kəni ‘mitigar otəpīs agīn,

kəni məuig otəsasiə minīən,

kəni məhau mīn okotəmei e neai,

kəni Uhgīn otəlauəl e nəsanənīən e nati iəkis mīn əpəha e neai.’†‡

30 “E nian əha, nəmtətīən rəha Nəti Iətəmimi okeruh pətīgəm əmə e neai, nətəmimi e negəu mīn rəfin e nəhue nīftəni okotasək e nəgīnīən. Kəni okoteruh iəu, Nəti Iətəmimi iəkuva e nəpuə e neai e nəsanənīən mīne nepətīən əhagəhag asoli rəha Uhgīn iətəm otasiə mitəlau lak.

24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11 24:17 Luk 17:31 24:21 Dan 12:1 24:23 Mat 24:5 24:24 Dut 13:1-3; 2Təs 2:8-9; Nəh 13:13-14 24:26 Luk 17:23-24 24:27 Mat 24:37-39 * 24:28 Nəghatīən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Nian nati miəgəh kəti tēmimīs, nəkotāfu kueriə mīn kəhuva məmə okoton.” 24:28 Luk 17:37 24:29 Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2Pitə 3:10; Nəh 6:12-13 † 24:29 Məta “nəsanənīən mīn əpəha e neai” tətəgətun=pən narmīn mīn, uə nəmə təhro natimnati təhmen=pən e mitigar mīne məuig əpəha e neai. ‡ 24:29 Aupən aupən agīn, nian Uhgīn təmōl natimnati mīn rəfin, e nian təm tatol kuvət lan, in təmələhu=pən mitigar mīne məuig mīne məhau e neai (Jen 1:14-19). Mətəu e fes 29, koteruh məmə təmōs rəkis mīn ilah. Nəghatīən əhmen mīn u tətātig mīn e ikīn mīn tēpət e Oltestimīn, nian Uhgīn tətəghati e nian in otakil nətəmimi lan. Afīn-to fes mīn u: Aes 13:9-13; 24:21-23; 34:4; Esik 32:7-8; Joel 2:10,31; 3:15; Amos 8:9; 2Pitə 3:10; Nəh 6:12-13. 24:30 Dan 7:13; Sek 12:10; Nəh 1:7

³¹ Kəni iəkahli=pən rəhak nagelo mɪn kohiet nian okotətəu təui otasək əfəməh, kəni ilah okəhuvən ikin mɪn rəfin e nəhue niftəni, motos rəkis rəhak mɪn nətəmimi nətəm Uhgɪn təmitəpɪn rəkis ilah, kəni motuhapumɪn ilah kətɪəh.

³² “Nikitəmah otəkeikei mətəhti nigi u fik. § Nian əhruahru iətəm nəhlmɪn mɪn kinəutətəuəuin mauteviə, kəni nɪmalɪn mɪn kinəutəpɪlpɪl, itəmah nəkotəhrun məmə nian əha inəha iətəm nəkotasum lan rəhatəmah.

³³ Kəni e nolɪən əhmen mɪn əmə, nian nəkotəruh nəmtətɪən mɪn əha, onəkotəhrun məmə otəsuvəh agɪniən iəkuva mɪn.

³⁴ Iatəni pəhriən kəm təmah məmə nətəmimi nətəm kəutatig u rəueiu, ko kəsəhmɪs rəfiniən mətəuərus natimnati mɪn əha okəhuva motol nɪpəhriəniən lan.*

³⁵ Neai mɪne niftəni okiakə, mətəu nəghatiən mɪn rəhak ko kəsəhkəiən.” †

Iətəmimi tikə iətəm təhrun nuvaiən rəha Iesu Kristo

³⁶ Kəni Iesu tətətəkeikei mətəni məmə, “Iətəmimi kəti təsəhruniən nian uə auə əhruahru rəha natimnati mɪn əha. Nagelo mɪn əpəha e neai kotəruru, kəni iəu mɪn Nəti Iətəmimi iəkəruru. Mətəu Tatə Uhgɪn əmə in təhrun nian əhruahru əha.

³⁷ E nian iəu, Nəti Iətəmimi, iəkuva lan, otəhmen=pən əmə e nian rəha Noa aupən, iətəm nətəmimi kəmotol natimnati mɪn məsotəhruniən məmə Uhgɪn otol nati kəti lan, məsotol əpenə-penəiən.

³⁸ E nian əha, iətəm naruəh təsaiu əhanəhiən, nətəmimi kətauən, məutəmnɪm, mautil marit, inəha natimnati mɪn rəfin kəmautil e nəmiəgəhiən rəhalah, mətəuərus=pən nian Noa təmuvən imə e nɪpəgnəua negəu asoli rəhan,

³⁹ kəni ilah məsotəhruniən nati nak otuva mətəuərus=pa naruəh təmai u məmki ilah rəfin. In əha otol təhmen əmə e nian Nəti Iətəmimi otuva lan.

⁴⁰ Iətəmimi keiu e nasumiən, kəni okos kətɪəh, kəpəh kətɪəh.

⁴¹ Pətan keiu kətuəharəg pəti matuol nauəniən, kəni okos kətɪəh, kəpəh kəti.

⁴² “Tol lanəha, nəkotəkeikei motair, mətəu-inu nəkotəruru nian nak rəhatəmah Iərməniəg otuva lan.

⁴³ Mətəu nəkotəkeikei motəhrun nati u. Nəmə iətəmi asoli rəha nɪmə təhrun nian əhruahru lapɪn iətəm iəkləh otuva lan, kəni in otəkeikei mətair mateh vivi rəhan nɪmə məmə iəkləh otəsəhapuiən muvən imə.

⁴⁴ Kəni itəmah mɪn onəkotəkeikei mautəhtul maru, mətəu-inu Nəti Iətəmimi otuva e auə əmə iətəm nikitəmah təsəhtiən.

⁴⁵ “Nikitəmah otəkeikei mətəhti vivi nolɪən rəha ioluək iətəm in teinatig kəni tətəskəlɪm vivi uək rəhan kəni məsəpəhiən. Iətəmi asoli təmələhu məmə ioluək əha otərməniəg e rəhan mɪn rəfin nolūək mɪn məmə in otəfən nauəniən kəm lah e nian əhruahru.

⁴⁶ Kəni nəmə iətəmi asoli otuva meruh iətəm tətərməniəg e nolūək mɪn rəhan, kəni matol vivi rəhan uək, kəni otəfən nətəuiən kəti kəm iətəmi əha.

⁴⁷ Nɪpəhriəniən iəkəni kəm təmah məmə, iərməniəg in otəfəri ioluək əha tuva mol iətəmi asoli lan məmə in otərməniəg e natimnati rəfin rəhan.

⁴⁸ Mətəu nəmə ioluək əha, in iətəmi tərah, kəni nɪkin otəhti məmə, ‘Rəhak iətəmi asoli təsuvaian nuvəh,’

⁴⁹ kəni mətəuəuin matoh nolūək mɪn nəuvein, kəni muvən mətəuən mətəmnɪm ilah nətəm kəutəpɪs.

24:31 1Kor 15:52; 1Təs 4:16 § **24:32** Nigi u fik təhmen e nɪməh. * **24:34** Suaru kəti mɪn rəha nəuhliniən fes 34 tətəni məmə, “Iatəni pəhriən kəm təmah məmə nəuaniləuis u rəha Isrel otəsikəiən mətəuərus natimnati mɪn əha okəhuva motol nɪpəhriəniən lan.” **24:34** Mat 16:28 **24:35** Mat 5:18 † **24:35** Nəghatiən u e jəptə u təmuva rəkis nu 40 uərisig e nian Iesu təmimɪs kəni mair mɪn lan. Nati u təmuva nian nətəm Isrel kəmotəməu ilah nətəm Rom, kəni soldiə mɪn rəha Rom kəməhuva motoh motərəkin kəntri rəha Isrel. Mətəu nəghatiən rəha Iesu tətəghati əhanəh mɪn e nuvaiən mɪn e Nian Uərisig məmə otəpanuva. **24:36** Uək 1:7; 1Təs 5:1-2 **24:37** Jen 6:5-8 **24:39** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42** Mat 25:13 **24:43** Luk 12:39-40; Nəh 16:15 **24:47** Mat 25:21,23

⁵⁰ Kəni iətəmi asoli rəha noluək mɪn əha otuva e nian mɪne auə iətəm ioluək nɪkɪn təsəhtɪən məmə rəhan iətəmi asoli otuva lan.

⁵¹ Iətəmi asoli əha otol nalpɪnɪən asoli kəm ioluək əha kəni mərəki=pən lan ima nəfaki eiue mɪn. Ikɪn əha, nətəmimi okotasək mautigət-ərain nəhluvlah ikɪn.”

25

Nəghatɪən əuhlin e nɪpətən əlkələh ten

¹ Kəni Iesu təmənɪ=pən kəm lah məmə, “Nəghatɪən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənɪgɪən Rəha Uhgɪn e nian iətəm rəhatəmah Iərmənɪg otuva mɪn lan. Nɪpətən mɪtə* ilah ten kəmohiet lapɪn məmə okəhuvən e marɪt kəti, kəni məutəhtahnɪn iətəmi otol marɪt otuva mos rəhan pətən muvən e rəhan nɪmə, əpəha ikɪn katol lafet ikɪn. Ilah ten kəmotos rəhalah lait.

² Faif kotalməli, kəni faif koteinatig.

³ Nɪpətən mɪn u ilah faif nətəm kotalməli kəmotos rəhalah lait mɪn, mətəu kəsotosɪən kərəsɪn nəuvetɪn mɪn o niuvi-pənɪən e lait.

⁴ Mətəu nɪpətən mɪn u ilah faif nətəm koteinatig kəmotos rəhalah lait mɪn, kəni motos mɪn kərəsɪn nəuvetɪn mɪn o niuvi-pənɪən e rəhalah lait.

⁵ Kəni iətəmi otol marɪt təsuva uəhaiən, kəni napɪliən tɪnos ilah, kəni mɪnəutapɪli.

⁶ “Kəni lapɪn agɪn, iətəmi təmagət əfəməh məmə, ‘!Iətəmimi iətəm tatol marɪt tɪnatuva əha rəueiu! !Əhuva moteruh!’

⁷ “Kəni nɪpətən mɪtə mɪn u ilah ten kəmotair motuerin asoli rəhalah mɪn lait.

⁸ Kəni nɪpətən nətəm kotalməli kotənɪ=pən kəm nɪpətən nətəm koteinatig məmə, ‘!Əui! Otəfa rəhatiməh nəuvetɪn kərəsɪn mətəu-inu rəhatiməh kərəsɪn e rəhatiməh lait kɪnotamɪr, okotəpɪs rəueiu.’

⁹ “Mətəu nɪpətən nətəm koteinatig kotənɪ=pən kəm lah məmə, ‘!Kəpə! Kərəsɪn mɪn u kəsotəhmenɪən e tah rəfɪn. Mətəu ohtəlig məhuvən motos nəhmtɪ rəhatəməh kəti kərəsɪn əpəha e stəuə.’

¹⁰ “Mətəu nian nɪpətən nətəm kotalməli kəmohtəlig məhuvən o kərəsɪn, kəni iətəmi iətəm otol marɪt təmuva. Kəni nɪpətən mɪtə nətəm kautəhtul maru, kəməhuvən ilah mɪn e nauənɪən rəha marɪt, kəni məhuvən imə. Kəni kasisig e doə.

¹¹ “Uərisig, nɪpətən mɪtə nətəm kotalməli kəmohtəlig=pa motauɪn motənɪ məmə, ‘!Iətəmi asoli, iətəmi asoli! !Egəhan e tɪmah iəkəhuvnə imə!’

¹² “Mətəu iətəmi otol marɪt təmənɪ=pən kəm lah məmə, ‘!tənɪ=pɪnə pəhriən məmə, iəu iəkəruru itəmāh.’ ”

¹³ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatɪən əuhlin, təmənɪ=pən kəm lah məmə, “Tol lanu lan, itəmāh nəkotəkeikei məutair, mətəu-inu nəkotəruru nian mɪne auə rəha rəhatəmāh Iərmənɪg otuva lan.”

Nəghatɪən əuhlin e noluək mɪn kɪsɪl

¹⁴ Kəni Iesu təmənɪ nəghatɪən əuhlin kəti mɪn məmə, “!əkəni mɪn nəghatɪən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənɪgɪən Rəha Uhgɪn e nian iətəm rəhatəmāh Iərmənɪg otuva mɪn lan. Iətəmi asoli kəti təmol əpenə-penə məmə otaliuək muvən isəu e nɪtənɪ pɪsɪn kəti. Kəni mauɪn e rəhan noluək mɪn kəhuva, kəni tələhu=pən e nəhlmɪlah rəhan mənɪ məmə okotol natɪ kəti lan.

¹⁵ Təməfən tɪtəu=pən rəhalah nəhrunɪən məmə okotol uək lan. Iətəmimi kətɪəh təfən faif-mɪliən vatu. Kəni kəti mɪn təməfən tu-mɪliən vatu. Kəni naunun lanko təməfən uan-mɪliən vatu.† Kəni iətəmi asoli təmɪet muvən e rəhan naliuəkɪən.

* **25:1** Nɪpətən əha, kəsotol əhanəhiən marɪt. Rəhalah nu tuenti mɪne. **25:1** Luk 12:35; Nəh 19:7 **25:11** Luk 13:25-27 **25:12** Mat 7:23 **25:13** Mat 24:42 † **25:15** E Nəghatɪən Kris əhruahru tətənɪ məmə, təməfən “talən” pɪsɪn pɪsɪn mɪn kəm lah, faif talən, mɪne tu talən, mɪne uan talən. **25:15** Rom 12:6

16 “Kəni ioluək iətəm təmos faif-miliən vatu təmuvən uəhai əmə mol bisnis tepət lan, kəni mos mīn faif-miliən vatu.

17 Kəni təhmen əmə e iətəm təmos tu-miliən vatu, təmuvən mol bisnis tepət mīn lan, kəni mos mīn tu-miliən vatu.

18 Mətəu ioluək iətəm təmos uan-miliən vatu, in təmuvən mil nīmīl məhluaiḡ=pən e məni rəha rəhan iətəmi asoli ikin.

19 “Kəni nu tepət tinuva mīnuvən, kəni iətəmi asoli rəha noluək mīn u təmitəliḡ=pa, kəni mauin e rəhan noluək mīn məmə oteruh-to məmə ilah kəmotol nak e məni mīn iətəm təməfən kəm lah.

20 Ioluək iətəm təmos faif-miliən vatu, təmos mīn faif-miliən vatu muva məhtul e nəhmti iətəmi asoli kəni məni məmə, ‘Iətəmi asoli. Aupən nəmələhu=pa faif-miliən e nəhlmək. Kəni iəmol bisnis lan, kəni mos mīn inəuau faif-miliən u.’

21 “Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm in məmə, ‘Nəmol təuvir, kəni ik ioluək təuvir iətəm nətaskəlim vivi uək rəham kəni məsəpəhiən. Nəmol təuvir lanu e natimnati mīn əha nəuan nəuveitin, kəni iəkələhu ik nəkarməniḡ e natimnati tepət. !Va imə matig ahḡəl nagienian rəha iətəmi asoli rəham!’

22 “Ioluək iətəm təməfən tu-miliən vatu kəm in, təmuva məni=pən məmə, ‘Iətəmi asoli. Aupən nəmələhu=pa-tu miliən vatu e nəhlmək. Kəni iəmol bisnis lan, kəni mos mīn inəuau tu-miliən u.’

23 “Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm in məmə, ‘Nəmol təuvir, kəni ik ioluək təuvir iətəm nətaskəlim vivi uək rəham kəni məsəpəhiən. Nəmol təuvir lanu lan e natimnati mīn əha nəuan nəuvein, kəni iəkələhu ik nəkarməniḡ e natimnati tepət. !Va imə matig ahḡəl nagienian rəha iətəmi asoli rəham!’

24 “Ioluək iətəm kəməfən uan-miliən vatu kəm in, təmuva məni=pən məmə, ‘Iətəmi asoli. Ik iətəmi nətəkeikei pik kəm nətəmimi. Kəni ik natos nauəniən e nasumiən iətəm nəməsasumiən lan, kəni mətəhli nəua niḡi e niḡi iətəm nəməsərfeien.

25 Kəni iəməḡin lam, məmə nəmə iəmərəkin rəham məni, kəni onəkol nalpiniən asoli kəm iəu, kəni iəmos rəham məni muvən məhluaiḡ e niḡtəni. Ah, inu rəham məni.’

26 “Kəni rəhan iətəmi asoli təməni=pən məmə, ‘!Ik ioluək tərəh, ik iəlpah! Ik nənəhrun rəkis məmə iatos nauəniən e nasumiən iətəm iəsasumiən lan, kəni mətəhli nəua niḡi e niḡi iətəm iəsərfeien.

27 ?Təhro nəsuvenian əmə mələhu=pən rəhak məni e bank? Nəmə nəmol lanəha, nian iəmitəliḡ=pa, iəkuvən mos rəhak məni, kəni iəkos məni nəuveitin mīn iətəm bank otəfa.’

28 Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm rəhan ioluək piḡin məmə, ‘Os rəkis məni ohni məfən kəm ioluək u iətəm təmos faif-miliən,

29 mətəu-inu iətəmimi u iətəm tinos rəkis nati kəti mol uək lan tuva mepət, kəni okəfən mīn nəuvein mīn, rəhan natimnati tepət. Mətəu iətəmimi iətəm təsoliən uək e rəhan natimnati tuva mepət, okos rəkis rəfin natimnati ohni.

30 Kəni ioluək u iəlpah iətəm təruru noliən nati təuvir kəti, əraki=pən lan ihluə e napinəpuian, ikin əha kətəsək ikin katigət-ərain nəhluvtəmi ikin.’ ”

Sipsip mīn mīne nəni mīn

31 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəti Iətəmimi otuva e nepətiən əhagəhag mīne nəsanəniən rəhan, ilah nagelo mīn rəfin. In Kig, kəni in otəharəḡ e rəhan jeə rəha Kig mətərməniḡ e nəsanəniən mīne nepətiən əhagəhag rəhan.

32 Nətəmimi rəfin e nəuaniləuis mīn rəfin e nəhue niḡtəni, okotuhapumīn ilah mīn e nəhmtin, kəni in otəuəri nətəmimi təhmen e iətəmimi iətəm tətəh sipsip mīn tətəuəri sipsip mīn mīne nəni mīn.

³³ In otæuri sipsip min kæhuva e næhlmin maru, kæni næni min okæhuvæn e næhlmin mæuil.‡

³⁴ “Kæni Kig otæni=pæn kæm nætæmimi min æha e næhlmin maru mæmæ, ‘Æhuva-tæ, itæmah u nætæm ræhak Tatæ Uhgîn tæmæfinæ rækis næuviriæn ræhan kæm tæmah. Æhuva-tæ motos nati nak u iætæm Uhgîn tæmælæhu pisin ræhatæmah. Æhuva motatig ahgæl narmænigiæn ræhan iætæm tæmol æpenæ-penæ lan uærisig tæmanol nitæni.

³⁵ Æhuva motos, mætæu-inu nian næumis tæmatus iæu, nækotæfa nauæniæn iækun; kæni iæmætæuauæ, nækotæfa næhu iækæmnim; kæni iæu iapispis, næmotit iæu kæhuvæn e ræhatæmah lahuænu;

³⁶ kæni ræhak napæn tikæ, kæni nækotæfa napæn kæm iæu; kæni matimis, nækoteh vivi iæu; kæni iæmætatig e kalæpus, nækæhuva motæsal=pa lak.’

³⁷ “Kæni nætæmimi nætæm kotæhruahru okotæni=pæn kæm in mæmæ, ‘?Iærmænig, nian nak iæmoteruh ik næumis tæmus ik, kæni iækotaugin ik; uæ næmæuauæ, kæni iækotæfinæ næhu mæmæ nækæmnim?

³⁸ ?Nian nak iæmoteruh ik iapispis, kæni iækotit ik mæhuvæn lahuænu; uæ ræham napæn tikæ, kæni iækotæfinæ napæn kæm ik?

³⁹ ?Nian nak iæmoteruh ik natimis, uæ nætatig e kalæpus, kæni iækæhuvnæ motæsal=pinæ lam?’

⁴⁰ “Kæni Kig otæni=pinæ mæmæ, ‘Iætæni=pinæ niæpæhriæniæn mæmæ nati nak iætæm næmotol kæm piak min u kæti, nati æpnæpin in ianrah, mætæu næmotol kæm iæu.’

⁴¹ “Kæni in otæni=pæn kæm nætæmimi min u e næhlmin mæuil mæmæ, ‘Æhuvæn isæu ohniæu. Uhgîn tinælæhu rækis ræhatæmah nalpinian. Æhuvæn e nigæm asoli iætæm tatuæu naunun tikæ u Uhgîn tæmol ræha Setæn min nagelo min ræhan.

⁴² Æhuvæn isæu mætæu-inu nian næumis tæmus iæu, næsotæfaiæn nauæniæn kæti mæmæ iækun; kæni iæmætæuauæ, næsotæfaiæn næhu mæmæ iækæmnim;

⁴³ kæni iæu iapispis, næsotæfaiæn lak mæmæ iækuva lahuænu; kæni ræhak napæn tikæ, næsotæfaiæn napæn kæti ræhak; kæni iæmatimis, mætatig e kalæpus, næsotæfaiæn motæsal=pa lak.’

⁴⁴ “Kæni ilah min okotæni=pæn mæmæ, ‘!Iærmænig! ?Nian nak iætæm iæmoteruh ik næumis tæmus ik, uæ mætæuauæ, uæ ik iapispis, uæ ræham napæn tikæ, uæ næmatimis, uæ næmætatig e kalæpus kæni iææhuvnæniæn motæsal=pinæ lam?

⁴⁵ “Kæni in otæni=pæn kæm lah mæmæ, ‘Iætæni=pinæ pæhriæn kæm tæmah mæmæ, næmæ næmæsotasiruiæn e piak min u kæti, nati æpnæpin in ianrah, mætæu næmæsolian kæm iæu.’

⁴⁶ “Kæni ilah okæhuvæn motos nalpinian iætæm naunun tikæ. Mætæu nætæmimi nætæm kotæhruahru okotos næmiægæhian itulin.”

26

Nælpækaiæn

o nohamuiæn Iesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian Iesu tæmol naunun e næghatiæn min æha kæm ræhan nætæmimi, kæni mæni=pæn kæm lah mæmæ,

² “Nækotæhrun mæmæ lafet ræha Pasova otuva, nian keiu æmæ æha ikin. Kæni iæu, Næti Iætæmimi, okegæhan=pæn lak mæmæ okætu-pæri iæu e nigæ kæmæluau.”

³ Kæni pris asoli min mine nætæmi asoli ræha næuanilæuis ræha Isrel kæmotuhapumæn ilah min e nimæ ræha pris asoli agin u nærgin u Kaiæfæs.

⁴ Kæni motælpækau mæmæ okotaskælim Iesu e nolian ekæu-ekæu, mæmæ okotohamu in.

‡ 25:33 Nætæmimi ræha Iesu kotæhrun mæmæ lapin, nætæmimi ræha næsalian e sipsip min, okotækeikei motæuri sipsip min mine næni min mætæu inko næni min kotækeikei motapili pisin u nætæpuian tæsepæt pikian ikin. Tæuvir min mæmæ kæhrun mæmæ nætæm Isrel ilah kotalkeikei sipsip min tapirækis næni min. 25:35 Aes 58:7 25:40 Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 25:41 Mat 7:23 25:46 Dan 12:2; Jon 5:29 26:2 Eks 12:1-27; Mat 20:18

⁵ Mətəu kəmotəni məmə, “Səniəmə e nian rəha lafet rəha Pasova, okotol məta nətəmimi kotoh ilah min motoh min itah.”

*Pətan kəti təməueiu Iesu
e nati pien-pien min
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)*

⁶ Nian Iesu əpəha Petəni e nimə rəha iətəmi əha, nərgin u Saimon u aupən leprosi təmol,

⁷ kəni pətan kəti təmuva ohni mos səntə kəti u nəhmtin tiəkis, kəmiuvi=pən e pətəl kəmol e kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis, kətəni məmə alapastə. Nian Iesu tətəharəg e tepil mətauən, kəni pətan u təməueiu rəhn-kapə e səntə əha.

⁸ Nian nətəmimi rəha Iesu kəmotafu nati əha, niəməha təmol ilah, kotəni məmə, “?Təhro Təhro katərəkin nati u?

⁹ Səntə u, kəhrun nolien səlim lan, kəni kos məni asoli lan, kəfən kəm nanrah min.”

¹⁰ Mətəu Iesu tinəhrun nəghatien iətəm kəutəni, kəni tən=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutəni rah pətan u? In təmol nati təuvir əgin kəm iəu.

¹¹ Nanrah min nian rəfin kəutatig itəmah min ilah. Mətəu iəu, iəsətigian kitah min itəmah nian rəfin.

¹² Nian təməueiu niyətik, təmol məmə otol əpenə-penə o nitənimian iəu.

¹³ Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, ikin min rəfin e nəhue niftəni iətəm okəni pətigəm nanusien təuvir u, kəni okəkeikei kəni pətigəm min nati nak iətəm pətan u təmol, kəni nikilah otətəhti min in.”

*Pris asoli min kəmotatəou Jutəs
məmə otegəhanpən e Iesu
e nəhlmi rəhan tikimər min
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)*

¹⁴ Kəni iətəmimi tuələf u kəti rəha Iesu, nərgin u Jutəs Iskariot, təmuvən meruh pris asoli min,

¹⁵ kəni məni=pən məmə, “?Onəkotəfa nak kəm iəu nəmə iəkegəhan=pinə e Iesu kəm təmah?” Kəni kəmotəfin məni ilah rəfin tate iətəm kəmol e silfə.

¹⁶ Kəni tətuəuin e nian əha, Jutəs təmətəsəl e suaru məmə otegəhan=pən Iesu e nəhlmi rəhan min tikimər min.

*Naunun nauəniən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1Kor 11:23-26)*

¹⁷ E nian əha e nətuəuniən nian iətəm lafet rəha Piret u Is Tikə Lan, nətəmimi rəha Iesu kəməhuva motəni=pən kəm in məmə, “?Nəkölkeikei məmə itimah iəkotol əpenə-penə iə rəham nauəniən rəha lafet rəha Pasova məmə nəkauən ikin?”*

¹⁸ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əhuvən əpəha e taun. Iətəmi kəti əha ikin initəpin rəkis, kəni onəkoteruh in. Kəni nəkotəni=pən kəm in məmə, ‘Iəgətun tətəni məmə: Nian iətəm Uhgın təmitəpin rəkis məmə rəhak, tinuva iuəkir. Kəni iəköl lafet rəha Pasova kitah min itimah rəhak min nətəmimi e rəham nimə.’ ”

¹⁹ Tol lanəha rəhan nətəmimi kəmotol nati nak iətəm Iesu təməni məmə okotol o nol əpenə-penəien o nauəniən rəha lafet rəha Pasova.

²⁰ Nian tinəpinəpu, Iesu tətəharəg ilah rəham nətəmimi tuələf əpəha e tepil. ²¹ Kəni nian kəmətauən, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə itimah kəti otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimər min rəhak.”

²² Kəni nikilah tinəpəou, kəni ilah rəfin kətiəh kətiəh kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “? Eh, İərməniğ, pəh u? ?İəu?”

²³ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Iətəmimi iətəm otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimər min rəhak, in rəhak kəti iətəm tatos niğin piret məfən məuveri e pilet pəti əmə itimlau min.†

26:7 Luk 7:37-38 **26:11** Dut 15:11 **26:15** Sek 11:12; Jon 11:57 * **26:17** Lafet rəha Pasova katol pəti ilau lafet rəha Piret u Is Tikə Lan. **26:17** Eks 12:14-20 † **26:23** E nian rəha Iesu, nian nətəmimi kotəuən pəti, in nəmtətiən məmə rəhalah niəli in təuvir. **26:23** Sam 41:9

²⁴ Kəni iəu Nəti İətəmimi oiəkəkeikei mımıs məmə inu Nauəuə Rəha Uhgın təməni lak mīne. !Mətəu kəsi, nərahian asoli o iətəmi u iətəm otegəhan=pən e Nəti İətəmimi e nəhlmi rəhan tikimir mīn! Təuvir pik agin nəmə təməsair əməiən.”

²⁵ Kəni Jutəs u iətəmi otegəhan=pən e İesu e nəhlmi rəhan tikimir mīn təməni=pən məmə, “İəgətun. ?Pəh kəha? ?İəu?”

Mətəu İesu təməni=pən kəm in məmə, “Əuəh, ik. Ik aru nəməni.”

²⁶ Nian kəməutauən, İesu təmos pıret, məfaki məni tagkiu ohni, məharu, məfən kəm rəhan mīn nətəmimi, məni=pən məmə, “Otos motun, inu nıpətik.”

²⁷ Kəni mos kap wain, məfaki məni tagkiu ohni, məfən kəm rəhan mīn nətəmimi, məni=pən məmə, “Otəmnim, itəmah rəfin.

²⁸ Inu nırak iətəm tatol məmə nəniəskasikiən rəha nasiruiən in tətəhtul mətəmiəgəh. Nırak u otaiu o nımənin nətəmimi tepət məmə otafəl rəkis rəhalah nolıən tərəh mīn.

²⁹ İətəni pəhriən kəm təmah məmə iəsəmnim mınıən wain u mətəuərus=pən nian iətəm iəkəmnim wain vi kitah mīn itəmah əpəha e negəu rəha Tatə rəhak.”

³⁰ Kəni kəmotani nəpuən əfaki kəti, uərisig kohiet məhuvən əpəha e Nıtəuət Rəha Nıgi U Olif.

*İesu təməni pətigəm məmə Pitə otəpəh in
(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

³¹ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “O lapın əmə u, nəkotəhlman e rəhatəmah nəhatətəiən lak o nati iətəm okol lak. Nauəuə Rəha Uhgın iətəm təkəikei mol nıpəhriənıən, təməni məmə,

‘İəu iəkəhamu iətəmimi iətəm tətəsəl o sipsip mīn, kəni sipsip mīn okotaiu kətıəh kətıəh.’

³² Mətəu nian iəkəmiəgəh mīn e nımisiən, iəkəupən muvən əpəha Kaləli, kəni itəmah nəmanəhuərisig.”

³³ Kəni Pitə təməni=pən məmə, “Mətə, ilah rəfin okotəpəh rəhalah nəhatətəiən lam, mətəu iəu, kəpə, iəsəpəhiən rəhak nəhatətəiən lam nian kəti mīne.”

³⁴ Kəni İesu təməni=pən kəm Pitə məmə, “İətəni=pinə pəhriən kəm ik məmə, lapın əmə u, məniğ otəsəkəkə əhanəhiən, onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”

³⁵ Mətəu Pitə təməni məmə, “!Nati əpnəpın iəkəkeikei mımıs kilau mīn ik, ko iəsəniən məmə iəkəruru ik!” Kəni rəhan mīn rəfin nətəmimi kəmotəni mīn təhmen e Pitə.

*İesu təməfaki
əpəha Ketsəməni*

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Kəni İesu mīne rəhan mīn nətəmimi kəməhuvən ikin kəti kətəni kəmə Ketsəməni, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Əutəharəg u ikin u, pəh iəu iəkuvən ikin əha məfaki=pən kəm Uhgın.”

³⁷ Kəni təmit Pitə mīne nəti Səpəti mil ilah mīn, nıkin tınahmə pik, kəni tınətəu tərəh.

³⁸ Kəni təməni=pən kəm lahal məmə, “İəkətəu nıkik tınahmə pik, iuəkır iəkımıs lan. İtəmahal ələharəg u ikin u, məhlair kitah mīn iəu.”

³⁹ Kəni muvən nəuan nəuəvətın əmə, meıuıaiu mısın=pən rəhan kapə e nıftəni mətəfaki, mətəni məmə, “Rəhak Tatə, nəmə suaru kəti mīn əha ikin o rəham nəlpəkəuiən, pəh nəkoh rəkis ohniəu nərahian iətəm tətəva.” Matəkəikei məmə, “Mətəu səniəmə nəkol nəuiak, mətəu nəkol nəuiam.”

⁴⁰ Kəni təmitəlig=pa meruh ilahal kəhlapılı. Kəni təməni=pən kəm Pitə məmə, “!Təhro nəslairiən kitah mīn iəu o əuə kətıəh əmə mīne!?”

41 Hhlair kəni mihləfaki məmə nəhləhtul əskasik nian nəfən-əfəniən tuva o təmahal. Nīkitəmahal tolkeikei, mətəu nīpətītəmahal təpəou.”‡

42 Kəni mītəlig=pən mīn mətəfaki mau keiu, mətəni məmə, “Rəhak Tatə, nəmə iəkəkeikei mos nərahian iətəm tətəva, kəni pəh nəkol nəuiam.”

43 Kəni nian təmītəlig=pa, təmeruh ilahal kīnlapīli mətəu napīliən təmos ilahal.

44 Kəni təpəh ilahal mītəlig=pən mīn mətəfaki mau kisil, mətəni əmə nəghatīən kətīəh əmə.

45 Kəni mītəlig=pa mənī=pən kəm lahal məmə, “?Nəhlapīli əhanəh məhləmeig? Lahfu-to, nian tīnuva iuəkīr əha rəueiu, kəni iəu Nətī İətəmimi, okegəhan=pən lak e nəhlmi nətəm nol təfagə tərāh.

46 !Hhləhtul-tə, kautəhuvən! Lahfu-to, iətəmimi u tətəgəhan=pən lak e nəhlmi tikimīr mīn, əpəha tətəva.”

*Tikimīr mīn
kəmotaskəlīm İesu*

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:2-11)

47 Nian İesu təmətəghatī əhanəh, Jutəs, in iətəmi tueləf kətī rəha İesu, təmīetīgəm=pa ilah nīmənīn nətəmimi nətəm kautəmki nau asoli rəha nəluaginīən mīne neim. Pris asoli mīn mīne nətəmi asoli rəha nəuanīləuis mīn rəha İsrəl kəmotahli=pa ilah.

48 Jutəs təməni=pən rəkīs nəghatīən kəm lah məmə, “Pəh u iətəm iəköl nəmtətīən kətī rəha nolkeikeiən lan, kəni nəkotaskəlīm.”§

49 Kəni rəueiu aɡīn, Jutəs təmalīuək muvən o İesu mənī=pən kəm in məmə, “!Təuvīr, İəgətun!” Kəni təmol nəmtətīən rəha nolkeikeiən kəm in.

50 Kəni İesu təməni=pən kəm in məmə, “İəu kətī, ol nati nak iətəm nəmuva ohni.”

Kəni nətəmimi kəməhuva motaskəlīm İesu məmə okotləfən e kaləpus.

51 Kəni iətəmimi kətī rəha İesu təmeapən meuvi rəkīs nau rəha nəluaginīən, kəni mauəh lan mohatuv rəkīs matəlgi ioluək rəha pris asoli aɡīn.

52 Kəni İesu təməni=pən kəm in məmə, “Əfən rəham nau e nīmein, mətəu nətəmi mīn kəutəuəh e nau, okohmīs e nau.

53 ?Nəkəhrun uə kəpə məmə iəkəhrun nauinīən e rəhak Tatə, kəni rəueiu aɡīn mīn otahli=pa nagelo mīn tausīn tēpət tēpət* məmə okotasīru lak?

54 Mətəu nəmə iəköl lanəha, ko Nauəuə Rəha Uhgīn otəsuvaiən mol nīpəhrīənīən lan, iətəm tətəni məmə otəva tol lanu lan.”

55 E nian əha, İesu təməni=pən kəm nīmənīn nətəmimi məmə, “?Təhro nəməhuva motəmki nau asoli mīn mīne neim mīn? ?Nīkitəmah təhti məmə iəu iohamu itəmi kətī matol nəluaginīən o nələs iahuiən kəpmən, uə? !Kəpə! Nian rəfin iətəharəg əpəha e Nīmə Rəha Uhgīn mətəgətun nətəmimi, kəni nəsəhuvaiən motaskəlīm iəu.

56 Mətəu natimnati rəfin mīn u tīnuva mīnol nīpəhrīənīən lan məmə Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm iəni mīn aupən kəmotətēi otəva mol nīpəhrīənīən lan.” Kəni rəhan mīn nətəmimi kəmotəpəh in motaɡīm.

İesu təməhtul e nəhmtī kaunsil

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:12-14,19-24)

57 Nətəmimi mīn u kəmotaskəlīm İesu, kəmotələs məhuvən o Kaiəfəs u in pris asoli aɡīn. İkin əha, iəgətun mīn rəha Lou mīne nətəmi asoli rəha nəuanīləuis rəha İsrəl, kəutəhuva motəhapumīn İkin.

‡ 26:41 İesu tolkeikei məmə ilahal okəhləhtul əskasik məsləhlmanīən e rəhalahal nəhatətəiən lan. Afīn mīn fes 31-35.

26:46 Jon 14:31 § 26:48 E nəghatīən Kris əhruahru, Jutəs təməni məmə “İətəmi u iətəm iəkəpah nīkapīn, kəni nəkotaskəlīm.” E nolīən rəha nətəm İsrəl aupən, nəpahīən in nəmtətīən rəha nolkeikeiən. 26:51 Jon 18:26 26:52

Jen 9:6; Nəh 13:10 * 26:53 Nəghatīən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kəmpəni rəha nagelo tueləf,” iətəm təhmen e nagelo səpīntē-tu-tausīn. 26:55 Luk 19:47; 21:37

58 Mətəu Pitə tətan təlig-təlig matuərisig e Iesu, muvən əpəha lahuənu rəha pris asoli agin. Kəni təmuvən əpəha e iat mətəharəg ilah soldia min məmə oteruh-to məmə okol nak e Iesu.

59 Pris asoli min mine nətəmimi rəfin rəha kaunsil kəutəsəl e nəghatiən eiua min e Iesu məmə okohamu o nəghatiən min əha.

60 Mətəu kəsoteruhian noliən tərəh kəti rəhan e nəghatiən eiua min rəha nətəmimi, nati əpnapin nəghatiən eiua min tepət kəməhiet.

Kəni əmeiko, iətəmimi keiu kiəuva aypən,

61 kəni muəni pətigəm məmə, “Suah u təmətəni məmə təhrun nəəkiniən Nimə Rəha Uhgın, kəni muvləkin min e nian kisil əmə.”

62 Kəni pris asoli agin təhtul məni=pən kəm Iesu məmə, “?Təhro nəəghatiən? ?Təhro e nəghatiən min əha iətəm kətəni pətigəm tətələs pikin ik?”

63 Mətəu Iesu təpnapin əmə məsəghatiən.

Kəni pris asoli agin təməni=pən kəm in məmə, “Onəkəkeikei mos nonauvil kəti e Uhgın iətəm tətəmiəgəh, kəni məni pətigəm niphəriənian kəm timah məmə ik Nəti Uhgın mine Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, uə kəpə.”

64 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əuəh, tol əmə məmə inu nəməni mine. Mətəu iəkəni=pinə kəm təmah rəfin məmə, e nian iətəm otuva, onəkoteruh iəu Nəti İətəmimi iəkəharəg e nikalın maru e Uhgın u iətəm rəhan nəsanəniən iahgin, kəni məteiuaiu=pa e neai e nəpuə.”

65 Kəni pris asoli agin tearis rəhan napən mətəu-inu niəməha təmol o nəghatiən rəha Iesu,† kəni məni məmə, “!Tətəghati rah e Uhgın!‡ ?Təhro məmə suah kəti min təkeikei məghati min lan? Otətəlig-to, nəmotətəu nəghatiən tərəh kəha.

66 ?Nikitəmah təhti məmə nak?”

Kəni kəmotəni=pən məmə, “Otəkeikei mimiis.”

67 Kəni kəmotəgəh əpnapin əmə nəhmtin, kəni motəhti e nəhlmilah. Nəuvein kotem e nəhlmilah,

68 kəni motəni=pən məmə, “Ei, Kristo. ?Əni pətigəm e nəsanəniən rəha Uhgın məmə pəh təmoh ik?”

*Pitə təməni məmə təruru Iesu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)*

69 E nian əha, Pitə tətəharəg ihluə e iat rəha nimə, kəni pətan mītə kəti u in ioluək tuva ohni məni=pən kəm in məmə, “Ik min u, nəmatuərisig e Iesu, iətəm Kaləli.”

70 Mətəu Pitə təmeiua e lah rəfin məmə, “İəkəruru nati ko iətəm nətəni.”

71 Kəni maliuək muvən e ket rəha iat, kəni ikin əha pətan mītə kəti min təmeruh in, kəni təməni=pən kəm nətəmimi ikin əha məmə, “suah u kəti u təmatuərisig e Iesu İətəm Nasərit.”

72 Mətəu Pitə təmeiua əskasik min mos nonauvil məmə, “!İəkəruru suah kəha!”

73 Təsuvəhiən, nətəmimi min u kautəhtul ikin əha kəməhuvən o Pitə motəni=pən məmə, “Pəhriən məmə ik kəti əha, mətəu-inu noliən rəha nəghatiən rəham təhmen əmə e lah.”§

74 Kəni təni məmə nəmə təteiuə pəh nərahien rəha Uhgın otuva ohni. Kəni təmos nonauvil məmə, “!İəkəruru suah kəha!”

26:61 Jon 2:19-21 26:63 Aes 53:7; Mat 27:12 26:64 Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 † 26:65 Nətəmimi rəha kaunsil, kəsotəniən niphəriənian məmə Iesu in Məsaiə, nəti Uhgın. İətəmi asoli rəha pris min təməhapu rəhan napən mətəu-inu niəməha təmol o nəghatiən rəha Iesu. Lou rəha Mosis e Lev 10:6 mine 21:10 tətəni məmə iətəmi asoli rəha pris min otəsəhapuiən napən rəhan. ‡ 26:65 İətəmi asoli rəha pris min təməni məmə Iesu təməni rah Uhgın mətəu-inu Iesu tətəni məmə in təhmen əmə e Uhgın. 26:65 Mat 9:3; Jon 10:33 26:66 Lev 24:16; Jon 19:7 26:67 Aes 50:6; 53:5 § 26:73 Pitə in iətəm Kaləli, kəni nəghatiən rəhan tol pisin nəuan nəuvetin e nətəm Jerusiləm.

Kəni rəueiu aɡin, mənig təkakə. ⁷⁵ Kəni Pitə nikin təhti nəghatiən iətəm Iesu təməni kəm in məmə, “Uərisig mənig təkakə, onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.” Kəni Pitə təmiet muvən ihluə, nikin titəɡit kəni təmasək pik.

27

Jutəs təmarin aru in

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ləplapin aɡin, pris asoli min rəfin mine nətəmi asoli min rəha nətəmimi kəmotuhapumın min motətəi nəuə məmə okotohtəu=pən suaru nak o nohamuiən Iesu.

² Kəmotəlis in, kəni motələs məhuvən motəhlman=pən lan e nəhlmi Pailət, kəpmən rəha Rom.

³ Nian Jutəs u iətəm təmegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan min tikimir, təmafu məmə kəmotiuvi pətigəm Iesu məmə otimis, nikin tinahmə pik o nati iətəm təmol, kəni təmki məni əha kəmol e silfə ilah tate, məmə otəfən kəm pris asoli min mine nətəmimi asoli min rəha nətəm Isrel.

⁴ Kəni məni=pən məmə, “Inol təfagə tərəh mətəu-inu iəmegəhan=pən e nəhlmi tikimir min iətəmi kəti iətəm təsoliən nati kəti tərəh.”

Kəni kotəni=pən məmə, “Inu nati əpnəpən əmə o timah. !In nati kəti rəham əmə!”

⁵ Tol lanəha, Jutəs təməmki məni morin=pən əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni in miet magim muvən marin aru in.

⁶ Kəni pris asoli min kəməhuvən motəuəri-əuəri məni, kəni motəni məmə, “Təsəhruahru-pəniən e rəhatah Lou məmə okotələhu=pən məni u ilah məni rəha Nimə Rəha Uhgın, mətəu-inu kəmotos nəhmti nira iətəmimi lan.”

⁷ Kəni kautəni məmə okotos məni kəha məhuvən motos nəhmti niftəni kəti u aupən kətəni məmə, “niftəni rəha iətəmi kəti iətəm tatol sospən e niftəni,” kəni kautəni məmə okatitənim napispis min ikin.

⁸ Tol lanəha, muva mətəuarus=pa u rəueiu, nətəmimi kətauin e niftəni əha məmə, “Niftəni E Nirə.”

⁹ Kəni nəghatiən nak iətəm iəni Jeriməiə təməni aupən, təmuva mol nipehriənən lan. Təməni məmə, “Kəmotos məni tate əha iətəm kəmol e silfə, inu nəhmtin iətəm nətəm Isrel kəmotəni o iətəmi u,

¹⁰ kəni kautos məni əha məmə okotos nəhmtin ‘niftəni o noliən sospən,’ təhmen əmə məmə İərməniɡ təməni kəm iəu.”

Iesu təməhtul e nəhmti Pailət

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5,13-25; Jon 18:33-19:6)

¹¹ Kəni Iesu təmuvən məhtul e nəhmti Pailət, kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “Ik kig rəha nətəm Isrel?”

Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əuəh, tol əmə məmə inu nəməni mine.”

¹² Nian pris asoli min mine nətəmi asoli min rəha Isrel kautəni pətigəm nəghatiən min e Iesu, mətəu Iesu təsuhəlpinən rəhalah nəghatiən.

¹³ Kəni Pailət təməni=pən kəm in məmə, “?Natətəu nəghatiən min iətəm kəutəni tatələs pikin ik, uə kəpə?”

¹⁴ Mətəu Iesu təpnəpən əmə məsəghatiən, kəni məsuhəlpin mininən nəghatiən kəti ilah kəutəni, kəni Pailət, narmın təmiuvig pik.

¹⁵ Kəni e nian rəha lafet rəha Pasova, in noliən rəha kəpmən məmə otahli pətigəm iətəmimi kəti e kaləpus iətəm nimənin nətəmimi kəmotəni.

¹⁶ E nian əha, iətəmi kəti tətəməhli e kaləpus, nərgin u Parəpəs. Kəni nətəmimi rəfin kotəhrun məmə in təmol tərəh pik aɡin.

17 Kəni nian nımənin nətəmimi kınəhuva, kəni Pailət tətətapuəh o lah məmə, “? Nəkotolkeikei məmə iəkahlı pətigəm pəh e kaləpus tiet matuvən, Parəpəs, uə Iesu, kətauin lan məmə Kristo?”

18 Təməni lanəha mətəu-inu in təhrun məmə kəmotəgəhan=pən e Iesu e nəhlmin mətəu-inu kautetet Iesu.

19 Nian Pailət tətəharəg e jeə rəha nakiliən nəghatiən, rəhan pətan tahli=pən nəghatiən kəm in məmə, “Suah konu təsoliən nati tərəh kəti. Soliən nati kəti lan, mətəu iəməməhlair lan, kəni rəueiu iətətəu tərəh aɡin ohni.”

20 Mətəu pris asoli min mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotəghati kəm nımənin nətəmimi məmə okotəuhlin nətəligiən rəhalah. Kəni ilah kəmotətapuəh o Pailət məmə otahli pətigəm Parəpəs, kəni kotohamu Iesu.

21 Kəni Pailət tətətapuəh o lah məmə, “?Suah mil u, in pəhruvən lan iəkahlı pətigəm?” Mətəu nımənin nətəmimi kəmotəni=pən məmə, “Parəpəs.”

22 Kəni Pailət təməni=pən məmə, “?Kəni oiəkəhro Iesu u kətəni məmə Kristo?”

Kəni nımənin nətəmimi rəfin kəmotəni=pən məmə, “!Okətu-pəri e nigı kəməluau otimis!”

23 Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “?O nak? ?Təmol nati tərəh nak?”

Mətəu nımənin nətəmimi kəmotəgət əfəməh, motəni məmə, “!Okətu-pəri in e nigı kəməluau otimis!”

24 Kəni nian Pailət təmeruh məmə ko təsələhuiən nəghatiən rəhalah, kəni ilah kınəutəhtul maru o norgəhuiən, kəni tos nəhu meikuas e nəhlmin e nəhmti nımənin nətəmimi, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən kəti rəhak tikə o suah u, məmə nıran otəməhli=pa lak. !Nimisiən rəhan tətəməhli=pinə e nəhlmitəmäh!”

25 Kəni nətəmimi rəfin kəmotəni məmə, “!Pəh nıran təməhli=pa o tımah mine kəlkələh min rəhatımah min!”

26 Kəni Pailət təmähli pətigəm megəhan=pən e Parəpəs kəm lah. Mətəu təməni məmə okalis Iesu, kəni təmegəhan=pən lan məmə okətu-pəri e nigı kəməluau məmə otimis.

Soldiə min kəməutəuvsan e Iesu

27 Kəni soldiə min rəha Pailət kotələs Iesu məhuvən əpəha imə e nımə asoli rəha kəpmən, kətəni məmə Praetoriəm. Kəni kəmotəuın rəfin e soldiə min kəhuva mohtəlau lan.

28 Kəni motəmkirəkis rəhan natimnati, məhuvən=pən e kot ərarəuv kəti kəm in, təhmen e kot rəha kig kəti.

29 Kəni motol nıləuis iətəm nihlin əha ikin motol kəfəfau lan, motəfəfau=pən e rəhn-kapə Iesu motələh əuvsan lan məmə in hat rəha kig kəti. Kəni motələhu=pən nəuanıgi kəti e nəhlmin maru məmə in nigı rəha kig, kəni motisin nəuliləh əupən lan, motələh əuvsan, motəni=pən kəm in məmə, “!Iəkotisiəi ik, kig rəha nətəm Isrel!”

30 Kəni motəgəh lan, kəni motələs nəuanıgi motoh rəhn-kapə lan motəu tepət.

31 Nian kınətol əuvsan rəkis lan, kəni motəpeg rəkis kot ərarəuv, məhuvən=pən min e rəhan natimnati. Kəni motələs məhuvən məmə okotətu-pəri e nigı kəməluau məmə otimis.

Kəmətu-pəri Iesu e nigı kəməluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Nian kəmətəhuvən, motəfu iətəm Sairəni kəti, nərgin u Saimon, kəni kəmotəni=pən əskasik ohni məmə otələs nigı kəməluau.*

33 Kəməhuva ikin kəti kətəni məmə, Kolkotə, u nıpətın tətəni məmə Louipil-uipil.

³⁴ Ikin əha kəmotəfən wain kəm Iesu iətəm kəmalkin ilau nati tarfu. Mətəu nian Iesu təməmniim askəuvin, kəni məpəh nəmniimiən.†

³⁵ Nian kəmətu-pəri e niği kəməluau, kəni moturin tais o rəhan napən.

³⁶ Kəni məutəharəg mauteruh Iesu ikin əha məmə otimis agin.

³⁷ İlis e rəhn-kapə, kəmətei=pən nıpəgnəmti nəniən tətəni məmə,
INU IESU,

KIG RƏHA NƏTƏM İSREL.

³⁸ Kəni iətəmimi keiu iətəm kətuoh nətəmimi mətuakləh e rəhalah natimnati, kəmətu-pəri ilau e niği kəməluau, kəti e nikalin maru, kəti e nikalin məuil.

³⁹ Kəni nətəmimi min u kəməutaliuək məutəhuva mautəhuvən, məutəni=pən nəghatiən tərəh kəm Iesu, mauturin-urin rəhn-kapə lah,

⁴⁰ məutəni məmə, “Nəmətəni məmə onəkərəkkin Nimə Rəha Uhgın kəni ik pişin əmə muvləkkin o nian kisil. !Osmiəgəh aru ik! !Kəni eiuiu e niği kəməluau nəmə ik Nəti Uhgın pəhriən!”

⁴¹ E noliən əhmen min əmə, pris asoli min, mine iəgətun asoli min rəha Lou, mine nətəmimi asoli min rəha nətəm İsrəl kotol əuvsan,

⁴² motəni məmə, “Təmosmiəgəh nətəmimi, mətəu ko təruru nosmiəgəh aruiən in. In kig rəha İsrəl. Nəmə teiuiu aru e niği kəməluau, kəni okotəni nıpəhriəniən lan.

⁴³ Tətəhatətə e Uhgın. Təməni məmə in Nəti Uhgın, kəni pəh Uhgın tos rəkis in əha rəueiu nəmə in tolkeikei.”

⁴⁴ E noliən əhmen min əmə, iakləh mil iətəm kəmətu-pəri ilau ilahal min e niği kəməluau, kətuəni=pən nəghatiən tərəh tepət kəm in.

Iesu tınımis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Kəni e tueləf klok mətəuərus=pən tri klok, napinəpuian təmeiuiu mirəuei rəfin natimnati.

⁴⁶ Kəni iuəkir e tri klok ləhnaiuv, Iesu təmasək əfəməh e rəhan nəghatiən məni məmə, “!Eli, Eli! ?Lema sapaktəni?” Nipəti rəhan nəghatiən təni məmə, “!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ?Təhro nətəpəh iəu?”‡

⁴⁷ Nian nətəmimi nəuvein nətəm kəməutəhtul əha ikin kəmotətəu təmasək əfəməh lanəha, kəni kotəni məmə, “In tətəuvin e Elaijə.”

⁴⁸ Kəni rəueiu agin min, kəti təmai u muvən mələs nati kəti təhmen e kotin, § kəni məueiu wain u tarfu, məu e niği, kəni məfən məmə Iesu otəmniim.

⁴⁹ Kəni ilah min nəuvein kotəni=pən məmə, “Əpəh əmə. Pəh kauteh-to nəmə Elaijə otuva mosmiəgəh in, uə kəpə.”

⁵⁰ Kəni Iesu təmasək əfəməh min, megəhan aru lan məmə otimis, kəni rəhan nehagiən tiet.

⁵¹ E nian əhruahru əha, napən iətəm tətəhkul e Nimə Rəha Uhgın təməhapu mol nəuvin keiu, təmətuəuin əpəha ilis muva mol naunun əpəha ləhtəni. Nəmig təməlauəl, kəni kəpiel min kəmotəhapu.

⁵² Kəni suvət min u kəmol e nıpəg kəpiel kəmotəuag, kəni nətəmimi nətəm kotəhruahru tepət nətəm kəmoħmis rəkis, kəmotəmiəgəh min.

⁵³ Kəmoħiet e suvət min, kəni uərisig Iesu təmanəmiəgəh min e nımisiən, kəni ilah kəməhuvən əpəha Jerusiləm moħiet=pən o nətəmimi tepət.

† 27:34 Məta nati tarfu u in nati kəti təhmen e mərsin məmə otol təsətəu pikiən nahməiən, məmə otol iətəmimi təsətəlig vivian. Mətəu Iesu in təsolkeikeiən məmə otəsətəuiən nahməiən, kəni molkeikei məmə rəhan nətəligiən otətəuvin əmə. Tol lanəha in təməməniimiən mərsin u. 27:34 Sam 69:21 27:35 Sam 22:18 27:38 Aes 53:12 27:39 Sam 22:7; 109:25 27:40 Mat 26:61; Jon 2:19 27:43 Sam 22:8 27:46 Sam 22:1 ‡ 27:46 “Eli, Eli” in nəghatiən Hipru, kəni “lema sapaktəni” in nəghatiən Aramaik (nəghatiən u in iuəkir əmə o nəghatiən Hipru). Iesu mine rəhan min nətəmimi kəutəghati pik e nəghatiən mil u mine nəghatiən Kris. § 27:48 Nati u təhmen nıpipişisi matris. 27:48 Sam 69:21 27:51 Eks 26:31-33; Hip 10:19-20

⁵⁴ Kəni iətəmi asoli rəha soldiə mīn rəha nətəm Rom ilah rəhan soldiə mīn nətəm kəmoteruh Iesu, kəmotafu nəmīg mīne natimnati mīn əha. Kəni kəmotəgīn pīk, kəni motəni əfəməh məmə, “!Nīpəhriənīn, inu Nəti Uhgīn pəhriən!”

⁵⁵ Nīpətan tēpət kəmautəhtul isəu məutarfu. İlah kəmotəpən ikīn Kaləli mau-tohtəu=pən Iesu məutasīru lan e nati pīsīn pīsīn mīn.*

⁵⁶ İlah mīn nəuvein u Meri Maktələ, kəni Meri u mamə rəha Jemis mīne Josīs, kəni mamə rəha nəti Səpəti mil.

Kəmitənim Iesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ İtəm Aramatīə u rəhan nautə tēpət, nərgīn u Josīp, in iətəmi kəti rəha Iesu. Nian tīnətəuva iuəkīr o napīnəpuiən,

⁵⁸ təmuvən meruh Pailət, kəni mətapuəh o nīpəti Iesu, kəni Pailət təmegəhan e nīpəti Iesu kəm in.

⁵⁹ Kəni Josīp təmos nīpəti Iesu muvən məuveg e napən ruən vi kəti, nərgīn u linən,

⁶⁰ kəni mələs muvən mələhu=pən e suvət vi kəmol e nīpəg kəpiel. Suvət u rəha Josīp. Kəni mīsua=pən e kəpiel asoli kəti mahtīpəsīg e nīpəg kəpiel lan, kəni matuvən.†

⁶¹ Meri Maktələ, mīne Meri kəti mīn kətuəharəg əha iuəkīr o suvət.

Soldiə mīn nətəm kəmotəh nīpəg kəpiel

⁶² Nian əha, in nian katol əpenə-penə o Sapət lan, kəni kəmāni lauīg lan e Sapət, pris asoli mīn mīne Farəsi mīn kəməhuvən mōteruh Pailət.

⁶³ Motəni=pən məmə, “İtəmi asoli. Nikitimah tīnəhti məmə, nian suah kəha, iətəmi rəha neiuəiən, təmətəmiəgəh əhanəh, mətəni məmə, ‘Nian kisil otuva muvən, kəni Uhgīn otosmiəgəh mīn iəu e nīmīsīən.’

⁶⁴ Tol lanəha, ahli=pən rəham nəuvein soldiə okəhuvən məuteh nīpəg kəpiel suvət motətəuarus=pən nian kisil tuva muvən. Məta rəhan mīn okəhuva motakləh e nīpətin, kəni motəni=pən kəm nətəmi mīmī məmə təməmiəgəh mīn e nīmīsīən. Kəni neiuəiən u, in otərəh tapirəkīs iətəm aupən.”

⁶⁵ Kəni Pailət təməni=pən məmə “Otos soldiə mīn, kəni məhuvən motol natimnati rəfīn iətəm nəkotolkeikei məmə okotol e neh viviən suvət e nīpəg kəpiel.”

⁶⁶ Kəni soldiə mīn kəməhuvən mauteh vivi nīpəg kəpiel, motələhu=pən nəmtətīən kəti e kəpiel.‡ Kəni kəmotələhu soldiə mīn məmə okauteh ikīn əha.

28

Iesu təməmiəgəh mīn

e nīmīsīən

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ E Sante* ləplapīn aģīn, təmətīən məsīən viviən, Meri Maktələ mīne Meri kəti mīn kəmīan məmə okuəsəl=pən e suvət e nīpəg kəpiel.

² Kəni əmeiko, nəmīg asoli kəti təməlauəl mətəu-inu aģelo kəti rəha İərmənīg təmsīpəri e negəu e neai muvən e nīpəg kəpiel, kəni mīsua rəkīs e kəpiel, kəni mətəharəg-pəri lan.

³ In tətasiə təhmen e noraipīən, kəni rəhan napən mīn kotəruən təhmen e nəuauī nītəhi.

* **27:55** Nīpətan mīn əha kəmotasīru e Iesu e nati pīsīn təhmen e nauənīən, mīne nəhu, mīne ikīn rəha napīlīən.

27:55 Luk 8:2-3 **27:58** Dut 21:22-23 † **27:60** Kəpiel u kətahtīpəsīg=pən lan e nīpəg suvət lan, kəmətēi təharəg əharəg təhmen e whil rəha loto asoli kəti, təhmen e uan mītə mīne e nəharəg əharəgīən rəhan. **27:60**

Aes 53:9 **27:63** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ‡ **27:66** Rəueiu, kitah kəsətəhrun əhruahruīən məmə kəmol nəmtətīən əha e nolīən nak. Kəmə təhro kəmālis nīləuis kəti iətəm təmol mak lan, uə kəmə təhro, kəmol plastə. Mətəu nətəmi mīmī rəfīn kotəhrun məmə iətəmi kəti otəsekīən nati əha məsələs rəkīsīən. Kəni nəmə kauteruh nəmtətīən kəti məmə təməhapu=pən, uə təmīet rəkīs, kəni soldiə mīn okotəhrun məmə iətəmi kəti təmahuvihīn rəkīs kəpiel. * **28:1** Nəghatīən Kris əhruahru tətəni məmə, “Nian Sapət tīnol naunun, e nian iətəm tətəupən e wik”

⁴ Soldiä min kəmotəgin pik, kəni motərəmrumin, narmilah təmikə təhmen e nətəm kəmoħmīs.

⁵ Kəni agelo təmāni=pən kəm pəta mil məmā, “Suəginian, mətəu-inu iəkəhrun məmā nətəusal e Iesu iətəm kəmətə-pəri e nigī kəməluau.

⁶ Tikə u ikin inu. In təmāmiəgəh min e nimisiən təhmen əmə e inu təmāni mine aupən. Iəuva mueruh ikin təmətəməhli ikin.

⁷ Kəni ian uəhai, kəni muəni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmā, ‘In təmāmiəgəh min e nimisiən, kəni in tətəupən e təmāh matuvən əpəha Kaləli. Kəni ikin əha, onəkoteruh in ikin.’ Intələh, rəhak u nəghatiən inəni kəm təlau.”

⁸ Kəni pəta mil kəmuagim uəhai əmə e suvət e nipəg kəpiel, mətəuəgin, mətəu nikilau tagiən, mətian məmā okuəni=pən kəm nətəmimi min rəha Iesu.

⁹ Kəni əmeiko, Iesu tiet pətigəm o lau, məni=pən kəm lau məmā, “Təuvir.” Kəni kəmiəuva o Iesu, muaskəlim nəhlkin, kəni muəfaki kəm in.

¹⁰ Kəni Iesu təmāni=pən kəm lau məmā, “Suəginian. Ian muəni=pən kəm piak min məmā okəhuvən Kaləli. Ikin əha okoteruh iəu ikin.”

Nəghatiən rəha soldiä min

¹¹ Nian pəta mil kəmualiuək mətian, kəni soldiä min əha nəuvein kəməhuvən e taun, kəni motəni=pən kəm pris asoli min natimnati rəfin iətəm kəmoteruh.

¹² Nian pris asoli min kəməhuvən moteruh nətəmimi asoli rəha nətəm Isrel, kəni motol nəuə kəti motəlis nəghatiən lan. Kəni motəfən məni asoli kəm soldiä min,

¹³ motəni=pən kəm lah məmā, “Nəkotəni=pən kəm nətəmimi məmā, ‘Rəhan min nətəmimi kəməhuva lapin nian itimah iəmotapili, motakləh e nipətin motələs motagim.’

¹⁴ Nəmā kəpmən otətəu nanusiən u, kəni itimah iəkəhuvən motəni nəghatiən kəti kəm in. Kəni itimah onəsotosiən nərahian kəti lan.”

¹⁵ Tol lanəha, soldiä min kəmos məni, kəni motol təhmen=pən əmə məmā kəmāni mine kəm lah. Kəni nəghatiən eiəu u təmuven mītəlau e nətəm Isrel muva mətəuarus=pa rəueiu.

Iesu təmiet pətigəm

o rəhan min nətəmimi

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Kəni nətəmi lepən rəha Iesu kəməhuvən Kaləli, məhuvən e nitəuət iətəm Iesu təmāni kəm lah məmā okəhuvən ikin.

¹⁷ Nian kəmoteruh in, kəni kəmotəfaki kəm in, mətəu nəuvein rəhalah nətəligiən tatol keiu.

¹⁸ Kəni Iesu tuva o lah, kəni məni=pən kəm lah məmā, “Nepətiən rəfin rəha negəu e neai mine nəhue niftəni o narməniəgiən, Uhgīn təməfa kəm iəu.

¹⁹ Tol lanu, onəkəhuvən motiuvī nətəmimi e nəuaniləuis min rəfin e nitəni min rəfin məmā okəhuva rəhak nətəmimi, kəni motol bəptais e lah e nərgi Tatə Uhgīn, mine Nətin, mine Narmīn,

²⁰ kəni motəgətun ilah məmā okotohtəu=pən rəfin nəghatiən min iətəm iəmāni kəm təmāh. Kəni nipəhriəniən, iətətig kitah min itəmāh nian min rəfin mətəuarus naunun nian.”

Mak Nanusian Təuvir Rəha Iesu Kristo İətəm Mak Təmətei Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Mak

?Pəh təmətei nauəuə u? Jon Mak təmətei nauəuə u. In səniəmə iətəmi tueləf kəti rəha Iesu. Mətəu kətəni məmə in niəli təuvir kəti rəha Pitə iətəm ilau kətian ikin min tepət. Nauəuə rəha Uək Min tətəni məmə in təmuvən ilau Pol e rəhan naliuəkiən iətəm təmaupən mol, kəni uərisig lan, təmuvən ilau Panəpəs.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Kəmotəni məmə Mak təmətətig Rom nian in təmətei nauəuə u, kəni nəmə təhro ilau Pitə, uərisig kohamu Pitə. Mak təmətei nauəuə u tətuvən o nəfaki min əpəha Rom u ilah Nanihluə min. Kitah kotəhrun lanəha mətəu-inu in tətəni pətigəm niyəti noliən min rəha nətəm Isrel iətəm kautol. Kəni e nauəuə u, təmətei nəghatian nəuvein e nəghatian Aramaik iətəm nətəm Isrel kinotəhrun rəkis. Mətəu in təməuhlin nəghatian min u tuva e nəghatian Kris iətəm Nanihluə min əpəha Rom kəutəghati lan.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? E nian Mak təmətei nauəuə u, kəni nətəm Rom kəutarmənig e niyəni asoli iətəm titəlau e Niyəhi Metitereniən. Rəhalah nəghatian kətiah əmə, kəni rəhalah suaru kotəuvir, kəni rəhalah noliən o nahli-pəniən nəghatian min in təuvir. Nian əha, in nian təuvir o nəni pətigəmiən Nanusian Təuvir rəha Iesu Kristo. E nian əha, Nanusian Təuvir təmaui uəhai əmə e niyəni pişin pişin min e suaru min rəha Rom.

?Təmətei nauəuə u o nak? Mak tolkeikei məmə otəni pətigəm əhruahru nanusian rəfin rəha Iesu, məmə in pəh, kəni in təmol nak, kəni mətəgətun nak. Nəmə təhro in tolkeikei məmə otəfəri nətəligiən rəha nəfaki min əpəha Rom, mətəu-inu nətəmimi tepət kəmol nərahien kəm lah. Mak təmətei nətəligiən tepət o nian iəkis min iətəm otəpanuva e nəmiəghien rəha nətəmimi rəha Iesu. Kəni in təməni pətigəm noliən rəha Iesu məmə in min təmətatig e nian iəkis min.

*Jon Bəptais təmol əpenə-penə e suaru
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Inu nətuəuiniən rəha Nanusian Təuvir rəha Iesu Kristo, Nəti Uhgın.

² İəni rəha Uhgın, nərgin u Aiseə təmətei lanu e nauəuə aupən. Uhgın təməni məmə, “Otafu-to. İətəhli=pinə iahləpis iətəm otos rəhak nəghatian. In otaupən lam məmə otol əpenə-penə e rəham suaru.”

³ “İətəmimi u tətəuin əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mətəni məmə, ‘İtəmah, otol əpenə-penə e suaru rəha İərmənig, kəni motol rəhan suaru təhruahru.’ ”

⁴ Kəni iahləpis u in Jon Bəptais. Tol lanəha, təmiet=pa ikin təpiə-məpiə ikin matol bəptais e nətəmimi, kəni mətəni pətigəm nəghatian rəha Uhgın kəm lah məmə okotəkeikei motəuhlin nəmtəhlah o noliən tərah min rəhalah, kəni məhuvən o Uhgın, məmə in otəfəl noliən tərah min rəhalah. Kəni nəmtətiən kəti o nati u, okol bəptais e lah.

⁵ Nətəmimi tepət pik e niyəni Jutiə mine taun əha Jerusiləm, kəməhuva motətəlig e rəhan nəghatian, kəni motəni pətigəm rəhalah noliən tərah min, kəni Jon təmol bəptais e lah əpəha e nəhu Jotən.

⁶ Jon təməsuvəniən e napən təuvir. Rəhan napən təhmen əmə e rəha iəni u Elaiyə aupən. Rəhan napən kəmol e niyəimei kəmə, kəni rəhan kətəuti kəmol e niyəsi kau, kəni matun əmə pitu mine nəhu sukəpak e niyəni.

⁷ Kəni təməni pətigəm kəm nətəmimi məmə, “Iətəmi kəti u tatuərisig lak, rəhan nəsanəniən mine nepətiən tapirəkis iəu. Kəni iəu ləhtəni agin, iəsəhmen minien məmə iəkeiuaiu mitis rəkis niləuis e rəhan put.

⁸ Iatol bəptais e təmah e nəhu, mətəu in otəpanol bəptais e təmah e Narmin Rəha Uhgın.”

Jon təmol bəptais e Iesu əpəha e nəhu Jotən
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ E nian əha, Iesu təmiet əpəha Nasərit, lahuənu kəti əpəha Kaləli muva. Kəni Jon təmol bəptais lan əpəha e nəhu Jotən.

¹⁰ Nian Iesu təməri əpəha e nəhu, kəni məsal-pəri mafu negəu e neai təməuag, kəni Narmin Rəha Uhgın təmeiuaiu=pa ohni təhmen=pən e mak.

¹¹ Kəni nəuia Uhgın təmsipəri əpəha e negəu e neai mətəni lanu lan məmə, “Ik nətik keikei, iəkolkeikei pik ik, kəni nikik tagiən pik agin ohnik.”

Setən təməfən-əfən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Kəni rəueiu agin min, Narmin Rəha Uhgın təmiti=pən Iesu əpəha ikin təpiə-məpiə ikin,

¹³ ima nati rarpin min. Təmatig ikin mos nian fote. E nian min əha Setən tətəfən-əfən kəm in. Kəni nagelo min kəmotasiru lan.

Iesu tinətuəuin mətəni pətigəm Nanusiən Təuvir
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Nian kinləfən rəkis Jon e kaləpus, Iesu təmuvən əpəha Kaləli mətəni pətigəm Nanusiən Təuvir rəha Uhgın kəm nətəmimi.

¹⁵ Təməni məmə, “!Nian tinuva əhruahru əha rəueiu! !Rəhan nian tinuva! !Nian rəha Narmənigiən Rəha Uhgın tinuva iuəkir! !Otəuhlin nətəligiən rəhatəmah, motəpəh pəhriən nolien tərəh min, kəni məhuvən o Uhgın, kəni motəhatətə e Nanusiən Təuvir!”

Iesu təmauin e nətəmimi kuvət rəha niuviən nəmu
(Mat 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁶ Nian Iesu təmətaliuək e nikali nəhu Lek Kaləli, kəni meruh suah mil keiu, rəha niuviən nəmu min, nərgilau u Saimon mine pian Antiru. Kətuatu e net.

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Iəuva, muıtəu=pa iəu, miəuva rəhak iətəmimi mil, kəni iəu iəkol itəlau nəkiəuva iətəmimi mil rəha niuviən nətəmimi məmə okəhuva rəhak min nətəmimi.”

¹⁸ Kəni əmeiko kuəpəh rəhalau net, kəni muıtəu=pən.

¹⁹ Kəni Iesu təmalieuək muvən təhmın min nəuətın, kəni meruh nətə Səpəti mil Jemis mine pian Jon kətuəharəg e rəhalau bot mətəuəhli vivi rəhalau net.

²⁰ Kəni e nian əmə kəha inəha, Iesu təmauin e lau lan, kəni kuəhtul muəpəh rəhalau tatə Səpəti mine rəhan noluək min kətuəharəg e nipəg nəua bot, kəni muıtəu=pən Iesu.

Iesu təməhgi pətigəm
narmın tərəh min e iətəmi kəti
əpəha Kapeniəm.
(Luk 4:31-37)

²¹ Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhuvən əpəha lahuənu Kapeniəm. Kəni e nian rəha Səpət, Iesu təmuvən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən mətəgətun nətəmimi.

²² Kəni nətəmimi kəmotətəu rəhan nəghatiən, narmilah təmiuvig pik ohni mətəu-inu rəhan nəghatiən təfigəm, nepətiən əha ikin, kəni mapirəkis rəha nəgətun min rəha Lou.

²³ Kəni e nian əha, iətəmi kəti narmın tərəh tətətig lan təmuva imə mətəgət əfəmäh məmə,

²⁴ “!Ik İesu iətəm Nasərit! ?Nəmuva məmə onəkəhro e tımah? !Nəmə təhro nəmuva məmə onəkərəkın itımah! İəu inəhrun rəkis ik, ik İətəmi Asim rəha Uhgın!”

²⁵ Kəni mətəu İesu təməni=pən əskasık kəm narmın tərəh kəha məmə, “!Ah! Səghatiən, miet e suah u.”

²⁶ Kəni narmın tərəh təmol nıpəti suah kəha tərəmrumın, magət əfəmäh miet lan.

²⁷ Kəni nətəmimi kəmotauit motəni=pən kəm lah mın məmə, “!Ei, nak u! Nəgətuniən vi kəti u. !Suah u tatos nəsanəniən o nəghatiən kəm narmın tərəh mın, kəni kautətəlig lan mautil nəuian!”

²⁸ Kəni kəmanus ueiuəhai əmə İesu, tuvən mapəköl əpəha e nıtəni Kaləli.

*İesu təmol vivi
nətəmimi tepət*

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Nian İesu mine Jemis, Jon, Saimon, mine Antiru kəmohtiet e nimə rəha nuhapuminiən, kəni motaiu əhruahru məhuvən əpəha lahuənu ima Saimon mine Antiru ikin.

³⁰ Nian kəməhuvən, mətəu uhu Saimon tətətpu-ətəpu, kəni mətəpili pəri e rəhan pet, kəni kəmotəni=pən kəm İesu məmə pətan əha tatimis.

³¹ Kəni İesu təmuvən meapən o nəhlmin kəni masiru lan təhtul. Kəni nətəpu-ətəpuian tagım lan. Kəni tuvən matol niglah nauəniən.

³² Tinapınəpu mıtigar tinatiuvig, nian rəha Sapət tinol naunun, kəni nətəmimi mın u kautohmis, mine nətəmimi narmın tərəh tətətig e lah, pialah mın kəmosos ilah məhuva o İesu.

³³ Nətəmimi rəfin e lahuənu əha kəməhuva motuhapumın əmə ilah mın əpəha e namtılıuə e nimə əha rəha Saimon mine Antiru.

³⁴ Kəni İesu təmol vivi nətəmimi tepət u kautos nimisiən pisin pisin mın kotəuvir, kəni məhgi pətigəm narmın tərəh tepət e nətəmimi, mətəu təməniəhu narmın tərəh mın məmə okəsotəghatiən, mətəu-inu kinotəhrun rəkis məmə pəh u İesu.

İesu təmətanus pətigəm rəhan nəghatiən əpəha Kaləli

(Luk 4:42-44)

³⁵ Kəni ləplapın agın, fətukai təsəri əhanəhiən, İesu təmiet muvən əpəha ikin nətəmimi kohkə ikin mətəfaki.

³⁶ Kəni Saimon mine in mın nəuvein kəməhuvən məutəsal lan.

³⁷ Nian kəmoteruh, kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “Nətəmimi rəfin kəutəsal lam.”

³⁸ Mətəu İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəpə. Pəh kəhuvən əpəha e lahuənu pisin mın nəuvein, iəkanus pətigəm rəhak nəghatiən kəm nətəmimi mapəköl mətəu-inu, nati u inu iəmuva ohni məmə iəkol.”

³⁹ Kəni muvən mapəköl rəfin e nıtəni əpəha Kaləli, mətanus pətigəm rəhan nəghatiən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən mın, kəni məhgi pətigəm narmın tərəh mın e nətəmimi.

İesu təmol vivi suah kəti leprosi təmol

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Suah kəti leprosi təmol, təmuva misin=pən nəulin o İesu mətasək=pən e nəuviriən ohni məmə, “Nəmə nəkolkeikei, kəni nəkəhrun nol viviən iəu kəni mafəl rəkis namikmikiən lak.”

⁴¹ Kəni İesu nikin təmahmə pik ohni, kəni təmuahru e nəhlmin mələhu=pən lan, məni məmə, “Əuəh. İəkolkeikei. !Əuvir-tə!”

⁴² Kəni rəueiu agın mın, nimisiən leprosi təmagım mikə lan, kəni nıpətin təuvir, namikmikiən tikə.

⁴³⁻⁴⁴ Kəni İesu təməni=pən əskasık kəm suah kəha məmə, “Nəsəni pətigəmiən natimnati mın u kəm nətəmimi, mətəu uvən əmə meh pris kəti pəh in teh məmə nıpətim tinol lanu

lan, kəni əfən kəm in nati u iətəm Lou rəha Mosis təməni o suah kəti iətəm rəhan leprosi tinikə, kəni nətəmimi okotəhrun məmə niphəriənien nənəuvir, kəni rəham namikmikien tinikə.” Kəni mahli=pən tatuvən.

⁴⁵ Mətəu suah u təmuvən kəni məni pətigəm nati u kəm nətəmimi mən rəfin mol məmə Iesu təsuvəniən e lahuənu mən məghati mətəu-inu nīmənin nətəmimi tepət pik kautəhtul pəsīg lan. Kəni o nati əha inəha, təmətan ikin nətəmimi kohkə ikin. Kəni nətəmimi kotsipən ikin mən rəfin məutəhuva ohni.

2

Iesu təmol vivi suah kəti niphətin nəuvətin təmimis (Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Nian nəuvein kinəhuva rəkis mənəhuvən, Iesu təmitəlig=pən mən əpəha Kapeniəm, kəni nəghatiən təmaiu muvən kəm nətəmimi mən məmə Iesu əpəha e rəhan nīmə.

² Kəni nətəmimi tepət kəməhuva motəriauəh vivi əpəha imə, mine ihluə mine, kəni nəua nīmahan kəti tikə o iətəmimi kəti mən. Kəni Iesu tətəni pətigəm rəhan nəghatiən kəm lah.

³ Kəni nətəmimi kuvət kəmotəlis pialah kəti məhuva o Iesu iətəm niphətin nəuvətin təmimis mətapili-pəri əmə e rəhan nīmahan.

⁴ Nian kəməhuva, mətəu nətəmimi nəri əpəha imə, kəni ko kəsəhuvəniən imə moteruh Iesu. Kəni kotələs məhuvən əpəha ilis e nəhue nīmə motos rəkis nəhgi nīmə nəuvətin əhruahru əmə əha Iesu tətəhtul ikin imə,* kəni motəhlman-əhlman e iətəmi u teiuaiu e nīmahan rəhan muvən iuəkir əmə o Iesu.

⁵ Nian Iesu təmeruh nəhatətəiən rəhalah, kəni tənī=pən kəm iətəm tatimis əha məmə, “Nətik, iəu inos rəkis rəkis nolien tərəh rəham.”

⁶ Mətəu nəgətun mən nəuvein rəha Lou kəutəharəg əpəha imə, kəni nikilah təməhti məmə,

⁷ “?Təhro suah u tətəni rah Uhgīn? Nəghatiən əha tərəh. Uhgīn əmə təhrun nos rəkisiən nolien tərəh rəha iətəmimi. !Pəh mən təhrun nos rəkisiən!”

⁸ Kəni rəueiu agin mən, Iesu təhrun rəhalah nətəligiən, kəni mənī məmə, “?Təhro nikitəmah tətəhti pik natimnati mən lanu lan?”

⁹ ?In pəhruvən timətīg, iətəm inu məmə iəkəni=pən kəm suah u məmə, ‘Inos rəkis rəkis rəham nolien tərəh,’ uə inu timətīg məmə, ‘əhtul, mələs rəham nīmahan matuvən?’

¹⁰ Mətəu iəköl nati kəti məmə onəkotəhrun məmə iəu Nəti Iətəmimi, iatos nepətiən u ikinu e nəhue niftəni o nos rəkisiən nolien tərəh rəha nətəmimi.” Kəni mənī=pən kəm suah kəha məmə,

¹¹ “Iətəni=pinə kəm ik məmə, əhtul, mələs rəham nīmahan matuvən imam ikin.”

¹² Kəni əmeiko suah u təməhtul, mələs rəhan nīmahan, maliuək matuvən, kəni ilah rəfin kəmoteruh, motauit, narmilah təmiuvīg ohni, kəni motəni-vivi Uhgīn motəni məmə, “Iəsoteh əhanəhiən nati kəti tol lanu lan nian kəti mine.”

Iesu təmauin e Lifai məmə otuva muərisīg lan. (Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Iesu təmuvən mən mətəliuək əpəha e nikali nəhu Lek Kaləli, kəni nīmənin nətəmimi kəməhuva ohni, kəni tətəgətun ilah.

¹⁴ Kəni təməliuək matuvən kəni meruh Lifai nəti Alfias, in iətəmimi rəha nosiən mənī rəha takis, tətəharəg imə matol uək. Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Itəu=pa iəu, muva rəhak iətəmimi.” Kəni əmeiko təhtul muərisīg lan.

1:43-44 Lev 14:1-32 * **2:4** E nian əha, kəmol nəhgi nīmə e tael. Kəni nətəmimi mən u kəmos rəkis tael mən nəuvein məmə kotol niphəg təhmen e iətəmi u iətəm tatimis.

15 Kəni nian kəti, Iesu təmuvən mətauən əpəha ima Lifai ikin ilah nətəmimi rəha nosiən məni rəha takis, mine nətəmi kətəni məmə nol təfagə tərəh nəuvein.† Mətauən pəti ilah Iesu mine rəhan min nətəmimi mətau-inu nətəmimi tepət kotol təfagə tərəh lanəha mətəhuərisig e Iesu.

16 İəgətun min nəuvein rəha Lou, ilah Farəsi min. Kəni nəuvein kəmotəh məmə Iesu tətəuən pəti əmə ilah nol təfagə min əha, mine nətəmimi rəha nosiən məni rəha takis, kəni kotətapuəh o nətəmimi rəhan min məmə, “?Təhro Iesu tətəuən pəti əmə ilah nətəm kəutol lanəha?”

17 Kəni Iesu təmətəu rəhalah nəghatiən kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nətəmimi min u kəsəhmis-ohmisiən kəsəhuvəniən o toktə, mətau nətəmimi min u kəutohmis-ohmis, toktə təkeikei muvən meruh ilah. İəu iəməsuvaieən məmə iəkəuən e nətəmimi min u kotəni məmə kənotəhruəhru rəkis. Mətau iəmuva məmə iəkəuən e nətəmimi min u kotəhrun əmə məmə ilah kəutol nolieən tərəh min.”‡

*Kotəpəh nauəniən o nəfakiən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)*

18 Kəni e nian əha, nətəmimi min rəha Jon Bəptais mine Farəsi min kəmotəpəh nauəniən mətətuəkəm o nəfakiən kəm Uhgın. Kəni nətəmimi nəuvein kəməhuva motəni=pən kəm Iesu məmə, “Afu-to, nətəmimi rəha Jon Bəptais minə Farəsi min kəutətuəkəm o nəfakiən. ?Mətau təhro rəham min kəsotoliən lanəha?”

19 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nian katol lafet lan rəha iətəm tatol marit, kəni iərman u otol marit tətətig əhanəh ilah in min nəuvein mətol lafet, nikitəmah təhti məmə otətuəkəm məpəh nauəniən? !Kəpə! Nian tətətig əhanəhiən ilah min, kəni nikiilah tətəgiən, mətauən əmə.

20 Mətau nian əpəha ikin məmə okəpanələs rəkis suah kəha lan, kəni e nian əha in əha, in min nəuvein nikiilah otəhmə ohni, kəni kəpanotətuəkəm motəpəh nauəniən lan.”

21 Kəni təmatig məni məmə, “Suah kəti min ko təsəhli-pəniən nəuvei napən vi kəti e napən əmnəmīt iətəm təməhapu. Nəmə otəhli=pən, kəni napən vi u təhrun nəhapu asoliən napən əmnəmīt u.

22 “İətəmi kəti min ko təsiuvi-pəniən wain vi kəti e nīlosi nati əuas kəti, mətau-inu nəmə otuvi=pən wain vi e nīlosi nəni əuas iətəm təskasik, kəni wain otəhlifu kəni nīlosi nəni əuas u otasisi kəni məhapu, kəni wain mine nīlosi nəni u okuərah. Mətau wain vi okiuvi=pən əmə e nīlosi nəni vi iətəm tīmətmətig.”§

*Nətəmimi min rəha Iesu kəmotəhli wit e Sapət
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

23 E nian kəti e Sapət, Iesu mine rəhan min nətəmimi kəmətəliuək mətohapumın e niki nasumiən rəha wit, kəni nətəmimi min rəha Iesu kəmotəhli wit məmə okotun.

24 Kəni Farəsi min u kəutəskəlim əskasik Lou rəha Mosis kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “!Ei, afu-to! E Sapət, kəsəuləkiən e nasumiən mine kəsoliən natimnati min lanəha kotərakın Lou. ?Təhro rəham min nətəmimi kəutol lanəha?”

25-26 Iesu təmuhalpın rəhalah nəghatiən məmə, “Nəmə təhro itəmah nəsofəfin əhanəhiən nati u Təfit təmol əupən nian Apitə in pris asoli əgin rəha Uhgın. İtəmah nīnotəfin rəkis məmə Təfit nəumis təmus, kəni tuvən əpəha e Nima Tapolin rəha Uhgın,

† 2:15 Farəsi min, kəutəni e nətəmimi tepət məmə ilah nol təfagə tərəh. Nəmə təhro ilah kəsotəfaki vivieən, uə nəmə təhro ilah nanihluə min, uə nəmə təhro nətəmimi kəsotolkeikeieən ilah, uə nəmə təhro ilah nīpətan rəha suaru uə nətəmi rəha nosiən takis, uə nəmə təhro ilah kəsotohtəu=pən vivieən nīpilga lou əlkələh min e Lou asoli rəha Mosis. 2:16 Mat 11:19 ‡ 2:17 Farəsi min mine nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl, nikiilah təhti məmə ilah kotəhruəhru e nəhmti Uhgın mətau-inu kəutohtəu=pən Lou Rəha Mosis. Uhgın təhrun nikiilah məhrun məmə ilah nol təfagə pəhriən. Mətau Iesu təruru nasiruiən e lah mətau-inu ilah kəsotəghəniən məmə ilah nol təfagə. Mətau nətəmimi tepət kəmotəhrun məmə ilah nol təfagə motolkeikei məmə kotəpəh nolieən tərəh min rəhalah motolkeikei məmə Uhgın otəfəl rəkis təfagə tərəh min rəhalah. Iesu təni məmə in təmuva məmə otasiru e lah. § 2:22 Afın futnot e Luk 5:37 2:24 Dut 23:25

kəni mələs p̄iret asim u pris m̄in əmə kautun, kəni in mələs muva mun ilah in m̄in nəuvein.”

²⁷ Kəni təmatig m̄əni=p̄ən m̄in kəm lah məmə, “!Kəməsolian Sapət məmə in nati figəm kəm nətəmimi, mətəu kəmol Sapət məmə otasiru e lah kotəmeig!*

²⁸ Tol lanəha, iəu Nəti İətəmimi iətarmənig rəfin e natimnati m̄in, kəni mətarmənig m̄in e Sapət.”

3

*Iesu təmol vivi
nəhlmi suah kəti təməpaiu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)*

¹ E Sapət kəti m̄in, Iesu təmitəlig=p̄ən m̄in əpəha e nimə rəha nuhapum̄inian kəni meruh suah kəti nəhlmin təmim̄is, təsuahruian lan.

² Nian Iesu təmuvən imə, kəni nətəmimi nəuvein kəmauteruh vivi məmə otol vivi iətəmi u e Sapət, uə kəpə. Nəmə in tatol, kəni okotəni məmə in tətərək̄in Lou rəha Sapət.

³ Kəni Iesu təmən̄i=p̄ən kəm suah u məmə, “Əhtul muva u aupən,” kəni təhtul muvən əpəha aupən.

⁴ Kəni Iesu təmahi ilah məmə, “İəkolkeikei məmə iəkətapuəh nati kəti o təmahi. ?Təhro? ?E nian rəha Sapət, noliən nak in təhruahru e Lou məmə okol, kəhrun noliən nati təuvir uə kəhrun noliən nati təräh? ?Okosmiəgəh iətəmi, uə okuhamu itəmi?” Mətəu kotəpn̄ap̄in əmə.

⁵ Kəni Iesu təməsəl=p̄ən meruh ilah, kəni niəməha tol, kəni n̄ikin tahmə o lah mətəu-inu rəhn-kapə lah tiəkis pik. Kəni m̄əni=p̄ən kəm suah u məmə, “Uahru-to e nəhlmə.” Kəni suah u təmuahru e nəhlmin, əmeiko nəhlmin təuvir.

⁶ Kəni Farəsi m̄in əha kəməhiet motaiu əhruahru əmə məhuvən moteruh rəhalah tikim̄ir m̄in e pati rəha Herot, motol məhuva əmə kət̄iəh motəsəl e suaru məmə okotələs Iesu motohamu.

Nimənin nətəmimi kəmautəhuərisig e Iesu

⁷ Iesu m̄ine rəhan m̄in nətəmimi kəməhiet moteiuaiu məhuvən əpəha e nəhu Lek Kaləli. Nimənin nətəmimi kəmautəhuərisig e lah. Nətəmimi m̄in u nəuvein kəmətsipən e lahuənu rəhalah e n̄itəni Kaləli,

⁸ nəuvein kotsipən əpəha e lahuənu əlkələh m̄in e n̄itəni əpəha Jutiə; nəuvein kotsipən Jerusiləm. Nəuvein m̄in kəmətsipən e nəuvetin m̄in əpəha n̄itəni İtumiə m̄ine nəve nəhu Jotən e n̄itəni=p̄ən matuvən. Nəuvein m̄in kəmətsipən pahav əpəha ikin m̄in e taun mil u Taea m̄ine Saedon. Nətəmimi m̄in u kinotətəu rəkis natimnati m̄in u Iesu tatol ilah, kəni kəməhuva məmə okoteruh.

⁹ Kəni nimənin nətəmimi kəməhuva pik, kəni Iesu təmən̄i=p̄ən kəm rəhan m̄in nətəmimi məmə okotol əpenə-penə e bot kəti məmə otuvən məharəg lan, məmə nimənin nətəmimi okəsotəhgi-əhgi pikian in.

¹⁰ Mətəu-inu tinol vivi rəkis nətəmimi tepət, kəni nətəmimi m̄in u kautohm̄is əhanəh kəutəhgi-əhgi ilah m̄in məmə okəhuva iuək̄ir motek Iesu.

¹¹ Kəni nian nətəmimi nətəm narmin təräh m̄in kəutatig e lah kəmotafu Iesu, kəmotaiu aupən lan motəmei=p̄ən ohni motagət əfəməh məmə, “Ik Nəti Uhḡin!”

¹² Mətəu Iesu təmən̄iəhu əskasik narm̄in təräh m̄in u məmə kəsotəni pətigəm̄ian in kəm nətəmimi.

*Iesu təmauin e rəhan nətəmimi ilah tueləf məmə okəhuərisig lan.
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)*

2:25-26 1Saml 21:1-6 **2:25-26** Lev 24:5-9 **2:27** Dut 5:14 * **2:27** Farəsi m̄in kəmotol lou əlkələh m̄in tepət tepət rəha Sapət, kəni tiəkis məmə nətəmimi okotol rəfin ilah. Inu tatol məmə Sapət in nati figəm. Mətəu nətəligian rəha Uhḡin məmə Sapət in nian kəti iətəm nətəmimi okotəmeig magian lan. **3:4** Luk 14:3 **3:6** Mat 22:15-16 **3:10** Mat 14:36 **3:11** Luk 4:41 **3:12** Mak 1:34

¹³ Kəni Iesu mine kəməhuvən əpəha e nəhue nitəuət, kəni tətəuən e nətəmimi nəuvein əmə okəhuva ohni.

¹⁴ Nian kəməhuvən, kəni təmitəpən rəkis ilah tueləf kəni məfəri ilah məmə aposil min. In təməni min məmə nətəmimi min əha, ilah əha okotaliuək ilah min, kəni in otahli rəkis ilah kəhuvən motəni pətigəm nanusiən təuvir kəm nətəmimi əpəha ikin min,

¹⁵ kəni okotos nepətiən mine nəsanəniən o nəhgi pətigəmiən narmin tərəh min e nətəmimi.

¹⁶ Nətəmi min u ilah u təmitəpən ilah, ilah u, Saimon u Iesu təmauən=pən min nərgin kəti min məmə Pitə,

¹⁷ mine Jemis mine pian Jon nəti Səpəti mil u Iesu təməfən min nərgilau notəhan məmə, “Poanejes,” nıpəti nəghatiən əha təni məmə nəti kaluəluə mil, mətəu-inu niəməha tatol uəhai ilau.

¹⁸⁻¹⁹ Kəni mine Antiru, Filip, Patolomiu, Matiu, Toməs, Jemis u nəti Alfias, Taitəs, Saimon u kətauin lan məmə, Selot,* mine Jutəs Iskariot u oteğəhan=pən e Iesu e nəhlmi tikimir min. Nətəmi min əha ilah kəha tueləf, Iesu təməfəri ilah.†

Iesu mine Pielsepul

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Uərisig, təmitəlig=pən min lahuənu, kəni nımənin nətəmimi kəməhuva min ohni, kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi kınotəruru nəmeigian mine nauəniən mine.

²¹ Nian rəhan məmə mine kəmotətəu nəghatiən u kətəni e Iesu, kəni məhuva məmə okotit rəkis o nətəmimi, mətəu-inu nətəmimi nəuvein kəutəni məmə Iesu in nətəlməli.

²² Nəğətun min nəuvein rəha Lou kəmotəpən əpəha Jerusiləm məhuva kəni motəni məmə Pielsepul (nərgin kəti min rəha Setən), u in iətəmi asoli rəha narmin tərəh min, in tətətig e Iesu, kəni motəni məmə in tətəfən nəsanəniən kəm Iesu məmə otəhgi pətigəm narmin tərəh min e nətəmimi.

²³ Kəni Iesu təmauən e lah kəhuva iuəkır ohni kəni məni nəghatiən əuhlin kəti kəm lah, məmə, “?Nikitəmah tətəhti məmə ko Setən təhgi pətigəm aru Setən? !Kəpə!

²⁴ Nəmə nətəmimi e kəntri kəti kəutəhapu ilah min, kəni okotərəkin rəhalah kəntri, kəni narmənigian rəhan otəmei mikə.

²⁵ Kəni təhmen=pən əmə, e lahuənu kəti, nəmə nətəmimi lan kəutəhapu ilah min, kəni okotərəkin ağin lahuənu u.

²⁶ Kəni nəmə Setən tətəhgi pətigəm narmin tərəh min rəhan e nətəmimi, kəni tatol aru əmə tikimir kəm in. ?Kəni otəhro lanu, rəhan narmənigian otəhtul? Uək rəhan otəmei mikə.

²⁷ “Kəni ko iakləh kəti təsuvən əpnəpiniən e nımə rəha iətəmi kətəgin lan kəti, mə takləh e natimnati rəhan, mətəu otəkeikei məlis e niləuis, mələhu, kəni ko məpanuvən makləh e rəhan natimnati.

²⁸ “İətəni pəhriən kəm təmah məmə təfəgə tərəh rəfin rəha nətəmimi, mine nəghatiən tərəh min iətəm ilah kəutəni, Uhgın təhrun nos rəkisiən.

²⁹ Mətəu iətəmi tətəni rah Narmin Rəha Uhgın, ko Uhgın təsos rəkisiən rəhan təfəgə tərəh. Təfəgə tərəh əha otətətig kətiəh lan mətətig, ko təsikəiən.”‡

3:16 Jon 1:42 **3:17** Luk 9:54 * **3:18-19** Selot in suah kəti iətəm in tətəhtul əskasik o kəntri rəhan. Afin-to e tiksınəri. † **3:18-19** İətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Saimon, ilau u Saimon Pitə mine Saimon u kətauin lan məmə Selot. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jemis, ilau u Jemis nəti Səpəti mine Jemis nəti Alfias. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jutəs, inu Jutəs Iskariot mine Jutəs nəti Jemis u kətauin pisin məmə Tateas e nauəuə rəha Matiu. **3:22** Mat 9:34; 10:25 ‡ **3:29** “Təfəgə tərəh əha otətətig iəkis lan, ko təsikəiən.” Təfəgə tərəh u təsəghatiən o nolien rəha nətəmimi nəuvein o nəniən nərgi Iesu nian niəməha tatol ilah. Uhgın təhrun nafəl rəkisiən təfəgə tərəh u nəmə ilah kəutəni nolien tərəh rəhalah məutətapuəh o Uhgın məmə in otafəl rəkis. Təfəgə tərəh u tətəghati e suah kəti iətəm tətəuhlin nəmtahn e Iesu Kristo məsolkeikeiən məmə nımisiən rəhan e nigı kəməluu otafəl rəkis təfəgə tərəh min rəhan. İnəha, suah u təsəhatətəiən e Iesu Kristo.

³⁰ Iesu tāmēni lanəha mətəu-inu kəmotəupən motəni māmə narmin tərāh kəti tətətiḡ lan.

*Mamə rəha Iesu
mine pian min*

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Kəni e nian əha, mamə rəha Iesu mine pian min kəməhuva, kəni mautəhtul əmə əpəha ihluə kəni motahli=pən nəḡhatian o Iesu māmə tuva-to meh ilah.

³² Kəni nīmənin nətəmimi kəmotəharəḡ kan kekəu e Iesu, kəni motəni=pən kəm Iesu māmə, “Ei, mamə rəham mine pian min əpəha ihluə, kotolkeikei māmə okoteh-to ik.”

³³ Kəni Iesu tāmēni=pən kəm lah māmə, “?Pəh u rəhak mamə mine piak min?”

³⁴ Kəni məsal=pən meruh rəfin ilah kəni mēni māmə, “Oteruh-to. Itəmāh u piak min mine rəhak māmə əhruahru min.

³⁵ Nətəmimi min u kautol nəuia Uḡin, ilah u piak min, mine rəhak kakə min, mine rəhak māmə.”

4

*Iətəm tətərfei
nikiti natimnati*

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kəni Iesu təmitəliḡ=pən min əpəha e nəhu Lek Kaləli mətəḡəṡun nətəmimi, mətəu nīmənin nətəmimi kəməhuva ohni, motol māmə Iesu tuvən e bot. Kəni bot u tətəmāhli=pən e lek, ipari əmə o nīpəkil, kəni Iesu tətəharəḡ=pən lan. Kəni nīmənin nətəmimi kəmotəharəḡ əpəha ipari e nīkali lek.

² Kəni Iesu təməḡhati e nəḡhatian əuhlin kəm lah mətəḡəṡun ilah e natimnati tepət.

³ Tāmēni=pən kəm lah māmə, “Otətəliḡ-to. Suah kəti təmuvən māmə otearəḡrəḡ rəhan nīkiti natimnati əpəha e rəhan nasumian.

⁴ Nian təmətearəḡrəḡ rəhan nīkiti natimnati, kəni nəuvein kotəmei=pən ikin kətaliuək ikin, kəni mənig min kəhuva motun rəkis.

⁵ “Kəni nīkiti wit nəuvein kəmoḡmərəḡrəḡ=pən e niftəni iətəm kəpiel iuəkir əmə. Kəmotevia uəhai əmə mətəu-inu niftəni nəuan nəuvein əmə.

⁶ Nian mītigar təri, kəni məḡgi ilah kotaukei-aukei mətəu-inu nokilah təseiuiu pikiən.

⁷ “Kəni nīkiti wit nəuvein kəmotəmei=pən e niki nīləuis u tol nihlin, kəni nian nīkiti wit min kotevia mətəu nīləuis tətətu-atu ilah kəni kohmis məsotəuəian.

⁸ “Kəni nəuvein min kəmotəmei=pən e niftəni təuvir, kəni motevia vivi motol iahgin, kəni motəuə e nəualah, nəuvein nəualah tate, nəuvein nəualah sikiste, nəuvein nəualah uan hanrit.”

⁹ Kəni Iesu təmatig mēni=pən min kəm lah māmə, “Itəmāh rəfin matəḡitəmāh tatig, otətəliḡ vivi, kəni motəhrun nəḡhatian min u.”

*Nətəmimi min rəha Iesu kotəni māmə otəni
nīpəti nəḡhatian əuhlin u*

(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Nian Iesu pišin əmə mine rəhan nətəmimi tueləf mine nətəmimi nətəm kautəhuərisig lan, kəmotətapuəh ohni o nəḡhatian əuhlin min.

¹¹ Kəni Iesu tāmēni=pən kəm lah māmə, “Itəmāh u, Uḡin tətəni=pinə nəḡhatian oneuən rəhan kəm təmāh māmə in tətəva māmə otarmənig e rəhan min nətəmimi. Mətəu nətəmi min u nanihluə min, kəutətəu əmə nəḡhatian rəha Uḡin e nəḡhatian əuhlin.

¹² Noliən u tol lanu lan māmə,
‘Kəutəfu pau mətəu kəsotehian,
mautətəu pau, mətəu kəsotəhrunian,

rəhn-kapə lah tiəkis, mətəu-inu ko kəsotolkeikei aginiən məmə okotəuhlin ilah e rəhalah nətəligiən motəpəh nolien təfagə tərəh min rəhalah, məmə Uhgın otos rəkis rəhalah təfagə tərəh.’ ”

Iesu təməni pətigəm nīpəti nəghatiən əuhlin
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Nəmə təhro itəmah nəkotərruru əhanəh nəghatiən u? ?Onəkotəhra motəhrun min nīpəti nəghatiən pisin pisin min rəfin? Otətəlig vivi-to məmə nəkotəhrun.

¹⁴ “Nīpəti nəghatiən əuhlin u məmə, nīkiti natimnati əha tətəgətun=pən nəghatiən rəha Uhgın iətəm kətəni pətigəm kəm nətəmimi. Kəni niftəni tətəgətun=pən niki nətəmimi.

¹⁵ “Nīkiti natimnati u təməmei=pən e suaru tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein nətəm kautətəu nəghatiən rəha Uhgın. Nian kətətəu, mətəu Setən tuva mos rəkis uəhai əmə o lah.

¹⁶⁻¹⁷ “Nīkiti natimnati u təməmei=pən e niki kəpiel nokilah təseiuaiu pikian tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein nətəm kautətəu nəghatiən rəha Uhgın, mautos uəhai əmə e nagianian, mətəu təsatigian tuvəh e nīkilah. Nian kotatig rah, uə nətəmimi kautol tərəh e lah o nəghatiən rəha Uhgın, kəni kətəmei uəhai əmə e rəhalah nəmiəgəhian.

¹⁸ “Kəni nīkiti natimnati u təməmei=pən e niki nīləuis tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein min nətəm kautətəu nəghatiən rəha Uhgın, mətəu nian kautətəu,

¹⁹ rəhalah nətəligiən tatuvən pik o natimnati rəha nəhue niftəni, kəni nautə mine natimnati təuvir min rəha nəhue niftəni kotiuvir rəkis rəhalah nətəligiən, motatu-atu e nīkilah, mol kotəpəou e nolien nəghatiən rəha Uhgın, kəni məsotəuəian e nəualah təuvir e nəmiəgəhian rəhalah.

²⁰ “Kəni nīkiti natimnati u təməmei=pən e niftəni təuvir tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein min nətəm kautətəu nəghatiən rəha Uhgın, kəni mautos e nīkilah pəhriən, kəni motəuə e nəualah təuvir e nəmiəgəhian rəhalah, nəuvein tate, nəuvein sikiste, kəni nəuvein uan-hanrit.”

Otələhu-pəri lait e tepil
(Luk 8:16-18)

²¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Pəh tətəsiəpən e lait kəni masuəpərim lan e bəkit, uə tətəfən e nīpəg pet? !Kəpə! Kəsolian lan əha. Nian nəkotasiepən e lait, kəni motələhu-pəri e tepil məmə nətəmimi okoteh nati lan.

²² Nati kətəhtərain okəkeikei kauvis, kəni nati tətəhluaig otəkeikei miet=pa ikin təhəgəhag ikin.

²³ Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.”

²⁴ Kəni matig məni=pən min kəm lah məmə, “Otətəlig vivi-to. Iətəmimi iətəm tətəlkut məmə otəhrun rəhak nəghatiən, Uhgın otegəhan məmə otəhrun. Kəni otegəhan məmə in otəhrun pik.*

²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, iətəmi u iətəm rəhan əha ikin nəhrunian, kəni in tatitəu=pən molkeikei min məmə otəhrun pik, kəni Uhgın otəfən min nəhrunian kəm in, kəni rəhan nəhrunian otepat pik. Mətəu iətəmi u iətəm rəhan nəhrunian tikə məsolkeikeian məmə otəhrun, Uhgın otos rəkis rəfin rəhan nəhrunian iətəm nīkin təhti məmə in tatos.”

Nəghatiən əuhlin
e nisuvian nīkiti natimnati

4:12 Aes 6:9-10 **4:19** Mat 19:23-24 **4:21** Mat 5:15; Luk 11:33 **4:22** Mat 10:26; Luk 12:2 **4:24** Mat 7:2

* **4:24** Suaru kəti min o nəuhlian fəs u: Nəkotəhrun nosian nīpəti nəghatiən rəhak təhmen əmə e nalkutian iətəm nəkotəlkut motəhrun lan. Nəmə nəkos kətim əkəku əmə molkeikei məmə Uhgın otəri e nəhrunian, in otəfinə nəhrunian əkəku əmə lanəha. Kəni nəmə nəkos kətim asoli agin kəti molkeikei məmə Uhgın otəri lan e nəhrunian tepət, in otəfinə nəhrunian tepət lanəha, kəni otəfinə nəhrunian tapirəkis kəm ik. **4:25** Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26

²⁶ Kəni Iesu təməni mīn məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgīn. İətəmi kəti təmīsuv nīkīti natimnati əpəha e rəhan nasumiən.

²⁷⁻²⁸ Lapīn mīn tuvən mətapīli, kəni e nərəuiə mīn tuvən maliuək mətan, kəni məsol mīniən nati kəti lan mīne, mətəu-inu nīftəni əmə tətəfən neamtəiən kəm in məmə otəuə e nəuan. Mətəu nīkīti nati u tīneviə mīnuva mīnol iahgin, mətəu suah u təruru məmə təməhro lanu lan meviə. Kəni təməgeiət mol iahgin, kəni mol=pən nīmālīn, kəni məuə mətuvən matuvən, kəni mīniməhtə.

²⁹ Kəni nian tīniməhtə, e nian əmə kəha inəha, iətəmi əha tuvən mələs rəhan nisə muvən matətei rəkīs mətəulək lan, mətəu-inu nian əhruahru rəhan tīnuva.”

*Nəghatiən əuhlin
e nīkīti mastət
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)*

³⁰ Kəni Iesu təməni mīn məmə, “Pəh iəkəni nəghatiən əuhlin kəti məmə otəgətun itəmah e Narməniğiən Rəha Uhgīn.

³¹ Nīkīti mastət tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgīn. Mastət u in nīgi kəti nīkītin təkəku agīn uəha. In təkəku e nīkīti nīgi mīn rəfin.

³² Mətəu nian kəmərfeī, kəni teviə mol iahgin mapirəkīs nīgi mīn iətəm katərfeī e nasumiən, mol nəhlmin iahgin mīn, kəni mənig ilīs mīn kəhuva motol=pən nīmaaləh e nīkəmkəmīn.”

*Iesu təmatəgətun nətəmimi
e nəghatiən əuhlin
(Mat 13:34-35)*

³³ Iesu təmatəgətun lanəha nətəmimi e nəghatiən əuhlin tepət, mətəu təmatəni əmə təhmen o nəhruniən.

³⁴ In təmatəgətun əmə nətəmimi e nəghatiən əuhlin tepət. Mətəu nian kotan pīsīn əmə ilah rəhan mīn nətəmimi, kəni tətəni pətīgəm nīpəti nəghatiən əuhlin kəm lah.

*Iesu təmənīəhu nīmətəgi asoli mīne nəhu mīne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Tīnəhnaiuv, kəni Iesu təmənī=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Pəh-to kəhuvən-to e nīkali lek e nītəni=pən.”

³⁶ Kəni kəmotəpəh nətəmimi, kəni rəhan mīn nətəmimi kəməhuvən e bot mətəu Iesu tīnuvən rəkīs mətəharəg. Kəni kəmotələs Iesu e bot məhuvən ilah bot nəuvein mīn kəutəhuərisig e lah.

³⁷ Kəmutəhuvən əmeiko nīmətəgi asoli kəti nahgin təhmen e nəliu təmuva. Kəni peau-peau asoli mīn kīnəutorasilig=pən e nīpəgnəua bot, kəni nəhu tīnətəri=pən e bot, kəni bot tīnatol o namnīmīən.

³⁸ Mətəu Iesu əpəha uərisig təmapīli alu mətəsauə. Kəni rəhan mīn nətəmimi kəmotəiu məhuva motəhgi-pəri, motəni məmə, “!Ei, İəgətun! !Təhro nīkim təsəhtīən itīmāh mīne, iuəkīr əmə iəkohmīs!”

³⁹ Kəni Iesu təmair məhtul mətənīəhu nīmətəgi mīne nəhu məmə, “!Nəhmen! !Uəmeigtə!” Kəni nīmətəgi təmohrahli nəhlmin, kəni peau-peau asoli mīn əha kəmohkə, kəni təməməlinu asoli.

⁴⁰ Kəni Iesu təmənī=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “?Təhro nəutəgīn pik lanəha? Nəmə təhro rəhatəmah nəhatətəiən tīkə əhanəh lak.”

⁴¹ Mətəu rəhan mīn nətəmimi kīnotəgīn pik, kəni motəni=pən kəm lah mīn məmə, “!Ei nəman! ?İətəmimi nak u? Nati əpnəpīn nīmətəgi mīne nəhu, mətəu ilau kətuol nəuiən.”

5

*Iesu təməhgi pətīgəm
narmīn tərah e suah kəti
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhuvən məhuvəri əpəha e nitəni=pən e nəhu Lek Kaləli, əpəha ima nətəm Kerasa.

² Nian Iesu təmeiuaiu e bot, kəni meruh suah kəti təmsipən əpəha e nıpəg kəpiel min, ikin katitənim nətəmimi ikin. Suah u narmin tərəh tətətig lan.

³ Suah u tətətig əmə əpəha e suvət. Ko kəsaskəlīmian, kəni kəruru min nəlisian e niləuis uə sen.

⁴ Nian tepət kotəlis nəhlmin mine nəhlkin mine e sen. Mətəu nian rəfin tətətuuv-eatuuv sen, kəni matohratuuv-ohratuuv sen e nəhlmin mine nəhlkin mine, kəni məsanən pik məsəhmenian e iətəmi kəti məmə otaskəlim.

⁵ Kəni lapin mine nərauiə min mine nian rəfin, in tətən əpəha e suvət, mine əpəha e nitəuət min, in pisin əmə, mətagət əfəməh, kəni matətəi aru in e kəpiel asilə min.

⁶ Nian suah u təmafu Iesu əpəha isəu tətəuva əhanəh, kəni təmaiu muvən meiuaiu misin=pən nəulin ohni.

⁷⁻⁸ Iesu təni məmə, “!Ik narmin tərəh, iet e suah u!” Mətəu narmin tərəh kəha təmagət əfəməh məmə, “!Iesu, ik Nəti Uhgın İlis! ?Nəmuva məmə onəkəhro lak? !Upəh əmə iəu! ! İatisiai ik e nərgi Uhgın məmə onəsolian nalpiniən kəm iəu!”

⁹ Kəni Iesu təmətapuəh ohni məmə, “?Ik nərgəm pəh?” Mətəu təni məmə, “Nərgək u, Nımənin Tepət, mətəu-inu itimah tepət.”

¹⁰ Kəni kəmotəni=pən əskasik kəm Iesu motisimaru motisimaru məmə otəsahli pətigəmiən ilah əha ikin əha.

¹¹ İkin əha, pikəh min tepət pik kəutahlu əpəha e nikali nitəuət u.

¹² Kəni narmin tərəh min əha kəməutasək=pən o Iesu məmə, “Kəsi, ahli=pən-to itimah iəkəhuvən o pikəh min əpəha, megəhan e timah iəkəhuvən motətig əpəha e lah.”

¹³ Kəni Iesu təmegəhan e lah məmə okəhuvən, kəni narmin tərəh min əpəha kəmoħiet e suah kəha məhuvən əpəha e pikəh min. Pikəh min əha kotəhmen e tu-tausin. Kəni pikəh min ilah rəfin kəmotaiu məteiuaiu e nıpatu, kəni motiuvig=pən e nəhu motəmmim.

¹⁴ Kəni nətəmimi nətəm kəutaugın pikəh min u, kəmotaiu məhuvən motəni pətigəm nati u kəm nətəmimi min əpəha e taun rəhalah, kəni motəni tuvən məpəköl əpəha lahuənu min. Kəni nətəmimi tepət kəməhuva məmə okotafu-to nati u məmə kəməhro lanu.

¹⁵ Nian kəməhuva o Iesu, kəni motafu suah u narmin tərəh min kəmautatig lan aupən, tinəpəh nalməlian kəni minuvən e napən mətəharəg, kəni narmilah təmiuvig ohni kəni motəgin.

¹⁶ Kəni nətəmimi min u kəmotəh nati əhruahru e nəhmtilah, kəmotənuş kəm ilah min nəuvein nati u kəmotəh Iesu təmol e suah u mine pikəh min.

¹⁷ Mətəu nətəmimi min u e nitəni u kəmotəni=pən əskasik kəm Iesu məmə otatuvən məsatigian əha imalah ikin.

¹⁸ Kəni nian Iesu tinitəlig=pən min məmə otuvən e bot, mətəu suah u narmin tərəh min kəməutatig lan, təmolkeikei pik məmə otuvən ilah Iesu mine, kəni mətəni=pən kəm Iesu məmə, “Egəhan lak, pəh iəkuvnə kitah min itəmah.”

¹⁹ Mətəu Iesu təməsegəhanian, mətəu təməni=pən kəm in məmə, “İtəlig=pən imam ikin, kəni manus kəm nətəmi imam ikin nati nak iətəm Uhgın ilis agin təmol kəm ik, kəni məmə in təmasəkəhruin ik.”

²⁰ Kəni təmuven əpəha ikin Tekapolis mətəni pətigəm natimnati iətəm Iesu təmol kəm in. Kəni nian nətəmimi kəmotətəu, kəni kəmotəuit pik ohni.

Pətauəhli kəti iətəm tatimis mine pətəkəku kəti

iətəm təmimis

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Kəni Iesu mine kəməhuvən min e bot mohtəlig=pən e nəve nitəni=pa e lek, mətəu nımənin nətəmimi kəməhuva ohni mohtəlau lan e nıkalkali lek.

²² Kəni iətəmi kəti, nərgin u Jaerəs, in iətəmi asoli kəti rəha nimə rəha nuhapuminian, təmeruh Iesu kəni tuva misin=pən nəulin ohni.

²³ Kəni mətapuəh o Iesu mətəkeikei kəm in o nasiruiən məmə, “Nətik pətəkəku tatimis pik otəsuvəhian timis. !Pale, va-to kian nəkələhu=pən nəhlməm lan pəh tasanən”

²⁴ Kəni Iesu təmitəu=pən suah u mian, kəni nīmənin nətəmimi tepət kəmoħuərisig mohtəlau lan məutəhgi ilah min.

²⁵ Kəni pətan kəti təmuva o Iesu iətəm tatos nīmisiən rəhalah nīpətan nian rəfin əmə, minos nu tueləf.

²⁶ Kəni təmuvən o toktə tepət, kəni mərəkin rəfin rəhan məni e lah, mətəu uək rəhalah kəmotol tətəu pik nahməiən. Mətəu rəhan nīmisiən təməseiuaiuiən, nīmisiən təməri nəuvetin min.

²⁷⁻²⁸ In təmos nəghatiən e Iesu, kəni nikin təməhti məmə, “Nəmə iəkek əmə rəhan nififi napən, kəni rəhak nīmisiən otol naunun.” Kəni tol lanəha, təmuva maliuək muərisig e lah, misipən e nəmtah Iesu ikin, kəni meapən mek rəhan nififi napən.

²⁹ Nian təmek nififi napən rəha Iesu lanəha, kəni rəueiu agin min rəhan nīmisiən təməhtul, kəni təmətəu əmə e nīpətin məmə in tinəuvir.

³⁰ Kəni rəueiu agin min əmə, Iesu təmətəu məmə nəsanəniən nəuvetin təmiet lan, kəni təmeirair mətapuəh məmə, “?Pəh təmek rəhak napən?”

³¹ Mətəu rəhan min nətəmimi kotəni məmə, “Ei, afu-to. Nətəmimi kəutəhgi-əhgi rəkis pikin ik. ?Təhro nətəni lanko məmə ‘pəh təmek iəu?’”

³² Mətəu Iesu təmətəsal məmə oteh-to məmə pəh təmek.

³³ Kəni əmeiko pətan u tinəhrun məmə nian in təmek napən rəha Iesu, rəhan nīmisiən tinikə. Kəni tinəhrun məmə Iesu tətəsal lan. Tol lanəha, tinatəgin mətərəmrumin muva meiuaiu misin=pən nəulin o Iesu mətəni=pən natimnati rəfin kəm in.

³⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nəhatətəiən lak, ninuva minəuvir. Kəni atuvən, pəh nəməlinuiən rəha Uhgın tətətig ohnik. Rəham nīmisiən tinikə!”

³⁵ Nian Iesu təmətəghati əhanəh kəm pətan u, kəni nətəmimi nəuvein kəmotəsipən əpəha ima Jaerəs ikin məhuva motəni=pən kəm Jaerəs məmə, “Nətim pətəkəku tinimis rəkis. Mə iəgəton təsuvaian, məsoliən namuliən kəm in.”

³⁶ Mətəu Iesu təməsətəligiən e rəhalah nəghatiən, kəni məni=pən kəm Jaerəs məmə, “Səginian, məsoliən nikim tərəh. Əhatətə əmə lak.”

³⁷ Kəni Iesu təməniəhu nətəmimi məmə okəsoħuərisigian e lau, kəni mit əmə Pitə mine Jemis mine pian Jon məhuvən.

³⁸ Kəni kəməhuvən əpəha ima Jaerəs ikin motafu nətəmimi tepət kəməhuva məutasək əuiləuil.

³⁹ Kəni Iesu təmuvən əpəha imə məni=pən kəm lah məmə, “?Nəutagət pik lanu o nak? ?Kəni məutasək pik o nak? Pətəkəku u təsimisiən, tətəpili əmə.”

⁴⁰ Kəni nətəmimi kəmotələh əuvsan lan. Mətəu Iesu tətəhli pətigəm ilah məmə okohiet məhuvən əpəha ihluə. Kəni mit əmə rəhan iətəmimi milahal mine məmə mine tatə rəha pətəkəku u məhuvən əha tətəpili ikin.

⁴¹ Kəni Iesu təmos nəhlmən, məni e rəhalah nəghatiən məmə, “*Talitə kum.*” Nīpəti nəghatiən u təni məmə, “!Pətəkəku, iətəni=pinə kəm ik məmə onəkəhtul!”

⁴² Kəni rəueiu min əmə, pətəkəku əha təməhtul minətəliuək. (Pətəkəku u tinos nu tueləf.) Nian kəmotafu nati u Iesu təmol, kəni narmilah təmiuvig pik ohni.

⁴³ Kəni Iesu təməni=pən əskasik kəm nətəmi min u məmə, “Onəsotəni pətigəmiən nati u kəm iətəmi kəti.” Kəni matig məni=pən min kəm lah məmə okotəfən nauəniən kəti kəm pətəkəku u tun.

6

*Nätəm Nasərit
kəməsotisiaian Iesu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ Iesu tāmiet ikin əha kəni rəhan mīn nətəmimi kəməhuərisig lan məhuvən əpəha iman ikin.

² Kəni e nian rəha Sapət, Iesu təmuvən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən mətəgətun nətəmimi. Kəni nətəmimi tepət nətəm kəmotətəu rəhan nəghatiən, kəmotauit pik ohni motəni məmə, “?Ei nəman, kəruru məmə suah əpəha təmos iə natimnati mīn əpəha? ? Kəruru məmə təmos iə neinatigiən tol lanəha? ?Uə kəruru məmə təməhro lanəha matol nati apispis mīn əpəha?”

³ Kitah kotəhrun əmə məmə suah kəha iol əmə nimə. In nətī Meri, pia Jemis, Josīs, Jutəs mīne Saimon. Kəni kitah rəhan mīn kakə mīn kəutan.” Kəni nīkilah təsagiəniən ohni kəni motəuhlin nəmtahlah ohni.

⁴ Mətəu Iesu təni məmə, “Təni rəha Uhgīn kətisiai pik in ikin mīn rəfin. Mətəu rəhan mīn əmə, mīne nətəmi iman ikin kəsotisiaian.”

⁵ Kəni ikin əha, ko təsolian nati apispis kəti ikin, mətəu təmələhu=pən əmə nəhlmin e nətəm kautohmis nəuvein, kəni kotəmiəgəh mīn.

⁶ Kəni Iesu narmin təmiuvig pik o nətəm iman ikin mətəu-inu kəsotolkeikeiən məmə okotəni nīpəhriənian lan. Kəni təmaliuək muvən lahuənu mīn rəfin, mətəgətun nətəmimi.

*Iesu təmahlipən
rəhan nətəmimi tueləf
məmə okəhuvən e nītəni mīn
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)*

⁷ Kəni matig mauin mīn e rəhan tueləf nətəmimi kəhuva ohni, kəni mahli=pən ilah keiu-keiu. Təməfən nəsanəniən kəm lah o nəhgi pətigəmiən narmin tərəh mīn e nətəmimi.

⁸ Kəni məni=pən nəghatiən u kəm lah məmə, “Onəsotosiən nati kəti e rəhatəmah naliuəkiən, mətəu onəkotos əmə kasikin rəhatəmah. Onəsotosiən məni kəti e pauis rəhatəmah, kəni məsotosiən pīret, uə kətim, uə nati kəti.

⁹ Onəkəhuvən e put, mətəu onəsotosiən sot keiu.

¹⁰ Nəmə onəkəhuvən əpəha ima iətəmi kəti ikin, kəni otapili əmə e rəhan nimə motatig motətəuarus mohiet lahuənu əha.

¹¹ Kəni nəmə onəkəhuvən e lahuənu kəti, mətəu nətəmimi nəuvein kəsotolkeikeiən məmə okotit itəmah nəkəhuvən e rəhalah nīpəgnəua nimə, uə okəsotətəligiən e rəhatəmah nəghatiən, kəni nian nautohiet e rəhalah lahuənu, nəkotəkeikei motohrapispis rəkis nīməulul e nəhlkītəmah məmə ilah okotəhrun məmə nəmotəuhlin=pən pəhriən nəmtahtəmah o lah motəpəh agin ilah.”

¹² Kəni kəmhiet məhuvən motəni=pən kəm nətəmimi məmə okotəuhlin nətəligiən rəhalah, motəpəh pəhriən nolian tərəh mīn, kəni məhuvən o Uhgīn.

¹³ Kəni motəhgi pətigəm narmin tərəh mīn tepət e nətəmimi, kəni motol=pən oiel e nətəmimi mīn u kautohmis, kəni motol vivi ilah.

*Kig Herot Antipas
təməni məmə Jon Bəptais
tinəmiəgəh mīn*

(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

¹⁴ Kəni Kig Herot Antipas təmətəu nəghatiən rəha Iesu tinuvən mīnapəköl e nītəni mīn rəfin. Kəni nətəmimi nəuvein kotəni məmə in Jon Bəptais əpə tinair=pa mīn mol tatos nəsanəniən o nolian nati apispis mīn.

¹⁵ Mətəu nətəmimi nəuvein mɪn kotəni məmə in Elaijə, nəuvein mɪn kotəni məmə in iəni kəti rəha Uhgɪn mətəu təhmen e iəni mɪn rəha Uhgɪn aupən.

¹⁶ Mətəu Kig Herot Antipas tətətəu, kəni məni məmə, “!Jon Bəptais əpəha! Iəməuəhtuv rəkis rəhn-kapə, mətəu tɪnəmiəgəh mɪn.”

*Nolian iətəm Kig Herot Antipas
təmoħamu Jon Bəptais lan.*

(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

¹⁷⁻¹⁹ Kig Herot Antipas təməni lanəha mətəu-inu in təmol nati kəti təsəhmenian. Pian Filip təmatit pətan kəti nərgɪn u Herotias muol marit, kəni Kig Herot Antipas titirəkis pətan u ohni muol mɪn marit. Kəni Jon tətətəni=pən kəm in məmə, “Nətətgəhli Lou. Təsəhmenian məmə onəkɪt pətan rəha piam.” Kəni Herotias tətətəu nəghatian u kəni mətəməki e Jon ohni, kəni molkeikei məmə okoħamu, mətəu kəpə, Kig Herot təsəgəhanian.

Mətəu təmolkeikei məmə otol rəhan pətauəhli nɪkin tagian, kəni mahli=pən rəhan mɪn nətəmimi kəhuvən motaskəlɪm Jon motəlɪs-ərain, kəni motələs məhuvən motləfən e kaləpus.

²⁰ Mətəu Kig Herot Antipas tətisiəi Jon məhrun məmə in iətəmi asim, kəni in iətəmi əhruahru kəti mol tateh vivi kəni məsoħamuiən. Nian tepət tətəu nəghatian rəha Jon, kəni tɪnəruru əfəməh, mətəu tolkeikei məmə otətəlɪg lan.

²¹ Matuvən matuvən Herotias tɪnos rəhn maru Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmair lan. Kig təmauin ərəfin e nətəmi asoli rəhan mɪn, mɪne nətəmi asoli rəha rəhan soldiə mɪn, mɪne nətəmi asoli rəha nətəm Kaləli, məmə okəhuva motəh motəuən.

²² Kəni e nian əha, pətan mɪtə u nətɪ Herotias təmuva imə matol danis e nəhmtɪlah. Kəmoteruh təmol danis kəni nɪkɪlah təmagian pɪk ohni. Kəni kig əha təmənɪ=pən kəm pətan mɪtə əha məmə, “Nəmə nəkolkeikei nak, nəkətapuəh lan ohniəu, kəni iəkəfinə kəm ik.”

²³ In təmənɪ əskasɪk kəni mos nonauvil ohni məmə, “Nati nak nəkolkeikei kəni nəkeasɪə lan ohniəu, iəkəfinə. Nati əpnəpɪn nəmə iəhgɪn təhmen e nɪpɪlga rəhak natimnati, mətəu iəkəkeikei məfinə.”

²⁴ Kəni pətan mɪtə əha təmuven əpəha ihluə mətəpuəh o rəhan məmə məmə, “?Məmə, oɪəkəasɪə o nak e kig?” Mətəu rəhan məmə tənɪ məmə, “Uvən measɪə o rəhn-kapə Jon Bəptais.”

²⁵ Kəni pətan mɪtə əha təmaiu ueiuəhai əmə muven əpəha imə o kig kəni məni məmə, “!əkəkeikei rəhn-kapə Jon Bəptais u rəueiu əmə, kələhu=pən e pilet kəti.”*

²⁶ Kəni nati u təmol kig nɪkin təpəou pɪk, mətəu ko təsəpəhian, mətəu-inu təmos rəkis nonauvil e nəhmtɪ nətəmimi u kəməhuva o lafet.

²⁷ Kəni mahli=pən rəhan kəti soldiə məmə otaiu əmə muven mələs rəhn-kapə Jon Bəptais muva. Kəni soldiə əha təmuven əpəha e kaləpus, kəni moħatuv rəhn-kapə Jon Bəptais,

²⁸ kəni mələhu=pən e pilet kəti mələs muva, kəni məfən kəm pətan mɪtə kəha, kəni tələs muven kəm rəhan məmə.

²⁹ Nian nətəmimi mɪn rəha Jon Bəptais kəmotətəu nətəmimi kəmotanus nati u kəmol e Jon, kəni kəməhuvən motələs nɪpətɪn məhuvən moħtənim e nɪpəg kəpiel kəti.

*Nətəmi tuələfrəha Iesu kəmoħtəlɪgpa mɪn ohni
(Luk 9:10)*

³⁰ Kəni aposil mɪn rəha Iesu kəmoħtəlɪg=pa mɪn ohni, kəni motənɪ=pən natimnati rəfin iətəm kəmotol, mɪne nəghatian mɪn iətəm kəmotəgətun nətəmimi lan.

6:17-19 Lev 18:16 * **6:25** ?Pətan u tətətapuəh o rəhn-kapə Jon e pilet o nak? Məmə okəhrun əhruahru məmə tɪnimis, mɪne o nol əuvsanian in. **6:30** Luk 10:17

³¹ Mətəu nətəmimi tepət kəutəhuva mautəhuvən, kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi kinotəruru nauəniən mine nəmeigiən mine. Kəni Iesu tənī=pən kəm lah məmə, “Pəh-to kəhuvən-to əpəha ikin kəti nətəmimi kohkə ikin, kəni nəkotəmeig nəuvetin.”

³² Kəni ilah əmə məhuvən e bot kəti minautəhuvən əpəha ikin nətəmimi kohkə ikin.

*Iesu təmaugin
nəman faif tausin*

(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17; Jon 6:1-14)

³³ Mətəu nətəmimi tepət kəmotafu ilah nian kəməhiet, kəni motəhrun ilah. Kəni kəməhiet e lahuənu min motaiu motaupən e lah, məhuvən əpəha kautəhuvən ikin.

³⁴ Nian Iesu təmuvəri e bot mafu nīmənin nətəmimi tepət kəməhuva rəkis, kəni nikin təmepət pik o lah, mətəu-inu kotəhmen əmə e sipsip min nətəm iətəmimi tikə o neruh vivian ilah. Kəni təməhtul mətəgətu ilah e natimnati tepət.

³⁵ Kəni mətəuarus tinəhnaiuv, kəni nətəmimi rəha Iesu kəməhuva motənī=pən kəm in məmə, “Nəpinəpu, kəni ikinu ikin nətəmimi kohkə ikin.”

³⁶ Təuvir məmə onəkahli=pən-tə nətəmimi kautəhuvən e lahuənu min, mine əpəha ikin min, məmə okotos nəhmti niglah nauəniən.”

³⁷ Mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Kəpə, itəmah əmə. Nəkotaugin nətəmimi min əha.” Mətəu kotənī məmə, “!Nak! ?Nəkəmə oiəkəhuvən motəraki e məni asoli agin u tuhanrit tənariəs o nosiən pīret lan u o nauginiən nīmənin nətəmimi u?”†

³⁸ Mətəu Iesu tənī məmə, “?Nautos pīret kuvəh? Əhuvən-to moteh-to.” Kəməhuvən moteh məmə, “Pīret faif, kəni nəmu keiu.”

³⁹ Kəni Iesu tənī=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotol nətəmimi kotəharəg e nimanuvehli fifti-fifti mine uan-hanrit-uan-hanrit,

⁴⁰ kəni kəmotəharəg lanəha fifti-fifti mine uan-hanrit-uan-hanrit.

⁴¹ Kəni Iesu təmos pīret faif mine nəmu mil u keiu, kəni məsal-pəri əpəha e neai məfaki=pən lan, kəni məhapu pīret u məfən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotəuəri e nətəmimi. Kəni matig mos min nəmu mil u keiu məhapu məuəri kəm nətəmimi.

⁴² Kəni nətəmimi rəfin kəmotəuən nərfilah tasisi,

⁴³ kəni motəpəh nīpispisi pīret u mine nəmu mil u, kəni nətəmimi min rəha Iesu kəmotəpei=pən e kətim asoli tueləf kotəri vivi.

⁴⁴ Kəni nətəmimi min u kəmotəuən, nəman e lah kotəhmen e faif-tausin.

*Iesu təmaliuək e nəhue nəhu
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)*

⁴⁵ Kəni rəueiu agin min, Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotələs bot kəti motaupən məhuvən e nəve nītənī=pən əpəha ikin kəti nərgin u Petsaitə, mətəu in otatig mahli=pən pīpim nətəmimi kautəhuvən imalah min ikin.

⁴⁶ Nian tinəuiəhruin rəkis nətəmimi, mahli=pən ilah kautəhuvən, kəni muvən əpəha e nītəuət məmə otəfaki.

⁴⁷ Kəni tinəpinəpu, bot tinuvən əpəha e nəlugin əhruahru əpəha e lek, mətəu Iesu tətən pisin əmə əpəha ipari.

⁴⁸ Kəni mafu ilah kəutasuə məutasuə mətəu kinotəpəou mətəu-inu nīmətəgi tatoh ilah. Kəni lapin iuəkir o nianiən, kəni taliuək e nəhue nəhu mətuva. Təmalieuək muva, məmə otəpirəkis ilah.

⁴⁹⁻⁵⁰ Kəni nian nətəmimi min rəha Iesu kəmotafu tətaliuək e nəhue nəhu mətuva, kəni nīkilah təhti məmə narmi iətəmi kəti. Kəni ilah rəfin kəmoteruh, kəni motəgin məutearəg əfəməh. Mətəu rəueiu agin əmə, Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “!Ei, nikitəmah təhtul məha-məha. Iəu əmə u. Sotəginian!”

6:34 Nam 27:17; Mat 9:36 † **6:37** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tu-hanrit tənariəs təhmen e tu-hanrit-tausin vatu (200,000 vatu). **6:44** Mak 8:1-9 **6:46** Luk 5:16 **6:49-50** Luk 24:37

⁵¹ Kəni məri e bot ilah min ilah, kəni nımətagi təmeiuaiu, kəni kəmotauit pik ohni,
⁵² mətəu-inu rəhn-kapə lah tiəkis. Kəmotafu pau Iesu təmaugin nətəmimi tepət e pıret nəuan nəuvin əmə, mətəu ilah kotəruru əhanəh məmə in pəh.

*Iesu təmol vivi nətəm kautohmis əpəha Kenesəret
 (Mat 14:34-36)*

⁵³ Kəməhuvən e nəve nıtəni=pən məhuvəri əpəha ikın kəti nərgin u Kenesəret, kəni motiuvı-ərain bot ikın.

⁵⁴ Nian kəməhuvəri ikın əha, nətəmimi min ikın kəmotəhrun uəhai əmə məmə in Iesu.

⁵⁵ Kəni kəmotaiu məhuvən əpəha lahuənu min mautəni=pən kəm nətəmimi. Kəni nian kotətəu məmə Iesu əha ikın əha, kotəmki nətəm kautohmis e rəhalah min pet məhuva ohni.

⁵⁶ Kəni ikın min rəfin Iesu tatuvən=pən ikın e lahuənu əlkələh min, mine lahuənu asoli min, mine ikın min rəfin titəlau, nətəmimi kotəmki nətəm kautohmis mohiet motəlin əmə ilah əpəha e makit ikın. Kəni kəmotəkeikei mautəni=pən kəm Iesu məmə oteğəhan e lah kotek əmə nıfifi napən rəhan. Kəni nətəmimi rəfin u kəmotek rəhan kot kəmotəvır e rəhalah nımisiən.

7

*Nətəmi asoli min kəmotəməki e Iesu o kastım rəhalah
 (Mat 15:1-9)*

¹ Kəni Farəsi nəuvein mine nəgətun nəuvein rəha Lou, kəmotəpən əha Jerusiləm, mətəharəg ilah Iesu.

² Kəni kəmotafu məmə nətəmimi min rəha Iesu nəhlmilah tamikmik kəni məsoteikuasiən e noliən rəha Farəsi min, kəni motəuən.

³ Farəsi min, mine nətəm Isrel tepət, kəmautohtəu=pən əhruahru kastım rəha tipilah nuvəh min. Kəutəkeikei moteikuas e nəhlmilah e noliən kəti, kəni uərisig lan, kotəhrun nauəniən.

⁴ Kəni nian kotsipən e makit məhuva, məsotəuən pipimiən, motəpən moteikuas e nəhlmilah, uərisig kəmanotəuən. Kəni mautohtəu=pən natimnati tepət min lanəha iətəm kəmos o tipilah nuvəh min. Kəni kastım əhruahru əha ikın rəha neikuasiən e sospən, mine kap, mine pesin u kəmol e aiən.

⁵ Kəni inu Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou kotətapuəh o Iesu məmə, “!Təhro rəham min nətəmimi kəsotohtəu-pəniən kastım rəha tipitah nuvəh min!? !Təhro kəsoteikuasiən e nəhlmilah ko məpanotəuən, kəni mautol lanəha!?”

⁶ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Aupən Aiseə təməni pəhriən nian təməni pətigəm əhruahru nəghatiən rəha Uhgın mətəni e təmah məmə itəmah nəfəki eiuə min. In təməni məmə,

‘Uhgın tənı məmə nətəmimi min u kəutisiəi iəu e nəghatiən əmə rəhalah, mətəu nıkilah tətən=pən əpəha isəu.

⁷ Məutəfəki kəm iəu o nati əpnapin əmə, mətəu-inu ilah kəutəgətun nətəmimi e lou iətəm iətəmimi əmə təmol mətəni məmə lou rəha Uhgın, mətəu kəpə.’ ”

⁸ Kəni Iesu təməni min kəm lah məmə, “İtəmah nəutəpəh Lou rəha Uhgın mautohtəu=pən əmə kastım rəha iətəmimi.”

⁹ Kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəutəfəri pik o noliən əpətu rəhatəmah məmə nəkotəpəh Lou rəha Uhgın kəni mautohtəu=pən aru əmə kastım rəhatəmah.

¹⁰ Mosis təməni məmə, ‘Onəkisiəi rəham tatə mine məmə. Nəmə iətəmi kəti tətəghati rah e rəhan tatə mine məmə, okəkeikei kohamu.’

¹¹ Mətəu itəmah nəkotəni məmə, iətəmi kəti nəmə təpəh nasiruiən e rəhan tatə mine rəhan məmə kəni məni=pən kəm lau məmə, ‘Rəhak u nati u iəkəmə iəkəsiru e təlau lan,

mətəu iəmələhu əmə məmə rəha Uhg̃in. Kəni nati kətəfən kəm Uhg̃in ko kəsoliən nati kəti lan.'

¹² “Kəni kastim rəhatəmāh tətəgəhan məmə suah kəti təhrun nəpəhiən nasiruiən e rəhan tatə mine rəhan məmə e noliən əha. Kəni inu təsisiəiən ilau.

¹³ Mətəu e noliən əha, nəutəgətun nətəmimi e rəhatəmāh kastim məmə in nati agin, kəni motol nəghatiən rəha Uhg̃in tatol əmə nati əpnapin lan. Kəni natimnati min tepət min lanəha itəmāh nautol.”

*Nati tol nətəmimi kotərah
e nəhmti Uhg̃in*

(Mat 15:10-20)

¹⁴ Kəni Iesu təmauin e nimənin nətəmimi məmə okəhuva iuək̃ir ohni kəni tənī=pən kəm lah məmə, “Otətəlig vivi-to lak məmə nəkotəhrun noliən rəha nauəniən mine neikuasiən.

¹⁵ Nati iətəmimi tatun təsoliən iətəmimi tamikmik e nəhmti Uhg̃in, mətəu nati tatsipən e niki iətəmimi tatol iətəmimi tətamikmik e nəhmti Uhg̃in.”*

¹⁷ Nian Iesu təmiet rəkis e nimənin nətəmimi u, kəni muvən əpəha imə, kəni rəhan min nətəmimi kotətapuəh o nīpəti nəghatiən min u kəm in.

¹⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə təhro itəmāh min rəhn-kapə təmah tikə. Onəkotəkeikei motəhrun məmə natimnati iətəm iətəmimi tatun in təhmen əmə e nati ihluə təsoliən iətəmimi tətərah e nəhmti Uhg̃in.

¹⁹ Mətəu-inu tun kəni təsuvəniən e nikin, mətəu tatuvən e nisigan, kəni matiet min.” (E nəghatiən əha Iesu təməni pətigəm məmə nauəniən rəfin katun təuvir e nəhmti Uhg̃in.)

²⁰ Kəni tənī məmə, “Mətəu nati iətəm tatiet e niki iətəmimi, in tol iətəmimi tətamikmik e nəhmti Uhg̃in.

²¹ Mətəu-inu niki iətəmimi tətəhti natimnati tərah tepət, kəni nətəmimi kautol noliən tərah min u: nīpətan mine nəman mine, kautit oneuən ilah min; kəutakläh; kautohamu iətəmi;

²² kəutakläh e pətan rəha iətəmi pisin; kəutaumis pik o natimnati; kautol təfagə tərah min; kəuteiuə; kautit əpnapin əmə nīpətan mine nəman; kautetet; kəutəni nīkali iətəmi; kəutəfəri ilah; kəutalməli.

²³ Noliən tərah min əha, ilah kəha kautsipən e niki nətəmimi kəni mautol ilah kotamikmik e nəhmti Uhg̃in.”

*Iesu təməhgi pətigəm
narmīn tərah e nati pətan kəti*

(Mat 15:21-28)

²⁴⁻²⁶ Kəni Iesu təmiet u ikinu kəni məsəu-pahav muvən əpəha Fonisiə, ima Nanihluə min e nitəni rəha Siriə, mətətig e nimə kəti iuək̃ir o taun u Taea, mətəhluəig məsolkeikeiən məmə nətəmimi okotəhrun məmə in tətətig əha ikin əha, mətəu ko təsəhluəigian.

Mətəu pətan kəti əha ikin, narmīn tərah tətətig e rəhan pətəkəku. Pətan u təmair ikin əha, kəni in təsəfakiən, in Ianihluə. (Nətəm Isrel kotəni məmə Nanihluə min kotəhmen e kuri.) Nian təmətəu natimnati təuvir min iətəm Iesu tatol ilah, kəni tasək muva misin=pən nəulin ohni məmə otəhgi pətigəm narmīn tərah e rəhan pətəkəku.

²⁷ Mətəu Iesu tənī məmə, “Kəpə. Pəh kotaupən motaugin kəlkələh min. Təsəuviriən məmə okəraki=pən e nauəniən nig kəlkələh min kəm ‘kuri min.’”†

²⁸ Mətəu pətan u tənī məmə, “Nīpəhriəniən iətəmi asoli, mətəu nati əpnapin kuri min, mətəu kəgəhan məmə ilah kautun nīpispisi nauəniən nig kəlkələh min iətəm tatiməgrəg=pən e nīpəg tepil.”

* **7:15** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətēi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatiən u mətəni məmə, “¹⁶ Itəmāh rəfin matəlgitəmāh tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.” **7:15** Uək 10:14-15 † **7:27** “Kəlkələh min” tətəgətun nətəm Isrel, kəni “kuri min” tətəgətun Nanihluə min. Nian koteruh nəghatiən u “kuri” mak u tətətig lan, tətəgətun məmə Iesu in tətəni nəghatiən rəha nətəmimi nəuvein nətəm kəutəni e Nanihluə min məmə “kuri min.”

²⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Mətəu-inu nəmuhəlpin vivi rəhak nəghatiən, uvən-to əpəha imam ikin mafu narmın tərəh tiniet rəkis e rəham pətəkəku.”

³⁰ Pətan u təmaiu muvən iman lahuənu mafu rəhan pətəkəku tətəpili-pəri vivi əmə e rəhan pet, kəni narmın tərəh tiniet rəkis lan.

*Iesu təmol vivi
iətəmimi kəti matəlgin talu məruru nəghatiən*

³¹ Kəni Iesu təmiet ikin əha ima nətəm Taea kəni muvən=pən əpəha Saedon muvən=pən əpəha Tekapolis ikin matuvən əpəha e nəhu Lek Kaləli.

³² Kəni nətəmimi kəmotit iətəmimi kəti nimatəlgin talu kəni məruru nəghatiən məhuva məmə Iesu otələhu=pən nəhlmin lan pəh tətəu təuvir min e nımisiən.

³³ Kəni Iesu təmit suah u mian əpəha isəu nəuvetin o nətəmimi, kəni məfən nəuanəhlmin e nimatəlgin kəni magəh nəhlmin † mələhu=pən e namın.

³⁴ Kəni məsal pəri əpəha e neai, kəni meəhagəhli ohni e rəhan nəghatiən məmə, “!Efata!” Nipətin təni məmə, “!Əuvir-tə!”

³⁵ Kəni əmeiko iətəmi u tinatətəu nati, kəni namın tinəuvir minatəghati vivi.

³⁶ Kəni Iesu təməniahə ilah məmə okəsotəniən nati u kəm nətəmimi. Mətəu nian Iesu tətətəkeikei kəm lah, mətəu ilah kəmotəkeikei motəni pətigəm pik min kəm nətəmimi.

³⁷ Kəmotəuit pik ohni motəni məmə, “Natimnati rəfin iətəm tatol, mətəu in təuvir pik agin. Nətəmimi min u nimatəlgilah talu kinautətəu nati, mine nətəmimi min u kotəruru nəghatiən kinautəghati.”

8

*Iesu təmaugin
nətəmimi fo-tausin*

(Mat 15:32-39; Mak 6:35-44)

¹ E nian kəti min, nətəmimi tepət kəməhuva min ohni, kəni mətəu niglah nauəniən tinikə. Kəni Iesu təmauin e rəhan min nətəmimi kəhuva kəni təni=pən kəm lah məmə,

² “Nikik tinahmə pik o nətəmimi min əpəha mətəu-inu, kəməhuərisig lak minotos rəkis nian kisil, kəni rəueiu əha, niglah nauəniən tinikə.

³ Nəmə iəkəhli=pən ilah kautəhuvən əha rəueiu, kəni sueiuei otoh ilah, kəni nəhmtilah otəpin e suaru, mətəu-inu kəməsotəuəniən nuvəh, kəni nəuvein kəmotəpən əpəha isəu.”

⁴ Kəni rəhan min nətəmimi kəmotətəpuəh ohni məmə, “? Okos iə pıret təhmen o nauginən ilah? In u ikinu nati tikə ikin, nətəmimi kəsotətiğin ikin.”

⁵ Kəni Iesu tətəpuəh o lah məmə, “? Nautos pıret kuvəh?” Mətəu kotəni məmə “Səpin.”

⁶ Kəni təmən=pən kəm nətəmimi məmə okotəharəg, kəni tos pıret u məfəki məni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni məhapu məfən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotəuəri e nətəmimi, kəni ilah kəmotol lanəha.

⁷ Kəni kəmos min nəmu əlkələh nəuvein motəfən kəm Iesu, kəni Iesu təfəki kəm Uhgın ohni kəni məfən min kəm lah məmə okotəuəri kəm nətəmimi.

⁸⁻⁹ Kəni nətəmimi min u Iesu təmaugin ilah kotəhmen e fo-tausin, kəmotun nauəniən nərfilah tasisi, kəni motəpəh nıpıspısi nauəniən, kəni kaipei=pən e kətim asoli səpin kotəri.

¹⁰ Kəni Iesu təhli=pən nətəmimi kautəhuvən imalah min ikin. Kəni ilah rəhan min nətəmimi kəməhuvən e bot məhuvən əpəha e nitəni Talmanutə.

*Farəsi min kəmotəni məmə okotəh nəmtətiən kəti
(Mat 16:1-4)*

† 7:33 E nian min əha, nətəmimi nikilah təhti məmə nəunəhuatəmi in təhmen e mərsin kəni tətəsirə e nımisiən. 7:36 Mak 1:43-45 7:37 Aes 35:5

11 Kəni Farəsi mɪn nəuvein kəməhuva o Iesu mautorgəhu kəm in motəni=pən kəm in məmə otol-to nəmtətian asoli kəti pəh kotəhrun məmə in təmsipən pəhriən o Uhgɪn, uə kəpə.

12 Kəni Iesu nɪkin təməpəou, kəni təmeəhagəhli o lah kəni məni məmə, “?Kərmə təhro nətəmimi mɪn u rəueiu mɪne kotəni məmə okotafu-to nəmtətian kəti? Mətəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə ko kəsoliən nəmtətian kəti kəm təmah.”

13 Kəni məpəh ilah məhuvən e bot məhuvən əpəha e nɪkali nəhu nəven=pən.

*Is rəha Farəsi mɪn mɪne
is rəha Kig Herot Antipas
(Mat 16:5-12)*

14 Rəhan mɪn nətəmimi kəmotalu e nəmkiən pɪret təhmen mətəu kəmos əmə kətiah əmə məhuvən e bot.

15 Kəni Iesu təməuvahag kəm lah məmə, “Onauteh vivi itəmah o is rəha Farəsi mɪn mɪne is rəha Herot Antipas.”

16 Kəni kəmotəni=pən kəm lah mɪn məmə, “Tətəni lanəha mətəu-inu kəməsotəmkian pɪret.”

17 Kəni mətəu Iesu tinəhrun rəhalah nətəligian kəni məni məmə, “?Təhro nəutəni nəghatian əha məmə nəməsotəmkian pɪret? ?Təhro itəmah nəsoteruh əhanəhian kəni məsotəhrun əhanəhian? !Rəhn-kəpə təmah tiəkis!

18 Nəhmtitəmah u ikin. ?Təhro nəsotəhian nati? Kəni nɪpəgtəlgitəmah u ikin. ?Təhro nəsotətəuiən nati? !əkəhrun məmə nəmə təhro nɪnotalu e natimnati iətəm kɪnəhuva rəkis.

19 ?Nian iəmos pɪret mɪn əha faif məfən kəm nətəmimi əha faif-tausin kotun, kəni uərisig nəmotaipi nɪpɪspɪsin e kətim asoli kuvəh?” Mətəu kotəni məmə, “Tueləf.”

20 Kəni təmətapuəh mɪn o lah məmə, “?Kəni nian iəmos pɪret əha səpɪn məmə iəkəfən kəm nətəmimi mɪn əpəha fo-tausin kotun, kəni uərisig nəməhuveipi=pən nɪpɪspɪsin e kətim asoli kuvəh?” Mətəu kotəni məmə, “səpɪn.”

21 Kəni təmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu itəmah nəkotəruru əhanəh iəu?”

*Iesu təmol vivi
iətəmi kəti nəhmtin tərəh*

22 Kəni kəməhuvari əpəha ikin kəti kətəni məmə Petsaitə, kəni nətəmimi ikin kəmotit suah kəti nəhmtin tərəh məhuva kəni məutəkeikei o Iesu məmə otələhu=pən nəhlmin lan.

23 Kəni Iesu təmos nəhlmi suah u mian isəu nəuətɪn o lahuənu kəni magəh nəhmti suah u* kəni mələhu=pən nəhlmi mil lan, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Ninəhrun neruhian nati uə kəpə?”

24 Mətəu suah u təməsal pəri kəni məni məmə, “!ətəfu nətəmimi mətəu kotəhmen əmə e nigi mɪn mətəu in əmə u kəutaliuək.”

25 Kəni Iesu təmatig mələhu=pən mɪn nəhlmin mil e nəhmti suah u, kəni nəhmtin tinəhrun neruh vivian natimnati mɪnəpəh nəuau-əuəuiən.

26 Kəni Iesu təmahli=pən məmə otatuvən iman ikin mətəu təməniəhu məmə otəsuvən-pəniən əha lahuənu əha ikin.

*Pitə təməni pətigəm məmə Iesu in Məsaiə əpələ
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

27 Kəni Iesu mɪne rəhan mɪn nətəmimi kəmoht motəsəu pahav məhuvən e lahuənu mɪn u iuəkɪr o nati əpəha Sisəriə Filipai. Nian kəməutəhuvən e suaru kəni tətəpuəh o lah məmə, “?Otəni-to məmə nətəmimi kotəni iəu məmə iəu pəh?”

28 Mətəu rəhan mɪn nətəmimi kotəni məmə, “Nətəmimi nəuvein kotəni məmə ik Jon Bəptais. Nəuvein kotəni məmə ik Elaijə. Nəuvein mɪn kotəni məmə ik iəni kəti rəha Uhgɪn əupən.”

²⁹ Kəni təmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu itəmah nəkotəni məmə iəu pəh?” Kəni Pitə təni məmə, “!IK u Məsaiə† əpələ!”

³⁰ Kəni Iesu təməniəhu əskasik ilah məmə, okəsotəni pətigəmiən in kəm iətəmi kəti.

*Iesu təməghati
e rəhan nīmisiən*

(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

³¹ Kəni təmətəgətun ilah kəni mətəni məmə, “Iəu Nəti Iətəmiimi oiəpanətəu nahməiən o natimnati tepət. Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, mine pris asoli mīn, mine nəgətun mīn rəha Lou okotəməki lak, kəni motohamu iəu, mətəu oiəkös nian kisil ko, kəni məpanəmiəgəh mīn.”

³² Təməni-vivi pau kəm lah, mətəu Pitə təmit Iesu mian əpəha e nikali suaru kəni mətəniəhu əskasik məmə otəsəghatiən lanəha.

³³ Kəni mətəu Iesu təməsal=pən meruh rəhan mīn nətəmiimi, kəni məni=pən kəm Pitə məmə, “!Ik iərmis Setən asoli, ağım muvən isəu ohniəu! Rəham nətəligiən səniəmə rəha Uhgīn, mətəu rəha iətəmiimi əmə.”

Naulisiən e nəni pətigəmiən Iesu kəm nətəmiimi
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

³⁴ Kəni Iesu təməuin rəfin e nətəmiimi, mine rəhan mīn nətəmiimi, məmə okəhuva ohni, kəni məni məmə, “Nəmə iətəmi kəti təni məmə otuərisig lak, otəkeikei malu aru lan, kəni mələs rəhan nigī kəməluau muərisig lak.‡

³⁵ Iətəmiimi iətəm tolkeikei məmə otosmiəgəh rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u, kəni otəmkarəpən e rəhan nəmiəgəhiən itulīn. Mətəu iətəmi otimīs ohniəu mine Nanusiən Təuvir rəhak, in otos nəmiəgəhiən itulīn.

³⁶ ?Nəmə iətəmiimi kəti tatos rəfin natimnati e nəhue niftəni, mətəu uərisig lan otimīs kəni təsosiən nəmiəgəhiən itulīn, in təmol win e nati təuvir kəti, uə kəpə? Kəpə.

³⁷ Ko iətəmi təsəfəniən nati kəti kəm Uhgīn məmə Uhgīn otəfən nəmiəgəhiən itulīn kəm in.

³⁸ “Nəmə nətəmiimi kəutaulis e nəni pətigəmiən iəu mine rəhak nəghatiən kəm nətəmi kəsotəfakiən mautil təfagə tərah, kəni o nian iəu Nəti Iətəmiimi oiəkəva lan, iəu mīn oiəkəulis e nəni pətigəmiən məmə ilah u rəhak mīn nətəmiimi. O nian əha iəkəva itimah nagelo asim mīn e noraipən əhagəhag asoli rəha rəhak tatə.”

9

¹ Kəni Iesu təməni məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, itəmah nəuvein u nəutəhtul u ikinu rəueiu, ko kəsəhmisiən motətəuarus koteruh Narməniğiən Rəha Uhgīn otuva e nəsanəniən asoli.”

Nipəti Iesu təmuva mol pisin
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kəni nian sikis kīnəhuva mīnəhuvən rəkis, kəni Iesu tit Pitə, Jemis, mine Jon, kəni ilahal pisin əmə kiluərisig lan məhuvən əpəha e nītəuət əfəməh kəti, kəni ilah pisin əmə əha ikin. Kəni kəmlafu nipəti Iesu təməuhlin muva mol pisin.

³ Rəhan napən təmuva məruən mətoraip-oraip, ko iətəmi kəti təseikuasiən e napən kəti təruən lanəha.

⁴ Kəni suah milahal əha kəmlafu Elaijə mine Mosis kəmiaiet pətigəm=pa məhləghati ilahal Iesu.

† 8:29 Afın-to e tiksənəri o nəghatiən u “Məsaiə.” 8:29 Jon 6:68-69 8:30 Mak 9:9 ‡ 8:34 Nian nəmə okətu-pəri iətəmiimi kəti e nigī kəməluau, in otəkeikei mələs rəhan nigī kəməluau muvən ikin okətu-pəri ikin. 8:34 Mat 10:38-39; Luk 14:27 8:38 Mat 10:33 9:1 Mak 13:30

⁵ Kəni Pitə təmāni=pən kəm Iesu mēmā, “Iəgətun, təuvir mēmā iəkluva u ikin u. Pəh mihlol nīmauvlulv kīsīl, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.”

⁶ Pitə tinətəghati əpnāpīn əmə mətəu-inu kīnləgīn pīk məhlərəmrumīn.

⁷ Kəni nəpuə təmuva məuveg ilah, kəni kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmsipən əpəha e nəpuə mēmā, “Inu nətik keikei u iəkolkeikei pīk. Onəklətəlig lan.”

⁸ Kəni rəueiu aɡīn mīn, kəmleirair, mətəu kəsleruhīən mīn suah mil, mətəu kəmleiruh əmə Iesu tətəhtul ilahal mīn.

⁹ Nian kəməuteiuaiu e nītəuət məhuvən əpəha ləhtəni, kəni Iesu təmāniəhu əskasīk ilahal mēmā, “Natimnati mīn u nəmleh əpəha ilis e nītəuət, onəslənīən kəm iətəmi kəti mīlətəuarus=pən iəu Nəti Iətəmimi oiəkəmiəgəh mīn e nīmīsiən.”

¹⁰ Kəni ilahal kəmlīsiāi nəghatiən rəha Iesu, mətəu kəməhləni əmə kəm lahal mīn mēmā, “Nəghatiən əha təmāni mēmā otəmīəgəh mīn e nīmīsiən, kəruru mēmā nīpətīn təni mēmā nak.”

¹¹ Kəni kəmlətəpuəh o Iesu mēmā, “?Təhro iəgətun mīn rəha Lou kotəni mēmā Elaijə otəkeikei maupən muva?”

¹² Kəni Iesu təmāni=pən kəm lahal mēmā, “Nīpəhrīənīən, Elaijə otaupən muva mēmā otol vivi natimnati rəfīn. ?Mətəu təhro Nauəuə Rəha Uhgīn təmāni mēmā iəu Nəti Iətəmimi oiəpanətəu nahməiən o natimnati tepət, kəni nətəmimi okoteruh iəu motəuhlin nəmtahlah ohniəu motəpəh iəu?*

¹³ Mətəu iətəni pəhrīən kəm təmahal mēmā Elaijə tīnuva rəkīs, kəni kəmol nati tərāh lan təhmen e Nauəuə Rəha Uhgīn təmāni mēmā okəpanol lanəha.”

Iesu təmāhgi pətīgəm

narmīn tərāh e suakəku kəti

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Nian kəmohtəlig=pə mīn, moteruh nətəmimi nəuvein mīn rəha Iesu, mətəu nīmānīn nətəmimi kəmohtəlau e lah, kəni iəgətun nəuvein rəha Lou mīne nətəmimi mīn rəha Iesu kautorgəhu.

¹⁵ Nian nətəmimi kəmoteruh Iesu, narmīlah təmiuvīg pīk ohni, kəni motaiu məhuva mēmā okotəghati kəm in.

¹⁶ Kəni Iesu təmətəpuəh o lah mēmā, “?Nakəha nautorgəhu ohni itəmah nətəmimi mīn əpəha?”

¹⁷ Mətəu nətəmimi mīn u kəti təni mēmā, “Iəgətun, iəu iəmit nətik muva ohnik mēmā onəkōl vivi, mətəu-inu narmīn tərāh kəti tətātīg lan kəni mol təruru nəghatiən.

¹⁸ Kəni nian narmīn tərāh əpə taskəlīm in, kəni moh mələs iahu morin e nīməulul, kəni nəhun nəuan ruən tatiət, təhmen e nəuauī nītəhi, kəni matīgət-ərain nəhluvīn, nīpətīn tatīkīm kīm. Kəni iəmətəpuəh o rəham nətəmimi mēmā okotəhgi pətīgəm narmīn tərāh u lan, mətəu kotəruru nəhgi pətīgəmīən.”

¹⁹ Mətəu Iesu təni mēmā, “Kəsi, itəmah u nətəmimi rəueiu mīne nəsotəhatətəiən lak. Kərmə oiəkātīg kitah mīn itəmah mətəuarus=pən nian nak nəmanotəhatətə lak. Kəni kərmə onəhɡīn iəpanəmeig e təmah. !Otit suakəku ko məhuva kəm iəu!”

²⁰ Kəni kəmotələs məhuvən o Iesu. Kəni narmīn tərāh əpəha təmafū Iesu kəni tol suakəku u tauit nīpətīn tərəmrumīn pīk, kəni məmei morin əpə ləhtəni e nīməulul məsəuəsəu mətān, kəni nəunəhuan tiet təhmen e sop.

²¹ Kəni Iesu təmətəpuəh o rəhan tatə mēmā, “Təmōl lanəha mīnos nu kuvəh?”

Mətəu rəhan tatə təni mēmā, “Təmətəuəuin e nian təmatəkəku mətəuarus=pə əha rəueiu.

9:7 Uək 3:22; 2Pitə 1:17-18 **9:11** Mal 3:1 * **9:12** Nətəm Isrel rəhalah nətəligiən mēmā nəmə Məsaiə tuva, in otepət e nətəm Rom mīne marmānīg e nətəmimi. Mətəu ilah kəsotətəligiən lanu e Məsaiə mēmā otimis o lah, kəni mosmiəgəh ilah o nos rəkīsīən nalpīniən o təfagə tərāh, kəni məfən nəmiəgəhiən itulin, kəni kotol win e nīmīsiən. **9:12** Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 **9:13** Mat 11:14

²² Kəni nian tepət narmin tərəh kəha tətəh mətləfən əpəha e nigəm mine nəhu məmə otohəmu. Nəmə nəkəhrun noliən, pəh nəkasəkəhrun itimləu masiru e timləu.”

²³ Mətəu Iesu təni məmə, “Nak əha, nəghatiən u məmə, ‘Nəmə nəkəhrun noliən’? Uhgın təhrun noliən natimnati rəfin kəm iətəmimi iətəm tətəhatətə lan.”

²⁴ Kəni rəueiu agin, tatə rəha suakəku u təmagət əfəməh məmə, “Iəkəhatətə lam, mətəu in əmə u rəhak nəhatətəiən təkəku əmə. !Asiru lak məmə rəhak nəhatətəiən otəri mepət!”

²⁵ Kəni nian Iesu təmeruh məmə nətəmimi nəuvein min kinəutaiu minəutuva iuəkir ohni məmə okotafu-to, kəni təni=pən əskasik uəhai əmə kəm narmin tərəh əpəha məmə, “Ik narmin tərəh iətəm natol nimatəlgitəmi tətəlu, kəni mol iətəmi təruru nəghatiən. ! Iəkəni=pinə əhruahru u rəueiu məmə onəkiet e suakəku u, kəni məsuva minian muvən lan!”

²⁶ Kəni narmin tərəh əha təmagət əfəməh mol suakəku əpəha tauit mərəmrumin min u iuəkir agin timis, kəni miet lan. Ko nakafu məmə tinimis rəkis, kəni nətəmimi tepət kotəni məmə tinimis.

²⁷ Mətəu Iesu təmeapən maskəlim nəhlmin miuvi-pəri, kəni təhtul.

²⁸ Iesu təmuvən imə, kəni ilah pisin əmə rəhan min nətəmimi kəutəharəg, kəni kotətapuəh ohni məmə, “?Kərmə təhro iəkotəruru nəhgi pətigəmiən narmin tərəh əpəha?”

²⁹ Mətəu Iesu təni məmə, “Nəfakiən əmə təhrun nəhgi pətigəmiən narmin tərəh min əha lanəha.”

Iesu təməni pətigəm min rəhan nimisiən

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Kəni Iesu mine rəhan nətəmimi kəməhiet u ikinu kəni məhuvən=pən əpəha e nitəni Kaləli ikin, mətəu Iesu təsolkeikeiən məmə okəhrun məmə in əha ikin əha.

³¹ Təmol lanəha mətəu-inu tətəgətun rəhan min nətəmimi. Təməni məmə, “Iəu Nəti Iətəmimi, okegəhan=pən lak kəm nətəmimi kotohamu iəu iəkimis. Mətəu oiəkəkos nian kisil, kəni məpanəmiəgəh min.”

³² Kəni mətəu rəhan min nətəmimi kəsotəhrun vivian rəhan nəghatiən, kəni nikilah tinətəgin o nətapuəhiən e nipəti nəghatiən rəhan.

?Pəh in tepət e lah?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Kəməhiet=pa əpəha Kapeniəm, kəni minəutəhuvən imə kəti. Kəni Iesu təmətapuəh o lah məmə, “?Nak əha nəməutəni e suaru?”

³⁴ Mətəu kinotaulis o nuhalpiniən motəpnəpin əmə mətəu-inu, e suaru kəməutəni məmə pəh in tepət e lah.

³⁵ Kəni Iesu təmətiəhu məharəg, kəni mauin e rəhan nətəmimi tuələf məmə okəhuva-to ohni, kəni təni=pən kəm lah məmə, “Iətəmi tolkeikei məmə in otepət e nətəmimi, in otəkeikei meiuaiu e lah kəni muva məmə in ioluək əmə kəti rəhalah.”

³⁶ Kəni mələs suakəku kəti muva mem aupən e lah, kəni maskəlim məmə,

³⁷ “Kəni iətəmimi iətəm tatos e nikin agiən suakəku təhmen e inu, kəni tatol e nərgək, kəni təhmen əmə məmə tatos iəu e nikin agiən. Kəni iətəmimi iətəm tatos iəu e nikin agiən, kəni təhmen əmə məmə tatos iətəmi u iətəm təməhli=pa iəu.”

*Suah kəti təmol nati apispis
e nərgi Iesu*

(Luk 9:49-50)

³⁸ Kəni Jon təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətun iəmotafu suah kəti tətəhgi pətigəm narmin tərəh min e nərgəm, kəni iəmotəniəhu mətəu-inu səniəmə kitah kəti.”

³⁹ Mətəu Iesu təni məmə, “Sotəniəhuin, mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm kətol nati apispis min e nərgək, ko kəsotəni uəhaiən nəghatiən tərəh lak.

⁴⁰ Iätəmimi iätəm səniəmə rəhatah tikiṃir, in tolkeikei itah.

⁴¹ Iätəni pəhriən kəm təmah məmə, nəmə iätəm tətəsiṃu e təmah, mətəu-inu rəhak u itəmah, kəni Uhgīn otətəou in o rəhan nolian təuvir u, nati əpnəpīn rəhan nasiruiən in nati əkəku əmə təhmen e nəhu tətəfinə kəm təmah məmə nəkotəmnim.”

*Nati tol iätəmimi tətəmei
e rəhan nəmiəgəhiən*

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Kəlkələh mīn u kəutəhatətə lak, nəmə iätəmi kəti tol kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən uə rəhan nəhatətəiən, kəni iätəmi əha, Uhgīn otol nalpīniən asoli kəm in. Kəni nalpīniən əha otəskasik tapirəkis nəmə kətu=pən kəpiel kəti e nentəuin, kəni kahtiuṃət lan əpəha ləuantəhi lokamnim məmə otamnim.

⁴³⁻⁴⁴ “Kəni nəmə nəhlməm tol ik natol təfagə, kəni təuvir məmə nəkətahtuv rəkis məraki lan. † Nəmə nəhlməm kətiəh əmə mətəu onəkəs nəmiəgəhiən itulin, inu təuvir pik mapirəkis aḡin məmə nəhlməm keiu mətəu okəraki=pən lam e niḡəm asoli u naunun tikə.” ‡

⁴⁵⁻⁴⁶ Kəni nəmə nəhlkəm kəti tol ik nətəmei e rəham nəmiəgəhiən, nəkətahtuv rəkis. Nəmə nəhlkəm kətiəh əmə mətəu onəkəs nəmiəgəhiən itulin, inu təuvir pik mapirəkis aḡin məmə nəhlkəm keiu mətəu okəraki=pən lam e niḡəm asoli. §

⁴⁷ Kəni nəmə nəhmtəm kəti tol ik nətəmei e rəham nəmiəgəhiən, nəkələs rəkis. Nəmə nəhmtəm kətiəh əmə mətəu onəkuvən ikin Uhgīn tətarmənig ikin, inu təuvir pik mapirəkis aḡin məmə nəhmtəm keiu mətəu okəraki=pən lam e niḡəm asoli.

⁴⁸ Kəni ikin əha, uhrəl mīn okotətu e niṃətī nətəmimi ikin məsohmisiən, kəni niḡəm tatus ilah kəni matuəu əmə kilpīn ko kəsohapisiən nian kəti.

⁴⁹ “Uhgīn tətəarəgrəg=pən niḡəm e nətəmimi təhmen əmə e sol kətəarəgrəg=pən e nauəniən.

⁵⁰ “?Sol təuvir, mətəu nəmə otisiu, kəni kəruru məmə okəfən mīn nak pəh tətəhiən? Onəkotəkeikei motos sol u təhmen e nolkeikeiən e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni motatig e nəməlinuiən nian rəfin.”

10

*?Təuvir məmə niṃətan mīne nəman okotəpəh ilah mīn,
uə kəpə?*

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Kəni Iesu təmīet ikin əha kəni muvən mīet=pən əpəha e niṃətī əpəha Jutiə e nəven niṃətī=pən e nəhu Jotən. Kəni niṃənīn nətəmimi kəmotuhapumīn=pən mīn ilah mīn ohni, kəni tətəgətun ilah məmə inu tətəgətun ilah mīne nian mīn.

² Kəni Fərəsi nəuvein kəməhuva moteiuə əmə motətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ? Rəhatah Lou tətəgəhan məmə iərman təhrun nəpəhiən rəhan pətan mol difos lan, uə kəpə?”

³ Mətəu Iesu təmətəpuəh o lah məmə, “?Lou nak u Mosis təmələhu aupən kəm təmah?”

⁴ Kəni mətəu kotəni məmə, “Mosis təməgəhan lan məmə nəmə iərman tətəpəh rəhan pətan, kəni təkeikei mətei nauəuə kəti məfən kəm rəhan pətan məmə in tinəpəh mīnol difos lan, kəni ko mənəhli pətigəm.”

⁵ Mətəu Iesu təni məmə, “Mosis təmətei lou ko mətəu-inu rəhn-kapə təmah tiəkis pik.

9:40 Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41** Mat 10:42 † **9:43-44** Inu nəghatiən əuhlin iätəm tətəgətun məmə Iesu tolkeikei məmə kitah okotəkeikei motol uək əskasik o nəpəhiən rəhatah nolian tərəh mīn. Təhmen məmə kəutətahtuv rəkis nolian tərəh. Mətəu in təsolkeikeiən məmə okotərəkīn niṃətītah. ‡ **9:43-44** E kopi əuas mīn nəuvein rəhan Niutestimīn iätəm kəmətēi e nəghatiən Kris aupən, katilpīn nəghatiən kəti mīn e fes 44 iätəm təhmen=pən əmə e fes 48. § **9:45-46** E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestimīn iätəm kəmətēi e nəghatiən Kris aupən, katilpīn nəghatiən kəti mīn e fes 46 iätəm təhmen=pən əmə e fes 48. **9:47** Mat 5:29 **9:48** Aes 66:24 **9:50** Mat 5:13; Luk 14:34 **10:4** Dut 24:1-4; Mat 5:31

⁶ Mətəu e nətəuiniən, Uhg'in təmol natimnati, kəni mol iərman mine pətan.

⁷ O nati əha in əha, iərman otəpanəpəh rəhan tatə mine mamə, kəni mətəuatiḡ ilau rəhan pətan.

⁸ Kəni ilau okiəuva niḡətəilau kətiəh. Kəni rəueiu, ilau səniəmə keiu, mətəu kətiəh əmə.

⁹ Uhg'in tinilḡin ilau kinieuva minuol kətiəh, kəni o nati əha, pəh iətəmiimi kəti ko təsətahtuviən rəhalau natigian."

¹⁰ Kəni Iesu mine rəhan nətəmiimi kəməhuvən əpəha imə, kəni rəhan min nətəmiimi kotətapuəh ohni o nati u.

¹¹ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, "Iətəmi tatol tifos mətəpəh rəhan pətan kəni matit min in piḡin kəti, in tatol təfagə tərāh e rəhan əhruahru pətan.

¹² Kəni təhmen min əmə, nəmə pətan kəti tətəpəh rəhan iərman kəni matitəu=pən in piḡin kəti, in min tatol təfagə tərāh e rəhan əhruahru iərman."

Iesu təməfaki o kəlkələh min

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Kəni nətəmiimi nəuvein kəmotəmki kəlkələh min məhuva o Iesu məmə otələhu=pən nəhlmin e lah məfən nəuviriən rəha Uhg'in kəm lah. Mətəu rəhan min nətəmiimi kəmutəniəhu ilah.

¹⁴ Mətəu nian Iesu təmeruh, kəni niəməha tol, mətəhi ilah məmə, "Pəh kəlkələh min okəhuva ohniəu. Sotəniəhuiən kəlkələh min u, mətəu-inu nətəmiimi min u nikilah təhmen əmə e niki kəlkələh min, ilah u Uhg'in tətərməniḡ e lah.

¹⁵ Iatəni pəhriən kəm təmah məmə, nəmə iətəmi kəti təsəlkeikeiən məmə oteiuaiu məhmen e kəlkələh min u kəti mupəh Uhg'in tərmanig lan, ko in təsatiḡ ahḡaliən Narməniḡian Rəha Uhg'in."

¹⁶ Kəni mos kəlkələh min e nəhlmin, kəni mələhu=pən nəhlmin e lah məmə, "Pəh Uhg'in otəfiḡə rəhan nəuviriən kəm təmah."

Suah kəti rəhan nautə tepət

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

¹⁷ Nian Iesu tinətaliuək matuvən, kəni suah kəti təmai u muva miḡin=pən nəulin ohni məmə, "Iəḡətun təuvir, oiəkəkeikei mol nak u məmə iəkos nəmiəḡəhiən itulin?"

¹⁸ Mətəu Iesu təni məmə, "?Təhro nətəni məmə iəu iətəmi təuvir? Uhg'in piḡin əmə u in təuvir, iətəmi kəti min tikə məmə in təuvir.

¹⁹ Ik ninəhrun rəkis lou min rəha Mosis məmə onəsohamuiən iətəmi, məsakləhiən, məseiuiəiən, məsakləhiən e pətan, onəkəkeikei miḡiai rəham tatə mine mamə."

²⁰ Mətəu suah u təni məmə, "Iəḡətun, lou min u, iatol rəfin ilah nian iəmatəkəku mətəuarus=pa u rəueiu mine."

²¹ Kəni Iesu təməsal=pən əhruahru meh suah u molkeikei piḡ, kəni məni məmə, "Nati kəti min əmə əha ikin onəkol. Uvən mol nətəmiimi kotos nəhmti rəham nautə rəfin aḡin, kəni məfən məni lan kəm nanrah min, kəni ik onəkos nəuviriən tepət əpəha e negəu e neai. Kəni muva, muərisig lak, mol məmə rəhak iətəmiimi."

²² Kəni nian suah u təmətəu nəḡhatian u, kəni nəhmtin təməpəou, kəni nikin təməpəou piḡ ohni, matuvən mətəu-inu rəhan nautə tepət.

*Tiəkis o iətəmi rəhan
nautə tepət məmə otuvən
ima Uhg'in*

(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

²³ Kəni Iesu təməsal=pən meruh nətəmi min əha ikin, kəni məni=pən kəm rəhan min nətəmiimi məmə, "!Nəman! Tiəkis pəhriən o nətəmi rəhalah nautə tepət məmə okəhuvən motatiḡ ahḡəl e Narməniḡian Rəha Uhg'in."

24 Kəni rəhan mɪn nətəmimi kəmotauit pik o nəghatiən rəhan, mətəu Iesu təməni mɪn məmə, “Nenətik mɪn, tiəkis pəhriən məmə iətəmi kəti otuvən matig ahgəl e Narmənigiən Rəha Uhgɪn.

25 Tiəkis o kaməl* asoli məmə otuvən=pən e nɪpəg nitil, mətəu tiəkis pik agin o iətəm rəhan nautə tepət məmə otuvən matig ahgəl e Narmənigiən Rəha Uhgɪn.”

26 Kəni rəhan mɪn nətəmimi kəmotauit pik ohni motəni məmə, “?Ei, mətəu pəh təhrun nosiən nəmiəgəhiən itulɪn?”†

27 Kəni Iesu təməsəl=pən meruh ilah, kəni mənɪ məmə, “Nak u, ko iətəmimi təsoliən. Mətəu Uhgɪn, in təhrun nolɪən natimnati rəfin.”

28 Mətəu Pitə tənɪ məmə, “Itiməh iəmotəpəh rəfin rəhatiməh natimnati məmə oiəkohuərisig lam.”

29 Mətəu Iesu tənɪ məmə, “Iətəni pəhriən, iətəmimi iətəm otəpəh rəhan nimə, uə pian mɪn, uə kakə mɪn, uə mamə, uə tatə, uə kəlkələh mɪn, uə rəhan niftəni ohniəu mɪne Nanusiən Təuvir,

30 e nəmiəgəhiən rəha nəhue niftəni u, in otos nitailah uan-hanrit, inu nimə mɪn, mɪne pian mɪn, mɪne kakə mɪn, mɪne mamə mɪn, mɪne kəlkələh mɪn, mɪne niftəni mɪn – kəni in otos mɪn nərahɪən mɪn iətəm nətəmimi okotol kəm in. Kəni e nəmiəgəhiən vi iətəm otəpanuva, in otos nəmiəgəhiən itulɪn.

31 Mətəu nətəmimi tepət u kautaupən u rəueiu, okəpanəhuərisig, kəni nətəmi u kautəhuərisig u rəueiu okəpanotaupən.”

Iesu təməni mɪn məmə otəpanimɪs

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Kəni Iesu mɪne kəmotaliuək e suaru mətəri=pən əpəha Jerusiləm, kəni Iesu təmətaupən e rəhan mɪn nətəmimi, əmeiko narmiləh təmiuvig pik ohni, kəni nətəmi kəmutəhuərisig e lah kəmotəgin. Kəni Iesu tit rəkis rəhan mɪn nətəmi tueləf məhuvən, kəni mətəni=pən nati nak iətəm okəpanol lan,

33 mənɪ məmə, “Otətəlig vivi-to lak. Rəueiu kinautəri mɪnautəhuvən əpəha Jerusiləm, kəni okegəhan=pən lak iəu Nəti Iətəmimi e nəhlmi pris asoli mɪn mɪne nəgətun mɪn rəha Lou. Kəni okotəni məmə oiəkimɪs, kəni okotəhlman=pən lak e nəhlmi Nanihluə mɪn.

34 Kəni okotəuvsan lak, kəni motəgəh iəu, motalis iəu, kəni motohamu iəu. Mətəu e nian tatol kisil lan u, iəpanəmiəgəh mɪn.”

Jemɪs mɪne Jon kəmutəpuəh məmə Iesu otol nati kəti

kəm lau

(Mat 20:20-23)

35 Kəni Jemɪs mɪne Jon, nəti Səpəti mil, kəmiəuva o Iesu, kəni muəni=pən ohni məmə, “Iəgətun, iəkuolkeikei nati kəti məmə onəkol kəm timlau.”

36 Kəni Iesu tənɪ məmə, “?Nəkuolkeikei nak məmə iəkol kəm təlau?”

37 Mətəu kuəmə, “O nian nəkuva məmə onəkarməniɡ e nəhagəhagiən rəha nəsanəniən rəham, kəni iəkuolkeikei məmə onəkegəhan e timlau kəti təharəg e nəhlməm maru kəni kəti təharəg e nəhlməm məuil, ikin mil ko ima nəsanəniən mɪne nisaiəni ikin.”

38 Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Itəlau nəkuəruru nati nətuəni. ?Təhro? ?Itəlau, nikitəlau təhti məmə nəkuəhmen o nəmnimɪən e kap rəha nəhməiən iəu oiəkəmnim lan? ?Kəni muəhmen mɪn məmə okol bəptais e təlau e nəhməiən məmə inu okol lak?”

* 10:25 Kaməl in nati miəgəh kəti iətəm in iahgin tapirəkis hos mɪne kau. Afɪn-to e tiksɪnəri. † 10:26 Narmiləh təmiuvig pik, mətəu-inu nikiləh təhti məmə ilah u nətəm rəhalah nautə tepət, konu Uhgɪn tolkeikei pik agin ilah, mətəu-inu in tətəsiru e lah e nautə rəhalah. 10:31 Mat 20:16; Luk 13:30 10:34 Mak 8:31; 9:31 10:38 Mak 14:36; Luk 12:50

³⁹ Kəni kuəmə, “!Əuəh, iəkuəhmen lan!” Mətəu Iesu təni məmə, “Pəhriən, onəkuəkeikei nəmnimian e kap iəu iəkəmnim lan. Kəni okol bəptais e təlau e bəptais iətəm okol bəptais lak lan.

⁴⁰ Mətəu o nəharəgiən e nəhlmək maru mine məuil, səniəmə rəhak məmə iəkəni. İkin mil əha, ilau rəha nətəmimi u iətəm Uhgın təmol əpenə-penə o lah.”

*Iətəmi iətəm otepət
e nətəmimi
(Mat 20:24-28)*

⁴¹ Uərisig lan, rəhan nətəmi ten kəmotətəu nəghatiən u, kəni niəməha təmol ilah o Jemis mine Jon.

⁴² Kəni Iesu təmauin e rəhan min nətəmimi kəhuva, kəni tən=pən kəm lah məmə, “İtəmah nəkotəhrun məmə nətəmimi min u kotəni məmə okotepət e Nanihluə min, kautəfəri aru ilah, kəni nətəmi asoli rəhalah kautol nalkutiən asoli kəm rəhalah min nətəmimi.

⁴³ “Mətəu itəmah onəsotoliən lanəha. Nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə in otepət e təmah, in otəkeikei muva məmə in ioluək əmə kəti rəhatəmah.

⁴⁴ Kəni nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə in otit itəmah, kəni in otəkeikei muva məmə in iol əhruin kəti rəhatəmah.

⁴⁵ Kəni iəu min, Nəti İətəmimi, iəməsuvaian məmə nətəmimi okotol uək kəm iəu, mətəu iəmuva məmə iəkol uək kəm nətəmimi kəni məfən rəhak nəmiəgəhiən məmə iəkitis ilah e rəhalah nolien tərəh min.”

*Iesu təmol vivi nəhmti Patimiəs
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi, kəməhuva əpəha Jeriko. Kəni nian kinohiet mautəhuvən, kəni nətəmimi tepət kəməhuərisig e lah. Kəni suah kəti nəhmtin tərəh, tətəharəg e nikali suaru, nərgin u Patimiəs nəti Timiəs. Nian rəfin tətəsiə e məni o nətəmimi.

⁴⁷ Nian təmətəu məmə Iesu iətəm Nasərit tətəliuək e suaru mətuva, kəni təmagət əfəməh məmə, “!Əui, Iesu Mipi Tefit, asəkəhruin iəu masiru lak!”

⁴⁸ Kəni nətəmimi nəuvein kotəarəg lan motəni məmə, “!Ei, sagətiən!” motəni pau mətəu in təməha magət əfəməh pik min məmə, “!Mipi Tefit, asəkəhruin iəu masiru lak!”

⁴⁹ Kəni Iesu təhtul kəni məni məmə, “Otauin-pən-to e suah u məmə tuva.” Kəni motəni=pən kəm in məmə, “Ei, agiən, məhtul, mətəu-inu Iesu tətəuin lam.”

⁵⁰ Kəni suah u təməraki e rəhan kot, miuvig-pəri məhtul muvən o Iesu.

⁵¹ Kəni Iesu tətəpuəh ohni məmə, “?Nəkolkeikei nak?” Mətəu tən məmə, “İəgətun, iəkolkeikei məmə nəkol vivi nəhmtək pəh iəkeh nati.”

⁵² Kəni Iesu tən məmə, “Atuvən. Rəham nəhatətəian tinol vivi ik.” Kəni rəueiu agin min nəhmtin təməuvir, tinəteh nati. Kəni minatitəu=pən Iesu məutan.

11

*Iesu təmasuə e togki
mətuvən Jerusiləm*

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Kəməhuvən iuəkir o Jerusiləm, iuəkir o lahuənu mil u Petfas mine Petəni, mautəhuvən əpəha e Nitəuət Rəha Nigi U Olif, kəni Iesu təmahli=pən rəhan keiu iətəmimi mil kuaupən.

² Təməni=pən nəghatiən u kəm lau məmə, “Onəkian əpəha e lahuənu əha kətəsəl=pən ikin. O nian nəkian əha ikin, kəni ko mueruh min nəti togki kəti kəsasuə əhanəhiən lan kəmohrain. Kəni nəkiatis muasig miəuva.

³ Kəni nəmə iətəmi kəti tətəni məmə, ‘?Onəkuəhro e nəti togki?’ kəni nəkuəmə, ‘Iərməniḡ tolkeikei, kəni otəpanahli=pa mīn tuva uəhai əmə.’ ”

⁴ Ilau kəmian kəni mueruh nəti togki u kəmoħrain e nīkali suaru əpah iuəkīr o namtiħluə e nīmə, kəni kiatis.

⁵ Mətəu nətəmimi nəuvein kəməutəhtul əha ikin kəni motətapuəħ o lau məmə, “!Ei! ! Nətiatis nəti togki u o nak?”

⁶ Kəni kəmuəni=pən nəghatiən rəha Iesu kəm lah, kəni kəmotegəhan=pən e nəti togki kəm lau.

⁷ Kəni kəmuəsiḡ togki mian o Iesu, kəni muəpeg rəhalau kot muəhtərain nəhue togki u lan, kəni Iesu təmasuə lan.* ⁸ Kəni nətəmimi tepət kəmotepin rəhalah kot əpah e suaru, kəni nəuvein kəmotaiu məhuvən əpəha e nīkinati motətēi nīmənati motəmki məhuva motepin əpah e suaru.†

⁹ Nətəm kəutaupən mine nətəm kautəhuərisiḡ kəmotagət əfəməħ məmə, “!Hosanə,‡ əni-vivi Uħḡin!

!Iərməniḡ Uħḡin tətatiḡ ilau iətəmimi u iətəm tətuvə e nəḡḡin!

¹⁰ !Pəħ Uħḡin otəfən rəhan nəuviriən kəm suah u tətuvə məmə iərməniḡ təħmen e Tefit u tipitimah aupən!

!Hosanə o Uħḡin əpəha ilis e nəḡəu e neai!”

¹¹ Kəni Iesu təmuvən əpəha Jerusiləm e Nīmə Rəha Uħḡin meruh rəfin natimnati mītəlau. Mətəu mītḡar tinalelin rəkis, kəni tiet ilah rəhan mīn tueləf nətəmimi mautəhuvən mīn Petəni.

Niḡi kəti fik iətəm nəuan tikə

(Mat 21:18-19)

¹² Kəni kəməni pa lauḡ lan, kohiet mīn Petəni mīnautəhuvən Jerusiləm, kəni nəumis tinus Iesu.

¹³ Kəni təsal=pən e niḡi kəti fik tətəhtul əpəha isəu nəuveitin nīmālin tepət. Tuvən məmə otəhli nəuan kəti, mətəu nəuan tikə, nīmālin əmə, mətəu-inu səniəmə nian rəha niḡi fik tətəuə lan.

¹⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm niḡi fik əha məmə, “Pəħ nətəmimi kəsotun mīniən nəuam e nu mīn rəfin.” Kəni rəhan mīn nətəmimi kəmotətəu rəhan nəghatiən əha təməni.§

Iesu təmahli pətiḡəm nətəmimi e Nīmə Rəha Uħḡin

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Kəni kəməhuvən mohiet=pən əpəha Jerusiləm, kəni Iesu tuvən əpəha imə e Nīmə Rəha Uħḡin məḡi pətiḡəm nətəmimi kautol makit, kəni mahuvihin tepil rəha nətəm kautol senis e məni, mine stul rəha nətəmi kautol səlim e mak mīn.*

¹⁶ Kəni məhtul pəsiḡ e nətəmimi məmə okəsotəmkiən rəhalah natimnati məhuvən əpəha e Nīmə ikin Rəha Uħḡin.

¹⁷ Kəni təməḡətuḡ ilah məmə, “Kəmətēi=pən e Nauəuə Rəha Uħḡin məmə Uħḡin təni məmə, ‘Rəhak nīmə, in nīmə rəha nəfakiən məmə nətəmimi e nītəni mīn rəfin okotəfaki=pa ikin kəm iəu.’ Mətəu itəmah nəmotol məmə in ‘nīmə rəha iakləħ mīn.’ ”

¹⁸ Kəni pris asoli mīn mine nəḡətuḡ mīn rəha Lou kəmotətəu rəhan nəghatiən. Kəni kīnotəḡin e Iesu mətəu-inu nian nīmənin nətəmimi kəmotətəu rəhan nəḡətuḡniən,

* **11:7** Togki in nati miəḡəħ kəti təħmen e əħos əkəku. Iətəmi rəha nəluəḡiniən otasuə e əħos kəti, mətəu iətəmi rəhan nətəliḡiən ləhtəni otasuə e togki. Nian Iesu təmasuə e togki, tətəḡətuḡ məmə in tətuvə e nəməlinuəniən təħmen e Kig iətəm rəhan nətəliḡiən ləhtəni. Sek 9:9 tətəni məmə nian Məsaiə otuva Jerusiləm, in otasuə e nəti togki kəti. † **11:8** Kəmotol lanəha tətəḡətuḡ=pən məmə kəutəfən nisiaiən. ‡ **11:9** Aupən niḡəti nəghatiən u “Hosanə” təni məmə, “osmiəḡəħ.” Kəni mətəu uərisiḡ lanko, niḡətin tinuva mīn, “əni-vivi.” **11:9** Sam 118:25-26 **11:13** Luk 13:6 § **11:14** E Oltestimīn mine Niutestimīn, niḡi fik tətəḡətuḡ nətəm Isrel. * **11:15** Afin-to e tiksīnəri “Nīmə Rəha Uħḡin” o nəħruniən natimnati nian Iesu təmuvən məḡi pətiḡəm nətəmimi e Nīmə Rəha Uħḡin. **11:15** Sek 14:21; Jer 26:1-15; Hos 9:15-16; Mal 3:1-5 **11:17** Aes 56:7 **11:17** Jer 7:11

narmilah tiuvig pik ohni. Kəni pris asoli mɪn mɪne nəgətun mɪn rəha Lou kɪnotətuəuin məutəsəl e suaru kəti məmə okotohamu in.

¹⁹ Kəni nian tɪnəhnaiuv, Iesu mɪne rəhan mɪn nətəmimi kohiet Jerusiləm mɪnautəhuvən.

Nigi fik təmimis mətəgətun nəhatətəiən rəha nətəmimi

(Mat 21:20-22)

²⁰ Kəni kəməni lauig lan, kəməhuva mɪn e suaru motafu nigi fik əha tɪnaukei rəkis muvən mətəuarus əpəha e nəukətɪn.

²¹ Kəni Pitə nikin tɪnəhti nəghatɪən rəha Iesu e nigi əha, kəni təni=pən kəm in məmə, “! Iəgətun, afu-to nigi fik əpələ nəməni rah, kəni tɪnaukei rəkis!”

²² Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Otəhatətə əmə e Uhgɪn.

²³ Iətəni pəhriən kəm təmah məmə nəmə iətəmi kəti tətəhatətə pəhriən e Uhgɪn, kəni otəni=pən kəm nɪtəuət əpəha məmə, ‘Uvən, miuvig pətigəm əpəha ləuantəhi mamnim,’ kəni nəmə təsəniən e nikin keiu, məhatətə əmə e Uhgɪn, kəni nati u otol nɪpəhriənɪən.

²⁴ Kəni o nati u inu, iəkəni kəm təmah məmə, nəmə nəkotəfaki o nati kəti kəni motəhatətə məmə onəkotos pəhriən, kəni onəpanotos rəfin nati u nəmotəfaki ohni.

²⁵ “!E nian nəkotəhtul məutəfaki, mətəu nikitəmah nəuvetɪn əha ikɪn tərəh mətəu-inu iətəmi kəti təmol nati kəti təsəhmenɪən e təmah, kəni otalu e rəhan nolɪən tərəh məsotalpɪniən nɪtai təfagə tərəh rəhan. Otol lanəha pəh Uhgɪn əpəha e negəu e neai in otalu kəni mafəl rəhatəmah təfagə tərəh mɪn.”†

?Pəh təmegəhan e Iesu məmə otol natimnati mɪn əha?

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Kəni Iesu mɪne rəhan tueləf nətəmimi kəmohtəlig=pa mɪn əpah Jerusiləm. Kəni Iesu taliuək mətan əpəha e Nimə Rəha Uhgɪn, kəni pris asoli nəuvein, mɪne nəgətun mɪn rəha Lou, mɪne nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəməhuva ohni.

²⁸ Kəni kəutətapuəh məmə, “?Əni-to kəm tɪmah məmə pəh təmegəhan lam natol natimnati mɪn əha? ?Kəni pəh təmegəhan e nepətɪən əha, Uhgɪn uə iətəmimi əmə?”

²⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Oiakətapuəh-pɪnə-to nəghatɪən kəti kəm təmah, kəni nəmə nəkotuhəlpɪn ko, kəni iəkəni=pɪnə məmə pəh təmegəhan e nepətɪən u məmə iəkəkol natimnati mɪn əha.

³⁰ ?Otəni-to məmə pəh təməni məmə Jon otol bəptais e nətəmimi? ?Uhgɪn, uə iətəmimi əmə kəti?”

³¹ Kəni əmeiko kɪnotəni-əni kəm lah mɪn məmə, “?Ei, okotəni məmə nak? Nəmə okotəni məmə Uhgɪn əha rəueiu, kəni otəni mɪn məmə, kəni təhro kəməsotəhatətəiən e Jon.

³² Mətəu, ko kəsotəniən məmə iətəmimi əmə kəti.” Kəmotəni lanəha mətəu-inu ilah kəmotəgɪn e nətəmimi iətəm kɪnotəni rəkis nɪpəhriənɪən e Jon məmə in iəni kəti rəha Uhgɪn.

³³ Kəni kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Itɪmah iəkotəruru.” Mətəu Iesu təni məmə, “Kəni iəu mɪn, ko iəsəni pətigəmɪən kəm təmah məmə pəh təmegəhan e nepətɪən məmə iəkəkol natimnati mɪn əha.”

12

Nəghatɪən əuhlin e nətəmimi kəutasum o nəua krep

(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Kəni Iesu təməni nəghatɪən əuhlin kəti kəm lah məmə, “Suah kəti təmasum e nəua krep, u nɪləuis katol wain e nəuan. Kəni mol kəlkəl e kəpiəl tuvən mɪtəlau lan, kəni mol

11:18 Mak 14:1 **11:23** Mat 17:20 **11:24** Mat 7:7 † **11:25** E kopi əuas mɪn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatɪən Kris aupən, nəghatɪən pɪsɪn kəti mɪn əha ikɪn iətəm tatɪlpɪn nəghatɪən u mətəni məmə, ²⁶ Mətəu nəmə itəmah nəsotaluɪən, motaskəlɪm iəkis e nikitəmah nolɪən tərəh mɪn rəha nətəmimi iətəm kəutol e təmah, motalpɪn, kəni ko rəhatəmah Tatə Uhgɪn əpəha e negəu e neai otəsəluɪən kəni malpɪn nolɪən tərəh mɪn rəhatəmah.” **11:25** Mat 6:14-15

ikin kəti o noliən nime i naliuək-aliuəkian e nəua krep məmə nəhuin otaiu kəni kol wain lan. Kəni mol nimə kəti iətəm in ilis məmə iətəmi otəri lan mətəsal vivi o nasumiən o nati miəgəh mīn mīne nətəmimi. Kəni təmegəhan=pən e nasumiən kəm nətəmimi məmə okotasum lan, kəni məuəri nəua krep, nəuətən rəhan, nəuətən rəhalah. Kəni miet muvən e naliuəkian iki pişin kəti.*†

² “Matuvən, matuvən, kəni nian niləuis u krep təmol nəuan kəni minimarəg, iətəmi asoli təmahli=pən rəhan kəti ioluək məmə in otuvən meh nətəm kautol uək e rəhan nasumiən məmə okotəhli nəua krep, kəni motəuəri motəfən rəha iətəmi asoli nəuvein.

³ Mətəu nətəmimi mīn əha kəmotəhtul motəhti ioluək əha, kəni motahli=pən titəlig məsotəfəniən nəua krep nəuvein mīne kəm in.

⁴ “Kəni iətəmi asoli u tahli=pən mīn rəhan kəti ioluək tuvən, kəni kotoh rəhn-kapə motol aulis in.

⁵ Kəni tahli=pən mīn rəhan kəti ioluək tuvən, kəni kotohamu timis. İlah tepət kəməhuvən, kəni nətəmimi mīn u kotohaein nəuvein, kəni motohamu nəuvein.

⁶ “Kəni kətiəh əmə əha ikin ilau mīn kətuatig, inu nətin keikei. Naunun, təmahli=pən nətin, kəni nikin təhti məmə, ‘İlah okotəkeikei motişiai nətik.’

⁷ Mətəu təmuvən kəni nətəmimi mīn u kotəni məmə, ‘İnu nəti iətəmi asoli iətəm otarmənig e nasumiən nian rəhan tatə otimis. !Pəh kəhuvən motohamu mīn, kəni motarmənig e nasumiən rəhan!’

⁸ Kəni kəmotaskəlim motohamu, kəni motələs nipətən məhuvən motəraki=pən lan əpəha ihluə e nasumiən.”

⁹ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “?İətəmi asoli u otol nak? Otuvən mohamu ilah kəni məfən mīn nasumiən u kəm nətəpişin mīn nəuvein.”

¹⁰⁻¹¹ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmotafin e Nauəuə Rəha Uhgīn u, uə kəpə? Tətəni məmə, ‘Kəpiel u iətəm nətəmimi rəha nuvləkiniən nimə kəsotolkeikeian motəpəh, in tinuva kəpiel keikei o noliən nimə. İərmənig təmol nati u, kəni in nati təuvir ağın e nəhmtitah.’ ”

¹² Kəni nətəmimi asoli kotolkeikei məmə okotaskəlim İesu motləfən e kaləpus, mətəu-inu tətəghati rah e lah e nəghatiən əuhlin u. Mətəu kinotəgīn e nīmənin nətəmimi kəni motəpəh, motagim.‡

?Təhruahru o nətəuiən takis kəm Sisa, uə kəpə?

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Farəsi mīn nəuvein mīne nətəmimi nəuvein e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalah mīn nətəmi asoli kəmotahli=pən ilah məmə okəhuva moteiuə e İesu pəh təmei aru e rəhan nəghatiən.

¹⁴ Kəməhuva ohni kəni motəni=pən kəm in məmə, “İəgətun, iəkotəhrun məmə ik iətəmi əhruahru. Noliən rəham o nətəmimi təhmen əhmen əmə o nətəmi asoli mīne nətəmimi əpnəpin mīn rəfin əmə. Mətəni nipəhriniən mətəgətun nətəmimi e suaru rəha Uhgīn. ? Əni-to məmə təhruahru məmə iəkotətəou=pən takis kəm Kig Sisa, kəpmən asoli rəha nətəm Rom, uə kəpə? ?Oiəkotəkeikei motətəou=pən, uə kəpə?”

¹⁵ Mətəu İesu tinəhrun əmə məmə kəutəni əmə e nohlilah mətəu nīkilah tol pişin, kəni məni məmə, “?Təhro nəkotəni məmə onəkotol məmə iəkəmei e rəhak nəghatiən? Otos-to məni kəti məhuva-to pəh iəkeh.”

* **12:1** E Oltestimin, nasumiən rəha krep in tatol nəmtətiən rəha İsrəl. † **12:1** Afin-to e tiksınəri “nasumiən rəha krep.” **12:1** Aes 5:1-2 **12:8** Hip 13:12 **12:10-11** Sam 118:22 ‡ **12:12** E nəghatiən əuhlin u, iətəmi rəha nasumiən tətəgətun=pən Uhgīn. Kəni nətəmimi nətəm kəutasum tətəgətun=pən nətəmi asoli rəha İsrəl. Kəni noluək mīn kəutəgətun=pən iəni mīn rəha Uhgīn. Kəni nətin tətəgətun=pən İesu məmə otəmanimis. Kəni nalpiniən tətəgətun=pən nalpiniən iətəm otəpanuva o nətəmi asoli rəha İsrəl. **12:13** Luk 11:53-54

16 Kəni kəmotos kəti məhuva, kəni təmətapuəh o lah məmə, “?Narmə pəh u, kəni nərgi pəh u e məni u?” Mətəu kotəni məmə, “Sisə, iətəmi asoli rəha Rom.”

17 Kəni Iesu təni məmə, “Natimnati rəha Sisə, okəfən kəm Sisə. Mətəu natimnati rəha Uhgın okəfən kəm Uhgın.”[§] Kəni narmilah təmiuvig mətəu-inu təmuhalpın vivi rəhalah nəghatiən.

*?Təhro iətəmi tımis
kəni məmiəgəh mın?*

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Kəni Satusi mın nəuvein kəməhuva o Iesu. E rəhalah nətəligiən, nətəmi kəmohtmıs məsotəmiəgəh mınıən. Kəməutalkut o nolıən məmə rəhalah nətəligiən in təhruahru, kəni tol lanəha, kəmotəni kəm Iesu məmə,

19 “İəgətun, Mosis təmətei rəkis lou kəti u təni məmə, ‘Nəmə iərman kəti otımıs, kəni məpəh rəhan pətan, kəni məsuələsiən nətilau kəti mine, kəni pian otəkeikei mit pətalımıs əha, məmə okuələs nətilau kəti ko, kəni suakəku u otos nımei rəhan tatə asoli əpəha tımıs rəkis.’

20 “Kəni nəman ilah səpın, u rəhalah tatə kətiəh. Kəni iətəm tepət e lah təmaupən mit pətan kəti, kəni məsuələsiən nətilau kəti, kəni mımıs.

21 Kəni iətəm təmuərisig tit pətalımıs u, kəni məsuələsiən nətilau kəti mine, kəni tımıs mın. Kəni pialau iətəm tatuərisig e lau tol əmə nati kətiəh.

22 Mətuvən, matuvən kəni nətəmi mın u səpın ilah pialah mın kəmotit pətan u kəni ilah rəfin mohmıs, kəni məsotələsiən nətilah kəti mine. Kəni pətan əpəha təmımıs mın.

23 “?Kəni o nian nətəmi okotəmiəgəh mın e rəhalah nımisiən, kəni pətan əha rəha pəh, u ilah rəfin səpın kəmotit?”

24 Mətəu Iesu təni məmə, “İtəmah nəmotəmkarəpən. ?Nəkotəhrun məmə onak? Mətəu-inu itəmah nəkotəruru Nauəuə Rəha Uhgın, kəni mautəruru mın nəsanəniən rəha Uhgın.

25 Nian nətəmi nətəm kəmohtmıs okotəmiəgəh mın, ilah okotəhmen e nagelo mın əpəha e neai, kəni məsotit mınıən pətan, mine məsotohtəu=pən mınıən iərman.

26 Kəni oiəkəgətun itəmah e iətəm tətəmiəgəh mın e rəhan nımisiən. Kəni nəmə təhro itəmah nəsotafin əhanəhiən nəghatiən əha kəmətei=pən e nauəuə rəha Mosis, tətəni nanusiən rəha Mosis nian nigı kəti nigəm təmatus. Kəni e nian əha, Epraham, mine Aisək, mine Jekəp kınohmıs rəkis nuvəh. Kəni Uhgın təməni=pən kəm Mosis məmə, ‘Rəueiu əha, iəu Uhgın rəha Epraham, mine Uhgın rəha Aisək, mine Uhgın rəha Jekəp.’

27 Tol lanəha, kəmləmiəgəh e narmilahal, nati əpnəpın kəmlımıs e nıpətılalhal. Kəni tol pəhriən lanu mətəu-inu Uhgın, in Uhgın rəha nətəm kəutəmiəgəh, səniəmə rəha nətəm kəmohtmıs agın. İtəmah nəmotəmkarəpən pəhriən.”

?Lou nak in tepət e lou mın?

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Kəni iəgətun kəti rəha Lou təmətəharəg mətətəu ilah kəutəghati, kəni Iesu tətuhalpın vivi nəghatiən rəha Satusi mın. Kəni tuva o Iesu mətətapuəh ohni məmə, “?Lou əhro pəhruvən u in ilis agın kəni in məuvır məmə okotohtəu=pən?”

29 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Lou u in ilis agın u okotohtəu=pən təni məmə, ‘!Otətəlig vivi-to itəmah nətəm Isrel! Uhgın u in rəhatah İərməniğ, in əmə in Uhgın.

30 Onəkölkeikei Uhgın u rəham İərməniğ e nıkim rəfin, mine nəmiəgəhiən rəfin rəham, mine nətəligiən rəfin rəham, mine nəsanəniən rəfin rəham.’

31 Kəni lou iətəm tatuərisig lan təni məmə, ‘Onəkölkeikei ik mın nəuvein təhmen=pən əmə məmə natölkeikei aru ik.’ Lou kəti tikə mın tapırəkis lou mil əha.”

[§] 12:17 Nətəligiən rəha nətəmi məmə məni rəfin rəha Rom, in rəha iətəmi asoli rəha Rom. Kəni nətəligiən rəhatah məmə nəmiəgəhiən rəhatah mine natimnati rəfin rəhatah, ilah rəha Uhgın. 12:17 Rom 13:7 12:18 Uək 23:8 12:19 Dut 25:5 12:26 Eks 3:2,6 12:28 Luk 10:25-28 12:30 Dut 6:4-5 12:31 Lev 19:18

³² Kəni iəgətun əha rəha Lou təni məmə, “Iəgətun, rəham nəghatiən təhruahru. Nəməni pəhriən məmə Iərməniğ əmə in Uhgın. Uhgın kəti mın tikə.

³³ Kəni okotolkeikei Uhgın e nikitah rəfin, mine nətəligiən rəfin rəhatah, mine nəsanəniən rəfin rəhatah, kəni motolkeikei kitah mın nəuvein məmə kotolkeikei aru kitah mın. Təuvir pik məmə okotohtəu=pən lou mil əha tapirəkis nuvan əhtuviən nati miəgəh mine sakrifais mın rəfin iətəm Lou tətəni.”

³⁴ Kəni Iesu təmeh məmə rəhan nəghatiən teinatig pik, kəni təni=pən ohni məmə, “Ik nınuva iuəkır o Narməniğiən Rəha Uhgın.” Kəni uərisig lan, ilah rəfin kinotəgin e nətapuəh mınıən nəghatiən ohni.

*Məsaiə səniəmə mipi Tefit əmə,
mətau rəhan mın iətəmi asoli
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Nian Iesu təmətəgətun nətəmimi əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni mətətapuəh o nəghatiən kəti o lah məmə, “?Təhro iəgətun mın rəha Lou kotəni məmə Məsaiə u in mipi Kig Tefit?

³⁶ Narmın Rəha Uhgın təməfən neinatigiən kəm Tefit məmə otəni məmə, ‘Iərməniğ Uhgın təməni=pən kəm rəhak Iərməniğ məmə, Əharəg u e rəhak maru, ikin ima nəsanəniən mine nisaiən, mətəuarus=pən iəu iəkələs iahu rəham tikimır mın məlin=pən ilah əpəha ləhtəni e nəhlkəm, məmə nətərməniğ e lah.’

³⁷ Tefit aru təməni məmə Məsaiə in rəhan Iərməniğ. ?Kəni nəmə mipi Tefit aru əmə, kəni təhro matol rəhan Iərməniğ?”

Kəni nətəmimi mın u kəməutətəlig e Iesu kəmotəgiən pik e rəhan nəghatiən.

*Nətəmimi okotətau vivi ilah o nəgətun mın rəha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)*

³⁸ Nian Iesu təmətəgətun ilah, kəni məni məmə, “Itəmah onəkotəkeikei məutətəu vivi itəmah kəni məsotohtəu-pəniən nolıən mın rəha nəgətun mın rəha Lou. Ilah kotolkeikei məmə okəhuvən e napən əfəməh mın rəha nəfəriən məmə nətəmimi okoteruh=pən ilah lan. Kəni nıkilah tətəgiən nian nətəmimi kəutəfəri nəhlmi lah kəm lah e nisaiən əpəha e makit.

³⁹ Kəni əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən, kotolkeikei məmə okotəharəg əpən əpəha təuvir ikin. Kəni e nian rəha lafet, ilah kotolkeikei məmə okəhuvən motəharəg əpən ikin nisaiən ikin.

⁴⁰ Kəni motəkləh e nimə mın rəha pətəlimis mın, kəni moteiuə əmə məutəfaki əfəməh məmə okotol pəh nətəmimi kotisai ilah, mətəu okəmanol nalpiniən kəm lah tapirəkis.”

*Məni rəha pətəlimis
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Kəni Iesu təmətəharəg əpəha e Nimə Rəha Uhgın iuəkır o bokis kətəfən məni ikin, materuh nətəmimi tepət kəutəraki=pən e məni rəhalah. Kəni nətəmi rəhalah nautə tepət kəutəraki=pən e məni asoli mın.

⁴² Kəni pətəlimis kəti ianrah təməfən məni əkəku keiu əmə.*

⁴³ Kəni Iesu təmauın e rəhan mın nətəmimi kəhuva kəni məni məmə, “Iətəni=pinə kəm təmah məmə pətəlimis əha ianrah pəhriən, mətəu təməraki=pən e məni asoli tapirəkis rəha nətəmimi mın rəfin.

⁴⁴ Ilah kəmotəraki=pən e rəhalah məni, mətəu tepət mın əpəha lahuənu. Mətəu pətəlimis u iətəm in ianrah pəhriən, in təməfən rəfin məni rəhan o nosiən nəhmti niğin nauəniən, kəni tikə mın əha ikin.”

13

Iesu tani māmā
Nimā Raha Uhgīn otāmei
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Nian Iesu tāmātiēt e Nimā Raha Uhgīn, kēni rāhan kēti nētāmi tuelāf tāmāni=pān ohni māmā, “!Iāgētun, afu-to kēpiel asoli mīn mīne nimā mīn kotāuvīr!”*

² Kēni mētāu Iesu tani māmā, “Itāmāh nauteh natimnati mīn āha, mētāu nian otātuva iātām nimā mīn āha, nētāmimi okotoharāg-rāg kēpiel mīn e lah. Ko kēpiel kēti tāsāmāhliān e nīmein.”

Nahmāiān asoli otuva
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Uārisīg lan, Iesu tāmuvān mētāharāg āpāha e Nītāuāt Raha Nigi U Olif ikīn kāhrun neruhīān Nimā Raha Uhgīn e nītāni=pān. Kēni Jemis, Jon, Pitā mīne Antīru kāmāhuva ohni ilah pīsīn āmā.

⁴ Kēni kāmōtātāpuāh ohni māmā, “?Ōni-to māmā natimnati mīn āha okāhuva nāhgīn? ?Kēni nāmātāiān āhro u otol pāh iākotāhrun māmā tīnol nian āhruāhru āha rāueiu rāha natimnati mīn āha?”

⁵ Kēni Iesu tāmāni=pān kām lah māmā, “Onātātāu vivi itāmāh o nētāmimi, māsotegāhāniān māmā kōteiuā e tāmāh.

⁶ Kēni mētāu nētāmimi tepāt okāpanāhuva e nārgāk, kēti otāni māmā in Māsaiā, kēti otāni māmā in, kēni mōteiuā e nētāmimi tepāt.

⁷ “Kēni nāmā nākotātāu māmā nētāmimi nāuvein kūtāmāu āpāha iuākīr o tāmāh, kēni mōtātāu mīn nāuvein mīn āpāha isāu kautoh ilah mīn, mētāu nāgānmāpītāmāh otāsāgīniān. Natimnati mīn āha okōtāupān māhuva pāhriān, mētāu sāniāmā naunūn nian āha tīnātuva.

⁸ Nītāni asoli mīn okōtāluāgīn, kēni kēntri mīn okōtoh mīn ilah mīn, kēni nāmīg asoli otālāuāl ikīn mīn rāfin, kēni nāumis asoli otus nētāmimi; mētāu natimnati mīn āha nātūāuinīān āmā rāha nahmāiān iātām otāmanūva, kōtāhmen āmā e pētān iātām tāmōl nārfin, kēni mīnātūāuin mētātāu nahmāiān māmā otāsuvāhīān tēmāk.

⁹ “Onātātāu vi itāmāh. Okālās itāmāh kān nākotāhtul e nāhmtī kāunsił, kēni okoh itāmāh āpāha imā e nīmā rāha nuhāpūmīniān mīn, kēni onākotāhtul āupān e kīg mīn mētāu-inu rāhak mīn u nētāmimi itāmāh. Kēni onākotāni pētīgām iāu kām lah.

¹⁰ Mētāu okāupān kēni pētīgām Nānusiān Tāuvīr kām nētāmimi ikīn mīn rāfin ko, kēni naunūn nian tāmānuva.

¹¹ “Nāmā kāhuva mōtālās itāmāh kētan māmā onākotāhtul e kāunsił, kēni nīkitāmāh tāsāhti pīkiān māmā onākotāni nak. E nian āhruāhru āha, onākotāni pētīgām āmā nāghatiān u Uhgīn otāfinā kām tāmāh, mētāu-inu nāghatiān u onākotāni, sāniāmā rāhatāmāh nāghatiān, mētāu rāha Nārmin Raha Uhgīn otāfinā.

¹² “Nētāmimi okōtegāhan=pān e pialāh āhruāhru mīn kām rāhalāh tīkīmīr mīn māmā okōtohamū ilah, kēni tatā mīn okōtol mīn lanāha kām nenātilāh āhruāhru mīn, kēni kākālāh mīn okōtāhtul mōtol nolīān āhmen mīn āmā kām rāhalāh tatā mīne māmā mīn māmā okōtohamū ilah.

¹³ Nētāmimi rāfin okōtāmāki e tāmāh o nārgāk. Mētāu iātāmi otāhtul āskāsīk mētāuarus=pān natimnati mīn āha okōtol naunūn, kēni Uhgīn otōsmiāgāh.”

Nahmāiān asoli āpāha Jerusīlām
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Nian āha, onākotērūh ‘nati iātām Uhgīn tētāmāki lan āpāha e Nimā Raha Uhgīn, kēni nati u tatol Nimā Raha Uhgīn tāsāsīmīān.’ (Iātāmi tētafin nāghatiān u, in otākeikei māsāl

* **13:1** Ināha Nimā Raha Uhgīn ikīn, kāmōl nimā mīn e kēpiel asoli mīn. Nāuvein rāhalāh nāfigāmīān tāhmen e fote-faif-tausīn kilō. **13:2** Luk 19:44 **13:9** Mat 10:17-20 **13:11** Luk 12:11-12 **13:12** Mat 10:21 **13:13** Mat 10:22; Jon 15:21

lan məhrun nıpətin.) Kəni e nian əha, nətəm Jutiə okotəkeikei motaiu motagim=pən e nıtəuət mın.

¹⁵ İətəmi tətəmeig ihluə e rəhan nımə ko təsuvən mınıən e nıpəgnəua nımə məmki rəhan natimnati. Otaiu əmə magim.

¹⁶ Nəmə iətəmi tətəsum, kəni ko təsuvəniən lahuənu o rəhan napən mos. Otaiu əmə magim.

¹⁷ “!Kəsi! Nahməiən asoli o nıpətan nətəm kəmotol nərfiləh mıne nıpətan kəutəfən nah kəm nəpəou mın. E nian əha okotos pik nahməiən.

¹⁸ Otəfaki əsanən kəm Uhgın məmə natimnati mın əha okəsəhuvaıən e nian rəha nətəpuıən, inəha nian rəha nımətəgi asoli mıne nuhuən mıne,

¹⁹ mətəu-inu e nian əha, nahməiən asoli kəsəruh əhanəhiən kəti mıne tol lanəha e nian Uhgın tətətuəuin mol natimnati mətəuarus=pa u rəueiu mıne. Kəni okəsəruh mınıən nahməiən asoli kəti tol mın lanəha.

²⁰ Mətəu Uhgın tətəteı əkuəkır nian əha. Nəmə tətəsəteı əkuəkırıən, kəni ko iətəmi kəti tətəmiəgəhiən. In tətəteı əkuəkır rəkis nian əha o rəhan mın nətəmimi nətəm tınıtəpın rəkis ilah məmə rəhan mın.

²¹ “E nian əha, nəmə iətəmi kəti otəni məmə, ‘!Afu-to Məsaiə əpəha!’ uə ‘!Afu-to in əpə!’ mətəu onəsotəhatətəiən lan.

²² Onəsotəhatətəiən lan mətəu-inu, Məsaiə eıuə nəuvein, mıne iəni eıuə mın, ilah okəhuva motol nəmtətıən mın mıne nati apıspıs mın. Nəmə ilah kotəhrun nolıən, okotalkut məmə okotıuıvı rəkis nətəmimi mın u nətəm Uhgın tətəitəpın rəkis ilah.

²³ !O natimnati mın əha, onəkotətəu! Mətəu iəmaupən rəkis məni pətigəm rəfin natimnati mın əha kəm təmah.”

Nian rəha

Nəti İətəmimi otuva

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Kəni e nian nahməiən asoli əha otıkə,

‘kəni mıtıgar otəpıs,

kəni məuıg otəsasiəiən,

²⁵ kəni məhau mın e neai okotəmeı

kəni natimnati asoli mın ikın e neai okotəlauəl.’

²⁶ Kəni nətəmimi okotafu iəu Nəti İətəmimi oiəkuva e nəpuə e rəhak nəsanəniən mıne nəpətıən əhagəhag asoli rəhak iətəm otəsiəgəpın rəfin iəu.†

²⁷ Kəni e nian əha, iəkahlı=pən nagelo mın rəhak kəhuvən motəmki nətəmi mın u Uhgın tətəitəpın ilah məhuva motorıarun əmə ilah kətıəh. Nagelo mın okəhuvən e nətəni mın rəfin ağın e nəhue nıftəni məmə okotəmki ilah.

Kəruru nian iətəm

Nəti İətəmimi otuva lan

(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

²⁸ “Nikitəmah otəkeikei mətəhti nıgi u fik. Nian əhruahru iətəm nəhlmin mın kınəutətəuıın mauteviə, kəni nımalın mın kınəutəpılıl, itəmah nəkotəhrun məmə nian əha inəha iətəm nəkotasum lan rəhatəmah.

²⁹ Kəni e nolıən əhmen mın əmə, nian nəkotəruh məmə natimnati mın u kınəutəhuva, kəni nəkotəhrun əmə məmə otəsuvəhiən ağın iəkuva mın.

³⁰ “İatəni pəhriən kəm təmah məmə nətəmimi nətəm kəutatıg u rəueiu, ko kəsəhmıs rəfiniən mətəuarus natimnati mın əha okəhuva motol nıpəhriəniən lan.‡

³¹ Neai mıne nıftəni okıakə, mətəu nəghatıən mın rəhak ko kəsəhkəiən.

13:14 Dan 9:27; 11:31; 12:11 **13:15** Luk 17:31 **13:17** Luk 23:29 **13:19** Dan 12:1; Nəh 7:14 **13:22** Nəh 13:13 **13:25** Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 † **13:26** Afın-tu Dan 7:13 **13:26** Nəh 1:7 **13:27** Mat 13:41 ‡ **13:30** Woning u e japtə 13 kəməhuva pəhriən təhmen e nu fote nian İesu tətımıs rəkis nian nətəm İsrəl kəmotəməu ilah nətəm Rom. Kəni Rom təmos rəhan soldıə mın tətət tətət məhuva motoh rəhalah kəntri. (Mətəu nətəm kəutəfaki, ilah kəmotəhrun woning rəha İesu e fes 14-16 kəni ilah kotagım.) Mətəu nəghatıən rəha İesu tətəghati mın o Naunun Nian mın u kəmanəhuva.

³² Iətəmi kəti təsəhrunian nian uə auə əhruahru rəha natimnati min əha. Nagelo min əpəha e neai kotəruru, kəni iəu min Nəti Iətəmi iəkəruru. Mətəu Tatə Uhgın əmə in təhrun nian əhruahru əha.

*Itəmah onəkotətəu vivi itəmah
(Mat 24:42-44)*

³³ “Onəutətəu vivi itəmah məutair, mətəu-inu itəmah nəkotəruru nian əha rəhak oiəkuva lan məmə otuva nəhgin.

³⁴ Otəhmen e iətəmi asoli kəti tatuvən məmə otaliuək əpəha iki pişin kəti, kəni məlin rəhan min noluək məmə okəutatig o rəhan min natimnati, kəni məfən rəhalah min uək kətiəh kətiəh. Kəni məni=pən kəm iətəmi e namtiəluə məmə otətair.

³⁵ “Kəni itəmah onəutatig məutair məutəsəl mətəu-inu itəmah nəkotəruru nian iətəmi asoli rəha nimə u otuva lan. Kəruru məmə otuva ləhnaiuv, uə o lapin, uə o fətukai tinətəri, uə miəgar tinətəri.

³⁶ Kəruru, kəmə təhro otuva ueiuəhai əmə. !Təsəviriən məmə nəkotəpili nian in otuva!

³⁷ !Mətəu nəghatian min u iətəm iətəni=pinə kəm təmah, iətəni min kəm nətəmi min rəfin məmə okəutair məutəsəl!”

14

*Nətəmi asoli kəməutəsəl
e suaru o Iesu məmə okotoh
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)*

¹ Nian keiu əmə əha ikin kəmanol lafet mil lan rəha Pasova mine Piret U Is Tikə Lan. Kəni pris asoli min, mine nəgətun min rəha Lou kəməutəsəl e suaru o Iesu məmə okotələs oneuən motohamu.

² Kəni kotəni məmə okəsotolian e nian rəha lafet mətəu-inu mətə nimənin nətəmi okotorgəhu nəmə kotəhrun məmə kəmotol nati kəti tərəh kəm Iesu.

*Pətan kəti təməueiu
rəhn-kapə Iesu e səntə
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)*

³ Kəni Iesu təmətatig əpəha Pətəni ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian təmətauən, kəni pətan kəti təmos səntə kəti təməri e pətəl u kəmol e kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis, kətəni məmə alapastə. Səntə u, nəmiəvin təuvir, kəni nəhmtin tiəkis, kəmol e noki nard, nigə kəti. Kəni pətan əha təməhti rəkis, məueiu rəhn-kapə Iesu e səntə əha.

⁴ Kəni nətəmi nəuvein kəməutəharəg əha ikin, niəməha təmol ilah, kəni məutəni=pən kəm lah min məmə, “?Təhro tətərəkən səntə?

⁵ !Nəmə tol səlim lan təhrun nosian məni asoli təhmen e tri-hanrit tənariəs,* məhrun nəfəniən kəm nanrah min!” Kəni məutahi pətan u.

⁶ Mətəu Iesu tənə məmə, “!Otəpəh-tə! ?Nəutahi onak? In təmol nati təuvir kəm iəu.

⁷ Nian min rəfin itəmah nanrah min nəutatig, kəni nəmə nəkotolkeikei, nəkotəhrun nasiruiən e lah. Mətəu iəu iəsatiəian nian rəfin kitah min itəmah.

⁸ Pətan u təmol nati u in təhrun. Təməueiu nipətik məmə otol əpenə-penə o nian okitənim iəu.

⁹ Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, ikin min rəfin okətanus pətigəm Nanusiən Təuvir, kəni okətanus min nati u pətan u təmol məmə okəsəluian lan.”

*Jutəs təməni məmə otegəhan e Iesu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)*

¹⁰ Kəni Jutəs Iskariot in e nətəmi tuələf rəha Iesu, təmuvən meruh pris asoli min məmə otegəhan=pən e Iesu kəm lah.

13:35 Luk 12:38 **14:3** Luk 7:37-38 * **14:5** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tri-hanrit tənariəs təhmen e tri-hanrit-tausin vatu (300,000 vatu). **14:7** Dut 15:11 **14:8** Jon 19:40

11 Nian kəmotətəu rəhan nəghatiən, kəni kəmotagiən ohni, motəni məmə okəmanotəfən məni kəm in. Kəni Jutəs tətəhtahnin əmə nian təuvir məmə otuva kəni tegəhan e Iesu lan kəm lah.

*Nol əpenə-penəian
o lafet rəha Pasova*

(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

12 Nian tinuva o noliən lafet rəha Piret U Is Tikə Lan, kəni kinatətuəuin noliən lafet, kəni noliən rəhalah katoh sipsip o lafet rəha Pasova. E nian əha, nətəmimi min rəha Iesu kəməhuva ohni motəni məmə, “?Nəkəkei məmə iəkəhuvən iə motol əpenə-penə ikin məmə onəkol lafet ikin rəha Pasova?”

13 Kəni Iesu təmahli=pən rəhan keiu iətəmimi mil məmə, “Onəkian əha taun mueruh iətəmi kəti tətəharu pəri pətəl asoli kəti tətətu=pən nəhu lan, kəni nəkuıtəu=pən.

14 Əpəha e nimə iətəm tətuvən=pən ikin, kəni nəkuətəpuəh o iətəmi asoli rəha nimə ko məmə, “?Iəgətun təni məmə nəuan u in pəhruvən məmə itimah in, mine rəhan min nətəmimi iəkotəuən ikin e lafet rəha Pasova?”

15 Kəni in otəgətun nəuan asoli u in ilis agin kənələn vivi rəkis natimnati ikin. Onəkian əmə muol nigtaħ ikin nauənən.”

16 Kəni kəmian e taun mueruh natimnati təhmen=pən əmə məmə inu Iesu tətəni mine. Kəni ilau kəmuol əpenə-penə nauənən ikin məmə rəha lafet rəha Pasova.

Iesu tətəni pətigəm məmə Jutəs otegəhanpən lan

(Mat 26:20-25; Luk 22:14,21-23; Jon 13:21-30)

17 Tinəhnaıuv, Iesu mine rəhan min nətəmimi tueləf kəməhuva,

18 məutəuən e tepıl. Iesu tətəni=pən kəm lah məmə, “İətəni pəhriən kəm təmah məmə itəmah kəti u ikinu rəueiu kəutəuən pəti kitah min, otegəhan=pən lak kəm rəhak min tikimır.”

19 Kəni rəhan min nətəmimi nıkilah tətəpəou agin, kəni məutətuəh kətıəh kətıəh ohni məmə, “?Ei, İərmənig, pəh u? !?İəu!?”

20 Kəni Iesu tətəni=pən kəm lah məmə, “İtəmah əmə kəti u nətəmi tueləf u in tətəuveri pəti pıret e dis kətıəh matun.

21 Kəni iəu Nəti İətəmimi oıəkəkei mımıs məmə inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni lak mine, mətəu kəsi o iətəmi u iətəm tatol kəuıt kəsua iətəm otegəhan=pən lak Nəti İətəmimi. !Tətəuvır əmə məmə in tətəsair=paiən!”

*Iesu mine kəmotəuən
e lafet rəha Pasova*

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20; 1Kor 11:23-25)

22 E nian kəməutəuən, Iesu tətəmos pıret məfaki məni tagkiu ohni kəm Uhgın, kəni məhapu məfən kəm lah məni məmə, “Otos, inu nıpətık.”†

23 Matig mos min kap wain məfaki məni tagkiu ohni kəm Uhgın, məfən kəm lah, kəni ilah rəfin kəmotəmnm=pən lan.

24 Kəni tətəni=pən kəm lah məmə, “İnu nırak iətəm tatol məmə nənıəskasikiən rəha nasıruıən in tətəhtul mətəmiəgəh. Nırak u otaiu o nətəmimi tepət məmə otəfəl rəkis rəhalah təfagə tərəh min.

25 İətəni pəhriən kəm təmah məmə oıəsəmnm minıən wain u mətəuərus=pən oıəmanəmnm min ikin Uhgın otərmənig ikin.”

26 Kəni kəmotəni nəpuən əfaki kəti, uərisig kohiet məhuvən əpəha e Nıtəuət Rəha Nıgi U Olif.

14:12 Eks 12:6 14:18 Sam 41:9 † 14:22 Pıret mine wain uə jus in nəmtətıən e nıpəti Iesu mine nıra Iesu, kəni mətasıru e tah məmə kəutətəlig e nati nak Iesu tətəmol kəm tah e nıgi kəməluau. Mətəu nıməfaki min nəuvein kotəni məmə pıret u mine wain kətıəuva nıpəti Iesu mine nıra Iesu agin. 14:24 Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1Kor 10:16; Hip 9:20

*Iesu tāmāni pātigām māmā Pitā otāni māmā in tāruru in
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

²⁷ Kēni Iesu tāmāni=pān kām lah māmā, “Itāmāh rāfin u onāpanotagim motāpāh iāu mātāu-inu Nauēuā Rēha Uhgīn tīnāni rākis aupān māmā Uhgīn otāmanoh iātāmi rēha nāsaliān e sipsip mīn, kēni sipsip mīn okotāiu kātīāh kātīāh.

²⁸ Mātāu nīān iākāmiāgāh mīn e nīmisiān, iākāupān muvān āpāha Kalēli, kēni itāmāh nāmānāhuārisig.”

²⁹ Mātāu Pitā tāni māmā, “Nati āpnāpīn ilāh rāfin okotagim rākis lam, mātāu iāu āmā ko iāsāgim rākisiān lam.”

³⁰ Kēni Iesu tāmāni=pān kām in māmā, “Itāni pāhriān kām ik māmā o lapīn āmā u, nīān mānig otāsākakā āhanāhiān māu keiu, kēni ik onākāni māu kisil māmā nākāruru iāu.”

³¹ Mātāu Pitā tāmāni āskāsik māmā, “Nati āpnāpīn iākākeikei mīmīs kilāu mīn ik, ko iāsāniān māmā iākāruru ik.” Kēni rāhan rāfin nātāmimi kotāni mīn tāhmen e Pitā.

*Iesu tāmuvān mātāfaki
āpāha Ketsāmāni*

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Kēni lapīn kāmāhuvān āpāha ikīn kāti nārgīn u Ketsāmāni, kēni Iesu tāmāni=pān kām lah māmā, “Otāharāg u ikīn u, pāh iākuvān mātāfaki.”

³³ Kēni mit Pitā, Jemīs mīne Jon māhuvān, kēni nīkin tīnātāhmā pik, kēni tīnātāu tārāh āgīn.

³⁴ Kēni tāni māmā, “Nīkīk tātāhmā pik, kēni iuākīr iākīmīs lan. Ēlāharāg u ikīnu kēni māhlāir āmā.”

³⁵ Kēni muvān mīn nāuvētīn meiuāiu māmēi e nīftāni mātāfaki māmā, “Nāmā suāru kāti mīn āha ikīn, pāh nīān āfigām u otāsuvāiān ohniāu.”

³⁶ Kēni mātāfaki māmā, “Apā,” (u nīpātīn u tāni māmā rāhak tātā), “ik nākāhrun nolīān nātīmīnāti mīn rāfin. Ōui, os rākis nāhmāiān mīn u iātām okāmanāhuva. Mātāu nāsoliān rāhak nātāligiān, mātāu ol nati nak iātām ik āmā nākolkeikei.”

³⁷ Kēni mītālig=pa. Mātāu rāhan iātāmimi milāhal kāhlapīli. Kēni tāni=pān kām Pitā māmā, “?Saimon, nātāpīli, uā? ?Tāhro nāsairiān-to auā kātīāh āmā?”

³⁸ Kēni māni=pān kām lahal māmā, “Onākīlāir māhlāfaki māleh vivi māmā onāslāmei-pāniān e nāfeifeiān. Nīkitāmāhal tolkeikei, mātāu nīpātītāmāhal tāpāou.”

³⁹ Kēni tāmāpāh mīn ilāhal, mītālig=pān mīn mātāfaki mātāni āmā nati kātīāh.

⁴⁰ Kēni mītālig=pa mīn, mātāu kīnlapīli mīn, mīnlāruru nāiriān, kēni mīnlāruru māmā okīhlāni=pān nak kām in.

⁴¹ Tāmuvān mīn kēni mītālig=pa māu kisil, mātāu kāhlapīli, kēni tāmāni=pān kām lahal māmā, “?Nāhlapīli āhanāh māhlāmeig? !Nāhmen! Nīān tīnuva māmā iāu Nāti Iātāmimi okegāhan=pān lak e nāhlmi nātām nol tāfagā tārāh.

⁴² !Hlāhtul-tā, kautāhuvān! Lahfu-to, iātāmimi u tātēgāhan=pān lak e nāhlmi tīkīmīr mīn, āpāha tātuva.”

*Tīkīmīr mīn rāha Iesu kāmōtāskālim in
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)*

⁴³ Iesu tāmātāghāti āhanāh, kēni Jūtās in e nātāmi tuēlāf rāhan mīn‡ tātāupān e nīmānīn nātāmimi. Nāuvein kotāmki nāu rāha nāluāgīniān, mīne neim māhuva. Nātāmi mīn u, pris asoli mīn, mīne nāgātun mīn rāha Lou, mīne nātāmi asoli rāha nātām Isrel kāmōtāhli=pa ilāh.

14:27 Sek 13:7 **14:28** Mat 28:16; Mak 16:7 **14:31** Jon 11:16 **14:32** Jon 18:1 **14:34** Jon 12:27 **14:36** Mak 10:38; Jon 6:38 ‡ **14:43** Inu Mak tāmīmaru mīn, māni māmā Jūtās in mīn iātāmimi tuēlāf kāti rāha Iesu. In tolkeikei māmā tēgātun āhrūāhru māmā nolīān rāha Jūtās in tārāh pāhriān āgīn. In tatol kēuit kāsua.

⁴⁴ Iətəmi u tətəgəhan e Iesu kəm lah təməni rəkis kəm lah məmə, “Iətəmi əha iəkol nəmtətian kəti rəha nolkeikeian lan, nəkotəhrun əmə məmə iətəmi əha in əha. ! Nəkotaskəlīm motos məhuvən motaskəlīm vivi!”

⁴⁵ Kəni əmeiko Jutəs təmuva iuəkir o Iesu, kəni məni məmə, “Iəgətun,” kəni mol nəmtətian rəha nolkeikeian lan.

⁴⁶ Kəni nətəmimi min əha kəməhuva motaskəlīm tiəkis.

⁴⁷ Mətəu ilah kəti rəha Iesu təmatəhtul iuəkir o lah təmeuvi nau rəha nəluaginian e nimein maut-aut əmeiko mauəh e nau mohatuv rəkis matəlgı ioluək kəti lan rəha pris asoli aɡin.

⁴⁸ Kəni Iesu təni məmə, “?Təhro nəutəmki nau asoli rəha nəluaginian mine neim məutəhuva məmə onəkotələs iəu? ?Nikitəmah təhti məmə iəu iohamu itəmi kəti matol nəluaginian o nələs iahuiən kəpmən, uə? !Kəpə!”

⁴⁹ Nian min rəfin kitah min itəmah əpəha e Nimə Rəha Uhgın iətəgətun nətəmimi ikin. ?Kəni nəkotəhro məsotaskəlīmiən iəu? Mətəu nati Nauəuə Rəha Uhgın təməni otəkeikei muva mol nıpəhriənian lan.”

⁵⁰ Kəni rəhan min rəfin nətəmimi kınotəpəh in, kəni motaɡim.

⁵¹ Kəni iətəm aluə kəti iətəm təməlkahu əmə e napən kəti matuərisig e Iesu, kəni nətəmimi nəuvein kəmotələs, motəmkarəpən lan,

⁵² kəni rəhan napən titis, taiu piəpiə əmə magim. §

Iesu təməhtul e nəhmti kaunsil min

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Kəni tətəpinəpu əhanəh, kəmosos Iesu məhuvən əpəha ima pris asoli aɡin u kətuhapumın rəfin pris asoli min, mine nəgətun min rəha Lou, mine nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl ikin.

⁵⁴ Kəni Pitə tətən təlig-təlig matuərisig e lah muvən əpəha lahuənu ima pris asoli aɡin ikin. Kəni təmuvən əpəha e iat mətəharəg ilah soldia min rəha pris asoli aɡin mətətogəm e nigəm.

⁵⁵ Kəni pris asoli min mine nətəmimi rəfin rəha kaunsil kəməutəsəl e nəniən min nəuvein rəha Iesu məmə okotohamu ohni. Mətəu kəsotehiən kəti mine.

⁵⁶ Kəni nətəmimi tepət kəmotəiuə e Iesu, mətəu rəhalah nəghatian tətaiu pişin pişin.

⁵⁷ Kəni nəuvein kotəhtul moteiuə lan məmə,

⁵⁸ “Iəmətəu təməni məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgın u nətəmimi əmə kəmotol e nəhlmiləh. Mətəu e nian tatol kisil lan, təmanuvləkin min nitain u kəsoliən e nəhlmitəmi.”

⁵⁹ Kəmotəni lanəha mətəu ilah min, rəhalah nəghatian tətaiu pişin pişin.

⁶⁰ Kəni pris asoli aɡin təməhtul aupən e lah kəni məni=pən kəm Iesu məmə, “?Təhro nəsəghatian? ?Təhro e nəghatian min əha iətəm kautəni pətigəm tətələs pikin ik?”

⁶¹ Mətəu Iesu tənapin əmə məsəghatian. Kəni pris asoli aɡin əpəha təməni=pən min məmə, “?Təhro? ?İk Məsaiə u Nəti Iətəmi kətəni-vivi?”

⁶² Kəni Iesu təni məmə, “!Əuəh, iəu u! Onəpanoteruh iəu Nəti Iətəmimi iətəharəg e nəven maru rəha Uhgın u iətəm rəhan nəsanəniən iahgin, kəni manotəh min iəu e nəpuə e neai iətuva.”

⁶³ Kəni pris asoli aɡin tearis rəhan napən min mətəu-inu in tolkeikei məgətun kəm nətəmimi məmə nikin təmərəh o nəghatian rəha Iesu, kəni məni məmə, “Okəsotəsəl minian iətəmi kəti məmə otəni min nati kəti lan.

⁶⁴ !Ninotətəu rəkis tətəghati rah e Uhgın! ?Nəutəhrətəlig? ?Okotəhro e suah u?” Kəni ilah rəfin kəmotəni məmə otəkeikei mimis.

⁶⁵ Kəni kəmotol əvsan Iesu, kəni nəuvein kəmotagəh lan, nəuvein kotəlis nəhmtin motoh kəni motəni məmə, “!Ei, ik iəni rəha Uhgın! !Əni-to məmə pəh u təməh ik!” Kəni soldia min rəha pris asoli agin kəmotem.

*Pitə təməni məmə
in təruru Iesu*

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-27)

⁶⁶ Kəni Pitə təmətan əhanəh əpəha ləhtəni e iat. Kəni pətan mitə kəti u in ioluək rəha pris asoli agin təmuva.

⁶⁷ Kəni mafu tətətogəm e nigəm, kəni təmeruh mətig Pitə kəni məni məmə, “Ik min itəlau Iesu iətəm Nasərit nəmətuan.”

⁶⁸ Mətəu Pitə təmeiua, kəni məni məmə, “Iəkəruru nati ko nətəni,” kəni muvən mətəhtul əpəha e ket rəha iat. Kəni mənig kəti təkəkə.

⁶⁹ Kəni pətan əha təmeruh min in ikin əha, kəni məni=pən kəm nətəm kəutəhtul əha ikin məmə, “Suah u in min in ilah kəti.”

⁷⁰ Mətəu Pitə təmeiua min.

Kəni təsuvəhiən, nətəmimi nətəm kəutəhtul əha ikin əha kəmotəni=pən min kəm in məmə, “Nipəhriən, ik min ilah kəti mətəu-inu iəkotəhrun məmə ik iətəm Kaləli.”

⁷¹ Mətəu Pitə təməni məmə, “Nəmə iəteiuə, pəh Uhgın otol nalpiniən əskasik kəm iəu,” kəni mos min nonauvil məmə, “!Iəkəruru suah kəha nəutəni!”

⁷² Kəni rəueiu agin min mənig təkəkə min, kəni nikin təhti nəghatiən rəha Iesu məmə, “Mənig otəsəkəkə əhanəhiən mau keiu, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.” Kəni Pitə tinətəu tərəh əmeiko mətəsək.

15

Iesu təməhtul e nəhmti Pailət

(Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Kəni ləplapın agin pris asoli min, mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, mine nəgətun min rəha Lou, mine nətəmimi min rəfin rəha kaunsil kəmotuhapumin ilah min, kəni mautələhu nəghatiən məmə okotohamu Iesu. Kəmotəni=pən kəm nətəmimi nəuvein məmə okotəlis Iesu kəni motit məhuvən motəhlman=pən lan e nəhlmə Pailət, u kəpmən asoli rəhalah.

² Kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “?Ik kig rəha nətəm Isrel?” Kəni mətəu Iesu təni məmə, “Ik nətəni məmə tol lanko.”

³ Kəni pris asoli min kəmotəni pətigəm noliən tepət lan.

⁴ Kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “?Təhro nəsuhalpiniən? ?Nəmətəu kəmotəni pətigəm nipəgnəmtin tepət lam?”

⁵ Mətəu Iesu təsəghati mininən, məpnəpın əmə, kəni Pailət narmin təmiuvig ohni.

*Pailət təməni məmə
Iesu otəkeikei mimis*

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ E nu min rəfin, nian katol lafet lan rəha Pasova, noliən rəha kəpmən u Pailət məmə in otahli pətigəm iətəmi kəti e kaləpus iətəm nətəm Isrel kəmotəni.

⁷ Kəni suah kəti, nərgin u Parəpəs, tətətig e kaləpus ilah in min nəuvein, mətəu-inu kəmotohamu iətəmimi e nian kəməutəluagin ilah kəpmən.

⁸ Kəni nimanin nətəmimi kəməhuva o Pailət motəni=pən kəm in məmə otol əmə nati kətiəh təhmen=pən e iətəm tatol nian min, mahli pətigəm iətəmi kəti e kaləpus.

⁹ Kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, “?Nəkotolkeikei məmə iəkahli pətigəm kig rəha nətəm Isrel?”

¹⁰ Təməni lanəha mətəu-inu in tinəhrun rəkis məmə pris asoli min kəmotəfən Iesu e nəhlmən mətəu-inu kautetet.

11 Mätəu pris asoli mīn kəmotəkeikei kəm nīmənin nətəmimi məmə okotəuhlin nətəligiən rəhalah. Kəni ilah kəmotətapuəh o Pailət məmə otahli pətīgəm Parəpəs, mətəu səniəmə Iesu.

12 Kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu iəkəhro e suah u itəmāh nəmotəni məmə in kig rəha nətəm Isrel?”

13 Kəni kəmotagət əfəmāh məmə, “!Okətu-pəri e nigī kəməluau!”

14 Kəni Pailət təmətapuəh mīn o lah məmə, “?O nak? ?Noliən tərāh nak u suah u təmol?” Mətəu kəmotagət əfəmāh mīn məmə, “!Okətu-pəri e nigī kəməluau!”

15 Kəni Pailət təmolkeikei məmə otol nīkilah, kəni mahli pətīgəm Parəpəs, kəni məhlman=pən e Iesu e nəhlmi rəhan soldia mīn məmə okotalis kəni motətu-pəri e nigī kəməluau.

Soldia mīn kəmautol

mīrə Iesu

(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Kəni soldia mīn rəha Pailət kotələs Iesu məhuvən əpəha imə e nimə asoli rəha kəpmən, kətəni məmə Praetoriəm. Kəni kəmotauin rəfin e soldia mīn kəhuva mohtəlau lan.

17 Kəni məhuvən=pən e kot ərarəuv təhmen əmə e kot rəha kig, kəni motuerin-uerin nīləuis iətəm tol nihlin nihlin motol kəfəfau lan iətəm təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni motəfəfau=pən lan kəm in.

18 Kəni motol mīrə kəni məutəuvsan lan məutəni məmə, “Itīmāh iəkotəfinə nisaiən kəm ik, kig rəha nətəm Isrel.”

19 Kəni motoh rəhn-kapə e nəuanigi, motagəh lan, motasiəulin e nəulilah məutəfən nisaiən eiuə kəm in.

20 Nian kəmotol əuvsan rəkis lan, kəni motəpeg rəkis kot ərarəuv əha, kəni məhuvən=pən əhanəh e rəhan napən, kəni motit məhuvən məmə okotətu-pəri e nigī kəməluau.

Kəməhtipən Iesu

e nigī kəməluau

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Nian əha, e suaru, kəmoteruh suah kəti iətəm Sairəni, nərgin u Saimon. (In tatə rəha Aleksantə mine Rufəs.)* Tatuvən Jerusiləm, kəni kotəkeikei kəm in məmə otələs nigī kəluau.

22 Kəni kəmotit Iesu məhuvən əpəha ikin kəti kətəni məmə, Kolkotə, u nipətīn təni məmə Louipīl-uipīl.

23 Kəni kəmotəfən wain u kəmol filəh-filəh ilau mərsin u mīr məmə otəmnim pəh tətətəuiən nahməiən e nipətīn, mətəu təpəh nəmnimīən.

24 Kəni kəmotələs Iesu məhuvən motətu-pəri e nigī kəməluau. Kəni motəuəri rəhan napən moturin tais ohni məmə pəh otos.

25 Kəmotətu-pəri Iesu e nigī kəməluau e nain klok ləplapin,

26 kəni motətēi rəkis nipəgnəmtin u kəmotēh lan məmə,

IN KIG RƏHA NƏTƏM ISREL

kəni motəhti=pən nəghatiən u e rəhan nigī kəməluau.

27 Kəni iətəmimi mil keiu iətəm kətuəluagin kəm kəpmən matuoh nətəmimi, kəmətu-pəri ilau e nigī kəməluau, kəti e nīkalin maru, kəti e nīkalin məuīl.†

15:11 Uək 3:13-14 * 15:21 Kateruh lanu lan məmə nətəmimi mīn u Mak təmətēi nauəuə u tatuvən kəm lah, ilah kinotəhrun rəkis Aleksantə mine Rufəs. Məta Rufəs pəhriən u Pol təməni e Rom 16:3. 15:21 Rom 16:13 15:24 Sam 22:18 † 15:27 E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətēi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti mīn əha ikin iətəm tatilpīn nəghatiən u mətəni məmə, “28 Kəni nəghatiən iətəm Aiseə təmətēi e Nauəuə Rəha Ughin tinuva pəhriən. Tətəni məmə, ‘Kətəni məmə in iətəmi rəha nəhtian lou.’ ” (Aes 53:12)

29 Kəni nətəmimi nətəm kəutaliuək e suaru, məuturin-urin rəhn-kapə lah kəm in məutəuvsan lan məutəni məmə, “Ei, ik nəməni məmə onəkərəkın Nimə Rəha Uhgın kəni nian tatol kisil lan, nəmanuvləkin mın in pisin.

30 !Eiuaiu-to e niği kəməluau ko, mosmiəgəh aru-to ik!”

31 Pris asoli mın mine nəgətun mın rəha Lou kəmotol əmə nati kətiəh motol əuvsan motəni məmə, “!Təmasiru e nətəmimi tepət, mətəu ko təsasiru aruiən lan!

32 Təuvir pəh kitah koteruh-to Məsaiə u, kig rəha nətəm Isrel, oteiuaiu e niği kəməluau pəh kitah koteruh motəhatətə lan.” Kəni iətəmimi mil u kətuəhkul ilahal İesu kınatuəni mın nəghatiən tərəh lan.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Kəni e tueləf klok mətəuarus=pən tri klok, napinəpuian təmeiuaiu mırəuei nati.

34 Kəni e tri klok ləhnaiuv, İesu təmasək əfəməh e rəhan nəghatiən məni məmə, “!Eli, Eli! ?Lema sapaktəni?”‡ Nipəti rəhan nəghatiən təni məmə, “!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ?Təhro nətəpəh iəu?”

35 Nətəmimi nəuvein kəməutəhtul əha ikin kəməsotətəu vivian nəghatiən u, kəmotəni məmə, “Otətəu-to. Tətauin e Elaijə.”

36 Kəni ilah kəti təmai u muvən miuvi=pən wain u tarfu e nati kəti timətmətiğ təhmen e kotin, məu-pəri e nəuanigi tuvən o İesu məmə otəmnim. Kəni məni məmə, “Pəh-to kotəh-to məmə Elaijə otuva mələs iahu, uə kəpə.”

37 Mətəu İesu təmagət əfəməh mın, kəni rəhan nehagiən tiet.

38 Kəni əpəha e Nimə Rəha Uhgın, napən iətəm tətəhkul pəsığ e İkin Tasim Agın İkin, təməhapu nəuветin keiu təmətuəuin əpəha ilis mətəuarus=pa əpəha ləhtəni.

39 Kəni iətəmi asoli rəha soldia mın iətəm təmatəhtul e nikali İesu, təmeh məmə təmimis lanəha, kəni in təməni məmə, “!Nipəhriənian, suah u in Nəti Uhgın pəhriən!”

40 Nipətan nəuvein kəməutəhtul isəu məutəsəl=pa maüteruh. İlah nəuvein u Meri Maktələ, mine iahuni məmə rəha Jemis əkəku mine Josis, mine Səlome.

41 İlahal kəməhlitəu=pən İesu nian təmətatig Kaləli, məhlasiru lan. İlah nipətan tepət kəmotəri məhuvən əpəha Jerusiləm ilah İesu.

Josip təməhluəig e İesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

42 Kəni nian əha İesu təmimis lan, in nian rəha nol əpenə-penəian natimnati rəha Sapət, kəni olauig nian rəha Sapət, kəsoliən uək lan. Tinapinəpu,

43 Josip in iətəm Aramatia tinuva. In iətəmi kəti rəha kaunsil iətəm kətisiəi in. In nikin təməhti pik Narməniğian Rəha Uhgın. Kəni təməsəğiniən, muvən o Pailət mətapuəh o nipəti İesu.

44 Nian Pailət təmətəu məmə İesu tinimis rəkis, kəni təmauit mauin e iətəmi asoli rəha soldia mın mətapuəh ohni məmə, “?Kətəni pəhriən məmə İesu tinimis rəkis uəhai əmə?”§

45 Mətəu iətəmi asoli rəha soldia mın təni məmə, “Nipəhriənian, tinimis rəkis.” Pailət təmətəu nəghatiən u kəni megəhan=pən e nipəti İesu kəm Josip.

46 Kəni Josip təmuvən mos nəhmti napən ruən kəti, nərgin u linən, muva mələs iahu İesu e niği kəməluau məuveg lan, mələs muvən mələhu=pən e nipəg kəpiel u kəmel rəkis məmə okol suvət ikin. Kəni misuə=pən e kəpiel asoli kəti mahtipəsığ=pən e nipəg kəpiel u lan.

47 Kəni Meri Maktələ mine Meri məmə rəha Josis, ilau kəmuəruh ikin əha kəmələhu=pən İesu ikin.

15:29 Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 ‡ 15:34 Afin-to e futnot e Mat 27:46 15:34 Sam 22:1 15:36 Sam 69:21
15:40 Luk 8:2-3 § 15:44 Nian nətəm Rom kəutətu-pəri nətəmimi e niği kəməluau, kəutəhrun nəmiəğəhian o nian kətiəh uə keiu uə kisil mine, kautol məmə nətəmimi okotos pik nahməian, uərisig ko kəmanohmis.

16

*Iesu tinəmiəgəh**e rəhan nimisiən**(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)*

¹ Nian rəha Sapət tinuva minuvən rəkis, kəni Meri Maktələ mine Meri mamə rəha Jemis, mine Səlome kəmlōs nəhmti nati pien-pien min u nəmiəvilah təuvir məmə okilol=pən e nipəti Iesu.

² Ləplapin agin mitigar tinətəri e Sante, pəta milahal u kəmhluvən e suvət.

³ Nian kəmhluvən e suaru kəni məhləni kəm lahal min məmə, “?Kərmə pah otasiru e tahal misuə rəkis kəpiel asoli əpəha e nipəg kəpiel?”

⁴ Mətəu-inu kəpiel əha kəpiel asoli.

Mətəu nian kəmhluvən iuəkir, miləsal=pən milafu kinisuə rəkis e kəpiel.

⁵ Kəmhluvən imə e nipəg kəpiel milafu iətəm aluə kəti tətəharəg əha e nipəg kəpiel e nikalin maru ikin rəhalahal, təmuvən e kot əfəməh ruən kəti, kəni ilahal kəmhluvit pik ohni.

⁶ Kəni təməni=pən kəm lahal məmə, “Sləgin pikien. Nələsal e Iesu iətəm Nasərit, iətəm kəmətə-pəri e nigī kəməluau, mətəu in tikə u ikinu rəueiu. In tinəmiəgəh rəkis e rəhan nimisiən. Leruh-to nimein u kəmələhu=pən ikin.

⁷ Kəni rəueiu onəkluvən mihləni=pən kəm rəhan min nətəmimi mine Pitə, məmə in otaupən matuvən Kaləli, kəni onəkəhuərisig lan məhuvən moteh əha ikin məmə inu təməni rəkis mine kəm təmah.”

⁸ Kəmlaiu mihliet e suvət məhlagim, mətəu-inu kinləgin pik məhlərəmrumin. Kəni mihluvən məslənien nati kəti mine kəm nətəmimi mətəu-inu kinləgin pik.*

*Iesu təmietpa o Meri Maktələ**(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)*

⁹ Nian Iesu təməmiəgəh min e Sante ləplapin agin, kəni maupən miet=pa o Meri Maktələ. Aupən təməhgi pətigəm narmin tərəh səpin lan.

¹⁰ Kəni Meri təmuvən məni=pən kəm rəhan min nətəmimi nətəm kəməutan ilah min ilah aupən, mətəu nikilah tətəhmə pik kəni məutasək.

¹¹ Mətəu nian kəmotətəu məmə Iesu tinəmiəgəh rəkis e rəhan nimisiən, kəni miet=pa o pətan əha, mətəu ilah kəməsotənien nipəhriənien lan.

*Iesu təmietpa o rəhan iətəmimi mil keiu**(Luk 24:13-35)*

¹² Uərisig, Iesu təmiet=pa o iətəmimi mil keiu kəmiəsipən Jerusiləm mətian e suaru, mətəu e nian əha nipətin təmol pisin.

¹³ Kəni ilau kəmiatəlig min mian muəni=pən kəm ilau min nəuvein, mətəu ilah kəməsotəni minien nipəhriənien e lau.

*Iesu təmietpa o rəhan nətəmimi lepən**(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Uək 1:6-8)*

16:7 Mat 26:32; Mak 14:28 * **16:8** E kopi əuas min tepət rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatien Kris aupən, fes 9-20 kohkə, kəni nəghatien rəha Mak təmol naunun u ikinu. Kəni nətəmi asoli nətəm kotəhrun vivi Baebol, nikilah təhti məmə nətəpisin kotilpin fes 9-20. E kopi əuas min nəuvein min rəha Niutestimin, nəghatien u tatos nimei fes 9-20: Nipətan min u kəməhuva, motəfa nəniən min u kəm Pitə mine in min nəuvein u ilah min ilah, e natimnati min u iətəmi u təməni kəm lah. Konu uərisig e natimnati min u, Iesu əmə təməfən nəghatien kəm lah u tasim, tətəmiəgəh, məruu məsikəlan nian kəti. Nəghatien u tətəni məmə Uhgın təhrun nosmiəgəhian nətəmimi, in təhrun naskəlimien iətəmimi mətəuarus naunun nian. Kəni Iesu təmahli pətigəm nətəmimi min rəhan məmə okotos rəhan nəghatien məhuvən e nitəni min rəfin rəha nəhue niftəni.

¹⁴ Kəni uərisig, Iesu təmiet=pa mɪn o rəhan nətəmimi lepɪn nian kəməutauən. Kəni mətahi ilah məmə, “Itəmah nəsoətəhatətəiən lak, rəhn-kapə təmah tiəkis pɪk.” Təmahilə ilah mətəu-inu kəsotəhatətəiən e nətəm kəmoteh məmə tinəmiəgəh rəkis e rəhan nımisiən.

¹⁵ Kəni məni=pən kəm lah məmə “Əhuvən motəni pətigəm Nanusiən Təuvir kəm nətəmimi mɪn e nəuaniləuis mɪn rəfin e nitəni mɪn rəfin.

¹⁶ İətəmi otətəu Nanusiən Təuvir təhatətə lan kəni mol bəptais, Uhgɪn otosmiəgəh. Mətəu iətəmi təsəhatətəiən lan, Uhgɪn otol nalpinien asoli kəm in.

¹⁷ Kəni nətəmi okotəhatətə lak, Uhgɪn otol ilah kotol nati apispis mɪn. Okotəhgi pətigəm narmin tərəh tətət e nərgək, kəni motəghati e nəghatien iki pisin mɪn.

¹⁸ İlah kotəhrun naskəlimiən sineik u tatus itəmi, motəhrun nəmnimiən nati kətakonə lan, mətəu ko təsərəkiniən ilah. İlah motəhrun nələhu-pəniən nəhlmilah e nətəm kau-tohmis kotəmiəgəh.”

Iesu tinəri matuvən e neai
(Luk 24:50-53; Uək 1:9-11)

¹⁹ Kəni nian İərməniğ Iesu tinəghati rəkis kəm rəhan mɪn nətəmimi, kəni Uhgɪn tos minatuvən e neai, kəni in tətəharəg e nıkalı Uhgɪn maru, ikin ima nəsanəniən mine nisianiən.

²⁰ Kəni rəhan mɪn nətəmimi kəmoɦiet məhuvən motanus pətigəm rəhan nəghatien əpəha ikin mɪn rəfin. Kəni İərməniğ tətəsiru e lah matol nəmtətien tətət. Kəni nəmtətien mɪn əha kautol nəfigəmiən məmə rəhalah nəghatien in nıpəhriniən.

LUK

Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İətəm Luk Təmətei Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Luk

?Pəh təmətei nauəuə u? Luk təmətei nauəuə u. Səniən mə in iətəmi tueləf kəti rəha İesu, mətəu in niəli kəti rəha Pol, in təman pik ilau Pol. In səniən mə in iətəm İsrəl, in İanihluə əmə kəti, mətəu in iəfaki kəti. In toktə kəti təmol pik skul. In təməhrun vivi natimnati e nəmiəgəhiən rəha İesu. In təmətei nauəuə mil u: Nanusian Təuvir İətəm Luk Təmətei, mine Uək Mın Rəha Aposil Mın.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Luk təmətei nauəuə u tatuvən kəm rəhan kəti niəli u Teofiləs. Nipəti nərgin u məmə, “İətəmimi iətəm tolkeikei Uhgın.” Luk təmətei nauəuə u tatuvən kəm suah u, mətəu in təhrun məmə Nanihluə* mın tepət okotafin.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nətəmimi tepət, nıkilah təhti məmə Luk təmətatig Rom uə Sisəriə nian təmətei nauəuə u. E nian əha, nəniən tepət o İesu təmitəlau-təlau.

?Təmətei nauəuə u o nak? Luk təmolkeikei məmə otətei nəniən kəti təm təhruahru kəni məhəgəhag e nəmiəgəhiən rəha İesu. Kəni in təməghati ilah nətəmimi mın kəmotaliuək ilah İesu maüteruh rəhan mın nolien mine nəniən mın. Nian in təmos nəghatian rəha İesu o lah kəni Luk təmətei nauəuə u. In tolkeikei məmə otəgətun məmə İesu in iətəmi pəhriən kəti, mətəu in təməsolien nati kəti tərah. Kəni in Uhgın, mine in İosmiəgəh.

¹⁻² Teofiləs, ik iətəmi asoli katisiai ik, kəni iəkətei nauəuə u tatuvən kəm ik.

Aupən, Uhgın təməni natimnati nəuvein, kəni rəueiu e nian rəhatah, in tinol ilah kinəhuva mınautol nipətin. Nətəmimi tepət kəməutatig e nian əha, maüteruh natimnati mın əha e nəhmtilah əhruahru, kəni məütəni. Kəni nətəmi nəuvein kəməütətəu rəhalah nəghatian, kəni məutalkut pik məmə okotətei rəkis əhruahru natimnati mın əha.

³ Kəni iəu iəmitəu vivi nəghatian mın əha məmə iəkəhrun əhruahru mə təmətuəuin əhro, kəni iəu rəhak nətəligian məmə təuvir iəu mın iəkətei rəkis əhruahru natimnati ərəfin mın əha məmə onəkafin. İətətei əhruahru natimnati mın u nəukəti nəniən mine natimnati iətəm kəutəhuərisig.

⁴ İəkolkeikei məmə iəkəni natimnati mın əha kəm ik məmə nəkəhrun əhruahru məmə nəniən iətəm kəməni rəkis kəm ik, in nipəhriənien.

Agelo təməghati e nairian rəha Jon Bəptais

⁵ E nian rəha suah kəti, nərgin u Herot Asoli, kig rəha Jutiə, e nian əha pris kəti nərgin u Səkarəea. In kəti mın e pris mın u kətəni nərgi lah məmə, Pris mın rəha Apia. Aupən rəkis, suah u Apia tatsipən e pris u Eron. Rəhan pətauəhli nərgin u İlesəpet, kəni in mın tatsipən e pris u Eron.

⁶ Kəni ilau kuəhruahru e nəhmti Uhgın, nian rəfin kətuıtəu=pən vivi nolien rəha Lou rəhan mine nəghatian mın rəhan, kəni məsuəəkiniən kəti.

⁷ Nati əpnəpin kuəhruahru, mətəu ilau nətilau tikə. İlesəpet, in təseməkian mətəuarus mınəpətauəhli kəni ilau pəti kinuəuəhli.

⁸ Kəni nian tinuva əhruahru, məmə pris mın rəha Apia okəhuvən e Nimə Rəha Uhgın motol rəhalah natimnati mın. Kəni Səkarəea, in mın təmuvən mə tol pisəpis rəha Uhgın.

⁹ E nolien rəha pris mın, ilah kəmotatu e kəpiel əkəku mın mə otəgətun pəh mə otol nati e Nimə Rəha Uhgın məmə otuvan nati pien-pien tuvən kəm Uhgın. E nian ilah kəmotol lanəha in təməgətun Səkarəea.

* : Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. **1:1-2** Uək 1:1 **1:9** Eks 30:7

10 Kəni e nian in təmuvən imə mətuvan nati pien-pien, nətəmimi tepət kəmutəhtul ihluə mautəfaki.

11 Kəni agelo kəti rəha Uhgın təmietigəm=pən ohni mətəhtul əha e nəven maru ikin, əha kətuvan nati pien-pien ikin.

12 Kəni nian Səkaraea təmeruh, kəni narmin təmiuwig mətəramrumin minəruru əfəməh nati, kəni nəginian təməriauəh e nikin.

13 Mətəu agelo təməni=pən kəm in məmə, “Səkaraea, səginian, mətəu rəueiu Uhgın tinətəu rəham nəfakiən. Kəni rəham pətauəhli İlesəpet otos nətin kəti iərman. Kəni onəkəkeiki mauin e nərgin məmə Jon.

14 Kəni onəkətəu təuvir magiən min, kəni nətəmimi tepət okotagiən o nairian rəhan,

15 mətəu-inu in otuva iətəmi asoli e nəhmti İərməniğ. Kəni in otəsəmnim aginian wain mine nəmnimian əskasik min. Kəni Narmin Rəha Uhgın otəriauəh lan, nian otətətiğ əhanəh e nərfi rəhan məmə, matuvən əmə lanəha nian rəfin.

16 Kəni in otiuvi=pa nətəm İsrəl tepət okohtəliğ=pa o İərməniğ, Uhgın rəhalah.

17 “Uərisiğ İərməniğ otuva, mətəu in otaupən muva mətan e narmin mine e nəsanəniən təhmen e Elaijə məmə in otəuhlin nətəliğian rəha tatə min kohtəliğ=pən min o rəhalah kəlkələh min, kəni in otəuhlin min nətəm kətəhti nəuia Uhgın okotos min neinatigian rəha nətəmi kotəhruahru. E nolian əha, in otol əpenə-penə o nəmiəğəhiən rəha nətəmimi o nuvaiən rəha İərməniğ.”

18 Kəni Səkaraea təməni=pən kəm agelo məmə, “?Oiakəhro lanu məhrun məmə nati u otuva mol niphəriənian lan? Mətəu-inu iəu inauəhli rəkis, kəni rəhak pətan min tinəpətauəhli.”

19 Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “İəu, nərgək u Kapriel, kəni iəu iətəhtul e nəhmti Uhgın e nian ərəfin. Kəni in təmahli=pa iəu məmə iəkuva məğhati kəm ik, kəni məni=pinə nanusiən təuvir u.

20 !Ətəliğ-to lak! Naməm otekəu kəni onəsəğhatiən mətəuarus=pa nəkeruh niphəti nəğhatiən u, mətəu-inu nəməsəniən niphəriənian e rəhak nəğhatiən. Nati u in otuva mol niphəriənian lan e nian əhruahru rəhan.”

21 Kəni e nian əha, nətəmimi kəmutəhtahnin Səkaraea, nikilah təhti məmə təhro tinan tinuvəh əha e Nimə Rəha Uhgın.

22 Mətəu nian in təmuva ihluə, mətəu tinəruru nəğhatiən, kəni ilah kəmotəhrun məmə in təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairian əpəha imə. In təməğhati əmə e nəhlmin kəm lah, məsəğhatiən mətəu namin təmekəu.

23 Nian rəhan uək rəha pris e Nimə Rəha Uhgın təmol naunun, kəni in təmitəliğ=pən lahuənu.

24 Kəni təsuvəhiən, rəhan pətauəhli təməpəh məuiğ e iəpəou. Kəni e məuiğ faif, pətauəhli u in təmətəhluaiğ əmə lahuənu,

25 kəni in təməni məmə, “Inu uək rəha İərməniğ. Aupən ikin, nətik tikə kəni iətaulis. Mətəu rəueiu u, Uhgın tinol təuvir kəm iəu, kəni nikin tagiən məmə iəkələs nətik, kəni iəu oiasaulis minian e nəhmti nətəmimi.”

Agelo təməni pətiğəm mə İesu otair

26 Nian İlesəpet iəpəou tinatig lan minos məuiğ sikis, Uhgın təmahli=pən rəhan agelo, nərgin u Kapriel, məmə in otuvən e nitəni Kaləli e taun kəti nərgin u Nasərit.

27 In təmos nəğhatiən kəti matuvən rəha pətan mitə kəti iətəm təruru əhanəh iərman, mətəu kinəni rəkis məmə okitipən mə rəha suah kəti, nərgin u Josip. In mipi Kig Təfit tərəh. Kəni pətan əha, nərgin u Meri.

28 Kəni agelo təmuvən miet=pən, kəni məni=pən kəm in məmə, “Təuvir, Meri. Uhgın təmələhu rəhan nəuviriən kəm ik, kəni in mətətiğ itəlau min.”

²⁹ Mätəu Meri tınəruru əfəmäh nəghatıən əha, kəni nikin tınəhti pik məmə nıpəti nəghatıən əha təhro lanu.

³⁰ Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “Səginıən, Meri, mätəu-inu Uhgın təməni rəkis məmə in otətuati e rəhan nəuvırıən kəm ik.

³¹ Kəni inəha, ik onəkəpəh məuıg e nətım kəti, kəni onəkələs iərman. Kəni onakauın e nərgın mə İesu.

³² In otuva iətəmi asoli kəni in iətəmi keikei, kəni okauın lan məmə Nəti Uhgın İlis Agın. Kəni İərmənıg Uhgın otol in tuva Kig təhmen=pən əmə e tıpın tərəh Tefit.

³³ Kəni in otarmənıg e nətəmimi mın rəfin nətəm kautsıpən e Jekəp, kəni rəhan narmənıgıən otatıg itulın matuvən naunun tıkə.”

³⁴ Kəni Meri təməni=pən kəm agelo məmə, “?İəsəhrunıən məmə oıəkəhro lanu mələs suakəku kəti nəmə iəsıtəu-pənıən iərman kəti?”

³⁵ Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “Narmın Rəha Uhgın otuva matıg lam, kəni nəsanənıən rəha Uhgın İlis Agın otəuveg ik. Kəni in ko, suakəku asim ko onəkələs, okauın lan məmə in nəti Uhgın.

³⁶ Kəni iətəni=pınə kəm ik məmə ik kəti İlesəpet tınamki-amki rəkis e nətın kəti iərman, nati əpnəpın in tınəpətauəhli rəkis. Kəmətəni lan məmə ko təseməkıən, mätəu rəueıu əha tınəpəh rəkis məuıg sikis e nətın.

³⁷ Natımnati mın u tatıtəu=pən əmə nəghatıən rəha Uhgın məmə, ‘Uhgın təhrun nolıən natımnati ərəfin, kəni nati kəti təsiəkısiən ohni.’ ”

³⁸ Kəni Meri təməni=pən məmə, “Əuəh, iəu pətan iol əhruin əmə rəha İərmənıg. Pəh in otol lak nati nak iətəm ik nınəni rəkis.” Kəni agelo təpəh in, kəni mıtəlıg.

Meri təmuvən məmə otəsalpən e İlesəpet

³⁹ Uərisıg lan təsuvəhiən, kəni Meri təmıet iman ikın kəni malıuək uəhai mətuvən e taun e nıtəuət e Jutiə mə otəsal=pən e İlesəpet,

⁴⁰ kəni in təmuvən e lahuənu rəha Səkarəea, kəni muvən imə mətəni təuvır kəm İlesəpet. ⁴¹ Kəni nıan İlesəpet təmətəu nəghatıən rəha Meri, suakəku u iətəm tətatıg e nərfin təmauıt, kəni Narmın Rəha Uhgın təməri e niki İlesəpet.

⁴² Kəni in təmagət əfəmäh məmə, “!Uhgın tınol təuvır ohnik tapırəkis nıpətan ərəfin, kəni in tınol təuvır mın kəm suakəku u onəkələs!

⁴³ Nıkik tagıən. Kəni təhro Uhgın təmol nati təuvır asoli kəm iəu, məmə məmə rəha İərmənıg rəhak tuva məsal=pa lak.

⁴⁴ İətəni lanu mätəu e nıan iəmətəu rəham nəghatıən, kəni suakəku u e nərək təmagıən mauıt.

⁴⁵ Uhgın otol təuvır kəm ik mätəu-inu nəməni nıpəhrıənıən e nəghatıən u İərmənıg təməni tınuva lam məmə otol nıpəhrıənıən lan.”

Nəpuən rəha Meri

⁴⁶ Kəni Meri təməni məmə,

“E nəmiəgəhiən rəfin rəhak, iatləfəri nərqi İərmənıg ilis,

⁴⁷ Kəni nıkik tətəgıən pik o Uhgın İosmiəgəh rəhak,

⁴⁸ mätəu-inu iəu pətan iol əhruin əmə u iəu nati əpnəpın əmə, mätəu nıkin tətəhti iəu.

Kəni rəueıu mıne matuvən, nətəmimi rəfin okotəni məmə Uhgın təmol təuvır kəm iəu;

⁴⁹ mätəu-inu Uhgın u nəsanənıən rəhan in iahgın,

in təmol nati apıspıs mın təuvır pik agın kəm iəu,

kəni in nərgın tasım.

⁵⁰ In tatolkeikei nətəmimi mın u kəutısiəi in, inu nətəmimi e nəuanıləuis əupən ikın mätəuarus=pa nəuanıləuis mın nətəm kəutəhuva əhanəh.

⁵¹ In təmol nati apıspıs mın e nəsanənıən e nəhlmın.

In tēmāhgi-atiti nētām kəutəfəri ilah e nətəligiən rəhalah.

⁵² In tatosiahu narmənig min e rəhalah narmənigiən, kəni in tətəfəri nətəmi min u rəhalah nətəligiən teiuaiu.

⁵³ Nətəmi nəumis tatus ilah, in tətaugin ilah e nauəniən təuvir, kəni nətəmi rəhalah nautə tepət, in tahli pətigəm ilah, kəni nati tikə e nəhlmi lah.

⁵⁴ Uhgīn təmasiru e nəuaniləuis min rəha Isrel u rəhan iol əhrui min, kəni təməsaluian e rəhan nolkeikeian e

⁵⁵ Epraham mine rəhan min nəuaniləuis, matuvən əmə lanko naunun tikə məmə inəha təmāni kəm tipilah min nuvəh.”

⁵⁶ Kəni Meri təmatig ilau llesəpet mətəuarus=pən məuig kisil, kəni in təmitəlig=pən əpəha iman ikin.

Nairiən rəha Jon Bəptais

⁵⁷ Kəni nian əhruahru rəha llesəpet tinuva məmə otemək lan, kəni təmələs nətīn iərman.

⁵⁸ Kəni nətəmimi nətəm kəutatig iuəkīr ohni mine rəhan min nəuaniləuis, kəmotətəu nanusiən əha məmə lərmənig təmol nəuviriən asoli kəm in, kəni ilah kəməhuva motol kətīh ilah min məmə okotagiən pəti.

⁵⁹ Nian suakəku əha tinos nian eit, ilah kəməhuva məmə okotəhgi=pən. Kəni iuəkīr kotauin e nərgin məmə iahuni rəhan tatə Səkaraea,

⁶⁰ mətəu rəhan məmə tēni məmə, “Kəpə. Okauin e nərgin məmə Jon.”

⁶¹ Kəni ilah kəmotəni kəm in məmə, “?Onak? Rəham nərgin u Jon tikə.”

⁶² Kəni kəmotəghati e nəhlmilah mətətəpuəh o Səkaraea mə in otəkeikei mēni-to mə okauin e nərgin mə pəh.

⁶³ Kəni in təmətapuəh o nati kəti mə otətēi rəkis nati kəti lan, kəni in təmətēi=pən məmə, “Nərgin u Jon.” Nian kəmotēh, narmilah tēmiuvig pik.

⁶⁴ Kəni e nian əmə əha, nami Səkaraea tinimətig kəni tinəhrun nəghatiən mətəni-vivi Uhgīn.

⁶⁵ Kəni nətəmimi rəfin u kəutatig iuəkīr kəmotəgin. Kəni nətəmimi kəmotəni pik natimnati min u titəlau-təlau əha ilis e nitəni Jutiə.

⁶⁶ Kəni nətəmimi min ərəfin nətəm kəmotətəu nanusiən əha, kəni mətətəlig lan, mətətəpuəh məmə, “?Suakəku əha, otuva iətəmi əhro?” Kəmətəni lanəha mətəu-inu kəmoteruh əmə məmə nəsanəniən rəha lərmənig tətətig lan.

Səkaraea təmāni pətigəm nəghatiən Uhgīn təməfən kəm in

⁶⁷ Kəni Narmin rəha Uhgīn təməri e niki Səkaraea, tatə rəha Jon, kəni in təmāni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgīn təməfən kəm in. Kəni təmāni lanu məmə,

⁶⁸ “Pəh kotəni-vivi lərmənig, u in Uhgīn rəha nətəm Isrel, mətəu-inu in təmuva məmə otasiru e rəhan min nətəmimi, kəni in təmos rəkis ilah e nəhlmi tikimīr min rəhalah.

⁶⁹ Uhgīn u təməfəri iosmiəgəh əsanən iətəm otosmiəgəh kitah. Iosmiəgəh u təmsipən e nəuaniləuis rəha iol əhrui rəhan u Tefit.

⁷⁰ Kəni in təhmen=pən əmə e nəghatiən iətəm Uhgīn təmāni rəkis kəm tah nəghatiən rəha iəni min rəhan aupən.

⁷¹ In təmāni-əskasik rəkis məmə otosmiəgəh itah o tikimīr min rəhatah mine nətəmimi rəfin nətəm kəutəməki e tah.

⁷² In tətəfəri iosmiəgəh əha məmə otol nəuviriən u in təmāni kəm kəha tərāh min, kəni təsaluian e rəhan nəghatiən iətəm in aru təmāni e rəhan nəniəskasikiən rəha nasiruiən,

⁷³ inu naniaskasikian iatam in tamani kam kaha Epraham.

⁷⁴ In tamlafari iosmiagah aha mamə otosmiagah itah,

kani mələs rəkis itah e nəhlmi tikimır min rəhatah

mamə nian min rəfin e nemiagəhian rəhatah,

kitah okotəhrun nolian rəhan uək e nəhmti Uhgın, kani məsotəginian,

⁷⁵ kani kitah okotasim, kani nemiagəhian rəhatah otəhruahru e nian min rəfin.

⁷⁶ “Kani ik, nətik, okauin lam mamə ik iani rəha Uhgın İlis Agın,

mətəu-inu ik onəkaupən e İərmənig mamə onəkol əpenə-penə rəhan suaru.

⁷⁷ Ik onəkani pətigəm kam rəhan min nətəmimi mamə Uhgın otosmiagah ilah nian in otafəl rəkis rəhalah təfagə tərəh min.

⁷⁸ In otol mətəu-inu, in tolkeikei itah matol təuvır kam tah.

E nolkeikeian rəhan, Kristo otuva o tah təhmen=pən e mitigar tətəri e neai,

⁷⁹ mətəsiagəpın itah nətəmimi kəutatig e napinəpuian mine əpəha ikin nimisian tətəh itəmi ikin,

kani matit vivi nəhlkitah e suaru rəha nəməlinuian.”

⁸⁰ Kani suakəku təmepət e nıpətın, kani narmın rəhan təsanən. Kani nian rəfin in tətətig əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mətəhtahnin nian rəhan otuva iatəm otətəuvin uək lan kani nətəm İsrəl okoteruh.

2

Nairian rəha İesu (Mat 1:18-25)

¹ E nian min əha uərisig İesu tair, suah kəti iatəm Rom, nərgin u Sisə Okastas, in iatəmi asoli təmətərmənig e nıtənimtəni min rəfin rəha Rom. In təmələhu lou kəti mamə okafin rəfin nətəmimi iatəm kəutatig rəfin əha ikin.

² Inu nafiniən nətəmimi kəmaupən kol, kani Kuarinias in kəpmən rəha Siria.

³ E nian əha, nətəmimi rəfin okotəkeikei mohtəlig=pən imalah min ikin kəmotair ikin mamə okafin ilah, kani kətei rəkis nərgilah e nauəuə rəha kəpmən.

⁴ Kani Josip mine Meri kəmiaiet e nıtəni Kaləli e taun kəti, nərgin u Nasərit, mian əpəha nıtəni Jutiə e taun kəti, nərgin u Petlehem, ima Kig Tefit aupən. İlau kəmian ikin əha mətəu-inu Josip in mipi Tefit tərəh.

⁵ İlau Meri kətian mamə okos nərgilau. Kınəni rəkis mə Meri otitəu=pən Josip, kani Meri in namki-amki rəkis e iəpəou.

⁶ Nian ilau əpəha Petlehem, nimə tikə mamə okuapili ikin, kani kətuapili e nimə rəha natimiagəh min. Kani nian rəha Meri tinuva mamə otemək e nətin.

⁷ Kani iəpəou iatəm in təmaupən mair, in iərman. Kani in təuveg e napən, mələhu=pən e bokis kəti iatəm kətələhu=pən manvehli u natimiagəh min kəutəuən=pən ikin.

Nətəmimi rəha sipsip min mine nagelo min

⁸ Kani e nıkali Petlehem, nətəmimi rəha sipsip min kəməutəsal o rəhalah min sipsip min lapın.

⁹ Kani agelo kəti rəha İərmənig təmietigəm=pən o lah, kani nəhagəhagian asoli rəha İərmənig təməsiagəpın ilah, kani kəmotəgin pik.

¹⁰ Mətəu agelo təni=pən kam lah mamə, “Sotəginian, mətəu-inu iəu iətuva mamə iəkəfinə nəniən təuvır kəti iatəm otol niki nətəmimi kotagian pik, kani nəniən u in rəha nətəmimi ərəfin.

11 Əpəha e taun rəha Kig Tefit, suakəku kəti təmair=pa u rəueiu. In Iosmiəgəh, kəni in Kristo iətəm Uhgın təməni aupən məmə otahli=pa o təmah, kəni in İərmənig.

12 Inu nəmtətian rəhatəmah: onəkoteruh suakəku kəməuveg e napən, kəni kələhu=pən e bokis kətaugın=pən nati miəgəh mın ikin.”

13 Kəni rəueiu aɡın, nagelo mın tepət kəmohietigəm=pa məutəhtul ilah mın, məutəni-vivi Uhgın, məutəni məmə,

14 “Kətəni-vivi Uhgın əpəha ilis ilis aɡın e neai.

Kəni əpəha ləhtəni e nəhue nitəni u, nətəmimi iətəm niki Uhgın tətəɡian o lah, ilah okotatig e nəməlinuiən.”

Nətəmimi mın rəha sipsip mın kəməhuvən moteh İesu

15 Nian nagelo mın kinotəpəh nətəmimi rəha sipsip mın mınotohtəlig=pən e negəu e neai, kəni nətəmimi rəha sipsip mın kəmotəni kəm lah mın məmə, “Pəh kəhuvən Petlehem moteh-to nati u İərmənig təməni=pa kəm tah.”

16 Kəmotəhrəmlin uəhai əmə məhuvən moteh Meri mine Josip mine suakəku iətəm kəmələhu=pən e bokis iətəm kətaugın=pən nati miəgəh mın ikin.

17 Nian kəməhuvən rəkis moteh suakəku u, kəni kəmotanus nəghatian e suakəku u iətəm kəmos o agelo.

18 Kəni nətəmimi rəfin nətəm kəmotətəu nəghatian əha rəha nətəmimi rəha sipsip mın, ilah kəmotauit, narmilah təmiuvig pik.

19 Mətəu Meri təmatos əmə e nikin natimnati rəfin mın u, kəni mətətəlig lan nian mın.

20 Kəni nətəmimi rəha sipsip mın kəmohtəlig, məutəfəri nərgi Uhgın məutəni-vivi in o natimnati rəfin iətəm kəmotətəu kəni moteh, təhmen=pən əmə e nati u agelo təməni=pən kəm lah.

Kəmauin e nərgi İesu.

21 Nian suakəku təmair mınos nian eit, kəni kəhgi=pən titəu=pən Lou rəhalah, kəni kauin e nərgin məmə İesu, nərgin u iətəm agelo təməni=pən kəm Meri aupən rəkis, nian in təməsəpəh əhanəhian məuig lan.

Josip mine Meri kəmuos İesu mian e Nimə Rəha Uhgın

22 Kəni tinuva əhruahru e nian rəha Josip mine Meri məmə okuələs suakəku u mian əpəha Jerusiləm məmə okuəfən kəm İərmənig. Kəni ilau kəmian.

23 Inu tatitəu=pən əhruahru Lou rəha İərmənig u tətəni məmə, “Suakəku iərman mın u kəmaupən kələs ilah, okəkeikei kətəfən ilah kəm Uhgın məmə rəhan.”

24 Kəni ilau kəmian Jerusiləm o nati kəti mın, məmə ilau okuos mak keiu uə iəuein keiu, kəni miohamu mətuəfən kəm Uhgın o nafəliən namikmikiən rəha Meri, tatitəu=pən əmə Lou rəha İərmənig u Mosis təmətei.*

Simion təmeruh İesu

25 Kəni inu iətəmimi kəti əha Jerusiləm nərgin u Simion. Rəhan nəmiəgəhian təhruahru, kəni nian rəfin tatitəu=pən nəghatian rəha Uhgın. Kəni in tətəhtahnin nuvaiən rəha Kristo iətəm otuva mosmiəgəh mol nəunəhmtilah nətəm Isrel. Kəni Narmın Rəha Uhgın təmuva məriauəh e nikin.

26 Narmın Rəha Uhgın tinəni rəkis kəm in məmə otəsimisiən mətəuarus in oteh Kristo iətəm İərmənig təməni mə otahli=pa.

27 Narmın Rəha Uhgın təməuhlin nikin məmə in otuvən e Nimə Rəha Uhgın. Kəni Josip mine Meri kəmuələs suakəku u İesu mian e nimə Rəha Uhgın məmə ilau okuol natimnati rəfin iətəm Lou tətəni.

2:14 Luk 19:38 2:19 Luk 2:51 2:21 Luk 1:31 2:22 Lev 12:1-8 2:23 Eks 13:2,12 * 2:24 Lou təməni məmə nian suakəku kəti otair, rəhan məmə nipətin otamikmik e nəhmti Uhgın o nian fote. Rəkis ko, rəhan məmə mine tatə okuəkeikei muol sakrifais rəha naruətuəhian tətətuəpən Lou rəha Mosis. 2:24 Lev 12:8

²⁸ Kəni Simion tameruh Iesu, kəni in təmələs=pa e nərfin, kəni mətəni-vivi Uhgın, mətəni=pən məmə,

²⁹ “Iərməniğ, nəmol rəfin rəham nəghatıən o nəniəskasikiən kəm iəu, iol əhrui əmə rəham.

Kəni rəueiu, inategəhan lak məmə iəkimis-tə e nəməlinuiən,

³⁰ mətəu-inu ineruh e nəhmtək suakəku u iətəm otosmiəgəh nətəmimi.

³¹ Ik nəmol əpenə-penə məmə in Iosmiəgəh, kəni nətəmimi rəfin okoteruh.

³² In otuva nəhagəhagiən, kəni otəgətun rəhan suaru kəm Nanihluə† mın, kəni nətəmimi okotləfəri rəham mın nətəm Isrel o Iosmiəgəh əha.”

³³ Kəni tatə mine məmə rəha suakəku u, narmilau təmiuwig o nəghatıən mın əha Simion təməni lan.

³⁴ Kəni Simion təməfaki məmə nəuviriən rəha Uhgın otuvən o lau. Kəni in təməni kəm Meri u məmə rəha suakəku məmə, “Onakateh, Uhgın təməni rəkis məmə suakəku u otol məmə nətəmimi tepət əpəha Isrel okoteiuaiu motorin, kəni tepət mın okotəri. Kəni in otuva nəmtətıən kəti nətəmimi tepət okotəghati rah lan məmə,

³⁵ nətəmimi okoteruh nətəligiən mın e niki nətəmimi tepət.

“Kəni Meri, niki otitəgıt təhmen e suah kəti təməu niki e nau asilə.”

Ana tameruh Iesu

³⁶ Kəni pətauəhli kəti əha ikin, nərgin u Ana, kəni in iəni kəti. In nətı Fanuel, iətəmi kəti in təmsipən e Aser aupən ikin. Pətauəhli u, rəhan nu tepət. Nian in pətan mıtə əmə kəti, kəni mıtəu=pən rəhan iəuəhli. Kəni ilau kəmuan o nu səpin əmə, kəni rəhan iəuəhli timis.

³⁷ Kəni pətan u təmətətig əmə lanəha mətəuarus=pa in pətauəhli kəti. Kəni rəueiu mınos nu eiti-fo. Nian rəfin in tətətig e Nimə Rəha Uhgın mətəfaki, inəha ləplapın mine ləhnaiuv tətətuakəm mətəpəh nauəniən mətəfaki kəm Uhgın.

³⁸ Kəni in təmuva ikin əha e nian əhruahru Simion tətəghati e suakəku. Kəni pətauəhli u tətəni-vivi Uhgın ohni, kəni mətəghati e suakəku əha kəm nətəmimi rəfin u kəməutəhtahnin məmə Kristo in otitis nətəm Isrel.‡

Josip mine Meri kəmian Nasərit

³⁹ Nian Josip mine Meri, ilau kəmuol natimnati u lou rəha Iərməniğ tətəni, kəni kəmlitəlig=pən nıtəni Kaləli e taun Nasərit, imalahal ikin.

⁴⁰ Kəni suakəku təməpət muva məskasik, kəni in teinatig vivi, kəni nian rəfin nəuviriən rəha Uhgın tətəriəuəh e rəhan nəmiəgəhiən.

Iətəm aluə Iesu əpəha e Nimə Rəha Uhgın

⁴¹ E nu mın rəfin, tatə mine məmə rəha Iesu kətian Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova.

⁴² Nian Iesu tinos nu tueləf, in təmıtəu=pən ilau mihluvən əpəha ilis e lafet əha, təhmen=pən əmə e nolıən rəha nətəm Isrel.

⁴³ Nian lafet tinol naunun, kəni nətəmimi kinotohtəlig mautəhuvən imalah mın ikin, mətəu iətəm aluə Iesu in təməsitəu=pəniən rəhan tatə mine məmə, in matol əmə əpəha Jerusiləm, mətəu ilau kuəruu.

⁴⁴ Nikilau təhti mə in təmuven ilah nətəmimi mın nəuvein motaupən, kəni ilah kəmotəliuək o nian apiəpiə kətıəh. Kəni ilau kinətuəsəl lan o rəhalau mın nətəmimi, mine nətəmimi iətəm kuəhrun ilah.

⁴⁵ Mətəu nian ilau kəməsueruhiən in, kəni kəmiətəlig muəsəl lan mian Jerusiləm.

2:30 Aes 52:10; Luk 3:6; Tait 2:11 † **2:32** Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksınəri. **2:32** Aes 42:6; 49:6; 52:10
2:34 Aes 8:14; Mat 21:42; 1Pitə 2:8 ‡ **2:38** Nəghatıən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kristo in otitis Jerusiləm,” kəni Jerusiləm tatəpsen=pən nətəm Isrel ərəfin. Kəni nəghatıən u rəhan suaru keiu. Nətəmimi nəuvein iətəm kəutatig e nian rəha Iesu, nikilah təhti məmə Kristo otos rəkis nətəm Isrel e nəhlmi tikimır mın u nətəm Rom. Mətəu nipətın asoli məmə Kristo otitis nətəm Isrel e təfagə tərəh mın rəhalah. **2:39** Mat 2:23 **2:41** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

⁴⁶ Kəni e nian kisil, kəni mueruh e Nimə Rəha Uhgın, tətəharəg ilah nəgətun mın matətəlig e lah, kəni mətətapuəh o lah o natimnati nəuvein.

⁴⁷ Kəni nətəmimi rəfin nətəm kəmotətəu nati u, narmilah təmiuvig pik o rəhan nəhruniən mine rəhan nuhalpiniən nəghatiən mın.

⁴⁸ Kəni nian rəhan tatə mine mamə kəmueh, kəni narmilau təmiuvig pik ohni. Kəni rəhan mamə təmənı=pən kəm in məmə, “Nətik. ?Nəkəhro matol lanu lan e timlau. Itimlau rəham tatə nikitimlau təhti pik ik, kəni iətuəsal pik lam.”

⁴⁹ Kəni in təmənı=pən kəm lau məmə, “?Nətuəsal lak onak? ?Nəsüəhruniən məmə iəu iəkəkeikei mətuva e nimə rəha rəhak Tatə?”

⁵⁰ Mətəu ilau kəsüəhruniən nıpətı nəghatiən tətəni kəm lau.

⁵¹ Kəni in təmıtəu=pən ilau mihleiuaiu mihluvən əpəha Nasərit. Kəni in təmısiəi ilau matol nəuialau. Mətəu nian rəfin rəhan mamə tətətəlig e natimnati rəfin mın əha e nıkin.

⁵² Kəni İesu təmatepət e nıpətın, kəni rəhan nəhruniən tatol iahgin, kəni e nian mın rəfin, Uhgın mine nətəmimi nıkilah tətəgiən ohni.

3

Jon Bəptais təmənı pətıgəm nəghatiən rəha Uhgın (Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹ Kəni e nian rəha iətəm Rom, nərgın u Sisə Taipiriəs, in təmətərmənıg e nıtəni mın rəfin rəha Rom. Kəni e nian in təmətərmənıg mətəuarus=pə nu fıftın, kəni nətəmi əsoli nəuvein mın kəutərmənıg ləhtəni e Sisə e nıftəni əlkələh mın rəha Rom, inu Herot tətərmənıg əpəha Kaləli, mine pian Filip in tətərmənıg əpəha Ituria mine Trakonaetas, mine Lisaniəs tətərmənıg əpəha Apilin, mine Pontıəs Pailət u iətəm Rom in kəpmən rəha Jutiə.

² Inu e nian əhruahru rəha Anəs mine Kaiəfəs ilau pris əsoli əgin mil rəha İsrəl.

E nian əha, Jon nətı Səkarəea, in tınepət rəkıs, in mətən əpəha təpiə-məpiə ikın, kəni Uhgın təməfən nəghatiən kətı kəm in.

³ Kəni in təmuvən mətən rəfin əha iuəkır o nəhu Jotən mətəni pətıgəm nəghatiən rəha Uhgın. In mətəni məmə nətəmimi okotəkeikei mohtəlig e nolıən tərəh mın rəhalah, kəni məhuvən o Uhgın, məmə in otəfəl nolıən tərəh mın rəhalah. Kəni nəmtətiən lanko, okol bəptais e lah.

⁴ In təhmen əmə e nəghatiən rəha iəni u Aiseə iətəm təmətəi e nauəuə rəhan məmə, “Suah kətı tətəuın əpəha ikın təpiə-məpiə ikın mətəni məmə, ‘itəmah, nəkotol əpenə-penə e suaru rəha İərmənıg, kəni mautil rəhan suaru təhruahru.

⁵ Nıpəgləuəhtəni mın otırəuei vivi, kəni nıtəuət mın mine narıt mın rəfin okosıahu, kəni suaru ekəu-ekəu mın okəgəhruahru, kəni suaru u tapəhri-əpəhri okol təpiə.

⁶ Kəni nətəmimi rəfin okotəh suaru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi.’ ”

⁷ Kəni e nian əha, nətəmimi tepət kəməhuva o Jon məmə in otol bəptais e lah, mətəu in təmənı=pən kəm lah məmə, “!İtəmah nəkohtəhmen əmə e təgəluə mın! !Nıkitəmah təsəhtiən məmə onəkotəgım rəkıs e nıəməha mine nalpiniən rəha Uhgın iətəm tətəu!”

⁸ Onəkotəkeikei motol nati kətı pəh kəhrun məmə nınotəpəh pəhriən nolıən tərəh mın rəhatəmah kəni məhuva o Uhgın. Kəni sotəni aruiən kəm təmah e nəfəriən məmə itəmah nəkotəhruahru mətəu-inu itəmah namipi Epraham mın. !Kəpə! Inu nati əpnəpın əmə. İətəni kəm təmah məmə, Uhgın təhrun nolıən kəpiel mın u kəhuva namipi Epraham mın.

⁹ Kəni rəueiu əha, Uhgın tınəhtul maru o nətəhli-pəniən nıgi e nəukətın. Kəni nəmə nıgi kətı təsəuəiən e nəuan iətəm təuvır, kəni in otəuahli mərəki=pən e nıgəm.”

¹⁰ Kəni nımənın nətəmimi kəmotətapuəh o Jon məmə, “?Kəni oiəkotol nak?”

¹¹ Kəni Jon təmənı=pən kəm lah məmə, “Okəmə rəham nəpən keiu, əfən kətı kəm suah kətı u rəhan tıkə. Nəmə nəgəm nauəniən tatıg, əfən kətı kəm nətəmimi u nıgılah tıkə.”

¹² Nətəmimi nəuvein rəha nosiən məni rəha takis kəməhuva məmə otol bəptais e lah, kəni motətapuəh o Jon məmə, “?Kəni oiəkotol nak?”

¹³ Kəni Jon təməni=pən kəm lah məmə, “Sotos əuauian məni o nətəmimi tapirəkis inu təhmen əmə mə onəkotos.”

¹⁴ Kəni soldia min nəuvein kəmotətapuəh min, “Kəni itimah? ?Itimah o iəkotəhro?” Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Sotolian nəğiniən kəm nətəmimi məmə, ‘Okəmə nəsotəfaiən məni, kəni iəkotol nahməiən kəm təmah.’ Kəni sotolian nəğiniən kəm nətəmimi məmə, ‘Okəmə nəsotəfaiən məni, kəni iəkotəni=pən kəm nətəmi asoli məmə nəmotol nati kəti tərəh.’ Nikitəmah otəkeikei magiən o nos əhruahruian nətəouian rəhatəmah kəni in əmə ko.”

¹⁵ Kəni nətəmi u kəməutəhtahnin Krısto u Uhgın təməni məmə otahli=pa, nıkilah təhti mətə Jon in Krısto.

¹⁶ Mətəu Jon təməni=pən kəm lah məmə, “İatol bəptais e təmah e nəhu, mətəu iətəmi kəti tətəva rəhan nəsanəniən mine nepətiən tapirəkis iəu. Kəni iəu ləhtəni agin, iəsəhmenian məmə iəkuva iəu iol əhruiən kəti rəhan o noliən rəhan uək.* Kəni suah kəha, in otol bəptais e təmah e Narmın Rəha Uhgın mine nigəm.

¹⁷ In tətəhtul maru o neruhian noliən rəha nətəmimi məmə otəuəri ilah, nətəm kotəuvir mine nətəm kotərah təhmen e iətəm tətəsum. Tətələs fok o nafəl rəkisiən nilosi wit məmə otos nıpətin iətəm təuvir. Nətəm kotəuvir kotəhmen e nıpəti wit, tatos ilah matuvən lahuənu. Mətəu nətəm kotərah kotəhmen e nilosi wit, tərəki=pən e lah e nigəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə.”

¹⁸ Kəni Jon təməni pətigəm nəniən təuvir e nəğhatian tepət məmə otiuvi=pa nətəligian rəha nətəmimi kəhuvən o Uhgın.

Herot təmləfən Jon e kaləpus

¹⁹ E nian əha, Herot Antipas təmitirəkis Herotiəs inu pətan rəha pian, kəni in təmol natimnati tepət tərəh. Kəni noliən min əha, Jon təməni əskasik mahi Herot Antipas o noliən tərəh min rəhan.

²⁰ Kəni Herot Antipas təmatig mol min noliən tərəh kəti min tapirəkis, in təmələs Jon muvən mahtipəsıg lan e kaləpus.

Jon təmol bəptais e İesu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Mətəu nian Jon təməsuvən əhanəhian e kaləpus, kəni in təmatol bəptais e nətəmimi min, kəni İesu min təmuva, kəni Jon tol bəptais lan. Kəni nian İesu təmətəfaki, Uhgın təmerəh e neai,

²² kəni Narmın Rəha Uhgın təmsipəri meiuaiu, nıpətin təhmen e mak muva məharəg pəri e İesu, kəni nəuia Uhgın təmsipəri e negəu e neai mətəni məmə, “İk nətik keikei, iəkolkeikei pik ik, kəni nıkik tagiən pik agin ohnik.”

Kəha tərəh min rəha İesu

(Mat 1:1-17)

²³ Nian İesu təmətuəuin rəhan uək, rəhan nu təhmen=pən e tate.

Nətəmimi nıkilah təhti məmə in nəti Josip.

Kəni Josip in nəti Heli,

²⁴ Heli in nəti Matat,

Matat in nəti Lifai,

Lifai in nəti Melki,

Melki in nəti Janae,

Janae in nəti Josip,

²⁵ Josip in nəti Matatias,

3:12 Luk 7:29 * **3:16** Nəğhatian əhruahru rəha Jon tətəni məmə, “iəsəhmenian məmə iəkitis rəkis niləuis e rəhan put.” Uək u, in uək rəha slef. **3:16** Uək 13:25 **3:19** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22** Jon 1:32 **3:23** Luk 4:22; Jon 6:42

Matatias in nət̄i Amos,
Amos in nət̄i Neham,
Neham in nət̄i Esli,
Esli in nət̄i Nagae,
²⁶ Nagae in nət̄i Mahat,
Mahat in nət̄i Matatias,
Matatias in nət̄i Semein,
Semein in nət̄i Josek,
Josek in nət̄i Jota,
²⁷ Jota in nət̄i Joanan,
Joanan in nət̄i Resa,
Resa in nət̄i Serupapel,
Serupapel in nət̄i Sealtiel,
Sealtiel in nət̄i Neri,
²⁸ Neri in nət̄i Melki,
Melki in nət̄i Ati,
Ati in nət̄i Kosam,
Kosam in nət̄i Elmatam,
Elmatam in nət̄i Er,
²⁹ Er in nət̄i Josuə,
Josuə in nət̄i Eliesa,
Eliesa in nət̄i Jorim,
Jorim in nət̄i Matat,
Matat in nət̄i Lifai,
³⁰ Lifai in nət̄i S̄imion,
S̄imion in nət̄i Juta,
Juta in nət̄i Josip,
Josip in nət̄i Jonam,
Jonam in nət̄i Eliakim,
³¹ Eliakim in nət̄i Melea,
Melea in nət̄i Mena,
Mena in nət̄i Matata,
Matata in nət̄i Natan,
Natan in nət̄i Tefit,
³² Tefit in nət̄i Jese,
Jese in nət̄i Opet,
Opet in nət̄i Poas,
Poas in nət̄i Salmon,
Salmon in nət̄i Nason,
³³ Nason in nət̄i Aminatap,
Aminatap in nət̄i Atmin,
Atmin in nət̄i Ani,
Ani in nət̄i Hesron,
Hesron in nət̄i Peres,
Peres in nət̄i Juta,
³⁴ Juta in nət̄i Jekəp,
Jekəp in nət̄i Aisək,
Aisək in nət̄i Epraham,
Epraham in nət̄i Tera,
Tera in nət̄i Nahor,
³⁵ Nahor in nət̄i Seruk,

Seruk in nəti Rehu,
 Rehu in nəti Pelek,
 Pelek in nəti Eper,
 Eper in nəti Sela,
³⁶ Sela in nəti Kaenan,
 Kaenan in nəti Apaksat,
 Apaksat in nəti Sem,
 Sem in nəti Noa,
 Noa in nəti Lamek,
³⁷ Lamek in nəti Metusela,
 Metusela in nəti Inok,
 Inok in nəti Jaret,
 Jaret in nəti Mahalalel,
 Mahalalel in nəti Kenan,
³⁸ Kenan in nəti Enos,
 Enos in nəti Set,
 Set in nəti Atəm,
 kəni Atəm in nəti Uhgîn.†

4

Setən təməfən-əfən kəm Iesu *(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Narmîn Rəha Uhgîn təmərïauəh e nəmiəgəhiən rəha Iesu, kəni nian in təmsipən e nəhu Jotən, kəni Narmîn Rəha Uhgîn təməghati=pən e niki Iesu məmə in otuvən əpəha təpiə-məpiə ikin.

² Kəni e nian fote, Setən təməfən-əfən kəm Iesu. E nian mîn rəfin əha, in təsauəniən, kəni e naunun nian mîn əha, nəumis təmus agin in.

³ Kəni Setən təni=pən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgîn, əni=pən kəm kəpiel u məmə otəuhlin mol pïret lan.”

⁴ Kəni Iesu təmuhalpîn nəghatiən rəha Setən məmə, “Kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgîn məmə, ‘Nətəmimi ko kəsotəmiəgəhiən e nauəniən əmə.’ ”

⁵ Kəni Setən təmit Iesu mian əpəha e nitəuət əfəməh kəti, kəni məgətun uəhai əmə in e nitənimtəni mîn rəfin, mine e nəuviriən rəhalah,

⁶ kəni in təməni=pən kəm in məmə, “Iəu o iəkəfinə e nəhlməm narmənigiən mîn mine nepətiən mîn rəfin, mine nəmemtəhiən rəhalah, mətəu-inu natimnati rəfin tətətig e nəhlmək, kəni iəkəhrun negəhan-pəniən kəm iətəmi-pəh iəkolkeikei məmə iəkəfən kəm in.

⁷ Mətəu nəmə nəkəfəki=pa kəm iəu, kəni natimnati mîn rəfin u rəham.”

⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nauəuə Rəha Uhgîn tətəni məmə, ‘Onəkotəfəki əmə kəm rəhatəmah Iərmənig Uhgîn, kəni in əmə, onətol əmə rəhan nətəligiən.’ ”

⁹ Kəni Setən təmit in mian əpəha Jerusiləm e nəhue nimə əpəha ilis agin e Nimə Rəha Uhgîn. Kəni məni=pən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgîn, iuvig-to u ikinu, ¹⁰ mətəu-inu kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgîn məmə, ‘In otahli=pa nagelo mîn rəhan kəhuva motəsal vivi ohnik,

¹¹ kəni ilah okotos əmə ik ilis e nəhlmiləh məmə onəsoriniən nəhlkəm e kəpiel.’ ”

¹² Kəni Iesu təmuhalpîn nəghatiən rəha Setən məmə, “Nauəuə Rəha Uhgîn tətəni mîn məmə, ‘Onəsotoliən nəfən-əfəniən kəm rəhatəmah Iərmənig Uhgîn məmə otol nati kəti, məmə nəkoteruh məmə in tətətig itəmah min, uə kəpə.’ ”

¹³ Nian Setan tæmol naunun e næfan-æfæniæn ræhan, in tæmagim muvæn isæu o Iesu mætæhtahnin mæ nian tæuvir kæti min ræhan otæpanuva min.

Iesu tæmatuæuin ræhan uæk æpæha Kalæli

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Kæni Iesu tæmitælig=pæn nitæni Kalæli, kæni næsanæniæn ræha Uhgîn tæmæriæuæh e næmiægæhiæn ræhan. Kæni næghatiæn ohni tæmitælau-tælau e lahuænu min tepæt e nitæni æha.

¹⁵ Kæni Iesu in tæmætægætun e nimæ ræha nuhapuminiæn min, kæni nætæmimi min ræfin kæmæutæni-vivi in.

Nætæm Nasærit

kæmotæpæh Iesu

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Kæni Iesu tæmuvæn Nasærit, ikin æha in tæmepæt ikin aupæn. Kæni e nian ræha Sapæt, in tæmuvæn e nimæ ræha nuhapuminiæn tæhmen æmæ mæ in tatol nian min. Kæni in tæmæhtul mæmæ ofæfin Nauæuæ Ræha Uhgîn.

¹⁷ Kæni kæmæfæn nauæuæ iætæm kæmai-u-aiu ræha iæni u Aiseæ. Kæni in tæmuahru=pæn e iætæm Aiseæ tæmætei tætæni lanæha mæmæ,

¹⁸ “Narmîn Ræha Uhgîn tætatig lak mætæu-inu tæmitæpin iæu mæmæ iækæni pætigæm næniæn tæuvir kæm nanrah min. Kæni tæmahli=pa iæu mæmæ iækuvæn mæni=pæn kæm nætæmi kæutatig e kalæpus mæmæ iækitis ilah, kæni mahli pætigæm ilah, kæni mæni=pæn kæm nætæmimi min næhmtilah tæpis mæmæ okoteruh nati. Kæni tæmahli=pa iæu mæmæ iækuvæn mitis niki nætæmimi,

¹⁹ kæni mæni pætigæm mæmæ nian tinuva rækis mæmæ Iærmænig otægætun ræhan næuviræn kæni mosmiægæh nætæmimi.”

²⁰ Nian tæmafin rækis nauæuæ u, kæni maiu-aiu min mæfæn nauæuæ u kæm iætæm tætelæhu nauæuæ u, kæni mætæharæg mæmæ otægætun nætæmimi. Kæni næhmti nætæmimi ræfin æha imæ tæmæhtul æmæ lan.

²¹ Kæni in tæmætægæhati kæm lah mætæni mæmæ, “Ræueiu u e nian u næutætælig lan e Nauæuæ Ræha Uhgîn, Uhgîn tinol æpu næghatiæn min æha tinuva matol nipæhriæniæn lan.”

²² Nætæmimi ræfin kæmotæni-vivi in, kæni narmilah tæmiuvig o næghatiæn tæuvir min in tætæni, kæni mæutæni kæm lah min mæmæ, “?Næti Josip u, uæ kæpæ?”

²³ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Iækæhrun mæmæ onækotæni=pa næghatiæn æuas u kæm iæu u tætæni mæmæ, ‘Toktæ, ol vivi aru-to nipætîm,’ u nipætîn mæmæ, ‘Natimnati min æha u kætæni mæ næmol rækis ilah æpæha Kapeniæm, tæuvir mæmæ nækuva mol min ilah u ikinu imam ikin.’

²⁴ Pæhriæn, iækæni kæm tæmah mæmæ ko nætæmimi kæsotisiaiæn iæni kæti iætæm tatsipæn e lah.

²⁵ E nian ræha Elaijæ, nuhuæn tæmæsæfuvian o nu kisil mine mæuig sikis, næumis tæman kæni nauæniæn tikæ. Kæni iætæni pæhriæn kæm tæmah mæmæ, e nian æha, pætalimis min tepæt u ikinu Isrel,

²⁶ mætæu Uhgîn tæmæsahli-pæniæn Elaijæ mæmæ otuvæn masiru e lah. Kæpæ. In tæmahli=pæn mæmæ otasiru e pætalimis kæti æpæha Saedon e taun Sarefat, kæni pætan u in pætan Ianihluæ kæti.

²⁷ Kæni e nian ræha iæni Elisa, nætæmimi tepæt kæmæutatig Isrel u kæmautos nimisiæn u leprosi e nipæti lah, kæni Elisa tæmæsøl viviæn kæti mine. Mætæu in tæmol vi æmæ Neman u iætæm Siriæ, in iætæm Ianihluæ kæti.”

²⁸ Kæni e nian nætæmimi u e nimæ ræha nuhapuminiæn kæmotætæu næghatiæn æha niæmæha tæmol pik ilah.

²⁹ Kæni kæmotæhtul uæhai æmæ motaskælim Iesu, motælæs mohiet itaun, mæhuvæn æpæha e kiækis e nikali taun mæmæ kotæraiki pætigæm lan.

³⁰ Mətəu Iesu təmaliuək rəkis e lah miet e nəlugin e lah kəni matuvən.

*Iesu təmahlī pətīgəm
narmīn tərəh e iətəmimi kəti
(Mak 1:21-28)*

³¹ Kəni Iesu təmeiuaiu muvən əpəha Kapeniəm, taun kəti mīn rəha Kaləli. Kəni e nian rəha Sapət in təmətəgətun nətəmimi.

³² Kəni nətəmimi iətəm kəmotətəu rəhan nəghatiən, narmilah təmiuvig pik ohni mətəu-inu rəhan nəghatiən təfigəm, nepətiən tatig lan.

³³ Kəni in əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən, kəni suah kəti əha ikin iətəm narmīn tərəh kəti tətətig lan. Kəni in təmagət əfəməh məmə,

³⁴ “!Ei, Iesu iətəm Nasərit! ?Təhro? ?Nəmuva məmə nəkol nərahien kəm timah? Inəhrun rəkis ik. Ik Iətəmi Asim rəha Uhgīn!”

³⁵ Mətəu Iesu təmagət əskasik lan məmə, “!Aaah, sagətiən! !Iet magim rəkis e suah u!” Kəni narmīn tərəh əha təmol suah u tisiyəri morin e niftəni e nəlugilah, əmeiko magim rəkis lan, mətəu təməsərəkiniən suah u.

³⁶ Kəni nətəmimi rəfin ikin əha narmilah təmiuvig kəni məutəni=pən kəm lah mīn məmə, “Ei! ?Nəghatiən nak u? Suah u, təmagət əskasik e narmīn tərəh mīn e nəghatiən rəha nepətiən mīne nəsanəniən, kəni ilah kəməhiet e nətəmimi.”

³⁷ Kəni nəniən rəha Iesu təmaiu mitalau e nitəni əha.

*Iesu təmasiru
e nətəmimi tepət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Iesu təməhtul kəni miet e nimə rəha nuhapuminiən muvən əpəha e nimə rəha Saimon.* E nian əha, uhu Saimon tatimis matətəpu-ətəpu pik, kəni ilah kəmotəni=pən kəm Iesu məmə oteruh.

³⁹ Kəni Iesu təməhtul=pən iuəkīr ohni kəni magət əskasik e nimisiən, kəni pətan u təsanən. Əmeiko in təhtul kəni mol nauəniən niglah.

⁴⁰ Nian mītigar tīniuvig rəkis, nətəmimi kəmos nətəmimi mīn rəfin u nətəm kau-tohmis e nimisiən pisin pisin mīn məhuva o Iesu. Kəni in təmələhu=pən nəhlmin e lah kətiəh kətiəh, kəni ilah rəfin kəmotəsanən.†

⁴¹ Kəni iərmis mīn kəməhiet motagim e nətəmimi tepət məutagət əfəməh məmə, “!Ik Nəti Uhgīn!” Mətəu Iesu təmagət əskasik e lah mahtipəsīg e lah o nəghatiən mətəu-inu ilah kotəhrun məmə in Kristo iətəm Uhgīn təmahlī=pa.

⁴² Kəni kəmāni lauig lan, Iesu təmiet əha ikin əha muvən əpəha ikin kəti iətəm nətəmimi kohkə ikin. Mətəu nətəmimi kəmotəsəl lan, kəni nian kəmoteruh in, ilah kəməhuva ohni məutalkut məmə okotəniəhu məmə in təsagimiən məpəh ilah.

⁴³ Mətəu in təmāni=pən kəm lah məmə, “Kəpə. İəu iəkəkeikei muvən lahuənu pisin mīn nəuvein, məni pətīgəm nəniən təuvir rəha Narməniğiən Rəha Uhgīn, mətəu-inu Uhgīn təmahlī=pa iəu məmə iəköl lanu.”

⁴⁴ Kəni in təmatuvən mətan e nitəni Jutiə mətəni pətīgəm nəghatiən rəha Uhgīn e nimə rəha nuhapuminiən mīn.

5

*Natətəlig mīn iətəm Iesu təmaupən mauin e lah
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)*

4:32 Mat 7:28-29 * **4:38** Nian mīn nəuvein, kətauin e Saimon Pitə məmə, “Saimon,” kəni nian nəuvein, kətauin lan məmə, “Pitə.” † **4:40** Lou kəti rəha nətəm Isrel tətəni məmə iətəmimi ko təsələsiən iətəm tatimis e nian rəha Sapət. Mətəu nian mītigar tīniuvig rəkis, kəni Sapət tinol naunun, kəni nətəmimi kotəhrun nələsiən nətəmimi. **4:41** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44** Mak 1:35-39; Mat 4:23

¹ Nian kəti, Iesu təmətəhtul e nīkali nəhu asoli, nərgin u Lek Kaləli.* Kəni nīmənin nətəmimi kəməhuva motəhtul motohtəlau lan məutatətə kəni məutəhgi ilah mīn məmə okotətəu nəghatiən rəha Uhgīn.

² Kəni in təmeh bot keiu rəha nətəm kautos nəmu e nīpəkil mətəu ilah kəutafəl nopīn mīn rəhalah.

³ Kəni Iesu təmuvən e bot rəha Saimon,† kəni mətəpuəh ohni məmə otiuvi-pah bot tuvən ihluə nəuветin. Nian Saimon təməharəg pətīgəm e bot, kəni Iesu təməharəg lan mətəgətun nətəmimi.

⁴ Nian Iesu təməghati rəkis kəm nətəmimi, kəni məni=pən kəm Saimon məmə, “Saimon, otasua kotəsəu-pah lokamnim, kəni ko motəraki e nopīn motos nəmu nəuvein.”

⁵ Kəni Saimon təni məmə, “Iətəmi asoli, iəmotalkut pik lapīn mətəuarus=pa u, məsotosiən nəmu kəti mīne. Mətəu ik nīnəni mīn mə okəhuvən, təuvir pəh kəhuvən motəraki mīn e nopīn.”

⁶ Kəni nian ilah kəmotol, kəmos pik nəmu tepət e rəhalah nopīn, kəni nopīn mīn rəhalah kəmotəri kəni motāsisi e nəmu mīn, kəni nopīn mīn təsuvəhiən kotəhapu.

⁷ Kəni ilah kəmotauin=pən mīn e nətəmimi e bot pīsīn mə kəhuva motāsiru e lah. !Kəni ilah kəməhuva motəmki=pən nəmu e bot pəti mil kuəri muəriauəh e nəmu, kəni iuəkīr bot mil kuamnim!

⁸ Nian Saimon Pitə təmeruh nati u, kəni təmasiəulīn=pən kəm Iesu e nīsiaiən mətəni məmə, “!Iərməniḡ, uvən isəu ohniəu, iəu iəsəhmenīən, iəu iol təfagə tərāh!”

⁹ In təməghati lanu mətəu-inu in mīne nətəmi mīn əha e bot mil, kəmotauit pik narmilah təmiuvig o nəmu mīn u tepət lanəha.

¹⁰ Kəni Jemis mīne Jon, nəti Səpəti mil u katiavi nəmu mīn ilahal Saimon, ilau mīn kəmuauit pik narmilau tiuvig o nəmu mīn u.

Mətəu Iesu təməni=pən kəm Saimon məmə, “Səḡinīən. Ik iətəm rəha niuvīən nəmu, mətəu rəueiu əha matuvən, ik onəkiuvi=pa nətəmimi.”

¹¹ Kəni nian ilah kəmotiuvi-pari rəhalah bot mīn, kəni motəpəh ərəfin natimnati kəni məhuərisig e Iesu, kəni məhuva rəhan mīn nətəmimi.

Iesu təmol vivi iətəm tatos nīmisiən u leprosi

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Nian Iesu təmətaliuək e taun kəti, suah kəti iətəmi təmos nīmisiən u leprosi‡ təmaliuək muva. Nīmisiən u leprosi təmaiu ərəfin e nīpətīn. Kəni nian in təmeruh Iesu, təmeiuaiu masiəulīn=pən nīpənəḡin e nīftəni mətəfən nīsiaiən kəm in, mətəsək mətəkeikei kəm in mətəni kəm in məmə, “Iərməniḡ, okəmə nəkolkeikei, kəni nəkəhrun nol viviən iəu, kəni mafəl rəkis namīkmikiən lak.”

¹³ Kəni Iesu təmuahru e nəhlmin mələhu=pən lan məni məmə, “Əuəh. Iəkolkeikei. ! Əuvir-tə!” Əmeiko rəueiu aḡin, nīmisiən u leprosi tikə lan.

¹⁴ Kəni Iesu təmənīəhu məmə otəsəni pətīgəmiən natimnati mīn u kəm nətəmimi, mətəu təməni kəm in məmə, “Uvən meruh pris kəti pəh in oteh məmə nīpətīm tīnol lanko, kəni ko ik mol sakrifais kəm Uhgīn iətəm Lou rəha Mosis tətəni məmə nəmə suah kəti iətəm rəhan leprosi tīnikə, kəni nətəmimi okotəhrun məmə nīnəuvir pəhriən, kəni rəham namīkmikiən tīnikə.”

¹⁵ Mətəu nanusiən rəha Iesu təmiet muvən ikin mīn rəfin, kəni nətəmimi tepət kəməhuva məmə okotətəlig e rəhan nəḡətuniən, kəni məmə in otol vivi nīmisiən mīn rəhalah.

¹⁶ Mətəu nian tepət, in tatuvən təpiə-məpiə ikin, in pīsīn əmə, məmə otətəfaki.

* **5:1** Nəghatiən Kris əhruahru təni məmə, “Lek Kenesəret” u nərgin kəti mīn rəha Lek Kaləli. **5:1** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3** Inu Saimon Pitə. **5:5** Jon 21:3-8 **5:11** Mat 19:27 ‡ **5:12** E Nauəuə Rəha Uhgīn, nəghatiən u “leprosi” tətəghati e nīmisiən pīsīn pīsīn mīn e nilositəmi. Nīmisiən mīn u tətərəkīn nilositəmi, kəni Lou rəha Mosis tətəni məmə iətəmi kəti təmos nīmisiən lanəha, in tamīkmik e nəhmti Uhgīn. Afīn Levitikas iətəm tepət 13-14. **5:14** Lev 14:1-32

Iesu tæmol vi iætæmi nīpætīn nāuветīn tæmīmīs
(*Mat 9:1-8; Mak 2:1-12*)

¹⁷ Nian kæti, Iesu tæmætægætun æpæha ima e nimæ kæti, kæni Faræsi mīn, mīne nægætun mīn ræha Lou, ilah mīn æpæha ikin kætæharæg, kæmotsipæn æpæha lahuænu mīn e nitæni Kalæli, mīne nitæni Jutiæ, mīne taun Jerusilæm. Kæni næsanæniæn ræha Iærmænīg tætætīg o Iesu mæmæ in otol vi nætæmimi mīn u kautohmīs.

¹⁸ E nian æha, nætæmimi nāuvein kæmotælæs suah kæti mæhuva, in tætæpili æmæ e nimahan ræhan mætæu-inu nīpætīn nāuветīn tæmīmīs. Kæni ilah kæmotolkeikei mæmæ okotælæs mæhuva motælæhu=pæn e næhlki Iesu.

¹⁹ Mætæu ilah kotærruru nuvænīæn ima mætæu nætæmimi tepæt æha ikin. Kæni kæmæhuvæn æpæha ilīs e næhue nimæ motos rækīs næhgi nimæ nāuветīn, § kæni motæhlman-æhlman e suah u teiuaiu e nimahan ræhan muvæn iuækīr æmæ o Iesu.

²⁰ Nian Iesu tæmeruh ræhalah næhatætæiæn, kæni tæni mæmæ, “Niæli. Ræham nolrahīæn mīn, iæu inos rækīs rækīs.”

²¹ Kæni nægætun mīn ræha Lou mīne Faræsi mīn nīkilah tæhti mæmæ, “?Iætæmi nak u tætæghati æuvsan mæmæ in Uhgīn? Uhgīn æmæ in tæhrun nos rækīsīæn nolīæn tærah mīn ræha nætæmimi.”

²² Iesu in tīnæhrun rækīs ræhalah nætæligīæn, kæni in tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “?Tæhro nætætælig lanko?

²³ ?Nīkitæmah tæhti mæmæ næghatiæn u tīmætīg o nænīæn, ‘Iækos rækīs ræham tæfagæ tærah mīn,’ uæ næghatiæn u, ‘Øhtul maliuæk’?

²⁴ Kæni ræueiu onækoteruh mæmæ Næti Iætæmimi in tatos nepætīæn o nos rækīsīæn tæfagæ tærah mīn u ikinu e næhue nitæni.” Kæni in tæmæni=pæn kæm suah u tæmatīmīs mæmæ, “Øhtul, mos ræham nimahan maliuæk matuvæn imam ikin.”

²⁵ Kæni æmeiko tæsvæhīæn agīn, suah u tæhtul mælæs ræhan nimahan mīnætaliuæk mætæni-vivi Uhgīn matuvæn.

²⁶ Kæni ilah ræfin kæmotauit pik ohni narmīlah tæmiuvīg, kæni mautæni-vivi nærgi Uhgīn, kæni mætæramrumīn kæni mætægīn nāuветīn mætæni mæmæ, “Næman, ræueiu kitah kauteruh nati apīspīs agīn.”

Iesu tæmauīn e Lifai
(*Mat 9:9-13; Mak 2:13-17*)

²⁷ Uærisīg e natimnati mīn u, Iesu tæmīet maliuæk matuvæn, kæni in tæmeruh suah kæti iætæm tatos mæni ræha takīs, nærgīn u Lifai, tætæharæg ikin kætætæou=pæn takīs ikin. Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Va, muærisīg lak muva ræhak iætæmimi.”

²⁸ Kæni in tæmæpæh natimnati mīn ræfin ræhan, mæhtul muærisīg e Iesu.

²⁹ Kæni Lifai tæmol nauænīæn asoli kæti ræha Iesu æpæha e ræhan nimæ. Kæni nætæmimi tepæt nætæm kautos mæni ræha takīs, mīne nætæmi æpnæpīn mīn kæmæhuva mætæharæg pæti ilah mīn ilah mæmæ okotauæn.

³⁰ Kæni Faræsi mīn mīne nætæmimi nāuvein mīn u ræhalah nægætun mīn ræha Lou, nīkilah tæsagīænīæn kæni mætæni=pæn kæm nætæmimi ræha Iesu mæmæ, “?Tæhro itæmah nætæuæn pæti æmæ itæmah nætæmi kautos mæni ræha takīs mīne nætæm nol tæfagæ tærah?”

³¹ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Iætæmimi u in tæsimīsīæn, tæsaræriæiæn e toktæ. Mætæu iætæm tatīmīs, in otaræriæ e toktæ.

³² Iæu iæmæsvaiæn mæmæ iækauīn e nætæmimi mīn u kotæni mæmæ kinotæhruahru rækīs. Mætæu iæmuva mæmæ iækauīn e nætæmimi mīn u kotæhrun æmæ mæmæ ilah kautol nolīæn tærah mīn, mæmæ okotæuhlin ræhalah nætæligīæn.”

Nolīæn ræha næpæhīæn nauænīæn o Uhgīn
(*Mat 9:14-17; Mak 2:18-22*)

§ 5:19 E nian æha, kæmol næhgi nimæ nāuvein e tæel. Kæni nætæmi mīn u kæmotos rækīs tæel mīn nāuvein mæmæ otol nīpæg tæhmen e suah u iætæm in tatīmīs. 5:20 Aes 43:25; Luk 7:48 5:24 Jon 5:8 5:30 Luk 15:1-2

³³ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Nətəmimi rəha Jon Bəptais, nian rəfin kəutəpəh nauəniən məutətuakəm o nəfakiən kəm Uhgın, kəni nətəmimi rəha Farəsi mın ilah mın kautol əmə nati kətiəh, mətəu rəham nətəmimi mın kəutəuən əmə katılpin. ? Təhro?”

³⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nian itəmāh nautol nauəniən rəha iətəm təmōl əmə marit, mətəu okotəni kəm rəhan mın məmə okotəkeikei motəpəh nunian nauəniən, uə kəpə? !Kəpə!

³⁵ Mətəu nian tətuvā nətəmimi okotələs rəkis suah u təmōl əmə marit motələs məhuvən isəu o rəhan mın nətəmimi. Kəni e nian əha, ilah okotəpəh nauəniən lan.”*

³⁶ Kəni Iesu təməni mın nəghatiən əuhlin kəti tol lanu məmə, “Ko suah kəti təsosiən napən vi rəhan məhapu nəuветin, kəni məhli=pən e napən əmnəmīt məmə otol pəsīg e iətəm tərāh. Mətəu təni məmə otol lanəha, kəni otərəkın rəhan napən vi, kəni napən vi nəuветin ko təsəməhli vivian ilau napən əuas.

³⁷ “Kəni ko suah kəti təsosiən wain vi miuvi=pən e pətəl əuas u təskasik, pətəl u kəmōl e nilosi nəni.† Nəmə suah kəti tol lanəha, kəni wain vi otəhlifū kəni mīməhrehreh, kəni wain taiəh rəfin, kəni pətəl mın, otərāh.

³⁸ Mətəu wain vi okəkeikei kiuvi=pən e pətəl vi ətmətīg.

³⁹ Kəni iətəmi iətəm təməmni m rəkis wain əuas, ko in təsolkeikeiən məmə otəmni mın wain vi, mətəu in otəni məmə, ‘Wain əuas in təuvir.’ ”

6

Nətəmimi rəha Iesu kəməutəhli wit e nian rəha Sapət

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Nian kəti e Sapət, Iesu mīne rəhan mın nətəmimi kəməutəliuək məutohapumın e nasumian mın rəha wit, nati kəti təhmen e rais, kəni rəhan mın nətəmimi kəutəhli wit nəuvein məutəuig rəkis nilosin, kəni mautun.

² Mətəu Farəsi mın nəuvein kəmotəgət məmə, “!Ei! Sapət u rəueiu, kəni nolian u nautol təsəhmen-pəniən e Lou. ?Təhro itəmāh nautol lanko?”

³ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Itəmāh nəsofəniən e Nauəuə Rəha Uhgın, natimnati mın əha Kig Təfit təmōl əupən? İlah rəhan mın nətəmimi nəumis təmus ilah.

⁴ Kəni in təmuvən imə e Nima Tapolin rəha Uhgın, təmos pīret u iətəm pris mın kinotəfən rəkis kəm Uhgın. Kəni Lou tətəni məmə pris mın əmə kotəhrun nunian, mətəu Təfit in təmūn kəni məfən nəuvein kəm rəhan mın nətəmimi məmə okotun.”

⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəu, Nəti İətəmimi, İəu İətərmənīg e nian rəha Sapət.”

Iesu təmōl vi iətəmimi e nian rəha Sapət

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Kəni e nian pisin kəti mın rəha Sapət, Iesu təmuvən əpəha imə e nimə rəha nuhapumian, mətəgətun nətəmimi. Kəni ikın əha, suah kəti əha ikın nəhlmın maru təmimis, ko təsegaruian lan.

⁷ Kəni nəgətun mın rəha Lou, mīne Farəsi mın, ilah kəutəsəl məmə okoteruh mə Iesu otol vi suah u e nian rəha Sapət, pəh ilah kotəhrun nəniən mə Iesu təmatgəhli Lou.

⁸ Mətəu Iesu təməhrun əmə nətəligiən rəhalah, kəni təməni=pən kəm suah u nəhlmın təmimis məmə, “Va, məhtul əupən.” Kəni tuvən məhtul=pən əha əupən.

5:34 Jon 3:29 * **5:35** “İətəmimi iətəm təmōl əmə marit” tətəgətun=pən Iesu, kəni “rəhan mın nətəmimi” tətəgətun=pən nətəmimi mın rəha Iesu. † **5:37** E nian əha, kəmōl pətəl rəha wain e nilosi nəni. Pətəl vi in timətətīg o nahgigian. Mətəu pətəl əuas in təskasik ko təsahgigian. Nian nəhu krep tuva mol wain lan, kəni nahgin tətəlifū pətəl tətəsis. **6:1** Dut 23:25 **6:2** Jon 5:10 **6:3** 1Saml 21:1-6 **6:4** Lev 24:5-9

⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəkolkeikei məmə iəkətapuah nati kəti o təmah. ?Təhro? ?E nian rəha Səpət, noliən nak in təhruahru e Lou məmə okol, kəhrun noliən nati təuvir uə kəhrun noliən nati tərəh? ?Okosmiəgəh iətəmi, uə okuhamu itəmi?”

¹⁰ Kəni Iesu təməsəl=pən meruh nətəmimi mītəlau, kəni məni=pən kəm suah u nəhlmin təmimis məmə, “Uahru-to e nəhlmə.” Kəni in təmuahru e nəhlmin, kəni nəhlmin təuvir.

¹¹ Mətəu Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou, nīkilah nərah pik aɡin, kəni məutəghati-əghati kəm lah min məmə okotəhro e suah kəha Iesu.

*Iesu təmauin
e tueləf aposil min rəhan*

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Kəni e nian min əha, Iesu təmuvən əpəha ilis e nītəuət məmə otəfaki, kəni mətəfaki lapin mətəuarus tian.

¹³ Kəni tinian, in təmauin e rəhan min nətəmimi məmə okəhuva moteruh in. Kəni in təmitəpin rəkis tueləf, mauin e nərgin lah məmə aposil min.

¹⁴ Nərgi aposil min u tol lanu: Saimon iətəm Iesu təmauin e nərgi vi mə Pitə, mine pian Antiru, mine Jemis mine Jon, mine Filip, mine Patolomiu,

¹⁵ mine Matiu, mine Toməs, mine Jemis nəti Alfias, mine Saimon u kətauin lan məmə Selot,*

¹⁶ mine Jutəs nəti Jemis, mine Jutəs Iskariot u iətəm təmegəhan e Iesu kəm rəhan min tikimir min.†

*Iesu təməgətun nətəmimi kəni mosmiəgəh
nətəm kautohmis*

(Mat 4:23-25)

¹⁷ Kəni Iesu mine rəhan aposil min kəmotəiuaiu e nītəuət məhuva ikin kəti təməhli ikin, ilah nətəmimi rəhan min tepət, mine nətəmimi əpnəpin min tepət, kəmotəipən nītəni Jutia, mine Jerusiləm, mine nīkalkali nītəhi Taea mine Saedon.

¹⁸ Ilah kəməhuva məmə okotətəu nəghatiən rəha Iesu, kəni məmə otol vi nīmisiən min rəhalah. Kəni in təmol vi nīmisiən min rəhalah. Kəni in təmol vi min nətəmimi narmin tərəh min kəmotərəkin ilah.

¹⁹ Kəni nətəmimi nətəm kəməutəhtul təlau-təlau lan, kəmotalkut məmə okotek mətəu-inu nəsanəniən tatsipən lan matol vi ilah rəfin.

Nəɡianian mine nərahian

(Mat 5:1-12)

²⁰ Kəni Iesu təməsəl=pən meruh rəhan min nətəmimi, kəni təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah u nanrah min, nəutatig e nəuviriən pəhriən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, itəmah nətəmimi rəha Uhgın, kəni in otarmənig e təmah.

²¹ Itəmah nətəm nəumis tatus itəmah rəueiu, nəutatig e nəuviriən pəhriən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, onəkotəni məmə, ‘Əuəh, təhmen.’

Itəmah nətəm nəutasək u rəueiu, nəutatig e nəuviriən pəhriən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu onəkotaləh.

²² Onəkotətig e nəuviriən pəhriən nian nətəmimi kəutəməki e təmah, kəni kəsegəhanian e təmah məmə onəkotol nati kətiəh itəmah min ilah, kəni kətəni rah itəmah, kəni kətərəkin nərgi təmah məmə itəmah rəha iərmis min, kəni ilah kətol noliən min əha kəm təmah mətəu-inu iəu Nəti iətəmimi, kəni itəmah rəhak min.

* **6:15** Afin-to futnot e Mat 10:4. † **6:16** Iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Saimon, ilau u Saimon Pitə mine Saimon u kətauin lan məmə Selot. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jemis, ilau u Jemis nəti Səpəti mine Jemis nəti Alfias. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jutəs, inu Jutəs Iskariot mine Jutəs nəti Jemis u kətauin pisin məmə Tateas e nauəuə rəha Matiu. **6:21** Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nəh 7:16-17 **6:22** Jon 15:19; 16:2; 1Pitə 4:14

²³ E nian min əha, nəkotagiən, kəni motəmako e nagianian mətəu-inu nətəouiən asoli rəhatəmah rəha natimnati min əha tətətig e negəu e neai. Nikitəmah otagiən mətəu tipilah min kəmotol noliən kətiəh əmə kəm iəni min aupən ikin.

²⁴ Mətəu, kəsi, nərahiən asoli otuva o təmah u rəhatəmah nautə tepət rəueiu mətəu-inu, ninotos rəkis nagianian rəfin iətəm onəkotos,

²⁵ Kəsi, nərahiən asoli otuva o təmah nətəm nəutauən pik məutətəu təuvir lanəha rəueiu mətəu-inu, nəumis otəpanus itəmah.

Kəsi, nahməiən asoli otuva o təmah nətəm nəutaləh əha rəueiu mətəu-inu, onəpanotasək agin.

²⁶ Kəsi, nərahiən asoli otuva o təmah nian nətəmimi min kautləfəri nərgi təmah mətəu-inu, tipilah min kəməutləfəri lanəha nərgi iəni eiua min aupən ikin.”

*Otolkeikei rəhatəmah min tikimir min
(Mat 5:38-48; 7:12)*

²⁷ Kəni təməni min məmə, “Mətəu iətəni kəm təmah nətəm nəutətəlig lak motəhrun məmə, onəkotəkeikei məutolkeikei rəhatəmah tikimir min, kəni məutol təuvir kəm nətəm kəutəməki e təmah,

²⁸ kəni nian nətəmimi kəutəuiakən e təmah, mətəu itəmah onəkotəni=pən kəm Uhgın məmə otəfən rəhan nəuviriən kəm lah, kəni onəkotəfəki o nətəmimi u kautol tərəh e təmah.

²⁹ “Okəmə suah kəti tem nıkapım, əfən min nəven tem. Okəmə suah kəti tos rəham kot, kəni atəhtul maru min o nəfən minian rəham sot.

³⁰ Kəni əfən min nati nak kəm iətəmimi kəti nəmə teasiə lam, kəni iətəmimi kəti təmos rəham nəuvein natimnati, əpəh əmə, məsətapuəhiən lan.

³¹ Kəni otol təuvir kəm nətəmimi rəfin e noliən min rəfin iətəm nəkotolkeikei məmə nətəmimi okotol kəm təmah.

³² “Nikitəmah təsəhtiən məmə okləfəri itəmah nəmə itəmah nautolkeikei əmə nətəmimi min u kotolkeikei əmə itəmah mətəu-inu, nətəmi kotərəh min, ilah min kotolkeikei ilah min.

³³ Nikitəmah təsəhtiən məmə okləfəri itəmah nəmə itəmah nautol təuvir əmə kəm nətəmi min u kautol təuvir əmə kəm təmah. Mətəu-inu nətəm kotərəh min kautol min nati kətiəh.

³⁴ Nikitəmah təsəhtiən məmə okəni-vivi itəmah nəmə nautegehən e natimnati kəm nətəmi nəuvein nətəm ilah kotəhrun nalpın-pinəiən nitain kəm təmah. Mətəu-inu nətəmimi kotərəh, ilah min kəutegehən e natimnati kəm lah min məmə nian kəti kəpanos=pən min nitain.

³⁵ “Mətəu onəkotəkeikei məutolkeikei rəhatəmah min tikimir min, kəni məutol təuvir kəm lah, kəni mautegehən=pən e natimnati u kəmos məmə okəsotalpiniən. Okəmə onautol lanəha, rəhatəmah nətəouiən asoli tətətig, kəni nəkəhuva nenəti Uhgın İlis Agin, mətəu-inu in tatol təuvir kəm nətəm kəutaumis min, kəni matol təuvir min kəm nətəmi u kəsotəniən məmə nıkilah tagiən o natimnati təuvir u in tatol kəm lah.

³⁶ Mətəu onəkotolkeikei nətəmimi təhmen əmə e rəhatəmah Tatə tatolkeikei nətəmimi.”

*Səniən noliən rəha iətəmimi
(Mat 7:1-5,17-27; 12:34-35)*

³⁷ Kəni İesu təməni məmə, “Onəsəniən noliən rəha iətəmimi məmə tərəh, pəh kəsəniən rəham noliən məmə tərəh; onəsəniən məmə suah kəti otəkeikei mos nalpiniən o təfəgə tərəh rəhan, kəni pəh okəsəniən məmə ik onəkəkeikei mos nalpiniən o təfəgə tərəh kəti rəham; salpiniən malu e noliən tərəh rəha iətəmimi u tatol kəm ik, kəni pəh kəsəlpiniən kalu e noliən tərəh rəham.

³⁸ Ətuati, məfən kəm nətəmimi, kəni Uhgın otəfinə natimnati tepət tepət kəm ik, təhmen e kətim u təməri kasin-asin kərgin təri məriauəh kəni mətauvəregin u okəfinə e nəhlməm.

Okamə nəkəfən tepət, okəfina tepət kəm ik, mətəu nəmə nəkəfən təkəku əmə, okəfina əmə təkəku kəm ik.”

³⁹ Kəni in təməni nəghatiən əuhlin kəti kəm lah məmə, “İətəmi nəhmtin təpis ko təsitiən iətəmi kəti min u nəhmtin təpis min. !Kəsi, okiauvig=pən e nıpəg asoli!”

⁴⁰ İətəm kətagətun, in təsapirəkisiən rəhan iəgətun, mətəu iətəmi u tətətəlig vivi mətitəu=pən iəgətun e nətəligiən min rəfin, in otuva məhmen e rəhan iəgətun.

⁴¹ “?Təhro nətəni nıpispisi nigı e nəhmti piəm, mətəu nıkim təsəhtiən nigı asoli ağın e nəhmtəm?”

⁴² ?Nəmə nəsəhruniən nigı asoli e nəhmtəm, kəni onəkəhro mos rəkis nıpispisi nigı e nəhmti piəm? !İtəmah nəfaki eiuə min! Aupən mos rəkis nigı asoli e nəhmtəm, kəni məhrun neruhiən nıftəni e nəhmti piəm kəti.”

⁴³ Mətəu İesu təkəiki mətəni məmə, “Ko nigı katun kəti kotəsəuəiən e nigı kəsuniən, təhmen=pən əmə e nigı kəsuniən ko təsəuəiən e nigı katun,

⁴⁴ mətəu kəhrun neruhiən nigı e nəuan. Ko iətəmi təsəhliən nəua nigı katun e nigı akonə, kəni ko iətəmi təsəhliən nəua nigı ətəhiən e nəuaniləuis arfu.

⁴⁵ İətəmi təuvir, nıkin təriəuəh e natimnati təuvir min, kəni in tatol natimnati təuvir. Kəni iətəm tərəh, nıkin təriəuəh əmə e noliən tərəh min, kəni in tatol əmə noliən tərəh; mətəu-inu e nian in tətəghati, kəni natimnati min əha e nıkin kəutohiet.”

⁴⁶ Kəni İesu təməni məmə, “?Təhro nəutəuin lak məmə ‘İərməniğ, İərməniğ,’ mətəu nəsotoliən nati iətəni?”

⁴⁷ Pəh iəkəgətun itəmah e noliən rəha suah kəti iətəm təmuva ohniəu, kəni mətətəu nəghatiən min rəhak, kəni matol natimnati min iətəm iətəni ilah.

⁴⁸ “Kəni in təhmen əmə e iətəmi u təmol rəhan nimə. Təmaupən mel nıftəni meiuəiu muvən məfəl vivi kəpiel əpəha ləhtəni, kəni mol pən rəhan nimə ikin. Nian nuhuən təməfuv maiu məhrəh muva mələs pikin, mətəu təsəluəliən lan, mətəu-inu təmol təskasik.

⁴⁹ Mətəu iətəmi iətəm tətətəu nəghatiən rəhak kəni məsoliən, in təhmen=pən e iətəm təmol pəri rəhan nimə əmə e nıftəni. Nian nuhuən təməfuv maiu məhrəh muva mələs pikin nimə, kəni əmeiko təmei morin məhapu-əhapu.”

7

Nəhatətəiən rəha iətəmi asoli kəti rəha soldia min (Mat 8:5-13)

¹ Nian İesu təməghati rəkis kəm nətəmi, kəni in təmuvən əpəha e taun Kapeniəm.

² Kəni ikin əha, iətəmi asoli kəti rəha soldia min rəha nətəm Rom tətətiğ, kəni slef kəti əha ikin rəhan iətəmi in tolkeikei pik, mətəu slef əha tatimis pik, rəhan nəhməiən tepət.

³ Kəni e nian iətəmi asoli əha təmətəu nəniən rəha İesu, kəni in təmahli rəkis nətəmi asoli nəuvein rəha nətəm İsrəl məmə okəhuvən motəni=pən kəm İesu məmə otuvən mol vi rəhan slef.

⁴ Kəni nətəmi asoli min əha kəməhuva motəh İesu, məutətapuəh əskasik ohni məutəni məmə, “İərməniğ, təhrəhru əmə məmə nəkasiru e suah kəha,

⁵ mətəu-inu in tolkeikei pik kitəh nətəm İsrəl, kəni in təmasiru mol nimə rəha nuhəpumiən.”

⁶ Kəni İesu təmətəu=pən ilah. Kəni nian kınəhuva iuəkır o nimə, iətəmi asoli rəha soldia min təhli=pən rəhan min nətəmi kəhuvən moteruh İesu məutəni rəhan nəghatiən u məmə, “İərməniğ, suvəiən nəhğim təsikəiən, mətəu-inu iəu iəsəhmeniən məmə nəkuva imak ikin.

⁷ Kəni tol lanu, iəu iəsəhmeniən mə iəkuva meh ik. İk iətəmi asoli kəti, mətəu iəu iətəmi əkəku əmə. Mətəu əghati əmə, kəni rəhak iol əhrui, in otətəu təuvir min.

⁸ Iäkəhrun məmә ik natos narmənigiən məmә nimisiən otəkeikei mol nəuiam. Iäkəhrun mətəu-inu iəu mīn, rəhak nətəmi asoli mīn kəutarmənig lak, kəni iatol nəuialah. Kəni soldia mīn nəuvein əha ikin nətəm iəu iətarmənig e lah. Nəmә iäkəni kəm kəti məmә, 'Uvən,' kəni tuvən. Kəni nəmә iäkəni kəm kəti məmә, 'Va,' kəni tuva. Kəni nəmә iäkəni kəm rəhak slef məmә, 'Ol nati u,' kəni tol nati əha."

⁹ Nian Iesu tətətəu nəghatiən u, narmīn təmiuvig pik o nəghatiən rəha suah u. Kəni in təmeirair mənī=pən kəm nəhlin nətəmimi u kəutəhtul uərisig lan məmә, "Iäkəni kəm təmāh məmә, suah u səniəmә in iətəm Isrel. Kəni nati əpnəpīn nətəm Isrel, mətəu iəseruhiən ilah kəti rəhan nəhatətəiən iahgin təhmen=pən lan."

¹⁰ Kəni e nian iahlirəkis mīn rəha iətəmi asoli kəmohtəlig=pən imә, kəni moteruh iol əhruiən əha tinəsənən rəkis.

Iesu təmosmiəgh nati pətəlimis kəti

¹¹ Kəni təsuvəhiən e natimnati mīn u, Iesu təmuvən e taun kəti nərgin u Nain, ilah rəhan mīn nətəmimi mīne nīmənin nətəmimi tətət kəutəhuərisig lan.

¹² Kəmol nīpai e kəpiel titəlau e taun əha, kəni nian Iesu təmuva iuəkīr o namtīhluə rəha taun, meruh nətəmimi kəutəpən e taun mautələs iətəm təmimis kəti. In iətəm aluə iərman, nati pətəlimis kəti in kətiəh əmə. Kəni nīmənin nətəmimi tətət e taun əha kəutəliuək pəti ilah pətəlimis əha.

¹³ Mətəu nian Iərmənig təməh pətəlimis əha, nīkin tahmə pik ohni, kəni mənī=pən kəm in məmә, "Sasəkiən."

¹⁴ Kəni in təmuvən mek uvləuvlə u kətəlis suah u təmimis lan, kəni kəmotəhtul. Kəni Iesu təmənī=pən məmә, "Iətəm aluə! Iətəni kəm ik məmә, əhtul!"

¹⁵ Kəni iətəm təmimis təməmiəgh kəni məhtul, kəni mīnətəghati. Kəni Iesu təfən iətəm aluə əha kəm rəhan məmә.

¹⁶ Nətəmimi rəfin kəmotəgin məutərəmrumin, kəni mautəni-vivi Uhgīn məmә, "Iəni asoli kəti tinuva u rəueiu kəutatig kitah mīn!" Kəni məutəni mīn məmә, "Uhgīn təmuva məmә otasiru e rəhan mīn nətəmimi!"

¹⁷ Kəni nanusiən rəha Iesu təmaiu mītəlau ikin mīn rəfin e nītəni Jutiə kəni e niftəni mīn rəfin mīn iuəkīr ohni.

Iesu mīne Jon Bəptais

(Mat 11:2-19)

¹⁸ Nətəmimi rəha Jon Bəptais kəmotəni=pən kəm in natimnati rəfin iətəm Iesu təmol ilah. Kəni Jon Bəptais təmauin e rəhan keiu iətəmimi mil kiəuva ohni,

¹⁹ kəni tahli rəkis ilau məmә okian mueruh Iərmənig muətapuəh ohni məmә, "?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni əupən məmә suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətəmimi kəti mīn məmә otəpanuva mīn?"

²⁰ Kəni nian suah mil kəmiəuva mueruh Iesu, kəmuəni=pən kəm in məmә, "Jon Bəptais təmāhli=pa itimlau iəkiəuva məmә iəkuətapuəh ohnik məmә, "?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni əupən məmә suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətəmimi kəti mīn məmә otəpanuva mīn?" "

²¹ Kəni e nian əmə əha ilau kəmiəuva mueruh Iesu lan, mətəu Iesu tatol nimisiən tətət kotəuvir. Nəuvein kəutos nimisiən pisin pisin mīn, nəuvein narmīn tərāh tətətig e lah. Kəni nətəmimi tətət nəhmti lah tərāh, mətəu Iesu təmol vivi ilah.

²² Kəni Iesu təmənī=pən kəm lau məmә, "Iətəlig mian muəni=pən natimnati mīn ərəfin u kəm Jon, nati iətəm nəmuətu kəni mueruh. Nətəmi nəhmtilah təpis kīnauteruh nati. Kəni nətəmimi nətəm nəhlikilah tərāh kīnotətu təuvir kəni mīnəutəliuək. Kəni nətəmimi mīn u kəmos nimisiən leprosi, nīlosilah tinəuvir. Kəni nətəmimi mīn u nīpəgtəlgilah təmalu, rəueiu əha kīnautətu nati. Kəni nətəmimi mīn u kəmohtmīs, kīnotəmiəgh mīn. Kəni rəueiu, iətəmi kəti tinatəni pətigəm nanusiən təuvir kəm nanrah mīn.

23 Iätəmimi otatig e nəuviriən pəhriən nəmə in təsəhlmanian e nəhatətəian lak o natimnati min iätəm iəu iatol uə iəsoliən.” *

24 Nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig min, kəni Iesu tinətuəuin mətəghati e Jon kəm nətəmimi min u kəutəharəg əha ikin, mətəni məmə, “?Aupən, nəmutəhuvən ikin təpiə-məpiə ikin məmə nəkotəh nak? ?Nəməhuvən məmə nəkotafu iətəmi əpnəpin əmə kəti təhmen e nimanuvehli əfəməh iätəm nimətagi tətəlifū alifū əpnəpin əmə? Kəpə.

25 ?Kəni təhro itəmāh nəmohiet, məmə nəkotafu iətəmi kəti iätəm tatuvən e napən təuvir nəhmtin tiəkis? Kəpə. Nətəmimi kəutəhuvən e napən təuvir, mətətagiən əmə o rəhalah nautə, ilah kəutatig e nimə təuvir min təhmen e rəha kig.

26 ?Mətəu nati nak əha nəməhuvən məmə nəkotəruh, iəni kəti, uə? Əuəh, pəhriən, mətəu iətəni kəm təmah məmə in ilis tapirəkis iəni.

27 Suah u inu Nauəuə Rəha Uhgīn təmətəghati lan. Uhgīn təməni məmə, ‘Otafu-to. Iətəhli=pinə iahləpis iätəm otos rəhak nəghatiən. In otaupən lam məmə otol əpenə-penə e rəham suaru.’

28 Iətəni kəm təmah məmə, nətəmi u kəmotair e niftəni u, kəti təsapirəkisiən suah kəha Jon. Kəni mətəu iətəmi in ləhtəni agin e Narməniagiən Rəha Uhgīn, in ilis tapirəkis Jon.”

29 Nian nətəmi əpnəpin, mine nətəmimi rəha nosiən takis kəmotətəu nəghatiən rəha Iesu, ilah kəmotəni məmə suaru rəha Uhgīn in suaru əhruahru. Kəutəni lanəha mətəu-inu Jon təmol bəptais rəkis e lah.

30 Mətəu Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou, ilah kəməsotosiən bəptais rəha Jon, kəni inəha ilah kəmotəpəh suaru rəha Uhgīn e nəmiəgəhiən rəhalah.

31 Kəni Iesu təməghati min məmə, “?Oiakəni noliən rəha nətəmimi u rəueiu, məmə təhmen e nak? ?Kəni rəhalah nətəligiən təhro?

32 Ilah kotəhmen=pən e kəlkələh min kəutəharəg ikin katol makit ikin mətəhkuh mətəuən e lah min nəuvein məmə, ‘Itimah iəmotəhli nau kəm təmah məmə onəkautol danis rəha nagiəniən lan, mətəu itəmāh nəsolitiən danis. Kəni itimah iəməutasək eiue rəha nimisiən, mətəu nəsotasəkiən kitah min itəmāh.’

33 “Iətəni lanu mətəu-inu nian Jon Bəptais təmuva, mətətuakəm məsunian nauəniən nian tepət o nəfakiən, məsəmnimiən wain. Kəni itəmāh nəutəni məmə, ‘Suah kəha, narmin tərəh kəti tətətig lan.’

34 Mətəu iəu, Nəti Iətəmimi, iəmuva mətəuən mətəmnim wain, kəni itəmāh nəutəni məmə, ‘!Otafu-to, suah kəha in iətəmimi rəha nauən pikiən mine iətəmimi rəha napisiən, kəni mətəni pəti ilah nətəmimi rəha nosiən məni rəha takis, mine nətəmimi nətəm nol təfagə tərəh!’

35 Mətəu neinatigiən rəha Uhgīn mine nəlpəkəuiən rəhan in təhruahru məmə itimlau Jon iatuol nati in tolkeikei. Kəni nəmiəgəhiən rəha nətəmimi u kəutəhatətə lanəha tətəgətun məmə inu nīpəhriəniən.”

Pətan tərəh kəti təməueiu nəhlik Iesu e səntə

36 Kəni Farəsi kəti, nərgin u Saimon, in təmauin e Iesu məmə otuvən mauən e rəhan nimə. Kəni Iesu təmuvən lahuənu, kəni muvən imə e nimə rəha Farəsi u mətəharəg məmə otəuən.†

37 Kəni pətan kəti e taun əha in iol təfagə tərəh, təmətəu məmə Iesu tətəuən əpəha ima Farəsi ikin. Kəni in təmos səntə kəti muva iätəm nəhmtin tiəkis. Səntə u e pətəl kəmol e kəpiel iätəm nəhmtin tiəkis, kətəni kəmə alapastə.

* **7:23** E nian rəha Iesu, nətəmimi tepət kəutəsəl=pən o Kristo iätəm otəpanuva. Mətəu nīkilah təhti məmə in otol noliən pisin e noliən rəha Iesu. Nīkilah təhti məmə Kristo otos nəsanəniən o nəluəginian o kəpmən rəha Rom. **7:26** Luk 1:76 **7:27** Mal 3:1 **7:29** Luk 3:12 **7:30** Mat 21:32 **7:34** Luk 15:2 † **7:36** Nian min nəuvein, nətəm Isrel kəutohtəu=pən noliən rəha nətəm Kris mine nətəm Rom nian kəutəuən. Mətəu tepil rəhalah in ləhtəni agin, kəni nətəmimi kəutəməhli e nīkali lah motol nəhlmiləh tatəu pəri kəugə lah, kəni nəhlmiləh maru tatos nauəniən mautun. Kəni mautuahru əmə e nəhlikəh kəteruh əmə. Inu Iesu təmol lanu nian pətan əha təmuva məueiu nəhlikin. Eruh narmin e Mat 26. **7:37** Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

³⁸ Kəni in təmuva iuəkir o Iesu məhtul e nıkalı nəhlkin mətasək, nəhu nəhmtin tahli=pən e nəhlki Iesu mol nəhlkin təpırig. Kəni təmafəl nəhu nəhmtin e nəhlki Iesu e nəuanun, kəni matek nəhlki Iesu e nıkapın mətəfən nısiaiən kəm in,‡ kəni mol=pən səntə e nəhlkin.

³⁹ Kəni Farəsi u təmeh nati u, kəni məni aru e nıkin məmə, “Nəmə suah u in iəni pəhriən, ko in təhrun əmə noliən rəha pətan əha iətəm tatek nəhlkin, məmə in iol təfagə tərəh.”

⁴⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Saimon, iəkolkeikei məmə iəkəni nati kəti kəm ik.”

Kəni Saimon təni məmə, “Əuəh, İəgətun, nati nak?”

⁴¹ Kəni Iesu təni məmə, “Suah keiu, rəhalau məni təsəhmenien, kəni iərməniğ kəti təməfən məni nəuvein kəm lau, mə nian kəti kəmənulahpın rəhan məni. Kəti təmos faif-hanrit tənariəs, kəni kəti tos fifti tənariəs.‡

⁴² Nian ilau kinuəruru nalpiniən, kəni iərməniğ təməni məmə, ‘uəpəh əmə nalpiniən məni u nəmuos.’ ?Kəni suah mil u in pəhruvən lan otolkeikei pik iərməniğ?”

⁴³ Kəni Saimon in təni məmə, “Nıki kəti təməni iətəm u in təmos məni tepət, iərməniğ in nıkin təmepət ohni, in otolkeikei pik iərməniğ.” Kəni Iesu təməni məmə, “Nəməni pəhriən.”

⁴⁴ Kəni Iesu təmeirair meruh pətan u, kəni məni=pən kəm Saimon məmə, “?Saimon, nəmeh pətan u, uə kəpə? Nian iəmuva imam ikin, ik nəsəfaiən nəhu kəti o nəueiuiən nəhlkək, mətəu pətan u, in təməueiu nəhlkək e nəhu nəhmtin mafəl e nəuanun.

⁴⁵ Nian iəmuva, kəni Saimon, ik nəməsolien nəmtətien kəti məmə nəkolkeikei iəu. Mətəu pətan u, tatek əmə nəhlkək e nıkapın lanko, kəni noliən rəhan tətəgətun məmə in tolkeikei iəu.

⁴⁶ Saimon, ik nəməsəueiuiən rəhk-kapə e kalıku nəuветin, mətəu pətan u, in təməueiu nəhlkək e səntə iətəm nati kəti nəhmtin tiəkis.

⁴⁷ Kəni tol lanu iətəni kəm ik məmə, inafəl rəkis rəhan təfagə tərəh min u tepət pik, kəni tol lanu, noliən min əha iətəm təmol, tətəgətun məmə tolkeikei pik iəu. Mətəu nian iətos rəkis təfagə tərəh rəha iətəmi nəuan nəuветin əmə, kəni kəsi, rəhan nolkeikeien in natiəkəku ohniəu.”

⁴⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm pətan u məmə, “Rəham təfagə tərəh min, iəu inafəl rəkis.”

⁴⁹ Kəni nətəmi nəuvein min iətəm kəmətauən ilah min, kəutəni kəm lah min məmə, “?İətəmi naku təni məmə tatos rəkis təfagə tərəh rəha iətəmi?”

⁵⁰ Mətəu Iesu təməni=pən kəm pətan u məmə, “Uhgın tinosmiəgəh ik mətəu-inu nəməhatətə lak. Kəni uvən, pəh nəməlinuiən rəha Uhgın tətətiğ ohnik.”

8

Nipətan min u kəmautasiru e Iesu

¹ Uərisiğ e natimnati min əha, Iesu in tətaliuək matuvən e taun min nəuvein mine lahuənu min nəuvein. In mətəni pətiğəm nəghatien rəha Uhgın kəni mətanus pətiğəm nanusien təuvır rəha Narməniğien Rəha Uhgın. Kəni e nian əha, tueləf aposil min rəhan kəməutohtəu=pən.

² Kəni nipətan nəuvein min kəmautərisiğ e Iesu, inu aupən ilah kəmautohmis, uə kəmautos narmin tərəh min e lah, mətəu Iesu in təməhgi pətiğəm narmin tərəh min kəni mol vi rəhalah nımişien. Nərgi nipətan min u Meri u kətəni məmə Maktələ u Iesu təməhgi pətiğəm narmin tərəh səpın lan;

‡ **7:38** Nəghatien Kris əhruahru tətəni məmə, pətan əha təmek nəhlki Iesu e nohlin, kəni inu nəmtətien rəha nısiaiən, kəni nıkin tagien o natimnati iətəm Iesu təmol kəm in. § **7:41** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, faif-hanrit (500) tənariəs təhmen e faif-hanrit-tausin vatu (500,000 vatu), kəni fifti (50) tənariəs təhmen e fifti-tausin vatu (50,000 vatu). **7:50** Luk 8:48; 18:42 **8:2** Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

³ mine Joana pətauəhli rəha Jusa iətəm in tepət e nətəmimi nətəm kautol uək e nimə rəha kig Herot Antipas; mine Susana; mine nīpətan tepət mīn. Nīpətan mīn u kəutəfən rəhalah mənī o nosiən nəhmti natimnati o nasiruiən e Iesu mine rəhan tueləf nətəmimi mīn.

*Nəghatiən əuhlin e niftəni
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)*

⁴ Nətəmimi mīn tepət kəmotəpən e taun mīn tepət məhuva o Iesu. Nian kəməhuva məutəhtul titəlau lan, kəni təmənī nəghatiən əuhlin u kəm lah,

⁵ “Suah kəti, rəha nərfəiən nīkīti wit, təmuven mətearəgrəg e nīkīti wit əpəha e nasumiən. Kəni nəuvein tīmərəgrəg e suaru, mətəu nətəmimi kəməhuva motaliuək lan, kəni mənig mīn kəməhuva motun rəkis ilah.

⁶ Kəni nīkītin nəuvein kohmərəgrəg=pən e niftəni nəuan nəuvin iətəm kəpiel əha ləhtəni lan. Nian koteviə, kəni motaukei mətəu-inu nəhu tikə ləhtəni ikin.

⁷ Kəni nīkīti wit nəuvein kəmotəmei=pən e nīkī nīləuis u tol nihlin, kəni nian nīkīti wit mīn koteviə mətəu nīləuis tətatu-atu ilah kəni kohmīs.

⁸ Mətəu nīkīti wit nəuvein kəmotəmei=pən e niftəni təuvir kəni moteviə kəni motəuə e nəua lah tepət pik təhmen=pən e uan-hanrit.”

Nian Iesu təmənī rəkis nəghatiən u, kəni məghati, mənī kəm lah məmə, “Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mīn u.”

⁹ Kəni nətəmimi rəha Iesu kəmotətapuəh ohni məmə, “Əni=pa nīpəti nəghatiən u kəm timah.”

¹⁰ Kəni in təmənī=pən kəm lah məmə, “Itəmah, Uhgīn tinerəh rəkis e rəhatəmah suaru məmə itəmah onəkotəhrun nəghatiən rəha Narmənigiən Rəha Uhgīn iətəm tətəhluaiɡ. Mətəu nətəmimi mīn nəuvein, ilah kautos əmə e nəghatiən əuhlin mīn, məmə ilah okoteh, mətəu kotəruru, kəni ilah okəutətəu, mətəu ko kəsotəhruniən.”

¹¹ Kəni Iesu in təmənī məmə, “Nīpəti nəghatiən u tol lanu. Nīkīti wit tətəgətun=pən nəghatiən rəha Uhgīn.

¹² Nīkīti wit iətəm təməmei e suaru tətəgətun=pən nətəmimi mīn u kəutətəu nəghatiən rəha Uhgīn, mətəu Setən tatos rəkis nəghatiən rəha Uhgīn e rəhalah nətəligiən məmə okəsotosiən nīpəhriəniən lan, mə Uhgīn otəsosmiəgəhiən ilah.

¹³ “Nīkīti wit mīn u kəmotəmei=pən niftəni u təkəku kəpiel əha ləhtəni, kəutəgətun=pən nətəmimi u kəutətəu nəghatiən rəha Uhgīn, nīkilah tətəgiən ohni. Mətəu nokilah təseiuaiuiən isəu, ilah kəutəhatətə e nian əkuəkīr əmə. Mətəu nian nəfeifeiən tuva, uə nərahian tuva e nəmiəgəhiən rəhalah, kəni ilah kotəmei e rəhalah nəhatətəiən.

¹⁴ “Kəni nīkīti wit mīn u kəmotəmei=pən e nīkī nīləuis, kəutəgətun=pən nətəmimi u kəmotətəu nəghatiən rəha Uhgīn, mətəu natimnati tepət tətatu-atu=pən e nəmiəgəhiən rəhalah, mətəu ilah kəutətəlig pik e natimnati rəha nəmiəgəhiən rəhalah, uə ilah kotolkeikei nautə tepət, uə ilah kotolkeikei məmə okotətəu təuvir e rəhalah nəmiəgəhiən. Kəni nəmiəgəhiən rəhalah təsəuəiən e nati təuvir kəti e nəghatiən rəha Uhgīn.

¹⁵ “Mətəu nīkīti wit mīn u kəmotəmei e niftəni təuvir, kəutəgətun=pən nətəmimi u kəmotətəu nəghatiən rəha Uhgīn, kəni nīkilah təhruahru kəni məuvir, kəni ilah kəmotaskəlim nəghatiən rəha Uhgīn tiəkis e nīkilah. Kəni ilah kotəuə e nəmiəgəhiən təuvir.”

*Otaharu pəri lait e tepil
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Kəni Iesu təmənī=pən məmə, “?Pəh tətasiəpən e lait kəni masuəpəpim lan e bəkīt, uə taharu=pən e nīpəg pet? !Kəpə! Kəsoliən lanəha. Nian nəkotiə e lait, kəni motaharu pəri e tepil məmə nətəmimi okoteruh nati lan.

¹⁷ Kəni tol mīn lanəha, nəmə suah kəti tətəhluaiɡ e nati kəti, mətəu Uhgīn in otol əpu in, kəni nəmə suah kəti tatos oneuən nəghatiən kəti, mətəu Uhgīn in otəni əpu.

¹⁸ Nəghatiən u nəutətəu, otətəlig vivi lan. İətəmi u in tınəhrun rəkis nıpəti nəghatiən rəhak, in təhrun nosiən tepət təhmın. Mətəu iətəmi u təsəhruniən, in otəmkarəpən e nati iətəm nıkin tətəhti məmə tatos.”

*Mamə rəha İesu mine pian mın
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Kəni e nian əha, mamə rəha İesu mine pian mın kəməhuva məmə okoteh, mətəu ko kəsəhuvəniən iuəkır moteh mətəu nətəmimi tepət kəutətəlig lan.

²⁰ Kəni nətəmimi kəmotəni=pən kəm in məmə, “Mamə rəham mine piam mın ilah əpəha ihluə kəutəhtul, ilah kotalkeikei məmə okoteruh ik.”

²¹ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nətəmimi rəfin u nətəm kəutətəu nəghatiən rəha Uhgın kəni məutohtəu=pən, ilah u rəhak nətəmimi mın, ilah rəhak mın mamə mın mine piak mın.”

*İesu təmənihu nımətəgi asoli e nəhu Lek Kaləli
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Nian kəti İesu mine rəhan mın nətəmimi kəməhuvən e bot kəti, kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Pəh kəhuvən e nıkalı lek e nıtəni=pən.” Kəni kəmotiuvı nivən möhiet.

²³ Nian bot tınətəiu, kəni İesu təmuvən mətəpılı. Kəni nımətəgi asoli kəti təmeiuaiu=pən e nəhu əha, kəni nəhu tınatuvən e nıpəgnəua bot, kəni iuəkır əmə bot tənmın.

²⁴ Kəni kəmotəhgi-pəri İesu kəni motəni, “!Ei, İətəmi asoli! !Ei, İətəmi asoli! Air-tə, okohmıs rəueiu!”

Kəni İesu təmair magət məniəhu nımətəgi mine peau-peau asoli mın. Kəni nımətəgi təmohrahli nəhlmin, kəni təməməlinu.

²⁵ Kəni İesu təməni kəm lah məmə, “Təhro? ?Rəhatəmah iə nəhatətəiən?”

Mətəu ilah kınotəgin, kəni narmılah təmiuvig mın, kəni mınautəni=pən kəm lah mın məmə, “!Ei! ?İətəmimi nak u? Nati əpnarın nımətəgi mine nəhu, mətəu kətuətəlig e rəhan nəghatiən matuol.”

*İesu təməhgi pətigəm
narmın tərəh e suah kəti
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Kəni ilah kəməhuva möhietigəm=pa ima nətəm Kerasa ikin, inəha e nıtəni=pən e nəhu u, kəni məhuvəri.

²⁷ Nian İesu təmuvəri, kəni əmeiko iətəmimi kəti əha ikin təmuvə meh. Suah u, narmın tərəh mın kəutatig lan, kəni in aupən in təsuvəniən e napən, kəni in təsapılıən imə, mətəu in tətətig əmə əha e nıpəg kəpiel mın, ikin katitənim nətəmimi ikin.

²⁸⁻²⁹ Aupən ikin, nian tepət, narmın tərəh əha tatol in tətəlməli pik, kəni nətəmimi kəutəlis nəhlkin mine nəhlmin e sen məmə otaskəlim tiəkis mauteh məmə otəsərəkiniən natimnati. Mətəu nian rəfin tətəatuv-eatuv sen mın əha, kəni narmın tərəh tətəkeikei kəm in məmə otiet magım muvən əpəha ikin təpiə-məpiə ikin.

Mətəu nian ialməli u təmeh İesu, təmeareg əfəməh, muva morin=pən e nəhlki İesu, kəni mətəgət məmə, “!İesu, Nəti Uhgın İlis Agın! ?Nəmə nəkəhro lak? !Əui, iətətapuəh ohnik məmə onəsoliən nalpiniən asoli kəti kəm iəu!” Narmın tərəh u təməni lanu mətəu-inu İesu təməni rəkis məmə in otiet magım e suah u.

³⁰ Kəni İesu təmətapuəh ohni məmə, “?Nərgəm pəh?” Kəni in təməni məmə, “Nımənin Tepət.” Təməni lanəha mətəu-inu narmın tərəh mın tepət kəməutatig lan.

³¹ Kəni narmın tərəh mın kəmotətapuəh əskasık o İesu məmə, “Onəsahli-pəniən itimah e nıpəg iətəm naunun tikə tapınəpu ikin, u imə nalpiniən.”

³² Kəni ikin əha e nıkalı nıtəuət, pikəh mın tepət kəutəuən məutan əha ikin. Kəni narmın tərəh mın kəməutasək=pən məutəni=pən kəm İesu məmə, “Əui, egəhan e timah iəkəhuvən e pikəh mın əha.” Kəni İesu təmegəhan e lah kəhuvən.

³³ Kəni narmın tərəh mın u kəməhiet e suah u məhuvən e pikəh mın, kəni pikəh mın ilah rəfin kəmotaiu məuteiuaiu e nıpatu, kəni motiuvig=pən e nəhu motamnım.

³⁴ Nian nətəmimi nətəm kəutaugin pikəh mın kəmoteh nati u, kohiet motagim məhuvən məutəni pətigəm nanusiən rəha natimnati mın u e taun rəhalah mine ikin mın rəfin titəlau-təlau.

³⁵ Kəni nətəmimi kəməhiet e taun məhuvən məmə okoteruh natimnati mın əha. Kəni kəməhuva moteruh İesu, kəni moteh mın suah u narmın tərəh mın kəməhiet rəkis lan, in tətəharəg e nəhlki İesu kəni nəpəh nalməliən, kəni minəfən rəkis rəhan napən. Kəni nətəm e taun u kəmotəgin.

³⁶ Kəni nətəmimi u kəmoteh əhruahru nati u e nəhmtilah, ilah kəmotanus tatuvən kəm nətəmimi nəuvein mın məutəni pətigəm məmə İesu təməhrol lanu mol vivi suah kəha, u aypən narmın tərəh mın kəməutatig lan.

³⁷ Kəni nətəmimi rəfin u kəutatig iuəkır o Kerasa, kəmotəni=pən kəm İesu məmə otiet əha imalah ikin mətəu-inu ilah kinəutəgin pik. Kəni əmeiko in təmuvən e bot məmə okotasuə məhuvən nəve nəhu=pən.

³⁸ Mətəu suah u narmın tərəh mın kəməhiet lan, in təmətapuəh o İesu məmə, “!Pale, pəh iəkuvnə kitah!” Mətəu İesu təni=pən kəm in məmə,

³⁹ “İtəlig muvən imam ikin, muvən məni pətigəm natimnati mın u Uhgın təmöl kəm ik.” Kəni suah u təmuvən ikin rəfin e taun u iman ikin mətəni pətigəm natimnati mın iətəm İesu təmöl kəm in.

*Pətauəhli kəti iətəm tatimis mine pətan kəti iətəm təmimis
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Nian İesu təmitəlig=pa mın e nıtəni=pa e nəhu u, nətəmimi nıkilah təmagiən məmə koteruh mın İesu, mətəu-inu ilah kəməutəhtahnin.

⁴¹ Kəni iətəmi kəti təmuva meh, nərgin u Jaerəs, suah u in iətəmi asoli kəti rəha nimə rəha nuhapuminiən. Təmuva meiuaiu misin nəulin e nisaiən, mətəkeikei e nətapuəhiən kəm İesu məmə in otuvən əpəha iman ikin,

⁴² mətəu-inu nətin pətəkəku tatimis pik rəhan nahməiən tepət, kəni təsuvəhiən rəueiu timis. In nəuan kətiəh əmə, rəhan nu tueləf.

Kəni İesu təmaliuək matuvən o pətəkəku əha, kəni nimənin nətəmimi tepət kəmotəhtul təlau lan məutatətə əmə e lah mın.

⁴³ Kəni pətan kəti təmuva o İesu iətəm tatos nimisiən rəhalah nıpətan nian rəfin əmə minos nu tueləf, kəni in təmuvən o nətəmimi tepət iətəm kətol mərsin, mətəu ko kəti təsol viən.

⁴⁴ Kəni pətan əha in təmsipən e nəmtah İesu ikin, kəni meapən mek nıfıfı napən rəha İesu, kəni əmeiko rəueiu agin mın, rəhan nimisiən təmöl naunun.

⁴⁵ Kəni İesu təni məmə, “?Ei, pəh təkək iəu?”

Mətəu nətəmimi kotəni məmə, “Kəti təsekien ik,” kəni Pitə təni məmə, “!İətəmi asoli, nətəmimi tepət kəutələs pikin ik.”

⁴⁶ Mətəu İesu təni məmə, “Kəpə. İəkəhrun məmə iətəmi kəti təkək iəu mətəu-inu iəmətəu nəsanəniən təmiet lak.”

⁴⁷ Kəni nian pətan əha tinəhrun məmə ko təsəhluaigien, in təmuva mətərəmrumin pik kəni misin nəulin mətəfən nisaiən kəm İesu. Kəni e nəhmti nətəmimi rəfin, təni pətigəm kəm İesu məmə təkək in o nak, kəni mətəni pətigəm mın məmə nian təkək in, kəni rəueiu agin mın, rəhan nimisiən təmöl naunun.

⁴⁸ Kəni İesu təmənı=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nəhatətəiən lak, ninuva minəuvir. Kəni atuvən, pəh nəməlinuiən rəha Uhgın tətətig ohnik.”

⁴⁹ Nian İesu təmətəghati əhanəh, kəni iətəmi kəti təmsipən ima Jaerəs ikin tiet=pa, kəni məni kəm Jaerəs məmə, “Nətim pətəkəku tinimis rəkis. Mə iəgətun nahgin təsikəiən məmə tuva.”

⁵⁰ Mätəu nian Iesu təmätəu nəghatiən əha, in təməni=pən kəm Jaerəs məmə, “Səginian. Əhatətə əmə lak, kəni pətəkəku rəham, in otəmiəgəh mīn.”

⁵¹ Nian Iesu təmuvən mietigəm=pən lahuənu ima suah kəha, kəni mit rəkis əmə Pitə mine Jon, mine Jemis, mine mamə mine tatə rəha pətəkəku u iətəm təmimis, məmə ilah əmə okəhuvən imə.

⁵² Nətəmimi rəfin kəutasək əfəməh məutauin e pətəkəku əha, mätəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Sotasəkiən. Pətəkəku u in təsimisian. In tətəpili əmə.”

⁵³ Kəni ilah kəmotələh əuvsan lan mätəu-inu ilah kotəhrun məmə pətəkəku əha tinimis rəkis.

⁵⁴ Mätəu Iesu təmuvən imə, kəni meapən mos nəhlmi pətəkəku u kəni mauin lan məmə, “Pətəkəku, əhtul.”

⁵⁵ Kəni əmeiko pətəkəku əha təmamiəgəh mīn məhtul. Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Otəfən nati kəti tun.”

⁵⁶ Kəni rəhan mamə mine tatə, narmilau təmiuvig pik, mätəu Iesu təni=pən kəm lau məmə, “Onəsuanı pətigəmiən natimnati mīn u kəm iətəmimi kəti.”

9

*Iesu təmahli pətigəm
rəhan nətəmi tueləf
məmə okotəni pətigəm
Narməniğian Rəha Uhgīn*

(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

¹ Kəni Iesu təmoriarun rəhan mīn tueləf nətəmimi, kəni məfən nəsanəniən kəm lah kəni mətegəhan=pən e rəhan nepətian kəm lah məmə ilah kotəhrun nəhgi pətigəmiən narmīn tərəh mīn, kəni mə ilah okotol vivi nīmisiən mīn.

² Kəni Iesu təmahli pətigəm ilah məmə okotəni pətigəm Narməniğian Rəha Uhgīn, kəni məmə okotol vivi nətəmimi iətəm kəutohmis.

³ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Nian onəkəhuvən, məsotosian natimnati nəuvein rəha naliuəkiən rəhatəmah, natimnati iətəm təhmen e kasikin, uə kətim, uə nauəniən, uə məni, kəni məsotosian napən keiu.

⁴ Kəni nian itəmah nəkəhuvən e lahuənu kəti məutatig e nimə kəti, nimə u inu onəkotatig əmə lan mətəuarus nian itəmah onəkohiet lan.

⁵ Kəni ikin pəhruvən onəkəhuvən ikin, nəmə nətəmimi nīkilah təsəginian məmə nəkəhuva motatig itəmah milah, kəni onəkotohrapispis rəkis nīməulul e nəhlki təmah kəni mohiet. Inu nəmtətiən kəti tətəgətun məmə nəkotəpəh ilah, kəni niki Uhgīn tərəh o lah.”

⁶ Kəni ilah kəmhiet motaliuək məutəhuvən lahuənu mīn məutanus pətigəm nanusiən təuvir, kəni ikin mīn rəfin kəutəhuvən ikin, məutəfaki kəm nətəmimi tepət, kəni kotəmiəgəh.

⁷ Kəni Kig Herot Antipas u in iərməniğ e nītəni Kaləli, in təmätəu nanusiən rəha natimnati mīn u iətəm Iesu tatol ilah. In təmətəlig lan muvən, mätəu tinəruru əfəməh mätəu-inu nətəmimi nəuvein kəutəni məmə Jon Bəptais tinəmiəgəh mīn,

⁸ kəni nətəmimi nəuvein mīn kəutəni məmə Elaijə tinuva mīn, kəni nətəmimi nəuvein kəutəni məmə in iəni kəti rəha Uhgīn aupən ikin iətəm təmamiəgəh mīn.

⁹ Kəni Herot Antipas təməni məmə, “Jon u, iəu iəməuəhtuv rəkis rəhn-kapə. ?Mätəu iətəmi pəh u iətətəu rəhan nanusiən?” Kəni in mətəsəl e Iesu məmə oteruh.

*Iesu təmaugīn
nətəmimi faif-tausin*

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

¹⁰ Kəni aposil min rəha Iesu kəmohtəlig=pa min ohni, kəni motəni=pən kəm in natimnati rəfin iətəm kəmotol. Kəni in təmit ilah mohiet rəkis e nətəmimi, məhuvən əpəha taun pişin kəti min, nərgin u Petsaitə.

¹¹ Mətəu nian nətəmimi kəmotətəu nanusiən məmə Iesu tinuva, kəni kəməhuva məutəhuərisig e lah. Kəni Iesu nikin təmagiən əmə nian təmeruh ilah, kəni in təməgətun ilah e Narməniğiən Rəha Uhgın, kəni mətəu vivi nətəmi kəutohmis kəutəmiəgəh min.

¹² Kəni ləhnaiuv iuəkır tapinəpu, nətəmi tueləf rəha Iesu kəməhuva ohni məutəni məmə, “İərməniğ. Ahli=pən nətəmimi rəfin kəutəhuvən əpəha lahuənu min məmə okotəsal ikin kəti o napiliən kəni motəsal e nauəniən kəti kotun mətəu-inu, ikinu nətəmimi kohkə ikin, in liminan.”

¹³ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəpə, itəmah əmə. Onəkotaugiən nətəmimi min əha.” Mətəu ilah kəmotəni məmə, “İtimah iəutos əmə pıret faif mine nəmu keiu. ?Təhro? ?Nəkolkeikei məmə iəkəhuvən motos nəhmti nauəniən kəti min niğ nimənin nətəmimi min rəfin əha?”

¹⁴ Kəmotəghati lanəha mətəu nətəmimi tepət pik u kəməhuva ikin əha, nəmə kafin nəman əmə, kəni ilah rəfin faif-tausin.

Mətəu Iesu təni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Əhuvən mətəuəri ilah fifti fifti motəni məmə okotəharəg.”

¹⁵ Kəni rəhan min nətəmimi kəmotəuəri ilah min lanəha, kəni nətəmimi rəfin kəmotəharəg.

¹⁶ Kəni Iesu təmos pıret əha faif mine nəmu u keiu, məsal-pəri əpəha e neai, kəni məfaki=pən lan, kəni məmkəris məfən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotəfən kəm nətəmimi.

¹⁷ Kəni nətəmimi rəfin kəmotəuən məhuvən nərfilah tasisi. Kəni kotəpəh nıpişpısi nauəniən, kəni nətəmimi rəha Iesu kəmotəipei=pən e kətim asoli ilah tueləf kotəri vivi.

Pitə təməni məmə Iesu in Kristo

(Mat 16:13-20; Mak 8:27-9:1)

¹⁸ Kəni nian kəti, Iesu mine rəhan min əmə nətəmimi kəutatig, kəni Iesu tətəfaki kəm Uhgın. Kəni in təmətapuəh e lah məmə, “?Nətəmimi kəutəni iəu məmə iəu pəh?”

¹⁹ Mətəu kotəni məmə, “Nəuvein kəutəni məmə ik Jon Bəptais. Kəni nəuvein kəutəni məmə ik iəni Elaijə. Kəni nəuvein kəutəni məmə ik iəni kəti rəha Uhgın u aupən ikin iətəm tinəmiəgəh min.”

²⁰ Kəni Iesu təmətapuəh e lah məmə, “?Mətəu itəmah nəkotəni məmə iəu pəh?” Kəni Pitə təni məmə, “İk Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.”

²¹ Mətəu Iesu təməniəhu əskasik ilah məmə okəsotəniən nəghatiən min əha kəm nətəmimi.

²² Kəni in təmatig məni min kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Nati kəti otəkeikei muva mol nıpəhriəniən lan, məmə iəu, Nəti İətəmimi, oiəkətəu nəhməiən e natimnati tepət. Kəni nətəmi asoli u nəhlin rəha Isrel, mine pris asoli min, mine nəgətun min rəha Lou, ilah okotəməki lak, kəni motuhamu iəu, kəni iəkimis. Mətəu nian tatol kisil lan, Uhgın otol iəkəmiəgəh min e nimisiən.”

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “İətəmi u tolkeikei məmə otuva muərisig lak, in otəkeikei məpəh natimnati min nikin tolkeikei, kəni mələs rəhan niği kəməluau muərisig lak,

²⁴ mətəu-inu nəmə iətəmimi tolkeikei məmə otosmiəgəh rəhan nəmiəgəhiən e niftəni u, in otəmkarəpən e rəhan nəmiəgəhiən itulin. Mətəu iətəmimi u otimis o nərgək, kəni in otos nəmiəgəhiən itulin.

²⁵ ?Nəmə suah kəti otos rəfin natimnati rəha niftəni u, kəni mīmīs ohni, in otos nati təuvir nak?

²⁶ Okəmə nəkaulis o nəniən nərgək mine rəhak nəghatiən, kəni Nəti İətəmimi in min otaulis min ohnik e nian in otuva e nepətiən əhagəhag mine nəsanəniən rəhan, mine e nepətiən əhagəhag mine nəsanəniən rəha Tatə rəhan mine nagelo min asim.

²⁷ Mətəu iətəni nīpəhriənīən kəm təmāh məmə, itəmāh nəuvein u nəutəhtul u ikinu, onəkoteruh Narməniğiən Rəha Uhgīn uərisiğ nəpanohmis.”

Iesu mine Mosis mine Elaijə
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Nian Iesu təməghati rəkis, iuəkīr o nəfakiən kətiəh, kəni Iesu təmit Pitə, mine Jon, mine Jemis kəməhuvən əpəha ilis e nitəuət məmə in otəfaki.

²⁹ Kəni nian in təmətəfaki, kəni rəhn-kapə təməuhlin muva mol pisin, kəni napən rəhan təmuva məruən matoraip-oraip.

³⁰ Kəni əmeiko Mosis mine Elaijə kəmiaiet=pa muəhtul məhləghati ilahal Iesu,

³¹ Kəni nəhagəhagiən asoli kəti təmasiə mitəlau e lau, ilahal kəməhləghati e nīmisiən rəha Iesu əpəha Jerusiləm iətəm otol nəghatiən rəha iəni min rəha Uhgīn mə tuva mol nīpəhriənīən lan.*

³² Mətəu Pitə mine suah mil, napīliən tinos rəkis ilahal, kəni kəmhlapīli nəuətīn. Mətəu nian kəmhlair, mīhlahu nəhagəhagiən asoli titəlau e Iesu, kəni kəmhlərūh Mosis mine Elaijə kətuəhtul ilahal Iesu.

³³ Kəni nian suah mil kinətuagiən rəkis e Iesu, kəni Pitə təməni=pən kəm Iesu məmə, “İərməniğ, təuvir məmə itimahal iəkluva məhlatiğ u ikinu. Pəh iəklol nīmauvluvl kisil, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.” Mətəu in təmətəghati əpnəpīn əmə, məsəhruniən məmə nəghatiən nak u in tətəni.

³⁴ Mətəu nian təmətəghati əhanəh, kəni nəpuə kəti təmuva məuveğ ilahal, nian kəmhlərūh nəpuə təməuveğ ilahal, kəni kəmhləğīn pik.

³⁵ Kəni ilahal kəhlətəu nəuia suah kəti təmsipən e nəpuə, mətəni məmə, “Inu nətik iətəm iəu iəmitəpīn. !Əhlətəliğ vivi lan!”

³⁶ Nian kinotətəu rəkis nəuia Uhgīn təməghati, kəni Pitə mine Jon mine Jemis kəmhlərūh pisin əmə Iesu. Kəni e nian min əha, kəsləniən natimnati min əha kəm suah kəti min, kəməsləniən natimnati min u iətəm kəmhlərūh.

Iesu təmāhli pətiğəm
narmīn tərāh e suakəku kəti
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

³⁷ Kəni kəməni lauig lan, nian Iesu mine rəhan iətəmi milahal kəmotsipəri ilis e nitəuət moteiuaiu=pa, kəni motēh nətəmimi tepət kəməhuva ohni.

³⁸ Kəni nətəmimi min əha kəti təmauin əfəmāh e Iesu məmə, “İəkolkeikei məmə nəkuva masiru e rəhak suakəku iərman, mətəu-inu in nəuan kətiəh əmə.

³⁹ Nian tepət, narmīn tərāh kəti tətəuə lan, kəni mol in tətəgət pik, kəni mol nīpətīn tətərəmrumīn pik, nəhun nəuan ruən tatiet, təhmen e nəuauī nitəhi. Narmīn tərāh əha tatorin pik in, kəni mətəskəlīm in, kəni məsəpəhiən nian kəti.

⁴⁰ Kəni iəu iəmətapuəh o rəham min nətəmimi məmə okotəhgi pətiğəm narmīn tərāh u, mətəu ilah kotəruru nəhgi pətiğəmiən.”

⁴¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İtəmāh u nətəmi rəueiu mine, rəhatəmāh nəhatətəiən tikə. Kəni rəhatəmāh nətəliğiən təsəhrūhruīən. Kərmə oiəkatiğ kitah min itəmāh mətəuərus=pən nian nak nəmanotəhatətə lak. Kəni kərmə onəhgi nīpənəmeiğ e təmāh. It nətim muva u ikinu.”

^{9:26} Mat 10:33; Luk 12:9 * ^{9:31} Nəghatiən Kris əhrūhru təni məmə, “kəni kəhləghati e nian in otiet magim əpəha Jerusiləm.” ^{9:31} Luk 9:22 ^{9:32} 2Pitə 1:16-18 ^{9:35} Luk 3:22

⁴² Nian suakəku u təmətuva əhanəh o Iesu, kəni narmin tərəh tətəpəpis təmei morin=pən e niftəni, mol nīpətīn tərəmrumīn pīk. Mətəu Iesu təmagət əskasik e narmin tərəh u, kəni məhgi pətīgəm narmin tərəh tiet, kəni mol vi suakəku. Kəni məfən suakəku u kəm rəhan tatə.

⁴³ Kəni ilah rəfin, narmilah təmiuvig o nəsanəniən asoli rəha Uhgīn. Mətəu nian nətəmimi narmilah təmiuvig o natimnati mīn rəfin u Iesu təmol ilah, kəni in təməni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə,

⁴⁴ “Otos nəghatiən u teiuaiu mamnim e nikitəmah kəni məsotaluīən lan. İəu Nəti İətəmimi, suah kəti otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimīr mīn rəhak.”

⁴⁵ Mətəu rəhan mīn nətəmimi kəsotəhrunīən nīpəti nəghatiən u mətəu-inu Uhgīn təməhluaiğ e nīpəti nəghatiən u məmə ilah okəsotəhrunīən, kəni ilah kīnotəğīn o nətapuəhiən o nīpəti nəghatiən u o Iesu.

?Pəh in tepət?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Kəni nətəmimi rəha Iesu kīnautol nīkilah mīn məmə pəh in otepət mapirəkis ilah rəfin.

⁴⁷ Mətəu Iesu təməhrun rəkis nati nīkilah tətəhti, kəni in təmos suakəku kəti kəni mit muva kəni təhtul e nīkali lah,

⁴⁸ kəni mənī=pən kəm lah məmə, “Nəmə iətəmi kəti, nīkin tagiən məmə otos suakəku kəti meruh vivi, kəni in tatol lanəha e nərgək, kəni in təhmen=pən məmə in tatos iəu, mateh vivi iəu. Kəni iətəmi tatos iəu e nīkin agiən, in tatos Uhgīn u iətəm təmahlī=pa iəu. Nəniən pəhriən u mətəu-inu iətəmi tatosiahu in ləhtəni agiən, in otuva iətəmi asoli.”

⁴⁹ Kəni Jon təməni məmə, “İərməniğ. İtimah iəmotəriuh suah kəti tətəhgi pətīgəm narmin tərəh mīn e nərgəm, kəni iəmotəriəhu məmə otəsoliən lanəha mətəu səniəmə in rəhatah kəti iətəmimi.”

⁵⁰ Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Səniəhuiən mətəu-inu, nəmə suah kəti təsoliən tikimīr itəmah mīn, kəni in tolkeikei itəmah.”

Nətəm Səmeriə nəuvein nīkilah təməsagiən o Iesu

⁵¹ Kəni tīnuva iuəkīr o nian Uhgīn otos Iesu lan muvən əpəha e negəu e neai, kəni Iesu tīnolkeikei məmə otəkeikei muvən Jerusiləm.

⁵² Kəni in təmahlī=pən nətəmimi nəuvein mə kotos rəhan nəghatiən motaupən məhuvən əpəha lahuənu kəti e nītəni Səmeriə məmə okotol əpenə-penə ohni.

⁵³ Mətəu nətəmi ikin əha, kəsotolkeikeiən məmə in otuvən matīg əha imalah ikin, mətəu ilah kotəhrun vivi məmə in tatuvən Jerusiləm.†

⁵⁴ Kəni nian rəhan iətəmimi mil, Jemis mīne Jon, ilau kəmuəriuh nati mīn u, kəni kəmuəni məmə, “?İərməniğ, nəkolkeikei məmə iəkuauin e niğəm tīsīpən əpəha ilis e negəu e neai meiuaiu muva mus ilah?”‡

⁵⁵ Mətəu Iesu təmeirair məhi ilau.

⁵⁶ Kəni ko məhuvən mīn lahuənu pīsīn kəti mīn.

Nətəmimi nəuvein kəmotəni mə okohuərişig e Iesu

(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Kəni e nian Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi kəməutaliuək mautəhuvən e suaru, kəni suah kəti təməni=pən kəm in məmə, “Onəkuvən=pən iə ikin, iəkītəu=pən ik.”

⁵⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Kuri rarpīn mīn, rəhalah nīpəğ tatīg məmə okotapīli ikin. Kəni mənīg mīn, nimaalah tatīg məmə okotapīli ikin. Mətəu iəu Nəti İətəmimi, nīmə rəhak tikə o napīliən.”

9:44 Luk 9:22 **9:45** Luk 18:34 **9:46** Luk 22:24 **9:48** Mat 10:40 **9:50** Mat 12:30; Luk 11:23 † **9:53** Nətəm Səmeriə kəutəfaki e nītəuət Kerasim əpəha Səmeriə. Tol lanəha, ilah kəsotolkeikeiən nətəm Isrel u kautəhuvən=pən əha imalah ikin mautəhuvən Jerusiləm məutəfaki e Nīmə Rəha Uhgīn. ‡ **9:54** E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestīmīn iətəm kəmətēi e nəghatiən Kris aupən, kətīlpīn nəghatiən u məmə, “təhmen e Elaijə.” Afīn-to e 2King 1:9-16 **9:54** 2King 1:9-16

⁵⁹ Kəni Iesu təmāni=pən kəm suah kəti mīn məmā, “Va, kilau mīn ik, nəkuva ik rəhak iətəmimi.” Mətəu suah u təni=pən məmā, “Iərməniḡ, əui. Oiəkītəu=pən ik mətəu pəh iəkuvən pīpim mītənim rəhak tata.”

⁶⁰ Mətəu Iesu təmāni=pən kəm in məmā, “Kəpə, əpəh=pən. Pəh nətəmi kinohmis rəkis e nīkilah, kohtənim aru ilah mīn. Mətəu ik, uvən məni pətḡḡəm Narməniḡiən Rəha Uhgīn.”

⁶¹ Kəni kəti mīn təni məmā, “Iərməniḡ, iəkətəu=pīnə ik muva iətəmimi rəham, mətəu əui, pəh pīpim iəkītəḡḡ=pən imak ikin mauīəhrui rəhak mīn nətəmimi.”

⁶² Mətəu Iesu təmāni=pən kəm in məmā, “Nəmā suah kəti tinətəuvin matol uək rəha Uhgīn, mətəu rəhan nətəḡḡiən tatuvən o natimnati pisin pisin mīn nəuvein, kəni suah u təsəhmen-pəniən məmā Uhgīn otarməniḡ lan.”

10

Iesu təmahlipən

rəhan nətəmimi səpinte-tu

o nəniən nanusiən təuvir

¹ Uərisiḡ e natimnati mīn əha, Iərməniḡ təmitəpīn rəkis səpinte-tu nətəmimi nəuvein mīn rəhan, kəni mahli=pən ilah keiu-keiu kotaupən lan məhuvən e taun mīn, mīne ikin mīn nəuvein mīn iətəm Iesu təpanuərisiḡ muvən ikin.

² Kəni təmāni=pən kəm lah məmā, “!Oteruh-to! Nauəniən tepət əpəha e nasumiən tiniməhtə, mətəu noluək mīn təkəku əmə kəutəulək lan. Otətapuəh o iətəmi asoli rəha nasumiən məmā otahli=pa noluək mīn tepət məmā okəhuvən motəulək e nasumiən rəhan.

³ Əhuvən, mətəu onəkotəkeikei motəhrun məmā iəu iətahli=pən itəmah nautəhuvən təhmen e sipsip əlkələh mīn məutaliuək mautəhuvən e nəlugin kuri rarpin mīn.

⁴ Kəni onəsotosiən kətim əkəku rəha məni, mīne kətim, mīne put, kəni məsotəmeiḡiən e suaru məutəḡhati kəm nətəmimi.

⁵ “Nimə nak o nəkəhuvən ikin, nəkotaupən motəni pətḡḡəm məmā, ‘!Pəh nəməlinuiən otətatiḡ ikin!’

⁶ Nəmā iətəmi rəha nəməlinuiən əha ikin, kəni rəhatəmah nəfakiən otuva mol nīpəhriəniən lan, kəni nəməlinuiən otətatiḡ ohni. Mətəu nəmə iətəmimi kəti tol lanəha tikə, kəni nəua nəfakiən rəhatəmah otitəḡḡ=pa mīn o təmah.

⁷ Kəni onəkotatiḡ əmə e nimə kətiəh, sotapīliən e nimə pisin pisin mīn. Kəni nauəniən nak okotəfinə kəm təmah, nəkotun. Kəni nəmniəniən nak okotəfinə, nəkotəmnim. Mətəu-inu nəmə suah kəti tatol uək, kəni təhruahru məmā in otos nətəouiən lan.

⁸ “Nian itəmah nəkəhuvən e taun kəti, nəmə nīkilah tagiən o təmah, kəni nəkotun nauəniən nak kotəfinə kəm təmah,

⁹ kəni itəmah onəkotəkeikei motol vi nətəmi kəutohmis məutatḡḡ ikin, kəni motəni=pən kəm lah məmā, ‘Narməniḡiən Rəha Uhgīn tətəva iuəkīr o təmah.’

¹⁰ Mətəu nəmə nəkəhuvən e taun kəti, kəni nətəmimi nīkilah təsəḡiəniən o təmah, kəni əhuvən məutaliuək e suaru asoli mīn, kəni motəni məmā,

¹¹ ‘Niməulul rəha niftəni e nəhlkītīmah, iəkotəhrəpispis rəkis, inu in nəmtətiən tətəḡəḡtun məmā nəmotol təsəhmeniən, kəni Uhgīn təpəh itəmah. Mətəu onəkotəkeikei motəhrun məmā Narməniḡiən Rəha Uhgīn tinətəva iuəkīr rəkis.’

¹² Kəni iətəni pəhriən kəm təmah məmā, Uhgīn otəfən nalpiniən asoli kəm lah tapirəkis nalpiniən rəha taun əha Sotəm aupən.

¹³ “!Itəmah nətəm Korasin, kəsi, nəhməiən asoli otuva o təmah! !Itəmah nətəm Petsaitə, kəsi, nəhməiən asoli otuva o təmah! Mətəu-inu iəmol pau nati apispis tepət e taun mil rəhatəmah mətəu itəmah nəsotəuhliniən nətəḡḡiən rəhatəmah! Kəni nəmə

iəmol natimnati min əha əpəha Taea mine Saedon aupən, ko nətəmimi əha ikin əha kəmotəuhlin rəhalah nətəligiən e noliən tərəh min, kəni ilah məhuvən e napən əuas min məhuvən məutəharəg e nəhmtahu e nigəm məutəgətun məmə kautətəu tərəh agin o noliən tərəh min rəhalah.

¹⁴ Mətəu e nian əha iətəm Uhgın otol nalpiniən kəm nətəmimi, nalpiniən rəhatəmäh in otəskasik, mapirəkis nalpiniən rəha nətəm Taea mine Saedon u aupən.

¹⁵ ?Kəni itəmäh nətəm Kapeniəm, nikitəmäh təhti məmə Uhgın otəfəri=pən itəmäh əha ima nisaiən əpəha e negəu e neai? !Kəpə! Mətəu Uhgın otəhlman e təmah nəkoteiuaiu ləhtəni agin, ima naulisiən.”

¹⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Nətəmimi u kautətəlig e təmah, kautətəlig lak. Kəni nətəmimi min u kautəuhlin=pən nəmtahlah e təmah, kautəuhlin=pa nəmtahlah kəm iəu, kəni məutəuhlin=pən nəhmtilah kəm suah u iətəm təmahli=pa iəu.”

Səpinte-tu nətəmimi rəha Iesu kəmohtəlig

¹⁷ Kəni nətəmimi min rəha Iesu ilah səpinte-tu kəmohtəlig=pa min, kəni nikilah təmagiən məutəni kəm Iesu məmə, “!Iərməniğ, nati əpnəpin narmın tərəh min, mətəu nian itəmäh iəkotəghati e nərgəm, kəni ilah kautol nəuiatimäh!”

¹⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəməh Setən təmsipəri ilis e neai meiuaiu təhmen=pən e noraipiən.

¹⁹ Otətəlig-to. Iəu inəfinə rəkis nəsanəniən kəm təmah, u itəmäh nəkotəhrun nevig-ərainiən sineik min mine skopion* min. Kəni nəsanəniən u iətəfinə kəm təmah, in tapirəkis nəsanəniən rəha tikimır rəhatah, Setən. Kəni ko nati kəti təsərekiniən itəmäh.

²⁰ Inu nipəhrieniən. Mətəu onəsotaglieniən məmə narmın tərəh min kautol nəuiatəmäh, mətəu onəkotagliən əmə mətəu-inu Uhgın tinətəi rəkis nərgitəmäh əpəha e negəu e neai.”

²¹ Kəni e nian əha, Narmın Rəha Uhgın təmol niki Iesu tətagiən pik, kəni in təməfaki məni məmə, “Tətə Uhgın, ik Iərməniğ rəha natimnati rəfin ilis e neai mine ləhtəni e nəhue niftəni. Iətəni-vivi ik mətəu-inu nəməhluaig e nipəti natimnati min u e nəhmti nətəmimi nətəm koteinatig motəhrun vivi nati. Kəni nəmol əpu kəm nətəmimi nətəm kotəhmen=pən əmə e kəlkələh min məmə okotəhrun vivi. Əuəh, Tətə, inu nati kəti iətəm ik nəkolkeikei.”

²² Kəni Iesu təkeikei mətəghati kəm lah məmə, “Rəhak Tətə təmegəhan=pa rəkis natimnati rəfin e nəhlmək. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun vivi iəu u Nəti Uhgın, məmə iəu pəh əhruahru. Mətəu Tətə Uhgın əmə təhrun. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun vivi Uhgın, mətəu iəu pisin əmə u Nəti Uhgın, iəkəhrun, mine nətəmimi nətəm iəu iəmitəpin məmə iəkol pətigəm Tətə Uhgın kəm lah.”

²³ Kəni Iesu təmeirair məghati əmə kəm rəhan min nətəmimi məmə, “!Onəkotatig e nəuviriən pəhriən mətəu-inu itəmäh nautəh e nəhmtitəmäh natimnati min u!

²⁴ Iətəni kəm təmah məmə, iəni min tepət aupən, mine kig min tepət, kəmotolkeikei pik məmə okotəh natimnati min u itəmäh nauteruh, mətəu kəməsoteruhiən. Kəni ilah kəmotolkeikei məmə okotətəu natimnati min u itəmäh nautətəu, mətəu kəməsotətəuiən.”

Iesu təməghati əuhlin e iətəmi təuvir kəti rəha Səmeria

²⁵ Kəni e nian əha, ieinatig kəti rəha Lou təməhtul meiuə əmə e nətapuəhiən kəti kəm Iesu məmə oteh-to məmə Iesu in teinatig pəhriən uə kəpə. In təməni məmə, “?Iəgətun, oiəkəhro lanu mos nəmiəgəhiən itulin?”

10:15 Mat 11:20-24 **10:16** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18** Aes 14:12; Nəh 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nəh 20:1-3,10 * **10:19** Skopion in nati kəti təhmen e tupə əkəku kəti u tətəlkəu e niftəni. Tatus itəmi, kəni tətəhmə, tapirəkis nilpat uə pitimar. **10:20** Fil 4:3; Nəh 3:5 **10:22** Jon 3:35; 10:15 **10:24** Mat 11:25-27; 13:16-17 **10:25** Mat 22:35-40; Luk 18:18

26 Kəni Iesu təmāni=pən kəm in məmə, “?Lou rəha Mosis tətəni məmə nak? ?Nian ik nətəfin, nīpətīn tətəni nak kəm ik?”

27 Kəni suah u təmāni=pən məmə, “Onəkəkeikei molkeikei Iərmənīg rəham Uhgīn e nīkim rəfin, mīne nəmīəgəhīən rəfin rəham, mīne nəsənənīən rəfin rəham, mīne nətəligīən rəfin rəham, kəni molkeikei mīn ik mīn nəuvein məmə natolkeikei aru ik mīne.”

28 Kəni Iesu təmāni=pən kəm in məmə, “In əhruahru ko. Okəmə natol lanəha, kəni ik onəkos nəmīəgəhīən itulīn.”

29 Mətəu suah kəha, in tolkeikei əmə məmə otəgətun rəhan nolīən məmə in iətəmi əhruahru, kəni in təmətapuəh o Iesu məmə, “?Mətəu nīpəh mīn ilah iəu mīn nəuvein?”

30 Kəni Iesu təmāni=pən kəm in məmə, “Suah kəti təmsīpən Jerusīlām kəni maliuək meiuaiu matuvən əpəha Jeriko. Kəni e suaru, nakləh mīn nəuvein kəmotaskəlīm motəmki rəkis rəhan napən, kəni motoh motələhu tīmīseiah mətəməhli e suaru, kəni motagīm motəpəh.

31 “Kəni əmeiko təuvīr agīn, pris kəti tatitəu mīn suaru əha mətuvə, mətəu nian in təmeruh suah kəha, in təmaliuək mos nīkali suaru matuvən.

32 Kəni Lifait† kəti titəu mīn suaru kətiəh muva, mətəu nian in təmeruh suah kəha in tətəməhli, təmol əmə nati kətiəh mīn maliuək mos nīkali suaru.

33 Mətəu iətəm Səmeriə kəti, iətəm kautol tīkīmīr ilah nətəm Isrel, in mīn tatitəu suaru əha mətuvə, kəni meruh suah kəha tətəməhli. Nian təmeruh, nīkin təmāhmə ohni,

34 kəni in təmaliuək muvən ohni, mafəl rəhan nīməgīm e oiel mīne wain, kəni məuveg vivi ilah. Kəni mīləfəri suah u maharu-pəri e rəhan togki, kəni mələs mian əpəha e hotel kəni mateh vivi.

35 Kəni kəmāni lauīg lan, in təmos mənī‡ muvən məfən kəm iətəmi rəha hotel, kəni mənī=pən kəm in məmə, ‘Onateh vivi suah u, kəni nəmə nəkəraki e rəham kəti mənī lan, kəni nian iəu iəkītəlig=pa mīn, kəni nəkəni=pa, kəni iəu iəpanalpīn.’ ”

36 Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatīən u, kəni mətəpuəh o iəinatīg e Lou məmə, “? E rəham nətəligīən, suah mīlahal əha, nəkəhrun məmə ilahal pəh təmol təuvīr kəm suah kəha kəmoh, təhmen məmə in in kəti?”

37 Kəni iəinatīg e Lou təmāni=pən məmə, “Iətəmimi iətəmi in təmolkeikei pīk suah kəha.” Kəni Iesu təmāni=pən kəm in məmə, “Intəh. Ik uvən mol mīn təhmen=pən əmə məmə inu suah kəha təmol.”

Iesu təmuvən e lahuənu rəha Matə mīne Meri

38 Nian Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi kəməutaliuək e suaru, kəni kəmohiet=pən lahuənu kəti. Kəni pətan kəti, nərgīn u Matə, in təmos Iesu e nīkin agīən muvən əpəha e rəhan nīmə.

39 Pətan əha, pian kəti əha ikīn, nərgīn u Meri. Kəni Meri təmuva məharəg iuəkīr e nəhlki Iərmənīg mətətəlig e nəgətunīən mīn rəhan.

40 Mətəu Matə, rəhan nətəligīən tatuvən pīk o nolīən nauənīən, kəni uək tīnatoh in. Kəni təmuvən o Iesu mənī=pən kəm in məmə, “?Iərmənīg, təhro? ?Nīkim təhti məmə təhruahru əmə, uə kəpə, məmə pətan u piak təsasīruīən lak mīne o nolīən uək u, kəni iəu pīsīn əmə iatol? Ahli=pa məmə otuva masīru lak.”

41 Mətəu Iərmənīg təmāni=pən kəm in məmə, “Ei, Matə. Sətəlig pīkīən e natīmīnati mīn tepət lanko.

42 Mətəu nati kətiəh əmə in nati agīn, kəni Meri in tīnītəpīn rəkis nati u iətəm in təuvīr tapīrəkis, kəni ko iəu iəsos rəkisīən nati əha ohni.”

10:27 Dut 6:5 10:27 Lev 19:18 10:28 Lev 18:5 † 10:32 Lifait, ilah nətəmimi mīn u kəutasīru e pris mīn e uək rəhalah, kəni kautol uək pīsīn pīsīn mīn əpəha e Nīmə Rəha Uhgīn. ‡ 10:35 Nəghatīən Kris əhruahru tətəni məmə, “Tənariəs keiu.” “Tənariəs,” inu mənī rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Nian suah kəti tatol uək nian kətiəh, kəni kətətəou in tənariəs kətiəh. 10:39 Jon 11:1; 12:2-3 10:42 Mat 6:33

11

*Iesu tāmātəgətun rəhan min nətəmimi e suaru rəha nəfakiən kəm Uhgīn
(Mat 6:9-15; 7:7-11)*

¹ Nian kəti, Iesu tāmətəfaki kəm Uhgīn ikin kəti. Nian təmol naunun nəfakiən rəhan kəm Uhgīn, kəni rəhan kəti iətəmimi tāmətapuəh ohni məmə, “Iərməniḡ, əgətun-to itəmah e suaru rəha nəfakiən kəm Uhgīn, təhmen=pən e Jon Bəptais in tāməgətun rəhan min nətəmimi.”

² Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah məmə, “Nian nəmə nəkotəfaki kəm Uhgīn, nəkotəni məmə,

‘Tatə Uhgīn, nərgəm ilis aḡin, pəh nətəmimi okotisiāi.

Pəh rəham narməniḡiən tuva mətatiḡ.

³ Nian rəfin, onəkəfa nauəniən niḡtəmah təhmen o nian rəueiu.

⁴ Kəni mafəl rəkis rəhatimah noliən tərəh min mətəu-inu itimah min iəsotapliniən motəpəh rəkis naskəlīm iəkisiən e nikitimah noliən tərəh min rəha nətəmimi iətəm kautol e timah.

Kəni məsəḡəhan-pəniən e timah iəkəhuvən ima nəfeifeiən, mətə iəkotəmkarəpən motol təfagə tərəh.’ ”

⁵⁻⁶ Kəni təmāni=pən kəm lah məmə, “?Nəmə suah kəti tuva imam ikin lapin, mətəu nauəniən tikə, kəni onəkəhro? Onəkuvən e nimə rəha ik kəti, kəni māni=pən məmə, ‘Pale, suah kəti əha təmsipən isəu muva imak ikin rəueiu lapin, mətəu nauəniən təmikə mə iəkəfən kəm in. Əfa nauəniən kəti, iəkos muvən məfən kəm in.’

⁷ Kəni nəmə, in otəni=pinə kəm ik məmə, ‘!Aaah! Atuvən, səhḡi-pəriən itimah, inotapili rəkis itimah kəlkələh min rəhak. Ko iəsəhtul minian məfinə nauəniən kəm ik.’

⁸ Iəkəni kəm təmah məmə, nati əpnəpin ik in kəti, mətəu suah u təsolkeikeiən məmə in otəfinə nauəniən kəm ik. Mətəu iətəni pəhriən, nian nətəkeikei mətətapuəh ohni, kəni in otəhtul məfinə natimnati min rəfin iətəm ik nəkolkeikei.

⁹ “Kəni tol lanu iəkəni kəm təmah məmə, otətapuəh=pən kəm Uhgīn o natimnati, kəni in otəfinə kəm təmah. Kəni otəsəl lan, kəni onəkoteruh. Kəni otəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o təmah.

¹⁰ Iəkəni lanu mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəh, ilah okotos. Kəni nətəmimi min u nətəm kəutəsəl, ilah okoteruh. Kəni nətəmimi min u kəutəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o lah.

¹¹ “Itəmah tatə min. ?Itəmah kəti, nian nətīn tətəpuəh o nəmu, kəni in otəfən sineik? ! Kəpə!

¹² ?Uə nian in tətəpuəh o nonalī mənḡ, kəni in otəfən skopion?* !Kəpə!

¹³ Nati əpnəpin itəmah nətəmimi nəkotərəh, mətəu nəutəfən natimnati təuvir min kəm nenətītəmah min. Mətəu Tatə Uhgīn e negəu e neai, noliən rəhan in təuvir pik mapirəkis aḡin noliən rəhatəmah, kəni niḡpəhriən, in otəfən Narmīn Rəhan kəm nətəmimi min u ilah kəutətapuəh ohni.”

*Nətəmimi nəuvein kəmotəni məmə Iesu tatol uək
e nəsanəniən rəha Setən
(Mat 12:22-30,43-45; Mak 3:20-27)*

¹⁴ Kəni e nian kəti, suah kəti əha ikin iətəm narmīn tərəh tətatiḡ lan, kəni in təruru nəḡhatiən. Kəni Iesu təməhḡi pətiḡəm narmīn tərəh əha, kəni suah kəha təmətuəuin məḡhati, kəni nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni.

¹⁵ Mətəu nətəmimi min əha nəuvein kəutəni məmə, “Pielsepul u in iətəmi asoli rəha narmīn tərəh min, in əmə əha təməfən nəsanəniən kəm suah u məmə in otəhḡi pətiḡəm narmīn tərəh min e nətəmimi.”

* **11:12** Skopion – afin-to futnot e Luk 10:19 **11:15** Mat 9:34; 10:25

16 Kəni nətəpisiñ mın nəuvein kəmotətəpuəh o İesu məmə in otol-to nəmtətian asoli kəti e nəsanəniən iətəm tatsipən e negəu e neai mətəu-inu, ilah kotalkeikei məmə okotəhrun-to məmə İesu in iətəmi pəh.

17 Mətəu İesu tınəhrun rəkis nətəligiən rəhalah, kəni təni məmə, “Nəmə nətəmimi e kəntri kəti kautəhapu ilah mın, kəni okotərəkin rəhalah kəntri, kəni narməniğiən otearis mikə. Kəni təhmen=pən əmə, e lahuənu kəti, nəmə nətəmimi lan kautəhapu ilah mın, kəni okotərəkin agin lahuənu u.

18 ?Kəni nəmə nətəmimi rəha Setən kautəhapu ilah mın, kəni otəhro lanu e rəhan narməniğiən otatig? İətəni lanu mətəu-inu nəutəni lanu məmə iətəhgi pətiğəm narmin tərəh mın e nəsanəniən rəha Pielsepul.

19 ?Kəni nəmə iəu, iətəhgi pətiğəm narmin tərəh mın e nəsanəniən rəha Pielsepul, kəni itəmah nəutəni məmə rəhatəmah mın nətəmimi kəutəhgi pətiğəm narmin tərəh mın e nəsanəniən rəha Pielsepul. Təmə tol lanəha, ilah okotakil rəhatəmah mın nəghatian məmə in neiuəiən.

20 Mətəu nəmə iəu iətəhgi pətiğəm narmin tərəh mın e nətəmimi e nəsanəniən rəha Uhgın, kəni tətəgətun məmə Narməniğiən Rəha Uhgın tınuvnə rəkis o təmah.

21 “Nian iətəmi rəhan nəsanəniən tepət tətəmki natimnati rəha nəluagiñiən, in otətəhtul maru mətəsal vi o rəhan nimə, in ko rəhan natimnati kəutəməhli vi əmə.

22 Mətəu nian iətəpisiñ kəti mın iətəm rəhan nəsanəniən tapirəkis in, in otuva muəluagin mətian-mətian tehpahu in, kəni mos rəkis rəfin rəhan natimnati rəha nəluagiñiən iətəm təmələhu=pən rəhan nətəligiən lan, kəni in otəuəri natimnati rəfin rəha suah kəha kəm rəhan mın nətəmimi.

23 “İətəmi u in təsuərisiğiən lak, in rəhak tikiñi. Kəni iətəmi u in təsoriaruniən sipsip mın, in tatol ilah kəutəgim atiti.”

24 Kəni təməni əskasik məmə, “Nian narmin tərəh tatiet e suah kəti, kəni in tuvən mətan əpəha ikin kikə-kikə ikin, ikin nəhu tikə lan mətəsal ikin otəmeig ikin, mətəu təseruhiən. Kəni in otəni məmə, ‘Pəh iəkitalig=pən e rəhak nimə u iəmsipən ikin aupən.’

25 Kəni nian in təmitəlig=pa, meh rəhan nimə kəmafəl təpiə vivi, kəni natimnati rəfin kəutəməhl-məhli vi əmə.

26 Kəni in otuvən mit mın narmin tərəh səpın mın məhuva u kotərəh pik motapirəkis in. Kəni okəhuvən mın imə motatig e nəmiəgəhiən rəha suah u. Kəni suah u, aupən rəhan nəmiəgəhiən tərəh, mətəu rəueiu tınərəh pik agin.”

27 Nian İesu təməni nəghatian əha, pətauəhli kəti tagət əfəməh məmə, “Uhgın təmətuati pəhriən e rəhan nəuviriən kəm pətan u iətəm təmemək lam, kəni məfinə nah kəm ik.”

28 Kəni İesu təni məmə, “Nipəhriəniən, mətəu Uhgın otətuati e rəhan nəuviriən kəm nətəmimi mın u kəutətəu rəhan nəghatian tapirəkis agin, kəni mautol.”

Nəmtətian rəha Jonə

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

29 Kəni nian nətəmimi kəməhuva məmə okotətəu nəghatian rəha İesu, kəməhuva tepət nəuətəin mın, kəni İesu təni məmə, “İtəmah nətəmi rəueiu mıne, itəmah nol təfagə tərəh agin mın. İtəmah nəkotolkeikei məmə nəkotəh nati apispis u nəmtətian kəti. Mətəu Uhgın ko təsəfinəniən nəmtətian kəti kəm təmah tol lanu. Mətəu Uhgın otəfinə əmə nəmtətian kətiəh kəm təmah, inəha nəmtətian rəha iəni Jonə.

30 Təhmen əmə e Jonə mə in nəmtətian kəti tatuvən o nətəm Ninivə u aupən, kəni tol lanu, iəu Nəti İətəmimi iəu mın nəmtətian rəha nətəmimi u rəueiu mıne.

31 “Kəni e nian əha Uhgın otakil nətəmimi rəfin, kəni kwın rəha nitəni pesi ikin, otəhtul məni pətiğəm məmə itəmah nətəm nəkotərəh. Otəhrun nəniən lanəha mətəu-inu, in təmiet e nikali nitəni əpəha isəu agin, kəni maliuək muva məmə otətəu nəghatian rəha

Kig Solomən u iätəm teinatig pik. Kəni oteruh-to, suah kəti iätəm in ilis agin mapirəkis Kig Solomən tinuva, mətəu itəmāh nəsotətəligiən.

³² “Kəni nətəm Ninivə okotəhtul e nian Uhgīn otakil nətəmimi ərəfin lan, kəni ilah okotəhriun nənīən lanəha mətəu-inu, nian ilah kəmotətəu nəghatiən rəha Jonə, ilah kəmotəuhlin ilah e noliən tərāh mīn rəhalah. Kəni rəueiu u, suah kəti u ikīnu in ilis pik tapirəkis Jonə.”

Nəhagəhagiən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ Kəni Iesu təmāni məmā, “Ko suah kəti təsasiəpənīən e lait, kəni ko matig məhluaig lan uə təfən e nīpəg nati kəti. Kəpə. Mətəu nian iətəmi tasiəpən e lait, otəkeikei maharu pəri e nīgi rəha lait məmā nətəmimi u kəutəhuva e nīpəg nəuan nīmā, kəni ko maüteruh nəhagəhagiən rəha lait kəni kotəhriun neruhīən nati lan.

³⁴ Nəhmtəm təhmen e lait u tətəfən nəhagəhagiən kəm nīpətīm. Nian nəhmtəm mil kuəuvir, təhmen əmə məmā nīpətīm təriauəh e nəhagəhagiən. Mətəu nian nəhmtəm mil kuərah, təhmen əmə məmā nīpətīm təriauəh e napinəpuiən.†

³⁵ Kəni tol lanəha, ik onəkəkeikei match vivi məmā rəham nəhagəhagiən in sənīən məmā napinəpuiən.

³⁶ Kəni nəmā rəham nəmiəgəhiən təriauəh vivi e nəhagəhagiən, napinəpuiən otikə agin lam, kəni nəhagəhagiən tasiəgəpīn vivi rəfin rəham nəmiəgəhiən, təhmen=pən əmə e nəhagəhagiən rəha nəuanisiə tətasiəgəpīn ik.”

Iesu təmagət əskasik
e Farəsi mīn mīne
nəgətun mīn rəha lou

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Kəni nian Iesu təməghati rəkis, kəni Farəsi kəti təmuva mənī=pən kəm in məmā okian muauən əpəha e rəhan nīmā. Kəni Iesu təmaliuək muvən əpəha imə məharəg e nīkali tepil o nauənīən.

³⁸ Kəni Farəsi əpəha təmauit ohni narmin təmiuvig nian təmeruh məmā Iesu təməsueiuiən nəhlmin e nəhu uərisig təpanauən.

³⁹ Kəni Iərməniɡ təmāni=pən kəm in məmā, “Itəmāh u Farəsi mīn, nəkotəhmen əmə e kap mīne pilet iätəm nəutafəl ilah əpəha ihluə əmə, mətəu in əpəha e nīpəgnəualah, kotapīn. Itəmāh nəkotəriauəh e navərəsiən mīne nərahīən.

⁴⁰ ! Itəmāh nəutalməli pik! ? Nīkitəmāh təhti uə kəpə məmā, Uhgīn iätəm təmol nīpətītəmi, in mīn təmol nīkitəmi? !Əuəh!

⁴¹ Mətəu onəkotəfən kəm nanrah mīn e nīkitəmāh agiən, kəni natimnati rəfin ihluə mīne imə okotəhruahru motəuvir.

⁴² “!Mətəu itəmāh Farəsi mīn, nərahīən asoli otuva o təmah! Itəmāh nəutohtəu=pən vivi nīpīspīsi Lou mīn. Itəmāh nəkotəni məmā nautol tait rəhatəmāh e nīmali mīnit mīne ru mīne nəuvein mīn kotol lanəha, u iətəmimi tətəfən e nauənīən. Inu təhruahru e Lou, mətəu itəmāh nīnotəpəh nītəu-pənīən suaru əhruahru rəha nakiliən iətəmimi, mīne suaru rəha nolkeikeiən Uhgīn. Onəkotəkeikei motol noliən təuvir asoli əha, kəni məsotaluiən məmā nəkotol tait rəhatəmāh.

⁴³ “Itəmāh u Farəsi mīn, nərahīən asoli otuva o təmah, mətəu-inu nəkotolkeikei məmā nəkəhuvən məutəharəg aupən e nīmā rəha nuhapumīniən. Kəni e makit, nəkotolkeikei məmā nətəmimi okotəfəri=pīnə nəhlmi lah kəm təmah o nīsiəiən itəmāh.

11:31 1King 10:1-10 **11:32** Jona 3:5-10 **11:33** Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34** Nīpətīn kəti rəha “nəhmtəm mil kuəuvir” tənī məmā, ik kəti u nīkim tagiən o nasiruiən e nətəmimi e rəham mənī. Kəni nīpətīn kəti rəha “nəhmtəm mil kuərah” tənī məmā, ik iəumis kəti. Nīpətīn kəti mīn rəha “nəhmtəm mil kuəuvir” tənī məmā, rəham nətəligiən kətiəh əmə o Uhgīn.

⁴⁴ “Itamah u Farəsi min, narahian asoli otuva o tamah, mätəu-inu itamah näkotəhmen e suvət u kotamikmik, mätəu käsəhrun əhruahruian məmə in iə, kəni nətəmimi kəutaliuək pikin lan motəruru, məutol rəhalah nəmiəgəhian tətamikmik.” ‡

⁴⁵ Kəni iəgətun kəti rəha Lou təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian nətəni nəghatian min u, kəni tətərəkən min itimah.”

⁴⁶ Kəni Iesu təni məmə, “! Nəgətun min rəha Lou! Nərahian asoli otuva o tamah mätəu-inu, itamah nəutəlin-pəri nati figəm min u tiəkis məmə nətəmimi okotos. § Kəni məsotasiruiən nəuvətən e nəuanəhlmitamah məmə onəkotasiru e lah o nosiən natimnati min əha.

⁴⁷ “Nərahian asoli otuva o tamah mätəu-inu itamah nəutuvləkin nimə təuvir min o suvət rəha iəni min rəha Uhgın aupən, kəni məutəni məmə nəutisiai ilah. Mätəu nəuteiuə. Tipitamah min əmə kəmotohamu ilah.*

⁴⁸ Tol lanu, itamah nəutəni pətigəm məmə itamah nəutegəhan e natimnati min əha tipitamah min kəmotol aupən, u kəmotohamu iəni min, kəni itamah nikitamah tagiən o nolian rəhalah, kəni ko nautuvləkin suvət min rəhalah.

⁴⁹ “Kəni tol lanəha, Uhgın u iətəm teinatig pik təməni məmə, ‘Iəu oiəkahli=pən rəhak iəni min mine aposil min okəhuvən motəghati kəm lah, kəni ilah okotəgəu rəkis ilah motol nərahian kəm nəuvein, kəni motuhamu nəuvein.’

⁵⁰ Tol lanəha, Uhgın otakil itamah təhmen məmə itamah əmə nəmotohamu iəni min rəfin rəhan, kəni in otol nalpiniən kəm tamah o nimisiən rəhalah, ilah u kəməutatig e nətuəuinian e niftəni mətəuarus=pa u rəueiu,

⁵¹ iəni min rəfin u kəmotuhamu əpəha e Epil mətəuarus=pən Səkaraea, u iətəm təmimis e Nimə rəha Uhgın e nəlugın e oltə mine nimə. † Kəni nıpəhriənian, itamah u rəueiu mine, Uhgın otol nalpiniən kəm tamah.

⁵² “Kəsi, itamah min u nəgətun min rəha Lou, nərahian asoli otuva o tamah mätəu-inu suaru kəti əha ikin iətəm tətəgətun nak Uhgın tolkeikei. Itamah näkotəhrun suaru əha, mätəu nəutəhluaig lan məmə nətəmimi kotəruru. Itamah nəsoətəgətun-pəniən, kəni məutəsisig e nətəmimi məmə ilah min kotəruru nitəu-pəniən.”

⁵³ Nian Iesu təmiet e nimə əha minətaliuək minatuvən, kəni nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, niəməha təmol ilah. Təmətuəuin əha ikin əha, ilah kəməhuva məmə tikimir min rəhan. Kəni ilah kəməutərakipən e nəghatian əskasik tepət kəm in

⁵⁴ məmə okoteruh-to nəniən kəti rəhan u iətəm təsəhmenian.

12

Nəghatian min rəha nem əskasikian (Mat 10:19-20,26-33; 12:32)

¹ Kəni e nian əha, nətəmimi tepət kəməhuva kətiəh, ko kafin kəruru. Mätəu nətəmimi tinepət pik, kəni məutəhgi-əhgi rəkis ilah min. Kəni ko Iesu tətuəuin mətəghati kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Itamah, onəutətəu itamah o is rəha Farəsi min, is u in nolian rəhalah u rəhalah nəniən təuvir, mätəu nikilah tamikmik.

² Natimnati u iətəmimi tatol oneuən, Uhgın otəpanəfətigəm, tagəhag ikin. Kəni natimnati iətəm iətəmimi tətəhluaig lan, kəni Uhgın otəpanəfətigəm, nətəmimi okoteruh.

³ Natimnati u nəutəni e napinəpuian, nətəmimi okotətəu e nərauiə asoli. Kəni natimnati u nəutəni oneuən e nıpəgnəua nimə, nətəmimi kəpanotəni pətigəm əpə ihluə, nətəmimi rəfin okotətəu.

‡ **11:44** Lou rəha nətəm Isrel tətəni məmə, nəmə suah kəti otek iətəmi təmimis, kəni in tamikmik e Lou. Tol lanəha, ilah okotəkeikei motol əpətin uə nəmtətian kəti ikin kəmol suvət ikin məmə nətəmimi okəsotaliuək pikinian lan. § **11:46**

“Nati figəm” u Iesu tətəghati lan, in lou əlkələh min tepət pik rəha nətəm Isrel. * **11:47** Iesu tətəhi Farəsi min mätəu-inu kəutəni məmə kəutisiai iəni aupən min. Mätəu ilah kəsotolian natimnati min u iəni min kəmutəni. † **11:51** E Nauəuə Rəha Uhgın u e Oltestimin, Epil in iəni aupən agin, kəni Səkaraea, in naunun. Afin-to e Jen 14 mine 2Kron 24:22. **12:2** Luk 8:17

⁴ “Rəhak mɪn nətəmimi, iəkəni kəm təmah məmə, nəsoṭəginian e nətəmimi u kotəhrun nuhamuiən nɪpətɪtəmah, mətəu uərisig, ko kəsotol mɪniən nati kəti tərāh e təmah.

⁵ Mətəu iəkəni pətigəm kəm təmah iətəmi u təhruahru məmə onəkotəgin lan. Onəkotəkeikei motəgin e Uhgɪn, mətəu-inu nian in otohamu suah kəti, in təhrun nərəki-pəniən in e nigəm asoli. Əuəh, nɪpəhriənian, iəkəni kəm təmah məmə onəkotəkeikei motəgin e Uhgɪn.

⁶ Mənig əlkələh uəha kotəhmen e kəuviəguvehli u kos nəhmti lah məni əkəku əmə, mətəu Uhgɪn təsaluiən aɡin e kəti.

⁷ Sotəginian, mətəu-inu Uhgɪn tolkeikei itəmah tapirəkis mənig mɪn tepət. Nɪpəhriənian, Uhgɪn təmafɪn məhrun vivi nəuanutəmah rəfin.

⁸ “Iəkəni kəm təmah məmə, nəmə iətəmi tətəni pətigəm e nəhmti nətəmimi məmə in rəhak kəti, kəni iəu Nəti Iətəmimi, iəu mɪn iəkəni pətigəm e nəhmti nagelo mɪn rəha Uhgɪn məmə in rəhak iətəmimi.

⁹ Mətəu nəmə iətəmi tətəni pətigəm e nəhmti nətəmimi məmə in səniəmə məmə iətəmimi kəti rəhak, kəni iəu iəkəni pətigəm e nəhmti nagelo mɪn məmə suah u in səniəmə iətəmimi kəti rəhak.

¹⁰ Kəni iətəmimi tətəni nəghatɪən tərāh e Nəti Iətəmimi, Uhgɪn otafəl rəkis rəhan təfagə tərāh. Mətəu iətəmimi tətəghati rah e Narmin Rəha Uhgɪn, ko Uhgɪn təsafəl rəkisən rəhan təfagə tərāh.*

¹¹ “Kəni nian kotiuvi pətigəm itəmah e nimə rəha nuhapuminiən, mɪne e nəhmti iərmənig mɪn, mɪne nətəmi asoli mɪn məmə okotiuvi pətigəm itəmah məutakil rəhatəmah nəghatɪən, kəni nikitəmah otəsəhti pikiən məmə onəkotəhro lanu motuhalpɪn rəhalah nəghatɪən,

¹² mətəu-inu e nian əhruahru əha, Narmin Rəha Uhgɪn otəgətun itəmah e nəghatɪən nak onəkotəghati lan kəni motəni kəm lah.”

Nəghatɪən əuhlin

e iətəmi u rəhan nautə tepət mətəu rəhn-kapə tikə

¹³ Kəni nətəmi mɪn əha kəti təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Rəhak tatə tɪnimis rəkis. Pale, əni=pən kəm piak məmə otəuəri natimnati rəha tatə rəhatɪmlau məmə təfa rəhak nəuvein, u iətəm tatə təmələhu məmə rəhak.”

¹⁴ Mətəu Iesu təməni kəm in məmə, “Iəu kəti, iəu iəkikə e nətəligiən u rəhatəlau o nəuəriən rəhatəlau natimnati.”

¹⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Onəutətəu vivi itəmah. Onəkotəsisig vivi e təmah məmə nəsoṭolɪən məmə itəmah navərəs mɪn, mətəu nəukəti nəmiəgəhiən təsisipəniən e nautə tepət.”

¹⁶ Kəni təməni nəghatɪən əuhlin u məmə, “Suah kəti, rəhan nautə tepət, kəni rəhan nasumiən təuvir pik.

¹⁷ Kəni məni=pən aru kəm in məmə, ‘?Kəsi, oiəkəhro əha rəueiu, mətəu-inu rəhak nimə mɪn kinotəpəh nəhmenian məmə iəkəfən nauəniən nəgək mɪn ikin?’

¹⁸ “Kəni in təməni məmə, ‘Təuvir məmə iəkəkol lanu lan. Iəkəmki rəkis nimə mɪn u, kəni mol nimə asoli mɪn nəuvein iətəm iahgin mɪn nəuəvetin. Kəni məlin=pən nəgək nauəniən, mɪne nautə mɪn rəhak ikin.

¹⁹ Kəni iəkəhrun nəniən aru kəm iəu məmə, rəhak natimnati tepət pəhriən təhmen o nu tepət. Kəni rəueiu əha iəkəmeig, mətauən, mətəmnim, kəni mətətəu nagiənian təuvir əmə lanu rəha nian rəfin.’

²⁰ “Mətəu Uhgɪn təməni=pən kəm in məmə, ‘!Ik ialməli! Iəu iəməfinə nəmiəgəhiən u kəm ik, mətəu rəueiu əmə u lapɪn, iəkəkos rəkis, nəkimis. ?Kəni okəhro e natimnati mɪn u rəham ik nəmoriarun=pa tepət pik, kəni pəh otarmənig e natimnati mɪn əha?’ ”

12:7 Luk 12:24; Uək 27:34 * **12:10** Afin-to futnot mɪn əpəha Mat 12:32 mɪne Mak 3:29. **12:11** Mak 13:11; Luk 21:12-15 **12:15** 1Tim 6:9-10

21 Kəni Iesu təməni məmə, “Uhgın otol əmə lanəha kəm nətəmimi u kəutoriarun nautə mın tepət məmə rəhalah, kəni nıkin təsəhti pikiən noliən təuvır mın u Uhgın tolkeikei.”

*Nəsotətəlig pikiən
e natimnati rəha nıpətıtəmi
(Mat 6:19-21,25-34)*

22 Kəni Iesu təməni kəm rəhan mın nətəmimi məmə, “Mətəu-inu noliən əha, iətəni kəm təmah məmə, nəsotətəlig pikiən e natimnati rəha nəmiəgəhiən rəhatəmah məmə onəkotun nak, kəni məsotətəlig pikiən e natimnati rəha nıpətıtəmah məmə onəkəhuvən e nak.

23 Nəsotətəlig pikiən mətəu-inu nəmiəgəhiən rəhatəmah tapirəkis nauəniən, kəni nıpətıtəmah tapirəkis napən mın rəha nuvəniən lan.

24 Oteruh-to mənig mın, ilah kəsotasumiən, kəni məsotəuləkiən, kəni rəhalah nimə rəha nauəniən tikə, mətəu Uhgın in tətaugin ilah. !Mətəu Uhgın tolkeikei pik itəmah tapirəkis mənig mın!

25 “? Nikitəmah təhti məmə rəhatəmah nətəlig pikiən təhrun noliən rəhatəmah nəmiəgəhiən təfəməh? !Kəpə! Noliən rəha nətəlig pikiən təsəfinəniən auə kətiəh mın e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

26 ?Mətəu nəmə itəmah nəsotəhruniən noliən nati əkəku kəti tol lanəha, kəni təhro nəutətəlig pik e natimnati pisin pisin mın e nəmiəgəhiən rəhatəmah?

27 “Nikitəmah təhti-to noliən rəha nəuginigi mın u kəutəugin. Ilah kəsotoliən nati kəti, məsotəhliən rəhalah napən. Mətəu iəkəni kəm təmah məmə aupən, Kig Solomən, in iətəmimi rəhan nautə tepət, kəni rəhan napən iətəm tatuvən lan, ilah kotəuvır motapirəkis. Mətəu nəugi nigı əpnəpın mın kotəuvır tapirəkis agın rəhan napən.

28 Nəuginigi mın əha kəutəhtul o nian kətiəh əmə, kəni olauig, kuan e nigəm, mətəu Uhgın in tatol ilah kotəuvır pik. ?Kəni nikitəmah təhti məmə in otəfinə napən kəm təmah uə kəpə? !Əuəh! Rəhak nətəmimi, rəhatəmah nəhatətəniən təkəku agın.

29 “Təsəuviriən məmə nikitəmah təhti pik natimnati o nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni nian rəfin nəutəsəl e nauəniən nigtəmah mine nəmnimiən nımtəmah.

30 Nikitəmah təsəhti pikiən natimnati mın əha, mətəu-inu nətəm kəsotəhatətəniən e Uhgın, ilah kəutəsəl e natimnati mın əha. Rəhatəmah Tatə in təhrun natimnati iətəm nəkotəkeikei motos o nəmiəgəhiən rəhatəmah.

31 Mətəu onəkotətəlig pik əmə e natimnati rəha Narmənigiən Rəha Uhgın motol təhtul aupən e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni in otəfinə mın kəm təmah natimnati mın rəha nəmiəgəhiən u ikinu e nəhue nıftəni.

32 “Nəsotəginien, itəmah rəhak mın sipsip itəmah təkəku əmə, mətəu-inu Tatə rəhatəmah nıkin tətəginən pik o təmah məmə onəkotətig ahgəl rəhan narmənigiən, kəni in oteh vivi itəmah, kəni onəkotərmənig itəmah mın.

33 Onəkotəfətigəm rəhatəmah natimnati nətəmimi kotos nəhmtin, kəni motəfən məni kəm nanrah mın. Nian nəkotol təuvır lanu, in təhmen məmə ikin nautə rəhatəmah otətəməhli ikin ko təsərahien nian kəti, kəni itəmah onəkotələhu pən rəhatəmah natimnati iətəm təuvır əpəha e negəu e neai iətəm ko təsikəniən. Kəni ikin əha, ko nakləh mın kəsotərəkiniən, kəni ko uvni mın kəsotərəkiniən natimnati mın əha.

34 İətəni lanu mətəu-inu, ikin pəhruvən rəhatəmah natimnati təuvır mın kəutəməhli ikin, kəni nikitəmah otəkeikei məhti-əhti natimnati mın əha ikin əha.”

*Nətəmimi rəha Iesu okotəkeikei mautil əpenə
rəhan nuvaiən*

35 Kəni Iesu təməni məmə, “Nian mın ərəfin, onəutəhtul maru, təhmen e iətəmi təfən napən rəha uək, meargin rəhan kətəuti, kəni masiəpən e rəhan nəuanisiə nian rəfin.

³⁶ Onəkotəkeikei motəhmen e noluək mīn rəha iərmənīg kəti təmsipən e lafet kəti rəha marit kəti. Kəni nian in təmuva məhti-əhti doə, kəni əmeiko, ilah koterəh e doə məmə otuvən imə.

³⁷ Noluək mīn u kəutair məutəhtul maru nian iərmənīg tətuvə, ilah kəmotəh kəni motos nəuviriən rəha iərmənīg. Nipəhriənien u iəkəni kəm təmah məmə, in otuvən e napən rəha uək, kəni mauin e lah məmə okəhuva motəharəg, kəni in oteh vivi ilah kəni maugin ilah.

³⁸ Kəni nəmə iərmənīg otətuvə lapin e napinəpuiən, uə e nian mənīg nətəkəkə lan, mətəu noluək mīn kəutair mautil əpenə əmə, kəni in otol təuvir agin kəm lah.

³⁹ Kəni itəmah nəkotəkeikei motəhrun məmə, nəmə suah kəti təhrun nian əhruahru iətəm iakləh otuva e rəhan nimə məmə otakləh, kəni ko in təsapiliən, in otətəhtul maru mateh vivi rəhan nimə məmə iakləh otəsuvaiən imə.

⁴⁰ Kəni itəmah, nian rəfin nəkotəkeikei məutəhtul maru mətəu-inu iəu Nəti Iətəmimi iəkuva mīn e nian iətəm itəmah nəotəhrunien.”

⁴¹ Kəni Pitə təməni=pən kəm in məmə, “Iərmənīg. ?Nəghatien əuhlin u nətəni rəhatimah əmə, uə rəha nətəmimi ərəfin?”

⁴² Kəni Iərmənīg təni məmə, “?Pəh u in ioluək kəni meinatig mīn matol rəhan uək e nian mīn rəfin e noliən iətəm təuvir? ?Kəni iərmənīg kəti otəfəri pəh otuva iətəmi asoli rəha noluək mīn e nimə rəhan məmə in təuəri naueniən nig noluək mīn rəfin e nian əhruahru rəhan?”

⁴³ Kəni nian iərmənīg rəha suah kəha titəlig=pa, kəni meruh məmə in tatol vivi rəhan uək, kəni in otol təuvir kəm ioluək əha.

⁴⁴ Nipəhriənien iəkəni kəm təmah məmə, iərmənīg in otəfəri ioluək əha tuva mol iətəmi asoli lan məmə in otərmənīg e natimnati rəfin rəhan.

⁴⁵ ?Mətəu nəmə ioluək u nikin təhti məmə, ‘Rəhak iətəmi asoli təsuvaiən nuvəh. Ko təsuva uəhaiən.’ Kəni ioluək əha tinətuəuin mīnatoh noluək mīn nipətan mīne nəman, kəni muvən mətauən mətəmnim mətapis. ?Kəni iərmənīg otol nak?”

⁴⁶ Iərmənīg rəha suah u otitəlig=pa ohni e nian kəti iətəm in təsəhrunien kəni məsəhtul maruiən ohni. Kəni iərmənīg otəfən nalpiniən asoli kəm in, kəni in otəfən in tuvən matig ilah nətəmi mīn u kəsotolien rəhan nəghatien.

⁴⁷ “Ioluək əha iətəm tinəhrun rəkis nəghatien rəha iərmənīg rəhan, mətəu in təsəhtul maruiən məmə otol uək mīn əha, kəni okoh in tətəu nahməien.

⁴⁸ Mətəu ioluək iətəm in təsəhrunien nəghatien mīn rəha iərmənīg, kəni in matol natimnati iətəm in təsəhruahruen iətəm in otəkeikei mos nalpiniən ohni, kəni okoh mətig ioluək u. Iətəmimi u Uhgīn tətəfən natimnati tepət kəm in, in otəkeikei mol natimnati tepət. Kəni iətəmimi u kətələhu=pən natimnati tepət e nəhlmin, okətapuəh e natimnati tepət ohni.”

Iesu tatol nətəmimi kəutəuəri ilah mīn

⁴⁹ Kəni Iesu təməni məmə, “Təmuva məmə iəkəhlman e nigəm e nəhue niftəni, kəni nəmə rəueiu əha nigəm əha tinətuəu rəkis, kəni nīkik tagien.

⁵⁰ Nian əskasik kəti otuva e rəhak nəmiəgəhiən, təhmen e noliən bəptais kəti, kəni nīkik tətəhmə lan mətəuarus otol naunun.

⁵¹ ?Nīkitəmah təhti məmə iəmuva u məmə iəkələhu nəməlinuiən e nəhue niftəni? !Kəpə! Iəməsuvaiən məmə iəkələhu nəməlinuiən, mətəu iəmuva məmə iəkol nətəmimi kotaiu atiti.

⁵² Kəni rəueiu əha, nəmə nətəmimi faif e lahuənu kəti, kəni okotəuəri ilah mīn, kīsil oklahi keiu, kəni keiu okuahi kīsil.

⁵³ Tatə mīne nətin iərman okətuərah o lau mīn. Kəni məmə mīne nətin pətan, okətuərah o lau mīn. Kəni pətan mīne uhun, okətuərah o lau mīn.”

*Nätämimi okotäkeikei motährun nämtätian min
(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)*

⁵⁴ Kəni in tāməghati min kəm nīmənin nätämimi mətəni məmə, “Nian nəkotəruh nimali nəpuə min okotəri, kəni nəkotəni uəhai əmə məmə otəfuv, kəni otol pəhriən.

⁵⁵ Kəni nian nəkotəruh niuig notəsuvəhiən tol naugin,† nəkotəni məmə okəpiapei, kəni otol pəhriən.

⁵⁶ !Ei! !Itəmah nəfaki eiuə min! Itəmah nəkotəni məmə nəkotəhrun pik natimnati min, kəni motəhrun nehian niftəni mine neai, kəni nəkotəhrun məmə nian otuva lanəha, kəni otol pəhriən lanəha. ?Mətəu təhro nəkotəhruniən nipəti nämtätian min iətəm nauteruh əha rəueiu?

⁵⁷ “?Təhro nəsotitəpəniən suaru iətəm təhruahru məmə onəkotohtəu=pən?

⁵⁸ Nian suah kəti otələs ik nəkian e kot, kəni e nian natualiuək e suaru, kəni təuvir məmə nəkaupən məghati kəm in muəni-vivi rəhatəlau nərahian. Nəmə nəsuoliən, kəni otələs ik mian e kot, kəni iətəmi asoli rəha kot otegəhan=pən lam e nəhlmi polis, kəni otələs ik muvən masisig lam e kaləpus.

⁵⁹ Iətəni kəm ik məmə, nəmə tol lanəha, ko nəsietian e kaləpus mətəuarus nəkəkeikei mətəou e məni rəfin agin o nalpiniən rəham.”

13

*Nätämimi okotäkeikei motəuhlin ilah
e rəhalah noliən tərəh min*

¹ Kəni e nian əha, nätämimi nəuvein kəməhuva motəni=pən kəm Iesu məmə nətəm Kaləli nəuvein kautoh natimiəgəh min məmə okotol sakrifais lan kəm Uhgın, əmeiko, soldia min rəha kəpmən u Pailət kəməhuva motohamu ilah, kəni nira natimiəgəh min mine nira nätämimi min kəmotaiu motol əmə kətiəh.*

² Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Təhro? ?Nikitəmah təhti məmə nərahian əskasik rəha nətəm Kaləli əha məmə inkonu ilah kotərəh pik tapirəkis ərəfin nətəm Kaləli?

³ !Kəpə! Iətəni kəm təmah məmə təsoliən lanəha. Mətəu okəmə itəmah min nəsotəuhliniən itəmah e noliən tərəh min rəhatəmah, kəni itəmah min onəkohmis.

⁴ ?Kəni təhro e nətəm Sailoam eitin əpə nimə əfəməh təməmei məharəg-ərain ilah kohmis? ?Nikitəmah təhti məmə nəmiəgəhiən rəhalah tərəh tapirəkis nätämimi rəfin əpəha Jerusiləm?

⁵ !Kəpə! Iətəni kəm təmah məmə təsoliən lanəha. Mətəu nəmə itəmah nəsotəuhliniən itəmah e noliən tərəh rəhatəmah, kəni itəmah min onəkohmis.”

⁶ Kəni təməni nəghatian əuhlin u məmə, “Iətämimi kəti təmərfei nigı kəti e nasumiən rəhan, nərgin u fik. Kəni nian nu min nəuvein təmuva minuvən rəkis, kəni suah u təmuvən nian tepət mətəsal e nəuan nigı u, mətəu-inu təsəuəiən.

⁷ Kəni in təməni=pən kəm suah u tateh nasumiən məmə, ‘Eruh-to. İəmuva mətəsal e nəuan nigı minos nu kisil, mətəu iəseruhiən nəuan nigı kəti mine. Əuahli rəkis. Təsəuviriən məmə təhtul pəsıg e niftəni rəha nasumiən.’

⁸ Kəni suah u iətəm tateh nasumiən təni=pən kəm in məmə, ‘Iətəmi asoli, upəh-to pəh tos min nu kətiəh. Kəni iəkəl niftəni mitəlau e nəukətin, kəni masiru lan məmki=pən niftəni təuvir.

⁹ Kəni nəmə təuə e nu əha ikin, kəni ko təuvir. Mətəu nəmə kəpə, ik nəkəhrun nətəi rəkisiən.’”

*Iesu təmol vi
pətan kəti e Sapət*

† 12:55 Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “Nian nəkotətəu nımətəgi iətəm tatsipəsi,” mətəu-inu əpəha Isrel, nəpiapeiən tətərisig e nımətəgi iətəm tatsipəsi. 12:59 Mat 5:25-26 * 13:1 Nətəm Isrel kəmotauit o nımisiən rəha nätämimi min əha mətəu-inu ilah kəutətig e Nimə Rəha Uhgın u tasim, kəni mautol nati Lou tətəni. 13:2 Jon 9:2 13:7 Luk 3:9 13:8 2Pitə 3:9,15

¹⁰ Kəni e Sapət kəti, Iesu təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuhapuminiən.

¹¹ Kəni pətan kəti əha ikin narmin tərəh tətətig lan e nu eitin, kəni tatol məmə nəmtahn tatekəu e nian rəfin, kəni məsəhtul əhruahruian.

¹² Kəni Iesu təmeruh in, kəni in təmauin lan məmə otuva ohni, kəni təni=pən kəm in məmə, “Pətan. İəu iatitıs rəkis rəham nimisiən, ko təsaskəlimiən ik.”

¹³ Kəni Iesu təmələhu=pən nəhlmin lan, kəni əmeiko, təməhtul əhruahru minəuvir, kəni minatəni-vivi Uhgın.

¹⁴ Mətəu iətəmi asoli rəha nimə rəha nuhapuminiən, nikin təmahmə məmə inko Iesu təmol vi pətan u e nian rəha Sapət. Kəni in təməni=pən kəm nətəmimi məmə, “Nian sikis rəhatəmah o nolıən uək lan. Nəkotəhrun nəhuvaiən e nian min əha məmə in otol vi itəmah lan, mətəu e nian rəha Sapət, onəsəhuvaiən lan.”

¹⁵ Kəni İərməniğ təməni=pən kəm in məmə, “İtəmah nəfaki eiuə min! ?Pəh u ikinu e nikitəmah e nian rəha Sapət, kəni təsitisiən rəhan kau uə togki u təmohrain, kəni masiğ muvən təmnim nəhu? !Kəpə! İtəmah min nautol lanəha.

¹⁶ Mətəu pətan əha, in nəuaniləuis kəti rəha Epraham, u Setən təməlis o nu eitin. Kəni təhruahru əmə iəu iəkəkeikei mıtis kəni mosmiəğəh in e nian rəha Sapət.”

¹⁷ Kəni nəghatiən rəha Iesu təmol rəhan tikimır min kəmotaulis. Kəni nətəmimi rəfin, nıkilah tagiən o uək təuvir ağın min iətəm Iesu tatol ilah.

*Iesu təməni nəghatiən əuhlin keiu e Narməniğiən Rəha Uhgın
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Kəni Iesu təməni məmə, “?Narməniğiən Rəha Uhgın in təhmen e nak? Pəh iəkəni nəghatiən əuhlin kəti məmə otəgətun itəmah e Narməniğiən Rəha Uhgın.

¹⁹ Nəua niği kəti u nikitin natiəkəku ağın u tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgın.† Kəni suah kəti tərəfei e rəhan nasumiən. Kəni nikitin teviə mol iahgin, kəni mənig ilis min kəhuva motol=pən nimaalah e nəhlmin min.”

²⁰ Kəni təməni min məmə, “?İtəgətun Narməniğiən Rəha Uhgın məmə in təhmen=pən e nak?

²¹ In təhmen=pən e is nəuan nəuvetin iətəm pətan kəti tətətkin flauə e pesin asoli, kəni təhgi flauə rəfin tətəsisı matol iahgin.”

*Təua əkəku
(Mat 7:13-14,21-23)*

²² Nian Iesu təmətəliuək matuvən Jerusiləm, kəni mətəgətun nətəmimi e nəhruənu asoli min mine lahuənu min.

²³ Kəni suah kəti təmətapuəh ohni məmə, “?İərməniğ, nətəmimi nəuan nəuvein əmə iətəm Uhgın otosmiəğəh ilah?”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə,

²⁴ “İəkəni kəm təmah məmə onəkotəkeikei motalkut pik məmə nəkəhuvən pən e namtihlua u iətəm natiəkəku tatuvən e negəu e neai, mətəu-inu nətəmimi tepət okotalkut məmə okəhuvən imə, mətəu ko kəsəhuvəniən.

²⁵ Mətəu o nian kəti, iərməniğ rəha nimə əha in otəhtul masisiğ e rəhan doə. Kəni itəmah u nəəhuvaiən əha imə e nıku lu iətəm natiəkəku, onəkəutəhtul ihluə məutəhti-əhti nıku lu məutəni məmə, ‘Pale, İərməniğ. !Erəh e doə o timah!’ Mətəu in otəni məmə, ‘İəkəruru ağın itəmah.’

²⁶ Kəni itəmah onəkotəni məmə, ‘İərməniğ, kitah kəmotəuən pəti, kəni ik nəməgətun itiməh əpəha imətiməh ikin.’

²⁷ Mətəu in otəni=pinə məmə, ‘İəu iətəni kəm təmah məmə iəkəruru ağın itəmah. İtəmah rəfin nətəm nəkotərəh ağın. !Əhuvən əpəha isəu ohniəu!’

13:14 Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15** Luk 14:5 † **13:19** Nəghatiən Kris tətəni məmə, “nikiti mastət.” Mastət in niği kəti u nikitin in natiəkəku. Tateviə əpəha İsrəl, mətəu tikə əpəha Nitəni. **13:25** Mat 25:10-12 **13:27** Sam 6:8

²⁸ “E nian əha itəmah onəkoteruh Epraham, mine Aisək, mine Jekəp, mine iəni aupən min kəutatig e negəu e neai iətəm Uhgın tətarmənig lan, mətəu itəmah onəutəhtul ihluə kəni okəraki pətigəm e təmah, kəni onəkotasək, mautigət-ərain nəhluvtəmah, məutətəu tərəh.

²⁹ Kəni nətəmimi okotsipən e nıkalın min rəfin rəha nəhue nıftəni, məmə okəhuvən motəharəg motauən e negəu e neai iətəm Uhgın tətarmənig lan.

³⁰ Kəni təuvır məmə nəkotəhrun məmə, nətəmimi nəuvein iətəm kautəhuərisig okəhuva motəhtul aupən. Kəni nətəmimi nəuvein u kəutaupən, ilah okəpanəhuərisig.”[‡]

*Herot təmolkeikei məmə
in otuhamu Iesu
(Mat 23:37-39)*

³¹ Kəni e nian əha, Farəsi min nəuvein kəməhuva motəni=pən kəm Iesu məmə, “Təuvır məmə onəkiet uəhai əmə u ikinu matuvən, mətəu-inu Herot Antipas tolkeikei məmə otuhamu ik.”

³² Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Herot Antipas in iol ekəu-ekəu, təhmen e kuri rarpın. Əhuvən motəni=pən kəm in məmə iəu iətəni məmə, ‘Eh-to. Nian əkuəkır əmə əha ikin tətətig iətəm iəu iəkəhgi pətigəm narmin tərəh min e nətəmimi, kəni matol vivi nımisiən rəha nətəmimi, kəni uərisig e nian kısıl lan, kəni iəköl naunun e rəhak uək.’

³³ “Nati əpnəpın Herot təməni lanəha, mətəu iəu iəkəkeikei mətıtəu=pən rəhak suaru matuvən u rəueiu, mine olauig, mine oniəh muvən miet pən Jerusiləm. İkin əha əhruahru iətəm okotəkeikei kısıai iəni min ikin. Mətəu Jerusiləm əmə, kətuhamu iəni min rəha Uhgın ikin.

³⁴ “!Əui kəsi, nətəm Jerusiləm, nətəm Jerusiləm! İtəmah nəutohamu iəni min rəha Uhgın, kəni nətəmimi nətəm Uhgın təmahli=pa kəm təmah, nəutahtımu ilah e kəpiel apın, inəha nətəmimi u rəha Uhgın nətəm kautos nəghatıən rəhan. Nian tepət iətigaru əfəməh e nəhlmək məmə iəkös vivi itəmah, təhmen=pən e mənig iətəm tatuu nenətın min e nıkəuvkəuvın, mətəu nıkitəmah təsəgıənıən, kəni mətəpəh iəu.

³⁵ Otafu-to. Uhgın tınəpəh itəmah, rəhatəmah nımə nərahıən otələs, kəni nati tıkə ikin. Kəni iəkəni kəm təmah məmə, nati əha in nıpəhriənıən mətəu-inu onəsoteruh mınıən iəu mətəuarus nəkotəni məmə, ‘İərmənig Uhgın tətətig ilau suah u iətəm tətuvə e nərgın.’ ”

14

Iesu təmuvən əpəha ima Farəsi kəti ikin

¹ E nian e Sapət kəti, Iesu təmuvən e nımə rəha iətəmi asoli kəti rəha Farəsi min məmə otəuən, kəni nətəmimi kəmauteruh vivi in məmə otol-to nak.

² Kəni inəha Iesu təmətəharəg ikin, suah kəti tatımıs e nımisiən u nıpətın tətasisi, in tətəharəg iuəkır əmə ohni.

³ Kəni Iesu təmətapuəh o nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min məmə, “?Təhro? ?Lou tətəgəhan məmə suah kəti otol vivi nətəmi kətohmıs kotəhrun nəmiəgəhıən min e Sapət, uə Kəpə?”

⁴ Mətəu ilah kəsotənıən nati kəti mine. Kəni Iesu təmos suah u, mol nıpətın təuvır min, kəni mahli=pən tatuvən.

⁵ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmə itəmah kəti, rəhan suakəku, uə rəhan kau otıuvıg=pən pıkin e nımıl asoli e Sapət, kəni in otəhro? In otəkeikei muvən mələs rəkıs uəhai əmə. ?Pəh u e təmah otəsoliən lanəha?”

⁶ Kəni rəhalah kəti nəghatıən təmikə məmə okotəni.

13:28 Mat 8:11-12 **13:29** Sam 107:3 **13:30** Luk 14:9; Mak 9:35; 1Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ **13:30** Nətəm Isrel, nıkilah təhti məmə ilah kəutəhtul aupən e nətəmimi ərfın. Kəni nıkilah təhti məmə Nanihluə min kotərəh əmə. Mətəu Iesu tənı məmə nətəmimi tepət rəha Isrel okəsəhuvənıən e negəu e neai, kəni Nanihluə min tepət, ilah okəhuvən e negəu e neai. **13:35** Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:3** Luk 6:9 **14:5** Mat 12:11; Luk 13:15

⁷ Kəni Iesu təməh nətəmimi nəuvein iətəm kəmauın e lah o nauəniən, kəni kəməhuva imə kəni motitəpın ikin mın rəha nisiaiən məmə okotəharəg=pən ikin. Kəni təməni=pən kəm lah məmə,

⁸ “Nəmə iətəmi tətəuın lam məmə onəkuva o nauəniən rəha marit, kəni nəsuvenən məharəg pıpım ikin təuvır ikin maupən. Məta suah kəti in tepət mapirəkis ik tuva,

⁹ kəni iətəmi asoli rəha nimə otəni kəm ik məmə, ‘Agım. Pəh suah u in otəharəg u ikinu.’ Kəni onakaulis mətəu-inu onəkəkeikei meiuaiu məharəg ləhtəni agın ikin nisiaiən tikə ikin.

¹⁰ Mətəu nəmə suah kəti taun lam məmə nəkuvən mauən e nauəniən kəti, kəni təuvır məmə nəkitəpın ikin nisiaiən tikə ikin. Kəni ko, nəmə iətəmi asoli rəha nimə tuva, kəni in otəni kəm ik məmə, ‘Rəhak iətəmimi, uvən məharəg əha ilis, ikin təuvır ikin.’ Kəni inu otləfəri nərgəm e nəhmti nətəmi rəfin əha imə.

¹¹ İəkəni lanu mətəu-inu iətəmi tətəfəri aru in məmə otuva iətəmi asoli, Uhgın in otosiahu in. Mətəu iətəmimi tatosiahu aru in, Uhgın otəfəri matol iətəmi asoli lan.”

¹² Kəni Iesu təməni=pən kəm iətəmi asoli rəha nimə u məmə, “Nəmə natol nauəniən asoli kəti e nərauiə uə lapın, təsəuviriən məmə nəkauın e ik mın nəuvein, mine piəm mın, mine nimənin mın rəham, mine nətəmi rəhalah nautə tepət u kəutatig təlau lam. Nəmə natol lanəha, kəni məta, ilah mın okotəuın lam məmə nəkuvən motəuən itəmah mın ilah, kəni ilah okotalpın nati nəmol kəm lah.

¹³ Mətəu nian natol nauəniən kəti, onəkəkeikei mauın e nanrah mın, mine nətəmi nıpəti lah nəvetin tərəh, mine iəhlkin rah mın, mine nətəmi nəhmtilah tərəh, məmə okəhuva nəkaugin ilah.

¹⁴ Kəni Uhgın in otətuati e rəhan nəuviriən kəm ik, mətəu-inu ko ilah kəsotalpın aginiən nati nəmol kəm lah. Mətəu e naunun nian, nian nətəm kotəhruahru okotəmiəgəh mın, Uhgın otətəu ik lan.”

Nəghatiən əuhlin e nauəniən asoli (Mat 22:1-10)

¹⁵ Kəni ilah kəti əha ikin e nauəniən təmətəu nəghatiən əha, kəni təməni=pən kəm Iesu məmə, “Təuvır pik o iətəmimi u otuvən əpəha e nəgəu e neai ikin Uhgın tətərməniğ lan, kəni mauən e nauəniən asoli rəhan.”

¹⁶ Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nian kəti, suah kəti təmol nauəniən asoli kəti rəhan, kəni mauın e nətəmimi tepət məmə okəhuva motəuən pəti ilah mın.

¹⁷ Kəni e nian rəha nauəniən, in təmahli=pən rəhan iol əhruin məmə otuvən məni pətiğəm kəm nətəmimi u təmauın rəkis e lah. Kəni təmuvən məni=pən kəm lah məmə, ‘Əhuva-tə motəuən, inol əpenə-penə rəkis e nauəniən.’

¹⁸ Mətəu ilah rəfin kəmotəpəh nuvenən motəni məmə ko kəsuvaiən. Kəti təmaupən məni kəm in məmə, ‘Pale. Əni=pən-to kəm rəham iətəmi asoli məmə ko iəsuvnəniən mətəu-inu, iəmos əmə nəhmti niftəni kəti, kəni iəkəkeikei muvən meruh.’

¹⁹ “Kəni kəti mın təni məmə, ‘Pale. Əni=pən kəm rəham iətəmi asoli məmə ko iəsuvnəniən mətəu-inu iəmos əmə nəhmti kau ten rəha niuviən kat, kəni iəkəkeikei muvən meh pıpım rəhalah mın uək.’

²⁰ “Kəni kəti mın təni məmə, ‘Əni=pən kəm rəham iətəmi asoli məmə ko iəsuvnəniən mətəu-inu, kəmit rəhak pətan kəhuva lahuənu u rəueiu.’

²¹ “Kəni iol əhruin təmuva məni=pən kəm rəhan iətəmi asoli. Kəni iətəmi asoli u nıkin təmahmə pik, kəni təməni=pən kəm rəhan iol əhruin məmə, ‘Uvən uəhai e suaru mine ikin mın nəuvein e taun meruh nanrah mın, mine nətəmi nıpəti lah mın tərəh, mine nətəmi nəhmti lah tərəh, mine nətəmi nəhlkilah tərəh, kəni mit ilah məhuva.’

22 “Kəni in təmol nati rəhan iətəmi asoli təməni, kəni nian in təmitəlig=pa mənī=pən kəm rəhan iətəmi asoli məmə, ‘Iətəmi asoli. Iəu inol rəkis natimnati mīn iətəm ik nəməni məmə iəköl, mətəu nauəniən tepət əhanəh əha ikin, kəni nimə təhmen e nətəmimi nəuvein mīn.’

23 “Kəni iətəmi asoli təməni kəm ioluak məmə, ‘Kəni ko uvən e suaru, mīne ikin mīn rəfin ihluə e taun, kəni muvən muh nīkilah məmə ilah okəhuva imə, məmə nimə u rəhak otəkeikei məri.

24 Mətəu iəkəni kəm ik məmə nətəmi iəmaupən mauin e lah, ko kəsotun askəuvinian nauəniən nəuvin rəhak.’ ”

Suaru o nitəu-pəniən Iesu

25 Nīmənin nətəmimi tepət kəmautəhuərisig e Iesu e suaru. Kəni nian in təmeirair mənī=pən kəm lah məmə,

26 “Nəmə suah kəti tolkeikei məmə otuərisig lak, in otəkeikei mol iəu iəkəhtul aupən e rəhan nəmiəgəhiən. In otəkeikei molkeikei pik agin iəu, mapirəkis rəhan tatə mīne məmə mīne rəhan pətan mīne nətīn mīn mīne pian mīn mīne nəuvinin mīn, mīne in əhruahru mīn.* Kəni nəmə təsoliən lanəha, ko in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi.

27 Kəni nəmə iətəmimi kəti təsəlasiən rəhan nigi kəluau mitəu=pa iəu, ko in təsəhmenian məmə in otuva mol rəhak iətəmimi lan.

28 “Nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə tol nimə asoli kəti u təfəməh, in otaupən məharəg meruh rəhan mənī rəha natimnati mīn məmə təhmen uə kəpə.

29 In tatol lanəha mətəu nəmə in təsəupəniən meruh mənī ohni, kəni in otətəuvin mətələhu nəukəti† nimə əmə, nəmə təsoliən naunun lan, kəni nətəmi rəfin u kəhuva moteruh kəni motaləh lan motəni məmə,

30 ‘Otafu-to. Suah əpəha təmol nimə kəni məsol rəfinian.’

31 “Kəni nəmə kig kəti, rəhan nətəm kəutəluagin ilah ten-tausin əmə, mətəu tətətəu məmə kig pisin kəti mīn rəhan nətəm kəutəluagin ilah tuenti-tausin tətəu məmə okuəluagin, ko təsuvən uəhaiən mə otəluagin. In otaupən məharəg mətəlig lan məmə təhrun neh-pahuiən, uə kəpə.

32 Nəmə təhrun məmə ko təsəhpahuiən, in otəkeikei mahli=pən nətəmi nəuvein kəhuvən motəh rəhan mīn tikimir nian in isəu əhanəh, məmə okotol nəməlinuiən.

33 Kəni təhmen əmə, nəmə itəmah kəti in təsol əpenə-pənəiən məmə otəhlman e natimnati rəhan məmə tuva muərisig lak, ko in təsuvaiən mə rəhak iətəmimi.”

34 Kəni Iesu təmol naunun e nəghatian rəhan kəm nətəmimi e suaru məmə, “Sol in nati təuvir kəti, mətəu nəmə narfuiən rəhan tikə, ko nati tikə mə ko tol məmə in otəuvir mīn.‡

35 Kəni ko kəsoliən nati təuvir kəti lan, kəni nətəmimi okotəraki əmə lan. Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian mīn u.”

15

Nəghatian əuhlin e sipsip iətəm təməluēi (Mat 18:10-14)

1 E nian əha, nətəmimi tepət nətəmi kautos mənī rəha takis, mīne nətəmimi mīn tepət u iol təfagə tərāh mīn, kəməhuva məmə okotətəlig e Iesu.

* **14:26** Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, iətəmi tolkeikei məmə otuərisig e Iesu, in otəkeikei məməki e rəhan mīn. Mətəu nipəti nati u məmə, kitah okotolkeikei kitah mīn, mətəu okotəkeikei mautilkeikei pik agin Iesu. **14:26** Luk 9:23 † **14:29** Nəghatian u “nəukəti,” tətəghati e kəpiel mīn iətəm kətaupən kətələhu o nolian nimə. ‡ **14:34** Sol rəha nətəmimi e nian əha, in təmol filəh-filəh e nati pisin pisin u rəhalah nətəhianian tikə. Kəni nian nəuvein, nəmə nəhu tatol filəh-filəh e sol, kəni ko narfuiən tiet. Mətəu sol rəhatah u rəueiu təsoliən lanəha. In tarfu əmə lanko. **14:34** Mat 5:13; Mak 9:50

² Kəni Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou kəməutəni nikali Iesu o nətəm iol təfagə tərəh min əha, məutəni məmə, “Suah əha, nikin tagiən əmə məmə nol təfagə tərəh min kəutəhuva ohni, kəni məutəuən pəti.”

³ Kəni əmeiko Iesu təməni nəghatiən əuhlin kəti məmə,

⁴ “Inu nıpəhrıaniən, uə kəpə. Nəmə itəmäh kəti rəhan sipsip ilah uan-hanrit, kəni kətiəh təluəi, kəni tupəh nainti-nain kəutan ikin təpiə ikin məutəuən, kəni muvən məsal e sipsip u təməluəi mətəuərus məkeikei meruh.

⁵ Nian in təmeh, kəni in təməfəri mələs, kəni nikin təmagiən.

⁶ Kəni nian in təmiet=pa lahuənu, in otəkeikei mauin e in min nəuvein, mine nətəmimi min u kəutatig ilah min, kəni məni=pən kəm lah məmə, ‘Əhuva. Pəh kotagiən pəti, mətəu-inu iəmeruh min rəhak sipsip u təməluəi.’ ”

⁷ Nian Iesu təməni rəkis nəghatiən əuhlin u, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Kəni iəu iəkəni kəm təmah məmə, əpəha e neai otəhmen əmə lanəha. Nəmə iol təfagə tərəh kəti titəlig e rəhan nətəligiən muva o Uhgın, kəni nagıaniən asoli əpəha ilis e negəu e neai o suah u otepət, mapirəkis nagıaniən o nətəmimi nainti-nain u nikilah təhti məmə kotəhruahru məsotoliən nati kəti tərəh iətəm okotəkeikei mohtəlig e nətəligiən rəhalah ohni.”*

Nəghatiən əuhlin

e məni təmikə

⁸ Kəni Iesu təmatig məghati min məmə, “?Nəmə pətan kəti rəhan məni ten kəmöl e silfə, kəni məruru kətiəh, kəni in otol nak? In otasiə, kəni maiəh məsal vi əha imə mətəuərus meruh.

⁹ Kəni nian in təmeruh məni əha, in otəuən e in min nəuvein mine nətəmimi min u kəutatig ilah min, məni məmə, ‘Əhuva pəh kotagiən pəti mətəu-inu iəmeruh rəkis rəhak məni əpələ təmikə.’ ”

¹⁰ Nian Iesu təməni rəkis nəghatiən əuhlin u, kəni məni=pən kəm lah məmə, “İəu iəkölkeikei məmə iəkəni kəm təmah məmə, təhmen əmə min lanəha, nagıaniən asoli e nəhmti nagəlo min əpəha ilis e neai, nian iol təfagə tərəh kəti titəlig e nətəligiən rəhan matuvən o Uhgın.”

Nəghatiən əuhlin e nəti suah kəti iətəm təməluəi

¹¹ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Suah kəti, nətin iərman keiu.

¹² İətəm təkəku lan təni=pən kəm timilau, “Tatə. Əuəri nautə min rəham, kəni məfa rəhak u rəueiu.’ Kəni timilau təuəri rəhan natimnati kəni məfən kəm lau.

¹³ “Kəni təsuvəhiən, nətin iətəm təkəku tos rəhan muvən mətuəti lan kəni mos məni lan, kəni miet imalah ikin muvən e nitəni pisin kəti min isəu. Kəni mol rəhan məni mərəkın-rəkın e nolıən tərəh min əmə.

¹⁴ Kəni nian rəhan məni təmikə rəfin, nəumis asoli təman e nitəni əha, kəni nəumis tinatus suah u, nigın nauəniən tinikə.

¹⁵ Kəni təmuvən matol uək kəm suah kəti əha ikin, kəni suah u təmahli=pən məmə otuvən mətaugın rəhan min nıpikəh min. Nian in təmətaugın nıpikəh min əha,

¹⁶ mətəu nəumis natus pik kəni əmeiko in tinatölkeikei məmə otun nauəniən nig pikəh min. Mətəu iətəmi tikə məmə otəfən nati kəm in.

¹⁷ “Kəni əmeiko nətəligiən təuvır kəti tinuva ohni, kəni tətəlig məmə, ‘Kəsi. Rəueiu əha noluək min rəha tatə, niglah nauəniən tepət mapirəkis agın, mətəu iəu əpə iətətig u ikinu, otəsuvəhiən iəkimis e nəumis.

¹⁸ Oıəkəkeikei miet u ikinu mitəlig=pən o rəhak tatə, kəni məni=pən kəm in məmə, “Tatə. İəu iəmol təfagə tərəh e Uhgın mine ik.

15:2 Luk 5:30 **15:4** Esik 34:11,16; Luk 19:10 * **15:7** Iesu tətəghati e Farəsi min nətəmi kəutohtəu=pən Lou rəha Mosis, kəni ilah kəutəni məmə kotəhruahru, nati əpnəpın nərahıən tətətig e nikilah rəfin. **15:18** Sam 51:4

¹⁹ Ræueiu əha iəsəhmenian məmə onəkauin lak məmə nətım. Mətəu ol iəu məmə ioluək əmə kəti rəham.”’

²⁰ Kəni təməhtul maliuək minatuvən məmə oteh rəhan tatə.

“Mətəu nian təmətuva əhanəh isəu, rəhan tatə təməsəl=pən mafu, kəni nikin təməpət ohni, kəni maiu muvən mos nəuegin magian ohni.

²¹ “Kəni nətın tənı=pən kəm in məmə, ‘Tatə. İəu iəmol təfagə tərəh e Uhgın mine ik. Ræueiu əha iəsəhmenian məmə onəkauin lak məmə nətım.’

²² “Mətəu rəhan tatə taun e rəhan min noluək min məni=pən kəm lah məmə, ‘!Ei! Əhuvən uəhai motos napən u iətəm təuvır mapirəkis məhuva məhuvən=pən lan kəm in, kəni motos ring motəfən e nəhlmin, kəni motos put kəhuva məhuvən=pən e nəhlkin,

²³ kəni motos kau iətəm tasisi-asisi məuvır kəni motoh, pəh kotol pəti nauənian asoli rəha nətık,

²⁴ mətəu-inu nətık u, in təhmen əmə məmə təmimıs rəkis, mətəu ræueiu in tinəmiəgəh min. In təməluəi, mətəu ineruh min.’ Kəni əmeiko ilah kınautol lafet.

²⁵ “Kəni e nian əha, nətın iətəm tēpət in əpəha e nasumian. Nian təmətuva minuva iuəkir o lahuənu, kəni mətəu nətəmimi kautol nəpuən, kəni məutol danıs.

²⁶ Kəni taun e ioluək kəti tuva tətəpuəh lan məmə, ‘?Ei, nati nak əha nətəmimi kautol?’

²⁷ Kəni təmənı=pən kəm in məmə, ‘Piam təmuva, kəni rəham tatə təmoh pılik iətəm tasisi mətəu-inu piam tınıtəlig=pa, kəni in təsanən əmə.’

²⁸ “Kəni nikin təmāhmə, kəni in təmənı məmə, ‘Ko iəsuvənian imə.’ Mətəu rəhan tatə təmuva ihluə mətəkeikei kəm in məmə otuvən imə.

²⁹ Mətəu tənı=pən kəm rəhan tatə məmə, ‘Afu-to. Kəmətəuatig nu tēpət rəkis, kəni iatol uək u ikinu təhmen=pən əmə məmə rəham kəti ioluək, kəni məsəhtian nəuiam. ?Mətəu təhro, tatə? Nəməsəfaiən nati əkəku kəti kəm iəu təhmen=pən e nəni, məmə iəkol nauənian lan itimah iəu min nəuvein.

³⁰ Mətəu nətım əha iətəm təmərəkın rəfin rəham min natimnati o nətəouiən nıpətan min lan rəha suaru, mətəu nian tınıtəlig=pa lahuənu, kəni nəkauit moh pılik u tasisi-asisi matol lafet lan rəhan.’

³¹ “Mətəu rəhan tatə tənı=pən məmə, ‘Nətık. Nian rəfin kilau min ik kətəuatig, kəni natimnati rəfin rəhak in rəham.

³² Mətəu təhruahru əmə məmə okol lafet u motəgıən, mətəu-inu piam u təhmen=pən əmə məmə təmimıs rəkis, mətəu ræueiu in tinəmiəgəh min. In təmıkə, mətəu ræueiu kınoteh min.’ ”

16

Nəghatıən rəha iətəmi asoli iətəm tatol nolıən ekəu-ekəu

¹ Kəni İesu təmənı kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Suah kəti rəhan nautə tēpət, kəni in təmos suah kəti tuva in iətəmi asoli rəha noluək min. Kəni rəhan min nəuvein noluək min kəməhuva motənı=pən nərahian rəha iətəmi asoli əha kəm iərmənig, motənı məmə, ‘Ei, suah kəha tətərəkın rəham natimnati.’

² Kəni təmauın e suah kəha məmə tuva təghati kəm in məmə, ‘?Ei, nəghatıən nak u iətətəu kətəni lam? İəkolkeikei məmə nəkos rəfin nəghatıən min rəha uək rəham muva, mətəu ræueiu əha iəkahlı pətıgəm ik e uək.’

³ “Kəni iətəmi asoli əha təmuvən nıkin təhti məmə, ‘Kəsi. Rəhak iərmənig tənı məmə otəraki lak e rəhak uək əha ræueiu. ?Kəni oiəkəhro əha ræueiu? İəu iəsəhmenian məmə o iəkuvən mətu nıftənı o nosian məni, kəni iəu iəkisiyai neasiəian o məni.

⁴ !Əuəh! Ræueiu əha inəhrun nati oiəköl pəh nətəmimi okotol iəu iəkuvən imalah ikın kəni ko moteh vivi iəu nəmə rəhak iərmənig otəraki lak e rəhak uək.’

⁵ “Kəni ko in təmauın rəfin e nətəmimi nətəmi kəmos məni o iərmənig kəhuva kətıəh kətıəh. Kəni in təmənı=pən kəm iətəm təmaupən muva məmə, ‘?Ik nəmos nak?’

⁶ Kəni suah kəha təni məmə, ‘Iəmos dirəm rəha oiel rəha nauəhian ilah uan-hanrit.’* Kəni iətəmimi asoli təməni=pən kəm in məmə, ‘Inu mə nauəuə rəha kauin rəham. Əharəg uəhai, kəni mətei fifti dirəm əmə e rəham nauəuə.’

⁷ “Kəni ko məni=pən kəm suah kəti mən məmə, ‘?Ik nəmos nak?’ Mətəu in təni məmə, ‘Iəmos uan tausin pak wit.’ Kəni iətəmi asoli təni məmə, ‘Os nauəuə rəha kauin rəham, kəni mətei=pən əmə eit-hanrit pak wit.’

⁸ “Kəni ko, iərmənig rəha iətəmi asoli əha iətəm in təmol tərāh lan, təməni-vivi in o rəhan neuəian məmə in oteh vivi aru in.

“Nati u tətəgətun məmə nətəmimi rəha niftəni, ilah kotəhrun vivi noliən mən rəha niftəni nian ilah kəutəghati kəm lah mən, tapirəkis nətəmimi rəha nəhagəhagian.†

⁹ “Kəni iətəni kəm təmah məmə, onəkotasiru vivi e nətəmimi e məni rəha niftəni məmə ilah okəhuva rəhatəmah niəli mən. Kəni nian məni rəha niftəni u otikə, kəni Uhgın otos itəmah muvən əpəha e negəu e neai iətəm ko təsikəian.

¹⁰ “Nəmə suah kəti in tətəsəl vivi o nati əkəku kəti, kəni in otəhrun nəsalian o nati asoli. Kəni nəmə suah kəti in tatol noliən tərāh e nati əkəku kəti, kəni in otol noliən tərāh e nati asoli.

¹¹ ?Kəni tol lanəha, nəmə itəmah nəsotəsəl vivian o məni rəha niftəni u, kəni pəh otegəhan e təmah məmə nəkotos nati iətəm təuvir pəhriən, u natimnati rəha Uhgın?

¹² Kəni nəmə itəmah nəsotəsəl vivian e natimnati rəha suah kəti mən, kəni niki təmah təsəhtian məmə okəfinə mən kəm təmah məmə rəhatəmah əhruahru natimnati mətəu-inu, kateruh məmə ko nəsotəsəl vivian mən natimnati mən əha.

¹³ “Ko iətəmimi kəti təsuvaian məmə in ioluək rəha iətəmi asoli mil keiu. Nəmə tol lanəha, in otolkeikei kəti matol nəuiian, kəni məməki e kəti kəni məsolian nəuiian. Kəni ko nəsolian ioluək rəha Uhgın mine məni e nian kətiəh.”

¹⁴ Farəsi mən kotolkeikei pik məni, kəni nian kəmotətəu nəghatian mən u, kəni kəmotələh əuvsan e Iesu.

¹⁵ Mətəu in təməni kəm lah məmə, “Itəmah nautol noliən mən məmə nətəmimi kotəni məmə itəmah nəkotəhruahru. Mətəu Uhgın təhrun nikitəmah məmə nəkotərah. Iətəni lanu mətəu-inu nati nak u nətəmimi kəutos məmə in nati agin, mətəu e nəhmti Uhgın in nati əpnəpin əmə.”

¹⁶ Kəni in tətətəkeikei mətəni məmə, “Kəmətəni pətigəm Lou mine nəghatian rəha iəni mən rəha Uhgın mətəuarus=pa Jon Bəptais, kəni ko uərisig lan, kətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Narmənigian Rəha Uhgın, kəni nətəmimi rəfin kəutalkut pik məmə okəhuvən motatig lan.

¹⁷ Mətəu kəsənian məmə uək rəha Lou mine nəsanəniən rəhan, təmol naunun. Nəghatian rəfin rəhan kəutatig, iətəm tēpət mən mətəuarus=pən iətəm təkəku agin. Lou otətatig mapirəkis neai mine niftəni.

¹⁸ “Kəni təhmen=pən əmə lanəha: nəmə iətəmi kəti tatol tifos mətəpəh rəhan pətan, kəni matit pətan pişin kəti mən mətəuatig, in tatol təfagə tərāh. Kəni nəmə iətəmi kəti tatit pətan kəti iətəm rəhan iərman təməpəh kəni ilau mətəuatig, in tatol təfagə tərāh mətəu-inu in tətəkləh e pətan rəha iətəmi pişin kəti.”

Nəghatian rəha Lasiris mine iətəmi kəti rəhan nautə tēpət

¹⁹ Kəni Iesu təməni məmə, “Iətəmi kəti rəhan nautə tēpət, kəni in tatuvən e napən təuvir kəməh e al u nəugi naris in nəhmtin tiəkis, kəni nian rəfin in tatun əmə nauəniən təuvir mən.

²⁰ Kəni ianrah kəti, nərgin u Lasiris, nīməgim təmol rəfin nipətin mən. Kəni kəmələs kan əpəha e namtəhluə rəha suah u.

* **16:6** Dirəm e oiel kətiəh təhmen e tate o fote litə. † **16:8** Nipəti nəghatian rəha Iesu məmə nətəmimi rəha nəhagəhagian kəsotolian natimnati iətəm Uhgın in tolkeikei məmə otəhtul aupən e rəhalah nəmiəgəhian. Nikilah təsəhti pikian natəligian rəha Uhgın. **16:10** Luk 19:17-26 **16:13** Mat 6:24 **16:15** Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16** Mat 11:12-13 **16:17** Mat 5:18 **16:18** Mat 19:1-12; Mak 10:1-12

²¹ In tolkeikei pik mämə otatun nipispisi nauəniən min u kəutəmei e tepil rəha iətəmi asoli əha. Kəni nati tərəh min kəti, kuri min kəutəhuva məutəpah-əpah nıməgim min rəhan.

²² “Kəni ianrah əha təmimis, kəni nagelo min kəmos in məhuvən əpəha e nikali Epraham, ima nəuviriən ikin. Kəni iətəmi u rəhan nautə tepət, in min təmimis kəni kitənim.

²³ Kəni in təmuvən əpəha e nigəm asoli, kəni tətətəu naməhiən asoli, kəni nian təməsəlpəri, mafu Epraham əpəha isəu. Kəni Lasiris əpəha e nikalin.

²⁴ Kəni təmauin əfəməh mämə, ‘!Əui, Tatə Epraham! Asiru lak. Əni=pən kəm Lasiris mämə otəfən nəuan nəhlmin e nəhu kəni mos muva mek namik lan mämə otətəpu, mətəu iətətəu nahməiən asoli e nigəm u ikinu rəueiu.’

²⁵ “Mətəu Epraham təni mämə, ‘Nətik, nikim təhti-to rəham nəmiəgəhiən aupən. Ik nəmatos natimnati təuvir min rəham tepət, mətəu Lasiris təmatətəu nahməiən tepət e nipətin. Mətəu rəueiu əha, in tətətəu təuvir u ikinu, kəni ik nətətəu nahməiən tepət e nipətim.

²⁶ Kəni nati kəti min. E nəlugin e tah, nimil asoli tətəuəri itah, ik ko, kəni itimah u. Nəmə itimah kəti tolkeikei mämə otuvnə meh ik, mətəu ko təsuvəniən. Kəni nəmə itəmah kəti tolkeikei mämə otuva meh itimah mətəu ko təsuvaiən.’

²⁷ “Kəni iətəm rəhan nautə tepət təməni mämə, ‘Tatə. Əui, kəsi. Ahli=pən Lasiris tuvən e nımə rəha tatə rəhak,

²⁸ mətəu-inu piak faif əha ikin. Təuvir mämə in otuvən məghati mem əskasik ilah mämə okotətəu ilah mämə okəsəhuvaian u ikinu iətəm iətətəu nahməiən asoli agin ikin,’

²⁹ “Mətəu Epraham təni mämə, ‘Kəpə. Nəghatiən rəha Mosis mine iəni min rəha Uhgın tətətig. Pəh piəm min okotətəu nəghatiən min əha.’

³⁰ “Kəni iətəmi rəhan nautə tepət təməni mämə, ‘Kəpə, Tatə Epraham. Təsəhmenian. Mətəu nəmə iətəmi kəti otəmiəgəh min e nimisiən otuvən məghati kəm lah, kəni nipəhriənian, ilah okotəuhlin rəhalah nətəligiən kəni motəpəh təfagə tərəh min rəhalah.’

³¹ “Kəni Epraham təni mämə, ‘Nəmə kəsotətəligiən e nəghatiən rəha Mosis mine iəni min rəha Uhgın, kəni nati əpnəpin nəmə iətəmi kəti təmiəgəh pau e nimisiən kəni muvən məghati kəm lah, mətəu ko kəsotəniən nipəhriənian lan.’ ”

17

Əutətəu itəmah

(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

¹ Kəni Iesu təməni kəm rəhan min nətəmimi mämə, “Pəhriən, natimnati min u kau-tiuvi=pən iətəmi tətəmei=pən e təfagə tərəh, okəhuva. !Mətəu nərahian asoli o iətəmi əha u tətəfən-əfən kəm nətəmimi, uə in suaru rəha nəfən-əfəniən!

² Mətəu nəmə iətəmi kəti tiuvi=pən rəhak kəti iətəmimi u təhmen e suakəku, mämə otol təfagə tərəh, kəni suah kəha, Uhgın otol nalpiniən asoli kəm in. Kəni nalpiniən əha otəskasik tapirəkis nəmə kətu=pən kəpiel kəti e nentəui, kəni kəraki=pən əpəha itəhi lokamnim.

³ Kəni tol lanəha, əutətəu maüteruh vi rəhatəmah nəmiəgəhiən.

“Nəmə piəm tatol təfagə tərəh kəm ik, kəni əni=pən rəhan noliən tərəh e nəhmtin, kəni nəmə tətəuhlin rəhan nətəligiən, kəni alu e rəhan noliən tərəh məsosian tatig e nikim.

⁴ Kəni nati əpnəpin nəmə in tatol təfagə tərəh lam mau səpin e nian kətiəh, kəni muva mau səpin, kəni məni=pən kəm ik mämə, ‘Kəsi, iəmol təfagə tərəh lam. İatitəlig e nətəligiən rəhak kəni mətəpəh təfagə tərəh,’ kəni ik onəkəkeikei məsalpiniən malu e rəhan noliən rah min, kəni məsosian tatig e nikim.”*

17:3 Mat 18:15 * **17:4** Nipəti nəghatiən əha təsəniən mämə kitah okotalu e təfagə tərəh rəha iətəmi kəti mau səpin əmə, mətəu okotəkeikei motalu lanu naunun tikə.

⁵ Kəni aposil min kəmotətapuəh o iərməniḡ məmə, “Ol rəhatimah nəhatətəiən təskasik təhmin.”

⁶ Kəni Iərməniḡ təməni məmə, “Nati əpnapin nəmə rəhatəmah nəhatətəiən natiəkəku agin pau təhmen e nipispisi nipəkil, kəni nəkotəhrun nəniən kəm niḡi u nokin təfəməh məmə, ‘Euvi aru ik, kəni muvən miuvig=pən itəhi,’ kəni niḡi u otol nəuiatəmah.†

⁷ “Otəni-to. ?Nəmə iətəmi kəti rəhan ioluək tətəsum, uə in tateh rəhan min sipsip min, nian in tuva lahuənu, nikitəmah təhti məmə, iətəmi asoli otəni=pən kəm in məmə, ‘Ei! Va uəhai məharəḡ mun nauəniən əha?’ !Kəpə!

⁸ In otəni=pən kəm rəhan ioluək məmə, ‘Uvən mol nəḡək nauəniən, kəni ko muvən muvən e rəham napən təuvir, kəni məfa nəḡək nauəniən mine nimək nəmnimiən. Nian nəkol rəfin rəham uək, ko nəkəhrun nuniən nauəniən kəni mine nəmnimiən.’

⁹ ?Kəni nikitəmah təhti məmə iətəmi asoli, in otəni-vivi rəhan ioluək o uək asoli rəhan iətəm in otəkeikei mol? !Kəpə!

¹⁰ Kəni itəmah ko, nəkotəhmen əmə e noluək min rəha Uḡin. Nian nəmotol rəkis natimnati rəfin iətəm Uḡin təməni məmə onəkotəkeikei motol, onəkotəni məmə, ‘Itimah noluək min əmə. Noliən rəhatəmah təsəhmeniən o nəni-viviən. Itimah iəmotol əmə uək u itimah oiəkotəkeikei mautol.’”

Iesu təmol vivi nətəmi ten iətəm leprosi təmol ilah

¹¹ Nian Iesu təmətəliuək matuvən Jerusiləm, in təmətəliuək matuvən=pən e nəluḡi nitəni mil u Səmeriə mine Kaləli.

¹² Kəni nian in təmiet=pən lahuənu kəti, nətəmimi ten iətəm nimisiən u leprosi təmol ilah kəməhuva motəhtul isəu nəuvetin,

¹³ kəni motəuvin lan məmə, “!Iesu, Iətəmi asoli, asiru e timah!”

¹⁴ Kəni nian in təmeh ilah, təni məmə, “Onəkəhuvən o pris məmə in oteh nipətətimah.”‡ Kəni nian ilah kəmautəliuək əhanəh e suaru, kəni motəuvir, nimisiən təmikə.

¹⁵ Kəni ilah kəti təmeruh məmə leprosi rəhan tinikə, kəni in təməlali mətəlig=pən o Iesu, mətəni əfəməh məmə, “!Iətəni-vivi Uḡin! !Iətəni-vivi Uḡin!”

¹⁶ Kəni in təmeiuaieu e nəhlki Iesu misin nəulin nipənəḡin tatek niftəni, kəni mətəni kəm Iesu məmə nikin tətəḡiən məmə in təmol vivi rəhan nimisiən. Kəni suah u in iətəm Səmeriə.

¹⁷ Kəni Iesu təməni məmə, “?Iəmol vivi nətəmi ten kəni mos rəkis rəhalah nimisiən, uə kəpə? ?Mətəu nain min, ilah iə?”

¹⁸ ?Suah u in iapispis əmə, mətəu in pisin əmə təmītəlig=pa mətəni-vivi Uḡin?”

¹⁹ Kəni Iesu təməni kəm suah u məmə, “Əhtul maliuək matuvən. Rəham nəhatətəiən təmol vivi ik.”

Nuvaian rəha

Narməniḡiən Rəha Uḡin

(Mat 24:23-28,36-41)

²⁰ Nian kəti, Farəsi min kəmotətapuəh o Iesu məmə, “?Onəḡin Narməniḡiən Rəha Uḡin otuva?” Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Narməniḡiən Rəha Uḡin otəsuvaiən məmə nətəmimi okoteruh e nəhmti lah.

²¹ Kəni iətəmimi tikə mə otəni məmə, ‘Əsal=pa meh, in uəha,’ uə ‘!Əsal=pən meh, in əpəha!’ mətəu-inu Narməniḡiən Rəha Uḡin tinuva rəkis mətətiḡ e nikitəmah.”

²² Kəni Iesu təni kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Nian min kəutəhuva iətəm itəmah onəkotolkeikei məmə onəkoteh nian min rəha Nəti Iətəmimi, mətəu ko nəsotəhiən.

† 17:6 E nəḡatiən əhruahru rəha Iesu, in tətəḡhati e nikiti mastət u in natiəkəku agin, mine niḡi kəti nəukətin təmeviə agin, nəḡin u fik-malperi. 17:6 Mat 17:20; 21:21 17:13 Lev 13:45-46 ‡ 17:14 Nian nimisiən leprosi təmol suah kəti, Lou tətəni məmə in tamikmik. Nian nimisiən təmikə, in otəkeikei muvən meruh pris kəti məmə in otəni pətiḡəm kəm nətəmimi rəfin məmə nimisiən təmikə mine namikmikian təmikə. Nian Iesu təməni kəm lah məmə okəhuvən moteruh pris kəti, in təhmen məmə in təməni məmə in otol vivi ilah. 17:14 Lev 14:2-3; Mat 8:3-4

²³ Kəni nətəmimi okotəni kəm təmah məmə, ‘!Əsal=pa, in uəha!’ uə ‘!Əsal=pən, in əpəha!’ Mətəu onəsəhuvəniən motohtəu=pən ilah,

²⁴ mətəu-inu e nian iəu Nəti İtəmimi oiəkuva lan, in otəhmen e noraipiən iətəm tətoraip kəni mətasiəgəpən neai e nıkalın kəti mətəuarus=pən nıkalın kəti mın, kəni nətəmimi rəfin okoteruh motəhrun.

²⁵ Mətəu aupən, iəu iəkəkeikei mətəu naməhiən tətət, kəni nətəmi kəutatig rəueiu, ilah okotəuhlin nəmtahlah mətəpəh iəu.

²⁶ “E nian iəu, Nəti İtəmimi, iəkuva lan, otəhmen=pən əmə e nian rəha Noa aupən, iətəm nətəmimi kəmotol natimnati mın məsotəhruniən məmə Uhgın otol nati kəti lan məsotol əpenə-penəiən.

²⁷ E nian əha, nətəmimi kəməutauən, məutəmnim, mautol marit, inəha natimnati mın rəfin kəmautol e nəmiəgəhiən rəhalah, motətəuarus=pa nian iətəm Noa tınuvən e nıpəgnəua negəu asoli rəhan. Kəni nuhuən təməfuv naruəh asoli təmuva kəni maiu melərmin rəfin nətəmimi iətəm kəməsəhuvəniən e negəu.

²⁸ “In təhmen=pən əmə e nian rəha suah kəha Lot. Nətəmimi kəmotauən, məutəmnim, məutos nəhmti natimnati mın, məutasum, mautuyləkin nimə mın, inəha natimnati rəfin kəmautol e nəmiəgəhiən rəhalah.

²⁹ Mətəu e nian iətəm Lot təmiet lan e taun əha Sotəm, kəni nigəm mine kəpiel mın kəmoəuə mautsıpəri e neai motəhamu ilah rəfin əpəha e taun.

³⁰ “Kəni otəhmen əmə e nian iəu Nəti İtəmimi oiəkuva mın lan kəni, Uhgın otol əpu iəu kəm nətəmimi.

³¹ E nian əha, nəmə suah kəti tətəharəg ihluə e rəhan nimə, pəh in tagım məsuvən mınıən imə məmə in otos rəhan natimnati, kəni nəmə suah kəti in əpəha e nasumiən, pəh in otagım məsuva mınıən lahuənu.

³² !Onəsotaluiən e pətəuəhli rəha Lot!

³³ In təmolkeikei məmə otaskəlım rəhan nəmiəgəhiən e nəhue nıftəni u məsıtəupaıən iəu, in otəsosiən nəmiəgəhiən itulın. Mətəu iətəmimi u tətəpəh natimnati rəha nəmiəgəhiən e nəhue nıftəni u, kəni mətətəu=pa iəu, in otos nəmiəgəhiən itulın.

³⁴ İtəni kəm təmah məmə, e nian əha lapın, iətəmimi keiu okətuapılı e pet kətiəh, kəni okos rəkis kəti, kəpəh kəti.

³⁵⁻³⁶ Pətan keiu kətuəharəg pəti matuol nauəniən, kəni okos kətiəh, kəpəh kəti.”§

³⁷ Kəni rəhan noluək mın kəmotəni=pən kəm in məmə, “?İərməniğ, onəkuva iə?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Onəkotəhrun əmə. Təhmen e nian nati miəgəh kəti təmimis mətəməhli, kəni kuveria mın koteiuaiu mauton pəti.”*

18

Nəghatiən əuhlin

rəha pətəlimis kəti

iətəm tətəsək o nasiruiən

¹ Kəni İesu təməni nəghatiən əuhlin kəm lah mətəgətun ilah lan məmə okotəkeikei məutəfaki nian rəfin məsotəpəhiən, məsotoliən məmə nıkilah otəsəmeiən.

² In təməni məmə, “Lahuənu kəti, iəni kəti əha ikin rəha nələhuiən nəghatiən mın. Kəni təsisiəiən Uhgın, kəni təsisiəi mınıən nətəmimi.

³ Kəni e lahuənu əha, pətəlimis kəti əha ikin, kəni nian rəfin tətəva materuh iəni u mətəni=pən kəm in məmə, ‘Əui. Kəsi, onəkəsiru lak məghati o nələhu əhruahruıən nərahıən rəha tıkimır rəhak tatol kəm iəu.’

17:23 Mak 13:21; Luk 21:8 **17:28** Jen 18:20; 19:25 **17:31** Mat 24:17-18 **17:32** Jen 19:26 **17:33** Luk 9:24

§ **17:35-36** E kəpi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris aupən, kəmilpın nəghatiən mın u rəha fes 36: İtəmi keiu okətuasum, kəni okos rəkis kəti, kəpəh kəti. * **17:37** Nıpəti nəghatiən u məmə, e nian İesu

in otuva lan, nətəmimi rəfin okoteruh. **18:1** Kol 4:2; 1Təs 5:17

⁴ Mətəu iəni u in təməsuvəniən, kəni mos nian əfəməh məmə otagət mol vi nərahian əha rəha pətəlimis. Mətəu pətan əha təmətətapuəh o suah kəha nian rəfin matuvən matuvən, kəni iəni nikin təni məmə, ‘Nati əpnəpən iəsisiaian Uhgın, kəni məsisiai minian nətəmimi, ⁵ mətəu pətan əha tətəni mətəni nati kətiəh minatol mirə iəu o rəhan nəghatian, matol matol. Pəh iəkəkei muvən məni-vivi rəhan nərahian kəni mələhu nəuvirian. Nəmə iəkəpəh, kəni in otətuvə ohniəu matol matol rəueiu kəni iəkəpəou lan.’ ”

⁶ Kəni nian İərməniğ təməni rəkis nəghatian əuhlin əha, kəni məni məmə, “Otətəlig-to e nəghatian rəha iəni əpəha iətəm in tərəh təhmın.

⁷ ?Mətəu təhro e Uhgın? In təmitəpən rəhan mın nətəmimi, kəni ilah kəutasək=pən kəm in nian rəfin e nərauiə mine lapın mın rəfin. ?Kəni nikitəmah təhti məmə in otəni=pən kəm lah məmə, ‘Pəh pəpim?’ Kəpə. ?Kəni nikitəmah təhti məmə in ko təsasiruiən uəhai əmə e rəhan mın? Kəpə.

⁸ İətəni=pinə kəm təmah məmə nıpəhrrian, in otasiru uəhai əmə e rəhan mın, kəni mol vivi rəhalah nərahian. ?Mətəu nian iəu Nəti İətəmimi oiəkətəlig=pa mın lan e niftəni, oiəkəh nətəmimi nəuvein nətəm kəutəhatətə e Uhgın, uə kəpə?”

Nəghatian əuhlin

rəha Farəsi mine

iətəm tatos məni rəha takis

⁹ Kəni İesu təməni nəghatian əuhlin kəti kəm nətəmimi nəuvein nətəm nıkilah təhti məmə ilah kotəhruahru motapirəkis nətəmimi rəfin, kəni motəsəl iahu e lah.

¹⁰ In təməni məmə, “Suah mil keiu kəmian əpəha e Nımə Rəha Uhgın məmə kuəfaki. Kəti, in Farəsi, kəni kəti in iətəmi tatos məni rəha takis.

¹¹ Kəni Farəsi təməhtul məmə tətəfaki, kəni in mətəni aru əmə in, mətəni məmə, ‘Uhgın, iətəni-vivi ik mətəu-inu nəmol məmə iəköl iətəpəsin lak, mə inəha nətəmimi kətolkeikey pık məni kəni məuteiuə məmə kotakləh lan, kəni məutol tərəh, kəni məutakləh e pətan rəha iətəpəsin. Mətəu iəu iəsoliən kəmə ilah. Kəni iəu mın iəsoliən kəmə suah kəha iətəm tatos məni rəha takis.

¹² Nian keiu e nəfakian kətiəh, iətətuakəm mətəpəh nauəniən mətəfaki kəm ik. Kəni nəmə iəkös natimnati ten, iətös rəkis kətiəh mətəfinə kəm ik.’

¹³ “Mətəu suah kəha, iətəmi tatos məni rəha takis, in təməhtul=pən isəu, kəni mətəulis məsəsəl pəriən e nəgəu e nəai kəni məfaki. Kəni nikin tıtəğit mətəsək mətəhti mankilahan mətəni məmə, ‘Uhgın, iəu iətəmi tərəh. !Nıkim teiuaiu ohniəu!’ ”

¹⁴ Kəni İesu təni məmə, “İətəni kəm təmah. Nian suah mil u okiatəlig=pən lahuənu, iətəmi rəha takis, in otəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu Farəsi, in təsoliən lanəha, mətəu-inu iətəmi tətəfəri aru in, Uhgın otosiahu, mətəu iətəmi tatosiahu aru in, Uhgın otəfəri.”

Kəlkələh mın kəməhuva o İesu

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Kəni nətəmimi nəuvein kəmos rəhalah mın iəpəou mətəmətiğ mın məhuva kəm İesu məmə in otələhu=pən nəhlmin e lah kəni məfaki o lah. Mətəu nian rəhan mın nətəmimi kəmotəh ilah, kəni motəniəhu ilah.

¹⁶ Mətəu İesu təmauin e iəpəou mın əha mə okəhuva ohni, kəni məni=pən kəm rəhan mın natətəlig məmə, “Sotəniəhuiən iəpəou mın məmə okəsəhuvaian ohniəu, pəh ilah okəhuva ohniəu, mətəu-inu Nərməniğiən Rəha Uhgın in rəha nətəmimi mın u kotəhmen e iəpəou mın u.

¹⁷ İətəni pəhrrian kəm təmah məmə, nəmə iətəmi kəti təsolkeikeyən məmə oteiuaiu məhmen e kəlkələh mın u kəti mupəh Uhgın tərməniğ lan, ko in təsatig əhgəliən Nərməniğiən Rəha Uhgın.”

Suah kəti rəhan nautə tēpət

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Kəni iətəmi asoli kəti təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətuŋ, ik iətəmi təuvir. ? Oiəkəhro mos nəmiəgəhiən itulin?”

¹⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “?Təhro nətauin lak məmə iəu iətəmi təuvir? Suah kəti tikə in iətəmi təuvir, mətəu Uhgīn əmə in təuvir.

²⁰ Ik nəkəhrun nəghatiən mīn e Lou rəha Uhgīn tətəni məmə, ‘Sakləhiən e pətan rəha iətəpisiŋ, məsohamuiən iətəmimi, məsakləhiən e natimnati, məseiuaēiən e kot, mīsiai rəham tatə mīne məmə.’ ”

²¹ Kəni suah u təməni məmə, “Natimnati mīn rəfin u, iəmol rəfin ilah, nian iəmətəkəku mətəuarus=pa u rəueiu.”

²² Nian Iesu təmətəu nəghatiən əha, kəni təni=pən kəm in məmə, “Nati kəti mīn əmə əha ikin onəkol. Uvən mol nətəmimi kotos nəhmti rəham nautə rəfin agin, kəni məfən məni lan kəm nanrah mīn. Kəni ik onəkos nəuviriən tepət əpəha e negəu e neai. Kəni muva muərisig lak, mol məmə rəhak iətəmimi.”

²³ Mətəu nian təmətəu nəghatiən mīn əha, nikin təməpəou mətəu inko rəhan nautə tepət.

²⁴ Kəni nian Iesu təməsəl=pən meruh məmə nikin nəpəou, kəni təni məmə, “!Ei, tiəkis agin o iətəmi rəhan nautə tepət məmə in otuva matig ahgəl e Narməniğiən Rəha Uhgīn!

²⁵ Tiəkis məmə kau otuvən=pən e nīpəg nitil, mətəu tiəkis pik məmə iətəmi rəhan nautə tepət otuva matig ahgəl e Narməniğiən Rəha Uhgīn.”*

²⁶ Kəni nətəmimi u kəutətəu nəghatiən əha kəmotəni məmə, “?Nəmə tiəkis o iətəmi rəhan nautə tepət, kəni pəh əha in təhmen məmə otos nəmiəgəhiən əha?”

²⁷ Mətəu in təməni məmə, “Nati nak u tiəkis pik agin, mə ko nətəmimi kəsotoliən, mətəu Uhgīn in təhrun nolien.”

²⁸ Kəni Pitə təməni=pən kəm in məmə, “?Mətəu təhro e timah? Iəmotəpəh rəfin rəhatimah natimnati kəni məhuva məmə iəkəhuərisig lam.”

²⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, iətəmi təməpəh rəhan nimə, uə rəhan pətan, uə pian mīn, uə rəhan tatə mīne məmə, uə rəhan kəlkələh mīn mətəu-inu in tatitəu=pən Narməniğiən Rəha Uhgīn,

³⁰ kəni e nəhue niftəni u, in otos natimnati tepət tapirəkis ilah mīn u təməpəh ilah, kəni uərisig, in otos mīn nəmiəgəhiən itulin.”

*Iesu təməni pətiğəm
rəhan nimisiən*

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan tueləf natətəlig mīn məmə okohiet e nimənin nətəmimi məhuva kətiəh motuhapumīn ilah mīn, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Otətəlig-to. Rəueiu kəhuvən əpəha ilis Jerusiləm, kəni natimnati mīn iətəm iəni mīn rəha Uhgīn aupən kəmotəni lak, Nəti Iətəmimi, e nauəuə mīn rəhalah, ilah okəhuva motol nīpəhriəniən.

³² Nətəmimi okotegəhan=pən lak e nəhlmi Nanihluə mīn, kəni nətəmimi okotəghati motaləh əuvsan lak, motol=pən əmə iəu, motagəh əpis nəhmtək,

³³ kəni okalis iəu, kəni kohamu iəu. Mətəu e nian tatol kisil lan, oiəkəmiəgəh mīn.”

³⁴ Mətəu kəsotəhruniən rəhan nəghatiən mīn. In təhmen=pən e nəghatiən iətəm nīpətīn tətəhluəig, kəni kəsotəhruniən nīpəti nəghatiən mīn əha.

Iesu təmol vi iətəmi kəti nəhmtin tərah

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Nian Iesu təmuva iuəkīr o taun əha Jeriko, suah kəti in tətəharəg e nīkali suaru nəhmtin tərah. Nian rəfin in tətəsiə e məni o nətəmimi.

18:18 Luk 10:25 **18:20** Eks 20:12; Dut 5:16-20 * **18:25** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Tiəkis o kaməl otuvən=pən e nīpəg nitil.” Kaməl in nati miəgəh asoli kəti tapirəkis kau. **18:31** Luk 24:44 **18:32** Luk 9:22,44
18:34 Mak 9:32

³⁶ Kəni nian iətəmi əha nəhmtin tərəh tətətu məmə nətəmimi tətət kəutaliuək e suaru, kəni in tətətuəh məmə, “?Nati nak əha katol?”

³⁷ Nətəmimi kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iesu əpəha, iətəm Nasərit, tətaliuək e suaru.”

³⁸ Kəni təmagət əfəməh məmə, “!Iesu! !Mipi kig Tefit! !Asiru lak!”

³⁹ Kəni nətəmimi mīn u kəutaliuək məutaupən e Iesu, kəmotagət lan, motəni məmə, “!Sagətian!” Mətəu in təmagət əfəməh təhmīn məmə, “!Mipi kig Tefit! !Asəkəhruin iəu masiru lak!”

⁴⁰ Kəni Iesu təməhtul təməni=pən kəm lah məmə okotit məhuva. Kəni nian kəmotit məhuva iuəkīr, Iesu tətətuəh ohni məmə,

⁴¹ “?Nəkölkeikei məmə iəkol nak kəm ik?” Kəni in təməni məmə, “!Ərmənīg, iəkolkeikei məmə oiəkair meruh nati.”

⁴² Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Air meruh nati. Rəham nəhatətəian tīnol vivi ik.”

⁴³ Əmeiko rəueiu aɡin mīn, təmair mīnateh nati, kəni mīnatuərisig e Iesu, mətəni-vivi Uhgīn. Kəni nian nətəmimi rəfin kəmoteruh nati əha, ilah kəmətəni-vivi Uhgīn.

19

Iesu mīne Sakiəs

¹ Kəni Iesu təmaliuək muvən imə e taun u Jeriko matuvən məmə otiet=pən e nīkalin nəuətīn mīn kəti.

² Kəni e taun əha, suah kəti əha ikīn, nərgin u Sakiəs. In iətəmi asoli kəti rəha nətəm kautos məni rəha takis, kəni in rəhan nautə tətət.

³ Kəni in tolkeikei məmə oteh-to məmə Iesu in pəh, mətəu təruru neruhian mətəu in təkūəkīr, nətəmimi kəutəhtul pəsīg lan.

⁴ Kəni in təmāiu aupən muvən məri e nīgi kəti, nərgin u sikəmo, məmə otəhrun neruhian Iesu nian in otuva=pa in ikīn.

⁵ Kəni nian Iesu təmuva əhruahru əha ikīn, təməsəl-pəri meruh, kəni məni=pən kəm in məmə, “Sakiəs. Eiuaiu uəhai, mətəu rəueiu ko iəkəkeikei muvən mauən əpəha e rəham nīmə.”

⁶ Kəni Sakiəs təmeiuaiu uəhai əmə, kəni mit Iesu mian əpəha iman ikīn imə, kəni nīkin təmagian.

⁷ Mətəu nian nətəmimi kəmoteruh natimnati mīn əha, kəni kəutasiuən kəm lah mīn o nolian əha mətəni nīkali Iesu məmə, “Suah əha tatuvən e nīmə rəha iol təfagə tərəh.”

⁸ Kəni nian kīnəhuvən rəkis e nīpəgnəua nīmə rəha Sakiəs, in təhtul məni kəm !ərmənīg məmə, “!ərmənīg, ətəlig-to. Oiəkəuəri rəhak natimnati mol nəhmtin keiu, kəti rəhak, kəni kəti iəkəfən kəm nanrah mīn. Kəni natimnati iətəm iəmakləh lan o suah kəti, oiəkəlpīn mau kuvət.”

⁹ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəueiu Uhgīn tīnosmiəgəh ik mīne rəham mīn, mətəu-inu ik mīn, nəməhatətə e Uhgīn, kəni ik nəuaniləuis pəhriən kəti rəha Epraham.

¹⁰ Kəni iəu, Nəti Iətəmimi, iəmuva məmə iəkəsəl e nətəmimi iətəm kəmotəluəi, kəni mosmiəgəh ilah.”

Nəghatian əuhlin

rəha nətəmimi nətəm kəmos məni rəha !ərmənīg rəhalah

¹¹ Nian nətəmimi kəmətətəlig e Iesu, in tətətəkeikei mətəni nəghatian əuhlin kəm lah mətəu-inu in tīnuva iuəkīr o Jerusiləm, kəni nīkilah təhti məmə Nərmənīgian Rəha Uhgīn otəsuvəhian əha rəueiu tuva.

¹² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “!ərmənīg kəti tolkeikei məmə in otuvən isəu meruh kig asoli aɡin məmə kig asoli otəfəri in mol kig lan əpəha iman ikīn, kəni in otəpanitəlig=pa mīn.

13 Kəni in təmauın e rəhan noluək mın ten, kəni məuəri məni asoli kətiəh kətiəh e lah.* Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, 'Itəmah onəkotəkeikei motalkut o məni u o nolian nətın mətəuarus=pən iəu iəkətəlig=pa mın.'

14 "Mətəu nətəm iman ikin kəsotolkeikeiən suah kəha, kəni motahli=pən nətəmimi nəuvein kotos nəghatiən məhuvən kəm kig asoli agın məmə, 'Itimah iəsotolkeikeiən məmə suah u otarmənig e timah.'

15 Mətəu kəmləfəri iərmənig u kol kig lan, kəni in təmītəlig=pa mın. Kəni suah u təmauın e rəhan noluək mın iətəm in təməuəri rəhan məni kəm lah. In tolkeikei məmə otəhrun məmə ilah kəmotətəuarus məni nak nian in təmətatig əpəha isəu.

16 "Kəni iətəm təmaupən muva məni=pən kəm in məmə, 'Iərmənig, nəmələhu=pa məni kətiəh e nəhlmək, kəni iəmətəuarus məni ten mın.'

17 Kəni rəhan iərmənig təməni=pən kəm in məmə, 'Ik ioluək təuvir, nəmol nati iətəm in təuvir. Mətəu-inu nəmol uək təuvir o neruh viviən nati iətəm təkəku, kəni rəueiu əha oiəkəgəhan lam məmə ik onəkarmənig e taun ilah ten.'

18 "Kəni iətəm tətəurisig lan təmuva məni=pən məmə, 'Iərmənig, nəmələhu=pa məni kətiəh e nəhlmək, kəni iəmətəuarus məni faif mın.'

19 Kəni iərmənig təməni=pən kəm in məmə, 'Ik onəkarmənig e taun ilah faif.'

20 "Kəni ioluək kəti mın təmuva məni=pən kəm in məmə, 'Iərmənig, inu rəham məni. Iəməlis-ərain e napən, kəni məhluəig vivi lan.

21 Iəu iəməgin lam mətəu-inu, iəkəhrun məmə ik iətəmi nolian rəham tiəkis. Ik natos natimnati kəsəniəmə məmə rəham, kəni matos nauəniən e nasumiən mın rəha nətəmimi pişin mın.'

22 "Kəni iərmənig təməni=pən kəm in məmə, '!Ik ioluək tərah! E rəham əmə nəghatiən, iətakil ik məmə nəmol tərah agın. Nəmə ik ninəhrun rəkis məmə iəu iətəmi iəkis, kəni iətos natimnati iətəm kəsəniəmə rəhak, kəni matos nauəniən e nasumiən mın rəha nətəmimi pişin mın,

23 kəni təhro nəməsosien rəhak məni muvən məfən e bank, kəni nian iəkətəlig lan, iəkəhrun nosien rəhak məni ilau nətın.'

24 "Kəni təməni=pən kəm rəhan mın nətəmimi məmə, 'Otos rəkis rəhan məni, kəni motəfən kəm suah u rəhan məni ten.'

25 "Kəni ilah kəmotəni məmə, '!Iərmənig, təsəhruahruien mətəu-inu rəhan məni ten rəkis!'

26 "Kəni iərmənig təməni=pən kəm lah məmə, 'Iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tatos nati kəti, kəmanəfən mın nəuvein mın kəm in. Mətəu iətəmi rəhan nati kəti tikə, kəpanos rəkis rəhan natimnati rəfin.

27 Kəni rəueiu, rəhak tikimir mın iətəm kəməsotolkeikeiən iəu məmə iəkuva kig rəhalah, onəkotit ilah məhuva, kəni motuhamu ilah e nəhmtək.' "

Iesu təmuven Jerusiləm

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

28 Kəni nian Iesu təməghati rəkis, kəni in təmalıuək maupən matuvən əpəha ilis Jerusiləm, kəni nətəmimi kəmautuərisig lan.

29 Nian kəməhuva iuəkir o lahuənu mil u keiu, Petfas mine Petəni e Nitəuət Rəha Nigi U Olif, kəni in təməni=pən kəm rəhan mil keiu iətəmimi məmə,

30 "Onəkian əpəha lahuənu ikin kəmotşipən ikin. Ikin əha, onəkueh nətə togki kəti kəsasu əhanəhiən lan. Nəkiatis niləuis lan muasig miəuva u ikinu.

31 Kəni nəmə suah kəti tətəpuəh o təlau məmə, '? Nətiatis togki o nak?' kəni onəkuəni=pən kəm in məmə, 'Iərmənig, in tolkeikei məmə otol nati kəti lan.' "

32 Kəni kəmian mueruh natimnati rəfin tol əmə məmə inu Iesu təməni.

* 19:13 Kəni iərmənig təməfən məni kətiəh kətiəh kəm rəhan ioluək ten, kəni məni kətiəh in təhmen=pən e uan-hanrit-tausin vatu. 19:17 Luk 16:10 19:26 Mat 13:12; Luk 8:18

33 Kəni nian kəmətiatis nəti togki, kəni nətəmimi mīn rəha togki kəmotətapuəh o lau məmə, “!Ei! ?Nətiatis nəti togki o nak?”

34 Kəni ilau kəmuəni=pən məmə, “Kəpə. İərmənig tolkeikei məmə otol nati kəti lan.”

35 Kəni kəmuəsīg miəuva kəm İesu, kəni kəmuəpəg rəhalau kəti napən muəhtərain nəmtah nəti togki lan, kəni muasiru e İesu təri masuə e nəti togki.

36 Nian təmasuə lan mīnatuvən, kəni rəhan mīn nətəmimi kəmotəpən motəpeg rəhalah mīn kəti napən motəpenə e suaru.†

37 Nian İesu tīnatuva iuəkīr o Jerusiləm mətasuə e togki məteiuaiu e Nītəuət Rəha Nigi U Olif, kəni nətəmimi mīn rəfin rəhan nīkilah təmagiən, kəni mīnautəni-vivi Uhgīn məutagət əfəməh o nati apīspīs mīn ilah kəmoteruh in təmatol.

38 Kəni ilah məutəni məmə,

“!İərmənig Uhgīn tətətig ilau kig u iətəm tətuvə e nərgīn!

Pəh nəməlinuian otatig əpəha e negəu e neai, kəni əpəha ilīs ilīs agīn e negəu e neai, okətəfəri nərgi İərmənig Uhgīn!”

39 Kəni Fərəsi mīn nəuvein əha kəutatig əha ikīn kəmotəni=pən kəm in məmə, “İəgətun. Əniəhu rəham mīn nətəmimi məmə okəsotagətiən.”

40 Mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nətəmi mīn u kəsotagətiən, kəni kəpiel əpnəpīn mīn u, ilah okotagət əfəməh.”

İesu təmasək o nətəm Jerusiləm

41 Kəni nian İesu təmuva iuəkīr meruh taun əha Jerusiləm, in təmasək o nətəmimi mīn əha ikīn əha.

42 Kəni in tənī məmə, “Kəsi, iəmolkeikei pik məmə itəmāh mīn nəmotəhrun natimnati mīn iətəm okotəfinə nəməlinuian kəm təmah e nian u rəueiu. Mətəu kəpə. Kəni rəueiu, natimnati mīn əha kəutəhluaig ko nəsoteruhian.

43 Mətəu e nian mīn iətəm otuva o təmah, rəhatəmāh tīkīmīr mīn okəhuva motəhtul tītəlau e təmah, okotel niftəni motətu-pəri motol əpətīn rəhatəmāh taun, kəni mo-təhtipəsīg lan məmə onəsəhietian.

44 Kəni ilah okotərəkin rəfin nimə e taun rəhatəmāh, kəni ko kəpiel kəti mīne rəha nimə mīn otəsəhtulian. Kəni okotohamu itəmāh rəfin itəmāh kəlkələh mīn rəhatəmāh. Natimnati rəfin u otuva mətəu-inu itəmāh nəmoteruh mətəu nəməsotəhrunian nian iətəm Uhgīn təmuva məmə in otosmiəgəh itəmāh lan.”

İesu təməhgi pətīgəm nətəmimi iətəm kautol makit e Nimə Rəha Uhgīn (Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Kəni İesu təmuvən Jerusiləm, kəni muvən e iat rəha Nimə Rəha Uhgīn meruh nətəmimi kautol makit ikīn, kəni mətəhgi pətīgəm ilah.‡

46 Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Kəmətei rəkīs e Nauəuə Rəha Uhgīn məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakian,’ mətəu itəmāh nīnautol tīnuva məmə ‘nimə kəti iətəm nakləh mīn kəutəhluaig ikīn.’”

47 Kəni uərisīg lan, e nian mīn rəfin, İesu təmətəgətun əpəha imə e Nimə Rəha Uhgīn. Kəni pris asoli mīn, mīne nəgətun mīn rəha Lou, mīne nətəmimi asoli mīn rəha nətəm İsrəl, kəməutəsəl e suaru məmə okotuhamu İesu,

48 mətəu kəsotehian suaru kəti mətəu-inu nətəmimi rəfin kotolkeikei pik məmə okotətəu nəghatian mīn rəhan, kəni nəghatian rəhan tətəskəlīm vivi rəhalah nətəligian.

† 19:36 Nian kəmotəpeg rəhalah mīn kəti napən motəpenə e suaru məmə togki otaliuək lan, inu nəmtətiən rəha nīsiəiən rəhalah o İesu. 19:38 Sam 118:26 19:44 Luk 21:6 ‡ 19:45 Afīn-to e tīksinəri “Nimə Rəha Uhgīn” o nəhrunian natimnati nian İesu təmuvən məhgi pətīgəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgīn. 19:46 Aes 56:7 19:46 Jer 7:11 19:47 Luk 21:37

20

*Nətapuəhiən məmə
pəh təmegəhan e Iesu
məmə otol uək*

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Nian kəti, Iesu təmətəgətun nətəmimi əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni mətəni pətiğəm nanusiən təuvir rəha Uhgın kəm nətəmimi. Kəni pris asoli mın, mine nəgətun mın rəha Lou, mine nətəmimi asoli mın rəha nətəm Isrel kəməhuva motəh in,

² kəni kəmotətapuəh ohni məmə, “?Əni-to kəm timah məmə natol natimnati mın əha e nepətiən əhro? ?Kəni pəh təmegəhan lam natol natimnati mın əha?”

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Təuvir əmə. İəu iəkətapuəh mın e nəghatiən kəti kəm təmah, kəni itəmah onəkotaupən motuhalpın=pa kəm iəu.

⁴ ?Pəh təmegəhan e nepətiən kəm Jon məmə in otol bəptais e nətəmimi, Uhgın uə iətəmimi əmə?”

⁵ Kəni kınəutəni nəghatiən u kəm lah mın, məutəni məmə, “Nəmə kotəni məmə Uhgın təmegəhan lan, kəni in otəni məmə, ?Mətəu təhro nəsotəniən nıpəhriənən e nəghatiən rəha Jon?”

⁶ Mətəu nəmə kitah kotəni məmə nətəmimi əmə kəmotegəhan lan, kəni nətəmi mın əha okotəhti itah e kəpiel mətəu-inu ilah kınotəni rəkis nıpəhriənən e Jon məmə in iəni kəti rəha Uhgın.”

⁷ Kəni ilah kəmotuhalpın məmə, “İtimah iəsotəhruniən məmə pəh təmegəhan lan.”

⁸ Kəni Iesu tənı=pən kəm lah məmə, “Kəni iəu mın, ko iəsəniən məmə pəh təmegəhan e nepətiən kəm iəu məmə iəköl natimnati mın u.”

*Nəghatiən əuhlin
e nasumiən rəha krep*

(Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17)

⁹ Kəni Iesu təməni nəghatiən əuhlin kəti kəm nətəmimi məmə, “İətəmi asoli kəti təmərfəi nıləuis u krep e nasumiən asoli rəhan. Kəni mələhu=pən nasumiən u e nəhlmi nətəmimi nəuvein, kəni ilah okəutasum kəni məutəfəl, kəni nian rəha nəuləkiən, kəni ilah okotəfən nəuətəin kəm in. Kəni in təmuvən əpəha e nıtəni pısın kəti mın, kəni minatig minos nian tēpət.

¹⁰ “Kəni nian krep təmol nəuan kəni minatimarəg, iətəmi asoli u təmahlı=pən rəhan kəti ioluək məmə in otuvən meruh nətəm kəutasum e rəhan nasumiən məmə okotəhli nəua krep, kəni motəuəri motəfən rəha iətəmi asoli nəuvein. Mətəu nətəmimi mın əha kəmotəhtul motəhti ioluək əha, kəni motahlı=pən titəlig kəni məsotəfəniən nəua krep nəuvein kəm in.

¹¹ Kəni iətəmi asoli təmahlı=pən mın rəhan kəti ioluək. Kəni ilah kəmotəh mın, kəni motol aulis in, kəni motahlı=pən titəlig məsotəfəniən nəua krep kəti kəm in mine.

¹² Kəni in təmahlı=pən mın kəti, kəni ilah kəmotəh motəfən nıməgim kəm in, kəni motəraki pətiğəm lan.

¹³ “Kəni iətəmi asoli rəha nasumiən tənı məmə, ?Oıəkəhro əha rəueiu? Təuvir məmə iəkahlı=pən nətik əhruahru, iətəm iəkölkeikei pik. Nıkik təhti məta okotisiai in.’ Kəni in təmahlı=pən.

¹⁴ “Mətəu nian nətəmimi mın əha kəmoteruh, kəni kəmotəni kəm lah mın məmə, ‘Nətı iətəmi asoli əpə tətəva u nian kəti nasumiən tuva mol rəhan lan. Pəh kotohamu, kəni kitah kotos nasumiən u rəhan məmə rəhatah.’

¹⁵ Kəni kəmotaskəlım motatu pətiğəm lan e nasumiən, kəni motəh motəhamu.

“?Kəni tol lanəha, iətəmi asoli rəha nasumiən otol nak e nətəmimi mın əha?”

16 In otuva kəni moh nətəmimi mɪn əha mohamu ilah, kəni in otələhu=pən nasumiən asoli əha tuvən e nəhlmi nətəpisi.^{”*}

Kəni nian nətəmimi kəmautətəlig lan kəmotətəu nəghatiən əha, məutəni məmə, “!Təuvir məmə, otəsəl aginiən nati əha!”

17 Mətəu Iesu təməsəl=pən meruh ilah, kəni məni məmə, “?Mətəu nəghatiən u nɪpətɪn nak? Nauəuə Rəha Uhgɪn tətəni məmə, ‘Kəpiel iətəm nətəmimi rəha nuvləkiniən nimə kəmotəraki lan, in tɪnuva kəpiel keikei rəha noliən nimə.’

18 “Nətəmimi rəfin nətəm okotəmei motorin=pən ilah e kəpiel əha, kəni nɪkɪlkɪlillah otitəgɪt-əgɪt. Kəni nəmə kəpiel əha otəmei məhti iətəmi kəti, kəni in otəuvtəuvtə mərah agɪn.”

19 Kəni nəgətun mɪn rəha Lou, mɪne pris asoli mɪn kəmotəhrun məmə nəghatiən əuhlin u rəhan tətəni əmə ilah, kəni tol lanəha, ilah kəutəsəl e suaru məmə okotəskəlɪm uəhai əmə, motləfən e kaləpus, mətəu kɪnotəgɪn e nətəmimi, kəni motəpəh.

?Təhruahru məmə nətəmimi okotətəu takis kəm Sisə, uə kəpə

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Kəni nəgətun mɪn rəha Lou, mɪne pris asoli mɪn kəutəsəl vivi o Iesu məmə okotətəu nəghatiən kəti rəhan u təsəhmen əhruahruən. Kəni o nəghatiən u, okotəfən in e nəhlmi iətəm kəti rəha kəpmən rəha Rom. Kəni kəmotəhli=pən nətəmimi nəuvein məmə ilah okəhuvən motol kəuit kəsua e Iesu.

21 Kəni kəuit kəsua mɪn kəməhuvən motətapuəh o Iesu məmə, “!əgətun. Itimah iəkotəhrun natimnati mɪn iətəm nətəni mɪne natimnati iətəm nətəgətun nətəmimi lan, kotəhruahru vivi. Ik onəsoliən noliən pisin kəm suah kəti, kəni matig mol pisin mɪn kəm suah kəti. Mətəu onəkol təhmen-əhmen əmə kəm lah rəfin. Kəni ik nətəghati əmə e nɪpəhriəniən mətəgətun nətəmimi e suaru rəha Uhgɪn.

22 Kəni tol lanu, əni-to kəm təmah məmə, təhruahru e Lou rəhatah məmə okotətəu takis kəm Kig Sisə u in iətəmi asoli agɪn rəha kəpmən rəha Rom, uə kəpə?”

23 Mətəu Iesu təməhrun rəkis məmə kautol kəuit kəsua kəm in, kəni in təməni=pən kəm lah məmə,

24 “Otəgətun-to məni† kəti kəm iəu. ?Narmi pəh u tətətig e məni u? ?Kəni nərgi pəh u tətətig e məni u?” Kəni kəmotəni məmə, “Narmi Sisə, mɪne nərgi Sisə.”

25 Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni ko nəmə natimnati rəha Sisə, əfən kəm Sisə. Kəni natimnati rəha Uhgɪn, əfən kəm Uhgɪn.”

26 Kəni e nəhmti nətəmimi ərəfin, nəghatiən mɪn iətəm kəutətapuəh lan, ko kəsələs iahuiən Iesu lan. Mətəu narmilah təmiuvig pik e nəghatiən iətəm Iesu təmuhalpɪn, kəni kəməsotəghatiən.

?Təhro e iətəmi tɪmis kəni məmiəgəh mɪn?

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Kəni Satusi mɪn nəuvein kəməhuva o Iesu. Ilah kəutəni məmə nian iətəmi tɪmis, ko təsəmiəgəh mɪniən.

28 Kəni kəmotətapuəh e nəghatiən kəti kəm Iesu məmə, “!əgətun. Mosis təmətei=pən e Lou rəhatah məmə nəmə iərman kəti otimɪs, kəni məpəh rəhan pətən, kəni məsuələsiən

* **20:16** Nəghatiən əuhlin u tətəghati e nətəmimi pisin pisin mɪn tepət. Iətəmi asoli rəha nasumiən tətəgətun=pən Uhgɪn. Kəni nasumiən rəha krep tətəgətun=pən nətəmimi rəha Isrel. Nətəm kəutasum tətəgətun=pən nətəmimi asoli mɪn rəha nətəm Isrel. Iol əhrui nati rəha iətəmi asoli tətəgətun=pən iəni mɪn rəha Uhgɪn. Kəni nəti iətəmi asoli tətəgətun=pən Kristo Iesu. **20:17** Sam 118:22 **20:18** Aes 8:14-15 **20:20** Luk 11:54 † **20:24** Məni u in silin kəti rəha Rom, kətəni məmə Tənariəs. Okotəkeikei motətəu takis e məni əha tatuvən kəm Sisə.

nətilau kəti mine, kəni pian otəkeikei mit pətalimis əha, məmə okuələs nətilau kəti ko, kəni suakəku u otos nimei rəhan tatə asoli əpəha tinimis rəkis.

²⁹ “Tol lanəha, nəman ilah səpin, u rəhalah tatə kətiəh. Kəni iətəm tepət e lah təmaupən mit pətan kəti, kəni məsuələsiən nətilau kəti, kəni mimis.

³⁰ Pian iətəm tətuarisig lan, təmit mən pətalimis u, mətəu in mən təmimis, kəni kəməsuələsiən nətilau kəti.

³¹ Kəni uərisig lan, pialah kəti mən təmit mən pətalimis u, mətəu in mən təmimis. Kəni pian mən əha ilah rəfin səpin kəmotit pətan u, mətəu kəsotələsiən nətilah kəti, ilah kəməhmis ərəfin.

³² Kəni uərisig lan, pətalimis u timis mən.

³³ Inəha nətəmimi səpin, ilah pialah mən kəmotit pətan əha. ?Mətəu e Naunun Nian, nian nətəmimi okotəmiəgəh mən e nimisiən, pətan əha in rəha pəh lan?”

³⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “E nian u rəueiu e nəhue niftəni u, nəman mine nīpətan kautol marit.

³⁵ Mətəu e nian rəha natigiən vi, otəsoliən lanəha. Nətəmimi nətəm Uhgın nikin tətəgiən o lah məmə ilah okotəmiəgəh mən e nimisiən, kəni in otos ilah məhuvən kotatig e natigiən vi. Kəni ko ilah okəsotoliən marit, kəni ilah okəsotohtəu-pəniən noliən rəha marit,

³⁶ mətəu-inu ilah ko kəsəhmis minian. Kəni ko kəsəhmis minian mətəu-inu, ilah okotəhmen əmə e nagelo mən nətəm kəsəhmisiən, kəni məsotoliən marit, kəni məsoteməkiən e kəlkələh mən. Kəni ilah mən u nətəm Uhgın təmol ilah kotəmiəgəh mən e nimisiən, ilah mən nenəti Uhgın.‡

³⁷ Kəni kotəhrun məmə inu otuva mol nīpəhriənian lan mətəu-inu, nauəuə rəha Mosis tətəgətun mən məmə nian nətəmimi okəhmis, ilah okotəmiəgəh mən. E nəniən rəha nigī iətəm nigəm təmatuəu=pən lan, Mosis təmauin e İərməniğ məmə in ‘Uhgın rəha Epraham, Uhgın rəha Aisək, mine Uhgın rəha Jekəp,’ nati əpnəpin ilahal kəmlimis rəkis nuvəh nəuvetin.

³⁸ Uhgın u, in Uhgın rəha nətəm kəutəmiəgəh, mətəu səniəmə in Uhgın rəha nətəm kəməhmis, mətəu-inu in tateh nətəmimi mən rəfin məmə ilah okotəmiəgəh, nati əpnəpin nəmə kəməhmis rəkis uə kəutəmiəgəh əhanəh.”

³⁹ Kəni nəgətun mən rəha Lou nəuvein kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “İəgətun, nəmuhəlpin vivi pəhriən.”

⁴⁰ Kəni kəmotəgin o nətapuəh minian nəghatiən kəti mən tol lanəha.

Kig Tefit mine Kristo

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nətəmimi kəutəni məmə Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, in mipi Kig Tefit?”

⁴² Mətəu-inu e Nauəuə Rəha Nəpuən Min, § Kig Tefit aru əmə təməni məmə, ‘İərməniğ Uhgın təməni=pən kəm rəhak İərməniğ* məmə, “Əharəg u e rəhak maru, ikin ima nəsanəniən mine nisaiən,

⁴³ mətəuarus=pən iəu iəkələs iahu rəham tikimər mən, məlin=pən ilah əpəha ləhtəni e nəhəkəm, məmə nətərməniğ e lah.” †

⁴⁴ Kig Tefit əhruahru təməni məmə Kristo in rəhan İərməniğ. ?Kəni nəmə mipi Tefit əhruahru əmə, kəni təhro matol rəhan İərməniğ lan?”

20:28 Dut 25:5 ‡ **20:36** Nətəmimi u kəutatig rəueiu e nəhue niftəni u, kautol marit məmə okotemək e kəlkələh mən. Mətəu nəmə İərman kəti o pətan kəti tatuvən e negəu e neai, ko təsimisiən, kəni ko təsoliən marit məmə otemək.

20:37 Eks 3:6 § **20:42** “Nauəuə Rəha Nəpuən Min” in “Ol Sam” e Bislama Baebol. * **20:42** Nətəmimi e nian rəha Iesu, kotəhrun məmə nəghatiən u “İərməniğ” e nəpuən u tətəghati e Məsaiə iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. † **20:43** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “iəköl rəham tikimər mən ilah okotəhmen e nati kəti iətəm kətəharəg matəfu-pəri nəhəkəm lan.”

20:43 Sam 110:1

*Iesu tãmagãt
e nãgãtun mĩn rãha Lou*

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nãtãmimi kãmãutãtãlig, kãni Iesu tãmãni=pãn kãm rãhan mĩn nãtãmimi mãmã,

⁴⁶ “Itãmah onãkotãkeikei mãutãtãu vivi itãmah kãni mãsotohtãu-pãniãn noliãn mĩn rãha nãgãtun mĩn rãha Lou. Ilah kãtolkeikei mãmã okãhuvãn e napãn ãfãmãh mĩn rãha nãfãriãn mãmã nãtãmimi okãteruh=pãn ilah lan. Kãni nĩkilah tãtagiãn nian nãtãmimi kãutãfãri nãhlmi lah kãm lah e nisiãiãn ãpãha e makit. Kãni ãpãha imã e nimã rãha nuhapumĩniãn, kãtolkeikei mãmã okõtãharãg aupãn ãpãha tãuvir ikin. Kãni e nian rãha lafet, ilah kãtolkeikei mãmã okãhuvãn motãharãg aupãn ikin nisiãiãn ikin.

⁴⁷ Kãni ilah kãutãl tãrah kãni mãutãklãh e nimã mĩn rãha pãtalĩmis mĩn. Kãni ilah kãutãfãki ãfãmãh mãuteiuã ãmã mãmã nãtãmimi okãteruh ilah ohni. Nãlpĩniãn rãha nãtãmimi mĩn u in otãskasik mapirãkis.”

21

*Pãtalĩmis kãti tãmãfãn
rãhan mãni kãm Uhgĩn*

(Mak 12:41-44)

¹ Kãni nian Iesu tãmãsal-pãri, materuh vivi nãtãmimi mĩn u rãhalah nãutã tepãt kãutãfãn rãhalah mãni e bokis kãtãfãn mãni ikin ãpãha e Nimã Rãha Uhgĩn,

² kãni in tãmeruh pãtalĩmis kãti iãnrãh tãtãfãn mãni ãkãku keiu ãmã.*

³ Kãni Iesu tãni mãmã, “Nipãhriãniãn iãtãni kãm tãmãh mãmã, mãni iãtãm pãtan u tãmãfãn, in tapirãkis rãha nãtãmimi rãfin,

⁴ mãtãu nãtãm rãhalah nãutã tepãt kãmõtãfãn mãni nãuvein mãtãu inko in nati ãpnãpĩn o lah, rãhalah tepãt mĩn ãpãha ikin. Mãtãu pãtalĩmis u in iãnrãh pãhriãn, in tãmãfãn rãfin rãhan mãni o nos nãhmtĩniãn nauãniãn nigĩn, kãni tikã mĩn ãha ikin.”

*Iesu tãmãghati e natimnati mĩn
iãtãm okãhuva*

(Mat 24:1-35,42-44; Mak 13:1-37)

⁵ Kãni Iesu tãmãtãu rãhan mĩn nãuvein nãtãmimi kãutãni Nimã Rãha Uhgĩn iãtãm rãhan kãpiel asoli mĩn kotãuvir, mĩne natimnati tãuvir mĩn ãha imã iãtãm nãtãmimi kãmõtãfãn kãm Uhgĩn. Kãni tãni mãmã,

⁶ “Itãmah nãuteruh natimnati mĩn ãha, mãtãu nian otãtuva nãtãmimi okõtãharãg-rãg kãpiel mĩn rãha nimã ãha, kãpiel mĩn rãfin okõtãmei, ko kãti tãsãhtulĩãn ãha tãtãhtul ikin rãueiu.”

⁷ Kãni kãmõtãtapuãh ohni mãmã, “Iãgãtun. ?Natimnati mĩn ãha onãhgĩn kãhuva? ?Kãni nãmtãtiãn nak otãgãtun mãmã otãsuvãhiãn natimnati mĩn ãha okãhuva?”

⁸ Kãni Iesu tãni mãmã, “Onãkotãkeikei mãutãtãu vivi itãmãh mãmã suah kãti otãseiũãiãn e tãmãh, mãtãu-inu nãtãmimi tepãt okãhuva motãni mãmã, ‘!Iãu, iãu Kristo u!’ Kãni nãuvein okõtãni mãmã, ‘Nian rãha natimnati ãha tinuva iũãkir.’ Mãtãu onãsãhuãrisigĩãn e lah.

⁹ Kãni nian onãkotãtãu nanusiãn mãmã nãtãmimi kãutãluãgĩn, uã nãtãmimi kãutãmãu ilah rãhalah kãpmãn, mãtãu itãmãh onãsõtãgĩniãn. Natimnati mĩn ãha okõtãupãn mãhuva pipim, mãtãu kãsãniã mãmã in Naunun Nian.”

¹⁰ Kãni Iesu tãni=pãn kãm lah mãmã, “Nãtãmimi e nĩtãni mĩn nãuvein okõtãluãgĩn ilah nãtãmimi e nĩtãni mĩn nãuvein, kãni kãpmãn nãuvein okõtãluãgĩn ilah kãpmãn nãuvein.

¹¹ Kãni nãmig asoli mĩn okõtãn, kãni nãumis otãn ikin mĩn tepãt e nãhue nĩftãni, kãni nĩmisiãn ãskasik mĩn okõtãn e nãhue nĩftãni, kãni ãpãha ilis e neai, natimnati mĩn okãhuva motãl niki nãtãmimi otãgĩn, kãni ilah okãteruh nãmtãtiãn asoli mĩn e neai.

* **21:2** Mãni u tãhmen=pãn e tuenti vatũ. **21:3** 2Kor 8:12 **21:6** Luk 19:44

¹² “Mətəu nian natimnati mīn u okəsəhuva pīpīm əhanəhiən, nətəmimi okotaskəlīm itəmāh, kəni motol nərəhiən kəm təmāh o nəhatətəiən rəhatəmāh, kəni motələs itəmāh məhuvən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən, mīne e kaləpus, kəni onəkotəhtul e nəhmti kīg mīn mīne nətəmi asoli mīn rəha kəpmən mətəu-inu itəmāh nautos nərgək məutəni nīpəhriəniən lak.

¹³ Inəha nian təuvīr əhruahru məmə nəkotəni pətīgəm nanusiən təuvīr kəm lah.

¹⁴ Mətəu otol əpenə-penə e nikitəmāh rəueiu məmə e nian əha nikitəmāh təsəhtien məmə nəghatien nak onəkotəni kəm lah,

¹⁵ mətəu-inu iəu oiəkəfinə nəghatien əhruahru kəm təmāh kəni məfinə nəhruniən kəm təmāh, kəni mol rəhatəmāh nəghatien təsanən, kəni rəhatəmāh mīn tikimīr ko kəsotuhəlpiniən, kəni ko kəsotəniən məmə nəsotəniən nīpəhriəniən.

¹⁶ Kəni rəhatəmāh tatə mīne māmə mīn, mīne piatəmāh mīn, mīne rəhatəmāh nimənin mīn, mīne niəli mīn okotəfən itəmāh e nəhlmi tikimīr mīn. Kəni okotohamu itəmāh nəuvein.

¹⁷ Nətəmimi mīn rəfin okotəməki e təmāh o nərgək.

¹⁸ Mətəu ko nəuanutəmāh uəha kəti, ko təsikəiən.

¹⁹ Nian onəutəhtul əskasik məutəhatətə lak e nian iəkis mīn iətəm okəhuva e rəhatəmāh nəmiəgəhiən, kəni onəkotos nəmiəgəhiən itulin.

²⁰ “Mətəu nian onəkoteruh soldiə mīn okəhuva tepət motohtəlau e taun u Jerusiləm, kəni itəmāh onəkotəkeikei motəhrun məmə otəsuvəhiən kəni kərəkin əgin taun əha Jerusiləm.

²¹ Kəni itəmāh nəutatig Jutiə, onəkotəkeikei motaiu motəgim məhuvən motəhluaig əpəha e nītəuət mīn. Kəni itəmāh nətəm nəutatig e taun əha, onəkotəkeikei mohiet. Kəni itəmāh nətəm nəutatig ikinu titəlau e taun əha, onəsəhuvən mīniən əha imə e taun əha,

²² mətəu-inu nian əha, in nian rəha Uhgīn otol nalpiniən lan kəm nətəm kautol nolien tərəh, kəni mol əpu nəghatien iətəm kəmətəi=pən e nauəuə rəhan tuva matol nīpəhriəniən lan.

²³ “!Kəsi! Nahməiən asoli o nīpətan nətəm kəmotol nərfilah mīne nīpətan kəutəfən nah kəm nəpəou mīn. E nian əha okotos pik nahməiən, mətəu-inu nərəhiən asoli otuva e nəhue niftəni, kəni niəməha mīne nalpiniən rəha Uhgīn otuva kəm nətəmimi mīn u rəha Isrel u kautol nolien tərəh mīn.

²⁴ Kəni rəhalah tikimīr mīn okagəmu ilah e nau, kəni nian okotoh ilah, kəni okotit ilah məhuvən e nītəni pisin pisin mīn kəni ilah okəhuva iol əhrui nati mīn rəhalah. Kəni Nanihluə mīn okotaliuek kəni motevig əpevin e Jerusiləm motələs iahu nətəmimi mīn ikin iətəm kəutatig əhanəh, məutarməniğ e lah, mətəuarus=pən rəhalah nian otol naunun.†

²⁵ “Kəni nəmtətiən nəuvein okəhuva e mītigar, mīne məuig, mīne məhau mīn. Kəni ikinu e nəhue niftəni, nətəmimi rəfin okotəgin e nərəkərikiən rəha nītəhi mīne peau-peau asoli mīn.

²⁶ Nətəmimi okotəgin pik məutimiseiah e nərəhiən asoli mīn iətəm kəutəhuva e nəhue niftəni, mətəu-inu natimnati e neai iətəm kotəskasik pik, mətəu Uhgīn otəlauəl-auəl e lah.

²⁷ Kəni e nian əha, okoteruh Nəti Iətəmimi tətuvə e nimali nəpuə kəti e nəsanəniən mīne nepətiən əhagəhag asoli rəhan.

²⁸ Kəni nian natimnati mīn u kinotətuəuin mīnəutəhuva mīnautol nīpəhriəniən lan, otəhtul məha-məha motəhrun məmə nati təuvīr tinatuvə, mətəu-inu otəsuvəhiən Uhgīn otosmiəgəh itəmāh.”

²⁹ Kəni in təməni nəghatien əuhlin u kəm lah məmə, “Nəkotəhrun-to niği u fik mīne niği nəuvein mīn.

21:14 Luk 12:11-12 **21:15** Uək 6:10 **21:16** Mat 10:21-22 **21:22** Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24** E nian Iesu təmimis lan mətəuarus=pa nu fote, soldiə mīn rəha Rom kəmotoh Jerusiləm motərəkin e nu 70 AD. **21:24** Sam 79:1; Nəh 11:2 **21:25** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nəh 6:12-13 **21:27** Dan 7:13; Mat 26:64; Nəh 1:7

³⁰ Nəmә kinotehaləgləg minəutapilpıl mın, kəni nəkotəhrun məmә in nian rəha nāsumiən.

³¹ Təhmen əmə, nəmә nəkoteh natimnati mın u kautol lanəha, onəkotəhrun məmә otəsuvəhiən, Narməniğiən Rəha Uhgın tuva.

³² “Nipəhriən iətəni kəm təmah məmә nimənin rəha Isrel‡ otəsikəiən mətəuarus=pən natimnati rəfin əha okotol nipəhriən.

³³ Neai mine niftəni okiakə, mətəu nəghatiən mın rəhak ko kəsəhkəiən.”

³⁴ Kəni Iesu tətəni məmә, “Nəkotəkeikei mətətəu itəmah. Sotəəkiniən rəhatəmah nian mın o noliən əmə lafet, mətəpis lan, kəni mətətəlig pik e natimnati rəha niftəni u. Təsəuviriən məmә nian asoli u otuva mos kauit kəm təmah təhmen=pən məmә nəuanikulu təmahtipəsig e təmah,

³⁵ mətəu-inu nian əha otuva mələs nətənimi mın rəfin e nəhue niftəni.

³⁶ Mətəu nian rəfin onəkotəkeikei mətəhtul maru, kəni mətəkeikei mətəfaki məmә nəkotos nəsanəniən təhmen məmә nəkəutəhtul əskasik əmə e natimnati ərəfin əha okəhuva, kəni ko Nəti İətənimi otagiən o təmah nian onəkotəhtul e nəhmtin.”

³⁷ Kəni nian rəfin Iesu tətəgətun nətənimi əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni lapin mın in tiet muvən əpəha Nitəuət Rəha Nigi U Olif mətəpili əha ikin.

³⁸ Kəni nian mın rəfin ləplapin agin, nətənimi kəutəhuva məmә okotətəlig e rəhan nəghatiən əpəha e Nimə Rəha Uhgın.

22

Jutəs təmətuati e Iesu

(Mat 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53)

¹ Kəni nian rəha lafet rəha Piret U Is Tikə Lan tinatuva iuəkir, kəni in tinətuəuin e lafet rəha Pasova.

² Kəni pris asoli mın mine nəgətun mın rəha Lou kəməutəsəl oneuən e suaru məmә okotohamu Iesu lan. Kəməutəsəl oneuən e suaru mətəu-inu ilah kəutəgin e nətənimi məmә, kəta nimənin nətənimi okotorgəhu nəmә kotəhrun məmә kəmotohamu Iesu.

³ Kəni Setən təmuvən e niki Jutəs, u nərgin kəti mın u Iskariot, in kəti e nətənimi tueləf rəha Iesu.

⁴ Kəni in təmuvən meruh pris asoli mın mine nətəmi asoli mın rəha soldia rəha Nimə Rəha Uhgın, mətəsəl e suaru məmә otegəhan e Iesu tuvən e nəhlmiləh.

⁵ Kəni nikiilah təmagiən, kəni kəmotəniəkis məmә okotəfən məni kəti kəm in.

⁶ Kəni Jutəs təmegəhan lan məmә in otol, kəni mətəsəl e suaru məmә otegəhan e Iesu tuvən e nəhlmiləh nian nətənimi okohkə lan.

İtəmi keiu rəha Iesu

kəmuol əpenə-penə

o lafet rəha Pasova

(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1Kor 11:23-26)

⁷ Kəni e nian rəha lafet rəha Piret U Is Tikə Lan tinuva, kəni e nian əha, nətənimi okotəkeikei motuh nəti sipsip rəha lafet rəha Pasova.

⁸ Kəni Iesu təmauin e Pitə mine Jon, kəni məni=pən kəm lau məmә, “İan kəni muol əpenə-penə nauəniən rəha lafet rəha Pasova məmә okəhuvən motəuən ikin.”

⁹ Kəni kəmuəni=pən kəm in məmә, “?Nəkolkeikei məmә itimlau oiəkian iə muol əpenə-penə e nauəniən ikin?”

¹⁰ Kəni təməni=pən kəm lau məmә, “Uətəlig vivi-to. Nian itəlau onəkian=pən itəun, kəni onəkueh suah kəti tətəharu pəri pətəl asoli kəmətu=pən nəhu lan. Kəni nəkiauerisig lan mihluvən e nimə kəti iətəm in otuvən ikin.

‡ 21:32 Nətənimi nəuvein kəutəni məmә nəghatiən u tətəghati e nətənimi iətəm kəutəmiəgəh nian Iesu tətəghati. Kitəh kəmotətəi təhmen e nətənimi nəuvein mın iətəm kəutan məmә tətəghati e nimənin mın rəfin rəha Isrel tatuvən muvən isəu. 22:3 Jon 13:2,27 22:7 Eks 12:1-27

11 Kəni nəkuəni=pən kəm iətəmi asoli rəha nimə, ‘?Iəgətun təmahli=pa itimlau məmə iəkuva muətapuəh ohnik məmə nəuan u in pəhruvən iətəm in mine rəhan mīn nətəmimi okəhuva motol nauəniən ikin rəha lafet rəha Pasova?’

12 Kəni in otit itəlau nəkian əpəha e nəuan ilis ikin iətəm kinol vivi rəkis natimnati rəfin rəha nauəniən əha ikin. Kəni nəkuol əpenə-penə nauəniən əha ikin.”

13 Kəni kəmian mueruh natimnati rəfin təhmen=pən əmə məmə inu Iesu təməni mine. Kəni ilau kəmuol əpenə-penə nauəniən ikin məmə rəha lafet rəha Pasova.

Naunun nauəniən rəha Iesu mine rəhan mīn natətəlig

14 Kəni e nian rəha nauəniən, Iesu təmuvən məharəg e tepil ilah rəhan mīn aposil mīn.

15 Kəni təməni=pən kəm lah məmə “Otəsuvəhiən, okol nahməiən kəm iəu. Mətəu nīkik tinolkeikei pik məmə okotaupən motun nauəniən rəha lafet rəha Pasova.

16 Iəkolkeikei pik məmə kitah okotauən lanu mətəu-inu, ko iəsauəniən mīn e nauəniən rəha Pasova mətəuarus nīpəti lafet u tuva mol nīpəhriənən lan e Narməniğiən Rəha Uhgīn.”

17 Kəni Iesu təmos kap wain məni tagkiu ohni kəm Uhgīn, kəni məni məmə, “Otos itəmah rəfin kəni motəmniəm,

18 mətəu-inu rəueiəu iətəni kəm təmah məmə iəsəmnimian wain mətəuarus=pən nian natimnati rəfin okotətig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgīn.”

19 Kəni təmos pīret məni tagkiu ohni kəm Uhgīn, kəni məhapu məfən kəm rəhan mīn nətəmimi, kəni məni məmə, “Inu nīpətik iətəm iətəfinə o təmah. Nian rəfin onəkotəkeikei mautol nati u məmə nīkitəmah tətəhti iəu.”

20 E nolian əhmen mīn əmə, nian kəmotauən rəkis, Iesu təmos kap wain kəni məni məmə, “Kap wain u tətəgətun=pən nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən rəha Uhgīn kəm nətəmimi, kəni nəniəskasikiən vi u tətəhtul mətəmiəgəh e nīrak iətəm otaiu o təmah.

21 Mətəu onəkotətəlig vivi-to. Suah kəti u ikinu kəutauən kitah mīn e tepil, kəni in otəpanegəhan=pən lak e nəhlmi rəhak mīn tikimīr.

22 Iəu Nəti Iətəmimi oiəkəkeikei mīmīs məmə inu Uhgīn təməni mine. !Mətəu kəsi, nərahian asoli tatuvən o iətəmi təmegəhan=pən lak e nəhlmi tikimīr mīn!”

23 Kəni kinəutətapuəh-ətapuəh o lah mīn məmə, “?Kitah pəh otol nati əha?”

24 Kəni nati kəti mīn, ilah kinəutol nīkilah mīn məmə pəh u in otepət mapirəkis nəuvein.

25 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Kig mīn rəha nīftəni u kəutarməniğ e nətəmimi e rəhalah nəsanəniən, kəni kəutauin aru e lah məmə ilah ‘Nətəmimi rəha Nasiruiən.’

26 Mətəu itəmah onəsotoliən lanəha. Nəmə itəmah kəti in ilis, in otosiahu in təhmen=pən e suakəku. Kəni nəmə itəmah kəti tətəhtul aupən, kəni in otuva iol əhrui nati əmə kəti.

27 ?Pəh u in ilis pik, iətəmi in tətəuən e tepil, uə iol əhrui iətəm tatos nauəniən e tepil in ilis tapirəkis? Nəkotəhrun məmə iətəm tətəuən e tepil in ilis tapirəkis. Mətəu iəu, iətəmi asoli rəhatəmah, nian iəmətəliuək kitah mīn itəmah, iəməhmen=pən e iol əhrui əmə kəti.

28 “Itəmah u, nian rəfin nəutatig iuəkīr ohniəu nian iətətig e nian əskasik mīn.

29 Kəni təhmen əmə məmə Tatə rəhak tətəfəri iəu məmə iəkuva kig, kəni iəu mīn oiəkəfəri itəmah məmə nəkəhuva kig mīn,

30 məmə nəkəhuva motəharəg kitah mīn iəu, motəuən pəti e nian iəkuva mol kig lan. Kəni e nian əha, itəmah mīn onəkotəharəg e jeə mīn rəha Kig, kəni itəmah onəkəhuva motəhtul aupən e nəuaniləuis mīn ilah tueləf rəha Isrel məutakil ilah məutarməniğ e lah.”

31 Kəni Iesu təni=pən kəm Saimon Pītə məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlig-to lak. Setən tinətapuəh rəkis o Uhgīn məmə otegəhan məmə in otuva məfən-əfən kəm təmah mol nərahian kəm təmah məmə otəgətun rəhatəmah nəhatətəiən məmə təkəsik lak uə kəpə.

³² Mätəu inəfaki rəkis ohnik məmə rəham nəhatətəiən otəsəmeiən. Kəni nian nəkəuhlin rəham nətəligiən titəlig=pa min, ik onəkəkeikei mol nətəligiən rəha piam min okotəskasik.”

³³ Mätəu Saimon Pitə təni=pən kəm in məmə, “Iərməniḡ. Iətəhtul maru məmə iəkuvən kilau min ik e kaləpus, kəni mimis kilau min ik.”

³⁴ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Pitə, iətəni kəm ik məmə, o lapin u mənig otəsəkakə əhanəhiən, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”

³⁵ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Aupən, iəmahli pətigəm itəmah, nəməsotosiən məni e pauis, mine kətim, mine put. ?Təhro? ?Rəhatəmah natimnati təsəhmeniən, uə kəpə?” Kəni ilah kəmotəni məmə, “Kəpə.”

³⁶ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Mätəu rəueiu, nəmə suah kəti tatos rəhan məni e pauis uə kətim, otəkeikei mos. Kəni iətəm təsosiən nau rəha nəluəḡiniən, pəh otətuati e rəhan kot mos nəhmti rəhan kəti.

³⁷ Iətəni kəm təmah məmə nəḡhatiən u e Nauəuə Rəha Uḡin tətəḡhati lak, kəni in otəkeikei mol nīpəhriəniən. In tətəni məmə, ‘Nətəmimi nīkilah təhti məmə in iətəmimi kəti in tətəraki e Lou.’ Əuəh, nəḡhatiən u tatol nīpəhriəniən əha rəueiu.”

³⁸ Kəni ilah kəmotəni məmə, “Iərməniḡ, afu-to. Nau rəha nəluəḡiniən keiu u.” Kəni in təni=pən kəm lah məmə, “Nəhmen. Otəpəh-tə.”

*Iesu təmuvən mətəfaki əpəha e Nitəuət Rəha Nigi U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Kəni Iesu təmiet e taun muvən əpəha e Nitəuət Rəha Nigi U Olif təhmen=pən əmə məmə in tatol nian min rəfin, kəni rəhan min nətəmimi kəutohtəu=pən in.

⁴⁰ Kəni nian in təmuvən mətəuarus=pən əha ikin əha, məni=pən kəm lah məmə, “Onəkotəkeikei mətəfaki məmə nati kəti otəsəfən-əfəniən kəm təmah.”

⁴¹ Kəni in təmalieuək mupəh ilah muvən nəuəvetin, kəni misin nəulin mətəfaki mətəni məmə,

⁴² “Tatə, okəmə nīkim tagiən, kəsi, os rəkis nəhməiən min u okəpanəhuva. Mätəu nəsoləiən rəhak nətəligiən, mätəu ol nati ik əmə nəkolkeikei.”

⁴³ Kəni əgelo e neai kəti təmietigəm=pən məfən nəsanəniən kəm Iesu.

⁴⁴ Kəni mətəu-inu nīkin tətəhmə pik, kəni rəhan nətəligiən təsəməhliən, kəni təməfaki əskasik pik, kəni nəmnəḡagiən asoli təmaiu lan mətəhliəhli=pən e niftəni təhmen e nīrə.*

⁴⁵ Nian təməfaki rəkis, kəni məhtul mītəlig=pən o rəhan min nətəmimi, kəni meruh ilah kīnotapīli alu rəkis. Kəmotəpəou mətəu-inu nīkilah tətəhmə.

⁴⁶ Kəni təni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutapīli? Otair mətəfaki məmə nati kəti otəsəfən-əfəniən kəm təmah.”

*Tikimīr min rəha Iesu kəməhuva motos
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:2-11)*

⁴⁷ Nian Iesu təmətəḡhati əhanəh, nīmənin nətəmimi kəmoḡiet=pa əha ikin, kəni suah kəha Jutəs, u in iətəmimi kəti e nətəmi tuələf rəha Iesu, in təmit ilah məhuva, in təmuva iuəkīr məmə otol nəmtətəiən kəti rəha nolkeikeiən kəm Iesu.

⁴⁸ Mätəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Jutəs, iəu Nəti Iətəmimi, mätəu təhro nəmuva məmə onəkol nəmtətəiən kəti rəha nolkeikeiən kəm iəu, kəni e noləiən u megəhan=pən lak e nəhlmī rəhak tikimīr min?”

⁴⁹ Kəni nian nətəmimi min rəha Iesu kəmoteruh natimnati min əha minotəhrun məmə nak əha okol, kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “?Iərməniḡ oiəkotəhro? ?Iəkotəluəḡin e nau, uə?”

⁵⁰ Əmeiko ilah kəti təmauəh e nau rəha nəluəḡiniən mohatuv rəkis nīmatəḡin maru rəha ioluək rəha pris asoli aḡin.

22:32 Jon 17:15 **22:34** Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38 **22:35** Luk 9:3; 10:4 **22:37** Aes 53:12

* **22:44** E kopi əuas min nəuəvein rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəḡhatiən Kris aupən, nəḡhatiən rəha fes 43-44 tikə. Tol mə, səniəmə Luk u təmətei fes 43-44, mätəu suah kəti min in təmətei kopi kəti rəha nauəuə u.

⁵¹ Mətəu Iesu təni məmə, “!Ei! !Nəhmen, otupəh əmə!” Kəni in təmələhu=pən nəhlmin e matəlgi suah u, kəni mol vivi min.

⁵² Kəni Iesu təməghati kəm pris asoli min, mine nətəmimi asoli min rəha soldia rəha Nimə Rəha Uhgın, mine nətəmi asoli rəha nımənin rəha Isrel, u kəməhuva məmə okotaskəlim Iesu. In təməni=pən kəm lah məmə, “Təhro, nəman? ?Nikitəmah təhti məmə iəu iohamu itəmi kəti matol nəluaginian o nələs iahuiən kəpmən, uə? !Kəpə! ?Kəni nəutəmki nau asoli min mine neim min mətəhuva məmə onəkotaskəlim iəu?”

⁵³ ?Nian rəfin iətan kitah min itəmah e Nimə Rəha Uhgın, mətəu təhro nəsotaskəlimian iəu? Mətəu rəueiu əha, in nian əhruahru rəhatəmah, kəni nəsanəniən rəha napinəpuian in tətərməniğ.”

*Pitə təməni məmə
in təruru Iesu*

(Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jon 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Kəni kəməhuva motaskəlim Iesu motələs məhuvən e lahuənu rəha pris asoli ağin. Kəni Pitə təmuərisig e lah mətəu təməsuvəniən iuəkır o lah.

⁵⁵ Nətəmi min əha kəmotahli nigəm əpəha e iat rəha pris asoli ağin, kəni məutəharəg titəlau e nigəm. Kəni Pitə tuvən mətəharəg ilah min.

⁵⁶ Kəni pətan mitə kəti u in ioluək rəha pris asoli ağin, təmuva meruh Pitə tətəharəg, kəni nəhəgəhəgiən rəha nigəm təmasiəgəpin in, kəni pətan əha təmateruh mətiğ in, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Suah u, in min ilau Iesu kəmətuan.”

⁵⁷ Mətəu Pitə təni=pən kəm pətan u məmə, “!Əsəhrunian suah u nətəni.”

⁵⁸ Kəni uərisig lan təsuvəhiən, suah kəti min tuva məni=pən kəm Pitə məmə, “Ei, ik min, ik iətəmi kəti rəhan.” Mətəu Pitə təni məmə, “Ei, səniəmə iəu iətəmimi rəhan.”

⁵⁹ Kəni ko uərisig lan, auə kəti tinuva minuvən rəkis, kəni suah kəti təməni əskasik kəm lah məmə, “Nipəhriənian məmə suah u təmatuərisig e Iesu, mətəu in iətəm Kaləli!”

⁶⁰ Mətəu Pitə təni məmə, “!Ei! !Əsəhrun ağinian nəghatian u nətəni!” Kəni nian Pitə təmətəghati əhanəh, kəni məniğ təkəkə.

⁶¹ Kəni İərməniğ təmeirair məsal=pən əhruahru meruh Pitə. Kəni Pitə, nikin təhti nəghatian rəha İərməniğ iətəm təməni lan məmə, “O lapin əmə u, nian məniğ otəsəkəkə əhanəhiən, ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”

⁶² Kəni Pitə tiet muvən ihluə, təmasək təmasək.

Nətəmimi kəmotələh əuvsan e Iesu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Kəni e nian əha, nətəmimi nətəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəgət əuvsan lan, kəni mautoh.

⁶⁴ İlah kəmotəlis-ərain nəhmtin kəni motoh, məutəni=pən məmə, “!Ei, iəni! ?Əni-to məmə pəh tatoh ik?”

⁶⁵ Kəni ilah kəmotəni nəghatian tərəh tepət məutərəkin in lan.

*Kəmiuvi pətiğəm Iesu
e kaunsil*

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

⁶⁶ Kəni ləplapın ağin, nətəmi asoli rəha nımənin rəha Isrel kəməhuva motuhapumın e kaunsil rəhalah, ilah u pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou. Kəni nətəmimi kotos Iesu məhuva təhtul e nəhmti kaunsil əha.

⁶⁷ Kəni nətəmi rəha kaunsil kəmotətapuəh ohni məmə, “Nəmə ik Kristo u iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, əni kəm timah.” Mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iəkəni kəm təmah, kəni nəsotəniən nipəhriənian lak.

⁶⁸ Kəni nəmə iəkətapuəh itəmah, ko nəsotuhəlpinian.

⁶⁹ Mətəu tətəuəin rəueiu, iəu Nəti İətəmimi, iəu oiəkuvən məharəg e nikali Uhgın maru, Uhgın u iətəm rəhan nəsanəniən iahgın agın.”

⁷⁰ Kəni ilah rəfin kəmotətapuəh ohni məmə, “?Təhro? İk Nəti Uhgın?”

Kəni İesu təni=pən məmə, “İtəmah nəutəni məmə iəu u inu.”

⁷¹ Kəni kotəni məmə, “?Təhro kitah kəutəsəl e nəghatiən kəti mın məmə otasiru e rəhatah nəghatiən? Kınotətəu əhruahru nəghatiən əha e nohlin.”

23

İesu təməhtul e nəhmti Pailət

(*Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Kəni nətəmimi rəfin rəha kaunsil kəmotəhtul motit İesu məhuvən kəm Pailət.

² Kəni motəni pətigəm nıpəgnəmtin mın iətəm otoh İesu məmə, “İəmotəh məmə suah u tatit rəhatah nətəmimi mın, kəni mol ilah kəutalməli, kəni mətəuhlin rəhalah nətəligiən kautol tikimır ilah kəpmən rəha Rom, mətəhtipəsıg e tımah məmə iəsotətəouiən takıs tuvən kəm Sisə iətəm tətərmənıg e nıtəni u. Kəni in mətəni pətigəm məmə in Krısto iətəm Uhgın təmahli=pa məmə in kig kəti.”

³ Kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “?Təhro? ?İk kig rəha nətəm İsrəl?” Mətəu İesu təni=pən kəm in məmə, “İk nəməni lanko.”

⁴ Kəni Pailət təməni=pən kəm pris asoli mın mıne nətəmimi rəfin məmə, “İəsehıən nıpəgnəmtin kəti mıne, iətəm tətəni məmə suah u təmərəkin Lou.”

⁵ Mətəu ilah kəmotagət əfəməh məutəni məmə, “Kəpə. Mətəu suah u tətən əpnəpın mətəgətun nətəmimi rəfin ikın mın əha Jutiə təmətuəuin əpəha Kaləli mətuva mətəuərus=pa u ikınu, kəni mol nətəligiən rəha nətəmimi kəutəluəi məutalməli.”

⁶ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatiən əha, tətapuəh məmə, “?Təhro? ?Suah u in iətəm Kaləli?”

⁷ Kəni nian təmətəu məmə İesu tısıpən Kaləli, ikın əha iətəm Herot Antipas tətərmənıg ikın, in təmahli=pən İesu məmə otuvən meruh Herot, mətəu-inu e nian əha, Herot mın in tətətig Jerusıləm.

İesu təməhtul e nəhmti Herot Antipas

⁸ Kəni nian Herot Antipas təmeruh İesu, nıkin təmagiən pik, mətəu-inu nuvəh nəuvetin in təmolkeikei məmə oteruh. Herot təmətəu əmə nəniən rəhan, kəni in təmolkeikei pik məmə teruh otol nati apıspis kəti.

⁹ Kəni o natımnati mın u, Herot Antipas təmətapuəh lan o nəghatiən mın tepət o İesu, mətəu İesu təməpnəpın əmə məsuhəlpiniən rəhan nəghatiən.

¹⁰ Kəni pris asoli mın mıne nəgətun mın rəha Lou kəmotəhtul motagət əskasık e nıpəgnəmtin mın rəhalah mautuh İesu lan.

¹¹ Kəni uərisıg lan, Herot Antipas mıne rəhan mın soldiə kotagət əuvsan e İesu, kəni məutəuvsan lan. Kəni Herot təməni=pən kəm rəhan mın soldiə məmə okəhuvən=pən e napən təuvır rəha kig kəm in, kəni motit mın məhuvən kəm Pailət.

¹² Aupən ikın, Herot Antipas mıne Pailət kəmatuol tikimır kəm lau mın, mətəu e nian əha, ilau kəmiəuva mınuolkeikei ilau mın.

Pailət təməni məmə İesu otəkeikei mımıs

(*Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16*)

¹³ Kəni Pailət təməuın e pris asoli mın, mıne nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl, mıne nətəmimi rəfin, kəni ilah rəfin kəməhuva kətiəh.

¹⁴ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Suah u, nəmotos məhuva təhtul e nəhmtək, kəni nəmotəni məmə təəuhlin nətəligiən rəha nətəmimi rəhatəmah kautol tikimır kəm

kəpmən. Mətəu iəmakil rəkis rəhan nətəligiən u e nəhmtitəmah, kəni məsehian məmə təmatgəhli lou kəti, kəni nīpəgnəmtin min iətəm nəutəni lan təsoliən nīpəhriənian.

¹⁵ Kəni Herot Antipas min, in təkakil meruh məmə noliən rah kəti təsəhku-pəniən lan. Tol lanəha, in tahlī=pa tuva min kəm tah, kəni təhruahru əmə məmə suah u in təməsoliən nati kəti iətəm tərāh məmə in otimīs ohni.

¹⁶⁻¹⁷ Kəni o nati əha inəha, rəhak min soldiə okotalis əmə, kəni uərisig kotahli=pən tatuvən.”*

¹⁸ Mətəu ilah rəfin kəmotagət əfəməh məutəni məmə, “! Otīləfətigəm suah u kəni motohamu! !Mətəu ahli pətīgəm Parəpəs tuva meh itəmah!”

¹⁹ (Suah u Parəpəs, kəmləfən e kaləpus mətəu-inu təməhtul aupən məmki nətəmimi məutəluagin mə kotələs iahu kəpmən rəha Rom e taun əha, kəni in təmo hamu itəmi.)

²⁰ Mətəu Pailət in təmolkeikei məmə otəhlman e Iesu tatuvən, kəni in təməghati min kəm lah.

²¹ Mətəu ilah kəmotagət əfəməh pik məmə, “!Ətu-pəri in e nigī kəməluau! !Ətu-pəri in e nigī kəməluau!”

²² Mətəu Pailət təməghati min kəm lah minau kisil məmə, “?O nak? ?Suah u in təmol nati tərāh nak? Iəu iəsəruhiən məmə in təmol nati kəti iətəm təhruahru məmə in otimīs ohni. Mətəu rəhak soldiə min, ilah okotalis əmə, mə kəmanotəhlman lan tatuvən.”

²³ Mətəu ilah kəmotəkeikei məutagət əskasik, kəni məutagət əfəməh e Pailət məmə otətu-pəri Iesu e nigī kəməluau. Kəni məutagət məutagət pik, kəni motapirəkis Pailət.

²⁴ Tol lanəha, Pailət təməni məmə Iesu otəkeikei mimīs təhmen=pən məmə ilah kəutəni mine.

²⁵ Kəni in təmol nətəligiən rəhalah, kəni mahli pətīgəm Parəpəs u in təmətətig e kaləpus o nəluaginian o kəpmən mine mohamu itəmi. Kəni in megəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan min soldiə məmə ilah okotos məhuvən mohtəu nətəligiən rəha nīmənin nətəmimi.

Kəmit Iesu kan məmə otimīs

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Kəni nian soldiə min kəmotit Iesu mohiet e taun, kəni motafu iətəm Sairəni kəti, nərgin u Saimon. Kəni kəmotaskəlim motələhu pəri nigī kəməluau rəha Iesu e nəuegin məmə otələs, kəni motəni=pən məmə otitəu=pən Iesu.

²⁷ Kəni nīmənin nətəmimi tepət kəmautaliuək məutuərisig e Iesu e suaru, kəni nīpətan min kəmautəhuərisig e lah, məutasək o Iesu kəni məutəu in lan.

²⁸ Mətəu Iesu təmeirair məsal=pən meruh ilah, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nīpətan Jerusiləm. Sotasəkiən ohniəu, mətəu otasək aru o təmah, mine nenətītəmah min.

²⁹ Otətəlig-to lak. Nian tərāh min otətəuva kəni kəmanəni məmə, “!Otəgiən itəmah nətəm nəsotəməkiən uə nəsotəfəniən nah kəm iəpəou!”

³⁰ E nian əha, nətəmimi okotəni=pən kəm nitəuət asoli min məmə, ‘Əui, ohmərəgrəg=pa e timah.’

³¹ Iətəni lanu mətəu nətəmimi min u kautol nati tərāh min u kəm iəu rəueiu e nian u nigī tətəmtə əhanəh. ?Kəni otəpanəhro əhanəh nian nigī tinimətu?”†

Soldiə min kəmotətu-pəri Iesu e nigī kəməluau

³² Kəni soldiə min kəmotələs suah mil keiu iətəm ilau kəmuatgəhli lou, məmə okuhamu ilah Iesu.

³³ Kəni kəməhuva ikin kəti, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əha, motətu-pəri Iesu e nigī kəməluau. Kəni kəmotətu-pəri iatgəhli lou mil əha ikin, kəti e nikali Iesu maru, kəni kəti e nikalin məuil.

* **23:16-17** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəghatiən Kris aupən, katilpin nəghatiən kəti min u ikinu tətəni məmə, “E nian rəha lafet rəha Pasova, Pailət in otəkeikei mahli pətīgəm rəhalah kəti iətəmimi otiet e kaləpus.” **23:29** Luk 21:23 **23:30** Hos 10:8; Nəh 6:16 † **23:31** “Nigī tətəmtə əhanəh” tatəpsen=pən Iesu iətəm in təhruahru agin, mətəu in tatos nalpinian. Kəni “nigī tinimətu” tatəpsen=pən nətəm Isrel. Kəni uərisig lan, nətəm Rom okotol nalpinian asoli kəm lah. Afın Luk 21:20-24.

34 Kəni Iesu təni məmə “Tatə. Alu e rəhalah nolian tərəh min kautol lak, kəni məsalpiniən, mətəu-inu kəsotəhrunian nati nak ilah kautol.” Kəni kəmotəuəri napən rəhan moturin tais ohni.

35 Kəni nətəmimi min u kəməutəhtul əha ikin, maüteruh natimnati min u, mətəu nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel kəutol əvsan e Iesu məutəni məmə, “!In təmosmiəgəh nətəmimi tepət rəkis. Mətəu nəmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, kəni in iətəm Uhgın Təməni Rəkis, təuvir pəh otosmiəgəh aru in!”

36 Kəni soldia min, ilah min kəutəghati əvsan e Iesu, kəni məhuva iuəkir ohni məutətapuəh məmə in tolkeikei wain u iətəm tarfu,‡

37 məutəni məmə, “!Nəmə ik kig pəhriən rəha Isrel, osmiəgəh aru-to ik əha rəueiu!”

38 Kəni nəghatiən kəti əha ikin kəmətei kətu-pəri e rəhn-kapə nigı kəməluau, tətəni məmə,

INU KIG RƏHA NƏTƏM ISREL

39 Kəni iatgəhli lou mil kəti iətəm kətuəhkul-pəri e nigı kəluau, in təməghati rah e Iesu, mətəni məmə, “!Ei! ?Ik Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, uə kəpə?”

40 Mətəu iatgəhli lou əha kəti min təməni=pən kəm in kəti, kəni mahtipəsıg lan məmə, “?Təhro? ?Nəsəginian e Uhgın, nati əpnəpın onəkimis? Nəlpiniən u rəhatahal in təhmen-əhmen əmə.

41 Mətəu təməhruahru əmə məmə kilau okiamis o rəhalau nolian tərəh min iətəm kəmuol. Mətəu suah u, in təsolian nati kəti tərəh kəti mine.”

42 Kəni məni=pən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuvə mətol kig lan, kəni nikim otətəhti iəu.”

43 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nipəhriənian iətəni kəm ik, məmə rəueiu əmə kilau min ik əpəha e negəu e neai.”

Iesu təmimis

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44-45 Kəni iuəkir tuələf klok e nərauia, mitıgar təsasiəian, kəni napinəpuian tınan rəfin ikin əha mətəuarus=pən tri klok ləhnaiuv. Kəni napən iətəm tətəhkul pəsıg=pən İkin Tasim Agın İkin e Nımə Rəha Uhgın, təməhapu nəvetin keiu.

46 Kəni Iesu təmasək əfəməh məmə, “!Tatə. İatələhu=pən nəmiəgəhian rəhak e nəhlməm!” Nian təməni rəkis nəghatiən əha, kəni rəhan nəhagian tiet.

47 Kəni nian iətəmi asoli rəha soldia min əha rəha nətəm Rom təməh natimnati min əha, kəni in təməni-vivi Uhgın mətəni məmə, “!Nipəhriənian, suah u in təhruahru pəhriən!”

48 Kəni nətəmimi min u kəməhuva ikin əha məmə okoteruh, nian kəmoteruh natimnati min əha, kəməutətəu tərəh e nikilah kəni məutəhti-əhti mankilalah, kəni minəutəhuvən.

49 Kəni niəli min rəha Iesu, mine nipətan iətəm kəmotəpən Kaləli motohtəu=pən Iesu məhuva, ilah kəməutəhtul isəu nəvetin kəni maüteruh natimnati min əha.

Josip təmitənim Iesu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Kəni iətəm Aramatia kəti əha ikin, nərgin u Josip. Aramatia in taun kəti rəha Isrel, kəni suah kəha in iətəmmi kəti rəha kaunsil rəha nətəm Isrel. In iətəmi təuvir, rəhan nəmiəgəhian təhruahru, kəni in iətəmi kəti təmətəhtahnin məmə oteruh Narmənigian Rəha Uhgın. Kəni in təməsegəhanian e nəghatiən rəha kaunsil iətəm kəmotegəhan e Iesu məmə okuh.

52 Kəni in təmuvən meh Pailət mətapuəh ohni məmə otegəhan e nipəti Iesu tos.

53 Kəni Josip təmuvən mosiahu nipəti Iesu e nigı kəməluau, mos muva məuveg e napən təuvir kəti, nərgin u linən. Kəni mos muvən mələhu=pən e nipəg kəpiel iətəm kəmətei rəkis o nolian suvət ikin, mətəu kəsitənim əhanəhian suah kəti ikin.

23:34 Sam 22:18; Aes 53:12 23:35 Sam 22:7-8 ‡ 23:36 Wain u iətəm tarfu, in nəmnimian rəha nanrah min.
23:36 Sam 69:21 23:44-45 Hip 6:19-20; 10:19-20

⁵⁴ Inəha e nian rəha nətəm Isrel iətəm kautol əpenə-penə lan o nian rəha Sapət, kəni iuəkir Sapət tətəuvin.

⁵⁵ Kəni nīpətan u kəmotəpən Kaləli kəmautuərisig e Iesu, kəməutohtəu=pən suah u, kəməhuvən kəni moteruh nīpəg kəpiel, kəni moteruh noliən iətəm in təmələhu Iesu ikin.

⁵⁶ Kəni uərisig, nīpətan kəmohtəlig=pən lahuənu, kəni mautil əpenə-penə nīmənati mīn nəuvein mīne fomat iətəm nəmiəvilah təuvir məmə okotol=pən e nīpəti Iesu. Kəni e nian rəha Sapət, ilah kəmotəmeig məutohtəu=pən nəghatiən rəha Lou.

24

Iesu təmamiəgəh mīn

e nīmisiən

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Kəni e Sante ləplapin agin, nīpətan kəməhuvən əpəha e suvət, motos natimnati u nəmiəvilah təuvir u kəmotol əpenə-penə rəkis lan.

² Nian kəməhuva e suvət, moteruh kəpiel u kətahtipəsīg e nīpəg kəpiel lan, mətəu kəmisuə rəkis rəkis.

³ E nian kəməhuvən imə e nīpəg kəpiel, mətəu kəsotehiən nīpəti Iərmənīg Iesu.

⁴ Kəni ilah kīnotəruru əfəməh məutətəlig e natimnati mīn əha. Kəni əmeiko kəmotauit pik e iətəmi keiu kəmiaietīgəm=pa əha ikin mətuəhtul ilah nīpətan, kəmian e napən iətəm tətoraip-oraip.

⁵ Kəni nīpətan kəmotəgin pik, motasiəulin nəulilah məutəsəl iahu mauteh niftəni.

Kəni suah mil kuəmə, “Təhro nəutəsəl e iətəmi tətəmiəgəh u ikinu imə nətəm kəmoħmis?”

⁶ In tikə u ikinu. !In tinəmiəgəh mīn! Nīkitəmah təhti nəghatiən in təməni kəm təmah nian in tətətətig əhanəh əpəha Kaləli məmə,

⁷ ‘Natimnati mīn u okotəkeikei muva motol nīpəhriənīən lan. Okegəhan=pən e Nəti Iətəmimi tuvən e nəhlmi iol təfagə tərəh mīn, kəni okətu-pəri e nigī kəməluau timis, mətəu e nian tatol kisil lan, kəni in otəmiəgəh mīn.’ ”

⁸ Kəni nīkilah tinəhti nəghatiən rəha Iesu.

⁹ Kəni kəmoħiet e suvət məhuvən motəni=pən natimnati mīn əha kəm nətəmi lepīn rəha Iesu, mīne rəhan mīn rəfin.

¹⁰ Kəni nīpətan mīn əha u kəmotəni pətīgəm natimnati mīn u kəm aposil mīn, inko Meri Maktələ, Joana, Meri məmə rəha Jemis, mīne nīpətan mīn nəuvein iətəm kəməhuvən e suvət.

¹¹ Mətəu aposil mīn kəmotətəu nəghatiən əha təhmen=pən əmə e nəghatiən alməli kəti iətəm nīpətīn tikə, kəni məsotəniən nīpəhriənīən lan.

¹² Mətəu Pitə təməhtul maiu muvən əpəha e suvət, məməhli-əməhli məsal=pən e nīpəg kəpiel kəni meruh əmə napən iətəm kəməuveg nīpəti Iesu lan, mətəu nati mīn kəti tikə əha ikin. Kəni in təmalīuək mītəlig mīnatuvən lahuənu, kəni matətəlig pik e natimnati mīn əha.

E suaru tətuvən Emeəs

(Mak 16:12-13)

¹³ E nian əmə əha inəha, suah mil keiu rəha Iesu kəmətəuəliuək mətīan lahuənu kəti, nərgin u Emeəs. Lahuənu u mətəuarus=pən Jerusiləm, in iuəkir o lepīn kilomitə.

¹⁴ Kəni nian ilau kəmətəuəliuək mətīan, kəni ilau mətuəghati e natimnati mīn u kəmol ilah.

¹⁵ Nian ilau kəmətuəghati lanəha, kəni Iesu təmuva iuəkir o lau, məhlaliuək pəti mīhluvən.

¹⁶ Mətəu kəməsuəhruniən məmə pəh əha ilahal mīn kəməhlaliuək mətəu-inu Uhgīn təmahtipəsīg e nətəligiən rəhalau.

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Suah mil. ?Nati nak u nətuəni?”

Kəni əmeiko kəmuəlali muəhtul, nəhmtılau təməpəou.

¹⁸ Kəni suah mil əha kəti, nərgin u Kleopas, təməni=pən kəm in məmə, “İtəhrun məmə ik əmə u iapispis kəti u Jerusiləm iətəm nəşəruniən natimnati mın kəmol ilah e nian mın u kinəhuva mınəhuvən rəkis.”

¹⁹ Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “?Natimnati mın nak əha?”

Kəni kəmuəni=pən kəm in məmə, “Natimnati mın u kəmol e İesu iətəm Nasərit. In iəni kəti rəha Uhgın, kəni rəhan uək tasanən vivi mınə rəhan mın nəghatiən kotəfigəm, kəni niki Uhgın mınə niki nətəmimi tətəgiən lan.

²⁰ Mətəu rəhatimah pris asoli mın mınə nəgətun mın rəha Lou kəmotəfən in tuvən e nəhlmi nətəm Rom məmə okotakil məmə in otimis. Kəni kəmotətu-pəri e nigı kəluau timis.

²¹ “Mətəu itimah iəmotələhu=pən pau rəhatimah nətəligiən tətətig əskasik lan məmə in otos rəkis itimah nətəm İsrəl e nəhlmi tikimır mın rəhatimah. Kəni rəueiu in nian tatol kişil lan.

²² Kəni nati kəti mın, nıpətan nəuvein u iəməutan, kəmotol narmıtimah təmiuvig o nəghatiən kəti. Rəueiu ləplapın ağın, kəməhuvən əpəha e suvət u kəmitənim İesu ikin,

²³ mətəu kəməsoteruhiən nıpətin. Kəni kəmohtəlig=pa motəni məmə, ‘İəmotəh nati kəti təhmen e nəməhlairiən, agelo mil keiu kətuəni=pa məmə İesu təməmiəgəh.’

²⁴ Kəni rəhatimah nəuvein nətəmimi kəməhuvən e suvət, kəmotəh natimnati rəfin ağın təhruahru təhmen əmə e nəghatiən əha nıpətan mın əha kəmotəni, mətəu kəsotəhiən İesu.”

²⁵ Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “Suah mil. !Rəhatəlau kapə tikə, nəkotəhro tiəkis ağın o təmah o nəniən nıpəhriəniən e natimnati mın u iəni mın rəha Uhgın kəmotəni!

²⁶ ?Nəkuəhrun uə kəpə məmə, Kristo, u Uhgın təməni məmə otahli=pa otəkeikei mos nəhməiən e nıpətin, kəni uərisig lan, in təpanuvən e nəgəu e neai mos nərgin rəha nısiəiən?”

²⁷ Kəni İesu təməni=pən vivi kəm lau Nauəuə Rəha Uhgın u kəutəghati lan, təmətuəuin e nauəuə rəha Mosis kəni muvən mətəuarus=pən nauəuə mın rəha iəni mın rəha Uhgın.

²⁸ Kəni kinəhuva iuəkır o lahuənu u suah mil u kətiən ikin. Kəni kinuafu məmə İesu tinətəliuək mınətəpirəkis ilau məsəhtuliən,

²⁹ mətəu ilau kətiəh nikin məmə, “Ei, təuvır məmə nəkuva kitahal mın ik, mətəu tinəpinəpu rəkis, kəni təsuvəhiən rəueiu mıtigar tiuvig.” Kəni ko tuvən meruh ilau məhləharəg.

³⁰ Nian kinəhləharəg məmə okihlauən, kəni in təmos pıret kəni məni-vivi Uhgın ohni, kəni ko məmkəris məfən kəm lau.

³¹ Kəni əmeiko Uhgın tol kinuəhrun məmə in İesu, kəni əmeiko in tatig mıkə mın, kəni kəməsueruhiən mın.

³² Kəni kəmuəni=pən kəm lau mın məmə, “!Ei! ?Nian in təməni=pa vivi Nauəuə Rəha Uhgın kəm lau e suaru, kəni kəmuətəu təuvır lan nıkilau tətəgiən pık, uə kəpə?”

³³ Kəni rəueiu ağın mın, kəmuəhtul miəiet ikin əha miətəlig=pən mın Jerusiləm. Kəni ikin əha, ilau kəmueh nətəmimi ləpın rəha İesu mınə nətəmimi mın nəuvein mın rəhan kəməhuva motuhapumın rəkis ilah mın məutəharəg,

³⁴ kəni məutəni məmə, “!Nıpəhriəniən! !İərməniğ təməmiəgəh mın, kəni Saimon Pitə* təməh rəkis!”

³⁵ Kəni ilau kəmuəni=pən rəfin natimnati iətəm kəmol kəm lau e suaru, kəni muəni=pən nian ilau kəmuəhrun İesu lan e nian iətəm in təməgəuvahli pıret məfən kəm lau.

*Nətəmimi mın rəha İesu kəmotəh in
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)*

³⁶ Kəni nian kətuəni əhanəh nəghatiən mın əha, İesu təmuva məhtul e nəlugın e lah mətəni kəm lah məmə, “Nəməlinuiən tətətig o təmah.”

³⁷ Mətəu ilah kəmotauit lan kəni minəutəgin, nikilah təhti məmə kınotafu narmın kəti.

³⁸ Mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro rəhatəmāh nətəligiən tətərah lanko? ? Təhro rəhatəmāh nətəligiən tətəhtul pəgpag?”

³⁹ Oteh-to nəhlmək mine nəhlekək məmə iəu əmə əpə. Otea=pa motek nıpətik kəni motəhrun məmə iəu. Narmi iətəmimi nıpətin mine nikilkilin tikə, təsolian məmə inu nauteh iəu, nıpətik mine nikilkilik əpə ikin.”

⁴⁰ Təməni nəghatiən əha, kəni məgətun nəhlmın mine nəhlikin kəm lah.

⁴¹ Kəni narmilah təmiuvig nikilah təmagiən pik kəni motalu məmə nati u in nıpəhriəniən. Ilah kəsotəni-vivi əhanəhiən nıpəhriəniən lan. Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Nauəniən kəti u nəutos, uə?”

⁴² Kəni kəmos nəmu nəuvətın iətəm kəmuvan rəkis motəfən kəm in,

⁴³ kəni e nəhmtilah, təmos mun.

⁴⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Aupən ikin, nian iəmətətig əhanəh kitah min itəmāh, iəməni nəghatiən u kəm təmah məmə, natimnati rəfin iətəm kəutəghati lak e Nauəuə Rəha Uhgın, okotəkeikei məhuva mautol nıpəhriəniən lan, inu nəghatiən min e nauəuə rəha Mosis, mine nauəuə min rəha iəni min rəha Uhgın, mine Nauəuə Rəha Nəpuən Min.”

⁴⁵ Kəni in təmerəh e rəhalah nətəligiən məmə okotəhrun nəghatiən min iətəm tətətig e Nauəuə Rəha Uhgın.

⁴⁶ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən iətəm tətətig e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə nətəmimi okotol tərah e Kristo iətəm Uhgın təmahli=pa, mautol tətətəu nəhməiən e nıpətin mətuvən mətəuarus timis, mətəu e nian tatol kisil lan, in otəmiəgəh min e nimisiən.

⁴⁷ Kəni e nərgi Kristo u Uhgın təmahli=pa, nətəmimi okotəkeikei motəni pətigəm nəghatiən u məmə nətəmimi okotəkeikei motəuhlin kəni motohtəlig e rəhalah təfagə tərah min, kəni Uhgın in otəsalpiniən nitai təfagə, kəni malu e rəhalah nolian tərah min. Nəghatiən u otəkeikei muvən kəm nətəmimi min e nəuaniləuis min rəfin e nitəni min rəfin, otətuəuin Jerusiləm muvən əpəha ikin min rəfin e nəhue nitəni min.

⁴⁸ Itəmāh nəmotəh natimnati min u, kəni onəkotəni pətigəm əhruahru nəghatiən min lan.

⁴⁹ Kəni iəkahli=pa suah u iətəm rəhak Tatə təməniəkis məmə in otahli=pa kəm təmah, inu rəhan Narmın. Mətəu onəkotəhtahnin e taun əha motətəuarus=pən nəkotos nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın, kəni tərəuəh e nəmiəgəhiən rəhatəmāh.”

Uhgın təmos Iesu muvən

e neai

(Mak 16:19-20)

⁵⁰ Kəni Iesu təmit ilah mohiet e taun məhuvən əha lahuənu Petəni. Kəni məfəri nəhlmın məfəki o lah.

⁵¹ Kəni nian təmətəfəki o lah, kəni məpəh ilah nian Uhgın təmos minatuvən əpəha ilis e negəu e neai.

⁵² Kəni kəmotəiuaiu motəfəki=pən kəm in, kəni uərisig lan, kəmohtəlig=pən Jerusiləm nikilah tətəgiən.

⁵³ Kəni nian rəfin, kəutəhuvən e Nimə Rəha Uhgın məutəni-vivi Uhgın.

Jon

Nanusian Təuvir Rəha Iesu Kristo İətəm Jon Təmətei

Nəghatən əkuəkir rəha nauəuə u Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u. In pia Jemis, kəni ilau nəti Səpəti mil. In kəti nətəmimi tueləf rəha Iesu, kəni Iesu tolkeikei pik in. E nauəuə u, Jon təsənien nərgin mine. Mətəu təməni əmə nati tol lanu məmə “iətəmimi kəti mın rəha Iesu,” (Jon 18) uə “suah u iətəmi Iesu tolkeikei pik,” (Jon 13:23; 20:2; 21:7,20) uə “İətəmi təmiəu-iəu muva iuəkir o Iesu e nian kəməutauən e lafet rəha Pasova” (Jon 21:20). In təmətei nauəuə mın u: Nanusian Təuvir İətəm Jon Təmətei, 1Jon, 2Jon, 3Jon, mine Nəhan-əhanian.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tətuvən kəm nətəmimi məmə okotəni nıpəhriənien e Iesu. In tolkeikei məmə otasiru e lah mol nəhatətəien rəhalah tuva məskasik, mətəu-inu rəhalah nəhatətəien təsəskasik əhanəhian.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Jon in iətəmi asoli kəti rəha niməfaki, kəni nətəmimi rəfin rəha niməfaki kautisiai in. In tolkeikei məmə nətəmimi rəfin okotəhrun vivi rəhan nəgətunian, kəni nian nəgətunian eiuə tətən, mətəu nətəmimi kotəhrun nahtipəsigiən e nəghatən eiuə mın e nəghatən rəha Jon e nauəuə u.

?Təmətei nauəuə u o nak? Jon təmətei nauəuə u mətəni pətigəm vivi məmə Iesu in nəti Uhgın, kəni nətəmimi rəfin nətəm okotəhatətə lan, okotos nəmiəgəhian itulin. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətigəm təhruahru məmə Iesu in nəti Uhgın, kəni Iesu in Uhgın pəhriən. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətigəm nanusian mın nəuvein rəha Iesu iətəm nauəuə mın rəha Matiu, mine Mak, mine Luk kəm slənien. Kəni tolkeikei məmə otəgəu əhruahru nətəligiən mın nəuvein iətəm nətəmimi kəutəni e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgın Təmuva İətəmimi, in Iesu

¹ Aupən agin, e nətəuiniən nian, Nəghatən* tinatig rəkis.† Nəghatən u təmətətig ilau Tatə Uhgın, kəni Nəghatən u, in mın, in Uhgın.

² E nəukəti nian, in təmətətig rəkis ilau Uhgın,

³ kəni Uhgın təmol natimnati rəfin e Nəghatən u, kəni natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol, nati kəti tikə mine məmə Nəghatən u təsolien.‡§

⁴ Inu, in Nəukəti Nəmiəgəhian,* kəni Nəmiəgəhian u, in Nəhagəhagian rəha nətəmimi rəfin.†

⁵ Nəhagəhagian əha, tətasiəgəpın napinəpuian, kəni napinəpuian ko təsapirəkisien.‡

⁶ İətəmimi kəti iətəm Uhgın təmahli=pa təmuva, nərgin u Jon Bəptais.§

⁷ Təmuva mətəhtul pətigəm məmə otanus pətigəm Nəhagəhagian əha kəm nətəmimi, pəh ilah rəfin kotəni nıpəhriənien lan.

⁸ Səniəmə Jon Bəptais in Nəhagəhagian əha, mətəu in təmuva əmə məmə otəhtul pətigəm mənı pətigəm Nəhagəhagian əha kəm nətəmimi rəfin.*

* **1:1** Nian Aposil Jon təmətei “Nəghatən” e japtə 1, tətəghati e Iesu Kristo, kəni “Nəghatən” in təhmen e nərgin kəti rəhan. † **1:1** Jen 1:1; 1Jon 1:1; Jon 17:5; Nəh 19:13 ‡ **1:3** Laen e “Nəghatən” mil u kətuəni əmə nati kətiəh əmə. Mətəu-inu in nolien rəha Jon o nənien nati kətiəh e suaru pisin pisin mın. § **1:3** Kol 1:16; 1Kor 8:6; Hip 1:2 * **1:4** Jon 5:26; 11:25; 14:6; Jen 1 † **1:4** Jon japtə 1 tatol məmə kitah kotətəlig e Jenesıs japtə 1, nian Uhgın təmol nəhue nıftəni mine natimnati rəfin agin. Japtə mil u kuəghati e nəghatən, mine nəhagəhagian, mine nəmiəgəhian. Kəni Jon japtə 1 tətəuın e Iesu Kristo məmə in Nəghatən rəha Uhgın, mine Nəhagəhagian, mine Nəmiəgəhian. ‡ **1:5** Jon 9:5; 12:46 § **1:6** Aposil Jon in təmətei nauəuə u. In tətəghati e suah pisin kəti e fes mın u, nərgin u Jon Bəptais. * **1:8** Nətəmimi tətəp kəməutəhtahnin Məsaiə iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, kəni ilah tətəp, nikilah təhti məmə Jon Bəptais u in Məsaiə. Jon 1:19-28

⁹ Nəghatian əha təmätuva e nəhue niftəni, kəni in Nəhagəhagian pəhriən, iətəm in tətasiəgəpən nətəmimi rəfin.†

¹⁰ Nati əpnəpən məmə Uhgın təmol niftəni u e Nəghatian əha, kəni Nəghatian u təmətətiğ e nəhue niftəni u, mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəsotəniən nıpəhriənən məmə in pəh.

¹¹ Təmuva iman ikin, mətəu nətəmiman mın kəutəuhlin=pən nəmtahləh kəm in, məsotolkeikeiən.

¹² Mətəu nətəmimi nəuvein kəmotos in, kəni ilah rəfin nətəm kəmotos in, nıkilah tagiən ohni, kəni motəhatətə e nərgin, kəni in təməfən nepətiən kəm lah məmə kotəhrun nuvaiən nenəti Uhgın mın.‡

¹³ Nenəti Uhgın mın əha, ilah kəsotairiən e nolien u iəpəou mın kəutair lan, kəni məsəniən mın məmə e nətəliğin rəha iətəmimi, təhmen e tatə kəti iətəm tolkeikei in otos iəpəou. Mətəu ilah kəutair vi mın e Uhgın, e rəhan əmə nəsanəniən.§

¹⁴ Nəghatian əha, in təmuva iətəmimi, mətətiğ kitah mın u nətəmimi rəha nəhue niftəni. Kəni itimah iəmoteruh rəhan nepətiən, kəni nəsanəniən asoli mine nəhagəhagian rəhan e nəhmtitimah.* Inu, in nəsanəniən asoli mine nəhagəhagian rəha Nəuan Kətiəh Əmə, iətəm in təmsipən e Tatə Uhgın. In təriəuəh e nəuviriən iətəm tətətuati lan kəm tah, kəni məriəuəh mın e nıpəhriənən.†

¹⁵ Jon təmətəhtul pətiğəm mətəni əfəməh məmə, “İətəmi u inu iətəm iəu iəmətəni məmə, ‘İətəmi kəti tətərisiğ lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhiən, in təmətətiğ itulin rəkis.’”‡

¹⁶ Kəni in təməriəuəh e nəuviriən iətəm in tətətuati lan kəm tah, kəni e nəuviriən əha rəhan, nian rəfin in tətəfa, mətəfa, mətəfa, kəm tah rəfin.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu Lou iətəm Uhgın təməfa əupən, Mosis in suaru ohni, mətəu İesu Kristo in suaru rəha nətuatiən e nəuviriən əha mine nıpəhriənən rəha Uhgın kəm tah.§

¹⁸ İətəmi kəti təseruhiən Uhgın nian kəti mine.* Mətəu Nəuan Kətiəh Əmə, in Uhgın, iətəm in iuəkır o niki Tatə Uhgın, in təmol əpu Uhgın kəm tah kəni kotəhrun.†

*Jon təməni məmə səniəmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli-pa
(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)*

¹⁹ Kəni nətəmimi asoli mın rəha nətəm İsrəl nətəm kəutətiğ Jerusiləm, kəmotahli=pən pris mın nəuvein mine Lifait mın u, nətəm kəutasiru e pris mın e Nımə Rəha Uhgın, məmə okəhuva motəh Jon motətapuəh ohni, məmə, “?İk iətəmi pəh ko?” Kəutətapuəh mətəu-inu nətəmimi tēpət kəmətəni məmə Jon in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Kəni əmeiko, Jon təməhtul pətiğəm məni pətiğəm in.

²⁰ Nian ilah kəmotətapuəh ohni, in təməsəhluaigiən, mətəu təməni=pən əhruahru əmə in kəm lah məmə, “Səniəmə iəu Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.”

²¹ Kəni ilah kəmotəni məmə, “?Nəmə səniəmə ik Kristo, kəni ik pəh? ?İk Elaijə?”‡

Mətəu Jon təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu Elaijə.”

Kəni ilah kəmotətapuəh mın ohni məmə, “?Nəmə səniəmə ik Elaijə, kəni ik pəh? ?İk iəni rəha Uhgın iətəmi kəmətəni əupən məmə otəpanuva?”§

Mətəu Jon təni məmə, “Kəpə.”

²² Kəni ilah kəmotəni məmə, “?Kəni ik pəh? İk onəkeikei məni pətiğəm ik kəm timah, pəh itimah iəkəhuvən motəni=pən kəm nətəmimi kəmotahli=pa itimah iəkəhuva.”

† 1:9 1Jon 2:8; Jen 1:1-5 tətəghati e nəhagəhagian rəha nian Uhgın təmol nəhue niftəni, kəni Jon tətəghati e nəhagəhagian rəha Narmənigiən Rəha Uhgın iətəm tətasiə e niki nətəmimi. ‡ 1:12 Kəl 3:16 § 1:13 Jon 3:5; 1Pitə 1:23 * 1:14 Jon tətəghati e aposil mın nətəm kəmoteruh rəhan nepətiən, mine nəsanəniən, mine nəhagəhagian e nəhmtiləh. † 1:14 Fil 2:7; 1Tim 3:16 ‡ 1:15 Jon 1:1 § 1:17 Rom 5:21 * 1:18 Eks 33:20 † 1:18 2Kor 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nəh 22:4 ‡ 1:21 Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 § 1:21 Dut 18:15

²³ Kəni təni=pən kəm lah məmə, “Iəu u iətəm iəni rəha Uhgın Aiseə təməni rəkis aupən məmə, ‘Iəu u nəuia iətəmi kəti tətəuİN əfəməh əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, mətəni məmə, otol suaru təhruahru rəha Iərməniġ.’ ”*

²⁴ Nətəmimi nətəm kəmahlī=pa ilah, Farəsi mīn nəuvein əha ikin,

²⁵ kəni ilah kəmotətapuəh o Jon məmə, “?Nəmə səniəmə ik Krīsto iətəm Uhgın təməni məmə otahlī=pa, kəni səniəmə ik Elaijə, kəni səniəmə ik iəni iətəm kəmətəni pətīgəm aupən, kəni təhro natol bəptais e nətəmimi?”

²⁶ Kəni tuhalpīn mətəni məmə, “Iəu iatol bəptais e nətəmimi e nəhu, mətəu iətəmi kəti u ikin e nəlugīn e təmāh, iətəm itəmāh nəkotəruru in.

²⁷ Iətəmi u tətəuərisiġ lak, mətəu in ilis, in tepət mapirəkis iəu, kəni iəu ləhtəni lan, kəni iəsəhmen aġiniən məmə iəkol uək əkəku aġin kəti rəhan.”†

²⁸ Natimnati mīn u, kəmol əpəha e lahuənu kəti, nərgīn u Petəni, in tətatiġ əpəha e niətəni=pən e nəhu Jotən. Ikin əha Jon təmatol bəptais e nətəmimi ikin.

Iesu in təhmen e nətī sipsip rəha Uhgın.

²⁹ Kəməni lauġ lan, Jon təmeruh Iesu tətaliuək mətəuə, kəni in təni məmə, “!Ei! ! Oteruh-to! Suah u inu, in Nətī Sipsip rəha Uhgın o noliən sakrifais lan o noliən tərəh mīn rəha nətəmimi.‡ Kəni in otəpanos rəkis noliən tərəh mīn rəha niətənimtəni mīn. §

³⁰ Iətəmi u inu, iəu iəmətəni kəm təmāh məmə, ‘Iətəmi kəti tətəuərisiġ lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhiən, in təmətatiġ itulīn rəkis.’

³¹ Nian iəu iəmətəġhati lan, kəni iəu mīn iəməruru məmə in iətəmi pəh; mətəu iəmūə matol bəptais e nətəmimi e nəhu məmə iəkol əpu suah u kəm nətəmimi mīn rəha Isrel.”

³²⁻³³ Jon təmətəhtul pətīgəm mətəni məmə, “Uhgın təmahlī=pa iəu məmə iəkol bəptais e nətəmimi e nəhu, kəni nian iəmətəġhati lan, iəu mīn iəməruru məmə suah u inu. Mətəu Uhgın təməni=pə kəm iəu məmə, ‘Onəkəruh Narmīn Rəhak oteiuaiu matīġ e iətəmimi kəti. Kəni suah u inu, in otol bəptais e nətəmimi e Narmīn Rəha Uhgın.’ Kəni əmeiko, uərisiġ iəmeruh Narmīn Rəha Uhgın təmsipəri e neai təhmen e mak, muəə, meiuaiu məharəġpəri lan.

³⁴ Iəu əhruahru iəmeruh nati u, kəni iəmətəhtul pətīgəm mətəni pətīgəm məmə, ‘Suah u inu, in Nətī Uhgın pəhriən.’ ”

Iesu təmətəuīn mətəuīn e rəhan nətəmimi

³⁵ Kəməni lauġ lan, Jon tətəhtul əmə əha ləmen kətīəh əmə ilahal rəhan keiu iətəmimi mil.

³⁶ Kəni nian nəhmtī Jon təmətəhtul e Iesu taliuək mətəuə kəni təni məmə, “!Ei! !Oteruh-to! !Suah u inu, in Nətī Sipsip rəha Uhgın!”

³⁷ Kəni nian rəhan iətəmimi mil kəmuətəu nəġhatīən əha, kəmuəhtul mətīəuərisiġ e Iesu.

³⁸ Kəni Iesu teirair meruh suah mil u kətīətəu=pən in, kəni in təni məmə, “Ei! !Suah mil! ?Nətəuəsəl lak onak?”

Kəni ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatiġ iə?” (Nəġhatīən u “Rapai,” nīpətīn u “Iəġətun.”)

³⁹ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Pəh kihlūvən nəkuəruh-to.” Kəni ilau kəmiəuərisiġ lan mīhlūvən kuəruh ikin in tətatiġ ikin. Iuəkīr mītīġar tiuūiġ ləhnaiūv, ilau kəmətuan ilahal mīn mətəuərus tapinəpu.

⁴⁰ Suah mil u kəti iətəm təmətəu Jon kəni muərisiġ e Iesu, nərgīn u Antīru, pian u Saimon Pitə.

* **1:23** Aes 40:3 † **1:27** Nəġhatīən pəhriən iətəm Jon təməni, tol lanu, “Iəu iəsəhmen aġiniən məmə iəkos rəkis put rəhan.” Nətəmimi aupən kotəni məmə uək rəha nos rəkisiən put rəha iərməniġ, in uək rəha slef iətəm in ləhtəni aġin.

‡ **1:29** Aupən ikin, e nian rəha Oltestimīn, nətəmimi kəutohamu nətī sipsip mautil sakrifais lan məmə otəfəl rəkis təfəġə tərəh rəhalah. Afīn-to nəġhatīən u “sakrifais” e tiksīnəri. Jen 22:8; Aes 53:7; 1Pitə 1:19; Nəh 5:6 § **1:29** Hiprus 9:22,26

41 Kəni rəueiu agin min, in təmuvən meh pian Saimon, kəni mənı=pən kəm in məmə, “!Ei! !Inotafu rəkis Məsaiə!” (Nəghatiən u, Məsaiə, nıpətin u məmə, “Kristo,” iətəm Uhgın təmənı məmə otahli=pa.)

42 Kəni təmit Saimon muva o Iesu.

Kəni nian nəhmtı Iesu təməhtul lan, kəni mənı=pən kəm in məmə, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, mətəu rəueiu okauin ərəg-rəg lam məmə ‘Kefəs.’” (In “Pitə” e nəghatiən Kris u nıpətin məmə “kəpiel.”)*†

Iesu təmauin e Filip mine Nətaniəl

43 Kəmənı lauig lan min, Iesu nıkin tınəhti məmə otuvən-to Kaləli.

Təməsəl e Filip kəni meruh. Kəni Iesu təmənı=pən kəm in məmə, “Va-to, mıtəu=pa iəu.”

44 Filip u, in iətəm Petsaitə, ima Antıru mine Pitə.

45 Kəni in təmuvən məsəl meruh Nətaniəl, kəni tənı=pən kəm in məmə, “Itımah inoteruh suah əpələ u, aupən Mosis təmətei rəkis rəhan nəghatiən min iətəm tətəghati lan e nauəuə rəha Lou. Kəni iəni min rəha Uhgın aupən ilah min kəmotətei rəkis nəghatiən min iətəm tətəghati lan. In iətəm Nasərit, in nəti Josip, kəni nərgin u Iesu.”

46 Mətəu Nətaniəl tənı məmə, “!Nati nak! ?Nıkim təhti məmə nati təuvır kəti otsipən e Nasərit? !Kəpə!”

Kəni Filip tənı məmə, “Intəh, təuvır əmə, pəh-to kian nəkeruh-to.”

47 Nian Iesu təmeruh Nətaniəl tətaliuək mətəuva, kəni tənı məmə, “!Suah u, in iətəm Isrel pəhriən! !Neiuəiən tikə lan!”‡

48 Kəni əmeiko Nətaniəl təmauit mətəpuəh o Iesu məmə, “?Nəməhra məhrun məmə iəu iətəmi tol lanu?”

Kəni Iesu tənı=pən kəm in məmə, “Nian ik nəmətəharəg e nəukəti nigı fik, kəni Filip təsauin əhanəhiən lam, mətəu iəu iəmafı rəkis ik.”§

49 Kəni Nətaniəl tənı məmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgın! Ik Kig rəha nətəm Isrel!”

50 Iesu təmənı=pən kəm in məmə, “?Ik nəməhatətə lak mətəu-inu iəu iəmənı əmə məmə iəmeruh rəkis ik nian nəmətəharəg=pən əha e nəukəti nigı fik? Ik onəmaneruh nati asoli min tapirəkis inu.”

51 Kəni mənı min məmə, “Nıpəhriənıən agin u iətənı=pınə kəm təmah məmə, onəpanoteruh negəu e neai otəuag, kəni nagelo min rəha Uhgın kəutəri mautəhuvən e neai, kəni məuteiuaiu mətəhuva e Nəti İətəmimi u təhmen e suaru tatılpin nuvənıən e neai mine nəhue nıftəni.”*

2

Marıt kəti əpəha Kenə

1 Kəmənı niəh lan, katol marıt kəti əpəha Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. Kəni mamə rəha Iesu in əpəha ikın.*

* **1:42** Nətəmimi rəha Kris kəutəni kəpiel məmə “pitə.” Kəni nəghatiən u pitə tinuva nərgin kəti rəhalah, kətauin e nətəmimi lan. Kəmətei nauəuə min rəha Niutestimın e nəghatiən rəha Kris. Nətəmimi tepət kəməutəghati e nəghatiən rəha Kris, təhmen əmə e nətəmimi tepət e nəhue nıftəni rəueiu kəutəghati e nəghatiən mil u rəha İnglan uə Franis. “Kefəs” in nəghatiən kəti rəha Aram u nıpətin tənı məmə kəpiel. Nətəm Isrel kəməutəghati e nəghatiən rəha Aram təhmen e nətəm Vanuatu kəutəghati e nəghatiən u Bislama. † **1:42** Mat 16:18 ‡ **1:47** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 Nərgin u “Isrel,” in nərgin kəti min rəha iətəmimi u Jekəp. Nərgin u Jekəp nıpətin tənı məmə “iətəmi tətəiua.” Mətəu Uhgın təmauin ərəgrəg e nərgin tuva “Isrel” məmə otəgətun nəmiəghıən vi rəhan. § **1:48** Nigı min u fik, ilah nigı kəhrun min e nasumıən ikın Isrel. Nətəmimi kautun nəualah, kəni mətəharəg ahgəl nımalılah. Kəutəharəg ahgəl pik nigı fik iuəkır o nimə rəhalah kəni mətəfaki məmə nıkilah otətəhti nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın. Nati iətəm Iesu təmənı e fes 47 mine 51 in tətəghati e Nətaniəl məmə nəmə təhro təmətəharəg ahgəl rəhan nigı fik, kəni nıkin təmatəhti nəmiəghıən rəha Jekəp. * **1:51** Jen 28:12 * **2:1** Nəmə təhro Josip u iərman rəha Meri, mamə rəha Iesu, in tınimıs rəkis. Mətəu Jon u təmətei nauəuə u, təməsəniən məmə inəha ikın ilah min ilah.

² Kəni ilah kotauin=pən mīn e Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi, məmə ilah mīn okəhuvən e marit əha.

³ Kautol mautil lafet, kəni nətəmimi mīn kotəmnim rəfin wain, kəni məmə rəha Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Rəhalah wain təmikə.”

⁴ Mətəu Iesu tənī=pən kəm in məmə, “?Pətauəhli, təhro nətələhu=pa nati u kəm iəu? Nian rəhak təsuva əhanəhiən.”

⁵ Mətəu rəhan məmə tənī=pən kəm noluək mīn rəha marit məmə, “Itəmah onəkotəkeikei motol natimnati rəfin iətəm in otəni.”

⁶ Nilosi nati asoli ilah sikis, kəməlin əha ikin əha o nəhu, məmə nətəm Isrel ilah okoteikuas məutaruətəh lan e nəhmti Uhgīn. Nilosi nati mīn u, kəmol e kəpiel, kəni kətiah təhrun nosiən uan-hanrit litə nəhu.

⁷ Kəni Iesu tənī=pən kəm nətəm kautol uək məmə, “Otətu=pən nəhu e nilosi nati mīn u.” Kəni kəmotətu ilah kotəriauəh vivi.

⁸ Kəni tənī=pən kəm lah məmə, “Otətu rəkis nəhu kəti motos məhuvən kəm iətəm tətarmənig e marit.” Kəni ilah kəmotol lanəha.

⁹ Kəni nian iətəmi u təməmnim askəuvin, mətəu nəhu tinol rəkis wain lan. Mətəu iətəmi u in tətarmənig e marit u, in təruru məmə kəmos iə wain u. Nətəmi mīn əmə u nətəm kəmos nəhu məhuva, ilah əmə kotəhrun. Kəni iətəm tətarmənig e marit təmauvin e iətəm təmol marit,

¹⁰ mənī=pən məmə, “Nian rəfin nətəmimi kotaupən motəfətigəm wain təuvir, kəni uərisig nətəmimi kotəmnim tepət ko, kəni kəpanəfətigəm inu təsəuvir pikien. !Mətəu ik, nəmaharu kalin iətəm təuvir mətəuərus=pa u rəueiu!”

¹¹ Kəni inu nəmtətiən iətəm Iesu təmətuəvin agin lan mol. Kəni in təmol ikin Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. E nəmtətiən əha, in təməgətuən nepətiən rəha Uhgīn lan, kəni rəhan nətəmimi mīn, kəmotəhatətə əskasik lan.

Iesu təməhgi pətigəm nətəmimi nətəm kautol makit e Nimə Rəha Uhgīn

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

¹² Uərisig e marit əha, in təmeiuaiu muvən e taun asoli əha Kapeniəm əpəha Kaləli ilah rəhan məmə mīne pian mīn mīne rəhan nətəmimi mīn. Kəni kəmotatig nian nəuvein əha ikin əha.

¹³ Kəni tinuva iuəkir o nian rəha lafet rəha nətəm Isrel iətəm kətəni məmə lafet rəha Pasova.† Kəni Iesu təməri muvən əpəha Jerusiləm.

¹⁴ Ihluə lan e Nimə Rəha Uhgīn kəutəfaki ikin, Iesu təməfu nətəmimi kautol səlim e kau, mīne sipsip, mīne mak mīn, məmə nətəmimi okotos nəhmtin o noliən sakrifais lan. Kəni nətəmimi nəuvein əha ikin, ilah kautol senis e mənī rəha nətəmi iki pisin pisin mīn.

¹⁵ Kəni in tos təulə nəuvein, mətəl o nalisien iətəmi. Kəni in mītəu nətəmi mīn u ilah kau mīn mīne sipsip mīn məmə okohiet e Nimə Rəha Uhgīn. Kəni in mauvəregin mənī rəha nətəmi mīn u nətəm kautol senis lan, kəni təmahuvihin-ahuvihin rəhalah tepil mīn.‡

¹⁶ Kəni mahi ilah mīn u nətəm kautol səlim e iəuein mənī=pən kəm lah məmə, “!Otəmki natimnati mīn u mohiet! !Itəmah məsotoliən Nimə Rəha Tatə rəhak tuva məmə in nimə rəha noliən makit!”

¹⁷ Kəni nətəmimi rəhan, nikilah təməhti nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgīn, iətəm tətəni məmə, “Iəu iəkolkeikei pik Nimə Rəham e nikik, nikik pik agin lan.”§*

¹⁸ Kəni nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel nikilah təməhmə motətapuəh ohni məmə, “?Pəh təmol məmə nəkəhrun noliən nati u? !Ol nəmtətiən məmə otəgətuən əhruahru kəm timah!”

¹⁹ Mətəu Iesu tənī məmə, “Nəmə itəmah nəkotərəkīn Nimə u Rəha Uhgīn, kəni nian kisil əmə, iəu iəkuvləkin mīn təhtul.”†

† 2:13 Eks 12; Dut 16:1-6 ‡ 2:15 Afin-to e tiksınəri “Nimə Rəha Uhgīn” o nəhruniən natimnati nian Iesu təmuvən məhgi pətigəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgīn. § 2:17 Suaru kəti mīn o nəuhliniən fes u tol lanu lan: “Iəu iəkolkeikei pik Nimə Rəham e nikik, nikik pik agin lan, kəni nətəmimi okotohamu iəu lan.” * 2:17 Sam 69:9 † 2:19 Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29

²⁰ Kəni nətəmi asoli mīn əha kotəni məmə, “!Ei, nəman! Nətəmi kəmotol uək asoli o nu ilah rəfin fote-sikis motuvləkin Nimə u Rəha Uhgīn. !Onəkəhro lanu muvləkin e nian kisil əmə!”

²¹ Mətəu Nimə əha Rəha Uhgīn iətəm Iesu tətəghati lan, in nīpətīn.

²² Kəni uərisig, nian in tīnimis rəkis, kəni mīnəmiəgəh mīn, kəni rəhan nətəmi mīn, nīkilah təhti nəghatiən əha rəhan iətəm təməni. Kəni ilah kəmotəhatətə e Nauəuə Rəha Uhgīn, mīne nəghatiən iətəm Iesu təməni=pən kəm lah.

Iesu tīnəhrun rəkis nətəligiən mīn rəha nətəmi

²³ Nian əha Iesu təmətətig e Jerusiləm e nian rəha lafet rəha Pasova u, nətəmi tepət kəmoteruh nəmtətīən mīn iətəm in təmol, kəni kəmotəhatətə lan.

²⁴ Mətəu Iesu in təməhrun nati iətəm tətətig e nīkilah, kəni məsəhatətəiən e lah.

²⁵ Ko iətəmi kəti təsəhtul pətīgəmiən məghati rəha nətəmi lan, mətəu-inu Iesu təhrun rəfin nətəligiən rəha nətəmi.‡

3

Nikotiməs təmuvən meruh Iesu

¹ Iətəmi asoli kəti rəha nətəm Isrel, nərgīn u, Nikotiməs.* In Farəsi kəti.

² Kəni nian kəti lapīn, in təmuvən məmə otəghati ilau Iesu. In təməni=pən məmə, “Iəgətun, itimah iəkotəhrun məmə ik iəgətun kəti iətəm Uhgīn təmahli=pa ik nəkuva, mətəu-inu iətəmi kəti ko təsoliən nəmtətīən mīn u ik natol nəmə Uhgīn təsatīgīən ohni.”

³ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nīpəhriənīən aɡīn u iətəni=pīnə kəm ik məmə, nəmə iətəmi kəti təsair vivi mīniən,† ko in təseruhiən Narməniɡiən Rəha Uhgīn.”‡

⁴ Kəni Nikotiməs, narmīn təmiuvig pīk, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Iətəmi tīnol iahɡīn rəkis, otəhro mair mətətig mīn? Ko təsuvən mīniən e nərfi rəhan məmə kəni mair=pa mīn!”

⁵ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nīpəhriənīən aɡīn u iətəni=pīnə kəm ik məmə, nəmə iətəmi təsair viən e nəhu mīne Narmīn Rəha Uhgīn, ko təsuvəniən matig ahɡəl Narməniɡiən Rəha Uhgīn.§

⁶ Nīpətītəmi təmair əmə e nīrə rəha iətəmi əmə, mətəu Narmīn Rəha Uhgīn əmə u in tatol məmə narmītəmi tətair vi mīn.

⁷ Təsəuviəriən məmə narməm otīuvig nian iəməni=pīnə kəm ik məmə, ‘Onəkəkeikei motair vi mīn.’

⁸ Təhmen əmə e nīmətəgi u nəseruhiən məmə tatsipən ikin kəti, matelel nati matuvən ikin kəti iətəm in tolkeikei məmə otuvən=pən ikin. Natətəu əmə, mətəu ik nəsoteruhiən məmə təmsipən iə, kəni matuvən iə. Kəni e suaru kətīəh əmə, kitah kəsoteruhiən Narmīn Rəha Uhgīn, mətəu kəuteruh əmə rəhan uək e nəmiəgəhiən rəha iətəmi iətəm təmair vi mīn.”*†

⁹ Kəni əmeiko, Nikotiməs tətəpuəh o Iesu məmə, “?Natimnati mīn u, otəhro lanu muva?”

¹⁰ Kəni Iesu təni məmə, “Ik iəgətun asoli rəha nətəm Isrel. ?Təhro nəkəruru natimnati mīn u?”

‡ 2:25 Jon 1:47; 6:61; 13:11 * 3:1 Jon 7:50-51; 19:39-42 † 3:3 Nəghatiən u “nair viən,” nīpətīn keiu məmə, “iətəmi tətair vivi mīn” mīne “Uhgīn təmol məmə in tair e nairiən rəha nəgəu e neai.” Nəghatiən u in əha ikin e fes 5 mīn.

‡ 3:3 Jon 1:13; 1Pitə 1:23; Jem 1:18 § 3:5 Esik 36:25-27; Efəs 5:26; Tait 3:5 * 3:8 E nəghatiən rəha Kris, nəghatiən mīl u “nīmətəgi” mīne “narmīn,” ilau nəghatiən kətīəh mīl əmə. † 3:8 Esik 37:9

11 Nipəhrrianian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəghatian min u iətəm iətəni ilah, iəu iəkəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iətəni pətigəm, iəu ineruh rəkis. Mətəu itəmah nəsothətətəian e nəghatian min rəhatimah.‡

12 Iəu iəməni natimnati min iətəm katol e nəhue nītəni əmə u, mətəu itəmah nəsothətətəian e rəhak nəghatian. ?Kəni nəmə iəkəni natimnati min iətəm katol e Negəu e Neai, nəkotəhro lanu motəhatətə lan?

13 Iətəmi kəti tisuvənian əpəha ilis e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, məni pətigəm nian kəti mine. Mətəu Nəti Iətəmimi əmə, təmsipən iman ikin e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, təhrun nəni pətigəmian. §

14 “Aupən, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, Mosis təmos narmi sineik kəti, mətəu-pəri ilis e nigəi əfəməh kəti, kəni miləfəri.* Kəni e noliən əhmen əmə lanəha, okəkeikei kətu-pəri miləfəri Nəti Iətəmimi lanəha,†

15 məmə nətəmimi min u nətəm okotəhatətə lan, ilah okotos nəmiəghian itulin.

16 “Tol lanəha, Uhgın təmolkeikei pik nətəmimi e nəhue niftəni, tol=pən in təməfa Nətin Nəuan Kətiəh Əmə, məmə nətəmimi min rəfin u nətəm kəutəhatətə lan, ilah ko kəsəhuvənian e nigəm itulin, mətəu okotos nəmiəghian itulin.‡

17 Uhgın in təməsahli=paian Nətin tuva e nəhue niftəni u məmə otəni pətigəm nalpinian rəha noliən rəha nətəmimi rəha nəhue niftəni, mətəu in təmahli=pa məmə Nətin otuva in suaru o nosmiəghian nətəmimi e nəhue niftəni.

18 “Nətəmimi nətəm kəutəhatətə lan, Uhgın otəsənian nalpinian rəhalah. Mətəu nətəmimi nətəm kəsotəhatətəian lan, Uhgın tinəni rəkis nalpinian rəhalah, mətəu-inu kəsotəhatətəian e Nəti Uhgın Nəuan Kətiəh Əmə.

19 Uhgın tətakil nətəmimi e noliən u məmə, Nəhagəhagian tinuva rəkis e nəhue niftəni, mətəu nətəmimi kəsotolkeikeian Nəhagəhagian, mətəu-inu nian rəfin rəhalah noliən, təsəhruahruian.

20 Nətəmimi nətəm kautol noliən iətəm təsəhruahruian, ilah kəutəməki e Nəhagəhagian. Kəni ilah kəsəhuvaiən e Nəhagəhagian, mətəu-inu ilah kəutəpəh məmə Nəhagəhagian əha otasiəgəpin pətigəm rəhalah noliən tərəh min.

21 “Mətəu nətəmimi nətəm kautohtəu=pən suaru rəha nipəhrrianian ilah okəhuva e Nəhagəhagian, məmə Nəhagəhagian əha, in otasiəgəpin rəhalah noliən, kəni mətəgətun məmə ilah kautol nəuia Uhgın e nəsanənian əmə rəhan.”

Jon təməghati min e Iesu

22 Uərisig e natimnati min əha, Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhiet Jerusiləm motan əmə e nītəni Jutiə. Təmatig nuvəh nəuvətin ilah min ikin əha, kəni matol bəptais e nətəmimi.

23 Mətəu e nian əha, Jon min, in tatol bəptais e nətəmimi əpəha ikin kəti iuəkir əmə o Salim, nərgin u, Aenon, mətəu-inu, ikin əha, nəhu tepət ikin. Kəni nətəmimi kautəhuvən ikin əha, məmə Jon otol bəptais e lah.

24 E nian əha, kəsəlfən əhanəhian Jon e kaləpus.

25 Kəni nətəmimi nəuvein rəha Jon, ilah kəmotorgəhu ilah iətəm kəti u taskəlīm vivi lou rəha Mosis, o noliən əhruahru iətəm iətəmimi otəkeikei maig məmə in otəhruahru e nəhmti Uhgın.

‡ 3:11 Nəghatian Kris əhruahru rəha fes 11 tətəni məmə, “Nipəhrrianian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəghatian min u iətəm iəutəni ilah, itimah iəkotəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iəutəni pətigəm, itimah inoteruh rəkis. Mətəu itəmah nəsothətətəian e nəghatian min rəhatimah.” Nəmə təhro, Iesu təməni məmə, “itimah” e fes u mətəu-inu e fes 2, Nikotiməs təməni məmə “itimah.” Uə nəmə təhro Iesu tətəghati e Uhgın, Narmın Rəhan, mine in; uə nəmə təhro tətəghati e Jon Bəptais mine in. § 3:13 Nian Iesu təməni “Nəti Iətəmimi,” in təməghati aru lan. * 3:14 Eruh min e Namba 21:4-9 tətəghati e aian sineik. Jon 8:28; 12:32; 12:24 † 3:14 Nəghatian u “okəkeikei kətu-pəri miləfəri Nəti Iətəmimi lanəha” nipətin keiu u ikinu: məmə nətəmimi okotəfəri Iesu ilis e nigəi kəməluau məmə otimis, kəni mine Uhgın otəfəri min in təri muvən e neai ikin ima nisaiən. ‡ 3:16 Esik 18:23,32; 37:9; 1Tim 2:4; 4:10; 1Jon 4:9-10

²⁶ Kəni ilah kəməhuvən moteruh Jon, motəni=pən kəm in məmə, “Iəgətun, ik nəkəhrun iətəmimi kəti u aupən itəlau min əpəha e nītəni=pən ikin e nəhu Jotən, kəni ik nəməhtul pətigəm mətəghati lan kəm nətəmimi. Rəueiu əha, in tinatol bəptais e nətəmimi. Kəni ilah rəfin kinautəhuvən ohni.”

²⁷ Kəni Jon təni=pən məmə, “Iətəmimi təruru noliən nati kətiəh mine, nəmə Uhgīn əpəha e Negəu e Neai tətəfən uək əha kəm in.

²⁸ Itəmah u nəutəhtul=pa ohniəu. Itəmah nəkotəhrun məmə iətəni lanu məmə, ‘Səniəmə iəu Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.’ Mətəu Uhgīn təmahlī=pa iəu məmə iəkaupən muva, kəni Kristo in otəpanuərisig.

²⁹ Iətəm aluə kəti məmə otol marit, in otos pətan vi rəhan. Mətəu iətəmimi u tətəsi ru e lafet rəha marit u, nīkin tagiən pik məmə otəhtul e nīkali iətəm aluə u mətəlig lan. Kristo in təhmen e iətəm aluə, kəni iəu iəkəhmen e iətəm tasiru. Kəni nīkik tagiən məmə in təmuva, kəni nīkik tagiən min məmə nətəmimi okotuərisig lan.

³⁰ Kristo əha, in otəkeikei muva mə in ilis tapirəkis iəu, kəni ko iəu iəkeiuaiu.”

³¹ Iətəmimi in təmsipən ilis e Negəu e Neai, in ilis tapirəkis nətəmimi ərəfin. Iətəmimi iətəm tətən əmə e nəhue niftəni, in iətəmimi əmə rəha nəhue niftəni, kəni in təhrun əmə nəniən natimnati min u e nəhue niftəni u. Mətəu, iətəmimi iətəm tatsipən ilis e neai in ilis tapirəkis nətəmimi rəfin.

³² In tətəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən natimnati iətəm in təmeruh kəni minətəu rəkis, mətəu iətəmimi kəti mine təsəhatətəiən e rəhan nəghatiən.

³³ Iətəmimi iətəm təmos rəhan nəghatiən kəni mətəhatətə lan, in tətəhtul pətigəm məmə nəghatiən iətəm Uhgīn təməni, in nīpəhriənīən.

³⁴ Tol lanəha mətəu-inu iətəmimi əha iətəm Uhgīn təmahlī=pa tuva, in tətəni pətigəm əmə nəghatiən min rəha Uhgīn. Kotəhrun məmə in tətəni pətigəm əmə nəghatiən min rəha Uhgīn mətəu-inu Uhgīn təməfən Narmin Rəhan tərīauəh lan, ko kəseuviəhliniən keruh kəni kəsehīən naunun lan.

³⁵ Əuəh, Tatə Uhgīn in tolkeikei pik Nətin əha, kəni in tinələhu=pən rəkis natimnati rəfin e nəhlmin.

³⁶ Iətəmimi u iətəm tətəhatətə e Nəti Uhgīn u, in tatos nəmiəgəhiən itulīn u, naunun tikə. Kəni mətəu, iətəmi tətəhti nəuia Nətin u, in ko təsosiən nəmiəgəhiən itulīn u nian kəti mine, mətəu-inu iətəmimi iətəm tol lanəha, niəməha rəha Uhgīn tatuvən ohni naunun tikə.

4

Iesu təmatəghati kəm pətan Səmeriə

¹ Farəsi min kəmotətəu nəghatiən, məmə Iesu in tinatiuvi=pa nətəmimi tepət kinautəhuva ohni, kəni in tatol bəptais e lah tepət. Rəhan nətəmimi tepət e rəha Jon.

² (Mətəu nīpəhriənīən səniəmə Iesu in tatol bəptais e lah, nətəmimi min əmə rəhan ilah kautol bəptais e nətəmimi.)

³ Kəni nian Iesu tinəhrun məmə Farəsi min kinautətəu nəghatiən əha, kəni in təmīet Jutiə mitəlig=pən əpəha Kaləli.

⁴ Kəni nian in təmatuvən əha ikin əha, təməni məmə otəkeikei muvən=pən Səmeriə ikin.*

⁵ Kəni in təmuvən=pən e taun kəti e Səmeriə, nərgīn u, Saikar. Taun əha, in iuəkīr o nītəni kəti iətəm Jekəp təmətei məfən aupən ikin† kəm nətin u Josip.

⁶ Kəni wel rəha Jekəp əha ikin. Kəni Iesu tinəpəou agīn, mətəu-inu in təmalīuək e suaru əfəməh, kəni tuva məharəg-pəri iuəkīr o wel, mətəmeig. E nian əha, mitigar tinəhtul əhruahru.

* **4:4** E nian əha, tiəkis o nətəm Isrel məmə okəhuvən ima nətəm Səmeriə, mətəu-inu e rəhalah neruhiən, nətəm Səmeriə ilah kotamīkmik e nəhmti Uhgīn. Kəni nati əpnəpīn kəməutəni min məmə kəmotəsi pən e Jekəp, mətəu kəutəmāki e lah min. † **4:5** Jen 48:22; Jos 24:32

7-8 Kəni rəhan mīn nətəmimi kəməhuvən əpəha itaun, məmə okotos nəhmti nauəniən. Kəni təsuvəhiən, pətan Səmeriə kəti, təmuva məmə otətu nəhu. Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ei. Əfa-to nəhu nəuan nəuvətīn kəm iəu. İəkölkeikei məmə iəkəmnim.”

9 Kəni pətan Səmeriə u, təni=pən kəm in məmə, “!Ei! İk iətəm İsrəl ko, kəni iəu pətan Səmeriə. ?Təhro nətətapuəh=pə o nəhu kəm iəu?” Təməni=pən lanəha mətəu-inu iətəm Jutiə mīne iətəm Səmeriə kəsüəmnim pətīən nəhu e kap kətiəh.

10 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “İk nəkəruru nati nak iətəm Uhgīn tolkeikei məmə otəfinə kəm ik. Kəni ik məruru mīn iəu, iəu u, iətətapuəh=pinə o nəhu kəm ik. Nəmə ik nəkəhrun, ik onəkətapuəh o nəhu ohniəu. Kəni iəu oiəkəfinə nəhu miəgəh.”‡

11 Kəni pətan u, təni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, ik rəham pəkət tikə kəni wel u, in əpəha ləhtəni isəu. ?Nəhu miəgəh u, nətəni məmə onəkətu əhro lanu?”

12 Rəhatah kəha Jekəp u aupən, in təməfa wel u kəm tah, kəni in təmatətu nəhu ikin nīmīn, ilah nenətīn mīn, mīne rəhan mīn kau mīn. ?Kəni təhro? ?İk nəkapirəkis Jekəp, uə?”

13 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nətəm kəutəmnim nəhu e wel u, ilah okəpanotəuauə mīn.

14 Mətəu iətəmimi iətəm otəmnim nəhu iətəm iəu iəkəfən kəm in, ko təsəuauə mīniən nian kəti mīne. § Nəhu iətəm iəu oiəkəfən kəm in, in təhmen e nəhmti nəhu kəti iətəm tətəpuəl-apuəl mətəiu əpəha imə e nīkin nian rəfin, mətəfən nəmiəgəhiən itulīn kəm in, iətəm otəsoliən naunun.”*

15 Kəni pətan əha təni=pən kəm in məmə, “!İətəmi asoli, əui! Əfa-to nəhu u kəti kəm iəu, məmə iəu iəsəuauə mīniən nian kəti, kəni məsuvaīən mīn u ikinu, mətəu nəhu.”†

16 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Uvən mauīn=pən e rəham iərman, kəni miəuva u ikinu.”

17 Kəni pətan əha təni=pən kəm in məmə, “M-m-m. İəu rəhak iərman tikə.”

Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nətəni pəhriən məmə rəham iərman tikə.

18 Mətəu-inu ik, nəmitəu=pən rəkis nəman faif, kəni iərman u iətəm itəlau mīn nətuatīg u rəueiu, səniəmə rəham əhruahru iərman. Nəghatiən rəham u rəueiu, in nīpəhriəniən.”

19 Kəni pətan u, təni=pən məmə, “!Ei-i-si! İətəmi asoli, iətəfu məmə ik iəni kəti rəha Uhgīn.

20 Tipitimah mīn aupən, ilah kəmutəfaki kəm Uhgīn əpəha ilis e nitəuət əpəha, mətəu itəmah nətəm İsrəl, nəutəni məmə Jerusiləm əmə əha, okəkeikei kətan ikin kətəfaki.”

21 Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Pətan, ik onəkəkeikei məni nīpəhriəniən e rəhak nəghatiən. Nian əha ikin tətəva, məmə itəmah onəsotəfaki mīniən kəm Tatə Uhgīn əpəha e nitəuət asoli əha, mīne Jerusiləm mīn.

22 İtəmah nətəm Səmeriə, itəmah nəutəfaki kəm Uhgīn mətəu itəmah nəkotəruru in. Mətəu itəmah iəutəfaki kəm Uhgīn u, iəkotəhrun in, mətəu-inu suaru rəha Uhgīn o nosmiəgəhiən nətəmimi in təmsipa e timah, nətəm İsrəl.‡

23 Mətəu otəsuvəhiən, Narmīn rəha Uhgīn in otasiru e nəfaki pəhriən mīn, mol ilah məmə ilah okotəhrun vivi Uhgīn məmə Uhgīn u, in Uhgīn pəhriən, kəni mol ilah məmə ilah okotəfaki kəm in e nīkilah pəhriən. Mətəu-inu Tatə Uhgīn in tətəsal e nəfaki mīn nətəm kəutol lanəha. Kəni nīpəhriəniən məmə nian əha tīnuva rəkis.

24 Uhgīn səniəmə iətəmimi. Kəpə. In narmīn. Tol lanəha, kəni nətəmimi nətəm kəutəfaki kəm in, ilah kotəkeikei motəfaki kəm Uhgīn məmə Uhgīn u, in Uhgīn pəhriən, kəni ilah kotəkeikei motəfaki kəm in e nīkilah pəhriən e nəsanəniən rəha Narmīn Rəhan.”

‡ 4:10 Pətan u təməəhrun viviən nīpəti nəghatiən iətəm Iesu təməni=pən məmə otəfən nəhu miəgəh. Nəghatiən əha, nīpətīn əhruahru u nəhmti nəhu kəti iətəm təhlan mətəpuəl-apuəl. Mətəu Iesu in tətəghati aru lan, məmə Narmīn Rəhan in tətəfən nəhu itulīn. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nəh 7:17; 21:6; 22:1,17 § 4:14 Jon 6:35

* 4:14 Sam 42:1-2; 63:1; Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 † 4:15 Jon 6:34 ‡ 4:22 Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9

²⁵ Kəni pətan u, təməni=pən kəm in məmə, “Iəu inəhrun məmə Məsaia, otəkeikei muva. Inu, kətauin lan məmə Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Kəni nian otuva, kəni in təhrun nəni pətigəmiən natimnati rəfin kəm tah.”§

²⁶ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Iəu u inu, iətəghati kəm ik.”

²⁷ Kəni əmeiko, nətəmimi rəha Iesu kəmohtəlig=pa min. Kəni narmilah təmiuvig pik nian kəmotəh in tətəghati ilau pətan kəti. Mətəu ilah kəti təməsətapuəhiən o pətan əha məmə, “?Ik nəkolkeikei nak?” uə kəm Iesu məmə, “?Ik nətəghati kəm pətan əha o nak?”

²⁸ Kəni pətan u, təməpəh rəhan nīlosi nəhu tətəharəg, mītəlig muvən əpəha e taun. Təmuvən mətəni=pən kəm nətəmimi ikin əha məmə,

²⁹ “!Ei! Əhuvən-to motafu suah kəti əha ikin əha. In təməni pətigəm rəfin natimnati min iətəm iəu iəmol. ?Nəmə təhro in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa?”

³⁰ Kəni ilah kəmohtə e taun əha, minautəhuvən məmə okotafu to Iesu.

Iesu təməghati əuhlin e nauəniən

³¹ Kəni e nian əha, nətəmimi rəha Iesu kəmautuh nīkin məmə, “Iəgətun, ik auən kəti.”

³² Mətəu in təni=pən kəm lah məmə, “Iəu nəgək əpəha nauəniən iətəm itəmah nəkotəruu.”*

³³ Tol lanəha, rəhan min nətəmimi kīnəutətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “?Təhro? ? Kəmə təhro iətəmi kəti təməfən nauəniən kəti kəm in, uə?”

³⁴ Mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Uhgın təmahli=pa iəu iəkuva, kəni nauəniən u nəgək, məmə iatol natimnati iətəm in tolkeikei məmə iəkol.† Kəni iəkol rəfin uək min iətəm in təməfa məmə iəkol, o nol naununiən rəhan uək.

³⁵ “Itəmah nəkotəhrun-to nəghatiən kəti u kətəni məmə, ‘Məuig kuvət əha ikin tətətig məmə okotətəuarus nian rəha nəuləkīən e nauəniən e nasumiən.’ Mətəu iəu iətəni kəm təmah, oteruh-to nauəniən u e nasumiən. Rəueiu əha, nimalilah tinimətu rəkis. Nian rəha nəuləkīən əha rəueiu.‡

³⁶ “Iətəmimi rəha nəuləkīən tinuva, minətətuəuin minatos rəkis rəhan nətəouiən. Kəni nauəniən u, in təməulək lan o nəmiəgəhiən itulin.§ E noliən u, iətəmimi iətəm tətəsum mine iətəmimi iətəm tətəulək lan mos mətəu, ilau pəti nīkilau otəgiən.

³⁷ Nəghatiən kəti u kətəni məmə, ‘Iətəmi kəti təmuvən məmə otərfei kəni misuv nati, mətəu iətəmi pisin kəti min otəulək lan mos muva.’ Nəghatiən u, in nīpəhriənīən.

³⁸ Iəu iəmahli=pən itəmah məmə onəkəhuvən motəulək e nasumiən iətəm itəmah nəməsotərfeiən mine məsotisuviən. Nətəpisin min, ilah kəmotəsum lan. Kəni itəmah nīnəutəhli nəua rəhalah uək.”

Nətəm Səmeriə tepət kəmotəhatətə e Iesu

³⁹ Kəni e taun u, nətəm Səmeriə tepət, ilah kəmotəhatətə e Iesu mətəu-inu pətan əha təməhtul pətigəm mətəni=pən kəm lah məmə, “Iesu təməni pətigəm natimnati rəfin iətəm iəu iəmatol.”

⁴⁰ Kəni nian nətəm Səmeriə kəməhuvən mətəh, kəni kəmotəkeikei ohni məmə otuvən motətig ilah min. Kəni Iesu təmuvən motətig o nian keiu.

⁴¹ Kəni nətəmimi tepət min kəmotəhatətə lan e rəhan min nəghatiən.

⁴² Kəni mətəni=pən kəm pətan u məmə, “Itiməh iəmotəhatətə lan o nəghatiən u iətəm ik nəməni=pa, mətəu rəueiu əha, iəkotəhatətə lan mətəu-inu itiməh əhruahru iəmotətəu rəhan nəghatiən min, kəni motəhrun pəhriən məmə in Iosmiəgəh rəha nəhue niftəni.”*

§ 4:25 Nətəm Səmeriə kəmotəhrun e nauəuə rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otəni əpu kəm lah nəlpəkəuiən rəha Uhgın. * 4:32 Job 23:12; Jon 6:27 † 4:34 Jon 5:30; 8:29 ‡ 4:35 Nian Iesu tətəghati e nauəniən e nasumiən iətəm nimalilah tinimətu rəkis, in tətəni əhruahru əmə məmə, “!Oteruh-to! Nətəmimi kīnəotəhtul maru rəkis. Sotoliən məi məutəpili o nəni pətigəmiən nəghatiən rəha Uhgın təhmen=pən əmə e nətəm kautol məi o nəuləkīən, kəni mətəni məmə, ‘Məuig kuvət əha ikin, kəni nauəniən təpaniməhtə.’ Kəpə, nətəmimi kīnəutəhtul maru rəkis o nosiən nəghatiən rəha Uhgın.”

§ 4:36 Nīpəti nəghatiən u məmə nətəmimi rəha Iesu okotos nətəmimi məhuva o Uhgın təhmen=pən əmə e iətəmimi tatos nauəniən e nasumiən. Nətəmimi min okotos nəmiəgəhiən itulin. * 4:42 1Jon 4:14

*Iesu tæmol vivi nati
iætæmi asoli kæti ræha kig*

⁴³ Nian Iesu tæmatig mos nian keiu rækis ikin æha, in tæmiet muvæn Kalæli.

⁴⁴ Aupæn, in tæmætæni mæmæ iæni min ræha Uhgîn, nauæt imalah min, ilah kæsotisiaiæn ilah.[†]

⁴⁵ Nætæm Kalæli, aupæn ilah kæmæhuvæn Jerusilæm mautol lafet ræha Pasova, kæni e nian æha, ilah kæmoteruh natimnati min iætæm in tæmol ikin æha. Kæni nian Iesu tæmuvæn Kalæli, nikilah tæmagiæn ohni.

⁴⁶ Kæni Iesu tæmitælig=pæn min e lahuænu Kenæ, æpæha Kalæli. Ikin æha aupæn, in tæmol næhu tuva mol wain.[‡] Kæni e Kapeniæm iuækir æmæ, iætæmi asoli kæti ræha kig tætatig ikin. Kæni nætîn kæti tatimis.

⁴⁷ Kæni nian suah u tæmætæu mæmæ Iesu tæmsipæn Jutiæ minuva rækis Kalæli, kæni in tæmuva meruh Iesu. Kæni mæni=pæn kæm in mæmæ oteiuaiu muva æpæha Kapeniæm masiru e nætîn. Mætæu-inu suakæku otimis ræueiu.

⁴⁸ Kæni Iesu tæni=pæn kæm suah u mæmæ, “!Næman! Itæmah u, nækotæni mæmæ onækoteruh æmæ næmtætæn min mine natimnati min iætæm narmitæmah otaupæn miuvig ohni, uærisig ko, næpanotæhatætæ lak. Mætæu næmæ næsoteruhæn, ko næsotæhatætæiæn lak.”

⁴⁹ Kæni suah kæha tæni mæmæ, “!Iætæmi asoli, æui! !Pæh kian uæhai æmæ! !Otæsuvæhiæn ræueiu nætik timis!”

⁵⁰ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Uvæn; nætim otæpanæmiægæh.” Kæni suah u tæmæhatætæ e næghatiæn ræha Iesu kæni mitælig.

⁵¹ Nian in tæmatuvæn æhanæh e suaru, meruh ræhan noluæk min, kæni ilah kotæni=pæn kæm in mæmæ, “Ræham suakæku tinæmiægæh rækis.”

⁵² Kæni in tæmætæpuæh o lah mæmæ, “?Tæmæuvir e nian nak?”

Kæni ilah kæmotæni=pæn kæm in mæmæ, “Næniuv læhnaiuv e uan klok ræhan næpiæpeiæn tæmikæ.”

⁵³ Kæni suah u, tæmæhrun mæmæ, e nian æhruahru æha inæha, Iesu tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Ræham suakæku otæpanæmiægæh.” Kæni in mine ræhan min, kæmotæhatætæ e Iesu.

⁵⁴ Inu nian tatol keiu lan iætæm Iesu tæmiet Jutiæ, muva Kalæli kæni mol næmtætæn kæti.

5

Iesu tæmol vivi suah kæti æpæha iuækir e næhu Petseta

¹ Uærisig e nian æha, Iesu tæmæri muvæn e taun u Jerusilæm, mætæu-inu katol lafet kæti ræha nætæm Isrel æha ikin æha.

² E Jerusilæm, noan næhu asoli kæti æpæha ikin, iætæm kætæg lan. E næghatiæn ræha nætæm Isrel kætæni nærgin mæmæ Petseta. Kæni nimæ kæti tæhtul iuækir o noan næhu æha. Nimæ u, færantæ lan, faif. In iuækir æmæ o ket u e nikali taun u, nærgin u, Ket ræha Sipsip.

³⁻⁴ Kæni ikin æha e færantæ min, nætæm kautohmis tepæt kæutapili æha ikin. Næuvein næhmtilah tærah, kæni næuvein næhlkilah tærah, næuvein min nipætilah næuvetin tæmimis.*

⁵ Kæni suah kæti æha ikin tætapili. In tæmatimis minos rækis nu tate-eit.

⁶ Kæni Iesu tæmeruh suah u tætapili, kæni in minæhrun mæmæ suah u tæmimis nuvæh næuvetin, kæni tætapuæh ohni mæmæ, “?Tæhro? ?Nækolkeikei mæmæ onækæuvir?”

[†] **4:44** Nati ænnapin Iesu tæmair lahuænu Petlehem, e niftæni asoli Jutiæ, nætæmimi kæuteruh mæmæ in iætæm Nasærit æpæha Kalæli, mætæu-inu tæmatig nuvæh ikin æha (Jon 7:41; 18:5; 19:19). Nætæmi Isrel e Jutiæ mine Kalæli tepæt kæsotæhatætæ pæhriænlan lan, ræhalah næhatætæiæn tækæku æmæ lan, nian kæuteruh in tatol nati apispis næuvein (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2,41,66). Mætæu nætæm Sæmeriæ nætæm kotatig e taun u Saikæ, ilah kæmotæhatætæ pæhriæn lan, mæmæ Iesu in Kristo iætæm Uhgîn tæmæni mæmæ otahli=pa (Jon 4:40-42). [‡] **4:46** Jon 2:1-11 * **5:3-4** E kopi æuas min næuvein ræha Niutestimin iætæm kæmætei e næghatiæn Kris aupæn, kæmætu=pæn næghatiæn ræha fes 3-4 tol lanu mæmæ, “^{3b} Ilah kæutapili ikin æha mæutæhtahnin nuvan æha mæmæ otælauæl. ⁴ Mætæu-inu, nian næuvein, agelo kæti ræha Uhgîn tuva, muvæn e noan æha, kæni mol tatælauæl. Kæni nian næmæ næhu æha tælauæl, iætæmimi iætæm taupæn meiuaiu muvæn e næhu, nati ænnapin tatos nimisiæn nak, mætæu ræhan nimisiæn otæuvir.”

7 Iætəmi tatimis əha təni=pən kəm in məmə, “Iætəmi asoli, iætəmi tikə məmə otələs iəu meiuaiu muvən e noan nəhu əha nian nəhu təlauəl. Nian rəfin, iəu iətalkut pīk məmə iəkeiuaiu muvən e nəhu, mətəu nətəmimi nəuvein ilah kotapirəkis iəu moteiuaiu məhuvən. Kəni ilah motaupən motek nəhu.”

8 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “!Əhtul! Mos rəham nīmahan maliuək matuvən.”

9 Kəni rəueiu agin suah kəha təməuvir mīn. Kəni maiu-aiu rəhan nīmahan mos matuvən.

Nati u kəmol e nian rəha Sapət,†

10 kəni nətəmi asoli mīn rəha Isrel kəmotahi suah kəha iətəm tīnəmiəgəh e rəhan nīmisiən, motəni məmə, “Nian u rəueiu rəha Sapət; kəni təsəhruahruien e Lou rəhatah məmə onəkos lanko rəham nīmahan.”‡

11 Kəni in təni=pən kəm nətəmi mīn u məmə, “Mətəu suah u təmol vivi iəu, in təməni=pə məmə iəkos rəhak nīmahan maliuək matuvən.”

12 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Suah pəh ko təməni=pinə kəm ik məmə onəkol nati u?”

13 Mətəu suah u təruru nərgi Iesu, mətəu-inu nətəmimi tepət ikin əha, kəni Iesu təmikə=pən əmə əpəha e nikilah.

14 Kəni uərisig, Iesu təmeruh suah kəha e Nīmə Rəha Uhgīn, kəni təni=pən kəm in məmə, “!Ei! !Eruh-to! !Ik nīnəuvir rəkis! Mətəu onətətəu ik məmə nəsol mīniən təfagə tərəh mīn. Nəmə nəkol, nərahien kəti otos mīn ik, iətəm tərəh pīk mīn.”

15 Kəni suah kəha təmuvən məni pətigəm kəm nətəmi asoli mīn rəha Isrel məmə, “Suah u iətəm təmol vivi iəu, nərgin ko, Iesu.”

16 Kəni tol lanəha, nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kīnautohtəu-ohətəu Iesu məmə okotol nərahien kəm in, mətəu-inu ilah kəuteruh in tatol natimnati mīn tol lanəha e nian rəha Sapət kəni nati u tol ilah kəutəməki lan.

17 Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian rəfin rəhak Tatə in tatol uək, kəni iəu mīn iatol uək.”§

18 Kəni nəghatiən u, tol nətəligiən rəhalah təkəsik təhmīn mīn, məmə okotohamu in timis. Mətəu-inu rəueiu əha, səniəmə məmə tətətgəhli əmə Lou rəha Sapət, mətəu nati asoli agin, in tətəni məmə rəhan Tatə əhruahru Uhgīn, kəni tol lanəha, in matol məmə in təhmen əhruahru e Uhgīn.*

Iesu in tətərməniğ mətəu-inu in Nəti Uhgīn

19 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nīpəhrieniən agin u iətəni kəm təmah, Nəti Uhgīn təruru nolien nati kəti e rəhan aru əmə nətəligiən. Təhrun əmə nolien natimnati mīn u iətəm tətəruh Tatə Uhgīn tatol, mətəu-inu natimnati rəfin u iətəm Tatə Uhgīn tatol, Nətin, in mīn in tatol.†

20 Nətin təhrun nolien lanəha, mətəu-inu Tatə Uhgīn tolkeikei pīk Nətin, kəni in tətəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun mīn natimnati mīn kəm in iətəm iahgin mīn kotapirəkis in mīn u, məmə otol itəmāh narmitəmāh tatiuvig pīk ohni.

21 “Mətəu-inu Tatə Uhgīn tatol nətəm kəmoħmīs ilah kotəmiəgəh mīn, kəni e nolien kətiəh əmə, Nətin təhrun nəfəniən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi nətəm nīkin tagiən məmə otəfən kəm lah.‡

22 Mətəu-inu səniəmə Tatə Uhgīn iətəm in otakil nətəmimi, mətəu in təmələhu=pən rəfin nakiliən e nəħlmī Nətin,§*

† 5:9 Sapət – Eruh e tiksini. ‡ 5:10 Jer 17:21 § 5:17 Jon 14:10 * 5:18 Jon 10:30,33; 19:7 † 5:19 Jon 14:10

‡ 5:21 Rom 4:17; Jon 11:25 § 5:22 Kitah koteruh fes 21-22 kəni məhrun məmə Iesu in otakil itah rəfin o nian kəti, kəni in otəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi mīn u nətəm nīkin tagiən məmə otəfən kəm lah. Mətəu Jon 3:17 tətəgətun məmə Iesu təməsuvaiən e nəhue niftəni o nəni pətigəmiən nalpiniən rəhatah, mətəu təmuva o nəfəniən nəmiəgəhiən kəm tah. * 5:22 Jon 5:26-27; 9:39; Uək 10:42

²³ māmā nātəmimi ilah rəfin okotisiai Nətin, təhmen əmə māmā inu kəutisiai lanəha Tatə Uhgın. İətəmimi iətəm təsisiaian Nətin, ko təsisiaian Tatə Uhgın u iətəm təmahli=pa Nətin.†

²⁴ “Nipəhriənian agın u iətəni kəm təmah māmā, iətəmimi iətəm tətətəu rəhak nəghatian, kəni mətəhatətə e Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in tinatos nəmiəgəhian itulın. Ko in təsəhtulian e nəhmtək māmə oiəkəni pətigəm nalpınian rəhan. In tinagim rəkis e nımisiən, kəni minuva o nəmiəgəhian.‡

²⁵ Nipəhriənian agın u iətəni kəm təmah, māmə o nian kəti iətəm tətəu, nətəmi min u kəmoħmis, ilah okotətəu nəuia Nəti Uhgın, kəni nətəmi min u ilah kəutətəlig lan, ilah okotos nəmiəgəhian. Kəni nipəhriənian, nian əha tinuva rəkis.

²⁶ Tatə Uhgın in Nəukəti Nəmiəgəhian, kəni e nolian kətiəh əmə, in təmol māmə Nətin in min Nəukəti Nəmiəgəhian,§

²⁷ kəni in təmələhu=pən nəsanəniən mine nepətiən e nəħlmı Nətin māmə in otakil nolian min rəha nətəmimi, mətəu-inu in Nəti İətəmimi.

²⁸ “Təsəuvirian māmə narmitəmah otıuvig pik o nati u, mətəu-inu nian əha ikın tətəu iətəm nətəm kəmoħmis okotətəu nəuia Nətin,

²⁹ kəni ilah okotəhtul e rəhalah min suvət, ilah min u aupən kəmautol nolian təuvir min okotəkeikei motəhtul min motos min nəmiəgəhian, mətəu nətəmi min aupən ilah kəmautol nolian tərəh min, ilah okotəkeikei motəhtul min e nımisiən kəni motəhtul e nəhmti Tatə Uhgın māmə Nətin otəni pətigəm rəhalah nalpınian.*

³⁰ “İəu iəkəruu nol aruiən nati kəti e rəhak əmə nəsanəniən. İəu iətakil nolian min rəha nətəmimi min, mətəu iətol əhruahru əmə māmə rəhak Tatə tətəni mine māmə oiəkol. Kəni nian iəkakil nolian rəha nətəmimi, iəkərun māmə iəkol təhruahru, mətəu-inu oiəsolkeikeian māmə iəkol əmə e rəhak nətəligian. İəkəkeikei mol təhmen e nətəligian rəha Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.”†

Nəhtul pətigəmiən

o nərüəsanian İesu

³¹ Nəmə iəu pisin əmə iətəhtul pətigəm mətəghati aru lak, kəni rəhak nəghatian ko təsəhtulian.‡

³² Mətəu iətəmi kəti min əha ikın in tətəhtul pətigəm kəni matol nəfigəmiən ohniəu, kəni iəu iəkərun māmə nəghatian min u rəhan iətəm tətəni lak ilah nipəhriənian.§

³³ “Aupən, itəmah nəmotahli=pən rəhatəmah min nətəmimi māmə okəhuvən motətəlig e nəghatian rəha Jon, kəni in təmətəhtul pətigəm o nipəhriənian.*

³⁴ İətəghati lanu lan, mətəu iəsərəriəian e nəghatian rəha iətəmimi əmə kəti māmə təhrun nolian nəfigəmiən ohniəu. Kəpə. Təsəliən lanəha.† İətəghati e nəghatian rəha Jon lanu mətəu-inu iəkolkeikei māmə Uhgın otosmiəgəh itəmah.

³⁵ Jon u, təhmen e lait kəti. Tətuəu məhagəhag vivi, kəni nikitəmah təmagian ohni o nian əkuəkir əmə.

³⁶ “Mətəu rəhak uək min,‡ ilah min kəutol nəfigəmiən ohniəu. Kəni ilah kotəsanən motapirəkis nəghatian min u Jon təmatəni. Uək min u, rəhak Tatə təməfa kəm iəu mə iəkol

† 5:23 Luk 10:16; 1Jon 2:23 ‡ 5:24 Jon 3:18 § 5:26 Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4

* 5:29 Nətəmimi nətəm kəutəhatətə e İesu, kəutos nəmiəgəhian itulın. Nətəmimi nətəm kəsotəhatətəian lan, ilah okotos nalpınian itulın (Jon 3:36; 5:24; Mak 16:16; Efəs 2:8-10). Natimnati min nətəm nətəmimi kəutol, okotol əpu nəmə təhro ilah kəutəhatətə pəhriən e İesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kəl 5:6; Jem 2:17,26). Uhgın tətəfən nəhatətəian kəm nətəmimi əpnəpın əmə, kəni matig masiru min e lah māmə okəutol natimnati təuvir min. † 5:30 Jon 8:16 ‡ 5:31 Dut 17:6; 19:15 § 5:32 Jon 8:17-18 * 5:33 Jon 1:19-28 † 5:34 1Jon 5:9 ‡ 5:36 Uək min iətəm İesu təmol tol lanu lan: in təmol vivi nətəmimi u kəutoħmis; in təmahli pətigəm narmin tərəh min e nətəmimi; in təməgəgun nətəmimi e Narməniəgian Rəha Uhgın; in təmaugın nətəmimi faif-tausin e pıret faif mine nəmu əkəku keiu; in təməniəhu nımətagi asoli əpəha e nəhu Lek Kaləli. Natimnati min tol lanəha kəutəgəgun māmə Uhgın in Tatə rəha İesu kəni mahli=pa e nəhue niftəni.

naunun e lah. Kəni uək mɪn u rəhak, ilah kəutəni pətigəm iəu, kəni ilah mautil əpu iəu məmə rəhak Tatə in təmahli=pa iəu. §

³⁷ Kəni Tatə Uhgɪn iətəm təmahli=pa iəu, inəha iətəm tɪnatəhtul pətigəm ohniəu. In tətəni pətigəm pau iəu, mətəu itəmah nəsoətətəu aginiən nəuiən aupən mətəuarus=pa u rəueiu mine, kəni itəmah nəsooteruhian nəhmtɪn.

³⁸ Kəni nəghatiən rəhan təsatig vivian e nikitəmah, mətəu-inu itəmah nəsoətəhatətəian lak, iəu u, iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva.

³⁹ “Itəmah nəutafin pik nəghatiən mɪn e Nauəuə Rəha Uhgɪn, kəni motəhatətə e nəghatiən mɪn əha məmə itəmah onəkotos nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə. Mətəu oteruh-to. Nəghatiən mɪn əha e Nauəuə Rəha Uhgɪn, ilah kəutəghati lak, məutəni pətigəm iəu.

⁴⁰ Mətəu itəmah nəutəpəh nuvaian ohniəu məmə nəkotos nəmiəgəhiən ohniəu.*

⁴¹ “Iəsoliən nati agin e nəni-vivian rəha nətəmimi. Kəpə.

⁴² Mətəu mə itəmah ko, iəu iəkəhrun vivi itəmah, kəni iəu iəkəhrun vivi məmə nolkeikeian rəha Uhgɪn tikə e nikitəmah.

⁴³ Iəu iəmuva e nərgi Tatə rəhak, mətəu itəmah nəsoətəian iəu e nikitəmah, nikitəmah təsagianiən ohniəu; mətəu nəmə iətəmi kəti tətəu e nərgin aru əmə, kəni nikitəmah tos, kəni motagiən ohni.

⁴⁴ Nian rəfin itəmah nəkotalkeikei məmə nəkotos nəni-vivian rəhatəmah mɪn, mətəu nəsoətalkut aginiən məmə onəkotol nati kəti iətəm Uhgɪn u, in pisin əmə in Uhgɪn, otəni-vivi itəmah ohni. ?Onəkotəhatətə əhro lanu lak nian nautol noliən əha?

⁴⁵ “Təsəuviriən məmə nikitəmah otəhti məmə, iəu oiəkəni pətigəm noliən tərah mɪn rəhatəmah e nəhmti Tatə Uhgɪn. Kəpə. Mətəu Mosis pəhriən, nian rəfin itəmah nəutəsal=pən ohni, † in otəni pətigəm noliən tərah mɪn rəhatəmah.

⁴⁶ Mətəu-inu nəmə itəmah nəmotəhatətə pəhriən e nəghatiən mɪn rəha Mosis, kəni itəmah onəkotəhatətə mɪn e rəhak nəghatiən mɪn. Mətəu-inu təmətei nəghatiən mɪn kəutəghati lak.

⁴⁷ Mətəu itəmah nəsoətəhatətəian e nəghatiən mɪn iətəm in təmətei, tol lanəha, suaru tikə agin məmə onəkotəhatətə lak.”

6

Iesu təmaugɪn nətəmimi tepət

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Uərisig e natimnati mɪn u, Iesu təmuvən əpəha e nitəni=pən e nəhu asoli nərgi u, Lek Kaləli. Kəni nərgin kəti mɪn u, Lek Taipiriəs.

² Kəni nımənin nətəmimi kəmautuərisig lan, mətəu-inu kəutafu nəmtəian mɪn rəhan, iətəm tatol nətəmimi kəutohmis kəmotəsanən.

³ Kəni Iesu təmuvən əpəha ilis e nitəuət kəti, kəni mətəharəg ikin ilah rəhan mɪn nətəmimi.

⁴ E nian əha, lafet kəti rəha nətəm Isrel u, kətəni məmə lafet rəha Pasova tɪnuva iuəkir.

⁵ Kəni nian Iesu təməsal=pən, kəni meruh nımənin nətəmimi tepət ilah kəməhuva, kəni in təmətapuəh o Filip məmə, “?Okotəhro motos piret tepət təhmen e nətəmimi mɪn u məmə ilah okotun?”

⁶ In təməni askəuvɪn əmə məmə oteruh-to nəhatətəian rəha Filip, mətəu in tɪnəhrun rəkis nati nak iətəm in otəpanol.

§ 5:36 Jon 10:25; 14:11 * 5:40 E fes mɪn u 31-40, Iesu tətəghati e lou rəha nətəm Isrel u tətəni məmə, nəmə iətəmi keiu uə kisil kəutəhtul məutəni pətigəm nati kəti e iətəmi kəti, nətəmimi okotəhrun məmə nəghatiən rəhalah in nıpəhriənian. Nətəmi asoli rəha Isrel, kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, ko təsəhtulian məghati pətigəm aru əmə mətəu-inu in pisin əmə (fes 31). Mətəu Iesu təni məmə kəpə, in mɪn Jon Bəptais ilau mɪn (fes 33); mine uək mɪn rəhan təmol ilah (fes 36); mine Rəhan Tatə Uhgɪn (fes 37); mine nauəuə rəha Uhgɪn (fes 39). Ilah mɪn u kəutəhtul məutəni pətigəm in. Afɪn-to Jon 8:17-18. † 5:45 Jon 9:28; Rom 2:17

⁷ Kəni Filip təni=pən kəm in məmə, “!Ei! Nəmə okos nəhmti p̄iret məni lan təhmen e tu-hanrit tənariəs pau,* mətəu ko təsəhmenian. Nətəmimi m̄in u rəfin ilah okotun əmə təkəku məkəku.”

⁸ Kəni iətəmimi kəti rəha Iesu, nərgin u Antiru u pia Saimon Pitə, in təməni=pən kəm Iesu məmə,

⁹ “Suakəku kəti uəha tatos p̄iret faif kəmol e pale, mine nəmu keiu. Mətəu ko təsəhmen aginian e nətəmimi m̄in əha.”†

¹⁰ Kəni Iesu təni məmə, “Otəni=pən kəm nətəmimi məmə okotəharəg.” Kəni ikin əha, manuvehli tepət, kəni ilah kəmotəharəg. Kəni nəmpə rəha nəman əmə, təhmen e faif-tausin.‡

¹¹ Kəni Iesu təmos p̄iret, məni tagkiu kəm Uhḡin ohni, kəni məfən p̄iret u kəm lah rəfin u kəutəharəg, kəni matig mol m̄in nati kətiəh əmə e nəmu. Kəni ilah kəmotun təhmen nərfilah tasisi.

¹² Kəni nian kinotauən rəkis, nərfilah tasisi, kəni Iesu təni=pən kəm rəhan m̄in nətəmimi məmə, “Əhuvən motəuəri n̄ip̄isp̄isi p̄iret m̄in kəutəmahl-məhli. Təsəuvirian məmə okotərəkin əmə.”

¹³ Kəni ilah kəməhuvən motəuəri n̄ip̄isp̄isi p̄iret kəni məhuveipei=pən e kətim asoli m̄in ilah tueləf kotəriauəh vivi. P̄iret u, in n̄ip̄isp̄isi p̄iret ilah faif kəmol e pale,§ iətəm nətəmimi kəmotun motəpəh.

¹⁴ Kəni nian nətəmimi kəmoteruh nəmtəian əha iətəm Iesu təmol, kəni ilah kəmotəni məmə, “N̄ip̄əhriənian. !Iəni p̄əhriən u* rəha Uhḡin iətəm aupən kəmətəni məmə in otuva e nəhue n̄iftəni!”†

¹⁵ Kəni Iesu təməhrun məmə nətəmimi m̄in u kotəni məmə okəhuva motos in məhuvən motəkəikei kəm in məmə in otuva mol kig rəhalah. Kəni in təmagim m̄in, məpəh ilah muvən əpəha e n̄itəuət, mətan in p̄isin əmə.‡

*Iesu təmaluək e nəhue nəhu
(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)*

¹⁶ Nian mitigar təmeiuaiu, nətəmimi rəha Iesu m̄in kəmotəiuaiu məhuvən e lek əha.

¹⁷ Kəni tinapinəpu, mətəu Iesu tikə, təsuva-əhanəhian. Kəni əmeiko, ilah kəməhuvən motəri e bot kəti, kəni m̄inəutasuə lan m̄inəutohapum̄in m̄in e lek, məmə ilah okəhuvən kapeniəm.

¹⁸ Kəni n̄imətəgi asoli kəti təməhtul m̄inatol nəhu tinətərah.

¹⁹ Kəni nian ilah kəməutasuə mautəhuvən, təhmen e faif uə sikis kilomitə, kəni ilah kəmotəfu Iesu taluək e nəhue nəhu§ mətəuva iuək̄ir o rəhalah bot. Kəni ilah kəmotəgin pik,*

²⁰ mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Sotəgin p̄ikiən, mə iəu əpə.”

²¹ !Kəni n̄ikilah təmagian mə kotələs in e bot, mautol əmeiko, rəueiu agin, mətəu bot tinuvən e nəve nəhu e n̄itəni=pən ikinu kəməutəni məmə okəhuvən ikin!

Nətəmimi kəməutasal e Iesu

²² Kəməni lauig lan, nətəmimi m̄in nətəm kəutətig əha e ləven=pən=pa ikin e lek asoli u, ilah kəmoteruh məmə aupən, bot kətiəh əmə tətəhtul. Kəni ilah kotəhrun məmə Iesu təsuvənian e bot u ilah rəhan m̄in nətəmimi, mətəu-inu nian kəməhiet, ilah p̄isin əmə məhuvən.

* **6:7** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tu-hanrit tənariəs təhmen e tu-hanrit-tausin vatu (200,000 vatu). † **6:9** 2King 4:42-44 ‡ **6:10** N̄ip̄ətan mine kəlkələh m̄in ilah m̄in e n̄imənin əha, mətəu kəmaf̄in əmə nəman. Noliən rəhalah tol lanəha. !Nəmə təhro, nətəmimi ilah rəfin tuenti-tausin! § **6:13** Pale in nati kəti təhmen e rais uə wit. * **6:14** Nətəm Isrel ilah kəmotəhtahnin iəni kəti məmə in otuva təhmen e Mosis (Jon 1:21). E nian rəha Mosis, Uhḡin təməfən p̄iret təmsip̄əri e neai, nərgin u mana. Kəni ilah kəmauteruh əmə Iesu təmol nati ap̄isp̄is, maugin ilah e p̄iret. Rəhalah nətəligian təmuvən o nauənian (fes 26) mine noh rəkisian ilah o nətəm Rom (fes 15). † **6:14** Dut 18:15-19 ‡ **6:15** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 § **6:19** Job 9:8 * **6:19** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37

23 Kəni bot mīn nəuvein, komotsipən e taun u Taipiriəs, ilah kəməhuva. Ilah kəməhuvari iuəkir əmə u ikinu iətəm Iərmənīg təməhtul ikin məfaki mətəni tagkiu o pīret, kəni nətəmimi kəmotun.

24 Kəni ilah kəmoteruh məmə Iesu tīnikə u ikinu, moteruh məmə rəhan mīn nətəmimi kīnohkə mīn, kəni tol lanəha, ilah mīn kəmotasua mīn e bot mīn, məhuvən Kapeniəm, mautəsal lan.

Iesu in pīret rəha nəmiəgəhian

25 Nian nətəmimi mīn u kəmoteruh Iesu əpəha nəve nəhu=pən əpəha e lek u, kotətapuəh ohni məmə, “?Iəgətun, ik nəmuva u ikinu nəhgīn?”

26 Mətəu Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Nīpəhriənian agīn iətəni kəm təmāh məmə, itəmāh nəutəsal lak, səniəmə nəmoteruh nəmtətian mīn u iətəm iəmol, mətəu itəmāh nəmotun əmə pīret, nərfitəmāh tasisi.

27 Mətəu təsəuvirian məmə itəmāh nahgitəmāh otikə o nosian pīret iətəm otəpanəmnəmit mīkə.† Itəmāh, nahgitəmāh otəkeikei mīkə o nosian pīret iətəm tətətig itulin u, pīret rəha nəmiəgəhian iətəm naunun tikə.‡ Pīret u, inu, Nəti Iətəmimi otəpanəfinə kəm təmāh; mətəu-inu Tatə Uhgīn, in təməgətun məmə nīkin tagian o Nətin.”§

28 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Noliən nak mīn u iətəm Uhgīn tolkeikei məmə itīmāh oiəkotol?”

29 Kəni Iesu tənī=pən kəm lah məmə, “Itəmāh nəkotəkeikei motəhatətə lak, məmə Uhgīn təmāhli=pa iəu.* Nati u inu Uhgīn in tolkeikei.”

30 Kəni ilah kəmotətapuəh mīn ohni məmə, “?Mətəu ik onəkol nəmtətian nak, məmə itīmāh iəkoteruh kəni iəkotəhatətə lam? ?Ik onəkol nati nak?

31 Nian rəhatah kəha mīn u aupən, ilah kəmautan ikin təpiə-məpiə ikin, ilah kəmautan ‘mana.† Nəghatian kəti e Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, ‘In təməfən pīret iətəm təmsipən e Negəu e Neai məmə ilah okotun.’ ”‡

32 Mətəu Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Nīpəhriənian agīn u iətəni kəm təmāh məmə, səniəmə Mosis təməfinə pīret u iətəm tatsipən e Negəu e Neai məmə nəkotun. Mətəu mə rəhak Tatə in təməfinə. Kəni in u tətəfinə pīret pəhriən iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məmə itəmāh onəkotun.

33 Mətəu-inu pīret rəha Uhgīn, inu in iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məteiuaiu=pa e nəhue niftəni.§ Kəni pīret u tətəfən nəmiəgəhian kəm nətəmimi e nəhue niftəni.”*

34 Kəni ilah kəmotənī=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, kəsi, əfa-to pīret u kəm tīmāh nian rəfin.”†

35 Kəni Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Iəu u, iəu‡ Pīret iətəm tətəfən nəmiəgəhian. Iətəmimi otuva ohniəu, in nəumis otəsus minian. Kəni iətəmimi iətəm otəhatətə lak, in otəsəuauə minian.§*

36 Mətəu iəu iəmənī=pinə rəkis kəm təmāh, məmə nati əpnapin nauteruh iəu, mətəu itəmāh nəotəhatətəian lak.

37 Nətəmimi nətəm rəhak Tatə tətəfa ilah kəm iəu, ilah okəhuva ohniəu. Kəni iətəmimi iətəm otuva ohniəu, ko iəsahli pətīgəmiən.†

38 Mətəu-inu iəu iəmsisipənian e Negəu e Neai meiuaiu=pa e nəhue niftəni məmə iəkol natimnati mīn u iəu əmə iəkolkeikei. Mətəu iəmuva məmə iəkol natimnati mīn u iətəm rəhak Tatə təmāhli=pa iəu iəkuva ohni.

† 6:27 Aes 55:2 ‡ 6:27 Jon 6:35,48 § 6:27 Aes 55:2 * 6:29 Jon 6:35; 1Təs 1:3; 1Jon 3:23 † 6:31 Nam 11:7-9 ‡ 6:31 Eks 16:4,15; Neh 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § 6:33 Jon 3:13,31 * 6:33 Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † 6:34 Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ 6:35 Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § 6:35 Jon 4:14; 7:37-39 * 6:35 E nauəuə rəha Jon, Iesu in tətəni in məmə in nati səpin: in Pīret iətəm tətəfən nəmiəgəhian (6:35); in Nəhagəhagian rəha nətəmimi u e nəhue niftəni (8:12); in Namtiəluə (10:7,9); in Iətəmimi rəha Nəsal Vivian Sipsip Mīn (10:11,14); in Nəukəti Nair=pa Minian e Nīmisiən, kəni in Nəukəti Nəmiəgəhian (11:25); in Suaru, mīne Nəukəti Nīpəhriənian, mīne Nəukəti Nəmiəgəhian (14:6); in Nəukəti Nigi Pəhriən (15:1). † 6:37 Jon 17:2

39 Kəni in tolkeikei məmə iəu iəkaskəlīm tiəkis nətəmimi mīn u nətəm in təməmki=pa ilah kəm iəu, oiəsəmkarəpənian e iətəmi kəti mīne. In tolkeikei məmə e naunun nian, iəu iəkol nətəmi mīn u ilah okotəmiəgəh mīn e nīmisiən.‡

40 Mətəu-inu rəhak Tatə in tolkeikei məmə nətəmimi rəfin nətəm kəutəsəl=pən o Nətin, kəni motəhatətə lan, ilah okotos nəmiəgəhiən itulīn. Kəni e naunun nian, iəu oiəkol nətəmimi mīn u ilah okotəmiəgəh mīn e nīmisiən.”

41 Kəni o nati u, nətəmimi nīkilah tīnətuəuīn mətəgət, mətəu-inu in tətəni məmə, “Iəu u, Piret iətəm tatsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni.”

42 Ilah kəutəni məmə, “?Təhro? Suah u in Iesu, nətī Josip, kitah kotəhrun əmə rəhan tatə mīne məmə. ?Təhro in tətəni lanəha məmə, ‘Iəu iəmsipən e Negəu e Neai, mətəuva e nəhue niftəni?’”

43 Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Təsəuviriən məmə nəkotəghati lanko.

44 Nəmə Tatə Uhgīn iətəm təmahlī=pa iəu iəkuva, in təsiuvi=paiən iətəmimi kəti tuva ohniəu, kəni ko iətəmimi u təsuva aruiən ohniəu məmə iəkol otəmiəgəh mīn e nīmisiən e naunun nian.§

45 Nəghatiən iətəm iəni kəti təmətēi aupən e Nauəuə rəha Uhgīn, tətəni tol lanu məmə, ‘Uhgīn in otəgətun nətəmimi rəfin.’* Iətəmimi iətəm tətətəlig e nəgətuniən rəha Tatə Uhgīn kəni mos rəhan nətəligiən ikin, in tətəuva ohniəu.

46 Iətəmimi kətiəh mīne tikə, iətəm təmeruh Tatə Uhgīn. In pīsīn əmə u iətəm təmsipən lan, təmeruh in.

47 Nipəhriənian agīn u iətəni kəm təmahlī məmə, iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in tīnos nəmiəgəhiən itulīn.

48 “Iəu u, Piret rəha nəmiəgəhiən.†

49 Nati əpnəpīn tīpītəmah mīn aupən, ilah kəmotun piret u ‘mana’ əpəha ikin təpiəməpiə ikin, mətəu ilah kəmoħmīs rəkīs.

50 Mətəu Piret iətəm təmsipən e Negəu e Neai meiuaiu=pa u rəueiu, in tol pīsīn. Piret u, təmeiuaiu=pa məmə iətəmi iətəm tatun, ko təsīmisiən

51 Iəu u, iəu Piret iətəm tətəmiəgəh, təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni. Iətəmi otun Piret u, in otəmiəgəh matuvən əmə lanko naunun tikə; kəni Piret u, iətəm iəu iəkəfinə o nəmiəgəhiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni, inu nəhuvegək.”

52 Nəghatiən u təmol nətəmimi kīnautəhtul mīnautorgəhu kəm lah mīn, motəni məmə, “?Təhro ?Suah u təhrun nəfaiən nəhuvegin kitah kotun?”

53 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriənian agīn u iətəni=pīnə kəm təmahlī məmə, nəmə itəmah nətotuniən nəhuvegi Nətī Iətəmimi, kəni məsotəmnimiən nīran, ko nəsotosiən nəmiəgəhiən itulīn.‡

54 Iətəmimi iətəm tatun əmə nəhuvegək mətəmnīm nīrak, in otos nəmiəgəhiən itulīn,§ kəni e naunun nian, iəu oiəkol in otəmiəgəh mīn e nīmisiən.*

55 Iəməni lanəha, mətəu-inu nəhuvegək in piret pəhriən nig nətəmimi. Konu nīrak, in nəmnimiən pəhriən nīm nətəmimi.

56 Iətəmimi iətəm tatun nəhuvegək, kəni mətəmnīm nīrak, in otatig lak. Kəni iəu iətətig lan.†‡

‡ 6:39 Jon 17:2,12; 18:9 § 6:44 Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 * 6:45 Aes 54:13; Jer 31:34 † 6:48 Piret əpnəpīn əmə tasīru e nipətītəh məmə kitah okotəmiəgəh kəni məutatig, mətəu Iesu, in Piret rəha nəmiəgəhiən, kəni in nəukəti nəmiəgəhiən itulīn, iətəm tətətuəuīn u rəueiu. ‡ 6:53 Iesu tətəghati e nəghatiən əuhlin əha məmə katun nəhuvegin, katənim nīran. Nipətīn u, məmə nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e rəhan nīmisiən kəni motos nəmiəgəhiən itulīn. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nati nak in təməni tol nīkitah təhti nipətī Nauəniən Rəha Nəmtətīən Rəha Iesu; Mat 26:26,28.

§ 6:54 Fes 54 in suaru kəti mīn rəha nəniən fes 40. Nipətīlau kuəhmen-əhmen e lau mīn. In təhruahru əmə məmə nuniən nəhuvegi Iesu mīne nəmnimiən nīran in nəghatiən əuhlin o nəhatətəiən rəhatah. * 6:54 Sam 63:5 † 6:56

Nian kitah kəutəni məmə kəutatig e Iesu, uə kəutəpeir=pən e Iesu, nipətīn u məmə kitah kəutatig e Iesu məsohiətīən, məutsipən lan, məutəhtul=pən lan, kautos rəfin nəsanəniən rəhatah ohni, məutarəriə lan, kautīlpīn kitah mīn. ‡ 6:56 Jon 15:4-7; 1Jon 3:24; 4:15

57 “Rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in nəukəti nəmiəgəhiən. Kəni iəu iatos nəmiəgəhiən ohni. Kəni e noliən əhmen əmə, iətəmimi iətəm tatun iəu, inu tatos nəmiəgəhiən ohniəu.

58 Iəu u pīret pəhriən, iətəm təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni. In təsəhmeniən e pīret u, iətəm tipitah mīn aupən kəmatun. Nati əpnəpīn məmə ilah kəmotun pīret əha, mətəu ilah kīnohmīs rəkīs. Mətəu iətəmimi iətəm tun pīret u, in otos nəmiəgəhiən itulin, iətəm naunun tikə.”§

59 Iesu təməni pətīgəm nəghatiən mīn u, nian təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuhapuminiən* e Kapeniəm.

Nətəmimi mīn rəha Iesu kəmotəpəh nəhatətəiən lan

60 Nətəmimi tepət rəha Iesu kəmotətəu nəghatiən u rəhan, kəni ilah kotəni məmə, “! Nəman! !Nəghatiən u tiəkīs agin! ?Pəh u təhrun nosiən nəghatiən tol lanəha?”

61 Kəni Iesu təməhrun aru məmə nətəmimi mīn rəhan, kīnautəni mun-mun e nəghatiən əha rəhan. Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhrol əha? ?Nətəligiən rəhatəmah təmeiuaiu o nati u?

62 ?Mətəu nəmə təhro nəkotəruh Nəti Iətəmimi təri matuvən mīn ikin əha, in təmsipən ikin aupən, təhrol u rəueiu?†

63 Narmīn Rəha Uhgīn əmə təhrun nəfəniən nəmiəgəhiən kəm iətəmimi.‡ Nəsanəniən rəha iətəmimi təruru noliən nati u. Nəghatiən mīn u iəmatəni kəm təmah, ilah nəghatiən mīn rəha Narmīn Rəha Uhgīn iətəm tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi.

64 Mətəu itəmah nəuvein u ikinu, itəmah nəotəhatətə əhanəhiən lak.” (Iesu təməni lanəha mətəu-inu in tinəhrun rəkīs e nətuəuiniən məmə nətəmi nīpəh mīn u kəsotəhatətəiən lan, kəni pəh u in otegəhan=pən e nəhlmi tikimīr mīn rəhan.)§

65 Kəni in təməni məmə, “O nati u inu, iəu iəməni rəkīs kəm təmah, məmə ko iətəmimi kəti təsuvaieən ohniəu nəmə Tatə Uhgīn təsolieən suaru ohni.”*

66 Uərisig e nəghatiən əha, nətəmimi rəhan tepət kəmotəgim, mīnotəpəh nitəu-pəniən.

Pitə təməni pətīgəm məmə in tətəhatətə e Iesu

67 Kəni Iesu təmətapuəh o rəhan nətəmimi tueləf məmə, “?Təhro e təmah? ?Itəmah mīn nəkotəni məmə nəkotəgim motəpəh iəu?”

68 Kəni Saimon Pitə təməni=pən kəm in məmə, “?Iərməniḡ, itiməh oiəkəhuvən o pəh? Ik əmə u, rəham əmə nəghatiən in tətəfən nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə.†

69 Kəni itiməh inotəhatətə rəkīs lam, kəni itiməh inotəhrun rəkīs məmə ik Iətəmi Asim rəha Uhgīn.”‡

70 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah u, nətəmi tueləf rəhak. Iəu u, iəmitəpīn itəmah, mətəu itəmah kəti u ikin, in iərmīs.”§

71 In tətəni Jutəs, nəti Saimon Iskariot, mətəu-inu in mīn in iətəmi tueləf kəti rəha Iesu, mətəu uərisig ikin, in otəpanegəhan=pən in e nəhlmi rəhan mīn tikimīr.*

7

Iesu təməghati ilah pian mīn

1 Uərisig e natimnati mīn u, Iesu təsolkeikeiən məmə otuvən lahuənu mīn e Jutiə məmə otol rəhan uək əha ikin əha, mətəu-inu, nətəmi asoli rəha nətəm Jutiə kəmotətəi nəniən oneuən kəti ohni məmə okotuhamu in. Kəni titəlig muvən lahuənu mīn e nitəni Kaləli.

2 Mətəu nian tinəkuəkīr e nian rəha noliən lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgīn ko lafet rəha Noliən Nīmauvlubl.*

§ 6:58 Jon 6:41,51 * 6:59 “nimə rəha nuhapuminiən” – Afīn-to e tiksīnəri. † 6:62 Jon 3:31; 17:5 ‡ 6:63 Jon 6:68; 2Kor 3:6 § 6:64 Jon 2:25 * 6:65 Jon 3:27; 6:44; 14:6 † 6:68 Jon 6:63 ‡ 6:69 Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § 6:70 Jon 13:2,27 * 6:71 Jon 17:12 * 7:2 Lafet rəha Noliən Nīmauvlubl – Eruh e tiksīnəri.

³ Kəni pia Iesu mɪn kəmotəni=pən kəm in məmə, “Təuvir aɡin konu məmə nəkiet muvən əpəha Jutiə, pəh nətəmimi mɪn rəham əha ikin əha, ilah koteruh nati apispis mɪn rəham iətəm natol.

⁴ Mətəu-inu iətəmimi iətəm tolkeikei məmə nətəmimi okotəhrun in, kəni ko təsəhluaigian e rəhan mɪn uək mɪn. Nəmə natol natimnati mɪn u, uvən mol əpu ik, kəni təuvir aɡin məmə onəkol pəh nətəmimi mɪn e nəhue niftəni koteruh.”

⁵ Pian aɡin mɪn pau, ilah mɪn kəsotəhatətəian lan, kəni mol kəutəni lanəha.†

⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhiən,‡ mətəu itəmah, nian mɪn rəfin əmə təhruahru o təmah.

⁷ Nətəmimi rəha nəhue niftəni u, ilah ko kəsotəməkian e təmah, mətəu iəu, ilah kəutəməki lak,§ mətəu-inko iəu iətəni pətigəm məmə rəhalah nolian təsəhruahruian.*

⁸ Itəmah onəkautəhuvən e lafet, mətəu ko iəu iəsaupəniən muvən e lafet əha mətəu inko, nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhiən.”†‡

⁹ In təmətəni nəghatian u, kəni mətətig əpəha Kaləli.

Iesu təmuvən mɪn e lafet rəha Nolian Nimaublul

¹⁰ Kəni pia Iesu mɪn kəmotəpən məhuvən e lafet əha, uərisig ko, Iesu təmuvən mɪn. Mətəu nian təmuvən, in təmətan oneuən əmə o nətəmimi məmə okəsotehian.

¹¹ Kəni e lafet əha, nətəmi asoli rəha nətəm Jerusiləm, kəutəsəl lan məutətəpuəh lan əpnəpən əmə o nətəmimi məmə, “?Suah əpə in iə?”

¹² Kəni ikin əha, nīmənin nətəmimi kəmətəsiuən-asiuən lan. Ilah nəuvein kotəni məmə, “In iətəmi təuvir kəti,” mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə, in tətəiuə əmə əpəha e nətəmimi.”

¹³ Mətəu ilah kəutəɡin e rəhalah nətəmi asoli,§ kəni kəti təməsəni pətigəmiən Iesu e niki nətəmimi məmə nətəmimi okotətəu.

¹⁴ Lafet əha, kəmol o nəfəkian apiəpiə kəti, kəni e nəlugi lafet u, Iesu in təmuvən əpəha e Nīmə Rəha Uhgın, mətəɡətun nətəmimi.

¹⁵ Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, narmilah təmiuvig pik, kəni kotəni məmə, “?Suah u təməhro məhrun natimnati mɪn u e Nauəuə Rəha Uhgın? Rəhatah kəti iətəmi asoli təsəɡətunian lan mɪne.”

¹⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatian mɪn u iətəm iətəɡətun nətəmimi lan, səniəmə rəhak əmə. Ilah kəutsipən e Tatə Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.

¹⁷ “Kəni nəmə suah kəti rəhan nətəligian təskasik məmə otol natimnati mɪn iətəm Uhgın tolkeikei, kəni in təhrun məmə nəghatian mɪn u rəhak, ilah kəutsipən o Uhgın, səniəmə rəhak aru əmə.

¹⁸ Iətəmimi iətəm tətəghati aru əmə e rəhan nepətiən, in tətəlkut aru əmə ohni, məmə otiuvi rəkis nətəmimi, kəni kotəfəri nərgin ohni.* Mətəu iətəmimi iətəm tolkeikei məmə nətəmimi okotəfəri nərgi iətəm təmahli=pa in tuva, in iətəmimi rəha nəniən nıpəhriənian, in səniəmə iətəm tətəiuə.

¹⁹ Mosis təməfən Lou kəm təmah, mətəu itəmah kətiəh mɪne təsol vivian Lou əha mɪne. ?Itəmah nəutəlkut məmə nəkotəhamu iəu o nak?†

²⁰ Kəni nīmənin nətəmimi kotəni məmə, “!Nəman! !Narmɪn tərəh kəti u tətətig lam! ? Pəh tənə məmə otəh ik mɪne?”

²¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəmol uək kətiəh əmə,‡ kəni itəmah rəfin, narmitəmah tatiuvig ohni.

† 7:5 Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ 7:6 Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § 7:7 Jon 15:18-21 * 7:7 Jon 3:19-20 † 7:8 Jon 7:6

‡ 7:8 Kəpi əuas mɪn nəuvein rəha nauəuə u kəutəni məmə, “O iəu iəsuvenian e lafet əha.” Nipəti nəghatian u məmə Iesu otəsuvəniən e lafet əha mətəu-inu pian mɪn, nikilah təhti məmə in otəkeikei muvən məmə in otol nati apispis mɪn, kəni mol narmə nətəmimi okotiuvig ohni. Mətəu Iesu otuvən əmə e lafet e nian əhruahru iətəm Uhgın otəni kəm in.

§ 7:13 Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19 * 7:18 Jon 5:41; 8:50,54 † 7:19 Nətəmi asoli mɪn rəha nətəm Isrel, kəmətəsəl e suaru o nohamuiən Iesu e Jon 5:18 mɪne 7:25. E Lou rəha Mosis, Uhgın tətəniəhu nohamuiən iətəmi (Eks 20:13). ‡ 7:21 Jon 7:23; Jon 5:2-9

²² Mätəu itəmah min nautol uək e Sapət, nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian əha, mau-tohtəu=pən Lou rəha Mosis.Š (Nipəhriənian, səniəmə Mosis əhruahru in təmətuəuin nolian əha, mätəu tipitəmah min ilah kəmotətuəuin.)*

²³ Mätəu nian rəfin, itəmah nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian rəha Sapət mautil məmə onəsotətgəhlian Lou rəha Mosis.† ?Kəni təhro niəməha tatol itəmah mätəu-inu iəu iəmol vivi aɡin nipəti iətəmini e nian rəha Sapət?‡

²⁴ Otəpəh nakilian nolian rəhak u iətəm nəmoteruh əmə e nəhmtitəmah, mätəu onəkotəkeikei motətəlig e natimnati iətəm nəsoteruhian e nəhmtitəmah, kəni motakil e nətəligian iətəm təhruahru.”Š

Nətəmini kəmotəghati e Kristo

²⁵ Kəni e nian əha, nətəm Jerusiləm nəuvein kotəni məmə, “?Təhrol əha? ?Suah u inu, nətəmi asoli kotəni məmə okotuhamu?*

²⁶ Mätəu oteruh-to. In tinatəgətun pətigəm əmə nətəmini əpəha e nəhmti nətəmini mätəu suah kəti təsahian ohni. ?Təhro nəmə nak nətəmi asoli min kənotəhrun rəkis məmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa?

²⁷ Mätəu kitah kotəhrun ikin suah u təmsipən ikin. Mätəu nian Kristo in otuva, ko iətəmi kəti təsəhrunian ikin in tatsipən ikin.”†

²⁸ Kəni e nian əha, Iesu in tətəgətun nətəmini e Nimə Rəha Uhgın. Kəni in təmagət əfəməh mətəni pətigəm məmə, “Nikitəmah təhti məmə nəkotəhrun iəu, kəni motəhrun min ikin iəmsipən ikin, mätəu itəmah nəkotəruru. Iəu, iəməsuvaian e nətəligian əmə rəhak. Uhgın təmahli=pa iəu iəkuva. Kəni Uhgın, in nipəhriənian. Itəmah nəkotəruru in,

²⁹ mätəu iəu iəkəhrun,‡ mätəu-inu iəu iəmsipən lan. Kəni in təmahli=pa iəu iəkuva.”

³⁰ O nati u, nətəmi asoli min kəmotolkeikei məmə soldia min okotaskəlim Iesu, mätəu kəti təməsea-pənian mek, mätəu-inu təsol əhanəhian nian rəhan.Š

³¹ Mätəu e nimənin nətəmini ikin əha, ilah tepət kəmotəhatətə lan, kəni motəni məmə, “Nəmə Kristo tuva, kəni ko in təsolian nəmtəian tepət tapirəkis ilah min u suah u Iesu tatol.”*

Soldia min rəha Nimə Rəha Uhgın kəməhuva məmə okotaskəlim Iesu

³² Kəni nian Fərəsi min kəmotətəu nimənin nətəmini kəutasiuən-asiuən e Iesu lanəha, ilah mine pris asoli min kəmotahli=pən soldia min nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgın məmə okotaskəlim Iesu.†

³³ Kəni Iesu təməni=pən kəm nimənin nətəmini məmə, “Iəu iətətig nian təkuəkir əmə kitah min itəmah, kəni uərisig, iəkətəlig=pən min o iətəm təmahli=pa iəu.

³⁴ E nian u, itəmah onəpanotəsəl lak, mätəu ko nəsotəhian iəu; mätəu-inu ikin əha, iəu iatuvən ikin, ko itəmah nəsəhuvaian ikin.”

Š 7:22 Lev 12:3 * 7:22 Jen 17:9-14; 21:4 † 7:23 Nətəm Isrel, nətəligian rəhalah tol lanəha. Nəmə lou keiu, kəni kuol pisin e lau min, nəmə natol kəti iətəm tatol ik nətatgəhli min kəti min, kəni onəkeikei məhrun məmə lou nak u in iahgin. Nati əpnapin məmə kəsegəhian nolian uək e nian rəha Sapət, mätəu nətəm Isrel ilah kənotəhrun rəkis məmə nəhgi-pənian iətəmi, in iahgin e lou rəha Sapət. Tol lanəha, nəmə okəhgi=pən suakəku kəti e nian rəha Sapət, kəni okəkeikei kəhgi=pən e nian əha, kəni səniəmə nolian tərəh. Nətəligian rəha Iesu tol lanu məmə, nəmə ilah kəutəgəhan nəhgi-pənian nəsualkələh e nian rəha Sapət, kəni kəutəkeikei motəgəhan o nol vivian nipəti iətəmini kəti nəmə niməsin uə nərahian kəti tətətig lan e nian rəha Sapət. ‡ 7:23 Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 § 7:24 Aes 11:1-3; Jon 8:15 * 7:25 Jon 7:1 † 7:27 Nətəmini kotəhrun məmə Iesu təməpət əha Nasərit, kəni in rəhan u məmə mine tatə u Josip mine Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Nətəm Isrel nəuvein ilah kotəhrun məmə Kristo in otsipən əpəha taun Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), mätəu nəuvein, nikilah təhti məmə in otuva əmə, nətəmini ilah okotəruru ikin in təmsipən ikin. ‡ 7:29 Mat 11:27 § 7:30 Mat 26:18 * 7:31 Jon 2:23; 4:48 † 7:32 Jon 7:45-48

³⁵ Kəni nətəmi asoli mɪn rəha nətəm Isrel kɪnəutətəpuəh-ətapuəh o lah mɪn məmə, “? In otuvən iə əha məmə kitah okəsoteruhian in? ?Otuvən o nətəm Isrel nəuvein u nətəm kəutətig e nɪtəni pɪsɪn pɪsɪn mɪn ilah Nanihluə‡ mɪn, məmə otəgətun ilah?”

³⁶ In tətəni məmə e nian əha, kitah okotəsəl lan, mətəu kəsoteruhian in, mətəu-inu ikin əha in tatuvən ikin, ko kitah kəsəhuvəniən ikin. ?Nəghatian nak u, nɪpətɪn tətəni nak?”

Nəhu iətəm tətəfa nəmiəghian pəhriən

³⁷ Naunun nian rəha lafet əha, in iahgin tapirəkis e nian mɪn nəuvein rəha lafet. Kəni e nian əha, Iesu təməhtul əpəha e nəhmti nətəmimi magət əfəməh məmə, “!Iətəmimi iətəm tətəuauə, pəh in otuva ohniəu, məmniḡm!§* ”

³⁸ Iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in təhmen e nəghatian rəha Nauəuə Rəha Uhgɪn u tətəni lanu məmə, ‘Nəhu iətəm tətəfən nəmiəghian pəhriən, in otsipən e nɪkin, təhmen e nəhmti nəhu iətəm tətəpuəl-əpuəl mətəri mətəiəh pətigəm.’ ”†

³⁹ Iesu təməni nəghatian u, mətəghati e Narmɪn Rəha Uhgɪn u uərisig in otəpanəfən kəm nətəmi mɪn u kotəhatətə lan.‡ Mətəu e nian əha, Narmɪn Rəha Uhgɪn, təsuva əhanəhian e nətəmimi, mətəu-inu Uhgɪn təməsəfəri əhanəhian Iesu.§

Nətəmimi kəmotəuəri ilah mɪn o Iesu

⁴⁰ Nian nətəmimi əha ikin kəmotətəu nəghatian u, kəni nəuvein kotəni məmə, “Suah u, in iəni rəha Uhgɪn u, aupən kəmatəghati lan.”

⁴¹ Mətəu nəuvein mɪn ilah kotəni məmə, “Suah u, in Krɪsto iətəm Uhgɪn təməni məmə otahli=pa.”

Mətəu in pɪsɪn mɪn nəuvein kotəni məmə, “?Nɪkɪtəmah təhti məmə Krɪsto iətəm Uhgɪn təməni məmə otahli=pa təhrun nɪsɪpəniən e Kaləli? !Kəpə!*

⁴² Nauəuə rəha Uhgɪn tətəni məmə Krɪsto iətəm Uhgɪn təməni məmə otahli=pa otəkeikei mɪsɪpən e nəuaniləuis rəha Tefit, e taun u Petlehem, ima Tefit aupən.”†

⁴³ Tol lanəha, kəni nɪmənɪn nətəmimi mɪn u, kəmotuəri ilah mɪn o Iesu.

⁴⁴ Kəni nəuvein kotəni məmə okotaskəlɪm in, mətəu iətəmi kəti təməsea-pəniən mek.

Nətəmi asoli mɪn rəha nətəm Isrel kəməsotəhatətəiən e Iesu

⁴⁵ Kəni soldia mɪn kəmohtəlig məhuvən o pris asoli mɪn mɪne Farəsi mɪn, kəni nətəmi asoli mɪn əha kəmotətəpuəh o lah məmə, “?Təhro nəsotələsian Iesu məhuva?”

⁴⁶ Kəni soldia mɪn əha kotəni=pən kəm lah məmə, “!Iəməsotələsian mətəu-inko suah kəti təsəghatian təhmen lan!”

⁴⁷ Kəni Farəsi mɪn kəmotəni=pən kəm lah məmə, “?Təhro? In tɪniuvi=pən nətəligian rəhatəmah mɪn e rəhan nəghatian eiūə?

⁴⁸ ?Nəmoteruh rəkis rəhatah kəti iətəmi asoli uə Farəsi kəti təməhatətə lan?

⁴⁹ Mətəu nətəmi əpnəpɪn mɪn, ilah kotəruru aɡɪn Lou rəha Mosis, tol lanəha, Uhgɪn otərəkin ilah.”

⁵⁰ Kəni Nikotiməs u in Farəsi kəti, inəha ikin ilah mɪn. Suah u inu aupən təmuvən mətəghati kəm Iesu.‡ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə,

⁵¹ “?Təhro? ?Təhruahru e Lou rəhatah məmə kitah okotəni pətigəm nalpɪniən rəha iətəmimi iətəm kitah kəsotaupəniən motəhrun vivi, konu, məsotəh əhruahruian nati nak iətəm in tatol?”

⁵² Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “?Təhro? !?Ik u ik iətəm Kaləli, uə!? Uvən-to mafin mɪn Nauəuə Rəha Uhgɪn. Ik onəkəruh məmə iəni kəti ko təsɪsɪpəniən Kaləli.”

‡ 7:35 Nanihluə, Ianihluə – Afɪn-to e tikɪnəri. § 7:37 “Nəuəuəiən” in nəghatian əuhlin tətəgətun məmə kitah kotəkeikei motos Uhgɪn təhmen e iətəmimi iətəm tətəuauə təkeikei məmniḡm nəhu. “!Əhuva ohniəu, məmniḡm!” in nəghatian əuhlin iətəm tətəni məmə, “Əhatətə lak.” * 7:37 Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nəh 22:17 † 7:38 Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nəh 7:17 ‡ 7:39 Jon 1:33; Uək 2:17,33 § 7:39 Jon 12:23,32; 13:31,32 * 7:41 Jon 1:46 † 7:42 2Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 ‡ 7:50

Jon 3:1

⁵³ Kəni nətəmimi kınotohtəlig=pən mın məutəhuvən lahuənu mın. §

8

¹ Mətəu Iesu təmuvən əpəha e nitəuət u, nərgin u, Nitəuət Rəha Nigi U Olif.

Pətan iətəm təmapılı ilau iərman pisin u səniəmə rəhan iərman

² Kəməni lauig, ləplapın agın, kəni Iesu təmitəlig=pən mın e Nimə Rəha Uhgın. Kəni nətəmimi tepət kəməhuva, motuhapumın=pən ilah mın ohni, kəni Iesu təməharəg kəni mınətuəuin mətəgətun ilah.

³ Kəni nəgətun mın rəha Lou mine Farəsi mın kəmotələs pətan kəti məhuva ohni. Kəni motol in təhtul aupən e nəhmtilah. Pətan əha, nətəmimi nəuvein kəmoteruh e nəhmtilah məmə tətapılı ilau iərman kəti səniəmə rəhan əhruahru iərman.

⁴ Kəni nətəmi asoli mın əha kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “İəgətun, pətan u nətəmimi kəmoteruh e nəhmtilah məmə in tətapılı ilau iərman kəti, mətəu səniəmə rəhan əhruahru iərman.

⁵ E Lou rəhatah, Mosis təmələhu nəghatıən kəti tətəni məmə, pətan tol lanu, kitah kotəkeikei motəhti e kəpiel apın motəhtimu.* ?Mətəu ik, rəham nətəligiən təhro?”

⁶ İlah kəmotətəpuəh lanəha, məmə okotol nətəligiən ekəu-ekəu, pəh ilah moteruh=pən nolıən tərəh nəuvein lan, məmə ilah kotəhrun nakiliən nolıən rəhan.† Mətəu Iesu tənpəpın əmə, məməhli-əməhli mətətei nati e niftəni e nəuanəhlmin.

⁷ İlah kəməutəhtul məutəhtul məutətəpuəh e nəghatıən u kəm in, kəni in təhtul, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmah kəti u ikinu, in təsoliən nolıən tərəh nian kəti mine, pəh in otaupən məhti pətan u.”‡

⁸ Kəni in məməhli-əməhli mın, mətətei nati e niftəni e nəuanəhlmin.

⁹ Kəni nian ilah kəmotətəu nəghatıən rəhan, kınəutan kətiəh kətiəh, məutəgım. Nauəhli mın kotaupən motəgım kətiəh kətiəh, motəpəh əmə Iesu mine pətan əha.

¹⁰ Kəni Iesu təməhtul əhruahru mın lan məni=pən kəm pətan məmə, “?Pətan, nətəmimi mın u kəmotəhruvən? ?Kəti təsuvaıən məmə otəni pətigəm rəham nalpınıən?”

¹¹ Kəni pətan əha təməni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, ilah kohkə.”

Kəni Iesu tənı=pən məmə, “İəu mın, ko iəsəni pətigəmiən rəham nalpınıən. Mətəu atuvən, mol naunun e nolıən tərəh mın.”§

Iesu in nəhəgəhəgiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni

¹² Kəni Iesu təmətəghati mın kəm lah, mətəni məmə, “İəu u, iəu Nəhəgəhəgiən rəha nətəmimi u e nəhue niftəni.* İətəmimi iətəm tətıtəu=pa iəu, ko in təsaliuəkıən e napınəpuıən nian kəti mine, mətəu in otos nəhəgəhəgiən e nəmiəgəhiən rəhan.”†

¹³ Kəni Farəsi mın kəmotəni=pən kəm in məmə, “! İk nətəfu pətigəm ik lanko, mətəu iətəmi kəti təsoliən rəhan aru nəfigəmiən, kəni tol lanko, rəham nəghatıən ko təsəhtuliən!”‡

¹⁴ Kəni Iesu tənı=pən məmə, “Əuəh, nıpəhriənıən məmə iəu aru əmə iətəni pətigəm iəu. Mətəu rəhak nəghatıən in tətəhtul pəhriən, mətəu-inko, iəu iəkəhrun ikın iatsıpən ikın, kəni məhrun mın ikın iatuvən mın ikın, § mətəu itəmah nəkotəruru ikın iatuvən ikın, kəni motəruru ikın iatsıpən ikın.*

¹⁵ “İtəmah u, nəutakil nolıən rəha iətəmimi e nətəligiən rəha iətəmimi əmə. Mətəu iəu iəsakiliən nolıən rəha iətəmi lanəha, məsakiliən iətəmi kəti.

§ 7:53 E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəghatıən Kris aupən, nəghatıən u Jon 7:53–8:11 tikə.

* 8:5 E Lou rəha Mosis pətan mine iərman ilau pəti okəkeikei kahtımu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24). † 8:6 Nikilah təhti məmə niki Iesu otasəkəhruin pətan əha, konu ilah okotəni məmə in təsitəu-pəniən Lou rəha Mosis. ‡ 8:7 Dut 17:7; Rom 2:1,22 § 8:11 Jon 3:17; 5:14 * 8:12 Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 † 8:12 Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nəh 21:23-24 ‡ 8:13 Jon 5:31 § 8:14 Jon 13:3; 16:28 * 8:14 Nəghatıən rəha Iesu in nıpəhriənıən mətəu-inu təmsıpən e Uhgın, kəni mətətəlig e Uhgın, kəni Uhgın in nıpəhriənıən.

16 Mətəu nəmə iəu, iəkakil noliən rəha nətəmimi, oiəkol e noliən iətəm təhruahru, mətəu-inu səniəmə iətakil e nətəligiən əmə rəhak, mətəu itimlau Tatə Uhgın iətəm təmahli=pa iəu, rəhatimlau nakiliən in kətiəh əmə.

17 E Lou rəhatəmāh, kəmətei məmā, nəmə iətəmimi keiu, katuol nəfigəmiən o nəghatiən kəti, kəni nəghatiən u, in otatəhtul.†

18 Kəni rəueiu əha, iəu iətəni pətigəm iəu, mətəu rəhak Tatə iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva, in min tatol nəfigəmiən ohniəu.”‡

19 Kəni tol lanəha, ilah kinəutətapuəh ohni məmā, “?Mətəu Tatə in iə rəham?”

Kəni in təni məmā, “Itəmah nəkotəruru iəu, kəni itəmah nəkotəruru min rəhak Tatə. Nəmə itəmah nəkotəhrun mə iəu pəh, kəni nəkotəhrun min rəhak Tatə.”§

20 Iesu təmāni nəghatiən u e Nimə Rəha Uhgın əhruahru, nian in təmətəgətun nətəmimi əpəha ikin kəti iətəm kətəfən məni ikin. Mətəu iətəmi kəti təməsuvəniən maskəlim in, mətəu-inu təsol əhanəhiən nian rəhan.

Iesu təmsipən ilis

21 Kəni Iesu təmətəni=pən min kəm lah məmā, “Iəu iəpanagim rəkis e təmah, kəni itəmah onəkotəsəl lak. Mətəu itəmah onəkohmis, kəni təfagə tərəh u rəhatəmāh* otatig əhanəh e təmah. Ikin əha iatuvən ikin, ko itəmah nə səhuvaiən ikin.”

22 Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kotəni məmā, “?Nəghatiən əha Iesu tətəni məmā, ikin əha in tatuvən ikin, ko kitah kəsəhuvəniən ikin, nipətin tətəni nak? ?Nəmə təhro in otohamu aru in, uə?”

23 Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah məmā, “Imatəmah u ikinu, mətəu iəu, iəu imak əha ilis ikin əha, kəni iəmsipən ikin, meiuaiu=pa. Itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni u. Mətəu iəu, səniəmə iətəmi rəha nəhue niftəni u.†

24 Tol lanəha, iətəni=pinə kəm təmah məmā, itəmah onəpanohmis e noliən tərəh min rəhatəmāh, mətəu-inu nəmə itəmah nəsotəhatətəiən lak məmā Iəu U Inu,‡ kəni itəmah onəkohmis, kəni noliən tərəh min rəhatəmāh okotatig agin e təmah.”§

25 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmā, “!Ei! ?Ik pəh konu?”

Kəni in təmāni=pən kəm lah məmā, “Iəu iəkəhmen əmə məmā in konu iəmatəni kəm təmah aupən, mətəuarus=pa u rəueiu.

26 Natimnati tepət iətəm iəkəhrun nəniən e təmah, kəni məhrun nakiliən noliən min rəhatəmāh ohni, mətəu iətəmimi iətəm təmahli=pa iəu, rəhan nəghatiən in nipəhriəniən əmə. Iəu iətəni pətigəm əmə natimnati min iətəm iəmətəu ohni, məmā nətəmimi rəha nəhue niftəni ilah okotətəu.”

27 Mətəu ilah kəsotəhruniən məmā Iesu in tətəgətun Tatə Uhgın.

28 Tol lanəha, in təni=pən kəm lah məmā, “Nian onəkotləfəri rəkis Nəti Iətəmimi,* nəpanotəhrun məmā Iəu U Inu.† Kəni onəpanotəhrun min məmā iəsol aruiən nati kəti e rəhak nətəligiən. Iətəni əmə natimnati iətəm Tatə Uhgın təməgətun iəu lan.‡

29 Iətəmi təmahli=pa iəu iəkuva, in tətətig itimlau min. In təsəpəhiən iəu iəkan pisin,§ mətəu-inu, nian rəfin, iatol natimnati min iətəm nikin tətəgiən ohni.”*

30 Nian Iesu təmətəni nəghatiən min əha, nətəmimi tepət kəmotəni nipəhriəniən lan.

† 8:17 Dut 19:15 ‡ 8:18 Mak 1:10-11; Jon 1:33-34; Jon 5:31-40 § 8:19 1Jon 2:23 * 8:21 Nian Iesu tətəni “təfagə tərəh u,” nəmə nak in tətəghati e təfagə tərəh iətəm kəsotəhatətəiən lan (Jon 9:41). † 8:23 Jon 3:31 ‡ 8:24 E kopi əuas min rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən u rəha Iesu, “Mə Iəu U Inu,” təmāni u ikinu mine ikin min tepət e nauəuə u, in təhmen-əhmen əmə e nəghatiən kəti iətəm Uhgın təmətəni o nəni aruiən nərgin kəm Mosis, mətəni məmā, “Iəu Iətəti.” Afin-to e nauəuə rəha Eks 3:14-16. Iesu tətəni nəghatiən əha, matol əpu in məmā in Uhgın. Iesu in tətəni məmā in Uhgın. Jon 8:28,58; 13:19; 18:6 § 8:24 Rəueiu Iesu in təsəghatiən əmə e noliən tərəh asoli iətəm kəsotəhatətəiən lan, mətəu tətəghati e noliən tərəh min rəfin agin iətəm nətəmimi əha kəmotol. * 8:28 Jon 3:14; 12:32-33 † 8:28 “Iəu u inu” — Afin-to futnot e Jon 8:24. ‡ 8:28 Jon 14:24 § 8:29 Jon 16:32 * 8:29 Jon 4:34; 5:30; 6:38

*Nipəhriənian
tateuvi rəkis itəmi*

³¹ Kəni Iesu təmāni=pən kəm nətəm Isrel mīn u kəmotəni nīpəhriənian lan məmə, “Nəmə nəkotaskəlīm əskasik nəghatīən mīn u rəhak, iətəm iətəni=pinə kəm təmāh, itəmāh əhruahru konu, rəhak nətəmimi mīn.†

³² Kəni itəmāh onəkotəhrun nīpəhriənian, kəni nīpəhriənian u, otitis itəmāh məmə nəsəhuva mīnīən motol slef.”‡

³³ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Itīmāh u namipi Epraham, § itīmāh u iəsotol agīnīən slef* mīn rəha iətəmi kəti. ?Təhro nəmāni nəghatīən u məmə, ‘Nīpəhriənian otitis itəmāh, nəkotəpiə.’”

³⁴ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nīpəhriənian agīn u iətəni=pinə kəm təmāh, nətəmimi nətəm kautol noliən tərəh, kəni noliən tərəh u, in tətarməniḡ e lah, kəni mətəskəlīm matol ilah kəutəhuva rəhan mīn slef.†

³⁵ Kəni slef, rəhan iətəmi asoli təsegəhanīən məmə otatig e nimə rəhan. Mətəu iərməniḡ tətəgəhan lan məmə nətīn tətatig e nimə rəhan nian rəfin matuvən əmə lanko naunun tikə.

³⁶ !Tol lanəha, nəmə Nəti Uhgīn tatītīs itəmāh, kəni tatītīs pəhriən agīn itəmāh, kəni itəmāh nəsəhuva mīnīən motol slef!

³⁷ Iəkəhrun məmə itəmāh namipi Epraham, mətəu nəutəsəl e suaru məmə onəkotohamu iəu, mətəu-inu nəsotolkeikeiən məmə onəkotətəliḡ e rəhak nəghatīən.‡

³⁸ Iəu iətəni natimnati mīn u, iətəm iəmeruh rəhak Tatə təmol. Mətəu itəmāh nautol natimnati mīn u iətəm rəhatəmāh əmə tatə təmāni kəm təmāh.”

³⁹ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Mətəu tatə rəhatīmāh, in Epraham!”

Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmāh namipi Epraham əhruahru mīn, kəni itəmāh onəkotos rəhan noliən mīn, təhmen lan təmol aupən. Mətəu itəmāh səniəmə namipiən əhruahru, mətəu-inu nəsotosiən noliən mīn rəhan.§

⁴⁰ Iəu iətəni pətīgəm nəghatīən pəhriən kəm təmāh iətəm iəmətəu o Uhgīn, mətəu itəmāh nəkotəni məmə onəkotohamu iəu. ?Nikitəmāh təhti məmə noliən rəha Epraham tol lanəha?

⁴¹ Itəmāh nəutohtəu=pən əmə noliən əmə rəha tatə rəhatəmāh.”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Itīmāh u səniəmə kəlkələh mīn e suaru. Uhgīn əmə in Tatə rəhatīmāh.”

Nənəti Setən

⁴² Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəmə Uhgīn pəhriən in Tatə rəhatəmāh, kəni itəmāh onəkotolkeikei iəu, mətəu-inu iəu iəmsipən lan, muva u ikīnu.* Mətəu in səniəmə rəhatəmāh Tatə. Iəu iəməsuvaīən u ikīnu e rəhak aru əmə nətəliḡiən, iəmuva mətəu-inu in təmāhli=pa iəu.

⁴³ “?Mətəu təhro nəsotəhrunīən nīpətī nəghatīən rəhak? !Mətəu-inu nəsotolkeikei agīnīən məmə nəkotətəu rəhak nəghatīən!

⁴⁴ Itəmāh, rəhatəmāh noliən təhmen əmə e noliən rəha tatə rəhatəmāh, Setən. Kəni nian rəfin itəmāh nəkotolkeikei noliən nəuan.† Noliən rəhan iətəm təmatol e nətuəuiniən,‡ tatol əhanəh, in iətəmi rəha nohamuiən itəmi. In təməki e nīpəhriənian, mətəu-inu nīpəhriənian tikə lan. Nian in tətəiua, in tatol əmə rəhan noliən, mətəu-inu in iətəmi rəha neiuaiən, kəni in tatə rəha neiuaiən mīn.

⁴⁵ “Mətəu iəu iətəni nīpəhriənian əmə kəm təmāh, kəni tol lanəha, itəmāh nəsotəhatətəiən e rəhak nəghatīən.

† 8:31 2Jon 1:9 ‡ 8:32 Rom 8:2; 2Kor 3:17; Kəl 5:1 § 8:33 Luk 3:8 * 8:33 “slef” – Afīn-to e tiksīnəri. † 8:34 Rom 6:12-23; 1Jon 3:8-9 ‡ 8:37 Jer 9:25-26; 1Jon 3:10 § 8:39 Rom 2:28-29; 9:7-9 * 8:42 1Jon 5:1 † 8:44 1Jon 3:8 ‡ 8:44 E nauəuə rəha Jen 3:4, koteruh məmə Setən təmaupən meiuə e nətuəuiniən. In təmāni=pən kəm Iv məmə, “Ko ik onəsīmīs agīnīən.” Mətəu Setən təmətəghati lanu, məuhlin nəghatīən iətəm Uhgīn təmāni e Jen 2:17.

⁴⁶ ?Təhro? Itəmah kəti u ikinu təhrun nəgətuniən məmə iəu iəmol noliən tərəh kəti mine? ?Nəmə iəu iətəni nəghatiən pəhriən min, kəni təhro itəmah nəsoətəhatətəiən lak?

⁴⁷ Iətəmini rəha Uhgīn, in tatətəlig e nəghatiən rəha Uhgīn, mətəu itəmah səniəmə nətəmini rəha Uhgīn. Tol lanəha, nəsoətətəligiən e nəghatiən rəha Uhgīn.”

Iesu mine Epraham

⁴⁸ Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotahi Iesu motəni məmə, “!Nəman! !Itimah inoteruh əhruahru ik! Ik iətəm Səmeriə kəti. !Ik, narmin tərəh kəti tətətig lam!”

⁴⁹ Mətəu Iesu təni məmə, “Narmin tərəh tikə lak, mətəu iəu iətəfəri nərgi rəhak Tatə, mətəu itəmah, nəutərəkin nərgək.

⁵⁰ Iəu iəsalkutiən o nərgin asoli, mətəu iətəmi kəti in tətəlkut ohniəu. Kəni in otəpanakil nətəmini rəfin.

⁵¹ Nipəhriəniən agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, iətəmini iətəm tatol nəuiak, ko in təsimisiən nian kəti mine.”

⁵² Kəni nətəmini min əha kotəni=pən kəm in məmə, “!Rəueiu inotəhrun məmə narmin tərəh kəti tətətig lam! Epraham təmimis, kəni iəni min kəmoħmis min, mətəu ik nətəni məmə, iətəmini iətəm tatol nəuiam, ko in təsimisiən nian kəti. ?Nəghatiən nak u?

⁵³ ?Ik nəkapirəkis Epraham u tipitimah tinimis rəkis? ?Kəni mine iəni min u kinohmis rəkis? ?Kəni nəkəmə ik iətəmini nak?”§

⁵⁴ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Nəmə iəu əmə iətəfəri aru iəu, kəni rəhak nisaiəin in nati əpnəpin əmə. Mətəu rəhak Tatə u itəmah nəutəni məmə in Uhgīn rəhatəmah, inəha in tətəfəri iəu mətəfən nisaiəin kəm iəu.

⁵⁵ Itəmah nəkotəruru in, mətəu iəu iəkəhrun in. Nəmə iəkəni məmə iəkəruru in, kəni in otol iəu məmə iəu iətəmini rəha neiuəin, təhmen əmə e təmah. Mətəu iəu iəkəhrun in, kəni iəu matol nəuian.

⁵⁶ Tipitəmah u Epraham, nikin təmagiən pik məmə in otəpaneh nian rəhak otuva. Kəni nian in təməhrun məmə rəhak nian otəkeikei muva, kəni nikin təmagiən-pik.”

⁵⁷ Kəni nətəmini min u kəmotahi motəni məmə, “!Nəman! !Ik nəsos əhanəhiən nu fifti mine! Nəməhro mafu Epraham?”*

⁵⁸ Kəni Iesu təni məmə, “Nipəhriəniən agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, nian Epraham təməsair əhanəhiən, mətəu Iəu Iətətig.”†‡

⁵⁹ Kəni əmeiko, ilah kəmotəmki kəpiel apin, motəni məmə okotəhti Iesu lan;§ mətəu Iesu təməhluəig, kəni miet e Nimə Rəha Uhgīn matuvən.

9

Iesu təmol vivi nəhmti suah kəti

¹ Kəni nian kəti, Iesu təmalieuək mətən, kəni meruh suah kəti. Nian təmair, nəhmtin təpis.

² Kəni nətəmini min rəha Iesu kəmotəni=pən kəm in məmə, “!əgətun, suah u təmair nəhmtin təpis. ?O nak? ?O noliən tərəh rəhan, uə noliən tərəh rəha tatə mine məmə rəhan?”*

³ Mətəu Iesu təni məmə, “Nəhmti suah u təmərah, mətəu səniəmə e noliən tərəh rəhan, uə e noliən tərəh rəha tatə mine məmə rəhan. Mətəu, nəhmti suah u təməpis lanəha məmə Uhgīn otəgətun rəhan uək e nəmiəgəhiən rəhan.†‡

§ 8:53 Jon 4:12 * 8:57 Epraham təmimis minos rəkis nu tu-tausin, uərisig Iesu təpanair=pa. † 8:58 Nian Iesu təməni min məmə, “!əu Iətətig,” tatos nərgi Uhgīn (Eks 3:14), təhmen e “Mə Iəu U Inu” (Jon 8:24). Tol lanəha, təhmen=pən əmə məmə in təməni məmə in Uhgīn əhruahru. Afin-to futnot e Jon 8:24. ‡ 8:58 Jon 1:1; 17:5; 17:24 § 8:59 Lev 24:16 * 9:2 Luk 13:2-3 † 9:3 Nətəm Isrel kəutəghati pik o nətapuəhiən min tol lanu, mətəu Iesu in təməsuvəniən pik o nəghatiən min tol lanu, mətəu in təmətəgətun ilah məmə kotəh nəsanəniən rəha Uhgīn. ‡ 9:3 Jon 11:4

4 Nian tətian əhanəh, § kitah kotəkeikei motol uək rəha Uhgın, iətəm təmahlı=pa iəu iəkuva. Nian lapın otəpanuva, kəni iətəmimi in təruru noliən uək.*

5 Nian iəu iətətig əhanəh e nəhue niftəni u, iəu Nəhagəhagiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni.”†

6 Nian Iesu təməni rəkis nəghatiən əha, təmagəh niftəni, kəni, mol nəmit lan, kəni mos nəmit əha, mol=pən e nəhmti suah kəha.‡

7 Kəni Iesu təni=pən ohni məmə, “Onəkuvən e noan nəhu Sailoam, kəni məueiu nəhmtəm.” (Nərgin u Sailoam, nıpətın təni məmə, “Kəmahlı=pən.”) Kəni suah kəha, təmuvən, məueiu nəhmtin. Nian təmitəlig=pa, mətəu nəhmtin tınəuvir, kəni minateruh nati.§

8 Kəni nətəmimi iman ikin, mine nətəm min u nətəm kotəhrun in, məmə in iətəmimi kəti nian rəfin tətəsiə o məni o nətəmimi, ilah narmilah təmiuvig pik ohni. Kəni kınautətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “!Ei! !Oteruh-to! ?Suah u inu, nian rəfin tətəharəg mətəsiə o məni o nətəmimi?”

9 Kəni nətəmimi nəuvein kotəni məmə, “Əuəh, inəha.”

Kəni mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə. Təhmen əmə lan, mətəu səniəmə in.”

Mətəu suah kəha təni məmə, “!İəu u inu!”

10 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Nəhmtəm təməhro məuvir?”

11 Kəni in təni məmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit nəvetin kəni mol=pən e nəhmtək, kəni məni məmə, ‘Uvən əpəha Sailoam, məueiu nəhmtəm.’ Kəni əmeiko, iəmuvən. Nian iəməueiu nəhmtək, mətəu nəhmtək tınəuvir, inateh nati.”

12 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Mətəu suah tətətig iə?”

Kəni in təni məmə, “İəu iəkəruru.”

13 Kəni nətəmimi kəmotələs suah u nəhmtin təmərəh aupən, məhuvən kəm Farəsi min.

14 Nian u, iətəm Iesu təmol=pən nəmit e nəhmti suah kəha kəni mol vivi, in nian rəha Sapət.

15 Kəni Farəsi min kəmotətapuəh ohni məmə, “?Nəməhro nəhmtəm təuvir?”

Kəni suah kəha təməni=pən kəm lah məmə, “Iesu təmol=pən nəmit e nəhmtək, kəni iəkuvən məueiu rəkis, kəni nəhmtək təuvir, iateruh nati.”

16 Kəni Farəsi min nəuvein kəmotəni=pən məmə, “Suah ko təsisipəniən o Uhgın, mətəu-inu, in təsitəu-pəniən lou rəha Sapət.”

Mətəu Farəsi min nəuvein min kotəni məmə, “?Mətəu təhro? Suah kəha səniəmə in tətol noliən tərəh. İətəm tətol noliən tərəh təruru noliən nəmtətiən kəti lanəha.” Kəni ilah kəmotəuəri ilah min o nəghatiən u.

17 Kəni ilah kəmotətapuəh min ohni məmə, “?Suah kəha təmol vivi nəhmtəm, kəni nikim təhti məmə in iətəmimi nak?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “In iəni kəti.”

18 Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəsotəniən nıpəhriənən lan məmə suah u aupən nəhmtin təmərəh, mətəu rəueiu əha, tınətair. Tol lanəha, ilah kəmotəuən=pən e rəhan tatə mine məmə kiəuva,

19 kəni kəmotətapuəh o lau məmə, “?Təhro? ?Nətitaləu u suah u? ?İtəluə onəkuəni-to məmə nian in təmair=pa, kəni nəhmtin təpis? ?Okəmə nıpəhriənən, kəni nəhmtin təməhro məuvir?”

20 Kəni rəhan məmə mine tatə kuəmə “İtımıləu iəkuəhrun məmə nətıtımıləu əha, kəni itımıləu iəkuəhrun məmə təmair=pa, nəhmtin tərəh.

§ 9:4 Nian Iesu tətəni məmə, “Nian tətian əhanəh,” nəghatiən u tətəgətun rəhan nəmiəgəhiən, mətəu-inu in Nəhagəhagiən (fes 5). Mətəu lapın tətəgətun=pən rəhan nımisiən. * 9:4 Jon 12:35-36 † 9:5 Jon 1:4 ‡ 9:6 E nian əha, nətəmimi nikilah təhti məmə nəgəhiən tətol uək təhmen e mərsin. Nəmə təhro, noliən u rəha Iesu təmasiru e iətəmimi əha məmə otəhatətə e nəsanəniən rəhan. § 9:7 Aes 35:5

21 Mətəu itimlau iəkuəruru məmə, rəueiu əha, kəməhro nəhmtin tair. Kəni itimlau iəkuəruru min məmə iətəmimi pəh təmol nəhmtin təuvir. Təuvir məmə itəmah nəkotətapuəh ohni. In tinepət rəkis, in təhrun nəniən natimnati min rəfin kəm təmah.”

22 Rəhan tatə mine mamə, kəmuəni lanəha, mətəu-inu ilau kətuəgin e nətəmi asoli min rəha Isrel, mətəu-inu ilah kənotələhu rəkis nəghatiən kəti məmə, iətəmimi iətəm tətəni pətigəm məmə Iesu in Krīsto iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa, kəni ilah okotahli pətigəm e nimə rəha nuhapuminiən.*

23 Tol lanəha, rəhan tatə mine mamə, ilau kəmuəni məmə, “In tinepət rəkis, təuvir məmə itəmah nəkotətapuəh ohni, pəh in təni.”

24 O nati u, ilah kəmotauin=pən min e suah kəha iətəm nəhmtin təmərəh aupən, məmə otuva məhtul aupən e nəhmtilah. Kəni kəmotahi motəni məmə, “Əni nīpəhrīəniən kəni məfəri nərgi Uhgīn. Itimah iəkotəhrun məmə suah u, in iol təfagə tərəh.”

25 Mətəu suah u təni məmə, “Təu iəkəruru məmə suah u in iol təfagə tərəh, uə kəpə. Nati kətiəh əmə iətəm iəu iəkəhrun. Aupən nəhmtək təməu, mətəu rəueiu inətair.”

26 Kəni ilah kənotətapuəh min ohni məmə, “?Təməhro ik? ?Təməhro lanu mol nəhmtəm tair?”

27 Mətəu in təni məmə, “Iəməni=pinə rəkis kəm təmah, mətəu itəmah nəkotətəligiən lak. ?Təhro nəkotəni məmə iəkəni min? ?Itəmah min nəkotəni məmə rəhan u itəmah!?”

28 Kəni ilah kəmotahi motəni rah, motəni məmə, “!Ah! !Ik u rəhan iətəmimi! !Mətəu itimah u, nətəmimi rəha Mosis!†

29 Itimah iəkotəhrun vivi məmə Uhgīn təmətəghati kəm Mosis, mətəu suah ko, iəkotəruru məmə təmsipən iə.”‡

30 Kəni suah kəha təni məmə, “!Nəman! !Narmək təmiuvig pik! !Suah u in təmol vivi nəhmtək, mətəu itəmah nəkotəruru ikin təmsipən ikin!

31 Kitah kotəhrun məmə Uhgīn təsətəligiən e nətəm kautol noliən tərəh. !Mətəu iətəmi tatisiai Uhgīn, kəni matol nəuiən, Uhgīn tətətəlig lan!§

32 E nətəuiniən nian, mətəuarus=pa u rəueiu, kəsətəu əhanəhiən iətəmi kəti təmol vivi iətəm nəhmtin təməpis kəti iətəm təmair=pa tol lanəha. Mətəu nəhmtək tinəuvir.

33 Nəmə iətəmi kəti təsisipəniən e Uhgīn, ko təsol aginiən nati kəti. Mətəu təhruahru əmə məmə in tatsipən e Uhgīn.”*

34 Kəni ilah kəmotahi min motəni məmə, “!Nəman! Ik iətəmimi rəha noliən tərəh nian min rəfin əmə, tətəuini e nian nəmair=pa mətəuarus=pa u rəueiu. ?Nəkəhro məmə nəkəgətun itimah?” Kəni ilah motəraki pətigəm lan.†

Nətəligiən rəha Farəsi min, təhmen e iətəm nəhmtin təpis

35 Kəni Iesu təmətəu nəghatiən məmə kəmahlī pətigəm suah u e nimə rəha nuhapuminiən, kəni in təmuvən meruh, kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik nətəhatətə e Nəti Iətəmimi?”

36 Kəni suah u təni məmə, “?Iətəmi asoli, iətəmimi ko in pəh? !Əui! Əni=pa-to, pəh iəu iəkəhatətə lan.”‡

37 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəueiu əha, ik nīneh rəkis in. Suah u, mə inu iəu, iətəghati kəm ik u rəueiu.”§

38 Kəni suah u təni=pən kəm Iesu məmə, “Iərməniğ, iəu inəhatətə lam əha rəueiu.” Kəni in masiəulin=pən kəm in, kəni mətəfaki kəm in.*

* 9:22 Nəmə kotahli pətigəm nətəmimi nəuvein e nimə rəha nuhapuminiən, kəni nətəmimi rəfin okoteruh məmə ilah nətəm kotərəh. † 9:28 Jon 5:45 ‡ 9:29 Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, təməuvir məmə ilah okotəhrun məmə Iesu təmsipən o Uhgīn, mətəu-inu Uhgīn əmə təhrun nol viviən iəmnəu. Nəuvetin min u, Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə nian Krīsto iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa tuva, kəni in otol vivi iəmnəu min okotəuvir (Aes 29:18; 35:5; 42:7). Mətəu, nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, nəhmtilah təu o natimnati min rəha Uhgīn, kəni kəutəpəh nītəu-pəniən Iesu.

§ 9:31 Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 * 9:33 Jon 3:2 † 9:34 Jon 9:2; Aes 66:5 ‡ 9:36 Rom 10:14

§ 9:37 Jon 4:26 * 9:38 Mat 28:9

³⁹ Kəni Iesu təməni məmə, “Iəu iəmuva e nəhue niftəni u məmə iəkakil nətəmimi məuəri ilah, kəni tol lanəha, nətəmi nəhmtilah təməpīs, okoteh nati, kəni nətəmi mīn u kauteh nati, nəhmtilah otəpīs.”†

⁴⁰ Kəni Farəsi mīn nəuvein əha ikin, kəmotətəu nəghatiən lan, kəni kotəni=pən kəm in məmə, “?Təhro? ?Ik nətəni məmə nəhmtitimah mīn təpīs?”‡

⁴¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nəhmtitəmah təpīs, oiəsəniən məmə itəmah nəkotəkeikei motos nalpīniən o təfagə tərāh mīn rəhatəmah. Mətəu itəmah nəkotəni məmə nəhmtitəmah təuvir, nəuteh nati, kəni tol lanəha, təfagə tərāh mīn rəhatəmah tətətig əhanəh e təmah.”§*

10

Iesu təməghati əuhlin e iətəmi rəha nəsalīən e sipsip

¹ Kəni təni məmə, “Nipəhriənīən agin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmi iətəm tətuvən imə e nīpai rəha sipsip, təsuvən-pəniən e namtīhluə, mətəu in tətəri kəni matiuvigegəu məmə otuvən imə e nīpai rəha sipsip,* in iakləh mīne iohamu itəmi kəti.†

² Mətəu iətəmimi iətəm tətuvən=pən e namtīhluə, in iətəm tətəsəl o sipsip.‡

³ Iətəmimi iətəm tətəhtul e namtīhluə, nian rəfin in taterəh e doə o suah u, kəni sipsip mīn kotəhrun nəuiən. Nian rəfin in tətəuin e nərgi sipsip mīn kətiəh kətiəh, kəni in matit ilah mautohiet.

⁴ Nian in tatit rəhan mīn sipsip mīn mautohiet e nīpai, in tətəupən e lah, kəni sipsip mīn kautəhuərisig lan, mətəu-inu kotəhrun nəuiən.

⁵ Mətəu ilah kəsotohtəu-pəniən iətəmi kəti u iətəm kotəruru, ilah okotəkeikei motəgim motəpəh, mətəu-inu ilah kotəruru nəuiən.”

⁶ Iesu təməghati əuhlin lanu, mətəu ilah kotəruru nīpətīn məmə tətəni nak.

Iesu in iətəmimi əhruahru rəha nəsalīən e sipsip

⁷ Tol lanəha, kəni Iesu təməni=pən mīn kəm lah məmə, “Nipəhriənīən agin u iətəni kəm təmah məmə, iəu u, Namtīhluə rəha sipsip mīn iətəm kautəhuvən=pən ikin.§

⁸ Nətəmi mīn u nətəm kəmotəupən lak, ilah rəfin nətəmimi rəha nakləhiən əmə mīne nohamuiən itəmi.* Mətəu sipsip mīn ko kəsotətəligiən e lah.

⁹ Iəu u, iəu Namtīhluə u. Iətəmi tətəuə=pa iəu ikin, məmə otuvən imə, in otos nəmiəgəhiən. In otəuə imə, miet muvən ihluə e iəu, kəni mos nīmanuvehli əmemtəh təuvir.†‡

¹⁰ Mətəu iakləh, in tətəuə əmə o nati kətiəh əmə. In tətəuə məmə otakləh kəni mohamu itəmi, kəni mərəkin-ərəkin natimnati rəfin. Mətəu iəu, iəmuva məmə iəköl suaru o nosiən nəmiəgəhiən,§ kəni nəmiəgəhiən u otol niki nətəmimi tagiən vivi.

¹¹ “Iəu u, Iətəmimi rəha Nəsal Viviən Sipsip Mīn.* Iətəmi təuvir u, iətəm tətəsəl vivi o sipsip mīn, in nīkin tagiən əmə məmə otəfən nəmiəgəhiən rəhan o sipsip mīn.†

† **9:39** Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 ‡ **9:40** Rom 2:19 § **9:41** Nian Iesu tətəghati e noliən rəha nehīən, tətəghati e noliən rəha nehīən e nəhmti nikitəmi. Farəsi mīn kəutəni məmə kotəhrun nehīən, kəni nīpətīn nati u təni məmə kotəhrun Lou rəha Mosis. Lou tətəgətun ilah məmə noliən mīn nak ilah təfagə tərāh mīn, kəni mətəgətun məmə Ughin təkəikei mol nalpīniən kəm lah o təfagə tərāh mīn rəhalah. Mətəu ilah kəsotəhatətəiən e Iesu, tol lanəha Ughin təsafəliən təfagə tərāh mīn rəhalah, mətəu təfagə tərāh mīn rəhalah tətətig əhanəh e lah. * **9:41** Jon 15:22,24; Hip 10:28-31

* **10:1** Nīpai rəha sipsip əha, təhmen e ikin kəti iətəm kətəghi=pən sipsip mīn ikin nian rəfin lapin məmə ilah okəutəməhli vivi ikin o kuri rarpin mīn mīne laion mīn. † **10:1** Jon 10:8,10 ‡ **10:2** E fes mīn u 1-5, namtīhluə mīne iətəmi tətəsəl o sipsip, ilau pəti kətuəgətun=pən Iesu, konu nakləh mīn kautəgətun=pən nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel mīne məsaie eiəu mīn e nian əha. Konu sipsip mīn kəutəgətun=pən nətəmimi mīn rəha Ughin. § **10:7** Jon 1:51; 14:6 * **10:8** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:9** Dut 28:6 § **10:10** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 * **10:11** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1Pitə 2:25; 5:2-4; Nəh 7:17; Jon 15:13; 1Jon 3:16 † **10:11** Hip 13:20

¹² Sipsip mīn, ilah rəha Iətəmimi rəha Nəsal Vivian e Sipsip Mīn. Mətəu iətəmimi kəti iətəm kətətəou məmə in otətəsal o sipsip mīn, in səniəmə iətəmi əhruahru rəha nəsalian o sipsip. Səniəmə in rəhan əha sipsip mīn. Kəni nəmə tafu kuri arpīn kəti tuva məmə otus ilah, kəni in otaiu magim məpəh ilah. Kəni kuri arpīn u, tuvən mus sipsip mīn nəuvein, kəni məhgi atiti ilah kətiəh kətiəh.

¹³ Iətəmi tol lanəha, in otagim mətəu-inu kətətəou əmə in o nəsalian o sipsip mīn, mətəu e nīkin, in təsəniən nati agin e sipsip mīn.

¹⁴⁻¹⁵ “Iəu u inu, iəu Iətəmimi rəha Nəsal Vivian o Sipsip Mīn. Tatə Uhgīn in təhrun iəu, kəni iəu iəkəhrun in,‡ kəni e nolian əhmen əmə, iəu iəkəhrun rəhak sipsip mīn, kəni rəhak sipsip mīn ilah kotəhrun iəu. Iəu nīkik tagiən əmə, məmə oiəkimis o nosmiəgəhiən ilah.

¹⁶ Rəhak mīn nəuvein mīn sipsip əpəha ikin, iətəm ilah kəsotatigiən e nīpai u, mətəu iəu iəkəkei mit mīn ilah kəhuva. Ilah mīn, okəpanotəhrun nətəuiən nəuiak. Kəni sipsip mīn u ilah rəfin u, okəhuva motuhapumīn əmə ilah mīn motol kətiəh. Kəni iətəmimi kətiəh əmə, in otateruh ilah.‡

¹⁷ “Rəhak Tatə in tolkeikei pik iəu, mətəu-inu nīkik tagiən əmə məmə iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən o nətəmimi, məmə uərisig lanko, iəu iəkəkos mīn nəmiəgəhiən rəhak.†

¹⁸ Iətəmimi kəti tikə məmə otos rəkis nəmiəgəhiən rəhak, mətəu iəu aru əmə iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən mətəu-inu iəu əmə iəkəkolkeikei lanəha. Iəu aru əmə iətos nepətian məmə iəkəhlman e rəhak nəmiəgəhiən, kəni iəu aru əmə matos mīn nepətian məmə iəkəskəlīm mīn rəhak nəmiəgəhiən. Nati u inu, iətəm rəhak Tatə təmāni=pa kəm iəu məmə iəkəkei mol.”‡

¹⁹ Kəni nətəm Isrel u, ilah kəmotəhapu mīn ilah mīn.

²⁰ Ilah tepət kəutəni məmə, “!Suah u narmīn tərəh kəti tətətig lan! !Rəhn-kapə tətəlməli! ?Təhro itəmah nəutətəlig lan?”

²¹ Mətəu nəuvein mīn, ilah kəutəni məmə, “Nəghatian u, səniəmə nəghatian rəha iətəmi narmīn tərəh tətətig lan. ?Nikitəmah təhti məmə, narmīn tərəh təhrun nol vivian iətəmi nəhmtin təməu, təuvir mīn?”‡

*Nətəmimi kəmotəmāki
e Iesu, mətəu-inu in təmāni
məmə in Nəti Uhgīn*

²² Tinuva e nian rəha nətəm Isrel iətəm kautol lafet kəti lan əpəha Jerusiləm. Nərgin u, lafet rəha Nol Vivian Mīn Nimə Rəha Uhgīn.*

²³ Inəha e nian rəha nətəpuian. Kəni Iesu təmətaliuək e fərantə kəti e Nimə Rəha Uhgīn, nərgin u Fərantə Rəha Kig Solomən.

²⁴ Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel nəuvein kəməhuva motəhtul, mohtəlau lan. Kəmotəni=pən kəm in məmə, “?Onəhgīn kəni ik nəmanol itimah iəkotəhrun ik? Nəmə ik Kristo pəhriən iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa, nəkəni=pa vivi kəm timah.”†

²⁵ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəmāni=pinə rəkis kəm təmah,‡ mətəu itəmah nəsothətətəian lak. Nəmtətian mīn u iətəm iatol e nərgi rəhak Tatə, ilah kautol nəfigəmiən e nəghatian rəhak,‡

‡ **10:14-15** Mat 11:27 § **10:16** Fes 16 u, in tətətəlig=pən e fes mīn 1-5. Ikin əha, nīpai rəha sipsip tətəgəton nətəm Isrel. Iesu tətəuin e lah məmə rəhan mīn. Sipsip mīn iətəm kəutəmāhli əhanəh e nīpai kəha, ilah u, nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu. Sipsip mīn iətəm Iesu tətəni məmə ilah kəsotəmāhliən e nīpai u, ilah Nanihlua mīn. Nian in otəuin e lah, kəni ilah mīn okotətəlig e nəuiən, kəni ilah rəfin okəhuva motol kətiəh, kəni iətəmimi kətiəh əmə, inu Iesu, in otətəsal vivi ilah. * **10:16** Aes 56:8; Jon 11:52; Uək 10:34,35; Rom 1:16; Efəs 3:6 † **10:17** Aes 53:12 ‡ **10:18** Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 § **10:21** Eks 4:11 * **10:22** Lafet əha kautol nīkilah tətəhti nian kəti aupən. Nian kəti, tikimīr mīn rəha Isrel kəmətəluagin məhuvən imə e Nimə Rəha Uhgīn, kəni mautos nimə kəha. Kəni konu uərisig lan, kəni nətəm Isrel kəmotəhtul kəni motəluagin ilah rəhalah mīn tikimīr, kəni motəhgi pətigəm lah. Kəni konu motafəl vivi mīn Nimə Rəha Uhgīn tuva masim mīn. Lafet əha, kətəni mīn məmə lafet rəha Lait Mīn, mətəu-inu nətəmimi kəmotəsiəpən e lait mīn tepət e rəhalah lahuənu mīn. † **10:24** Luk 22:67-71 ‡ **10:25** Jon 8:58 § **10:25** Jon 5:36; 14:11

26 mätəu itəmah nəsoṭəhatətəiən lak, mätəu-inko itəmah səniəmə rəhak mɪn sipsip mɪn.*

27 Rəhak sipsip mɪn ilah kəutətəu nəuiak kəni motəhrun. Iəu iəkəhrun vivi ilah, kəni ilah kəutuərisig lak.

28 Kəni iəu iətəfən nəmiəgəhiən itulin u naunun tikə kəm lah, ilah ko kəsəhmisiən nian kəti mine. Kəni iətəmimi kəti mine ko təsiuvi rəkisiən ilah e nəhlmək.†

29 Rəhak Tatə iətəm təməfa ilah kəm iəu, in təsanən tapirəkis natimnati mɪn rəfin. Tol lanəha, kəni iətəmi kəti ko təsiuvi rəkisiən ilah e nəhlmɪn.‡

30 Itimlau rəhak Tatə, itimlau kətiəh əmə.”§

31 Kəni nətəm Isrel kəmotəmki mɪn kəpiel apɪn, məmə okotəhti in lan.

32 Mätəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Iəu inol rəkis nəmtətəiən təuvir mɪn tepət e nəhmtitəmah. Nəmtətəiən mɪn əha ilah əha, rəhak Tatə təməfa məmə iəu iəkəkol. ?Mätəu nəmtətəiən əhro u itəmah nəkotəni məmə onəkotəhti iəu ohni e kəpiel apɪn?”

33 Kəni ilah kotəni məmə, “Itimah iəsotəniən məmə iəkotəhti ik e kəpiel apɪn o nati apispis təuvir u ik natol. Itimah iəkotəni məmə iəkotəhti ik mätəu-inu nətəni rah Uhgɪn. Ik iətəmimi əmə, mätəu ik nətəni məmə ik Uhgɪn.”

34 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Kəmətəi=pən aupən, e rəhatəmah əhruahru Lou, məmə Uhgɪn təməni=pən kəm lah məmə, ‘Itəmah uhgɪn mɪn.’* ”

35 Kəni kitah kotəhrun məmə Nauəuə Rəha Uhgɪn, ko təsəuhliniən, in nɪpəhriənən əmə. Uhgɪn təməfa nəghatiən rəhan kəm nətəmimi nəuvein. ?Tol lanəha, nəmə Uhgɪn təmətəghati e nətəmi mɪn u, kəni məni ilah məmə uhgɪn mɪn,

36 kəni nəkotəhro məutahi iəu məutəni məmə iəu iətəni rah Uhgɪn mätəu iətəni məmə iəu Nəti Uhgɪn? Iəu u inu, iətəm Tatə Uhgɪn in təmələhu=pən iəu məmə rəhan pɪsɪn əmə, kəni mol əpenə-penə iəu, məmə otahli=pa iəu iəkuva e nəhue niftəni.

37 “Nəmə iəsoliən nəmtətəiən mɪn iətəm rəhak Tatə tatol, kəni sotəhatətəiən lak.

38 Mätəu nəmə iatol nəmtətəiən mɪn u rəhak Tatə tatol, kəni nati əpnəpɪn məmə itəmah nəsoṭəhatətəiən e rəhak nəghatiən mɪn, mätəu təuvir məmə onəkotəhatətə e nəmtətəiən mɪn rəhak. Kəni tol lanəha, itəmah onəmanotəhrun vivi agɪn məmə Tatə Uhgɪn tətətig lak, kəni iətətig e Tatə Uhgɪn.”†

39 Tol lanəha, e nəghatiən mɪn u, ilah kəmotolkeikei mɪn məmə okotaskəlɪm in, mätəu in təmɪet e lah magɪm.

40 In təmohapumɪn=pən mɪn e nəve nəhu Jotən, muvən əpəha Jon təmatol bəptais e nətəmimi ikin aupən. Kəni mətətig əha ikin əha.

41 Kəni nətəmimi tepət kəməhuva ohni, kəni motəni məmə, “Jon təməsoliən nəmtətəiən kəti mine. Mätəu nəghatiən mɪn iətəm in təmətəni e suah u, ilah rəfin nɪpəhriənən əmə.”‡

42 Kəni ikin əha, nətəmimi tepət kəmotəhatətə e Iesu.

11

Lasiris təmimis

1 Iətəm Petəni kəti, nərgɪn u Lasiris, tatimɪs. Petəni, in lahuənu kəti, ima Meri mine pian Matə.*

2 Meri u, inu, uərisig otəpanəueiu nəhłki Iərməniɡ rəhatah e səntə, kəni mafəl e nəuanun, tasik.† Kəni pətan u, rəhan u kakə Lasiris u tatimɪs.

3 Tol lanəha, nəuvini Lasiris mil kuahli=pən nəghatiən o Iesu məmə, “Iətəmi asoli, ik kəti u iətəm nəkolkeikei pik,‡ in tatimɪs.”

* 10:26 Jon 6:44 † 10:28 Jon 6:39; Rom 8:35-39 ‡ 10:29 Jon 17:2,6,24 § 10:30 Dut 6:4; Jon 17:21-23 * 10:34 E Sam 82:1-2, Uhgɪn təmol nəghatiən əuhlin kəti məmə, nətəmi asoli mɪn rəha nətəmimi rəhan, ilah kotəhmen e uhgɪn mɪn, mätəu-inu in təmɪtəpɪn ilah məmə ilah okautəhtul o Uhgɪn, kəni motakil rəhan nətəmimi mɪn. Kəmotakil nətəmimi lanəha, kəni tol lanəha, kəni təni e lah məmə, “uhgɪn mɪn.” Mätəu kəsi, məmə ilah kəməsotakilən suaru əhruahru, kəni Uhgɪn otərəkɪn ilah. Inu e fes u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatiən u kəmətəi aupən e Sam, kəni tətəghati kəm nətəmi asoli mɪn rəueiu. † 10:38 Jon 14:10,11,20; 17:21 ‡ 10:41 Jon 1:26-27,30,34 * 11:1 Luk 10:38-42 † 11:2 Jon 12:3 ‡ 11:3 Jon 11:5,36

⁴ Nian Iesu tāmētāu nēghatiēn u, kēni in tēni mēmā, “Lasiris tatimis, mētāu rēhan nīmisiēn əha, ko tēsoliēn in tīmis agin. Nīmisiēn əha rēhan otol mēmā nētāmimi okotəfəri motəni-vivi Uhgīn ohni. Kēni nīmisiēn əha otol mēmā nētāmimi okotəfəri motəni-vivi Nəti Uhgīn ohni.”

⁵ Iesu tolkeikei pik Matə mine pian, mine rəhalau kakə Lasiris.

⁶ Tol lanəha, nian tətətəu pau mēmā Lasiris tatimis, in təmatig mos nian keiu əpəha ikin tətətig ikin. §

⁷ Kēni uərisig, tēni=pən kəm rēhan min nētāmimi mēmā, “Pəh kohtəlig=pən min Jutiə.”

⁸ Mētāu rēhan min nētāmimi kotəni=pən, kəm in mēmā, “Iəgətun, rəueiu əmə uəha, nētāmimi asoli rəha Isrel əha ikin əha kəmotəni mēmā okotəhtimu ik e kəpiel apin. ? Mētāu ik nəkəni mēmā onəkətəlig=pən min ikin əha?”

⁹ Kēni Iesu tēni=pən kəm lah mēmā, “Itəmah nəkotəhrun mēmā tueləf auə lənian. Nəmā iətəmimi tətaliuək lənian, ko təsoriniēn nəhlkin e kəpiel kəti, mētāu-inu tateruh nati e nəhagəhagiēn rəha nəhue niftəni.*

¹⁰ Mētāu nēmā in tətaliuək lapin, in təhrun noriniēn nəhlkin e kəpiel kəti, mētāu-inu rēhan nəhagəhagiēn tikə.”

¹¹ Iesu tinəni rəkis nēghatiēn əha, kēni in mēni=pən kəm lah mēmā, “Kitah kəti u Lasiris, in tətəpili. Mētāu iəu oiəkuvən əha ikin məhgi-pəri.”†

¹² Kēni rēhan min nētāmimi kotəni=pən kəm in mēmā, “Iətəmi asoli, nēmā in tətəpili, kēni rēhan nīmisiēn otikə. !In otətəu təuvir min!”

¹³ E nēghatiēn u rəha Iesu, nipətīn u mēmā Lasiris tinimis rəkis. Mētāu ilah nīkilah təhti mēmā Lasiris in tətəpili əmə.

¹⁴ Kēni Iesu tāməni=pən vivi mēmā, “Lasiris tinimis rəkis.

¹⁵ Nian nīkik tətəhti itəmah, nīkik tagiēn mēmā iəməsatigiēn itimlau min, mētāu-inu nati u, otasiru e təmah mēmā onəkotəhatətə lak. Mētāu təuvir mēmā pəh kəhuvən moteh in.”

¹⁶ Kēni Toməs u, kətauin lan mēmā, Mil-Mil, in tēni=pən kəm nētāmimi nəuvein min rəha Iesu mēmā, “Təuvir, pəh kitah rəfin kəhuvən, mēmā kitah rəfin okohmis əmə kitah min.”

Iesu in nəukəti nairpa minian

e nīmisiēn

¹⁷ Nian Iesu tāmietigəm=pən Petəni, kēni tāmētāu mēmā kəmitənim Lasiris tinos nian kuvət rəkis.

¹⁸ Lahuənu u, Petəni, in iuəkīr əmə o Jerusiləm, nēmā təhro suaru lan təhmen e kilomitə kīsil,

¹⁹ kēni nətəm Isrel tepət kəməhuva mēmā okotəh Matə mine Meri o nəfəriēn nətəligiēn rəhalau mētāu-inu kətuətəu tərāh o rəhalau kakə tāmimis.

²⁰ Kēni nian Matə tāmētāu mēmā Iesu tətuvā, in təməhtul muvən mēmā oteruh. Mētāu Meri, in tāmətəharəg əmə imə.‡

²¹ Kēni Matə tāməni=pən kəm Iesu mēmā, “Iətəmi asoli, nēmā ik nəmətatig u ikinu, ko rəhak kakə təməsīmisiēn.

²² Mētāu iəu iəkəhrun mēmā nati nak onəkətapuəh lan kəm Uhgīn, kēni Uhgīn otəpanəfinə kəm ik.”

²³ Kēni Iesu tēni=pən kəm in mēmā, “Rəham kakə otəpanəmiəgəh min.”

§ 11:6 Iesu in tolkeikei Meri mine Matə mine Lasiris, tol lanəha in tətəhtahnin mēmā Lasiris otaupən mīmīs, mētāu-inu in otol nəhatətəiēn rəhalahal təkəsik min nian in otol Lasiris tāmīəgəh min e nīmisiēn. Afīn-to fes 14-15. * 11:9 Jon 8:12; 9:5 † 11:11 E nēghatiēn rəhalah, “napiliēn” nipətīn keiu. Kəti mēmā napiliēn, kēni kəti min mēmā nīmisiēn. Nīmisiēn rəha nətəm kəutəhatətə e Iesu in təhmen əmə mēmā kəmotəpili alu əmə mētāu-inu ilah kəmotos nəmiəgəhiēn itulin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1Təs 4:13-18 ‡ 11:20 Luk 10:38-42

24 Matə təni məmə, “Əuəh. İəu iəkəhrun məmə Lasiris otəmanəmiəgəh mın e Naunun Nian, iətəm nətəmimi rəfin kəmoħmis okotair=pa mın.” §

25 Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “İəu u, iəu Nəukəti Nair=pa Mınıən e Nımisiən, kəni iəu mın, iəu Nəukəti Nəmiəgəhiən. İətəmimi iətəm in otəhatətə lak, nati əpnəpın məmə in təmimis, mətəu in otəmiəgəh mın.

26 Kəni iətəmi iətəm tətəmiəgəh kəni mətəhatətə lak,* in ko təsımisiən ağın nian kəti mıne.† ?Nətəhatətə e nəghatiən u rəhak?”

27 Matə təni=pən kəm in məmə, “Əuəh, İərməniğ. İəu inəhatətə lam, məmə ik Kristo iətəm Uħin təməni məmə otahli=pa. Ik Nəti Uħin. Ik u inu, aypən kəməni e Nauəuə Rəha Uħin məmə ik onəpanuva e nəhue niftəni.”

İesu təmasək

28 Nian Matə tınəni rəkis nəghatiən u, kəni muvən məmə otəni=pən kəm pian Meri tuva. Təmuvən kəni masiuan=pən e matəlgin məmə, “İəgətun‡ tınuva rəkis. Tolkeikei məmə oteruh ik.”

29 Kəni nian Meri təmətəu nəghatiən u, təməhtul uəhai əmə, matuvən məmə oteruh İesu.

30 İesu in təsuvən əhanəhiən lahuənu, in tətəhtul əha ikin Matə təmuvən ikin meh.

31 Kəni nətəm İsrəl mın u kəməutəharəg imə ilah Meri, məutəfəri rəhan nətəligiən. Nian kəmoteruh in təməhtul uəhai əmə matuvən ihluə, kəni ilah kohuərisiğ lan. Nikilah təhti məmə tatuvən e suvət, otasək.

32 Meri təmiet=pən u ikin İesu tətəhtul ikin, kəni nian təmeruh İesu, in təmasiəulin məni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, nəmə ik nəmətatıg u ikinu, kəni ko rəhak kakə təsımisiən.”

33 Nian İesu təmeruh məmə pətan u mıne nətəmimi mın u ilah mın kəutasək, in təmətəu tərəh pik, nikin təfiğəm.

34 Kəni in təmətapuəh o lah məmə, “?Nəmohtənim iə?”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, va-to meruh.”

35 İesu, nəhu nəhmtin təmaiəh.§

36 Kəni nətəm İsrəl mın u, ilah kotəni məmə, “Ei, nətəmimi. !In təmolkeikei pik ağın suah u tapirəkis!”

37 Mətəu ilah nəuvein mın kotəni məmə, “Suah kəha inəha aypən, təmol vivi iətəm nəhmtin təpis. ?Kəni təhro məsəniəhuiən Lasiris məmə təsımisiən?”

İesu təmosmiəgəh mın Lasiris

38 Kəni İesu təmətəu mın tərəh pik, kəni in təmuvən əpəha e suvət. İlah kəmohtənim Lasiris əpəha e nıpəg kəpiel kəti, kəni motləfən mın kəpiel kəti mın motahtıpəsıg=pən nıpəg kəpiel lan. Inu rəhalah nolıən.*

39 Kəni İesu təni=pən məmə, “Otahuvihin rəkis-to kəpiel.”

Kəni Matə u, nəuvini Lasiris, təni=pən kəm İesu məmə, “!Mətəu iətəmi asoli, in tınəpien rəkis! Kəmitənim tinos nian kuvət rəkis.”

40 Mətəu İesu təni=pən kəm in məmə, “?Təhro? ?İk ninalu məmə iəməni=pinə rəkis kəm ik məmə nəmə nəkəhatətə lak kəni onəkeh nəsanəniən asoli mıne nepətiən əhagəhəg rəha Uħin?”

41 Tol lanəha, ilah kəmotahuvihin rəkis kəpiel. Kəni İesu təməsal-pəri kəni məni məmə, “Tatə, iəu iətəni tagkiu ohnik mətəu-inu nəmətəu rəkis rəhak nəghatiən.

42 Kəni iəkəhrun məmə e nian rəfin, natətəu iəu. Mətəu iətəni nəghatiən u, o nətəmi mın u, nətəm kəutəhtul titəlau lak, məmə ilah okotəhatətə məmə ik nəmahli=pa iəu.”†

§ 11:24 Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Uək 24:15 * 11:26 Jon 3:15 † 11:26 Mat 25:46 ‡ 11:28 Jon 13:13

§ 11:35 Luk 19:41 * 11:38 Nətəm İsrəl e nian əha kəsotitənimien iətəmimi e niftəni. İlah kəuteikuas e nıpətilah, kəni motəuveg ilah e napən u kəmotol=pən nati piən-piən u tətəpien təuvir (Afin-to Jon 12:7; 19:39-40), konu motəfən e nıpəg kəpiel, kəni motahtıpəsıg=pən nıpəg e kəpiel asoli kəti. † 11:42 Jon 3:17

⁴³ Kəni əmeiko, nian Iesu tinəni rəkis nəghatiən u, in təmauin əfəmäh məmə, “!Lasiris, əhtul miet!” ⁴⁴!Kəni Lasiris təməhtul miet mətmətiğ əmə, napən mın u iətəm kəmatu-ərain nəhlmin mine nəhlkin mine nəhmtin mine lan tətətiğ əhanəh lan!

Kəni Iesu tənı=pən kəm lah məmə, “Ohtis rəkis napən mın əha, pəh in taliuək.”

*Nətəmi asoli mın rəha Isrel
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)*

⁴⁵ Nətəm Isrel nətəm kəməhuva o Meri kəni moteh natimnati mın u iətəm Iesu təmol, ilah tepət kəmotəhatətə lan.

⁴⁶ Mətəu ilah mın nəuvein kəməhuvən o Farəsi mın, kəni motəni pətiğəm kəm lah natimnati mın rəfin iətəm Iesu təmol.

⁴⁷ Kəni o nati u, Farəsi mın u mine pris asoli mın ilah kəmotaskəlım nuhapuminiən asoli kəti rəhalah, kəni ilah kəmotəni kəm lah mın məmə, “?Okotəhro lanu? Suah kəha tinatol nəmtətiən tepət.

⁴⁸ Nəmə kotəpəh əmə, tatol lanəha, kəni nətəmi rəfin okotəhatətə lan, kəni nətəm Rom ilah okəhuva motərəkin Nimə Rəha Uhgın mine nitəni rəhatah, kəni motos rəkis ilau e nəhlmitəh.”

⁴⁹ Kəni ilah kəti u, nərgin u Kaiəfəs, in pris asoli ağın e nu əha. Tol lanəha, in təməni məmə, “Itəmah nəkotəruru ağın nati u.

⁵⁰ ?Təhro itəmah nəsoətəhruniən? ?Itəmah nəsoətəhruniən məmə təuvir nəuvin o təmah məmə iətəmi kətiəh əmə otimis o nətəmi, tapirəkis məmə kəntri apiəpiə otimis?”‡

⁵¹ Nian in tinəni nəghatiən u, in təməsəni aruiən e nətəliğıən əmə rəhan. In pris asoli ağın e nu əha, kəni in təmaupən məni pətiğəm nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm in. Kəni in təməni məmə Iesu in otimis o nosmiəğıəhiən nətəm Isrel. §

⁵² Kəni mətəu rəhan nimisiən, səniəmə o nosmiəğıəhiən nətəm Isrel əmə, mətəu o nosmiəğıəh miniən nenəti Uhgın mın nətəm kəutan atiti e nəhue nitəni mın, kəni mol ilah kəhuva motol kətiəh əmə.*

⁵³ Tol lanəha, e nian əha, ilah kəmotəğıəhan lan məmə okotəkeikei motəsəl e suaru kəti o nuhamuiən Iesu.

⁵⁴ Kəni o nati u, Iesu təsaliuək pətiğəmiən mın ikin mın e Jutiə, in təmagim ikinu, muvən əpəha e taun kəti, nərgin u Efraim. Taun u, in iuəkir əmə o ikin təpiə-məpiə ikin. Kəni in mətatig ikin əha, ilah rəhan mın nətəmi.

*Nətəmi kəmautol əpenə-penə
o noliən lafet rəha Pasova*

⁵⁵ Tinatuvən iuəkir o nian rəha lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Pasova. † Kəni nətəmi tepət kinətohiət ikin pişin pişin mın minəutəhuva Jerusiləm məmə okotol natimnati mın məmə ilah okotaruətuəh‡ e nəhmti Uhgın, uərisig ko, kəmanotətuəuin e lafet əha.

⁵⁶ Kəni nətəmi mın əha kinəutəsəl e Iesu. Kəni nian kəmotuhapumın e Nimə Rəha Uhgın, kinəutətapuəh-ətapuəh o lah mın məmə, “?Kəruru mə Iesu otuva e lafet u, uə kəpə?”

‡ 11:50 Jon 18:14 § 11:51 Kaiəfəs tolkeikei məmə okuhamu Iesu mətəu-inu təsolkeikeiən məmə nətəm Rom okotərəkin kəntri rəha nətəm Isrel. Mətəu, in təmatəni aupən nati kəti iətəm otuva mol nıpəhriənən lan. Uhgın təməfən nəghatiən u kəm in e nohlin məmə otəni pətiğəm mətəu-inu in Pris Asoli rəhan. Mətəu in təruru nati əha in tətəni. Rəhan nəghatiən, nıpətın tətəğıtun məmə Iesu otəkeikei mımis məmə Uhgın otəsoliən nalpiniən kəm rəhan nətəmi o rəhalah təfəğə tərah mın. Nıpəhriənən ağın məmə nətəmi asoli rəha Isrel kəmotolkeikei məmə kotəh Iesu, nati əpnəpın in təmatol natimnati mın təuvir tepət. Nikilah təhti məmə mətə otəmki nətəmi mın nəuvein mətəluəgin ilah nətəm Rom, mətəu ko kəsotoliən win. Kəni nəmə nati u otol lanu, kəni okəmki iahu ilah, kəsəhuvaieən məmə nətəmi asoli rəha Isrel. Nian Iesu təmimis rəkis nu 30 rəkis, nəluəgiən kəti təməhtul kəni nətəm Rom kəmotol win, kəmotərəkin tepət kəni motohamu nətəmi tausin tepət, kəni motol nətəmi tausin tepət mın kəhuva mol slef e lah kəni kəmki ilah kəgin. * 11:52 Aes 49:6; Jon 10:16 † 11:55 Eks 12:13,23,27 ‡ 11:55 Okotaruətuəh, nıpətın u, məmə ilah okotafəl vivi ilah mın, mətəu-inu ilah kotəhron məmə ilah kotəmiqmik e nəhmti Uhgın.

⁵⁷ Mətəu e nian əha, pris asoli mın mıne Farəsi mın kəmotələhu nəghatiən kəti, məmə nəmə iətəmimi kəti təhrun ikın İesu tətətiğ ikın, in otəkeikei muva məni pətiğəm kəm lah, pəh soldia mın kəhuvən motaskəlim.

12

Meri təməueiu nəhlki İesu e səntə

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Nian sikis əha ikın tətətiğ əhanəh kəpənən e nian rəha lafet rəha Pasova, kəni İesu tınıtəliğ=pa mın Petəni, ima Lasiris ikın. Suah u inu, Lasiris İesu in təmol in təmiəğəh mın e nımisiən.

² Kəni nətəmimi ikınu, kəmotol nauəniən kəti rəha İesu e nımə rəha Matə. Kəni in tos nauəniən, muva.* Kəni Lasiris mın əha ikın e nauəniən əha, ilah İesu mıne, kautəməhli=pən məutauən.†

³ Kəni Meri təmos səntə kəti təməri e nılosi nati, muva. Səntə u, kəmol e nokı nard.‡ Səntə əha, nəmiəvin təuvir, kəni nəhmtin tiəkis. Kəni in təməueiu nəhlki İesu e səntə u, kəni mafəl e nəuanun. Nəmiəvi səntə u, təməriəuəh rəfin e nıpəgnəuan nımə.§

⁴ Mətəu iətəmimi kəti rəha İesu, nərgin u Jutəs İskariot, suah u inu uərisiğ lanko təpanegəhan=pən e İesu e nəhlmi rəhan tikimır mın, in təməhi ohni. In təməni məmə,

⁵ “?Ik nəkəruru nolıən səlim e səntə u, mos məni lan, kəni məfən kəm nanrah mın? Səntə, in təhmen e məni u, tri-hanrit tənariəs.”*

⁶ In təməni lanəha, mətəu səniəmə in tatol nati ağın e nanrah mın, mətəu in təməni əmə, mətəu-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalah, kəni nian nəuvein, in tətəkləh lan.

⁷ Mətəu İesu təni məmə, “Upəh-to pətan u. Sərəkinian rəhan nətəliğiən. In təmətələhu vivi səntə u, məmə otəueiu nıpətik, o nian əha iətəm okıtənim iəu lan.†

⁸ Nanrah mın, nian rəfin itəmah mın ilah nəutətiğ.‡ Mətəu iəu, ko iəsətiğiən nian rəfin kitah mın itəmah.”

Pris asoli mın kəməutəsəl mın e suaru o nohamuiən Lasiris

⁹ Kəni nian nımənin nətəm Jutiə kəmotətəu məmə İesu tətətiğ lahuənu Petəni, kəni ilah kınəhuvən ikın. Kəsəhuvaiən əmə məmə okoteh İesu, mətəu ilah kəməhuva mın məmə okoteh-to Lasiris u təmimis, kəni İesu tol mın təmiəğəh.§

¹⁰ Kəni əmeiko, pris asoli mın, kəmotegəhan lan mın məmə okəkeikei kohamu mın Lasiris,

¹¹ mətəu-inu nian nətəm İsrəl tətət kəmoteruh Lasiris təməmiəğəh mın, kəni ilah kəmotəhatətə e İesu, kəni mınəutəpəh rəhalah nətəmimi asoli mın.

İesu təmuva Jerusiləm matol əpu in məmə in kig

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kəməni lauıg lan, nımənin nətəmimi nətəm kəməhuva Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova, kəmotətəu məmə İesu tətəliuək mınəutəvən e taun.

¹³ Kəni tol lanəha, ilah kəməhiet e taun u, məutəmki nati kəti təhmen e nımali nəmil* məutəhuvən məmə okoteruh İesu. Kəni məutəgət əfəməh məutəni məmə,

* **12:2** Luk 10:38-42 † **12:2** Nıpəhriənən məmə ilah kəsotəharəgiən motauən. Mətəu e nolıən rəhalah e nian əha, ilah kotapılı məutisin=pən nəunəlmiləh e tətəl, məutauən. ‡ **12:3** Nard in nati kəti nəmiəvin tətəpien vivi, təhmen e nıgıpişi. § **12:3** Mak 14:3 * **12:5** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tri-hanrit tənariəs təhmen e tri-hanrit təusin vatu. † **12:7** Afin-to futnot e Jon 11:38 iətəm tətəghati e nolıən rəha nıtənımian itəmi. ‡ **12:8** Dut 15:11 § **12:9** Jon 11:43,44 * **12:13** Nımali nəmil u in nəmtətian rəha nıftəni rəhalah məmə ilah kəmotol win e tikimır mın rəha nətəm İsrəl. İlah kəməutəfəri nımali nəmil mətəu-inu nıkilah təhti məmə İesu in Kristo, kəni in tınuva məmə otəmki rəkis ilah e narməniğian rəha nətəm Rom.

“!Hosanə!†

!Iərməniġ Uhgġn tətatiġ ilau suah u iətəm tətuvə e nərgin!

!Iərməniġ Uhgġn tətatiġ ilau Kig u rəha nətəm Isrel!”‡

14 Kəni Iesu təmeruh nəti togki§ kəti, kəni tasuə lan maliuək matuvən. Natimnati min u, Nauəuə Rəha Uhgġn tinəni rəkis məmə,

15 “Nətəm Jerusiləm, * Itəmāh sotəġinian.

!Oteruh-to! !Kig rəhatəmāh tətuvə,

in tətasuə e nəti togki maliuək mətuvə, mətuvə!”†

16 E nian əha, nətəmimi rəha Iesu ilah kotəruru nġpəti nati u. Mətəu uərisiġ, nian Iesu tinəmiəġəh min e nġmisiən, kəni Uhgġn tinol əpu rəkis nepətiən rəha Iesu, kəni nikilāh təpanəhti məmə aupən, kəmətei rəkis nəġhatiən lan e Nauəuə Rəha Uhgġn, konu nətəmimi kġnotol nəġhatiən min əha, tinuva minol nġpəhriənian lan.

17 E nian Iesu təmauin e Lasiris, kəni Lasiris tiet e nġpəġ kəpiel məmīəġəh min, nġmənin nətəmimi tepət ilah Iesu e ikin əha e nian əha. Kəni ilah kəməutanus natimnati u in təmōl.

18 Tol lanəha, nətəmimi tepət kəməhuva məmə okoteruh Iesu, mətəu-inu kəmōtətəu məmə in təmōl nətətian əha.

19 Kəni Farəsi min kġnautəni-əni kəm lah min məmə, “!Oteruh-to, ko kitāh kəsotol aġinian nati kəti. Rəueiu əha, nətəmimi rəfin e nəhue nġftəni kġnautəhuərisiġ lan!”

Nətəm Kris nəuvein kəmōtolkeikei məmə okoteruh Iesu

20 Kəni nian nətəmimi kəməhuvən Jerusiləm məmə okotəfaki e nian rəha lafet u, kəni nətəm Kris nəuvein min əha ikin ilah min, kəmāutəfaki.

21 Nətəm Kris min u kəməhuva moteh Filip. Filip in iətəm Petsaitə əpəha Kaləli.‡ Kəni ilah kəmōtəni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, iəkōtolkeikei məmə iəkoteruh Iesu.”

22 Kəni Filip təhtul muvən mənī=pən kəm Antiru, kəni ilau kəmian muəni=pən kəm Iesu.

23 Kəni Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Rəueiu əha, Nəti Iətəmimi, rəhan nian tinuva rəkis, məmə Uhgġn otol əpu rəhan nepətiən.

24 Nġpəhriənian aġin u iətəni kəm təmāh məmə, iətəmimi otəkeikei mġtənim nġkiti nati e nġftəni keruh məmə tġmis. Nəmə təsġmisiən, ko təseviəiən kəni məsəuəiən. Mətəu nəmə otġmis, kəni otəuə e nəuan tepət.§*

25 Kəni tol lanu, iətəmi nġkin tətəhti pġk rəhan nəmiəġəhiən e nəhue nġftəni u, in otəmkarəpən lan. Mətəu iətəmi iətəm nġkin təsəhti pġkiən lanəha rəhan nəmiəġəhiən e nəhue nġftəni u, in otaskəlġm vivi nəmiəġəhiən rəhan o nəmiəġəhiən itulin.†

26 Iətəmi tolkeikei məmə otol uək rəhak, in otəkeikei muərisiġ lak,‡ kəni nəmə ikin pəhruvən iəu iəkatiġ ikin, kəni in min, in otatiġ ikin.§ Kəni iətəmi tatol uək rəhak, Tatə Uhgġn otġsiai in.”

Iesu təmāġhati e nġmisiən rəhan

27 Kəni Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Rəueiu əha, nġkik tətāhmə pġk.* ?Oġkəhrol lanu? Ko iəsəniən məmə, “Tatə, oh rəkis nahməiən iətəm tətuvə ohniəu.’ Nati u inu, iəu iəmuva ohni.

† 12:13 “Hosanə,” nġpətin əhruahru məmə, “Asiru, Uhgġn, osmiəġəh itġmah,” mətəu e nian rəha Iesu, nəġhatiən u, ilah kəmāutəuhlin məmə nġpətin məmə, “Əni-vivi Uhgġn!” Fes u ilah kəutəni təmsġpən e Sam 118:25-26. ‡ 12:13 Jon 1:49

§ 12:14 Togki in nati miəġəh kəti təhmen e əhos əkəku, in nəhmtġn teiuaiu əmə e əhos. * 12:15 Nəġhatiən əhruahru ikinu tətəni “Nətəm Saion.” Saion u, in nərgi Jerusiləm kəti min. Kəmauin e Jerusiləm məmə Saion, mətəu-inu nərgin

əha rəha nġtəuət kəti iətəm kəmuvləkġn-pəri taun lan. † 12:15 Sek 9:9 ‡ 12:21 Jon 1:43-44 § 12:24 Iesu in tətəġhati aru lan u ikinu, məmə otəkeikei mġmis, kəni nəua nġmisiən rəhan məmə nətəmimi tepət okotos nəmiəġəhiən vi nian Uhgġn tosmiəġəh ilah. In təmətəġhati min e rəhan min nətəmimi. Rəhatah nəmiəġəhiən əuas e təfəġə tərāh

otəkeikei mġmis, kəni ko kotəhrun nolġn nəuatah vi min tepət. * 12:24 1Kor 15:36 † 12:25 Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2Kor 5:14-15 ‡ 12:26 Mat 10:38; Luk 14:27 § 12:26 Jon 14:3; 17:24 * 12:27

Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

28 Tatə, ik əfəri aru nərgəm.”

Kəni əmeiko, rəueiu aɡin ilah kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmsipəri=pən e neai tətəni məmə, “İəu inəfəri rəkis nərgək, kəni rəueiu əha, oiəkəfəri mın.”

29 Kəni nətəmimi nətəm kəməutəhtul iuəkır ohni kəmotətəu nəuia iətəmi əha, kəni ilah nəuvein kotəni məmə, “!Nətəmimi! ?Nati nak u? ?Kaluəluə kəti, uə?” Mətəu nəuvein kotəni məmə, “Agelo kəti əha tətəghati kəm in.”

30 Mətəu İesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəuia iətəmi u, təməsuvaian məmə iəu iəkətəu. Mətəu təmuva məmə itəmah onəkotətəu.†

31 Rəueiu əha tinol nian iətəm Uhgın otakil noliən rəha nətəmimi e nəhue niftəni. Rəueiu əha, in otoh iahu nəsanəniən rəha Setən,‡ iərmənig rəha nəhue niftəni u.§

32 Nian kətəfəri iəu ilis,* kəni ko iəu oiəkiuvi=pa nətəmimi rəfin kəhuva ohniəu.”†

33 E nəghatiən u, in tinuahpik e nımisiən rəhan məmə otəhro lanu mımis.‡

34 Kəni nətəmimi kəmotəni=pən kəm in motəni məmə, “İtimah iəmotətəu rəkis e Lou rəhatah, məmə nian Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa tuva, in otətətig itulin əmə, mətəvən əmə lanko naunun tikə.§ ?Təhro ik nətəni məmə nətəmimi okotəkeikei motəfəri Nəti İətəmimi?* ?Mətəu Nəti İətəmimi u, in pəh?”

35 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəhagəhagiən u, tətətig o təmah o nian əkəku əmə. Kəni nian nəhagəhagiən u, tətətig o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəliuək lan. Nəmə kəpə, kəni napinəpuian otətəuarus itəmah. Kəni iətəmimi iətəm tətəliuək e napinəpuian, in təruru ikin in tətəvən ikin.

36 Nian nəhagəhagiən u tətətig əhanəh o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəhatətə e nəhagəhagiən u məmə itəmah nəkəhuva nenəti nəhagəhagiən.”†

Nətəm İsrəl ilah kəməsotəhatətəian e İesu

Nian İesu təməni rəkis nəghatiən u kəm lah, kəni magım məpəh ilah muvən mətəhluaig.

37 Nati əpnəpin məmə in tinol rəkis nəmtətiən tətət e nəhmti nətəm İsrəl, mətəu ilah kəsotəhatətəian lan.

38 İəni rəha Uhgın u Aiseə, təmaupən mətəghati e rəhalah noliən. Kəni nati u təmuva məmə otol nəghatiən rəhan tuva mól nıphəriənian lan. In təməni məmə, “?İərmənig, pəh otəhatətə e nəghatiən rəhatimah, uə kətiəh əmə mıne?

?İəutəni pətigəm, kəni pəh otəhatətə lan, uə kətiəh əmə mıne?

?Kəni İərmənig otol əpu kəm pəh nahgın iətəm təsanən pik o nosmiəghian?”‡

39 Konu ilah kotəruru nəhatətəian lan mətəu-inu təhmen=pən əmə məmə Aiseə təməni pətigəm mın aupən məmə,

40 “In təmol ilah məmə nəhmtilah otəpis.

Nəmə təsəpisiən, kəni ilah okoteruh nati kəni motəhrun.

Kəni in tinahtipəsıg rəkis e nikilah.

Nəmə təsoliən, kəni ilah okoteinatıg kəni motəhrun nəuhlinian nətəligian rəhalah, kəni motəhatətə lak, iəköl nəmiəghian rəhalah, otuvi mın.”§*

41 İəni rəha Uhgın, Aiseə u aupən, təməni lanu lan mətəu-inu in təmeruh nepətiən əhagəhag rəha İesu, kəni tol lanəha, in tətəghati lan.†

† 12:30 Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ 12:31 Nati əpnəpin məmə nımisiən rəha İesu təmol məmə nəmə təhro Setən təmol win, mətəu nıphəriənian məmə in təsoliən win. Afın-to Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1Jon 4:4; Nəh 12:8-9. § 12:31 Mat

4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2Kor 4:4; Efəs 2:2; 6:12 * 12:32 E nauəuə rəha Jon, tətəghati e nəghatiən u “kınatləfəri rəkis iəu ilis” nian tətət. Kəni in nıpətın keiu. Nian tətəni “kınatləfəri rəkis iəu ilis,” nıpətın kəti in tətəghati e nımisiən rəha İesu e nıgi kəməluau. Erüh mın e Namba 21:4-9 tətəghati e aiən sınıek. Kəni nıpətın kəti mın, e nıgi kəməluau əha, in tətəgətun nəuvəriən asoli mın nepətiən asoli rəha İesu. † 12:32 Jon 3:14; 6:44; 7:39; 8:28 ‡ 12:33 Fil 2:8-9; 1Tim

3:16; Hip 1:3 § 12:34 Nətəmimi nikilah tətəhti fes mın əha, təhmen e 2Saml 7:16; Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilah təsəhtian fes mın iətəm kəutəni məmə Kristo in otaupən mımis. * 12:34 “əfəri”

– Afın-to futnot əpəha Jon 3:14. † 12:36 Mat 5:14; Efəs 5:8-9; 1Təs 5:5 ‡ 12:38 Aes 53:1; Rom 10:16 § 12:40 Nətəmimi ilah kınətəni rəkis məmə okəsotəhatətəian, kəni Uhgın təhlman e lah lanəha. Erüh mın to Mat 13:13-15; Uək

28:26-27; Rom 11:8. * 12:40 Aes 6:10 † 12:41 Aes 6:1-4

⁴² Kəni mətəu, nətəmi asoli mīn tepət nəuuetin, ilah mīn kəmotəhatətə e Iesu. Mətəu ilah kəutəgin e nəni pətīgəmian məmə ilah kəmotəhatətə lan, mətəu-inu kəutəgin e Farəsi mīn məmə mətə kotahli pətīgəm ilah e nimə rəha nuhapuminiən,

⁴³ mətəu-inu nətəmi asoli mīn u, ilah kətolkeikei pik məmə nətəmimi okotəni-vivi ilah, tapirəkis məmə Uhgīn nīkin, otagiən o lah.

Nəghatiən rəha Iesu təhrun nakiliən noliən rəha nətəmimi

⁴⁴ Kəni Iesu təmagət əfəməh məmə, “Iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, səniəmə tətəhatətə pišin əmə lak, mətəu tətəhatətə mīn e Uhgīn iətəm təmahlī=pa iəu.

⁴⁵ Kəni iətəmimi u iətəm təmeruh iəu, səniəmə təmeruh əmə iəu. In təmeruh mīn Uhgīn u təmahlī=pa iəu.‡

⁴⁶ Iəu u nəhəgəhagiən. § Iəmuva e nəhue niftəni u, məmə iətəmimi iətəm otəhatətə lak, otəsatiğiən e napinəpuian.

⁴⁷ Iətəmimi iətəm tətəu rəhak nəghatiən, məsoliən, ko iəu iəsəni pətīgəmian rəhan nalpiniən, mətəu-inu iəməsuvaian e nəhue niftəni u məmə iəkəni pətīgəm nalpiniən rəha nətəmimi. Mətəu iəmuva məmə iəkəsiəgəh ilah.*

⁴⁸ Mətəu iətəmimi iətəm tətəuhlin=pa nəmtahn kəm iəu, məsosian rəhak nəghatiən, nati kəti əha ikin tətətiğ məmə in otəni pətīgəm rəhan nalpiniən. E Naunun Nian, nəghatiən mīn u rəhak, ilah okotəni pətīgəm nalpiniən rəhan.†

⁴⁹ Tol lanəha mətəu-inu nəghatiən mīn u, səniəmə rəhak pišin əmə, mətəu Tatə Uhgīn u təmahlī=pa iəu, kəni in təməni məmə iəkəkeikei muvən məni lanəha, kəni məghati lanəha.‡

⁵⁰ Kəni iəu inəhrun rəkis məmə nəghatiən mīn u, iətəm in təməni=pa kəm iəu, nəmiəgəhiən itulin tətətiğ lan. Kəni tol lanəha, nəghatiən mīn u iətəni ilah, Tatə Uhgīn təməni=pa kəni məgətun iəu lan, məmə iəkəni.”

13

Iesu təməueiu

nəhlki rəhan mīn nətəmimi

¹ Tinuva mətəuarus nian nətəm Isrel kətol lafet lan, lafet rəha Pasova, kəni Iesu tinəhrun məmə rəhan nian tinuva rəkis məmə otəpəh nəhue niftəni u, muvən meruh Tatə Uhgīn.* Nian rəfin in təmatolkeikei pik rəhan nətəmimi u kəutatig e nəhue niftəni, kəni mətəu rəueiu in tətəgətun əsas rəhan nolkeikeiən kəm lah muvən mətəuarus naunun nian rəhan.

² Tinəhnaiuv, Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi kəməutauən, kəni Setən tinəfən rəkis nətəliğiən e niki Jutəs Iskariot, nəti Saimon, məmə in otətuati e Iesu tuvən e nəhlmi rəhan tikimīr mīn.

³ Iesu təməhrun məmə Tatə Uhgīn təmələhu=pən rəkis natimnati rəfin u e nəhlmīn,† kəni tinəhrun mīn məmə in təmsipən e Uhgīn, kəni in otəpanitəliğ=pən mīn o Uhgīn.

⁴ Tol lanəha, in təməhtul, kəni məpeg rəkis rəhan sot asoli, kəni matu in e tauil kəti.

⁵ Kəni mələs pesin kəti, mətəu=pən nəhu lan, kəni əmeiko mətəuvin mətəueiu nəhlki rəhan mīn nətəmimi, kəni mətəfəl e tauil, tauil u iətəm in tətətəuti lan.

⁶ Təmöl lanəha muvən e Saimon Pitə, kəni Pitə təni=pən kəm in məmə, “?Iərməniğ, təhro? Təsəuviriən məmə ik onəkəueiu nəhlkək.”

⁷ Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəueiu ik nəkəruru nipətī nati u iəu iatol, mətəu uərisiğ nəpanəhrun nipətin.”

⁸ Kəni Pitə təni=pən in məmə, “Onəkəpəh ağın nəfəliən nəhlkək.”

Mətəu Iesu təni məmə, “Nəmə iəsəueiuian nəhlkəm, kəni ko ik nəsuvaian mol rəhak iətəmimi.”

‡ 12:45 Jon 14:8-9 § 12:46 Jon 1:4 * 12:47 Jon 3:17 † 12:48 Jon 5:45 ‡ 12:49 Jon 14:31 * 13:1 Jon 16:28 † 13:3 Mat 28:18

9 Kəni Saimon Pitə təmāni=pən kəm in məmā, “Iərmənig, nəmā tol lanəha, kəni onəsəueiu əməiən nəhlkək, mətəu əueiu mīn nəhlmək mīne rəhk-kapə!”

10 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmā, “!Kəpə! Iətəmimi u tinaig rəkis, in tīnəruən rəkis, tīnəhmen. Təuvir əmə məmā okəsəueiu mīniən nīpətīn; mətəu iəu oiəkəkeikei məueiu mīn əmə nəhlkīn. Itəmāh nīnotəruən rəkis. Mətəu səniəmā itəmāh rəfin aɡin.”‡

11 Iesu tīnəhrun rəkis məmā ilah pəh u otegəhan=pən lan e nəhlmi rəhan mīn tīkimir mīn. Tol lanəha, kəni in təni məmā, “Səniəmā itəmāh rəfin aɡin.”

12 Nian Iesu tīnəueiu rəkis nəhlkī rəhan mīn nətəmimi, kəni muvən mīn e rəhan napən, kəni muvən məharəg e nimein e tepil. Kəni əmeiko mətəpuəh o lah məmā, “?Itəmāh nəkotəhrun nīpətī nati u iəmol rəueiu aɡin e təmāh?”

13 Itəmāh nəutauin lak məmā Nəgətun mīne Iərmənig, kəni təhruahru əmə lanko, mətəu-inu nīpəhrīniən məmā iəu u, rəhatəmāh Nəgətun mīne rəhatəmāh Iərmənig.

14 “Mətəu-inu iəu, iəu u rəhatəmāh Iərmənig mīne iəu Iəgətun rəhatəmāh, konu iəu iəkəueiu nəhlkitəmāh, konu itəmāh mīn, onəkotəueiu nəhlkitəmāh mīn. §

15 Iəu iəmol məgətun itəmāh lan, məmā itəmāh onəkotol kəm təmāh mīn.*

16 Nīpəhrīniən aɡin u iətəni=pinə kəm təmāh məmā, ioluək kəti, in təsapirəkisiən rəhan iətəmi asoli, konu iahli=pən in təsapirəkisiən iətəm tətahli.

17 Rəueiu əha, itəmāh nəkotəhrun vivi natimnati mīn u. Kəni o nati u, nəmā onautol lanu, kəni itəmāh onəkotos nəuviriən o Uhgīn.†

18 “Iəu iəsəniən itəmāh rəfin.‡ Iəkəhrun vivi itəmāh mīn u nətəm iəu iəmitəpin itəmāh. § Mətəu nəghatiən u rəha Nauəuə Rəha Uhgīn, otəkeikei muva mol nīpəhrīniən lan. Nəghatiən u tətəni məmā, ‘Iətəmimi u, aupən itimlau iəmatuauən pətī e pilet kətīəh, mətəu rəueiu, in tīnəuhlin rəhan nətəligiən, mīnətələhu nəghatiən tərah ohniəu.’* ”

19 “Iəu iətəni pətīgəm natimnati mīn u kəm təmāh u rəueiu, nian okəsol əhanəhiən. Mətəu nian okatol, kəni itəmāh onəkotəhatətə lak, məmā Iəu U Inu.†

20 Nīpəhrīniən aɡin u iətəni=pinə kəm təmāh məmā, iətəmimi pəh iətəm tatos iətəmi u iətahli=pinə, kəni nīkin tagiən ohni, təhmen=pən əmə məmā in tatos mīn iəu, kəni nīkin tagiən ohniəu. Konu iətəmimi iətəm tatos vivi iəu, kəni nīkin tagiən ohniəu, təhmen=pən əmə məmā in tatos vivi mīn rəhak Tatə, kəni nīkin tagiən ohni.”‡

Iesu təmāni pətīgəm məmā Jutəs in otegəhanpən lan e nəhlmi tīkimir mīn

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Nian Iesu tīnəni pətīgəm rəkis nəghatiən əha, kəni nīkin təməfigəm pik, kəni in təni məmā, “Nīpəhrīniən aɡin u iətəni=pinə kəm təmāh məmā, itəmāh kəti u ikīnu otegəhan=pən lak e nəhlmi tīkimir mīn rəhak.”

22 Kəni rəhan mīn nətəmimi kəmotəsəl=pən moteruh ilah mīn, mīnotəruru aɡin məmā in tətəni pəh.

23 Kəni ilah kəti u iətəm Iesu in tolkeikei pik, § in tətəmähli* iuəkīr əmə o Iesu.

24 Kəni Saimon Pitə, in təmasiūən=pən kəm in məmā, “Ətapuəh-to ohni, məmā iətəmimi pəh kəha in tətəni.”

25 Kəni suah kəha təmiəu-iəu muva iuəkīr o Iesu, kəni mətəpuəh ohni məmā, “?Iərmənig, pəh u nətəni?”

‡ 13:10 Jon 13:18 § 13:14 1Pitə 5:5 * 13:15 Iesu təmol uək rəha slef, kəni molkeikei məmā okotol uək rəha slef kəm kitah mīn nəuvein. Suaru mīn tepət o nasiruiən e kitah mīn nəuvein lanəha. † 13:17 Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ 13:18 Jon 13:10 § 13:18 Jon 15:16 * 13:18 Sam 41:9 † 13:19 “Iəu u inu” – Afin-to futnot e Jon 8:24. ‡ 13:20 Mat 10:40; Jon 17:18 § 13:23 Iətəmimi iətəm nauəuə u tətəni, in Jon u iətəm tətəmähli iuəkīr o Iesu e tepil. In u, iətəm Iesu tolkeikei pik, mətəu in təmətei nauəuə u, kəni məsəniən nərgin. * 13:23 E nolīən rəhalah e nian əha, ilah kəutəmähli lanəha məutauən.

²⁶ Kəni Iesu təni məmə, “Iəu iəkəmkəris pīret nəuветin, konu məuveri=pən e sup, kəni məfən kəm in, konu suah u, inko.” Kəni əmeiko, in təməmkəris pīret kəti, məuveri=pən e sup, kəni məfən kəm Jutəs, nəti Saimon Iskariot.

²⁷ Kəni Jutəs təmos pīret u. Kəni rəueiu aɡin, Setən† tinəuveɡ rəhan nətəligiən.

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nati u nəkəmə natol, uvən uəhai əmə mol.”‡

²⁸ Nətəmimi min u rəha Iesu nətəm kautəməhli titəlau e tepil məutauən, ilah kəsotəhruniən məmə Iesu təməni=pən nəghatiən u kəm in o nak.

²⁹ Jutəs in tətəharu kətim rəha məni rəhalah, kəni ilah nəuvein nīkilah təhti məmə Iesu təməni=pən kəm in məmə otuvən mos nəhmtin nauəniən nəuvein nīglah o lafet, uə nəmə təhro tatuvən otəfən məni kəti kəm nanrah min. §

³⁰ Kəni nian Jutəs təmos rəkis pīret u, təməhtul miet uəhai əmə. Kəni tinəpinəpu rəkis.*

Iesu təməni nəghatiən vi kəti

məmə okotol

³¹ Nian Jutəs tiniet rəkis, kəni Iesu təni məmə, “Rəueiu əha, Uhgın tinətəfəri nərgi Nəti İətəmimi,† kəni Nəti İətəmimi tinətəfəri nərgi Uhgın.

³² Mətəu nian Nəti İətəmimi tinol əpu rəkis nepətiən rəha Uhgın, kəni Uhgın aru əmə in otol əpu min nepətiən rəha Nəti İətəmimi. Kəni in otol əmə uəha rəueiu əmə.‡

³³ “Nənətik min, ko iəsətiɡiən tuvəh kitah min itəmāh. Kəni itəmāh onəmanotəsəl lak, mətəu iəu iətəni min nəghatiən kətiəh əmə kəm təmāh u rəueiu, iətəm iəməni=pən kəm nətəmi asoli min rəha Isrel aupən. İətəni=pinə kəm təmāh məmə, ikin əha iatuvən ikin, itəmāh nəkotəruru nuvəniən ikin. §

³⁴ “Iəu iətəni=pinə nəghatiən vi kəti kəm təmāh məmə nəkotəkeikei mautol.* İtəmāh nəkotəkeikei motolkeikei itəmāh min.† İəu iəmolkeikei itəmāh, kəni itəmāh nəkotəkeikei motolkeikei itəmāh min təhmen əmə lanəha.‡

³⁵ Kəni nəmə nəkolkeikei lanu itəmāh min, kəni nətəmimi rəfin okotəhrun məmə itəmāh rəhak min nətəmimi.” §

Iesu təməni pətiɡəm məmə Pitə otəpanəni məmə

in təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Kəni Saimon Pitə tətəpuəh ohni məmə, “?İərməniɡ, ik onəkuvən iə?”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “İkin əha iəu iatuvən ikin, ik nəkəruru nītəu=paiən iəu rəueiu, mətəu uərisiɡ ko, onəpanuva.”*

³⁷ Kəni Pitə tətəpuəh ohni məmə, “?İərməniɡ, oiəsītəu-pəniən ik u rəueiu o nak? İəu, nīkik tagiən əmə məmə iəkimiş ohnik.”

³⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?İk nəkəmə nīkim tagiən əmə məmə onəkimiş ohniəu? Nīpəhriəniən aɡin u iətəni kəm ik məmə, məniɡ otəsəkakə əhanəhiən, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”†

14

Iesu in suaru o nuvəniən o Tatə Uhgın

¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nīkitəmāh təsahməiən. İtəmāh nəkotəkeikei motəhatətə e Uhgın,* kəni motəhatətə min lak.

† 13:27 Setən – Afin-to e tiksinəri. ‡ 13:27 Luk 22:3 § 13:29 Jon 12:5-6 * 13:30 Tinəpinəpu mətəu-inu lapin, mətəu tinəpinəpu min e niki nətəmimi. E Luk 22:53, Iesu təməni kəm pris asoli min, mine nətəmi asoli rəha soldia min, mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel məmə, “Mətəu rəueiu əha, in nian əhruahru rəhatəmāh, kəni nəsanəniən rəha napinəpuian in tətərməniɡ.” † 13:31 Jon 12:23 ‡ 13:32 Jon 17:1-5 § 13:33 Jon 7:33-34 * 13:34 Jon 15:12; 1Jon 2:7-11; 3:11 † 13:34 Lev 19:18; 1Təs 4:9; 1Pitə 1:22 ‡ 13:34 Efəs 5:1-2; 1Jon 4:10-11 § 13:35 1Jon 3:14; 4:20 * 13:36 Jon 14:2 † 13:38 Jon 18:27 * 14:1 Sam 4:5

² E nimə rəha Tatə rəhak, nəuan tepət əha ikin. Nəghatiən u in nīpəhriənian. Nəmə təsolian lanəha, ko inəni=pinə rəkis kəm təmah. Rəueiu əha, iəu iatuvən, iəkol əpenə-penə rəhatəmah.†

³ Kəni mətəu-inu iəkuvən mol əpenə-penə o təmah, kəni iəu oiəpanitəlig=pa min mos itəmah nəkəhuva motatig kitah min iəu,‡ məmə itəmah onəkotatig ikinu iətəm iəu min iətətig ikin.§

⁴ Ikin əha iatuvən ikin, itəmah ninotəhrun rəkis suaru rəhan.”

⁵ Mətəu Toməs tənī=pən kəm in məmə, “Iərmənig, itimah iəkotəruru ikin ko natuvən ikin. ?Iəkotəhro lanu lan motəhrun suaru tatuvən ikin əha?”

⁶ Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Iəu u,* Suaru ohni.† Kəni iəu u, Nəukəti Nīpəhriənian,‡ kəni iəu u, Nəukəti Nəmiəgəhian.§ Iətəmimi kəti ko təsuvəniən o rəhak Tatə nəmə iəu iəsosiən in muvən.*

⁷ Nəmə nəmotəhrun iəu, kəni nəmotəhrun min rəhak Tatə.† Kəni tol lanəha, tətəuvin rəueiu, ninotəhrun rəkis in, kəni minoteruh.”

⁸ Kəni Filip tənī=pən kəm in məmə, “Iərmənig, əui, əgətun-to Tatə Uhgīn e timah. Nati əmə u inu, itimah iəkotolkeikei.”‡

⁹ Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Filip, iəu iəmatig təfəməh kitah min itəmah. Mətəu ik nəkəruru əhanəh iəu. Iətəmimi iətəm tateruh iəu, in tateruh Tatə Uhgīn.§ Təhro ik nətəni məmə, ‘Əui, əgətun Tatə Uhgīn kəm timah?’* ”

¹⁰ ?Ik nəsəhatətəiən məmə iətətig e Tatə Uhgīn, konu Tatə Uhgīn tətətig lak?† Nəghatiən min u iəkətəni kəm təmah, səniəmə rəhak əmə. Tatə Uhgīn u, nian rəfin, tətətig lak, inu in tətə rəhan min u uək.

¹¹ Itəmah onəkotəkeikei motəhatətə lak nian iəu iətəni məmə iətətig e Tatə Uhgīn, konu Tatə Uhgīn tətətig lak. Mətəu nəmə kəpə, təuvir məmə nəkotəhatətə lak o nəfigəmiən rəha uək asoli min iətəm iəmatol.‡

¹² Nīpəhriənian aɡin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in otol nolian uək min u iətəm iəu iəmatol.§ Əuəh, in otol nolian uək təri təhmin min tapirəkis uək min u iətəm iəu iəmol, mətəu-inko iəu oiəkətuven o Tatə Uhgīn.

¹³ Iəu Nətin, kəni nəmə nəkoteasiə e nati kəti e nərgək, nati əpnəpin nəmə nəkoteasiə e nati nak, iəu iəpanol,* məmə uək u rəha Nətin otəfəri nərgi Tatə Uhgīn.

¹⁴ Kəni nəmə onəkoteasiə e nati kəti ohniəu, e nərgək, kəni iəu iəköl.”

Iesu təməni məmə Narmin Rəha Uhgīn otuva

¹⁵ Kəni Iesu təməghati əhanəh matuvən, mətəni məmə, “Nəmə itəmah nəkotolkeikei iəu, konu itəmah onəkotol nəghatiən rəhak.†

¹⁶ Kəni iəu, oiəkəasiə e Tatə Uhgīn məmə in otahli=pa Iasiru‡ kəti min o təmah. Kəni in otətətig itulin itəmah min.

¹⁷ Suah u inu, in Narmin rəha Nīpəhriənian.§ Nətəmimi rəha nəhue niftəni u, ko kəsotosiən in e nīkilah,* mətəu-inu ilah kəsoteruhian in, motəruru in. Mətəu itəmah, nəkotəhrun in, mətəu-inko in tətətig itəmah min. Kəni in otəpanatig e nikitəmah.

¹⁸ “Nian iəu iəkiet e təmah, ko iəsəpəhian itəmah nəkotatig pišin əmə, təhmen e iətəm kəmimis-ərin. Iəu iəpanitəlig=pa min o təmah.

¹⁹ Otəsuvəhian, nətəmimi rəha nəhue niftəni u ilah okəsoteruhian iəu. Mətəu itəmah onəpanoteruh iəu.† Kəni mətəu-inu iəu iəpanəmiəgəh, itəmah min onəpanotəmiəgəh.‡

† 14:2 Hip 11:16 ‡ 14:3 1Təs 4:16-17; 2Kor 5:8; Fil 1:23 § 14:3 Jon 12:26 * 14:6 Jon 6:35 † 14:6 Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ 14:6 Jon 1:14 § 14:6 Jon 1:4 * 14:6 Uək 4:12 † 14:7 Jon 1:18; 1Jon 2:23 ‡ 14:8 Eks 33:18 § 14:9 Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2Kor 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * 14:9 Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † 14:10 Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ 14:11 Jon 5:36; 10:38 § 14:12 Luk 10:17 * 14:13 Mat 7:7 † 14:15 Dut 11:13; Jon 13:34; 1Jon 2:3-5,24; 5:3; 2Jon 6 ‡ 14:16 Jon 14:26; 15:26; 16:7 § 14:17 Jon 15:26; 16:13; 1Jon 4:6; 5:6 * 14:17 1Kor 2:14 † 14:19 Jon 16:16 ‡ 14:19 Jon 6:57

²⁰ E nian rəha natimnati mīn u, kəni itəmah onəkotəhrun məmə iətatig e rəhak Tatə. § Kəni itəmah nəkotatig lak, konu iəu iətatig e təmah.

²¹ “Iətəmimi iətəm təmos vivi nəghatiən rəhak, kəni matol, iətəmimi u inu in tolkeikei iəu. Kəni iətəmimi iətəm tolkeikei iəu, rəhak Tatə in otolkeikei mīn in.* Kəni iəu mīn oiəkolkēikei in. Kəni iəu oiəköl əpu iəu kəm in, məmə in otəhrun vivi iəu.”

²² Kəni Jutəs u, (səniəmə Jutəs Iskariot, mətəu iahunin kəti u in iətəmi kəti mīn rəha Iesu), in təmətapuəh ohni məmə, “?Iərməniḡ, ik onəkəhro lanu kəni mol əpu ik kəm timah əmə, mətəu onəsol əpuian ik kəm nətəmimi rəha nəhue niftəni?”†

²³ Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Iətəmimi iətəm tolkeikei iəu, in otatol nəuiak, kəni rəhak Tatə in otolkeikei in. Konu iəu mīne rəhak Tatə, itimlau oiəkiauva mətəuatig itimahal mīn. Kəni itimlau iəkuol imatimlau əha ikin.‡

²⁴ Iətəmimi iətəm təsolkeikeiən iəu, in təsolian nəuiak. Nəghatiən mīn u iətəm nəmotətəu iəmatəni, iəməsəni aruiən ilah. Mətəu iəmos ilah o rəhak Tatə iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva. §

²⁵ “Iəu iətəni pətigəm nəghatiən mīn u kəm təmah nian iətatig əhanəh kitah mīn itəmah.

²⁶ Mətəu Narmīn Rəha Uhgīn u, in Iasiru, iətəm Tatə Uhgīn otahli=pa e nərgək, in otəgətun itəmah e natimnati mīn rəfin. Kəni in otol itəmah məmə nikitəmah otətəhti natimnati mīn u iətəm iətəni kəm təmah, məsotaluiən lan.*

²⁷ “Rəueiu əha tinuəkīr məmə iəu oiəkəpəh itəmah. Iəu iətələhu nəməlinuiən rəhak tətətig o təmah.† Konu nəməlinuiən u, iətəm iəkəfinə, təsəhmenian e nəməlinuiən iətəm nəhue niftəni u tətəfinə. Itəmah, nikitəmah təsəhməian kəni məsotəḡinian.

²⁸ “Itəmah nīnotətəu rəkis rəhak nəghatiən, iəməni=pinə kəm təmah məmə, ‘Iəu oiəpanəpəh itəmah, mətəu uərisig, oiəpanitəlig=pa mīn o təmah.’ Nəmə nəkotolkeikei pəhriən iəu, kəni nikitəmah otəḡian əmə məmə nəkotəruh iəu iatuvən o rəhak Tatə, mətəu-inu in ilis tapirəkis iəu.

²⁹ Iəu iətəni pətigəm rəkis əmə natimnati mīn u kəm təmah u rəueiu, nian ilah kəsotol əhanəhian, məmə nian ilah kīnəhuva mautol nīpəhriənian lan, kəni itəmah onəkotəhatətə lak.

³⁰ Rəueiu əha, ko iəsəghatiən təfəməh mīn kəm təmah, mətəu-inu Setən u iərməniḡ rəha nəhue niftəni u,‡ in tinuva. In təsosian nəsanəniən məmə otol win lak. §

³¹ Mətəu iəu iatol əhruahru əmə nəuia Tatə Uhgīn məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okotəhrun məmə iəu iəkolkēikei in.*

“Intələh, pəh kotəhtul motəḡim u ikinu, mautəhuvən.”

15

Iesu in təhmen e nəukəti nīḡi pəhriən

¹ Kəni Iesu təni məmə, “Iəu u,* iəu iəkəhmen e nəukəti nīḡi pəhriən. Kəni rəhak Tatə in təhmen e iətəmimi iətəm tətətəhlīn nīḡi u.†

² Nəhlmi nīḡi mīn rəfin iətəm kəsotəuəian, in tətətei rəkis ilah, kəni nəhlmi nīḡi rəfin u iətəm kautəuə, in tətəfəl vivi ilah,‡ məmə ilah okotəuə e nəualah tēpət. §

³ Itəmah nəkotəhmen e nəhlmi nīḡi u. Kəni iəu inafəl vivi rəkis itəmah e nəghatiən mīn iətəm iəməni=pinə kəm təmah.*

§ 14:20 Jon 10:38; 17:21 * 14:21 Jon 16:27; 1Jon 2:5 † 14:22 Uək 10:41 ‡ 14:23 Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efəs 3:17; 1Jon 4:12,16; Nəh 21:3 § 14:24 Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * 14:26 Jon 15:26; 16:7,13; 1Jon 2:27 † 14:27 Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ 14:30 Jon 12:31 § 14:30 Otəsuvəhian kəni nəmə təhro nətəmimi rəha Iesu nīkilah otəhti məmə Setən tatol win. Mətəu Iesu təməni nəghatiən u məmə otləfəri nətəḡian rəhalah məmə nīpəhriənian, nətəḡian rəha Uhgīn tinatūva. * 14:31 Jon 10:18; 12:49 * 15:1 Jon 6:35 † 15:1 Aes 5:1-7 ‡ 15:2 Hip 12:5-11 § 15:2 Mat 7:20; Kəl 5:22-23; Efəs 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3 Jon 1:29; 13:10; Efəs 5:26

4 Otəhtul=pa lak,† kəni iəu oiəkəhtul=pinə e təmah. Nəhlmi niği otəsəuəiən nəmə in təsəhtul-pəniən e nəukətīn. Təhmen əmə, itəmah ko nəmiəgəhiən rəhatəmah təsəuəiən e nəuan nəmə nəsotəhtul=paian lak.‡

5 “Iəu u, iəu nəukətī niği. Kəni itəmah nəhlmi niği mīn, nəhlmi niği mīn iətəm tatilpin=pa vivi lak, mautəhtul=pa. Nəmiəgəhiən rəha iətəmimi iətəm tətəhtul=pa lak kəni iətəhtul=pən lan, in otəuə e nəuan tepət. Mətəu itəmah u, nəmə nəsotəhtul=paian lak, ko nəsotoliən nati kəti.§

6 Nəmə iətəmimi təsəhtul=paian lak, in təhmen e nəhlmi niği kəti, iətəm kinəraki lan kəni tinimətu rəkis. Nəhlmi niği mīn tol lanəha, kəhrun nəmki-pəniən e niğəm, kuan əhtuv.*

7 Nəmə itəmah nəkotəhtul=pa lak, kəni nəghatiən rəhak nəmotətəu rəkis tətətig e nikitəmah, nati nak itəmah nəkotalkeikei, nəkotəhrun neasiəiən lan. Kəni Uhgīn otol kəm təmah.†

8 Nian nəmiəgəhiən rəhatəmah otəuə e nəuan tepət,‡ nati əha in tətəfəri nərgi rəhak Tatə, kəni e noliən u, tətəgətun məmə itəmah rəhak mīn nətəmimi.§

9 “Tatə Uhgīn in tolkeikei pik iəu. Təhmen əmə, iəu iəkolkkeikei itəmah lanəha. Otəhtul e rəhak nolkeikeiən.

10 Nəmə itəmah nautol rəhak nəghatiən,* kəni onəkotəhtul=pa e rəhak nolkeikeiən, təhmen əhruahru əmə məmə inu iəu iəmol nəghatiən mīn rəha Tatə Uhgīn, kəni iətəhtul=pən e rəhan nolkeikeiən.

11 Iəu iəmətəni pətīgəm nəghatiən mīn u kəm təmah, məmə nikitəmah otətagiən, təhmen əmə məmə iəu nīkik tətəgiən. Konu nikitəmah otəgiən magiən məriəuəh.†

12 “Itəmah nəkotəkeikei mautol nəghatiən u rəhak. Tətəni məmə itəmah onəkotalkeikei itəmah mīn, təhmen əmə məmə iəu iəkolkkeikei itəmah lanəha.‡

13 Iətəmi kəti tikə iətəm tolkeikei pik in kəti tapirəkis iətəmimi u iətəm tətəgəhan e rəhan nəmiəgəhiən məmə otosmiəgəh in mīn nəuvein.§

14 Kəni nəmə itəmah nəkotal natimnati mīn u iətəni kəm təmah, tətəgətun məmə itəmah ko, iəu mīn nəuvein.

15 “Iəu oiəsəuīn mīniən e təmah məmə noluək mīn rəhak, mətəu-inu iətəm tatol uək, in təruru natimnati mīn iətəm rəhan iətəmi asoli tatol. Mətəu rəueiu əha, iəu iəkəuīn e təmah, məmə iəu mīn nəuvein, mətəu-inu natimnati mīn rəfin u iətəm iəmətəu o rəhak Tatə, inəni pətīgəm rəkis kəm təmah.*

16 Itəmah nəməsotitəpiniən iəu, mətəu iəu iəmitəpin itəmah.† Kəni iəu iəmələhu=pən itəmah məmə itəmah onəkəhuvən motol uək, kəni uək rəhatəmah otəuə e nəuan.‡ Kəni nəuan u, in otətətig. Tol lanəha, kəni nəmə nəkoteasiə e natimnati mīn kəm Tatə Uhgīn e nərgək, kəni in otəfinə kəm təmah.

17 Iətəfinə nəghatiən kəti kəm təmah in tol lanu. Itəmah onəkotəkeikei motolkeikei itəmah mīn.”§

Nətəmimi rəha nəhue niftəni, ilah kautəməki e nətəmimi rəha Iesu

18 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Okəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni u kautəməki e təmah, nikitəmah otəkeikei məhti məmə əupən, ilah kəmotəməki lak lanəha.*

19 Okəmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni u, kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni okotalkeikei itəmah, mətəu-inu rəhalah u itəmah. Mətəu səniəmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni u. Iəu iəmitəpin rəkis itəmah, kəni mos rəkis itəmah o nəhue niftəni. Kəni o nati u inu, nətəmimi rəha nəhue niftəni, kautəməki e təmah.†

† 15:4 Jon 6:56 ‡ 15:4 Afin-to e futnot əpəha Jon 6:56. § 15:5 Fil 4:13 * 15:6 Mat 3:10 † 15:7 Mat 7:7
‡ 15:8 Kəl 5:22-23 § 15:8 Jon 8:31 * 15:10 Jon 14:15 † 15:11 1Jon 1:4 ‡ 15:12 Jon 13:34 § 15:13 Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1Jon 3:16 * 15:15 Jon 8:26 † 15:16 Jon 13:18 ‡ 15:16 Jon 15:5 § 15:17 Jon 15:12 * 15:18 Aes 66:5; 1Jon 3:13 † 15:19 Jon 13:16; 17:14

²⁰ Nikitəmah otəkeikei mətəhti nəghatiən u iəməni=pinə rəkis kəm təmah məmə, ‘Ioluək əmə kəti, təsapirəkisiən rəhan iətəmi asoli.’‡ Kəni mətəu-inu nətəmi rəha nəhue niftəni u, ilah kautol tərəh agin ohniəu, kəni tol lanəha, ilah okotol nolien kətiəh əmə e təmah. § Nəmə ilah kəmotol rəhak nəghatiən, kəni ilah okotol rəhatəmah nəghatiən. Mətəu ilah kəməsotol aginiən rəhak nəghatiən min.

²¹ Ilah okotol natimnati min lanəha, mətəu-inu itəmah rəhak min nətəmini.* Ilah okotol lanəha, mətəu-inu ilah kotəruru Uhgın iətəm təmahli=pa iəu. †

²² “Iəmuva kəni məghati kəm lah. Tol lanəha nəua nəghatiən u, ilah kəmoteruh əsas rəhalah nolien tərəh min. Mətəu kəmotəuhlin matəlgilah ohniəu motəpəh rəhak nəghatiən. Kəni rəueiu, ko kəsotəniən məmə rəhalah nolien tərəh tikə. ‡ §

²³ Iətəmini iətəm tətəməki lak, in tətəməki min e rəhak Tatə.

²⁴ Iəmuva mol uək min u e nəhmtilah iətəm ko iətəpisiən kəti təməsolien. Tol lanəha, ilah kəmotəhrun məmə pəh u iəu. Kəni nati əpnəpin kəmotəhrun iəu, mətəu kəutəməki lak, kəni tol lanəha məmə kəutəməki min e rəhak Tatə. Kəni rəueiu, ko kəsotəniən məmə rəhalah nolien tərəh tikə.*

²⁵ Mətəu natimnati min əha otəkeikei mol lanəha, kəni mol məmə nəghatiən u otuva pəhriən iətəm nətəmini əpən kəmotətəi rəkis e nauəuə rəha Lou. Rəhalah u Lou iətəm kotolkeikei pik tətəghati e lah mətəni məmə, ‘Iəu iəsolien nati kəti e lah, mətəu ilah kotəməki agin lak, mautol timəti kəm iəu.’ †

²⁶ “Mətəu nian Iəsiru otuva, in otəni pətigəm iəu. Narmın rəha Nipəhriənien u, tatsipən e Tatə Uhgın. ‡ Iəu iəkahli=pa in tuva o təmah.

²⁷ Konu itəmah min, onəkotəkeikei motəhtul pətigəm motəni iəu, § mətəu-inu itəmah nautatig kitah min iəu e nətuəuinien e uək rəhak muva mətəuərus=pa u rəueiu.

16

¹ Iəu inətəni pətigəm natimnati min u kəm təmah məmə nəsotəhlmanien e rəhatəmah nəhatətəien.

² Ilah okəpanotəhgi pətigəm itəmah e nimə min rəha nuhapuminiən rəhalah; * kəni nipəhriənien agin, nian əha ikin tətəuə iətəm nətəmini okotohamu itəmah, kəni nikilah təhti məmə ilah kautol uək təuvir kəti rəha Uhgın. †

³ Ilah okotol natimnati min u, mətəu-inu ilah kotəruru pəhriən Tatə Uhgın, kəni motəruru pəhriən min iəu. ‡

⁴ Mətəu iəu iəkaupən məni pətigəm natimnati min u kəm təmah. Kəni nian ilah kənotəuəuin minautol e təmah, kəni nikitəmah otəhti məmə iəu iəməni rəkis natimnati min u kəm təmah.”

Uək min iətəm

Narmın Rəha Uhgın otəpanol

Kəni Iəsu təghati əhanəh matuvən, mətəni məmə, “Iəu iəməsəni pətigəmiən natimnati min u kəm təmah əpən, mətəu-inu iəmətətig kitah min itəmah.

⁵ Mətəu rəueiu iəkitalig=pən min o rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu, mətəu itəmah kəti təsətapuəhiən ohniəu məmə, “?Ik onəkuvən iə?”

⁶ Mətəu rəueiu, tol lanu lan məmə iəməni natimnati min u kəm təmah, kəni nikitəmah təmahmə.

‡ 15:20 Jon 13:16 § 15:20 2Tim 3:12 * 15:21 Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Uək 5:41; 1Pitə 4:14; Nəh 2:3 † 15:21 Jon 16:1-3 ‡ 15:22 Iəsu tinuva kəni mol əpu rəhalah nolien tərəh, kəni mol suaru o nitisiən ilah e təfagə tərəh. Mətəu nətəmini rəha nəhue niftəni kəutəməki məmə inko Iəsu tatol əpu nolien tərəh min rəhalah. Tol lanəha, ilah kotəpəh in kəni mautohtəu=pən napinəpuien mapirəkis nəhagəhagien, kəni nati u in təfagə tərəh asoli. (Jon 3:19-21; 9:39-41) § 15:22 Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 * 15:24 Jon 5:36; Mat 11:20-24 † 15:25 Sam 35:19; 69:4 ‡ 15:26 Jon 14:26 § 15:27 Luk 24:48; Jon 21:24; 1Jon 1:2; 4:14 * 16:2 Jon 9:22; 12:42 † 16:2 Uək 26:9-10 ‡ 16:3 Jon 15:21; 1Jon 3:1

⁷ Mətəu iəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə, otəuvir pik o təmah məmə iəu iəkağim rəkis e təmah. Mətəu-inu nəmə iəsagim rəkisiən e təmah, kəni ko Iasiru§ təsuvaian matig itəmah min. Mətəu nəmə iəu iəkağim muvən, kəni iəu iəkahli=pa in tuva matig o təmah.*

⁸ Kəni nian in otuva, kəni otəgətun nətəmimi rəha nəhue niftəni məmə ilah nol təfagə tərəh, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmeniən o noliən iətəm təhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmeniən o nakiliən noliən rəha nətəmimi.

⁹ Narmın u otəgətun ilah məmə ilah nol təfagə tərəh,† mətəu-inu kəsotəhatətəiən lak.

¹⁰ Narmın u otəgətun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmeniən o rəhalah nəhruahruian e nəhmti Uhgın,‡ mətəu-inu iəu iəkitəlig=pən min o rəhak Tatə, kəni itəmah onəsoteruhiən iəu.

¹¹ Narmın u otəgətun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmeniən o nakiliən noliən rəha nətəmimi, mətəu-inu Uhgın in tinakil rəkis iərməniğ rəha nəhue niftəni u, Setən.§

¹² “Iəu iatos əhanəh natimnati tepət min məmə iəpanəni kəm təmah. Mətəu rəueiu əha, ko nəsotos rəfiniən ilah. Tiəkis pik o təmah.*

¹³ Mətəu nian Narmın rəha Nipəhriəniən otuva,† in otit itəmah, mol məmə itəmah nəkotəhrun nipəhriəniən min rəfin. In ko təsəni aruiən rəhan əmə nəghatiən. In otəni pətigəm əmə natimnati min u in tətətəu o Tatə Uhgın. Kəni in otəni=pinə min kəm təmah natimnati min u nian kəti okəpanəhuva.

¹⁴ In otətəu nəghatiən pəhriən ohniəu kəni mətəni pətigəm kəm təmah. E noliən u, in otəfəri iəu.

¹⁵ Natimnati min rəfin rəha Tatə Uhgın, in rəhak.‡ Tol lanəha, kəni iəu iətəni məmə, Narmın u, in otətəu nəghatiən pəhriən ohniəu kəni matol əpu nipətın kəm təmah.”

Otəsuvəhiən koteruh Iesu

¹⁶ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Otəsuvəhiən onəsoteruhiən iəu, mətəu uərisig ko, təsuvaian, kəni onəmanoteruh min iəu.”§

¹⁷ Kəni nətəmimi min nəuvein rəhan, ilah kəutətəpuəh-ətapuəh kəm lah min məmə, “? Nəghatiən u, nipətın nak? In tətəni kəm tah məmə, ‘Otəsuvəhiən onəsoteruhiən iəu, mətəu uərisig, otəsuvəhiən, nəmanoteruh min iəu.’ Kəni in təni məmə, ‘Mətəu-inu iəu iatuvən o Tatə Uhgın.’

¹⁸ Nəghatiən u, ‘otəsuvəhiən’ nipətın nak? Kitah kotəruru nəghatiən min əha in tətəni.”

¹⁹ Kəni Iesu tinəhrun rəkis məmə ilah kotolkeikei məmə okotətapuəh o nati kəti ohni, kəni təni=pən kəm lah məmə, “?Təhro? Iəu iəməni məmə, ‘Otəsuvəhiən itəmah nəsoteruhiən iəu. Mətəu uərisig, təsuvaian onəmanoteruh min iəu.’ ?Kəni rəueiu nəutətapuəh o təmah min o nipəti nəghatiən u?

²⁰ Nipəhriəniən ağın u iətəni məmə, itəmah nikitəmah otahmə, itəmah onəkotasək pik,* mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni, nikitəmah otəgiən. Itəmah onəkotətəu tərəh pik ağın, mətəu nahməiən rəhatəmah otəuhlin=pa e nagianian.†

²¹ Nian nəmə tinuəkır məmə pətan kəti otemək, kəni in otətəu tərəh, mətəu-inu tinol nian rəhan məmə otətəu nahməiən əha. Mətəu uərisig, nəmə nətın tinair rəkis, kəni in nikin təsəhti minian nahməiən əha. In nikin tətəgiən pik mətəu-inu nətın tinair=pa e nəhue niftəni.

²² Kəni təhmen əmə, rəueiu əha itəmah nautətəu tərəh. Mətəu uərisig, konu iəu iəkeruh min itəmah. Konu nikitəmah otəgiən pik, ko iətəmimi kəti təsol minian itəmah nikitəmah təhmə min.

²³ O nian əha, itəmah onəsotətapuəh minian o nati kəti ohniəu. Nipəhriəniən ağın u iətəni kəm təmah məmə, nəmə itəmah nəkotətapuəh e nati kəti o Tatə Uhgın e nərgək, kəni in otəfinə kəm təmah.‡

§ 16:7 Jon 14:16 * 16:7 Jon 7:39 † 16:9 Jon 15:22 ‡ 16:10 Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Tait 3:5; 1Pitə 3:18 § 16:11 Jon 12:31 * 16:12 Mak 4:33 † 16:13 Jon 14:17 ‡ 16:15 Jon 17:10 § 16:16 Jon 14:18 * 16:20 Mak 16:10 † 16:20 Jon 20:20 ‡ 16:23 Mat 7:7

24 Mətəuarus=pa u rəueiu, itəmah nəsoətəapuəh əhanəhiən e nati kəti e nərgək. Otəapuəh lan e nərgək, kəni onəkotos, məmə nikitəmah otagiən məri məriauəh.”§

Iesu təmehpahu rəkis e natimnati min rəha nəhue niftəni

25 Kəni Iesu tətəghati əhanəh matuvən mətəni məmə, “İəu iətəni=pinə natimnati min u e nəghatiən əuhlin, mətəni kəm təmah.* Mətəu nian əha ikin tətuvə, iətəm iəu iəsəni minian nəghatiən əuhlin lan, mətəu oiəkanus=pinə rəhak Tatə kəm təmah e nolian kəti məmə itəmah onəkotəhrun vivi in lan.

26 E nian əha, itəmah onəkoteasiə e natimnati kəm rəhak Tatə e nərgək, mətəu iəu iəsəniən məmə iəu iəkuvən e nərgitəmah measiə e natimnati ohni†

27 mətəu-inu Tatə Uhgın, in əmə tolkeikei pik itəmah. In tolkeikei itəmah mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei iəu, kəni itəmah nəmotəhatətə məmə iəu iəmsipən lan.

28 İəu iəmsipən e Tatə Uhgın, muva e nəhue niftəni u. Konu rəueiu otəsuvəhiən kəni iəkəpəh min nəhue niftəni u, mitəlig=pən min o Tatə Uhgın.”

29 Kəni nətəmimi min rəhan kəutəni məmə, “In konu! !Rəueiu əha ik nəsəghati əuhlin minian! Ik nətəni əhruahru əmə kəm timah.

30 Rəueiu əha inotəhrun məmə ik nəkəhrun natimnati rəfin agın, kəni nati əpnəpın nəmə iətəmi kəti təsətapuəh əhanəhiən nati kəti ohnik, mətəu ik nəkəhrun nuhalpiniən nəghatiən min rəfin iətəm kəsətapuəh əhanəhiən lan. Kəni nati u, tol kəni itəmah iəkotəhrun məmə ik nəmsipən e Uhgın.”

31 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “?Nipəhriənian, itəmah ninotəni nipəhriənian lak u rəueiu?‡

32 Itəmah otətəlig-to lan, nian əha ikin tətuvə, nipəhriənian məmə nian əha tiniet pətigəm=pa rəkis, iətəm nətəmimi okotəgəu rəkis itəmah, nəkotaiu atiti, məhuvən imatəmah min ikin, motəpəh iəu, iəu pisin əmə.§ Mətəu ko iəu iəsan pisin əməiən, mətəu-inu nian rəfin rəhak Tatə tətətig itimlau min.*

33 “İəu iəməni pətigəm rəkis natimnati min u kəm təmah, məmə otol nəməlinuiən otətig e nikitəmah mətəu-inu nəutatig lak.† E nəhue niftəni u, nahməiən otepət o təmah,‡ mətəu sotəginian, motəhtul məha-məha,§ mətəu-inu inehpahu rəkis nəsanəniən rəha nəhue niftəni.”*

17

Iesu təməfaki aru ohni

1 Nian Iesu təməghati rəkis, kəni məsal-pəri ilis e neai, kəni mətəfaki mətəni məmə,

“Tatə, rəhak nian tınuva rəkis. İəu iəkölkeikei məmə ik onəkəfəri nərgi Nətim, məmə in min otəmanəfəri nərgəm,*

2 mətəu-inu ik nəməfən nəsanəniən mine nepətiən kəm in, məmə in otərmənig e nətəmimi rəfin,† kəni məhrun min nəfəniən nəmiəgəhiən itulın kəm lah min u, nətəm ik nəməfən min ilah kəm in.

3 Kəni nəmiəgəhiən itulın u, nipətin u məmə nətəmimi okotəhrun ik, iətəm ik əmə u ik Uhgın pəhriən,‡ kəni motəhrun min Iesu Krısto u, ik nəmahli=pa.§

§ 16:24 Jon 15:7-8 * 16:25 Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † 16:26 Kitah kotəhrun nuvaiən o Uhgın e nəfakiən, təhmen əmə e kəlkələh min kəutəhuvən o rəhalah min tatə nətəm kotolkeikei ilah. Iesu təməfaki o nati kətiəh əmə, inu, məmə Uhgın oteruh itah məmə kotəhruahru e nəhmtin (Rom 8:34; Hip 7:24-25; 1Jon 2:1-2). Kəni tol lanəha, kitah kotəhrun nuvəniən moteasiə e natimnati o Uhgın. ‡ 16:31 Jon 4:23 § 16:32 Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * 16:32 Jon 8:29 † 16:33 Jon 14:27 ‡ 16:33 Jon 15:18-21 § 16:33 Mak 13:9 * 16:33 Rom 8:37; 1Jon 4:4; 5:4; Nəh 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * 17:1 Jon 12:23; 13:31,32 † 17:2 Dan 7:14; Mat 28:18; 1Kor 15:27-28 ‡ 17:3 Jon 17:25,26 § 17:3 Fil 3:8

⁴ Iəu iəməfəri nərgəm e nəhue niftəni u,* kəni inol rəfin uək iətəm ik nəməfa kəm iəu məmə iəkol.†

⁵ Tatə, rəueiu əha, tīnol nian rəham məmə onəkōs iəu iəkuvnə mətatiḡ kilau mīn ik. Əfəri iəu məfa nepətian əhagəhag kəm iəu, təhmen əmə məmə inu, iəmos aupən kilau mīn ik e nian niftəni u təmatikə əhanəh.‡

Iesu təməfaki o rəhan mīn

⁶ “Nətəmimi mīn u nətəm ik nəmos rəkis ilah o nəhue niftəni məfa ilah kəm iəu, iəu iəmatol əpu nərgəm kəm lah, məmə ilah okotəhrun ik.§ Aupən, ilah rəham mīn nətəmimi, mətəu rəueiu ik nəməfa ilah e nəhlmək, məmə ilah rəhak mīn nətəmimi. Ilah kəmautohtəu=pən rəham nəghatian,

⁷ kəni rəueiu əha, ilah kotəhrun məmə, natimnati mīn u ik nəməfa kəm iəu, ilah kautsipən əmə ohnik.

⁸ Ilah kotəhrun natimnati mīn u, mətəu-inu ik nəməni=pa rəkis nəghatian kəm iəu, kəni iəu iəməni=pən kəm lah, kəni ilah kautos e nīkilah. Kəni ilah motəhrun məmə nīpəhriənian aḡin məmə iəu iəmsipinə lam, kəni mətəhatətə lak məmə ik nəmahlī=pa iəu.

⁹ “Iəu iətəfaki o lah mīn u. Iəu iəsəfakian o nətəmimi rəha nəhue niftəni, iətəfaki əmə o nətəmimi mīn u nətəm ik nəməfa ilah kəm iəu, mətəu-inu ilah u rəham mīn.

¹⁰ Nətəmimi mīn u iatos, ilah rəfin rəham, konu ilah rəfin u nətəm ik natos, ilah rəhak.* Kəni nətəmimi mīn u, ik nəmol ilah məmə nəmiəḡhian rəhalah tətəfəri nərgək.

¹¹ “Rəueiu əha iətuva ohnik, kəni təsuvəhian iəu iəsatiḡian u e nəhue niftəni u. Mətəu nətəmimi mīn u, ilah okotatiḡ əhanəh e nəhue niftəni u. Tatə, ik nəkəhruahru aḡin. Onəkaskəlīm nətəmimi mīn u kotatiḡ vivi e nəsanənian rəha nərgəm u ik nəməfa kəm iəu, məmə ilah okotatiḡ kətiah əmə, təhmen e lau, kilau kətiah.†

¹² Nian iəu iəmətatiḡ itimah mīn ilah, kəni mətəpali təuvir‡ o lah, e nəsanənian e nərgəm əmə iətəm ik nəməfa kəm iəu. Iəu iəmateh vivi ilah, iəməsairəuauian e kəti.§ Kətiah əmə u iətəm nətī nərəkinian, inko Uḡin otəkeikei mahli=pən e Nīḡəm Asoli.* Konu nati əha otol lanəha, məmə otol nəghatian e Nauəuə Rəha Uḡin otuva mol nīpəhriənian.

¹³ “Rəueiu əha, iətuva ohnik, mətəu iətəni nəghatian mīn u nian iətatiḡ e nəhue niftəni, məmə ilah mīn, nīkilah otatiḡian məri məriauəh, təhmen əmə məmə iəu nīkik tətatiḡian.

¹⁴ Iəu iəməni pətigiəm rəham nəghatian mīn kəm lah. Kəni tol lanəha, nətəmimi rəha nəhue niftəni u, kəsotolkeikeian ilah, kəutəmāki e lah,† mətəu-inu ilah səniəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni,‡ təhmen əmə məmə iəu səniəmə iətəmi rəha niftəni u.

¹⁵ “Iəu iəsətapuəhian ohnik məmə onəkōs rəkis ilah e nəhue niftəni u. Mətəu iəkolkeikei məmə ik onəkəhtipəsīḡ e iətəmi tərāh u Setən, məmə otəsuvaiən mərəkin ilah. Ik nəkəpali təuvir§ o lah.*

¹⁶ “Iəu, səniəmə iətəmimi rəha nəhue niftəni u. Kəni tol lanəha, ilah mīn səniəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni.

¹⁷ Rəham nəghatian in nīpəhriənian rəfin. Onəkōl rəham nəghatian məmə in otol uək e nəmiəḡhian rəhalah məmə ilah nətəmimi pəhriən rəham motasim motəhruahru.†

¹⁸ Ik nəmahlī=pa iəu, iəkuva e nəhue niftəni u,‡ kəni təhmen əmə, iəu inətahlī pətigiəm mīn ilah, kautəhuvən e nəhue niftəni.§

* 17:4 Jon 13:31 † 17:4 Jon 19:30 ‡ 17:5 Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 § 17:6 Jon 1:18 * 17:10 Jon 16:15 † 17:11 Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 ‡ 17:12 “Mətəpali təuvir,” nīpətīn u, iəmateh vivi məmə nati kəti təsərəkinian, məsal vivi o lah. § 17:12 Jon 6:39 * 17:12 Inu Jutəs. Jon 6:70,71 † 17:14 Jon 8:23; 15:19 ‡ 17:14 1Pitə 2:11 § 17:15 “Onəkəpali təuvir,” nīpətīn u, oteh vivi məmə nati kəti təsərəkinian ilah. * 17:15 Mat 24:24; Jon 8:44; 1Pitə 5:8 † 17:17 Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1Pitə 1:16 ‡ 17:18 Jon 3:17 § 17:18 Jon 20:21; Mat 28:18-20

19 Kəni iəu iətəfinə aru iəu məmə iəkasiṃ o noliən nəlpəkauian rəham,* məmə iəkasiṃ e nətəmiṃi mīn u, məmə ilah mīn okotasim motəhruahru, kəni ilah nətəmiṃi pəhriən rəham.†

Iesu təməfaki o nətəm okəpanotəhatətə lan

20 “Iəu iəsəfaki əməian o nətəmiṃi mīn u, mətəu iətəfaki mīn o nətəmiṃi mīn u nətəm okəpanotəhatətə lak e nəghatien rəha nətəmiṃi mīn u.

21 Tatə. Iəu iətəfaki o lah, məmə ilah rəfin okəhuva kətiəḥ əmə, təhmen=pən əmə məmə inu kilau kətiəḥ əmə, kəni iətəhtul=pinə lam, kəni ik nətəhtul=pa lak. Iətəfaki məmə ilah okəhuva kətiəḥ əmə kitah min ik, məmə nətəmiṃi rəha nəhue niftəni okotəhatətə məmə ik nəmahli=pa iəu.‡

22 Ik nənəfa rəkis nepətien§ kəm iəu, kəni iəu iətəfən pəti nepətien rəhak kəm lah, məmə ilah okəhuva kətiəḥ əmə təhmen əmə məmə kilau katuol kətiəḥ.*

23 Iətəhtul=pən e nīkilah, kəni ik nətəhtul=pa lak. Tol lanəha, iətəfaki məmə, ilah okəhuva kətiəḥ əmə e natimnati mīn rəfin məmə nətəmiṃi mīn u rəha nəhue niftəni, ilah okoteruh motəhrun məmə ik nəmahli=pa iəu, kəni məmə ik nəmolkeikei rəham nətəmiṃi† təhmen əmə məmə inu, ik nəmolkeikei iəu mīne.

24 “Tatə, ik nəməfa ilah u e nəhlmək məmə ilah rəhak mīn, kəni iəu iəkolkeikei məmə ilah okotəhrun nuvaiən ikin ko iətəm iəu mīn iəkuvən ikin,‡ məmə ilah okoteruh nepətien əhagəhag rəhak§ iətəm iəu iatos. Nepətien əhagəhag u, ik nəməfa kəm iəu, mətəu-inu ik nəmolkeikei iəu aupən aḡin nian niftəni u təmatikə əhanəḥ.*

25 “Tatə, ik nəkəhruahru aḡin.† Nətəmiṃi rəha niftəni u, ilah kotəruru ik,‡ mətəu iəu iəkəhrun ik. Kəni nətəmiṃi mīn u rəhak mīn, ilah kotəhrun məmə ik nəmahli=pa iəu.

26 Iəu iəmol əpu ik kəm lah, məmə ilah okotəhrun vivi ik,§ konu iəu, oiəkəkeikei matol əpu ik lanəha, məmə nolkeikeien rəham otinpi vivi nīkilah,* kəni məmə iəu aru oiəkətiḡ e nīkilah. Nolkeikeien u iətəghati lan, in nolkeikeien rəham, təhmen məmə inu ik nəkolkeikei iəu lan.”†

18

*Tikimīr mīn rəha Iesu kəməhuva motaskəlim in
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)*

1 Nian Iesu təmaupən məfaki rəkis, kəmohiet e taun u, kəni motəhapumīn=pən e nītəni=pən e nīpəḡ ləuahtəni kəti, nəḡḡin u, Kitron. Kəni ikin əha, kəmərfei nīḡi olif tepət ikin. Kəni Iesu mīne rəhan mīn nətəmiṃi mīn kəməhuvən e niki nīḡi mīn əha.

2 Kəni Jutəs u, iətəmiṃi u uərisiḡ in otəpanegəhan e Iesu kəm rəham mīn tikimīr, in tinəhrun rəkis ikin əha, mətəu-inu nian nəuvein, Iesu mīne rəhan mīn nətəmiṃi ilah kəutəhapumīn ilah mīn ikin.*

3 Kəni pris asoli mīn mīne Farəsi mīn kəmotahli=pən soldiə mīn nətəm kautəhtul o Nīmə Rəha Uḡin kəhuva motəḥ Jutəs. Kəni Jutəs təmit ilah mīne soldiə mīn nəuvein rəha nətəm Rom, mit ilah məhuvən e niki nīḡi olif əha. Ilah kautəmki nəuanisiə, mīne lait mīn, mīne natimnati rəha nəluagīnien.†

* 17:19 Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1Kor 11:24; Dut 15:19,21; Tait 2:14; Hip 9:14 † 17:19 Hip 10:10 ‡ 17:21 Jon 3:17 § 17:22 Jon 1:14 * 17:22 Jon 14:20 † 17:23 Jon 16:27 ‡ 17:24 Jon 12:26 § 17:24 Nətəm kəutəfaki kautəḥ nepətien rəha Iesu nəuветin u rəueiu, (Jon 1:14; 2Kor 3:18). Mətəu kitah kotəhrun məmə nəmə otitəliḡ=pa, kitah okotəhmen lan, mətəu-inu e nian əha, okoteruh əsas rəhan nepətien əhagəhag e nəhmtitah (1Jon 3:2). Nepətien əhagəhag rəha Iesu iətəm rəhan nətəmiṃi mīn ilah okoteruh, inu rəhan nepətien məmə in Uḡin, nepətien əhagəhag əha iətəm in təmos aupən niftəni təpənatiḡ. * 17:24 Jon 1:1-3; 1:14; 1Pitə 1:20 † 17:25 Sam 119:137; Rom 3:26 ‡ 17:25 Jon 15:21; 16:3 § 17:26 Jon 17:6 * 17:26 E fes u, nīpətīn keiu. Kətiəḥ, Iesu tətəfaki məmə Tatə Uḡin otolkeikei rəhan mīn nətəmiṃi, təhmen əmə məmə in tatolkeikei Iesu. Mətəu in tətəfaki mīn məmə rəhan nətəmiṃi okotolkeikei ilah mīn təhmen əmə məmə Tatə Uḡin in tatolkeikei Iesu. † 17:26 Jon 15:9; Rom 5:5 * 18:2 Luk 21:37; 22:39 † 18:3 Uək 1:16

⁴ Iesu tinəhrun rəkis məmə natimnati min u, in otuva tol lanu lan, mətəu in təmaliuək muvən o lah, kəni mətəpuəh o lah məmə, “Itəmah nəutəsəl e pəh u?”

⁵ Ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iətəm Nasərit kəti, nərgin u Iesu.” Kəni in təni=pən kəm lah məmə, “Mə Iəu u inu.”[‡]§ (Kəni Jutəs, suah u iətəm təmegəhan=pən e Iesu e nəhlmiləh, in tətəhtul ilah min.)

⁶ Kəni nian Iesu təməni məmə, “Mə Iəu U Inu,”* ilah kəmotan e nəmtahləh mohtəlig, moteiuaiu motəmei e niftəni.[†]

⁷ Kəni Iesu tatig mətəpuəh min o lah məmə, “?Itəmah nəutəsəl e pəh konu?”

Kəni ilah kotəni məmə, “Iətəm Nasərit kəti, nərgin u Iesu.”

⁸ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Inəni=pinə rəkis kəm təmah məmə, ‘Mə Iəu u inu.’[‡]§ Nəmə itəmah nəutəsəl lak, kəni təuvir məmə nəkotəpəh nətəmimi min u, kautəhuvən lahuənu.”

⁹ In təməni lanəha məmə nəghatian u iətəm in tinəni rəkis in otol nīpəhriənian lan. Nəghatian u təməni məmə, “Tatə, nətəmimi min u nətəm nəmələhu=pən ilah e nəhlmək, ko iəsairəuuiən e kəti.”*

¹⁰ Saimon Pitə təmatələs rəhan kəti nau rəha nəluaginian. Kəni əmeiko, in təmeuvi pətigəm uəhai əmə rəhan nau, mauəh lan mohatuv rəkis nīmatəlgī ioluək kəti rəha pris asoli agin, nīmatəlgin maru. Nərgi suah kəha, Malkəs.

¹¹ Mətəu Iesu təni=pən kəm Pitə məmə, “Əfən rəham nau e nimein. Ik onəkəkeikei məhrun məmə nahməian u rəhak,[†] iətəm Tatə Uhgīn in təməfa kəm iəu, kəni iəu iəkəkeikei mətəlig əmə lan, mol.”[‡]

Ilah kəmotələs Iesu məhuvən təhtul aupən e nəhmti Anəs

(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luk 22:54)

¹² Kəni soldia min rəha nətəm Rom mine iətəmi asoli rəhalah, mine soldia min rəha nətəm Isrel, kəmotaskəlim Iesu, kəni motəlis-ərain nəhlmīn.

¹³ Kəni kəmotəpən motələs in məhuvən təhtul e nəhmti Anəs. Anəs u inu, in rəhn-iəuanian Kaiəfəs. Kaiəfəs u inu, in pris asoli agin e nu əha.§

¹⁴ Kəni Kaiəfəs u inu, in aupən təməni kəm nətəm asoli rəha nətəm Isrel məmə təuvir pik məmə iətəmimi kətiah əmə otimis o nətəmimi, tapirəkis məmə nətəmimi rəfin okohmis.*

Pitə təməni məmə

in təruru Iesu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Kəni Saimon Pitə mine iətəmimi kəti min rəha Iesu, ilau kəmiauərisig e Iesu. Iətəmimi u kəti min rəha Iesu, pris asoli agin in təhrun vivi. Tol lanəha, in təmitəu=pən Iesu, muvən əpəha imə e iat rəha nīmə rəha pris asoli agin u.

¹⁶ Mətəu Pitə in təmatəhtul əmə e ket. Kəni iətəmimi kəti min u rəha Iesu, iətəm pris asoli agin təhrun vivi, in təmiet muva ihluə, kəni mənī=pən kəm pətan u iətəm tətəhtul o ket. Kəni in təmit Pitə mian imə.

¹⁷ Kəni əmeiko, pətan mitə u iətəm tətəhtul o ket, təmafū Pitə kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Ei, ik min u iətəmimi rəha suah kəha?”

[‡] **18:5** “Iəu u inu.” – Afīn-to futnot e Jon 8:24. § **18:5** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6** “Iəu U Inu.”

– Afīn-to futnot e Jon 8:24. † **18:6** Nəh 1:17 ‡ **18:8** “Iəu u inu.” – Afīn-to futnot e Jon 8:24. § **18:8** Jon

6:20; 8:24,28,58; 13:19; 18:6 * **18:9** Jon 6:39; 10:28; 17:12 † **18:11** Nian Iesu təni məmə, “Ik onəkəkeikei məhrun

məmə nahməian u rəhak,” nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “?Oiakəmnim-pən e kap u iətəm rəhak Tatə otəfa kəm

iəu?” E nəghatian Kris, “oiakəmnim-pən e kap” in nəghatian əuhlin, nīpətin u, məmə Iesu tətəgəhan lan məmə in otos

nahməian u iətəm otuva ohni nian Uhgīn otol nalpinian kəm in o nolian tərəh min rəha nətəmimi rəfin. ‡ **18:11**

Mat 20:22 § **18:13** E nian rəha Oltestimīn, kətəfəri pris asoli agin min kautəhtul mətəuarus nian ilah okohmis.

Mətəu e nian Jon təmətəi nauəuə u lan, nətəm Rom kəmotəuhlin nətəligian əha, motol məmə iətəmi tatol pris asoli agin,

okəkeikei kətəfəri nītain, məmə iətəmi kəti in otəsarmənigian nian təfəməh. E nu 6 AD, nətəm Rom kəmotəfəri Anəs

məmə in otuva pris asoli agin, konu e nu 15 AD, kəmotosiahu in e rəhan uək, kəni motəfəri Kaiəfəs məmə tatos nimein.

Mətəu Anəs in tatos əhanəh narmənigian e nətəligian rəha nətəm Isrel, kəni nətəm Isrel kəutəni əhanəh məmə in pris

asoli agin. * **18:14** Jon 11:49-51

Mətəu Pitə təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu rəhan iətəmimi.”

¹⁸ Kəni e nian əha, in nian rəha nətəpuian, kəni noluək min rəha pris asoli agin, mine soldia min, ilah kəmotahli nigəm e nəmtahli nigəm, kəni mautəhtul titəlau lan, mautətogəm. Kəni Pitə min, in təmuvən matəhtul, matətogəm e nigəm.

Pris asoli agin təməghati

kəm Iesu

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kəni pris asoli agin tətətapuəh e natimnati min o Iesu. Tətətapuəh o nətəmimi min rəhan mine nəghatiən min rəhan iətəm təmatəni mətəgətun ilah lan.†

²⁰ Kəni Iesu tətəni=pən kəm in məmə, “Iəu iəmətəni rəhak nəghatiən min e nəhmti nətəmimi. Nian rəfin, iətəgətun nətəmimi lan, əpəha e nimə min rəha nuhapuminiən, kəni əpəha e Nimə Rəha Uhgın, iətəm nətəm Isrel kəutəharəg ikin nian rəfin. Iəu iəsəhluaigian e rəhak nəghatiən min.

²¹ ?Təhro nəkətapuəh lanu lan kəm iəu? Təuvir məmə nəkuvən mətəpuəh o nətəmimi kəmotətəu rəhak nəghatiən min. Ilah kotəhrun vivi natimnati min u iətəm iəməni.”‡

²² Nian Iesu təmatəni nəghatiən əha, kəni soldia kəti iətəm tətəhtul e Nimə Rəha Uhgın, in tətəhtul əha ikin, təmem nikapın, kəni məni məmə, “?Nətəni lanko e pris asoli agin o nak?”

²³ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nəmə iəməni nəghatiən nəuvein kəsotəhruahruian, təuvir nəkəni pətigəm. ? Mətəu nəmə rəhak nəghatiən min kotəhruahru əmə, təhro nəkem iəu?”

²⁴ Kəni əmeiko Anəs tahli=pən Iesu tuvən o pris asoli agin u Kaiəfəs. Mətəu təmatəmki əhanəh niləuis u kəməlis-ərain lan.

Pitə tinəni min məmə

təvuru Iesu

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Kəni Saimon Pitə təhtul əhanəh mətətogəm e nigəm. Kəni kautətapuəh ohni məmə, “?Ei, ik min u, ik iətəmimi rəha iətəmi əha?”

Mətəu Pitə təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu rəhan iətəmimi.”

²⁶ Kəni əmeiko, ioluək kəti rəha pris asoli agin, in nəuaniləuis kəti rəha suah u Pitə təmətahtuv matəlgın aupən, in təməni məmə, “?Nikik təhti məmə iəmeruh ik itəmah min əpəha e niki nigı olif, uə kəpə?”

²⁷ Mətəu Pitə təni məmə, “!Kəpə! Səniəmə iəu.”

Kəni rəueiu agin min, mənig kəti təkəkə.§

Iesu in təməhtul aupən

e nəhmti Pailət

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Kəni ləplapın agin, kəmotələs Iesu mohiet e nimə rəha Kaiəfəs, məhuvən e nimə rəha Pailət. Pailət in iətəm Rom, mətəu in tatos narmənigiən asoli Isrel. Nətəm Isrel kautos nətuakəmian kəti rəhalah, ilah kəsəhuvəniən e nimə rəha Ianihluə kəti. Nəmə okəhuvən imə, kəni ilah kəutəni məmə ilah kotəmikmik e nəhmti Uhgın, kəni ilah ko kəsotuniən nauəniən rəha lafet rəha Pasova.*†

²⁹ Nətuakəmian u rəhalah, tol kəni Pailət in təmiet e rəhan nimə, muva ihluə məmə oteruh ilah. Kəni in təmətapuəh məmə, “?Nipəgnəmtin nak u itəmah nauteh=pən e suah u?”

† **18:19** Nati əpnəpın məmə Kaiəfəs in pris asoli agin e nu əha (fes 13), mətəu Anəs in tatos əhanəh nepətiən rəha pris asoli agin kəti, mətəu-inu in pris asoli aupən ikin. Kəni fes u tətəghati e Anəs. (Jon 18:24; Luk 3:2; Uək 4:5-6). ‡ **18:21** Lou rəha nətəm Isrel tətəni məmə iətəmimi kəti ko təsəni pətigəm aruiən in e kot. Mətəu pris asoli agin tətətapuəh o Iesu məmə otəni pətigəm aru in. § **18:27** Jon 13:38 * **18:28** E fes u, Jon tətəgətun məmə nətəmi asoli rəha Isrel ilah kəutalkut pik o nitəu-pəniən lou əlkələh min rəhalah, mətəu ilah kautol məmə ilah kəutohamu iətəmi kəti timis mətəu-inu kəsotolkeikeian in. † **18:28** Jon 11:55

³⁰ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Nəmə suah u in təsətgəhliən lou, kəni iəsotələsiən məhuva ohnik!”

³¹ Kəni Pailət təni=pən kəm lah məmə, “Təuvir məmə itəmāh onəkotələs in məhuvən, kəni itəmāh motakil, titəu=pən lou mīn rəhatəmāh.”

Mətəu ilah kotəni=pən kəm in məmə, “Mətəu nətəm Rom əmə ilah kotegəhan məmə kəhrun nohamuiən itəmi.”

³² Iesu tətəni aupən məmə in otimis lanəha,‡ kəni natimnati mīn u kəmol məmə nəghatiən mīn u rəhan okəhuva motol nīpəhriəniən.

³³ Kəni əmeiko Pailət tuvən mīn imə, kəni mauin e Iesu tuva məhtul aupən e nəhmtin, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik kig rəha nətəm Isrel?”§

³⁴ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Ik aru əmə nətətapuəh lankonu lan, uə nətətapuəh mətəu-inu nətəmimi kəutəni=pinə iəu kəm ik?”

³⁵ Kəni Pailət təni=pən məmə, “?Təhro? !?Ik nīkim təhti məmə iəu iətəm Isrel kəti u!? Nətəmimi imam ikin əmə mīne pris asoli mīn rəham, ilah kəmotegəhan=pa lam e nəhlmək. ?Ik nəmol nati nak?”

³⁶ Kəni Iesu təni məmə, “Iəu, iəsoliən kig rəha niftəni u. Nəmə iəu kig kəti təhmen e kig mīn rəha nəhue niftəni u, kəni rəhak nətəmimi mīn okotəluagin, motoh nətəmimi mīn u kotolkeikei məmə okotəfən iəu e nəhlmī nətəmi asoli rəha nətəm Isrel. Mətəu iəu səniəmə kig kəti rəha nəhue niftəni u.”*

³⁷ Kəni Pailət təməni məmə, “Pəhriən. Ik kig kəti ko.”

Kəni Iesu təni məmə, “Ik nəməni məmə iəu kig kəti. Iəu iəməir=pa e nəhue niftəni u o nati kətiəh əmə, məmə iətəhtul pətigəm mətəni pətigəm nīpəhriəniən.† Kəni iətəmimi iətəm nīkin tagiən məmə otitəu=pən nīpəhriəniən, kəni in tatətəlig e rəhak nəghatiən.”‡

³⁸ Mətəu Pailət təni=pən kəm in məmə, “?Nak u, nīpəhriəniən?”

Pailət təmakil məmə Iesu təkəikei mīmīs

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Kəni Pailət təmiet mīn muvən meh nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel, məni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəsəruhliən nolliən tərāh kəti mīne e suah u, iətəm tətəni məmə suah u təmərəkīn lou.§

³⁹ Mətəu e nolliən rəhatəmāh, e nian rəha lafet rəha Pasova, nian rəfin iatitīs suah kəti mahli pətigəm e kaləpus. ?Kəni təhro? ?Itəmāh nəkolkeikei məmə iəu iəkəgəhan lan kəni mītīs kig rəha nətəm Isrel?”

⁴⁰ Kəni ilah kotagət əfəmāh motəni məmə, “!Kəpə! !Itīmāh iəkotəpəh suah ko, iəkotolkeikei Parəpəs!” Parəpəs u, in iakləh kəti, kəni in tətəluagin mətəhamu itəmi məmə otəhgi pətigəm kəpmən rəha Rom.*

19

¹ Kəni Pailət təməfən Iesu e nəhlmī rəhan mīn soldiə mīn, kəni ilah kəmotəlis.*

² Kəni kəmotəmki nīləuis iətəm tol nihlīn nihlīn, motol kəfəfau lan, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni motaharu=pən e rəhn-kəpə. Kəni məhuvən=pən e kot əfəmāh kəti kəm in, tol nəugi naris lan, təhmen e kot rəha kig.

³ Kəni ilah məhuva ohni, mətəuvsan lan, kəni mətəni məmə, “Ik u inu, kig rəha nətəm Isrel. Itīmāh iəkotəfən nīsiəiən kəm ik.” Kəni ilah mətem=pən əmə nīkəpin.

‡ **18:32** Iesu təməni məmə in otimis e nīgi kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kəni nətəm Rom, ilah kətohamu nətəmi kətol nərahliən, mətətu-pəri ilah e nīgi kəluau. Mətəu nətəm Rom kəsotegəhaniən məmə nətəm Isrel, ilah okotəhamu itəmi iətəm tatol nərahliən. § **18:33** Mat 2:2; Luk 23:2-3 * **18:36** Luk 17:21; Jon 6:51

† **18:37** Jon 3:32 ‡ **18:37** Jon 8:47 § **18:38** Luk 23:4 * **18:40** Uək 3:14 * **19:1** Aes 50:6; 53:5

⁴ Kəni Pailət tiet mīn muvən ihluə, kəni mətəni=pən kəm nətəmimi məmə, “Ei, nətəmimi. İəu iəkahli pətīgəm mīn suah u tuva ihluə, məmə itəmāh onəkoteruh-to məmə iəu iəsehian noliən tərəh lan mīne.”

⁵ Kəni İesu tēmiet mīn muva ihluə. In tətəfəfau e kəfəfau u kəmol e ləhi iətəm tol nihlin-nihlin, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni matuvən e kot əfəməh tol nəugi naris, təhmen e kot rəha kig, kəni Pailət təni=pən kəm lah məmə, “!Nətəmimi! !Oteh-to! Suah u inu!”

⁶ Mətəu nian pris asoli mīn mīne soldiə mīn nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgīn kəmotafu, ilah kəmotagət əfəməh mautəni məmə, “!Okətu-pəri e nigī kəməluau! !Okətu-pəri e nigī kəməluau!”†

Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “İntələh, itəmāh pisin əmə, otos məhuvən, motətu-pəri e nigī kəməluau. Mətəu iəu iəseruhian noliən tərəh kəti mīne lan.”

⁷ Mətəu ilah kotəni məmə, “Rəhatimāh kəti əha ikin lou tətəni məmə in otəkeikei mīmīs, mətəu-inu in tətəni məmə in Nəti Uhgīn.”‡

⁸ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatian u, in təməgin pik təhmīn mīn.

⁹ Kəni in təmatig muvən mīn imə, mətəpuəh o İesu məmə, “?Ik iətəm iə?”§

Mətəu İesu təsuhəlpiniən rəhan nəghatian.

¹⁰ Kəni Pailət təni=pən kəm in məmə, “?Təhro nəsəni=paian kəm iəu? ?Ik nəsəhrunian məmə iəu iətos nəsanəniən məmə iəkahli pətīgəm ik, kəni matos mīn nəsanəniən məmə okəhti=pən ik e nigī kəməluau?”

¹¹ Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “Nəmə Uhgīn təməsoliən nati u, ko ik onəsos aginiən nəsanəniən məmə onəkakil iəu.* Tol lanəha, noliən tərəh rəha iətəmi u iətəm təməfinə iəu e nəhlməm, in tərəh mapirəkis rəham.”†

¹² Kəni tətəuəin e nian əha, Pailət təmölkeikei məmə otəhlman e İesu. Mətəu nətəmi asoli mīn rəha nətəm İsrəl kəutagət əfəməh mautəni məmə, “Nəmə nəkəhlman e suah u mahli pətīgəm, kəni ik səniəmə iətəmimi rəha Sisə. İətəmi kəti u iətəm tətəni məmə in kig in tikimīr rəha Sisə.”

¹³ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatian u, kəni təmit İesu muva mīn ihluə. Kəni in təmuvən əha ikin kəti, nərgin u, Lou Kəpiel Epīn-Epīn, e nəghatian İsrəl, in Kapata,‡ kəni mətəharəg-pəri e jeə rəha nakiliən.

¹⁴ Tīnuəkīr mītigar təhtul əhruahru, e nian əhruahru rəha nol əpenə-pənəniən o noliən lafet rəha Pasova.

Kəni Pailət təni=pən kəm nətəm İsrəl məmə, “!Ei, nətəmimi mīn əpə! !Otafu-to! !Suah u in kig rəhatəmah!”§

¹⁵ Mətəu ilah kəmotagət əfəməh, motəni məmə, “!Ohamu! !Ohamu! !Ətu-pəri e nigī kəməluau!”

Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “?İtəmāh nəkətolkeikei mə iəu iəkətu-pəri kig rəhatəmah e nigī kəməluau?”

Mətəu pris asoli mīn kotəni məmə, “!Sisə əmə u, in rəhatimāh kig!”

¹⁶ Kəni Pailət təmegəhan=pən e İesu tuvən e nəhlmilah, məmə soldiə mīn rəha Rom okəhuvən motətu-pəri e nigī kəməluau.*

Soldiə mīn kəmotətu-pəri İesu e nigī kəməluau

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Kəni ilah kəmotələs İesu məhuvən.

† 19:6 Uək 3:13 ‡ 19:7 Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § 19:9 Pailət təmətəpuəh lanəha o nəhrunian məmə nəmə təhro İesu in uhgīn əkəku kəti, uə nəmə təhro nikin tətəhti məmə İesu in iətəm e nitəni pisin kəti kəni iətə-pisin kəti in otakil noliən rəhan (Luk 23:6-7). İesu tīnuəhalpin rəkis nəghatian rəhan, mətəu Pailət təməsəniən nīpəhrīəniən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * 19:11 Rom 13:1 † 19:11 Jon 18:30; Uək 3:13 ‡ 19:13 Kapata in ikin kəti kəməlin kəpiel iətəm tepin-epin mīn ikin, kol təhmen əmə e simen. § 19:14 Jon 19:19,21-22 * 19:16 Pailət in təhrun əmə məmə İesu nati tərəh tikə lan, mətəu in təhrun mīn məmə nəmə təsoliən nikilah, okətol nərahian, kəni Sisə u kig rəha Rom təhrun nərakian lan e uək rəhan.

17 In tataləs niġi kəməluau rəhan,† miet matuvən ikin kəti min, nərgin u, Kolkotə e nəghatiən rəha nətəm Isrel. Niṗətin u, “Louipil-uipil.”

18 Kəni ikin əha, kəmotətu-pəri Iesu e niġi kəməluau. Kəni kəmotatig motəhti=pən min iətəmimi mil keiu e niġi kəməluau keiu min, kəti e nīkalin maru, kəti e nīkalin məuil, kəni Iesu in tətəhkul e nəlugin e lau.

19 Kəni Pailət təməni kətei rəkis nəghatiən kəti, kələs kan kəhti=pən e rəhn-kapə niġi kəməluau. Nəghatiən u tətəni məmə,

IESU
IƏTƏM NƏSƏRİT
KIG RƏHA NƏTƏM ISREL‡

20 Kəni nətəm Isrel tepət, ilah kotafin nəghatiən u, mətəu-inu ikin əha kəmotəhti=pən Iesu ikin, in iuəkir əmə o taun.§ Kəni nəghatiən u, kəmətei rəkis e nəghatiən rəha nətəm Isrel, mine nəghatiən rəha nətəm Rom, mine nəghatiən rəha nətəm Kris.

21 Kəni pris asoli min rəha nətəm Isrel, kəməhuvən motəni=pən kəm Pailət məmə, “Onəsəteian məmə, ‘Kig rəha nətəm Isrel.’ Təuvir mə onəkətei məmə, ‘Suah u in tətəni məmə in kig rəha nətəm Isrel.’ ”*

22 Mətəu Pailət təni məmə, “!Kəpə! Nati iətəm iəmətei təmähli əmə lanəha.”

Soldia min kəmotəuəri natimnati rəha Iesu

23 Kəni nian soldia min kəmotəhti-pəri rəkis Iesu e niġi kəməluau, kəni motos rəhan napən, kəni motəuəri nəhmtin kuvət, mətəu-inu soldia min ilah kuvət. Mətəu kot əfəməh rəhan, iətəmimi iətəm in təmol napən, təməsilpiniən napən lan, in təmol apiəpiə əmə napən əha.

24 Kəni soldia min u kinotəni-əni kəm lah min məmə, “Ei, təsəuviriən məmə okotearis nati u. Təuvir məmə okotatu əmə e tais ohni. Kəni iətəmi tol win lan, in tos rəhan u kot.” Nati u təmiet məmə otol nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın tuva mol niṗəhriənian, u təməni məmə,

“Ilah kəmotəmki rəkis rəhak napən. Ilah kəmotəuəri e lah min.

Kəni ilah kəmotatu e tais məmə otəgətun məmə pəh otos napən min əha.”†

Kəni tol lanəha, soldia min kəmotol pəhriən lanəha.‡

Iesu mine rəhan mamə

25 Kəni iuəkir əmə o niġi kəməluau rəha Iesu, niṗətan kuvət kəmautəhtul əha ikin. Mamə rəha Iesu, mine pia rəhan mamə, mine Meri kəti min, pətan rəha Klopəs, mine iahunin kəti min Meri pətan Maktələ.§

26 Kəni nian Iesu təmeruh rəhan mamə mine suah u iətəm in tolkeikei pik* kautəhtul e nīkalin, kəni təni=pən kəm rəhan mamə məmə, “!Pətan, nətim ko!”

27 Kəni məni=pən kəm suah u məmə, “!K rəham u mamə.” Kəni tətəuəin e nian əha, suah u təmit pətan u mian iman ikin, kəni in təmateh vivi in, təhmen e rəhan əhruahru mamə.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)

28 Kəni uərisig lan, Iesu təməhrun məmə uək min iətəm in təmuva məmə otol, tinol naunun rəkis.† Kəni o noliən nəghatiən min e Nauəuə Rəha Uhgın tuva mol niṗəhriənian lan, in təməni məmə “Inəuəuə.”‡

29 Kəni nosinati əkəku kəti əha ikin tətəharəg, kəmiuvi=pən wain lanu tarfu, məni lan nəhmtin teiuaiu. Kəni ilah kəmotələs nati kəti talus-alus təhmen e kotin, kəni motəfən e wain u, kəni motətu=pən e nəhlmi niġi kəti kətəni məmə hisop, kəni motləfəri tuvən iuəkir o nohli Iesu, məmə otəmnim.

† 19:17 Luk 14:27 ‡ 19:19 Jon 19:14,21 § 19:20 Hip 13:12 * 19:21 Jon 19:14 † 19:24 Sam 22:18 ‡ 19:24 Jon 19:28,36,37 § 19:25 Luk 8:2; Jon 20:1,18 * 19:26 Jon tətəni aru əmə in məmə, “suah u iətəm in tolkeikei pik” (Jon 13:23). † 19:28 Jon 17:4 ‡ 19:28 Sam 69:21; Jon 19:29

³⁰ Kəni nian in təməmnim wain u nəuветin, kəni məni məmə, “!Natimnati rəfin tinol naunun!”[§]

Kəni in təmarəg iahu e rəhn-kapə, mehag pətigəm e rəhan nehagiən tiet, kəni mīmīs.

Suah kəti təməu nīkali Iesu

³¹ Nian əha rəha nol əpenə-penəiən, mətəu-inu okəni lauig lan, nian rəha Sapət. (Kəni Sapət u, in Sapət keikei kəti.)^{*} Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəsotolkeikeiən məmə nīpəti suah mīlahal əha okəhləhkul e nīgi kəməluau mətəuarus=pən nian əha. Kəni o nati əha inəha, ilah kəməhuvən motətapuəh o Pailət məmə otahli=pən rəhan mīn nətəmi, kəhuvən, motahtihli nəhlkilah, pəh ilah okihlīmīs uəhai əmə. Konu ilah okotələs rəkīs nīpətilah.

³² Kəni soldiə mīn kəmotəpən motahtihli nəhlki suah mil u keiu iətəm kəmotəhti=pən ilau e nīgi kəməluau ilah Iesu.

³³ Mətəu nian kəməhuva o Iesu moteruh məmə in tinīmīs rəkīs. Kəni əmeiko, ilah kəsotahtihliən nəhlkin.

³⁴ Kəni soldiə kəti təməu əmə nīkalin e rəhan nīrəu,[†] kəni rəueiu agin, nīrə mīne nəhu kəmuaiu əhmen-əhmen əmə,[‡] mətueiuaiu e nīpətin.[§]

³⁵ (Kəni suah kəti əha ikin tətəhtul,^{*} in təmeh natimnati mīn u e nəhmtin. Kəni nəghatiən mīn rəha suah u, in təhruahru, kəni in təhrun məmə in tətəni pəhriən. Kəni in tətəni pətigəm məmə itəmah mīn onəkotəhrun motəhatətə lan.)

³⁶ Natimnati mīn u kəməhuva məmə okotol nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgīn tuva mol nīpəhriənlan,[†] u tətəni məmə, “Ko nīkilkilin kəti təsitəgitiən.”[‡]

³⁷ Kəni nəghatiən kəti mīn e Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Ilah okoteruh suah u iətəm kəmotəu.”[§]

Josip mīne Nikotiməs, ilau kəmiatənim Iesu

³⁸ Kəni uərisig e natimnati mīn u, iətəm Aramatia kəti, nərgin u, Josip. Josip u, in iətəmi kəti rəha Iesu, mətəu tətəhluag e nati u, mətəu-inu tətəgin e nətəmi asoli rəha nətəm Isrel.^{*} In təmuvən meruh Pailət, kəni tətəpuəh ohni məmə otegəhan lan pəh tos rəkīs nīpəti Iesu. Kəni əmeiko, Pailət təmegəhan lan, kəni in təmuvən mos rəkīs.

³⁹ Kəni Nikotiməs, u aypən in təmuvən meruh Iesu lapin,[†] in təmuvən ilau Josip. In tatitol kətim kəti, təməriauəh e nati pien-pien mīn u mīr mīne alos. Kətim u təfigəm təhmen e tate kilo.

⁴⁰ Kəni ilau kəmuos rəkīs nīpəti Iesu, muəuveg e napən təuvir kəti, nərgin u linən. Kəni ilau kəmuol=pən mīr mīne alos e napən u, təhmen əhruahru əmə məmə inu nətəm Isrel kəutəuveg nīpəti iətəmi mīne lan, mautəhtənim.

⁴¹ Kəni ikin əha kəmətu-pəri Iesu ikin e nīgi kəməluau, nīmai kəti əha ikin, kəni ikin əha, nīpəg kəpiel kəti əha ikin, iətəm katitənim itəmi ikin. Kəni ikin əha, kəsitənim=pən əhanəhiən iətəmi kəti ikin.[‡]

⁴² Kəni ilau kəmuələhu=pən nīpəti Iesu e nīpəg kəpiel u, mətəu-inu nian əha in nian rəha nətəm Isrel kautol əpenə-penə lan o Sapət,[§] kəni nīpəg kəpiel iətəm katitənim itəmi ikin, in iuəkīr əmə.

[§] **19:30** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 ^{*} **19:31** Sapət u, in Sapət keikei kəti, mətəu-inu təmuva əhruahru e nian rəha lafet rəha Pasova. [†] **19:34** Sek 12:10; Nəh 1:7 [‡] **19:34** Nian nīrə mīne nəhu kəmuaiu tətəgəgun məmə Iesu təmi mīs pəhriən agin. [§] **19:34** 1Jon 5:6-8 ^{*} **19:35** Aposil Jon iətəm təmətei nauəuə u, in tətəghati aru əmə lan e fes 35 (Jon 19:26; 21:24). [†] **19:36** Jon 19:24,28,37 [‡] **19:36** Iesu in təhmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Pasova kəni nīran otosmiəgəh nətəmi rəha Uhgīn. (Jon 1:29; 1Kor 5:7; 1Pitə 1:19) Təhmen məmə kəməsatgəhliən nīkilkili nenəti sipsip mīn iətəm katoh e lafet rəha Pasova (Eks 12:46; Nam 9:12), e noliən əhmen əmə, nīkilkili Iesu kəti, təməsitəgitiən. Sam 34:20. [§] **19:37** Sek 12:10; Nəh 1:7 ^{*} **19:38** Jon 7:13 [†] **19:39** Jon 3:1-2; 7:50 [‡] **19:41** Afin-to futnot e Jon 11:38 iətəm tətəghati e noliən rəha nītənimian itəmi. [§] **19:42** Afin-to futnot e 19:31.

20

*Iesu tinamiagəh min**(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)*

¹ E Sante, læplapin agin, tətəpinəpu əhanəh, Meri u pətan Maktələ,* təmuvən e nipəg kəpiel. !Kəni meruh məmə kəpiel asoli u kəmahtipəsīg e nipəg kəpiel lan, kəmisuə rəkis!

² Tol lanəha, kəni in təmaiu mītəlig muvən o Saimon Pitə mine iətəmimi u kəti min rəha Iesu, u Iesu tolkeikei pik, kəni məni=pən kəm lau məmə, “İlah kəmotələs rəkis nipəti İərmənīg əpəha e nipəg kəpiel. Kəni iəkotəruru məmə kəmotələhu=pən iə nipətin.”

³ Kəni Pitə mine iətəmimi kəti min u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okueruh nipəg əha.

⁴ Kəmuaiu əsanən mian, mətəu suah u kəti in təmaiu maupən mapirəkis Pitə, maupən muvən əpəha nipəg u ikin.

⁵ Kəni in təməməhli-əməhli məsal=pən əpəha imə, kəni meruh napən təuvir u linən tətəməhli, mətəu in təməsuvənian imə.

⁶ Kəni Saimon Pitə in təmiet pətīgəm=pa min, kəni miuvig=pən uəhai əmə imə e nipəg kəpiel u, kəni meruh napən min u kautəməhli,

⁷ kəni meruh min napən u kəməuveg rəhn-kapə Iesu lan aupən. Napən u, in təməməhli-pənian ilah napən min u nəuvein, mətəu in kəmaiu-aiu vivi kələhu pisin.

⁸ İətəmimi u rəha Iesu iətəm təmaupən, in min təmuvən imə e nipəg kəpiel, kəni in təmeruh natimnati min u, kəni in təməhatətə məmə Iesu tinamiagəh min.

⁹ (Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə Iesu otəkeikei məmiagəh min e nimisian, mətəu ilah kəsotəhrun vivi əhanəhian nəghatian əha.)†

*Meri u pətan Maktələ in təmeruh Iesu**(Mak 16:9-11)*

¹⁰ Kəni iətəmimi mil u rəha Iesu kəmiatəlig mətian imalau ikin,

¹¹ mətəu Meri in tətəhtul iuəkir e nipəg kəpiel u mətasək. Kəni nian in təmətasək əhanəh, kəni məməhli-əməhli məsal=pən əpəha e nipəg.

¹² Kəni əmeiko mafu agelo keiu əpəha imə. Napən rəhalau in tərüən vivi. İlau kətuəharəg əha kəmələhu=pən Iesu ikin. Kətiəh tətəharəg e nimeı rəhn-kapə, kəni kətiəh e nimeı nəhlikin.

¹³ Kəni ilau kəmuətapuəh ohni məmə, “Pətan. ?İk nətasək o nak?”

Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “İlah kəmotələs rəkis nipəti İərmənīg rəhak, kəni iəkəruru məmə kəmotələhu=pən iə.”

¹⁴ Nian in tinəni rəkis nəghatian u, kəni meirair, kəni meruh Iesu tətəhtul, mətəu in təruru məmə Iesu.

¹⁵ Kəni Iesu təmətapuəh ohni məmə, “Pətan. ?Nətasək o nati nak? İk nətasək e pəh?”

Mətəu pətan u, nikin təhti məmə məta iətəmi u tətəfəl nati əha ikin əha, kəni in təməni=pən kəm in məmə, “İtəmi asoli, nəmə ik nəmələs rəkis nipətin, kəni mələhu=pən ikin kəti, əui, əni=pa-to kəm iəu, pəh iəu iəkuvən mos.”

¹⁶ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Meri.”‡

Kəni Meri təmeirair uəhai əmə, məsal=pən meruh, kəni məni məmə, “!Raponi!” (İnu nəghatian rəha nətəm İsrəl u, nipətin təni məmə, “Rəhak İəgətun.”)

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Saskəlimian iəu, mətəu iəu iəsuvən əhanəhian əpəha ilis o rəhak Tatə. Mətəu ik, uvən, meh piak min kəni məni=pən kəm lah məmə iəu inatitəlig=pən ilis o rəhak Tatə, kəni in min rəhatəmah Tatə. In Uhgın rəhak, kəni in Uhgın min rəhatəmah.”

* 20:1 Luk 8:2; Jon 19:25 † 20:9 Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Uək 2:24-28 ‡ 20:16 Iesu təmauin e nərgi Meri e nəghatian Aram, u nəghatian əhruahru rəhalau, konu in təhrun məmə Iesu. Məta ilau kətuəghati e nəghatian Kris kəm lau min e fes 13-15.

18 Kəni Meri təmuvən meruh nətəmimi mın rəha Iesu, kəni təni=pən kəm lah məmə, “! Nəsuaħ mın əpə! !İəu iəmeruh İərməniġ!” Kəni in təməni pətigəm nəghatən mın iətəm Iesu in təməni=pən kəm in.

Nətəmimi mın rəha Iesu kəmoteruh in
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 E Sante ləhnaiuv, nətəmimi mın rəha Iesu kəmotuhapumın ilah mın əpəha e nimə kəti, kəni motasisig e doə motol lok lan, mətəu-inu ilah kəutəġin e nətəmimi asoli rəha nətəm Isrel. Kəni əmeiko, Iesu təmuva məhtul e nəlugin e lah kəni məni=pən kəm lah məmə, “Pəh nəməlinuiən tətətiġ o təmāh.”§

20 Kəni məġətun nəhlmin mine nəhlkin kəm lah, kəni nıkilah təmagiən pik mətəu-inu kinoteruh İərməniġ.*

21 Kəni Iesu təni=pən mın kəm lah məmə, “Pəh nəməlinuiən tətətiġ o təmāh.† Tol mə rəhak Tatə təmāhli=pa iəu,‡ e nolien əhmen əmə, iəu iətəhli=pən itəmāh.”§

22 Kəni nian in tınəni rəkis nəghatən u, kəni in təmeħag=pən e lah, kəni məni məmə, “İtəmāh, otos Narmın Rəha Uħġin.*

23 Nəmə nəkotalu e nolien tərəh rəha iətəmimi, kəni Uħġin mın otafəl rəkis nolien tərəh rəhan. Mətəu nəmə itəmāh nəsotaluiən e nolien tərəh rəha iətəmimi, kəni Uħġin otəsəluən lan kəni məsafəl rəkisiən.”†

Iesu mine Toməs

24 Kəni iətəmi tueləf u kəti rəha Iesu, nərgin u Toməs, u kətauin lan məmə, Mil-Mil, in təmikə e nian Iesu təmiet pətigəm=pa o lah.

25 Kəni in mın nəuvein, ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Ei, iəmoteruh rəhataħ İərməniġ!”

Mətəu Toməs təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iəkeruh nimei nil e nəhlmin mil, konu iəkek e nəuanəhlmək, konu meapən e nimei nırəu e nıkalin, konu pəh iəkəni nıpəħriənien məmə in pəħriən məpanəhatətə lan. Mətəu nəmə iəsehien, ko iəsəhatətəien lan.”‡

26 Kəni tinos nəfakiən apiəpiə kətiəħ rəkis, nətəmimi mın rəha Iesu kəutəħarəġ mın əpəha imə, e nimə kətiəħ əmə, kəni motahtipəsıġ e doə, motol lok. Kəni Toməs əha ikın ilah mın. Nati əpnəpin kəmol lok e doə, mətəu Iesu tatıġ muva mın məhtul e nəlugin e lah məni=pən məmə, “Pəh nəməlinuiən tətətiġ o təmāh.”§

27 Kəni məni=pən kəm Toməs məmə, “Eruh-to nəhlmək. Va mek e nəuanəhlməm. Kəni muahru=pa e nəhlməm kəni meapən e nimei nırəu u e nıkalik. Səniən neiuəien lan, mətəu ik onəkəkeiki məhatətə lak.”*

28 Kəni Toməs təni=pən kəm in məmə, “İk rəhak İərməniġ, kəni ik rəhak Uħġin.”†

29 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “İk nəməhatətə lak, mətəu-inu nəmeruh iəu.‡ Mətəu nətəmimi mın u kəsoteruhien iəu, kəni ilah kəutəhatətə lak, ilah okotos nəuviriən pəħriən, nıkilah tagiən pəħriən.”§

Nauəuə u, kəmətei məmə nətəmimi okotəhatətə e Iesu

30 Iesu təmol nəmtətiən mın tepət e nəhmti rəhan nətəmimi, iətəm kəsətei rəkisiən e nauəuə u.*

31 Mətəu kəmətei natimnati mın u e nauəuə u məmə itəmāh onəkotəhatətə† məmə Iesu in Kristo iətəm Uħġin təməni məmə otəhli=pa, inu Nəti Uħġin. Kəmətei lanəha, məmə itəmāh onəkotos nəmiəġəhien e nərgin, mətəu-inu itəmāh nəutəhatətə lan.‡

§ 20:19 Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 * 20:20 Jon 16:19-22 † 20:21 Jon 20:19,26 ‡ 20:21 Jon 3:17 § 20:21 Mat 28:19; Jon 17:18 * 20:22 Esik 37:9; Jon 7:39; Uək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kəl 3:2 † 20:23 Mat 16:19; 18:18 ‡ 20:25 Mak 16:11 § 20:26 Jon 14:27; 20:19,21 * 20:27 Luk 24:40 † 20:28 Nəħ 4:11 ‡ 20:29 Jon 3:15 § 20:29 1Pitə 1:8-9 * 20:30 Jon 21:25 † 20:31 Jon 3:15 ‡ 20:31 Jon 19:35

21

Iesu tæmol æpu in kæm ræhan nætæmimi ilah sæþin

¹ Uærisig e natimnati min u, Iesu tæmol æpu min in o ræhan min nætæmimi,* æpæha e nipækil e nikali næhu asoli, kætæni mæmæ Lek Kalæli.† Kæni tæmol æpu in lanu.

² E nian æha, nætæmimi min u ræha Iesu kæmotaliuæk kætiah: Saimon Pitæ, mine Tomæs u kætæuin lan mæmæ Mil-Mil, mine Nætaniæl u iætæm Kalæli iman lahuænu Kenæ, mine næti Sæpæti mil,‡ mine iætæmimi mil keiu min ræha Iesu.

³ Saimon Pitæ tæni=pæn kæm lah mæmæ, “Iæu inatuvæn iækauæl e næmu min.”

Kæni ilah kotæni mæmæ, “Intæh, pæh kitah ræfin kæhuvæn.” Kæni ilah ræfin kæmoteiuaiu, mæhuvæn e bot kæti. Kæni Pitæ tæmæpeg ræhan napæn o uæk. Kæni ilah kæmæhuvæn, motæraki e net, mætæuarus tian. Mætæu kæsotosiæn næmu kæti mine.§

⁴ Kæni tinatian, kæni Iesu tuva mætæhtul ipari, mætæu ræhan min nætæmimi, ilah kotæruru mæmæ Iesu.*

⁵ In tætapuæh o lah mæmæ, “!Næman! ?Næsotosiæn næmu kæti?”

Kæni ilah kotæni mæmæ, “Kæpæ, næmu tikæ.”

⁶ Kæni in tæni=pæn kæm lah mæmæ, “Intæh, otæraki=pæn-to e net e næven maru ikin e nikali bot, kæni onækotiuvi næmu næuvein.” Kæni æmeiko, kæmotæraki pætigæm e net, æmeiko, minotæruru niuvi-pæriæn, mætæu-inu net tæri minæri minæriauæh e næmu.†

⁷ Kæni suah u iætæmi Iesu tolkeikei pik, in tæni=pæn kæm Pitæ mæmæ, “!Ei! !Iærmænig æhruahru æha!” Kæni nian Pitæ tæmætæu næghatiæn u, tæmætæuti uæhai æmæ e ræhan kot, kæni miuvig pætigæm læuantæhi, meai muvari.

⁸ Kæni nætæmimi min u næuvein ræha Iesu, ilah kæmæhuværi e bot, motiuvi net æpæha tæmæriauæh e næmu, mætæu-inu bot iuækir æmæ o nipækil, tæhmen æmæ o hanrit mitæ.

⁹ Kæni nian ilah kæmæhuværi, moteruh nigæm ækæku kæti æha ikin, næuanæmkeiuv tatuæu æhanæh, kæni næmu næuvein æha ikin, kætuvan e nigæm, mine pîret æha ikin.

¹⁰ Kæni Iesu tæni=pæn kæm lah mæmæ, “Otos næmu min ko næuvein iætæm næmotos mæhuva.”

¹¹ Kæni Saimon Pitæ tæmuvæn min e bot, kæni miuvi kækan net muvæn æpæha ipari. Net u tæriauæh e næmu asoli min, ilah ræfin uan-hanrit fifti-tri. Kæni næti æpnæpin mæmæ net u tæmæriauæh pau e næmu, mætæu in tæmæsæhapuiæn.

¹² Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “Æhuva motæuæn.” Kæni ilah nikilah tægîn mæmæ otætapuæh ohni mæmæ, “?Ik pæh u?” mætæu-inu ilah kinotæhrun æsas mæmæ in Iærmænig.

¹³ Kæni Iesu tæmos pîret muva mæfæn kæm lah, kæni mæfæn min næmu.

¹⁴ Kæni inu, nian tatol kisil lan, iætæm Iesu tæmol æpu in o ræhan min nætæmimi uærisig e nian in tæmimis, kæni mæmiægæh min.‡

Iesu mine Pitæ

¹⁵ Nian ilah kinotæuæn rækis, Iesu tæmætapuæh o Saimon Pitæ, mæmæ, “Saimon Pitæ, næti Jon. ?Ik nækolkeikei iæu tapirækis nætæmi min u?”

Pitæ tæni=pæn kæm in mæmæ, “Æuæh, Iærmænig, ik nækæhrun mæmæ iæu iækolkeikei pik ik.”§ Kæni Iesu tæni=pæn kæm in mæmæ, “Intæh, ik onækaugin ræhak nenæti sipsip min.”

¹⁶ Kæni Iesu tatig mætapuæh min ohni mæmæ, “Saimon, næti Jon. ?Ik nækolkeikei iæu?”

In tæni=pæn kæm Iesu mæmæ, “Æuæh Iærmænig, ik nækæhrun mæmæ iækolkeikei ik.”

Kæni Iesu tæni=pæn kæm in mæmæ, “Intælæh, ik onækæsal vivi o ræhak min sipsip.”*

¹⁷ Kæni mau kisil lan, Iesu tatig mætapuæh min ohni mæmæ, “Saimon, næti Jon. ?Ik nækolkeikei iæu?”†

* **21:1** Jon 21:14; Jon 20:19,26 † **21:1** Næghatiæn Kris æhruahru tætæni mæmæ “næhu Lek Taipirias,” in nærgi næhu Lek Kalæli kæti min. ‡ **21:2** Næti Sæpæti mil keiu, ilau u Jemis mine Jon. Jon u inu in tæmætei nauæuæ u. § **21:3** Luk

5:5 * **21:4** Luk 24:16; Jon 20:14 † **21:6** Luk 5:4-7 ‡ **21:14** Jon 20:1,19,26 § **21:15** Mat 26:33-35; Jon 13:37-38

* **21:16** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Uæk 20:28; 1Pitæ 5:2-3 † **21:17** Jon 13:38

Kəni Pitə, nīkin təmāhmə, mətəu-inu Iesu təmətapuəh ohni mau kisil, məmə, “?Ik nəkolkeikei iəu?” Kəni in təni=pən kəm in məmə, “Iərməniḡ, ik nəkəhrun rəfin natimnati.‡ Nəkəhrun məmə iəu iəkolkeikei ik.”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intəh, ik ətaugin rəhak min sipsip.§

18 “Nipəhriənian aḡin u iatəni kəm ik məmə, aḡpən, e rəham nətəm aluəian, nəməteargin aru rəham kətəuti, kəni mətaliuək matuvən ikin min rəfin iətəm nəkolkeikei məmə nəkuvən ikin. Mətəu nian ik onəkəuəhli, onəkəuəhru e nəhlməm, kəni iətə-pisən kəti otəlis-ərain rəham kətəuti, kəni mit ik nəkian ikin ik nəsolkeikeian məmə nəkuvən ikin.”

19 E nəghatian u, Iesu təmaḡpən mətəni pətigəm rəkis əmə, nolian iətəm Pitə otimis, kəni rəhan nimisian,* in otəfəri nərgi Uḡin.†

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intəh, uərisig lak.”‡

Iesu mine suah u iətəm Iesu təmolkeikei pik

20 Kəni Pitə teirair meruh iətəmimi kəti rəha Iesu tətəurisig e lau, iətəmimi u Iesu tolkeikei pik. Iətəmi əha inəha, iətəm təmiəu-iəu muva iuəkir o Iesu e nian kəməutauən e lafet rəha Pasova, kəni mətətapuəh ohni məmə, “?Iərməniḡ, pəh u oteḡəhan=pən lam e nəhlmə rəham min tikimir?”§

21 Nian Pitə təmeruh in, kəni tətəpuəh o Iesu məmə, “?Iərməniḡ, mətəu təhro e suah kəha?”

22 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Nəmə iəu iəkolkeikei məmə in otətəmiəḡəh muvən mətəuərus nian iəkitalig=pa min, ik onəkəhrun o nak? Ik u, ik onəkəkeikei muərisig lak.”

23 Kəni tol lanəha o nati u Iesu təməni, nəghatian kəti əha ikin kətəni titəlau-təlau e piatah min məmə, “Iətəmimi u rəha Iesu otəsimesian,” mətəu Iesu təməsəniən kəm Pitə məmə suah u otəsimesian. In təməni əmə məmə, “?Nəmə, iəu iəkolkeikei məmə in otətəmiəḡəh mətəuərus=pən iəkitalig=pa min, ik onəkəhrun o nak?”

24 Iətəmimi u rəha Iesu in iətəmimi kətiah əmə iətəm tətəni pətigəm natimnati min u,* kəni in mətəi rəkis nəghatian min u. Kəni itimah iəkotəhrun məmə nəghatian min u tətəni, in nipəhriənian əmə.†

Naunun nəghatian

25 Kəni natimnati tepət min əpəha ikin iətəm Iesu təmol‡ kəni nəmə nətəmimi kəmotətəi rəkis natimnati min u ilah rəfin e nauəuə min, iəu, nīkik təhti məmə nəhue niftəni u təkəku o nəlinian nauəuə min u.

‡ 21:17 Jon 16:30 § 21:17 Nian Iesu tətəni məmə, “onəkəḡin rəhak nenəti sipsip min,” mine “onəkəsəl vivi o rəhak min sipsip,” mine “ətaugin rəhak min sipsip,” kəhləni nati kətiah əmə e suaru pisin pisin e nəghatian. * 21:19 Kətəni məmə e nu tate min tətəva, kəni kəpanətu-pəri Pitə e niḡi kəməluəu. † 21:19 Jon 13:36; 2Pitə 1:14 ‡ 21:19 Mat 4:19; 16:24 § 21:20 Jon 13:23,25 * 21:24 Jon 15:27 † 21:24 Nian nəuvein, Jon tətəḡhati lanəha, mətəni məmə, “itimah,” uə “in,” məsəniən “iəu,” mətəu in tətəni aru əmə in. (19:35; eruh-to 1Jon 1:1-4 mine Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Jon: ?Pəh təmətəi nauəuə u?). ‡ 21:25 Jon 20:30

Uək Mìn Uək Mìn Rəha Aposil Mìn Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Uək Mìn

?Pəh təmətəi nauəuə u? Luk təmətəi nauəuə u. Afin e “Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Luk” o nəhruniən məmə Luk in pəh.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Luk təmətəi nauəuə u tatuvən kəm in kəti, nərgin u Teofiləs, iətəm kətiəh əmə iətəm Luk təmətəi nauəuə u “Nanusian Təuvir İətəm Luk Təmətəi” tatuvən kəm in. Nərgin u, nıpətin təni məmə, “İətəmimi iətəm tolkeikei Uhgın.” Luk təmətəi nauəuə u tatuvən kəm suah u, mətəu in təhrun məmə nətəm Isrel tepət mine İanihluə tepət okotafin mìn.

?Natigian təhro lanu nian təmətəi? Nauəuə mìn rəha Nanusian Təuvir kəutəghati e nəmiəgəhiən mine nımisiən rəha İesu. Nauəuə u tətəni pətigəm məmə nıməfaki təməhro lanu mətuəuin. Nıpilga nauəuə aupən nəuətın u tətəghati tepət e uək rəha Pitə, kəni nıpilga asoli iətəm tətərisig lan tətəghati e nəmiəgəhiən mine uək rəha Pol.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Luk təmətəi nauəuə u mətəni məmə nıməfaki təməhro lanu mətuəuin, kəni təməhro mìn lanu nıməfaki təmeviə. E nian əha, nətəm Isrel tepət kəsotatigian e nıtəni Isrel, mətəu kəutatig e nıtəni mìn iətəm Rom tətərmənig e lah. Aposil mìn ilah rəfin nətəm Isrel. Nanusian təuvir əha kəmaupən kəni=pən kəm nətəm Isrel mine Nanihluə* mìn u kəutohtəu=pən nəfakian rəha nətəm Isrel. Kəni Pitə mine Pol mine ilah mìn nəuvein kınautos mınautuvən kəm Nanihluə mìn əpnəpın mìn. Təmə iərman tolkeikei məmə otitəu=pən nəfakian rəha nətəm Isrel, in okəkeikei kəhgi=pən kəni mıtəu=pən mìn lou əlkələh mìn tepət. Mətəu Pol mine Pitə rəueiu kınəuhrun məmə nəmə iətəmi tolkeikei məmə otəhatətə e İesu, kəni ko nıkin təsəhtian məmə okəhgi=pən mine mıtəu=pən lou əlkələh mìn əha. Nətəm Isrel tepət nian kəmotətəu nətəligian u, ilah kınətaməki e Pol mine Pitə mınautol nərahian kəm lau. Mətəu ilau kəmuhalpın=pən nəghatiən rəhalah. Nian kəmotələs Pol məhuvən e kot, nətəmi asoli rəha Rom kəməsoteruhian məmə in təmol nati kəti tərəh. E naunun nauəuə u, Pol in tətətig əpəha e taun asoli u Rom, u iətəmi asoli ağin rəha Rom tətətig ikın. Kəni Pol təmətəni pətigəm nanusian təuvir, iətəmi tikə məmə otəniəhu.

Uhgın təməni məmə otəhlipa Narmın rəhan

¹ Teofiləs, e rəhak nauəuə iətəm iəmətəi aupən, iəmətəi nolian mìn rəha natimnati rəfin iətəm İesu təmol mine mətəgətun nətəmimi lan.

² Nauəuə əha tətəni pətigəm nian İesu təmətuəuin rəhan uək mətəuarus Uhgın təmos rəkis muvən e Negəu e Neai. Mətəu aupən, nian təməsuvən əhanəhiən e Negəu e Neai, Narmın Rəha Uhgın təmasiru lan məmə otəgətun rəhan mìn aposil† mìn nati nak in tolkeikei məmə okotol.

³ E nian təməmiəgəh mìn e nımisiən, nian tepət tətəva o lah, kəni koteruh in e nian kətiəh kətiəh e nian fote, kəni matol əpu in kəm lah kəni məgətun ilah e nolian mìn tepət məmə in təməmiəgəh pəhriən e nımisiən. Kəni e nian mìn əha, təmətəgətun ilah e Narmənigian Rəha Uhgın.

⁴ İesu təmətatig əhanəh ilah mìn ilah, kəni nian kəti, nian təmətauən ilah mìn ilah, in təməni=pən nəghatiən kəti kəm lah məmə, “İtəmah onəsotaupənian mohiet u Jerusiləm.

* : Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksınəri. **1:1** Luk 1:3 † **1:2** “Aposil” in suah kəti iətəm İesu Kristo təmahli=pən o nəni pətigəmian rəhan nəghatiən. Nian nəkotafin nəghatiən əha “aposil” e nauəuə u, nıpətin tətəni məmə nətəmimi tuələf rəha İesu u kəmətəliuək ilah mìn. Kəni e nauəuə u, Pol təməni məmə in mìn aposil kəti rəha İesu, mətəu in təməsanian ilah nətəmimi tuələf mìn əha. Nauəuə u, in tətəghati tepət e aposil mil, Pitə mine Pol. **1:2** Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3** Luk 24:36-49; Uək 10:41

Onəkotəkeiki məutətig motətəuarus onəkotos Narmin Rəha Uhgın, u rəhak tatə təməni əskasik rəkis məmə otəfən kəm təmah, təhmen lanu məmə iəu iəməni=pinə rəkis kəm təmah.

⁵ Aupən Jon təmatol bəptais e nətətimi e nəhu, mətəu otəsuvəhiən, Uhgın in otol bəptais e təmah e Narmin Rəhan.”

Əpəha e Nitəuat Rəha Nigi U Olif, Uhgın təmos Iesu muvən e Negəu e Neai

⁶ E nian min əha, aposil min kəməutətig ilah Iesu, kəmotətapuəh ohni məmə, “? İərmənig, rəueiu əha tənəuvir məmə ik onəkol kitah nətəm Isrel okotarmənig e nitəni min rəhatah, uə kəpə?”

⁷ Mətəu Iesu tənə=pən kəm lah məmə, “E nian min rəha natimnati min əha, Tatə Uhgın təməhluaig e natimnati o təmah, məmə ko nəsotəhruniən. In pişin əmə, tinitəpin rəkis e rəhan nəsanəniən.

⁸ Mətəu nian Narmin Rəha Uhgın otuva mətig e təmah, itəmah onəkotos nəsanəniən. Kəni itəmah onəkotəkeiki məhuvən motəni pətigəm rəhak nəghatiən əpəha Jerusiləm, mine ikin min əpəha Jutiə, mine Səmeriə, kəni mine ikin min rəfin e nitənimtəni min.”

⁹ Nian təməni rəkis əmə nəghatiən əha kəm lah, kəni Uhgın tos rəkis in məri matuvən e neai. Nian ilah kəmauteruh, kəni nəpuə kəti tuva məuveg, kəni ilah kəsoteruhiən min.

¹⁰ Nian kəməutəsəl pəri əhanəh e neai məutəsəl lan, əmeiko suah mil keiu kəmuəfən napən ruən kəmiaiet=pa e nəlugin e lah.

¹¹ Kəni muəni=pən kəm lah məmə, “!Nətəm Kaləli! ?Təhro nəutəhtul u ikinu məutəsəl pəri lan əpətu lan e nəpuə? Iesu əha Uhgın təmos rəkis o təmah mos məri matuvən e neai, in otəmanitəlig pa min təhmen=pən əmə lanəha, mə tətəri matuvən.”

Aposil min

¹² Kəni aposil min kəmotəsipən e nitəuat u kətəni məmə, Nitəuat Rəha Nigi U Olif, motohtəlig=pən Jerusiləm səniəmə isəu pik, iuəkir əmə.

¹³ Nian kəməhiet=pən Jerusiləm, məhuvən=pən imə e nəuan nimə kəti əpəha ilis lan, ikin kəutətig ikin. Aposil min əha, nərgilah u Pitə mine Jon mine Jemis mine Antiru mine Filip mine Toməs mine Patolomiu mine Matiu mine Jemis nəti Alfias mine Saimon Selot‡ mine Jutəs nəti Jemis.

¹⁴ Nətəmi min əha mine nipətan min, mine Meri u məmə rəha Iesu, mine notəha Iesu min, ilah kəutəhuva pəti-pəti e nikilah kətiəh məutəfaki nian rəfin.

İətəmi u otos nimej Jutəs

¹⁵ Kəni nian kəti, nian nətəm kəutəhatətə e Iesu kəməutəharəg, ilah tepət, təhmen e uanhanrit-tuenti ilah rəfin. Kəni Pitə təməhtul mətəghati kəm lah məmə,

¹⁶ “Piak min mine nəuvinik min. Nuvəh aupən Narmin Rəha Uhgın təməfən nəghatiən kəti kəm Kig Tefit, kəni Kig Tefit tənə pətigəm. Təməni məmə suah kəti otegəhan e Iesu kəm nətətimi, kəni ilah okotaskəlim motəhamu. Nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın otəkeiki muva mol nipəhriəniən lan, kəni rəueiu nəghatiən o suah u tinuva mol nipəhriəniən rəkis lan. Suah u in Jutəs.

¹⁷ Jutəs, in rəhan əha ikin uək məmə otasiru e tah, in kitah əmə.”

¹⁸ (Jutəs u inu təmos nəhmti niftəni kəti e məni u təmos e nolian tərah iətəm in təmol. E niftəni əha, təməmei morin kəni nərfin təhapu nisigan tiet.

¹⁹ Kəni nətəm Jerusiləm kəmotətəu nəghatiən əha, kəni ilah kotəuin e niftəni əha e nəghatiən əha ikin məmə, “Akeltama,” nipətin u məmə Niftəni E Nərə.)

²⁰ Kəni Pitə təməni məmə, “Natimnati iətəm Jutəs təmol təmuva mol nipəhriəniən lan mətəu-inu e Nauəuə Rəha Nəpuən Min, nəghatiən kəti tətəni məmə,

1:4 Luk 24:49; Jon 14:16-17; Uək 2:33 **1:5** Mat 3:11 **1:6** Luk 24:21 **1:7** Mak 13:32 **1:8** Mat 28:19; Luk 24:48 **1:11** Mat 26:64; Luk 21:27 **1:12** Luk 24:50-53 ‡ **1:13** Eruh-to futnot e Mat 10:4 **1:13** Mat 10:2-4
1:16 Sam 41:9 **1:18** Mat 27:3-8

‘Təuvir məmə rəhan nimə tətəhtul əpnapin əmə, pəh iətəmi kəti otəsatiğiən ikin.’[§]

“Kəni nəghatiən kəti mīn tətəni lanu məmə,

‘Təuvir məmə iətəmi pisin kəti mīn otuva mos nimein.’

²¹⁻²² “Kəni tol lanəha, iətəmi kəti otəkeikei mos nimei Jutəs mətəni pətiğəm kəm nətəmimi itimah min, məmə İərmənig İesu təməmiəğəh mīn e nimisiən. Suah u, in suah kəti iətəm itimah min iəmautan aupən e nian mīn u iətəm İərmənig İesu təmətaliuək lan. Suah u in suah kəti iətəm təmətatiğ nian Jon təmətəni pətiğəm nəghatiən rəha nolien bəptais e təmi, muva mətəuarus=pən nian Uhgīn təmos rəkis İesu o tah mos məri muvən e Negəu e Neai.”

²³ Kəni ilah kəmotəni nərği iətəmi keiu, kəti nərğin u Josip u nian nəuvein kətauin lan məmə Pasapəs Jastəs, kəni kəti mīn, nərğin u Matias.

²⁴ Kəni ilah kəmotəfaki məutəni məmə, “İərmənig ik nəkəhrun niki nətəmimi rəfin. Ik əgətun e timah məmə suah mil u, in pəhruvən u ik ninitəpin rəkis

²⁵ məmə otaskəlīm uək u rəha aposil iətəm Jutəs təməpəh məmə otuvən e suaru iətəm tərəh, iman əhruahru ikin.”

²⁶ Nian ilah kəmotəfaki rəkis, ilah kəmoturin kəpiel nəuvein, kotəhmen e tais, məmə otəgətun məmə pəh otos uək əha, kəni kəpiel mīn kəmotəgətun nərği Matias. Kəni ilah kotəfən Matias məmə in aposil kəti, kəni rəueiu tinol mīn tueləf aposil ilah rəfin.

2

Narmīn Rəha Uhgīn təmuva e nəmiəğəhiən rəhalah

¹ E nian rəha Pentekos,* lafet kəti rəha nətəm İsrəl, nətəm u kəutəhatətə e İesu kəməhuva kətiəh.

² Kəni rəueiu ağin mīn, kəmotətəu nati kəti təmsipəri e neai təhmen e nimətəgi asoli kəti tətərkərik, kəni nati kəha kəmotətəu təmuva məri rəfin e nipəgnəua nimə əha kəutəharəğ ikin.

³ Kəni ilah kəmoteruh nati kəti təhmen e nəmnamī nigəm tatuəu. Kəni nəmnamī nigəm mīn əha, kəmotiuvig motan-əhmen nətəmimi rəfin nətəm kəutəharəğ əha imə.

⁴ Kəni ilah rəfin, Narmīn Rəha Uhgīn təmuva məriauəh mətətiğ e lah, kəni məfən nəsanəniən kəm lah, mol ilah kinəutəğhati e nəghatiən iki pisin mīn.

⁵ Kəni nətəmimi mīn nəuvein əha ikinu, nətəm İsrəl nətəm kəutəfaki kəm Uhgīn. Aupən, ilah kəməhuvən e nitəni pisin pisin mīn məutətiğ ikin, kəni rəueiu kohtəliğ=pa məutətiğ Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova.

⁶ Nian ilah kəmotətəu nəghatiən mīn əha, nətəmimi mīn tepət kəməhuva. Kəni ilah kəmotəuit pik mətəu-inu kəmotətəu nəghatiən mīn rəhalah nətəmimi mīn əha kəutəni.

⁷ Kəmotəuit pik ağin kəni məutəni məmə, “!Ei! ?Nətəm Kaləli mīn əmə əha kəutəğhati, uə kəpə?

⁸?Təhro əpəha kitah rəfin kəutətəu rəhatah nəghatiən mīn ilah kəutəni?

⁹⁻¹¹ Kitah u nətəmimi iki pisin pisin mīn tepət. İkin u nətəm Patia u ikin, mine nətəm Metia, mine nətəm Elam, mine nətəm Mesopotemia, mine nətəm Jutia, mine nətəm Kapatosiə, mine nətəm Pontəs, mine nətəm Esia, mine nətəm Fritia, mine nətəm Pamfilia, mine nətəm Ijip, mine nətəm Lipia e nikalin=pən əha Saerin ikin, mine nətəm Rom, nətəm İsrəl əhruahru, mine Nanihluə[†] mīn mətəu kitah kəutəfaki kəm Uhgīn, mine nətəm Krit, mine nətəm Arepia. Mətəu kitah rəfin kəmotətəu ilah kəutəğhati e nəghatiən iki pisin pisin mīn rəhatah, məutəni pətiğəm nati asoli mīn iətəm Uhgīn təmol.”

¹² Narmilah təmiuvig pik, kəni kəmotətapuəh o lah mīn məmə, “!Ei! ?Nak u tol lanu?”

¹³ Mətəu nəuvein kəmotələh əuvsan e lah, məutəni məmə, “Nati kəutəpis əpəha.”

§ 1:20 Nipəti nəghatiən u məmə, “pəh otimis.” 1:20 Sam 69:25; 109:8 1:21-22 Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27 * 2:1 Pentekos – Afin-to e tiksınəri. 2:1 Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 2:3 Mat 3:11 2:4 Mak 16:17; Uək 4:31; 10:44-46; 19:6 † 2:9-11 Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksınəri.

Pitə təmuhamteipən nīpəti nati əha

¹⁴ Kəni Pitə təməhtul ilah lepın aposil mın, məghati əfəmäh məni=pən kəm nətəmimi məmə, “Nətəmimak mın nətəm Isrel, mine nətəm iki pisin pisin mın u nətətatig Jerusiləm, otətəlig vivi-to lak, pəh iəkuhamtei=pinə nīpəti nati əha kəm təmah.

¹⁵ İtəmah nətəni məmə nətəmi mın u kəutapis. Mətəu kəpə, kəsotapisən. Nain klok əmə əha rəueiu ləplapın. ?Kəni ilah kotəhra motapis?‡

¹⁶ “Mətəu mə tol lanu lan. İəni rəha Uhgın əupən, nərgın u Joel, təməni rəkis nati u itəmah nəuteruh. In təməni məmə,

¹⁷ ‘Uhgın təməni məmə,

‘E naunun nian mın, iəkəfən rəhak Narmın kəm nətəmimi rəfin. İlah rəfin okotos nəsanəniən lan. Nənətətəmah mın, nəman mine nīpətan, ilah okotəni pətigəm nəghatiən mın rəhak iətəm iəu iəkəfən kəm lah. Nətəm aluə mın rəhatəmah, Uhgın otəfən nati kəti təhmen e nəməhlairiən kəm lah. Kəni nauəhli mın rəhatəmah okotəməhlair e nəməhlairiən pisin pisin mın.

¹⁸ Səniəmə nətəmi asoli mın əmə, mətəu nəman mine nīpətan ilah noluək mın əmə rəhak, kəni iəkəfən Narmın rəhak kəm lah e nian mın əha. Kəni ilah okotəni pətigəm nəghatiən mın rəhak iətəm iəkəfən kəm lah.

¹⁹ Oiakol nati apispis mın əpəha e neai, mine nəmtətiən pisin pisin mın e nitəni mın. Onəkoteruh nırə mine nigəm mine nahnigəm okotəri motol nəpuə lan.

²⁰ Mitigar otaupən mapinəpu lan, kəni məuig otasiə təhmen e nırə. § Kəni ko uərisig, Nian asoli agın rəha İərmənig otuva.

²¹ E nian əha, nətəmimi rəfin nətəm okotəuın e Nərgək, iəu oiakosmiəgəh ilah.” ’

²² “Nətəm Isrel, itəmah otətəlig e nəghatiən u. İtəmah nəkotəhrun vivi nati apispis mın, mine nəmtətiən pisin pisin mın iətəm İesu iətəm Nəsərit təmol e nəsanəniən rəha Uhgın, u itəmah nəmoteruh. Natimnati mın əha tətəgətun məmə Uhgın in pisin əmə təmahli=pa İesu tuva.

²³ E nəlpəkəuiən rəha Uhgın u in təmol rəkis mələhu əupən, in təməfinə suah u e nəhlmitəmah. Kəni itəmah nəmotuhamu in e nian nəmotegəhan=pən lan tuvən e nəhlmi nətəm kəsotəfakiən. Kəmotuh u, kəmotətu-pəri e nigə kəməluəu kəni timis.

²⁴ “Mətəu Uhgın təmitis İesu e nahməiən rəha nımisiən, kəni mol in təmiəgəh mın e nımisiən, mətəu-inu nımisiən, rəhan nəsanəniən tikə o naskəlimiən in.

²⁵ Tefit təməni lanəha e İesu əupən məmə,

‘Nian rəfin iəkəhrun məmə İərmənig tətətatig itımlau mın. Ko iəsəginiən mətəu-inu tətətatig e nıkalik itımlau mın.

²⁶ Kəni tol lanəha, iəu nıkkik tətəgiən pik, mətəni-vivi ik e nohlik. Kəni nıkkik təməlinu mətəu iəkəhrun məmə Uhgın otosmiəgəh nīpətik.

²⁷ Kəni ko nəsepəhiən narmək otətətatig ima nətəm kəmoħmis ikin. Kəni ko nəsegəhan mınıən nīpəti rəham İətəmimi Əhruəhru məmə otəmnəmıt.

²⁸ İk nəməgətun rəkis suaru rəha nəmiəgəhiən kəm iəu, kəni ik onəkol iəu nıkkik tətəgiən pik nian iətətatig kilau mın ik.’ İnu nəghatiən Tefit təməni e İesu əupən.

²⁹ “Piak mın. İəkolkeikei məmə iəkəni nati əhruəhru kəm təmah. İəuəhli u kəha rəhatah əupən, Kig Tefit, in təmimis rəkis, kəni kəmitənim, kəni rəhan suvət tətətatig imatah ikin mətəuarus=pa u rəueiu.

³⁰ Mətəu in iəni kəti rəha Uhgın, kəni in təhrun məmə Uhgın təmos nonəuvil kəti kəm in məniəkis nəghatiən kəti kəm in məmə iətəmi kəti e nıra rəhan otuərisig lan otəkeikei mol Kig.

‡ 2:15 Nətəmi mın əha kəsotəmnimiən wain ləplapın, kəni iətəmi tikə mə tapis ləplapın. § 2:20 İəni mın rəha Uhgın kəutəni nəghatiən mın lanəha e natimnati əskasik mın otəpanuva e Naunun Nian. 2:21 Joel 2:28-32 2:28 Sam 16:8-11 2:29 1King 2:10 2:30 2Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11

³¹ Kig təmafı məmə nati u otəkeikei muva mol nıpəhrıənıən lan. Kəni in təməni məmə Kristo əha, iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, Uhgın otol təmiəgəh mın e nımisiən, kəni otəsəpəhiən narmin tətətiğ ima nətəm kəməhmis ikin, kəni nıpətın ko təsəmnəmitiən.

³² Kəni nəghatiən u tətəghati e İesu u Uhgın təmol rəkis təmiəgəh mın e nımisiən. !Kəni itiməh iəmotəh e nəhmtitiməh!

³³ İesu, rəhan tatə təmos in məri muvən e nıkalın maru ikin, imə nısiəiən mine nəsanəniən. Kəni təhmen=pən əmə məmə Uhgın təməni rəkis lan aupən, in təməfən Narmin rəhan kəm İesu məmə İesu otəfən kəm rəhan mın. Kəni natimnati mın u, nauteruh, məutətəu, Narmin Rəha Uhgın tatol.

³⁴ Kig Tefit təməsuvəniən e Negəu e Neai təhmen e İesu. Kəni Tefit təməsəghati aruiən lan nian in təməni nəghatiən mın əha məmə,

‘İərməniğ. İk İərməniğ rəhak. Uhgın İərməniğ təni kəm ik məmə, “Əharəg e nıkalik maru, ikin imə nısiəiən mine nəsanəniən, mətəhtahnin.

³⁵ Oıəköl rəham mın tikimır mın məmə okotəhmen e nıməulul iətəm nateviğ-ərain e nıftəni, kəni ik onəkərməniğ e lah.” ’

³⁶ Pəh nətəm İsrəl rəfin kotəkeikei motəhrun vivi məmə İesu əha iətəm itəmah nəmotətəpəri e niği kəməluau, inəha, Uhgın təmol məmə in İərməniğ mine Kristo – u iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.”

Nətəmi tēpət kəmotəni nıpəhrıənıən e İesu

³⁷ Nəghatiən u rəha Pitə təkək pəhrıən nıkilah kəni nıkilah təpəou. Kəni kəmotətəpuəh o Pitə mine aposil mın rəfin məmə, “Piatiməh mın. ?Oıəkotəhro lanu?”

³⁸ Kəni Pitə təməni=pən kəm lah məmə, “Onəkotəkeikei motəuhlin nətəliğiən rəhatəmah, kəni kol bəptais e təmah rəfin kətiəh kətiəh e nərgi İesu Kristo, məmə Uhgın otəfəl rəkis nolıən tərəh mın rəhatəmah. Kəni Uhgın otəfinə Narmin u kəm təmah,

³⁹ mətəu Uhgın təməni rəkis nəghatiən u o təmah, mine nənətıtəmah mın, mine namıpıtəmah mın iətəm okəpanəhuva. Nənıəsəkisikiən u tətətiğ o nətəmi mın u iətəm İərməniğ Uhgın rəhatah tətəuın e lah.”

⁴⁰ Kəni Pitə təməni nəghatiən təuvır tēpət məmə otıuvi=pa ilah kəhuva, kəni mətəni kəm lah məmə, “O nəkohiet rəkis e nətəmi mın u, nəpiəh mine u nətəm kotərah məmə, Uhgın otəsoliən nalpıniən kəm təmah mın ilah.”

⁴¹ Kəni ilah tēpət u kəmotətəu nəghatiən rəha Pitə kəmotəni nıpəhrıənıən lan, kəni kəmol bəptais e lah. E nian əha, nətəmi tēpət təhmen e tri-tausin kəməhuva məhuərisiğ e lah u kəutəhatətə e İesu.

Nalıuəkıən rəha nətəmi mın u kəmautəni nıpəhrıənıən e İesu

⁴² Nian rəfin nətəmi mın u kəutəni nıpəhrıənıən e İesu, kəutətəliğ e nəghatiən iətəm aposil mın kəutəgətun ilah lan. E nalıuəkıən rəhalah kəməhuva kətiəh, e nauəniən mine Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu,* mine nəfakıən. Kəni nian rəfin nıkilah tətəskasik məmə okotəkeikei mautil nati əha.

⁴³ Aposil mın kəmautil nati apıspıs mine nəmtətiən pısın pısın mın e nəsanəniən rəha Uhgın. Kəni nətəmi narmiləh tatiuviğ pik ohni.

⁴⁴ Nətəmi mın u kəutəhatətə e İesu, nian rəfin kəutəhuva kətiəh məutəfən rəhalah mın natimnati kəm lah mın;

⁴⁵ kəmə iətəmi kəti rəhan nati kəti tikə, kəni kəti təfən rəhan natimnati mos məni lan, kəni məuəri mətuati kəni masıru lan.

⁴⁶ Nian rəfin kəutəhuvən məutəfəki pəti e Nımə Rəha Uhgın.† Kəni kəmautəhuvən e nımə pısın pısın mın məutəuəri nauəniən niğlah e nagıniən mine nıkilah pəhrıən, kəni kəməutəuən mın e Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu.

2:31 Sam 16:10 **2:33** Uək 5:32; 7:55-56 **2:35** Sam 110:1 **2:36** Uək 5:30-31 **2:39** Aes 57:19 **2:41** Uək 2:47; 4:4 * **2:42** Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu – Afın-to e tiksınəri. **2:42** Uək 20:7 **2:44** Uək 4:32-35
† **2:46** Nımə Rəha Uhgın – ikin nətəm İsrəl kəutəhuva məutəfəki ikin kəm Uhgın.

⁴⁷ Kəni nian rəfin kəutəni-vivi Uhgın, kəni nətəmimi kəutəni-vivi ilah o rəhalah noliən. Kəni nian rəfin İərməniğ tatosmiəgəh nətəmimi, kəni ilah kəməutəhuva kətiəh ilah nətəm kəutəhatətə e İesu.

3

Uhgın təmol nati apispis e iətəmi u nəhlkin tərəh

¹ Nian kəti e tri klok ləhnaiuv, nian rəha nəfakiən, Pitə mine Jon kəmuəliuək mətian e Nimə Rəha Uhgın.

² Suah kəti iətəm təsaliuəkiən e nian təmair mətəuarus=pa nian əha, kəmələs kəhuva kaharu e namtəhluə e Nimə Rəha Uhgın u kətəni məmə Namtəhluə Təuvir. Nian rəfin tətəasiə e məni o nətəmimi kəutəhuvən imə.

³ Nian təmeruh Pitə mine Jon kənətian məmə okia imə, in təmətapuəh o lau məmə okuəfən məni kəti kəm in.

⁴ Kəni Pitə mine Jon nəhmtəlau təməhtul lan. Kəni Pitə tənə məmə, “Əsal=pa meh itəmlau.”

⁵ Kəni təməsal=pən meruh ilau, nikin təhti məmə otos məni kəti o lau.

⁶ Mətəu Pitə təməni=pən kəm in məmə, “Rəhak məni tikə ağin. Mətəu nati iətəm iəu iətos, iəkəfinə kəm ik. !E nərgi İesu Kristo iətəm Nasərit, iətəni=pinə kəm ik, əhtul maliuək!”

⁷ Kəni in təmasiru lan, mos nəhlmin maru miuvi-pəri məmə otəhtul. Kəni əmeiko rəueiu ağin min nəhlkin mil kəmuəhruahru.

⁸ Əmeiko təmətu-pəri məhtul minətəliuək, mətitəu=pən ilau mihluvən e Nimə Rəha Uhgın, kəni minətəliuək matiuvig-iuvig-pəri mətəni-vivi Uhgın.

⁹ Kəni nətəmimi rəfin kəmoteruh in tətəliuək mətəni-vivi Uhgın.

¹⁰ İlah kənəthrun məmə suah əpələ inəha u iətəm tətəasiə o məni nian rəfin e namtəhluə rəha Nimə Rəha Uhgın, kəni kəmotəuit pik, narmilah təmiuvig o suah kəha mətəu-inu nəhlkin tinəuvir.

Pitə təməghati kəm nətəmimi əpəha e Nimə Rəha Uhgın

¹¹ Nian təmətəhkuə=pən e Pitə mine Jon, nətəmimi rəfin narmilah təmiuvig ohni, kotaiu məhuva məmə okotafu e lahal əha nəuvetin kəti e Nimə Rəha Uhgın u kətəni məmə Fərantə rəha Kig Solomən.*

¹² Nian Pitə təmeruh ilah, kəni tənə=pən kəm lah məmə, “Nətəm İsrəl. ? Təhro narmitəmah tatiuvig pik o nati apispis u? ?Nauteruh itəmahal nikitəmah təhti məmə itəmlau iətəmi asim mil keiu iəmol vi suah u e nəsanəniən əmə rəhatəmlau? !Kəpə!”

¹³ Nati apispis u iətəm nəmoteruh, Uhgın rəha Epraham, mine Aisək, mine Jekəp, mine tıpətəh min rəfin, in təməfəri nərgi rəhan ioluək lan, İesu. Inu iətəmi kətiəh əmə İesu u nəmotəfən məmə otuvən o nətəmi asoli rəha kəpmən məmə ilah okotuhamu, kəni nati əpnəpən Pailət təməni rəkis məmə okəsuhamuiən okəhlman lan, mətəu itəmah nəmotəni=pən kəm Pailət məmə kəpə, kəni motəpəh in.

¹⁴ İtəmah nəmotəpəh İesu u in iol əhruahru mine iətəm təuvir e nəhmti Uhgın, kəni nəmotətapuəh o Pailət məmə otəhlman e suah kəha iohamu itəmi.

¹⁵ Kəni e noliən əha, itəmah nəmotuhamu İesu, iətəm nəmiəgəhiən rəfin tatsipən ohni. Mətəu Uhgın təmol təmiəgəh min e nımisiən. Kəni itəmah iəmoteruh e nəhmtitəmah məmə nıpəhriən.

¹⁶ “Suah u iətəmi itəmah nauteruh mətəhrun, in təməsanən əmə mətəu-inu itəmah iəutəhatətə e İesu mine nəsanəniən rəhan. In nəsanəniən rəha İesu mine nəhatətəiən iətəm təməfa kəm tımah təmol vi suah u, kəni itəmah rəfin nəmoteruh.

¹⁷ “Piak min. İəu iəkəhrun məmə nati u nəmotol e İesu itəmah rəhatəmah nətəmi asoli min, itəmah rəfin nəmotol mətəu-inu nəsotəhruniən məmə İesu in pəh.

2:47 Uək 6:7; 11:21 3:4 Uək 14:9 3:6 Uək 4:10; 16:18 * 3:11 Fərantə rəha Kig Solomən — ikin kəti imə e Nimə Rəha Uhgın. İkin əha inəha, nian rəfin nətəmi asoli rəha İsrəl kəutəghati e Lou rəha Uhgın 3:13 Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Uək 2:23 3:17 Luk 23:34; 1Tim 1:13

18 Mətəu suaru u inu rəha Uhgın o noliən rəhan nəghatiən u in təməni aupən, tinuva minol nıphriənian lan. E nəghatiən rəha iəni min rəhan, in təməni rəkis məmə rəhan Kristo iətəm təməni rəkis aupən məmə otahli=pa, in otəkeikei mətəu nahməian e nıpətin.

19 “Intəh, rəueiu əha, onəkotəkeikei motəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min, kəni motohtəlig=pa o Uhgın məmə in otafəl rəhatəmah noliən tərəh min, kəni məmə İərməniğ Uhgın otəfinə nəmeigian mine nəsanəniən vi e nəmiəğəhian rəhatəmah,

20 kəni məmə in otahli=pa Kristo titəlig=pa min, iətəmi iətəm Uhgın təməni rəkis aupən. Kristo u iətəghati lan, in İesu.

21 Mətəu İesu otatig pıpım e Negəu e Neai mətəuarus Uhgın otol vi min natimnati rəfin təhmen=pən e itəmi Uhgın təməni əskasık kəm təmah, iətəm rəhan min iəni min aupən ağın kəmotəni pətigəm.

22 “Kəni iəni asoli Mosis təməni pətigəm məmə, ‘İərməniğ Uhgın otəfəri iəni kəti min e təmah təhmen lak. Onəkotəkeikei məutətəlig e natimnati min rəfin in otəni kəm təmah mautil nəuiən.

23 Nətəmi min u okotəhti nəuia iəni əha, Uhgın otos rəkis ilah o rəhan min nətəmimi kəni ilah okohmis.’

24 Kəni iəni min rəfin kəmotəni əmə nəghatiən kətiəh, təmətuəuin e iəni u Samuel, muva mətəuarus=pa u rəueiu, kəutəni əhanəh nian əha u rəueiu.

25 “Nəniəskasıkian u iətəm Uhgın təməni=pən kəm rəhan iəni min aupən, in rəhatəmah. Kəni nəniəskasıkian rəha nasiruiən iətəm Uhgın təməni kəm tipitəmah min aupən, in rəhatəmah min, mətəu-inu Uhgın təməni=pən kəm Epraham məmə, ‘Oiakol təuvır kəm nətəmimi rəfin e nıftəni, kəni nati kəti iətəm mipım İosmiəğəh otol, otəfən nəuviriən əha kəm nətəmimi ərəfin.’

26 Nian Uhgın təməfəri rəhan ioluək u İesu İosmiəğəh, təmaupən mahli=pinə kəm təmah məmə in otəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min, kəni e noliən əha, in otol təuvır kəm təmah.”

4

1 Nian Pitə mine Jon kəmətuəghati əhanəh kəm nətəmimi, kəni pris min, mine iətəmi tətərməniğ e soldia min u kəutəsəl o Nimə Rəha Uhgın, mine Satusi min,* kəmohtigəm=pa.

2 Nıkilah təmahmə pik mətəu-inu ilau kətuəğətun nətəmimi məmə İesu təmimis kəni məmiəğəh min. Kəni inu təmol suaru məmə nətəmi min u kəmohtis, Uhgın otosmiəğəh min ilah.

3 Kəni kəmotaskəlim ilau, motləfən əmə ilau e kaləpus mətəu tinapınəpu rəkis, məmə ilau okuəmähli ikın lapın, kəni olauig lan kəmanuəhtul e kot.†

4 Mətəu nətəmimi min tepət nian kəmotətəu nəghatiən kəmuəni kəmotəni nıphriənian lan. Kəni nətəmimi rəfin u kəmotəni nıphriənian e İesu, nəman əmə ilah iuəkır təhmen e faif-tausin.

Pitə mine Jon kəmuəhtul e nəhmti kaunsil

5 Kəməni lauig lan, pris min nəuvein, mine nətəmi asoli rəha İsrəl min, mine nəğətun min rəha Lou rəha Mosis,‡ kəmotuhapumın ilah min əpəha Jerusiləm.

6 Kəmotəharəğ ilah Anəs u pris asoli ağın, mine Kaiəfəs, mine Jon, mine Aleksantə, mine nətəmimi min nəuvein e nəhlin rəha suah u pris asoli ağın, kəmotəharəğ e kaunsil.

7 Motəni Pitə mine Jon kian muəhtul aupən e lah, kəni kotətapuəh o lau məmə, “?Pəh təməfinə nepətiən kəm təlau meğəhan e təlau məmə natuol nati u, uə nəmuol e nərgi pəh?”

3:19 Uək 2:38 3:23 Dut 18:15,18-19 3:25 Jen 22:18 3:26 Uək 13:46 * 4:1 Eruh nəghatiən min əha e tiksinəri: pris min, mine soldia min u kəutəsəl o Nimə Rəha Uhgın, mine Satusi. † 4:3 Okuəmähli ikın muətəuarus=pən olauig mətəu inu Lou təməni məmə suah kəti təsuvəniən e kot lapın. 4:4 Uək 2:41 ‡ 4:5 “Lou rəha Mosis” – lou min iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis əpəha e nıtəuət Sainai

⁸ Kəni Narmın Rəha Uhgın təmərīauəh e niki Pitə, kəni Pitə tənī=pən kəm lah məmə, “Itəmah u nətəmi nətarmənīg e nətəm Isrel, mīne nətəmi asoli mīn.

⁹ Itəmah nətəsal lan=pa o tīmlau məmə suah u iətəm nəhlkīn təmərəh təmos iə nəuvīriən, uə itīmlau iəmuəhro lanu muol vivi nəhlkīn.

¹⁰ Itəmah rəfin u ikīnu mīne nətəm Isrel mīn rəfin, onəkotəkeikei motəhrun məmə suah u iətəm nəhlkīn tīnəuvīr rəkis tətəhtul aupən e təmah e nəsanəniən əmə e nərgi İesu Krišto, iətəm Nasərit. Suah kəha inəha, itəmah nəmotətu-pəri e nigī kəməluau, in təmimīs. Mətəu Uhgın təmol təmiəgəh mīn.

¹¹ Suah kəha inəha, iətəm Nauəuə Rəha Uhgın təmənī lan məmə,

‘Kəpiel u iətəm itəmah nətəmimi rəha noliən nimə, nəkotəni məmə tərāh kəni motəraki lan, mətəu rəueiu in tīnuva kəpiel təuvīr agin iətəm nimə təhtul-pəri lan.’

¹² Suah kətiəh əmə təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi, İesu pişin əmə, kəni iətəmimi kəti mīn tikə agin e niftəni təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi.”

¹³ Nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotəuit pik nian kəmoteruh məmə kəsueginīən e lah, nati əpnəpin kəsuliən skul, ilau iətəmimi mil əmə. Kəmotəhrun əhruahru məmə suah mil əha ilah pəhriən İesu kəmətəliuək məutan.

¹⁴ Kəni kīnotəruru nuhalpīniən nəghatiən rəhalau mətəu-inu suah u nəhlkīn tīnəuvīr rəkis ilahal mīn ilau.

¹⁵ Kəni kəmotəni=pən kəm lahal məmə okihliet mihluvən ihluə pəh ilah əmə kotəghati pişim.

¹⁶ Kəni ilah kəmotətapuəh o lah mīn məmə, “?Okotəhro e suah mil əha? Nətəmimi rəfin u Jerusiləm kīnotəhrun rəkis məmə nati apīspis u kəmuol e suah u, in iahgin pik, ko kəsəniapīniən lan.

¹⁷ Mətəu pəh kotəniəhu əskasik ilau məmə okəsüəni pətigəm mīniən nərgi İesu kəm nətəmimi, kəni nəghatiən e nati apīspis əha otəsiet mīniən nətəmimi kotətəu.”

Kaunsil təmegəhan e lau məmə okiaiet

¹⁸ Kəni kəmotəuin e lahal kihluva imə, kəni motəni=pən kəm Pitə mīne Jon məmə okəsüəni pətigəm mīniən nərgi İesu, kəni məsuegətun mīniən nətəmimi lan.

¹⁹ Mətəu ilau kəmuəni=pən kəm lah məmə, “Itəmah əmə otakil məmə təhruahru e nəhmti Uhgın məmə iəkuol nəuiatəmah uə nəuia Uhgın.

²⁰ Mətəu itīmlau ko iəsüakimīən nohliəimalau. Oiəkuəkeikei muəni pətigəm nati itīmlau iəmuəruh e nəhmtitīmlau kəni muətəu e nīpəgtəlgitīmlau.”

²¹ Kəni kaunsil təmənī=pən mīn kəm Pitə mīne Jon məmə ilah okotol nalpīniən kəti kəm lau nəmə ilau okətuəkeikei mətuəni pətigəm İesu kəm nətəmimi, kəni motəhli pətigəm ilau. Kəmotəhli pətigəm ilau mətəu-inu kīnotəruru məmə okotoh əhro ilau. Kəmotəhrun məmə nətəmimi nīkilah otahmə nəmə ilah okotol nalpīniən kəm lau, mətəu-inu nətəmimi rəfin kīnəutəni-vivi Uhgın o nati apīspis u Uhgın təmol e iətəm u.

²² Kəni suah u, nəhlkīn təməpaiu nian təmair mətəuarus=pa əha rəueiu, kəni rəhan nu tapirəkis fote.

Nəfakiən rəha nətəm kəmotəhatətə e İesu

²³ Nian nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotegəhan e Pitə mīne Jon məmə okətiən, kəmiaiet uəhai əmə mian əpəha nətəm kəutəhatətə e İesu kəutətig ikīn, kəni muəni pətigəm rəfin nəghatiən iətəm pris asoli mīn mīne nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotəni=pən kəm lau.

²⁴ Nian kəmotətəu nəghatiən əha, ilah rəfin kəməhuva kətiəh motəfaki=pən kəm Uhgın, məutəni məmə, “İərmənīg Uhgın Asoli, ik nəmol neai, mīne niftəni, mīne nitəhi, mīne natimnati ərəfin e lah.

25 Ik nəməghati e nəsanəniən rəha Narmin rəham kəm tipitimah u aupən Kig Tefit, u in rəham ioluək, kəni in təməni pətigəm rəham nəghatiən məmə, ‘?Təhro nətəmimi e nitəni pişin pişin min nikilah tətəhmə pik lanəha? Təhro ilah nikilah tətəhti məmə okotol nərahien min əha. Ko kotol pau ko kəsotoliən nati kəti.

26 Nətəm kəutarməniğ e nitəni min, kəmotol əpenə-penə o nəluaginien, kəni nətəmi asoli min kəutəhuva pəti-pəti, məmə kotəluagin ilah İərməniğ Uhgın mine İosmiəgəh iətəm in təməni rəkis.’

27 “İərməniğ Uhgın, in nıpəhriənien nəghatiən iətəm Kig Tefit təməni, tinuva miniet=pa, mətəu-inu Kig Herot Antipas, mine Pontias Pailət, mine nətəm Isrel, mine Nanihluə min, ilah rəfin kəməhuva kətiəh u ikinu lahuənu Jerusiləm, mətətəi nəghatiən ekəu-ekəu məmə okotuhamu İesu, u in rəham ioluək əhruahru u ik nəmıtəpin.

28 Mətəu natimnati rəfin iətəm kəmautol təmıtəu=pən əmə rəham nəghatiən iətəm ik nəməni rəkis e nəsanəniən mine nəhrunien rəham aupən.

29 Tol lanəha, İərməniğ, nikim tətəhti nəghatiən iətəm ilah kəmotəni məmə okotoh itimah, ol itimah rəham noluek min məmə iəsotəginien məmə iəkotəni pətigəm rəham nəghatiən.

30 Uahru=pa e nəhlməm əsanən məmə otol vi nətəmi kəutohmis, kəni mol nati apıspis min mine nəmtətiən pişin pişin min e nərgi İesu, rəham ioluək əhruahru.”

31 Nian kəmotəfaki rəkis, kəni nimə təmarıgrıg, kəni Narmin Rəha Uhgın təmuva məriauəh mətətiğ e lah rəfin, kəni kınautəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın məsotəginien.

Nətəm kəməutəni nıpəhriənien e İesu kəutəuəri nautə rəhalah kəm lah min

32 Nətəmi kəutəni nıpəhriənien e İesu rəhalah nətəliğin təmuva kətiəh. Kəti təməsəhluaigien e rəhan nautə, mətəu kəməutəuəri nautə rəhalah kəm lah min.

33 Kəni aposil min kəmos nəsanəniən e Narmin Rəha Uhgın kəni məutəni pətigəm məmə İərməniğ İesu təməmiəgəh min e nimisiən. Kəni e nəuviriən rəha Uhgın, in tətəsiu u lah rəfin nətəm kəutəfaki.

34 Kəni ilah kəti, rəhan kəti nati kəti təməsikəien, mətəu-inu nətəmimi nəuvein nətəm rəhalah nıftəni uə nimə tatıg, kəmotol səlim lan, kəni motəfən məni kəm aposil min,

35 kəni ilah kəməutəuəri kəm nətəmi min u rəhalah nati kəti tikə.

36 Tol lanəha, suah kəti əha ikın nərgin u Josip, in nəuaniləuis rəha Lifai, iətəm Saiprəs, aposil min kəmotəfən nərgin vi kəti kəm in, nərgin u Panəpəs, u nıpətin təni məmə, “iətəm tətəsiu mətəfəri nətəliğin.”

37 In təmol səlim e rəhan kəti nıftəni, kəni mos məni lan muvən məfən kəm aposil min məmə ilah okotəuəri kəm lah min.

5

Anənaiəs mine Səfairə

1 Mətəu suah kəti min əha ikın, nərgin u Anənaiəs, mine rəhan pətan nərgin u Səfairə. İlau min kəmos məni e nıftəni kəti rəhalau.

2 In təmaskəlim oneuən məni nəuvetin, kəni rəhan pətan əmə təhrun. Kəni mos əmə nıpılğan muvən məfən kəm aposil min məmə məni rəfin rəha nıftəni.

3 Mətəu Pitə təməni=pən kəm in məmə, “Anənaiəs. ?Təhro nətegəhan e iərmis u Setən tətəuva e nikim? Nətəiuə e Narmin Rəha Uhgın kəni mətaskəlim nıpılga məni nəuvetin rəha nıftəni məmə rəham.

4 Uərisiğ nəmol səlim e nıftəni u, in rəham pişin əmə. Kəni nian nəmol səlim rəkis lan, rəham pişin əmə məni. ?Təhro natol lanəha? !Ik nəseiüəien e iətəmimi mətəu nətəiuə e Uhgın!”

⁵ Nian Anənaiəs təmətəu nəghatian əha, əmeiko misipəri morin rəhan nehagian tiet. Kəni nətəmimi mīn əha kəmotətəu nati əha, kəmotəgin motərəmrumin.

⁶ Kəni nətəm aluə mīn kəməhuva motəuveg nipətin motələs mohiet məhuvən mohtənim.

⁷ İuəkir auə kisil təmuva muvən rəkis, kəni rəhan pətan Səfairə təmiet=pa məruru məmə rəhan iərman tīnimis rəkis.

⁸ Kəni Pitə təmətapuəh ohni məmə, “?Əni-to kəm iəu məmə məni rəfin əha e niftəni rəhatəlau iətəm kəmos nəhmtin?”

Kəni in təməni məmə, “Əuəh. Nəhmtin rəfin u.”

⁹ Kəni Pitə təməni=pən kəm in məmə, “?Təhro nəmuol oneuən nətəlgian kəti məmə nəkueiua e Narmīn Rəha İərmənig məmə ko təsəhrunian nati u nəmuol? !Ətəu-to! Nətəm kəmohtənim rəham iərman, ilah u e namtiuluə kəutəhuva məmə okotələs mīn ik.”

¹⁰ Kəni əmeiko tisipəri mīn morin=pən əpəha e nəhlki Pitə ikīn, nehagian rəhan tiet kəni tīmīs. Nian nətəm aluə mīn kəməhuva imə, moteruh nīmīs rəkis, kəni kotələs mohiet məhuvən mohtənim e nīkali rəhan iərman.

¹¹ Nian nətəmimi rəha nəfakian mīne nətəmi əpnəpīn kəmotətəu nati əha, kəmotəgin pik.

Aposil mīn kəmotasiru e nətəmimi tepət motol vi rəhalah nīmisiən

¹² Kəni aposil mīn kəmotol nəmtətian tepət mīne nati apispīs mīn e nəhmti nətəmimi. Kəni nətəmimi mīn u kəutəni nipəhriənian e İesu kəməhuva kətiəh əmə e Fərantə rəha Kig Solomən e Nīmə Rəha Uhgīn.

¹³ Nati əpnəpīn nətəmimi mīn u kəsotəniən nipəhriənian e İesu kəmotisīai ilah, mətəu kəmotəgin e nuvəniən əha meruh ilah.

¹⁴ Mətəu nian rəfin nətəmimi tepət kəutəhuva məutəni nipəhriənian e İərmənig İesu, nəman mīne nipətan, kəni ilah tatepət.

¹⁵ Mətəu-inu e nati apispīs mīn iətəm aposil mīn kəmautol, nətəmimi mīn kautos rəhalah mīn nīmisiən məutəhuva, kəni məutəlin ilah kəutapīli e rəhalah pet mīne nīmahan e suaru məmə nian Pitə otaliuək mapikalīn e lah, in otek nəuvein, uə nəmə nənipisiən rəhan əmə tos nəuvein məmə okotəmiəgəh.

¹⁶ Kəni nətəmimi tepət tepət kəmotsipən lahuənu mīn iuəkir o Jerusiləm məhuva. Motos rəhalah mīn nətəm kəutohmīs mīne nətəmi mīn u narmīn tərəh tətətig e lah məhuva, kəni aposil mīn kəmotəfaki e lah kəni ilah rəfin kotəuvir.

Nətəmi asoli mīn kəmotəmkipən aposil mīn e kaləpus

¹⁷ Kəni suah u pris asoli agīn mīne rəhan mīn nətəmimi Satusi mīn u, ilah e pati kətiəh, niəməha təmol pik ilah mətəu-inu nətəmimi tepət kinəutəpəh ilah mīnautəhuvən o aposil mīn.

¹⁸ Kəni kəmotəuit motaskəlīm aposil mīn motəmki=pən ilah e kaləpus.

¹⁹ Mətəu lapīn lan, agelo kəti rəha İərmənig təmuva merəh e doə e kaləpus mit ilah mohiet.

²⁰ Kəni məni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən e Nīmə Rəha Uhgīn motəni pətīgəm nəghatian pəhriən rəha nəmiəgəhiən vi u kəm nətəmimi.”

²¹ Kəni kəməni lauīg lan, kəmotol nəuia agelo kəni məutəhuvən e Nīmə Rəha Uhgīn mīnautəni pətīgəm nərgi İesu kəm nətəmimi.

Kəmləfən aposil mīn e kot

Kəni pris asoli agīn mīne rəhan mīn, kəsotəhrun əhanəhiən məmə ilau kəmiaiet rəkis e kaləpus, kəni kəmotəuin e nətəmi asoli mīn rəha nətəm İsrəl, kəni ilah kəməhuva kətiəh

māmē ilah okotāharæg e kaunsil* asoli rēha Isrel. Kēni motahli=pæn nēghatiēn kām nātēm kēutarmēnig e kalēpus māmē okotahli=pa aposil mīn kēhuva e kot ēpēha e kaunsil.

²² Mētēu nian soldiā mīn kāmēhuvēn e kalēpus, mētēu aposil mīn kohkē. Kēni kohtēlig=pa e kaunsil motēni māmē,

²³ “Nian iāmēhuvēn e kalēpus, motafu doē tahtipēsīg, lok tētāhku=pa vi ēmē lan, kēni soldiā rēha kalēpus kēutēhtul maüteruh vivi ēmē namtihlūē e kalēpus, mētēu nian iāmoterēh e doē mēhuvēn imē, mētēu kikē-kikē ēmē imē.”

²⁴ Iētēm tētarmēnig e soldiā mīn iētēm kēutēsal o Nimē Rēha Uhgīn, mīne pris asoli mīn kēmotētēu nēghatiēn ēha, kēni motauit pik, narmi lah tēmiuvīg, mīnotēruru ēpnāpin ēmē māmē nati nak otuva mīn.

²⁵ Kēni ēmeiko iētēmimi kēti tietīgē=pa māmē, “!Ei, nēman! !Nētēmi mīn ēpālē ēpē nēmotēmki=pæn ilah e kalēpus, ilah ēpēha e Nimē Rēha Uhgīn kēutēgētun nētēmimi!”

²⁶ Kēni iētēm tētarmēnig e soldiā mīn tēmit mīn soldiā mīn rēhan mēhuvēn motēmki aposil mīn mēhuva. Mētēu kāmēsoteikēpaniēn ilah mētēu-inu kinotēgin māmē nētēmi ēpnāpin okotēhti ilah e kēpiel apin nēmē koteikēpan ilah.

²⁷ Nian kēmotit ilah mēhuva imē, kēni motēni māmē ilah okotēhtul aupēn e nētēmi asoli rēha kaunsil. Kēni pris asoli agin tēmēni=pæn kām lah māmē,

²⁸ “Iēmotēniēhu ēskasik agin itēmah māmē onēsotēgētuniēn nētēmimi e nērgi suah kēha Iesu. Mētēu nēgētuniēn rēhatēmah tinaiu ērēfin ēpēha Jerusilēm. Kēni mautil māmē nētēmimi okotēni māmē itēmah iēmotoh suah kēha Iesu.”

²⁹ Mētēu Pitē tēmēghati rēhalah aposil mīn lan māmē, “Itēmah iēkotēkeikei mautil nēuia Uhgīn, mētēu sēniēmē nēuia nētēmimi ēmē.

³⁰ Itēmah nēmotuhamu rēkis Iesu motātu-pēri e nīgi kāmēluau, mētēu Uhgīn u rēha tipitah mīn aupēn tēmol tēmiēgēh mīn e nīmisiēn.

³¹ Uhgīn u inu tēmēfēri rēkis Iesu māmē otuvēn mēharæg e nīkalin maru, u ima nīsiāiēn mīne nēsanēniēn, māmē in Iērmēnig mīne Iosmiēgēh. Uhgīn tēmol nati ēha māmē in otol suaru māmē nētēm Isrel mīn kotēhrun nēuhliniēn ilah e rēhalah noliēn tērah mīn, kēni in otafēl rēkis noliēn tērah mīn rēhalah.

³² Kēni itēmah Narmīn Rēha Uhgīn iētēni pētīgēn natimnati mīn u, kēni Uhgīn tētēfēn Narmīn rēhan kām nētēmimi kautol nēuiān.”

³³ Nian nētēmimi rēha kaunsil kēmotētēu nēghatiēn ēha, tēmiuvi pik rēhalah niēmēha, kēni kotolkeikei māmē okotuhamu ēmē ilah.

³⁴ Mētēu suah kēti tēmēhtul, nērgin u Kēmaliel, in Farēsi kēti mīne iēgētun kēti rēha Lou, u nētēmimi rēfin kēutisiāi. Kēni tēmētapuēh o soldiā mīn māmē okotit aposil mīn mēhuvēn ihluē pīpim.

³⁵ Kēni in tēmēni kām kaunsil māmē, “Nētēmimak mīn, nētēm Isrel. Otātētēlig vivi māmē onēkotēhro e nētēmi mīn u.

³⁶ Vi agin uēha suah kēti nērgin u Teutas, tēmietīgē=pa mētēni māmē in iētēmi asoli kēti, kēni iuēkir nētēmimi fo-hanrit kēmotuērisīg lan. Mētēu kāmohamu in, kēni rēhan nētēmimi kēmotan kētiēh kētiēh, kēni rēhan nētēligiēn tēmuvēn mīkē.

³⁷ Uērisīg lan, nian kēpmēn tēmatafin nētēmimi, suah kēti mīn u nērgin u Jutēs, iētēm Kalēli, in mīn tēmiuvi nētēmimi kēhuērisīg lan. Mētēu nētēmimi nēuvein kēmotohamu mīn, kēni rēhan nētēmimi kēmotan kētiēh kētiēh.

³⁸ Kēni inu rēhak nētēligiēn e nēniēn u. !Iēkēni kām tēmah, pēh nēkotēpēh ēmē ilah motēgēhan e lah kohiet! Mētēu nēmē nati kautol, in rēha iētēmimi ēmē, otēpanikē.

³⁹ Mētēu nēmē tatsipēn o Uhgīn, ko nēsotosiēn nēsanēniēn māmē onēkotēniēhu ilah. Mēta onēkotēruh māmē itēmah Uhgīn onēkotērgēhu.”

⁴⁰ Kēni ilah rēfin kēmotēgēhan e rēhan nēghatiēn.

* **5:21** “kaunsil” – nētēmi asoli rēha Isrel kēutiuvi pētīgēn nētēmimi ikin māmē okotēhtul e nēhmtilah e kot. **5:28**
Mat 27:25 **5:29** Uēk 4:19 **5:31** Uēk 2:33-34; Efēs 1:20; Hip 2:10; 12:2 **5:36** Uēk 21:38

Kəni kəmotauin e aposil min məmə okəhuva imə, kəni motəni məmə soldia min okotalis ilah. Kəni motəniəhu əskasik min ilah məmə okəsotəghati minian kəm nətəmimi e nərgi İesu kəni motəhlman e lah kohiet.

⁴¹ Kəni aposil min kəmohtiet e kaunsil, nikilah təmagiən, mətəu-inu Uhgın nikin təmepət o lah kəni megəhan e lah məmə nətəmimi okotoh ilah mətəu inko kautəhuərisig e İesu.†

⁴² Kəni nian rəfin e Nimə Rəha Uhgın mine nimə min, ilah kəməsotəpəhiən mətəkeikei mətəni pətigəm kəni mətəgətun nəghatiən təuvir məmə İesu in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

6

Kəməfəri dikon min səpin

¹ Nian nəuvein tinuva rəkis muvən, kəni nətəmi rəha İesu tinətəri minatepət. Nəuvein ilah nəuaniləuis rəha İsrəl kəmotəpən ikın pisin pisin min, kəni mətəni əmə nəghatiən Kris, məsotəniən nəghatiən rəha İsrəl. Kəni tepət, ilah nətəm İsrəl əmə. Mətəu nəfaki min iətəm kəutəni əmə nəghatiən Kris kinəutəni nikali nəfaki min u nətəm İsrəl, mətəni məmə nian kəutəuri məni mine nauəniən kəm pətəlimis min, mətəu kəsoteh vivian pətəlimis min rəha nətəmi min u kəutəni nəghatiən Kris.

² Kəni tueləf aposil min kəmotauin e nətəmimi rəha İesu məmə okəhuva-to. Kəni kəmotəni=pən kəm lah məmə, “Piatimah min. Təsəvirian məmə itimah iəkotəpəh nəni pətigəmiən mine nəgətunian nəghatiən rəha Uhgın məmə itimah iəkəhuvnə mətəuri məni mine nauəniən kəm pətəlimis min. Inu uək rəha dikon min.

³ Mətəu rəueiu, otəfətigəm-to itəmah səpin, nətəmi min u itəmah nəutisiai ilah, kəni motəhrun nati, mine Narmın Rəha Uhgın tərəuəh e nəmiəghian rəhalah. Kəni itimah iəkotəfən nati u kəm lah məmə ilah okotol.

⁴ Kəni pəh itimah oiəkəuteruh əmə nəfakiən kəm Uhgın mine nəni pətigəmiən mine nəgətunian nəghatiən rəha Uhgın.”

⁵ Kəni ilah rəfin nikilah təmagiən, kəni mətəgəhan e nəghatiən əha. Kəni kəmotəfətigəm Stipin u rəhan nəhatətəiən təskasik e Uhgın, kəni Narmın Rəha Uhgın təməriəuəh mətətig lan. Motəfətigəm min Filip, mine Prokorəs, mine Nikano, mine Timon, mine Pamenəs, mine Nikoləs iətəm Antiok u aupən təməpəh nəfakiən rəha nətəm iman ikın muva mətətəu=pən nəfakiən rəha nətəm İsrəl.

⁶ Kəmotit ilah məhuvən kəm aposil min, kəni aposil min kəmotələhu=pən nəhlmilah e lah mətəfaki e lah.

⁷ Kəni nətəmi rəha İesu kəutəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni nətəmi rəha İesu u Jerusiləm kinəutepət pik. E nətəmi min əha, pris min tepət kəmotəhatətə e İesu.

Kəmotaskəlim Stipin

⁸ Kəni Stipin u iətəm təməriəuəh e nəuvirian mine nəsanəniən rəha Uhgın, təmol nəmtətiən tepət mine nati apispis min e nəhmti nətəmimi.

⁹ Mətəu nətəmimi nəuvein e nimə rəha nuhapuminiən rəha Nətəm Kəmitis İlah,* kəmotəghati ilah Stipin. Nətəmi min u nətəm İsrəl u kəmotəpən Saerin mine Aleksantriə. Kəni nətəmimi nəuvein min u nətəm İsrəl u kəmotəpən Silisiə mine Esiə, ilah kəməhuva kətiəh, minəutərgəhu ilah Stipin. Kotəni məmə nəghatiən rəha Stipin təsəruəhruian, mətəu rəhalah təruəhru.

¹⁰ Mətəu Narmın rəha Uhgın təmol Stipin teinatig pik, kəni nian in təghati, rəhan nəghatiən tapirəkis rəhalah.

5:40 Uək 4:18 **5:41** Mat 5:10-12; 1Pitə 4:13 † **5:41** Nian kautos nahməiən nikilah tagiən, mətəu rəhalah İərməniğ təmos nahməiən. Rəueiu əha nian kəutətəu tərəh, təgətun məmə ilah kətiəh əmə e İərməniğ. **6:1** Uək 4:35 **6:7** Uək 2:41; 16:5 * **6:9** “nimə rəha nuhapuminiən rəha Nətəm Kəmitis İlah” — Nətəmi min əha, aupən ilah slef rəha suah kəti, mətəu rəueiu əha kəmitis ilah. **6:10** Luk 21:15

¹¹ Kæni ilah kæmotæou oneuæn nætæmimi næuvein mæmæ okotasiru e lah motæni pætigæm mæmæ, “Itimah iæmotætæu mæmæ Stipin tæmæni rah Mosis mine Uhgîn.”

¹² Kæni ræhalah næghatiæn tæmol niki nætæmimi, mine nætæmi asoli ræha Isrel, mine nægætun min ræha Lou, kæmotæmæki e Stipin. Kæni kæmæhuvæn motaskælim motælæs mæhuvæn mæmæ otæhtul e næhmti kaunsil.

¹³ Kæni kæmotæmki nætæmimi næuvein mæhuva mæmæ okoteiuæ e Stipin. Nætæmi min u kæmotæni mæmæ, “Nian ræfin tætni næghatiæn tærah e Nimæ Ræha Uhgîn, kæni mætni rah Lou ræha Mosis.

¹⁴ Itimah iæmotætæu in tæmæni mæmæ Iesu u iætæm Nasærit, in otælæs iahu Nimæ Ræha Uhgîn, kæni mæuhlin noliæn min u Mosis tæmæfa kæm tah aupæn ikin.”

¹⁵ Kæni nætæmimi ræfin u kæmæutæharæg e kaunsil kæmotæsal=pæn æhruahru o Stipin, motafu mæmæ næhmtin tinagæhag pæhriæn tæhmen e ræha agelo.

7

Stipin tæmæghati e Epraham

¹ Kæni pris asoli agin tæmætapuæh o Stipin mæmæ, “?Tæhro? ?Nipæhriæniæn e næghatiæn min æha kætætu=pæn lam?”

² Kæni Stipin tæmæni mæmæ, “Piak min mine tatæ min. Otætælig-to lak. Uhgîn u iætæm in ilis ilis pik, tæmietigæm=pa o tîpîtah Epraham nian in tæmætætig æpæha Mesopotemiæ, mæsuvæn æhanæhiæn æpæha Haran.

³ Uhgîn tæmæni=pæn kæm in mæmæ, ‘Æpæh ræham min, mine ikin nætætig ikin muvæn e ikin kæti iætæm iæu o iækægætun lam.’

⁴ “Kæni Epraham tæmiet æha Kaltiæ muvæn mætætig æpæha Haran. Nian tæmætætig ikinu kæni ræhan tatæ tîmis, kæni Uhgîn tæmos muva u e niftæni u itæmah næutatig lan ræueiu.

⁵ Mætæu tæmæsæfæn æhanæhiæn niftæni ækæku agin næuuetin kæm in mæmæ ræhan æhruahru. Mætæu Uhgîn tæmæni æskasik kæm in mæmæ otæpanæfæn ræfin nitæni æha kæm in mine namipin min. Kæni nitæni u otuva imalah agin ikin, nati ænnapin e nian æha Epraham tæmæsælæsian nætin kæti.

⁶ Næghatiæn u Uhgîn tæmæni kæm in tol lanæha, in tæmæni mæmæ, ‘O nian kæti, næuanilæuis min ræham okæhuvæn motætig e niftæni pisin kæti ræha nætæmimi pisin, kæni ilah okæhuva iapispis min, kæni nætæm ikin okotol ilah okotæhuva slef min, kæni mautol miræ kæm lah kætæuarus nu fo-hanrit.

⁷ Mætæu iækol nalpinian kæm nætæmimi min æha kæutarmænig e lah. Kæni uærisig, ræham min nætæmimi okohiet e nitæni æha mæhuva motæfaki kæm iæu e nitæni u.’

⁸ “Kæni Uhgîn tæmæni æskasik mæmæ in oteh vivi Epraham mine næuanilæuis min ræhan. Kæni mæni=pæn kæm in mæmæ in otæhgi=pæn næsualkælæh mæmæ in næmtætian kæti mæmæ ilah nætæmimi min ræha Uhgîn. Kæni nian Epraham tæmælæs Aisæk, kæni matig mæhgi=pæn nian tæmos nian eit.* Kæni nian Aisæk tæmælæs Jekæp, kæni matig mæhgi=pæn min. Kæni nian Jekæp tæmæmki nenætin min ilah tuelæf, kæni mæhgi=pæn min ilah. Ilah tuelæf æha, næukæti niratah.”

Tîpîlah min kæmotæpæh Josip

⁹ Kæni Stipin tæmæni=pæn min kæm lah mæmæ, “Kæni næukæti niræ min u ræhatah kæmæutetet notæhalah u Josip, kæni motætuati=pæn lan kæm nætæm Ijip, mæmæ otuva slef ræhalah. Mætæu ilau Uhgîn e nian ræfin,

¹⁰ kæni Uhgîn tos rækis in e nærahiæn ræfin ræhan. Nian tæmæhtul e næhmti kig ræha nætæm Ijip, kæni Uhgîn tæmæfæn næhruniæn kæm in, kæni matig mol min mæmæ kig otolkeikei in, kæni mol in tærmænig e nitæni Ijip mine nætæmimi mine natimnati ræfin ræhan.

7:3 Jen 11:31; 12:1 **7:4** Jen 11:31-12:5 **7:5** Jen 12:7; 15:18; 17:8 **7:7** Jen 15:13-14; Eks 12:40 **7:7** Eks 3:12 * **7:8** Noliæn ræha nætæm Isrel tol lanu, nian suakæku iærman tair, e nian eit, kætæhgi=pæn. **7:8** Jen 17:9-14; 21:4 **7:9** Jen 37:11,28; 39:2,21-23 **7:10** Jen 41:37-44

11 “Kəni əmeiko nəumis təman e nītəni əpəha Ijip mīne Kenan mol nauəniən tikə, kəni nəumis natus nətəmimi, kəni tipitah mīn niġlah nauəniən təmikə.

12 Nian Jekəp tīnətəu məmə nauəniən əpəha Ijip, təmahli=pən nenətīn mīn u tipitah mīn əha kəhuvən, kəni inu nətuəuinian ilah kəməhuvən Ijip.

13 Kəni uərisig, ilah kəməhuvən mīn, kəni in təməni pətīgəm in kəm lah, mətəu ilah kəsotəhrunian məmə in Josip pialah. Kəni kig rəha Ijip təmətəu nəniən o Josip mīne pian mīn.

14 Kəni Josip təmahli=pən nəghatīən kəm rəhan tatə Jekəp mīne rəhan mīn, məmə okəhuva motatīg ilah mīn. E nətəmimi mīn əha, ilah rəfin səpīntə faif.

15 “Kəni Jekəp mīne rəhan mīn kəməhuvən Ijip, kəni kəməutatīg mətutatīg, kəni Jekəp mīne tipitah mīn kəmoħmīs ikin.

16 Kəni kəməmki ilah kan əpəha Sekəm e nītəni u rəhatah, kəni kitənim ilah ikin e nīpəg kəpiel kəti Epraham təmos rəkīs nəħmtīn o nətəm Hamor.”

Stipin təməghati e Mosis

17 Kəni Stipin təmətəkeikei mətəni=pən kəm lah məmə, “Tīnatuva iuəkīr məmə Uħġin otosmiəgəh rəhan mīn nətəmimi u təməni rəkīs kəm Epraham, kəni nəuaniləuis mīn rəhatah u kəmutatīg Ijip, rəueiu əha tīnepət.

18 Kəni kig kəti mīn rəha Ijip təməhtul, in təsisiai aġiniən Josip.

19 In təmosiahu tipitah mīn e nətəliġiən tərəh mīn rəhan, matol nəħməiən kəm lah. Kəni in təmol lou kəti məmə okotəmki pətīgəm nenətīlah mīn iəpəou amrərə mīn ihluə məmə okoħmīs.

20 “Kəni e nian əha, Mosis təmair, kəni in suakəku təuvīr kəti e nəħmti Uħġin. Rəhan məmə mīne tatə kəmuəhluaig oneuən lan əpəha imə muos məuiġ kisil.

21 Nian kəmləfətīgəm ihluə, nəti kig pətan təmeruh, kəni tələs məmə oteh vivi rəhan.

22 Kəmotəgətun in e neinatīġiən rəfin rəha nətəm Ijip, kəni nian in təmepət, in təsanən e nəghatīən mīne noliən nati.

23 “Nian tīnos nu fote, nīkin təhti məmə otuvən-to meruh-to nətəmiman mīn, nətəm Isrel,

24 kəni mafu kəti iətəm Ijip kəti tatoh. Kəni in təmuvən məmə otasiru e in kəti əmeiko mohamu iətəm Ijip əpəha.

25 Kəni Mosis nīkin təməhti məmə mətə in mīn, nətəm Isrel, okotəhrun məmə Uħġin təmahli=pən in məmə otuvən məmkirəkīs ilah e nəħməiən katol e lah. Mətəu ilah kotəruru.

26 Kəni lauig lan tafu mīn iətəm Isrel mil keiu katuoh ilau mīn, kəni tuvən mə təghati kəm lau məmə otos rəkīs ilau, kəni məmə otol ilau kuol vi ilau mīn. Kəni məni=pən kəm lau məmə, ‘Suah mil, itəlau əmə. ?Təħro natuoh itəlau mīn?’

27 “Mətəu suah u təmaupən mol nəukəti norgəhuiən təmətġi=pən Mosis isəu, kəni məni=pən kəm in məmə, ‘?Pəh təməfəri ik məmə onəkarməniġ kəni mətakil itiməh?’

28 !Iətəhrun məmə nəkolkeikei məmə onəkohamu mīn iəu təħmen e iətəm Ijip u nəmoħ nəniuy!’

29 Nian Mosis təmətəu nəghatīən əha, kəni təməġin kəni miet Ijip məġim muvən əpəha isəu ikin Mitian mətatīg ikin məħmen e iəpispīs kəti. Nian təmətatīg mətatīg mit pətan ikin kəti, kəni mələs nətin keiu iərman mil.

30 “Nian təmətatīg Mitian mos nu fote, kəni nian kəti tuvən mətan iuəkīr o nītəuət əha Sainai əpəha təpiə-məpiə ikin. Kəni əgelo kəti təmiet=pən ohni e niġəm iətəm tatuəu e niġi əkəku kəti.

31 Nian təmeruh niġəm əha, narmīn təmiuvīġ pik ohni, kəni muvən iuəkīr məmə oteruh vivi, kəni mətəu Iərməniġ Uħġin təməghati kəm in məmə,

7:11 Jen 41:54; 42:1-2 7:13 Jen 45:1-4,16 7:14 Jen 45:9-11; 46:27 7:15 Jen 46:1-7; 49:33 7:16 Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 7:18 Eks 1:7-8 7:19 Eks 1:11-22 7:20 Eks 2:2 7:21 Eks 2:3-10 7:24 Eks 2:11-15 7:28 Eks 2:14 7:29 Eks 2:21-22; 18:3-4

³² ‘Iæu Uhgín ræha tíþim mín, Uhgín ræha Epraham, mine Aisæk, mine Jekæp.’ Kæni Mosis tæmægin mínætæræmrumin mínatægin e næsal-pæniæn æha nigæm ikin.

³³ “Kæni Iærmænið Uhgín tæmæni=pæn kæm in mæmæ, ‘Os rækis ræham put e næhlkæm mætæu-inu niftæni ko ik nætæhtul ikin in tasim agin, mætæu iæu æha ikin.

³⁴ Imeruh nærahian iætæm katol e ræhak nætæmimi æpæha Ijip, iætæmætu nasækian ræhalah, kæni mineiuaiu muva mæmæ iækæmkirækis ilah o nætæm Ijip. Va. Ræueiu æha iækahli=pæn ik nækitælig muvæn mín Ijip.’ ”

Nætæmimi mín ræha Isrel kæmotæpæh Mosis

³⁵ Kæni Stipin tæmætækeikei mætæni mæmæ, “Inu iætæm kætiæh æmæ Mosis iætæm ilah kæmotæpæh næuian nian ilah kæmotæni=pæn mæmæ, ‘?Pæh tæmlæfæri ik mæmæ onækarmænið kæni makil itimæh?’ Mætæu Uhgín þisín æmæ tæmahli=pæn suah kæha Mosis mæmæ otarmænið kæni mosmiægæh ilah. Tæmahli=pæn nian agelo tæmiet=pæn ohni e nigæm iætæm tatuæu e nigæ ækæku kæti.

³⁶ Kæni Mosis tæmit ilah mohiet Ijip, kæni in tæmol nati apisþis mine næmtætiæn tepæt, tæmol æpæha Ijip, mine nian kæmæutaliuæk mautæhuvæn=pæn e nitæhi u kætæni mæmæ Nitæhi Ðraræuv, mine nu fote e ikin tæpiæ-mæpiæ ikin.

³⁷ “Inu iætæm kætiæh æmæ Mosis u tæmæni=pæn kæm nætæm Isrel mæmæ, ‘Uhgín otlæfæri iæni kæti mín e tæmah tæhmen lak.’

³⁸ “Inu Mosis iætæm tæmauin e tíþitah mín mæmæ okotuhapumín ilah mín æpæha tæpiæ-mæpiæ ikin, kæni agelo tæmæghati kæm in e Nitæuæt Sainai, kæni Mosis u tæmæfæn næghatiæn mín u kæm tíþitah mín. Kæni næghatiæn mín u, ilah næghatiæn keikei mín iætæm kæutæfæn næmiægæhian kæm nætæmimi, kæni Mosis tæmæhlman tuva kæm tah.

³⁹ “Mætæu nian in tæmætatið æhanæh æpæha e Nitæuæt Sainai, tíþitah mín kæmotæhti næuian, motæpæh nætæligiæn, mætæu nikilah tæmitælig=pæn o nati Ijip.

⁴⁰ Kæni kæmotæni=pæn kæm Eron mæmæ, ‘Ol narmi nati næuvein mæmæ okæhuva uhgín mín ræhatah mæ okotit itah. Mætæu Mosis æha inæha, iætæm tæmæmki itah kohiet Ijip, kinotærruru mæmæ in tinæhruvæn.’

⁴¹ Kæni e nian æha, ilah kæmotol narmi nati mæmæ in otuva uhgín ræhalah, kæni kæmautol sakrifais e nati miægæh mín mæmæ okotæfaki kæm in. Kæni kæmautol lafet ræha narmi nati kau iætæm ilah æmæ kæmotol.

⁴² Mætæu Uhgín tæmæuhlin=pæn næmtahn kæm lah, kæni megæhan=pæn e lah mæmæ okotæfaki kæm mitigar mine mæuið mine mæhau mín e næpuæ. Kæni nati æha tætægætun æsas æmæ næghatiæn ræha Uhgín iætæm kæmætei e nauæuæ ræha iæni mín ræha Uhgín. Tætæni mæmæ,

‘!Nætæm Isrel! ?Nian ræfin e nu fote æpæha ikin tæpiæ-mæpiæ ikin, itæmah næmautoh nati miægæh mín mautol sakrifais lan. ?Mætæu nikitæmah tæhti mæmæ næmautol kæm iæu? ! Kæpæ!

⁴³ Mætæu e nikitæmah, itæmah næmautælæs Nima Tapolin ræha uhgín eiua u Molek, mine narmi mæhau ræha uhgín eiua u Refan. Nati mil u næmautol mæmæ onækotæfaki kæm lau. O nati æha, iækahli pætiðgæm itæmah nækæhuvæn isæu motæpirækis Papilon.’ ”

Stipin tæmæghati e Nima Ræha Uhgín

⁴⁴ Stipin tæmætækeikei mætæni mæmæ, “Nian tíþitah mín kæmæutatið ikin tæpiæ-mæpiæ ikin aupæn, ilah kæmotos ræhalah nati kæti, Nima Tapolin ræha Uhgín iætæm tætægætun mæmæ Uhgín tætatig ilah mín. Kæni Mosis tæmol Nima Tapolin æha tætitæu=pæn æmæ nætæligiæn ræha Uhgín u tæmæni=pæn rækis kæm in.

⁴⁵ Kæni nu tepæt uærisið, Josuæ tæmit ilah mæhuva mæmæ okotos rækis nitæni æha o nætæm Kenan, nætæni u Uhgín tæmæhgirækis nætæmimi ikin. Kæni ilah kæmotælæs Nima Tapolin u mæhuvæn motatið ilah mín motætuarus=pa e nian ræha Tefit tæmol kig lan.

⁴⁶ Uhgın təmol təuvir kəm Tefit, kəni Tefit təmətapuəh ohni məmə Uhgın otegəhan lan pəh tol nimə kəti iətəm Uhgın otatig ikin.

⁴⁷ Mətəu nimə əha, Kig Tefit təməsoliən, mətəu nətin Kig Solomən təmol.

⁴⁸ “Mətəu Uhgın iətəm ilis agın, təsatigian e nimə iətəm iətəmimi əmə təmol. Təhmen e nəghatian rəha Uhgın iətəm iəni rəhan təməni məmə,

⁴⁹ ‘İkin mın rəfin e neai təhmen əmə lak məmə iəkəharəg ikin marmənig, kəni nitəni mın rəfin təhmen əmə məmə iəkəfu=pən nəhlkək ikin.

?Mətəu nimə nak iətəm nəkotəhrun noliən məmə otəhmen lak?

?Kəni ikin pəhruvən nəkotəhrun noliən məmə iəkuvən məmeig ikin?

⁵⁰ Otəni-to. ?Pəh təmol rəfin natimnati mın əha?

İəu pisin əmə, iəu Uhgın iəmol rəfin ilah.’ ”

Nətəm Isrel kəmotəpəh iəni mın rəfin rəha Uhgın, mine Kristo

⁵¹ Kəni Stipin təmətəkeikei mətəni məmə, “!İtəmah u! Rəhn-kapə təmah təkəsik. Nikitəmah tapinəpu təhmen e rəha Nanihlua mın. Matəlgitəmah talu o nətəuiən nəuia Uhgın. !İtəmah nəkotəhmen əmə e tipitəmah mın nətəm kəməutəhti nəuia Narmın Rəha Uhgın!

⁵² ?İəni mın rəha Uhgın aupən, pəh tipitəmah mın kəməsotoliən nərahian kəm in? !Tikə! Kəmotol nərahian kəm lah rəfin. Kəmotohamu mın nətəmi mın u kəməutəni pətigəm nuvaiən rəha İətəmi Əhruahru. Kəni itəmah nəmotegəhan=pən e İətəmi Əhruahru u e nəhlmi rəhan mın tikimir mın kəni kotuhamu.

⁵³ İtəmah nəmos rəkis Lou rəha Uhgın u aupən nagelo mın kəmos məhuva, mətəu itəmah nəməsotohtəu=pən aginian Lou əha.”

Kəmotəhtimu Stipin

⁵⁴ Nian kəməutətəu nəghatian mın rəha Stipin, nəhmtilah təmapinəpu, nikilah təmahmə pik, kəni mautigət=pən nəhluvlah kəm in mətəu-inu nikilah nəhmə agın.

⁵⁵ Mətəu Narmın Rəha Uhgın təməriauəh e Stipin, kəni təsal pəri e Negəu e Neai mafu nəhagəhagian iətəm təsanən pik təmiet ima Uhgın ikin, kəni meruh İesu tətəhtul e nikali Uhgın maru, ikin ima narmənigian mine nəsanəniən.

⁵⁶ Kəni Stipin təməni=pən kəm lah məmə, “!Ei, nəman! İətafu Negəu e Neai rəha Uhgın taterəh, kəni Nəti İətəmimi tətəhtul e nikali Uhgın maru, ikin ima narmənigian mine nəsanəniən.”

⁵⁷ Nian nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotətəu nəghatian əha, kəmotəmkəsgin matəlgilah mın e nəuanəhlmilah, kəni motearəg e Stipin e nəuialah rəfin motauit motaiu məhuvən moteapən əhmen-əhmen əmə ohni,

⁵⁸ moteikəpan kəni motəraki pətigəm lan e taun. Kəni nətəmimi u kəmotətəu nəghatian rəha Stipin, ilah kəmotəpeg rəhalah sot asoli mın, motəlin=pən iuəkir e nəhlki iətəm alua kəti, nərgin u Sol. Kəni mınəutəhti Stipin e kəpiel apin.

⁵⁹ Nian kəmutəhti, kəni Stipin təməfaki məmə, “İərmənig İesu, os narmək.”

⁶⁰ Kəni təmeiuaiu misin nəulin kəni masək əfəməh məmə, “İərmənig, afəl noliən tərəh iətəm ilah kautol lak.” Nian təmol naunun e rəhan nəfakian, kəni rəhan nəhagian tiet.

8

¹ Kəni Sol in təmətəhtul əmə nikin tətəgian məmə ilah kəmotəhtimu Stipin.

Sol təmoh nətəm kəutəfaki

Mətuəuin e nian əha, nərahian asoli kinotol e niməfaki əpəha Jerusiləm. Kəni ilah kəməhiet Jerusiləm motağim=pən Jutiə mine Səmeriə motəpəh pisin əmə aposil min kəutatig Jerusiləm.

² Nətəmimi nəuvein nətəm kəutəfaki əskasik kəməhuva motələs Stipin məhuvən mohtənim, kəni ilah kəmotasək pik ohni.

³ Mətəu Sol təmətuəuin minətərəkkin-ərəkkin niməfaki, matuvən e nimə min mətiuvi pətigəm nəman mine nıpətan iətəm kəutəfaki, kəni matəmki=pən ilah e kaləpus.

Filip təməni pətigəm nanusiən təuvir əpəha Səmeriə

⁴ Kəni nətəm kəutəfaki iətəm kəməhiet Jerusiləm motağim, kəməutəni pətigəm nəghatian rəha Uhgın ikın min rəfin iətəm ilah kəutəhuvən=pən ikın.

⁵ Filip təmuvən e taun kəti rəha Səmeriə, kəni mətəni pətigəm nanusiən rəha Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. ⁶ Nian nımənin nətəmimi kəmotətəu Filip, kəni motafu nati apispis min iətəm in tatol, ilah rəfin kəməutətəlig vivi lan e nak in tətəni.

⁷ Nətəmimi tēpət narmın tərəh min kəməhiet e lah. Nian narmın tərəh min kəməhiet, kəmotasək əfəməh. Kəni nətəmimi tēpət iətəm nıpətilah təmimis, uə nətəm kəsotaliuekian, kəmotəuvir min.

⁸ Kəni nətəmimi rəfin e taun əha, ilah rəfin kəmotagiən.

Saimon u təmol natimnati e nəsanəniən rəha iərmis min

⁹ Kəni e taun əha, suah kəti nərgin u Saimon, in təmatol nati apispis tēpət e nəsanəniən rəha iərmis min, kəni nətəmimi rəfin e Səmeriə, narmilah təmiuvig. Təmol nuvəh nəvetin. In mətəfəri aru əmə in məmə in iətəmi asoli kəti.

¹⁰ Kəni nətəmimi rəfin, nətəmi asoli mətəuarus=pa noluək min əmə, kəməutəsəl=pən pik ohni kəni məutəni məmə, “Suah u in iətəmi kəti u in tatol uək e Nəsanəniən Asoli Rəha Uhgın.”

¹¹ Kəməutohtəu=pən in nuvəh nəvetin mətəu-inu narmilah tatiuvig o natimnati min iətəm in tatol.

¹² Mətəu nian nətəmimi kəmotətəu nəghatian iətəm Filip tətəni pətigəm e nanusiən təuvir rəha Narməniğiən Rəha Uhgın mine nəghatian rəha İesu Kristo, kəmotəni nıpəhriəniən lan, kəni kəmol bəptais e lah, nəman mine nıpətan.

¹³ E nian əha, suah min u Saimon, təməni nıpəhriəniən e İesu, kəni kol bəptais min lan. Kəni in tətəu=pən Filip ikın min rəfin. Narmın təmiuvig o nati apispis min mine nəmtətiən min iətəm in tateruh Filip tatol.

¹⁴ Nian aposil min əpəha Jerusiləm kəmotətəu məmə nətəm Səmeriə kinotəhatətə e nəghatian rəha Uhgın, kəni kəmotahli=pən Pitə mine Jon məmə okian o lah.

¹⁵ Nian ilau kəmian miəiet=pən o lah, muəfaki o lah məmə Narmın Rəha Uhgın otəriəuəh mətətig e lah,

¹⁶ mətəu-inu kəmol bəptais əmə e lah e nərgi İərməniği İesu, mətəu Narmın Rəha Uhgın təsəriəuəh əhanəhiən e nəmiəgəhiən rəhalah.

¹⁷ Kəni Pitə mine Jon kəmuələhu=pən nəhlmilau e lah muəfaki e lah, kəni Narmın Rəha Uhgın təməriəuəh e lah.

¹⁸ Nian Saimon təmafı məmə Narmın Rəha Uhgın tatuvən e nəmiəgəhiən rəha nətəmimi nian aposil mil kəmuələhu=pən nəhlmilau e lah muəfaki e lah, kəni in tətətigəm məni məmə otəfən kəm lau,

¹⁹ kəni məni=pən kəm lau məmə, “Uəfa min nəsanəniən u kəm iəu məmə nian iəkələhu=pən nəhlmək e nətəmimi, kəni ilah kotəhrun nosiən Narmın Rəha Uhgın.”

²⁰ Mətəu Pitə təməni=pən kəm in məmə, “!Ik mine rəham məni onəkian e niğəm asoli! Mətəu-inu nıkim təhti məmə nəkəhrun nos nəhmti nati u iətəm Uhgın tətəfən kəm nətəmimi e məni.

21 Ko ik nəsoliən uək u nəuветin mine, mətəu-inu rəham nətəligiən təsəhruahruian e nəhmti Uhgın.

22 Əuhlin ik e rəham noliən tərəh min kəni məfaki=pən kəm İərmənig, mətə tafəl rəkis rəham noliən tərəh min iətəm nıkim tətəhti ilah.

23 İateruh məmə nian rəfin netetiən təməriauəh e rəham nətəligiən, kəni noliən tərəh min kəmotəlis ik tiəkis.”

24 Kəni Saimon təməni=pən məmə, “!Əui! Uəfaki=pən kəm İərmənig ohniəu məmə natimnati iətəm itəlau nəmuəni, kəti otəsuvaiən ohniəu.”

25 Kəni nian ilau kəmuəni pətigəm rəkis nəghatiən rəha İərmənig mine natimnati iətəm in təmol, kəni kəmətiən Jerusiləm matuəhtul əgmagım e lahuənu min rəha Səmeriə matuəni pətigəm min nanusiən təuvir rəha İərmənig.

Filip təməghati kəm iətəm İtiopiə kəti

26 Kəni agelo kəti rəha İərmənig təməni=pən kəm Filip məmə, “Əsəu-pesi muvən e suaru tisipən Jerusiləm matuvən Kasa.” (Suaru əha tətəməhli əpəha ikin təpiə-məpiə ikin.)

27 Kəni in təmatuvən əmeiko mafu iətəm İtiopiə kəti e suaru. Suah əha in iətəmi asoli kəti rəha kwın rəha nətəm İtiopiə.* Kəni in təmətərmənig e məni rəha kwın. Suah u təmuvən Jerusiləm məmə otəfaki,

28 kəni minatitəlig matuvən iman ikin. Kəni in təmətəharəg-pəri e nati kəti kətəni məmə, “kat” iətəm hos tatiuvi. Kəni mətəfin nauəuə iətəm iəni kəti rəha Uhgın təmətəi, nərgin u Aiseə.

29 Kəni Narmin Rəha Uhgın təməni=pən kəm Filip məmə, “Uvən maliuək=pən iuəkır o kat əha.”

30 Kəni Filip təmai u muvən iuəkır ohni, mətəu suah u tətəfin nauəuə iətəm iəni Aiseə təmətəi. Kəni təmətəpuəh ohni məmə, “?Nəkəhrun nıpəti nati u nətəfin, uə kəpə?”

31 Kəni suah u təməni=pən kəm Filip məmə, “?İəkəhra məhrun? Mətəu-inu iətəmi kəti tikə mə otuhamteı=pa nıpəti nəghatiən u kəm iəu.” Kəni in mətəpuəh məmə Filip otəri muvən ilau min muəharəg.

32 In təmətəfin nəghatiən u e Nauəuə Rəha Uhgın, tətəni məmə, “Kəmit təhmen e sipsip kan məmə okuhamu.

Kəni təhmen e nətı sipsip, təsəgətiən nian kətətəi nımeimein,
Kəni in təməpnəpın əmə, məsəghatiən.

33 Kəmol aulis in, kəni nian kəmakil e kot, kəsakil əhruahruian.
Nian kəmotuhamu, in nəlugı iətəmi əmə kəti, nətın tikə.”

34 Kəni suah u təmətəpuəh o Filip məmə, “?Kərmə Aiseə təmətəghati aru lan, uə iətəpısın kəti?”

35 Kəni Filip təmətəuəuin e nəghatiən kətıəh əmə iətəm təməfin, mətəni=pən nəniən təuvir rəha İesu.

36 Nian kəmətiən e suaru miəuva ikin kəti nəhu əha ikin, kəni suah u təməni=pən kəm Filip məmə, “!Afu-to! Nəhu kəti əpəha. ?Təhro? ?Pəh nəkol bəptais lak lan?” Kəni Filip təməgəhan lan.†

38 Kəni təmənıəhu kat məmə otəhtul, kəni ilau pəti kəmueiuaiu mian e nəhu, kəni Filip tol bəptais lan.

39 Nian kəmuəri e nəhu miəuva ilis, Narmin Rəha İərmənig tələs rəkis Filip. Kəni suah u təməsəruh minıən, mətəu təmətıtəlig matuvən iman ikin e nəgiənıən asoli e nıkin.

* **8:27** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə in suah kəti iətəm kəmıteı. E nian əha, nəmə suah kəti tatol uək nian rəfin iuəkır o kwın kəti, kəni okıteı məmə otəsitiən kwın. **8:33** Aes 53:7-8 † **8:36** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris əupən, nəghatiən pısın kəti min əha ikin iətəm tatılpin nəghatiən u mətəni məmə, “³⁷ Kəni Filip təməni=pən kəm in məmə, ‘Nəmə nəkəni nıpəhriənıən e İesu e nıkim rəfin, İəkəhrun noliən bəptais lam.’ Kəni təni məmə, ‘İəu iətəni nıpəhriənıən e İesu Kristo, məmə in Nətı Uhgın pəhriən.’ ” **8:36** Uək 10:47

⁴⁰ Mætəu Filip təmafə məmə tətəhtul əpəha e nītəni pahav ikin əpəha Astot. Kəni in təmatuvən, mətəni pətīgəm nanusiən təuvir rəha Iesu əpəha e taun mīn rəfin mətəuarus in təmiet=pən əpəha Sisəriə.

9

Sol təmafə Iesu
e suaru rəha Təmaskis
(Uək 22:6-16; 26:12-18)

¹ Kəni e nian əha, Sol təmətəghati əskasik mətəni əskasik məmə otohamu nətəmimi rəha Iesu. In təmuvən meruh pris asoli aġin

² mətəpuəh ohni məmə otətēi nauəuə mīn kəm nimə mīn rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel əpəha Təmaskis, məmə nəmə oteruh kəti tatitəu=pən Suaru Rəha Iesu, nati əpnapin iərman uə pətan, otaskəlīm ilah məlīs ilah məmki ilah muvən e kaləpus əpəha Jerusiləm. Kəni təməfən nauəuə mīn kəm in.

³ Nian Sol təmuva iuəkir o Təmaskis, əmeiko nəhagəhagiən kəti təmsipəri e neai tatuəu təhmen e noraipiən muva masiəgəpin in mine ikin mīn titəlau lan.

⁴ Kəni in təmsipəri morin e niftəni, kəni mətəu nəuia suah kəti tətəni=pən kəm in məmə, “!Sol! !Sol! ?Təhro natol nərahian kəm iəu?”

⁵ Kəni Sol tətəpuəh məmə, “?Ik pəh, Iərməniġ?” Kəni nəuia iətəmi u təməni=pən kəm in məmə, “Iəu Iesu iətəm ik natol tərah lak.

⁶ Mətəu rəueiu əhtul muvən əpəha e taun. Ikin əha, suah kəti əha ikin otəpanəni=pinə əmə məmə nati nak onəkol.”

⁷ Kəni nətəmimi nətəm kautəhuərisiġ e Sol, kəmotauit kəni motəhtul məsotagətiən. Kəmotətəu əmə nəuia iətəmi u, mətəu kəməsoteruhian iətəmi kəti.

⁸ Kəni Sol təhtul, mətəu nəhmtin tinəuau, tinəruru neruhian nati. Kəni kəmosos əmə nəhlmin motit məhuvən Təmaskis.

⁹ Təmos nian kisil təməsehian nati, kəni məsauəniən kəni məsəmnimian nəhu mine.

¹⁰ Əpəha e Təmaskis, iətəmi kəti rəha Iesu əha ikin, nərgin u Anənaiəs. Iərməniġ təmauin lan e nati kəti təhmen e nəməhlairiən, kəni məni=pən kəm in məmə, “!Anənaiəs!” Kəni in təmətam məmə, “Iərməniġ, iəu əpə.”

¹¹ Kəni Iərməniġ təni=pən kəm in məmə, “O nəkuvən əha e nimə rəha Jutəs e suaru asoli iətəm kətəni məmə Təhruahru, kəni mətəpuəh o iətəmi kəti, iətəm Tasəs, nərgin u Sol. In tətəghati rəueiu kəm Uhgīn e nəfakiən,

¹² kəni Uhgīn təməfən nəməhlairiən kəti, kəni təmeruh ik, Anənaiəs, nəmuva mələhu=pən nəhlməm lan məmə nəhmtin otair mīn.”

¹³ Mətəu Anənaiəs təni məmə, “Iərməniġ, iətətəu nəghatiən tepət e suah kəha e rəhan nolian tərah mīn iətəm tatol e nətəm kəutəhatətə lam əpəha Jerusiləm.

¹⁴ Kəni in təmuva u ikinu e nərgi pris asoli mīn məmə otaskəlīm, mələs nətəm kəutəhatətə lam.”

¹⁵ Mətəu Iərməniġ təməni kəm Anənaiəs məmə, “!Uvən! Mətəu-inu suah u in rəhak iətəmimi iətəm inauin rəkis lan məmə otəni pətīgəm nərgək kəm Nanihluə u sənīə məmə nətəm Isrel, mine rəhalah kig mīn, mine nətəm Isrel mīn.

¹⁶ Kəni iəu iəpanəgətuin in məmə otos nəhməiən o nərgək.”

¹⁷ Kəni Anənaiəs təmuvən lahuənu muvən imə, kəni mələhu=pən nəhlmin e Sol, məni=pən kəm in məmə, “Piak Sol. Iərməniġ Iesu iətəm təmietīgəm ohnik e suaru nian nəmətuva u ikinu, in təmahli=pa iəu məmə ik onəkəh mīn nati, kəni Narmīn Rəha Uhgīn otəriəuəh matīg lam.”

¹⁸ Əmeiko, nati kəti təhmen e niviliġi nəmu təmiet rəkis e nəhmti Sol, kəni tair mīn mīnateruh nati. Kəni mīnəhtul mətaliuək, kəni kol bəptais lan məmə in nəmtətiən rəha nəhatətəiən.

19 Kēni nian tēmūn nauēniēn, kēni nīpētīn tuva mēsanēn mīn.

Sol tīnātuauīn mātēni pētīgām nārgī Iesu ēpāha Tēmaskīs

Kēni Sol tēmatīg mos nian nēuvein mīn ilah nētēmimi rēha Iesu ēpāha Tēmaskīs.

20 Tēmātuauīn mīn ēmā e nian ēha, mātēni pētīgām Iesu ēpāha e nīmā mīn rēha nuhapūmīniēn rēha nētēm Isrel mēmā Iesu in Nēti Uhgīn pēhriēn.

21 Kēni nētēmi rēfin nētēm kēmōtētēu in, kēmōtauīt pīk ohni, kēni mētēni mēmā, “!Eī! ?Suah u inu tēmatol nērahīēn kēm nētēm kētēhatētē e Iesu ēpāha Jerusilēm aupēn, uē kēpē? Kēni in tēmūva ikīnu mēmā otaskēlim ilah mēmki ilah muvēn kēm pris asoli mīn. ?Mā ināha, uē kēpē?”

22 Kēni nēghatiēn iētēm Sol tētēni pētīgām, in tēsanēn pīk mapirākīs nēghatiēn rēha nētēm Isrel iētēm kētūatīg Tēmaskīs, kēni mētēgētun vivi mēmā Iesu in Krīsto iētēm Uhgīn tēmāni mēmā otahli=pa. Kēni ilah kēmōtēruru mēmā okōtēhrēni.

23 Nian tēpēt tēmūva muvēn rākīs, kēni nētēmi asoli rēha nētēm Isrel kēmōtētei oneuēn nēua kēti mēmā okōtohamu Sol,

24 mētēu Sol tēmētēu nēua oneuēn rēhalah. Kēni rēueiu e nērauiē mīne lapīn mīn, nētēm Isrel kētēhtul pēsīg ēpāha e nāmīhluē e nīpai kēmōl e kēpiel mēmā okōtohamu Sol.*

25 Mētēu in mīn nēuvein kēmōtēlēs lapīn motāipei e kētim asoli kēti iētēm kēmātu=pēn tēulē lan, motīlēfētīgām motēhlman-ēhlman lan e nēmtah nīpai ihluē ikīn. Kēni in tēmagīm muvēn Jerusilēm.

Sol ēpāha Jerusilēm

26 Nian Sol tēmīetīgām=pa Jerusilēm, tēmalkut mēmā otuvēn meruh nētēmi rēha Iesu mītēu=pēn ilah, mētēu ilah kētēgīn, nīkilah tēhti mēmā tēteiuē ēmā e lah mēmā in iētēmi rēha Iesu.

27 Mētēu Panēpēs tēmīt muvēn mītē=pēn kēm aposil mīn, mēni=pēn kēm lah mēmā tēmēhrol lanu Sol tēmeruh Iērmēnīg Iesu e suaru nian tēmatuvēn e Tēmaskīs. Kēni tēmāni=pēn mīn kēm lah mēmā Iērmēnīg tēmēghati kēm Sol, kēni tēhro lan in tīnētēni pētīgām nārgī Iesu ēpāha Tēmaskīs, mēsēgīniēn.

28 Kēni ilah Sol kēmōtatīg kēni in tatuvēn ikīn mīn ēpāha Jerusilēm mātēni pētīgām nārgī Iērmēnīg Iesu mēsēgīniēn.

29 Tēmēghati ilah nētēm Isrel nētēm kētēni nēghatiēn Kris, kēmōtoh ilah mīn e nēghatiēn. Kēni kīnautol mēmā okōtohamu Sol.

30 Nian in mīn nēuvein nētēm kētēfaki kēmōtētēu, kēmēhuvēn motit Sol mēhuvēn motēsēu-pah ēpāha lēuāhtēni iuēkīr o nītēhi e taun ēha Sisēriē, kēni motahli=pēn mēmā otāgīm muvēn ēpāha isēu e taun ēha Tasēs.

31 Kēni nētēm kētēhatētē e Iesu ēpāha Jutiē, mīne Kalēli, mīne Sēmeriē kēmōtatīg e nēmēlinuēn, iētēmi tikē mēmā otol nēgīniēn kēm lah. Kēni Nārmin Rēha Uhgīn tēmētāsīru e lah mōl ilah kētēhtul ēskasīk, kēni ilah rēfin kētētatīg mautīsīai Iērmēnīg. Kēni ilah tīnātēpēt.

Pitē tēmōl nēhlkī Aeneas tēuvīr mīn

32 Pitē tēmāliuēk muvēn ikīn mīn mēmā otēsāl e nētēm kētēhatētē e Iesu. E nāliuēkiēn rēhan, tēmuvēn materuh nētēmimi rēha Iērmēnīg ēpāha e taun ēha Lita ēpāha Jutiē.

33 Tēmuvēn ikīn ēha meruh suah kēti nārgīn u Aeneas, nīpētīn tēmīmīs tīnos nu eit, tēmēsāliuēkiēn mētāpīli ēmā e rēhan pet.

34 Kēni Pitē tēmāni=pēn kēm in mēmā, “Aeneas. Iesu Krīsto tēmōsmīēgēh ik ēha rēueiu e rēham nīmīsīēn. ēhtul, maiu-aiu rēham nīmāhan.” Kēni rēueiu agīn mīn, Aeneas tēmēuvīr mīn mēhtul.

9:21 Uāk 8:3 9:22 Uāk 18:28 * 9:24 E taun ēha Tēmaskīs, tēhmen e taun tēpēt, aupēn aupēn kēmōl nīkalīn asoli e kēpiel tītālau e taun. 9:25 2Kor 11:32-33 9:26 Kēl 1:17-19 9:27 1Kor 9:1

³⁵ Kəni nətəmimi rəfin əha Lita mine ikin min rəfin əpəha Saron kəmoteruh suah u təmaliuək mətən, kəni ilah rəfin kəmotəuhlin rəhalah nətəligiən kəni minəutəfaki kəm İərməniğ.

Pitə təmol Tokəs təmiəğəh min

³⁶ E taun kəti əha Jopə, pətan kəti əha ikin iətəm in tətəhatətə e İesu, nərgin u Tapitə.† E nəghatiən rəha nətəm Kris, kətəni məmə Tokəs. Pətan u, nian rəfin tatol təuvir kəm nətəmimi kəni mətəsiu min e nanrah min.

³⁷ Mətəu e nian əha, nīmisiən kəti təmol in kəni timis. Kəni ilah kəmotəueiu kəni kəməhuvən=pən e rəhan napən, kəni motələhu e nəuan nimə əpəha ilis agin.

³⁸ İkin əha Lita in iuəkir əmə o taun əha Jopə. Kəni nian nətəmi rəha İesu kəmotətəu məmə Pitə əpəha Lita, kəmotəhli=pən suah mil keiu məmə okian muəsəu-pah muəni=pən kəm in məmə, “!Otuva uəhai əmə-to!”

³⁹ Kəni Pitə təmitəu=pən ilau. Nian kəmhlietigəm=pən lahuənu, kəmotit məhuvən əpəha ilis agin. Mətəu pətəlimis min təriauəh əpəha ikin kəutasək ohni, kəni kəmotəgətun kəm Pitə rəhalah natimnati iətəm pətan əha təməhli nian in təmatəmiəğəh.

⁴⁰ Kəni Pitə təmähli pətigəm ilah, kəni meiuaiu misin nəulın kəni məfaki. Kəni məsal=pən o pətan əha təmimis məmə, “Tapitə, əhtul.” Kəni pətan əha təmair meruh Pitə, kəni məhtul məharəg.

⁴¹ Kəni Pitə teapən ohni maskəlim nəhlmin miuvi-pəri məmə otəhtul e nəhlkin mil. Kəni mauin=pən e nətəm kəutəhatətə e İesu mine pətəlimis min məmə okəhuva imə, kəni miti=pən pətan əha iətəm tinəməmiəğəh kəm lah.

⁴² Kəni nəghatiən e nati əha təmāiu mitalau e taun əha Jopə. Kəni tepət kəmotəni nıpəhriəniən e İərməniğ İesu.

⁴³ Kəni Pitə təmatig əha Jopə nəuuetin ilau suah kəti nərgin u Saimon iətəm tətöl əpenə-penə e nilosi kau.

10

Uhgın təməghati kəm Koniliəs

¹ E taun Sisəriə, suah kəti əha ikin nərgin u Koniliəs. In iətəm Rom, kəni in iətəmi asoli rəha soldiə min u ilah rəfin uan-hanrit. Kəni ilah kəutsipən e “Soldiə rəha Itali.”

² In iətəmi kəti in tətisiəi Uhgın rəha nətəm İsrəl, mətitəu=pən nolien rəha nəfakiən rəhalah, in mine rəhan min, mine noluək min rəhan. In tətəfən rəhan məni tepət kəm ianrah min, kəni mətəfaki kəm Uhgın rəha nətəm İsrəl nian rəfin.

³ Nian kəti əmeiko e tri klok ləhnaiuv e nian tətəfaki lan, təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən. In təmafəu vivi əmə agelo kəti rəha Uhgın tətəuə ohni, kəni mauin lan məmə, “!Koniliəs!”

⁴ Nian nəhmti Koniliəs təməhtul lan, in təməgin kəni məni məmə, “?İərməniğ, təhro?”

Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “Uhgın tinətəu rəkis rəham nəfakiən mineruh nəuəviriən iətəm ik natol kəm nanrah min, kəni nikin tinəgiən ohni.

⁵ Ahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən əpəha Jopə, motos suah kəti məhuva, nərgin u Saimon Pitə.

⁶ In tətətig ilau suah kəti nərgin u Saimon u tatol əpenə-penə e nilosi kau. Rəhan nimə tətəhtul iuəkir o nitəhi.”

⁷ Nian agelo təməghati rəkis kəm in təmətəlig, kəni Koniliəs təmauin e rəhan ioluək keiu mine soldiə kəti iətəm tatol uək kəm in, kəni in min iətəmi rəha nəfakiən.

⁸ In təməni=pən rəfin natimnati iətəm in təmeruh kəm lahal, kəni mahli=pən ilahal məmə okihluvən Jopə.

Uhgın təməghati kəm Pitə e nəməhlairiən

† 9:36 Nipətin rəha nərgin u Tapitə tənə məmə, “tia,” u in nati miəğəh kəti.

⁹ Kəni kəməni lauig lan, nian miṭigar tinalelin, kəni suah milahal əha kəmluva e suaru iuəkir o taun əha Jopə. E nian əha, Pitə in təmuvən əpəha ilis e nəhue nimə iətəm tepin-epin ikin məmə otəfaki kəm Uhgın.

¹⁰ Mətəu nəumis tınus, kəni nian kəmatol əhanəh niğin nauəniən, in təmair mətəu təmeruh nəməhlairiən kəti iətəm Uhgın təməfən.

¹¹ E nəməhlairiən əha, təmeruh neai təmerəh, kəni nati təhmen e tapolin asoli kətaskəlim nififin mın, kəni kəhlman-əhlman teiuaiu=pa e niftəni.

¹² E niṭəg nati əha, təmeruh nati miəgəh pişin pişin mın əha ikin iətəm kəutaliuək mine mautəlkəu, mine mənig pişin pişin mın.

¹³ Kəni nəuia iətəmi kəti təməni=pən kəm in məmə, “Pitə, əhtul. Ohamu nəuvein mun.”

¹⁴ Mətəu Pitə tənə məmə, “!İərmənig, kəpə! E rəhak nəmiəgəhiən iətan məsun əhanəhiən nati kəti tol lanu iətəm Lou rəham təməniəhu məmə kəsuniən tamikmik e nəhmtəm.”

¹⁵ Kəni nəuia iətəmi təməghati mın kəm in məmə, “Səniən məmə nati kəti tamikmik iətəm iəu Uhgın iətəni məmə təuvir əmə, təsamikmikien.”

¹⁶ Kəmuəghati o natimnati mın əha mau kisil, kəni rəueiu ağin mın, tapolin əha təməri muvən əpəha e neai.

Pitə təmos niṭəti nəməhlairiən

¹⁷ Kəni Pitə niğin təməhti pik məmə otəhrun niṭəti nati əha təmeh e nəməhlairiən u təmeruh. Mətəu suah milahal u iətəm Koniliəs təməhli=pən ilahal, kəmlətapuəh o nimə rəha Saimon, kəni mınluva mınleruh. Kəni mınluvən məhləhtul əpəha e namtiḥluə.

¹⁸ Kəni məhlauin əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kəti u ikinu nərgin u Saimon Pitə uə?”

¹⁹ Kəni nian Pitə tətəlkut əhanəh məmə otəhrun niṭəti nati əha təmeh e nəməhlairiən, kəni Narmın Rəha Uhgın təməni=pən kəm in məmə, “!Ei, ətəu-to! Suah milahal kisil əpəha kələsal lam.

²⁰ Əhtul uəhai meiuaiu muvən meruh ilahal. Nikim təsəhtiən məmə ko nəsuvenian miṭəu=pən ilahal mətəu-inu iəu iəməhli=pa ilahal məmə okiluva.”

²¹ Kəni Pitə təmeiuaiu muvən məni=pən kəm ləhal məmə, “Mə iəu u iətəm itəmahal nələsal lan. ?Nəklolkeikei iəu o nah?”

²² Kəni kiḥləni=pən kəm in məmə, “Əuəh. Iətəm tətərmənig e soldia mın, u Koniliəs, təməhli=pa itəmahal məmə iəkluva. In suah kəti iətəm tətisiəi Uhgın kəni in məhruahru e nəhmtin, kəni nətəm Isrel kəutisiəi pik in. Agelo kəti rəha İərmənig təməni=pən kəm in məmə in otəhli=pa itəmahal iəhkluva miḥlit ik kəhuvən iman ikin, məmə ik nəkanus nəghatiən kəm in pəh tətəu.”

²³ Kəni Pitə təmit ilahal məhuvən imə məmə ilah okotapili əha ikin.

Pitə təmuvən e nimə rəha Koniliəs

Kəni nian kəməni lauig lan, Pitə təmiṭəu=pən ilahal, kəni nəfaki mın nəuvein əha Jopə, kəmohtəu=pən ilah.

²⁴ Kəməni lauig mın lan, kəmoḥiet=pən əpəha Sisəriə. İkin əha Koniliəs təmətapuəh o rəhan mın mine nətəmiimi mın nəuvein məmə okəhuva məutəhtahnin Pitə.

²⁵ Nian Pitə təmətuəuin məmə tuva imə, kəni Koniliəs təmeiuaiu misin nəulin e nəhliki Pitə məmə otəfaki kəm in.

²⁶ Mətəu Pitə təmeapən kəni miuvi-pəri mın kəni məni=pən kəm in məmə, “Əhtul, iəu iətəmiimi əmə təhmen lam.”

²⁷ Kəni Pitə təmətəghati ilau Koniliəs kəni mian imə. Pitə təmeruh məmə nətəmiimi tepət kinəhuva rəkis məutəharəg.

²⁸ Kəni Pitə təməni=pən kəm lah məmə, “İtəmah rəfin nəkotəhrun vivi məmə tasim e Lou rəha nətəm Isrel məmə okəhuva motan kətiəh ilah nətəm səniə məmə nətəm Isrel, uə

okəhuvən motatig pəti. Mətəu Uhgın təməni kəm iəu e nəməhlairiən məmə iəsəniən məmə suah kəti in tamikmik e nəhmtin.

²⁹ Tol=pən lanəha, nian nəmotahli=pinə nəghatiən ohniəu, iəməsəniən nati kəti, nīkik təmagiən əmə məmə iəkuva. ?Mətəu iəkolkēiki məmə iəkətapuəh məmə nəmotahli=pinə nəghatiən ohniəu məmə iəkuva o nak?”

³⁰ Kəni Koniliəs təni məmə, “Nian kisił tinuvən rəkis təhmen əha rəueiu e tri klok ləhnaiuv, iəmətəfaki əpəha e rəhak nimə. Kəni rəueiu aɡin suah kəti iətəm rəhan napən tagəhag tətəhtul aupən lak,

³¹ Kəni məni məmə, ‘Koniliəs. Uhgın təmətəu rəkis rəham nəfakiən, kəni məsaluiən e nati təuvir mīn iətəm ik natol kəm ianrah mīn.

³² Ahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən əpəha Jopə o suah kəti əha ikin, nərgin u Saimon Pitə məmə otuva. In tətətig e nimə rəha suah kəti, nərgin u Saimon, u tol əpenə-penə e nīlosi kau. Rəhan nimə tətəhtul e nīkali nītəhi.’

³³ Kəni iəkahli=pinə uəhai əmə nəghatiən ohnik. Kəni təuvir pik məmə ik nəkuva. Itimah rəfin u ikinu e nəhmti Uhgın o iəkotətəlig lam məmə onəkəni=pa rəfin natimnati iətəm İərməniɡ təməfinə məmə onəkəni=pa kəm timah.”

Pitə təməghati

³⁴ Kəni Pitə təməghati məni məmə, “Rəueiu inəhrun məmə səniəmə nətəm Isrel əmə iətəm Uhgın nīkin tətəgiən matol təuvir kəm lah,

³⁵ mətəu nīkin tagiən o nətəmimi e ikin mīn rəfin u kəutisiəi in mīne mautil nati iətəm təhruahru.

³⁶ “Itimah nəkotəhrun rəkis nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm nətəm Isrel. Tətəni nanusiən təuvir rəha nəməlinuiən ilah Uhgın e İesu Kristo iətəm in İərməniɡ rəha nətəmimi ərəfin.

³⁷ Itimah nəkotəhrun natimnati mīn iətəm İesu iətəm Nasərit təmol əpəha ikin e Jutiə təmətəuəin e Kaləli. In təmol natimnati mīn əha uərisiɡ e uək rəha Jon Bəptais iətəm tətəni pətigəm kəm nətəmimi məmə okəkeiki kol bəptais e lah.

³⁸ İesu əha, Uhgın təmitəpin məfən Narmīn Rəha Uhgın mīne nəsanəniən kəm in, kəni mətəu-inu Uhgın tətətig ilau mīn, in təmuvən e ikin mīn matol nati təuvir mīn, kəni matol vivi nətəmimi rəfin iətəm Setən təmələs ilah.

³⁹ “Itimah iəmoteruh natimnati iətəm in təmol əpəha Jerusiləm mīne ikin mīn əpəha Jutiə. Kəni itimah iəmoteruh nian nətəmimi kəmotoh motətu-pəri e niɡi kəməluau kəni timis.

⁴⁰ Mətəu Uhgın təmol təmiəgəh mīn e nian iətəm tatol kisił lan, kəni matol əpu in kəm nətəmimi nəuvein məmə okoteruh məmə in təməmiəgəh mīn.

⁴¹ Səniəmə nətəmimi rəfin kəmoteruh in, mətəu nətəmi mīn əmə u iətəm Uhgın təmitəpin ilah məmə okoteruh, itimah əha iəmotəuən kətiəh itimah mīn nian təməmiəgəh mīn e nīmisiən.

⁴² “Kəni in təməni=pa kəm timah məmə iəkotəni İesu kəm nətəmimi, kəni motəni pətigəm məmə Uhgın təməfəri rəkis in məmə in otakil noliən rəha nətəmimi rəfin iətəm kəutəmiəgəh mīne iətəm kinohmis rəkis.

⁴³ İəni mīn rəfin rəha Uhgın aupən kəməutəni pətigəm in məmə, nətəmimi rəfin iətəm kotəni nīpəhriəniən lan, Uhgın otafəl rəkis rəhalah mīn noliən tərah mīn e nərgi İesu.”

Narmīn Rəha Uhgın təmuva e Nanihluə mīn u səniəmə nətəm Isrel

⁴⁴ Nian Pitə təmətəghati əhanəh, Narmīn Rəha Uhgın təmuva məriəuəh mətətig e lah rəfin u nətəm kəutətəu nəghatiən əha.

⁴⁵ Kəni nətəm Isrel mīn u kəutəni nīpəhriəniən e İesu iətəm kəmohtəu=pən Pitə əpəha Jopə məhuva, kəmotəuit pik nian kəmoteruh nati əha məmə Uhgın tətətuati mīn e Narmīn Rəhan kəm nətəmi mīn u səniəmə nətəm Isrel.

⁴⁶ Kınotəhrun məmə təməfən Narmın Rəhan kəm lah mətəu-inu kəmotətəu nətəmimi kəutəghati e nəghatiən iki pisin min məutəni-vivi nərgi Uhgın.

Kəni Pitə təni məmə,

⁴⁷ “?Pəh təhrun nəniəhuiən nətəmi min u məmə ko kəsoliən bəptais e lah? Mətəu ilah kınotos rəkis Narmın Rəha Uhgın təhmen e tah.”

⁴⁸ Kəni in təməni=pən məmə okol bəptais e lah e nərgi İesu Kristo. Kəni ilah kəmotətapuəh o Pitə məmə otatig nəuветin ilah min.

11

Pitə təmanus kəm nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm

¹ Kəni aposil min mine nətəm kəutəfaki əpəha ikin min e nitəni Jutiə kəmotətəu məmə Nanihluə min, ilah min kınəutəni nıpəhriənən e nəghatiən rəha Uhgın.

² Kəni nian Pitə təməri muvən Jerusiləm, mətəu nətəmi rəha iəfaki min iətəm kəutəni məmə okəkeikei kəhgi=pən nətəmimi, ilah kınəutəni nikalın,

³ məutəni məmə, “?Təhro ik nəmuvən mətatig e nimə rəha nətəmi kəsəhgi-pənən ilah, mətauən itəmah min ilah?”

⁴ Kəni Pitə tinətuəuin mətəni-vivi kəm lah nanusiən rəha natimnati rəfin əpəha Sisəriə,

⁵ təmətəni kəm lah məmə, “Nian iəmətətig əpəha Jopə mətəfaki meruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən. E nati əha, iəmeruh nati kəti təhmen e tapolin asoli kəti təmeiuaiu e neai kətəskəlīm nififin min kətəhlman-əhlman tətəiuaiu mətuva ohniəu.

⁶ İəməsəl=pən vivi e nıpəgnəua nati əha meruh nati miəgəh pisin pisin min əha ikin iətəm kəutəliuək, mine məutəlkəu, mine nati arpin min, mine mənig pisin pisin min.

⁷ Kəni iəmətəu nəuia iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu məmə, ‘Pitə, əhtul muhamu nəuvein mun.’

⁸ “Mətəu iəkəni=pən kəm in məmə, ‘İərmənig, kəpə! E rəhak nəmiəgəhiən iəsuniən nati kəti tol lanko iətəm Lou rəham tətəniəhu məmə iəsuniən tamikmik e nəhmtəm.’

⁹ “İəmətəu min nəuia iətəmi u təmsipən e neai mətəni=pa kəm iəu məmə, ‘Səniən məmə nati kəti tamikmik iətəm iəu Uhgın iətəni məmə təuvir əmə təsamikmikian.’

¹⁰ İəmuəghati o natimnati min əha muau kisil, kəni tapolin əha təməri muvən əpəha e neai.

¹¹ “Kəni rəueiu agin e nian əha, suah milahal kisil kəmlietigəm=pa e nimə iətəm iəutatig ikin. İətəm Sisəriə kəti təmahli=pa ilahal məmə okiluva ohniəu, mihlit iəu mihluva.

¹² Kəni Narmın Rəha Uhgın tənə=pa kəm iəu məmə iəkətəu=pən ilahal, nikik otəsəhtən məmə ilahal Nanihluə min. Piatah min sikis u ilah kəmotətəu=pa iəu, iəməhuvən mohiet=pən əpəha e nimə rəha suah əha Koniliəs məhuvən imə.

¹³ Kəni in təməni=pa kəm timah məmə təməhro lanu in təmeruh agelo kəti rəha Uhgın təmuva miet=pən ohni məmə, ‘Ahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən əpəha Jopə o suah kəti nərgin u Saimon Pitə.

¹⁴ In otəni=pinə nəghatiən kəti kəm təmah, kəni nian nəkotətəu nəghatiən əha, kəni Uhgın otosmiəgəh itəmah rəfin, ik mine rəham min, mine rəham min noluək min.

¹⁵ “Kəni nian iəmətuəuin mətəghati, Narmın Rəha Uhgın təmeiuaiu məriəuəh matig e lah, Nanihluə min, təhmen əmə e inu təmuva e tah, nətəm İsrəl, əupən mine.

¹⁶ Kəni nikik tətəhti nəghatiən iətəm İərmənig təməni məmə, ‘Jon təmol bəptais e nətəmimi e nəhu, mətəu otəsuvəhiən Uhgın tol bəptais e təmah e Narmın Rəhan.’

¹⁷ Kəni nəmə Uhgın tətəfən kəm Nanihluə min Narmın kətəiəh əmə iətəm təməfa kəm tah nətəm İsrəl nian kitah kəmotəni nıpəhriənən e İesu Kristo, iəu iətəmimi əmə u, ko iəsəniəhuiən Uhgın o nati nak iətəm in tolkeikei məmə otol kəm lah.”

¹⁸ Nian kəmotətəu nəghatiən rəha Pitə, ilah kəməsotagət minin, mətəu kəmotəni-vivi Uhgın motəni məmə, “Nati əha tol lanəha məmə Uhgın tinol rəkis suaru rəha Nanihluə

mĭn mĕmĕ ilah mĭn okotĕuhlin ilah e rĕhalah nolĭĕn tĕrah mĭn mĕmĕ Uhgĭn otosmiĕgĕh ilah.”

Nimĕfaki ĕpĕha Antiok

¹⁹ Nĭan Sol mĭne rĕhan mĭn kĕmotuhamu Stipĭn, kĕmotol tĕrah e nĕtĕm kĕutĕni nĭpĕhriĕniĕn e Iesu. Kĕni nĕtĕm nĕfaki mĭn ĕha kĕmotagĭm mĕhuvĕn isĕu ĕpĕha ikĭn mĭn ĕpĕha Fonisiĕ mĭne Saiprĕs mĭne Antiok, mĕutĕni pĕtigĕm nĕrgĭ Iesu kĕm nĕtĕm Isrel mĭn ĕmĕ u kĕutatig ĕha ikĭn mĭn ĕha.

²⁰ Mĕtĕu nĕfaki mĭn nĕuvein, nĕtĕm Saiprĕs mĭne Saerin, kĕmĕhuvĕn Antiok mĕutĕni pĕtigĕm mĭn nanusiĕn tĕuvĭr rĕha Iĕrmĕnĭg Iesu kĕm nĕtĕmimi ĕpnĕpĭn mĭn ĕmĕ u Nanĭhluĕ mĭn, sĕniĕmĕ nĕtĕm Isrel ĕmĕ.

²¹ Kĕni Iĕrmĕnĭg tĕmol natimnati tepĕt e rĕhan nĕsanĕniĕn kĕni mĕtasĭru pĭk e lah, kĕni nĕtĕmimi tepĕt tepĕt kĕmotĕuhlin ilah mĕutĕni nĭpĕhriĕniĕn e Iĕrmĕnĭg Iesu.

²² Nĕtĕm kĕutĕfaki ĕpĕha Jerusĭlĕm kĕmotĕtĕu nanusiĕn u, kĕni ilah kĕmotahli=pĕn Panĕpĕs mĕmĕ otuvĕn ĕpĕha Antiok.

²³ Nĭan tĕmĭet=pĕn, meruh mĕmĕ Uhgĭn tĕmolkeikei pĭk ilah matol tĕuvĭr kĕm lah, kĕni nĕtĕmimi tepĕt kĕmotĕni nĭpĕhriĕniĕn e Iesu, kĕni Panĕpĕs nĭkin tĕmagĭĕn masĭru e lah mĕmĕ ilah okotĕhtul ĕskasĭk e Iĕrmĕnĭg e nĭkilah rĕfin.

²⁴ Panĕpĕs in iĕtĕmi tĕuvĭr kĕti iĕtĕm Narmĭn Rĕha Uhgĭn tĕriauĕh mĕtatig lan, kĕni rĕhan nĕhatĕtĕiĕn in tĕskasĭk e Uhgĭn. Kĕni in tĕmasĭru e nĕtĕmimi tepĕt ikĭn ĕha mĕmĕ ilah okotĕni nĭpĕhriĕniĕn e Iĕrmĕnĭg Iesu.

²⁵ Kĕni Panĕpĕs tĕmĭet muvĕn Tasĕs mĕtĕsal e Sol.

²⁶ Nĭan tĕmeruh Sol, tit mĭan ĕpĕha Antiok, kĕni muatig ikĭn o nu apiĕpiĕ kĕtiĕh mĕtuĕfaki ilah nĕtĕmi rĕha nimĕfaki ĕha mĕtuĕgĕtun nĕtĕmimi tepĕt. Ikĭn ĕha Antiok kĕmĕtuĕuin kauĭn e nĕtĕmi rĕha Iesu Kristo mĕmĕ “Kristĭn.”*

²⁷ E nĭan ĕha, iĕni mĭn nĕuvein rĕha Uhgĭn kĕmohĭet Jerusĭlĕm mĕhuvĕn ĕpĕha Antiok.

²⁸ Kĕti nĕrgĭn u Akapus tĕmĕhtul mĕghati e nĕsanĕniĕn e Narmĭn Rĕha Uhgĭn mĕmĕ nĕumis otan e nĭtĕni mĭn rĕfin iĕtĕm Rom tĕtarmĕnĭg e lah. (Kĕni tĕmuva mol nĭpĕhriĕniĕn lan. Nĕumis tĕman nĭan Klotĭĕs tĕmĕtarmĕnĭg e nĕtĕm Rom.)

²⁹ Kĕni nĕtĕmi rĕha Iesu ĕpĕha Antiok kĕmotolkeikei mĕmĕ okotasĭru e nĕtĕmi rĕha Iesu ĕpĕha Jutiĕ. Iĕtĕmi kĕti tĕhrun nĕfĕniĕn mĕni nak in tĕhrun nĕfĕniĕn.

³⁰ Kĕni kĕmotol mĕni mĭn ĕha, motĕfĕn kĕm Panĕpĕs mĭne Sol mĕmĕ okuos mĭan kĕm eldĕ mĭn rĕha nimĕfaki ĕpĕha Jerusĭlĕm.

12

Kĭg Herot Akripĕ Uan tĕmol nĕrahĭĕn kĕm nimĕfaki

¹ E nĭan ĕha, nĭan Panĕpĕs mĭne Sol kĕmĕtuĕgĕtun ĕpĕha Antiok, Kĭg Herot Akripĕ Uan* tĕmahli=pĕn rĕhan mĭn soldiĕ mĭn mĕmĕ okotaskĕlim nĕtĕmimi nĕuvein rĕha nimĕfaki ĕpĕha Jerusĭlĕm mĕmĕ otol ilah kotĕtĕu nahmĕiĕn e nĭpĕtilah.

² Tĕmahli=pĕn rĕhan mĭn nĕtĕmimi kĕmĕhuvĕn motaskĕlim Jemĭs pia Jon kĕni motohamu e rĕhalah nau asoli.

³ Nĭan tĕmohamu Jemĭs, meruh mĕmĕ nĕtĕm Isrel nĭkilah tĕmagĭĕn pĭk. Kĕni in tĕmatig maskĕlim mĭn Pitĕ. Tĕmatol nati u e nĭan kĕmatol lafet mil lan Rĕha Pasova mĭne Pĭret U Is Tikĕ Lan.

⁴ Nĭan tĕmaskĕlim rĕkis Pitĕ, kĕni milĕfĕn ĕpĕha e kalĕpus. Kĕni Herot tĕni mĕmĕ soldiĕ sikĭstin okotĕhtul pĕsig lan, kuvĕt kuvĕt e auĕ mĭn rĕfin e nĕrauiĕ mĭne lapĭn. Kĕni Herot tolkeikei mĕmĕ otĭuvi pĕtigĕm tĕhtul e nĕhmtĭ nĕtĕmimi nĭan lafet tol naunun.

11:18 Uĕk 13:48; 14:27 **11:19** Uĕk 8:1-4 **11:22** Uĕk 4:36 **11:25** Uĕk 9:30 * **11:26** E nĕghatiĕn Kris, nĭpĕti nĕghatiĕn u “Kristĭn” tĕtĕni mĕmĕ “rĕha Kristo.” **11:28** Uĕk 21:10 **11:30** Uĕk 12:25 * **12:1** Iĕtĕmi keiu e nauĕu u Uĕk Mĭn nĕrgĭlau u Kĭg Herot Akripĕ. In aupĕn, kĕtauĭn lan mĕmĕ Kĭg Herot Akripĕ Uan, kĕni nĕtin, kĕtauĭn lan mĕmĕ Kĭg Herot Akripĕ Tu. Afĭn-to “Herot” e tikĭnĕri.

⁵ Mətəu nian Pitə təmətətig e kaləpus, kəni nətəmi rəha niməfaki kəməutəfaki=pən əskasik ohni kəm Uhgīn.

Uhgīn təməfətigəm Pitə e kaləpus

⁶ Lapīn u mə olauig lan, kəni Herot tiuvi pətigəm, Pitə təmətapīli e nəlugīn e soldia keiu, kəməlis nəhlmin mil e sen keiu, kətu=pən kəti e soldia kəti, kəni kətu=pən kəti e soldia kəti min. Kəni soldia keiu kətuəhtul matueruh namtiħluə e kaləpus.

⁷ Rəueiu agīn, agelo kəti rəha lərməniġ tiet=pa, kəni təmasiə məgəhag e nīpəgnəua kaləpus. Təmek-ek nīkali Pitə kəni məhġi pəri. Kəni məni məmə, “!Əhtul uəhai!” Kəni sen mil kuəmtəh aru e nəhlmi Pitə mil.

⁸ Kəni agelo təni=pən kəm in məmə, “Uvən e rəham put mine natimnati.” Kəni Pitə tuvən e lah. Kəni təni=pən kəm in məmə, “Uvən e rəham kot, kəni mītəu=pa iəu.”

⁹ Kəni Pitə təmītəu=pən miaiet e nīpəgnəua kaləpus, mətəu in təsəhrunian məmə natimnati min u agelo tatol lan ilah nīpəhriənian. Nīkin təhti məmə təhmen e nati kəti təhmen e nəməhlairiən.

¹⁰ Kəmualiuək muapirəkis soldia kəti iətəm tateh kaləpus, kəni mualiuək muapirəkis min soldia kəti min, kəni kəmiəuva e naunun doə iətəm kəmol e aiən. Təuə u tətəuag=pən e taun asoli. Nian kəmiəuva iuəkīr ohni kəni terəh aru kəni kəmiaiet=pən ikīn. Nian kəmualiuək nəuветin mian e suaru, kəni əmeiko agelo tikə aru əmə.

¹¹ Kəni Pitə tinəhrun əha rəueiu məmə səniəmə nəməhlairiən, kəni təni məmə, “Rəueiu inəhrun əhruahru məmə lərməniġ təmahlī=pa rəhan kəti agelo təmuva mələs rəkis iəu e nətəliġiən u iətəm Herot tolkeikei məmə otol lak iətəm nətəm Isrel kəmotolkeikei məmə okoteruh.”

¹² Nian Pitə tinəhrun məmə Uhgīn təmələs rəkis in, kəni təmuvən əpəha e nimə rəha Meri, məmə rəha Jon Mak. Nətəm kəutəhatətə e Uhgīn tepət kəməhuva pəti məutəfaki=pən kəm Uhgīn məmə otasiru lan.

¹³ Kəni Pitə təməhti-əhti doə e iat rəha nimə əha, kəni pətan ioluək kəti, nərgīn u Rotə, təmaiū muvən məmə kərmə pəh əha tətəhti-əhti doə.

¹⁴ Nian təmətəu nəuia Pitə, kəni təhrun məmə Pitə pəhriən. Kəni nīkin təmagiən pik agīn kəni talu e nerəhiən e doə kəni maiu mītəliġ muva meruh nətəmi min u kəutəfaki, kəni məni məmə, “!Ei, nətəmini, Pitə əpəha ihluə e doə tətəhtul!”

¹⁵ Mətəu kotəni məmə, “!Ik ialməli.” Mətəu in təmətəkeikei mətəni məmə, “!Kəpə! Iatəni pəhriən.” Kəni ilah kotəni, “Nəmə təhro rəhan agelo teh.”

¹⁶ Mətəu Pitə tətəkeikei mətəhti-əhti doə. Kəni kəməhuvən moterəh e doə, kəni nian kəmoteruh in, nīkilah təmauīt pik ohni.

¹⁷ Mətəu Pitə təməfəri nəhlmin mətəniəhu ilah məmə okəsotagətiən. Kəni mətəni məmə təməhro lanu lərməniġ təmos rəkis in e kaləpus. Kəni məni=pən kəm lah məmə, “Otəni=pən nəghatiən u kəm Jemis notəha Iesu† mine piatah min e niməfaki.” Kəni matig mītəliġ min magim muvən iki pišin kəti min.

¹⁸ Kəni kəməni lauig lan, soldia min nətəm kəmauteruh Pitə e kaləpus, kəmotətapuəh o lah min, mətəu kinotərruru əfəməh məmə Pitə təməhruvən.

¹⁹ Kəni nian Herot təmətəu məmə Pitə təmagim, kəni təmahlī=pən soldia min məmə okotəsal lan. Mətəu nian soldia min kəməsoteruhiən, kəni Herot təmauīn e soldia min u kəmauteruh kaləpus mətəpuəh o lah məmə Pitə təməhra magim. Mətəu ilah kotərruru, kəni in təməni məmə okəmki soldia min u kan kəhuamu ilah. Kəni Herot təmīet Jutiə muvən e taun kəti Sisəriə matig ikīn o nian nəuvein.

Kig Herot Akripə Uan təmimīs

²⁰ E nian əha, Kig Herot Akripə Uan niəməha təməu pik kəni tətəməki e nətəm kəutatig e taun mil əha, Taea mine Saedon. Kəni nətəmi asoli min e taun mil əha kəməhuva pəti

kæni mæhuvæn mæmæ okoteruh Kig mæmæ kotol vivi ilah min, mætæu-inu nætæm imalah ikin kautæhuvæn mæutos næhmti nauænian ima Kig ikin. Mætæu aupæn ilah kæmæutæhuvæn mæuteruh Kig, kæmotæghati ilah suah kæti nærgin u Plastus, u in iætæmi asoli kæti ræha Kig Herot, motiuvi=pæn mæmæ otasiru e lah.

²¹ E nian Kig Herot tæmos mæmæ otuvæn meruh ilah, kæni tæmuvæn e ræhan napæn tæuvir u tætagætun mæmæ in tæarmænig. Kæni tæmuva mæharæg e tron ræhan,‡ kæni mætæghati kæm nætæmimi.

²² Kæni nætæmimi kæmotagæt æfæmæh mæmæ, “!Suah u tætaghati sæniæ mæmæ iætæmimi mætæu uhgin kæti!”

²³ Kæni nian nætæmimi kæmotæfæn næni-vivian kæm Herot, mætæu in tæsæfænian næni-vivian kæm Uhgin, kæni ræueiu agin min agelo kæti ræha Iærmænig tæmoh e nimisian æskasik kæti, kæni wom min kæmotun nisigan kæni in timis.

²⁴ Kæni e nian æha, nætæm kæutæni nipehriænian e Iesu kæmæutækeikei mæutæni pætigæm næghatian ræha Uhgin e ikin min tepæt, kæni nætæmimi tepæt kæmæhuva mæutæni nipehriænian e Iesu.

²⁵ Nian Panæpæs mine Sol kæmuol naunun e ræhalau uæk æpæha Jerusilæm, kæni miatælig mian Antiok ilahal Jon Mak.

13

Uhgin tæmitæpin Panæpæs mine Sol mæmæ okuol ræhan uæk

¹ E nimæfaki æpæha Antiok, iæni min æha ikin mine nægætun min. Ilah u Panæpæs mine Simion u kætæni mæmæ iætæmi apin, mine Lusias iætæm Saerin, mine Manaen u tæmepæt ilau Herot Antipas u tæmæarmænig e Kalæli aupæn, mine Sol.

² E nian kæti ilah kæmotæpæh nauænian kæni mæutæfaki=pæn kæm Iærmænig, kæni Narmîn Ræha Uhgin tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “!ækolkeikei mæmæ ræueiu æha onækotæfæri Panæpæs mine Sol mæmæ ilau okuol uæk u iætæm iæmauin e lau ohni.”

³ Kæni nian kæmotæpæh rækis nauænian mæutæfaki, kæni motæluhu=pæn næhlmilah e ræhnkapæ lau mæmæ okotæfæri ilau, kæni motahli=pæn ilau mæmæ okian muol uæk.

Panæpæs mine Sol kæmuæni pætigæm næghatian ræha Uhgin æpæha Saipræs (Eruh map ræha naliuækian ræha Pol e naunun nauæuæ u.)

⁴ Kæni Narmîn Ræha Uhgin tæmahli=pæn ilau mæmæ okuol uæk u, kæni ilau kæmian æpæha e taun Selusia, kæni ikin æha kæmian e negæu kæti mian æpæha e nitæni kæti Saipræs.

⁵ Nian kæmiaiet=pæn e taun Salæmis, kæmian e nimæ min ræha nuhapuminiæn ræha nætæm Isrel mætuæni pætigæm næghatian ræha Uhgin. Kæni Jon Mak tatitæu=pæn ilau mætasiru e lau.

⁶ Kæni kæmlaliuæk æmæ mihlitælu agin e nitæni u mætuærus milietigæm=pæn e taun Pafos. Ikin æha kæmleruh næuanilæuis kæti ræha Isrel iætæm tatol nati apispis e næsanænian ræha iærmis min, kæni in iæni eiua, nærgin u Elimas u nærgin kæti min Patisas.

⁷ Suah u tætalieuæk nian tepæt ilau Setias Polas u kæpmæn asoli ræha nætæm Saipræs. Setias Polas in teinatig, ræhan nætæligian tæuvir. Kæni in tæmahli=pæn næghatian mæmæ Panæpæs mine Sol okiæuva mueruh in, mætæu-inu tolkeikei mæmæ otætu næghatian ræha Uhgin.

⁸ Mætæu suah u Elimas tæmætæni rah ilau. (Nipeæti nærgin tæni mæmæ iætæmi tatol nati apispis e næsanænian ræha iærmis min). Kæni mætalkut mæmæ otæuhlin nætæligian ræha Setias Polas mæmæ otæsænian nipehriænian e Iesu.

‡ 12:21 “tron” – Ikin kig tætharæg ikin mæarmænig e nætæmimi. 12:23 Dan 5:20 12:24 Aes 55:11 12:25 Uæk 11:29-30; 15:37 13:2 Uæk 9:15 13:3 Uæk 6:6 13:5 Uæk 12:12; 15:39

⁹ Kəni Sol u kətauin lan min məmə Pol,* Narmın Rəha Uhgın təmərīauəh e nīkin, kəni təməsəl=pən əhruahru o Elimas kəni məni məmə,

¹⁰ “!Ei! Ik nəti Setən. Ik tikimır rəha natimnati ərəfin iətəm kotəhruahru. Ik nəkərīauəh əmə e neiuəiən mine nərahīən. ?Onəhgın nəmanəpəh nəni rahīən suaru pəhriən rəha İərmənīg iətəm nətəuhlin?”

¹¹ Rəueiu əha İərmənīg otol nalpiniən kəti kəm ik məmə nəhmtəm otəpis, onəsəruhīən nəhagəhagiən kəti mine o nian nəuvein.”

Kəni rəueiu ağın min təmafı norəuiən mine napinəpuīən kəmiəuva muəueg nəhmtin, kəni nəhmtin təməpis ağın. Kəni təməhtul mateapən əpnarın əmə məmə suah kəti otasiru lan mit.

¹² Nian kəpmən Setias Polas təmeruh nati əha, təni nıpəhriənīən e İesu mətəu-inu təmāuit magiən o nəgətuniən rəha suah mil e İərmənīg.

Panəpəs mine Pol kəmian Antiok əpəha ikin Pīsitiə

¹³ Kəni Pol mine rəhan min nətəmimi kəməhiet Pafos məhuvən e negəu kəti məhuvən əpəha taun Perka e ikin Pamfiliə. İkin əha Jon Mak təməpəh ilah mitəlig=pən Jerusiləm.

¹⁴ Kəni ilah kəməhiet Perka məhuvən əpəha taun Antiok əha ikin Pīsitiə. Kəni e nian rəha Sapət, kəməhuvən imə e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm İsrəl mətəharəg.

¹⁵ Nian kəmotətəu nəfiniən rəha Lou mine İəni Min, kəni nətəmi asoli rəha nimə əha kəmotahli=pən nəghatiən kəm Pol mine Panəpəs motəni məmə, “Piak min. Okəmə itəmah kəti tatos nəghatiən təuvır məmə otəni tasiru e nətəmimi, təhtul məni pətīgəm.”

¹⁶ Kəni Pol təməhtul məfəri nəhlmin məmə okəsotagətiən kəni məni məmə, “Nətəm İsrəl mine itəmah Nanihluə min nətəm nəutəfaki=pən kəm Uhgın, otətəlig-to lak.

¹⁷ Uhgın rəha nətəm İsrəl u təmitəpin tipitah min əupən kəni mol ilah kotepət kəni motəskasik nian ilah kəməutatig əpəha İjip. Kəni e nəsanəniən asoli rəhan, təmiti pətīgəm ilah e nitəni əha.

¹⁸ Kəni məteh vivi ilah nati əpnarın kəmautol nolīən tərāh min o nu fote nian kəmautan əpəha ikin təpiə-məpiə ikin.

¹⁹ In təmol nəuaniləuis min rəha nətəm İsrəl kəmotəh kəpmən min rəha nitəni səpin iətəm kəutatig e nitəni Kenan, kəni məfən nitəni əha rəhalah kəm tipitah min məmə rəhalah.

²⁰ Natimnati min əha kəmol nu fo-hanrit-fifti tinuva minuvən rəkis.

“Uərisig e natimnati min əha, Uhgın təməfən kəm nətəm İsrəl nətəmi asoli min məmə ilah okotərmənīg e lah mətəuarus=pa e nian rəha iəni rəha Uhgın Samuel.

²¹ Kəni nətəmimi kəmotətəpuəh kəm Samuel o kig, kəni Uhgın təməfən Sol kəm lah u nəti Kis, təmsipən e nəuaniləuis rəha Benjəmin. Kəni in təmarmənīg e lah o nu fote.

²² Kəni nian Uhgın təmos rəkis Sol, kəni in təmol Tefit tuva kig. In təməni pətīgəm nati kəti təuvır lan məmə, ‘İəmeruh suah kəti Tefit nəti Jese, in iətəmi əhruahru iətəm nīkin tatitəu=pən rəhak nətəligiən. Kəni in otol natimnati rəfin iətəm iəu iəkəolkeikei məmə otol.’

²³ “Kəni Uhgın təmol məmə İosmiəgəh kəti, inu İesu, otsipən e nəuaniləuis rəha suah u Kig Tefit, məmə otosmiəgəh nətəm İsrəl təhmen=pən əmə məmə in təməni rəkis.

²⁴ Mətəu uərisig İesu tətəuvin rəhan uək, Jon təmaupən məni pətīgəm kəm nətəm İsrəl məmə okotəkeikei motəlali e rəhalah nolīən tərāh min kəni kol bəptais e lah.

* **13:9** Nərgin u Sol, in nəghatiən rəha nətəm İsrəl u kətəni mə Hipru. Nərgin u Pol, in nəghatiən rəha nətəm Rom u kətəni mə Latin. Aupən e nauəuə rəha Uək Min, Luk in təmətauin e nərgin u Pol məmə Sol. Mətəu rəueiu əha təmauin ərəg-rəg lan mətəni məmə Pol. Inu nətuəuiniən e uək rəha Pol tatol mətəni pətīgəm nanusiən təuvır kəm Nanihluə min, kəni Luk tətauin lan məmə Pol u nərgin rəha Nanihluə min. **13:11** Uək 9:8 **13:13** Uək 15:38 **13:17** Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19** Dut 7:1; Jos 14:1 **13:20** Jaj 2:16; 1Saml 3:20 **13:21** 1Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22** 1Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **13:23** 2Saml 7:12-16 **13:24** Mat 3:1-2

²⁵ Nian Jon tәмәтува iuәkır o noliәn naunun e rәhan uәk, in tәмәni mәмә, ‘Nikitәmah tәhti mәмә iәu pәh? Iәu sәniәmә iәu u Uhgın tәмәni rәkis. !Kәpә! In tәtuәrisig lak iәtәm iәu iәsәhmeniәn mәмә iәkәpeg rәkis rәhan put.’†

²⁶ “Piak mın iәtәm nәmotsipән e nәuanilәuis rәha Epraham, mine itәmah Nanihluә mın iәtәm nәutәfaki kәm Uhgın, otәtәlig vivi, Uhgın tәmahli=pa kәm tah nәghatiәn u e Iesu mәмә in otosmiәgәh itah.

²⁷ Kәni nәtәm kәutatig Jerusilәm, mine rәhalah nәtәmi asoli mın kәmәsotәhruniәn mәмә iәtәmi әha inәha Iesu, Uhgın tәmahli=pa mәмә otosmiәgәh ilah. Kәni nati әpnapın kәmәtafin pәtigәm kәm lah e Sapәt mın rәfin nәghatiәn rәha iәni mın rәha Uhgın iәtәm kәmәutәni e Iesu, mәtәu ilah kәmәsotәhruniәn. Kәni motol nәghatiәn rәha iәni mın tuva mol nipәhriәniәn lan, mәtәu-inu ilah kәmotәni mәмә okotuhamu Iesu.

²⁸ Nati әpnapın kәmәsoteruhiәn nati kәti mәмә otimis ohni, mәtәu kәmotәtapuәh mәмә Pailәt otuhamu.

²⁹ “Nian kәmol rәfin natimnati iәtәm Nәghatiәn rәha Uhgın tәмәni mәмә okol lan, kәni rәhan mın nәtәmimi kәmotәlәs iәhu e nigı kәmәluau motos mәhuvән mohtәnim e nipәg kәpiel.

³⁰ Mәtәu Uhgın tәmol in tәmiәgәh mın e nimisiәn.

³¹ Kәni e nian tepәt tatiet=pән o rәhan mın nәtәmimi. Nәtәmi mın әha, ilah Iesu kәmәutan aupән әpәha Kalәli mәtәuarus=pa Jerusilәm. Kәni rәueiu әha nәtәmi әha kәutәni pәtigәm kәm piatah mın u nәuanilәuis mın rәha Isrel, mәмә ilah kәmotәh pәhriәn Iesu, kәni in tәmәmiәgәh pәhriәn.

³² “Kәni rәueiu әha, itimah iәutәni=pinә kәm tәmah nanusiәn tәuvir әha, mәмә nәniәskasikiәn iәtәm Uhgın tәmol kәm tipitah mın aupән,

³³ rәueiu әha, tinol rәfin nәghatiәn rәhan kәm tah nәuanilәuis mın rәhalah nian tәmosmiәgәh Iesu e nimisiәn. Tәhmen=pән әmә e Nauәuә Rәha Uhgın e Nauәuә Rәha Nәpuән Mın keiu tәtәni mәмә,

‘Ik nәtik. Rәueiu inuva rәham tatә әhruahru.’

³⁴ “Uhgın tәмәni әskasik rәkis e rәhan Nauәuә mәмә otәpanosmiәgәh Iesu e nimisiәn, kәni ko tәsimisiәn, kәni nipәtin otәsәmnәmitiәn. Tәtәni mәмә,

‘Nipәhriәniәn, oiәkәfinә nati tәuvir agin mın kәm ik iәtәm iәmәni әskasik rәkis kәm Kig Tefit aupән.’

³⁵ “Kәni e iki pişin mın kәti mın e Nauәuә Rәha Uhgın, Kig Tefit tәмәni kәm Uhgın e Iosmiәgәh mәмә,

‘Kәni onәsәghaniәn mәмә nipәti Ioluәk Әhruahru rәham otәmnәmit mәpien.’

³⁶ “Nian Tefit tәmatәmiәgәh, tәmol natimnati mın iәtәm Uhgın tolkeikei. Uәrisig lan timis, kәni kәmitәnim ilah tipin mın, kәni nipәtin tәmәmnәmit.

³⁷ Kәni nәghatiәn әha, tәmәsәghatiәn e Tefit, mәtәu tәmәghati e Iesu mәмә in mın tәmimis, mәtәu Uhgın tәmol tәmiәgәh mın, kәni nipәtin tәmәsәmnәmitiәn.

³⁸ “Tol lanәha piak mın, iәkolkeikei mәмә onәkotәhrun mәмә rәueiu iәtәni=pinә kәm tәmah mәмә e Iesu, Uhgın otos rәkis noliәn tәrah mın rәhatәmah.

³⁹ Kәni itәmah onәkotәkeikei motәhrun mәмә e Iesu pişin әmә, Uhgın tәhrun nos rәkisiәn noliәn tәrah rәha nәtәm kәutәhatәtә lan. In otitis ilah e noliәn tәrah mın rәhalah. Mәtәu suaru rәha nitәu-pәniәn Lou rәha Mosis tәsәhmeniәn o nosmiәgәhiәn iәtәmimi.

⁴⁰ Kәni itәmah onәkotәkeikei mәutәtәu itәmah mәмә nәghatiәn rәha iәni mın rәha Uhgın otәsuva miniәn e tәmah.

⁴¹ Kәni in tәtәni mәмә,

‘Ei, otәtәlig-to, itәmah nәtәm nәutәgәt әuvsan mәutәni rah natimnati rәfin.

Onәkotәuit kәni mohmis, mәtәu-inu e nian nәutәmiәgәh, oiәkol nati kәti tәrah pik

† 13:25 Ioluәk rәha iәtәmi asoli in tatәpeg rәkis put rәha iәtәmi asoli rәhan. Uәk u in lәhtәni agin. 13:25 Jon 1:20,27

13:28 Mat 27:22-23 13:29 Mat 27:59-60 13:31 Uәk 1:3,8 13:33 Sam 2:7 13:34 Aes 55:3 13:35 Sam 16:10 13:39 Rom 10:4

o təmah iətəm ko nəşotəniən nıpəhriənıən lan, nati əpnarıñ nəmə iətəmi kəti otəni əhruahru kəm təmah.’ ”

Nətəmiimi kəmotəgiən o nəniən təuvır

42 Nian Pol mine Panəpəs kınatıaiet e nimə rəha nuhapuminiən, nətəmiimi kəmotətəpuəh o lau məmə, “Əui, onəkiəuva min e Sapət u tətəva, muəni pətigəm min nəghatıən əha nəuvein kəm timah.”

43 Kəni nian nətəmiimi kəmohtiet e nimə, ilah tepət kəmohtəu=pən Pol mine Panəpəs. Nətəmi min əha, nəuvein nəuanıləuis min rəha Isrel, kəni nəuvein Nanihləu min kəmotəpəh rəhalah nəhatətəiən kəni məutohtəu=pən noliən min rəha nəfakiən rəha nətəm Isrel.‡

Kəni ilau kəmuəghati kəm lah mətuəni=pən əskasık kəm lah məmə, “Onəkotəkeikei motaskəlim nəhatətəiən rəhatəmah e Uhgın, məmə in otolkeikei pik itəmah mol təuvır kəm təmah.”

44 Kəni e Sapət iətəm tətəva, iuəkır nətəmiimi rəfin e taun asoli əha kəməhuva məmə okotətəu nəghatıən rəha Uhgın.

45 Kəni nian nətəmi asoli rəha nətəm Isrel u kəsotolkeikeiən Pol kəmoteruh nımənin nətəmiimi kəməhuva o nəghatıən rəhan, kəni kınəutohtgərah in o lah, kəni minotətəuəin məutəni rah Pol mine nati nak in tətəni.

46 Kəni Pol mine Panəpəs kəməsuəgiəniən kəmuəni məmə, “İtimlau oiəkuəkeikei muəni pətigəm nəghatıən u rəha Uhgın kəm təmah muaupən, nətəm Isrel min. Kəni itəmah nəmotəpəh nəghatıən rəha Uhgın, kəni nəghatıən aru əmə rəhatəmah tətəgətun məmə itəmah nəşotəhmenıən o nosiən nəmiəgəhiən itulın. Kəni rəueiu itimlau inətıən məmə iəkuəni pətigəm nəniən təuvır u kəm Nanihləu min mətəu səniəmə nətəm Isrel,

47 kəni inu, inu nəghatıən iətəm İərməniğ təməfa rəkis kəm timlau məmə iəkuol, in tətəni e Nauəuə Rəha Uhgın məmə,

‘Təu iəmol ik məmə onəkuva ik nəhəgəhəgiən kəti rəha Nanihləu min, məmə nətəni pətigəm kəm nətəmiimi e ikin min rəfin məmə iəkölkeikei məmə iəkosmiəgəh ilah.’ ”

48 Nian Nanihləu min kəmotətəu nəghatıən əha, nıkilah təmagiən ohni, kəni minəutəniəni kəm lah min məmə nəghatıən rəha İərməniğ İesu in təuvır pik. Kəni nətəmi min Uhgın təmitəpın rəkis e lah məmə okotos nəmiəgəhiən iətəm ko təsikəiən, ilah kəmotəni nıpəhriənıən lan.

49 Kəni nəghatıən rəha İərməniğ təmaiıu mıtəlau e nıtəni rəfin əha iuəkır e taun əha.

Nətəm Isrel kəmotəhgi pətigəm Pol mine Panəpəs

50 Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəməhuvən moteruh Nanihləu min rəha taun əha, inu nətəmi asoli, mine nıpətan asoli min nətəm kəutəfaki məutohtəu=pən noliən rəha nətəm Isrel. Kəni motıuvi=pa məmə okotol niəməha kəm Pol mine Panəpəs. Kəni ilah rəfin kəmotəhgi pətigəm ilau əha imalah ikin.

51 Mətəu ilau kəmuohrapıspis nıftəni e nəhlkilau təhmen e nəmtətıən kəti məmə Uhgın təməuhlin nəmtahn kəm lah kəni ilau kəmiəiət mian e taun əha İkonıəm.

52 Mətəu nətəmi rəha İesu əpəha Antiok, Narmın Rəha Uhgın təməriəuəh e lah, kəni ilah nıkilah təmagiən pik.

14

Pol mine Panəpəs kəmiən İkonıəm

1 E İkonıəm kəmiən min əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel, kəni mətuəni pətigəm nəghatıən rəha Uhgın, kəni nəghatıən rəhalau təuvır pik, kəni təmiuvi=pa nətəmiimi tepət məmə ilah kəmotəni nıpəhriənıən e İesu, inu nətəm Isrel tepət mine İanihləu tepət min nətəm kəutohtəu=pən noliən rəha nəfakiən rəha nətəm Isrel.

13:41 Hab 1:5 ‡ 13:43 Nanihləu min əha u kəutohtəu=pən nəfakiən rəha nətəm Isrel, kəməhgi=pən ilah. 13:46 Uək 3:26; 18:6 13:47 Aes 49:6 13:51 Mat 10:14; Uək 18:6

² Mətəu nətəm Isrel mìn u kəməsotəniən nìpəhriənìan e rəhalau nəghatiən, kəməhuvən o Nanihlua mìn, motol ilah kotəməki pik e nətəmi mìn u kəutəni nìpəhriənìan e Iesu, məutol niəməha kəm lah.

³ Mətəu Pol mìnə Panəpəs kəmuatig təfəmäh ikin, məsuəginìan e lah, mətuəkeikei matuəni pətigəm nəghatiən rəha nəuviriən rəha Uhgìn kəm nətəmimi rəfin. Kəni İərmənig təmol ilau kuol nati apispis mìnə nəmtətiən tepət məmə nətəmimi okotəhrun məmə rəhalau nəghatiən in nəghatiən pəhriən.

⁴ Kəni nətəm ikin əha, kəmotəhapu ilah mìn, nəuvein kəutohtəu=pən nətəm Isrel u kəsotəniən nìpəhriənìan e Iesu, kəni nəuvein kəutohtəu=pən aposil mil əha, Pol mìnə Panəpəs.

⁵ Kəni nətəm Isrel mìnə Nanihlua mìn, mìnə nətəmi asoli mìn rəhalah mìn, kinautol nəghatiən oneuən kəti məmə okotərəkin ilau, kəni kotahtihmu ilau e kəpiel.

⁶ Mətəu nian kəmuətəu nəghatiən oneuən rəhalah, ilau kəmuagim mian əpəha e profens rəha Likaoniə, kəni mian əpəha e taun mil əha, Listra mìnə Terpe. Kəni e taun mil əha mìnə ikin mìn titəlau e taun mil əha,

⁷ ilau kətuəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Iesu İosmiəgəh.

Pol mìnə Panəpəs əpəha Listra

⁸ Kəni əha Listra, suah kəti əha ikin. Nian təmair mətəu nəhlkin mil kəmuəpaiu təruru naliuəkiən, təmətəharəg əmə, kəni in təmətəharəg əha ikin

⁹ matətəlig e nəghatiən rəha Pol. Pol təməsal=pən əhruahru o suah kəha, mìnəhrun məmə in tinəhatətə rəkis məmə nəhlkin təhrun nəuviriən,

¹⁰ kəni magət əfəmäh lan məmə, “!Ei piak, əhtul!” Kəni əmeiko, suah u təməhtul əhruahru kəni mìnətəliuək.

¹¹ Nian nìmənìn nətəmimi kəmoteruh nati əha iətəm Pol təmol, kəmotəni əfəmäh e nəghatiən Likaoniə məmə, “!Ei! Otəfu-to. Uhgìn mìn rəhatah kinotol nətəmimi e lah, kəni mìnəhuva imatah ikin.”

¹² Kəni kəmotəuìn ərəg-rəg e nərgi Panəpəs məmə Sus u nìpətin təni məmə in iərmənig rəha uhgìn mìn rəhalah. Kəni motəuìn ərəg-rəg mìn e nərgi Pol məmə Heremes, nìpətin u təni məmə in iətəm tətəghati rəha uhgìn mìn rəhalah. Kəmotəuìn lan lanəha mətəu-inko Pol tətəghati pik, mapirəkis Panəpəs.

¹³ Nìmə rəha narmi nati rəha uhgìn əha Sus, in tətəhtul ihluə e taun əha. Kəni pris rəha uhgìn əha Sus təmasig kau mìn nəuvein iətəm təmətu=pən rəkis nəuginigi e lah. Kəni məmki ilah muva e nāmtihlua rəha lahuənu. Mətəu in mìnə nìmənìn nətəmimi kotolkeikei məmə kotol sakrifais kəm lau motol nəni-viviən lan kəm Pol mìnə Panəpəs.

¹⁴ Mətəu nian aposil mil kəmuətəu nəghatiən e nati əha kəni muəhrun, kəmuəhapu rəhalau napən.* Kəni kəmuaiu mian əpəha e nəlugin e lah. Kəni muagət əfəmäh məmə,

¹⁵ “!Ei, nəman! ?Nəkotəni məmə nautol nak u? İtimlau iətəmimi əmə təhmen e təmah. İatuos nəniən təuvir mətiəuva kəm təmah, kəni iəkuolkeikei məmə iəkuəhlin nətəligiən rəhatəmah məmə nəkotəpəh nəfakiən kəm uhgìn mìn u iətəm rəhalah nəsanəniən tikə. Mətəu onəkotəfaki əmə kəm Uhgìn iətəm tətəmiəgəh, mətatig itulìn. In pisin əmə təmol neai, niftəni, nitàhi, mìnə natimnati rəfin iətəm kəutatig ikin mìn rəfin.

¹⁶ “Aupən in təmegəhan məmə nətəmimi ikin mìn rəfin məmə ilah okotohtəu=pən aru əmə suaru mìn rəhalah.

¹⁷ Mətəu nian rəfin in tatol suaru kəm lah məmə ilah kotəhrun neruhìan rəhan nəuviriən iətəm in tatol. In tatol nuhuən tətəfuv, matol nauəniən mìn e nasumiən, kəni kautol nìpətìlah e nian əhruahru rəhalah. In tətəfən nauəniən kəm təmah mol itəmah nəutətəu təuvir.”

¹⁸ Mətəu kəmətuəni pau nəghatiən əha kəm lah, iuəkir əmə kəni kuərru nəniəhuiən ilah o nolìan sakrifais o nəni-viviən ilau.

14:3 Mak 16:20; Hip 2:4 **14:5** Uək 14:19 **14:11** Uək 28:6 * **14:14** “kəmuəhapu rəhalau napən” məmə in ko kəmuətəu təräh pik e nolìan əha. **14:15** Sam 146:6; Uək 10:26 **14:16** Uək 17:30 **14:17** Jer 5:24

19 Kəni nətəmimi nəuvein e nəuaniləuis rəha nətəm Isrel kəmotşipən Antiok əha Pīsitiə mine İkoniam mohiet=pa Listra, kəni kəmotol nətəligiən rəha nətəmimi tepət məmə okotəməki e Pol mine Panəpəs. Kəni kəmotələs Pol kəni motəhti e kəpiel, kəni moteikəpan məhuvən motəraki pətigəm e taun motəpəh tətəməhli. Nīkilah təhti məmə təmimis.

20 Mətəu nian nətəmi rəha İesu kəməhuva motəhtul təlau lan, kəni təhtul əmeiko muvən mīn əpəha imə e taun. Kəni kəməni=pa lauig lan, in mine Panəpəs kəmiaiet mian Terpe.

Pol mine Panəpəs kəmiatəligpən Antiok əha Siriə

21 Kəni Pol mine Panəpəs kəmuəni pətigəm nəniən təuvir e taun əha Terpe, kəni kəmiavi=pa nətəmimi tepət kəhuva o İesu. Kəni kəmiatəlig miəuva Listra, kəni uərisig miaiet mīn miəuva İkoniam, kəni kiaiet mīn miəuva Antiok əha Pīsitiə.

22 Kəni ikin əha, kəmətuəfu əskasik e nətəmi rəha İesu. Kəni mətuəfən nəghatiən məmə okotəhtul əskasik e nəhatətəiən e İesu. Kəni matuəni məmə, “Kitah okotətig e nərahien tepət nian kəhuvən e suaru rəha nuvəniən matig əhgəl Narməniğiən Rəha Uhgīn. Mətəu nati əpnəpīn əmə, kitah okotəkeikei məutəhtul əskasik.”

23 Kəni e niməfaki mīn ikin mīn rəfin iətəm ilau kətian ikin, mətuəfəri eldə mīn rəhalah. Kəni mətuəpəh nauəniən matuol əmə nəfakiən, kəni mətuələhu e nəhlmi İərməniğ nətəmimi nətəm kinotəni rəkis nīpəhriəniən lan.

24 Kəni ilau kəmian=pən Pīsitiə ikin muəsəu-pah mueiuaiu Pamfiliə ikin e taun əha Perka,

25 ikin əha ilau kəmuəni pətigəm nəniən təuvir ikin. Kəni ilau muəsəu-pah mueiuaiu=pa mīn e taun kəti mīn Ataliə,

26 kəni kəmuos negəu ikin miatəlig=pa Antiok əha Siriə. Nətəm Antiok əha inəha, əupən ikin ilah kəmotəhli=pən Pol mine Panəpəs məmə okian muəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgīn, kəni motəfaki məmə Uhgīn oteh vivi ilau e ikin mīn iətəm ilau kətian ikin. Kəni rəueiu kinuol naunun uək rəhalau.

27 Nian ilau kəmiatəlig=pa mīn, kəmuəuīn e nətəmimi rəha niməfaki məmə okəhuva kətiah. Kəni ilau kəmuəni pətigəm kəm lah natimnati rəfin iətəm Uhgīn təmol ilau kuol e nəsanəniən rəhan, kəni muəni məmə təməhro lanu Nanihluə mīn, ilah kəməhuva motəni nīpəhriəniən e İesu.

28 Kəni ikin əha, ilau kəmuətiğ tuvəh nəuəvətīn ilah nətəmi rəha İesu.

15

Nəfaki mīn nəuvein kəmotəni məmə nətəmimi okotohtəupən lou rəha Mosis

1 Kəni nətəmimi nəuvein kəmotşipən Jutiə mohiet=pa Antiok məutəgətun piatah mīn məutəni məmə, “Okəmə kəsəhgi-pəniən itəmah, təhmen e inu iətəm Lou rəha Mosis tətəni, ko Uhgīn təsosmiəgəhiən itəmah.”*

2 Kəni Pol mine Panəpəs ilah nətəmi əha kinəutahi ilah mīn o nəghatiən əha, kəni mīnəutagət əfəməh e nəniən əha. Kəni uərisig, nətəmimi rəha niməfaki əha Antiok kəmotitəpīn Pol mine Panəpəs mine ilah mīn nəuvein məmə okəhuvən Jerusiləm moteruh aposil mīn mine eldə mīn rəha niməfaki o nəniən əha.

3 Nətəmimi rəha niməfaki kəmotəhli=pən ilah kəhuvən, kəni nian ilah kəmohtiet=pən Fonisiə mine Səmeriə, kəmotəni pətigəm məmə təməhro lanu Uhgīn tatiuvi=pa Nanihluə mīn kəutəhuva rəhan nətəmimi. Kəni nəghatiən əha təmol piatah mīn ikin əha nīkilah tətəgiən pik.

4 Nian kəməhuva Jerusiləm, nətəmimi rəha niməfaki mine aposil mīn mine eldə mīn rəha niməfaki, kəmotəgiən məmə okotos ilah məhuvən imalah mīn ikin. Kəni Pol mine

14:19 Uək 17:13; 2Kor 11:25 14:22 Uək 15:32; 1Təs 3:3 14:26 Uək 13:1-2 14:27 Uək 15:4,12 * 15:1 Nəhgi-pəniən e Oltestimin in nəmtətiən məmə nətəmimi, ilah nətəmimi rəha Uhgīn. Nanihluə mīn tepət, kəsəhgi-pəniən ilah. Rəha nətəm Tanna, nəhgi-pəniən in nəmtətiən məmə kətəfən nepətiən rəha kəlkələh mīn nəman. 15:1 Kəl 5:2
15:2 Kəl 2:1

nətəmimi əha kəmotəni pətiğəm natimnati iətəm Uhgın təməfən nəsanəniən kəm lah məmə okotol.

⁵ Mətəu Farəsi nəuvein əha ikin iətəm kəutəni niphəriənən e Iesu, kəmotəhtul motəni məmə, “Nanihluə mın, okəkeikei kəhgi=pən ilah, kəni okotəkeikei motəğətun ilah məmə okotohtəu=pən Lou rəha Mosis.”

Aposil mın mine nətəmi asoli mın kəmotəghati əpəha Jerusiləm

⁶ Kəni aposil mın mine eldə mın rəha niməfaki kəmotəharəğ məutəghati e nəniən əha.

⁷ Kəni nian kəmotəghati nəfəməh nəuветin, kəni Pitə təməhtul məni məmə, “Piak mın. Itəmah nəkotəhrun vivi məmə nuvəh rəkis Uhgın təmitəpın iəu e nikitəmah məmə iəkəni pətiğəm nanusiən təuvir rəha Iesu kəm Nanihluə mın məmə okotəni niphəriənən lan.

⁸ Uhgın təhrun nətəliğin rəha nətəmimi, kəni in tinəğətun rəkis məmə nikin tagiən məmə otosmiəğəh nətəmi mın u kəsəniəmə nətəm Isrel əmə, mətəu-inu təməfa Narmın Rəha Uhgın kəm lah təhmen əmə mə inu təməfa kəm tah.

⁹ In təməsəl pisinian əmə kəm lah. !Kəpə! In təməfəl rəkis rəhalah noliən tərəh mın mətəu-inu kəutəni niphəriənən lan təhmen=pən əmə mə inu tinol rəkis kəm tah.

¹⁰ “?Mətəu təhro itəmah nəutəhuvən e suaru pisin məmə Uhgın nikin otahmə? ?Təhro itəmah ninəutətu=pən Lou e nəhuvegilah məmə in nati fiğəm kəti iətəm ilah kəutələs? !Kəpə! Itəmah, oteruh-to. Kitah mine tipitah mın kitah rəfin kəsotəhmenian məmə okotələs nati fiğəm əha.

¹¹ Mətəu kitah kəutəhatətə məmə Iesu in İərməniğ rəhatah, kəni in tatosmiəğəh itah e rəhan nəuviriən əmə, kəni in mətəl əmə lanəha kəm lah.”

¹² Nəghatiən əha təmöl ilah kotəruru nati okotəni, kəni məutətəliğ e Pol mine Panəpəs kinətuənuş pətiğəm nati apispis mın mine nəmtətiən pisin pisin mın iətəm Uhgın təmöl ilau kuol e nəhmti Nanihluə mın.

Jemis təmahtipəsiz e nəghatiən

¹³ Nian kəmuol naunun e nəni pətiğəmiən uək mın rəhalau, kəni Jemis† təhtul məni məmə, “Piak mın. Otətəliğ vivi-to e rəhak nəghatiən.

¹⁴ Pitə təməni-vivi ağin kəm tah məmə təməhro lanu Uhgın təmaupən miet=pən o Nanihluə mın məmkirəkis ilah nəuvein məmə rəhan mın.

¹⁵ Kəni nati əha təhmen=pən əmə e nəghatiən iətəm iəni rəha Uhgın təməni iətəm kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgın. Uhgın tətəni məmə,

¹⁶ ‘Uərisiz e natimnati mın əha, oiəkətəliğ=pa mın.

Oiəköl vi nimə rəha narməniğin rəha Kig Tefit u təməmnəmit aupən.

Nati əpnəpın təməmnəmit, mətəu iəkləfəri mem mafəl mol təkəsik mın,

¹⁷ məmə nətəmi əpnəpın e nitəni mın u Nanihluə mın, iətəm iəmitəpın rəkis ilah məmə rəhak nətəmimi mın, ilah okotəsal lak.

¹⁸ İəu İərməniğ iətəni lanu, kəni iəmol nətəmimi kotəhrun rəkis nati əha nuvəh aupən.’ ”

¹⁹ Kəni Jemis təməni məmə, “Kəni tol lanəha, iəu iəkəni məmə rəueiu Nanihluə mın tepət kinəutəuhlin nətəliğin rəhalah mınəutəhuva o Uhgın. Kəni təsəuviriən məmə rəueiu əha kitah okotöl tiəkis pik mın o lah.

²⁰ Mətəu pəh okotətəi nauəuə kəti tuvən kəm lah məmə okəsotuniən nauəniən mın u kəmöl rəkis sakrifais lan kəm narmı nati mın u iərmis mın, kəni kotəmiqmik e nəhmti Uhgın. Kəni məsotoliən təfəgə e pətan. Kəni məsotuniən nati miəğəh iətəm kəmarin nentəui mətəu-inu niran əha ikin e nipətin. Kəni okəsotuniən nərə.

²¹ Okotəkeikei motəniəhu ilah lanəha o nələhuiən nəməlinuiən tətətiğ o iəfaki mın, nətəm Isrel mine Nanihluə mın, mətəu-inu nətəmimi kəutisiəi Mosis, kəni təmətuəuin nuvəh rəkis e Sapət mın rəfin, nətəmimi kəutəfin Lou rəha Mosis əpəha e nimə rəha

15:4 Uək 14:27 15:7 Uək 10:1-43 15:8 Uək 10:44; 11:15 15:10 Mat 11:30; Kəl 3:10 15:11 Kəl 2:16; Efəs 2:5-8 † 15:13 Jemis u, in notəha Iesu, kəni in iətəmi asoli rəha niməfaki əpəha Jerusiləm. 15:13 Kəl 2:9 15:18 Amos 9:11-12 15:20 Eks 34:15-17; Lev 17:10-16

nuhapuminiən rəha nətəm Isrel. Kəni kəutəni pətigəm nəghatiən mīn əha e taun mīn rəfin.”

*Kəmətəi nauəuə kəm
nəfaki mīn u Nanihluə mīn*

²² Kəni aposil mīn mīne eldə mīn mīne nətəmimi rəha niməfaki kəmotegəhan məmə okotahli=pən ilah mīn nəuvein kotohtəu=pən Pol mīne Panəpəs məhuvən Antiok. Kəni kəmotətgi=pən Sailəs mīne Jutəs u kətəni məmə Pasapəs. Suah mil əha nətəmimi kəutisiai ilau.

²³ Kəni kəmotəfən nauəuə kəm lah məmə okotos məhuvən. Nauəuə tətəni məmə,
“İtimah aposil mīn mīne eldə mīn rəha niməfaki, itimah piatimah u itəmah. İəkotəni təuvir kəm təmah əpəha Antiok, mīne Siriə, mīne Silisiə u Nanihluə mīn, mətəu rəueiu nīnəhuva piatimah mīn.

²⁴ İtimah iəmotətəu məmə nətəmimi nəuvein u e nikitimah kəmotol tiəkis pik kəm təmah, kəni itəmah nəmotətəu tərəh e nəghatiən rəhalah. Mətəu itimah iəməsotəfəniən nəghatiən məmə okəhuvən motəni lanəha.

²⁵ Tol lanəha kəni itimah iəmotəuīn e nəghatiən kəti, kəni motegəhan məmə itimah nəuvein okotos nəghatiən rəhatimah muītəu=pən Pol mīne Panəpəs u itimah iəkotolkeikei pik ilau.

²⁶ İuəkir kiamis o uək u rəha İərməniğ rəhatah, İesu Krīsto.

²⁷ Kəni itimah iəutahli=pinə Jutəs mīne Sailəs məmə okiauvnə mueh itəmah. İlau okuəni əhruahru kəm təmah nəghatiən kətiəh əmə iətəm itimah iəmotətəi.

²⁸ Kəni Narmīn Rəha Uhgīn nikin tagiən mīne nikitimah tagiən məmə iəsotəfinə mīniən lou kəti kəm təmah məmə otəfiğəm pik o təmah, mətəu in əmə u nəkotəkeikei motol:

²⁹ onəsotuniən nauəniən mīn u kinol rəkis sakrifais lan kəm narmī nati mīn u iərmis mīn; kəni məsotuniən nīran; kəni məsotuniən nati miğəh u kəmarin nentəui mətəu-inu nīran əha ikin e nīpətīn; kəni məsotoliən təfagə e pətan. Nəmə nəutohtəu=pən nəghatiən mīn əha, onəkəhuvən e suaru təuvir.

İnu naunun nəghatiən rəhatimah.”

³⁰ Kəni nətəmi asoli mīn əha kəmotahli=pən nətəmi əha ilah kuvət məmə okəhuvən əpəha Antiok. Nian kəmoħietigəm=pən Antiok, kəmotəuīn e nətəmimi rəha niməfaki mīn əha ikin əha, kəni kəhuva kətiəh, kəni kotəfən nauəuə u kəm lah.

³¹ Kəni nian kəmotəfin nauəuə u, nīkilah təmagiən mətəu-inu nəghatiən əha təməfəri nīkilah.

³² Jutəs mīne Sailəs ilau iəni mil rəha Uhgīn. Kəmuəghati təfəməh kəm piatah mīn əha mətuəfəri nətəligiən rəhalah mətuol ilah kəutəhtul əskasik.

³³ İlau kəmuatig təfəməh nəuətīn ikin əha, kəni piatah mīn kəmotəuiəhrui ilau kəni motətəpuəh məmə Uhgīn otəfən rəhan nəməlinuiən kəm lau, kəni motahli=pən ilau kiətəlig=pən o nətəmi mīn u kəmotahli=pa ilau.

³⁴⁻³⁵ Kəni Pol mīne Panəpəs kəmuatig təfəməh nəuətīn əpəha Antiok, kəni ilah nətəmimi tepət kəməutəni pətigəm nəghatiən rəha İərməniğ kəm nətəmimi məutəgətu ilah lan.

Pol mīne Panəpəs kəmuəhapu ilau mīn

³⁶ Nian nəuvein uərisig, Pol təməni=pən kəm Panəpəs məmə, “Təuvir məmə kiətəlig mīn mian mueruh pialau mīn e taun mīn rəfin u kəmuəni pətigəm nəghatiən ikin rəha İərməniğ kəm lah, mueruh-to məmə kəutəhratig.”

³⁷ Kəni Panəpəs təmegəhan kəni molkeikei məmə otit mīn Jon Mak.

³⁸ Mətəu Pol təməniəhu əskasik məsolkeikeiən, mətəu-inu Jon Mak təməpəh rəkis ilau əpəha Pamfiliə miətəlig məsītəu-pəniən ilau mətəuarus kinuol naunun e uək.

³⁹ Kəni kəmuəni təkaskik e nian əha, əmeiko muəuəri ilau mın. Kəni Panəpəs təmit Mak kəni muos negəu kəti mian əpəha Saiprəs.

⁴⁰ Mətəu Pol təmit Sailəs ilau min. Kəni nətəm kəutəfaki kəmotəfaki məmə İərmənig oteh vivi ilau e rəhan nəuviriən, kəni motahli pətigəm ilau.

⁴¹ Kəni kəmuəliuək mian=pən Siriə mine Silisiə ikin kəni matuem əskasik niməfaki mın.

16

Timoti təmitəupən Pol mine Sailəs

¹ Kəni Pol təmaliuək mın muvən əpəha Terpe mine Listra. Kəni ikin əha, iətəmimi kəti əha ikin rəha İesu, nərgin u Timoti. Məmə rəhan in pətan İsrəl in tatəhatətə e İesu, mətəu rəhan tatə in iətəm Kris.

² Piatah mın u kəutəhatətə e İesu əpəha Listra mine İkoniam kəmotəni məmə Timoti in iətəmi təuvir kəti.

³ Kəni Pol tolkeikei məmə otit ilau min. Kəni təməhgi=pən in mətəu-inu təməsolkeikeiən məmə nətəm İsrəl mın əha ikin mın əha, nıkilah otəhti rah mətəu-inu ilah rəfin kotəhrun məmə tatə rəha Timoti in iətəm Kris.*

⁴ Kəni nian ilahal kəmhluvən e taun mın, məhləni pətigəm kəm nətəmimi rəha Uhgın nəghatiən rəha aposil mın mine eldə mın iətəm kəmotələhu əpəha Jerusiləm. Kəni məhləgətun ilah məmə okotəkeikei məutohtəu=pən nəghatiən mın əha.

⁵ Kəni e nolien əha, niməfaki mın kəmotəskasik e rəhalah nəhatətəiən, kəni nian rəfin nətəmimi Tatepət kəməutəhatətə e İesu məutəhuva e niməfaki.

Pol təmeruh nəməhlairiən kəti rəha Uhgın

⁶ Kəni ilahal kəmhluvən=pən əpəha Fritiə mine Kəlesiə ikin, mətəu-inu Narmin Rəha Uhgın təməsegəhaniən e lahal məmə okihluvən=pən Esiə məhləni pətigəm nəghatiən əha ikin əha.

⁷ Nian kəmhluva iuəkir e ikin Misiə mine ikin Pitiniə, məhlolkeikei məmə okihluvən Pitiniə. Mətəu Narmin rəha İesu təsegəhaniən məmə okihluvən.

⁸ Kəni kəmhliuək mihluvən=pən Misiə ikin, kəni mihleiuaiu=pa e taun əha Troas.

⁹ Kəni lapın lan, Pol təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən. Təmeruh məmə iətəm Masetoniə kəti tətəhtul mətətapuəh əskasik ohni məmə, “Pale, onəkuva Masetoniə masiru e timah.”

¹⁰ Nian Pol tineruh rəkis əmə nati əha, kəni inautol əpenə-penə məmə iəkəhuvən Masetoniə, mətəu-inu inotəhrun məmə Uhgın tətəuın e timah məmə oiəkotəni pətigəm nanusiən təuvir rəha İesu kəm nətəmimi əha ikin.†

Litia əpəha Filipai təməni nıpəhriəniən e İesu

¹¹ Kəni iəmosos negəu kəti mohiet əpəha Troas motaiu əhruahru əmə o nitəni Samotres. Kəni kəməni lauig lan iəməhuvən məhuvəri e taun Neapolis.

¹² Kəni iəmosiet ikinu motaliuək əmə məhuvən əpəha e taun əha Filipai, u tətəmähli əupən e nitəni asoli Masetoniə. Nətəmi ikin əha, nətəm Rom əhruahru. Kəni iəmotatig nəuvetın əha ikin.

¹³ Kəni e Sapət, nian rəha nəfakiən, iəmosiet e taun əha kəni məhuvən əpəha ləuahtəni e nəhu kəti iətəm nıkitimah təməhti məmə nətəmimi okəhuva ikin məutəfaki. Kəni iəməhuvən motəharəg məutəghati itimah nıpətan u ilah kəmotəupən məhuva məutəharəg.‡

¹⁴ Kəni pətan Tuatirə kəti əha ikin tətətəlig e timah, nərgin u Litia. In pətan kəti tatol napən u nəugı naris, kəni nian rəfin napən əha nəhmtin tiəkis pik. Pətan əha in İanihlua

16:1 Uək 14:6; 2Tim 1:5 **16:2** Fil 2:19-22 * **16:3** Nətəm Kris ilah Nanihlua mın, kəsəhgi=pən ilah. **16:4** Uək 15:23-29 **16:6** Uək 18:23 † **16:10** E fes 10-17, koteruh nəghatiən rəha Luk u nıpətin tətəni mə “itimah.” Inu tətəni məmə Luk ilah Pol mine e naliuəkiən rəhan. Koteruh mın nati kətiəh e japtə 20 fes 5 matuvən. ‡ **16:13** Nian Pol tatuvən e taun kəti, nian rəfin tatuvən e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm İsrəl. Mətəu nəmə təhro, kəni tikə e taun u. Kəni tol lanəha, təmuvən əpəha e nəhu asoli, ikin məutəfaki ikin.

kəti mətəu in tatitəu=pən nəfakiən rəha nətəm Isrel, kəni İərmənig təmol nikin timətmətig məmə otəni nıpəhriənian e nəghatiən iətəm Pol tətəni.

¹⁵ Kəni kəmol bəptais lan mine rəhan min, mine rəhan min noluək min. Kəni in təmāni=pa kəm timah məmə, “Pale, onəkəhuva imak ikin kotatig nəuветin mətəu-inu itəmah nınotəhrun rəkis məmə iəu iətəni nıpəhriənian e İərmənig.” Kəni in təmətəkeikei kəm timah, kəni iəkəhuvən iman ikin.

Kəmləfən Pol mine Sailəs e kaləpus əpəha Filipai

¹⁶ Kəni nian kəti, nian iəməhuvən ikin kətəfaki ikin, kəni pətəkəku kəti təmeruh itimah e suaru. In ioluək rəha nətəmimi nəuvein nətəm kəmotos nəhmtin. Pətan əha narmın tərəh kəti tatig lan iətəm in tatol tətəni pətigəm natimnati iətəm otəpanuva. Kəni rəhan nətəmi asoli min kəmotos məni tətət e pətan əha mətəu-inu nətəmimi kəutətəou ilah məmə ilah okotətəu rəhan nəghatiən.

¹⁷ Kəni in təmatuərisig e timah Pol, kəni mətəni əfəməh məmə, “Nətəmi min u, nətəmimi rəha Uhgın u ilis, ilis pik. Kəutəni=pinə kəm təmah suaru rəha Uhgın məmə in otosmiəgəh nətəmimi lan.”

¹⁸ Təmatol lanəha e timah nian tətət, mətəuərus nian kəti Pol tinətəu tərəh o nati əha minəpəou lan. Kəni in təmeirair magət e narmın tərəh əpəha məmə, “!E nərgi İesu Kristo iətəni=pinə kəm ik məmə onəkiet rəkis e pətəkəku u!” Kəni rəueiu agin min, narmın tərəh əpəha təmiet e pətəkəku əha.

¹⁹ Kəni nian rəhan nətəmi asoli nətəm kəutərmənig lan kinotəhrun məmə narmın tərəh tiniet rəkis lan, kəni rəhalah nətəligiən o nosiən məni lan, in təmiet e lah, kəni kəmotətəu tərəh. Kəni kəmotaskəlim Pol mine Sailəs motələs ilau məhuvən əpəha e taun əha kəutol makit ikin,

²⁰ məmə okuəhtul e nəhmti nətəm Rom, nətəmi rəha kot. Kəni ilah kəmotəni məmə, “Suah mil u ilau iətəm Isrel. İlau kətuol nati tərəh tətət, matuol nətəmimi kəutan məhli pik u imatah ikin.

²¹ İlau kətuəni məmə kitah okotəkeikei motohtəu=pən suaru pisin min. Mətəu suaru min əha kəsotohtəu-pəniən lou rəhatah. Kitah nətəm Rom. !Ko kitah kəsotoliən lanəha!”

²² Kəni nətəm ikin əha kəməhuva moteruh ilau minəutəni rah ilau. Kəni suah mil u rəha kot kəmuəni=pən kəm soldia min məmə okotəpeg rəhalau napən motalis ilau e nəuanigi.

²³ Kəni kəmotalis ilau motau tətət, kəni uərisig motləfən ilau e kaləpus. Kəni motəni=pən kəm iətəm tətəh kaləpus məmə otətəh vivi ilau məmə okəsiaietian muagim.

²⁴ Nian iətəmi rəha neruhiən kaləpus təmətəu nəghatiən əha, təmələs ilau muvən e nəuan kəti əpəha imə agin, kəni mətəu=pən nig e nəhlikilau təhmen e hankap.

Iətəm tətəh kaləpus təmāni nıpəhriənian e İesu

²⁵ Kəni e nəlugi nian lapin, Pol mine Sailəs kətuəfaki, kəni ilau mətəuani nəpuən min rəha nəni-viviən Uhgın. Kəni nətəmimi min e kaləpus kəməutətəlig e lau.

²⁶ Kəni rəueiu agin min, nəmig asoli kəti təmələuəl e niftəni kəni mol nimə kaləpus təmələuəl pik, kəni doə min e kaləpus kəmoterəh, kəni sen u kəməlis nətəmimi lan kəmohtis.

²⁷ Kəni nian iətəmi rəha nehien kaləpus təmair, mafu məmə doə min rəha kaləpus kəmoterəh, nikin təməhti məmə nətəmi kəutəməhli e kaləpus kinotagim rəfin. Kəni təmləfəri rəhan nau məmə otagəmu aru in lan. §

²⁸ Mətəu Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Sagəmuiən ik! İtimah rəfin əpə ikin.”

²⁹ Kəni suah kəha təmauin məmə okələs lait kan, kəni in təmāiu muvən imə. Kəni misin=pən nəulin əpəha e nəhlik Pol mine Sailəs ikin mətəramrumin.

³⁰ Kəni mit ilau mihluvən əpəha ihluə kəni mətəpuəh o lau məmə, “!Suah mil! ?Oiakəhro lanu məmə Uhgın otosmiəgəh iəu?”

³¹ Kāni kāmuanī=pān kām in māmā, “Onākēkeikei māni nīpāhriānīān e Iārmānīg Iesu, ik mīne rāham mīn.”

³² Kāni kāmuanī=pān nāghatīān rāha Iārmānīg kām in mīne nātāmīmi u kātutīg ilah mīn.

³³ Nati āpnāpīn lapīn agīn, mātēu suah kāha tāmīt ilau muvān māueiu mafāl nīmāgīm mīn e nīpētī lau iātām kāmālis ilau ikīn. Kāni e nīān āmā āha kāmūol bāptais lan mīne rāhan mīn.

³⁴ Kāni in tāmīt Pol mīne Sailās muvān iman ikīn māfān nauānīān kām lau. Kāni in mīne rāhan mīn ārāfin nīkilah tāmāgīān māriāuāh mātēu-inu kāmōtāni nīpāhriānīān e Uhgīn.

³⁵ Nīān tāmīān, iātāmi rāha kot mil āha kuāni=pān kām soldīā mīn māmā, “Onākāhuvān moterāh e suah mil āha kātīān.”

³⁶ Kāni suah kāha iātāmi rāha kalāpus tāmāni=pān kām Pol māmā, “Iātāmi rāha kot mil kāmuanī māmā okāsuol mīnīān nāhmāiān kāti kām tālau, kāni iākoterāh e tālau nākātīān, kāni iāiet mātīān kāni muatīg mātīg.”

³⁷ Mātēu Pol tāmāni=pān kām soldīā mīn āha māmā, “?Ei, mātēu tāhro āha? Mā itīmlau iātām Rom mil.* Kāni iātāmi rāha kot mil āha kāmāsuēruhiān māmā iāmūol nati kāti tārāh, mātēu e nāhmtī nātāmīmi kāmōtālis itīmlau, kāni motlāfān itīmlau e kalāpus. ? Kāni rāueiu kuolkeikei māmā oiākiāiet oneuān āmā? !Kāpā! Ilau āmā okuākeikei mīāuā u ikīnu kāni muāfātīgām itīmlau.”

³⁸ Kāni soldīā mīn āha kāmāhuvān motāni=pān kām iātāmi rāha kot mil āha. Kāni nīān kāmūātēu māmā Pol mīne Sailās ilau iātām Rom mil, ilau kāmūāgīn pīk.

³⁹ Kāni kāmīān muāni=pān kām Pol mīne Sailās māmā, “!Pāle, kāsi! Iāmūol tārāh e tālau.” Kāni ko mīet ilau mohīet e kalāpus, kāni muāni=pān vīvī kām lau māmā okiāiet e taun āha.

⁴⁰ Kāni Pol mīne Sailās, ilau kāmīāiet e kalāpus mīān e nīmā rāha Litīā. Kāni muēruh piātāh mīn āha ikīn āha mīne nāuvīnītāh mīn rāha nīmāfāki, kāni muāghatī nāuvētīn kām lah mātūāfāri nīkilah. Kāni uārisīg lan, kiāiet mātīān.

17

Pol mīne Sailās kāmīān āpāha Tāsālōnāikā

¹ Kāni Pol mīne Sailās kāmūāliuāk mīān=pān āha e taun mil āha Amfīpolis mīne Apolōnīā, mīāuā mīāiet=pā e taun āha Tāsālōnāikā. Ikīn āha, nīmā rāha nuhāpūmīnīān kāti āha ikīn rāha nātām Isrel.

² Kāni Pol tāmōl māmā inu tatōl nīān mīn, tāmuvān āpāha imā e nīmā āha. Kāni e Sāpēt kīsil ilah nātām Isrel āha ikīn kāmōtol nāghatīān tepēt o Nauāuā Rāha Uhgīn.

³ In tātāni kām lah māmā, “Nauāuā Rāha Uhgīn tātāni-vīvī agīn māmā Krīsto iātām Uhgīn tāmāni māmā otāhli=pā, in otākeikei mīmīs, kāni Uhgīn otōsmīāgāh mīn in e nīmīsiān. Iesu u iātām iātāni kām tāmāh, in Krīsto āha.”

⁴ Ilah nāuvein kāmōtāni nīpāhriānīān e nāghatīān āha, kāni kāmōhtēu=pān Pol mīne Sailās. Kāni Nānīhluā mīn tepēt nātām kātūfāki kām Uhgīn, mīne nīpātān āsolī tepēt nātām kotepēt e nīpātān mīn, kāmōhtēu=pān ilau.

⁵ Mātēu nātāmi āsolī mīn rāha nātām Isrel āha ikīn āha, kīnāutohtgārāh ilau, kāni māhuvān motāmki=pā nātām kotārāh, āpāha e nīkāli suāru mīn mīne ikīn mīn nāuvein mīn, kāni mīnāutōl nārāhīān tepēt āpāha e taun āha. Kāni māhuvān e nīmā rāha Jēson, mīnāutāhāpū dōā e nīmā, mātūāsāl e Pol mīne Sailās. Kāmōtolkeikei māmā okōtlāfān ilau e nāhlmi kāunsil āha ikīn āha.

⁶ Nīān kāmāstōhīān ilau, kāni kotāskālim Jēson mīne piātāh mīn nāuvein motāmki=pān ilah māmā okōtāhtul āupān e nātāmi āsolī rāha kāunsil. Kāni kāmōtagēt

* **16:37** Nāmā suah kāti in iātām Rom, mātēu kātātu=pān nāghatīān kāti lan, kāni lou kāti āha ikīn rāhalah māmā āupān kāpmān otōl nālpīnīān kām in, mātēu in otākeikei māhtul e kot māni pātīgām nāuvētī nāghatīān kātātu=pān lan. Afīn e Uāk 25:16.

əfəmäh məütəni məmə, “Suah mil əha Pol mine Sailəs kətiasuv nəməuiən e ikin min rəfin, kəni miniəuva e taun rəhatah.

⁷ Kəni Jeson təmauın e lau kian iman ikin, mətəu ilah kəutatgəhli lou rəha Sisə iətəm tətarmənig e nitəni min. İlah kəütəni məmə İərmənig kəti min əha ikin tətətig, nərgin u İesu.”

⁸ Nian nətəm Isrel kəmotəni nəghatiən əha, mautol nətəmimi mine nətəmi asoli min əha nıkilah tinəpiəpei pik.

⁹ Kəni nətəmi asoli min əha kəmotol Jeson mine piatah min kəmotəfən məni kəti, məmə in nəniəskasikiən kəti məmə okəsotol minian nati əha, kəni motahli=pən ilah kəutəhuvən.

Pol mine Sailəs kəmian əpəha Perea

¹⁰ Nian tinəpinəpu, kəni piatah min ikin əha kəmotahli=pən Pol mine Sailəs məmə okian e taun əha Perea. Nian kəmiaiet=pa ikin əha, kəmian e nimə rəha nuhapuminian rəha nətəm Isrel.

¹¹ Nətəm Isrel əha ikin əha nətəligiən rəhalah təuvir, mapirəkis nətəm Təsalonaikə, mətəu-inu kətolkeikei pik məmə okotətəlig e nəghatiən rəhalau. Kəni nian rəfin, kəutafin vivi e Nauəuə Rəha Uhgın, məütəsal vivi məmə nəghatiən rəhalau təhruahru uə kəpə.

¹² Mətəu-inu e nolien əha, kəni tepət kəmotəni nıpəhriənian e İesu. Kəni nıpətan asoli min Kris tepət, mine nətəm Kris tepət kəmotəni nıpəhriənian e İesu.

¹³ Mətəu nian nətəm Isrel əpəha Təsalonaikə kəmotətəu məmə Pol tətəni pətigəm min nəghatiən rəha Uhgın əpəha Perea, kəni ilah kəməhuva min əpəha ikin minəutəhlili nətəm Perea, minautol ilah məmə kəotəhrun nohiən ilau.

¹⁴ Kəni nian əmə əha, piatah min kəmotahli=pən min Pol tuvən əpəha itəhi muvən e negəu muvən Atens, məpəh əmə Sailəs mine Timoti kətuatig əpəha Perea.

¹⁵ Kəni nətəm kəmotit Pol məhuvən Atens, kəni Pol təməni=pən kəm lah məmə okotəni=pən kəm Sailəs mine Timoti məmə okuauit uəhai əmə mian mueruh min in. Kəni kəmohtəlig=pa min Perea.

Pol əpəha Atens

¹⁶ Nian Pol təmətəhtahnin Sailəs mine Timoti əpəha Atens, in təmətəu tərəh pik mətəu-inu nian tətəliuək mətan ikin əha, meruh məmə ikin əha tərəiauh e narmı nati tərəh əpnəpin min.

¹⁷ Mətəu-inu o nati əha, in təmuvən əpəha e nimə rəha nuhapuminian rəha nətəm Isrel ilah nətəm Isrel, mine Nanihluə min nətəm ilah kəutəfaki kəm Uhgın, məutəghati pik o nati əha mine nanusiən təuvir. Kəni nian rəfin in tətuvən ikin katol makit ikin mətəghati kəm nətəmi əpnəpin min əmə.

¹⁸ Kəni nəgətun min nəuvein nətəm Kris, kətəni ilah məmə Epikiuriən mine Sitoik,* ilah min kəutəghati. İlah nəuvein kəütəni məmə, “?Suah əha təmələs əmə nəghatiən kəti e suaru mətəni, kəmə tətəni nak əpəha?”

Kəni nətəmimi nəuvein kəmotəni məmə, “İtimah iəutətəu məmə tətəghati e uhgın min rəha iki pisin pisin min.” Kəmotəni lanəha mətəu-inu Pol tətəghati e İesu, mətəni məmə təmimis mətəu Uhgın təmosmiəgəh min.

¹⁹ Kəni kəutəuın=pən e Pol məmə otuva məhtul e nəhmti kaunsil rəha nətəm kəutəharəg e nitəuət əha Areopakus. Kəni kaunsil əha təməni=pən kəm in məmə, “İəkətolkeikei məmə iəkəotəhrun nıpəti nəghatiən vi u iətəm nətəni.

²⁰ Nəghatiən min əha nəuvein iəmotətəu məmə tol pisin agin, kəni iəkətolkeikei məmə iəkəotəhrun nıpətin.”

17:7 Luk 23:2; Jon 19:12 **17:17** Uək 18:19 * **17:18** Epikiuriən mine Sitoik — Nəgətun min nəuvein iətəm kəutəsal e nıpəhriənian. İlah Epikiuriən kəütəni məmə natimnati iətəm tatol suah kəti nikin tətəgiən, inu nəukəti nəmiəgəhiən təuvir. İlah Sitoik kəütəni məmə təuvir nəmə suah kəti təsətəuiən nəgiənian mine nəhməiən e nikin.

²¹ Kəmotəghati lanəha mətəu-inu nətəm Atens mine ikin pişin mīn iətəm kəməhuva Atens, kəmotolkeikei məmə okotəharəg əmə motətəlig e nəghatiən vi mīn əha, kəni motəuhlin vivi nəniən lan.

²² Kəni Pol təhtul e nəhmti nətəmi rəha kaunsil əha məmə, “Nətəm Atens. İəu ineruh rəkis məmə nikitəmah tatuvən pik o uhgin mīn.

²³ Nian iəu iətaliuək u ikinu materuh ikin nəutəfaki mīn ikin mine narmi nati mīn, kəni meruh nəghatiən kəti iətəm nəmotətəi=pən rəkis e kəpiel kəti məmə,

INU IKIN KƏTƏFAKI=PƏN KƏM UHGİN KƏTI İƏTƏM İTİMAH İƏKOTƏRURU.

Mətəu uhgin iətəm itəmah nəutəfaki=pən kəm in, iətəm nəkotəruru, Uhgin əha inəha iətəm iəu iətəni=pinə kəm təmah.

²⁴ “Uhgin əha inəha təmol niftəni u, mine natimnati rəfin u kəutatig lan, kəni in tətərmənig e neai mine niftəni, in təsatiğiən e niməfaki mīn iətəm kitah əmə nətəmimi kəmotol.

²⁵ Nati kəti təsikəiən ohni u kitah nətəmimi kotəhrun noliən məmə kotəfən kəm in. Mətəu in pişin əmə tətəfa nəmiəğəhiən kəm tah kətiəh kətiəh, mətəfa natimnati mīn rəfin kəm tah.

²⁶ Aupən, aupən ağin, in təmol əmə iətəmi kətiəh əmə, kəni nətəmimi rəfin kəmotəpən əmə e suah kəha, kəni in pişin əmə təmələhu ilah rəfin e ikin mīn, kəni in pişin əmə təməni nian iətəm ilah okotan lan, mine niftəni mīn rəhalah.

²⁷ Uhgin əmə təmol lanəha məmə kitah rəfin okotəkeikei motalkut motəsəl məmə okoteh, təhmen e suah kəti iətəm tətəpən mətəsəl e nati kəti e napinəpuiən, mətəu-inu nikin təhti məmə mətə tələs nati u in tolkeikei. Mətəu nipəhriənən məmə Uhgin əha, səniəmə in isəu o tah.

²⁸ Nipəhriənən mətəu-inu təhmen e iətəmi kəti təməni aupən məmə, ‘In əmə tatol məmə kitah rəfin kəutəmiəğəh, məutaliuək, mautil natimnati rəfin.’ Kəni məhmen e suah kəti rəhatəmah iətəm təməti rəkis nəpuən kəti məmə, ‘Kitah mīn, kitah nenətin mīn.’

²⁹ “Mətəu-inu kitah nenəti Uhgin, ko kitah kəsotəniən məmə in təhmen e natimnati əpnəpin əmə iətəm nətəmimi kəutol ilah e aiən u kol tətəraip-oraip, mine silfə, mine kəpiel. In səniə məmə nati kəti iətəm suah kəti təhrun noliən e nəhlmīn uə e rəhan nəhruniən. !Kəpə!

³⁰ “E nian əha aupən nətəmimi kotəruru Uhgin, kəni təhmen e iətəm Uhgin təmahtipəsig e nəhmtin məmə otəsəruhiən noliən tərəh mīn əha. Mətəu rəueiu tətəni kəm tah rəfin e ikin mīn rəfin məmə, ‘Itəmah rəfin onəkotəuhlin itəmah e rəhatəmah mīn noliən tərəh mīn.’

³¹ In təməni lanəha, mətəu-inu in təmitəpin rəkis nian in otakil noliən lan rəha nətəmimi rəfin, kəni in otol əmə e suaru iətəm təhruahru. Uhgin tinitəpin rəkis iətəmimi iətəm otakil noliən mīn rəha nətəmimi, kəni kinotəhrun rəkis məmə in pəh, mətəu-inu tinol rəkis suah kəha təmiəğəh e nimisiən.”

³² Nian ilah kəmotətəu nəghatiən məmə Uhgin təmol suah kəti təmiəğəh mīn e nimisiən, nəuvein kəmotələh-əmu, mətəu nəuvein kotəni məmə, “Itimah iəkotolkeikei məmə iəkotətəu mīn rəham nəghatiən.”

³³ Nəghatiən əha tinol naunun ikin əha, kəni Pol tietigəm e kaunsil.

³⁴ Mətəu nətəmimi nəuvein kəməhuvən motəhkul=pən lan, məutəni nipəhriənən e İesu. Nətəmi əha kəti ikin nərgin u Taionisiəs, in iətəmi kəti rəha kaunsil əha, mine pətan kəti mīn nərgin u Tamaris, mine nətəmimi nəuvein mīn.

18

Pol təmuvən Korən

¹ Uərisig e natimnati mīn əha, Pol təmiet əha Atens, muvən e taun pişin kəti mīn, nərgin u Korən. Taun mil əha kətuatig e nitəni Akaiə.

² İkin əha, təmeruh suah kəti, in iətəm Isrel, nərgin u Akuilə. Təmair əpəha Pontəs, mətəu təmuvən mətətiğ əpəha Itali e taun asoli əha Rom. Uərisiğ, kəni iətəm Rom əha, Klotiəs iətəm tətarmənig e ikın min rəfin rəha Rom, təmöl lou kəti məmə nətəm Isrel min əha ikın okotəkeikei mohiet Rom. Kəni Akuilə mine rəhan pətan Prisilə kəmiaiet miəuva muatig əpəha Korən. Kəməsuatigian təfəmäh kəni Pol tiet=pa, meruh Akuilə. Kəni Pol təmuvən imalau ikın.

³ Uək rəhan rəha nosiən məni təhmen əmə e uək rəhalau. İlahal nətəmi rəha nəhliən nima tapolin. Kəni təmatig ilahal min ilau, kəni mahlol pəti uək.

⁴ Kəni e nian rəfin e Sapət, nian rəha nəfakiən, Pol mine nətəm Isrel mine nətəm Kris kautol nəghatiən tepət əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel, mətəu-inu Pol tolkeikei məmə otiuvi=pa ilah məmə okotəni nıpəhriənən e İesu.

⁵ Kəni Sailəs mine Timoti kəmiaiet Masetoniə, kəni nian kəmiaiet=pa ikın əha, Pol təmərəh uək rəha nəhliən tapolin, kəni mətəni pətiğəm əmə nian rəfin nanusiən təuvir kəm nətəm Isrel əha ikın məmə İesu in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

⁶ Mətəu ilah kəmotəməki, kəni mətəhi. Kəni Pol təmörin-orin rəhan sot asoli e nəhmtilah. In nəmtətiən kəti məmə in otəpəh ilah. Kəni məni məmə, “Nəmə nəutətiğ e nərahien lan nian Uhgın otakil nətəmimi e Naunun Nian, mətəu rəhatəmäh aru, mətəu iəmətəni rəkis mətəu-inu itəmäh nəutəpəh. Tətuəuin əha rəueiu, iəkuvən məni pətiğəm nanusiən təuvir kəm Nanihluə min.”

⁷ Kəni in təmiet e lah muvən mətətiğ e nimə rəha İanihluə kəti mətəu tatitəu=pən nəfakiən rəha nətəm Isrel, nərgin u Titias Jastəs. Rəhan nimə in e nıkali nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel.

⁸ Kəni Krispəs u in tətarmənig e nimə əha, in mine rəhan min, ilah kəmotəhatətə e İərmənig. Kəni nətəm Korən tepət min kəmotətəu nəghatiən rəha Pol, kəni kəmotəhatətə e İesu, kəni kol bəptais e lah.

⁹ Kəni nian kəti lapın, Pol təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən. E nəməhlairiən əha, İərmənig təməğhati kəm in məmə, “Səginien. Uvən məni pətiğəm rəhak nəghatiən məsəmeigian,

¹⁰ mətəu-inu kilau min ik. Nətəmimi ko kəsotərəkinien ik, mətəu-inu nətəmimi tepət e taun əha, ilah rəhak nətəmimi min.”

¹¹ Kəni Pol təmatig ikın əha o nu kətiəh kəni məuiğ sikis, mətəgətuən nətəmimi e nəghatiən rəha Uhgın.

Nətəm Isrel kəmotləfən Pol e kot

¹² Kəni nian Kalio in kəpmən rəha nətəm Akaiə, kəni nətəm Isrel kəməhuva pəti kəni motaskəlim Pol motələs məhuvən e kot.

¹³ Kəni mətəni məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuvi=pən nətəmimi məmə okotəfaki kəm Uhgın e nolien kəti iətəm təsəhmenien e Lou.”

¹⁴ Kəni Pol təməhtul məmə otəğhati, mətəu Kalio təməni=pən kəm lah məmə, “Nətəm Isrel. Otətəlig-to. Okəmə nati u in nati kəti təsəhruahruen, uə təsitəu-pəniən lou, itəmäh nınotəhrun rəkis məmə iəkəkeikei mətəu nəghatiən rəhatəmäh.

¹⁵ Mətəu, nəghatiən u in nənikiliniən əmə kəti rəhatəmäh e nərgin min mine natimnati min rəha Lou rəhatəmäh, kəni tətətiğ əmə e təməh məmə onəkotəni motələhu vivi. Ko iəu iəsakiliən nati tol lanəha e kot.”

¹⁶ Kəni in mahli pətiğəm ilah e kot.

¹⁷ Kəni nian kəməhuvən ihluə, əmeiko kəni motaskəlim Sostənes u iətəmi asoli rəha nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel. Kəni motoh əpəha e namtihluə e nimə rəha kot. Mətəu Kalio təməsolkeikeien məmə otol nati kəti məmə otəniəhu ilah.

Pol təmətiğ Antiok əpəha Siriə

¹⁸ Pol tēmatig nian tepət əpəha Korən ilah piatah mīn. Kəni uərisig tēpəh ilah muvən Kegkriā.* Aupən Pol tēmol nəniaskasikiən kəti kəm Uhgīn, kəni ikin əha in tēmətēi nəuanun matol naunun nəniaskasikiən lan rəhan. Kəni in tēmos mīn negəu kəti ikin əha mītəlig=pa Sīriā. Kəni Prisilə mīne Akuilə kəmuītəu=pən in.

¹⁹⁻²¹ Nian kəməhuva e taun əha Efəsis, ilahal kihluvari. Kəni Pol tēmuvən əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel, kəni mətəni nəghatiən tepət. Ilah kəmotətapuəh ohni məmə otatig nəuvetin ilah mīn ilah. Mətəu in tēni məmə, “Ei kəsi, kəpə. Ko iəsatiğiən.” Mətəu nian in tēmiet mənī=pən kəm lah məmə, “Nəmə Uhgīn tolkeikei məmə iəkuva mīn, kəni iəpanuva mīn meruh itəmāh.” Kəni in tēmos negəu kəti miet Efəsis, mətəu tēməpəh Akuilə mīne Prisilə kətuatig ikin əha.

²² Nian Pol tēmuva e taun əha Sisəriā, kəni muvari. Kəni maliuək muvən məmə oteruh nətəmi rəha niməfaki əpəha Jerusiləm. Kəni uərisig, titəlig=pa mīn əpəha Antiok.

²³ Tēmatig nəuvetin ikin əha, kəni miet mīn maliuək muvən=pən əpəha Kəlesia mīne Fritiā ikin matem əskasik nətəmi rəha Iesu.

Apolos tēmuvən Efəsis mīne Korən

²⁴ Kəni suah kəti tēmuva əpəha Efəsis, in iətəm Isrel kəti, nərgin u Apolos. In tēmair əpəha Aleksantriā, kəni in iətəm tēuvir kəti rəha nəghatiən, kəni məhrun vivi mīn nəghatiən mīn e Nauəuə Rəha Uhgīn.

²⁵ Kəməgətun rəkis in e suaru rəha Iərməniğ. Kəni nian rəfin niğəm tatuəu e nikin o nənī pətigəmiən nəghatiən rəha Uhgīn. Kəni nəghatiən rəhan e Iesu in təhruahru məuvir. Mətəu nati kətiah əmə, in təhrun əmə noliən bəptais u Jon tēmatol aupən.

²⁶ Kəni in tēmətəni əskasik nəghatiən rəha Uhgīn əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel. Nian Prisilə mīne Akuilə kəmuətəu in, kəmiet mihluvən əpəha e rəhalau nimə, kəni muəni pətigəm vivi kəm in suaru rəha Uhgīn, kəni tēmətəlig vivi.

²⁷ Kəni nian Apolos tolkeikei məmə otuvən əpəha Akaiā, kəni piatah mīn əpəha Efəsis kəmotasiru lan motətēi nauəuə kəti tuvən kəm nətəmi rəha Iesu əpəha Akaiā, mətətapuəh o lah məmə kotəhrun nosiən Apolos məhuvən əpəha imalah ikin. Ilah mīn əha, kəmotəpən rəkis motəhatətə e Iesu e nəuviriən rəha Uhgīn. Kəni Apolos tēmiet=pən Korən ikin Akaiā masiru e lah lanəha mətəu-inu in iətəm tēuvir kəti rəha nəghatiən.

²⁸ Kəni mətəni pətigəm vivi e Nauəuə Rəha Uhgīn məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn tēməni məmə otahli=pa. Kəni e nəhmti nətəmimi, tēmoh rəkis nəghatiən rəha nətəm Isrel.

19

Pol tēmuvən mīn Efəsis

¹ Nian Apolos tēmətətig əhanəh əpəha Korən, taun kəti rəha Akaiā, Pol tēmītəu suaru kəti əpəha ilis ikin e nitəuət mīn miet=pa əpəha Efəsis. Ikin əha təmeruh nətəmimi nəuvein rəha Iesu.

² Kəni tēmətapuəh o lah məmə, “?Təhro? ?Narmīn Rəha Uhgīn tinuva məriəuəh mətətig e tēmāh nian nəmotəhatətə e Iesu, uə kəpə?”

Kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “Itimāh iəməsotətəu aginiən məmə nati kəti mīn əha ikin Narmīn Rəha Uhgīn.”

³ Kəni Pol tēmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu kəmol bəptais əhro lanu e tēmāh?”

Kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “Kəmol bəptais e timāh e noliən bəptais iətəm Jon tēmatol.”

⁴ Kəni Pol tēni məmə, “Noliən bəptais iətəm Jon tēmatol, katol e nətəmi mīn u kəutəuhlin ilah e rəhalah noliən tərāh mīn. Mətəu Jon tēmətəni pətigəm məmə nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e iətəmimi iətəm otəpanuərisig lan. Suah u in Iesu.”

* **18:18** Kegkriā in pasis rəha Korən. **18:18** Nam 6:18; Uək 21:24 **18:28** Uək 9:22 **19:1** 1Kor 3:6 **19:2** Uək 8:16 **19:4** Mat 3:11

⁵ Kəni nian nətəmimi kəmotətəu nəghatiən əha, kəni kəmol bəptais e lah e nərgi İərməniġ İesu.

⁶ Kəni nian Pol təmələhu=pən nəhlmin e rəhn-kapə lah, Narmın Rəha Uhgın təmuva məriauəh mətatiġ e lah. Kəni kinəutəghati e nəghatiən iki pişin mın, kəni məutəni pətiġəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən kəm lah.

⁷ Kəni nətəmimi mın əha, nəman ilah rəfin iuəkir e tueləf.

⁸ Kəni Pol təmatuvən e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm İsrəl e məuiġ kişil mətəni pətiġəm əskasik nəghatiən e nanusiən təuvir rəha Uhgın məsəġiniən. Kəni ilah mın ilah, kəmotol nəghatiən tepət mətəu-inu in tolkeikei məmə otiuvi=pa ilah e Narməniġiən Rəha Uhgın.

⁹ Mətəu nətəmimi nəuvein, rəhn-kapə lah tiəkis pik məmə okotəni niyəhriəniən e rəhan nəghatiən. Kəni kəmotəni rah suaru rəha İərməniġ rəhatah e nəhmti nətəmimi rəfin. Mətəu e noliən mın əha, kəni Pol təmiet e lah kəni mit nətəm kəutəhatətə e İesu kəhuva məhuərişig lan. Kəni nian rəfin ilah nətəmimi kəutəghati əpəha e nimə sikul asoli kəti u suah kəti, nərgin u Tiranəs, təmətəġatun ikin əupən.

¹⁰ Kəni Pol təmatol uək əha o nu apiəpiə keiu. Mətəu-inu təmatol lanəha, kəni nətəmimi nətəm kəutatiġ ikin əha Esia, nətəm İsrəl mine Nanihluə mın, ilah rəfin kəmotətəu nəghatiən rəha İərməniġ.

Nənəti Skefa mın

¹¹ Kəni Uhgın təməfən nəsanəniən kəm Pol məmə otol nati apispiş mın iətəm tol pişin aġin.

¹² Natimnati rəha Pol təhmen e haġkişif mine napən iətəm təmatuvən lan, nətəmimi kautos məutəhuvən mautek nətəm kəutohmis lan. Kəni nimisiən mın kəmotəuvir, kəni narmın tərəh mın kəmoħiet e lah.

¹³ Kəni nətəm İsrəl nəuvein kəutəhuvən ikin pişin pişin mın nəuvein, məutəhġi pətiġəm narmın tərəh mın e nətəmimi, kəni nətəmimi mın əha kəmotalkut məmə okotol nati əha e nərgi İərməniġ İesu. Kəni kəmotəni=pən kəm narmın tərəh mın məmə, “E nərgi İesu, iətəm kətiəh əmə iətəm Pol tətəni pətiġəm, ohiet.”

¹⁴ Kəni nətəm kəmautol nati əha, səpin əha ikin nənəti suah kəti, nərgin u Skefa, u in pris asoli kəti rəha İsrəl.*

¹⁵ Mətəu narmın tərəh təməni=pən kəm lah məmə, “İəkəhrun suah u İesu, kəni məhrun mın Pol. ?Mətəu itəmah niyəh mın u?”

¹⁶ Kəni suah u narmın tərəh tətatiġ lan, təməhtul məhti ilah mərəkin ilah, məhapu-əhapu rəhalah napən məpeg rəkis, kəni kotaiu piəpiə əmə mətaġim e rəhan nimə motəmrə-kəmrə.

¹⁷ Nian nətəm İsrəl əha ikin mine Nanihluə mın kəmotətəu nati əha, kəmotəġin pik. Kəni nətəmimi kəmotəfəri nərgi İərməniġ İesu təri pik.

¹⁸ Kəni nətəmimi tepət iətəm kəutəhatətə e İesu, kəmotəni pətiġəm kəm nətəmimi nati tərəh mın iətəm kəmotol.

¹⁹ Nəuvein nətəm kəmautol nərik, ilah mın kəmotəmki nauəuə mın rəhalah e nati əha məhuva, motuvan əhtuv e nəhmti nətəmimi. Nian nətəmimi kəmotafin nəhmti nauəuə mın əha, təhmen e fifti-miliən vatu† ilah rəfin.

²⁰ Kəni nəghatiən rəha İərməniġ təmai u iaġin e nəsanəniən asoli rəha Uhgın.

Norġəhuiən asoli kəti əpəha nitəni Esia e taun Efəsis

²¹ Kəni uərişig e nati əha, Pol tinəni e nikin məmə otitəliġ=pən əpəha Jerusiləm, mətəu otuvən=pən Masetoniə mine Akaiə ikin. Kəni in təni məmə, “Nian iəkuvən rəkis Jerusiləm, iəkəkeikei muvən mın Rom.”

19:6 Uək 8:17; Uək 10:44,46 **19:11** Uək 14:3 **19:12** Uək 5:15 * **19:14** Nətəmi mın u kotəhrun vi Baebol, kotəni məmə Skefa in səniəmə pris əhruahru, mətəu in aru əmə in tatol məmə in pris. **19:17** Uək 5:11 † **19:19** E nəghatiən əhruahru rəha Kris, tətəni “fifti-tausin koin məni kəmol e silfə.” Kəni koin məni kətiəh təhmen e 1,000 vatu. **19:21** Uək 23:11; Rom 1:13

²² Kəni in təmahli=pən Timoti mine Erastəs iətəm kətuasiru lan, məmə okuaupən mian əpəha Masetoniə. Mətəu in otətətiḡ pīpim nəuветin əpəha ikin Esia.

²³ Kəni e nian əha, norgəhuiən asoli kəti təməri əpəha Efəsis o Suaru Rəha İərməniḡ.

²⁴ Suah kəti əha ikin iətəm tatol natimnati e aiən kətəni məmə silfə, nərgin u Temetrius. İkinu nətəmimi tepət kəutəfaki kəm uhḡin kəti pətan, nərgin u Atemis. Kəni Temetrius tatol narmi nimə əkəku min e silfə iətəm təhmen e nimə rəha narmi nati rəha Atemis. Kəni nətəmimi tepət kautos nəhmtin, kəni tatos məni asoli ilah rəhan min nətəmimi u kautol pəti uək.

²⁵ Kəni təmauin e rəhan nətəmimi min mine nətəpisiin iətəm kautol uək kətiəh əmə məmə okəhuva kətiəh. Kəni təni məmə, “İəu min, nəkotəhrun rəkis məmə kautos məni asoli e uək u rəhatah.

²⁶ Mətəu itəmah nəmoteruh mine motətəu məmə suah u Pol tətərəkkin nətəmimi tepət kəni kinəutohtəu=pən, səniə Efəsis əmə, mətəu iuəkir ikin min rəfin e nitəni əha Esia. In tətəni pətiḡəm məmə uhḡin min iətəm nətəmimi əmə kəmotol e nəhlmi lah, səniəmə uhḡin min pəhriən.

²⁷ Kəni rəueiu əha, iuəkir tinətərəkkin suaru rəhatah o nosiən məni, kəni iuəkir min in tatol məmə nətəmimi okoteruh rah nimə rəha Atemis, u iətəm in ilis pik. Kəni naunun, nəmə təhro nəghatiən rəhan otərəkkin nərgin Atemis iətəm ilis pik tuva mol nati əpnapin əmə lan. Mətəu ikinu Esia mine ikin min rəfin, nətəmimi kəutəfaki kəm uhḡin u rəhatah.”

²⁸ Nian kəmotətəu nəghatiən əha, nikilah təmahmə pik, kəni əmeiko minautagət əfəməh məmə “!Ure e Atemis u Efəsis!”

²⁹ Kəni nətəmimi rəfin e taun kinotapis e nalməliən. Kəni nətəmimi tepət kəməhuva kətiəh məhuvən motaskəlim iətəm Masetoniə mil əha iətəm kətualiuək ilahal Pol, nərgilau u Kaeəs mine Aristakəs. Kəni kəməhuvən pəti motiuvi=pən ilau əpəha ikin nian rəfin kəutuhapumın asoli ikin.

³⁰ Kəni Pol tolkeikei məmə otuvən məghati kəm nətəmimi əha, mətəu nətəmi rəha İesu kəsotegəhaniən.

³¹ Mine nətəmi asoli nəuvein rəha kaunsil asoli əpəha Esia nətəm kotolkeikei Pol, kəmotahli=pən nəghatiən kəm in motəniəhu əskasik məmə otəsuvəniən əha nətəmi əha ikin.

³² Kəni ikin əha, nətəmimi kautol vilig vilig tepət məutagət əfəməh. Nəuvein kətəni nati pisiin, kəni nəuvein kətəni nati pisiin. Mətəu tepət kotərruru aḡin məmə kəməhuva o nati nak.

³³ Kəni nətəm İsrəl min əha ikin kəmotətḡi=pən suah kəti nərgin u Aleksantə məmə otuvən məhtul aupən e lah. Kəni təməfəri nəhlmin məmə kəsotagətiən pəh təni pətiḡəm neruhiən rəhan.

³⁴ Mətəu nian nətəmimi kəmotəhrun məmə in iətəm İsrəl kəti, kəmotagət pəti-pəti əfəməh min məmə, “!Ure e Atemis əpəha Efəsis! !Ure e Atemis əpəha Efəsis!” Kəmotagət əfəməh motos auə keiu.

³⁵ Kəni iətəmi asoli kəti in kəpmən asoli rəha taun Efəsis, təməhtul məniəhu ilah məmə, “!Sotagətiən-to!” Kəni məni məmə, “Ei, nətəmimi! Atemis u in uhḡin rəhatah. Kəni nərgin in ilis. Kəni nətəmi ikin min rəfin kotəhrun məmə in uək rəhatah nətəm Efəsis məmə okoteruh vivi niməfaki rəhan, kəni motəh vivi kəpiel asim rəhan iətəm təmsipən e neai muva.

³⁶ Kəni suah kəti tikə iətəm otəni məmə iəteiuə. Kəni tol lanəha, təuvir məmə nətəliḡiən rəhatəmah teiuaiu. Təsəuviriən məmə nəkotəlməli lanko.

³⁷ “Nəmotos suah mil u məhuva ikinu, mətəu ilau kəsuaqləhiən e nati kəti kəni məsuan kəskəsiən e nimə rəha narmi nati rəhatah, kəni məsuəghati rahiən e nərgi pətan əha, uhḡin rəhatah.

³⁸ Nəmә Temetrius mine rəhan noluək min kauteruh=pən nəghatiən tərəh e suah kəti, nian əha ikin rəha kot mine nətəm rəha kot əha ikin. Təuvir məmә okəhuvən motəni pətigəm nəghatiən tərəh min əha iətəm kəmotətəu kəm lah.

³⁹ Mətəu nəmә nati kəti min əha ikin iətəm nəkotolkeikei, nəkotos məhuvən e nəharəgiən əhruahru rəhan. Mətəu nəharəgiən u tətəhti lou.

⁴⁰ Timətig əmə məmә okotəfən kitah e kot o noliən u, məmә kəmotərgəhu pik u rəueiu. İuəkir kotəməu təpiə əmə ikin. ?Kəni ko kəsotəniən nati kəti məmә kəməhuva ikinu e nəharəgiən u rəueiu o nak? Mətəu-inu nəharəgiən u, nipətin tikə, kəni təsitəu-pəniən lou.”

⁴¹ Nian təməni rəkis nəghatiən əha, kəni məniəhu nəghatiən mahli=pən ilah məmә okotəgim min.

20

Pol təmuven əpəha Masetonia mine Akaiə

¹ Nian nərahian əha təmol naunun, Pol təmauin e nətəmi rəha İesu məmә okəhuva kətiəh. Kəni mətəghati kəm lah o nem əskasikiən ilah. Kəni uərisig lan, tauieəhrui ilah miet maliuək muven əpəha Masetonia.

² Təmuven əha ikin tepət ikin kəni mətəfən nəghatiən tepət kəm nətəmi rəha İesu matem əskasik ilah, kəni miet=pa Kris.

³ Matig mos məuig kisil ikin əha, kəni uərisig təni məmә otos negəu kəti mitəlig=pa Siriə. Mətəu tətəu məmә nətəm İsrəl min kinautol nəghatiən oneuən kəti məmә okotohamu əpəha e negəu. Kəni təməuhlin rəhan nətəligiən, kəni məpəh negəu mətəliuək əmə mitəlig=pən Masetonia.

⁴ Nətəmi nətəm kəməutohtəu=pən e nian əha, kəti u Sopata nati Pirəs iətəm Perea, mine Aristakəs, mine Sekantəs, iətəm Təsalonaike mil, mine Kəeəs iətəm Terpe, mine Timoti, mine nətəm Esiə mil u Tikikəs mine Trofiməs.

⁵ Kəni e Filipai, nətəmi əha kəmotəupən məhuvən məutəhtahnin itimah əpəha taun Troas Esiə ikin.

⁶ Nian Lafet rəha Piret U Is Tikə Lan təmol naunun, itimah iəmotos negəu kəti mohiet Filipai motaiu nian faif minəhuvən əpəha Troas, məhuvən moteruh ilah kəni motatig motos wik apiəpiə.

Iutikis təmimis kəni məmiəgəh min əpəha Troas

⁷ E Sarere lapin, iəməhuva kətiəh məmә iəkotəfaki, kəni motəuən, kəni mautun Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu. Kəni Pol təməghati kəm nətəmi mətəu-inu təhrun məmә oləuig tatuvən məpəh ilah. Kəni təməghati mətəuarus nəlugi nian lapin.

⁸ Nipəgnəua nimə iətəm iəutəharəg ikin, in e nimə kəmol kilpin-ilpin təri. Kəni kəmasiəpən e lait tepət əha ikin.

⁹ Kəni iətəm aluə kəti, nərgin u Iutikis, tətəharəg e wintə ikin. Nian Pol tətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın mətəni mətəni, kəni Iutikis, napiliən təmos, əmeiko məmei pətigəm e wintə misipəri morin əpəha ləhtəni e niftəni. Kəni nipəg nəua nimə iətəm təməmei ikin, in tol kisil lan. Kəni nian kəmotəuiau məhuvən, mətəu tinimis rəkis.

¹⁰ Kəni Pol təmuven misin nəulin e nikali iətəm aluə əha, kəni mələs məgəu=pa e nəhlmin mil, kəni məni=pən kəm lah məmә, “Nikitəmah təsahməiən. In tinəmiəgəh min.”

¹¹ Kəni Pol təməri min muven əpəha ilis kəni mol Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu ilah min ilah, kəni ko motəuən pəti. Kəni tətəghati min kəm lah mətəuarus tian, kəni məpəh ilah.

¹² Kəni ilah kəmotit iətəm aluə u məhuvən lahuənu. Nikilah tətəgiən mətəu-inu iətəm aluə təməmiəgəh min.

Kəmhiet Troas məhuvən Məlitəs

¹³ Kəni Pol təməni məmə otaliuək əmə muvən əpəha e taun əha Asos, mətəu itimah iəkəhuvən e negəu məhuvən mə iəkotələs əha ikin. Kəni itimah iəkotos negəu motaupən məhuvən əpəha Asos, kəni in tuərisig muva.

¹⁴ Nian təmiet=pa, iəkotit məhuvən e negəu. Kəni itimah rəfin məhuvən əpəha Mitilen.

¹⁵ İəmotiet məhuvən ikin əha, kəni lauig lan iəkəhuva məutəmähli ihluə e nitəni əha Kios. Kəni lauig min iəkəhuva e nitəni əkəku Samos. Kəni lauig min iəpanəhuva Maelitəs kəni məhuvari ikin.

¹⁶ Pol təməni rəkis məmə iəsotəhtulian Efəsis mətəu-inu təsolkeikeian məmə iəkotan pik əha e nitəni Esia. In təmkut məmə iəkəhuvən uəhai Jerusiləm məmə in otuvən e lafet rəha Nauənian Vi kətəni məmə Pentekos.

Pol təmauiəhruin nətəmi asoli min rəha niməfaki əpəha Efəsis

¹⁷ Kəni nian iəməhuvari əpəha Maelitəs, Pol təmahli=pən nəghatian əpəha Efəsis məmə eldə min rəha niməfaki mə okəhuva-to moteh in.

¹⁸ Nian kəməhuva, təməghati kəm lah məmə, “İtəmah nəkotəhrun rəkis rəhak nolian iətəm iatol nian iəmuva apis ikinu Esia mətəuarus=pa u rəueiu.

¹⁹ İəu ioluək əmə rəha İərməniğ. Kəni rəhak nətəligian in ləhtəni əmə. Kəni nian rəfin nəhu nəhmtək tətəiu o təmah. Kəni nian rəfin iətətig e nian əskasik min, mətəu-inu nətəm İsrəl kətolkeikei məmə okotuhəmu iəu.

²⁰ “İtəmah nəkotəhrun məmə iəmətəghati kəm təmah mətəgətun itəmah e niki nətəmimi natimnati min iətəm otasiru e təmah, məsəhluaigian e nati kəti o təmah. İəməni=pinə rəfin e nipəgnəua nimə min kəni ihluə min e nəhmti nətəmimi.

²¹ İətəni=pən əhruəhru kəm nətəm İsrəl mine Nanihluə min məmə okotəkeikei motəuhlin ilah e rəhalah nəmiəgəhian məhuva o Uhgın, kəni motəhatətə e rəhatəmah İərməniğ İesu Krısto.

²² “Kəni rəueiu əha, inatuvən Jerusiləm mətəu-inu Narmin Rəha Uhgın təməni kəm iəu məmə iəkuvən. İəsəhrunian məmə oiəkəhratig əha ikin.

²³ Nati kətiah əmə iəkəhrun məmə taun min rəfin iətəm iətuvən=pən ikin, Narmin Rəha Uhgın tətəni=pa kəm iəu məmə nian iəkuvən ikin əha, iəkətig e nərahian kəti kəni muvən e kaləpus.

²⁴ Kəni iəu iəsəginian e natimnati min əha. Nəmiəgəhian rəhak in nati əpnəpın əmə. Mətəu iəkəolkeikei pik məmə iəkəol naunun e uək u İərməniğ İesu təməfa məmə iəkəol o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir e nəuvirian rəha Uhgın.

²⁵ “Otətəu-to. İəməghati kəm təmah e Narməniğian Rəha Uhgın, mətəu rəueiu əha iəkəhrun məmə itəmah rəfin onəsoteruh minian iəu nian kəti.

²⁶ Kəni iətəni=pinə kəm təmah əha rəueiu e nəhmti Uhgın məmə, nəmə itəmah kəti otuvən tərəh ikin, mətəu rəhan aru, səniəmə iəu iəmol.

²⁷ İəməni=pinə natimnati min rəfin kəm təmah iətəm Uhgın tolkeikei məmə onəkotəhrun.

²⁸ “Onəkotətəu vivi itəmah. Kəni nətəmimi nətəm Narmin Rəha Uhgın təməfən e nəhlmitəmah, inu niməfaki rəha Uhgın. Kəni onəkotəkeikei məuteh vivi ilah təhmen e iətəmi rəha sipsip min tətəh vivi rəhan sipsip min. İlah min əha, Uhgın təmos nəhmti lah e nira nətın nian təmimis e nigi kəməluəu.*

²⁹ İnəhrun rəkis məmə nian iəkiet rəkis e təmah, nətəmimi nəuvein iətəm kotəhmen e kuri arpın min okəhuva məmə okotus itəmah nətəmimi rəha İesu.

³⁰ İtəmah aru min əmə nəuvein okəpanotəhtul moteiuə motəgəu nəghatian pəhriən məmə okotit rəkis nətəmimi rəha İesu.

³¹ Kəni onəkotətəu vivi itəmah kəni məsotaluiən məmə e nu kisil iəməsəpəhian nəni-pinəian nəghatian u kəm təmah e nian min rəfin. Kəni nian nəuvein, iəmətəsək o təmah.

20:17 Uək 18:21 **20:18** Uək 18:19–19:10 **20:23** Uək 9:16; 21:11 **20:24** Uək 21:13; 2Tim 4:7 * **20:28** Suaru kəti min o nəuhlinian nəghatian u “nira nətın” in tol lanu: “niran aru.” **20:28** 1Tim 4:16; 1Pitə 5:2-4 **20:29** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31** 1Təs 2:11

³² “Kəni rəueiu əha, iətəfən itəmah e nəhlmi Uhgın mine nəghatiən rəha nəuviriən rəhan kəm təmah. Nəghatiən u nəsanəniən lanəha ikin məmə otol itəmah nəkotəskasik, kəni məfinə nəuviriən iətəm Uhgın təməni rəkis məmə otəfən kəm rəhan min nətəmimi.

³³ “İəu səniəmə iətəmimi iəkolkeikei pik nautə rəha iətəpisi, məni rəhan uə napən iətəm katuvən lan.

³⁴ Itəmah nəkotəhrun rəkis məmə iəu aru əmə, iatol uək o nosiən natimnati iətəm iəu mine nətəmimi kəutəhuərisig lak kotalkeikei o natigiən.

³⁵ Nian nəmotəh rəhak nolien min, iəməgətun suaru min əha kəm təmah məmə onəkotol lanəha motasiru e nətəmimi u kəsotəskasikiən. Kəni onəsotaluiən e nəghatiən rəha İərməniğ İesu iətəm təməni məmə, “Təuvir agin o nətəmimi u nətəm kəutəfən kəm nətəmimi, məpirəkis in min u ilah kəutəhtahnin əmə məmə okəfən kəm lah.”

³⁶ Nian Pol təmol naunun e rəhan nəghatiən, təmeiuaiu misin nəulin kəni məfaki ilah min ilah.

³⁷ Kəni kəmotasək pik motaskəlim Pol məutəgətun nolkeikeiən rəhalah ohni, kəni motaiəhrui.

³⁸ Kəmotətəu tərəh pik məmə təməni kəm lah məmə okəsotəh minien nəhmtin. Kəni ilah min kəmotaliuək məhuvən əpəha negəu ikin.

21

Pol təmuvən Jerusiləm

¹ Nian iəmotaiəhrui rəkis ilah, iəməhuvən e negəu kəni mohiet, motaiu əhruahru əmə o nitəni əkəku əha, Kos. Kəni lauig lan iəkəhuva e nitəni əkəku əha, Rotes. Kəni iəmohiet min ikin əha məhuva min e ikin kəti kətəni məmə Patarə, kəni məhuvari ikin.

² İkin əha iəmoteruh negəu kəti, kinatəni məmə otiet muvən əpəha Fonisiə. Kəni iəkotiuvig=pən lan mohiet min.

³ İtimah iəməhuva moteruh nitəni asoli əha Saiprəs, kəni motohtəu=pən e nikalın u pesi ikin kəni motaiu e nitəni Siriə. Negəu əha təmuva e taun əha Taea məmə otəmki-pari natimnati ikin. Kəni iəkəhuvari ikin.

⁴ İkin əha iəməhuvən moteruh nətəmi rəha İesu. Kəni motatig itimah min ilah, motos nəfakiən apiəpiə kəti. Kəni Narmın Rəha Uhgın təghati kəm lah, kəni ilah kəmotəni=pən əskasik kəm Pol məmə otəsuvəniən Jerusiləm.

⁵ Mətəu nian rəhatimah natigiən ikinu tinol naunun, kəni iəkohiet minautəhuvən əpəha Jerusiləm, kəni nətəmi rəha İesu ikin əha, mine rəhalah niyətan min, mine nətilah min kəmohtəu=pən itimah iəkəhuvən əpəha itəhi e niyəkil. Kəni motisin nəulitimah ikin motəfaki, kəni motaiəhrui itimah min.

⁶ Kəni iəkəhuvən e negəu, kəni ilah kohtəlig=pən imalah min ikin.

⁷ Kəni negəu təmiet Taea maiu o nitəni Toleme. Kəni iəkəhuvari məhuvən moteruh piatimah min, motos nian kətiəh.

⁸ Kəni lauig lan, iəkohiet min məhuvən məhuvari əpəha e taun Sisəriə kəni məhuvən məutatig e nimə rəha Filip u iətəm tatuvən ikin min mətəni pətigəm nanusiən təuvir. Kəni in tatol səpin lan e nətəmimi nətəm kəməfəri ilah aupən o nasiruiən e aposil min.

⁹ Nətin pətan kuvət kəsotohtəu-pəniən iərman. Niyətan min əha kəutəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən kəm lah.

¹⁰ İəmotatig nian kisil uə kuvət ikin əha, kəni iəni kəti rəha Uhgın əpəha Jutiə təmuva, nərgin u Akapus.

¹¹ Təmuva meruh itimah kəni mələs rəkis kətəuti rəha Pol, kəni məlis əpumın aru nəhlmin mine nəhlkin lan, kəni məni pətigəm məmə Narmın Rəha Uhgın təməni kəm in məmə, “Nətəmi asoli nəuvein rəha İsrəl okotəlis lanəha suah kəha rəhan u kətəuti, kəni motəfən e nəhlmi Nanihluə min əpəha Jerusiləm.”

¹² Nian iəmotətəu nəghatiən əha, itimah nətəm ikin əha, iəmotəniəhu əskasik Pol məmə otəsuvəniən Jerusiləm.

¹³ Mətəu Pol təni=pa kəm timah məmə, “?Nəutasək onak? Nəkotol məutərəkin nīkik o nuvəniən ikin əha. İəu iəsəginian o nuvəniən e kaləpus o nərgi İərməniğ İesu, mətəu iətegəhan min məmə iəkimis ohni əpəha Jerusiləm.”

¹⁴ Nian iəmoteruh məmə ko Pol təsəuhlinian rəhan nətəligiən, kəni iəkotəpəh əmə, məutəni məmə, “Pəh İərməniğ otol əmə məmə in tolkeikei mine.”

¹⁵ İəmotatig nəuветin u ikinu, kəni uərisig iəkotaipēi rəhatimah natimnati, motaliuək əmə məhuvən Jerusiləm.

¹⁶ Nətəmi nəuvein rəha İesu əpəha Sisəriə kəmohtəu=pa itimah motit itəmah məhuvən e nimə rəha iətəm Saiprəs kəti u in iətəmi rəha İesu nuvəh rəkis mətəuarus=pa əha rəueiu, nərgin u Nason. Kəni motapili ikin.

Pol təmuvən meruh Jemis

¹⁷ Nian iəməhuva Jerusiləm, piatah min nīkilah təmagiən pik məmə koteruh itimah.

¹⁸ Kəni lauig lan Pol mine itimah rəfin iəməhuvən məmə iəkoteruh Jemis. Kəni eldə min rəfin rəha niməfaki kəməhuva.

¹⁹ Pol təməni təuvir kəm lah kəni məni pətigəm vivi kəm lah natimnati rəfin agin e rəhan naliuəkiən iətəm Uhgın təmol kəm Nanihluə min.

²⁰ Nian kəmotətəu nəghatiən əha, ilah rəfin nīkilah təmagiən, kəni motəni-vivi Uhgın.

Kəni motəni=pən kəm Pol məmə, “Piak. İk ninəhrun rəkis məmə rəueiu əha nətəm İsrəl təhmen e tausin tepət kinotəhrun İesu, kəni ilah rəfin kəutaskəlim pik Lou rəha Mosis.

²¹ İlah kinotətəu rəkis nəghatiən nəuvein iətəm kətəni məmə nətəgəgun nətəm İsrəl əpəha ikin min pişin pişin məmə okotəpəh Lou rəha Mosis. Kəni motətəu məmə ik nətəni məmə okəsəhgi-pəniən nenətillah min, kəni məsotohtəu=pən minian kastim rəhatah.*

²² Rəueiu əha ilah okotətəu məmə ik ninuva u ikinu mətətig. ?Kəni okotəhro lanu əha rəueiu?

²³ “Təuvir məmə onəköl nati u iətəm iəutəni=pinə kəm ik əha rəueiu. Nəman kuvət u ikinu kəmotol nəniəskasikiən kəti ilah Uhgın.

²⁴ Olauig nəkəkeikei mit ilah məhuvən, kəni mos nəhmti rəhalah nati miəgəh min rəha sakrifais, kəni itəmah min ilah motol sakrifais rəha nafəliən iətəmi u Lou rəhatah tətəni. Kəni ilah kotəhrun nakien rəhn-kapə lah təpiə. Nian natol natimnati min rəfin əha, kəni nətəmi okotəhrun məmə kətəiuə lam, mətəu nīpəhriənian, ik nətəskəlim əhanəh Lou rəha Mosis.

²⁵ “Kəni rəueiu iəkəni Nanihluə min nətəm kəutəhatətə e İesu. İtimah iəmotahli=pən rəkis nauəuə kəti kəm lah. Nauəuə əha tətəni lanu rəhatimah nəghatiən məmə ilah okəsotuniən nīrə, mine nauəniən u katol sakrifais lan kəm narmi nati min, kəni məsotuniən nati miəgəh u kəmarin nentəui mətəu-inu niran əpəha ikin e nīpətin, kəni məsotoliən təfagə e pətan.” Kəni Pol təmegəhan e nəghatiən əha.

²⁶ Kəni lauig lan, Pol mine nətəmi əha kuvət kəməhuvən motol natimnati iətəm Lou tətəni. Kəni Pol təmuvən əpəha e Nimə Rəha Uhgın məmə otəni=pən kəm pris min məmə nian kuvəh əha ikin tətətig əhanəh məmə Lou tətəni, kəni pris min okotol sakrifais kuvət təhmen e nətəmi min əha.

Nətəm İsrəl kəmotaskəlim Pol əpəha e Nimə Rəha Uhgın

²⁷ Nian tinuva iuəkir o nian səpin iətəm sakrifais rəha nafəliən otol naunun lan, nətəm İsrəl nəuvein kəmotəpən Esie aupən, kəmotafu Pol əpəha e Nimə Rəha Uhgın kəni

21:13 Uək 20:24 **21:19** Uək 15:12 **21:20** Uək 15:1,5 * **21:21** İnu nəghatiən eiue məmə Pol təməni kəm nətəm İsrəl məmə ilah okotəpəh nitəu-pəniən Lou, kəni məsotəhgi-pəniən nətəmi. Mətəu təməni kəm Nanihluə min məmə nīkilah təsəhtiən məmə okotəkeikei motohtəu=pən Lou mine kəkeikei kəhgi=pən ilah. **21:24** Nam 6:1-20; Uək 18:18
21:25 Uək 15:29 **21:26** 1Kor 9:20

kinautos nātēmimi tepət əha ikin əha minautahli=pən min nigəm e nikilah, kəni nātēmimi min əha kəmotaskəlīm Pol,

²⁸ məutağət əfəməh lan məmə, “!Ei, nātəm Isrel! !Əhuva motasiru e timah! Suah əpələ in əpə iətəm tatuvən ikin min rəfin mətəğətun nātēmimi məmə okotəməki e tah mətəni kəm lah min məmə Lou rəha Mosis in nati əpnapin əmə mine Nimə Rəha Uhgın. Kəni mit Nanihluə min məhuva ikinu imatah pişin əmə ikin e Nimə Rəha Uhgın, kəni noliən əha təmatgəhli Lou kəni minol tinamikmik u ikinu.”

²⁹ Kəmotəni lanəha mətəu-inu kəmoteruh suah kəha Trofiməs iətəm Efəsis tətətaliuək ilau Pol əpəha i taun. Kəni nikilah təhti məmə kəta Pol təmit miəuva əha ikin əha e noan rəha nātəm Isrel əmə əpəha e Nimə Rəha Uhgın.

³⁰ Kəni nātēmimi rəfin e taun kəmotəğət əfəməh o nati əha, motaiu məhuvən mōtaskəlīm Pol mōteikəpan mohiet e Nimə Rəha Uhgın. Kəni pris min kotahtipəsīg uəhai əmə e doə e Nimə Rəha Uhgın.

³¹ Nian kəmotalkut məmə okotohamu Pol, kəni iətəmi asoli rəha soldia min rəha Rom əpəha Jerusiləm, təmos nəghatiən məmə katol nati asoli kəti əpəha i taun.

³² Kəni təmauit məmki rəhan min nəuvein soldia min mine nātəmi asoli min lan motaiu məhuvən əpəha ikin nātēmimi kəutoh Pol ikin. Nian nātēmimi kəmotafu ilah, ilah kotəpəh nohiən Pol, mōtəhtul mōtəpnapin əmə.

³³ Kəni iətəmi asoli rəha soldia min təmuva o Pol maskəlīm, kəni magət e rəhan min soldia min kəhuva mōtəlis e sen keiu. Kəni mōtətapuəh o nātēmimi məmə, “?Iətəmi pəh u? ?Təmōl nati tərāh nak?”

³⁴ Kəni nimənin nātēmimi nəuvein kəutəni nəghatiən pişin, nəuvein kəutəni nəghatiən pişin. Mətəu kinotəruru əhruahru nəukəti nəghatiən, kəni nəghatiən tinepət. Iətəmi asoli rəha soldia min tinəruru məmə kəməhro lanu, kəni magət e rəhan min soldia min məmə okotələs Pol məhuvən e nimə rəhalah.

³⁵ Nian Pol tinatəpag-əpag pəri məmə otuvən imə, kəni soldia min kəmotəpən ohni kəni mōtləfəri, mətəu-inu nātēmimi nikilah tətəhmə pik məmə okotoh.

³⁶ Ilah rəfin kəmutəhuərisig məutəni əfəməh məmə, “!Otohamu! !Otohamu!”

Pol təməni nipiłgan nəghatiən

³⁷ Nian kəmotələs məhuvən məmə okotevig=pən imə, kəni Pol təni=pən kəm iətəmi asoli rəha soldia min e nəghatiən Kris məmə, “!əkölkeikei məmə iəkəni nati kəti kəm ik.”

Kəni iətəmi asoli rəha soldia min təni məmə, “?Nəkəhrun nəghatiən e nəghatiən Kris?”

³⁸ Nikik təhti məmə ik iətəm Ijip u nəmətalkut məmə nəkələs iahu rəhatimah kəpmən aupa, kəni məmki nātēmimi fo-tausin u Nətəmi Rəha Nuhamuiən Nātēmimi, kəni məhuvən məutatig əpəha ikin təpiə-məpiə ikin. ?Ik uə kəpə?”

³⁹ Mətəu Pol təni məmə, “Kəpə. İəu iətəm Isrel u. İəməir əpəha e nitəni Silisiə e taun asoli Tasəs, kəni iəu iətəmi kəti rəha taun əha. Pale, iəmə nəkegəhan lak pəh iəkəghati-to kəm nətəmi min əha.”

⁴⁰ Kəni tegəhan lan.

Kəni Pol təhtul pəri əpəha kətəgəpag-əgəpag ikin məfəri nəhlmin məmə okəsotəğatiən. Nian kəməsotəğatiən, kəni təghati kəm lah e nəghatiən Isrel məmə,

22

¹ “Tatə min mine piak min. Otətəlig-to lak. Pəh iəkəni rəhak kəm təmāh.”

² Nian kəmotətəu məmə təməghati kəm lah e nəghatiən əhruahru rəhalah, kəni nəğatiən təmikə ağin məutətəlig lan.

Kəni təni məmə,

³ “İəu iətəm Isrel. İəməir əpəha Silisiə e taun əha Tasəs, mətəu iəməpət u Jerusiləm. Kəmaliel təməğətun iəu. Təməğətun vivi iəu e Lou rəha tipitah min məmə iəkətəu=pən

əhruahru. Kəni e nian əha, iəmətəsanən o noliən natimnati iətəm Uhgın tolkeikei təhmen e təmah u rəueiu.

⁴ “Aupən iəmatitəu məmə iəköl nərahien kəm nətəmimi nətəm kautohtəu=pən Suaru Rəha Iesu. Kəni mətaskəlīm ilah, nəman mine nıpətan, mətəmki=pən ilah e kaləpus kəni mol nəuvein kohmīs.

⁵ Nəghatien mın u pris asoli agin mine nətəmi asoli mın rəha kaunsil rəhatah kotəhrun nəniən məmə nıpəhriənien. E nian əha, iəmos nəniən rəhalah e nauəuə mauteğəhan lak məmə iəkuvən o nətəm Isrel əpəha Təmaskis. İəu iəmuvən ikin əha məmə iəkaskəlīm nətəmimi mın əha rəha Iesu məlis ilah e sen məmki ilah muva məmki=pən ilah e kaləpus əpəha Jerusiləm məmə kol nalpiniən kəm lah.

*Pol təməni pətigəm məmə təməhro lanu mitəupən Iesu
(Uək 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ “E nian mıtıgar tinalelin əmə, kəni inuva iuəkır o Təmaskis, kəni nəğəhagien kəti tatuəu tərüən vivi, təmsipən e neai, masiəğəpın iəu.

⁷ Kəni iəksipəri morin e nıftəni. Mətəu nəuia iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Təhro natol tərəh lanu lak?’

⁸ “Kəni iəkəmə, ‘?Mətəu İərməniğ ik pəh?’

“Kəni təni məmə, ‘İəu Iesu, iətəm Nasərit u iətəm ik natol tərəh lan.’

⁹ Nətəm kəmautərisiğ lak e suaru kəmoteruh nəğəhagien əha, mətəu kəməsotətəuiən nəuia suah kəha iətəm təməğhati kəm iəu.

¹⁰ Kəni iəkətapuəh ohni məmə, ‘?İərməniğ, iəkəhro lanu əha rəueiu?’

“Kəni İərməniğ təni=pa kəm iəu məmə, ‘Əhtul maliuək muvən əpəha Təmaskis. Kəni suah kəti əha ikin əha, in otəni=pinə kəm ik natimnati rəfin iətəm Uhgın tinəni rəkis məmə ik onəköl.’

¹¹ Mətəu-inu nəğəhagien əha təsanən pik, kəni mol nəhmtək təpis, kəni nətəmimi nətəm kəutəhuərisiğ lak kotos əmə nəhlmək motit iəu iəkəhuvən Təmaskis.

¹² “Kəni suah kəti əha ikin əha, nərgin u Anənaiəs, in suah kəti iətəm tatos vivi Lou rəhatah, kəni nətəm Isrel əha ikin əha kəutisiai pik.

¹³ In təmuva kəni meruh iəu məhtul=pa iuəkır ohniəu məmə, ‘Piak Sol, rəueiu əha nəhmtəm otair mın.’ Kəni e nian əmə əha, nəhmtək təməir mın kəni inateruh in.

¹⁴ Kəni təni=pa kəm iəu məmə, ‘Uhgın rəha tıpitah mın aupən, in təmitəpın rəkis ik məmə ik onəkəhrun natimnati iətəm in tolkeikei. Kəni ik onəkəruh İətəm Əhruahru kəni onəkətəu rəhan nəghatien e nohlin.

¹⁵ Onəkəkeikei məni pətigəm kəm nətəmimi rəfin natimnati iətəm ik nəmətəu kəni meruh.

¹⁶ ?Kəni rəueiu əha, nətəhtahnin nak? Əhtul muvən məfaki=pən kəm Iesu, kəni kol bəptais lam, kəni in otafəl rəham noliən tərəh mın.’ ”

Uhgın təməhlipən Pol kəm Nanihluə mın

¹⁷ Kəni təmətəni məmə, “Uərisiğ e nati u, kəni iəkuvən Jerusiləm. Nian iəmuvən ikin əha, iəmuvən e Nımə Rəha Uhgın mətəfaki, kəni meruh nəməhlairien kəti iətəm Uhgın təməfa.

¹⁸ E nəməhlairien əha, iəmeruh İərməniğ tətəni=pa kəm iəu məmə, ‘Əhtul uəhai əha rəueiu agin miet Jerusiləm. Mətəu-inu nətəmi u ikinu ko kəsotətəligien e rəhak nəghatien iətəm ik nətəni.’

¹⁹ “Mətəu iəkəmə, ‘İərməniğ, nətəmi mın əha kotəhrun vivi məmə aupən iəmatuvən e nımə mın rəha nuhapuminiən mətaskəlīm nətəmi u kəutəhatətə lam muva mətəlis ilah mətəmki=pən ilah e kaləpus.

²⁰ Kəni nian nətəmimi kəmotahımu Stipin, kəni niran təmaiu mətəu-inu təmatəni pətigəm ik. Mətəu iəu mın, iəmatəhtul itimah milah. Kəni nıkkik tətəgiən mətəu-inu kəutəhti Stipin e kəpiel, kəni mateh rəhalah natimnati.’

²¹ “Mətəu İərməniğ təməni=pa kəm iəu məmə, ‘Uvən. Mətəu-inu iəu iətahli=pən ik ikın əha kəm Nanihluə mın məmə onəkəni pətigəm rəhak nəghatıən kəm lah.’ ”

²² Kəni kəmautətəlig vivi lan mətəuarus təni nəghatıən əha. Mətəu nian kəmotətəu nəghatıən əha, motetet motagət əfəməh məmə, “!Otıləfətigəm suah u, kotohamu! ! Təsəuvirıən məmə otəmiəgəh mətətig!”

²³ Kəmautəkeikei məutagət əfəməh motəraki əpnapın əmə rəhalah napən, məutəmki nıməulul məutəraki əpnapın əmə lan mətəu-inu niəməha tınol pıkk ilah.

²⁴ Kəni iətəm Rom u in tepət e soldia mın təni məmə okələs kan əpəha e nımə rəha soldia mın. Kəni təni məmə okəlis mətəu-inu tolkeikei məmə Pol otəni kəm in məmə nətəmimi kotagət pıkk lan lanəha onak.

²⁵ Mətəu nian kəmautiuvı-ərain vivi Pol məmə okotalis, kəni təni=pən kəm nətəmi asoli mın əha kəti rəha soldia mın u kəutəhtul iuəkkir ohni məmə, “!Ei! İəu iətəm Rom u. ? Təhruahru məmə onəkotalis iəu nian iəsuvən əhanəhiən e kot?”

²⁶ Nian iətəmi asoli rəha soldia mın təmətəu nəghatıən əha, təmuvən meruh iətəmi asoli u in tepət e lah məni=pən kəm in məmə, “Ei! ?Nak u natol? !Suah u in iətəm Rom!”

²⁷ Kəni iətəmi asoli rəha soldia mın əha tətəpuəh o Pol məmə, “!Ei! Əni-vivi-to məmə ik iətəm Rom pəhriən uə kəpə.”

Kəni Pol təni məmə, “Əuəh. İatəni pəhriən.”

²⁸ Kəni iətəmi asoli rəha soldia mın təni məmə, “İəmətəu məni asoli o nəgəhan-pəniən iəu məmə iəkuva iəu iətəm Rom.”

Mətəu Pol təni məmə, “İəu iəsətəouiən nati kəti. Rəhak tatə in iətəm Rom. Kəni tol lanəha, iəu iətəm Rom.”

²⁹ Kəni əmeiko soldia mın nətəm kəmautəhtul maru məmə okotalis Pol kəmotəuıt motan e nəmtəhləh məhuvən isəu. Kəni nian iətəmi asoli əha təməhrun məmə Pol in iətəm Rom, kəni təməgin mətəu-inu tınəlis rəkis e sen, kəni inu tətəhti lou rəha Rom.

Pol təməhtul əupən e kaunsil

³⁰ Kəni lauig lan, kəni iətəmi asoli rəha soldia mın əha tolkeikei məmə otəhrun əhruahru məmə təhro nətəm Isrel kautol lanəha e Pol. Kəni məni kitis rəkis sen lan, kəni mauin e pris asoli mın mınə nətəmi asoli rəha kaunsil rəha nətəm Isrel məmə okotəharəg motəghati, kəni muvən mələs Pol muva təhtul əupən e lah.

23

¹ Kəni Pol təməsəl=pən əhruahru əmə o nətəmimi rəha kaunsil, kəni məni məmə, “Piak mın. E rəhak nəmiəgəhiən əupən mətəuarus=pa u rəueiu, iəsıtəu=pən aginiən e nıkkik məmə iəmol nati tərəh kəti e nəhmti Uhgın.”

² Kəni pris asoli agın Anənaiəs təni=pən kəm iətəmi kəti tətəhtul iuəkkir ohni məmə, “Em=pən nohlin.”

³ Mətəu Pol təməni=pən kəm in məmə, “!Uhgın otol mın lanko lam! Ik nəkəhmen e nımə iətəm kəməh pıkk e al ruən əmə ihluə, mətəu tamıkmıkk əpəha imə. ?Təhro nətəharəg u ikinu mətəkil iəu e Lou rəhatah, mətəu ik nəməni məmə kəti otem iəu? Ik nınatgəhli rəkis Lou əha.”

⁴ Nətəm kəmautəharəg iuəkkir o Pol kotəni məmə, “?Təhro nətəghati rah e pris asoli agın rəha Uhgın?”

⁵ Kəni Pol təni məmə, “Piak mın. İəu iəsəhrun aginiən məmə in pris asoli agın rəha Uhgın. Mətəu iəu iəkəhrun məmə Nauəuə Rəha Uhgın tətəni lanu məmə, ‘Səghati rahıən e nətəm kotəpət lam.’ ”

⁶ Kəni təmafı məmə nıkalı kaunsıl nəuветin ilah Satusi mın, kəni nıkalın nəuветin ilah Farəsi mın. Kəni in təmagət əfəmäh məmə, “Piak mın. İəu Farəsi kəti. Rəhak tatə mıne tıpık mın, ilah Farəsi mın. Mətəu nətəmi mın u kotolkeikei əmə məmə okotiuvı pətıgəm iəu e kot mətəu-inu iəmələhu=pən rəhak nətəliğin e nəhatətəiən u rəhatah məmə iətəmi təmimis otəpanəmiəgəh mın.”

⁷ Nıan təməni rəkis əmə nəghatıən əha, kəni Farəsi mıne Satusi mın kəmotagət asoli e lah mın əpəha imə e kaunsıl, kəni mınautəhapu ilah mın, mınautol nəniən keiu.

⁸ Mətəu inko Satusi mın kəutəni məmə nıan iətəmi tımis, ko təsəmiəgəh mınıən. Kəni məutəni məmə nagelo mın kohkə, kəni narmin tikə. Mətəu Farəsi mın kəutəni məmə, nati milahal əha, ilahal nıpəhriənıən.

⁹ Mətəu-inu o nati əha, ilah kəmotagət pık ohni. Kəni nəghatıən rəhalah təməri muvən ilis.

Kəni nəgətun mın nəuvein rəha Lou u Farəsi mın, kəmotəni əskasık məmə, “İtimah iəsoteruh-pəniən nəghatıən təräh kəti mıne e suah u. Nəmə təhro nıpəhriənıən məmə narmin kəti uə agelo kəti təməghati kəm in.”

¹⁰ Kəni nəghatıən təməskasık pık iuəkır kautoh ilah mın. Kəni iətəmi asoli rəha soldia mın əha, təğin məmə nətəmi rəha kaunsıl okotearis-earis Pol nəmə okotaskəlım. Kəni tahli=pən rəhan soldia mın məmə okəhuvən motələs rəkis Pol məhuvən mın əpəha imalah ikın.

¹¹ Kəni lapın əmeiko, İərməniğ təmuva o Pol məni=pən kəm in məmə, “Nati əha, nati əpnapın əmə. Səğiniən. İk nəməni pətıgəm rəkis iəu u ikinu Jerusiləm. Kəni onəköl mın əpəha Rom.”

Nətəm Isrel nəuvein kəmotəni oneuən məmə okotohamu Pol

¹² Kəni lauig lan, nətəm Isrel nəuvein kəmotəharəg e nəghatıən kəti, kəni motəni oneuən məmə okotohamu Pol. Kəni motol nəniəskasikiən kəti məmə okəsotauəniən mıne motəmnım nəhu motətəuarus kotohamu Pol. Kəni nəmə okotəgəhli nəniəskasikiən əha, pəh Uhgın otoh ilah kohmıs.

¹³ İlah tapirəkis fote nətəm kəmotol oneuən nəghatıən əha.

¹⁴ Kəni kəməhuvən o pris asoli mın, mıne nətəmi asoli mın rəha nətəm Isrel, motəni=pən kəm lah məmə, “İəmotol nəniəskasikiən kəti məmə iəsotauəniən mətəuarus iəkotohamu Pol.

¹⁵ Kəni itəmah mıne nətəmi rəha kaunsıl onəkotəkeikei motahli=pən nəghatıən kəm iətəmi asoli rəha soldia mın rəha Rom motətəpuəh ohni məmə, otəkeikei mələs Pol muva u ikinu, kəni moteiuə lan məmə onəkoteruh o natimnati mın əha rəhan. Kəni itimah oiəkotəhluaig e suaru məutəhtahnin məmə okotələs motəhuva, kəni iəkotaskəlım motohamu.”

¹⁶ Mətəu rəhn iəuanıən Pol kəti iərman, nətı nəuvıniın, təmətəu nəghatıən əha, kəni muvən əpəha ima soldia mın ikın məni pətıgəm kəm Pol.

¹⁷ Kəni Pol taun e iətəmi asoli kəti rəha soldia mın tuva, kəni təni=pən kəm in məmə, “Pale, onəkıt iətəm aluə u muvən teh iətəmi asoli rəha soldia mın. In tatos nəghatıən kəti məmə otəni kəm in.”

¹⁸ Kəni soldia əha tit mian o iətəmi asoli e lah. Kəni məni=pən kəm in məmə, “Suah u Pol iətəm tətətiğ e kaləpus, təmauın lak məmə oiəkıt iətəm aluə u muva kəm ik. In tatos nəghatıən kəti məmə otəni kəm ik.”

¹⁹ Kəni iətəmi asoli rəha soldia mın əha, tos nəhlmi suah u mian əpəha ikın kəti ilau pısın əmə, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Nati nak əha nəmə nəkeh iəu ohni?”

²⁰ Kəni suah u təni məmə, “Nətəmi asoli mın əpəha Isrel kəmotəgəhan rəkis məmə olauig kəhuva motətəpuəh ohnik məmə onəkıt Pol mian əpəha e kaunsıl rəhalah. Okoteiuə lam məmə kaunsıl tolkeikei əmə oteruh vivi mın-to nəghatıən mın rəha suah kəha.

²¹ Mətəu pale, segəhanian e lah kotiuvi=pən ik. Mətəu rəhalah nətəmimi tapirəkis fote okəhuva motəhluaig e suaru məutəhtahnin. Ilah kəmotol nəniaskasikian kəti məmə okəsotauənian məsotəmnimian nəhu mətəuarus okotohamu Pol. Kəni minəutəhtul maru əmə əha rəueiu məmə okotol nati əha, məutəhtahnin əmə rəham nəghatian.”

²² Kəni iətəmi asoli rəha soldia min əha təni məmə, “Səni minian kəm suah kəti məmə nəməni=pa nəghatian u kəm iəu.” Kəni mahli=pən tatuvən.

Kəmahlipən Pol kəm Filiks u kəpmən rəha Rom

²³ Kəni iətəmi asoli rəha soldia min taun e rəhan iətəmi asoli keiu məni=pən kəm lau məmə, “Okian muəni kəm soldia min ilah rəfin fo-hanrit-səpinte məmə okotəhtul maru o nuvəniən Sisəriə. Kəni tu-hanrit okotaliuək əmə, kəni səpinte okotasuə e hos, kəni tu-hanrit nətəm okotəmki nərəu okotaliuək əmə. Okohiet e nain klok əha rəueiu lapin.

²⁴ Kəni motəkeikei kələs hos nəuvein məmə Pol otasuə e lah, kəni motələs məhuvən kəm kəpmən əha Filiks, kəni mauteruh vivi məmə okəsolian nati kəti lan e suaru.”

²⁵ Kəni iətəmi asoli rəha soldia min təmətei nauəuə kəti məfən kəm lau məmə okuos mian muəfən kəm kəpmən asoli əha Filiks. Nauəuə u tətəni məmə,

²⁶ “Filiks. Ik iətəm ilis pīk pəhriən. İəu Klotiəs Lisiəs iətətei nauəuə kəm ik iətəm nətərməniğ e kəpmən, kəni iətəni təuvir kəm ik.

²⁷ Suah u, nətəm Isrel kinotaskəlim rəkis, kəni iuəkir kotohamu. Mətəu iəmətəu məmə in iətəm Rom, kəni iəkuvən itimah rəhak soldia min motələs rəkis o lah.

²⁸ İəmolkeikei məmə iəkeruh-to məmə nati nak təmol təsəhruahruian koteruh=pən lan, kəni iəməni məmə rəhak soldia min okotələs məhuvən e kaunsil rəhalah.

²⁹ Kəni iəmeruh məmə in təsolian nati kəti tərah mine məmə otimis ohni, uə tuvən e kaləpus ohni. Nəghatian min əha kəutətu=pən lan, ilah natimnati min əmə e rəhalah əmə Lou.

³⁰ Mətəu uərisig, suah kəti təmuva məni=pa kəm iəu məmə nətəm Isrel kautol oneuən nəghatian kəti məmə okotohamu, kəni nikik təhti məmə təuvir məmə iəkahli=pinə kəm ik. İnəni=pən rəkis kəm nətəmi min əha kəutəməki lan məmə okəhuvnə motəni=pinə kəm ik nati tərah min iətəm kəuteh=pən lan.

Inəha naunun rəhak nəghatian.”

³¹ Kəni soldia min kəmotol əmə məmə inu mine iətəmi asoli rəhalah təməni. Kəmotələs Pol motəsəu-pah e taun əha Antipatris lapin.

³² Kəni lauig lan, soldia min iətəm kəmotaiu e hos min, ilah əmə kotos Pol motəsəu-pah min. Kəni soldia nəuvein min kəmohtəliğ=pa imalah ikin.

³³ Soldia min u kəmotasuə e hos kəmotələs məhuvən əpəha Sisəriə, kəni motəfən nauəuə kəm iətəmi asoli əha Filiks, kəni motələhu=pən Pol e nəhlmin.

³⁴ Nian kəpmən u təmafin nauəuə, kəni mətapuəh o Pol məmə, “?Ik iətəm iə?”

Kəni Pol təməni məmə, “İəu iətəm e profens rəha Silisiə.”

³⁵ Kəni kəpmən təməni məmə, “Nian nətəmimi okəhuva motəni pətəğəm natimnati kauteruh=pən əhanəh lam, iəu oiəkəni kot otəharəg o nətəliğin u rəham, kəni iəu iəkakil.” Kəni məni=pən kəm rəhan min soldia min məmə okotəfən Pol e nimə rəha kəpmən rəha Rom iətəm Kig Herot Asoli təmuvləkin aupən, məutaskəlim əha ikin.

24

Pol təməhtul aupən e Filiks e kot

¹ Nian faif tınuvən rəkis, kəni pris asoli ağin nərgin u Anənaiəs, təmuvən Sisəriə ilah nətəmi asoli min nəuvein rəha Isrel mine iətəm təhrun vivi lou kəti, nərgin u Tetələs.* Nian kəmohtə=pa, kəni məhuvən motəhtul e nəhmti Filiks məmə okotəni nəghatian min iətəm nikilah təhti məmə Pol təmol təsəhruahruian.

² Kəni kəmotauin e Pol məmə otuva imə e nəghatiən, kəni Tetələs tətəni=pən nəghatiən mın rəhalah kəm Filiks məmə, “İətəmi asoli. İautisiai pik ik mətəu-inu ik ilis pəhriən. Kəni nolian rəham e nəmkiən itimah in təhruahru vivi. İmatimah ikin təməlinu nuvəh rəkis mətəuarus=pa u rəueiu matuvən əhanəh. E narməniğiən rəham u ikinu nəmol vivi natimnati tepət məmə otol nəmiəğəhiən mine natigiən rəhatimah təuvir.

³ Kəni nian rəfin kitah kəutətəu təuvir e natimnati mın əha, kəni iəkotəni-vivi pik ik ohni.

⁴ İəsolkeikeiən məmə iəkaskəlīm pik ik, mətəu iəkətapuəh ohnik məmə onəkəsiru e timah mətəlig vivi-to e nəghatiən əkuəkir u rəhatimah.

⁵ “İtimah inotafu rəkis məmə suah kəha in iətəmi tərəh kəti. In nəukəti nərahian tepət e ikin mın e nitəni mın. In tatəhlili itimah nətəm İsrəl məmə iəkotərəkin kəpmən, kəni iətəmi asoli rəha nətəm kəutuərisig e suah əpələ iətəm Nasərit.

⁶ Kəni in mətəlkut məmə otol Nimə Rəha Uhgın tamikmik e nəhmti Uhgın, kəni iəkotaskəlīm.†

⁸ Kəni nəmə nəkətapuəh ohni, nəkəhrun nətəuiən nəghatiən mın u tiet e nohlin iətəm iətəni=pinə kəm ik.”

⁹ Kəni nətəm İsrəl kəmotegəhan e nəghatiən rəha louiə əha məutəni məmə, “Nəghatiən mın rəfin əha, in nıpəhriənien.”

Pol təmuhalpın nəghatiən

¹⁰ Kəni Filiks torin=pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghati. Kəni Pol təghati məmə, “İətəmi asoli Filiks. İəu iəkəhrun vivi məmə ik nəmətakil e kot nətəmimi u ikinu imatimah ikin o nu tepət rəkis. Kəni tol lanu nikik tagiən məmə iəkəni pətiğəm nıpilgan nəghatiən rəhak kəm ik.

¹¹ İəu iəmuven Jerusiləm məmə iəkuven məfaki. Kəni rəueiu əha nian tueləf əmə tinuva minuvən rəkis. Kəni ik nəkəhrun nətəpuəhiən o nati u məmə in nıpəhriənien uə neiuəiən.

¹² Nətəmi mın u kəutətu=pa nəghatiən u lak, kəsoteruhiən mine məmə iəkuərgəhu itimlau suah kəti əpəha e Nimə Rəha Uhgın. Kəni məsoteruhiən məmə iatol nətəmimi kəutorgəhu əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm İsrəl, uə ikin mın əpəha i taun. !Kəpə!

¹³ Kəni ko təsəgətun əhruahruian kəm ik məmə nəghatiən iətəm kəutəni lak u rəueiu in nıpəhriənien, mətəu-inu in neiuəiən.

¹⁴ “Mətəu iəkəhrun nəni-pinəiən kəm ik məmə nıpəhriənien məmə iatitəu=pən Suaru Rəha İesu iətəm nətəm İsrəl kotəni məmə in nəfakiən eiuə. Mətəu iəu iətəfaki kəm Uhgın rəha tıpitimah mın, kəni iəu iətəni nıpəhriənien e nəghatiən mın iətəm kəmətəi e Lou rəha Mosis mine nəghatiən rəha iəni mın rəha Uhgın aupən.

¹⁵ İəu iatələhu=pən əmə rəhak nətəligiən kəm Uhgın məmə in otol kəm nətəmi kəmoħmis məmə okotəmiəğəh mın, nətəmi mın u kotəhruahru mine nətəm kəsotəhruahruian. Inu nətəligiən kətiəh əmə nikilah tətəhti.

¹⁶ Mətəu-inu tol lanəha, kəni iətəlkut pik məmə iəköl nati iəu iəkəhrun məmə təhruahru e nəhmti Uhgın mine nətəmimi.

¹⁷ “Uərisig e nu nəuvein nian iəmiət u ikinu Jerusiləm, kəni iəmitəlig=pa mın məmə iəkös məni muven kəm nanrah mın imak ikin, kəni mol sakrifais mın əpəha e Nimə Rəha Uhgın.

¹⁸ Kəni nian iəmatol əhanəh nati əha, kəni inəhruahru rəkis e nəhmti Uhgın, kəmoteruh iəu əpəha e Nimə Rəha Uhgın. Kəni səniəmə itimah nətəmimi tepət, kəni məsotorgəhu minien.

24:5 Uək 17:6 † **24:6** E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti mın əha ikin iətəm tatilpin nəghatiən u mətəni məmə, “⁶ Kəni iəmotəni məmə iəkotohtəu=pən nəghatiən kəti lan e kot e nolian rəha Lou rəhatimah. ⁷ Mətəu Lisias iətəm tətarməniğ e soldia mın, tinətəu nəniən rəhatimah, kəni ilah rəhan mın nətəmimi kinautiuvı rəkis əsanən suah u o timah. ⁸ Kəni mələhu nəniən kəti məmə nətəmimi iətəm kəuteruh=pən nərahian kəti e suah u, otəkeikei muva məni=pinə kəm ik.” **24:6** Uək 21:28-30 **24:15** Jon 5:28-29 **24:18** Uək 21:17-28

¹⁹ Mətəu nətəm Isrel nəuvein kəmotəpən Esia, kəmautəhtul əha ikin e nian əha. Kəni nəmə kəutos nəghatiən kəti tərək lak, təuvir əmə məmə ilah okəhuva motəhtul e nəhmtəm motəni pətigəm.

²⁰ Mətəu nəmə kəpə, təuvir məmə nətəm Isrel mən u kəutəhtul u ikinu, okotəni=pinə əhruahru kəm ik nəghatiən rəha kaunsil rəhalah nian iəməhtul e nəhmtilah. Pəh kotəni məmə nati nak iəmol təsəhmenian.

²¹ Kəmotəməki lak o nəghatiən kətiəh əmə məmə nian iəməhtul aupən e lah, magət əfəməh e lah məmə, ‘Itəmah nəutakil iəu u rəueiu mətəu-inu iəu iətəni nīpəhriənian məmə nətəm kəmoħmīs okotəmiəgəh mən.’ ”

²² Suah əha Filiks in təhrun vivi Suaru Rəha Iesu. Kəni təmāsisig e nəghatiən əha məmə, “Nian Lisias u iətəm tətarmənig e soldia mən otiet=pa ikinu, kəni iəmanəfinə nəghatiən e nəharəgiən u rəueiu.”

²³ Kəni Filiks təməni=pən kəm iətəmi asoli e soldia mən məmə otaskəlīm Pol, mətəu oteghəhan lan məmə in otol natimnati nəuvein. Kəni megəhan e rəhan mən məmə kotəhrun nosiən natimnati iətəm in tolkeikei məhuva kəm in.

Pol təməghati kəm Filiks mīne rəhan pətan

²⁴ Kəni uərisig e nian nəuvein, Filiks təmit rəhan pətan Trusilə muva u in pətan Isrel kəti. Kəni Filiks təni=pən kəm lah məmə okotit Pol məhuva-to təhtul aupən lan. Kəni nian Pol təmuva, kəni mətəghati kəm lau mətəni=pən nolian mən rəha nəhatətəian e Krīsto Iesu.

²⁵ Kəni Pol təməni pətigəm rəhan nīpəgnəmtin mən kəm lau məmə otiuvi rəhalau nətəligiən. Kəni nian in təməghati e nolian rəha nəmiəgəhiən iətəm təhruahru, mīne nolian iətəm suah kəti tətarmənig e rəhan nətəligiən mīne nolian mən, mīne nian Uhgīn otakil nətəmiimi lan, kəni Filiks təməgin pik kəni məni məmə, “Tīnəhmen. Iet-tə. Nəmə iəkōs nian kəti mən, kəni iəmanauin mən lam.”

²⁶ Kəni nian tēpət tətəni=pən məmə Pol otuva mətəuəghati, mətəu-inu in tolkeikei məmə otətəu Pol, mətəu nati kəti mən, nīkin təhti məmə təhro Pol otəfən məni kəti kəm in pəh in təhli pətigəm.

²⁷ Kəni nian tinos nu keiu, Filiks təmeiuaiu e kəpmən, kəni suah kəti nərgin u Posias Festəs təmos nimein. Mətəu Filiks təməpəh Pol tətətig əmə e kaləpus məmə otol niki nətəm Isrel tagiən.

25

Pol təmətapuəh məmə

oteruh Sisə

¹ Nian Festəs təmol kəpmən mīnos əmə nian kisil, kəni miet Sisəriə muvən əpəha Jerusiləm.

² Ikin əha, pris asoli mən mīne nətəmi asoli mən rəha Isrel kəmotəni=pən kəm Festəs nakiliən rəhalah e natimnati nəuvein iətəm nīkilah təhti məmə Pol təmol təsəhruahruian.

³ Kəmotətapuəh o Festəs mə otəkeikei masiru e lah mol nəuialah, kəni motolkeikei məmə otahli=pən Pol titəlig=pən əpəha Jerusiləm, mətəu-inu ilah kəmotol oneuən nətəligiən məmə okotoħamu Pol e suaru.

⁴ Mətəu Festəs təni məmə, “Pol otətətig əmə e kaləpus əpəha Sisəriə. Kəni otəsuvəhiən, iəkītəlig=pən əha ikin.

⁵ Kəni rəhatəmah nəuvein nətəmi asoli okotəkeikei motətəu=pa iəu iəkəhuvən Sisəriə, kəni nəmə Pol təmol nati kəti təsəhmenian, kəni okotətu=pa kəm iəu.”

⁶ Kəni Festəs təmətig mos nian eit uə ten ilah mən ilah, kəni mītəlig muvən əpəha Sisəriə. Kəni kəməni lauig lan, kəni təmuvən məharəg e jeə iətəm iətəmi tətakil nəghatiən tətəharəg ikin. Kəni mahli=pən nəghatiən məmə okotit Pol məhuva, təhtul e kot.

⁷ Nian Pol tǝmuva imǝ, nǝtǝm Isrel mǝn u kǝmotǝpǝn Jerusilǝm kǝmotǝhtul mohtǝlau lan mǝutǝni pǝtigǝm nǝghatǝn ǝskasik nǝuvein e Pol, mǝtǝu suaru tikǝ tǝmǝgǝtun rǝhalah nǝghatǝn mǝmǝ kǝutǝni nǝpǝhriǝniǝn.

⁸ Kǝni Pol tǝmuhalpǝn nǝghatǝn rǝhalah mǝmǝ, “Iǝsolǝn nati kǝti tǝrah e Lou rǝha nǝtǝm Isrel, mǝine Nimǝ Rǝha Uhgǝn, mǝine Sisǝ u tǝtǝrmǝnǝg e ikǝn mǝn rǝfin.”

⁹ Mǝtǝu Festǝs tolkeikei mǝmǝ otol niki nǝtǝm Isrel tagǝn, kǝni mǝtapuǝh o Pol mǝmǝ, “?Nikim tagǝn mǝmǝ onǝkuvǝn Jerusilǝm? ?Pǝh iǝkuvnǝ ikǝn makil rǝham nǝghatǝn e nǝniǝn mǝn u?”

¹⁰ Kǝni Pol tǝni mǝmǝ, “Iǝu iǝtǝhtul e kot kǝti rǝha Rom, iǝtǝm rǝhan iǝtǝmi asoli in Sisǝ. Kǝni tǝhruahru mǝmǝ rǝhak nǝghatǝn kakil ikǝn. Kǝni ik nǝkǝhrun rǝkis mǝmǝ iǝsolǝn nati kǝti tǝrah e nǝtǝm Isrel.

¹¹ Nǝmǝ iǝmatgǝhli lou uǝ iǝmol nati kǝti tǝrah mǝmǝ iǝkimǝs ohni, kǝni ko iǝǝtapuǝhiǝn ohnik mǝmǝ, nǝkǝlǝs rǝkis iǝu e nati ǝha. Mǝtǝu nǝmǝ nǝniǝn mǝn ǝha kǝutǝni lak kǝsotǝhruahruǝn, kǝni suah kǝti ko tǝǝfǝniǝn iǝu e nǝhlmǝlah. Mǝtǝu iǝkolkeikei ǝmǝ mǝmǝ Sisǝ in otakil nǝniǝn mǝn u iǝtǝm kǝutǝni lak.”

¹² Kǝni Festǝs tǝmǝghati e nǝniǝn ǝha nǝuветin ilah rǝhan mǝn nǝtǝmimi iǝtǝm kǝutakil nǝghatǝn. Kǝni uǝrisǝg tǝni=pǝn kǝm Pol mǝmǝ, “Ik nǝmǝni mǝmǝ nǝkolkeikei mǝmǝ onǝkuvǝn meruh Sisǝ o nǝghatǝn u rǝham. Kǝni tǝuvǝr ǝmǝ. Ik onǝkuvǝn meruh Sisǝ.”

Pol tǝmǝhtul aupǝn e Kig Herot Akripǝ Tu

¹³ Nian nǝuvein mǝn tǝmuva muvǝn, kǝni Kig Herot Akripǝ Tu* mǝine nǝuvǝniǝn nǝrgǝn u Pernis, ilau kǝmuǝǝu-pah Sisǝriǝ mǝmǝ okueruh Festǝs muǝni tǝuvǝr kǝm in.

¹⁴ Kǝni nian kǝmuatǝg ikǝn ǝha nian nǝuvein, kǝni Festǝs tǝni=pǝn kǝm kig natimnati nǝuvein iǝtǝm kǝtǝni e Pol. In tǝmǝni mǝmǝ, “Suah kǝti u ikǝnu e kalǝpus, iǝtǝm Filiks tǝmlǝfǝn.

¹⁵ Nian iǝmuvǝn Jerusilǝm, kǝni pris asoli mǝn mǝine nǝtǝmi asoli rǝha Isrel kǝmotǝni pǝtigǝm nǝpǝgnǝmtǝn nǝuvein lan mǝmǝ tatol kǝsotǝhruahruǝn motǝtapuǝh mǝmǝ iǝkǝni pǝtigǝm mǝmǝ in tǝmol tǝrah kǝni otos nalpǝniǝn ohni.

¹⁶ “Mǝtǝu iǝmǝni=pǝn kǝm lah mǝmǝ, ‘Itimǝh nǝtǝm Rom sǝniǝmǝ nolǝn u rǝhatimǝh mǝmǝ okotegǝhan ǝmǝ e iǝtǝmimi tuvǝn e nǝhlmǝi nǝtǝmimi iǝtǝm kǝutǝni mǝmǝ tǝmol nati kǝti tǝǝhruahruǝn. Mǝtǝu tǝkeikei mǝhtul aupǝn e lah muhalpǝn rǝhalah nǝghatǝn iǝtǝm kǝtǝtu=pǝn lan.’

¹⁷ Kǝni nian nǝtǝm Isrel mǝn ǝha kǝmǝhuva, iǝmsiuvǝ=pǝn mǝniǝn, mǝtǝu kǝmǝni lauǝg ǝmǝ, kǝni iǝkǝhuvǝn motǝharǝg e nimǝ kot kǝni motauǝn mǝn e Pol mǝmǝ otuva mǝhtul aupǝn.

¹⁸ Nian rǝhan mǝn tikǝmir mǝn kǝmotǝhtul motǝghati, mǝtǝu kǝsotǝniǝn mǝmǝ tǝmol nati nak tǝrah iǝtǝm nikik tǝmatǝhti mǝmǝ okotǝni.

¹⁹ Ilah kǝmotǝni pǝtigǝm ǝmǝ norgǝhuiǝn kǝti rǝhalah e nǝfakiǝn rǝhalah, kǝni mǝutǝni nǝniǝn e iǝtǝmi tǝmǝmǝ kǝti, nǝrgǝn u Iesu, iǝtǝm Pol tǝtǝni mǝmǝ suah kǝha tǝmǝmiǝgǝh.

²⁰ E natimnati mǝn ǝha, iǝu iǝǝhrun viviǝn suaru o nǝhrunǝn lan nǝuветin, kǝni mol iǝkǝtapuǝh o Pol mǝmǝ, “?Tǝhro, nikim tagǝn mǝmǝ nǝkuvǝn Jerusilǝm? ?Pǝh iǝkuvnǝ ikǝn makil nǝniǝn mǝn iǝtǝm kǝtǝni lam?”

²¹ Mǝtǝu Pol tǝmǝsegǝhaniǝn lan, kǝni mǝtapuǝh mǝmǝ iǝkahli=pǝn Rom kǝm Sisǝ, pǝh in otakil nǝniǝn mǝn ǝha iǝtǝm kǝtǝni lan. Kǝni iǝmǝni=pǝn mǝmǝ rǝhak nǝtǝmimi okotaskǝlim vivi mǝtǝuarus iǝkeh suaru kǝti, kǝni mǝnahli=pǝn tuvǝn meruh Sisǝ.”

²² Kǝni Kig Akripǝ tǝmǝni kǝm Festǝs mǝmǝ, “Iǝu mǝn iǝkolkeikei mǝmǝ iǝkǝtǝu nǝghatǝn rǝha suah kǝha.” Kǝni Festǝs tǝni mǝmǝ, “Tǝuvǝr ǝmǝ. Olauǝg nǝkǝtǝu rǝhan nǝghatǝn.”

²³ Kǝmǝni lauǝg lan, kǝni Kig Akripǝ mǝine Pernis kǝmiǝuva e nimǝ kot, kǝni nǝtǝmi asoli mǝn rǝha soldiǝ mǝn, mǝine nǝtǝmi asoli agǝn mǝn e taun ǝha Sisǝriǝ kǝmǝhuva, kǝni

kəmotol noliən asoli mın rəha nisialəən. Kəni Festəs tahli=pən rəhan mın soldiə mın məmə okəhuvən motələs Pol məhuva.

²⁴ Kəni Festəs tənə məmə, “Kig Akripə mīne itəmah rəfin u nəutəharəg u ikīnu rəueiu. Suah u iətəm tətəhtul aupən e təmah, nətəm Isrel u ikīnu mīne Jerusiləm kəutəghati kəm iəu ohni nian rəfin. Nian rəfin kəutagət əskasik lak məmə təsəuvirien məmə iəkegəhan e suah kəha tətətig, mətəu təkeikei mīmīs.

²⁵ Mətəu iəseruhien nati kəti lan mīne, mə iəkol nalpinien kəm in e nīmisiən. Mətəu nian in təmətapuəh məmə otuvən meruh Sisə əpəha Rom, kəni nīkik təhti məmə iəkegəhan lan.

²⁶ Mətəu iəsosien nəghatien əhruahru kəti mīne e nati u məmə iəkətei nauəuə lan mahli=pən kəm Sisə. Kəni ko, iəkos muva məmə otəhtul aupən e nəhmtəm, Kig Akripə, mīne itəmah rəfin. Iəkolkeikei məmə ik, Kig Akripə, u ik iətəm Isrel, onəkeh mīn-to kəni məhrun natimnati mın əha, kəni nian kilau okuətapuəh ohni mueruh muəhrun natimnati mın əha, kəni pəh iəkətei nauəuə lan kəti mahli=pən kəm Sisə.

²⁷ Iəkəhrun məmə təsəhruahruen məmə iəkəhli=pən iətəm tatol kaləpus kəti kəm Sisə, kəni məsəni=pən əhruahruen kəm in məmə nati nak təmol tərāh.”

26

Pol təməghati e nəhmti Kig Akripə

¹ Kəni Kig Akripə tənə=pən kəm Pol məmə, “Ik nəkəhrun nəniən nəuəvetin nəghatien əha iətəm kətəni lam.” Kəni Pol təməfəri nəhlmin e noliən rəha iətəm tətəghati, kəni muhalpin rəhalah nəghatien məni məmə,

² “Kig Akripə. Nīkik tagien pik agin rəueiu məmə iəkəhtul e nəhmtəm, kəni məni pətigəm rəfin nəniən mın u nətəm Isrel kəutətu=pa lak.

³ Nīkik tagien mətəu-inu ik nəkəhrun vivi noliən mın e kastim rəha nətəm Isrel e natimnati mın iətəm ilah kəutəghati pik ohni. Kəni onəkətəlig mətig-to e rəhak nəghatien.

⁴ “Nətəm Isrel rəfin kotəhrun natimnati rəfin e rəhak nəmiəgəhien məmə təhro lanu e rəhak natigien, nian iəmatəkəku e nətuəuinien imak ikīn e rəhak niftəni, mətəuarus=pa uərisig iəkuvən Jerusiləm.

⁵ Nətəmi mın əha kotəhrun iəu nuvəh rəkis, kəni nəmə nīkilah tagien, kotəhrun nəniən məmə iəu Farəsi kəti nian iəmatəkəku rəkis mətəuarus=pa u rəueiu. Kəni nətəmi mın əha Farəsi mın, ilah kəutohtəu=pən vivi agin Lou rəha nəfakien rəha nətəm Isrel, mapirəkis nətəmimi mın rəfin.

⁶ Kəni rəueiu u, iatəhtul ikīnu məmə ik onəkakil rəhak nəghatien mın mətəu-inu iəu iatələhu=pən rəhak nətəligien e nəniəskasikien iətəm Uhgīn təmol aupən ilah tīpītimah mın.*

⁷ Nəniəskasikien u kətiəh əmə u rəhatimah tueləf nəuaniləuis mın kəmautəfaki kəm Uhgīn lapin mīne e nərauiə məmə okotos. Kig Akripə, nətəm Isrel mın u kəutəni=pinə nəghatien mın əha lak nati ənəpin iəu mın, iatələhu=pən nətəligien rəhak e nəniəskasikien u.

⁸ ?Təhro tiəkis pik o təmah o nəniən nīpəhriənien məmə Uhgīn təhrun noliən iətəm təmimīs təmiəgəh mın?

⁹ “Aupən, iəu aru nīkik təməhti məmə iəkəkeikei mol natimnati tepət pəh mərəkin nərgi suah kəha Iesu, iətəm Nasərit.

¹⁰ Nati əha inəha iəmatol əpəha Jerusiləm. Pris asoli mın kəmotegəhan lak kəni motəfa nepətien. Kəni iəməmki=pən nətəmimi tepət rəha Iesu e kaləpus. Kəni nian kəmakil ilah e kot, iəu mın iəməfən rəhak nətəligien məmə okohamu ilah.

26:5 Fil 3:5-6 * **26:6** Pol nīkin təhti məmə nīpəti nəniəskasikien məmə Uhgīn otol nətəmimi kotəmiəgəh mın e nīmisiən. Afin e Uək Mın 26:8; 23:6; 24:15. **26:7** Uək 23:6; 28:20 **26:9** Uək 8:3

¹¹ Nian tepət iatuvən e nimə min rəha nuhapuminian rəha nətəm Isrel matol nalpinian kəm lah matol məmə ilah okotəni rah Iesu. Nīkik tətəhmə pik mətəməki e lah, kəni mətəgəu rəkis ilah nian rəfin. Kəni kotagim məhuvən e taun isəu min ikin pişin pişin min, mətəu iəmətəgəu rəkis ilah.”

Pol təməni pətigəm rəhan nuvaiən o Iesu
(Uək 9:1-19; 22:6-16)

¹² Kəni Pol tətəkeikei mətəni məmə, “Nian kəti iəmatuvən əpəha Təmaskis məmə iəkol nati əha. Pris asoli min kəmotegəhan lak, kəni motəni əskasik kəm iəu məmə iəkəkeikei mol, kəni motahli=pən iəu e nərgilah.

¹³ Kig Akripə, e nəlugi nian, iəmatuvən e suaru, kəni mafu nəhagəhagiən kəti təmsipən e neai muva masiəgəpən iəu mine nətəm kautəhuərisig lak. Nəhagəhagiən əha, tatuəu tapirəkis mițigar.

¹⁴ Kəni itimah rəfin iəmotəmei pətigəm e niftəni, kəni iəu iəmətəu nəuia iətəmi təmsipəri e neai mətəghati kəm iəu e nəghatiən Isrel məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Təhro natol tərəh pik kəm iəu lanu? Noliən əha in tətərkən aru əmə ik. Ik nəkəhmen e kau iətəm kəməu e niggi kəmsiplan tasilə, nian tətətu e nəhlikin, kəni niggi təməha mətəu, kəni matol naməhiən asoli aru əmə kəm in.’

¹⁵ “Kəni iəkətapuəh ohni məmə, ‘?Mətəu İərməniğ, ik pəh u?’

“Kəni İərməniğ təni=pa kəm iəu məmə, ‘İəu Iesu iətəm natol tərəh lan.

¹⁶ Mətəu əhtul. İəmitəpən rəkis ik məmə ik rəhak iətəmimi mine rəhak ioluək. Kəni onəkəni pətigəm kəm nətəmimi rəfin natimnati iətəm nəmeruh u rəueiu, mine natimnati iətəm iəmanol, ik nəkeruh.

¹⁷ Nətəm Isrel mine Nanihluə min okotol nərahian kəm ik, mətəu iəu oiəkös rəkis ik e nəhlmilah min. İəkəhli=pən ik məmə onəkuvən məni pətigəm iəu kəm lah məmə,

¹⁸ onəkərah e nəhmtilah məmə okotəuhlin ilah mohiet e napinəpuiən məhuva e nəhagəhagiən. Kəni mohiet e nəsanəniən rəha Setən məhuva o Uhgın. Kəni Uhgın otafəl rəhalah noliən tərəh min, mətəu-inu kəmotəni nıpəhriənian e nəghatiən iətəm iatəni. Kəni ilah okəhuva imalah ikin ilah nətəmi u Uhgın tinitəpən rəkis ilah.’”

Pol təməni rəhan uək

¹⁹ Kəni Pol tətəkeikei mətəni məmə, “Kig, iəu iatol natimnati iətəm Uhgın təməni kəm iəu nian in təməni kəm iəu lanəha.

²⁰ İəu iətəni pətigəm rəhan nəghatiən iəmətuəuin əpəha Təmaskis, kəni uərisig u iəkuvən mətəni pətigəm əpəha Jerusiləm, mine ikin min e nitəni Jutiə, mine ima nətəm ikin min rəfin u Nanihluə min. Kəni mətəni pətigəm kəm lah məmə okotəkeikei motəuhlin ilah e rəhalah noliən tərəh min motəhatətə e Uhgın, kəni motol natimnati iətəm tətəgətun məmə kəmotəuhlin pəhriən ilah.

²¹ Mətəu nati u inu əmə, kəni nətəm Isrel kotələs iəu əpəha e Nimə Rəha Uhgın motolkeikei məmə okotohamu iəu.

²² “Mətəu Uhgın tətəsiru lak nian rəfin mol iatəhtul ikinu rəueiu mətəni kəm nətəmi əpnəpən min, mine nətəmi kautos narməniğian, mətəni əmə natimnati iətəm Mosis mine iəni min rəha Uhgın kəmotəni məmə otəpanol lanəha.

²³ Kəmotəni məmə Kristo əha iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, in otətəu nəhməian e nıpətən kəni manimis. Kəni mətəu-inu in iətəmimi təmaupən məmiəgəh min e nımisiən, kəni otəgətun nəhagəhagiən rəha Uhgın kəm nətəm Isrel mine Nanihluə min, məmə nəhagəhagiən u in suaru iətəm Uhgın otosmiəgəh ilah lan.”

Pol təmalikut məmə Kig Akripə otəni nıpəhriənian e Iesu

²⁴ Nian Pol tətəghati əhanəh, Festəs təmagət əfəməh lan məmə, “!Pol ik nınətəlməli! Rəham nəhrunian tınəfəməh pik ağin, kəni rəueiu əha rəhm-kapə nətəlali!”

²⁵ Mətəu Pol tənı=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli rəhak Festəs, iəu iəsalməliən. Nəghatiən mın u iatəni, kotəhruahru əmə, kəni ilah nıpəhriənıən.

²⁶ İəu iəkəhrun nəghati əhruahruıən kəm kig, kəni ko iəsaulisiən mətəu-inu iəkəhrun məmə in təhrun rəkis natimnati mın u. İəkəhrun məmə in təmos rəfin nəghatiən mın əha, kəni səniəmə in nati kəti iətəm kəmöl oneuən=pən əha nətəmimi kohkə ikin.

²⁷ ?Kig Akripə, təhro? ?Nəkotəni nıpəhriənıən e nəghatiən iətəm iəni mın rəha Uhgın kəmotətəi? İəkəhrun əmə ik nətəni nıpəhriənıən e lah.”

²⁸ Mətəu kig tənı=pən kəm Pol məmə, “?Pol. Nıkim təhti məmə e nian əkuəkır əmə uəha rəueiu, nəkəhrun niuvi=paiən iəu məmə iəu iəkuva Kristin kəti?”

²⁹ Mətəu Pol tənı məmə, “Nati əpnapın əmə məmə in nian əkuəkır uə nian əfəməh, iətəfaki=pən kəm Uhgın məmə səniəmə ik pısın əmə, mətəu nətəmimi rəfin nətəm kəmotətəu rəhak nəghatiən rəueiu, Uhgın otosmiəgəh ilah, kəni mol məmə okotəhmen lak – mətəu sen əmə u iətəm kəməlis iəu lan, iəsolkeikeiən məmə okəlis itəmah lan.”

³⁰ Kəni Kig təməhtul ilah kəpmən u Festəs, mine Pernis, mine nətəmimi rəfin u kəutəharəg,

³¹ kəni mohiet, mautəni=pən kəm lah mın məmə, “Suah əha təsoliən nati kəti tərəh məmə in otimis ohni uə tuvən e kaləpus ohni.”

³² Kəni Kig Akripə tənı=pən kəm Festəs məmə, “Nəkəhrun nahli pətigəmiən suah kəha, mətəu in əmə u, in tınətapuəh rəkis məmə Sisə otakil nəghatiən rəhan.”

27

Soldiə mın kəmotit Pol məhuvən Rom

¹ Nian kəmotegəhan məmə oiəkəhuvən Itali, kəmotələhu=pən Pol mine nətəm kəutul kaləpus nəuvein mın e nəhmi iətəmi asoli kəti rəha soldiə mın, nərgin u Julias. In tətərmənig e soldiə uan-hanrit. In e soldiə u kətəni məmə “Soldiə Rəha Sisə.” ² Kəni negəu kəti təmıet əpəha Atramitiam mətuvə, kəni matig minatitəlig=pən mın əpəha Esia, kəni iəkəhuvən lan. Kəni iətəm kəti təmiuvig=pa itimah mın, nərgin u Aristakəs, in iətəm Təsalonaikə əpəha e nıtəni u Masetonia. Kəni negəu təmıetigəm.

³ Kəni lauig lan iəkohiet=pa Saedon. Kəni Julias təmatol təuvır kəm Pol, kəni megəhan məmə otuvari muvən meruh rəhan nəuvein nətəmimi iətəm in təhrun ilah. Kəni ilah kəmauteruh vivi Pol.

⁴ Kəni iəmhiet mın ikin əha, kəni məutaiu məutou pıkin nımətəgi, kəni motohtəlau e nıkalı nıtəni əha Saiprəs ikin nımətəgi təsəkasik pıkiən ikin.

⁵ Kəni iəmotaiu ihluə e Silisiə mine Pamfliə, kəni mohiet=pa e taun Maerə əpəha e nıtəni u Lisiə.

⁶ İkin əha, iətəmi asoli rəha soldiə mın təmuvən meruh negəu kəti rəha taun Aleksantriə əpəha nıtəni u İjip, kəni negəu tatuvən Itali. Kəni təmki=pən itimah lan.

⁷ Kəni iəmhiet mın, mətəu e nian tepət negəu əha tətaiu mətig əmə. İəmotalkut nəuvətın məmə iəkotətəuarus taun Nitas, kəni iəməhuva iuəkır, mətəu tiəkis, mətəu-inu iəutələs pıkin nımətəgi, kəni ko iəsotaiuiən məhuvən mın. Kəni iəkotaiu e nıkalın pesi ikin e nıtəni u Krit. İəmotitəlau e nıpəgnəmtın nıtəni əha kəti nərgin u Salmone. Kəni motohtəlau e nəuveti nıftəni əha,

⁸ iəmotaiu ipari ipari əmə, mətəu tiəkis əhanəh. Kəni iəkəhuva mohiet=pa e ikin kəti kətəni məmə, Pasis Təuvır, iuəkır o taun əha Lasea.

⁹ Mətəu-inu iəmotalkut-ərəkin əmə nian tepət təmuva muvən, kəni nian təuvır o nuvəniən e negəu tınol naunun, kəni otəsuvəhiən əha rəueiu, nian rəha nımətəgi kəni nıtəhi tərəh. Nian asoli rəha nətəm Isrel u kətəni məmə, Nian Rəha Nafəliən Təfəgə, tinuva rəkis mınuvən e məuig Oktopa. Kəni Pol təməghati məmə okotətəu vivi ilah, mətəni məmə,

¹⁰ “Piak mın. İateruh məmə okotətig e nərahıən tepət e naliuəkıən u rəhatah. Nıtəhi otərəkin kako mın u, mine negəu u, kəni nəmə təhro kitah mın okohmıs.”

11 Mətəu iətəmi asoli rəha soldiə mın tatətəlig pik e iətəmi tatələs negəu mine iətəmi u rəhan u negəu. Kəni məsətəlig pikian e nəghatiən rəha Pol.

12 Kəni pasis əha təsəuvir pikian məmə negəu otəhtul ikin e nian rəha nətəpuian mətəu nian əha, in nian nitəhi tatəsauəsau pik lan. Kəni ilah tepət kotəni məmə təuvir məmə okohiet. Nihilah təməhti məmə okəhuvən əpəha e pasis əha Finiks motəhluaig ikin. Pasis əha in pasis kəti əpəha Krit iətəm təmol nohlın keiu, kəti tatəuag=pən e nəven pahav ikin, kəni kəti tatəuag=pən nəven pesi ikin. Kəni negəu təhrun nəməhliən ikin e nian rəha nəəsəuiən.

Nimətagi asoli təməh ilah

13 Kəni nimətagi təuvir kəti tınatsipesi matelel nati, kəni nətəmimi e negəu, nihilah təhti məmə nimətagi əha inəha kotolkeikei məmə okotaiu lan. Kəni motəni məmə pəh okohiet. Kəni motiuvipəri agke, motiuvivivən, kəni mohiet. İəmotaiu ipari ipari əmə e nitəni əha Krit.

14 Mətəu təsuvəhiən nimətagi asoli kəti tinuva mın, nərgin u, Luətuəmlai,* tatsipən e nitəni əha,

15 minatələs itimah, minatoh negəu. Kəni negəu tinəruru naiuiən mələs pikin nimətagi. Kəni iəkotəpəh naiuiən məutətəlig əmə e nimətagi tatələs itimah.

16 İəməhuva=pa nitəni Kauta ikin e nikalın pesi ikin. İəmotəhluaig nəuветin əha ikin əha, kəni motalkut məmə iəkotiuvipəri bot əkəku rəha negəu u koteikəpan. Kəni nətəmi kautol uək e negəu, kəmotəkeikei motəkeikei, kəni motləfəri bot e nəhue negəu.

17 Kəni motəmki=pən təulə nəuvein ləhtəni e negəu ikin, kəni kiuvivivən tiəkis məmə otaskəlim negəu mol təkəsik. İlah kəmotəgin mətəu-inu ihluə e Lipiə, səniəmə lokamnım pik, kəni nihilah təhti məmə negəu otələs pikin nipəkil ikin əha. Kəni kəmotiuvivivən iahu nivən rəhalah, kəni motəpəh əmə nimətagi tələs negəu mətən.

18 Kəməni lauig lan kəni nimətagi tatol əmə lankonu lan, kəni kotəmki pətigəm kako nəuvein e negəu.

19 Kəməni mın lauig mın, kotəmki pətigəm natimnati mın kautol uək lan e negəu təhmen e təulə mine nəuvein mın nati əpnəpən nati agin mın rəha negəu.

20 Kəni nimətagi təməhtul o nian tepət nəuветin kəni iəsotehiən mitigar lənian mine məhau mın lapin. Kəni nikitimah təhti məmə oiasotəmiəgəh mininən.

21 Nian iəməsotəuəniən o nian tepət nəuветin, kəni Pol təhtul aupən e timah məni məmə, “Nəman. Nəmə nəmotətəlig lak, ko kəməsohietiən Krit, kəni ko kəsotətiəniən e nərahin u kəni məsotərekiniən natimnati tepət.

22 Mətəu rəueiu iəkəni=pinə kəm təmah məmə sotəgininən. Ko kitah kəti u ikinu təsimisiən, mətəu negəu əmə otərah.

23 İəu iətəmi kəti rəha Uhgın kəni iatol rəhan uək. Kəni agelo kəti rəhan təmənipə nəghatiən u kəm iəu lapin məmə,

24 ‘Pol. Səgininən. Onəkəkeikei muvən məhtul e nəhmti Sisə əpəha Rom. Mətəu-inu Uhgın təuvir, kəni nikin tagiən məmə otosmiəgəh nətəmimi mın u ilah mın ik nautasue e negəu.’

25 Kəni Piak mın, sotəgininən. İəu iətəhatətə e Uhgın məmə natimnati mın rəfin otol əmə məmə inu mine agelo təmənipə kəm iəu.

26 Mətəu nimətagi otləfəri kitah əpəha e nitəni əkəku kəti.”

Nitəhi təmləfəri negəu

27 Tinos nian ilah rəfin fotin, kəni lapin lan nimətagi tələs negəu muvən əpəha e nitəhi asoli Metitereniən. Kəni e nəlugi nian lapin, nətəm kautol uək e negəu, nihilah təhti məmə inəhuva iuəkir o nitəni kəti.

28 Kəni kəmotətu=pən nati figəm kəti əpəha e nipəgnəmti təulə kəhlman-əhlman məmə lokamnım uə lokipari. Kəni moteruh məmə təhmen e nevigəpagiən tate-səpin ilah rəfin.

* 27:14 E nəghatiən Kris, nimətagi u kətəni məmə Eurakulon, u nipətin tənəni məmə tatsipən Not Is. 27:24 Uək 23:11
27:26 Uək 28:1

Kæni motaiu nœuветin min kæni motæhlman-æhlman min, mætæu tinæhmen e nevigæpagian ilah ræfin tuenti-eit æmæ.

²⁹ Kæni nætæm kautol uæk e negæu kæmotægin mæmæ negæu otælæs pikin kæpiel, kæni motæmki pætigæm agke kuvæt æpæha uærisig mæutæfaki mæmæ otian uæhai æmæ.

³⁰ Kæni nætæm kautol uæk e negæu kæmotalkut mæmæ okæhuvari motagim, kæni motælæs iahu bot ræha negæu moteiuæ mæmæ okæhuvæn æpæha e nohli negæu motæmki pætigæm min agke nœuvein.

³¹ Mætæu Pol tæni=pæn kæm iætæmi asoli ræha soldia min mæmæ, “Næmæ nætæmi min æha okæsæutæharægian u e næhue negæu, kæni nækohmis.”

³² Kæni soldia min kotohatuv tæulæ, kæni bot tiet=pæn itæhi.

³³ Kæni tinuva iuækir æmæ o nianian, kæni Pol tækeikei mætæni kæm lah mæmæ okotækeikei motauæn. Tæmæni mæmæ, “Nian fotin næmæutæharæg mæutægin nian ræfin mætæu mæotunian nati kæti.

³⁴ Kæni ræueiu æha iætæni=pinæ mæmæ onækotækeikei motun nati kæti mæmæ onækotæsanæn. Kitah ræfin okotæmiægæh. Iætæmi kæti otæsatigian e nærahian.”

³⁵ Pol tæmæmki pîret, kæni mæhtul aupæn e lah mæfaki=pæn kæm Uhgîn, kæni mæhapu mun.

³⁶ Kæni ko nikilah tinœuvir minautos nauænian minautun.

³⁷ Itimah ræfin tu-hanrit-sæpinte-sikis e negæu.

³⁸ Nian ilah ræfin kæmotauæn rækis, kæni motæmki pætigæm pak nauænian e negæu mæmæ otæhvevig.

Negæu tæmælæs nipækil

³⁹ Kæni nian tæmian, nætæm kautol uæk e negæu kæmotafu mæmæ inæhuvari iuækir o nitæni ækæku kæti, mætæu kotærruru mæmæ nitæni nak. Kæni moteruh pasis kæti nipækil kæti æha ikin. Kæni nikilah tæhti mæmæ okotlæfæri negæu æha ikin.

⁴⁰ Kæni kæmotætahtuv tæulæ e agke min motæpæh ilah kotamnim. Kæni mohtis rækis tæulæ min iætæm kæmælis-ærain nuveiæ asoli min lan ikin katælæs negæu ikin. Kæni motiuvi nivæn æpæha aupæn mæmæ nimætagi otælæs negæu muvari.

⁴¹ Mætæu ikin æha lokipari nœuветin, kæni nohli negæu tæmæu nipækil, negæu tæmærruru nœlauælian. Kæni nitæhi tinæthapu-æhapu næusi negæu uærisig.

⁴² Kæni soldia min kinotæni mæmæ okohamu nætæm kautol kalæpus u e negæu tætamki ilah mæta nœuvein kotagim.

⁴³ Mætæu Julias u ræhalah iætæmi asoli tolkeikei mæmæ otosmiægæh Pol kæni mæniæhu mæmæ okæstolian nati æha kæutæni. Kæni mæni=pæn kæm nætæmi min u kotæhrun neaian mæmæ okotæupæn motiuvig=pæn pætigæm læuantæhi moteai pari.

⁴⁴ Kæni mæni=pæn kæm lah ræfin æha ikin mæmæ okotæmki nipispisi timpæ uæ nœuветi negæu min iætæm nitæhi tæmæhapu-æhapu moteai lan. Iæmotol lanæha kæni mæhuvari ræfin, iætæmi kæti tæsimisian.

28

Pol æpæha e nitæni Moltæ

¹ Nian iæmæhuvari, kæni itimah ræfin iækotæsanæn æmæ, kæni minotætæu mæmæ nitæni æha, nærgin u Moltæ.

² Nætæm ikin æha kæmotæuvir pik o timah, kæni nikilah tæmagian o nosian itimah. Kæni e nian æha nuhuan tæmatæfuv, nætæpuian tepæt. Kæni kotahli nigæm asoli kæti mæmæ otæhgi itimah.

³ Kæni Pol tæmæuæri nigî mætu nœuvein muva. Kæni nian tætaraki=pæn nigî nœuvein e nigæm, æmeiko sineik kæti iætæm tus iætæmi katimis, tægin e nahgi nigæm miet matus næhlmin mæhkul=pæn lan.

⁴ Nətəm ikin əha kəmoteruh sineik tətəhku=pən e nəhlmi Pol, kəni motəni kəm lah mın məmə, “Nipəhriənien suah u in iol təfagə kəti iohamu itəmi. Təməsimisiən ləuantəhi, mətəu uhgin u nərgin u Nalpinien otəsegəhanien məmə otəmiəgəh.”

⁵ Mətəu Pol təmorin=pən sineik əpəha e nigəm, kəni məsətəu aginiən məmə nipətin kəti təhmə lan.

⁶ Nətəmimi nikilah təhti məmə nipəti Pol otasisi, uə otəsuvəhian əha rəueiu, tsipəri morin mımis. Kəmutəharəg mauteruh mətəu tinuvəh, mətəu təsoliən nati kəti mine. Kəni nikilah təhti məmə nəmə təhro suah u in uhgin kəti.

⁷ Ikin əha səniəmə isəu o nitəni rəha suah kəti, nərgin u Puplias, iətəm tətərmənig e nətəmi ikin əha. Təməmki itimah iəkəhuvən iman ikin, kəni meruh vivi itimah. Kəni iəkotatig iman ikin motos nian kisil.

⁸ Kəni tatə rəha suah u Puplias, in tatimis matətəpu-ətəpu, kəni mətəiu e nira. Kəni Pol tuvən ohni əpəha iman ikin imə, mələhu=pən nəhlmin mil lan, kəni məfaki lan, kəni nimisiən rəhan təuvir mın.

⁹ Nian nətəmimi kəmotətəu nati əha, kəni ilah rəfin e nitəni u iətəm kəutohmis kəməhuva mın o Pol. Kəni Pol təfaki e lah kotəuvir.

¹⁰ Nətəmi ikin əha, kəmotəfa natimnati tepət kəm tımah. Nian inautol əpenə-penə məmə iəkohiet, kəmotəmki=pən rəfin rəhatimah natimnati mine nauəniən əpəha e negəu iətəm otasiru e tımah e suaru.

Pol təmuvən Rom

¹¹ İəmotatig ikin əha motos məuig kisil, kəni iəməhuvən e negəu kəti rəha Aleksantriə iətəm təməhluəig e nitəni əha e nian rəha nətəpuian. E nohli negəu əha, kəməfu əpən narmı uhgin mil əha mil-mil mil, nərgi lau u Kasto mine Polakis.

¹² İəməhuva əha taun Saerakus əpəha nitəni Sisili, kəni motəhtul ikin motos nian kisil.

¹³ Kəni mohiet ikin əha məhuva e taun kəti mın, nərgin u Retiam əpəha nitəni Itali. Kəni lauig lan, nımətəgi iasipesi tinatelel nati, kəni iəkohiet motəiu o nian keiu, motələs=pən nati əpəha Puteoli.

¹⁴ İkin əha iəmoteruh piatah mın nəuvein əha ikin nətəm kəutəhatətə e İesu. Kəni kotətəpuəh məmə oiəkotatig itimah mın ilah o nəfakiən kətiəh. Kəni uərisig iəmotəliuək əmə məhuvən əpəha Rom. Kəni inu suaru rəhatimah iətəm iəmotəliuək lan mohiet=pa Rom.

¹⁵ Kəni nian piatah mın iətəm kəutəfaki əpəha Rom kəmotətəu məmə iəməhuvən, kəni kəməhuva məmə okoteruh itimah əpəha e suaru. Kəməhuva məutəharəg əpəha Apias, taun kəti katol makit ikin. İkin əha, hotel kisil əha ikin. Kəni nian Pol təmeruh ilah, təməni-vivi Uhgın, kəni nikin təmagiən məri məriaüh.

¹⁶ Nian iəməhiet=pa Rom, kəni kəpmən təmegəhan məmə Pol otətətig pisin əmə e nımə kəti, pəh soldia kəti tateh.

Pol təməni pətigəm nəghatien rəha Uhgın əpəha Rom

¹⁷ Tinos nian kisil, kəni Pol təhli=pən nəghatien kəm nətəmi asoli mın rəha İsrəl məmə okəhuva o nəghatien kəti. Nian kəməhuva, kəni təməni pətigəm kəm lah məmə, “Piak mın, iəu iəməsoliən nati kəti tərəh e nətəm imatah ikin, mine kastım rəhatah iətəm tıpitah mın kəmutəgətun itah lan əpən. Mətəu nətəm İerusaləm kəmotəskəlim iəu kləfən iəu kəm nətəm Rom.

¹⁸ Kəni nətəm Rom kəmotətəpuəh o nəghatien tepət ohniəu. Mətəu kəməsoteruhian nəghatien kəti mine məmə oiəkimis ohni. Kəni kotolkeikei məmə okotəhli pətigəm iəu.

¹⁹ Mətəu nətəm İsrəl ikin əha kəsotolkeikeian. Kəni iəu aru əmə iəkətapuəh məmə iəkuva ikinu Rom məhtul e kot e nəhmti suah u Sisə, mətəu iəsəniən nəghatien kəti tərəh e nətəm imak mın.

²⁰ “Mətəu-inu tol lanəha, kəni iəkolkeikei məmə iəkahli=pən nəghatiən o təmah məmə iəkeruh itəmah məghati lan nəuuetin kəm təmah. Kəməlis iəu e sen u, mətəu-inu o İosmiəgəh əmə u, iətəm kitah nətəm İsrəl kəutəni məmə otəpanuva.”

²¹ Kəni kəmotəni=pən kəm Pol məmə, “İəsotosiən nauəuə lan kəti mine iətəm təmsipən Jutiə. Kəni kitah min nəuvein kəsotsipəniən ikin əha motos nəghatiən kəhuva məmə kətəni nəghatiən tərəh nəuvein lam.

²² Mətəu iəkolkeikei məmə iəkətəu-to məmə rəham nətəligiən təhro lanu. Mətəu-inu iəkotəhrun məmə kinatəni rah nolien rəha nəfakiən u rəhatəmah əpəha ikin min rəfin.”

²³ Kəni ilah kəmotələhu nian kəti o nəghatiən. Kəni e nian əha, ilah tepət min nətəm İsrəl kəməhuva əha Pol tətətig ikin. Kəni in təməghati kəm lah e nian apiəpiə əha, mətəni-vivi kəm lah narməniğiən Rəha Uhgın. Kəni mətəni min Lou rəha Mosis mine iəni rəha Uhgın, məmə otiuvi ilah kəhuva o İesu.

²⁴ Nəuvein kəmotətəu rəhan nəghatiən, motəni nipehriənien lan. Mətəu nəuvein kəsotəniən nipehriənien lan.

²⁵ Kəni minautorgəhu ilah min ilah minautol məmə okotagim min. Mətəu uərisig kohiet, Pol təni=pən nəghatiən kəti min kəm lah məmə, “Nəghatiən iətəm Narmın Rəha Uhgın təməfən kəm iəni rəha Uhgın u Aiseə məmə otəni pətigəm kəm tipitah min aupən, in təhruahru əmə. Uhgın təməni kəm iəni məmə,

²⁶ ‘Uvən məni pətigəm kəm nətəmi min əha məmə iəu Uhgın iətəni məmə,

“Onəutətəu mətətəu mətətəu,
mətəu ko nəotəhruniən nian kəti mine.

Kəni onəkoteruh mauteruh mauteruh,
mətəu ko nəotəhruniən nian kəti mine.”

²⁷ In tol lanəha mətəu-inu nikilah tiniəkis rəkis.

Kəmotəsisig e matəlgilah mine nəhmtilah.

Mətəu kəmautol lanəha məmə,
okəsoteruhien e nəhmtilah,
kəni okəsotətəuiən e matəlgilah,
kəni nikilah təruru nəhruniən.

Kəni məsəhuvaiən ohniəu məmə iəkosmiəgəh ilah.’ ”

²⁸ Kəni Pol təni məmə, “Onəkotəkeikei motəhrun vivi məmə Uhgın təmol suaru u rəhan o nosmiəgəhiən nətəmimi. Tinuvən rəkis o Nanihluə min. Kəni nətəmi min əha okotətəlig e nəghatiən əha kəni motəni nipehriənien lan.”*

³⁰ Kəni e nu keiu apiəpiə, Pol təmətatig əmə e nimə əha kəni matol ren lan. Kəni nikin tətəgiən o nətəmimi min rəfin kəutəhuva mətəh.

³¹ In təməkeikei mətəni pətigəm narməniğiən Rəha Uhgın kəni mətəgətun əskasik ilah e nanusiən təuvir rəha İərməniği İesu Kristo. Kəni suah kəti tikə məmə otəniəhu o nəni pətigəmiən nəghatiən əha.

28:20 Uək 26:6-7 **28:22** Uək 24:14 **28:27** Aes 6:9,10 * **28:28** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatiən u mətəni məmə, “²⁹ Nian Pol təmol naunun e rəhan nəghatiən, kəni kəmhiet, nətəligiən rəhalah təman kətiah kətiah kəni məutorgəhu.”

Rom

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki mìn ikin Rom Nəghatiən əkuəkır rəha nauəuə u Rom

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tətuvən kəm nəfaki mìn iətəm ilah kəutatig e taun asoli u Rom.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pol tətəi məmə in tolkeikei məmə otuvən meh nəfaki mìn əpəha rom, uərisig in təpanuvən e kəntri u Spen. Mətəu aupən ikin, in otəkeikei muvən mos mənı kəti o nəfəniən kəm nanrah mìn e niməfaki rəha Jerusiləm. E niməfaki rəha Rom, Nanihluə* mìn tepət, mətəu nətəm Isrel tepət mìn.

?Təmətei nauəuə u o nak? Uərisig Pol tətuvən Rom, in tolkeikei məmə ilah okotaupən motəhrun in, kəni inəha, təmətei nauəuə u. Nətəm Rom kəsotos əhanəhiən nəgətuniən kəti rəha aposil kəti. Kəni inəha, in tolkeikei məmə otəni pətigəm suaru əhruahru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi. Kəni in tolkeikei məmə otəni əhruahru məmə otəhro lanu, Nanihluə mìn mine nətəm Isrel, ilah rəfin okəhuva kətiah əmə e niməfaki rəha Uhgın.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, u iəu slef rəha Kristo İesu†. Uhgın təmauın lak məmə iəu aposil, kəni təmitəpın məfəri iəu məmə iəkəni pətigəm nanusiən təuvir rəhan.

² Nanusiən təuvir u, in tinəni rəkis nuvəh e rəhan iəni mìn iətəm kəmotətəi=pən e Nauəuə Rəha Uhgın.

³⁻⁴ Nanusiən təuvir əha tətəghati e Nətin, İesu Kristo rəhatah İərmənig. In təmuva iətəmimi kəti, misipən e nəhlin rəha Kig Tefit. In təmimis, kəni Uhgın təməgətun məmə in Nətin əhruahru, inəha Nəti Uhgın, nian təmosmiəgəh in e nımisiən e nəsanəniən e uək rəha Narmın Asim.

⁵ E Kristo, Uhgın təmol təuvir kəm iəu, məfa kəm iəu uək təuvir məmə iəu aposil kəti. Təməfa uək u məmə iəkəuın e nətəmimi e niki Nanihluə‡ mine e nəuaniləuis mìn rəfin məmə okotəni nıpəhriənən lan, kəni tol lanəha, mautol nəuiən. Kəni nian kautol lanəha, otəfəri nərgi İesu.

⁶ Kəni itəmah mìn əpəha Rom, Uhgın təmauın e təmah məmə itəmah rəha İesu Kristo.

⁷ Kəni rəueiu iəkətei nauəuə kəm təmah rəfin. Uhgın tolkeikei itəmah, kəni təmauın e təmah məmə rəhan.

Pəh Uhgın Tatə rəhatah, mine İərmənig İesu Kristo okuətuati e rəhalau nəuviriən mine nəməlinuian kəm təmah.

Pol təmolkeikei məmə otuvən meruh nətəm Rom

⁸ Uərisig iəpanəghati, iəkəni tagkiu kəm Uhgın o təmah rəfin agın, mətəu-inu nətəmimi rəfin e nəhue niftəni kəmotətəu nanusiən e nəhatətəiən rəhatəmah. Natimnati iətəm İesu Kristo təmol kəm tah tatol tol lanəha məmə iəkəhrun nənien tagkiu kəm Uhgın.

⁹ Kəni Uhgın təhrun məmə e nian rəfin iətəfaki, kəni məsaluian e təmah. İatol pik uək rəhan e nikik ərəfin o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir rəha Nətin.

¹⁰ İəmətəhtahnin nuvəh məmə oiəkuvnə meruh itəmah. Kəni iətəfaki məmə rəueiu, nəmə in nətəligiən pəhriən rəha Uhgın, in oterəh e suaru kəti məmə iəkuvnə pəhriən.

¹¹ İəkolkeikei pik məmə iəkuvnə meruh itəmah məmə iəkəfinə kəm təmah nəuviriən kəti rəha Uhgın məmə otol itəmah nautəhtul əskasik təhmın mìn,

* : Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. † 1:1 Afın-to “İesu” e tiksınəri. 1:1 Uək 9:15 1:2 Rom 16:25-26
‡ 1:5 Nəghatiən u “Nanihluə” tətəghati e nətəmimi rəfin u səniəmə nəuaniləuis mìn rəha Isrel. 1:5 Uək 26:16-18;
Kəl 2:7-9 1:7 Nam 6:25-26 1:10 Uək 19:21; Rom 15:23

¹² tol lanu, nəhatətəiən rəhatəmäh təhrun nasiruiən lak, kəni rəhak mın təhrun nasiruiən e təmah.

¹³ Piak mın mine nəuvinik mın, təuvir məmə nəkotəhrun məmə nian tepət, rəhak nətəligiən təhti məmə iəkuvnə məsal=pən e təmah. Mətəu nian rəfin natimnati tepət tətahtipəsığ lak o nuvnəiən. İəkolkeikei məmə rəhak uək otəuə e nəuan e nəmiəgəhiən rəhatəmäh, təhmen e nəmiəgəhiən rəha Nanihluə mın ikin pisin pisin mın.

¹⁴ İəkəkeikei məni pətigəm nanusiən təuvir kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutatığ ikin mın Rom tətarmənig ikin, mine iki pisin mın rəfin, kəni ilah nətəm kəmotol vivi skul, mine ilah nətəm kəsotol viviən skul. Əuəh, iəkəkeikei məni pətigəm kəm lah rəfin.

¹⁵ Kəni o nati əha, iəkolkeikei pik məmə iəkəni pətigəm nanusiən təuvir kəm təmah mın əpəha Rom.

¹⁶ İətəghati lanu mətəu-inu, iəu iəsaulis aginien o nanusiən təuvir. İəsaulisən mətəu-inu nanusiən təuvir in nəsanəniən rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə lan, təmaupən muva o nətəm Isrel, uərisığ ko, o Nanihluə mın.

¹⁷ Tol lanəha, e nanusiən təuvir, Uhgın təmol əpu suaru rəhan məmə Uhgın tətəfən rəhan əmə nəhruahruən kəm nətəmimi. E nəhatətəiən əmə, Uhgın tatol məmə nətəmimi kəhuva motəhruahru e nəhmtin. Kəni inu təhmen e Nauəuə rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “Nətəmimi nətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgın e nəhatətəiən rəhalah, ilah okotos nəmiəgəhiən itulin.”

Niəməha tatol Uhgın o təfagə tərəh rəfin

¹⁸ Mətəu Uhgın e negəu e neai tətəgətun rəhan niəməha mine nalpinien o nətəmimi rəfin nətəm kəutəhti nəuiən mautil noliən tərəh mın rəhalah. İlah kəutəhtul pəsığ e nıpəhriənien rəha Uhgın e noliən tərəh mın rəhalah,

¹⁹ mətəu-inu ilah kotəhrun neruhiən əhruahru natimnati mın rəfin iətəm nətəmimi kotəhrun nəhrunien Uhgın lan. Tol lanəha mətəu-inu Uhgın aru təməgətun əhruahru ilah lan.

²⁰ Ko nətəmimi kəsoteruh əhruahruən Uhgın e nəhmtilah. Mətəu təmətuəuin e nian təmol neai, mine niftəni, mine natimnati rəfin, kəni nətəmimi rəfin kotəhrun neruhiən e nəhmtilah, natimnati rəfin iətəm in təmol, kəni tol lanəha, kotəhrun neruhiən rəhan nəsanəniən iətəm tatuvən əmə lanko naunun tikə, mine nıpəhriənien məmə in Uhgın, kəni motəhrun nəhrunien məmə Uhgın in təhro lanu. O nati əha, iətəmimi kəti tikə iətəm təhrun nəniən məmə in təruru məmə Uhgın təhro lanu.

²¹ Tol lanəha mətəu-inu, nati əpnəpin ilah kəmotəhrun Uhgın tepət nəuan nəuətin, mətəu kəmotəpəh nisaiən məmə in Uhgın, kəni məsotəniən kəm in məmə nıkilah tagiən o natimnati in təmol kəm lah. Mətəu nıkilah təmatəhti nətəligiən alməli mın məmə Uhgın təhro lanu, kəni nətəligiən rəhalah təmuva mapinəpu, minotəruru suaru iətəm Uhgın tolkeikei məmə okotəhrun.

²² Nati əpnəpin ilah kəutəni məmə ilah koteinatığ, mətəu ilah kəməhuva nalməli mın,

²³ kəni kəmotəpəh nəfakiən kəm Uhgın iətəm rəhan nepətiən təhəgəhag, kəni otəsimisiən məmnəmitiən, kəni tətətig itulin. Kəni minəutətuəuin məutəfaki kəm narmi nati mın iətəm təhmen e nətəmimi u okotimis motəmnəmit nian kəti, uə təhmen e mənig mın, uə nati miəgəh mın kəutəliuək uə kəutəlkəu.

²⁴ O nati u, Uhgın təməpəh ilah megəhan e lah məmə okotohtəu=pən əmə noliən tərəh mın nıkilah tolkeikei məmə okotol e nıpətilah. Tol lanəha, ilah kəmotol noliən mın e nıpətilah iətəm tol əmə naulisən.

²⁵ Ilah kəmotəpəh nīpəhriənīən rəha Uhgīn motaskəlīm neiuəiən, kəni məutəfaki mau-tol uək kəm natimnati tepət iətəm Uhgīn təmōl, mətəu kəmotəpəh nəfakiən kəm Uhgīn. Mətəu pəh kitah kotəni-vivi in nian rəfin naunun tikə. Θuəh.

²⁶ O noliən mīn əha iətəm nətəmimi kəmotol kəm Uhgīn, təməpəh ilah, megəhan=pən e lah məmə okotohtəu=pən əmə noliən tərah mīn iətəm nīkilah tolkeikei məmə okotol e nīpətīlah iətəm tol naulisiən əmə. Nati əpnəpīn nīpətan mīn, mətəu ilah kəutəpəh nītəu-pəniən rəhalah nəman, mautit aru ilah mīn, kəni nati u in nati pīsīn e inu Uhgīn təmələhu.

²⁷ Kəni e noliən əhmen-əhmen əmə, nəman mīn, ilah kəutəpəh nitiən rəhalah nīpətan mīn, mautolkeikei pīk nəman pīsīn mīn. Ilah kautit aru ilah mīn iətəm tol naulisiən. Kəni Uhgīn təməfən nālpīniən əhruahru kəm lah o rəhalah noliən tərah agīn mīn.

²⁸ Kəni nati kəti mīn. Mətəu-inu ilah kəsotolkeikeiən məmə okotəhrun Uhgīn, in təməpəh ilah megəhan=pən e lah məmə rəhalah nətəligiən təsəhruniən məmə nati kəti in təuvīr uə nati kəti in tərah, kəni megəhan=pən məmə okotol nati iətəm təsəhruahruīən məmə okotol.

²⁹ Nīkilah təməriəuəh e noliən tərah pīsīn pīsīn rəfin, kəni ilah navərəs, kəni ilah kəutəsəl e suaru o nərəkīniən nətəmimi. Kəni nīkilah təməriəuəh e noliən tərah mīn əha: ilah kautetet nətəmimi, ilah nohamu itəmi, ilah kautol natimnati iətəm kautiuvī=pa niəməha, ilah neiuə, ilah kautol tərah kəm nətəmimi. Ilah kəutəni nīkali nətəmimi,

³⁰ mautəni rah nətəmimi, ilah kəutəməki e Uhgīn, ilah nagət-rəkīs, ilah nəfəri məutəghati əfəri. Ilah kəutəsəl e suaru o noliən təfagə tərah mīn iətəm nətəmimi kəsotəhrun əhanəhiən. Ilah mautəhti nəuia tatə mīne məmə.

³¹ Nīkilah təsəhtiən nati, ilah nəghati pīk, nolkeikeiən rəhalah tikə o nətəmimi, kəni nati əpnəpīn ilah aru əmə nəuvein, ko təsətəligiən e nasəkīən o nasiruiən e nətəmimi.

³² Ilah kotəhrun pau nəghatiən əhruahru rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə nətəmimi mīn u kautol noliən mīn əha, kotəkeikei mohmīs. Mətəu ilah kəutəkeikei e noliən mīn əha, kəni ilah kautol noliən tərah tapirəkīs nati əha, nīkilah tagiən o nətəmimi mīn nəuvein mīn nətəm kautol noliən tərah mīn əha, kəni məutəfəri rəhalah nətəligiən məmə okotol.

2

Uhgīn otələhu nəghatiən o nakiliən təfagə tərah

¹ Tol lanəha, nati əpnəpīn itəmah nətəmimi nak, nəmə nəkotakil motələhu nəghatiən rəha suah kəti o noliən tərah kəti rəhan,* mətəu nəkotakil motələhu aru nəghatiən rəhatəmah. Kəni rəhatəmah nəghatiən tikə o nuhalpīniən, mətəu itəmah nətəm nautol lanəha, nautol noliən tərah mīn təhmen-əhmen əmə e lah.†

² Kəni kitah kotəhrun məmə nian Uhgīn tətakil mətələhu nəghatiən kəm nətəmimi nətəm kautol noliən mīn əha iətəm iəməni rəkīs u, rəhan nəghatiən in təhruahru əmə.

³ Tol lanəha, nian itəmah nəutakil məutələhu nəghatiən rəha nətəmimi o nərahīən rəhalah, mətəu itəmah nautol noliən əhmen-əhmen əmə, kəni nəkotəkeikei motəhrun məmə ko nəsotəgimiən nian otakil mələhu nəghatiən rəhatəmah.

⁴ !Nīkitəmah təsəhti pikiən noliən rəha Uhgīn! In tatol təuvīr pīk kəm təmah, kəni məsəməki uəhaiən e təmah, kəni rəhan nətəligiən o təmah in təfəməh. Mətəu itəmah nautol nati əpnəpīn əmə e noliən təuvīr mīn əha rəhan. Nəkotəhrun uə kəpə, məmə tatol noliən təuvīr mīn kəm təmah məmə onəkotəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərah mīn.

⁵ Mətəu rəhn-kapə təmah tiəkīs, kəni məsotəuhliniən itəmah e rəhatəmah noliən tərah mīn. Kəni o nati u, nautoriarun niəməha mīne nālpīniən rəha Uhgīn o təmah. Kəni nati əpnəpīn məmə nəsoteruhiən niəməha mīne nālpīniən əha rəueiu, mətəu onəkotos

1:27 Lev 18:22; 20:13; 1Kor 6:9 * **2:1** Nətəm Isrel kəmotəni məmə Nanīhluə mīn, ilah rəfin nətəm kotərah mətəu-inu Nanīhluə mīn kəsotosiən Lou rəha Mosis. **2:1** Mat 7:1-2; Jon 8:7 † **2:1** Fes mīn u e 2:1-3:8, Pol tətəghati əhruahru kəm nətəm Isrel. Tətəghati e noliən rəhalah iətəm nīkilah təhti məmə kotəhruahru e nəhmti Uhgīn mətəu-inu ilah nətəm Isrel, kəni kəutohtəu=pən Lou rəha Mosis. Kəni nətəligiən rəhalah məmə inu əmə təhmen məmə tatol ilah kotəhruahru. **2:4** Efəs 1:7; 2Pitə 3:15

niamaha mine nalpinian rahan nian Uhgïn otol apu rahan naləhuiən nəghatiən iətəm təhruahru.

⁶ Kəni Uhgïn otəfən kəm nətəmimi kətiəh kətiəh titəu=pən əmə natimnati iətəm kəmotol.

⁷ Uhgïn otəfən nəmiəgəhiən itulïn kəm nətəmimi nətəm kautəhtul əskasik nian rəfin o nolian nati iətəm təhruahru. Nətəmimi mïn əha kəutalkut pik o nolian nati təuvir məmə Uhgïn otəfən kəm lah nəni-viviən, mine nisiaiən, mine nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə.

⁸ Mətəu in otəfən rahan niamaha mine nalpinian kəm nətəmimi nəuvein nətəm kautol əmə nati nikilah əmə tolkeikei, kəni məutəuhlin nəmtahləh e nıpəhriənian, kəni məutohtəu=pən nolian tərəh mïn.

⁹ Nətəmimi mïn rəfin nətəm kautol nolian tərəh, ilah okotos nərahiən mine nian iəkis mïn. Otaupən pipim e nətəm Isrel, uərisig ko Nanihluə mïn.

¹⁰ Mətəu nətəmimi mïn rəfin nətəm kautol nolian təuvir, Uhgïn otəfən nəni-viviən, mine nisiaiən, mine nəməlinuiən. Otaupən pipim e nətəm Isrel, uərisig ko, kəm Nanihluə mïn.

¹¹ Tol lanəha mətəu-inu Uhgïn tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi rəfin. Nati əpnapin ilah nətəm Isrel uə Nanihluə mïn, ilah rəfin okotos nati iətəm təhruahru o lah, inu nalpinian uə nəuviriən.

¹² Uhgïn otəfən nalpinian rəha Nanihluə mïn o nolian tərəh mïn rəhalah, nati əpnapin kəməsotosiən Lou u Uhgïn təməfən kəm Mosis. Kəni nətəm Isrel, nətəmimi nətəm kəmotos Lou, Uhgïn otakil rəhalah nolian tərəh mïn e nəghatiən rəha Lou, kəni məfən nalpinian rəhalah lan.

¹³ Tol lanəha mətəu-inu səniəmə nətəmimi nətəm *kautətəu* Lou iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgïn, mətəu nətəmimi nətəm *kautol* nati iətəm Lou tətəni, ilah əha, Uhgïn otəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin.

¹⁴ Nıpəhriənian, Nanihluə mïn kəməsotosiən Lou rəha Mosis. Mətəu nian mïn nəuvein, kautohtəu=pən əmə rəhalah nətəligiən mautil nati iətəm təhruahru, təhmen-əhmen əmə e inəha Lou tətəni. Inu tətəgətun məmə lou kəti əha ikin e nikilah, kəni ilah kotəhrun nati əhruahru, mine nati iətəm in təsəhruahruian, nati əpnapin ilah kəsotosiən Lou rəha Mosis.

¹⁵ Ilah kotəhrun məmə nıpəti Lou əha ikin rəha Uhgïn e nikilah mətəu-inu nian nəuvein, ilah kautol təuvir, kəni nikilah tətəhti məmə, “nolian u təuvir.” Kəni nian tepət, kautol nolian tərəh, kəni nikilah tətəhti məmə, “nolian u tərəh.”

¹⁶ Əuəh, nian kəti otəpanuva pəhriən iətəm Uhgïn otəni məmə Iesu Kristo otakil muh mələhu nəghatiən rəha nətəmimi rəfin o nolian mïn iətəm nətəmimi kotəhrun neruhiən, mine nolian mïn mine nətəligiən oneuən mïn. Iətəni nəghatiən u kəm nətəmimi nian iətəni pətigəm nanusiən təuvir.

Nətəm Isrel mine Lou rəha Mosis

¹⁷ Mətəu pəh iəkəghati kəm təmah nətəm Isrel. Nautəni məmə itəmah nətəm Isrel məutəfəri lan, kəni məutəhgəl=pən e Lou məmə in suaru rəha Uhgïn o nosmiəgəhiən itəmah lan, kəni məutəghati əuvsan məmə itəmah əmə nəkotəhrun Uhgïn, kəni in təhrun mïn əmə itəmah.

¹⁸ Kəni nautəni məmə nəkotəhrun rəkis nati nak iətəm Uhgïn tolkeikei, kəni itəmah nəkotəhrun suaru iətəm təhruahru vivi mətəu-inu Lou təməgətun itəmah lan.

¹⁹ Itəmah nautəni pik məmə nautit nətəmi nəhmtiləh təpis, kəni itəmah nəutasieğəpin suaru rəha nətəmimi kəutaliuək tapinəpu ikin,

²⁰ kəni məutəgətun nanməli mïn mine kəlkələh mïn. † Nautəni lanəha mətəu-inu itəmah nautos Lou iətəm nəhrunian mine nıpəhriənian rəfin kəutatig lan.

²¹ Təuvir əmə nəutəgətun nətəmimi pisin pisin mïn. ?Mətəu təhro nəsotəgətun aruiən itəmah? Itəmah nəutəgətun məmə nətəmimi okəsotəkləhiən. ?Mətəu təhro nəutəkləh?

2:6 Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2Kor 5:10 **2:7** Rom 8:17-18 **2:8** 2Təs 1:8 **2:14** Uək 10:35 † **2:20** Nian Pol tətəni “nətəmi nəhmtiləh təpis,” mine “nanməli mïn,” mine “kəlkələh mïn,” in tətəghati e Nanihluə mïn iətəm nətəm Isrel kəutəni məmə ilah kautol nolian mïn əha. **2:20** 2Tim 3:5 **2:21** Mat 23:3-4

²² Itamah nautagätun mämä okäsaklähian e pätan. ?Mätäu tähro itamah nautakläh e pätan? Nautämäki e narmi nati min kämätei e niggi. ?Mätäu tähro nautakläh e natimnati e nimäfaki rəha narmi nati min?

²³ Nautəghati əfəri e Lou. ?Mätäu tähro nautatgəhli Lou mätürəkin nərđi Uhgın?

²⁴ Inu təhmen e Lou Rəha Uhgın iätəm tətəni mämə, “!Nətəm Isrel! Nanihluə min kəutəni rah nərđi Uhgın o noliən tərəh rəhatəmah.”

²⁵ Noliən rəha nəhđi-pəniən rəha nətəm Isrel in nati təuvir, mätäu in otəuvir əmə nəmə nətītəu=pən Lou iätəm Uhgın təməfən kəm Mosis. Mätäu nəmə nautatgəhli Lou, kəni təhmen əmə mämə kəsəhđi-pəniən itəmah.

²⁶ Nəmə Ianihluə kəti u kəsəhđi-pəniən, mätäu tatītəu=pən Lou, Uhgın oteruh suah kəha mämə kınəhđi=pən rəkis, inəha in rəhan iätəmimi.

²⁷ Kəni nətəmimi nətəm kəsəhđi-pəniən ilah e nipətilah, mätäu kautohtəu=pən Lou, ilah okotakil motuh motələhu nəghatian rəhatəmah mätäu-inu, nati əpnəpın nəmotos pau Lou iätəm kämätei, kəni kəməhđi=pən itəmah, mätäu nətəhti Lou.

²⁸ Nəmə iätəmi kəti təmol noliən rəha nətəm Isrel, təsoliən mämə in təmuva iätəm Isrel pəhriən. Kəni noliən pəhriən rəha nəhđi-pəniən, səniəmə nati kəti rəha nipətın.

²⁹ Mätäu iätəmi kəti u in iätəm Isrel pəhriən, in iätəm Isrel e nikin. Kəni noliən pəhriən rəha nəhđi-pəniən, in nati kəti rəha niki iätəmimi iätəm Narmın əmə Rəha Uhgın tatol, mätäu Lou təsoliən. Kəni səniəmə nətəmimi nətəm kautəfəri nərđi iätəmi əha, mätäu Uhgın əmə təfəri nərđin.

3

Nian rəfin Uhgın tatol rəhan nəghatian

¹ Kəmə tähro iätəmi kəti otəni mämə, “?Nəmə nipəti nəhđi-pəniən suah kəti e noliən rəha nətəm Isrel, in səniəmə nati kəti rəha nipətın, kəni tähro nətəni mämə nəhđi-pəniən u in nati əđin kəti? ?Kəni o nati nak in nati təuvir kəti mämə suah kəti in iätəm Isrel?”

² !Kəni iəu iəkəni mämə okəmə suah kəti in iätəm Isrel, in nati təuvir əđin e noliən min rəfin! Nati tətəupən, Uhgın təmələhu=pən e nəhlmilah, nəghatian əhruahru rəhan.

³ In nipəhriənian mämə ilah nəuvein kəsotoliən nəghatian rəha Uhgın. Mätäu noliən rəhalah təsoliən mämə Uhgın otəsoliən rəhan nəghatian.

⁴ !Kəpə! Nati əpnəpın nətəmimi rəfin e nəhue niftəni kəuteiuə, mätäu Uhgın təseiueian. Təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgın, tətəghati e Uhgın mətəni min lanu mämə, “Nian nəkəghati, nəghatian rəham otəgätun mämə ik nəkəhruahru.

Nian nətəmimi okotakil rəham noliən min, motəni mämə nəmol noliən tərəh min, mätäu ik onəkol win e nəghatian rəhalah.”

⁵ Mätäu nəmə tähro iätəmi kəti otəni e nətəligian rəha iätəmimi əmə tol lanko lanu mämə, “Nətəmimi kauteruh mämə kitah kautol təfəgə tərəh min, kəni uərisig mauteruh mämə Uhgın in təhruahru əđin. Tol lanu lan, təfəgə tərəh min rəhatah tətəgätun nəhruahruian rəha Uhgın, kəni in nati təuvir mämə nətəmimi kauteruh nəhruahruian rəha Uhgın. Tol lanu, təsəhmenian mämə Uhgın otakil itimah mol nalpinian kəm timah o təfəgə tərəh min rəhatimah mätäu-inu təfəgə tərəh min rəhatimah kəutəgätun rəhan nəhruahruian.”

⁶ !Ei, kəpə, nətəligian u tol lanu in rəha iätəmimi əmə, səniəmə rəha Uhgın. Kəni nətəligian əha in neiuəian! ?Nəmə nətəligian əha in nipəhriənian, kəni Uhgın otəhro min lanu makil muh mələhu nəghatian rəha nətəmimi e nəhue niftəni, (kəni kitah kotəhrun mämə in otol)?

⁷ Kəni nəmə tähro iätəmi kəti otəni mämə, “?Nəmə iəkəiuə, kəni rəhak neiuəian otəgätun mämə Uhgın tətəni əmə nipəhriənian, kəni nətəmimi kəutəni-vivi in ohni, kəni tähro lanu Uhgın otakil muh mələhu nəghatian rəhak mämə iəmol təfəgə tərəh?”

⁸ Mətəu iəu iatəni məmə, nəmə kotohtəu=pən nətəligiən alməli mīn lanəha, nətəmimi kotəhrun nəniən məmə, “Pəh kotol noliən tərāh mīn məmə rəhatah mīn noliən tərāh mīn okotəuə e nəuviriən.” Mətəu nəghatiən u tərāh. Nipəhriən, nətəmimi nəuvein kəutəni rah nərgək məuteiuə məmə iəu iətəghati mətītəu=pən nətəligiən alməli mīn lanəha. Uhgīn otakil muh mələhu nəghatiən rəhalah, kəni rəhan nəghatiən əha in təhruahru əmə.

*Iətəmi kəti tikə
in təhruahru vivi agin*

⁹ ? Kəni təhro? ? Kitah okotəni məmə nak əha rəueiu?* ? Nīkitəmah təhti məmə Uhgīn otol təuvir kəm nətəm Isrel mapirəkis Nanihluə mīn? !Kəpə! Iəməni rəkis məmə nəsanəniən rəha təfagə tərāh tətarməniḡ e nətəmimi rəfin, nətəm Isrel mīne Nanihluə mīn.

¹⁰ Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə,
“Iətəmi kəti tikə iətəm təhruahru, kətiəh agin mīne uəha tikə;

¹¹ Iətəmi kəti tikə iətəm təhrun,
iətəmi kəti tikə iətəm tətəsal e Uhgīn.

¹² Nətəmimi mīn rəfin agin kəmotəuhlin nəmtahlah o Uhgīn,
ilah kəsotəhruniən noliən nati kəti o noliən nəuia Uhgīn,
iətəmi kəti tikə iətəm in tatol nəuviriən, kətiəh agin mīne uəha tikə.”

¹³ “Nəghatiən rəhalah təhmen e nəpieniən rəha suvət iətəm təməuag,
Narmilah tərīauəh e nəiuəiən.”

“Poesin rəha sineik tatsipən e nohlilah.”

¹⁴ “Nohlilah tərīauəh e nəuiakəniən mīne nəghatiən arfu.”

¹⁵ “Kəutaiu uəhai əmə o nohamuiən itəmi;

¹⁶ ikin mīn rəfin kəutəhuvən=pən ikin, kəutərəkīn natimnati, kəni mautil nətəmimi
kautətəu tərāh,

¹⁷ kəni ilah kotərruru agin suaru rəha nəməlinuiən.”

¹⁸ “Ilah kəsotəginien e Uhgīn, kəni nisīaiən rəhan tikə agin e nətəligiən rəhalah.”

¹⁹ Kitah kotəhrun məmə natimnati mīn rəfin iətəm Lou tətəni, in rəha nətəmi mīn u Uhgīn təməfən Lou kəm lah. Tol lanəha məmə iətəmi kəti tikə təhrun nuhalpiniən nəghatiən iətəm Uhgīn otəni. Kəni nətəmimi rəfin e nəhue niftəni, nətəm Isrel mīne Nanihluə mīn, okotəkeikei motəhtul aupən e nəhmti Uhgīn məmə in otakil muh mələhu nəghatiən rəhalah.

²⁰ Tol lanəha, iətəmimi tikə agin iətəm Uhgīn otəni pətigəm məmə in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu in təmītəu=pən Lou. Kəpə, mətəu e Lou, kitah rəfin kotəhrun məmə kitah nol təfagə tərāh.

*Nəhruahruian
e nəhmti Uhgīn tətəuə e nəhatətəiən əmə*

²¹ Mətəu rəueiu, Uhgīn tinol pətigəm rəkis rəhan suaru məmə nətəmimi okəhuva motəhruahru e nəhmtin. Suaru əha səniamə inu okotohtəu=pən Lou. Mətəu nəghatiən mīn e Lou, mīne nəghatiən rəha iəni mīn aupən, kəutəghati e suaru pisin əha rəha Uhgīn.

²² Uhgīn tatol iətəmi kəti tətəhruahru e nəhmtin nian tətəhatətə e Iesu Kristo. Kəni Uhgīn otol kəm nətəmimi mīn rəfin nətəm kəutəhatətə lan. Nətəmimi mīn rəfin kotəhmen-əhmen əmə,

²³ mətəu-inu nətəmimi rəfin kəmotol təfagə tərāh kəni motəmkarəpən e suaru rəha nəhruahruian rəha Uhgīn iətəm təuvir məhagəhag,

²⁴ kəni e nəuviriən rəhan, Uhgīn tətəni əmə məmə ilah rəfin nətəm kəmotəhatətə lan, ilah kotəhruahru əmə e nəhmtin, məhuva nətəmimi rəhan, təhmen e nəlpəkaiən rəhan.

* **3:9** Rəueiu Pol tətəni nəghatiən kəti mīn e nətapuəhiən rəha fes 1, “?Kəni o nati nak in nati təuvir kəti məmə suah kəti in iətəm Isrel?” **3:9** Rom 1:18-2:24; 3:23 **3:12** Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20 **3:13** Sam 5:9 **3:13** Sam 140:3 **3:14** Sam 10:7 **3:17** Aes 59:8 **3:18** Sam 36:1 **3:20** Sam 143:2; Rom 7:7; Kəl 2:16 **3:22** Kəl 2:16

Ilah kəsotətəouiən nati kəti məsotoliən nati kəti məmə okəhuva lanəha, mətəu Kristo Iesu təmətəou suaru rəhalah, mītis ilah e təfagə tərəh mīn rəhalah e nīmisiən rəhan.

²⁵ Uhgīn təmahli=pa Kristo məmə in sakrifais iətəm tamos nalpīniən mīne niəməha rəhan o təfagə tərəh mīn, nian nira Kristo təmaiu. Kəni Uhgīn təmafəl təfagə tərəh mīn rəha nətəmimi nian nətəmimi kotəhatətə məmə Kristo təmimis o lah. Uhgīn təmol suaru əha məmə otəgətun məmə rəhan noliən in təhruahru agīn, mətəu-inu e nətəligiən əfəməh rəhan, in təsoliən nalpīniən o təfagə tərəh mīn iətəm nətəmimi kəmotol aupən.

²⁶ Təmol lanəha məmə otəgətun rəueiu məmə noliən rəhan in təhruahru. In təməsalu əməiən e təfagə tərəh mīn, mətəu təmahli=pa Iesu məmə in otos nalpīniən o təfagə tərəh mīn. Kəni Uhgīn aru əmə tətəni məmə nətəmimi nətəm kotəhatətə e Iesu, ilah okotəhruahru e nəhmtīn.

²⁷ ?Tol lanəha, iətəmimi kəti təhrun nəghati əuvsaniən o nati kəti iətəm təmol, məmə in təhruahru e nəhmti Uhgīn, uə kəpə? Kəpə, nati tikə. ?Kəni iətəmimi təruru nəghati əuvsaniən o nak? Mətəu-inu iətəmimi kəti tikə iətəm təhrun nītəu-pəniən Lou məmə tuva məhruahru e nəhmti Uhgīn. Uhgīn tatol iətəmimi təhruahru e nəhmtīn e nəhatətəiən əmə rəhan.

²⁸ Tol lanəha mətəu-inu kitah kautaskəlim əskasik nətəligiən məmə iətəmimi tətəhruahru e nəhmti Uhgīn e rəhan nəhatətəiən, mətəu səniəmə e nītəu-pəniən Lou.

²⁹ Uhgīn, in səniəmə Uhgīn rəha nətəm Isrel əmə. In Uhgīn mīn rəha Nanihluə mīn,

³⁰ mətəu-inu Uhgīn kətiəh əmə, iətəm in otol nətəmimi kotəhruahru e nəhmtīn e suaru kətiəh əmə, inu nəhatətəiən rəhalah. Təhmen-əhmen əmə o nətəm Isrel mīne Nanihluə mīn.

³¹ ?Təhro əha rəueiu e Lou əha? ?Nəhatətəiən əha tatol Lou əha in nati əpnəpīn? !Kəpə! Mətəu nian kəutəhatətə əmə e Uhgīn, kəni e noliən əha, kautohtəu=pən əhruahru suaru pəhriən rəha Lou.

4

Uhgīn təmol Epraham təhruahru e nəhmtīn e nəhatətəiən

¹ Epraham in nəukəti nəuaniləuis mīn rəha Isrel aupən.* Otətəlig-to e nati Epraham təmeruh məmə in suaru rəha nəhruahru iən e nəhmti Uhgīn.

²⁻³ Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Epraham təməhatətə e Uhgīn, kəni Uhgīn təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtīn e nəhatətəiən rəhan.” Tol lanəha, Uhgīn təmol Epraham təhruahru e nəhmtīn, mətəu səniəmə e suaru rəha noliən təuvir mīn rəha Epraham. Nəmə noliən təuvir mīn in suaru rəha nəhruahru iən, kəni Epraham təhrun nagət əfəriən ohni. Mətəu e nəhmti Uhgīn, ko Epraham təsəfəriən ohni. Mətəu e nəhmti Uhgīn, ko Epraham təsəfəriən o nati kəti.

⁴ Nian iətəmimi kəti tatol uək o nətəouiən, kəni rəhan iərməniğ təsəniən məmə rəhan nətəouiən in neaniən kəti kəm in, mətəu iərməniğ təkeikei məfən nətəouiən o rəhan uək.

⁵ Mətəu kitah kəsotoliən uək məmə okəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgīn. Kitah kotəhatətə əmə e Uhgīn, kəni in tatol məmə kitah kəhuva motəhruahru e rəhatah nəhatətəiən. Uhgīn pišīn əmə in tatol nətəmimi mīn u kotərah kəutəhuva məutəhruahru e nəhmtīn.

⁶ Təfit in mīn təməghati e nati u nian in təməni pətigəm məmə nəuviriən pəhriən tatuvən o iətəmimi iətəm Uhgīn tətəni məmə in təhruahru e nəhmtīn, mətəu səniəmə e noliən təuvir iətəm iətəmi u təmol. In təməni məmə,

⁷ “Nəuviriən pəhriən tatuvən o nətəmimi u Uhgīn təmafəl rəhalah noliən tərəh,

3:24 Rom 5:1 **3:29** Rom 10:12 **3:30** Dut 6:4; Kəl 3:20 **3:31** Mat 5:17 * **4:1** E japtə u, Pol təmətəkeikei mətəghati kəm nətəm Isrel məmə noliən rəha Uhgīn o noliən nətəmimi kəutəhuva məutəhruahru e nəhmtīn e nəhatətəiən, mətəu kəsəniən məmə e natimnati mīn iətəm ilah kautol. Uhgīn təməfəri iətəmimi agīn mil keiu, Epraham mīne Təfit. Uhgīn təmol ilau kuəhruahru e nəhatətəiən rəhalau. **4:2-3** Jen 15:6; Kəl 3:6 **4:2-3** 1Kor 1:31

kəni in təmalu e rəhalah təfagə tərəh.

⁸ Nəuviriən pəhriən tatuvən o iətəmi u İərməniğ təsaskəlīmīən e nīkin rəhan təfagə tərəh.”

⁹ İntəh. Kitah kəmotəğhtati e noliən təuvir mīn, kəni rəueiu kotəğhati e nəhgi-pəniən.

?Nikitəmah təhti məmə nəuviriən pəhriən əha in rəha nətəmi əmə u kəməhgi=pən ilah, nətəm İsrəl, uə nəuviriən pəhriən əha, in mīn rəha nətəmi kəsəhgi-pəniən ilah, Nanihluə mīn? Əuəh, rəha Nanihluə mīn. İəmatəni məmə, Uhgīn təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu e rəhan nəhatətəiən.

¹⁰ ?Kəni mətəu Uhgīn təməni e nian pəhruvən məmə Epraham in təhruahru, nian kīnəhgi=pən rəkis uə nian kəsəhgi=pən əhanəhiən? Uhgīn *təmaupən* məni lanəha, *uərisig* kəpanəhgi=pən.

¹¹ ?Kəni təməhgi=pən Epraham o nak? In nəmtətīən əmə iətəm təməğətun pəhriən məmə in tīnəhruahru rəkis e nəhmti Uhgīn e rəhan nəhatətəiən. *Tīnəhruahru rəkis*, kəni uərisig kəmanəhgi=pən.

Kəni tol lanəha, in tatə rəha nətəmimi rəfin nətəm kəsəhgi-pəniən ilah, mətəu kəutəhatətə e Uhgīn, kəni in tətəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhalah.

¹² Kəni in tatə rəha nətəmimi nəuvein mīn, ilah nətəm kəməhgi=pən ilah, inu nətəm İsrəl. Mətəu in *səniəmə* rəhalah tatə mətəu-inu kəməhgi=pən ilah, mətəu in rəhalah tatə mətəu-inu ilah mīn kautohtəu=pən *suaru rəha nəhatətəiən*. Aupən ikin, rəhalah tatə Epraham təmitəu=pən *suaru* u nian kəsəhgi=pən əhanəhiən.

¹³ Uhgīn təmol nəniəskasikiən kəm Epraham mīne rəhan mīn nəuaniləuis mīn məmə niftəni otuva rəhan o nian kəti. Mətəu Lou səniəmə *suaru* iətəm nəniəskasikiən u otuva mol nīpəhriənīən lan. In otuva mol nīpəhriənīən e nəhruahruīən iətəm təmsipən e *suaru* rəha nəhatətəiən.

¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu nəmə nəniəskasikiən u tətəuə matol nīpəhriənīən o nətəmimi nətəm kəutarəriə əmə e Lou, kəni nīkilah təhti məmə ilah kotəhruahru lan, kəni *suaru* rəha nəhatətəiən in nati əpnəpīn əmə, kəni nəniəskasikiən tol nati əpnəpīn əmə lan.

¹⁵ Mətəu nəğhatīən u, in nīpəhriənīən: Lou tətəni məmə nalpīniən mīne niəməha rəha Uhgīn tatuvən o nətəmimi nətəm kəutatğəhli Lou, kəni ikin mīn rəfin Lou əha ikin, nətəmimi kəutatğəhli. Tol lanəha, noliən rəha nītəu-pəniən Lou rəha nətəm İsrəl tatiuvi=pa nalpīniən mīne niəməha rəha Uhgīn, kəni təsoliən məmə nəniəskasikiən otuva mol nīpəhriənīən.

¹⁶ Tol lanəha, nəniəskasikiən tətəuə matol nīpəhriənīən e nəmiəğəhiən rəhatah e *suaru* rəha nəhatətəiən məmə nəniəskasikiən otuva e nəuviriən iətəm Uhgīn tətətuati lan kəm tah, kəni kitah kotəhrun pəhriən məmə rəhan nəniəskasikiən in rəha nəuaniləuis mīn rəfin rəha Epraham†, səniəmə rəha nətəmi mīn əmə u nətəm Uhgīn təməfən Lou kəm lah, mətəu rəha nətəmimi mīn u, ilah mīn nətəm kautohtəu=pən *suaru* rəha nəhatətəiən rəha Epraham. In rəhatah ərəfin tatə.

¹⁷ Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə, “İəmol ik nəkuva tīpi nətəmimi tepət.” E nəhmti Uhgīn, Epraham in rəhatah tatə. In təməhatətə e Uhgīn iətəm tətəfən nəmiəğəhiən kəm nətəm kəmoħmīs, kəni in təhrun noliən natimnati e nati ağın tīkə.

¹⁸ Uhgīn təməniəkis kəm Epraham məmə in otuva tatə rəha nəuaniləuis mīn tepət, kəni namipīn mīn okotepət motapirəkis. Kəni Epraham təmələhu=pən rəhan nətəliğīən təskasik e Uhgīn məhatətə iəkis lan məmə nəğhatīən rəhan, in nīpəhriənīən, nati əpnəpīn in tīkīs ağın məmə nəniəskasikiən otuva mol nīpəhriənīən.

¹⁹ Nəhatətəiən rəhan təseiuaiuiən, nati əpnəpīn in təhrun məmə nīpətīn tīnauəhli mīnəhmen əmə o nīmisiən mətəu-inu rəhan nu iuəkīr o uan-hanrīt, kəni təhrun məmə Serə tīnapirəkis ikin katəmək ikin kəni ko təseməkīən.

4:8 Sam 32:1-2 4:11 Jen 17:10-11 4:13 Jen 17:4-6; 22:17-18; Kəl 3:29 4:14 Kəl 3:18 4:15 Rom 3:20; 5:13
 † 4:16 Inu nətəm İsrəl mīne Nanihluə mīn u nətəm kautohtəu=pən *suaru* rəha nəhatətəiən. 4:16 Kəl 3:7 4:17
 Jen 17:5 4:17 Jon 5:21 4:18 Jen 15:5 4:19 Jen 17:17

²⁰ Epraham rəhan nəhatətəian təməsauit-auriian e nəniəskasikian rəha Uhgın. Nipəhriian, rəhan nəhatətəian təmeviə muva məskasik təhmin min, kəni mətəfən nəni-vivian kəm Uhgın.

²¹ In təməhrun vivi e nikin məmə Uhgın tatos nəsanəian o noliən rəhan nəniəskasikian tuva mol nipəhriian.

²² O nati əha inəha, “Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin e nəhatətəian rəhan.”

²³ Nəghatian u iətəm tətəni məmə, “Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin,” kəməstəian məmə rəha Epraham pisin əmə,

²⁴ mətəu kəmətei min məmə rəhatah, iətəm Uhgın otəni məmə kitah okotəhruahru e nəhmtin, kitah nətəm kəutəhatətə lan, inu Uhgın u təmosmiəgəh Iesu İərməniğ rəhatah e nimirian.

²⁵ Kəmegəhan=pa e Iesu tuva mimis o təfagə tərəh min rəhatah, kəni Uhgın təmol in təmiəgəh min e nimirian məmə in otol suaru məmə kitah okotəhruahru e nəhmtin.

5

Nəməlinuian mine nagianian

¹ Tol lanəha, Uhgın təməni məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəian, mətəu-inu kitah kəutəhatətə e nati u Iesu Kristo təmol o tah. Kəni rəueiu, kitah Uhgın kəutatig e nəməlinuian.

² Kitah kəməutəhatətə e Iesu Kristo, kəni in təmos itah kəhuva e nəhmti Uhgın məmə okotos nəuviriən iətəm Uhgın təmətuati lan kəm tah. Kəni nəuviriən əha, kəutatig lanəha rəueiu. Kəni kitah kotagian mətəu-inu kitah kotəhrun vivi agin məmə okotos nepətiən əhagəhag rəha Uhgın.

³ Kəni nati kəti min, kitah kəutagian əmə nian kəutatig e nian əskasik min mətəu-inu, kitah kotəhrun məmə nian əskasik min kəutasiru e tah məmə okotəhtul əskasik e nərahian.

⁴ Kəni nian kəutəhtul əskasik, Uhgın, nikin tagian o tah. Kəni nian kotəhrun məmə Uhgın nikin tagian o tah, kəni kitah kotəlu=pən rəhatah nətəligian təskasik e Uhgın.

⁵ Kəni natimnati iətəm kəutəlu=pən rəhatah nətəligian təskasik e Uhgın ohni, kotəhrun məmə okəhuva motol nipəhriian mətəu-inu, in təməfa Narmın Rəhan kəm tah, kəni Narmın tətəfa nolkeikeian rəha Uhgın tərəiauəh e nikitah.

⁶ Kəni aupən, rəhatah nəsanəian təmatikə əhanəh o nosmiəgəh aruian itah, mətəu e nian əhruahru iətəm Uhgın təməni, kəni Kristo təmimis o nosmiəgəhian itah nətəm kotərəh u kəsotisiaian Uhgın.

⁷ E rəhak nətəligian, in nati tiəkis agin məmə iətəmi kəti oteğəhan məmə in otimis o iətəmi kəti min nati əpnəpin rəhan noliən təhruahru. Mətəu nəmə təhro iətəmi kəti otimis o iətəmi kəti min iətəm rəhan noliən təuvir agin o nətəmimi.

⁸ Mətəu Uhgın təməgətun rəhan nolkeikeian asoli kəm tah e noliən u məmə, nian kitah nətəmi kəmautol əhanəh təfagə tərəh, kəni Kristo timis o tah.

⁹ Tol lanəha, Uhgın təmol itah kotəhruahru e nəhmtin e nira Kristo iətəm təmai u nian təmimis o tah. Kəni mətəu-inu nati u in nipəhriian, kitah kotəhrun vivi məmə Kristo otosmiəgəh itah e niəməha mine nalpinian rəha Uhgın e naunun nian.

¹⁰ Nian kəmautol tikimir kitah Uhgın, mətəu in təmol itah kəhuva rəhn-niəli min mətəu-inu Nətin təmimis. Kəni mətəu-inu təmol itah kəhuva rəhn-niəli min, nati kəti iətəm tapirəkis inu məmə kitah kotəhrun vivi məmə Uhgın otosmiəgəh itah e nalpinian mine niəməha rəhan, mətəu-inu Kristo tətəmiəgəh.

¹¹ Kəni nati kəti min, nikitah tagian məmə kəməhuva kətiəh kitah Uhgın e İərməniğ rəhatah Iesu Kristo, iətəm Uhgın təmiuvi=pa itah lan kəhuva rəhn-niəli min.

Atəm təmiuvipa nimisiən, kəni Krīsto təmos nəmiəgəhiən

¹² Aupən agin, suah u Atəm, təmol təfagə tərəh, kəni tol lanəha, iətəmi kətiəh əmə u təmos təfagə tərəh muva e nəhue niftəni. Kəni təfagə tərəh təmələs nimisiən muva ikin. Kəni tol lanəha, nətəmimi rəfin okotəkeikei mohmīs mətəu-inu ilah rəfin kautol təfagə tərəh.

¹³ Nipəhriənian, nətəmimi kəmotol təfagə tərəh uərisig Uhgīn təmanəfa Lou. Uhgīn in təməsakiliən rəhalah nolian məmə tərəh, kəni məsətei rəkis-pəniən məmə rəhalah kəti təfagə, mətəu-inu e nian əha lou tikə əhanəh məmə okotəgəhli.

¹⁴ Mətəu nati əpnapin Uhgīn təməsətei rəkisiən təfagə tərəh mīn rəhalah, nətəmimi nətəm kəutatig e nian rəha Atəm mətəuarus=pa Mosis, ilah rəfin kəmohtmīs. Əuəh, nati əpnapin nətəmi mīn əha kəməsotolian təfagə tərəh təhmen e təfagə tərəh rəha Atəm iətəm təməhti nəghatiən pəhriən rəha Uhgīn, mətəu ilah rəfin kəmohtmīs.*

E nolian mīn nəuvein, Atəm in təhmen e Krīsto iətəm təmuərisig lan, mətəu-inu nati nak iətəm Atəm təmol, tatuvən o nətəmimi rəfin, təhmen=pən əmə məmə nati nak Krīsto təmol tatuvən o nətəmimi rəfin.

¹⁵ Mətəu nati nak Uhgīn təməfa tol pisin agin e təfagə tərəh rəha Atəm. Təfagə tərəh rəha suah kətiəh əmə u, Atəm, təmiuvi=pa nimisiən o nətəmimi tepət, kəni inu in nati asoli. Mətəu nati asoli tapirəkis, in nəuviriən asoli rəha Uhgīn iətəm in təmean pik kəm nimənin nətəmimi tepət lan o nafəliən təfagə tərəh rəhalah, kəni nati əha təmuva e nəuviriən rəha iətəmi kətiəh əmə u, Iesu Krīsto.

¹⁶ Iəkəni mīn məmə, nəuviriən asoli rəha Uhgīn iətəm in təmətuati lan kəm nətəmimi, in tol pisin agin e nəua təfagə tərəh rəha iətəmi kətiəh əmə əha. Suah u təmol təfagə tərəh kətiəh əmə, kəni Uhgīn təkəkil muh mələhu nəghatiən lan məmə nətəmimi rəfin otəkeikei motos nalpinian o rəhalah təfagə tərəh mīn. Mətəu uərisig, nati əpnapin nətəmimi tepət kəmautol təfagə tərəh tepət, aupən muvən mətəuarus rəueiu, kəni Uhgīn təməfa nati təuvir agin kəm tah, kəni təmol məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin, kəni rəhatah nalpinian tikə.

¹⁷ Nipəhriənian məmə təfagə tərəh rəha iətəmi kətiəh əmə, Atəm, təmol nimisiən tətərmənig e nətəmimi rəfin, kəni inu nati asoli. Mətəu nati asoli kəti mīn tapirəkis məmə, nati iətəmi kətiəh əmə təmol, inu Iesu Krīsto. Nətəmimi rəfin nətəm kautos nəuviriən rəha Uhgīn iətəm in təmətuati əpnapin əmə lan kəm lah, kəni motəhatətə məmə Uhgīn tatol ilah kəutəhruahru e nəhmtin, ilah okotos nəmiəgəhiən itulin. Kəni ilah Krīsto, okotərmənig e natimnati rəfin.

¹⁸ Əuəh, təfagə tərəh kətiəh əmə rəha Atəm təmol məmə Uhgīn təkəkil muh mələhu nəghatiən rəha nətəmimi rəfin məmə okotəkeikei motos nalpinian. Kəni e nolian əhmen-əhmen əmə, nati əhruahru kətiəh əmə rəha Krīsto təmol suaru məmə nətəmimi kotəhrun məhuva motəhruahru e nəhmti Uhgīn. Kəni nəhruahruian əha, tatol məmə nətəmimi rəfin kotəhrun nosiən nəmiəgəhiən itulin.

¹⁹ Nətəmimi tepət kəməhuva nol təfagə tərəh mīn mətəu-inu iətəmi əha Atəm təməhti nəuia Uhgīn. Mətəu nətəmimi tepət okəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgīn mətəu-inu iətəmi kəti mīn, Krīsto, təmol nəuia Uhgīn.

²⁰ Uhgīn təməfa Lou məmə təfagə tərəh otuva mol iahgin, kəni məmə nətəmimi okotəhrun nolian tərəh mīn rəhalah. Mətəu nian təfagə tərəh təmuva mol iahgin, nəuviriən iətəm Uhgīn təmətuati əpnapin əmə lan təmuva iahgin təhmīn mīn mapirəkis,

²¹ məmə nəuviriən otəri mapirəkis təfagə tərəh mīn. Təfagə tərəh tətərmənig e nətəmimi rəfin matiuvi=pa nimisiən e lah. Mətəu rəueiu nəuviriən iətəm Uhgīn təmətuati lan kəm tah otərmənig, kəni nəuviriən əha otol məmə nətəmimi okotəhruahru e nəhmti Uhgīn, kəni motos nəmiəgəhiən itulin e Iesu Krīsto rəhatah Iərmənig.

5:12 Jen 3:6; Rom 6:23 **5:13** Rom 4:15 * **5:14** Təfagə rəha Atəm in nəhtiən nəghatiən əhruahru pəhriən rəha Uhgīn. Uərisig, nətəmimi kautol təfagə tərəh, mətəu Uhgīn təməsəghati əhruahruian kəm lah təhmen e Atəm. **5:14** Jen 3 **5:18** 1Kor 15:22 **5:19** Aes 53:11 **5:21** Rom 6:23

6

Nəsanəniən rəha təfagə tərəh ko təsəlis-ərainiən itah

¹?Kəni tol lanəha o nati əha, kitah okotəhrəni? Nətəmimi nəuvein okotəni məmə, “Təuvir məmə okotəkeikei əmə e noliən təfagə tərəh mətəu-inu Uhgın otəfa rəhan nəuviriən tepət min kəm tah lan.” ?Mətəu kitah okotəni nəghatiən təhmen e nati u?*

²!Kəpə, təsəhruahruian! Nian təfagə tərəh tətalkut məmə otiuvi=pən itah tərəh ikin, kəni nikitah təkeikei məhti məmə, təhmen əmə məmə kəmoħmīs rəkis lan e təfagə tərəh, kəni ko kəsotoliən nəuiən rəueiu.

³Nəkotəhrun uə kəpə məmə, kəmol bəptais e tah, kəni bəptais əha tətəgətun məmə kitah kəməhuva kətiəh kitah Kristo. Kəni nian Kristo təmimis, təhmen əmə məmə kitah kəmoħmīs kitah min, u niətətin təni məmə nəmiəgəhiən rəhatah e noliən təfagə tərəh, in təmimis.

⁴Tollanəha, nian kəmol bəptais e tah, in təhmen məmə kəmoħmīs, kəni kitənim itah kitah Kristo. Kəni Uhgın Tatə təmosmiəgəh Kristo e nimisiən e nəsanəniən asoli rəhan. Kəni təhmen-əhmen əmə məmə Kristo təmiəgəh min, kitah kotəhrun niətə-pəniən suaru rəha nəmiəgəhiən vi.

⁵Tollanəha mətəu-inu, kəməhuva kətiəh kitah min e nimisiən rəhan, kəni okəhuva min kətiəh kitah min e noliən iətəm Uhgın təmosmiəgəh in lan e nimisiən.

⁶Kitah kotəhrun məmə nian kəməhti=pən Kristo e nigī kəməluau, kəməhti=pən ilah rəhatah nəmiəgəhiən rəha noliən əuas min məmə, otərəkin noliən əuas rəhatah iətəm tolkeikei pik təfagə tərəh, rəhatah nəmiəgəhiən rəha noliən əuas əha təmimis. Kəni təmol məmə təfagə tərəh otəsarmənig minian e tah,

⁷mətəu-inu iətəmimi iətəm təmimis, nəsanəniən rəha təfagə tərəh təsarmənig minian lan.

⁸Mətəu-inu kəmoħmīs kitah Kristo, kəni tol lanəha, kotəhatətə məmə okotəmiəgəh kitah min rəueiu, mine nian iətəm təpanuva.

⁹Kotəhatətə lanəha mətəu-inu kotəhrun məmə Uhgın təmosmiəgəh Kristo e nimisiən, kəni tol lanəha ko təsimis minian. Nimisiən təsarmənig minian lan.

¹⁰In təmimis mau kətiəh əmə, kəni e nimisiən rəhan təmos rəkis nəsanəniən rəfin rəha təfagə tərəh. Mətəu tətəmiəgəh rəueiu, kəni e nəmiəgəhiən rəhan, in təməmiəgəh məmə otəfəri nərgi Uhgın.

¹¹Kəni e noliən əhmen əmə əha, nikitəmah təkeikei məhti itəmah məmə nəmoħmīs e təfagə tərəh. Təfagə tərəh, rəhan nəsanəniən tikə o niuvi-pəniən itəmah. Mətəu e nəmiəgəhiən rəhatəmah əha rəueiu, nikitəmah təkeikei məhti itəmah məmə nəutəmiəgəh e Uhgın mine noliən vi mətəu-inu nəmautol kətiəh itəmah Kristo Iesu, kəni noliən vi əha otləfəri nərgi Uhgın.

¹²Tollanəha, sotegəhaniən məmə təfagə tərəh tətərmənig e niətəitəmah u nautos rəueiu iətəm otəpanimis nian kəti. Sotegəhaniən məmə onautol nəuia nətəligiən tərəh rəha niətəitəmah.

¹³Kəni sotegəhan minian e niətəitəmah min məmə nautol təfagə tərəh lan. Mətəu otegəhan=pən e nəmiəgəhiən rəhatəmah rəfin kəm Uhgın, mətəu-inu itəmah nətəmimi nətəm Uhgın təməmkirəkis itəmah e nimisiən məmki=pən itəmah e nəmiəgəhiən. Kəni otegəhan e niətəitəmah min məmə okotol noliən min iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgın.

¹⁴Tollanəha mətəu-inu, təfagə tərəh otəsarmənigiən e təmah mətəu-inu, nəsotətig əhğəliən Lou iətəm təsasiruiən e təmah məmə nəsotoliən təfagə tərəh. Mətəu nəutatig

* **6:1** Inu in nati asoli kəti u nətəm Isrel kəsotolkeikeiən e nəghatiən rəha Pol. In tətəni məmə Uhgın in tatosmiəgəh iətəmimi e nolkeikeiən rəhan, mətəu səniəmə e natimnati təuvir min nətəmimi kautol. Ilah kəutəni məmə nəmə tol lanəha, kəni nətəmimi okotol ənəpən əmə təfagə tərəh min! Konu, ilah kəutəni məmə nətəligiən rəha Pol təsəhruahruian. **6:3** Kəl 3:27 **6:6** Kəl 5:24 **6:11** 2Kor 5:15; Kəl 2:19 **6:12** Jen 4:7 **6:13** Rom 12:1

ahgəl nəuviriən iətəm Uhgïn tətətuati lan kəm təmah, kəni e nəuviriən əha, in otasiru e təmah məmə nəsotoliən təfagə tərəh.

Iol əhruiñ mïn rəha noliən əhruahru

¹⁵ ?Kəni rəueiu iətəni mïn məmə, kitah okotəhrəni? Nəmə iətəmi kəti otəni məmə, pəh okotol təfagə tərəh mətəu-inu, Lou təsarməniğiən e tah, mətəu nəuviriən əmə rəha Uhgïn iətəm tətətuati lan kəm tah tətərməniği e tah. !Kəpə, təsəhruahruian!†

¹⁶ Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nian nəutegəhan=pən e təmah kəm iətəmi kəti məmə nautol nəuiən, kəni itəmah rəhan nol əhruiñ mïn, kəni itəmah nol əhruiñ mïn rəha iətəmi u nautol nəuiən. Suaru keiu o nitəu-pəniən. E suaru kəti, nəutəhuva motəhmen e nol əhruiñ mïn rəha təfagə tərəh, kəni suaru u tatuvən o nimisiən. Kəni e suaru kəti mïn, nəutəhuva motəhmen e nol əhruiñ mïn rəha noliən nəuia Uhgïn, kəni suaru u tatuvən o nəhruahruian e nəhmti Uhgïn.

¹⁷ Kitah kəutəni-vivi Uhgïn məmə nati əpnəpən əupən nəmautol motəhmen e nol əhruiñ mïn rəha təfagə tərəh, mətəu uərisiği, nəmotəuhlin itəmah məmə onəkotol e nikitəmah rəfin nəgətuniən iətəm iəmətəgətun itəmah lan.

¹⁸ Uhgïn təmitis itəmah e təfagə tərəh, kəni təfagə tərəh, rəhan nəsanəniən tikə o narməniğiən e təmah. Kəni nəməhuva motəhmen e nol əhruiñ mïn rəha noliən mïn iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgïn.

¹⁹ Iətəghati e nətəliğiən mïn iətəm nətəmimi kotəhrun, inu iol əhruiñ mïne iətəmi asoli, mətəu-inu nətəliğiən rəhatəmah təsəhmenian o nəhruniən natimnati rəha Uhgïn. Əupən ikin, nəmotegəhan e nıpətitəmah məmə ilah iol əhruiñ rəha noliən mïn iətəm tatol naulisiən əmə, mïne iol əhruiñ rəha nərahian iətəm tətəri tepət. Mətəu rəueiu oteğəhan=pən e lah məmə ilah iol əhruiñ rəha noliən iətəm kotəhruahru, kəni nəkəhuva nətəmimi nətəm Uhgïn təmələhu kalin rəkis məmə rəhan mïn.

²⁰ Nian itəmah nəmautol iol əhruiñ rəha təfagə tərəh, noliən iətəm təhruahru e nəhmti Uhgïn təsarməniğiən e təmah.

²¹ ?Nəuan nəuviriən nak nəmotos e nəmiəğəhian rəhatəmah e noliən tərəh mïn iətəm nəutaulis ohni əha rəueiu? !Nəuan noliən tərəh mïn əha, in nimisiən əmə!

²² Mətəu rəueiu, Uhgïn təmitis itəmah e təfagə tərəh, kəni nəməhuva iol əhruiñ mïn rəhan, kəni nəuan nəuviriən iətəm nəutəhli, tatit itəmah məmə nəkəhuva nətəmimi rəha Uhgïn e nikitəmah rəfin. Kəni uərisiği lan, onautos nəmiəğəhian itulin.

²³ Tol lanəha, mətəu-inu nətəouiən rəha təfagə tərəh in nimisiən, mətəu neaniən rəha Uhgïn in nəmiəğəhian itulin e Kristo Iesu rəhatah İərməniği, kəni Uhgïn tətəan ərəfin nəmiəğəhian itulin u e nikin ağiən.

7

Lou təsarməniğiən e tah

¹ Piak mïn mïne nəuviniği mïn. Itəmah nəkotəhrun noliən rəha lou. Lou mïn kəutərməniği e nətəmimi nian ilah kəutəmiəğəh əmə.

² Təhmen e nati u. Nəmə pətan kəti iətəm təmol marit, lou tətəni məmə in rəhan əmə əha iərman nian in tətəmiəğəh. Mətəu nəmə iərman əha timis, kəni lou rəha marit təsaskəlim minian pətan əha, kəni in təhrun nitəu=pən minian iərman pişin kəti.

³ Mətəu nəmə in tatitəu=pən iərman pişin kəti nian rəhan iərman tətəmiəğəh əhanəh, kətəni məmə in tətərekən rəhan iərman. Mətəu nəmə rəhan iərman təmimis, lou əha rəha marit təsaskəlim minian pətan əha, kəni nati əpnəpən tatitəu=pən iərman pişin, in təsərekiniən rəhan iərman əupən.

⁴ Piak mïn mïne nəuviniği mïn. E noliən əhmen-əhmen əmə, mətəu-inu ninotol kətiəh itəmah Kristo, təhmen əmə məmə itəmah nəmohmis itəmah mïn e niği kəməluau. Kəni

mätəu-inu nəmoħmīs, Lou rəħa Mosis təsaskəlīm mīnīən itəmah əħa rəueiu. Uħgīn təmītīs itəmah o nītəu-pəniən əħruahru natimnati rəfin aġin e Lou məmə Uħgīn otosmiəgəħ itəmah. Kəni itəmah nəkotəħmen=pən əmə e pətan kəti iətəm rəħan iərman in təmīmīs, kəni rəueiu in təsolīən marit, kəni in təħrun nītəu-pəniən iərman pišin. Rəħatəmah iərman aupən, in Lou. Mətəu rəueiu, itəmah nəutohtəu=pən iətəmi pišin u Krīsto, iətəm Uħgīn təmosmiəgəħ e nīmīsīən. Kəni nəutohtəu=pən in məmə nəkotəuə nəuan təuvīr, iətəm in nolīən təuvīr mīn iətəm kəutīsīai Uħgīn.

⁵ Nīan nətəligīən tərah rəħa iətəmīmī* tətərməniġ e tah, nətəligīən tərah mīn rəħataħ kəutiuvī=pən itəħ məmə okotol nolīən tərah mīn e nīpətītāħ. Kəni nīan Lou tətəni məmə okəsotolīən nolīən tərah mīn əħa, tol məmə nīkītāħ tətəħti pīk nolīən tərah mīn, kəni kəutolkeikei mautil təħmīn nolīən tərah mīn. Tol lanəħa, kəmotol təfagə tərah tepət. Kəni nəua təfagə tərah mīn əħa, in nīmīsīən əmə.

⁶ Mətəu rəueiu, kitāħ kəsotohtəu=pən mīnīən Lou rəħa Mosis məmə okotos nəmiəgəħīən itulīn, mətəu-inu təħmen əmə məmə kitāħ kəmoħmīs e Lou əħa. Kəni tol lanəħa, Lou təsərməniġīən e tah u rəueiu. Kəni rəueiu, kitāħ iol əħruin mīn rəħa Uħgīn, mətəu kəsotohtəu-pəniən suaru əuas o nītəu-pəniən Lou iətəm in nati kəti əmə iətəm kəmətei rəkīs, mətəu kəutohtəu=pən suaru vi rəħa Nərmīn Rəħa Uħgīn.

Lou tatol məmə nətəmīmī kəutol təfagə tərah

⁷ ?Kəni ko, kitāħ okotəħrəni? ?Lou in nati tərah mətəu-inu tatol məmə kitāħ kəutol təfagə tərah? !Kəpə, təsəħruahruīən! Mətəu pəħriən, iəu iəkəħrun əmə məmə təfagə tərah təħro lanu mətəu-inu Lou tətəgətun iəu lan. Nəmə Lou in təməsəniən məmə iəsolīən nolīən rəħa nolkeikeiən nati kəti rəħa iətəmi pišin, kəni ko iəsəħrunīən nolīən əħa məmə təħro lanu.†

⁸ Mətəu təfagə tərah təmaskəlīm nəġħatīən rəħa Lou, mol rəħan lan ioluək, kəni təmol məmə nolīən rəħa nolkeikeiən nati kəti rəħa iətəmi pišin təmuva tepət e nīkīk. Mətəu nəmə Lou təmīkə, kəni təfagə tərah rəħan nəsanəniən təmīkə lanəħa, təħmen məmə təmīmīs.

⁹ Aupən ikin, nīan iəmətərruru əħanəħ Lou, nīkīk təsəħtīən təfagə tərah rəħak, iəmətətiġ vivi əmə. Mətəu nīan iəməħrun məmə Lou əħa ikin, kəni nəsanəniən rəħa təfagə tərah təmuva məmiəgəħ məskasīk, kəni inəħrun məmə inīmīs rəkīs, inəħa iəu isəu o Uħgīn.

¹⁰ Kəni iəmeruh məmə Lou əħa iətəm təmuva məmə otol iətəmīmī təmiəgəħ, mətəu nīpəħriənīən təmiuvī=pa əmə nīmīsīən.

¹¹ Tol lanəħa mətəu-inu, təfagə tərah təmaskəlīm nəġħatīən rəħa Lou, mol rəħan lan ioluək, kəni təmeiue lak. Nīkīk təməħti məmə nəmə iəmkūt o nītəu-pəniən Lou rəħa Mosis, kəni iəkos nəmiəgəħīən itulīn. Mətəu inərruru nolīən, kəni e nəġħatīən rəħa Lou, iəkəkeikei mīmīs o təfagə tərah mīn rəħak.

¹² Tol lanko, iəməgətun məmə Lou tasīm təmsipən e Uħgīn, kəni nəġħatīən mīn rəħa Lou kəmotōsipən e Uħgīn motasīm, motəħruahru, motəuvīr motasīru e nətəmīmī.

¹³ Kəni nəmə təħro iətəmi kəti otəni məmə, “?Təħro lanu məmə Lou in nati təuvīr kəti, mətəu təmol məmə iəmīmīs, inəħa iəu isəu o Uħgīn?” !Mətəu kəpə, təsəħruahruīən! Nīan iəməħrun nəġħatīən rəħa Lou iətəm in təuvīr, nīkīk təmuvən o nolīən təfagə tərah, kəni iəu iəmol təfagə tərah iətəm nəuan in nīmīsīən. Tol lanəħa, təfagə tərah təmol məmə iəkīmīs. Kəni rəueiu iəkəħrun məmə nolīən tərah mīn rəħak, ilāħ təfagə tərah pəħriən. Kəni nīan iəmeruh nəġħatīən rəħa Lou, inəħrun məmə təfagə tərah in nati tərah aġin.

7:4 Rom 6:2,11 * **7:5** Nətəmīmī rəfin kəutol təfagə tərah mətəu-inu nətəligīən tərah rəħa iətəmīmī tətətiġ e tah rəfin. Nətəligīən tərah əħa tatiuvī=pən itəħ məmə kəutol təfagə tərah. Rəħataħ nəsanəniən tikə məmə okəsotolīən təfagə tərah motol nolīən təuvīr. Uħgīn əmə təħrun nəfaiən nətəligīən vi kəm tah. **7:6** Rom 8:2; 6:4 † **7:7** E nəġħatīən mīn rəħa fes 7:7-25, nīan Pol tətəni “iəu,” mətəu nīpəti nəġħatīən u məmə in tətəġħati e nətəmīmī rəfin. **7:7** Eks 20:17; Dut 5:21; Jen 3 **7:10** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11** Jen 3:13 **7:12** 1Tim 1:8

¹⁴ Kitah kotəhrun məmə Lou təmsipən e Uhgın. Mətəu iəu, iəu iətəmimi əmə. Kəni kətuati lak məmə iəu iol əhruin kəti, kəni təfagə tərəh in rəhak iətəmi asoli.

¹⁵ Nian mın nəuvein, iəsəhrunian natimnati iətəm iatol, mətəu-inu nati təuvir mın iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, iəsoliən, mətəu iatol əmə nati iətəm iəsolkəikeiən.

¹⁶ İəkəhrun vivi məmə təfagə tərəh iətəm iatol in nati tərəh, kəni iəsolkəikeiən məmə iəkol. Kəni nian iətətəu tərəh e nıkkik o təfagə tərəh u, in nəmtətiən kəti məmə Lou tatol rəhan uək, kəni Lou in nati təuvir kəti.

¹⁷ Tol lanəha, səniəmə iəu iətəm iatol təfagə tərəh mın, mətəu noliən rəha təfagə tərəh iətəm tətətig e rəhak nətəligiən nian rəfin, tatol məmə iəkol noliən tərəh mın.

¹⁸ İəkəhrun məmə nətəligiən tərəh rəhak otəsegəhaniən məmə iəkol nati təuvir kəti. İəkəhrun in nıpəhriənian mətəu-inu iəkolkeikei məmə iəkol nati iətəm təuvir, mətəu ko iəsoliən.

¹⁹ Nati nak iatol səniəmə in nati təuvir iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, mətəu iatol əmə təfagə tərəh iətəm iəsolkəikeiən məmə iəkol.

²⁰ Kəni nəmə iəkol nati nak iətəm iəsolkəikeiən məmə iəkol, səniəmə iəu pəhriən u iatol, mətəu təfagə tərəh iətəm tətətig lak tatol.

²¹ Tol lanəha, iateruh məmə noliən kəti tatol uək e nəmiəgəhiən rəhak nian rəfin. Noliən əha tol lanəha məmə, nian iəkolkeikei məmə iəkol nati təuvir, mətəu təfagə tərəh uəha iuəkır ohniəu tatiuvi=pən iəu e təfagə tərəh.

²² E nıkkik rəfin, iəkolkeikei Lou rəha Uhgın,

²³ mətəu iateruh mın lou kəti mın iətəm tatol uək e nəmiəgəhiən rəhak iətəm tətəluagin ilau rəhak nəhrunian, məlis iəu, matol məmə iəu iol əhruin rəha təfagə tərəh iətəm tatol uək e rəhak nəmiəgəhiən.

²⁴ !Kəsi, iətətəu tərəh pik agın! Nıpətik tolkeikei məmə iəkol təfagə tərəh. !Əui! ?Kəmə pəh otitis iəu e nolkeikeiən tərəh mın əha iətəm tatit iəu e nımisiən mol iəu iətətig isəu o Uhgın?

²⁵ !Pəh kotəni-vivi Uhgın. İesu Kristo rəhatah İərmənig in otol!

Kəni tol lanəha, nəmiəgəhiən rəhak tol mın lanu məmə, iəu iol əhruin rəha Lou rəha Uhgın e rəhak nətəligiən vi, mətəu e nətəligiən tərəh rəhak, iəu iol əhruin rəha lou rəha təfagə tərəh.

8

Noliən rəha nıtəu-pəniən Narmın Rəha Uhgın

¹ Kəni nəua nəghatiən rəfin mın əha tol mın lanu lan, məmə Uhgın tətəni məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin mətəu-inu kəutəhatətə e nati iətəm Kristo təmol o tah. Kəni tol lanəha, Uhgın ko təsuhian, kəni məsələhuiən nəghatiən məsoliən nalpiniən kəti rəha nətəmimi mın u kəməhuva kətiəh ilah Kristo İesu,

² mətəu-inu nəsanəniən rəha Narmın, iətəm tətəfa nəmiəgəhiən vi kəm tah e Kristo İesu, in təmitis itah e nəsanəniən rəha təfagə tərəh mine nımisiən.

³ Lou təruru nıtisiən lanəha itah, mol itah kotəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu, kitah nətəmimi əmə, kəni rəhatah nəsanəniən tikə o noliən nati iətəm Lou tətəni. !Mətəu nati iətəm Lou təruru noliən, Uhgın təmol! Inu, təmahli=pa Nətin əhruahru kəni təmuva iətəmimi məhmen e tah.

Kəni Uhgın təmakil muh mələhu nəghatiən mol nalpiniən o təfagə tərəh iətəm kitah nətəmimi rəfin kautol. In təmol lanəha nian təmol Nətin təmuva sakrifais o təfagə tərəh mın rəfin rəhatah.

⁴ Uhgın təmol lanəha məmə, nəghatiən əhruahru mın rəha Lou okəhuva motol nıpəhriənian e nəmiəgəhiən rəhatah iətəm kəsotohtəu-pəniən suaru rəha nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, mətəu kəutohtəu=pən suaru iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəgətun itah lan.

⁵ Nətəmimi nətəm kautohtəu=pən nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, nətəligiən rəhalah tatuvən əmə o nati iətəm nətəligiən tərəh rəhalah tolkeikei nian rəfin. Mətəu nətəmimi nətəm kautohtəu=pən noliən iətəm Narmin Rəha Uhgın tolkeikei, nətəligiən rəhalah tatuvən əmə o nati iətəm Narmin Rəha Uhgın tolkeikei.

⁶ Nəmə nətəligiən tərəh rəha iətəmimi in tətarməniğ lan, kəni iətəmi əha tatitəu=pən əmə suaru rəha nimisiən. Mətəu nəmə Narmin Rəha Uhgın tətarməniğ e rəhan nətəligiən, kəni iətəmi əha tatitəu=pən suaru rəha nəmiəgəhiən mine nəməlinuiən.

⁷ Tol lanəha mətəu-inu, nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, tatol tikimır ilau Uhgın, mətəu-inu təsitəu-pəniən lou min rəha Uhgın, kəni in təruru agin nitəu-pəniən.

⁸ Nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən nətəligiən tərəh rəha iətəmimi, ko kəsotoliən niki Uhgın tagiən.

⁹ Mətəu itəmah nəsohtəu-pəniən nətəligiən tərəh rəha iətəmimi. Nipəhriəniən məmə Narmin Rəha Uhgın tətətiğ e təmah, kəni nəutohtəu=pən noliən iətəm Narmin Rəha Uhgın tolkeikei. Iətəmimi iətəm Narmin Rəha Kristo təsatigiən lan, in səniəmə iətəmimi rəha Kristo.

¹⁰ Mətəu Kristo tətətiğ e təmah. Kəni nati əpnapin nipətətəmah otəkeikei mimis o təfagə tərəh, mətəu narmitəmah tətəmiəgəh mətəu-inu itəmah nəkotəhruahru e nəhmti Uhgın.

¹¹ Narmin Rəha Uhgın tətətiğ e təmah, inu Narmin Rəha Uhgın u iətəm təmol Kristo Iesu təmiəgəh min e nimisiən. Nipəhriəniən, nipətətəmah otimis nian kəti. Mətəu e Narmin Rəhan, Uhgın otəfinə min nəmiəgəhiən e nipətətəmah.

¹² Piak min mine nəuvinik min. Mətəu e natimnati min əha, kitah kotəkeikei motətiğ motohtəu=pən nati iətəm Uhgın tolkeikei, mətəu kəsotətiğiən motohtəu=pən nati iətəm nətəligiən tərəh rəha iətəmimi tolkeikei məmə otol,

¹³ mətəu-inu nəmə nəkotətiğ motohtəu=pən nati iətəm nətəligiən tərəh rəha iətəmimi tolkeikei, nəkotəkeikei mohmis. Mətəu nəmə e Narmin Rəha Uhgın nəkotuhamu noliən rəha iətəmimi, kəni onəkotəmiəgəh,

¹⁴ mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm Narmin Rəha Uhgın tatit ilah, ilah nenəti Uhgın min.

¹⁵ Itəmah nəkotəhrun məmə inu in nipəhriəniən mətəu-inu Uhgın təməfinə Narmin Rəhan kəm təmah, kəni Narmin təsoliən itəmah nəkotəgin min e Uhgın, təhmen e iol əhrui nati kəti tətəgin e rəhan iətəmi asoli. Kəpə, mətəu Narmin rəhan təmol məmə Uhgın təməhli itəmah. Kəni Narmin tatol məmə kitah kotəhrun nəniən kəm Uhgın məmə, “!Ik rəhatiməh tatə!”

¹⁶ Kəni Narmin aru Rəha Uhgın tətəni kəm narmitəmah məmə kitah nenəti Uhgın min.

¹⁷ Kəni mətəu-inu kitah nenətin min, kitah okotos natimnati təuvir min iətəm Uhgın təmələhu kalin məmə rəhatəh. Kəni kitah Kristo okotos natimnati min əha. Kitah kotəhrun məmə inu nipəhriəniən mətəu-inu kitah kəutətəu nahməiən kitah min, kəni ko kotəhrun məmə Uhgın otəfa nisialiən kəm tah təhmen e iətəm otol e Kristo.

Nepətiən əhagəhag rəha Uhgın iətəm tətəva

¹⁸ İəkəhrun məmə nahməiən iətəm kəutatig lan u rəueiu, okoteruh məmə ilah nati əpnapin əmə nian Uhgın otol əpu nepətiən əhagəhag rəhan kəm tah.

¹⁹ Nipəhriəniən, natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol, inu niftəni mine natimnati iətəm kəuteviə lan, mine neai, mine nati miəgəh min, ilah kəutəhtəhnin motolkeikei pik məmə okoteruh nian iətəm Uhgın otol pətiğəm məmə nenətin min u nipəh min.

²⁰ Kəutəsəl=pən lanəha mətəu-inu Uhgın təmol məmə natimnati rəfin iətəm in təmol, ilah kəutatig e nəhlmə nərahian, motəruru noliən uək təuvir min iətəm rəhalah aupən ikin. İlah kəsotolkeikeiən lanəha, mətəu in Uhgın iətəm təmol lanəha e lah. Kəni in təmolkeikei məmə ilah okotələhu=pən rəhalah nuhuiniən lan,

²¹ mämə in otitis ilah e nəmnəmitiən mine nīmisiən iətəm ilah kəutatig pəhriən lan. Kəni in otitis ilah lanəha mämə in təhrun nəfəniən nepətiən əhagəhag kətiəh əmə kəm lah iətəm otəfən kəm nenətin mīn.

²² Kitah kotəhrun mämə aupən agin mətəuarus=pa əha rəueiu, natimnati rəfin iətəm Uhgīn təmol, kəutasək təhmen e pətan kəti iətəm tətətəu nahməiən mämə otələs nətin.

²³ Kəni səniəmə natimnati mīn əmə iətəm Uhgīn təmol, ilah kəutasək lanəha. Mətəu kitah mīn kəutasək lanəha, nati əpnəpin mämə Uhgīn təməfa rəkis nati təuvir kəm tah, u Narmīn Rəhan. Kəni Narmīn in nəuvetīn rəha natimnati təuvir agin mīn iətəm Uhgīn otəpanəfa nian kəti. Kəni rəueiu kəutəhtahnin e nian əhruahru mämə Uhgīn otegəhan=pa ərəfin kəm tah natimnati iətəm təməhli itah ohni. Kəni in otitis nīpətītah əuas mīn, məfa in vi mīn.

²⁴ Təmətəuəuin e nian Uhgīn təmosmiəgəh itah, kitah kəutələhu=pən əskasik rəhatah nuhuiniən e natimnati mīn əha. Pəhriən, kitah kəsotos əhanəhiən natimnati mīn u. Nəmə kīnotos rəkis, kəni kəsotuhuiniən ohni.

²⁵ Mətəu kəutələhu=pən rəhalah nuhuiniən e nati kəti iətəm kəsotos əhanəhiən, kəni motol rəhalah nətəligiən təfəməh mətəhtahnin mautəhtul əskasik.

²⁶ Kəni təhmen mämə noliən rəha nuhuiniən əha tətəsiru e tah, Narmīn Rəha Uhgīn tətəsiru e tah e rəhatah nəpəouiən, təhmen lanu mämə, kitah kotəruru mämə nati nak kotəkeikei motəfaki ohni, mətəu Narmīn Rəha Uhgīn tətəni rəhatah lan nian kitah kəutehkimis e noliən kəti iətəm nəghatiən tikə lan.

²⁷ Kəni Uhgīn iətəm in təhrun niki nətəmimi, in təhrun nati Narmīn Rəhan tətəni, mətəu-inu Narmīn Rəhan tətəfaki e nəfaki mīn tatitəu=pən nətəligiən rəha Uhgīn.

Nətəligiən rəha Uhgīn

²⁸ Kitah kotəhrun mämə, Uhgīn tatol mämə natimnati rəfin iətəm kəutəhuva, inko nati təuvir mīn mine natimnati tərāh mīn, ilah rəfin kəutəhuva o nasiruiən e tah nətəm kotolkeikei Uhgīn, inu kitah nətəmimi nətəm in təmauīn e tah e nətəligiən rəhan.

²⁹ Tol lanəha mətəu-inu, aupən aupən agin, Uhgīn tīnitəpin rəkis itah, kəni e nian əha, in təməni mämə noliən rəhatah otuva məhmen e Nətin mämə nətəmimi tepət okəhuva pian mīn mine nəuviniən mīn, kəni in ilis e tah rəfin.

³⁰ Kəni kitah u in təmaupən məni mämə okəhuva rəhan, in təmauīn e tah. Kəni kitah u nətəm təmauīn e tah, in təmol itah kotəhruahru e nəhmtin. Kəni kitah u nətəm təmol itah kotəhruahru, in otəfəri məfən nisiaiən mine nepətiən əhagəhag rəhan kəm tah.

Nolkeikeiən asoli rəha Uhgīn

³¹ Natimnati mīn rəfin əha kəutəgətun itah mämə, Uhgīn in tətəhtul=pa e tah, matol natimnati rəfin mämə ilah natimnati təuvir mīn e nəmiəgəhiən rəhatah, kəni nati əpnəpin əmə nəmə pəh tatol tikimir kəm tah.

³² In təməsəginien o Nətin əhruahru mämə otimis o tah rəfin, mətəu in təmegəhan əmə lan. Kəni nəmə in təməfa Nətin kəm tah, kəni nati əkəku əmə mämə in otean itah e natimnati mīn rəfin.

³³ ?Pəh təhrun nətu=pa mīn nəghatiən kəti mämə kitah kəmotol tərāh? Iətəmi kəti tikə, mətəu-inu, in Uhgīn iətəm təmol itah kotəhruahru, kitah nətəm in təmītəpin.

³⁴ ?Kəni pəh təhrun nələhuiən nəghatiən mämə kitah kotəkeikei motos nalpiniən? Iətəmi kəti tikə, mətəu-inu Kristo Iesu təmimis o tah, kəni nati kəti mīn, Uhgīn təmosmiəgəh in e nīmisiən. Kəni rəueiu, in tətəharəg e nīkali Uhgīn maru, ikin ima nisiaiən mine nəsanəniən, mətəfaki kəm Uhgīn o tah.

³⁵ ?Nak təhrun nələs rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Kristo o tah? ?Nərahien, uə nian iəkis mīn, uə nərahien iətəm nətəmimi kautol kəm tah, uə nəumis, uə rəhatah nautə tikə, uə ikin tasilə ikin, uə nətəmimi nətəm kəutərəkīn motohamu kitah? Kəpə. !Nati kəti tikə!

³⁶ Nəmiəgəhiən rəhatah təhmen e nati Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Uhgın. Nian rəfin, nətəmimi kautolkeikei məmə okotohamu itimah o nərgəm. Itimah iəkotəhmen e sipsip mın iətəm okohamu ilah.”

³⁷ Nipəhriənian, e natimnati mın ərəfin əha, Kristo iətəm tolkeikei itah, tatol məmə kitah kotapirəkis agın.

³⁸ Kəni iəkəhrun vivi agın məmə nati kəti tikə agın təhrun nos rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Uhgın, inu nimisiən, uə nəmiəgəhiən, uə nagelo mın, uə iərmis mın, uə natimnati iətəm tətəva əha rəueiu, uə natimnati iətəm otəpanuva, uə nəsanəniən mın rəfin,

³⁹ uə natimnati əpəha ilis, uə natimnati ipai agın, uə nati kəti e natimnati rəfin agın iətəm kotatig, ko ilah rəfin kəsotəhrunian nos rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Uhgın iətəm kautos e Iərməniğ rəhatah Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeikei pik məmə nətəm Isrel okotəhatətə e Kristo

¹ Kəni rəueiu iəkolkeikei məmə iəkəghati e rəhak mın nətəmimi u nətəm Isrel, məmə ilah tepət kəmotəpəh Kristo.

Iatəni pəhriən mətəu-inu itımlau Kristo kətiəh əmə, iəseiuəiən. Rəhak nətəligiən tətəni məmə nati u iətəni in nipəhriənian, kəni Narmin Rəha Uhgın tətəgəhan lan.

² Nیکik təmitəgıt kəni mətəhmə pik o lah nian rəfin.

³ Nəmə iəu iəkəhrun nosiən nalpiniən mine niəməha rəha Uhgın, kəni inu otasiru e nətəmimak mın məmə okotəhatətə e Kristo, kəni nیکik tagiən əmə. Nipəhriənian, nیکik tagiən nəmə Uhgın otos rəkis iəu e Kristo iətəm iəkolkeikei pik, nəmə in otasiru e nətəmimak mın məmə okotəhatətə lan. Iəkəni nəghatiən u, “nətəmimak mın,” mətəu-inu e nipətin, ilah nətəm Isrel təhmen lak.

⁴ Ilah nətəm Isrel, kəni natimnati təuvir mın u rəhalah: Uhgın təməhli ilah məmə nenətin mın, kəni təmol əpu rəhan nepətiən əhagəhag kəm lah, kəni məfən mın nəniəskasikiən mın rəha nasiruiən,* kəni məfən mın Lou kəm lah, mine nəfakiən əpəha e Nimə Rəha Uhgın, mine nəniəskasikiən mın.

⁵ Kəni tipilah mın, ilah nətəmi asoli mın rəha Uhgın aupən, kəni e nipətin ikin, Kristo təmsipən e lah, kəni in Uhgın iətəm in ilis e natimnati rəfin, iətəm okotəni-vivi əmə kətan naunun tikə. Əuəh.†

Suaru iətəm Uhgın təmitəpin nətəmimi lan

⁶ Nətəm Isrel kəməsotəhatətəiən e Kristo, mətəu noliən əha təməsoliən məmə nəghatiən rəha Uhgın təmei.‡ Nətəmimi rəfin nətəm kəutəni məmə Jekəp in kəha tərəh rəhalah, ilah kəutəni məmə ilah nətəm Isrel§. Mətəu səniəmə ilah rəfin u iətəm Uhgın tətəni məmə ilah nenətin mın, nətəmimi pəhriən rəha Isrel.

⁷ Kəni e noliən əha inəha, ilah nətəm kəmotəpən e Epraham, ilah səniəmə nətəmi pəhriən rəha Epraham. Mətəu Uhgın təməni kəm Epraham məmə, “Namipim əhruahru otsipən e nira Aisək.”

⁸ Nipəti nati u məmə, ilah u kəmotəpən e Epraham səniəmə ilah rəfin nenəti Uhgın mın. Mətəu nenəti Uhgın pəhriən, ilah nətəmimi nətəm kəmotair e nəniəskasikiən rəha Uhgın. Kəni ilah u namipi Epraham pəhriən.

8:36 Sam 44:22 **9:3** Eks 32:32 **9:4** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4** Nəniəskasikiən rəha nasiruiən nəuvein tol lanu lan: (Noa) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4; 15:9-21; 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2Saml 7:5-16; (Isrel – in vi) Jer 31:31-34. † **9:5** Ikin mın tepət e Niutestimin, Pol tətəni-vivi Uhgın nian təni məmə tətəuvin mın nikin tətəhti in, təhmen e Rom 7:25; 8:31-39; 11:33-36. ‡ **9:6** Uhgın təməniəskasik kəm Epraham, Aisək, mine Jekəp məmə namipin tərəh mın rəhalahal okotos nəuviriən mın rəha Uhgın. Nəuviriən mın əha kəməhuva pəhriən e Iesu Kristo nian nətəmimi kəutəhatətə lan. § **9:6** Isrel in nərgin kəti mın rəha Jekəp. **9:7** Jen 21:12 **9:8** Kəl 4:23

9 Tol lanəha mətəu-inu Uhgīn təmāni əskasik kəm Epraham lanu, “E nian əhruahru lanu e nu iətəm tətuvā, oiəkitalig=pa, kəni Serə tinələs rəkis nətīn kəti iərman.”

10 Mətəu nəghatīn təsoliān naunun u ikinu. Nətī Serə u Aisək təmit Rəpekə, kəni in təmələs mil-mil keiu. Rəhalau tatə u Aisək, kəha tərəh rəha nətəm Isrel.

11 Mətəu nian mil-mil mil u kəməsuair əhanəhiān, kəni məsuol əhanəhiān nati kəti iətəm təuvir uə tərəh, Uhgīn təmāni=pən nəghatīn kəti kəm Rəpekə. Kəni nəghatīn u tətəgətun vivi məmə Uhgīn tətītəpīn nətəmimi tatitəu=pən əmə rəhan nətəligiān,

12 mətəu səniəmə kitah kəmotol nati təuvir kəti uə nati tərəh kəti. Uhgīn təmāni kəm Rəpekə məmə, “Nətīm iətəmi asoli, otol əhruin kəm nətīm in əkəku lan.”

13 Kəni inu tatitəu=pən əmə nəghatīn e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə, “Iəmitəpīn Jekəp, mətəu iəməpəh Iso.”*

14 ?Okotəhrəni əha rəueiu? ?Okotəni məmə nolīn rəha Uhgīn təsəhruahruian? !Kəpə! Kotəhrun məmə in tatol təhruahru.

15 Uhgīn təmāni kəm Mosis məmə,

“Iəu pīsīn əmə iəkītəpīn nətəmimi nətəm oiəkəsək əhruin ilah,

kəni iəu pīsīn əmə iəkītəpīn nətəmimi nətəm oiəkol nəuviriān kəm lah.”

16 Kəni tol lanəha, kitah kəsotosiān nəniəskasikiān rəha Uhgīn o nati kəti iətəm kautol, təhmen məmə kautolkeikei pik in, uə təhmen məmə kitah kautol uək ohni, kəpə. Kautos əmə e nasəkəhruinian rəha Uhgīn.

17 E Nauəuə Rəha Uhgīn, in tətəni kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Iəmləfəri ik o nati kətiah əmə məmə nətəmimi okotafu rəhak nəsanəniān e nəmiəgəhiān rəham, məmə nətəmimi okotəni pətīgəm nərgək e nītənimtəni mīn rəfin.”

18 Kəni nīpətī nati u məmə, Uhgīn rəhan nasəkiān tepət o nətəmimi nəuvein mətəu-inu in aru tolkeikei məmə otol lanəha. Kəni in tatol nətəmimi nəuvein məmə ilah kotəpəh nətəuiān rəhan nəghatīn mətəu-inu in aru tolkeikei məmə otol lanəha.

19 Mətə nəmə itəmah kəti otətapuəh ohniəu məmə, “Nəmə Uhgīn tatol nətəmimi nəuvein məmə ilah kotəpəh nətəuiān rəhan nəghatīn, kəni ilah okotəkeikei motol lanəha. ?Kəni təhro Uhgīn tətəni məmə ilah kəmotol təfagə tərəh?”

20 Mətəu pəh iəkəni kəm ik məmə, ik iətəmimi əmə. Təhro nətagət rəkis əsanən e nəghatīn rəha Uhgīn. Nikitəmah təhti-to. Nilosi nati kəmol e nəuanəriəpig†, ko təsəniān kəm iətəmi təmol məmə, “Nəməhro mol iəu məmə iəkol lanu lan?”

21 Iətəmimi iətəm təmol natimnati e nəuanəriəpig, in təhrun nosiān nəuanəriəpig kəti mol nosinati lan keiu, kəti iətəm təuvir rəha nolīn lafet, kəni kəti mīn rəha uək əpnəpīn əmə.

22 Kəni Uhgīn təhrun nītəu-pəniān nolīn əha e nətəmimi. Nəmə in tolkeikei, in təhrun nolīn ilah məmə otərəkin ilah. In tolkeikei məmə otol pətīgəm məmə niəməha tatol o təfagə tərəh, kəni in otol nalpīniān asoli kəm nətəmimi nətəm kautol təfagə tərəh. Mətəu nati əpnəpīn in tatol lanəha, rəhan nətəligiān təfəməh məsol uəhaiān nalpīniān kəm lah nətəm kautol məmə nikin otahmə.

23 Rəhan nətəligiān təfəməh lanəha məmə in otol pətīgəm nəuviriān asoli rəhan kəm nətəmi mīn u nətəm in tolkeikei məmə rəhan nasəkiān otepət o lah. In təmol əpenə-penə ilah aupən aupən aɡin məmə ilah okotatig e nəuviriān rəha Uhgīn əpəha e negəu e neai.

24 Inu kitah rəfin nətəm in təmitəpīn, kəni səniəmə nətəm Isrel əmə, mətəu Nanihlua mīn.

25 Təhmen əmə e nati nak Uhgīn təmāni e Nauəuə u rəha Hoseə məmə,

“Nətəmi mīn əha u səniəmə rəhak mīn nətəmimi,

iəkəuīn e lah məmə, ‘rəhak mīn nətəmimi.’

9:9 Jen 18:14 9:12 Jen 25:23 * 9:13 Nəghatīn əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Imolkeikei Jekəp, mətəu iəməməki e Iso.” Mətəu nīpətīn məmə Uhgīn təmitəpīn Jekəp məmə in otol rəha nəniəskasikiān lan. 9:13 Mal 1:2-3

9:15 Eks 33:19 9:16 Efəs 2:8 9:17 Eks 9:16 † 9:20 Əpəha Isrel, kəmotol sospən mine pilet mine pətəl mine e nəuanəriəpig. 9:20 Aes 29:16; 45:9 9:21 Jer 18:6

Kəni nətəmimi nətəm iəməsolkeikeiəñ ilah aupən,
iəkauin e lah məmə, ‘nətəmimi nətəm iəkolkeikei.’

²⁶ Kəni ikinu əhruahru, iətəm iəməni kəm lah məmə, ‘Itəmah səniəmə rəhak min
nətəmimi,’

nətəmimi okotauin e lah məmə, ‘Ilah nenəti Uhgın iətəm tətəmiəgəh.’ ”

²⁷ Kəni iəni Aiseə təmətəghati e nətəm Isrel min e nian tətəni pətīgəm məmə,

“Nati əpnapin nəmə nətəm Isrel tēpət təhmen e nīpəkil e nīkali nītəhi, mətəu Uhgın
otosmiəgəh əmə ilah nəuan nəuvein,

²⁸ mətəu-inu İərməniğ in otol rəfin uəhai əmə rəhan nəghatiəñ o nəfəniəñ nalpiniəñ kəm
nətəmimi e nītənimtəni min.”

²⁹ Kəni təhmen e nəghatiəñ iətəm iəni Aiseə təməni aupən məmə,

“Nəmə İərməniğ Əsanən Pīk Agin in təsegəhaniəñ e tah məmə rəhatah kəti nīrə otəmiəgəh,
kəni kitah kəməhuva motəhmen e nətəm Sotəm mine Kəmorə iətəm in təmoh-apīs
lah.”

Nətəm Isrel kəməsotəhatətəiəñ

³⁰ ?Nīpəti nəghatiəñ min u nak? Nīpətin tol lanu məmə, Nanihluə min nətəm kəsotalkut
əskasikiəñ məmə okotəhruahru e nəhmti Uhgın, Uhgın təmöl ilah kotəhruahru e nəhmtin
e nəhatətəiəñ rəhalah.

³¹ Mətəu nətəm Isrel kəmotalkut pīk e suaru rəha nītəu-pəniəñ Lou məmə ilah
okotəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu ilah kəsotəhruahruin.

³² ?O nak? Mətəu-inu ilah kəmotalkut pīk məmə okotəhruahru e nəhmti Uhgın e nolian
təuvir min rəhalah, mətəu kəsotohtəu-pəniəñ suaru rəha nəhatətəiəñ. Ilah kautoh pīkin
“Kəpiel Rəha Noh Pīkiniəñ.”

³³ Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə,

“!Oteruh-to! İəmaharu Kəpiel kəti əpəha Jerusiləm‡ məmə nətəmimi okotoh pīkin,
in Kəpiel iətəm otol ilah kotəmei.

Mətəu iətəmimi iətəm tətəhatətə e İətəmi əha§, ko in otəsaulisiəñ nian təhtul e nəhmti
Uhgın.”

10

¹ Piak min mine nəuvinik min. İəkolkeikei pīk məmə Uhgın otosmiəgəh nətəm Isrel,
kəni nian rəfin iətəfaki ohni.

² İəu iətəni pətīgəm kəm təmah məmə ilah kəutalkut pīk o nolian natimnati iətəm otol
nīki Uhgın tagiəñ. Mətəu nolian rəhalah təsisipəniəñ e nəhruniəñ iətəm təhruahru.

³ Ko ilah kəsotohtəu-pəniəñ suaru rəha Uhgın məmə ilah okəhuva motəhruahru e
nəhmtin, mətəu-inu ilah kotəruru suaru rəhan, kəni motalkut məmə okotohtəu=pən
rəhalah aru suaru, suaru rəha nītəu-pəniəñ Lou.

⁴ Lou təmalkut pau məmə tol itah kotəhruahru e nəhmti Uhgın, mətəu e suaru u təruru
nolian. Mətəu Krīsto təmöl nəunun e suaru u. In təmöl suaru təuvir məmə nətəmimi rəfin
nətəm kəutəhatətə əmə lan, ilah rəfin okotəhruahru e nəhmti Uhgın.

Nəmiəgəhiəñ iətəm Uhgın tətəfa, in rəha nətəmimi ərəfin.

⁵ Mosis təmətei nəghatiəñ kəti o suaru rəha nītəu-pəniəñ Lou məmə iətəmi kəti tuva
məhruahru e nəhmti Uhgın. In təməni məmə, “İətəmimi iətəm tatol natimnati rəfin agin
iətəm Lou tətəni, in otos nəmiəgəhiəñ itulin.”

⁶ Mətəu suaru rəha nəhatətəiəñ məmə iətəmi kəti tuva məhruahru e nəhmti Uhgın
təpiə əmə, məmə kitah kəsotolian nati kəti mətəu-inu Krīsto tinol rəkis rəfin. Təhmen e

9:25 Hos 2:23 **9:26** Hos 1:10 **9:28** Aes 10:22,23 **9:29** Aes 1:9 **9:32** Aes 8:14 ‡ **9:33** Nəghatiəñ əhruahru
rəha Kris tətəni məmə Saion. “Saion” in nərgin kəti min rəha Jerusiləm. § **9:33** “Kəpiel” u mine “İətəmi” kətuəgətun
Kris. **9:33** Aes 8:14; 28:16 **10:5** Lev 18:5

Nauæuæ Ræha Uhgîn iætəm tətəni məmæ, “Səniəmæ nəkəkeikei muvən e negəu e neai,” məmæ onəkəsəl e Kristo mələs meiuaiu muva məmæ otasiru lam.

⁷ Kəni tətəni min məmæ, “Səniəmæ nəkəkeikei muvən əpəha ipai ikin ima nətəm kəmoħmīs,” məmæ nəkəfətigəm Kristo mol təmiəgəħ min e nimisiən. Nipəhriənien. Uhgîn tinol rəkis natimnati min əha.

⁸ ?Mətəu, tətəni min nak? Tətəni məmæ, “Nəghatiən Ræha Uhgîn in iuəkir əmə ohnik. In əpəha e noħlim mine nikim.” Nəghatiən u in nəghatiən ræha nəhatətəien iætəm iəutəni pətigəm.

⁹ Tol lanəha mətəu-inu, nəmə nəkəni pətigəm e noħlim məmæ Iesu in Iərməniġ, kəni nəmə nəkəhatətə e nikim məmæ Uhgîn təmosmiəgəħ in e nimisiən, kəni Uhgîn otosmiəgəħ ik.

¹⁰ Kəni inu nipəhriənien lanəha mətəu Uhgîn tatol iætəmimi kəti tətəhruahru e nəħmtin nian iətəmi əha tətəhatətə pəhriən lan e nikin. Kəni Uhgîn tatosmiəgəħ iætəmimi kəti nian in tətəni pətigəm e noħlin məmæ Iesu in Iərməniġ rəhan.

¹¹ Təħmen e Nauæuæ ræha Uhgîn iætəm tətəni məmæ, “Nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə e iətəmi əha, ilah okəsotaulisiən nian okotəhtul e nəħmti Uhgîn.”

¹² Nəghatiən əha ræha nətəmimi rəfin, nati əpnapin nəmə ik iætəm Isrel, uə Ianihluə kəti, mətəu-inu Iərməniġ kətiəħ əmə u tətərməniġ e nətəmimi rəfin, mətətuati e rəhan nəuviriən kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəħ ohni.

¹³ Təħmen e Nauæuæ Ræha Uhgîn iætəm tətəni məmæ, “Nətəmimi rəfin nətəm kotauin e nərgi Iərməniġ məmæ otosmiəgəħ ilah, in otosmiəgəħ ilah.”

¹⁴ ?Mətəu nətəmimi okotəhro motauin e Iərməniġ o nosmiəgəħiən ilah, nəmə kəsotəhatətəien lan? ?Kəni okotəhro motəhatətə lan nəmə kəsotətəuiən nanusiən lan kəti? ?Kəni okotəhro motətəu nanusiən nəmə iətəmi kəti təsəni pətigəmiən kəm lah?

¹⁵ ?Kəni nətəmimi okotəhro motəni pətigəm nanusiən təuvir nəmə Uhgîn təsəhli-pəniən ilah? Təħmen e Nauæuæ Ræha Uhgîn iætəm tətəni məmæ, “!In nati təuvir agin nian iətəmi kəti tətəuə o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir!”

¹⁶ Kəni nipəhriənien, nətəm Isrel mine Nanihluə min kinotətəu rəkis nanusiən u. Mətəu səniəmæ nətəm Isrel rəfin nətəm kəmotos e nikilah nanusiən təuvir. Təħmen e nəghatiən iætəm Aiseə təmətəi məmæ, “Iərməniġ, nətəmimi təkəku əmə kəmotəni nipəhriənien e nəghatiən rəhatimah.”

¹⁷ Kəni tol lanəha, nəhatətəien tatsipən e nati iætəm natətəu, kəni nati iætəm natətəu tatsipən e nanusiən iætəm kətəni e Kristo.

¹⁸ ?Mətəu iəkətapuəħ min məmæ, ilah kəmotətəu uə kəpə? Əuəħ, kəmotətəu. Nauæuæ ræha Uhgîn tətəni məmæ,

“Nəghatiən təmuvən ikin min rəfin e nitənimtəni min, təmuvən ikin min rəfin agin.”

¹⁹ ?Kəni iəkətapuəħ əmə o nati kəti min məmæ, nətəm Isrel kəmotəħrun, uə kəpə? Əuəħ, kəmotəħrun. Mosis təmaupən məni məmæ,

“Iəkol itəmah nəkotetət nətəmimi e nitəni əpnapin əmə iætəm iəkol təuvir kəm lah,

kəni iəkol niəməha tol itəmah mətəu-inu iəkol təuvir kəm nitəni min iætəm kəmotəlməli.”*

²⁰ Kəni uərisiġ Aiseə təsəġiniən o nəniən məmæ,

“Nətəmimi nətəm kəsotəsaliən lak, kəmoteruh iəu;

Nətəmimi nətəm kəsotətapuəħiən lak, iəmol pətigəm aru iəu kəm lah.”

²¹ Mətəu Aiseə təməni nəghatiən ræha Uhgîn kəm nətəm Isrel məmæ,

“E nian rəfin, nian rəfin, iəmuahru e nəħlmək məmæ iəkəsiru e təmah, itəmah nətəm nautəhti nəuiak mətəuəħlin nəmtəhtəmah kəm iəu.”

10:6 Dut 30:13 **10:7** Dut 30:13 **10:8** Dut 30:14 **10:11** Aes 28:16 **10:12** Efəs 3:8 **10:13** Joel 2:32

10:15 Aes 52:7 **10:16** Aes 53:1 **10:18** Sam 19:4 **10:19** Dut 32:21 * **10:19** Nipəhriənien, nətəm Isrel kəmotəħrun nəghatiən ræha Uhgîn, mətəu ilah kəməsotolkeikeiən məmæ okotətəlig lan. Kəni tol lanəha, Uhgîn təməfən nəghatiən kətiəħ əmə kəm Nanihluə min məmæ in otol nətəm Isrel kotetət ilah ohni. **10:20** Aes 65:1 **10:21** Aes 65:2

11

Uhgin tatasəkəhruin əhanəh nətəm Isrel

¹ Pəh iəkətapuəh o nəghatiən kəti e nətəm Isrel. ?In pəhriən uə kəpə məmə Uhgin təməuhlin nəmtahn o rəhan nətəmimi? !Kəpə! Oteh-to iəu. In təməsəuhliniən nəmtahn kəm iəu u iətəm Isrel, iatsipən e Epraham, nərə rəha Benjəmin.

² Aupən aupən aɡin, Uhgin təmitəpin nətəm Isrel məmə in otolkeikei ilah, kəni ilah okəhuva rəhan mīn nətəmimi. Kəni in təməsəuhliniən nəmtahn kəm lah. Nəkotəhrun uə kəpə məmə nati nak Nauəuə Rəha Uhgin tətəni e Elaijə. In təmətapuəh əskasik o Uhgin mətəni pətigəm nərəhiən iətəm Isrel təmol.

³ In təni məmə, “İərməniɡ, kəmotohamu rəham iəni mīn motoh-əuaris-əuaris rəham olta mīn. Kəni iəu pisin əmə iətətiɡ, kəni mətəlkut mīn məmə okotohamu iəu.”

⁴ ?Mətəu Uhgin təməni=pən nak kəm in? In təməni məmə, “İətəskəlim nətəmimi səpin-tausin məmə rəhak mīn, nətəm kəsotəfakiən kəm uhgin eiəu u Paal.”

⁵ Kəni təhmen əmə əha rəueiu, nətəm Isrel nəuan nəuvein əha ikin nətəm Uhgin təmitəpin ilah e rəhan nəuviriən.

⁶ Kəni mətəu-inu Uhgin tatosmiəgəh ilah e nəuviriən rəhan, kəni təməsoliən e natimnati təuvir mīn iətəm ilah kautol. Mətəu nəmə təmosmiəgəh ilah mətəu-inu ilah kautol natimnati təuvir mīn, kəni nəuviriən iətəm Uhgin tətətuati lan kəm lah, in tikə, təhmen məmə tətətəu əmə ilah o rəhalah uək.

⁷ ?Kəni təhro? Nətəm Isrel tepət kəmotəsal pik o suaru rəha nuvaiən məhruahru e nəhmti Uhgin, mətəu kəməsotosiən. Mətəu ilah Uhgin təmitəpin ilah, kəmos. Mətəu ilah rəfin kəməsotosiən, Uhgin təmol ilah məmə kotəpəh nətəuiən rəhan nəghatiən.

⁸ Təhmen əmə e iətəm Nauəuə Rəha Uhgin tətəni məmə,
“Kəni mətəuarus=pa u rəueiu, Uhgin təmol məmə nətəliɡiən rəhalah tətəpili alu,
kəni mol məmə nəhmtilah təpis,
kəni mol məmə nipəgtəlgilah talu.”

⁹ Kəni Kig Tefit təməni məmə,

“Pəh nauəniən rəhalah tepət otuva məhmen e nəuanikulu kəti, iətəm otoh-ərain ilah, mol ilah kotəni məmə natimnati rəfin təuvir əmə.
Pəh rəhalah natimnati təuvir okəhuva kəpiel kəti rəha noh pikiniən mīne nalpiniən kəm lah.

¹⁰ Pəh nəhmtilah tapinəpu məmə kəsoteruhiən nati,
Pəh nəkau e lah təgəu aɡin e nərəhiən rəhalah nian rəfin.”

Suaru rəha Uhgin

o nosmiəgəhiən Nanihluə mīn

¹¹ ?Kəni iəkətapuəh mīn məmə, nətəm Isrel kəmotoh pikin motəmei motorin məmə ko kəsotəhtul mīniən? !Kəpə! O rəhalah nəmkərəpəniən, Uhgin təmol suaru o nosmiəgəhiən Nanihluə mīn məmə otol nətəm Isrel kotetət nətəmimi mīn əha, kəni motolkeikei rəhan nəuviriən.

¹² !Tollanəha, nəmə Nanihluə mīn kəmos nəuviriən rəha Uhgin mətəu-inu nətəm Isrel kəmotəpəh nosmiəgəhiən rəha Uhgin, kəni nətəm Isrel rəfin nətəm Uhgin təmitəpin rəkis, nian ilah okotəhatətə e Kristo, nəuviriən rəha Uhgin otuva mepət!

¹³ Rəueiu iətəghati kəm təmah Nanihluə mīn. Mətəu-inu iəu aposil rəhatəmah Nanihluə mīn, iəu iətəni-vivi rəhak uək

¹⁴ məmə, iəu iəkol mətə nətəmimak mīn nətəm Isrel kotetət Nanihluə mīn ohni, kəni e nolien əha Uhgin otosmiəgəh nəuvein.

15 Nian Uhgïn tãmæuhlin næmtahn o nætəm Isrel, kəni in mæmki=pa Nanihluə mïn kəhuva mæmæ rəhan niəli mïn. Mætəu nian in otos nætəm Isrel kəhuva mïn ohni, inu in nati asoli kəti, təhmen e nætəm kəmoħmīs kəmotəmiəgəh mïn.

16 Nəmə nætəmimi kətələhu kalin nəve pīret rəha nauəniən vi mæmæ rəha Uhgïn, kəni pīret apiəpiə, in mïn rəha Uhgïn.* Kəni e nəghatiən rəha niği, nəmə nəukətīn rəha Uhgïn, kəni nəhlmīn mïn, ilah mïn rəha Uhgïn. Nəghatiən u, niḡətīn təni mæmæ nəmə Epraham mīne miḡīn mïn aupən, ilah rəha Uhgïn, kəni niḡəni mïn rəhalah, ilah mïn rəha Uhgïn.

17 Mætəu nəhlmī niği mïn nəuvein rəha nasumiən lan, Uhgïn təmatgəhli rəkīs, inu təhmen e nætəmimi nəuvein rəha Isrel. Kəni itəmāh Nanihluə mïn, nəkotəhmen e nəhlmī niği u olif əḡnəḡīn mïn e niḡināti. Uhgïn təmīlḡīn itəmāh e nəukətī niği mæmæ nəkotos niḡeilah, kəni rəueiu nəkotos nəuḡiriən iətəm Uhgïn təmāniəkīs kəm Epraham mīne nətīn mïn u in nəukətī niği.†

18 Mætəu itəmāh Nanihluə mïn, nəsoḡəghati əuvsaniən mæmæ Uhgïn təmīlḡīn itəmāh e niği iətəm təmatgəhli rəkīs iḡīn, u təhmen e nætəm Isrel nəuvein. Sotaluiən mæmæ nəukətī niği tətəuḡīn itəmāh, mætəu səniəmæ itəmāh nəhlmī niği nəutaḡīn nəukətī niği.

19 Kəni nəmə iətəmi kəti otəfəri ohni məni mæmæ, “Uhgïn təmatgəhli rəkīs nəhlmī niği mïn nəuvein mæmæ otīlḡīn iəu iəkos niḡeilah.”

20 In niḡəhriəniən, mætəu tətəgəhli rəkīs ilah mætəu-inu kəsotəhatətəiən e Uhgïn. Kəni itəmāh nəkotəḡeir=pən e nəukətī niği e nəhatətəiən əmə rəhatəmāh. Kəni tol lanəha soḡəḡət-əfəriən ohni, mætəu itəmāh nəkotəkēiḡe motəḡīn,

21 mætəu-inu Uhgïn təmatgəhli rəkīs nəhlmī niği nəuvein lanəha, kəni nəmə nəsoḡəkēiḡe o nosiən nəhatətəiən əskasīk lan, kəni in otəgəhli rəkīs itəmāh.

22 Otətəḡīg e nolīən ḡəti mil rəha Uhgïn kəm nætəmimi: in tatol təuḡir kəm nəuvein, kəni mətələhu nəghatiən əskasīk kəm nəuvein mïn. In təmələhu nəghatiən əskasīk o nætəmimi nætəm kəmotəhti nəuiən, mætəu in tatol təuḡir kəm təmāh, nəmə nəkotəkēiḡe mətəhatətə lan e rəhan nəuḡiriən. Mætəu nəmə nəkotəḡəh nəhatətəiən lan, kəni in otəgəhli rəkīs mïn itəmāh.

23 Kəni nəmə nætəm Isrel kohtəḡīg=pa mïn mətəhatətə e Uhgïn, kəni in otīlḡīn mïn ilah e nəukətīn, mætəu-inu tatos nəsanəniən o nolīən lanəha.

24 Kəni niḡətī nəghatiən u mæmæ, itəmāh Nanihluə mïn, itəmāh nəkotəhmen e nəhlmī niği u olif əḡnəḡīn e niḡināti iətəm Uhgïn təmətēi rəkīs, kəni miḡḡīn=pən e niği u olif e nasumiən rəhan. Nolīən əha səniəmæ nolīən əhruahru kəti rəha niği, o nosiən nəhlmī niği ḡīsīn kəti miḡḡīn=pən e niği ḡīsīn kəti. Mætəu nætəm Isrel, kotəhmen e nəhlmī niği u olif əḡəha e nasumiən. Kəni rəueiu tīmətīḡ mæmæ Uhgïn otīlḡīn mïn ilah e nəukətīlah əhruahru.

Nasəkiən rəha Uhgïn tēḡət o nætəmimi rəḡīn

25 Piak mïn mīne nəuḡinīk mïn. Iəkolkēiḡe mæmæ nəkotəhru nati oneuən u mæmæ, itəmāh nəsoḡəfəri ḡikiən itəmāh. Uhgïn təmōl mæmæ nætəm Isrel nəuvein kəmotəḡəh nətəuiən rəhan nəghatiən. Mætəu nolīən əha otətəḡīḡ əmə mətəuərus=pa Nanihluə mïn rəḡīn nætəm Uhgïn təmītəḡīn, ilah okotəhatətə lan.

26 Kəni e nolīən əha, Uhgïn otosmiəgəh rəḡīn nætəm Isrel. Təhmen əmə e nati Nauəuə Rəha Uhgïn tətəni mæmæ,
“Iətəmi otosmiəgəh nætəmimi otḡḡḡən e nætəm Isrel;‡
in otos rəkīs nolīən tərah rəha nætəm Isrel.

* **11:16** Nəghatiən u rəha pīret tatsiḡən e Oltestimīn. In tətəghati e nian kautos nauəniən vi e nasumiən. Nætəmimi kautol pīret lan, kəni motaupən mətəfən nəve pīret nəuḡetīn kəm Uhgïn. Kəni in tətəḡətun mæmæ pīret apiəpiə, in mïn rəha Uhgïn, kəni ilah kotəhru nuniən. Nam 15:20 † **11:17** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni mæmæ, “Kəni rəueiu, nautos nəhu niği təuḡir rəha nəukətī niği u olif.” **11:17** Efəs 2:11-19 **11:22** Jon 15:2,4 ‡ **11:26** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni mæmæ, “otḡḡḡən Saion.” Saion in nəḡīn kəti mïn rəha Jerusiləm, kəni in tətəḡətun=pən nætəm Isrel.

²⁷ Kəni inu nəniəskasikiən rəha nasiruiən rəhak kəm lah məmə iəkafəl rəkis təfagə tərəh rəhalah.”

²⁸ Nətəm Isrel kəmotəpəh nanusiən təuvir rəha Iesu Krīsto, kəni tol lanəha, ilah kəməhuva tikimīr mīn rəha Uhgīn. Mətəu nati u in o nəuviriən rəhatəmāh mətəu-inu rəueiu, Uhgīn tāməfinə rəhan nəuviriən kəm tāmāh Nanihluə mīn. Mətəu Uhgīn tatolkeikei əhanəh nətəm Isrel mətəu-inu in təmitəpīn ilah, kəni ilah nīrə rəha Epraham, Aisək, mīne Jekəp.

²⁹ Tol lanəha mətəu-inu, nian Uhgīn təmitəpīn rəkis nətəmimi kəni mol təuvir kəm lah, ko in təsəuhlin mīniən e rəhan nətəligiən.

³⁰ Itəmāh u Nanihluə mīn, aupən nəmāutəhti nəuia Uhgīn. Mətəu rəueiu, Uhgīn tāmāsək o tāmāh mətəu-inu nətəm Isrel kəmotəhti nəuiən.

³¹ Kəni təhmen-əhmen əmə, nətəm Isrel kəmotəhti nəuia Uhgīn rəueiu, məmə nasəkəhruiniən rəha Uhgīn təhrun nepətiən o lah. Tol lanəha mətəu-inu rəueiu ilah kauteruh məmə nasəkiən rəha Uhgīn tepət o lah, kəni mətā ilah okotolkeikei məmə Uhgīn otol mīn lanəha e lah.

³² Nətəmimi rəfin kəutəhti nəuia Uhgīn, kəni in tatol məmə rəhalah nolīən tərəh tətəskəlīm ilah. In təmol lanəha məmə rəhan nasəkiən otepət o lah ərəfin.

Noliən rəha Uhgīn in təuvir agīn

³³ !Otəfu-to! !Nəuviriən rəha Uhgīn o nətəmimi, mīne nətəligiən rəhan mīne nəhruniən rəhan, ilah rəfin kotepət agīn! Kitāh kotəruru agīn nolīən rəha nətəligiən rəhan, mīne rəhan suaru mīn. Inu təhmen=pən əmə e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə,

³⁴ “Iətəmi kəti tikə təhrun natimnati iətəm tətətig e nətəligiən rəha Uhgīn.

Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun nəfəniən nəghatiən kəti məmə otasīru e Uhgīn.”

³⁵ “Iətəmi kəti tikə iətəm təhrun nəfən aruiən nati kəti rəhan kəm Uhgīn mətəu-inu, natimnati rəfin agīn rəha Uhgīn rəkis.”

³⁶ Tol lanəha mətəu-inu Uhgīn təmol natimnati rəfin, kəni natimnati rəfin kəutatig mətəu-inu nəsanəniən rəhan tətəskəlīm ilah, kəni natimnati rəfin in təmol məmə rəhan.

!Pəh kitāh kotəfən nəni-viviən kəm in tatuvən matuvən naunun tikə! Əuəh.

12

Sakrifais iətəm nəmiəgəhiən tətətig lan

¹ Piak mīn mīne nəuvinik mīn. Mətəu-inu nasəkəhruiniən rəha Uhgīn tepət o tah, iəkətapuəh əskasik o tāmāh məmə nəkotəfən nīpətītəmāh ərəfin kəm Uhgīn təhmen e sakrifais kəti iətəm tətəmiəgəh, kəni nəkotələhu kalīn məmə rəhan, kəni nīkin tətəgiən lan. Inu suaru əhruahru iətəm onəkotəfaki kəm Uhgīn lan.

² Sotosiən nolīən rəha nətəmimi rəha niftəni u, mətəu pəh Uhgīn otol nəkotəuiək-to e nətəligiən təuvir rəhatəmāh məmə nolīən rəhatəmāh okəhuva motəuvir. Kəni tol lanəha, itəmāh onəkotəhrun nakiliən, mīne nəhruniən, kəni nītəpiniən nolīən təuvir mīn iətəm Uhgīn tolkeikei, inu nolīən mīn iətəm təuvir, mīne nolīən mīn iətəm tatol nīkin tətəgiən, mīne iətəm təhruahru.

³ Kəni e nəuviriən iətəm Uhgīn təməfa kəm iəu, iətəni=pinə kəm tāmāh rəfin məmə sotəfəri aruiən itəmāh. Mətəu e nətəligiən əhruahru, oteruh nəsanəniən mīn iətəm Uhgīn tāməfinə kəm tāmāh e nəhatətəiən rəhatəmāh e Krīsto. Kəni nian nəkotəruh nəsanəniən mīn əha, oteruh rəhatəmāh nolīən mīn, motakil moteruh məmə rəhatəmāh nolīən mīn təuvir məhmen motohtəu=pən nəsanəniən mīn iətəm Uhgīn təməfinə kəm tāmāh, uə kəpə.

⁴ Nīpəti iətəmimi, rəhan nəuəli-nəuəlin tepət, kəni nəuəli-nəuəli nīpətin əha, rəhalah əha ikin uək pisin pisin mīn iətəm kautol.

⁵ Kəni təhmen=pən əmə e nətəm kəutəhatətə e Krīsto. Kitāh tepət, mətəu kəutəhuva nīpətin kətiəh əmə lan, kəni motarəriə aru əmə e kitāh mīn.

⁶ Kəni Uhgīn təməfa nəsanəniən o nolīən uək pisin pisin mīn tatitəu=pən nəuviriən rəhan iətəm təməfa kəm tah. Uhgīn tətəfən kəm iətəmi kəti nəsanəniən o nəni pətigəmiən

nəghatiən rəhan iətəm in tatəfən əhruahru kəm in. Kəni pəh iətəmi u otəni pətigəm nəghatiən mīn əha titəu=pən nəhatətəiən rəhan məmə Uhgīn təməghati kəm in.

⁷ Nəmə iətəmi kəti tatos nəsanəniən o nasiruian, pəh in tasiru; nəmə in tatos nəsanəniən o nəgətunian, pəh in təgətun;

⁸ nəmə in tatos nəsanəniən o nəfəriən nətəligiən, pəh in otləfəri; nəmə in tatos nəsanəniən o nəfəniən məni, pəh in otəfən tepət; nəmə in tatos nəsanəniən o nitian niməfaki, pəh in tol e nīkin rəfin; nəmə in tatos nəsanəniən o nasəkəhruiniən, pəh in tol e nīkin agiən.

Suaru rəha nolkeikeiən nətəmimi

⁹ Noliən rəha nolkeikeiən rəhatəmāh o nətəmimi, otəkeikei mol nīpəhriənian lan. Otəmāki e noliən tərāh mīn, kəni motaskəlīm əskasik noliən təuvir mīn.

¹⁰ Otolkeikei itəmāh mīn təhmen məmə itəmāh piatəmāh mīn mīne nəuviriətəmāh mīn. Itəmāh kətiəh kətiəh nəkotalkut pik məmə onəkotisiai itəmāh mīn.

¹¹ Otəkeikei nian rəfin o noliən uək rəha Uhgīn e nikitəmāh rəfin təhmen e nigəm tatuəu, kəni məsotəpəouiən.

¹² Otagiən mətəu-inu nəmotələhu=pən əskasik rəhatəmāh nuhuiniən e Uhgīn. Kəni nian nərahian tuva, otol rəhatəmāh nətəligiən tatəfəmāh. Kəni motəghati kəm Uhgīn e nəfakiən nian rəfin.

¹³ Otəfən kəm nətəmimi rəha Uhgīn nati nak iətəm rəhalah tikə. Otəkeikei motol təuvir kəm iapispis mīn nətəm kəutəhuva imatəmāh ikīn.

¹⁴ Otətapuəh o Uhgīn məmə otol nəuviriən kəm nətəm kautol nərahian kəm təmāh. Sotəuiakəniən e lah, mətəu otətapuəh o Uhgīn məmə otol nəuviriən kəm lah.

¹⁵ Otagiən itəmāh nətəm kəutagiən. Kəni otasək itəmāh nətəm kautasək.

¹⁶ Otol rəhatəmāh nətəligiən təhmen-əhmen əmə e təmāh mīn rəfin. Nikitəmāh təsəhtiən məmə itəmāh nəuvein ilis, mətəu nikitəmāh otagiən əmə məmə nəutan pəti əmə itəmāh nətəmi mīn u ləhtəni. Nikitəmāh təsəhtiən məmə nəkotəhrun pik.

¹⁷ Nəmə iətəmi kəti tatol tərāh e təmāh, sotalpiniən rəhan noliən. Onəkotolkeikei motalkut məmə nəkotol noliən iətəm nətəmimi rəfin okoteruh məmə təhruahru.

¹⁸ Otol natimnati rəfin iətəm nəkotəhrun noliən məmə itəmāh nəkotatig e nəməlinuiən itəmāh nətəmimi rəfin.

¹⁹ Piak mīn mīne nəuvirik mīn. Sotalpiniən nitai təfagə rəha iətəmi kəti, mətəu otəpəh əmə məmə Uhgīn otəpanələhu nalpiniən mīne niəməha kəm in, mətəu-inu e Nauəuə Rəha Uhgīn, İərməniğ tətəni məmə, “In rəhak pisin əmə uək o nalpiniən nitai təfagə. İəu iəköl lanəha.”

²⁰ Mətəu itəmāh nautol əmə məmə Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,

“Nəmə rəham tikimir nəumis tatus, əfən nauəniən kəm in;

nəmə in tətəuəuə, əfən nati kəti in təmnim.

Nian nautol natimnati mīn u, in otaulis pik lan.”

²¹ Sotəghaniən məmə noliən tərāh, otətəuarus itəmāh mələs iahu itəmāh, mətəu otol məmə rəhatəmāh noliən təuvir otosiahu noliən tərāh.

13

Narməniğiən rəha kəpmən

¹ Pəh kitah rəfin okotəkeikei motatig ahgəl kəpmən, mətəu-inu nepətiən o narməniğiən rəfin tatsipən e Uhgīn, kəni kəpmən mīn rəfin iətəm kəutatig, Uhgīn pisin əmə tətəfəri ilah.

² Kəni tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təhti nəuia kəpmən, in tətəhti nəuia nati iətəm Uhgīn təmələhu, kəni nətəmimi nətəm kautol lanəha, kəutiuvi=pa nalpiniən o lah.

³ Tol lanəha mətəu-inu kəpmən iətəm Uhgīn təmələhu təsəliən nətəmimi nətəm kautol noliən təuvir kotəgin, mətəu tatol əmə o nətəm kautol noliən tərāh. Nəmə nəsolkeikeiən

məmə nəkotəgin e nətəmi asoli mīn rəha kəpmən, nəkotəkeikei motol noliən təuvir mīn, kəni ilah okotəfəri itəmah ohni.

⁴ Sotaluiən məmə ilah noluək mīn rəha Uhgīn nətəm uək rəhalah məmə ilah okotos nəuviriən məhuva o təmah. Mətəu nəmə nəkotol tərəh, nəkotəkeikei motəgin, mətəu-inu ilah kautos nəsanəniən o noliən nalpiniən. Ilah noluək mīn rəha Uhgīn nətəm otol niəməha mine nalpiniən rəha Uhgīn kəm nətəm kautol tərəh.

⁵ Tol lanəha, kitah rəfin okotəkeikei motatig ahgəl kəpmən, mətəu-inu kitah kəsotolkeikeiən məmə kotos nalpiniən. Kəni kitah kotəhrun əmə məmə in noliən əhruahru.

⁶ Kəni o nati kətiəh mīn, otətəou=pən takis kəm kəpmən, mətəu-inu nətəmi asoli rəha kəpmən, ilah noluək rəha Uhgīn, kəni inu uək rəhalah.

⁷ Otəfən kəm nətəmimi rəfin, natimnati iətəm təhruahru məmə onəkotəfən. Nəmə takis pišin pišin mīn, nəkotəkeikei motətəou ilah. Nəmə nisiaiən, otisiai ilah. Nəmə iətəmi tatos narməniğiən, kəni otatig ahgəl.

Nolkeikeiən

⁸ Nəkotəkeikei motətəou rəhatəmah kauin mīn. Mətəu kauin kətiəh əmə tətəkeikei mətətig o təmah, inu kauin rəha nolkeikeiən iətəm tatuvən kəm təmah mīn. Kəni nəkotəkeikei mautətəou nian rəfin, naunun tikə, mətəu-inu iətəm tolkeikei in kəti, in tatol pəhriən natimnati rəfin iətəm Lou tətəni.

⁹ Lou tətəni məmə, “Sotakləhiən e pətan,” “Sohamuiən itəmi,” “Sotakləhiən,” “Nikim təsuvəniən e natimnati rəha iətəmi kəti,” kəni lou nəuvein mīn əha ikīn. Mətəu nəghatiən kətiəh əmə in nəukətillah rəfin, in tətəni məmə, “Olkeikei ik kəti təhmen əmə məmə natolkeikei aru ik.”

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tatolkeikei in kəti, ko təsoliən nərahien kəm in. Kəni tol lanəha, iətəmimi iətəm tatolkeikei nətəmimi, in tatol niṗəti Lou rəfin.

Noliən əhruahru o nian rəha naunun nian

¹¹ Nəkotəkeikei motol lanəha mətəu-inu itəmah nəkotəhrun vivi nian kəutatig lanu rəueiu. Nian tinətuva məmə nəkotəkeikei motair məsotapiliən, mətəu-inu nosmiəgəhiən rəhatah nian rəfin tinətuva iuəkir, məpirəkis nian kitah kinotəhatətə.

¹² Napinəpuiən otəsuvəhiən tikə, kəni nəhagəhagiən otəsuvəhiən tuva. Kəni tol lanəha, pəh kotəpəh noliən rəha napinəpuiən, kəni motəluagin o noliən təuvir mīn rəha nəhagəhagiən təhmen=pən e soldia kəti iətəm tətəskəlīm vivi rəhan nau rəha nəluaginien.

¹³ Pəh kitah kotol noliən təuvir mīn, təhmen e nətəmimi nətəm kəutaliuək e nəhagəhagiən kəni nətəmimi okoteruh. Okəsotoliən lafet tərəh mīn, məsotapisiən, məsotit əpnəpiniən itəmah mīn, kəni məsotoliən noliən alməli mīn, məsotorgəhuiən, məsotetetiən itah mīn.

¹⁴ Mətəu otegəhan əmə məmə İərməniğ İesu otərməniğ e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni sotətəliğiən e suaru mīn o noliən təfagə tərəh mīn iətəm nətəliğiən tərəh rəhatəmah tolkeikei.

14

Nəghatiən rəha nətəmi mīn u rəhalah nəhatətəiən təsəskasikiən

¹ Sotəuhlin-pəniən nəmtəhtəmah o nəfaki mīn nəuvein nətəm rəhalah nəhatətəiən təsəskasikiən, kəni motəruu məmə niki Uhgīn təsəgiəniən uə kəpə e noliən mīn nəuvein iətəm nətəmimi nəuvein kəutəniəhu. Nəkotos ilah məhuva, mətəu iəsolkeikeiən məmə nəkotərgəhu o rəhalah nətəliğiən mīn.

² Iətəmimi kəti, e rəhan nəhatətəiən, təuvir məmə in otun nauəniən mīn rəfin. Mətəu iətəmimi kəti mīn, rəhan nəhatətəiən təsəskasikiən, kəni nikin təhti məmə in təhrun nunian nauəniən e nasumiən əmə, məpəh nunian nəhuvegi nati.

³ Iätəmimi u iätəm tährun nunian natimnati rəfin, təsəuviriən məmə in oteh rah iätəmi iätəm təsuniən natimnati mın rəfin. Kəni iätəmi in təsuniən natimnati mın rəfin, təsəuviriən məmə in otəni kəm iätəmimi u tatun natimnati mın rəfin məmə, in tatol noliən tərəh, mətəu-inu Uhgın nıkin tagiən əmə ohni.

⁴ Təsəuviriən məmə ik nətəni məmə ioluək rəha suah kəti mın təmol noliən tərəh. Rəhan aru əmə iərmənig otəni məmə təmol təuvir uə tərəh.* Kəni Uhgın otegəhan lan mətəu-inu Iərmənig tährun nəfəniən nəsanəniən kəm in o noliən nati təuvir mın.

⁵ Iätəmi kəti in təni məmə nian kətiəh əmə in rəha Uhgın tapirəkis nian rəfin, mətəu iätəmi kəti mın təni məmə nian rəfin kotəhmen-əhmen əmə. Mətəu iätəmimi otəkeikei məhtul əskasik o rəhan nətəligiən o nati u.

⁶ Iätəmimi kəti iätəm tətəni məmə nian kətiəh əmə rəha Uhgın, in tatol o nisialiən Iərmənig. Kəni iätəm tatun nəhuvegi nati, tatun o nisialiən Iərmənig, mətəu-inu tətəni tagkiu kəm Uhgın o nigın nauəniən. Kəni iätəm tətəpəh əmə nunian nəhuvegi nati, in mın tətəpəh nunian o nisialiən Iərmənig, kəni in mın tətəni tagkiu kəm Uhgın o nigın nauəniən.

⁷ Iätəmi kəti təsərmənig aruiən e nəmiəgəhiən rəhan, nati əpnəpın in tətəmiəgəh uə in təmimis.

⁸ Nəmə kitah kəutəmiəgəh, kəutəmiəgəh o nisialiən Iərmənig, kəni nəmə kohmıs, kəmohtmıs o nisialiən Iərmənig. Kəni tol lanəha, nəmə kəutəmiəgəh uə kəmohtmıs kitah rəha Iərmənig.

⁹ Kristo təmimis matig məmiəgəh mın, məmə in Iərmənig rəha nətəmimi kəutəmiəgəh mine nətəmimi kəmohtmıs rəkis.

¹⁰ Kəni təsəuviriən məmə nəkəni nıkalı nətəm kəutəfaki kəti mın məmə təmol noliən tərəh e natimnati mın əha. Kəni təsəuviriən məmə nəkeh iahu piəm, mətəu-inu kitah rəfin okotəhtul aupən e nəhmti Uhgın məmə in otakil itah.

¹¹ Təhmen e Iərmənig tətəni e Nauəuə Rəha Uhgın məmə,
 “Inu nıpəhriənian, təhmen məmə in nıpəhriənian məmə iätəmiəgəh,
 nətəmimi rəfin okotisin nəulilah kəm iəu,
 kəni nətəmimi rəfin okotəni pətigəm e nohlilah məmə iəu, iəu Uhgın.”

¹² Kəni tol lanəha, kitah rəfin kətiəh kətiəh okotəhtul e nəhmti Uhgın o nəni pətigəmiən natimnati kəmotol.

¹³ Tol lanəha, pəh kotəpəh noliən rəha nəniən nıkalı iätəmi kəti məmə rəhan noliən in təfagə tərəh kəti. Mətəu pəh kəutəni məmə okəsotoliən nati kəti iätəm otol piatah kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən.

¹⁴ Iəu iəmuva kətiəh itımlau Iərmənig Iesu, kəni o nati u, iəu iəkəhrun vivi məmə nauəniən rəfin kotəuvir o nunian, kəsotoliən iätəmi kəti tamıkmık e nəhmti Uhgın. Mətəu nəmə iätəmi kəti nıkin təhti məmə nati kəti tamıkmık e nəhmti Uhgın, nati əha tamıkmık aru əmə ohni.

¹⁵ Nəmə piəm kəti tətətəu tərəh pik o nati kəti iätəm natun, kəni nəmə natun əmə lanko, kəni nəsalıuəkian e suaru rəha nolkeikeiən. Soliən məmə nati natun tətərəkın piəm kəti iätəm Kristo təmimis ohni.

¹⁶ Segəhanian məmə nati kəti iätəm ik nəkəni məmə təuvir, okəni məmə in nati tərəh.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu Nərmənigiən Rəha Uhgın səniəmə nati rəha nauəniən mine nəmnimian iätəm nati əpnəpın əmə, mətəu in nati rəha nəhruahruian e nəhmti Uhgın, mine nəməlinuiən, mine nagiənian e Nərmın Rəhan,

¹⁸ mətəu-inu iätəmi kəti iätəm tatol uək kəm Kristo e noliən əha, in tatol niki Uhgın tətəgiən, kəni nətəmimi kauteh in məmə in iätəmi təuvir, kəni nıkilah tagiən əmə ohni.

¹⁹ Kəni tol lanəha, pəh kitah kotalkut pik o noliən nati iätəm tətələs itah e suaru rəha nəməlinuiən, kəni matəfəri nətəligiən rəhatah rəfin.

* **14:4** Fes 4 u, in eksampıl kəti. “Ioluək” tətəgətun=pən kitah nəfaki mın, kəni “iərmənig” tətəgətun=pən Uhgın. Nıpəti nəghatian məmə Uhgın otakil itah, mətəu təsəuviriən məmə kitah okotakil itah mın.

²⁰ Særækinian uæk ræha Uhgîn o nauænian æmæ. Nauænian ræfin kotæuvîr, mæsotolian iætæmi kæti tamikmik e næhmti Uhgîn. Mætæu iætæmi kæti tatol tæfagæ tærah nian in tatun nati kæti iætæm tol pian tætæmei lan e ræhan næmiægæhian.

²¹ Kæni tol lanæha, tæuvîr mæmæ næsotunian næhuvegi nati, uæ næsotæmnimian wain, uæ nolian nati kæti min iætæm otol piatæmah otæmei e næmiægæhian ræhan.

²² Kæni næmæ itæmah nautos nætelligian kæti o natimnati min u, otaskælim oneuæn æmæ itæmah Uhgîn. Iætæmi kæti tætatig e næuvîrian pæhrian nian in tatol æmæ natimnati iætæm in tæhrun mæmæ tæhruahru mæmæ in otol.

²³ Mætæu iætæmimi iætæm ræhan nætelligian tatol keiu o nati iætæm in tatun, mæmæ in tæhruahru o nunian uæ kæpæ, tæuvîr mæmæ in tæsunian. Mætæu næmæ in tatun, Uhgîn otæni mæmæ nolian ræhan in tæfagæ tærah, mætæu-inu in tatun, mætæu nikin tæsæhtian mæmæ in nati æhruahru. Kæni næmæ iætæmi kæti tatol nati kæti iætæm nikin tæhti mæmæ in tærah, in tatol tæfagæ tærah.

15

Næfærian nætelligian ræha næfaki pîsin pîsin min

¹ Kitah næuvein, næhatætæian ræhatah tæskasik, kæni kitah kotæhrun mæmæ nati ælkælæh min æha, ilah nati æpnapin æmæ. Mætæu kitah kæsotækeikeian o nolian natimnati min æha iætæm nikitah æmæ tætagian lan. Nikitah tækeikei mæhti piatah min mine næuvînitah min nætæm ræhalah nætelligian keiu e natimnati min æha.

² Kitah okotækeikei motol nolian iætæm otol niki nætæpîsin okotagian lan, mæmæ otasiru e lah, mol næhatætæian ræhalah tuva mæskasik.

³ Pæh kotol lanæha mætæu-inu Kristo min, in tæmæsolian nolian kæti mæmæ in aru nikin otagian lan. Mætæu in tæmol natimnati ræfin agin iætæm Uhgîn nikin tolkeikei, kæni natimnati min u, nætæmimi kæmotæni rah in ohni. Inu tæhmen e Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni mæmæ, “Næni rahian min iætæm nætæmimi pîsin pîsin min kætæni lam, tætærakin iæu.”

⁴ Natimnati min æha kæmætei aupæn e Nauæuæ Ræha Uhgîn, kæmætei min mæmæ otægætun itah, mæmæ okotælæhu=pæn æskasik nætelligian ræhatah e Uhgîn. Kæni kitah kotæhrun nolian æha mætæu-inu kautæhtul æskasik e nian iækis min, kæni Nauæuæ Ræha Uhgîn tæfæri nætelligian ræhatah.

⁵ Uhgîn pîsin æmæ tætasiru e tah mæmæ kautæhtul æskasik e nian iækis min, kæni in pîsin æmæ tæfæri nætelligian ræhatah. Kæni ræueiu, iætætæpuæh ohni mæmæ in otasiru e tæmah e nætelligian ræhatæmah mæmæ otuva mol kætiah æmæ, tæhmen æmæ e nolian ræha Kristo Iesu.

⁶ Kæni iætætæpuæh lanæha o tæmah ræfin nætæm nautos nætelligian kætiah æmæ, mæmæ næuiatah tæhrun nuvæian mæhmen e næuia iætæmi kætiah æmæ o næfærian nærgi Uhgîn, iætæm in Uhgîn mine Tatæ ræha Iærmænig ræhatah Iesu Kristo.

⁷ Otos nætæm kautæfaki min næuvein e niki tæmah agian motol tæuvîr kæm lah tæhmen æmæ mæmæ Kristo tæmos itæmah e nikin agian. Otol lanæha mæmæ nætæmimi okotæni-vivi Uhgîn lan.

⁸ Sotaluiæn e nati u mæmæ, Kristo tæmuva mæhmen e ioluæk ræha nætæm Isrel mæmæ otægætun mæmæ Uhgîn tatol ræhan næghatian, næghatian u mæmæ næniæskasikian min ræhan kæm tîpi nætæm Isrel aupæn, ilah kæmæhuva motol nîpæhrianian e Kristo.

⁹ Kæni tæmuva mæmæ Nanihluæ min okotos nasækæhruinian ræha Uhgîn motæni-vivi in ohni, tæhmen e Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni mæmæ, “Tol lanæha, oiækæfæri nærgæm e niki Nanihluæ min, oiækani næpuæn min mæni-vivi nærgæm.”

¹⁰ Kæni tætæni min mæmæ,
“Otagian, Nanihluæ min, itæmah ræhan min nætæmimi.”

¹¹ Kæni tætæni min mæmæ,
“Itæmah Nanihluæ min ræfin otæni-vivi Iærmænig,

kəni itəmah rəfin nətəmimi mɪn rəfin rəha nəuaniləuis mɪn rəfin e nəhue nɪtəni mɪn, otəni-vivi in.”

¹² Kəni Aiseə tətəni mɪn məmə,
“Mipi Tefit* aupən otair muva,

kəni Uhgɪn otəfəri in məmə otarmənɪg e nətəmimi mɪn rəfin rəha nəuaniləuis mɪn rəfin e nəhue nɪtəni mɪn rəfin.

Kəni Nanihluə mɪn okotələhu=pən əskasik nuhuiniən rəhalah lan.”

¹³ Uhgɪn təmasiru e tah məmə okotələhu=pən əskasik rəhatah nuhuiniən lan. Pəh in otol məmə nikitəmah otəri məriaueh e nagianian mine nəməlinuian nian nətəhatətə lan məmə, e nəsanəniən rəha Narmɪn Rəha Uhgɪn, onəkotələhu=pən əskasik pik təhmɪn rəhatəmah nuhuiniən e Uhgɪn.

Pol in aposil

rəha Nanihluə mɪn

¹⁴ Piak mɪn mine nəuvɪnik mɪn. Iəkəhrun vivi məmə nəmiəgəhian rəhatəmah təməri məriaueh e nəuviriən, kəni nəmotos nəhruniən rəfin, kəni nəkotəhmen o nəgətuniən itəmah mɪn.

¹⁵ Mətəu e nauəuə u rəhak, iəməsəhluəigian e nati kəti, iəməni pətigəm e nɪkik rəfin natimnati mɪn u kəm təmah, kəni molkeikei məmə nikitəmah otəkeikei məhti nəghatian mɪn əha. Təhruahru əmə məmə iətəghati lanəha, mətəu-inu Uhgɪn təmasiru lak e rəhan əmə nəuviriən

¹⁶ məmə iəu iəkuva ioluək rəha Kristo Iesu o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir kəm Nanihluə mɪn. Iəu iəkəhmen e pris kəti iətəm iətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgɪn məmə, Nanihluə mɪn nətəm kəutəhatətə e Kristo, okəhuva neanien təuvir mɪn nətəm Narmɪn Rəha Uhgɪn təmafəl mələhu kalin məmə rəha Uhgɪn, kəni Uhgɪn nɪkin tagian o nosiən.

¹⁷ Kəni e uək rəfin iətəm iatol o Uhgɪn, nɪkik tagian pik lan mətəu-inu in Kristo Iesu əmə iətəm tatol uək.

¹⁸ Ko iəsəghati əfəri əməian o nati kəti mɪn, iəkəghati əfəri əmə o natimnati təuvir iətəm Kristo təmol nian iəmol rəhan uək o nosiən Nanihluə mɪn kəhuva motol nəuia Uhgɪn. Kristo təmol uək e rəhak nəghatian, mine rəhak nolian mɪn,

¹⁹ kəni təmol uək e nəsanəniən rəha nəmtətiən mɪn mine nati apispis mɪn, kəni təmol ilah rəfin e nəsanəniən rəha Narmɪn Rəha Uhgɪn. Kəni tol lanəha, iəməni pətigəm rəfin nanusiən təuvir rəha Kristo, iəmətuəuin Jerusiləm muvən ikin mɪn rəfin mətəuarus=pən nɪtəni u Ilirikəm iətəm in isəu pahav ikin.

²⁰ Nian rəfin e nətuəuiniən rəhak uək mətəuarus=pa u rəueiu, iəmolkeikei məmə iəkuvən məni pətigəm nanusiən təuvir e ikin mɪn nəuvein iətəm kəsətəu aginien nərgi Kristo ikin. Iəsolkeikeian məmə iəkol uək e ikin kəti iətəm iətəmi kəti tinuvən rəkis ikin məni pətigəm nanusiən təuvir.

²¹ Mətəu təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgɪn iətəm tətəghati e Kristo məmə,
“Nətəmimi nətəm kəsəni pətigəmiən nanusiən təuvir kəm lah,
ilah okoteruh in,

kəni nətəmimi nətəm kəsotətəu əhanəhian nanusiən təuvir, ilah okotəhrun.”

²² Nian tepət, uək u rəhak o nuvəniən iki pisin pisin mɪn tətəhtipəsɪg lak o nuvnəian meruh itəmah.

Nətəligian rəha Pol o nuvəniən Rom

²³ Mətəu rəueiu, rəhak uək u ikinu tinol naunun, kəni e nu tepət rəkis, iəkolkeikei pik məmə iəkuvnə meruh itəmah,

²⁴ kəni tol lanəha, nɪkik təhti məmə iəkuvnə meh itəmah nian iəkuvən əpəha kəntri u Spen. Kəni nian iəkuvnə kəni kotatig nian təkuəkir əmə, kəni iəkolkeikei məmə nəkotasiru lak e rəhak naliuəkiən.

* 15:12 Nəghatian əhruahru rəha Kris tətəni məmə “Mipi Jese.” Jese in tatə rəha Kig Tefit.

²⁵ Mətəu rəueiu, iatuvən Jerusiləm o nasiruiən e nətəm kəutəfaki ikin,

²⁶ mətəu-inu nətəm kəutəfaki əpəha nitəni mil u Masetoniə mine Akaiə, nikilah təmagiən o nəfaiən məni məmə iəkəsiru e nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm.

²⁷ Nikilah təmagiən əmə o noliən, kəni in təhmen məmə kautətəou kauin kəti iətəm nətəm Isrel kəmotol kəm lah. Tol lanəha mətəu-inu nəmə Nanihluə min kəmotos nəuviriən rəha Uhgın e suaru rəha nətəm Isrel, kəni Nanihluə min okotəkeikei motasiru e nətəm Isrel e rəhalah məni.

²⁸ Oiakos məni u kəmotəfa, muvən məfən kəm nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm. Kəni nian iəkol naunun e uək u, kəni oiakiet Jerusiləm muvən əpəha nitəni u Spen, kəni e rəhak naliuəkiən oiakuvnə meh itəmah.

²⁹ Nian iəkuvnə mitəlau=pa imatəmah ikin, iəkəhrun məmə iəkos natimnati təuvir tepət e Kristo məmə iəkəfinə kəm təmah, kəni itəmah onəkotətəu təuvir lan.

³⁰ Piak min mine nəuvirik min, mətəu-inu kitah kəutəhatətə e İərməniğ rəhatah İesu Kristo, kəni Narmın Rəha Uhgın tatol məmə kitah kautolkeikei itah min, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə nəkotəfaki əskasik kəm Uhgın ohniəu, kəni e noliən əha, nəkotasiru lak e nəluəginien rəhak.

³¹ Otəfaki məmə Uhgın otasiru lak mahtipəsiz e nətəm Jutiə nətəm kəsotəniən nıpəhriəniən e nanusiən təuvir məmə, okəsotərakiniən iəu. Kəni otəfaki min məmə nian iəkuvən miet=pən Jerusiləm, nətəmi min u kəutəhatətə e Kristo, nikilah otagiən o rəhak uək.

³² Kəni e noliən əha, nəmə Uhgın tolkeikei lanəha, iəkuvnə meruh itəmah e nagiəniən, kəni kitah rəfin agin, nikitah otagiən.

³³ Pəh Uhgın iətəm in nəukəti nəməlinuiən tətətiğ itəmah min. Əuəh.

16

Pol təmauiəhruin in min nəuvein

¹ İəu iətəni=pinə kəm təmah məmə nəuvinitah u Fipi, iətəm tatos uək rəha dikon e niməfaki əpəha Kegkriə, in pətan təuvir kəti.

² İəkətapuəh o təmah məmə nian in otuvnə, onəkotagiən əmə ohni e nərgi İərməniğ rəhatah, e noliən əhruahru məmə nətəmimi rəha Uhgın okotol lanəha. Nəmə rəhan nati kəti tikə, təuvir məmə nəkotasiru lan, mətəu-inu in təmasiru lak mine nətəmimi tepət.

³ Otəni təuvir kəm Prisilə mine Akuilə, iətəm itimahal iəmahlol uək kətiəh rəha Kristo İesu.

⁴ Kəmuəhtul maru məmə okiamis o nasiruiən lak. Səniəmə iəu pisin əmə, mətəu iəu mine Nanihluə min rəfin u kəutəfaki, itimahal iəkotəni-vivi Uhgın o lau.

⁵ Kəni otəni təuvir kəm niməfaki iətəm kəmotuhapumın e rəhalau nimə.

Otəni təuvir kəm iəu kəti u Epaenetəs, u iətəm təmaupən məhatətə e Kristo e profens əpəha Esia.

⁶ Otəni təuvir kəm Meri iətəm təmatol pik uək o timah.

⁷ Otəni təuvir kəm Antronikəs mine Junias, iətənimak mil iətəm itimahal min ilau iəmiəhluvən e kaləpus. Aposil min kəutisiai pik ilau, kəni ilau kəmuəpən lak muəhatətə e Kristo.

⁸ Otəni təuvir kəm Ampliatəs, iətəm iəkölkeikei e nolkeikeiən rəha İərməniğ.

⁹ Otəni təuvir kəm Urpanəs, iətəm kitah kautol uək kətiəh e Kristo, kəni otəni təuvir kəm iəu kəti u Stakis.

¹⁰ Otəni təuvir kəm Apeles iətəm təməhtul əskasik e Kristo e nian iəkis min.

Otəni təuvir kəm Aristopulus mine rəhan min nətəmimi, mine rəhan min noluək min.

¹¹ Otəni təuvir kəm Herotiən, rəhak əhruahru.

Otəni təuvir kəm nətəmimi rəha Nasisəs mine rəhan noluək min nətəm kəutəfaki kəm İərməniğ.

¹² Otəni təuvir kəm Trifaenə mine Trifosə, pəta mil iətəm katuol pik uək rəha İərməniğ.

Otəni təuvir kəm iəu kəti u Persis, pətan kəti iətəm tatol pik uək rəha İərməniḡ.

¹³ Otəni təuvir kəm Rufəs, iətəmi kəti rəha İərməniḡ tətəfaki vivi, mine rəhan mamə iətəm təmatol təuvir kəm iəu təhmen e rəhak əhruahru mamə.

¹⁴ Otəni təuvir kəm Asigkritəs, mine Filegon, mine Heremes, mine Patropəs, mine Heremas, mine piatah min nətəm ilah min kəutatig.

¹⁵ Otəni təuvir kəm Filolokəs, mine Julia, mine Nereəs mine nəuvinin, mine Olimpəs, mine nətəm kəutəfaki min rəfin nətəm ilah min kəutatig.

¹⁶ Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Kristo. Niməfaki rəfin rəha Kristo kəutəni təuvir kəm təmah.

¹⁷ Piak min mine nəuvinik min. İəkətapuəh əskasik o təmah məmə nəkotətəu vivi itəmah o nətəmi kautol məmə nəkotəhapu itəmah min, kəni kautəgətun natimnati iətəm kautol nətəmiimi kəutəmkarəpən e nəhatətəiən rəhalah, kəni nəgətuniən əha tol pişin aḡin e nəgətuniən iətəm nəmotos rəkis. Otəhtul isəu o lah,

¹⁸ mətəu-inu nətəm kotol lanəha, ilah kəsotoliən uək rəha İərməniḡ Kristo, mətəu kautol uək əmə o nati ilah əmə kautolkeikei. İlah kəutəni-vivi nəghatiən, kəni nəghatiən rəhalah tətəhiən, kəni ilah kəuteiuə, kəni məutərəkən nətəliḡiən rəha nətəmiimi tepət nətəm kotəruru nati.

¹⁹ Nətəmiimi kənotətəu rəkis nanusiən məmə itəmah nautol nəuia Kristo. Tol lanəha, nikiḡ tagiən pik o təmah. Mətəu iəkolkeikei pik məmə nəkoteinatig e noliən əhruahru min, kəni məmə nəsəhuvəniən e noliən tərəh min.

²⁰ Uḡin iətəm nəukəti nəməlinuiən, otəsuvəhiən in tevig-ərain e Setən, kəni in otatig əmə ləhtəni e nəhlkitəmah.

Pəh nəuviriən rəha İərməniḡ İesu tətətig itəmah min.

²¹ Timoti iətəm itimlau min iatuol uək kətiəh, tətəni təuvir kəm təmah. Kəni Lusias, mine Jeson, mine Sosipatə u natimak min, kəhləni min təuvir kəm təmah.

²² İəu Tesias, iətəm iəmətei nəghatiən rəha Pol e nauəuə u, iəu iətəni təuvir kəm təmah u kitah kətiəh e İərməniḡ.*

²³⁻²⁴ Kaeəs tətəni təuvir kəm təmah. İəu Pol, iətətig e rəhan nimə, kəni nətəmi rəha niməfaki kəutuhapumın iman ikin.

Erastəs u iətəm tətərməniḡ e məni rəha taun əha, mine piatah Kuartəs, ilau min kətuəni təuvir kəm təmah.

²⁵ Pəh kotəni-vivi Uḡin. In təhrun noliən məmə itəmah nəutəhtul əskasik e nəhatətəiən rəhatəmah. In otol lanəha e nanusiən təuvir rəha İesu Kristo iətəm iətəni pətigəm. Nəghatiən u təməhluəig nuvəh rəkis,

²⁶ mətəu rəueiu, təmol əpu in. Kəni in Uḡin u iətəm tətəmiəḡəh nian rəfin, kəni in təməni məmə iəkotəni pətigəm nanusiən rəha Kristo iətəm iəni min aupən kəmotətəi e nauəuə min rəhalah, kəni nətəmiimi okotəhrun. İəkotəni pətigəm məmə nətəmiimi min rəfin rəha nəuaniləuis min rəfin e nitəni min rəfin, pəh ilah okotəhatətə e Uḡin, kəni tol lanəha mautol əmə nəuiən.

²⁷ Uḡin pişin əmə in Uḡin, kəni in pişin əmə in teinatig. !Pəh kotəni-vivi Uḡin nian rəfin naunun tikə, o nati iətəm İesu Kristo təmol! Əuəh.

16:17 Mat 7:15; Tait 3:10 * **16:22** Pol təhrun əmə nəteien nauəuə, mətəu e nian əha, nətəmiimi tepət kəməutos iətəmi kəti min məmə otətətəi nəghatiən min rəhalah. Suah kəti, nərgin u Tesias, təməharəḡ ilau Pol mətei nəghatiən rəhan.

1 Korən

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətəi tuvən kəm nəfaki mın ikin Korən

Nəghatən əkuəkir rəha nauəuə u 1 Korən

?Pəh təmətəi nauəuə u? Aposil Pol təmətəi nauəuə u.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Təmətəi tatuvən kəm niməfaki rəha Korən.

?Natigian təhro lanu lan nian təmətəi? Korən in taun asoli kəti. Ikin əha, nətəmimi tepət kotos rəhalah kaku o nolian səlim lan, kəni nətəmimi tepət kəhuva məmə okotos nəhmtin. Nətəmimi nəuvein kəhuva e negəu, nəuvein kotaliuək əmə. In taun kəti təuvir pik e profens rəha Akaiə, iətəm tətətig e nitəni asoli u Kris. Mətəu taun u, narmi nati mın kəmotəriaueh lan, kəni nolian tərəh mın tepət e taun əha. Niməfaki rəha Korən, Nanihluə* mın kotepət lan. Pol təmətəuəuin niməfaki u e nian rəha naliuəkian iətəm tatol keiu lan. Mətəu rəueiu əha, nərahian asoli mın nəuvein tinatig e niməfaki. Nətəmimi nəuvein kautol nolian tərəh mın, kəni nəuvein kautos nətəligian mın iətəm kəsotəhruahruian.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Niməfaki rəha Korən in tətətig e taun kəti iətəm nolian tərəh mın rəfin təməriaueh vivi lan. Nolian tərəh mın nəuvein kəməhuva imə e niməfaki. Kəmotətapueh o Pol o natimnati mın nəuvein iətəm ilah kəsotəhruun vivian, kəni in təmətəi nauəuə u titəu=pən əhruahru əmə rəhalah nətəligian. Pol təmətəi nauəuə u məmə otəni pətigəm nolian tərəh mın iətəm tətətig e niməfaki, mine nərahian pisin pisin mın nəuvein mın. Kəni təmətəi nauəuə u məmə otələhu əhruahru nolian tərəh mın iətəm ilah nəuvein kəmautol. In təməni kəm lah məmə okotəhro mın lanu motəkeikei mohtəlig=pa mın o Uhgın, kəni nolian nak u təhruahru iətəm iətəmimi otol nəmə in iətəmimi rəha Iesu.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, iətəm Uhgın təmauin lak kəni mıtəpin e nəuian məmə iəu aposil rəha Kristo Iesu. İtimlau piatah Sostənes iətuəni təuvir kəm təmah.

² Nauəuə u tatuvnə kəm təmah niməfaki rəha Uhgın əpəha Korən. Uhgın təmol asim itəmah e Kristo Iesu, kəni təmauin e təmah məmə rəhan mın, nətəm nəutaliuək e nolian əhruahru itəmah mine nətəmimi e ikin mın rəfin nətəm kəutəfaki kəm İərmənig rəhatah Iesu Kristo iətəm in İərmənig rəhatah rəfin.

³ Pəh Uhgın Tatə rəhatah mine İərmənig Iesu Kristo, okuəfinə nəuvirian mine nəməlinuian kəm təmah.

Pol təməni-vivi Uhgın e nəfakian

⁴ Nian rəfin iatəni tagkiu kəm Uhgın mətəu-inu təməfinə rəhan nəuvirian kəm təmah e Kristo Iesu.

⁵ Təməfinə rəhan nəuvirian u tepət kəm təmah e nolian mın rəfin, e nasiruiən o nəni pətigəm vivian natimnati mın mine neinatigian o nəhrunian nəghatən rəhan.

⁶ Kəni nolian mın əha kəutəgətun məmə nanusiən e Kristo in nıpəhriənian, kəni itəmah nəmoteruh.

⁷ Tol lanəha, nian nautəhtul maru mautəhtahnin nuvaiən rəha İərmənig rəhatah Iesu Kristo, Uhgın təməfinə kəm təmah rəhan nəsanəniən e Narmın o nolian uək rəhan, nəsanəniən rəfin mın əha iətəm kotəhruahru o nəmiəgəhian rəhatəmah.

⁸ Kəni in otol itəmah nəutəhtul əskasik motətəuarus=pən naunun nian məmə okəseh-pəniən nolian tərəh kəti e təmah e Nian rəha İərmənig rəhatah Iesu Kristo, iətəm tətəuva mın lan.

* : Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. **1:8** 1Təs 3:13; 5:23

⁹ Kæni Uhgîn otol nati u kãm tãmah mætæu-inu nian ræfin in tatol ræhan næghatiæn. In Uhgîn iætæm tæmauin e tãmah nækæhuva kætiæh itãmah Nætîn Iesu Kristo u Iærmænig ræhatah.

Nætæmimi ræha nimæfaki kæmotæhapu ilah mîn

¹⁰ Iætætapuæh æskasik o tãmah, piak mîn mine næuvinik mîn, e nærgi Iærmænig Iesu Kristo, mæmæ itãmah ræfin nækotætælig e tãmah mîn, mæsotoliæn mæmæ nætæligiæn kæti otuva mæhapu itãmah, kæni mætæu nækæhuva pæhriæn motol kætiæh e nætæligiæn mine nîkin kætiæh.

¹¹ Piak mîn mine næuvinik mîn, iætæni lanæha mætæu-inu nætæmimi næuvein ræha Kloe† kæmotæni pætigæm kæm iæu mæmæ itãmah nautorgæhu.

¹² Nîpæti næghatiæn iætæm iætæni tol lanu, itãmah næuvein kotæni mæmæ, “Itimæh iautæhuærisig e Pol,” næuvein kotæni mæmæ, “Itimæh iautæhuærisig e Apolos,” næuvein kotæni mæmæ, “Itimæh iautæhuærisig e Pitæ,” næuvein mîn kotæni mæmæ, “Itimæh iautæhuærisig e Kristo.”

¹³ Nian næutæuæri lanko, tæhmen e næhapu-æhapuiæn Kristo! Iæu Pol, iæmæsæhkul-pæriæn e nîgi kæmæluau o tãmah! Kæni nian kol bæptais e tãmah, kæmæsoliæn e nærgæk Pol. ! Kæpæ! !Mætæu nautol lanko mæmæ nautæhuærisig lak Pol, uæ Apolos, uæ Pitæ, mætæu itãmah næsotoliæn mæmæ næutohtæu=pæn Kristo!

¹⁴ Iæu iækæni tagkiu kæm Uhgîn mæmæ iæmol bæptais æmæ e Krispæs mine Kææs, mætæu iæmæsoliæn bæptais e tãmah kæti mîn.

¹⁵ Nîkik tagiæn lanæha mætæu-inu iætæmi kæti ko tæsæniæn mæmæ kæmol bæptais lan e nærgæk mæmæ otuva ræhak iætæmimi.

¹⁶ Ei æuæh, iæmalu, iæmol bæptais mîn e Stefænæs mine ræhan mîn. Uærisig e inæha, iæmalu mæmæ mæta iæmol bæptais mîn e iætæmi kæti uæ kæpæ.

¹⁷ Nîpæti næghatiæn mîn u mæmæ, Kristo tæsahli=paian iæu mæmæ iækol bæptais e nætæmimi, tæmahli=pa iæu mæmæ iækæni pætigæm æmæ nanusiæn tæuvir. Kæni iæsæni pætigæm æmæiæn e næghatiæn einatig ræha iætæmimi mætæu-inu, iæsolkeikeiæn mæmæ næghatiæn e nîmisiæn ræha Kristo e nîgi kæmæluau in otæhvevig næsanæniæn tikæ.

¹⁸ Nîpæhriænien, næghatiæn e nîmisiæn ræha Kristo in tæhvevig malmæli o nætæmimi u kautohætu suaru ræha nuvæniæn e nîgæm asoli. Mætæu kitah u nætæm Uhgîn tatosmiægæh itah, in næsanæniæn æmæ ræha Uhgîn.

¹⁹ Kæni Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni mæmæ, “Iæu iækærækin agin neinatigiæn ræha nætæm koteinatig, kæni mahtipæsig e næhrunien ræha nætæm kotæhrun pik nati.”

²⁰ ?Nætæmimi koteinatig iæ? ?Nægætun mîn ræha Lou iæ? Nætæmimi nætæm kotæhrun vivi suaru ræha næghatiæn iæ? Uhgîn tæmol neinatigiæn ræha næhue niftæni tinuva rækis nalmæliæn æmæ.

²¹ Tol lanæha mætæu-inu, e neinatigiæn ræha Uhgîn, tæmol mæmæ nætæmimi ræha næhue niftæni okæsotæhrunien in e næhrunien æmæ ræhalah iætæm kautæni mæmæ neinatigiæn. Mætæu in tæmol mæmæ næghatiæn almæli mîn ræhatimæh otosmiægæh nætæmimi nætæm kautæni nîpæhriænien lan.

²² Næuanilæuis mîn ræha Isrel kæutætapuæh e nati apispis mîn, kæni Nanihluæ‡ mîn kæutæsal e neinatigiæn mæmæ okoteruh Uhgîn,

²³ mætæu kitah kautæni pætigæm æmæ nîmisiæn ræha Kristo e nîgi kæmæluau. Kæni næghatiæn u in tæhmen e kæpiel e suaru iætæm tatol næuanilæuis mîn ræha Isrel kæutæmei, kæni in tæhmen e nalmæliæn o Nanihluæ mîn.

1:9 1Tæs 5:24; 1Jon 1:3 **1:10** Fil 2:2 † **1:11** Kloe in pætan kæti iætæm ræhan nautæ tepæt, kæni nætæmimi kautisiiæ in. Pol æpæha Efæsis e nian tæmætei nauæuæ u, kæni nætæmimi ræha Kloe kæmæhuvæn motæsal=pæn lan. Kæni motæni kæm in nætæligiæn mîn æha e nimæfaki Koræn. **1:12** Uæk 18:24-28; 1Kor 3:4 **1:14** Uæk 18:8; Rom 16:23 **1:16** 1Kor 16:15 **1:19** Aes 29:14 **1:20** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21** Mat 11:25 ‡ **1:22** Nanihluæ, Ianihluæ – Afîn-to e tiksiniæri. **1:23** Rom 9:32; 1Kor 2:14

²⁴ Mætæu nætəmimi min u nætəm Uhgín təmauin e lah, nəuaniləuis min rəha Isrel nəuvein mine Nanihluə min nəuvein ilau pəti, kəni Krīsto in nəsanəniən rəha Uhgín mine neinatigian rəhan.

²⁵ Tol lanəha mætəu-inu, nolian u iətəm nətəmimi kəutəni məmə in nalməlian rəha Uhgín, mætəu nīpəhriənian in teinatig tapirəkis neinatigian rəfin rəha nətəmimi, kəni nati u iətəm nətəmimi kəutəni məmə in nəpəouiən rəhan, in təsanən tapirəkis nəsanəniən rəfin rəha nətəmimi.

²⁶ Piak min mine nəuvinik min, nikitəmah otəkeikei məhti məmə itəmah nətəmi əhro nian Uhgín təmauin e təmah. Itəmah tepət nəsiteinatigian e nəhmti nətəmimi, kəni məsotosian nəsanəniən, kəni səniəmə itəmah nenəti nətəmi asoli nəuvein.

²⁷ Mætəu Uhgín tatitəpin nati alməli min e nəhue niftəni məmə okotol aulis nətəm koteinatig, kəni mītəpin nati əpəou min e nəhue niftəni məmə okotol aulis nətəm kotəsanən.

²⁸ In təmitəpin natimnati iətəm, e nətəligian rəha nətəmimi, ilah nati əpnapin əmə, mine iətəm nətəmimi kəsotolkeikei pikian, mine natimnati iətəm ləhtəni agin. Kəni təmitəpin natimnati min əha məmə ilah suaru məmə in tol nati keikei e nətəligian rəha nətəmimi kəməhuva nati əpnapin əmə.

²⁹ Təmol lanəha məmə iətəmimi tikə otəghati əfəri e nəhmti Uhgín.

³⁰ Mætəu-inu e nəuia Uhgín, itəmah nəməhuva kətiəh itəmah Krīsto Iesu. Kəni Krīsto təmuva o tah məmə in rəhatah neinatigian rəha Uhgín. Inəha e Krīsto, Uhgín təmol itah kotəhruahru e nəhmtin, kəni mələhu kalin itah məmə rəhan min, kəni mosmiəgəh itah.

³¹ Tol lanəha, təhmen e Nauəuə Rəha Uhgín tətəni, “Iətəmimi iətəm tətəghati əfəri, otəghati əfəri əmə o nati iətəm Iərməniɡ təmol lan.”

2

¹ Piak min mine nəuvinik min. Nian iəmuvnə o təmah, iəməsəni pətigəmiən nəghatian rəha Uhgín e nəghatian iətəm nətəmimi kəutəni məmə koteinatig, mine nolian rəha iətəmimi iətəm təhrun vivi nəghatian.

² Kəni nian iəmətatig kitah min itəmah, nīkik təskasik məmə iəkəni pətigəm əmə Iesu Krīsto, mine nīmisiən rəhan e nigī kəməluau.

³ Iəmuva o təmah e nəpəouiən mine nəginian mine nərəmruminian asoli.

⁴ Kəni nian iəməni pətigəm rəhak nəghatian e nanusiən təuvir, iəməsəniən e neinatigian rəha nətəmimi, mine nəghatian asoli min iətəm otiuvi itəmah, mætəu nian iəməghati, nəmoteruh nəsanəniən rəha Uhgín mine uək rəha Narmin Rəha Uhgín.

⁵ Iəmol lanəha məmə nəhatətəian rəhatəmah otəsəhtul əməian e neinatigian rəha nətəmimi, mætəu in otəhtul e nəsanəniən rəha Uhgín.

Neinatigian rəha Narmin Rəha Uhgín

⁶ Mætəu nīpəhriənian məmə itəmah iəutəni pətigəm nəghatian einatig kəm nətəm koteinatig kəni minoteinatig rəkis e nəmiəgəhiən rəhalah. Mætəu səniəmə neinatigian rəha nətəmimi min rəueiu, uə nətəmimi nətəm kəutərməniɡ u rəueiu. Ilah okəhuva nati əpnapin min əmə.

⁷ Kəpə. Itəmah iəutəghati e neinatigian rəha Uhgín aupən iətəm təmətəməhli oneuan, kəni in neinatigian iətəm təmətəhluaig, kəni Uhgín təmol nəlpəkəuiən aupən aupən agin məmə, neinatigian əha, in otol nəuvirian kəm tah e nəsanəniən mine nəhəgəhəgiən.

⁸ Nətəm kəutərməniɡ e niftəni əha rəueiu, ilah kīnotəruru nəlpəkəuiən əha rəha Uhgín, mætəu nəmə ilah kəmotəhrun, ko kəsotətu-pəriən Iərməniɡ rəha nəsanəniən əhəgəhəg rəfin e nigī kəməluau təhmen e iətəmimi kəti əpnapin əmə iətəm təmərəkīn lou.

⁹ Mætəu Nauəuə Rəha Uhgín tətəni məmə,
 “Iətəmi tikə tətəruh,
 iətəmi tikə tətətəu,
 iətəmi tikə təhrun,

nati nak iətəm Uhgín təmol əpenə-penə lan rəha nətəmi mɪn u kotolkeikei in.”

¹⁰ Mætəu Uhgín təmol əpu nəlpəkəuian oneuən əha rəhan kəm tah e Narmɪn. Kəni Narmɪn təhrun natimnati rəfin, kəni məhrun mɪn natimnati rəha Uhgín iətəm iətəmimi kəti ko təsəhrunian.

¹¹ ?Tol lanəha, iətəmimi pəh təhrun nətəligian rəha iətəmimi kəti, mətəu narmɪn əmə? ?E nolian kətiəh əmə, iətəmimi pəh təhrun nətəligian rəha Uhgín, mətəu Narmɪn əmə?

¹² Uhgín təməsəfaiən kəm tah nətəligian rəha nətəmimi e nəhue niftəni, mətəu təməfa Narmɪn iətəm tatsipən ohni. In təməfa kəm tah məmə kitah okotəhrun nati nak iətəm Uhgín təməfa əpnəpɪn əmə kəm tah.

¹³ Inu nəghatian iətəm itimah iəutəni, kəni neinatigian rəha nətəmimi təsəgətunian itimah e nəghatian mɪn əha, mətəu Narmɪn Rəha Uhgín təməgətun itimah, kəni iəkotəni pətigəm natimnati pəhrian rəha Narmɪn Rəha Uhgín e nəghatian mɪn iətəm təmsipən lan.

¹⁴ Iətəmimi iətəm Narmɪn Rəha Uhgín tikə lan, tətəpəh natimnati iətəm tatsipən e Narmɪn Rəha Uhgín mətəu-inu ilah nati əpnəpɪn mɪn əmə ohni, kəni ko in təsəhrunian ilah mətəu-inu Narmɪn Rəha Uhgín əmə təhrun nasiruiən e nətəmimi o nəhrunian natimnati rəha Uhgín.

¹⁵ Kitah nətəm kautos Narmɪn Rəha Uhgín kəmotəh motəhrun motakil natimnati mɪn əha, mətəu nətəmimi əpnəpɪn, ko kəsoteruhiən məsotəhrun aginian mine məsotakil aginian itah.

¹⁶ Tol lanəha mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgín tətəni məmə,
 “?Pəh u təhrun nətəligian rəha Iərməniɡ
 məmə in otəgətun in?”

Mətəu kitah kotəhrun nətəligian rəha Kristo kəni tol lanu lan motəhrun natimnati mɪn əha.

3

Nəhapu-əhapuiən e niməfaki

¹ Piak mɪn mine nəuvinik mɪn. Nian iəmətətig kitah mɪn itəmah, iəməsəghatian kəm təmah təhmen e nətəmimi nətəm kinotəskasik rəkis e nəmiəgəhian rəhalah e Narmɪn Rəha Uhgín, kəpə. Iəməghati kəm təmah məmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni əmə, kəni iəməghati kəm təmah təhmen e kəlkələh mɪn əmə e nəmiəgəhian vi rəhatəmah e Kristo.

² Nian iəmətəgətun itəmah, təhmen məmə iəmətaugin itəmah e mɪlik əmə, iəməsəfinian nauəniən əskasik kəm təmah mətəu-inu itəmah nəməsotəhmenian o nunian. Kəni nɪpəhrianian, itəmah nəsotəhmen əhanəhian o nunian,

³ mətəu-inu nolian rəhatəmah təhmen əmə e rəha nətəmimi rəha nəhue niftəni. Tol lanəha mətəu-inu itəmah nautetet itəmah mɪn, kəni mautorgəhu, kəni təhmen əmə məmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni əmə u. Nəkotəhmen e nətəmimi əpnəpɪn mɪn.

⁴ Nian iətəmi kəti tətəghati əfəri məni məmə, “Iəu rəha Pol,” kəni kəti təni məmə, “Iəu rəha Apolos,” nolian əha tətəgətun məmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni əmə.

⁵ Oteruh-to. ?Apolos in pəh, kəni Pol in pəh? Itimlau iəkuəhmen əmə e ioluək iətəm iəmuasiru e təmah o nuvaiən o Iesu. Itimlau iatuol əmə uək iətəm Iərməniɡ təməfa pisin pisin kəm timplau məmə iəkuol.

⁶ Təhmen əmə məmə iəu iəmərfəi nikitə nati, kəni Apolos in təueiu e nəhu, mətəu Uhgín əmə tatol tateviə.

⁷ Tol lanaha, iatəmimi iatəm tətərfei nati, uə iatəmimi tətəueiu e nəhu, in nati əpnapin əmə, mətəu Uhgın pisin əmə in nati keikei iatəm tatol natimnati kəutəmiəgəh mauteviə.

⁸ Iatəm tətərfei, mine iatəm tətəueiu, ilau kuəhmen-əhmen əmə mətian əmə o nati kətiəh əmə. Kəni Uhgın otətəou ilau kətiəh kətiəh e rəhalau uək pisin pisin min.

⁹ Itimlau ioluək mil rəha Uhgın, kəni itəmah nəkotəhmen e nasumiən rəha Uhgın, uə nimə rəha Uhgın.

¹⁰ E nəuviriən iatəm Uhgın təməfa kəm iəu, iəmuvləkin vivi nəhlki nimə təhmen e iatəm təhrun vivi nuvləkinian nimə. Kəni iatəmi kəti min tatuvləkin nimə nəuuetin. Mətəu ilah rəfin okotəkeikei mauteh vivi uək rəhalah rəha nuvləkinian nimə,

¹¹ Nəhlki nimə kətiəh əmə, inu Iesu Krīsto. Iatəmi kəti tikə təhrun nuvləkinian nəukəti nimə pisin kəti min.

¹² Nəmə iatəmi kəti tuvləkin-pəri rəhan nimə iatəm nəhlki nimə in Iesu Krīsto, kəni in təhrun nuvləkinian nimə e aiən u kol tətoraip-oraip, uə e silfə, uə e kəpiel nəhmtin tiəkis, uə e niggi, uə e niuig, uə e nimania.*

¹³ Kəni nian kəti nətəmimi okoteruh uək rəhan, mətəu-inu e nian Iesu tuva min, rəhan uək otuva e nəhagəhagiən. Rəhan uək okələhu=pən e nigəm, kəni nigəm otəgətun məmə rəhan uək təuvir uə tərāh.

¹⁴ Nəmə nigəm otəsusiən rəhan nimə, in otos rəhan nətəouiən.

¹⁵ Mətəu nəmə nigəm otus rəhan nimə, kəni rəhan natimnati rəfin təmikə. In əmə, Uhgın otosmiəgəh, mətəu təhmen-əhmen əmə e iatəmi kəti iatəm rəhan nimə nigəm tatus kəni tiuvig pətigəm maiu, kəni nigəm tus nimə mauəris.

¹⁶ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, itəmah u Nimə Rəha Uhgın, kəni Narmın Rəha Uhgın tətətig e təmah?

¹⁷ Nəmə iatəmi kəti tərəkın Nimə Rəha Uhgın, kəni Uhgın otərəkın in, mətəu-inu Nimə Rəha Uhgın, in tasim rəhan pisin əmə. Kəni Nimə u Rəha Uhgın, itəmah.

¹⁸ Təsəuviriən məmə iatəmi kəti tətəiuə aru əmə lan. Nəmə iatəmi kəti tətakil aru in e nətəligiən rəha nəhue niftəni, kəni nikin təhti məmə in teinatig u rəueiu, in otəkeikei muva ialməli kəti e nəhmtilah məmə in otuva ieinatig pəhriən.

¹⁹ Tol lanaha mətəu-inu neinatigiən rəha nətəmimi rəha nəhue niftəni, in talməli e nəhmti Uhgın. Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Uhgın tatol ləlig e nəghatiən rəha iatəmi kəti iatəm tətəni məmə in teinatig vivi, kəni Uhgın taskəlim in.”

²⁰ Kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəni min məmə, “Iərməniğ təhrun məmə, nətəligiən rəha nətəm koteinatig, ilah nati əpnapin əmə.”

²¹ Kəni tol lanu lan, sotəniən məmə itəmah rəha suah u uə rəha suah kəha məmə onəkotləfəri aru itəmah ohni. Uhgın tətəfən itəmah nətəmi asoli min rəfin kəm təmah məmə otasiru e təmah.

²² Tol lanu sotəfəriən itəmah kəni motəni məmə rəhatəmah u Pol uə Apolos uə Pitə.† Nipəhriən agin, Uhgın tinəfinə natimnati min rəfin e nəhue niftəni o nasiruiən e təmah. Kəni nəmiəgəhiən uə nimisiən, kəni natimnati min u kəutəhuva rəueiu uə natimnati min u kəmanəhuva nian kəti, natimnati rəfin min əha mine nətəmimi min əha okotasiru e təmah, təhmen əmə ilah rəfin rəhatəmah.

²³ Tol lanu lan, itəmah onəkotəkeikei motəfəri itəmah o Iesu pisin əmə, səniəmə o nətəmi asoli min rəhatəmah, mətəu-inu səniəmə itəmah rəha iatəmi asoli kəti, mətəu itəmah rəha Krīsto, kəni Krīsto in rəha Uhgın.

3:9 Mat 16:27; Efəs 2:20-22 **3:11** Aes 28:16; 1Pitə 2:4-6 * **3:12** Noliən rəha nitəu-pəniən Krīsto təhmen e noliən rəha nuvləkinian nimə. Iatəmi tətəu=pən vivi noliən rəha Krīsto, in təhmen e iatəmi kəti tatuvləkin vivi rəhan nimə. Noliən təuvir min rəhan təhmen e pos min əskasik rəha nimə, uə aiən u kol uə aiən u silfə. Iatəmi tətəu=pən vivian noliən rəha Krīsto, təhmen e iatəmimi kəti tatuvləkin rah rəhan nimə, təhmen əmə e niməuuvluvl əmə kəti. Afın-to Mat 6:19-20. **3:13** 1Kor 4:5 **3:19** Job 5:13 **3:20** Sam 94:11 † **3:22** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Pol, uə Apolos, uə Kefəs...” Kefəs in nərgin kəti min rəha Pitə. Kəni e nauəuə u, e nəghatiən Kris əhruahru, Pol tətəuin lan məmə “Kefəs,” mətəu kəutəni əmə məmə Pitə.

4

Aposil min rəha Kristo

¹ Tol lanəha, nətəmimi okotəkeikei moteh itimah təhmen e noluək min rəha Kristo iətəm Uhgın təmələhu=pən e nəhlmitimah məmə itimah iəkotol əpu nəlpəkauian oneuən rəha Uhgın.

² Kəni nətəmimi nətəm kauteh natimnati rəha iətəmi asoli kəti, ilah kotəkeikei motol rəhalah uək təuvir e noliən iətəm iətəmi asoli tolkeikei.

³ Nati əpnarın əmə kəm iəu nəmə itəmah, uə nətəpisiən nəuvein kotəni pətigəm nətəligiən rəhalah e rəhak uək. Kəni iəu aru iəsakiliən e rəhak uək.

⁴ E rəhak nətəligiən, məmə iəmol əmə nati iətəm in təuvir, mətəu nati u təsəniən məmə iəu iəkəhruahru. İərməniğ əmə təhruahru o nakiliən rəhak uək.

⁵ Tol lanəha, sotauit-auitiən o nakiliən natimnati, mətəu nautəhtahnin nian İərməniğ otuva lan. In otəfətiğəm=pən e nəhagəhagiən natimnati iətəm kəutəhluaiğ e napinəpuian, kəni in otəni pətigəm nati nak tətətiğ e niki nətəmimi o noliən min rəhalah. E nian əha Uhgın otəni-vivi ilah kətiəh kətiəh e noliən əhruahru.

⁶ Piak min mine nəuvirik min. İəməni=pinə nəghatiən min əha kəm təmah itimlau Apolos məmə itəmah onəkotos nəhruniən ikin. Kəni nəmə nəkotos nıpəti nəghatiən min u, “Nəkotəkeikei motol əmə nəghatiən min iətəm kinətei rəkis,” kəni nəsotəfəriən nətəmi asoli nəuvein motosiahu nəuvein.

⁷ ?Təhro? İtəmah nəsotəpətiən motapirəkis nətəmimi min rəfin. Uhgın təməfinə kəm təmah natimnati min rəfin nətəm nəmautos. ?Kəni təhro nəutəghati əuvsan o natimnati iətəm Uhgın təməfinə kəm təmah təhmen əmə məmə inu itəmah əmə nəmotol natimnati min əha?

⁸ Nikitəmah təhti məmə ninotos rəfin rəkis natimnati rəha Uhgın. Nikitəmah təhti məmə ninotos rəfin rəkis nautə rəha Uhgın. Noliən rəhatəmah təhmen məmə nəməhuva kig min rəha Uhgın, mətəu itimah iəutatig ləhtəni əmə. !Mətəu kəpə, səniəmə nıpəhriənian! !Nəman! Nəmə nıpəhriənian məmə itəmah nəməhuva kig min rəha Uhgın, nikitimah otəgiən pik, kəni nəmə tol lanəha, itimah min iəkotol kig kitah min itəmah. Mətəu təsoliən lanəha.

⁹ İtəmah aposil min, mətəu nikik təhti məmə Uhgın təmələhu itimah əpəha ləhtəni ağin, iəutatig təhmen e nətəm kəmakil rəkis məmə okotəkeikei mohmis. Nikitəmah təhti lanəha mətəu-inu təhmen məmə itəmah nətəmimi nətəm kəməsotoliən win e nəluəgiən, kəni məutəhtul e nəhmti nagelo min mine nətəmimi rəfin məmə ilah okoteruh məmə oiəkohmis.*

¹⁰ !Nətəmimi tepət kəutəni məmə itimah nanməli min o nərgi Kristo, mətəu nikitəmah təhti məmə itəmah nəkoteinatig vivi e Kristo! Mətəu səniəmə nıpəhriənian. !Nətəmimi tepət kəutəni məmə rəhatimah nepətiən tikə, mətəu nəutəghati əfəri məmə rəhatəmah nepətiən iahgin! Mətəu səniəmə nıpəhriənian. Nətəmimi tepət kəutisiai itəmah, mətəu kətəni rah itimah.

¹¹ Mətəu, inu nıpəhriənian. Mətəuərus=pa u rəueiu matuvən, nəumis tatus itimah, kəni məutəuəuə, kəni iəutəhuvən e napən əhapu-əhapu, nətəmimi kəutoh itimah, kəni rəhatimah nimə tikə.

¹² İtəmah aru əmə iəutol pik uək e nəhlmitimah məmə iəkotos məni o nauəniən. Nian okotəni rah itimah, mətəu itimah iəkotəfaki o nəuviriən o lah. Nian nətəmimi kəutol nərahian kəm timah, mətəu itimah iəkotəpnarın əmə.

4:2 Luk 12:42 4:5 1Kor 3:8 4:6 Rom 12:3 4:7 Rom 12:6 * 4:9 Nian kig kəti təmol win e nəluəgiən, minatitəlig matit rəhan soldia min mine rəhan tikimr min. Rəhan soldia min kəutəhuərisig lan, kəni tikimr min kəutəhuərisig e lah, kəni nətəmimi rəfin kotəhrun məmə tikimr min okohmis. Nətəmimi kəmotol lafet kəti, kəni nətəmimi rəfin kəutarfu e tikimr min kəutoh aru ilah min, uə nəmə təhro kəutəluəgin ilah nati arpin min təhmen e laion. Kəni Pol tətəni məmə in mine rəhan min nətəmimi kotəhmen e tikimr min nətəm okohmis, kəni nətəmimi rəfin kəuteruh. 4:11 2Kor 11:23-27 4:12 Mat 5:44; 2Təs 3:8

¹³ Nian nətəmimi kəutəni rah itimah, mətəu itimah iəutəghati vivi əmə kəm lah. Mətəuarus=pa u rəueiu matuvən itimah iəkotəhmen e nımənərək rəha nətəmimi rəfin, uə namikmikien rəha nitəni min rəfin.

Ilah okotəkeikei motohtəupən noliən rəha Pol

¹⁴ İəsətəiən nəghatiən u məmə iəköl itəmah nəkotaulis, mətəu mə otəhgi-pəri itəmah, mətəu-inu itəmah nenətik min nətəm iəkölkeikei itəmah.

¹⁵ Rəhatəmah nəgətun min tətət nətəm okotəgətun itəmah e Krısto, kəni nəmə təhro ilah kotəhmen əmə e tatə kalin min ilah ten-tausin, mətəu rəhatəmah tatə əhruahru kətiəh əmə, inu iəu, mətəu-inu e Krısto İesu iəmuva rəhatəmah tatə əhruahru nian iəməni pətigəm nanusiən təuvir kəm təmah aupən.

¹⁶ Tol lanəha, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə onəkotohtəu=pa rəhak noliən min.

¹⁷ Mətəu-inu o nati u, iətəhli=pinə nətik e Krısto u Timoti iətəm iəkölkeikei. In tətəiu əskasik e İərmənig matol vivi rəhan uək. In otəni min kəm təmah suaru rəha nəmiəgəhiən rəhak e Krısto İesu iətəm tətəitəu=pən natimnati iətəm iətəgətun e nıməfaki min ikın min rəfin.

¹⁸ Kəni itəmah nəuvein nəutəgət əfəri pik o rəhatəmah nəpətiən mətəu-inu nikitəmah təhti məmə iəsuvnə minien məsəghati əskasikiən kəm təmah o rəhatəmah noliən.

¹⁹ Mətəu otəsuvəhiən, iəkəkeikei muvnə meruh itəmah (nəmə İərmənig tegəhan lak.) Kəni oiəkəhrun nəmə nətəm kəutəgət əfəri kautos pəhriən nəsanəniən rəha Uhgın, uə kəpə.

²⁰ Mətəu-inu Narmənigiən Rəha Uhgın səniəmə in nati kəti rəha nəghatiən, mətəu in nati kəti rəha nəsanəniən.

²¹ ?Kəni nəkotölkeikei nak? ?İəkuvnə malis itəmah, uə iəkuvnə e nolkeikeiən u e niki kətiəu əmə?

5

Pian kəti, rəhan noliən tərəh ağin

¹ Kəməni pətigəm kəm iəu məmə iətəmi kəti u e nikitəmah tətəkləh e pətan kəti, kəni təmol e noliən tərəh kəti iətəm tapirəkis noliən rəha nətəm kəsotəfakiən. In tətəkləh e pətan vi rəha rəhan tatə.

² !Kəni itəmah nəutəfəri o nəfakiən əskasik rəhatəmah! !Kəsitin min! Mətəu nəfəriən təsəhruahruin, mətəu onəkotəkeikei motətəu tərəh o təfəgə tərəh əha. Kəni nəsotəhli pətigəmiən iətəmi kəha iətəm təmol noliən tərəh əha e nikitəmah. Mətəu onəkotəkeikei motəhli pətigəm.*

³ Nati əpnəpin iəsətiğiən kitəh min itəmah, mətəu e narmın iətətiği kitəh min itəmah. Kəni təhmen əmə nəmə kitəh kəutatig, inəni rəkis e nərgi İərmənig İesu məmə təhro in təhruahru məmə kitəh okotöl e iətəmi kəha.

⁴ Nian nəkəhuva kətiəh, kəni e narmın, iətətiği kitəh min itəmah, kəni nian nəsanəniən rəha İərmənig rəhatəh İesu inəha ikın kitəh min,

⁵ kəni otəfən iətəmi u əha rəueiu e nəhlmi Setən məmə otərəkin nıpətin. Mətəu İərmənig otosmiəgəh narmın nian in tətəva min e naunun nian.†

⁶ Rəhatəmah nəgət əfəriən tərəh. ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, is nəuan nəuvətin əmə tinpi rəfin e niki flauə iətəm kəmalin?‡

4:15 Kəl 4:19 4:16 Fil 3:17 4:17 Uək 19:22 4:20 1Kor 2:4 5:1 Lev 18:7-8; Dut 22:30 * 5:2 Məta Pol tətəni u ikinu məmə təsəuviriən məmə ilah okotəgiən əmə kəni məutəfəri ilah nian təfəgə tərəh asoli kəti tətətiği əha ilah ikın e nıməfaki. 5:3 Kol 2:5 5:5 1Tim 1:20 † 5:5 Pol tətəni məmə kəraki lan e nıməfaki. Kəni ihluə e nıməfaki, suah u otuvən e nəhlmi Setən, kəni Setən otərmənig lan kəni mol nalpinien kəm in e nıpətin. Kəni məta, suah u təhrun nitətiği rəkisiən e noliən tərəh min rəhan, kəni Uhgın təhrun nosmiəgəhiən min in. ‡ 5:6 Təhmen əmə nian kətəti nati miəgəh kəti, nəmə kətarəreh kuənkamik lan, otöl=pən mərəkin rəfin nəhuveğin. Təhmen əmə nəmə iəfaki kəti e nıməfaki tatöl təfəgə tərəh. Təfəgə tərəh u tinpi rəfin nıməfaki. 5:6 Kəl 5:9

⁷ Otafəl rəkis is əuas mın rəhatəmah, inu təfagə tərəh mın e nikitəmah, məmə itəmah flauə vi iətəm kəmalkin u is tikə lan, kəni nıpəhriənıən itəmah nəkotəhmen əhruahru e pıret vi əha. Tol lanəha mətəu-inu Krısto iətəm in nətı sipsip rəha lafet rəha Pasova, təmimis rəkis təhmen e sakrifais o noliən tərəh mın rəhatah.

⁸ Tol lanəha, pəh kotol lafet əha, mətəu kəsotoliən e is əuas, iətəm təhmen e noliən tərəh mın u nətəmimi kotolkeikei pık noliən kəm nətəmimi, mıne noliən tərəh mın rəfin. Mətəu pəh kotol lafet e pıret u is tikə lan, təhmen e noliən rəfin iətəm kotol nıpəhriənıən motəhruahru.

⁹ İəmətəi rəkis nauəuə kəm təmah məmə nəsotan pətıən itəmah nətəm kəutakləh e nıpətən. §

¹⁰ İəsəniəhuiən məmə nəsotaniən itəmah nətəm kəsotəfakiən nati əpnapın noliən rəhalah tol lanəha: ilah kəutakləh e nıpətən, ilah navərəs, ilah nakləh mın e neiuəiən, kəni ilah kəutəfaki kəm narmı nati mın. Nətəmimi tepət agın kotol lanu lan u rəueiu e nəhue nıftəni. Nəmə nəsotaniən itəmah mın ilah, kəni nəkotəkeikei mohiet agın ikınu e nəhue nıftəni.

¹¹ Mətəu nıpətı nauəuə iətəm iəmətəi kəm təmah məmə onəsotan pətıən itəmah iətəmi kəti iətəm tətəni məmə in piatəmah kəti, mətəu in tətəkləh e pətən, uə in tətəvərəs, uə in tətəfaki kəm narmı nati mın, uə in tətəni rah nətəmimi, uə in tətəpıs nian tepət, uə in tətəkləh e neiuəiən. Sotoliən nati kəti itəmah mın ilah, nati əpnapın in nati əkəku əmə təhmen e nauən pətıən.

¹²⁻¹³ Səniəmə in rəhak uə mıne rəhatəmah kəti uək məmə okotakil nətəmimi nətəm kəsotəfakiən. Uhgın otakil Nanıhluə mın. Mətəu in uək rəhatəmah məmə onəkotakil noliən rəha nətəmimi əpəha e nıməfaki nətəm kautol təfagə e noliən mın u. Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Otahli pətıgəm e nikitəmah iətəm tatol noliən tərəh.”

6

Noliən rəha nakiliən itəmi

¹ Nian nəmə itəmah kəti tatorgəhu ilau in kəti, tol naulisiən məmə otələs muvən kəm nətəmimi nətəm kəsotəfakiən məmə okotiuvı pətıgəm ilau motakil rəhalau norgəhuiən. Mətəu nəkotəkeikei motos məhuvən kəm nəfaki mın.

² ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə nəfaki mın, ilah okotakil nətəmimi rəfin e nəhue nıftəni?* ? Kəni nəmə itəmah onəkotakil nətəmimi e nəhue nıftəni, kəni təhro nikitəmah təhti məmə nəsotəhmeniən o nakiliən rəhatəmah norgəhuiən əlkələh mın?

³ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, kitah okotakil nagelo mın? !Kəni natımnati mın rəha nəhue nıftəni, ilah kotımətig əmə o nakiliən!

⁴ ? Kəni tol lanəha, nəmə nautorgəhu o nətəligiən mın nəuvein, təhro nəutəhuvən o nətəm ihluə məmə okotakil norgəhuiən rəhatəmah? İlah kəsotosiən nısiəiən rəha nıməfaki.

⁵ İatəni lanəha məmə nəkotaulıs lan. ?Təhro? ?İtəmah kəti tikə iətəm teinatıg məmə in təhrun nələhuiən nəniən mın əha?

⁶ !Mətəu kəpə! İtəmah piatəmah mın nautorgəhu, kəni mautəhuvən o nətəm ihluə məmə ilah okotakil rəhatəmah norgəhuiən mın. Kəsi.

⁷ İtəmah nəutəhuvən o iətəmi kəti məmə otakil rəhatəmah norgəhuiən. Inu tətəgətun məmə nəmotəmkarəpən agın e suaru rəha Uhgın e nəmiəgəhiən rəhatəmah. ?Təhro?

5:7 Aes 53:7; 1Pıtə 1:19 5:8 Dut 16:3 § 5:9 Nauəuə u Pol tətəghati lan e fes 9 tikə əha rəueiu. Pol təmətəi nauəuə kuvət kəni mahli=pən kəm nıməfaki Korən. Mətəu nauəuə aupən, mıne nauəuə iətəm tatol kisil lan kiakə u rəueiu. Nauəuə iətəm tatol keiu lan, in 1 Korən, kəni nauəuə iətəm tatol kuvət lan, inu 2 Korən. 5:11 2Təs 3:6; Tait 3:10 5:12-13 Dut 13:5; 17:7 * 6:2 E Japtə 5 kəutafın məmə ko kəsotakiliən nətəmimi ihluə e nıməfaki, mətəu e fes u tətəni məmə kitah okotakil ilah. Nıpətın u təni məmə, RƏUEIU kitah okəsotakiliən nətəm ihluə e nıməfaki, mətəu nian Krısto otuva mın, nian əha inəha, kitah okotakil ilah. 6:2 Nəh 20:4

Nəmә iätәmi kәti tatol tәrah kәm ik, tәuvir mәмә nәkalu әmә lan. Nәмә tәteiuә әmә lam mәtakläh kәm ik, alu min әmә lan.

⁸ Mәtәu kәpә. Nautol tәrah pik! Itәmah piatәmah min әmә, mәtәu itәmah aru nautol tәrah kәm tәmah min, kәni mauteiuә e tәmah min mәutakläh kәm tәmah min.

⁹ Sotәtәligiän e neiuәiän. Nәkotәkeikei motәhrun mәмә, nәtәmi kautol nәrahian, ko kәsәhuvәniän e Narmәniğiän Rәha Uhgın: ilah nәtәm kәutakläh e pәtan, mine nәtәm kәutәfaki kәm narmi nati min, mine nәman nәtәm kinotol rәkis marit kәutakläh e pәtan, mine nәman nәtәm kautit aru ilah min,

¹⁰ mine nakläh min, mine navәрәs min, mine nәtәm kәutapis e wain, mine nәtәm kәutәghati rah e nәrgi nәtәmimi, mine nәtәm kәuteiuә mәutakläh kәm nәtәmimi, ilah min u ko kәsәhuvәniän e Narmәniğiän Rәha Uhgın.

¹¹ Kәni itәmah nәuvein, nәmautol lanәha. Mәtәu, Narmın Rәha Uhgın rәhatah tәmafәl itәmah, mәlәhu kalın itәmah mәмә rәhan, mol itәmah nәkotәhruahru e nәhmtin e nәrgi Iәrmәniği Iesu Kristo.

*Noliän rәha naklähian
e pәtan in tәfagә tәrah*

¹² Nәtәmimi nәuvein kәutәni mәмә, “Natimnati rәfin tәuvir әmә mәмә iәkol.” Mәtәu, sәniәmә ilah rәfin kotәhrun nasiruiän lak. Kәni, ko iәsegәhaniän mәмә natimnati nәuvein okotarmәniği e rәhak nәmiәgәhiän.

¹³ Nәtәmimi nәuvein kәutәni mәмә, “Nauәniän mine nәrfitәmi, kәmol o lau min,” inu kotәhrun nunian nauәniän min rәfin. Mәtәu nauәniän mine nәrfitәmi, Uhgın otol naunun e lau pәti, konu, nati mil u sәniәmә nati kәti. Kәni nati u in nipәhriәniän. Mәtәu nәghatiän u sәniәmә e nipәtitәmi. Uhgın tәmәsoliän nipәti tah mәмә kitah okotapili әnnapin kitah nәman uә nipәtan min u sәniәmә nәman mine nipәtan min rәhatah. Nipәtitah mine Iәrmәniği, ilau rәhalau min. Uhgın tәmol nipәtitah mәмә okotisiai Iәrmәniği, kәni ko otәsoliän naunun e lah, tәhmen e nauәniän mine nәrfitәmi.

¹⁴ Kitah okohmis. Mәtәu o nian kәti e rәhan nәsanәniän, Uhgın otosmiәgәh min itah e nimisiän mol vivi nipәtitah. Kәni inu tәhmen әhmen әmә mәмә nian Iәrmәniği tәmimis, Uhgın tәmosmiәgәh in e nimisiän mol vivi nipәtin.

¹⁵ ? Nәkotәhrun uә kәpә mәмә, nipәtitah, ilah nәuәli-nәuәli nipәti Kristo? ? Kәni nikitәmah tәhti mәмә iәkәfәn nipәtik iätәm in kәtiәh ilau Kristo, kәni mol kuol kәtiәh ilau pәtan rәha suaru? !Kәpә! Ko tәsoliän lanәha.

¹⁶ Nipәhriәniän agin mәмә iätәm tәtan ilau pәtan rәha suaru, ilau kәtiәuva kәtiәh әmә e nipәtin. Mәtәu-inu nәghatiän rәha Nauәuә Rәha Uhgın tәtәni mәмә, “Ilau okiәuva nipәtin kәtiәh әmә.”

¹⁷ Mәtәu iätәmimi iätәm tatol kәtiәh ilau Iәrmәniği, tәtuva kәtiәh ilau min e narmın. Kәni tol lanәha, nipәtin tatol kәtiәh ilau Iәrmәniği Kristo mәмә rәhan. Kәni tәrah agin nәмә otos rәkis e Kristo mәfәn kәm pәtan kәti rәha suaru.

¹⁸ Otagim rәkis mәhuvән isәu e noliän rәha nitәu-pәniän nipәtan. Noliän tәrah rәfin iätәm iätәmi kәti tatol iätәm tol pisin e inu, in ihluә e nipәtin. Mәtәu tәfagә tәrah u, in tatol kәm nipәtin aru.†

¹⁹ Nәkotәkeikei motәhrun mәмә nipәtitәmah in nati asoli, nipәtitәmah in nimә kәti rәha Uhgın iätәm Narmın Rәha Uhgın tәtatig ikin, kәni Uhgın tәmәfinә Narmın kәm tәmah, mәtatig e tәmah. Kәni itәmah sәniәmә rәhatәmah aru u itәmah.

²⁰ Uhgın tәmәtәou rәkis itәmah e nәtәouiän iätәm nәhmtin tiәkis. Tol lanәha, otisiai Uhgın e noliän min rәha nipәtitәmah.

6:10 Kәl 5:19-21; Efәs 5:5; Nәh 22:15 **6:11** Tait 3:3-7 **6:12** 1Kor 10:23 **6:13** 1Tәs 4:3-5 **6:14** Rom 8:11; 1Kor 15:20; 2Kor 4:14 **6:15** Efәs 5:30 **6:16** Jen 2:24; Mat 19:5 **6:17** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 † **6:18** Tәfagә tәrah u, in tatol kәm nipәtin aru mәtәu-inu tinuva rәkis kәtiәh ilau Kristo, tol mәмә tatol tәfagә e Kristo. **6:20** 1Kor 7:23; 1Pitә 1:18-19

7

Nəghatiən o marit

¹ Rəueiu iəkəni=pinə nənian e nauəuə rəhatəmah iətəm nəmotətei kəm iəu. Əuəh, in təuvir məmə iətəmimi kəti təsoliən marit.

² Mətəu nətəmimi tepət nətəm kautohtəu=pən nıpətan. Tol lanəha, təuvir məmə iətəmimi otəkeikei mos aru rəhan pətan, kəni pətan tatos rəhan iərman kəni muol marit.

³ Nian kuol marit, iərman otəkeikei mətəpili ilau rəhan pətan nəmə pətan tolkeikei, kəni pətan otəkeikei mətəpili ilau rəhan iərman nəmə iərman tolkeikei.

⁴ Pətan təsarmənig aruiən e nıpətin, mətəu rəhan iərman tətarmənig lan. Kəni təhmen-əhmen əmə e iərman, in təsarmənig aruiən e nıpətin, mətəu rəhan pətan tətarmənig lan.

⁵ Təsəuviriən məmə pətan uə iərman təgin o nıpətin nəmə kəti tolkeikei. Mətəu nəmə ilau pəti kuegəhan məmə təuvir əmə okuəpəh napili pətiən nəmə kəti təni məmə otəfaki o nian nəuvein, kəni təuvir əmə. Mətəu okuəkeikei miəuva min kətiəh. Nəmə kəsuliən, kəni Setən oteh suaru o nəfən-əfəniən kəm lau. İatəni lanu mətəu-inu itəmah rəfin nəsotəskasikiən.

⁶ Nəghatiən əha məmə, “okuəpəh o nəfakiən o nian nəuvein,” iətəni məmə iətegəhan lan, mətəu iəsəniən məmə in lou kəti.

⁷ E rəhak nətəligiən, təuvir məmə nətəmimi rəfin okəsotoliən marit təhmen lak. Mətəu Uhgın tatol suaru pisin pisin min kəm tah kətiəh kətiəh, kəni tatol məmə nəuvein kautol marit, kəni nəuvein kəutan əmə.

Nətəm kəmotol marit mine pətəlimis min

⁸ Kəni iətəni kəm nətəm kəsotoliən marit mine pətəlimis min məmə, təuvir məmə kəutan əmə məmə iəu mine.

⁹ Mətəu nəmə tiəkis o lah nətəm kəsotoliən marit məmə okotaliəuk e suaru əhruahru kəti, inəha kəsotəpiliən e pətan uə iərman kəti, kəni təuvir məmə okotəkeikei motol marit pəh nikilah təsəhti pikiən ilau pətan uə iərman nian min rəfin.

Nətəm kəmotol marit kəsotəhəpuiən

¹⁰ İtəmah nətəm nəmotol marit, iəkəni=pinə nəghatiən u kəm təmah, səniəmə rəhak mətəu rəha İərmənig məmə, pətan otəsəpəhiən rəhan iərman.

¹¹ Mətəu nəmə in otol, kəni təuvir məmə otəsitəu=pən minian suah kəti min, uə nəmə təhro, titəlig=pən min əmə o rəhan iərman. Kəni iərman otəsəpəhiən rəhan pətan.

Nəmə ilau kəti təsəfakiən

¹² Pəh iəkəni nəghatiən kəti kəm təmah nətəm rəhatəmah nəman uə nıpətan kəsotəfakiən. Inu rəhak əmə nəghatiən, səniəmə rəha İərmənig əhruahru. Nəmə itəmah kəti, rəhan pətan təsəfakiən, mətəu tolkeikei məmə ilau kətuatig, iərman otəsəpəhiən.

¹³ Kəni nəmə itəmah kəti, rəhan iərman təsəfakiən, mətəu tolkeikei məmə ilau okuatig, pətan otəsəpəhiən.

¹⁴ Otol lanəha mətəu-inu nian pətan kəti tətəfaki, kəni Uhgın tətələhu kalin min rəhan iərman məmə rəha Uhgın. Kəni nian iərman kəti tətəfaki, kəni Uhgın tətələhu kalin min rəhan pətan məmə rəha Uhgın. Nəmə təsoliən lanu, kəni rəhatəmah kəlkələh min, ilah rəha nəhue niftəni əmə, mətəu tol lanəha, Uhgın tətələhu kalin ilah məmə rəhan min, mətəu-inu təmələhu kalin rəkis tatə mine məmə.

¹⁵ Mətəu nəmə iətəmi təsəfakiən tolkeikei məmə otəpəh rəhan pətan uə iərman iətəm tətəfaki, otegəhan əmə lan. İtəm tətəfaki, iərman uə pətan, Uhgın təsəskəlimiən in e marit əha. Mətəu, Uhgın təmauin e tah məmə okotətig mətig e nəməlinuiən.

¹⁶ Pətan, kəmə təhro Uhgın otosmiəgəh rəham iərman e noliən təuvir rəham. Kəni iərman, nəmə təhro Uhgın otosmiəgəh rəham pətan e noliən təuvir rəham.

*Otagian əmə
o rəhatəmah nəmiəgəhian*

¹⁷ Mətəu in əmə u, nian Uhgın təmauın e təmah, nəmotatig e natigian pisin pisin min iətəm İərməniğ təmələhu, kəni təuvir məmə nəkotatig əmə lan. Inu rəhak nəghatian iətələhu kəm niməfaki min rəfin.

¹⁸ Nian Uhgın təmauın e suah kəti, nəmə kəməhgi=pən in, kəni otəsəhluaigian e nəhgi-pəniən iətəm kəmol lan. Kəni nian Uhgın təmauın e suah kəti min, nəmə kəsəhgi-pəniən, kəni təuvir məmə təsalkutian məmə okəhgi=pən.

¹⁹ In nati əpnəpən əmə nəmə kəməhgi=pən suah kəti uə kəsəhgi-pəniən. Nati keikei məmə kitah kotohtəu=pən əmə nəghatian min rəha Uhgın.

²⁰ Nian Uhgın təmauın e təmah, nəmotatig e natigian pisin pisin min, kəni təuvir məmə nəkotatig əmə e lah.

²¹ ?Nian Uhgın təmauın lam, ik slef əmə kəti? Nəkim təsəhti pikian, (mətəu nəmə nəkəhrun nitəu-pəniən suaru iətəm kəmitis slef min lan, itəu=pən əmə.)

²² Tol lanəha mətəu-inu iətəmi u slef əmə nian İərməniğ təmauın lan, in iətəmi rəha İərməniğ iətəm kəmitis rəkis. Kəni təhmen-əhmen əmə, iətəmi səniəmə slef kəti nian İərməniğ təmauın lan, in slef rəha Kristo.

²³ Uhgın təmətəou rəkis itəmah e nətəouiən iətəm nəhmtin tiəkis. Sotoliən məmə itəmah nəkəhuva slef min rəha nətəmimi.

²⁴ Piak min mine nəuvinik min, nian Uhgın təmauın e təmah, nəmotatig e natigian pisin pisin min, kəni təuvir məmə nəkotatig əmə e lah itəmah Uhgın.

Nətəm vi nətəm nəsol əhanəhian marit

²⁵ Inu nəghatian kəti rəhatəmah nətəm vi nətəm nəsol əhanəhian marit. İəsos əhruahruian nəghatian kəti o İərməniğ, mətəu iəkəni əmə rəhak nətəligian. Mətəu itəmah nəkotəhrun məmə rəhak nəghatian in nipehriənian, mətəu-inu İərməniğ təməsəkəhruiən iəu.

²⁶ Mətəu-inu nərahian asoli u rəueiu iətəm nəutatig lan, * rəhak nətəligian tol lanu lan məmə, nəkotatig əmə lanu lan məmə nəutatig lan u rəueiu.

²⁷ ?Təhro? ?Nəmol marit? Səsaliən e suaru o nəpəhian rəham pətan. ?Təhro? ?Nəsoliən marit? Səsaliən o nosiən rəham kəti pətan.

²⁸ Mətəu nəmə natol marit, inu səniəmə təfagə tərəh. Kəni nəmə pətan vi tatol marit, in təsoliən təfagə tərəh. Mətəu nətəm kəmotol marit, okotatig e nərahian tepət e rəhalah natigian, kəni iəkəkei məmə nəsəhuvəniən e nərahian min əha.

²⁹ Piak min mine nəuvinik min, inu nipehriənian nəghatian rəhak. Natigian rəha nətəmimi e nəhue niftəni in tinəkuəkir əmə. Kəni rəueiu mine matuvən, nətəm kəmotol marit, təuvir məmə okəsotətəlig pikian e noliən rəha marit rəhalah.

³⁰ Nəmə iətəmi kəti tətəsək, uə tətagian, uə tatos nəhmti nati kəti, kəni təuvir məmə otəsəgəhanian məmə rəhan nasəkiən, uə nagiənian, uə rəhan nati vi otəriəuəh e rəhan nətəligian.

³¹ Kəni təuvir məmə nətəmimi nətəm kautol bisnis e nəhue niftəni, ilah okotətəlig lan məmə rəhalah bisnis in nati əpnəpən əmə, mətəu-inu nəhue niftəni mine nəuvirian rəhan mine noliən min rəhan otəpanikə.

³² İəkəkei məmə nikitəmah təsəhti pikian nati kəti rəha nəhue niftəni u. Tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təsoliən marit, nəkin tətəhti pik uək rəha İərməniğ məmə təhro lanu mol İərməniğ nəkin tagian o uək iətəm in tatol.

³³ Mətəu iətəm təmol marit, nəkin təhti pik əmə natimnati rəha nəhue niftəni məmə otəhro lanu mol niki rəhan pətan tagian,

7:19 Rom 2:25; Kəl 5:6; 6:15
kəutəfaki. **7:31** 1Jon 2:17

7:22 Flm 16; 1Pitə 2:16

* **7:26** E nian əha, kəpmən rəha Rom tatol tərəh e nətəm

³⁴ Kēni rəhan nətəligiən tatuvən o nati keiu, rəhan pətan mine uək rəha Iərməniḡ. Kēni pətan iətəm təsoliən marit, uə pətan mitə, nikin tətəhti pik uək rəha Iərməniḡ məmə təhro lanu in otətuakəm o Iərməniḡ e nipətin mine narmin. Mətəu pətan iətəm təmōl marit, in tətətəlig pik əmə o natimnati rəha nəhue niftəni məmə otəhro lanu mol rəhan iərman nikin tagiən.

³⁵ Iətəni=pinə nəghatiən min u o nəuviriən aru əmə rəhatəmah, səniəmə iətəniəhu itəmah, mətəu məmə nəkotohtəu=pən suaru rəha nəmiəgəhiən iətəm təhruahru, kēni nikitəmah tətəhti pik uək rəha Iərməniḡ.

³⁶ Mətəu e nikalin rəha iərman vi kəti mine pətan vi kəti. Nəmə tol lanu lan məmə, kinəniəkis məmə ilau okuol marit. Uərisiḡ, kēni iərman tēni məmə okuəpəh pipim. Mətəu rəueiu, nikin təhti məmə təsoliən noliən əhruahru e pətan əha, kēni iərman nikin təhti məmə təkēkei mol-tə marit e pətan əha, kēni təuvir məmə, in təhrun noliən. In təsoliən təfagə tərāh, mətəu təuvir məmə in otol marit.

³⁷ Kēni e nikalin kəti min e rəha inu. Nəmə keiu min lanəha kuolkeikei məmə okuol marit. Mətəu iərman nikin tinəhti rəkis məmə okuəpəh marit. Kēni nati kəti tikə məmə otəkēkei kəm in məmə otol marit. Kēni iərman in tətərməniḡ vivi e nikin. Kēni nəmə nikin tinəhti rəkis məmə otəsoliən marit e pətan əha, kēni iətəmi əha, in min tatol noliən əhruahru.

³⁸ Tol lanəha, iərman iətəm tatol marit e pətan vi, in tatol əhruahru, mətəu iərman iətəm təsoliən marit, in tatol təuvir mapirəkis aḡin.

Pətəlimis min kotəhrun noliən marit

³⁹ Pətan otəkēkei mətətiḡ ilau rəhan iərman e nian rəfin, mətəu nəmə rəhan iərman timis, in təhrun noliən marit e suah kəti min iətəm in tolkeikei, mətəu nati kətiəh əmə, in təkēkei mol marit e iərman kəti iətəm tətəfaki kəm Uhgīn.

⁴⁰ Mətəu e rəhak nətəligiən, nəmə in tətətiḡ əmə lanəha məsoliən marit, kēni nikin otəgiən tapirəkis nəmə in tatol marit. Kēni nikik təhti məmə Narmīn Rəha Uhgīn tətətiḡ min lak məfa nəghatiən u kəm iəu.

8

Nauəniən iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati min

¹ Kēni rəueiu, iəkəghati e nauəniən min iətəm katol=pən sakrifais lan kəm narmi nati min. Kitah kotəhrun nəghatiən rəha nətəmimi nəuvein məmə, “Kitah rəfin kautos nəhruniən.” Mətəu “nəhruniən” in nati kəti iətəm iətəmi kəti tətəfəri ohni, mətəu nolkeikeiən tatuvləkin iətəmimi.

² Nəmə iətəmi kəti nikin təhti məmə in təhrun pik nati, mətəu in təsəhrun əhanəhiən natimnati iətəm in otəkēkei məhrun.

³ Mətəu iətəmimi iətəm tolkeikei Uhgīn, Uhgīn təhrun in misiaien in.

⁴ ?Kēni tol lanəha, təhro e nauəniən min iətəm katol=pən sakrifais lan kəm narmi nati min? Nipəhriən, kitah kəutəhrun məmə narmi nati in nati əpnəpin əmə kəti e nəhue niftəni, kēni uhgīn əlkələh min kohkə, mətəu Uhgīn kətiəh əmə.

⁵ Kətəni məmə, “uhgīn əlkələh” min mine “iərməniḡ əlkələh” min tepət əha ikin, kēni nipəhriən nətəmimi nəuvein kautəfaki kəm lah. Mətəu nati əpnəpin nəmə uhgīn əlkələh min əha ikin, əpəha e neai uə əpəha ləhtəni e nəhue niftəni,

⁶ o kitah, Uhgīn kətiəh əmə pəhriən, Tatə Uhgīn. Natimnati rəfin təmsipən lan, kēni təməfa nəmiəgəhiən kəm tah məmə kitah okotol nəuiən. Kēni Iərməniḡ kətiəh əmə, Iesu Kristo, kēni Uhgīn təmōl natimnati rəfin aḡin e Kristo, kēni e Kristo kitah kautəmiəgəh.

⁷ Mətəu səniəmə nətəmimi rəfin kotəhrun nəghatiən u, kēni nətəmimi nəuvein, nikilah təhti məmə narmi nati kəutəmiəgəh pəhriən kēni ilah nati aḡin min. Aupən, nətəmimi nəuvein kəmotəfaki kəm narmi nati min nian rəfin. Kēni tol lanəha, rəueiu, nian kautun

nəhuvegi nati iətəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nati, nıkilah təhti məmə kəutəfaki kəm uhgin əlkələh mın pəhriən. Kəni ilah kəutətəu məmə kəutol təfagə tərəh mətəu-inu nətəligiən rəhalah təsəskasikiən təhmen məmə natimnati mın u ilah nati əpnəpın əmə.

⁸ Mətəu nauəniən təsoliən itah kəutəhuva iuəkır o Uhgin. Nəmə kəsotuniən nəhuvegi nati əha, uə kotun nəhuvegi nati əha, nətəligiən rəha Uhgin o tah in təhmen əmə.

⁹ Təuvır əmə, nəkotəhrun nitəu-pəniən suaru iətəm nəkotolkeikei, mətəu nəutətəu itəmah. Sotoliən nati kəti iətəm nəkotolkeikei mətəu nati u otol məmə piatəmah kəti uə nəuviniətəmah kəti u nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen, otəmei e rəhan nəmiəgəhiən.

¹⁰ İətəni lanu mətəu-inu nəmə iətəmi kəti iətəm nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen, in tətəh itəmah nətəm nəutəni məmə nəutos “nəhruniən” əha məmə narmi nati mın kəsotəmiəgəhiən, kəni nautəhuvən e nimə rəha narmi nati mın məmə nəutəuən, kəni təhro? Tol lanəha rəhatəmah nolıən otıuvi-pən rəhan nətəligiən, kəni in mın otuvən mun nəhuvegi nati iətəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nati mın, kəni in tatol təfagə tərəh kəti mətəu-inu nıkin təhti məmə nolıən əha tətəgətun məmə in tətəfaki kəm narmi nati matol in tamıkmik e nəhmti Uhgin.

¹¹ Kəni nəhruniən iətəm nıkitəmah təhti məmə nautos, in tətərəkın iətəm nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen. Mətəu in piatah kəti iətəm Krısto təmimis ohni.

¹² Nian nautol nolıən tərəh kəm itəmah kəti e nolıən əha, mautərəkın nətəligiən rəhan u təsəskasikiən təhmen, kəni nautol təfagə tərəh e Krısto.

¹³ Tol lanəha, nəmə nati kəti əmə iətəm iatun tol piak tətəmei e rəhan nəmiəgəhiən, kəni təuvır məmə iəsun minıən nəhuvegi nati nian kəti mın məmə otəsəmeiən e rəhan nəmiəgəhiən.

9

Pol təmuhalpın nəghatiən iətəm kətəni lan.

¹ Nıkitəmah təhti məmə iəkəhrun nolıən nati nak iətəm iəkölkeikei, uə kəpə? !Əuəh! İəu aposil kəti, uə kəpə? !Əuəh! ?İəmeruh İesu İərməniğ rəhatah e nəhmtək, uə kəpə? !Əuəh! ?İtəmah u nəua rəhak uək e İərməniğ, uə kəpə? !Əuəh!

² Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə səniəmə iəu aposil, mətəu nıpəhriəniən, itəmah nəstəhruniən nəniən lanəha, mətəu-inu nəmiəgəhiən rəhatəmah e İərməniğ tətəgətun məmə iəu aposil kəti.

³ İəkuhalpın nəghatiən rəha nətəmimi nəuvein nətəm kəutəni məmə iəu səniəmə aposil kəti. Kəutəni lanəha mətəu-inu e rəhalah neruhiən, iəsoliən nolıən rəha aposil kəti, inəha itəmah iəsotətapuəhiən o nati kəti o təmah məmə inəha aposil mın nəuvein kəutol.

⁴ ?Təhruahru məmə itəmah aposil mın oiəkotətapuəh o təmah o nauəniən mine nəmnimıən, uə kəpə? Əuəh, itəmah nəkotəhrun. !Mətəu iəu iəməsoliən!

⁵ Aposil mın nəuvein, mine pia İərməniğ mın, mine Pitə,* rəhalah nıpətan nətəm kəutəfaki kəutəhuərisig e lah nian ilah kəutəliuək mautol uək rəha İərməniğ. ?In təhruahru məmə kitah kotol təhmen-əhmen əmə, uə kəpə? Əuəh, itəmah nəkotəhrun. ! Mətəu iəu iəməsoliən!

⁶ ?Uə nıkitəmah təhti məmə iəu əmə mine Panəpəs, itımlau pisin əmə iəkuəkeikei muol aru uək o nauəniən rəhatımlau?

⁷ Otətəlig-to, tol lanəha. Pəh tatol uək rəha soldıə kəni məsosıən nətəouiən lan? ?Uə, pəh tətəsum məsunıən nauəniən lan? ?Uə, pəh tətəugin nati miəgəh mın məsunıən kəti mine?

⁸ ?Nıkitəmah təhti məmə natimnati mın iətəm iətəghati lan, kəutsipən əmə e nətəligiən rəha nətəmimi? !Kəpə! Lou tətəni nati kətıəh əmə.

8:9 Rom 14:13-15; Kəl 5:13 **8:11** Rom 14:15,20 **8:13** Rom 14:21 **9:1** Uək 22:17-18; 26:16; 1Kor 15:8-9 **9:2** 2Kor 3:2-3 **9:4** Luk 10:8 * **9:5** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kefəs” u nərgin kəti mın rəha Pitə, kəni ikin pisin mın e Niutestimın kətauin e Pitə məmə “Kefəs.”

9 Kəmætei e Lou rəha Mosis məmæ, “Nian nəkotasig kau məhuva məmæ otol uək meuiġeuig e wit, sotəlisian nohlin. Pəh ton nispisipi wit nəuvein.”† ?Təhro? ?Niki Uhgın tətəhti əmə kau min,

10 uə nikin tətəhti min itah? Əuəh, kəməfa lou u o rəhatah nəuviriən, mətəu-inu nətəmimi nətəm kəutaupən mautərfei nati e nasumiən, mine nətəm kautəhuərisig mautəulək ikin, ilah rəfin nətəligiən rəhalah kətiəh əmə məmæ okotos pəti nauəniən e nasumiən u.

11 E uək min rəhatimah, təhmen əmə məmæ iəmotasum kəti məmæ itəmah nəkotauən ikin, inu nauəniən rəha narmitəmah. ?Kəni təhro, tiəkis o təmah məmæ nəkotəfa nauəniən kəti rəha nispətin kəm timah?

12 Nətəpisiən nəuvein kotəhrun nətapuəhiən o nauəniən o təmah, kəni in təhruahru əmə, mətəu ilah kautol uək rəha Uhgın. ?Kəni təhro e timah? !Nətapuəhiən rəhatimah in təhruahru agın!

Itimah iəsotolkeikeiən məmæ oiəkotol nati kəti məmæ otəhtul pəsig e nanusiən təuvir rəha Kristo, tol lanəha iəsotətapuəhiən itəmah o nati kəti, nati əpnəpın itimah iəkotəhrun nolien. Tol lanəha, itimah iəmotos pik nərahien, mətəu iəməsotətapuəhiən itəmah o nati kəti mətəu-inu iəsotolkeikeiən məmæ iəkotəhtul pəsig e nanusiən təuvir rəha Kristo.

13 ?Nəkotəhrun uə kəpə məmæ, nətəmimi nətəm kautol uək e Nimə Rəha Uhgın, kautos niglah ikin nauəniən? Kəni nətəmimi nətəm kautol uək e oltə, ikin katol sakrifais ikin, kautos niglah ikin nauəniən.

14 E suaru kətiəh əmə, İərməniġ təməni əskasik məmæ, nətəmimi nətəm kəutəni pətigəm nanusiən təuvir, rəhalah natimnati o natigien otəkeikei misipən ikin.

15 Mətəu iəsətapuəhiən kəm təmah o nati nak iətəm təhruahru əmə kəni iəkəhrun nətapuəhiən. Kəni iəməsətəiən nauəuə u məmæ itəmah nəkotol natimnati min əha nəuvein kəm iəu. İətəfəri nəuvetin məmæ iətəni pətigəm nanusiən təuvir kəsətəouiən iəu lan. Kəni iəsolkəikei aginiən məmæ iəkiteu=pən suaru pisin. !Nimisiən in təuvir tapirəkis suaru pisin!

16 Mətəu iəsəfəriən iəu məmæ iətəni pətigəm nanusiən təuvir mətəu-inu, iəkəkeikei məni pətigəm. !Kəsi, nərahien asoli otuva ohniəu nəmə iəsəni pətigəmiən nanusiən təuvir!

17 Nəmə iətəni pətigəm nəghatien rəha Uhgın mətəu-inu iəkolkeikei mol lanu lan, kəni təhruahru məmæ iəkos nətəouiən lan. Mətəu in Uhgın əmə iətəm təmitəpın iəu məmæ iəkol uək u, kəni tol lanəha, iəkəkeikei mol nati əpnəpın katətəou iəu uə kəpə.

18 ?Kəni rəhak nətəouiən in nati nak? In əmə u, məmæ nian iəkəni pətigəm nanusiən təuvir, rəhak nətəouiən tikə. Kəni tol lanəha iəsətapuəhiən o nati kəti, nati əpnəpın in təhruahru məmæ iəkol.

19 Suah kəti təsərməniġiən lak, mətəu iəu iəmosiahu aru iəu məmæ iəu slef əmə rəha nətəmimi rəfin. İatol lanu məmæ iəkiuvi=pa tēpət kəhuva o Kristo.

20 Nian iəmətan itimah nətəm İsrəl nətəm kəutohtəu=pən Lou, iəmuva məhmen e nətəm İsrəl məmæ iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Kristo. Kəni nati əpnəpın Lou təsərməniġiən lak, nian iəmətan itimah nətəm kəutohtəu=pən Lou, inəha nətəm İsrəl, kəni iəmuva məhmen e lah, məmæ iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Kristo.

21 Nian iəmətan itimah Nanihlə min nətəm kəsotohtəu-pəniən Lou, iəmuva məhmen e lah. (Mətəu iəsərakien Lou rəha Uhgın, kəpə. Lou rəha Kristo tətərməniġ lak.) İəmol lanəha məmæ iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Kristo.

22 Nian iəmətan itimah nətəm rəhalah nəhatətəiən təsəskasikiən, iəmuva məhmen e lah məmæ iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Kristo. İəmuva məhmen e nətəmimi rəfin məmæ e nolien min rəfin iəkiuvi=pa nəuvein kəhuva o Kristo.

† 9:9 “wit” – Afin-to e tiksınəri. 9:9 Dut 25:4; 1Tim 5:18 9:10 2Tim 2:6 9:11 Rom 15:27 9:12 Uək 20:34; 2Kor 11:9 9:13 Dut 18:1-3 9:14 Mat 10:10; Kəl 6:6 9:16 Jer 20:9 9:20 Uək 21:20-26 9:22 2Kor 11:29

²³ Iatol lanəha o nanusiən təuvir məmə iəu min iəkos natimnati təuvir min rəhan.‡

²⁴ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, e naiuiən, nətəmimi rəfin kəutaiu, mətəu kətiəh əmə tatol win? Kəni təuvir məmə nəkotaiu e noliən rəha naiuiən iətəm nəutalkut pik məmə onəkotol win.

²⁵ Nətəmimi nətəm kotolkeikei məmə kəhuvən e naiuiən, kotətuakəm əskasik o rəhalah naiuiən. Kautol məmə okotol win e nati kəti iətəm otəpanikə, mətəu kitah kautol məmə kitah okotol win e nati kəti iətəm tətətig itulin.

²⁶ Tol lanəha, təhmen e naiuiən, iəsaiu əpnapinən, kəni təhmen e boksig, iəsəthre-pəniən təhmen e iətəm təhtəhti nimagəuagəu.

²⁷ !Kəpə! Iətətuakəm əskasik o nipətik məmə otuva rəhak slef. Iatol lanəha məmə, nian iəməni pətigəm nanusiən təuvir kəm nətəmimi tepət rəkis məmə ilah okəhuva e naiuiən əha, kəni iəu iəsuvaiən məhmen e iətəmimi iətəm təmatgəhli lou rəha naiuiən kəni kəraki lan e naiuiən.

10

Pol təməni pətigəm noliən rəha nətəm Isrel aupən

¹ Piak min mine nəuvinik min, iəkolkeikei məmə nəkotəhrun məmə nian tıpitimah min kəməhiet Ijip, ilah rəfin nəpuə təmətahgəl pəsig e lah, kəni ilah rəfin kəməhuvən=pən itəhi u kətəni məmə Nitəhi Ərarəuv.

² Kəni e nəpuə mine nitəhi, Uhgın təmol bəptais e lah rəfin məmə okəhuva nətəmimi rəha Mosis.

³ Kəni ilah rəfin kəmotun nauəniən kətiəh əmə iətəm təmsipən e Narmın Rəha Uhgın,

⁴ kəni motəmnim nəhu kətiəh əmə iətəm təmsipən e Narmın Rəha Uhgın, mətəu-inu kəmotəmnim nəhu e kəpiel iətəm təmsipən e Narmın Rəha Uhgın iətəm təmətan ilah min, kəni kəpiel əha in Kristo.*

⁵ Nati əpnapin ilah kəmotol lanəha, mətəu Uhgın nikin təməsagiəniən o lah tepət nəuvetin, kəni ilah tepət kəməhmis əpəha ikın pisin pisin min təpiə-məpiə ikın.

⁶ Kəni Uhgın təmol natimnati min əha məmə ilah nəmtətiən min məmə otəhgi-pəri nikitah motəgətun itah, kəni kitah okəsotoliən nitai lah motələhu=pən rəhatah nətəligiən e noliən tərəh min təhmen e natimnati iətəm kəmotol aupən.

⁷ Sotohtəu-pəniən noliən rəha nəfakiən kəm narmi nati min təhmen e lah nəuvein kəmotol aupən. Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nətəmimi kəmotəharəg məmə okotəuən motəmnim, kəni motəhtul məmə okotol danis u tiuvi=pən ilah tərəh ikın.”

⁸ Tərəh məmə kitah okotit oneuən nıpətan təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni ilah rəfin tuenti-tri-tausin kəməhmis e nian kətiəh əmə.

⁹ Tərəh məmə kitah okotol natimnati iətəm otiuvi niəməha rəha İərməniğ† təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni sineik tus ilah kəhmis.

¹⁰ Tərəh məmə nəkotəni nikali Uhgın təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni agelo rəha nımisiən tohamu ilah.

¹¹ Kəni Uhgın təmol natimnati min əha məmə okəhuva e nəmiəgəhiən rəhalah, məmə ilah nəmtətiən min, kəni kəmətei ilah məmə okotəhgi-pəri nikitah motəgətun itah, nətəm kəutatig rəueiu məmə naunun nian tətəuva iuəkir.

¹² Kəni nəmə nikitəmah təhti məmə nətəhtul əskasik, autətəu vivi itəmah, mətəu-inu itəmah min nəkotəhrun nəmeiən e noliən tərəh min əha.

‡ 9:23 Pol tətəni min məmə nikin tagiən məmə in otəni pətigəm nanusiən təuvir nati əpnapin kəsətəouiən in lan. 9:25 Fil 3:14; 2Tim 2:4-5; 4:7-8 9:27 Rom 8:13; 13:14 10:1 Eks 13:21-22; 14:22 10:3 Jon 6:31; Eks 16:4,35 10:4 Eks 17:6; Nam 20:11 * 10:4 “Kəpiel” u, kəsafiniən e Oltestimin. Nətəligiən u təmiet e nəghatiən min rəha nətəm Isrel.

10:5 Nam 14:29-30 10:6 Nam 11:4,34; 1Kor 10:11 10:7 Eks 32:4,6,19 10:8 Nam 25:1-9 † 10:9 Tətəghati e noliən rəha nətəmimi nətəm kautol noliən tərəh kəti, nati əpnapin ilah kotəhrun məmə Uhgın təməni məmə noliən əha in noliən tərəh kəti. 10:9 Eks 17:2; Nam 21:5,6 10:10 Nam 16:41-50; 17:5,10

¹³ Nəfeifeian iətəm tətuvə e nəmiəgəhian rəhatəmah təhmen əmə e iətəm katol lan e nətəmimi rəfin. Mətəu nian rəfin, kitah kotəhrun nəhatətəian e Uhgın, kəni otəsegəhanian e nəfeifeian otuva e nəmiəgəhian rəhatəmah məmə in təkəsik mapirəkis nəsanənian rəhatəmah. Mətəu nian nəfeifeian tətuvə e nəmiəgəhian rəhatəmah, Uhgın otol suaru kəti məmə onəkotəhrun nosian nəhtulian rəhatəmah, məmə nati əha otəsiuvi-pənian itəmah e nərahian.

Narmi nati min mine nəfaki min

¹⁴ Tol lanəha rəhak min, otəgim rəkis e nolian rəha nəfakian kəm narmi nati min.

¹⁵ Itəmah nəkotəni məmə nəkoteinatig, kəni otakil aru nəghatian rəhak məmə in təuvir uə tərəh.

¹⁶ Nian kitah kotauən e Nauənian Rəha Nəmtətian Rəha Iesu, kəni motəni kəm Uhgın məmə nikitah tagian o nəmnimian, kəni məutəmnim nəmnimian əha, təhmen məmə kitah kəutəhuva mautil kətiəh kitah Kristo e niran. ?İətəni pəhriən, uə kəpə? Kəni nian kitah kautun piret iətəm kəməmaris kəuəri, kitah kəutəhuva kətiəh kitah Kristo. ?İətəni pəhriən, uə kəpə?

¹⁷ Kitah u nətəmimi tēpət, mətəu kotəhmen e nipətın kətiəh əmə, mətəu-inu piret kətiəh əmə, kəni kitah rəfin kautun əmə piret əha.

¹⁸ Nikitəmah tətəhti nolian rəha nətəm Isrel. Nian iətəm tatol sakrifais kəm Uhgın, kəni nətəmimi nəuvein kautun nəhuvegi nati iətəm kəmol sakrifais lan, təhmen əmə məmə ilah rəfin kəməhuva kətiəh ilah Uhgın e sakrifais əha. ?Inu nipəhriənian, uə kəpə? Əuəh, in nipəhriənian.

¹⁹ ?Nipəti nəghatian min rəhak nak? ?Təhro? ?İətəni məmə nəhuvegi nati iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati min in nati ağin kəti, uə nati əpnəpın əmə? İlah nati əpnəpın əmə. ?Uə təhro? ?İətəni məmə narmi nati min, ilah nati ağin min nəuvein, uə ilah nati əpnəpın əmə? İlah nati əpnəpın əmə.

²⁰ Mətəu iətəni məmə nian nətəmimi kautol sakrifais kəm narmi nati min, kautol kəm iərmis min, kəni nati u in nati kəti, kəni kəsotolian kəm Uhgın. Kəni iəsolkeikeian məmə nəkəhuva kətiəh itəmah iərmis min.

²¹ Itəmah onəsəhuvənian motos piret mine wain e Nauənian Rəha Nəmtətian Rəha Iesu, kəni motatig məhuvən min e niməfaki rəha narmi nati min motun sakrifais mine motəmnim wain rəha iərmis min itəmah nətəm kəutəfaki lan.

²² ?Təhro? ?Nautol məmə İərməniğ otəməki e təmah təhmen e nətəm Isrel? ?Nikitəmah təhti məmə nəsanənian rəhatah tēpət mapirəkis rəha Uhgın?

²³ Itəmah nəutəni məmə, “Təuvir əmə məmə iəköl natimnati rəfin iətəm iəkölkeikei.” Mətəu iəu iəkəni məmə, səniəmə natimnati min rəfin kəutasiru e təmah motasiru e nəmiəgəhian rəhatəmah.

²⁴ Təsəuviriən məmə itəmah kəti tətəsəl aru e rəhan nəuviriən, mətəu təkeikei mətəsəl min e nəuviriən rəha nətəmimi min nəuvein.

²⁵ Kəni təuvir əmə. Otun əmə nəhuvegi nati min rəfin iətəm katos e makit, kəni məsotətapuəhian e nəghatian lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nati min, uə kəpə. Kəni nikitəmah təsəhti pikiən.

²⁶ Nolian əha təuvir əmə mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Niftəni mine natimnati rəfin əha ikın ilah rəha İərməniğ.”

²⁷ Kəni nəmə iətəm təsəfakian kəti tətəpuəh ik məmə nəkuvən e rəhan nimə muauən, kəni nikim tagian məmə onəkuvən, un əmə nauənian nak iətəm tətəfinə, məsətapuəhian məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nati min uə kəpə. Nikim təsəhti pikiən.

²⁸ Mətəu nəmə kəti təni=pinə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e nəhuvegi nati u kəm narmi nati min,” kəni təuvir məmə nəsuniən. Niki otətəhti iətəmi u mətəu-inu e rəhan nətəligiən təmol, kəni nəsuniən.

²⁹ Səniəmə nati tərəh kəti ohnik, mətəu in nati tərəh e nətəligiən əmə rəhan. ?Mətəu təhro nətəligiən rəha iətəmi kəti min otakil rəhak noliən iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, kəni mahtipəsīg lak məmə iəsoliən nati kəti?

³⁰ ?Nəmə iətəni kəm Uhgın məmə nikik tagiən o nauəniən, təhro okəni rah iəu e nati kəti iətəm iəməni rəkis kəm Uhgın məmə nikik tətəgiən ohni?

³¹ Nəukəti nəghatiən rəfin əha tol lanəha, nati nak iətəm onəkol, uə nəkauən, uə nəkəmnim, nəkəkeikei mol ilah rəfin e noliən iətəm otəfəri nərgi Uhgın lan.

³² Soliən məmə iətəmi kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən, nəmə in nəuaniləuis rəha Isrel, uə Ianihluə, uə iətəmi kəti e niməfaki rəha Uhgın.

³³ Otol noliən əha təhmen e noliən rəhak iətəm iətəlkut məmə iəkol niki nətəmimi rəfin kotəgiən e noliən min rəfin. Iatol lanəha mətəu-inu iəsəsal aruiən e rəhak nəuviriən, mətəu rəha nətəmimi tēpət, məmə Uhgın otosmiəgəh ilah.

11

¹ Otisikəuvin iəu təhmen məmə iəu iatisikəuvin Kristo.

Noliən rəha nəfakiən

² Iətəni-vivi itəmāh mətəu-inu nikitəmāh tətəhti iəu e natimnati rəfin iətəm iəmol kəni məgətun, kəni nəutaskəlīm nəgətuniən min təhmen əmə məmə iəməgətun itəmāh lan.

³ Mətəu iəkolkeikei məmə itəmāh rəfin nəkotəhrun məmə rəhn-kapə pətan in rəhan iərman iətəm tarməniğ lan, rəhn-kapə nəman rəfin in Kristo iətəm tarməniğ e lah, kəni rəhn-kapə Kristo in Uhgın iətəm tarməniğ lan.

⁴ Iərman kəti tatol aulis Kristo nəmə tətəhtərain rəhn-kapə nian in tətəghati kəm Uhgın e nəfakiən uə tətəni pətīgəm nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm in.

⁵ Mətəu pətan tatol aulis rəhan iərman nəmə təsəhtərainiən rəhn-kapə nian in tətəghati kəm Uhgın e nəfakiən uə tətəni pətīgəm nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm in. Noliən əha təhmen əmə məmə təmaki rəhn-kapə.*

⁶ !Nəmə pətan kəti təsəlkeikeiən məmə otəhtərain rəhn-kapə lanəha, təuvir məmə otətēi əmə nəuanun! Mətəu nəmə in tətəulis o nəteiən nəuanun, uə nakien rəhn-kapə, kəni təuvir məmə otəhtərain rəhn-kapə.

⁷ Təuvir məmə iərman kəti təsəhtərainiən rəhn-kapə mətəu-inu nian Uhgın təmol iətəmini, iətəmini təmos narmi Uhgın, kəni matol pətīgəm nəuviriən rəha Uhgın; mətəu pətan tatol pətīgəm nəuviriən rəha iərman rəhan.

⁸ Tol lanəha mətəu-inu iərman təsisipəniən e pətan, mətəu pətan təmsipən e iərman,

⁹ kəni Uhgın təməsoliən iərman məmə in iasiru rəha pətan, mətəu təmol pətan məmə in iasiru rəha iərman.

¹⁰ Tol lanəha, pətan otəkeikei məhtərain rəhn-kapə iətəm tətəgətun məmə tətisiəi rəhan iərman mətəu-inu nagelo min kauteruh.

¹¹ Mətəu kitah u kəməhuva kətiəh kitah Iərməniğ, pətan otəsətiğ aru əməiən e iərman, kəni iərman min otəsətiğ aru əməiən e pətan,

¹² mətəu-inu pətan təmsipən e iərman, kəni təhmen min əmə, pətan təmələs iərman. Mətəu natimnati rəfin kəutsipən e Uhgın.

¹³ Otakil aru nati u. ?Otəhruahru məmə pətan iətəm tətəfaki kəm Uhgın təsəhtərainiən rəhn-kapə, uə kəpə?

10:28 1Kor 8:7 **10:30** 1Tim 4:4 **10:31** Kol 3:17 **10:32** Rom 14:13 **10:33** 1Kor 9:20-22 **11:1** 1Kor 4:16

11:3 Jen 3:16; Efəs 5:23 * **11:5** Nəmə pətan kəti təmaki rəhn-kapə, in nati kəti rəha naulisiən. Nətəmini nəuvein kəutəni məmə in nəmtətiən kəti məmə katol nalpiniən kəti kəm in, kəni nətəmini nəuvein kəutəni məmə in nəmtətiən kəti məmə in pətan rəha nəfəriən. **11:7** Jen 1:26-27 **11:9** Jen 2:18-23

14 Nətəmimi rəfin kotəhrun məmə iərman iətəm nəuanun təfəməh, tatol aulis in.

15 Mətəu nəmə pətan kəti nəuanun təfəməh, nikin tagiən lan kəni katisiai in lan, mətəu nəuanun əha Uhgın təməfən məmə otəhtərain rəhn-kapə.

16 Mətəu nəmə iətəmi kəti tolkeikei məmə otorgəhu o nati əha, kəni iətəni lanəha məmə nolian kəti min tikə o nati u, kəni niməfaki pisin pisin min rəfin kautol təhmen-əhmen əmə.†

Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha Iesu

17 Nəghatiən min iətəm iəkəni kəm təmah əha rəueiu, oiəsəni-viviən itəmah mətəu-inu nəharəg pətiən rəhatəmah təsasiruiən, mətəu tətərakin əmə itəmah.

18 İəmaupən mətəu məmə nian nəutuhapumın itəmah min məmə nəkotəfaki, kəni məutəhapu-əhapu itəmah min. Kəni nīkik təhti məmə nəghatiən min əha, nəuvein nīpəhriən,ən,

19 mətəu-inu nəhapu-əhapuiən min okotəkeikei məhuva məmə okeruh əhruahru məmə pəh tətəfaki pəhriən.

20 !Nian nəutuhapumın itəmah min, mautəni məmə nautun Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha Iesu, mətəu oteruh-to nolian u rəhatəmah! Səniəmə Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha Iesu,

21 mətəu-inu nian nəutauən, itəmah kətiəh kətiəh kautəkeikei əmə, məsotəhtahniniən ilah min nəuvein. Kəti tinapis rəkis, kəni kəti min nəumis tatus əhanəh.

22 ?Rəhatəmah lahuənu tikə məmə nəkotaupən motauən ikin? ?Uə itəmah nəsotisiaiən niməfaki rəha Uhgın, kəni mautol aulis nanrah min? ?Kəni iəkəni məmə nak kəm təmah? ?İəkəni-vivi itəmah o nolian əha? !Kəpə, tiəkis agin!

23 Mətəu-inu iəməgətun rəkis itəmah e nəgətuniən min iətəm təmsipən o İərməniğ. E nian lapin əha uərisig kegəhan=pən lan e nəhlmi tikimır min rəhan, in təmos pıret,

24 kəni məni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni məhapu, kəni məni məmə, “Inu nīpətik iətəm otitəgıt o təmah.‡ Onəkotol lanu lan kəni nikitəmah tətəhti iəu.”

25 E nolian əhmen min əmə, nian kinotauən rəkis, in tos kap wain məni məmə, “Kap wain u tətəgətun=pən nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni nəniəskasikiən vi u tətəhtul mətəmiəgəh e nırak iətəm otaiu o təmah. Nian rəfin nəkotəmnim kap wain u, nikitəmah otəhti iəu.”

26 O nati əha, nian rəfin nəkotun pıret u, uə nəkotəmnim kap u, onəkautəni pətigəm nımisiən rəha İərməniğ mətəuərus titəlig=pa min.

27 Tol lanəha, iətəmimi pəh iətəm tatun pıret, uə tətəmnim kap wain u rəha İərməniğ e nolian kəti iətəm təsəhruahruən, in tatol təfagə o nərəkiniən nīpətin mine nıra İərməniğ.

28 İətəmimi otəkeikei maupən makil rəhan nəmiəgəhiən, uərisig təpanun pıret mine məmnim kap wain,

29 mətəu-inu iətəmimi iətəm tatun mine mətəmnim, mətəu nikin təsəhti viviən pıret mine wain məmə tətəgətun=pən nīpəti İərməniğ, nunian mine nəmnimiən iətəm in tatol tatiuvi=pa aru əmə nalpiniən kəm in.

30 Mətəu o nati əha, itəmah tepət nəkotəpəou kəni mautohmis, kəni itəmah nəuan nəuvein kinohmis rəkis.

31 Mətəu nəmə kitah kotakil aru nolian min rəhatah, İərməniğ təsakiliən itah mol nalpiniən kəm tah.

† **11:16** Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəniən min u o nəhtərainiən nəuanutəmi mine nəuanutəmi u təfəməh okətəkeikei katol rəueiu. Mətəu nəhtərainiən nəuanutəmi mine nəpəhiən nəuanutəmi təfəməh, nīpəti lau e nian əha rəha Pol kuol pisin e nian u rəueiu. **11:18** 1Kor 1:10-12 ‡ **11:24** Rəhn-kapə lahuənu otəhapu (mətəu otəsəteiən) pıret tol nīpispisin kəni məfən kəm rəhan min famli. Pıret tətəgətun=pən nīpəti Kristo, mətəu səniəmə nīpətin əhruahru pəhriən. Mine wain tətəgətun=pən nıran, mətəu səniəmə nıran əhruahru pəhriən. **11:25** Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 **11:26** Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27** Hip 10:29

³² Nian İərməniğ takil itah mol nalpiniən kəm tah, in tatol məmə kitah okotəhruahru, məmə nian in otakil nətəmimi e nəhue niftəni məni nalpiniən rəhalah məmə okohmıs, kəni kitah okəsotosiən nalpiniən əha kitah min ilah.

³³ Tol lanəha piak min mine nəuvinik min, nian nəkəhuva kətiəh məmə nəkotauən, əutəhtahnin itəmah min.

³⁴ Nəmə iətəmi kəti nəumis tus, təuvir məmə otauən iman ikın lahuənu, məmə nian nəkotuhapumın, Uhgın otəsəfinəiən nalpiniən kəm təmah o noliən min əha rəhatəmah.

Nian iəkuvnə, oiəkəfinə suaru e natimnati pişin nəuvein min iətəm nəkotətapuəh ohni.

12

Nəsanəniən pişin pişin min rəha Narmın Rəha Uhgın

¹ Piak min mine nəuvinik min, pəh iəkəghati e nəsanəniən pişin pişin min rəha Narmın Rəha Uhgın iətəm tətəfa kəm tah, mətəu-inu iəkolkeikei məmə itəmah nəkotəkeikei motəhrun.

² Itəmah nəkotəhrun məmə aıpən, nian nəməsotəfakiən kəm Uhgın, katiuvi=pən rəhatəmah nətəligiən katit itəmah e suaru o nəfakiən kəm narmi nati min iətəm kəsotəghatiən.

³ Tol lanəha, iəkəni kəm təmah məmə iətəmi kəti tikə iətəm tətəghati e nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın mətəni rah İesu, kəni iətəmi kəti min ko təsəniən məmə, "İesu in İərməniğ," mətəu Narmın Rəha Uhgın, in əmə tol iətəmimi tətəni.

⁴ Nəkotəkeikei motəhrun vivi nati u məmə, nəsanəniən pişin pişin min rəha Narmın Rəha Uhgın iətəm tətəfa kəm tah, mətəu kautsipən e Narmın Rəha Uhgın kətiəh əmə.

⁵ Kitah kautol uək pişin pişin min tepət o nasiruiən e nətəmimi, mətəu İərməniğ kətiəh əmə iətəm kitah kautol uək rəhan.

⁶ Kitah kautol uək e noliən pişin pişin tepət, mətəu Uhgın kətiəh əmə iətəm tatol uək e nəmiəghəniən rəha nətəmimi rəfin məmə ilah okautol uək rəfin min əha.

⁷ Kəni Narmın Rəha Uhgın tətəfa rəhan nəsanəniən pişin pişin min kəm tah kətiəh kətiəh məmə kitah okotasiru e tah min rəfin.

⁸ İətəmi kəti, Narmın tətəfən nəghatiən rəha neinatigiən kəm in. Kəni kəti min, Narmın kətiəh əmə tətəfən nəghatiən rəha nəhruniən nati kəm in.

⁹ Kəni kəti min, Narmın kətiəh əmə tətəfən nəhatətəiən kəm in. Kəni kəti min, Narmın kətiəh əmə əha tətəfən nəsanəniən o nol viən nımisiən kəm in.

¹⁰ Kəni kəti min, tətəfən nəsanəniən o noliən nati apispis min kəm in. Kəni kəti min, tətəfən nəghatiən min iətəm Uhgın tətəfa kəm in. Kəni kəti min, tətəfən nəsanəniən o nakiliən narmın pişin pişin min kəm in. Kəni kəti min, tətəfən nəsanəniən rəha nəniən nəghatiən iki pişin pişin min kəm in. * Kəni kəti min əha, tətəfən nəsanəniən o nəniən niyəti nəghatiən iki pişin pişin min əha kəm in.

¹¹ Nəsanəniən min əha ilah rəfin, kautsipən əmə e Narmın kətiəh əmə, kəni tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh e suaru min iətəm in əmə tolkeikei.

¹² Niyəti iətəmimi kətiəh əmə, mətəu nəuəli-nəuəlin tepət; kəni nati əpnapin nəuəli-nəuəlin pişin pişin min, ilah kautilpin e niyətin kətiəh əmə. Kəni tol lanəha, təhmen-əhmen əmə e Kristo.

¹³ Kitah nəuvein, kitah nəuaniləuis min rəha İşrel, kitah nəuvein Nanihlua min, nəuvein slef min əmə, nəuvein səniəmə slef min, mətəu Narmın Rəha Uhgın kətiəh əmə təmol bəptais e tah rəfin ağin mol məmə kəməhuva niyətin kətiəh əmə, kəni kitah kəmotos Narmın Rəha Uhgın u kətiəh əmə.

¹⁴ Pəhriən. Niyəti iətəmimi kəməsoliən nəuəlin kətiəh əmə, mətəu nəuəlin tepət.

11:32 Hip 12:5-6 **12:2** Hab 2:18-19 **12:3** 1Jon 4:2-3 **12:4** Rom 12:6 * **12:10** Nəsanəniən rəha nəniən nəghatiən iki pişin pişin min, tətəghati e nəghatiən min iətəm iətəmi kəti təsəhruniən. Afin-to 1Kor 13:1, mine Uək 2:4.
12:11 1Kor 7:7 **12:12** 1Kor 10:17 **12:13** Kəl 3:28

¹⁵ Námə nəhlkin təni məmə, “Səniəmə iəu nəhlmin, kəni tol lanəha, səniəmə iəu nəuəli nīpətin kəti,” kəni nəghatiən rəhan təsoliən məmə nəhlkin in səniəmə nəuəli nīpətin nəuətin.

¹⁶ Kəni námə matəlgin təni məmə, “Səniəmə iəu nəhmtin, kəni tol lanəha, səniəmə iəu nəuəli nīpətin kəti,” kəni nəghatiən rəhan təsoliən məmə matəlgin in səniəmə nəuəli nīpətin nəuətin.

¹⁷ ?Námə nīpətin in nəhmtin rəfin əmə, kəni otəhra mətəu nati? ?Kəni námə nīpətin in matəlgin rəfin əmə, kəni otəhra məmīəvin nati.

¹⁸ Mətəu kəpə, Uhgīn təməuəri nəuəli-nəuəli nīpətin ilah rəfin iətəm in tolkeikei məmə ilah okotol lanəha.

¹⁹ Námə nīpəti iətəmimi kəti in nəuəli-nəuəlin əmə kəti, təhmen e nəhlkin, mətəu səniəmə in nīpətin kəti pəhriən.

²⁰ Mətəu nīpəhriənīən, nəuəli-nəuəlin tepət, mətəu nīpətin kətiəh əmə.

²¹ Nəhmtin ko təsəniən kəm nəhlmin məmə, “Iəu iəkəpəh ik, iəu inəhmen rəkis.” Kəni rəhn-kəpə ko təsəniən kəm nəhlkin mil məmə, “Iəu iəkəpəh itəlau, iəu inəhmen rəkis.”

²² Təsoliən lanəha. Kəni tapirəkis inu, nəuəli-nəuəli nīpətitah iətəm nikitah təhti məmə ilah kotəpəou agīn, ilah nati keikei o nīpətitah.

²³ Kəni nəuəli-nəuəli nīpətitah iətəm nikitah təhti məmə ilah nati əpnəpīn əmə, kautol nolīən rəha nīsiəiən e lah. Kəni nəuəli-nəuəlin rəha naulisiən, kitah kauteh vivi ilah.

²⁴ Mətəu nəuəli-nəuəli nīpətitah iətəm təsoliən naulisiən, kitah kəsotoliən nati agīn e lah. Mətəu Uhgīn təmuhəpūmīn nəuəli-nəuəli nīpətitah mīn, kəni mātisiəi nəuəli-nəuəlin mīn iətəm kitah kauteh=pən əmə ilah.

²⁵ Kəni e nolīən əha, nəuəli-nəuəli nīpətitah okəsotəhapu əhapuiən ilah mīn, mətəu ilah okoteh vivi rəfin ilah mīn.

²⁶ Námə nəuəlin nəuətin tətətəu nəhməiən, kəni nəuəlin mīn ilah rəfin okotətəu nəhməiən ilah mīn. Kəni námə nəuəlin nəuətin kətəfən nīsiəiən kəm in, kəni nəuəlin mīn rəfin okotəgiən ilah mīn.

²⁷ Nīpəti nəghatiən u məmə itəmāh nīpəti Krīsto, kəni itəmāh rəfin kətiəh kətiəh itəmāh nəuəlin mīn rəha nīpəti Krīsto.

²⁸ Kəni e nīməfaki, Uhgīn təmaupən mələhu=pən aposil mīn, kəni uərisig ko, iəni mīn, kəni uərisig ko, nəgətin mīn. Kəni təmələhu=pən nətəm kautol nati apispis, mīne ilah nətəm kautol vivi nīmisiən mīn, kəni nətəm kəutasiru e nətəmimi, kəni nətəm koteinatig nətəm kəutasiru o nəniən rəha nīməfaki, kəni nətəm kəutəghati e nəghatiən ikīn pīsīn mīn.

²⁹ ?Nətəmimi rəfin aposil mīn? ?Uə nətəmimi rəfin iəni mīn? ?Uə nətəmimi rəfin nəgətin mīn? ?Uə nətəmimi rəfin kautol nati apispis mīn?

³⁰ ?Uə nətəmimi rəfin kautol vivi nīmisiən mīn? ?Uə nətəmimi rəfin kəutəghati e nəghatiən ikīn pīsīn mīn? ?Uə nətəmimi rəfin kəutəni pətīgəm nīpəti nəghatiən ikīn pīsīn mīn? Kəpə, təsoliən lanəha.

³¹ Mətəu təuvir məmə nəkotələhu=pən əskasik nətəligiən rəhatəmāh o nosiən nəsanəniən pīsīn pīsīn mīn iətəm Narmīn Rəha Uhgīn tətəfa, ilah mīn əha kotəuvir agīn.

Mətəu rəueiu iəkəni=pīnə suaru təuvir agīn.

13

Nolkeikeiən

¹ Námə iətəghati e nəghatiən rəha nətəm ikīn pīsīn mīn, uə nəghatiən rəha nagelo mīn, mətəu iəsosiən nolkeikeiən e nīkik, rəhak nəghatiən in nəuiən əpnəpīn əmə təhmen e nəuia dirəm uə nəuia bel.

² Námə iatos nəsanəniən iətəm Narmīn Rəha Uhgīn tətəfa o nəni pətīgəmiən nəghatiən mīn iətəm Uhgīn tətəfa, mətəu iəsosiən nolkeikeiən e nīkik, iəu nati əpnəpīn əmə. Kəni námə

iækæhrun nati oneuæn ræfin mine næhruniæn ræfin, mætæu iæsosian nolkeikeian e nikik, iæu nati æpnapin æmæ. Kæni næmæ ræhak næhatætæian tæskasik mæmæ otol nitæuæt kæti tiet, mætæu iæsosian nolkeikeian e nikik, iæu nati æpnapin æmæ.

³ Næmæ iækæfæn ræfin ræhak natimnati kæm nanrah min, uæ iækegæhan e nipætik mæmæ nigæm otus, mætæu iæsosian nolkeikeian e nikik, iæsolian win e nati kæti.

⁴ Nolian ræha nolkeikeian tol lanu: iætæmi kæti ræhan nætæligian tæfæmæh, kæni matol tæuvir kæm nætæmimi, kæni mæsigtærahian e nætæmimi, kæni mæsæri pikian, kæni mæsæfæri aruiæn in,

⁵ kæni mæsol-pænian nætæmimi, mæsalkutian o nærfen, kæni nikin tæсахmæ uæhaiæn, kæni mæsaskælim pikian nærahian iætæm iætæmi kæti tatol lan.

⁶ Kæni nikin tæsagianian o nolian tærah min, mætæu nikin tagian æmæ o nolian tæuvir min ræha nipæhriæn.

⁷ Nolian ræha nolkeikeian tol lanu: nati æpnapin suaru ræha iætæmi kæti tiækis, mætæu nian ræfin iætæmi æha tatitæu=pæn æmæ, mæsæhlmanian e ræhan næhatætæian nian kæti, kæni nian ræfin tætælæhu=pæn æskasik ræhan nætæligian e Uhgîn, ræhan næhatætæian tætæhtul æmæ lanko e nian ræha nærahian.

⁸ Nolian ræha nolkeikeian naunun tikæ. Mætæu ræha næni pætigæmian næghatian iætæm Uhgîn tætæfa, otæpanikæ. Ræha næghatian iki pisin min, okæpanohkæ. Ræha næhruniæn nati, otæpanikæ.

⁹ Tol lanæha mætæu-inu næhruniæn ræhatah næuan næuuetin æmæ, kæni kæutæni pætigæm næghatian iætæm Uhgîn tætæfa mætæu næghatian u tatol æpu næuan næuuetin æmæ.

¹⁰ Mætæu nian Iesu Krïsto otuva min mol æhruahru natimnati min ræfin, kæni næsanænian min iætæm Narmîn Ræha Uhgîn tætæfa ræueiu okohkæ.

¹¹ Nian iæmætækæku, iæmætæghati tæhmen e iæpæou, kæni næhruniæn ræhak tæhmen e ræha iæpæou, kæni nolian ræha nætæligian ræhak tæhmen e ræha iæpæou. Mætæu nian iæmuva mol iætæmi asoli lak, iæmælæhu nolian min ræha iæpæou e næmtahk.

¹² Ræueiu, kitah kauteruh næuan næuuetin æmæ tæhmen e iætæmi kæti tateh narmîn e kilas iætæm tæuau. Mætæu e nian æha, kitah okoteruh æhruahru næhmti Uhgîn. Ræueiu, iækæhrun næuan næuuetin æmæ, mætæu e nian æha, iæpanæhrun æhruahru natimnati ræfin, tæhmen mæmæ Uhgîn tæhrun æræfin iæu mine æha ræueiu.

¹³ Kæni ræueiu, nolian milahal u kisil kælæhtul: nolian ræha næhatætæian, nolian ræha nuhuinian e Uhgîn, mine nolian ræha nolkeikeian. Mætæu iætæm in tæuvir pik agin e lahal, in nolian ræha nolkeikeian.

14

Næni pætigæmian næghatian iætæm Uhgîn tætæfa, mine nænian næghatian ikin pisin min

¹ Otalkut æskasik mæmæ nolkeikeian otarmænig e næmiægæhian ræhatæmah, kæni motalkut æskasik mæmæ onækotos næsanænian min iætæm Narmîn Ræha Uhgîn tætæfa, kæni otalkut pik tæhmin min o næsanænian ræha næni pætigæmian næghatian iætæm Uhgîn tætæfa.

² Iækæni lanæha mætæu-inu itæmah kæti iætæm tætæghati e næghatian iki pisin min, tæsæghatian kæm nætæmimi, mætæu tætæghati æmæ kæm Uhgîn. Pæhriæn, iætæmi kæti tikæ iætæm tæhrun næghatian iætæm in tætæni, mætæu in tætæni pætigæm næghatian oneuæn min e Narmîn Ræha Uhgîn.

³ Mætæu nætæmimi ræfin nætæm kæutæni pætigæm næghatian iætæm Uhgîn tætæfæn e næghatian ræhalah, kæutæni kæm nætæmimi o nol æskasikian ilah, o næfærian nætæligian ræhalah, kæni o nasiruiæn mæfæri nikilah.

⁴ Iætæmimi iætæm tætæghati e næghatian ikin pisin min, tatol æskasik aru æmæ in, mætæu iætæmimi iætæm tætæni pætigæm næghatian iætæm Uhgîn tætæfæn e næghatian ræhalah, tatol æskasik nimæfaki.

⁵ Iəkolkeikei məmə itəmah rəfin aɡin nəkotəghati e nəghatiən iki pisin min, mətəu təuvir pik məmə nəkotəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfinə. Iətəmi iətəm tətəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən, in tətəsiro pik e niməfaki tapirəkis aɡin iətəmi iətəm tətəghati e nəghatiən iki pisin min mətəuarus in təni nıpətın məmə otol əskasik niməfaki.

⁶ Piak min mine nəuvinik min. ?Nəmə iətuva o təmah kəni mətəghati e nəghatiən iki pisin, təhro lanu iəu iəkəuvir o təmah? Mətəu nəmə iatol pətigəm nəghatiən nəuvein iətəm kəmutəhluaig əpən, uə iətos nəhruniən nəuvein, uə nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa, uə nəghatiən rəha nəgəuniən, kəni oiəkəsiru e təmah.

⁷ Otətəlig-to e natimnati təhmen e bambu iətəm kətahli, uə kitar iətəm katoh. Natimnati min əha kəsotəmiəghatiən, iətəmi əmə tatol ilah kəutəgət. Mətəu nəmə kəsotəgət əhruahruian, kəni itəmah onəkotəruru məmə nəpuən nak ilah kəutani. ⁸ Kəni nəmə təui təsasək əhruahruian, kəni nətəmi okotəruru məmə kotəkeikei motol əpenə-penə o nəluəginian.*

⁹ Mətəu təhmen əmə e təmah. ?Nəmə nəutəghati e nəghatiən iətəm nətəmi kotəruru, okotəhro lanu motəhrun nıpəti nəghatiən nəutəni? Itəmah onəkotəghati əmə kəm niməgəuəgəu, mətəu nətəmi kəsotəsiən nıpətın.

¹⁰ Pəhriən məmə nəghatiən min tepət e nəhue niftəni, mətəu ilah rəfin nıpətilah əha ikin.

¹¹ Kəni nəmə iəsəhruniən nıpəti nəghatiən iətəm iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu, iəu iəpispis ohni, kəni in iəpispis ohniəu.

¹² Təhmen əmə e təmah. Itəmah nəkotolkeikei nəsanəniən min rəha Narmin Rəha Uhgın, kəni tol lanəha, otalkut məmə nəkotəvləkin niməfaki e nəsanəniən min iətəm okotəsiru pik lan.

¹³ Mətəu-inu o nati əha, okəmə itəmah kəti tətəghati e nəghatiən iki pisin min, otəkeikei məfaki min məmə Uhgın otəfən nıpəti nəghatiən u məmə otəni pətigəm kəm niməfaki.

¹⁴ Nəmə iətəfaki e nəghatiən iki pisin min, nıkik tətəfaki mətəu nətəligiən rəhak tətəhtul əpnəpın əmə.

¹⁵ ?Kəni iəkəhro? Iəkəfaki e nıkik, mətəu iəkəfaki min e nətəligiən rəhak e nəghatiən iətəm iəkəhrun. Kəni iəkəni nəpuən e nıkik, mətəu iəkəni min nəpuən e nətəligiən rəhak e nəghatiən iətəm iəkəhrun.

¹⁶ ?Nəmə nətəni-vivi Uhgın e nıkim e nəghatiən pisin, təhro iətəmi kəti iətəm təruru nəghatiən u in otəni “Əuəh” e rəham nəfakiən, mətəu-inu in təruru nati iətəm nətəni?

¹⁷ Nəmə təhro nətəni-vivi pəhriən Uhgın, mətəu nəsasiruian e iətəmi pisin kəti min.

¹⁸ Iətəni tagkiu kəm Uhgın məmə iətəghati e nəghatiən iki pisin min tapirəkis itəmah rəfin.

¹⁹ Mətəu e niməfaki, nəmə iətəgətun nətəmi e nəghatiən faif əmə iətəm kotəhrun, inu təuvir məpirəkis aɡin nəmə iəkəni nəghatiən ten-təusin e nəghatiən pisin iətəm kınotəruru.

²⁰ Piak min mine nəuvinik min. Sotoliən nətəligiən rəhatəmah təhmen e kəlkələh min. E nəmiəghatiən rəhatəmah, təuvir məmə nəkotəhmen e kəlkələh min nətəm kotəruru əhanəh nolian tərəh. Mətəu e nətəligiən rəhatəmah, təuvir məmə nəkohmətə.

²¹ Kəmətəi lanəha e Lou rəha Mosis məmə,
“Iəkol məmə nətəmi kəutəghati e nəghatiən iki pisin min okotəni rəhak nəghatiən kəm rəhak nətəmi.

Kəni ilah okotətəu nəghatiən min rəha nəpispis min.

Mətəu nati əpnəpın ilah okotətəu nati əha iətəm tol pisin, ko kəsotətəligiən lak.

Iərmənig tətəni lanu.”

²² Tol lanəha, nəghatiən iki pisin min, in nəmtətiən kəti rəha nətəmi nətəm kəsotəfakiən, səniəmə nəmtətiən kəti rəha nəfaki min. Mətəu nian iətəmi kəti

* **14:8** E nian rəha Pol, soldia kəti tətəhli nati kəti təhmen e təui nian nərahian tətəva təhmen e nəluəginian. Nəpuən kəti, nıpətın təni məmə, “Otol əpenə-penə o nəluəginian!” Kəni nian nətəmi kəutətəu, ilah kotol əpenə-penə o nəluəginian. **14:20** Efəs 4:14 **14:21** Aes 28:11,12

tətəni pətīgəm nəghatīən iətəm Uhgīn tətəfən, in rəha nəfaki mīn, səniəmə rəha nətəm kəsotəfakiən.

²³ ?Tol lanəha, nəmə niməfaki apiəpiə tətuhapumīn, kəni nətəmimi rəfin kəutəghati e nəghatīən ikīn pišin mīn, kəni ilah nəuvein nətəm kəsotəhrunīən, uə nətəm kəsotəfakiən kəhuva imə, ilah okotəni məmə itəmāh nəutalməli, uə kəpə?

²⁴ Mətəu nəmə iətəmi təsəfakiən kəti, uə iətəmi təruru tuva imə nian nətəmimi rəfin kəutəni pətīgəm nəghatīən iətəm Uhgīn tətəfən, kəni nəghatīən rəhatəmāh otek nīkin, kəni in otəhrun məmə in iol təfagə tərāh, kəni nəghatīən mīn əha okotakil rəhan noliən,

²⁵ kəni rəhan təfagə tərāh mīn iətəm kəutəhluaig otuva e nəhagəhagiən. O nati əha, in otasiəulīn e nisīaiən məfaki kəm Uhgīn, mətəni pətīgəm məmə, “!Itəmāh pəhriən Uhgīn nəutan!”

Nəlahu əhruahruīən noliən rəha nəfakiən

²⁶ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. Pəh iəkəni nīpəti rəhak nəghatīən mīn u rəueiu. Nian itəmāh rəfin nəkəhuva kətiəh e nuhapumīniən o nəfakiən, itəmāh rəfin kətiəh kətiəh rəhatəmāh əha ikīn uək o noliən, nəuvein kəutani nəpuən, nəuvein kəutəgətun ilah, nəuvein kautol əpu nəghatīən nəuvein u kəmotəhluaig aupən, nəuvein kəutəghati e nəghatīən ikīn pišin mīn, nəuvein kəutəni nīpəti nəghatīən mīn əha. Onəkotəkeikei mautol natimnati mīn əha o nuvləkinīən niməfaki təkəsik.

²⁷ Nəmə nətəmimi nəuvein kəutəghati e nəghatīən ikī pišin, keiu uə kisil əmə okotəghati. Kəti otəni rəhan, uərisig kəti, konu kəti mīn təni rəhan, kəni iətəmi kəti otəkeikei məni nīpəti nəghatīən mīn əha.

²⁸ Nəmə iətəmimi tikə o nəni pətīgəmiən nīpəti nəghatīən mīn əha, iətəmimi iətəm otəghati e nəghatīən pišin, otəkeikei məsəghatīən e niməfaki, kəni məghati oneuən əmə kəm Uhgīn.

²⁹ Kəni iəni mīn, təuvir məmə iəni keiu uə kisil okotəghati, kəni nətəmimi nəuvein okotakil vivi nəghatīən kəutəni.

³⁰ Kəni nəmə Uhgīn tatol əpu nəghatīən kəti iətəm təmatəhluaig aupən tətuvə o iətəmi kəti iətəm tətəharəg, təuvir məmə iətəm təmaupən mətəghati otəpəh nəghatīən.

³¹ Tol lanəha, itəmāh nətəm nəutəni pətīgəm nəghatīən iətəm Uhgīn tətəfīnə, kəti otaupən məghati, konu kəti mīn, ko kəti mīn məmə nəkotəgətun nətəmimi rəfin, motəfəri nətəligiən rəhalah.

³² Sotaluiən məmə iəni mīn kəutarməniğ e nīkilah məmə okotəhrun nəni pətīgəmiən nəghatīən rəhalah e nian iətəm in təhruahru o nəniən,

³³ mətəu-inu Uhgīn səniəmə in Uhgīn rəha noliən nəruruīən e nati, mətəu in Uhgīn rəha nəməlinuiən, təhmen e niməfaki mīn rəfin.

³⁴ Nian kətəfaki lan, nīpətan okotəharəg mohkə agīn, mətəu-inu təsəhruahruīən məmə okotəghati. Mətəu okotəkeikei məutətəlig e nətəmi asoli rəha niməfaki, təhmen əmə e iətəm Lou tətəni mīne.

³⁵ Nəmə kətolkeikei məmə kotəhrun nati kəti, okotəkeikei motətapuəh o rəhalah nəman mīn əpəha lahuənu, mətəu-inu tol naulisiən məmə pətan otəghati əpəha e niməfaki.

³⁶ ?Təhro? ?Nikitəmāh təhti məmə nəghatīən rəha Uhgīn təmaupən miet pətīgəm o təmāh? ?Uə nikitəmāh təhti məmə nəghatīən rəha Uhgīn təmuva əmə o təmāh?

³⁷ Nəmə itəmāh kəti nīkin təhti məmə in iəni kəti, uə Narmīn Rəha Uhgīn təməfən nəsanəniən kəti kəm in, in otəkeikei məni nīpəhriənīən e nəghatīən iətəm iətətəi kəm təmāh məmə in nəuia lərməniğ.

³⁸ Nəmə təpəh nəniən nīpəhriənīən e nəghatīən u, okəsəni mīniən nīpəhriənīən e rəhan nəghatīən.

³⁹ Tol lanæha, piak min mine nœuvirik min, tœuvir mæmæ nækotækeikei mæmæ nækotæni pætigæm næghatiæn iætæm Uhgîn tætfînæ, kæni mæstœhtul pæsigiæn e næniæn næghatiæn ikin pisin min.

⁴⁰ Mætæu e natimnati ræfin agin iætæm nautol e næfakiæn, otol e noliæn iætæm in tæhruahru o nimæfaki, motohtæu=pæn vivi noliæn ræha næfaki æn.

15

Kristo tæmæmiægæh min

e nimisiæn

¹ Piak min mine nœuvirik min. Iækolkeikei mæmæ iækæni pætigæm kæm tæmah nanusiæn tœuvir iætæm iæmatæni pætigæm kæm tæmah aupæn, næmotos e nikitæmah, kæni motos ræhatæmah ikin næhtuliæn lan.

² Næmæ nækotaskælim æskasik nanusiæn tœuvir æhruahru iætæm iæu iæmæni pætigæm kæm tæmah, Uhgîn otosmiægæh itæmah lan. Mætæu næmæ nækotæpæh nati æhruahru, motæhatætæ e næghatiæn pisin, kæni næhatætæiæn ræhatæmah in nati æpnæpin æmæ.

³ Inæni=pinæ rækis kæm tæmah natimnati agin min iætæm iæmætæu mæmæ, Kristo tæmimis o ræhatah noliæn tærah min tæhmen e Nauæuæ Ræha Uhgîn tæmæni rækis mine,

⁴ kæmitænim, kæni tæmiægæh min e nimisiæn e nian iætæm tatol kisil lan tæhmen æmæ e Nauæuæ Ræha Uhgîn tæmæni rækis mine,

⁵ kæni tæmaupæn miet pætigæm o Pitæ, uærisig ko, o ræhan min nætæmimi tuelæf ræfin.

⁶ Uærisig lanko, in tæmiet pætigæm min o piatah min tapirækis faif-hanrit e nian kætiæh æmæ, u ilah tepæt kautæmiægæh æhanæh, mætæu næuvein kinohmis rækis.

⁷ Kæni uærisig, tiet pætigæm=pæn o pian Jemis,* kæni mine o aposil min ræfin.†

⁸ Kæni uærisig e lah ræfin, in tæmiet pætigæm min ohniæu, nati æpnæpin iæu iækæhmen e iæpæou iætæm iæmair pahi. Iæmuva mæmæ iæu aposil e suaru pisin agin.

⁹ Tol lanæha, iæu læhtæni agin e aposil min ræfin, kæni iæsæhmenian mæmæ nætæmimi okotauin lak mæmæ iæu aposil kæti, mætæu-inu iæu iæmatol nærahian kæm nimæfaki ræha Uhgîn aupæn.

¹⁰ Mætæu e nœuviriæn iætæm Uhgîn tæmæfa kæm iæu, iæmuva mæhmen lanu ræueiu, kæni nœuviriæn æha tæsuva æpnæpinian, mætæu næuan æha ikin. !Nipæhriænian, iæmol uæk tapirækis ræfin aposil min! Mætæu sæniæmæ e ræhak æmæ næsanæniæn, mætæu e nœuviriæn æmæ iætæm Uhgîn tæmæfa kæm iæu.

¹¹ Nati æpnæpin iæu iæmæni pætigæm, uæ ilah kæmotæni pætigæm nanusiæn tœuvir kæm tæmah, mætæu næghatiæn u inu iætæm iætæni pætigæm, nanusiæn tœuvir iætæm næmotæni nipæhriænian lan.

Næmiægæhian e nimisiæn ræha nætæm kæmohmis

¹² Iæmætæu mæmæ itæmah næuvein næutæni mæmæ nætæm kæmohmis ko kæstæmiægæh minian. ?Mætæu næmæ kæmætæni pætigæm mæmæ Kristo tæmæmiægæh min e nimisiæn, kæni tæhro itæmah næuvein næutæni mæmæ nætæm kæmohmis ko kæstæmiægæh minian?

¹³ Mætæu næmæ næghatiæn ræhatæmah in nipæhriænian, mæmæ nætæm kæmohmis kæstæmiægæh minian, kæni ko Iesu min tæsæmiægæhian e nimisiæn.

¹⁴ Kæni næmæ Kristo tæsæmiægæhian e nimisiæn, kæni uæk ræhatimah o næni pætigæmian nanusiæn tœuvir, in nati æpnæpin æmæ, tæhmen min æmæ e næhatætæiæn ræhatæmah.

¹⁵ Nati kæti min lanæha, næmæ Kristo tæsæmiægæhian e nimisiæn, itimah iæmoteiuæ e Uhgîn mætæu-inu iæmotæni pætigæm mæmæ Uhgîn tæmosmiægæh Kristo e nimisiæn. Mætæu næmæ

15:3 Aes 53:5-12 **15:4** Mat 12:40; Uæk 2:24-32 **15:5** Mat 28:16-17; Luk 24:34 * **15:7** Jemis, in pia Iesu, kæni ræueiu in tæmuva iætæmi asoli ræha nimæfaki æpæha Jerusilæm. † **15:7** Nian Pol tætfæni "aposil min," nian næuvein, tætgæhati e nætæmimi min tuelæf ræha Iesu, kæni nian næuvein tætgæhati e ræhan min nætæmimi tuelæf mine næuvein min.

15:7 Uæk 1:3-4 **15:8** Uæk 9:3-6 **15:9** Efæs 3:8; 1Tim 1:15 **15:10** 2Kor 11:23

nətəm kəmoħmıs ko kəsotəmiəgəħ minian e nimisiən, təħmen itəmah nəuvein kəutəni, kəni ko Uħgin təməsosmiəgəħian Kristo e nimisiən!

¹⁶ Mətəu-inu nəmə nətəm kəmoħmıs ko kəsotəmiəgəħ minian e nimisiən, kəni ko Kristo təsəmiəgəħ minian e nimisiən.

¹⁷ Kəni nəmə Kristo təsəmiəgəħ minian e nimisiən, kəni nəhatətəiən rəhatəmah niyətin tikə, kəni itəmah nəutatig əhanəh e təfagə tərəh min.

¹⁸ Kəni nətəmiimi nətəm kəmotəni niyəħriənian e Kristo nətəm kinohmıs rəkis, ilah min kəmotəmkarəpən rəkis e nəmiəgəħian itulin.

¹⁹ !Nəmə kautələhu=pən əskasik rəhalah nətəligian e Kristo o nəmiəgəħian əmə rəha nəhue niyətin, kəsi, təuvir əmə məmə nətəmiimi okotətəu tərəh o təmah tapirəkis aġin nətəmiimi rəfin mətəu-inu, kəmotəmkakiah! Kəni rəhatah nosian nəħməiən o Kristo otol nati əpnəpin əmə lan.

²⁰ !Mətəu kəpə! Niyəħriənian məmə Kristo təməmiəgəħ pəħriən min e nimisiən. In təmaupən e nətəmiimi rəfin nətəm kəmoħmıs kəni məmiəgəħ min e nimisiən, kəni ko təsimis minian.‡

²¹ Otətəlig lan. Nimisiən tinuva e nəhue niyətin e iətəmiimi kəti, kəni tol min əmə lanəha, nəmiəgəħ minian e nimisiən təmuva e iətəmiimi kəti.

²² Tol lanəha, nətəmiimi rəfin okohmıs mətəu-inu kəmotəsiyəpən e Atəm, kəni təħmen əmə, nətəmiimi rəfin nətəm kəməhuva kətiəh ilah Kristo okotəmiəgəħ min.

²³ Mətəu ilah min u, okotəmiəgəħ min e nian əħruəħru rəhalah. Kristo in təmaupən məmiəgəħ min, kəni nian in otuva min, rəhan min okotəmiəgəħ min.

²⁴ Kəni naunun nian otuva. In otərəkin narməniġian min rəfin, mine nəpətian min rəfin, mine nəsanəniən min rəfin. Uərisig lan, in otəħlman=pən e narməniġian rəhan e nəħlmi Uħgin Tatə.

²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, in təkeikei mətərməniġ mətəuarus məmki=pa rəhan tikimir min meviġ-ərain e lah e nəħlkin.

²⁶ Naunu rəhan tikimir iətəm otərəkin, in ko nimisiən. Kəni nimisiən otikə min,

²⁷ mətəu-inu “tinəmki=pa natimnati rəfin meviġ-ərain lan e nəħlkin.” Otətəlig-to lan, nian tətəni məmə natimnati rəfin aġin tinəteviġ-ərain e nəħlkin, nəkotəruh məmə səniəmə Tatə Uħgin min əha ikin e nəħlkin. In Uħgin iətəm təmələhu=pən natimnati rəfin aġin ləhtəni e nəħlki Kristo.

²⁸ Nian Uħgin tinol natimnati min əha, kəni Nətin aru otuva ləhtəni e Narməniġian Rəha Uħgin iətəm təmələhu=pən natimnati rəfin e nəħlkin, məmə Uħgin əmə otərməniġ e natimnati rəfin.

²⁹ Otətəlig-to lan. ?Təħro e nətəmiimi nətəm katol bəptais e lah o nətəm kinohmıs rəkis? ?Nəmə nətəm kəmoħmıs kəsotəmiəgəħ minian nian kəti, kəni təħro katol bəptais e nətəmiimi o lah?§

³⁰ ?Kəni təħmen əmə e timah, təħro iəutələs piyin nian əskasik min e nəmiəgəħian rəhatəmah nian rəfin?

³¹ !Iatos nonəvil, piak min mine nəuvinik min, məmə nətəmiimi kotalkut məmə okotoħamu iəu e nian təpət! Nəkotəħrun məmə inu niyəħriənian təħmen əmə məmə iətasiru o nəhatətəiən rəhatəmah e Kristo İesu İərməniġ rəhatah.

³² ?Nəmə iəməluəaġin kəmə nati miəgəħ min iətəm kauton iətəmi əpəħa Efəsis* o nətəligian rəha nətəmiimi əmə, iəmol win e nak? Nəmə nətəm kəmoħmıs kəsotəmiəgəħ minian, pəħ kotol əmə təħmen e nəġhatian u iətəm tətəni məmə,

‡ 15:20 Kristo in təħmen e nəniəskasikian rəha Uħgin məmə nətəmiimi rəfin okotəmiəgəħ min e nimisiən. 15:21 Rom

5:12 15:23 1Təs 4:16; Nəħ 20:5 15:25 Mat 22:44 15:26 Nəħ 20:14 15:27 Sam 8:6 § 15:29 Pol təsəni əħruəħriən məmə in tolkeikei məmə nətəmiimi okotol bəptais e lah o nətəmiimi nətəm kinohmıs rəkis, mətəu təməni əmə məmə nətəmiimi nəuvein kəməutol lanəha. Kəni kitah u rəueiu, tiəkis o nəħrunian niyəti nəġhatian u. 15:30

Rom 8:36 * 15:32 Pol tətəġhati e tikimir min rəhan əpəħa Efəsis, mətəu səniəmə nati miəgəħ min pəħriən.

“Pəh kotauən motəmnim,
mətəu-inu olauig kohmis.”

³³ Sotolian nətəmimi koteiuə e təmah. Inu nıpəhriənən iətəm iətəmi kəti təməni, “Nian nətəmimi rəhalah nolien təuvır kəutan ilah nətəm kotərah, nətəm kotərah kəutərəkın nolien təuvır rəhalah.”

³⁴ Ohtəlig=pa mın motos əhruahru mın nətəligiən rəhatəmah iətəm təhruahru, kəni motəhlman e təfagə tərəh mın, mətəu-inu itəmah nəuvein kotəruru əhanəh Uhgın, kəni inu nati kəti rəha naulisiən.

Nıpəti iətəm təmimis tətəmiəgəh mın

³⁵ Mətəu nəmə nətəmimi nəuvein kotətapuəh məmə, “?Nətəm kəmohtmıs okotəmiəgəh əhro lanu? ?Okotos nıpəti nak məhuva?”

³⁶ !Nəghatiən əha talməli! Nati u təhmen e nıkiti nati iətəm kotəhrun rəkis. Nıkiti nati iətəm nəmərfəi, otəkeikei maupən mımıs, uərisig təpanəmiəgəh.

³⁷ Nian nəkərfeı nıkiti nati, nəsərfeıən nəukətin iətəm otuva, mətəu nıkiti nati əmə, nəmə nıkiti wit uə nati pısın kəti.

³⁸ Mətəu Uhgın tol tateviə e nəukətin iətəm in tolkeikei, kəni nıkiti nati rəfin, in əmə tətəfa nıpətıləh.

³⁹ Nıpətıləh rəfin kəsotəhmen-əhmenien. Nıpəti iətəmimi tol pısın e rəha nati miəgəh mın, mıne mənig mın, mıne nəmu itəhi.

⁴⁰ Əpəha e neai, natimnati əha ikın, kəni e nəhue nıftəni natimnati mın əha ikın tol pısın. Nian koteruh nati əpəha ilis e neai məmə in təuvır, rəhan nəuviriən in tol pısın e nəuviriən rəha nati əpəha ləhtəni e nəhue nıftəni.

⁴¹ Kəni nəhagəhagiən rəha mıtigar tol pısın e nımihliən rəha məuig mıne nasiəien rəha məhau mın. Kəni nasiəien rəha məhau mın nəuvein, kotol pısın e rəha nəuvein mın.

⁴² Kəni təhmen əmə e nıpəti nətəm kəmohtmıs nətəm kəutəmiəgəh mın. Nıpətin iətəm kəmitənim otəmnəmit, mətəu nian otəmiəgəh mın, otəsəmnəmit mınıen.

⁴³ Nian katitənim, in nati kəti iətəm nətəmimi kəsotolkeikeien, mətəu nian otəmiəgəh mın, in nati kəti iətəm nətəmimi okoteruh rəha nəuviriən. Nian katitənim, nəsanəniən rəhan tikə, mətəu nian otəmiəgəh mın, təsanən.

⁴⁴ Nian katitənim nıpətıtəh, in nati rəha nəhue nıftəni, mətəu nian otəmiəgəh mın, in nati rəha negəu e neai.

Nəmə nıpətin əha ikın rəha nəhue nıftəni, rəha negəu e neai mın əha ikın.

⁴⁵ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İətəmi təmaupən agın, Atəm təmos nıpətin miəgəh.” Kəni naunun Atəm, inu Kristo, təmuva narmın u tətəfa nəmiəgəhiən.

⁴⁶ Nati rəha narmın təməsaupəniən muva, mətəu nati rəha nəhue nıftəni, uərisig lan nati rəha narmın təpanuva.

⁴⁷ İətəm təmaupən agın, kəmol e nıməulul rəha nıftəni, mətəu iətəm təmuərisig u Kristo, təmsipən e negəu e neai.

⁴⁸ Nətəmimi rəfin e nəhue nıftəni, nıpətıləh təhmen e nıpəti Atəm, mətəu nətəmimi nətəm okəhuvən e negəu e neai nıpətıləh otəhmen e nıpəti Kristo, u təmsipən ikın.

⁴⁹ Rəueiu kitəh kotəhmen e Atəm u rəha nəhue nıftəni, kəni tol lanəha, nian kəti okotəhmen e Kristo u rəha negəu e neai.

⁵⁰ İətəni pətigəm kəm təmah, piak mın mıne nəuvirik mın məmə, nıpətin mıne nira iətəmimi təruru nuvəniən e Narmənigiən Rəha Uhgın, kəni təhmen əmə, nati iətəm otəmnəmit otəsosiən nati iətəm tətətig itulin.

⁵¹ Otətəlig-to, kəni oiəkəni nati oneuən məmə, səniəmə kitəh rəfin okohmis, mətəu Uhgın otol nıpətıtəh rəfin okotəuiək vivi,

⁵² in otol uəhai əmə təhmen e noraipiən, nian naunu təui rəha Uhgın otasək. Mətəu-inu təui otasək, kəni nətəm kəməhmis okotəmiəgəh mın məsohmis minian, nıpətıləh otəuiək. Kəni kitah u kəutəmiəgəh e nian əha, Uhgın otol nıpətıtəh mın təuiək vivi.

⁵³ Tol lanəha mətəu-inu, nati iətəm otəmnəmit, inəha nıpətıtəmi, otəkeikei muvən e nati iətəm otəsəmnəmitian, kəni nıpətıtəmi iətəm otimıs otəkeikei muvən e nati iətəm otəsımisiən mətətig itulin.

⁵⁴ Nian nati u tuva mol nıpəhrıənıən lan, kəni nəghatıən iətəm iəni Aiseə kəmətei otuva nıpəhrıənıən, tətəni məmə,

“Nəluagınian tınol naunun. Uhgın təmol win agın. Nımisiən tınıkə.”

⁵⁵ “!Ei! !Nımisiən! ?Onəkəhro lanu lan mol win e tımah?

!Ei! !Nımisiən! ?Onəkəhro lanu lan mus itımah?”

⁵⁶ Rəueiu, təfagə tərəh in təhmen e nati kəti tatus iətəmi kəni mətəuva in nımisiən, kəni Lou tatol təfagə tərəh nəsanəniən rəhan tatepət.

⁵⁷ !Mətəu pəh kotəni-vivi Uhgın! Tatol məmə e İərmənig İesu Krısto, kitah kautol win.

⁵⁸ Tol lanəha, piak mın mine nəvınık mın, otəhtul əskasık. Sotegəhanian məmə nati kəti təlauəl e təmah. Nian rəfin, otol uək rəha İərmənig e nıkıtəmah rəfin, mətəu-inu nəkotəhrun məmə uək rəha İərmənig iətəm nautol, səniəmə nati əpnəpın əmə mətəu in nati agın.

16

Məni o nasiruiən e nəfaki mın

əpəha Jerusiləm

¹ Rəueiu iəkəni məni o nasiruiən e nəfaki mın əpəha Jerusiləm. Otol təhmen əmə məmə iəməni mine kəm nıməfaki mın əpəha profens əha Kəlesia.

² E Sante mın rəfin, itəmah rəfin kətiəh kətiəh onəkotəkeikei motələhu kalın məni nəuvein. İətəmimi iətəm in tatos məni asoli, otələhu kalın tepət, kəni iətəmimi iətəm tatos məni əkəku, otələhu kalın nəuan nəuvetın əmə. Tol lanəha, nian iəkuvnə, kəni kəsalkut minian o noriarunian rəfin məni.

³ Kəni otəfu pətigəm itəmah nəuvein məmə okotos məni məhuvən. Kəni nian iəkuvnə, iəkətei nauəuə məni pətigəm ilah kəm nətəm Jerusiləm, kəni mahli=pən ilah kotəmki məni məhuvən əpəha ikin.

⁴ Nəmə iəkəruh məmə təuvır məmə iəu mın iəkuvən, kəni ilah okotohtəu=pa iəu.

Nalıuəkian mın rəha nətəmi asoli mın nəuvein

⁵ Uərisig iəmanuvnə məsal=pinə e təmah, iəkuvən=pən Masetonia, mətəu-inu iəkaupən muvən məsal=pən e nıməfaki mın əpəha ikin.

⁶ Kəni nəmə təhro iəkətig nəuvetın mın kitah mın itəmah, mə kəmə təhro, kotətig əmə motətəuarus nətəpuiən tol naunun. Tol lanəha, nəkotəhrun nasiruiən lak e rəhak nalıuəkian iətəm iətuvən=pən ikin.

⁷ İəsolkeikeian məmə iəkuvnə meruh itəmah ko miet mın uəhai əmə, mətəu iəkölkeikei məmə iəkuvnə kotətig nəuvetın nəmə İərmənig tegəhan lak.

⁸ Mətəu iətətig əmə Efəsis mətəuarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nauəniən Vi,

⁹ mətəu-inu Uhgın təmerəh e suaru asoli ohniəu məmə iəköl uək təuvır iətəm otəuə e nəuan tepət, nati əpnəpın nətəmimi tepət kəutalkut məmə kotaiu-əpəsıg lak o nolıən uək.

¹⁰ Nəmə Timoti tuvnə meruh itəmah, otol təuvır kəm in motəfən nisıaiən kəm in, sotolıən nati kəti iətəm otol nıkin tərəh o təmah, mətəu-inu in tatol uək rəha İərmənig təhmen əmə lak.

¹¹ Sotolían mämә itәмah kәti oteh iahu in. Otahli=pa tuva kәni motasiru lan e rәhan naliuәkiәn mämә otitәlig=pa ohniәu. Iәtәhtahnin piatah mין ilah Timoti mämә okәhuva moteh iәu.

¹² Kәni e piatah Apolos, iәmәtapuәh әskasik mämә in otәkeikei mitәu=pән piatah mין muvnә meruh itәмah. In tәsolkeikei pikian mämә otuvnә әha rәueiu, mәtәu in otuvnә e nian iәtәm otәhruahru ohni.

¹³ Onәkәutair, mәutәhtul әskasik e nәhatәtәiәn rәhatәмah. Mәsotәginian, motol nәtәligiәn rәhatәмah tәskasik.

¹⁴ Nәtimnati rәfin әgin iәtәm itәмah nautol, otol e nolkeikeiәn.

¹⁵ Itәмah nәkotәhrun mämә Stefәнәs mine rәhan mין, ilah kәmotaupән motәni nipәhriәniәn e Iesu әpәha Akaiә, kәni ilah kәutalkut әskasik o nasiruiәn e nәfaki mין. Iәtәni әskasik kәm tәмah piak mין mämә,

¹⁶ otisiai ilah motol nәuialah, mine nәtәmimi rәfin nәtәm kautol pik uәk o nimәfaki.

¹⁷ Nәkik tәmagiәn nian Stefәнәs, mine Fotunәtәs, mine Akaekәs kәmhliet pәtigәm, mәtәu-inu nati әpnәpin itәмah nәkohkә, mәtәu nian iәmeruh ilahal, tәhmen әmә mämә iәmeruh itәмah.

¹⁸ Ilahal kәmlәfәri pik rәhak nәtәligiәn tәhmen әmә mämә kәmhlol e tәмah. Nәtәmi kotol lanәha, okәkeikei kisiai ilah.

Naunun nәghatiәn rәha Pol

¹⁹ Nimәfaki mין u ikinu e profens әpәha Esiә kәutәni tәuvir kәm tәмah. Akuilә mine Prisilә kuolkeikei pik mämә okuәni tәuvir kәm tәмah e nәrgi Iәrmәnig ilah nәfaki mין nәtәm kәmotuhapumין e nimә rәhalau.

²⁰ Piak mין rәfin ikinu kәutәni tәuvir kәm tәмah. Otәni tәuvir kәm tәмah mין tәhmen mämә itәмah kәtiәh әmә e Kristo.

²¹ Iәu Pol, iatos pen o iәtәmi u tatәtei nauәuә u, kәni matәtei әmә e nәhlmәk nәghatiәn u rәha nәniәn tәuvir kәm tәмah.*

²² Nәmә iәtәmi kәti tәsolkeikeiәn Iәrmәnig, pәh nalpinian rәha Uhgин tatuvән ohni.

!Iәrmәnig rәhatimah, va-tә!

²³ Pәh Iәrmәnig Iesu tәfinә rәhan nәuviriәn kәm tәмah.

²⁴ Iәkahli=pinә rәhak nolkeikeiәn kәm tәмah rәfin e Kristo Iesu. Әuәh.

16:11 1Tim 4:12 **16:12** 1Kor 3:6 **16:15** 1Kor 1:16 **16:19** Uәk 18:2,18,26 * **16:21** E nian әha, nian tepәt nәtәmimi kotәhmen e Pol kәutәni rәhalah nәghatiәn kәm iәtәmimi kәti, kәni in tәtei rәkis. E fes 21 u, Pol aru tatos pen mәtәtei nәghatiәn rәhan. **16:22** Kәl 1:8-9; Nәh 22:20

2 Korən

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki mın ikin Korən

Nəghatiən əkuəkır rəha nauəuə u 2 Korən

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm niməfaki rəha Korən, mine nəfaki mın rəha Akaiə profens rəfin. Korən in əpəha Akaiə profens.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pol təmətei rəkis nauəuə kisił mahli=pən kəm niməfaki rəha Korən. Inu nauəuə iətəm tatol kuvət lan. Mətəu nauəuə iətəm tatol kətiəh, mine nauəuə iətəm tatol kisił, ilau kəmiakə. Nauəuə iətəm tatol keiu, kətəni məmə 1 Korən, kəni e nauəuə u in təməghati əskasik kəm lah məmə okotəgəu əhruahru nolian tərəh mın rəhalah, kəni in təməgətun mın ilah e natimnati pisin mın nəuvein. Ilah tepət e niməfaki kautətəu=pən nətəligian rəha Pol iətəm təmətei e nauəuə 1 Korən. Mətəu nəuvein əha ikin, ilah kətəni məmə Pol in səniəmə iətəmi asoli, kəni təsəhruahruian məmə in otəghati lanəha. Kəni ilah kətəni məmə in tatol uək rəhan o nosian əmə məni.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol in təmətei nauəuə u mətəgətun məmə in aposil kəti, kəni Uhgın in təməfən uək u kəm in, kəni təhruahru əmə məmə in otəghati lanəha kəm lah. Kəni in tolkeikei məmə otəniəhu nəgətunian eiuə mın iətəm kəutatig Korən.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, iətəm Uhgın təmītəpın e nəuian məmə iəu aposil rəha Kristo İesu, iatətei nauəuə u itimlau piatah Timoti. Nauəuə u tətuvnə kəm təmah, niməfaki rəha Uhgın əpəha Korən, mine nəfaki mın ilah rəfin əpəha ikin Akaiə.

² Pəh Uhgın Tatə rəhatah mine İərmənig İesu Kristo, okuəfinə nəuvirian mine nəməlinuian kəm təmah.

Uhgın iətəm tətəfəri nətəligian rəha nətəmimi

³ Pəh kotəni-vivi Uhgın, u in Uhgın mine Tatə rəha İərmənig rəhatah İesu Kristo. In Tatə iətəm in nəukəti nasəkəhruinian, kəni in Uhgın iətəm nasiruiən rəfin o nəfəriən nətəligian tatsipən ohni.

⁴ In tətəfəri nətəligian rəhatah e nərahian rəfin rəhatah məmə kitah kotəhrun nəfəriən nətəligian rəha nətəmimi e nərahian pisin pisin mın. Kəni kitah kotəfəri nətəligian rəhalah e nolian rəha nəfəriən nətəligian iətəm Uhgın təmol kəm tah.

⁵ Təhmen əmə e nahməian iətəm Kristo təmos, təmuva mın e nəmiəgəhian rəhatah. Kəni e nolian əhmen əmə, Kristo in suaru məmə nasiruiən o nəfəriən nətəligian rəhatah təmuva pik e nəmiəgəhian rəhatah, kəni rəueiu nasiruiən rəhatah o nəfəriən nətəligian tətuvən mın o nətəmimi pisin pisin mın.

⁶ Nəmə itimah iəutətəu nahməian, nahməian əha tətuvə o timah nian iəutəni pətigəm nanusian təuvir, kəni nanusian təuvir əha tətəfəri nətəligian rəhatəmah mosmiəgəh itəmah. Nəmə Uhgın təməfəri nətəligian rəhatimah, tatol məmə itimah iəkotəhrun nəfəriən nətəligian rəhatəmah. Kəni nəuan rəha nəfəriən nətəligian əha, tətəuə e nəmiəgəhian rəhatəmah, məmə otətasiru e təmah məmə onəkotəhtul əskasik əmə lanko nian nəutatig e nahməian kətiəh əmə iətəm kitah kəutatig lan.

⁷ İtimah iəmotəlhəu=pən əskasik rəhatimah nətəligian e Uhgın o təmah məmə onəkotəhtul əskasik. Tol lanəha mətəu-inu kitah rəfin kəutatig e natigian kətiəh əmə məmə, itəmah nəkotətəu nahməian iətəm iəutatig lan. Kəni təhmen əmə məmə Uhgın otəfəri nətəligian rəhatah, kəni in otəfəri mın nətəligian rəhatəmah.

⁸ Piak min mine nœuvirik min, iækotolkeikei mæmæ nækotæhrun vivi nian æskasik min iætæm iæmotatig lan e profens ikin Esia. Nærahian asoli min kæmotæfigæm pik o timah, tapirækis næsanænien ræhatimah, tæmol nikitimah tæhti mæmæ no-iækohmis.

⁹ Nipæhriænien, itimah iæmotætæu mæmæ kæmegæhan rækis e timah mæmæ iækohmis. Mætæu nian æskasik min æha kæmæhuva mæmæ iæstotaræriæn e timah, mætæu iæutaræriæ e Uhgîn iætæm tatol iætæmi tæmimis tæmiægæh min.

¹⁰ In tæmosmiægæh itimah e nærahian asoli æha iætæm tæmatuvæn o nimisiæn, kæni in otosmiægæh itimah e nærahian iætæm otæmanuva. Iæmotælæhu=pæn æskasik ræhatimah nætæligiæn lan mæmæ in otosmiægæh min itimah.

¹¹ Kæni in otol lanæha nian næutæfaki o timah mæmæ, nætæmimi tepæt okotæni-vivi Uhgîn o natimnati tæuvir iætæm in otol kæm tæmah mætæu-inu nætæmimi tepæt kæmotæfaki o timah.

Pol tæmæuhlin ræhan nætæligiæn o ræhan naliuækiæn

¹² Ræueiu iækæni næghatiæn u mætagiæn æmæ lan. Iækotæhrun vivi e nikitimah mæmæ iæstotolien nati kæti tærah e noliæn ræhatimah. E noliæn min ræfin iætæm iæmotol, itimah iæmotohtæu=pæn suaru iætæm Uhgîn tæmitæpin mæmæ iæmotæghati æhruahru æmæ mautæni tagæhag næghatiæn. Iæmotol noliæn æha kæm nætæmi æpnæpin æmæ ræha næhue niftæni, kæni mautol tapirækis kæm tæmah. Iæstotæghatiæn e næhrunien æmæ ræhatimah ræha næhue niftæni, mætæu iæmotaræriæ æmæ e nœuviriæn ræha Uhgîn.

¹³⁻¹⁴ Iatæni lanæha mætæu-inu, iæstotæiæn næghatiæn kæti iætæm tiækis o tæmah o nafiniæn, uæ næhrunien nipætîn. Ræueiu, nækotæhrun nipilgan nætæligiæn ræhatimah, mætæu iækolkeikei pik mæmæ nian kæti onækotæhrun ræfin. Kæni e noliæn æha, nian Iærmænig Iesu otuva min, itæmah onækotagiæn o timah tæhmen min mæmæ itimah iæutagiæn o tæmah.

¹⁵⁻¹⁶ Mætæu-inu inæhrun mæmæ nækotagiæn o timah, aupæn ikin nikik tæhti mæmæ nian iækuvæn Masetonia, iækaupæn muvnæ meruh itæmah, kæni nian iækitælig Masetonia, iækuvnæ min meruh itæmah. Tol lanæha, nækotos nœuviriæn motau keiu. Kæni uærisig lanko itæmah min, onækotasiru lak motahli=pæn iæu iækuvæn e nitæni Jutiæ.

¹⁷ ?Nikitæmah tæhti mæmæ, nian iæmol nætæligiæn min æha, mætæu iæmol æpnæpin æmæ? Uæ, kæmæ tæhro nætæligiæn ræhak tæmsipæn e noliæn ræha næhue niftæni, tæhmen e nætæmimi nætæm kæutæni “æuæh” mine “kæpæ” e næghatiæn kætiæh æmæ?

¹⁸ Itæmah nækotæhrun mæmæ Uhgîn nian ræfin tatol ræhan næghatiæn, kæni iæu min, ræhak næghatiæn kæm tæmah sæniæmæ, “æuæh” mine “kæpæ,”

¹⁹ mætæu-inu ræhak næghatiæn o Næti Uhgîn Iesu Kristo, iætæm iæmhlæni pætigæm kæm tæmah itimahal Sailæs* mine Timoti, sæniæmæ, “æuæh” mine “kæpæ,” mætæu e Kristo, nian ræfin ræhak næghatiæn in “æuæh,” in nipæhriænien.

²⁰ Tol lanæha mætæu-inu, næniæskasikiæn min ræfin iætæm Uhgîn tæmol, ilah ræfin kæutæhuva nipæhriænien e Kristo, inu næghatiæn “æuæh” ræha Uhgîn. Tol lanæha, e Kristo, kitah kæutæni “Amen, æuæh” kæm Uhgîn, kæni mautæfæri nærgin lan.

²¹ Uhgîn æmæ tatol itimah iæutæhtul æskasik e Kristo kitah min itæmah. In tæmitæpin itah,

²² kæni tæmol mak e næmiægæhiæn ræhatah mæmæ kitah ræhan min, kæni tæmælæhu=pæn ræhan Nærmîn e nikitah mæmæ kitah okotæhrun ræueiu mæmæ ræhan næniæskasikiæn min, ilah ræfin okæhuva nipæhriænien e næmiægæhiæn ræhatah o nian kæti.

²³ Uhgîn æmæ tæhrun mæmæ ræhak næghatiæn in nipæhriænien. Iæmæsuvaian Koræn, mætæu næmæ iækuvnæ, iækækeikei mæfinæ næghatiæn æskasik kæm tæmah o noliæn ræhatæmah, kæni iæmæsolkeikeiæn mæmæ iækol lanæha.

²⁴ Iæstolkeikeiæn mæmæ iækotærmænig e næhatætæiæn ræhatæmah, kæpæ. Mætæu iæutol uæk kitah min itæmah o nægiænien ræhatæmah, mætæu-inu itæmah ninæutæhtul æskasik rækis e næhatætæiæn ræhatæmah.

1:8 Uæk 19:23; 1Kor 15:32 **1:10** 2Tim 4:18 **1:13-14** 2Kor 5:12; Fil 2:16 **1:15-16** 1Kor 16:5-6 * **1:19**
Næghatiæn Kris tæteni nærgin u mæmæ, “Silfanus” iætæm in nærgin ækuækir u “Sailæs.” **1:19** Uæk 18:5 **1:20** Næh 3:14
1:22 2Kor 5:5; Efæs 1:13-14 **1:24** 1Pitæ 5:3

2

¹ Tol lanəha, inəni rəkis e nīkik məmə ko iəsuvnə minian meruh itəmah mol nikitəmah tahmə.

² ?Iəməni lanəha mətəu-inu, nəmə iəkol nikitəmah tahmə, pəh u ikin ko otol iəu nīkik tagiən? Itəmah əmə, nətəm iəkol nikitəmah tahmə.

³ Kəni iəmətei nauəuə əha, məmə nian iəkuvnə, iəsətəuiən tərəh e nīkik mətəu-inu nəmə mətə iəkəkeikei məni nəghatiən əskasik kəm təmah. Iəsolkeikeiən məmə nətəmimi nətəm okotəkeikei motol nīkik tagiən, ilah okotol məmə iəkətəu tərəh. Iəmətei nauəuə kəha e noliən əha, mətəu-inu inəhrun məmə kitah kətiəh əmə, kəni nian nīkik tagiən, kəni nikitəmah min tagiən.

⁴ Tol lanəha, nian iəmətei nauəuə əha kəm təmah, nīkik təpəou pik o təmah, kəni nīkik titəgit, nəhu nəhmtək taiəh o təmah. Iəsəteiən nauəuə əha məmə otol nikitəmah təpəou. ! Kəpə! Mətəu iəmətei məmə onəkotəhrun rəhak nolkeikeiən asoli o təmah.

Alu e noliən tərəh min rəha nol təfagə

⁵ Iətəmimi iətəm təmol nərahian, təmol iəu iəkətəu tərəh, mətəu təmol itəmah rəfin nəkotətəu tərəh pik, mətəu iəsolkeikeiən məmə nəghatiən rəhak e nati u in təskasik pik.*

⁶ Nəlpiniən iətəm itəmah tepət nəmotəfən kəm in tinəhmen.

⁷ Mətəu rəueiu əha, nəkotəkeikei motalu e rəhan noliən tərəh kəni motol vivi nīkin, məmə nīkin otəsəpəou pikiən mol təmei e rəhan nəmiəgəhiən.

⁸ Iətətapuəh əskasik o təmah məmə nəkəhuvən motol təuvir kəm in məmə in otəhrun rəhatəmah nolkeikeiən ohni.

⁹ Iəmətei nauəuə əha kəm təmah məmə iəkeruh məmə onəkotol nəuiak e natimnati rəfin, uə kəpə.

¹⁰ Nəmə itəmah nəkotalu e noliən tərəh rəha iətəmi kəti, iəu min iəkalu e rəhan noliən. Nəmə iətəmi kəti əha təmol nati tərəh nəuvein məmə iəu iəkəkeikei malu e rəhan noliən, mətəu inal u rəkis e rəhan noliən e nəhmti Krīsto. Iəmol lanəha məmə otasiru e təmah

¹¹ məmə Setən otəseiueiən e tah kəni rəhan nərahian min məmə təsərekiniən itah lan, mətəu-inu kitah kotəhrun rəkis rəhan nətəligiən o noliən nərahian.

Nətəmimi nətəm kəutəni pətigəm nanusiən təuvir

¹² Nian iəmuvən əpəha Troas o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir rəha Krīsto, iəmeruh məmə Iərməniğ təmol suaru kəm iəu.

¹³ Mətəu iəsətiğ əməlinuiən e rəhak nətəligiən mətəu-inu, iəməseruhiən piak Taitəs ikin əha.† Kəni iəmauiəhrui ilah, miet muvən Masetoniə.

¹⁴ Pəh kotəni-vivi Uhgīn, mətəu-inu in təmol win e rəhan tikimīr min e nəluəginiən. Kəni təhmen e kig kəti iətəm təmol win e nəluəginiən minitəlig matit rəhan soldia min mine rəhan min tikimīr, Uhgīn tatit itimah e Krīsto. Kəni itimah rəhan min nətəmimi nətəm iəutəni pətigəm neinatigian rəha Krīsto, kəni neinatigian əha in təhmen e nəmiəvi səntə kəti iətəm tatuvən ikin pisin pisin min.

¹⁵ E nəhmti Uhgīn, itimah iəmotəhmen e nəmiəvi səntə rəha Krīsto kəm nətəmimi rəfin, nətəmimi nətəm Uhgīn tatosmiəgəh ilah, mine nətəmimi nətəm okəhuva e nəlpiniən rəha Uhgīn.

¹⁶ Itimah nəmiəvin rəha nimisiən kəm nəuvein iətəm tətəgətun ilah məmə okohmis. Kəni itimah nəmiəvin rəha nəmiəgəhiən kəm nəuvein, iətəm tətəgətun ilah məmə Uhgīn otosmiəgəh ilah. ?Kəni pəh u təhrun noliən uək asoli əha?

¹⁷ Mətəu itimah iəsotəhmenian e nətəmi tepət min, nətəm kəutəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgīn o nos əməiən məni. Kəpə, mətəu Uhgīn təmahli=pən itimah, kəni e Krīsto,

2:1 1Kor 4:21 2:4 Uək 20:31 * 2:5 Nəmə təhro, Pol tətəghati e iətəmi kəti u təməni rah in nian in əpəha Korən. Uə nəmə təhro, tətəghati e iətəmi u e 1Kor 5. 2:11 Luk 22:31 2:12 Uək 14:27; 1Kor 16:9 † 2:13 Aupən ikin, Pol təmahli=pən Taitəs e Korən. Nəmə təhro, rəueiu Pol tolkeikei məmə Taitəs otos nəghatiən kəti rəha Korən. 2:13 Uək 20:1 2:16 Luk 2:34; 2Kor 3:5-6

itimah iəutəni pətigəm nanusiən təuvir e nəhmti Uhgın, kəni nəghatiən rəhatimah təmsipən e nikitimah iətəm təhruahru əmə.

3

¹ Nəmə təhro nikitəmah təhti məmə inəutəfəri itimah* məmə itəmah onəkotegəhan lan. Nətəmimi nəuvein okotəkeikei motos nauəuə kəti iətəm kəmətei e lah nian kautəhuvən o nətəm kotəruru ilah. ?Təhro nikitəmah təhti məmə iətəmi kəti otəkeikei mətei nauəuə lanəha e timah kəm təmah? ?Uə, təhro itəmah əmə nəkotolkeikei məmə onəkotətei? ! Kəpə!

² Itəmah aru əmə nəkotəhmen e nauəuə iətəm tatol əpu uək rəhatimah. Nauəuə kəha kəmətei=pən e nikitimah. Nian nətəmimi kəuteruh itəmah, kəni kəutəfin nauəuə u məutəhrun.

³ Itəmah nəua uək rəhatimah. Kəni nəmiəgəhiən rəhatəmah tətəgətun məmə itəmah nauəuə kətafin iətəm Krīsto təmətei. Krīsto təmətei nauəuə kəha e Narmin Rəha Uhgın iətəm tətəmiəgəh, mətəu təsəteiən e nəhlmi iətəmimi. Kəni in təməsətei-pəniən e kəpiel epin-epin, mətəu təmətei=pən e niki nətəmimi.†

⁴ Itimah iəsotəginian o nəniən lanəha kəm təmah mətəu-inu itimah iəutatig e Krīsto, kəni məutəhatətə əskasik e Uhgın.

⁵ Nikitimah təsəhtiən məmə itimah əmə iəkotəhmen o nolian uək u, kəni maüteruh nəuan rəha uək. Mətəu Uhgın əmə tatol məmə itimah iəkotəhrun nolian uək.

⁶ In təmol məmə itimah iəkotəhmen məmə iəkəhuya rəhan noluek min rəha nəniəskasikian vi rəha nasiruiən iətəm Uhgın təməni. Nəniəskasikian vi əha təsisipəniən e Lou iətəm kəmətei, mətəu təmsipən e Narmin Rəha Uhgın. Mətəu-inu Lou iətəm kəmətei tatol məmə nətəmimi kautəhuvən e nimisiən, mətəu Narmin Rəha Uhgın tətəfa nəmiəgəhiən.

Nəhagəhagian rəha Nəniəskasikian Vi Rəha Nasiruiən

⁷ Otətəlig-to lan. Nian Uhgın təmətei Lou e kəpiel, məfən kəm Mosis, nəhagəhagian əha ikin rəha Uhgın, kəni nəhagəhagian əha təmauveg nəhmti Mosis, kəni nətəm Isrel kəməsotafuiən nəhmtin, nati ənapin nəhagəhagian tinateiuaiu. Kəni uək rəha Lou in suaru iətəm tatuvən o nimisiən, kəni in təhagəhag.

⁸ Mətəu uək rəha Narmin Rəha Uhgın otəhagəhag pik.

⁹ !Nəmə uək iətəm tatol nətəmimi məmə okotəkeikei mohmis, in təhagəhag, kəni uək iətəm tatol nətəmimi kəutəhruahru e nəhmti Uhgın, in tətəhagəhag pik agin!

¹⁰ Nipəhriənian, nəniəskasikian əuas rəha nasiruiən iətəm təməhagəhag aupən, rəueiu in təsəhagəhagian, mətəu-inu nəniəskasikian vi iətəm təhagəhag pik agin, tinapirəkis in aupən.

¹¹ !Kəni nəmə uək rəha Lou iətəm otəpanikə, tinuva e nəhagəhagian, kəni uək rəha Narmin Rəha Uhgın iətəm otatig itulin, təhagəhag pik agin pəhriən!

¹² Tol lanəha, mətəu-inu iəmotələhu=pən əskasik rəhatimah nətəligiən e uək əha rəha Narmin Rəha Uhgın, nətəligiən rəhatimah təskasik e Uhgın, kəni məsotəginian o nəni pətigəm rəhan nəghatiən.

¹³ Itimah iəsotəhmenian e Mosis, iətəm təmətəuveg nəhmtin e napən əgeiəgei məmə nətəm Isrel okəsoteruhian məmə nipəhriənian, nəhagəhagian teiuaiu muvən mikə.

¹⁴ Mətəu Uhgın təmol nətəligiən rəhalah təskasik. Kəni mətəuarus=pa əha rəueiu, nati kəti tətəuveg nətəligiən rəhalah nian kotəfin Nauəuə Rəha Nəniəskasikian Əuas, kotəhrun nəniən məmə napən, təhmen e napən iətəm təmətəuveg nəhmti Mosis.‡ Napən əha təsiet

* **3:1** E fes 1, nian Pol tətəni "itimah," in tətəghati aru əmə lan. **3:1** Uək 18:27; 2Kor 5:12 **3:2** 1Kor 9:2 † **3:3** Nian Pol tətəghati e nəghatiən "kəməsətei-pəniən e kəpiel epin-epin," tətəghati e Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis, kəni Mosis təmətei=pən e kəpiel. **3:3** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:6** Jer 31:31; Jon 6:63; 1Kor 11:25 **3:7** Eks 34:29 **3:9** Dut 27:26; Rom 1:17 **3:13** Eks 34:33 ‡ **3:14** "Nauəuə Rəha Nəniəskasikian Əuas" in "Oltəstimin."

rækis əhanəhiən, mətəu-inu tiet rækis əmə e Krīsto.

¹⁵ Əuəh, mətəuarus=pa kəha rəueiu mine, nian kotafin Lou rəha Mosis, napən kəti tətəhtərain əhanəh nikilah.

¹⁶ Mətəu nəmə iətəmimi pəh təuhlin məsal=pən o İərmənig, napən əha otiet rækis.

¹⁷ Otətəlig-to, İərmənig əha, in Narmın. Kəni ikin Narmın rəha İərmənig tətətig ikin, in tatitīs itah.

¹⁸ Kəni kitah, nətəm kəsotəhtərainiən nəhmtitah e napən, kauteruh nəhagəhagiən asoli rəha İərmənig, kəni nətəmimi kauteruh nəhagəhagiən əha e nəmiəgəhiən rəhatah. Kəni in tətəuhlin nəmiəgəhiən rəhatah məmə okəhuva motəhmen lan. Kəni nəhagəhagiən rəha İərmənig e nəmiəgəhiən rəhatah tətəri mətəri pik isəu. Kəni nəhagəhagiən əha təmsipən o İərmənig iətəm in Narmın Rəha Uhgın.

4

Nati keikei e kipəhau əuas

¹ Tol lanəha, nikitəmah təsəpəouiən o uək mətəu-inu itimah iəmotos e nasəkəhruiən rəha Uhgın.

² İəsotoliən uək rəha Uhgın təhmen e nətəmimi nəuvein nətəm kautol e noliən tərəh. Mətəu e noliən rəhatimah, iəsotegəhanian e noliən iətəm tətəhluaig mine noliən aulis min. Ko iəsoteiuəiən məsotəuhliniən nəghatiən rəha Uhgın. !Kəpə! Mətəu itimah iəutəni əhruahru əmə nıpəhriənian, kəni e noliən əha, e nəhmti Uhgın, iəmotol pətigəm e nəhmti nətəmimi rəfin məmə rəhatimah noliən in təhruahru.

³ Kəni nəmə təhro nanusiən təuvir iətəm iətəni pətigəm in tətəhluaig o nətəmimi nəuvein, mətəu kəpə, tətəhluaig əmə o nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən suaru o nuvəniən e nigəm asoli.

⁴ İlah kəsotəhatətəiən e Krīsto, məutohtəu=pən suaru əha mətəu-inu Setən, u in İərmis iətəm tətərmənig e nəhue niftəni u, təməuveg nətəligiən rəhalah, məmə kəsoteruhian nəhagəhagiən təuvir rəha nanusiən təuvir iətəm tatuəu mətəsiəgəpin ilah. Nəhagəhagiən əha təmsipən e Krīsto. Kəni nian kitah koteruh Krīsto, kəni kitah koteruh məmə Uhgın in təhro lanu.

⁵ Itimah iəsotəni pətigəm aruiən itimah, mətəu iəutəni pətigəm İesu Krīsto məmə in İərmənig, kəni itimah noluək min rəhatəmah o nərgi İesu.

⁶ Tol lanəha mətəu-inu Uhgın u təməni məmə, “Pəh nəhagəhagiən tuəu məsiəgəpin ikin tapinəpu ikin,” in təməsiəgəpin nikitah məmə kitah kotəhrun nəhiən nəpətiən əhagəhag rəha Uhgın, kəni kitah kautəh natimnati min əha e nəhmti Krīsto.

⁷ Mətəu kitah kautos nati keikei əhanəh e kipəhau əuas, inu nıpətitah.* Tol lanəha məmə otəgətun məmə nəsanəniən təuvir əha tapirəkis, təmsipən e Uhgın, təsisipəniən o təmah.

⁸ Nərahian tepət kəutələs pikin itimah e suaru min rəfin, mətəu təsərəkinian itimah. Nian nəuvein iəkotəruru suaru, mətəu iəsotəpəhiən nalkutiən.

⁹ Nətəmimi kautol nərahian kəm timah, mətəu Uhgın təsəpəhiən itimah. Kautoh itimah, mətəu kəsotərkiniən itimah.

¹⁰ İkin pəhruvən iəutəhuvən ikin, katohamu nıpətitimah təhmen e kəmohamu İesu. Tol lanəha məmə, nətəmimi okoteruh nəmiəgəhiən rəha İesu e nıpətitah.

¹¹ Kəni itimah nətəm iəutəmiəgəh, nian rəfin iuəkir iəkohmis o nərgi İesu. Tol lanəha məmə nətəmimi okoteruh rəhan nəmiəgəhiən e nıpətitah iətəm otəpanimis nian kəti.

¹² Konu, nian rəfin itimah iəutələs pikin nımisian məmə itəmah onəkotəhrun nəmiəgəhiən itulin.

3:16 Eks 34:34 **3:17** Jon 8:36; Rom 8:2 **4:2** 2Kor 2:17; 1Təs 2:5 **4:4** Efəs 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6** Jen 1:3; Aes 9:2; 2Kor 3:18 * **4:7** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “kautos nati u e nilosi nati kəmol e nəriəpig.”
4:7 2Kor 5:1 **4:8** 2Kor 1:8; 7:5 **4:10** 1Kor 15:31 **4:11** Rom 8:36

¹³ Nauæuæ Ræha Uhgín tətəni məmæ, “Iəməhatətə, kəni tol lanəha iətəghati.” Kəni e nolian kətiəh əmə rəha nəhatətəian, itimah min iəkotəhatətə, kəni tol lanəha iautəghati,

¹⁴ mətəu-inu itimah iəkotəhrun məmæ, iətəmi təmol Iərməniġ Iesu təmiəgəh min e nimisiən, in otol itimah min itəmah, kitah rəfin kotəmiəgəh min e nimisiən kitah Iesu, kəni məfu pətigəm itah e nəhmtin.

¹⁵ Natimnati rəfin u o nəuviriən rəhatəmah, kəni nian nəuviriən rəha Uhgín tatiuvi=pa nətəmiimi tepət təhmīn min okəhuva o Kristo, kəni okotəfən nəni-viviən tepət kəm Uhgín, kəni okotəfəri nərgin ilis ilis agin.

¹⁶ Tol lanəha, nikitimah təsəpəouiən. Nati əpnəpīn məmæ nīpətītah tətəiuaiu əha rəueiu, mətəu Uhgín tatol nikitəmah tatuvi rəueiu matuvən nian rəfin əmə.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu, nərahien iətəm kəutatig lan, ilah nati əpnəpīn əmə, kəsotatigien tuvəh. Mətəu nəualah in nəhagəhagien təuvir iətəm otətətig itulin, kəni in təuvir məfigəm tapirəkis ilah.

¹⁸ Kəni tol lanəha, nəhmtilah kəsotəhtulien e nati iətəm kateruh, mətəu kəutəhtul e nati iətəm kəsehien. Mətəu-inu nati iətəm kateruh in nati rəha rəueiu əmə, otəpanikə, mətəu nati iətəm kəsehien in naunun tikə.

5

Nīpətīn vi əpəha e negəu e neai

¹ Tol lanəha, kotəhrun məmæ nīpətītah təhmen e nīmauvluvl* iətəm kitah kəutatig lan u ikinu e nəhue niftəni, kəni nian kəti otərah məmənəmit mikə. Kəni nian nīmauvluvl əha tikə e nəhue niftəni, mətəu əpəha e negəu e neai, rəhatah nīmə vi əha ikin iətəm səniəmə iətəmiimi təmol, mətəu Uhgín əmə təmol, nīpətītah vi iətəm otatig itulin.

² Mətəu rəueiu e nīpətītah rəha nəhue niftəni, kautəhgi nikitah, kəni kotolkeikei pīk məmæ nian otuva iətəm kitah okotos nīpətītah vi o negəu e neai, təhmen mə kautəhuvən e napən vi.

³ Tol lanəha mətəu-inu səniəmə kitah okəhuva narmin əmə nīpətīn tikə, mətəu okotos nīpətīn vi rəha negəu e neai.

⁴ Nīpətītah iətəm otimis tol itah kəutətəu tərəh pīk məutəhgi nikitah e nəpəouiən, mətəu səniəmə kautolkeikei əmə məmæ okohmis kəni nīpətītah otikə, kəpə. Mətəu kitah kotolkeikei məmæ okəhuvən e nīpətītah vi məmæ nəmiəgəhien itulin otəuiək agin e nīpətītah rəha nəhue niftəni iətəm otimis.

⁵ Kəni Uhgín pīsīn əmə təmol itah o natimnati min əha, kəni təməfa Narmin Rəhan məmæ otəgətun vivi kəm tah məmæ rəhan nəniəskasikien min otuva pəhriən.

⁶ Kəni tol lanəha, nətəligien rəhatah təskasik, kəni kitah kotəhrun vivi məmæ nian kəutatig əhanəh u ikinu mautos əmə nīpətīn rəha nəhue niftəni u, kitah kautəhtul əhanəh ihluə ima Iərməniġ ikin rəhatah.

⁷ Iateruh nīpətīk, kəni nian rəfin tətəuəhli kəni mətəpəou təhmen, mətəu rəhak nəhatətəian in e Uhgín, kəni iəu iətətig nian min rəfin mətəhatətə lan, kəni mətəhatətə məmæ in otəfa kəm iəu nīpətīk vi. Rəhatah nəhatətəian tatit itah e nəmiəgəhien u ikinu e nəhue niftəni, səniəmə natimnati iətəm kauteruh.

⁸ Iətəni məmæ nətəligien rəhatah təskasik, kəni kotolkeikei məmæ kotəpəh nīpətītah məhuvən e nīpətīn vi rəhatah, inəha nīmə vi rəhatah, kitah Iərməniġ.

⁹ Tol lanəha, nəmə kotatig e nīpətītah u rəha nəhue niftəni u, uə nəmə kotəpəh nīpətītah, kitah kotalkut pīk məmæ kotol natimnati iətəm kautol nīki Iərməniġ tagien.

4:13 Sam 116:10 4:14 1Kor 6:14 4:16 Efəs 3:16 4:17 Rom 8:17-18 4:18 Kol 1:16 * 5:1 Nəghatien
Kris əhruahru tətəni məmæ, “nīpətītah təhmen e nīma tapolin.” 5:1 2Kor 4:7 5:2 Rom 8:23 5:6 Hip 11:13-16
5:8 Fil 1:23 5:9 Kol 1:10; 1Təs 4:1

¹⁰ Kotol lanæha mætæu-inu kitah ræfin okotækeikei motæhtul aupæn e Krïsto mæmæ in otakil ræhatah nolïan mïn, kæni kitah kætïah kætïah okotos nætæouiæn titæu=pæn natimnati iætæm kæmotol e næhue niftæni, næmæ nati tæuvir uæ nati tærah.

Iæni æhruiin mïn ræha Uhgïn

¹¹ Kæni ræueiu æha, mætæu-inu iætægïn mætïisiai Iærmænig, kæni motalkut mæmæ iækotiuvï=pa nætæmimi. Uhgïn tæhrun itimah mïne uæk ræhatimah, kæni iækotolkeikei mæmæ itæmah mïn onækotæhrun vivi itimah.

¹² Iæsotolkeikeiæn mæmæ iækotæfæri itæmah e næhmtitæmah, mætæu iækotæfinæ ræhatimah nætelligiæn mæmæ næmæ tæhro nikitæmah otagiæn o timah. Kæni ræueiu, nækotæhrun nuhalpiniæn næghatiæn ræha nætæmimi nætæm kæutæfæri o nolïan iætæm nætæmimi kauteruh, mætæu nikilah tæsæhtiæn nati iætæm tætatig e niki iætæmimi.

¹³ Næmæ itimah ialmæli mïn, mætæu o nærgi Uhgïn. Kæni næmæ ræhatimah nætelligiæn tæhruahru æmæ, in nati kæti iætæm otasiru e tæmah.

¹⁴ Tol lanæha mætæu-inu, nolkeikeiæn ræha Krïsto tætarmænig e timah, mætæu-inu itimah iækotæhrun vivi mæmæ iætæmi kætïah æmæ tæmimis o nætæmimi ræfin, kæni tol lanæha, nætæmimi ræfin kinohmis.

¹⁵ Kæni tæmimis o nætæmimi ræfin mæmæ ilah nætæm kautæmiægæh, okotæpæh nolïan natimnati iætæm ilah æmæ kotolkeikei, mætæu ilah kotækeikei motol nolïan mïn iætæm Iesu tolkeikei, u iætæm tæmimis o lah kæni mæmiægæh mïn e nimisiæn.

¹⁶ Tol lanæha, ræueiu mïne, itimah iæsotakiliæn nætæmimi e nolïan iætæm nætæmimi ræha næhue niftæni kotakil nætæmimi lan. Nati æpnapïn nian kæti iæmotakil Krïsto e nolïan æha, mætæu ræueiu iæsotoliæn.

¹⁷ Tol lanæha, næmæ iætæmi kæti tæmuva kætïah ilau Krïsto, in tæmuva iætæmimi vi. !Nati æuas tæmikæ, kæni nati vi tinuva!

¹⁸ Natimnati ræfin mïn æha tatsipæn e Uhgïn. Aupæn kitah tikimïr mïn kitah Uhgïn, mætæu e Krïsto, in tæmæmki itah kæhuva iuækïr ohni, mol itah ræhn-niæli mïn. Kæni tæmæfa kæm timah uæk u ræha niuvi=paiæn tikimïr mïn ræha Uhgïn okæhuva ræhn-niæli mïn.

¹⁹ Inu tætæni mæmæ Uhgïn tæmiuvi=pa ræhan tikimïr mïn e næhue niftæni mæmæ okæhuva ræhn-niæli mïn e Krïsto, kæni mæsafïn mïniæn ræhalah nolïan tærah mïn. Kæni tæmæfa kæm timah næghatiæn u ræha niuvi=paiæn tikimïr mïn ræhan okæhuva ræhn-niæli mïn.

²⁰ Tol lanæha, itimah iæni æhruiin mïn ræha Krïsto, kæni tæhmen mæmæ Uhgïn tætauïn e nætæmimi e næuiatimah. Kæni iætætæpuæh æskasïk o tæmah e nærgi Krïsto mæmæ nækotæpæh nolïan tikimïr, kæni mæhuva niæli mïn ræha Uhgïn.

²¹ Uhgïn tæmol iætæmi u ræhan nolïan tærah tikæ, mæmæ in sakrifais ræha nolïan tærah mïn ræhatah, mæmæ e Iesu, kitah okotæhruahru e næhmti Uhgïn.

6

¹ Mætæu-inu itimah iautol uæk kætïah itimah Uhgïn, iækotæpuæh æskasïk o tæmah mæmæ nian Uhgïn tætæfinæ ræhan næuviriæn kæm tæmah, næsotosiæn tæhmen e nati æpnapïn æmæ,

² mætæu-inu Uhgïn tætæni mæmæ,

“E nian æhruahru, iæmætæu ik, kæni e nian ræha nosmiægæhiæn, iæmasiru lam.”

Iækæni kæm tæmah, mæmæ ræueiu, in nian æhruahru ræha Uhgïn, ræueiu in nian ræha nosmiægæhiæn.

*Nian æskasïk mïn
e næmiægæhiæn ræha Pol*

³ Iæsoliæn nati kæti iætæm iætæmi kæti otæmei lan e ræhan næhatætæiæn, mætæu-inu iæsotolkeikeiæn mæmæ okæni rah uæk ræhatimah.

⁴ Mætəu nolian min rəfin e nəmiəgəhian rəhatimah kautəgətun məmə itimah noluək min pəhriən rəha Uhgīn: itimah iəutəhtul əskasik e nian rəha nərahian, mine nian iəkis min, mine nian itimah iəkotətəu tərəh.

⁵ Nətəmiimi kəmotoh itimah, kəni kəmki=pən itimah e kaləpus, kəni katitəu itimah məmə okoh itimah. Iəmotol pik uək, məsotapiliən lapin, kəni nəumis tus itimah.

⁶ Iəsotolian nolian kəti iətəm tatol nikitimah tamikmik, itimah iəkoteinatig, nətəligian rəhatimah təfəməh, iəutol təuvir kəm nətəmiimi, Narmīn Rəha Uhgīn tətəri e nikitimah, kəni iəkotolkeikei nətəmiimi e nolkeikeian pəhriən.

⁷ Iəutəni əmə nīpəhriəniən, kəni nəsanəniən rəha Uhgīn tətətig e timah. Soldiə min kəutəmki natimnati min rəha nəluəginian o nohian mine nələhu pəsigin. Mətəu nian kitah kəutohtəu=pən suaru rəha Uhgīn, nolian əhruahru min rəhatah kotəhmen e natimnati min rəha nəluəginian nian nətəmiimi kəutəni rah nəghatian rəha Uhgīn.

⁸ Nətəmiimi nəuvein kautəh iahu itimah, nəuvein kautisiai itimah, nəuvein kəutəni rah itimah, nəuvein kəutəni-vivi itimah, nəuvein kəutəni məmə itimah iəuteiuə məmə itimah noluək min rəha Uhgīn, mətəu itimah noluək min pəhriən rəhan.

⁹ Nətəmiimi nəuvein kəsotegəhian məmə itimah aposil min pəhriən, mətəu nətəmiimi tēpət kəutəni məmə itimah aposil min pəhriən. Nian rəfin nīmisiən tətatu itimah, mətəu iəutəmiəgəh əhanəh. Katoh itimah, mətəu kəsəhamu əhanəhian itimah.

¹⁰ Nikitimah təpəou, mətəu nian rəfin iəutəgin əhanəh. Rəhatimah nautə tikə, mətəu itimah iəkotol nətəmiimi tēpət rəhalah nautə tēpət. Rəhatimah nati kəti tikə, mətəu iəutos natimnati min rəfin.

¹¹ Piak min əpəha Korən, iəmotəni rəfin nəghatian kəm təmah məsotəpəhian kəti, kəni iəkotolkeikei itimah e nikitimah rəfin.

¹² Itimah iəsotəhtipəsigin e nolkeikeian rəhatəmah o timah, mətəu itimah nəutahtipəsigin e rəhatəmah o timah.

¹³ Rəueiu əha, iətəghati kəm təmah məmə itimah nenətik əhruahru min. Təhruahru əmə məmə itimah min, nəkotolkeikei itimah e nikitəmah rəfin.

¹⁴ Sotəniən kəm nətəm kəsotəfakian məmə nautol uək kəti itimah min ilah. ?Nolian əhruahru mine nolian tərəh kuəhrun nol pətiən nati kəti? ?Uə, nəhəgəhəgin mine napinəpuian kuəhrun niəuvaian muəharəg pəti muəghati? !Kəpə!

¹⁵ Kəni e nolian kətiəh əmə, Kristo mine Setən, ko ilau kəsəniən nəghatian kətiəh nian kəti. ?Iəfaki mine iətəmi təsəfakian kuəhrun nolian nati e nətəligian kətiəh? Kəpə!

¹⁶ E Nīmə Rəha Uhgīn, ikin kəti tikə əha ikin o narmi nati min, mətəu-inu kitah u Nīmə Rəha Uhgīn u iətəm tətəmiəgəh. Kəni Uhgīn təməni məmə,

“Iəkətig itimah min ilah,
kəni maliuək itimah min ilah,
kəni iəkuva iəu Uhgīn rəhalah,
kəni ilah okəhuva rəhak min nətəmiimi.”

¹⁷ Kəni Iərməniig təməni məmə,
“Tol lanəha, ohiet rəkis e nətəm kəsotəfakian, motan isəu o lah.
Kəni məsotekian nati iətəm tamikmik e nəhmti Uhgīn,
kəni nīkik tagian mə iəkos itimah.”

¹⁸ “Kəni iəkuva rəhatəmah tatə,
kəni itimah onəkəhuva nenətik min.”
Inu nəghatian rəha Iərməniig iətəm in ilis agin tətəskəlīm nəsanəniən min rəfin.

7

¹ Rəhk-iəli min. Nəniəskasikian min u rəhatah. Kəni tol lanəha, pəh kotafəl nikitah, motos rəkis natimnati min rəfin iətəm kautol nīpətətah mine narmitah kəutamikmik.

Kəni pəh kotələhu kalın itah məmə rəha Uhgın əmə motohtəu=pən rəfin suaru iətəm nikin otagiən lan. Kəni okautol mətəu-inu kəutisiai Uhgın.

Niki Pol təmagiən o lah

² Oterəh e nikitəmah kəm timah. İəsotoliən tərəh kəm iətəmi kəti, iəsotiuvi-pəniən iətəmi kəti tərəh ikın, iəsotalkutiən məmə iəkotos nati kəti rəhatəmah e noliən ekəu-ekəu.

³ İəsəniən nəghatiən u məmə inu nəmotol noliən tərəh. İəməni rəkis kəm təmah məmə iəkotolkeikei pik itəmah nian rəfin, kəni nati əpnapın nımisiən uə nəuviriən otuva e nəmiəghəiən rəhatiməh, mətəu itəmah əpəha imə e nikitimah.

⁴ İəu iətəhatətə əskasik e təmah. İətəfəri o təmah. İtəmah nəmotəfəri pik rəhak nətəligiən. İəmos nərahien tepət təmuva e rəhak nəmiəghəiən, mətəu niki tagiən mapirəkis o təmah.

⁵ Tol lanəha mətəu-inu, nian iəməhuva Masetoniə, iəsotəmeigien, mətəu nian rəfin, nərahien tətələs itimah təmsipən ikın pisin pisin min. E nəmiəghəiən rəhatiməh, nətəmimi kəmotorgəhu motol nərahien kəm timah, kəni itimah iəkotəgin.

⁶ Mətəu Uhgın tatol vivi niki nətəmimi nətəm nətəligiən rəhalah təpəou, kəni təmol vivi nikitimah e nuvaiən rəha Taitəs u təmsipinə e təmah.

⁷ Kəni səniəmə e nuvaiən əmə rəhan iətəm təmol nikitimah tagiən, mətəu e nəghatiən təuvir rəha nol viviən iətəm nəmotəni=pən kəm in. In təməni=pa kəm timah məmə itəmah nəkotolkeikei pik məmə nəkotəruh iəu, kəni məmə nikitəmah tətətəu tərəh o nəghatiən rəhak, kəni məni məmə nəkotolkeikei pik iəu mautəhtul əskasik o nərgək. Nian iəmətəu, nagienən e niki təməri məriauəh.

⁸ Nati əpnapın nəmə rəhak nauəuə aupən təmol itəmah nəkotətəu tərəh, mətəu iəsətəuiən tərəh ohni. Mətəu aupən, iəmotətəu tərəh ohni, mətəu-inu iəmeruh məmə nauəuə u təmol itəmah nəkotətəu tərəh, mətəu rəha nian əkuəkir əmə.

⁹ Mətəu rəueiu, niki tətəgiən, kəni səniəmə məmə nəmotətəu tərəh, kəpə. Niki tagiən məmə nian nəmotətəu tərəh, e nian əkuəkir əmə, nəmotəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min. Nipəhriənien, Uhgın tolkeikei məmə kitah okotətəu tərəh o noliən min lanu lan. Kəni mətəu-inu nəmotəuhlin itəmah, kəni natimnati iətəm iəmotəni aupən kəm təmah təməsoliən məmə itəmah nəmotəmkarəpən e rəhatəmah nəhatətəiən.

¹⁰ Kəni nian kautətəu tərəh e noliən iətəm Uhgın tolkeikei, kəni kotəuhlin itah e rəhatah noliən tərəh, kəni Uhgın tatosmiəgəh itah. Kəni nipəhriənien nikitah otəsəpəouiən o noliən əha. Mətəu nian kautətəu tərəh e noliən rəha nəhue niftəni, kəni noliən əha təsəuhlinien iətəmi kəti e rəhan noliən tərəh titəlig=pən o Uhgın, kəni noliən əha tatiuvi=pən nətəmimi e nımisiən.

¹¹ Oteruh-to nəmiəghəiən rəhatəmah nian nəmotətəu tərəh e noliən iətəm Uhgın tolkeikei. Noliən əha, nəuan tepət: narmitəmah təmiuvig nəmotəuit motəgin e noliən tərəh min, kəni motəməki e noliən tərəh min, kəni motalkut əskasik məmə nəkotəgəu əhruahru rəhatəmah noliən tərəh min, kəni nəkotolkeikei motalkut əskasik məmə nəkotol noliən əhruahru. Nəmotolkeikei məmə nəkotəruh min iəu, kəni nəmotolkeikei pik məmə nəkotəhtul əskasik o nərgək. Kəni nəmutəhtul maru məmə nəkotol nalpinien kəm nətəm kautol noliən tərəh. E noliən min rəfin rəhatəmah, nəmotəgətun məmə nəsotoliən nati kəti tərəh e natimnati u.

¹² İətəmi kəti e nıməfəki rəhatəmah təmol noliən tərəh. Kəni iəmətəi nauəuə u kəm təmah. Mətəu iəməsətəiən nauəuə u o iətəmi u iətəm təmol noliən tərəh, kəni iəməsətəiən o iətəmi in təmərəkin.* Kəpə. İəmətəi pəhriən məmə iətəm onəkotəruh əsas e nəhmti Uhgın məmə nautəhtul əskasik o nərgək.

¹³ Natimnati rəfin min əha kautəfəri nətəligiən rəhatiməh.

Səniəmə itimah əmə nətəm nəmutəfəri nətəligiən, mətəu nikitimah tagiən pik o Taitəs, mətəu-inu nikin tagiən məmə nəmutəfəri min nətəligiən rəhan.

¹⁴ Iəməni=pən kəm in məmə iətəfəri pik o təmah, kəni itəmah nəməsotoliən iəu iəkaulis. Natimnati rəfin iətəm iəmotəni kəm təmah, ilah nīpəhriənien. Kəni e noliən kətiəh əmə, natimnati rəfin iətəm iəmotəni kəm Taitəs e təmah, kəni motəfəri ohni, ilah min nīpəhriənien.

¹⁵ Taitəs, nīkin tətəhti əhanəh məmə itəmah rəfin aɡin nəmotol nəuiən, kəni mautəɡin mautərəmrumin nian nəmotegəhan lan məmə otuva meruh itəmah. Kəni nian nīkin tətəhti natimnati min əha, nolkeikeien rəhan o təmah tətəri təhmin.

¹⁶ Nīkik tagiən pik mətəu-inu iətəhatətə əskasik e təmah məmə nəkotol nak iətəm təhruahru.

8

Pol təmatapuəh məmə okotəfən məni kəm nəfaki min əpəha Jerusiləm

¹ Piak min mine nəuvinik min, iəkotolkeikei məmə nəkotəhrun nəuviriən rəha Uhgın iətəm təməfən kəm niməfaki min əpəha Masetoniə. Nəuviriən rəhan təmol məmə ilah kotəhrun nasiruiən e nətəmimi nəuvein min.

² Ilah kəmotatig e nərahien asoli kəti mine nian əskasik min, kəni nati əpnapin ilah nanrah, kəni rəhalah nautə tikə aɡin, mətəu nəmiəɡəhiən rəhalah təriəuəh vivi e nagiənien. Kəni nanrahien mine nagiənien kəmuəuə e noliən təuvir. E noliən əha, kəmotəraki e məni tepət motəfən kəm nəfaki min əpəha Jerusiləm nətəm kəutatig ikin motolkeikei nasiruiən.

³ Iətəni pətigəm kəm təmah məmə ilah kəmotəfən tepət, tapirəkis iətəm nətəmimi nīkilah tətəhti. Kəni ilah aru kəmotol.

⁴ Kəmotətapuəh pəhriən o timah məmə itimah iəkotegəhan pəh ilah kotasiru e uək rəha nəfəniən məni kəm nəfaki min əpəha Jerusiləm.

⁵ Kəmotəpən motəfən nəmiəɡəhiən rəhalah kəm Iərməniɡ, kəni uərisig, kəm timah, e noliən iətəm Uhgın tolkeikei. Nīkitimah təməsəhtiən məmə okotol tepət lanəha, mətəu kəmotol.

⁶ Kəni tol lanəha, iəmotuh nīki Taitəs məmə otitəlig=pinə o təmah. In təmaupən məghati kəm təmah o noliən nati u, kəni tol lanəha, iəmotətapuəh məmə in otəghati kəm təmah məmə nəkotəkeikei motol naunun e uək təuvir rəha nəfəniən əha iətəm nəmotətuəuin.

⁷ E natimnati rəfin min u, itəmah nəmotol təuvir pik mapirəkis, inu nəhatətəiən rəhatəmah, mine nəghatiən rəhatəmah, mine nəhruniən rəhatəmah, mine noliən rəha nəhtul əskasikiən, mine nolkeikeien rəhatəmah o timah. Kəni rəueiu, iəkolkeikei məmə nəkotol uək kəti min e noliən təuvir pik mapirəkis, inu uək təuvir rəha nəfəniən.

⁸ Iəsəniən məmə nəkotəkeikei motol. Mətəu iəmotəɡətun itəmah məmə nətəmi pišin pišin min nīkilah tagiən o nasiruiən e uək əha. Kəni rəueiu əha, iəkolkeikei məmə iəkeruh vivi məmə nolkeikeien rəhatəmah in nīpəhriənien təhmen e lah, uə kəpə.

⁹ Itəmah nəkotəhrun vivi nəuviriən rəha Iərməniɡ Iesu Kristo iətəm təməfinə kəm təmah, məmə nati əpnapin rəhan nautə tepət, mətəu təmol o təmah məmə in rəhan nautə tikə. Kəni mətəu-inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kəni mol itəmah rəhatəmah nautə tepət e narmin e Iesu Kristo.

¹⁰ Kəni inu rəhak nətəligiən e natimnati min u, iətəm otasiru e təmah. Otol naunun e uək rəha nəfəniən rəhatəmah məni iətəm nəmotətuəuin e nu uərisig. E niməfaki min rəfin, nīkitəmah təmaupən məhti məmə nəkotol uək əha, kəni itəmah nəmotəpən motətuəuin motol.

¹¹ Tol lanəha, rəueiu otol naunun e uək rəha nəfəniən. Kəni rəhatəmah nətəligiən o noliən uək iətəm nəkotolkeikei pik məmə nəkotol, in otuva nīpəhriənien, kəni itəmah onəkotəfən məni iətəm nəkotəhrun nəfəniən e nahgitəmah.

¹² Nəmə nīkitəmah tagiən o nəfəniən, kəni Uhgın nīkin tagiən əmə o nosiən natimnati nautos mətəfən. Kəni in otəsətapuəhiən e natimnati iətəm tikə o təmah.

¹³ Iæsolkkeiëian mämä nämiägähian ræha nætämimi næuvein otimätig mätæu-inu kämotos ræhatämah mäni, këni tol lanu lan, nämiägähian ræhatämah otiakis mätæu-inu nämotasiru e lah. Kæpæ. Iækolkeikei mämä tæhmen-æhmen æmä o tæmah ræfin.

¹⁴ Ræueiu, itämah nautos tepæt këni motæhrun nasiruiän e lah. Këni o nian min næuvein, ilah kotæhrun næuërian këm tæmah nämä ræhatämah tikæ. Këni itämah nækotæhmen-æhmen æmä,

¹⁵ tæhmen e iætäm Nauæuæ Ræha Uhgîn tætæni mämä, “Nætämimi nætäm kämotæulæk tepæt, tæhmen æmä, tæsapirækisian. Këni nætämimi nætäm kämotæulæk tækæku, ræhan nauërian tæhmen æmä, tæsikæian.”

Taitæs tæmuvæn Koræn otem askasik ilah o næfærian mäni

¹⁶ Iætæni-vivi Uhgîn mämä tæmælæhu=pæn e niki Taitæs nætæligian o nasiruiän e tæmah, tæhmen-æhmen e ræhak.

¹⁷ Tol lanæha mätæu-inu, nian iæmäni=pæn këm Taitæs mämä tuvna meruh itämah nikin tagian. Këni mätæu nikin tagian mapirækis agin o nasiruiän e tæmah, këni in ræhan æmä nætæligian mämä in otuvna meruh itämah.

¹⁸ Këni itimäh iæutahli=pinë min piatah këti min tuvna ilau min. Suah u, nætämimi e nimæfaki min kæutisïai o ræhan uæk o næni pætigëmian nanusian tæuvir.

¹⁹ Këni tapirækis agin inu, nimæfaki min kämotitæpin mämä otuva itimäh min o nosian mäni u muvæn æpæha. Këni itimäh iækotarmänig lan o næuërian mämä otæfæri nærgi Iærmänig, këni mætægætun mämä nikitimäh otagian pik o nasiruiän.

²⁰ Itimäh iæsotolkeiëian mämä iætæmi këti otæni rah itimäh o nolian ræha næuërian mäni asoli æha.

²¹ Tol lanæha, itimäh iæutalkut pik mämä iækotol nati æhruahru, mätæu sæniæmä e næhmti Iærmänig æmä, mätæu e næhmti nætämimi min.

²² Këni iæutahli=pinë piatah këti min ilahal suah mil u. Iætämimi æha, e uæk tepæt mine nolian tepæt, iæmoteruh vivi mämä in tolkeikei pik mämä otasiru. Këni ræueiu, in tolkeikei pik mämä otasiru mätæu-inu in tæthætætæ pik e tæmah mämä onækotæfæn mäni tepæt.

²³ Këni Taitæs, itimlæu min iækuol uæk këtiæh æmä, këni in min tatol uæk e nikitæmah o nasiruiän e tæmah. Këni piatah mil u ilahal Taitæs, ilau iæni æhruin mil ræha nimæfaki min, këni nolian tæuvir min e nämiägähian ræhalæu kætiæsiæi Kristo.

²⁴ Tol lanæha, otæfæn tepæt motægætun këm lahal mämä nækotalkeikei pæhrian næfaki min. Këni ilahal okilæhrun mämä nak itimäh nikitimäh tagian o tæmah, këni nimæfaki min okoteruh min.

9

¹ Nämä iæsæteian nauæuæ u këm tæmah, in tæuvir æmä mätæu-inu ninotæhrun rækis uæk u ræha nasiruiän e næfaki min æpæha Jerusilæm.

² Iætæni lanæha mätæu-inu iæu iækæhrun mämä nækotalkeikei mämä onækotasiru. Këni iæmætæfæri nolian tæuvir ræhatämah o nætäm Masetonia, mætæni këm lah mämä e nu iætäm tinuvæn rækis, itämah æpæha Akaiæ, næmæutæhtul maru o næfærian. Këni nian kämoteruh mämä nikitæmah tagian pik o nasiruiän, tæmol min ilah tepæt kotalkeikei mämä okotasiru min.

³ Mätæu ræueiu, iætæhli=pinë piatah milahal u mämä ilahal okihleruh itämah mämä itämah onækotol nati iætäm næmotæni, tæhmen æmä mämä iæmäni mine, këni tol lanæha ræhatimäh næghatian o næfærian nolian tæuvir ræhatämah, sæniæmä nati æpnæpin æmä.

⁴ Mätæu nämä næsotolian, këni nian iækuvna itimäh nætäm Masetonia næuvein, këni okoteruh mämä itämah næsotol æhanæhian, këni nolian æha otol itimäh iækotaulis, mätæu-inu itimäh inæutæfæri rækis itämah. Këni otol itämah nækotaulis tapirækis.

⁵ Tol lanæha, nikik tæhti mämä iækækeikei mætapuæh o piatah milahal mämä okihlæupæn mihlunvæ rækis pipim mihleruh itämah, këni mihlol naunun uæk o næmki=pæian mäni

asoli iætəm nəmotəni-əskasik məmə nəkotəfən. Mətəu iəkolkeikei məmə in nəfəniən kəti iætəm tatsipən aru e nikitəmah, səniəmə iətəmi kəti tətəkeikei kəm təmah məmə nəkotəfən.

Noliən rəha nəfəniən

⁶ Sotaluiən e nati u. Iætəm tətərfei nati nəuan nəuuetin, mətəulək e nəuan nəuuetin əmə. Kəni iætəm tətərfei nati tepət, mətəulək lan tepət.

⁷ Itəmah kətiəh kətiəh nəkotəkeikei motəfən nati nak nəməni e nikiim məmə nəkəfən. Nəmə nikiim təsagiəniən ohni, təsəuviriən məmə nəkəfən. Kəni nəmə nəkəfən mətəu-inu iətəmi kəti tətəkeikei kəm ik məmə nəkəfən, in min təsəuviriən. Iəkəni lanəha mətəu-inu Uhgın tolkeikei iətəmiimi u tətəfən e nikiin pəhriən.

⁸ Kəni Uhgın təhrun nəfəniən nəuviriən rəfin agin kəm təmah məmə e nian rəfin e natimnati rəfin, nəkotos natimnati rəfin iætəm təhruahru məmə nəkotəkeikei motos, kəni mautos tepət min əha ikın məmə nəkotəuəri kəm nətəmiimi.

⁹ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
“In tətəuəri rəhan natimnati tepət kəm nanrah min,
kəni rəhan noliən əhruahru tətətig itulin.”

¹⁰ Kəni Uhgın iætəm tətəfinə nikiiti nati o iætəm tətərfei, kəni mətəfinə nauəniən o nunian, e suaru kətiəh əmə in otəfinə nati tepət kəm təmah mol in tepət min məmə, itəmah nəkotəhrun nasiruiən e nətəmiimi nəuvein min, kəni in otol nəuan tepət iætəm təmsipən e noliən əhruahru rəhatəmah.

¹¹ E natimnati rəfin e nəmiəgəhiən rəhatəmah, Uhgın otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah məmə itəmah nəkotəhrun nəfəniən nian rəfin. Kəni nian iatəuəri rəhatəmah nasiruiən, nətəmiimi okotəni-vivi Uhgın ohni.

¹² Uək u iætəm itəmah nautol, tətəfən məni o nauəniən kəm nətəmiimi rəha Uhgın u nəumis tatus ilah, mətəu tatol nati təuvir kəti min tapirəkis, inu nəni-viviən iætəm təməri məriaueh e niki nətəmiimi matuvən o Uhgın.

¹³ Nian nəkotol uək u, natol pətigəm noliən rəhatəmah kəm nətəmiimi tepət. Kəni ilah okotəfəri nərgi Uhgın ohni, mətəu-inu itəmah nautol pəhriən noliən rəha nətəmiimi nətəm kautəni nıpəhriəniən e nanusiən təuvir rəha Kristo. Kəni okotəfəri nərgi Uhgın o nəfəniən rəhatəmah məni asoli kəm lah mine nətəmiimi rəfin.

¹⁴ Kəni nian kautəfaki o təmah, nikiilah tuvən o təmah mətəu-inu Uhgın təməfinə rəhan nəuviriən kəm təmah tapirəkis agin məmə nəmotasiru pik e lah.

¹⁵ !Pəh kotəni kəm Uhgın məmə nikitah tagiən o Nətin iætəm təməfa kəm tah, u in nati təuvir agin tapirəkis!

10

Pol təmuhalpin nəghatiən rəha nəgətun eiuə min e rəhan uək

¹ Kristo, in rəhan nətəligiən ləhtəni, kəni in iətəmi mətig. Kəni nətəmiimi nəuvein kautəni məmə nian kitah min itəmah, rəhak noliən in tımətig əmə, mətəu nian iəkiet rəkis e təmah, rəhak noliən təskasik pik agin. İəu Pol, iəu aru, iətəkeikei e nati kəti kəm təmah e noliən mətig rəha Kristo.

² İətətapuəh o təmah məmə, onəkotol noliən rəhatəmah təhruahru məmə nian iəkuvnə, məsahi pikien itəmah. Mətəu iəkəhrun məmə iəkahi nətəmiimi nəuvein u kautəni məmə iautohtəu=pən noliən rəha nəhue niftəni u,

³ mətəu-inu nati əpnapin iəutatig e nəhue niftəni u, itəmah iəsotaluaginien e noliən rəha nəhue niftəni u.

⁴ Natimnati rəha nəluaginien iætəm itəmah iəutəluagin lan, səniəmə nati iætəm nəhue niftəni tətəluagin lan. Kəpə, natimnati rəhatəmah, ilah kautos nəsanəniən rəha Uhgın o nərəkiniən ikın tiəkis o nuvəniən ikın ima tikimir min.

⁵ Itimah iautosiahu nəghatiən eiua min mine nətəligiən əfəri min, natimnati min u kautəniəhu nətəmimi o nəhruniən Uhgın. Nətəligiən min rəfin u tikimır min rəha Uhgın, itimah iəutəlis-ərain ilah, mautehpahu ilah, motol məmə ilah rəfin okotol nəuia Kristo.

⁶ Kəni nian itəmah nəkotohtəu=pən vivi nəuia Kristo, itimah iəutəhtul maru o noliən nalpiniən kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutəhti nəuiən.

⁷ Itəmah nauteruh nati iətəm ihluə, mətəu nəkotəruru nıkilah. Nəmə iətəmi kəti təhrun pəhriən məmə in iətəmi rəha Kristo, kəni in otətəlig vivi min məmə itimah min rəha Kristo təhmen lan.

⁸ Nati əpnəpın iətəghati əfəri nəuətın o nepətiən iətəm İərmənig təməfa, ko iəsaulisiən ohni. Təməfa o nuvləkinien itəmah, səniəmə o nələs iahuiən itəmah.

⁹ İəsolkeikeiən məmə nikitəmah təhti məmə iəkətei nauəuə min kəm təmah e noliən iətəm nətəmimi nəuvein kautəni, məmə otol itəmah nəkotəgin.

¹⁰ İlah kəutəni rah iəu məmə, “Rəhan nauəuə təfigəm kəni məsilə, mətəu nian tətən kitah min, in səniəmə iətəmi əskasik kəti, kəni rəhan nəghatiən in nati əpnəpın əmə.”

¹¹ Nətəmimi kotol lanəha kotəkeikei motəhrun məmə, noliən rəhatimah iətəm kauteruh e nauəuə min iəmotahli=pinə nian itimah isəu, mətəu nian iəkəhuvnə, iəkotol rəfin noliən min əha.

¹² İəsolkeikeiən məmə iəkoteruh əhmen itimah mine nətəmi pisin nəuvein nətəm kəutəfəri aru ilah. !Kəsi, itimah iəsotəhmeniən! !Kəpə, iətəuvsan əmə! Nian ilah aru əmə kauteruh əhmen ilah min, kəni kautakil aru əmə ilah min, tol rəhalah nəhruniən talməli.

¹³ Mətəu itimah, iəsotəghati əfəriən tapirəkis nepətiən rəhatimah, mətəu iəutəghati əfəri e uək iətəm Uhgın təmələhu=pən məmə rəhatimah, kəni uək u, itimah min əpəha ikin.

¹⁴ Kəni nəghatiən əfəri e nepətiən rəhatimah o təmah in təhruahru əmə, in təsepət pikiən. Nəmə iəsəhuvnəiən o təmah, ko iəsotəghatiən lanu. Mətəu nıpəhriənien, iəmotəpən məhuva motətəuarus=pa itimah nian iəməutan məutəni pətigəm nanusiən təuvır rəha Kristo.*

¹⁵ Nətəmimi nəuvein kəutəghati əfəri o uək iətəm iətəmi pisin təmol. Mətəu iəutəghati əfəri əmə e uək iətəm Uhgın təmələhu=pən kəm timah. Itimah iəmotələhu=pən əskasik nətəligiən rəhatimah məmə nəhatətəiən rəhatimah oteviə təhmin min, kəni tol lanəha, rəhatimah uək e nikitəmah otol iahgin mepət,

¹⁶ kəni tol lanəha, iəkotəhrun nuvəniən motəni pətigəm nanusiən təuvır e ikin min e nıkali imatəmah ikin muvən təhmin min. Kəni e noliən əha, itimah iəsotoliən uək e ikin kəti iətəm iətəmi kəti tinol rəkis uək ikin, kəni məsotəghati əfəriən o uək rəha iətəpisin, təhmen e noliən rəha nəgətun eiua min.

¹⁷ Mətəu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Pəh iətəmimi tətəghati əfəri, in otəghati əfəri əmə e natimnati iətəm İərmənig təmol.”

¹⁸ İətəni lanəha mətəu-inu, kəsisiəiən iətəmimi iətəm tətəfəri aru in, mətəu kətsisiəi əmə iətəmimi iətəm İərmənig tətəfəri.

11

Pol mine aposil eiua min

¹ İəkolkeikei məmə nəkotegəhan lak pəh iəkəni rəhak nəuətın nalməliən kəm təmah. Mətəu pəhriən, nautol rəkis.

² İateh vivi itəmah, məsolkeikeiən məmə iətəmi kəti min otəmki rəkis itəmah e nəhlmək, kəni noliən əha rəhak təmsipən əmə o Uhgın. İəu tatə rəhatəmah, kəni itəmah nəkotəhmen e pətan mıtə kəti iətəm kinəni rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otitəu=pən suah kətiəh əmə, nərgin u Kristo. Kəni iateh vivi rəhak pətan mıtə əha məmə iəkegəhan=pən lan kəm rəhan iərman, kəni in təruru əhanəh iərman.

10:8 2Kor 13:10 **10:13** Rom 12:3 * **10:14** Pol in təmətəni məmə nəgətun eiua min ilah kəutəgət əfəri o uək u səniəmə rəhalah, nəuvein e ikin min ilah kəsəhuvəniən ikin. **10:17** Jer 9:24; 1Kor 1:31 **10:18** 1Kor 4:4 **11:2** Efəs 5:26-27

³ Mətəu iətəgin məmə onəkotəhmen e pətan u Iv iətəm Setən təmeiuə lan e nəghatiən ətəhiən. Iətəgin məmə iətəmi kəti otiuvi=pən rəhatəmah nətəligiən tuvən ikən pişin, kəni nəkotəpəh rəhatəmah nolkeikeiən e Kristo, iətəm in təhruahru məpiə vivi.

⁴ Iətəni lanəha mətəu-inu nian iətəmi kəti tətuvə o təmah mətəni pətigəm Iesu iətəm tol pişin e Iesu iətəm iətəni pətigəm, uə nəmə itəmah nautos narmin iətəm tol pişin e Narmin nəmotos rəkis, uə nəkotətəu nanusiən təuvir iətəm tol pişin e iətəm nəmotos rəkis, mətəu itəmah ialməli min, nəkotegəhan əmə lan.

⁵ Aposil min əha nətəm itəmah nəutəni məmə ilah “aposil min ilis pik,” mətəu e rəhak nətəligiən, ilah ko kəsotapirəkisiən iəu e nati kəti.

⁶ Nəmə təhro kəsəgətun viviən iəu e nəghatiən, mətəu iəkəhrun vivi nəukəti nanusiən təuvir. Itimah iəmotəgətun nati əha kəm təmah e nolien min rəfin nian tepət.

⁷ Nian iəmotəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgın kəm təmah, iəsoliən məmə nəkotətəu nati kəti. Iəu aru əmə iəmosiahu iəu o nəfəriən itəmah. ?Kəni təhro? ?Nolien əha in təfagə tərəh kəti? !Kəpə!

⁸ Nian iəmatol uək kitah min itəmah, niməfaki min ikən pişin kəməutətəu iəu. Iuəkir təhmen məmə iəmakləh kəm lah məmə iəkəsiru e təmah.

⁹ Kəni nian kəməutan, kəni rəhak nati kəti tikə, iəsətapuəhiən o iətəmi kəti o nasiruiən mətəu-inu piatah min nətəm kəmotsipən Masetoniə kəmotəfa natimnati iətəm rəhak tikə. Tol lanəha, iəsətapuəhiən o nati kəti o təmah, kəni məsəfinəiən uək əskasik kəm təmah o nehien iəu, kəni iəkol lanəha nian rəfin.

¹⁰ Təhmen e niphəriən rəha Kristo tətətig lak, iətəni pəhriən məmə iətəmi kəti tikə ikən min rəfin əpəha Akaiə o nəniəhuiən iəu o nəghati əfəriən məmə iəməsətapuəhiən o təmah o nasiruiən.

¹¹ ?Kəni təhro iəsətapuəhiən o nati kəti o təmah? Nikitəmah təhti məmə iəsolkeikeiən itəmah? !Kəpə! Uhgın təhrun məmə iəkolkeikei pik itəmah.

¹² Nətəmini nəuvein kotolkeikei məmə nikitəmah təhti ilah məmə kotəhmen e timah e uək iətəm kəutəghati əfəri ohni. Mətəu iətəkeikei o nolien rəha nəsətapuəhiən o natimnati məmə rəhalah nəghatiən otəmei.

¹³ Nətəmini kotol lanəha, ilah aposil eiuə min, kəni kəuteiuə e nətəmini e uək rəhalah. !Kəni ilah kəutan təhmen məmə ilah aposil min pəhriən rəha Kristo, mətəu kəpə!

¹⁴ Mətəu kəsotauitiən e nolien əha, mətəu-inu Setən aru, tətən təhmen e agelo kəti rəha nəhagəhagiən.

¹⁵ Kəni səniəmə in nati kəti məmə okotauit lan, nəmə noluək min rəha Setən kotan təhmen məmə ilah noluək min rəha nolien əhruahru. E naunun nian, ilah okotos rəhalah nətəuiən titəu=pən əmə nolien rəhalah.

¹⁶ Iəkisimaru min. Pəh iətəmi kəti tikə nikiən təhti məmə iəu ialməli. Mətəu nəmə nikitəmah təhti lanəha, kəni otegəhan lak pəh iəkol nolien rəha ialməli nəuvetin, kəni pəh iəkəghati əfəri nəuvetin.

¹⁷ Nəghatiən u rəhak səniəmə nati iətəm İərməniğ təməni=pa kəm iəu məmə iəkəni. Mətəu iətəghati əmə təhmen e ialməli kəti.

¹⁸ Nətəmini tepət kəutəghati əfəri o nolien min rəha nəhue niftəni, kəni tol lanəha, iəu min, iəkəghati əfəri.

¹⁹ !E! !Nəkoteinatig vivi, kəni tol lanəha, motegəhan lan məmə nalməli min kotəgətun itəmah!*

²⁰ Nəkotegəhan əmə məmə iətəmi əpnapin kəti tatol itəmah slef, uə nəmə tatos nati kəti rəhatəmah e nolien ekəu-ekəu, uə tətəfəri aru in, uə tatem=pən nəhmtitəmah.

²¹ !Iətaulis məmə nətəligiən rəhatimah təpəou pik məmə iəsotoliən nolien tərəh min əha!

Rəhak nəghatiən in talməli, mətəu nolien nak iətəm nətəmini min əha kotəni məmə okotəghati əfəri ohni, iəu min, iəkəghati əfəri ohni.

22 ?Təhro? ?ilah kautəni məmə ilah nətəm Hipru? İəu mın. ?Kautəni məmə ilah nətəm Isrel? İəu mın. Kautəni məmə ilah namipi Epraham? İəu mın.

23 ?Kautəni məmə ilah noluək mın rəha Krısto? İəu mın, mətəu iəkapirəkis ilah. Kəsi, iətəghati təhmen e ialməli kəti. İəmol pık uək tapirəkis ilah, kəni kləfən iəu e kaləpus nian tepət tapirəkis ilah, kəni kəmalis iəu tapirəkis ilah, kəni iuəkır iəkımıs nian tepət.

24 Nian faif, nətəm Isrel kəmotalis iəu motau tate-nain.†

25 Nian kisil, kəmalis iəu e nıkılkil. Nian kəti kəməhti iəu e kəpiel apın. Nian kisil iəmuvən e negəu kəni negəu tamnim, kəni nian kəti iəmeai əpəha itəhi lokamnim o nian apıapıə kəti, lapın mıne nərəuiə.

26 Nian rəfin iətaliuək o nolıən uək rəhak. Kəni iuəkır naruah asoli tələs iəu iəkımıs, kəni iəmətətig ikin tasilə ikin ima nakləh mın, kəni ikin tasilə ikin ima nətənimak mın nətəm Isrel, kəni ikin tasilə ikin ima Nanihluə mın, kəni ikin tasilə ikin e taun asoli, kəni ikin tasilə ikin əpəha təpiə-məpiə ikin, kəni ikin tasilə ikin əpəha itəhi, kəni ikin tasilə ikin ima piak eiuə mın.

27 İəmol pık uək, kəni nian tepət iəsapılıən lapın. Nian mın nəuvein, nəumıs tus iəu, kəni mətəuauə, kəni nian tepət nəgək nauəniən tikə. Kəni nian tepət iətətəpu, kəni rəhak napən təsəhmenıən o nətəpuıən.

28 Kəni tapirəkis natimnati mın əha, nian rəfin nıkik təhti pık niməfaki mın rəfin.

29 Nəmə iətəmi kəti rəha niməfaki rəhan nəmiəghıən teiuaiu, kəni iəu mın, rəhak nəmiəghıən teiuaiu. Nəmə iətəmi kəti tatit iətəmi kəti mın e təfagə tərəh, kəni nıkik tahmə pık ohni.

30 Nəmə iəkəkeikei məghati əfəri, kəni iəkəghati əfəri o nati iətəm tətəgətun məmə rəhak nəsanəniən tikə.

31 Kəni Uhgın, u in Uhgın mıne Tatə rəha İərməniğ İesu, iətəm kətəfəri nərgın nian mın rəfin naunun tikə, in təhrun məmə iəu, iəseiuaiən.

32 Əpəha Təmaskis, iətəmi asoli rəha Kig Aretəs təməlin rəhan soldıə mın o neruh vivıən namtihlua rəha taun məmə okotəsəl lak motaskəlim iəu motləfən iəu e kaləpus.

33 Mətəu kəmləfən iəu e kətim asoli kəti, kətu=pən nıləuis lan, kləfən e wintə e nıpai asoli kəmol e kəpiel, kəni kəhlman-əhlman teiuaiu muvən əpəha ləhtəni, kəni inəha suaru iəmagım lan.

12

Nihlin kəti mıne nati təhmen e nəməhlairiən

1 İəkəkeikei mətəghati əfəri, nati ənapın təsoliən win e nati kəti ikin, mətəu iəkəkeikei mətəni natimnati mın təhmen e nəməhlairiən mıne nəghatiən vi mın iətəm İərməniğ təmol əpu kəm iəu.

2 İəkəhrun iəfaki kəti iətəm tətəhatətə e Krısto.* E nu fotin tinuvən rəkis, Uhgın təmələs muvən əpəha ilis e negəu e neai ima Uhgın.† İəkəruru nəmə nıpətın tinatuvən, uə narmin əmə, Uhgın əmə təhrun.

3 Kəni iəkəni mın məmə iəkəruru nəmə nıpətın tinatuvən, uə narmin əmə, Uhgın əmə təhrun. Mətəu iəkəhrun məmə iətəmi kəha,

4 Uhgın təmələs muvən əpəha iman ikin.‡ Kəni in təmətəu nati oneuən mın iətəm təsəhruahruıən məmə iətəmi rəha nəhue nıftəni otəni.

11:22 Fıl 3:5 11:23 Uək 16:23 † 11:24 Lou rəha Mosis tətəni məmə nəmə kol nalpınıən kəm iətəmi kəti məmə okalis, okəsalişən motapirəkis motau fote. İətəm tətəkil iətəmi təsolkeikeiən məmə otatəghli lou, kəni kol məmə nəmə kalis kəsapirəkisıən kau fote, kotalis kau tate-nain, nəmə məta kotəmkarəpən e nafiniən. 11:24 Dut 25:3

11:25 Uək 16:22; 14:19 11:26 Uək 9:23; 14:5 11:33 Uək 9:23-25 * 12:2 Pol tətəghati aru lan. † 12:2 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “neai tatol kisil lan.” Mətəu nıpətın tətəni məmə, “negəu e neai ima Uhgın.” ‡ 12:4 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Paradais” iətəm nıpətın tətəni məmə “negəu e neai,” ikin iətəm nətəmi nətəm kotəhruahru kautəhuvən ikin nian okohmis.

⁵ Iækæhrun næghati æfæriæn o iætæmi tol lanæha, mætæu iæsæghati æfæri aruiæn ohniæu, mætæu iækæghati æfæri æmæ o ræhak nolien min iætæm næsanæniæn tikæ e lah.

⁶ Mætæu næmæ iætæghati æfæri, ko iæsalmæliæn, mætæu-inu iætæghati e nipæhriæn. Mætæu iæsæghati æfæriæn lanæha, kæni tol lanæha, iætæmi kæti tikæ iætæm otæfæri iæu ilis tapirækis nati iætæm tæhruahru. Iækolkeikei mæmæ oteruh æhmen iæu e nati nak iætæm iækæni, uæ iækol.

⁷ Uhgîn tæsolkeikeiæn mæmæ iætæfæri o næghatiæn vi min iætæm in tæmol æpu kæm iæu, kæni næghatiæn min æha kotæuvir motapirækis. Kæni tol lanæha tæmahli=pa nærahien kæm iæu tæhmen e nihlin kæti tætu nipætik. Nærahien æha in iol æhruin kæti ræha Setæn mæmæ tol nahmæiæn e nipætik, kæni tol lanæha iæsæfæriæn.

⁸ Iæmeasiæ o Uhgîn mau kisil mæmæ otos rækis ohniæu.

⁹ Mætæu tæni kæm iæu mæmæ, “Ræhak næuviræn asoli tæhrun naskælimiæn ik, mætæu-inu nian ræham næsanæniæn tikæ, næsanæniæn ræhak tæhrun nuvaiæn mol iahgin e ræham næmiægæhiæn.” Tol lanæha, iætagiæn pik mæmæ iæghati æfæri e ræhak næmiægæhiæn iætæm næsanæniæn tikæ, mæmæ næsanæniæn ræha Kristo otatig e næmiægæhiæn ræhak.

¹⁰ O nati æha, iætagiæn nian næsanæniæn tikæ e nipætik, kæni iætagiæn nian kætæni rah iæu, kæni iætagiæn e nian iækis min, kæni iætagiæn nian katol nærahien kæm iæu. Iætagiæn e lah ræfin o nærgi Kristo, mætæu-inu nian ræhak næsanæniæn tikæ, kæni iætæsanæn.

¹¹ Iæmol nolien ræha ialmæli, mætæu itæmah æmæ næmotækeikei kæm iæu mæmæ iækol. Næmæotæfæriæn nærgæk, mætæu tæmæuvir pik næmæ næmotol, mætæu iæu sæniæmæ læhtæni e “aposil min ilis pik min” e nati ækæku æmæ kæti, nati æpnæpin iæu iætæmi æpnæpin æmæ.

¹² Nian iæmætan kitah min itæmah, iæmatol natimnati iætæm tætagætun iæu mæmæ iæu aposil pæhriæn kæti. Iæmatol næmtætiæn min, mine nati asoli min iætæm tol narmi nætæmimi tatiuvig, mine nati apispis min e nikitæmah, kæni iæmol e nætæligiæn ræhak tæfæmæh nati æpnæpin iæmætati e nian iækis min.

¹³ Nati kætiæh æmæ iæmæsolien e nikitæmah, iæmæsetapuæhiæn e mæni kæti o tæmah. !Otalû e tæfagæ tærah u ræhak!§

¹⁴ Ræueiu iætæhtul maru mæmæ iækuvnæ mæsal=pinæ e tæmah iætæm otol kisil lan. Kæni iæsetapuæhiæn o mæni kæti o tæmah, mætæu-inu iæsolkeikeiæn ræhatæmah nautæ, mætæu iækolkeikei æmæ itæmah. Otætelig-to. Sæniæmæ uæk ræha iæpæou mæmæ oteh vivi ræhan tatæ mine mamæ. Mætæu in uæk ræha tatæ mine mamæ okueruh vivi ræhalau iæpæou.

¹⁵ Tol lanæha, nikik tagiæn mæmæ iækæfinæ ræfin ræhak natimnati o tæmah, kæni mæfinæ min ræhak næmiægæhiæn o tæmah. Ræhak nolkeikeiæn o tæmah in tepæt. Mætæu ræhatæmah ohniæu in tækæku æmæ. !Inu tææhruahruian!

¹⁶ Næutegæhan mæmæ iæsetapuæhiæn e mæni o tæmah. Mætæu itæmah næuvein kautæni mæmæ iæmos natimnati o tæmah e nolien ekæu-ekæu.

¹⁷ ?Tæhro? ?Iæu iæmos natimnati e nolien ekæu-ekæu nian iæmahli=pinæ nætæmimi kæm tæmah, uæ kæpæ? !Kæpæ!

¹⁸ Iæmuh niki Taitæs mæmæ otuvnæ o tæmah, kæni mahli=pinæ piatah kæti ilau min. ?Taitæs tæsosien natimnati o tæmah e nolien ekæu-ekæu, uæ kæpæ? ?Nækotæhrun uæ kæpæ mæmæ, ræhatæmlau nætæligiæn kætiæh æmæ, kæni matuol nolien kætiæh æmæ?

¹⁹ Næmæ tæhro nikitæmah tæhti mæmæ e næghatiæn min ræfin æha, iæmautalkut e nuhalpiniæn næghatiæn kæm tæmah iætæm iætæmi kæti tæmæni kæm timah. Kæpæ. E næhmti Uhgîn, iæmautæghati tæhmen e nætæmimi ræha Kristo. Kæni niæli min, natimnati ræfin iætæm kautol, kautol mæmæ itæmah nækotæsanæn.

²⁰ Iætæni lanu mætæu-inu iætægin mæmæ nian iækuvnæ, kæni næmæ tæhro iækeruh mæmæ næsotolien mæmæ inu iækolkeikei. (Kæni itæmah min nækotæruh mæmæ iæu iæsolien mæmæ inu nækotolkeikei.) Iætægin mæmæ iækeruh itæmah næuvein kotærgæhu, næuvein kautetet, næuvein kætæmærit e niæmæha, næuvein kætæhapu-æhapu ilah min, næuvein kautæni rah

nətəmimi, nəuvein kəutəni nıkalı nətəmimi, nəuvein kautəfəri, nəuvein kautol əpnapın nati.

²¹ İtəgin məmə nian iəkuvnə mın, rəhak Uhgın otələs iahu iəu e nəhmtitəmah, kəni nıkık otitəgit kəni oiəkəsək o təmah nəuvein nətəm nəmotol nolıən tərəh aıpən, kəni məsotəuhliniən ilah e nolıən tərəh mın rəhalah iətəm kautol nian rəfin, inu kautol nolıən tərəh iətəm tol naulisiən o nəniən, kəni nəman mine nıpətan kəutan oneuən, kəni kautol lanəha əpnapın əmə.

13

Naunun nəghatiən rəha Pol o nəhgi-pəriən ilah.

¹ Inu rəhak naliuəkiən iətəm tatol kisił lan o təmah. Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nian iətəmi kəti tətətu=pən nəghatiən e iətəmi kəti mın, iətəmimi keiu uə kisił okotəkeikei motəni nəghatiən kətiəh, kəni tol lanəha nətəmimi kotəhrun məmə nəghatiən kautətu=pən lan, in nıpəhriənien.”*

² Nian iəmuvnə o təmah iətəm tatol keiu lan, iəməni pətigəm rəkis nəghatiən o nəhgi-pəriən e nətəmimi nətəm kautol təfagə tərəh mın mine itəmah rəfin məmə onəkotəpəh təfagə tərəh mın. Kəni rəueiu iəkəni mın nian iəu əpəha isəu. Nian iəkuvnə mın, iəkol nalpiniən kəm lah nətəm kəsotəpəhiən təfagə tərəh.

³ İatol lanəha mətəu-inu nikitəmah təhti məmə rəhak nəsanəniən tikə, kəni itəmah nəkotəkeikei motəhrun əsas məmə nian iətəghati, in nəghatiən rəha Kristo əmə. In təsəpəouiən o nolıən uək itimah mın, mətəu rəhan nəsanəniən tepət e nikitəmah.

⁴ Nıpəhriənien, nian kəmətu-pəri e nigı kəluau, rəhan nəsanəniən tikə e nıpətin. Mətəu tətəmiəgəh rəueiu e nəsanəniən rəha Uhgın. Kəni e nolıən əhmen əmə, rəhatimah nəsanəniən tikə e nıpətitimah, mətəu itimah iəutəmiəgəh itimah Kristo e nəsanəniən rəha Uhgın, kəni nian iəkəhuvnə motəghati kəm təmah, onəkoteruh nəsanəniən əha.

⁵ İtəmah aru, otakil vivi nəmiəgəhiən rəhatəmah. ?Nəhatətəiən rəhatəmah in pəhriən, uə kəpə? İtəmah aru, nəkotəruh vivi rəhatəmah nolıən. ?Nəkotəhrun uə kəpə, məmə Kristo İesu tətətig e nəmiəgəhiən rəhatəmah? !Mətəu nəmə rəhatəmah nəmiəgəhiən təsitəu-pəniən nolıən rəha nəhatətəiən, kəni Kristo təsatigien e nəmiəgəhiən rəhatəmah!

⁶ Kəni iəmələhu=pən əskasık rəhak nətəligiən məmə nian nauteruh mətig nəmiəgəhiən rəhatimah, kəni motəhrun məmə itimah aposil mın pəhriən.

⁷ Kəni rəueiu, iəutəfaki kəm Uhgın məmə itəmah kəti təsolıən nati kəti tərəh. İəsotolkeikeiən lanəha məmə otəgətuən məmə rəhatimah uək e nikitəmah in təuvir məhruahru. Mətəu iəkotolkeikei əmə məmə itəmah onautol nolıən iətəm təhruahru, nati əpnapın nətəmimi nəuvein kəutəni məmə uək rəhatimah tərəh.

⁸ Tol lanəha mətəu-inu ko itimah iəsotoliən nati kəti iətəm tahtipəsıg e nıpəhriənien, mətəu iəkotəhrun nolıən əmə nati iətəm tətəfəri nıpəhriənien.

⁹ Nikitimah tagiən nian rəhatimah nəsanəniən tikə, mətəu itəmah nəkotəsanən. Kəni nəfakiən rəhatimah o təmah məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah təhmen o nitəu-pəniən suaru əhruahru.

¹⁰ Nian iəu əpəha isəu o təmah, iəkətei lanəha o nati kəti. İərməniğ tınəfa rəkis nepətiən kəm iəu, mətəu iəsolkeikeiən məmə nian iəkuvnə o təmah, məkeikei məfinə təfigəm kəm təmah e nepətiən əha. In təməfa nepətiən əha məmə iəkəfəri itəmah, səniəmə məmə iəkərekin itəmah lan.

Naunun nəghatiən

12:21 2Kor 13:2 * 13:1 Dut 19:15 Kəmə təhro, Pol tətəni məmə rəhan naliuəkiən kisił təhmen e nəghatiən rəha iətəmimi keiu uə kisił. 13:1 Dut 19:15; Mat 18:16; 1Tim 5:19 13:4 Fil 2:7-8 13:5 1Kor 11:28 13:10 2Kor 10:8

¹¹ Piak min mine nəuvinik min. Inu rəhak naunun nəghatiən. Otagiən. Otəuhlin rəhatəmah noliən min. Otətəu rəhak nəghatiən. Əhuva e nətəligiən kətiəh. Otatig e nəməlinuiən. Kəni Uhgın rəha nolkeikeiən mine nəməlinuiən otatig itəmah min.

¹² Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Kristo.

¹³ Nəfaki min rəfin kautəni təuvir kəm təmah.

¹⁴ Pəh İərməniğ İesu Kristo otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin. Kəni pəh Uhgın otəfinə rəhan nolkeikeiən kəm təmah rəfin. Kəni pəh Narmin Rəha Uhgın otol nikitəmah rəfin tol kətiəh.

Kəlesia

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Kəlesia Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Kəlesia

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm niməfaki min u kəutatig pesi ikin e nitəni Kəlesia, inu Ikoniəm, Listra, mine Terpe. Pol in təmətuəuin niməfaki min əha nian in təmaupən maliuək e rəhan naliuəkiən min.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nərahian asoli kəti e niməfaki e nian əha rəha Pol. Nətəm Ianihluə tepət kəmautəni niphəriənian e Iesu Kristo. Kəni nətəm Isrel tepət kəutəni niphəriənian e Iesu. Mətəu nətəm Isrel nəuvein kəutəni məmə Nanihluə* min nətəm kotəni niphəriənian e Iesu, okotəkeikei motətəu=pən lou min rəha Mosis, təhmen e nəhgi-pəniən. İlah kəmautəni məmə Nanihluə min okəkeikei kəhgi=pən ilah nəmə kotolkeikei məmə okəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın. Nian Pol təmətei nauəuə u, in təmətəu tərəh mətəu-inu nətəmimi nəuvein kəmotəni rah nərgin, məutəgətun nəghatian eiua min.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol in təmətei nauəuə u, məmə otəgəu əhruahru nətəligian rəha nətəm Isrel nətəm kəutəni məmə Nanihluə min okotəkeikei motətəu=pən lou rəha Mosis nəmə ilah kotolkeikei məmə Uhgın in otosmiəgəh ilah. Pol tolkeikei məmə nəfaki min okotəhrun məmə nəhatətəian in suaru iətəm Uhgın təmol məmə iətəmimi otəhruahru e nəhmtin, kəni in tətəsmiəgəh ilah e nikin agian. Mətəu noliən rəha nəhgi-pəniən, uə noliən rəha uək əskasik min, uə noliən rəha nitəu-pəniən lou, kəsotosmiəgəhian iətəmimi. Nətəmi asoli rəha niməfaki u nətəm Isrel kəmautəharəg əpəha Jerusiləm məutəghati e nətəligian min əha. Kəni məutəni məmə təuvir əmə məmə Nanihluə min okəsotohtəu-pəniən lou rəha Mosis. Afın e Uək Min 15:1-35.

Pol təmətuəuin mətəghati kəm lah

¹⁻² Piak min mine nəuvinik min nətəm kəutəfaki lahuənu pisin pisin min ikin Kəlesia, iəu Pol, iəu aposil kəti rəha Uhgın, iətəm Iesu Kristo mine Tatə Uhgın kəmuəfəri iəu məmə iəu rəhalau aposil. Səniəmə iətəmimi əpnəpin əmə kəti təmauin lak kəni məfəri iəu, mətəu Uhgın. Uhgın u, in təməfəri Iesu tair=pa min e rəhan nimisiən. !Tol lanəha, onəkotəkeikei motətəu!

İəkətei nauəuə u, mətəhli=pinə kəm təmah. İəu mine piatah min nəuvein nətəm kəutəfaki u ikinu, iəkotolkeikei məmə iəkotəni “təuvir” kəm təmah.

³ Pəh Uhgın, u Tatə rəhatah, mine Iesu Kristo, u İərmənig rəhatah, ilau okuəfinə nəuvirian rəhalau kəm təmah, kəni muələhu nəməlinuiən tətətig o təmah.

⁴ Iesu Kristo təmegəhan aru lan məmə in otimis o noliən tərəh rəhatah, kəni miuvi rəkis itah e noliən tərəh min mine nətəligian tərəh min rəha nəhue niftəni. In təmimis mətəu-inu Tatə Uhgın tolkeikei məmə in otol lanəha.

⁵ Kəni tol lanəha, təuvir məmə kitah okotəni-vivi pik Uhgın u rəhatah, tətuvən, mətəvən, naunun tikə. Əuəh.

Nanusian Təuvir kətiəh əmə

⁶ İəmauit pik o təmah mətəu-inu rəueiu agin uəha Uhgın təmauin pau e təmah e nəuvirian rəha Iesu, təməfinə əpnəpin əmə kəm təmah. Mətəu rəueiu itəmah ninotəpəh Uhgın, məutəgim, məutohtəu=pən nəghatian eiua min.

⁷ Nəghatian min əha səniəmə Nanusian Təuvir rəha Uhgın. Nətəmimi nəuvein kəmotəuhlin Nanusian Təuvir rəha Uhgın məutəni in pisin, kəni məutəni məmə nanusian

* : Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksınəri. 1:4 Kəl 2:20

təuvir, kəni mautiuvı kalın itəmah lan, kəni məutərəkin rəhatəmah nətəligiən lan. !Mətəu Nanusiən Təuvir kətiəh əmə, kəni kəti min tikə!

⁸ Nati əpnapın nəmə iəu, uə agelo kəti rəha negəu e neai, uə nətəmi əpnapın kəutanus pətigəm nəghatiən kəti min, iətəm təsəhmenian e inu iəmətəni pətigəm rəkis kəm təmah əupən, pəh Uhgın otləfən e nigəm asoli.

⁹ Kəni iəkisimaru min, mətəni məmə, nəmə iətəmi kəti otanus pətigəm nəghatiən pişin u, təsəhmenian e Nanusiən Təuvir iətəm itəmah nəmətəhrun rəkis, pəh Uhgın otləfən e Nigəm Asoli.

¹⁰ Rəhak nəghatiən əha in təskasik, kəni nati əpnapın əmə nəmə nətəmimi nəuvein kəsotagiənian ohniəu ohni. İəkolkeikei əmə məmə niki Uhgın otagiən o nəghatiən rəhak. Nəmə iətəghati əhanəh məmə nətəmimi nəuvein nikilah otagiən ohniəu ohni, kəni ko səniəmə iəu ioluək pəhriən kəti rəha Kristo.†

Uhgın təmauin e Pol

¹¹ Piak min mine nəuvinik min, iəkolkeikei məmə iəkəni=pinə əhruahru kəm təmah məmə Nanusiən Təuvir iətəm iətəni pətigəm nian rəfin səniəmə nati kəti iətəm təmsipən e nətəligiən rəha iətəmimi əmə.

¹² Nanusiən Təuvir u, səniəmə iətəmi kəti təməfa kəm iəu, kəni məgətun iəu lan, mətəu İesu Kristo əmə in təmerəh e rəhk-kapə.

¹³ İtəmah ninotəhrun rəkis rəhak nolian min iətəm iəmatol əupən e nian iəmətəfaki itimah nətəm İsrəl. Kəni iəməni məmə oiəkoh rəfin nətəmimi min rəha İesu, mərəkin-ərəkin ağin niməfaki, kəni matol nalpiniən əskasik kəm lah.

¹⁴ E nian əha, iəməhrun tapirəkis iəu min nəuvein, nətəm iəmotair əhmen. Kəni iəu iəmatəhtul əskasik o nəukəti kastım rəha nətəm İsrəl, iətəm rəhak kəha min kəmətəgətun iəu lan əupən.

¹⁵ Nati əpnapın iəmətərəkin pau rəhan min nətəmimi, mətəu Uhgın təmasəkəhruin iəu. In təmitəpın rəkis iəu nian iəmətan əhanəh e nərfi rəhak məmə. Kəni təmuva e nian əhruahru rəhan, in təmauin lak məmə iəkuva iəu, rəhan iətəmimi.

¹⁶ Kəni Uhgın təmerəh e rəhk-kapə, məgətun iəu e nətin İesu, məmə oiəkəhrun vivi in, kəni muvən manus pətigəm Nanusiən Təuvir rəhan kəm nətəmimi min u səniəmə ilah nətəm İsrəl, kətəni ilah məmə Nanihluə‡ min. E nian əha, iəu iəməsuvəniən meh iətəmi kəti məmə otəgətun iəu e Nanusiən Təuvir əha.

¹⁷ Kəni iəu iəməsuvəniən əpəha ilis Jerusiləm məmə oiəkəruh nətəmimi min u kəmautol aposil əupən. İəməsuvəniən məmə okotəgətun iəu e Nanusiən Təuvir rəha İesu. E nian əha, iəu iəməsəu-pesi=pən əpəha ikın kəti Arepiə§, kəni matig tuvəh nəuvetin konu mitəlig=pa min muvən əmə lahuənu kəti, nərgin u Təmaskis.

¹⁸ Matuvən, matuvən nu kisil kinluva minluvən rəkis kəni ko, iəu iəmatig mitəlig=pən min Jerusiləm məmə iəkeh Pitə. Kəni iəməsatigian tuvəh, iəmuatig muos nian fiftin əmə.

¹⁹ Kəni e nian əha, iəməh əmə Jemis u, pia İesu, İərməniğ rəhatah, mətəu iəməsehiən aposil min u nəuvein.

²⁰ İətəni pəhriən e nəhmti Uhgın məmə nəghatiən u, ni-pəhriənian, səniəmə neiuəiən. İəmos nəghatiən u o Uhgın əmə, mətəu səniəmə o iətəmi kəti.

²¹⁻²² İəməsatigian tuvəh əpəha ilis Jerusiləm. Kəni ko uərisig, iəmuvən əpəha nitəni Siria mine Silisiə. Kəni e nian əha, nətəmimi nətəm kəutəfaki kəm Kristo lahuənu pişin pişin

1:7 Uək 15:1,24 **1:8** 1Kor 16:22 **1:10** 1Təs 2:4 † **1:10** Nəghatiən rəha Pol u ikinu tətəgətun məmə in tətuhalpın nəghatiən eiua min nəuvein. Nətəmimi nəuvein kəutəni lan məmə in tətəghati əmə məmə otol nətəmimi kəutətəu təuvir əmə lan. **1:11** Mat 16:17 **1:13** Uək 8:3 **1:14** Uək 22:3 **1:15** Aes 49:1; Kəl 2:7 ‡ **1:16** Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. § **1:17** Məta nətəmimi nəuvein kəutəni məmə Pol təmos rəhan nanusiən təuvir o iətəmi pişin kəti, kəni tol lanəha rəhan nəghatiən təsəhruahruian. Mətəu nian təmeruh rəkis İesu, in təmuvən isəu kəti e nitəni Arepiə, kəni nətəmimi kohkə ikın məmə okotəfən nanusiən təuvir kəm in, mətəu Kristo əmə. **1:18** Uək 9:26-27

min e nitəni Jutiə, (nitəni asoli rəha Jerusiləm), ilah kəməsoteruh əhanəhiən iəu motəruru nəhmtək.

²³ Mətəu kəmotətəu əmə nanusiən u, nətəmimi nəuvein kəmotəni məmə, “Suah əpəha in əpəha, rəhatah tikimir, təmatoh itah o nəfakiən, mətərəkkin nəmiəgəhiən rəhatah, kəni mətəlkut məmə otərəkkin min rəhatah nəhatətəiən. !Mətəu rəueiu əha, in min tinətəni pətigəm Nanusiən Təuvir rəha Iesu!”

²⁴ Kəni ilah kəmotəni-vivi pik Uhgın o natimnati min iətəm in təmol e rəhak nəmiəgəhiən, in təməuhlin iəu iəkol lanu.

2

Aposil min nəuvein kəmotegəhan e uək rəha Pol

¹ Nian nu fotin təmuva muvən, kəni iəmuvən min əpəha ilis Jerusiləm itimlau Panəpəs, kəni miet Taitəs itimahal min mihluvən.

² Iəmuvən mətəu-inu Uhgın təməni=pa rəkis kəm iəu məmə iəkəkeikei muvən ikin. E nian iəmhliet=pən kəni iəmotuhapumın itimah nətəmimi əmə nətəm kətəni məmə nətəmi asoli min rəha niməfaki. Nian iəmotəharəg e nuhapuminiən əha, iəu iəmətəni=pən vivi nəghatiən min iətəm iəkuvən mətəni pətigəm kəm Nanihluə min, ilah səniəmə nətəm Isrel. Iəməni=pən vivi natimnati min rəfin ağin kəm lah mətəu-inu iəməsolkeikeiən məmə rəhak nəghatiən təsəhruahruin, kəni uək rəfin rəhak tol nati əpnəpən əmə lan.

³ Kəni e nian əha, nīkik təməhti pik məmə kətə kotahi iəu məmə iəkəkeikei məni=pən kəm Nanihluə min, məmə okəkeikei kəhgi=pən ilah. Mətəu kəmosotəniən. Kəni iəu kəti u, Taitəs itimlau min, in iətəm Kris, səniəmə iətəm Isrel, kəsəhgi-pəniən əha. Mətəu ilah kəməsotəniən mə okəkeikei kəhgi=pən.

⁴ Nəniən rəha nəhgi-pəniən təmsipən e nətəmimi nəuvein kəmauteiuə əmə məmə ilah piatah min. Kəni ilah kəməutəsəl vivi məmə okoteh to məmə itimah iəutətəu=pən əhanəh Lou, uə kəpə. Mətəu itimah inohiet rəkis minəhuvən o Iesu Kristo, kəni minotol kətiəh itimah min, kəni itimah səniəmə slef rəha Lou. Mətəu nətəmimi min əha, nīkilah təməsəgiəniən o rəhatimah nəghatiən min u iətəm tətəni məmə təuvir əmə nəmə iəsitəu-pəniən Lou, kəni motolkeikei məmə okotəgəu=pən itah rəfin e Lou mine kastim rəha nəfakiən rəha nətəm Isrel. Kəni kəmotəni məmə okəkeikei kəhgi=pən Nanihluə min təhmen e Taitəs.

⁵ Mətəu iəmotəniəhu ilah məsotoliən məmə ko rəhalah nəghatiən otəri məpirəkis rəhatimah. Kəni itimah iəmotəskəlīm əskasik nəghatiən pəhriən tətətig e Nanusiən Təuvir, məmə itəmah onəkotətəu nəghatiən əhruahru u iətəm nətəmimi kəsotəuhliniən.

⁶ Kəni nətəmimi min əha, kətəni ilah məmə ilah nətəmi asoli min rəha niməfaki, (mətəu e nəhiən rəhak, iətəmi tatos nərgin asoli, mine iətəm təsosiən nərgin asoli, ilau kuəhmen-əhmen əmə. Kəni e nəhmti Uhgın, in təseruhiən nərgin min əha). Kəni nətəmi min əha kəməsotəgətuniən iəu e nəghatiən vi kəti, məmə iəkuvən manus pətigəm.

⁷⁻⁸ !Kəpə! Kəməsotoliən, mətəu-inko ilah kəmotəhrun əmə məmə, e nəsanəniən rəha Uhgın, in təməfəri iəu məmə iəu aposil, kəni mətəhli-pəniən iəu məmə iəkuvən məni pətigəm Nanusiən Təuvir kəm Nanihluə min. Kəni e nəsanəniən əha, tinəfəri min Pitə lanəha, məmə in min in aposil, kəni otəni pətigəm Nanusiən Təuvir kəm nətəm Isrel.

⁹ Kəni Jemis mine Pitə* mine Jon, kətəni ilahal məmə nəukəti niməfaki milahal. Nian kəmleruh, kəni miləhrun məmə e nəuviriən rəha Uhgın, in təməfa uək u e nəhlmək. Kəni kīhluva mihləlofə e timlau Panəpəs məmə itimah iəkotol əmə kətiəh. Kəni iəmotəni məmə iəkotəuəri uək min. Itimlau oiəkian muanus pətigəm Nanusiən Təuvir kəm Nanihluə min, kəni ilahal okihluvən məhləni pətigəm kəm nətəm Isrel.

1:21-22 Uək 9:30 **2:1** Uək 15:2 **2:4** Kəl 1:7; 5:1,13 **2:7-8** Uək 22:21 * **2:9** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni nərgi Pitə u ikinu məmə, “Kefəs.”

¹⁰ Kəni ilah kəmotəni=pa əskasik nəghatiən kətiəh əmə məmə nikitimlau otəkeikei matəhti nanrah mın əpəha Jerusiləm məmə iəkuasiru e lah. Mətəu, nīkik tinagiən rəkis o uək əha.

Pol təmahi Pitə

¹¹ Nian Pitə təmuərisig muva Antiok, iəu iəməhtul e nəhmtin, kəni mahi məniəhu əskasik, mətəu-inu in təməmkarəpən.

¹² Pitə təmətauən ilah nətəm kəutəfaki, mətəu ilah Nanihluə mın. Kəni nian nətəmimi mın rəha Jemis, nətəm kəmotəpən Jerusiləm mohietigəm=pa, kəni Pitə təpəh nauəniən ilah Nanihluə mın mətəu-inu ilah kəmotahi Pitə, motəni məmə, “Nanihluə mın u, okəkeikei kəhgi=pən ilah.” Kəni in təməgin e lah. Kəni nəghatiən u kəməutəni təmərəkin Pitə, mol taulis kəni məgin e nuvən minian mauən ilah nətəmi kəsəhgi-pəniən ilah.

¹³ Kəni piatah mın nəuvein u nətəm Isrel, ilah mın kəmotəgin, kəni kəmotol kəuit kəsua məhuərisig lan. Kəni Panəpəs mın təmitəu=pən ilah mol kəuit kəsua mın.

¹⁴ Mətəu nian imeruh məmə ilah kəsotaliüəkian e suaru əhruahru, titəu=pən Nənuəsiən Təuvir u, mol iəkagət əskasik e Pitə e nəhmtilah rəfin. İəməni məmə, “İk iətəm Isrel, mətəu nəmos rəkis noliən rəha İanihluə. İk nəskəlimiən noliən rəha nətəm Isrel. ?Təhro nətəkeikei kəm piatah mın u səniəmə nətəm Isrel məmə okotos noliən rəha nətəm Isrel?”

İtəmimi iətəm otəhatətə e İesu, Uhgın otasiru lan

¹⁵ Kəni e nian əha, iəu iəməni=pən vivi kəm Pitə məmə nıpəhriənian məmə itimlau iəmiəpən əhruahru e nətəm Isrel. İtimlau səniəmə İanihluə mil iətəm nətəm Isrel nīkilah tətəhti məmə ilah rəfin nol təfagə mətəu-inu kəsotohtəu-pəniən lou.

¹⁶ Mətəu rəueiu iəkuəhrun məmə Uhgın təsafiniən iətəmimi kəti məmə in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu in tətətəu=pən əhruahru Lou rəha nətəm Isrel. İtəmimi iətəm tətəhatətə pəhriən e İesu Kristo, in əmə u, u təhruahru e nəhmti Uhgın. Nətəligiən əha inəha, tol itimah mın nətəm Isrel, iəkotəkeikei motəhatətə əmə e İesu Kristo məmə iəkotəhruahru e nəhmti Uhgın. Uhgın təsafiniən itimah mətəu-inu iəutohtəu=pən Lou, mətəu in tətəfin əmə itimah mətəu-inu iəutəhatətə e İesu Kristo. Ko iətəmimi kəti tikə otəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu in tatitəu=pən Lou.

¹⁷ İtimah u nətəm Isrel, kəni iəkotəhatətə e İesu Kristo məmə iəkəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu nətəm Isrel nəuvein, nīkilah tətəhti məmə rəueiu itimah nol təfagə mətəu-inu iəsotohtəu-pəniən lou təhmen e nətəm e lah. !Inu təhmen məmə Kristo in tatol məmə itimah nol təfagə! !Kəpə! Səniəmə tol mın lanəha.

¹⁸ Mətəu təfagə pəhriən in tol mın lanəha, nəmə iəkitəu=pən nətəligiən rəhalah mıtəlig=pən mın mətitəu=pən lou məmə iəkəhruahru e nəhmti Uhgın. Nəmə iatol mın lanəha, kəni iəu iəsəhruahruian e nəhmti Uhgın. Noliən əha tətəgətun pətigəm əmə məmə iəu iol təfagə tərəh.

¹⁹ Lou təməni məmə iəkəkeikei mımis. Kəni tol lanəha e nīkalin rəha lou, iəu iəmimis rəkis, in əha, iəsalkutiən məmə iatol nəghatiən mın rəfin agin rəhan. Kəni rəueiu, nəmiəgəhiən rəhak in rəha Uhgın, kəni natimnati rəfin iatol, iatol rəhan.

²⁰ Təhmen məmə kəmətu-pəri iəu e nıgi kəməluau itimlau Kristo, kəni iəkımis itimlau mın. Kəni rəueiu u, səniəmə iəu iətəmiəgəh, mətəu Kristo in tətəmiəgəh e nīkik. Kəni e nəmiəgəhiən rəfin rəhak, iətəhatətə əmə e Nəti Uhgın, iətəm təmolkeikei pik iəu, kəni muva mımis mos miəgəh iəu.

²¹ Nolkeikeiən u, Uhgın təməfa kəm tah, in iahgin agin. Kəni ko iəsərəkinian nolkeikeiən əha u Uhgın təməfa əpnəpin əmə. Mətəu nəmə nəutohtəu=pən nəgətun eiuə mın, motəhtəu=pən Lou məmə otol itimah nəkotəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni itimah nautol nati əpnəpin əmə e nımisiən rəha Kristo.

3

Nətəm Kəlesia kəmotəpəh suaru

¹ !Nətəm Kəlesia, itəmah ninotalməli pik! ?Pəh təmasig itəmah ninautəhuvən e suaru ekəu-ekəu lanko? İəmotəni pətigəm vivi pau kəm təmah məmə İesu təmos nahməiən e nigı kəməluau məmə otafəl rəkis təfagə tərəh mın rəhatəmah. ?Mətəu təhro? ?Nəmə təhro iətəmi kəti təmeiuə rəkis e təmah kəni miuvi rəkis itəmah mol itəmah ninotalməli pik?

² !!Uhgın təsəfinəiən Narmın Rəhan kəm təmah mətəu-inu itəmah nautohtəu=pən Lou!! Kəpə!! In təməfinə kəm təmah mətəu-inu itəmah nəutəhatətə e Nanusiən Təuvir rəha İesu Kristo.

³ ?Təhro? ?Nəutalməli pik lan əpətu lan? !İtəmah nəmotətəuvin vivi nəmiəgəhiən vi rəhatəmah e İesu Kristo e nasiruiən rəha Narmın Rəha Uhgın, kəni mətəu rəueiu, itəmah ninəutalkut məmə onəkotəpəh, kəni məhuva nətəmi əhruahru e rəhatəmah əmə nəsanəniən!

⁴ Nəmutətəu nahməiən tepət mətəu-inu nəmotəhatətə e Nanusiən Təuvir. ?Nəmutətəu nahməiən əha əpnəpın əmə? !Kəpə! !Nahməiən əha səniəmə rəha nati əpnəpın əmə!

⁵ Uhgın təməsəfinəiən Narmın Rəhan kəm təmah mol nati apispis mın kəm təmah mətəu-inu nautohtəu=pən Lou. In təmol mətəu-inu itəmah nəmotətəu Nanusiən Təuvir rəha İesu Kristo kəni itəmah nəutəhatətə lan.

Nitəu-pəniən Lou, mīne nəhatətəiən e İesu

⁶ Otətəlig-to e tipitah asoli, Epraham. Nauəuə Rəha Uhgın təməghati pətigəm rəkis lanu lan məmə:

“Epraham in təməhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha, Uhgın təməni məmə in təhruahru e nəhmtin,”

⁷ Kəni təuvir, məmə itəmah onəkotəkeikei motəhrun məmə nətəmimi nətəm kəutəhatətə e Uhgın, ilah mın u, in tətəfin ilah məmə nənəti Epraham pəhriən mın e narmın, mətəu səniəmə ilah nətəm kəutarəriə e Lou.

⁸ Nauəuə Rəha Uhgın təməni rəkis əupən məmə Uhgın otos Nanihluə mın, kəhuva ohni mol ilah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhalah. Aupən, Uhgın təməni pətigəm nanusiən təuvir kəm Epraham məmə:

“İəu oiəköl nəuviriən tisipən lam muvən o nəuaniləuis mın rəfin e nəhue nitəni mın.”

⁹ Kəni Uhgın təməfən rəhan nəuviriən kəm Epraham mətəu-inu in təməhatətə əskasik lan. Kəni nətəmimi okotəhatətə pəhriən lan kotos nəuviriən təhmen lan.

¹⁰ Mətəu nətəmimi mın u, nətəm nikilah təhti məmə ilah okotos nəmiəgəhiən mətəu-inu ilah kəutohtəu=pən rəfin nati nak iətəm Lou tətəni, nətəmimi mın əha, ilah kınotatig rəkis e nəhlmi nərahien. Tol lanəha mətəu-inu, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə:

“Nətəmimi nətəm kəsotöl əhruahruin natimnati mın rəfin iətəm kəutatig e nauəuə rəha Lou, ilah kınotatig rəkis e nəhlmi nərahien, kəni okotəkeikei motos nalpiniən kəti.”

¹¹ Kəni nati kəti mın, təhlan vivi əmə o tah məmə iətəmi kəti tikə iətəm tətəva mətəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu in təmitəu=pən Lou. Mətəu in tətəhruahru mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni mın lanəha məmə:

“İətəmimi iətəm tətəhatətə e Uhgın, iətəmimi əha inəha, in tətəva mətəhruahru e nəhmtin, kəni in otos nəmiəgəhiən pəhriən.”

¹² Nəghatiən əha, tətəghati e nəhatətəiən rəhatah e Uhgın. Suaru rəha nitəu-pəniən Lou, in suaru rəha noliən natimnati, mətəu in təsəhmen-əhmenien e suaru rəha nəhatətəiən e Uhgın. İnəha, mətəu-inu suaru rəha nitəu-pəniən Lou, təhmen=pən əmə lanəha, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə:

“İətəmimi iətəm tolkeikei məmə otos nəmiəgəhiən pəhriən mətəu-inu tətəitəu=pən əhruahru Lou, in otəkeikei mol natimnati mın rəfin ağin iətəm Lou tətəni.”

¹³ Nətəmimi rəfin agın kəsotol əhruahruian nati nak iətəm Lou tətəni. Tol lanəha, Lou in təmələhu nalpiniən tətətig o tah rəfin, kəni kitah rəfin kəutatig e nəhlmi nərahian. Mətəu Iesu Kristo təmimis e nigı kəməluau, mos nalpiniən o tah, kəni miuvi rəkis itah e nəhlmi nərahian əha. Təhmen=pən əmə e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İətəmimi kəti, iətəm kəmohamu kətu-pəri e nigı, nolian əha tətəgətun=pən məmə Uhgın in təmöl nalpiniən kəm in.”

¹⁴ Mətəu rəueiu, Iesu təmimis lanəha məmə Nanihluə mın, ilah kotəhrun nosian nəuviriən iətəm Uhgın təməni kəm Epraham məmə, in otəfən kəm nəuaniləuis mın rəhan. Kəni nati əha tol lanəha məmə rəueiu u kitah nətəm kətəhatətə e Iesu, kitah kotəhrun nosian Narmın Rəha Uhgın iətəm Uhgın təməni məmə otəfən kəm nətəmimi.

Uhgın təmaupən mol nəniəskasikiən rəhan, mətəu Lou təmuərisig təsafliən

¹⁵⁻¹⁶ Piak mın mine nəuvirik mın, pəh iəkəghati e natigian rəhatah rəueiu. Kitah kotəhrun nolian u rəha nəniəskasikiən. Nian iətəmi kəti tatol, ko kəsərəpei rəkisian, kəsətu-pəniən nəghatien kəti mın lan. Təhmen əmə lanəha, Uhgın təmöl nəniəskasikiən kəti kəm Epraham mine rəhan kəti nəuaniləuis. Kəni e nəghatien əha, təməsəniən məmə Uhgın təməni kəm nətəmimi tətət, mətəu təməni əmə kəm iətəmimi kətiah əmə otsipən lan, iətəmimi u, in Iesu Kristo.

¹⁷ Kəni rəhak nəghatien, nipətin tol lanu lan məmə, aupən, Uhgın təməniaskasik məmə otaskəlim nəghatien rəhalau Epraham, mətəu uərisig nu fo-hanrit-tate təmuvən rəkis, kəni Lou təmuva. Mətəu Lou əha, iətəm təmuərisig e nəniəskasikiən əha, ko təsərəkiniən nəghatien iətəm in təməni kəm Epraham, ko təsərəpei rəkisian nəniəskasikiən rəhan, ko təsətu-pəniən lan.

¹⁸ Kəni nəmə nipəhriənian məmə kitah kəutatig e nəuviriən rəha Uhgın mətəu-inko kitah kəutohtəu=pən Lou u, tətəgətun=pən məmə nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmöl aupən in nati əpnəpın əmə. Mətəu təsolian lanəha. Mətəu-inu kitah koteruh Epraham in tətətətig e nəuviriən mın rəha Uhgın mətəu-inu in təmaskəlim iəkis nəniəskasikiən rəha Uhgın.

Lou rəhan əha ikın uək

¹⁹ İətəmi kəti otəpanətapuəh məmə, “?Nəmə tol lanəha, kəni konu Uhgın təməfən Lou o nak?” Kəni iəkəhrun nəniən kəm təmah u rəueiu məmə nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmöl kəm Epraham in təmaupən matig, mətəu Lou in təmuərisig lan. Təmuva məmə otəgətun əmə itah nətəmimi məmə okotəhrun məmə kitah nol təfəgə tərəh. Mətəu Uhgın təmələhu Lou əha məmə otətig matuvən əmə lanko mətəuarus iətəmimi u otsipən e Epraham otair=pa o tah. Kitah kotəhrun məmə Lou əha, rəhan uək təuvir, mətəu nikitah otəkeikei matəhti məmə Lou əha, Uhgın təmaupən məfən kəm nagelo mın, uərisig təmanəfən kəm iətəmimi kəti u Mosis. Mosis, in suaru o nəfaiən mın Lou kəm tah. Mətəu nian Uhgın təmöl nəniəskasikiən ilau Epraham, təməsoliən lanəha.

²⁰ Kəni nian Uhgın təməghati kəm Epraham, təsəghatien e suaru kəti təhmen e nagelo mın uə iətəmi kəti təhmen e Mosis. Mətəu in əhruahru əmə təməghati məni=pən nəniəskasikiən rəhan e nəhmti Epraham əmə.

²¹ Kəni səniəmə Lou əha təmuva mə otərəkin nəniəskasikiən rəha Uhgın. Kəpə, təsolian lanəha. Nəmə Lou təhrun nəfaiən nəmiəgəhiən vi kəm tah, kəni kitah okotəhrun nəhuvaian motəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu təsolian lanəha.

²² Mətəu Lou kəti tol lanəha tikə. Mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə nolian tərəh təməlis rəfin itah, kəni otəkeikei mol pəhriən lanəha. Tol lanəha məmə, suaru kətiah əmə məmə kitah okotos nəuviriən mın rəha Uhgın iətəm təməni əskasik rəkis. Kəni suaru u məmə kətəhatətə e Iesu Kristo.

Nian u rəueiu rəha nəhatətəiən e Iesu Krīsto

²³ Aupən, Lou iətəm Uhgīn təməfən kəm Mosis, in təmaskəlīm itah tiəkis, təhmen əmə məmə kitah kəmotatīg e kaləpus, mətəuarus=pa u rəueiu, Uhgīn təmerəh e nəhmtitah koteruh suaru rəha nəhatətəiən.

²⁴ Kəni Lou əha, in təhmen əmə e hedmasta kəti iətəm tətarmənīg e tah muva mətəuarus kautol naunun e skul. Kəni təhmen əmə, Lou tətəarmənīg e tah muva mətəuarus=pən nian Krīsto təmuva, məmə e nian əha, kitah kīnəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgīn, mətəu-inu, kitah kəmotəhatətə lan.

²⁵ Mətəu rəueiu əha, Lou ko təsarmənīg mīniən e tah, mətəu-inu nian rəha nəhatətəiən e Iesu Krīsto tinuva rəkis.

Itəmah rəfin kətiəh əmə e Iesu

²⁶ Kəni mətəu-inu itəmah nəmotəhatətə e Iesu Krīsto, itəmah rəfin nənəti Uhgīn mīn.

²⁷ Kəni kīnol bəptais rəkis e təmah, məmə itəmah nəkəhuva motol kətiəh əmə itəmah mīn. Tol lanəha məmə, itəmah nīnotos nolīən təuvīr mīn rəha Iesu təhmen əmə məmə nəməhuvən e napən vi.

²⁸ Kəni itəmah rəfin agīn nəməhuva motol əmə kətiəh itəmah Iesu Krīsto, kəni itəmah rəfin nīnotəhmen əmə. Təuvīr məmə kitah kəsotəuəri mīniən nətəmimi, nati əpnəpīn nəmə in iətəm Isrel uə in Ianihluə kəti, in slef kəti uə in səniəmə slef kəti, in iərman kəti uə pətan kəti.

²⁹ Itəmah rəfin nətəmimi rəha Iesu. Tol lanəha, itəmah nəuaniləuis pəhriən rəha Epraham. Kəni e suaru kətiəh əmə, nəuvīriən mīn iətəm Uhgīn təməni rəkis kəm Epraham, itəmah onəkotos motatīg lan.

4*Kitah nənəti Uhgīn*

¹ Rəueiu əha, oiəkəghati nəuvētīn mīn e nolīən rəhatah. Pəh iəkəghati lan e nəghatiən əuhlin. Nəmə iətəmi kəti in otīmīs, kəni nətīn in otos rəhan nəuvīriən mīn rəfin, mətəu nəmə nətīn tətəkəku əhanəh, kəni ko təsos pīpīmīən nəuvīriən rəhan. Nətīn təhmen əmə e slef kəti, nati əpnəpīn rəhan nəuvīriən mīn rəfin.

² In otəkeikei mətātīg əmə e nəhlmi rəhan mīn, mətəuarus=pən nian rəhan tatə təməni in təhrun nosiən natimnati mīn iətəm rəhan tatə təmələhu kəm in.

³ Kəni kitah mīn kotəhmen=pən əmə lanəha. Aupən kitah kəmotəhmen əmə e suakəku əha. Kitah slef mīn rəha nəukəti lou* mīn iətəm tətəghati e natimnati rəha niftəni əmə.

⁴ Mətəu tinuva e nian əhruahru iətəm Uhgīn təməni, kəni Uhgīn təmahlī=pa nətīn tuva, pətan kəti təmələs tair=pa e nəhue niftəni, kəni təkəkeikei mətītəu=pən Lou iətəm Uhgīn təməfən kəm Mosis.

3:23 Kəl 4:3 **3:24** Rom 10:4 **3:26** Jon 1:12 **3:27** Rom 6:3 **3:28** Rom 10:12 **3:29** Rom 4:13 * **4:3**
 “Nəukəti lou mīn” – E nian əha, Nanihluə mīn nīkilah təhti məmə iətəmimi kəti təkəikei mītəu=pən suaru kəti mol lou mīn nəuvein, kəni “nəsanəniən mīn,” ilah okəsotoliən nərahīən kəm in, mətəu okotol nəuvīriən kəm in motəfən natimnati təuvīr kəm in. “Nəsanəniən mīn” əha təhmen e uhgīn mīn rəhalah, uə iərmīs mīn, uə nati kəti əpəha e neai. Məta nolīən təuvīr mīn u iətəm suah kəha təkəikei mol kotəhmen məmə suah kəha təkəikei məfaki kəm narmī nati kəti, uə məta in təkəikei mətəuakəm (afin-to fes 10), uə məta in təkəikei mohamu nati miəgəh kəti məfən kəm rəhan uhgīn. Nətəligiən rəhalah məmə iətəmimi təkəikei mol nolīən mīn tol lanəha, kəni in otos nəuvīriən mīn. Nətəm Isrel tepət, rəhalah nətəligiən iuəkīr əmə e nətəligiən rəha Nanihluə mīn e nati u. Nīkilah təhti məmə kəkəikei məhgi=pən suah kəti, kəni in təkəikei mītəu=pən lou mīn rəha Mosis. Kəni nian otītəu=pən nolīən mīn u, kəni Uhgīn otosmiəgəh in, mol təuvīr kəm in. Kəni lou mīn əha kəutarmənīg e nətəmimi, motol məmə nətəmimi mīn u slef rəhalah. Nətəmimi kəutəkəikei motol natimnati iətəm lou mīn kəutəni. Mətəu Pol təməni məmə nətəm Isrel u kəutalkut pīk o nītəu-pəniən lou rəha Mosis mīne Nanihluə mīn nətəm kəutalkut pīk o nolīən natimnati təuvīr mīn, suaru mil u kəsuoiliən nīkitəmi kəti tatuvi mīn, məsolīən məmə in təhruahru e nəhmti Uhgīn. **4:3** Kol 2:20

⁵ Tol lanəha məmə otitis rəkis itah u, Lou təməlis-ərain itah, konu Uhgın otəhli itah, mələs rəkis itah təhmen əmə e nenətin əhruahru min.

⁶ Konu rəueiu əha, Uhgın tolkeikei məmə in otol pəh kitah kotəhrun məmə kitah nenətin min, kəni tol lanəha, təmahli=pa Narmın rəha Nətin təmuva e nikitah min rəfin, kəni matol itah kəutauin e Uhgın məmə, “Tatə.”

⁷ Kəni inəha, kitah səniəmə slef min əmə, mətəu nenəti Uhgın pəhriən min. In tətəfa natimnati təuvir min kəm tah, iətəm in təməni rəkis məmə otəfən kəm nenətin min.

*Pol nikin tətahmə
o nətəm Kəlesia*

⁸ Aupən itəmah nəmotəruru Uhgın. Itəmah nəməutəfaki əmə kəm natimnati min məmə rəhatəmah uhgın min. İlah kəmotəlis-ərain itəmah, mətəu ilah, səniəmə ilah uhgın pəhriən min.

⁹ Mətəu rəueiu əha, ninotəhrun Uhgın. (Uə təuvir pəhriən məmə iəkəni lanəha məmə Uhgın tinəhrun rəkis itəmah.) !?Kəni təhro nautohtəlig=pən o nəukəti lou min o nak!? Rəhalah nəsanəniən tikə o nasiruiən e təmah, kəni ko kəsotoliən nati təuvir kəti kəm təmah nian kəti mine. Təhro nəkotəni məmə ilah okautəlis min itəmah?

¹⁰ ?Təhro itəmah nəutohtəu=pən nətuakəmiən rəhalah e nian min rəhalah, mine məuig min rəhalah, mine nian asim min rəhalah, mine nu min rəhalah? ?Nikitəmah təhti məmə ko Uhgın nikin tagiən o təmah ohni?

¹¹ !Kəsi nəman! !İəu iətəgin agin o təmah! !Nəmə təhro iəmol pik uək e təmah o nati əpnəpin əmə!

¹²⁻¹³ Piak min mine nəuvinik, iəu iətəni əskasik kəm təmah məmə, aupən itəmah nəməsotatigian e Lou kəti, kəni nian iəu iəmuva meh natigian rəhatəmah, iəu iəmos nolian rəhatəmah. İəməsitəu-pəniən Lou. Kəni rəueiu, iəkölkeikei məmə itəmah min onəkotos nolian rəhak, iəsoliən məmə Lou otaskəlim pik iəu tiəkis. Otətəlig e nati u məmə, aupən, iəmatimis kəni iəmətatig kitah min itəmah məmə oiəkəsanən. Kəni nian iəmətatig, mətəni pətigəm Nanusiən Təuvir kəm təmah. Mətəu nati əpnəpin məmə iəu iəmatimis e nian əha, mətəu itəmah nəməsotoliən iəu iəkətəu tərəh.

¹⁴ Nimişian rəhak təmol mirə itəmah, mətəu nikitəmah təməsəhti rahian iəu, kəni məsotəni rah minian iəu. Itəmah nəmautos vivi iəu mautəhuvən e nimə min rəhatəmah, təhmen əmə məmə iəu agelo kəti rəha Uhgın, uə iəu, iəu İesu Kristo.

¹⁵ Aupən itəmah nəmautolkeikei pik iəu, kəni mə nəkotəhrun nolian nati asoli agin kəti kəm iəu. İəmeruh məmə ko nəmotəhrun nolian nati u, nəmotialgi rəkis nəhmtitəmah mətəfa. ?Mətəu tinəhrol əha rəueiu?

¹⁶ İəməni nəghatian pəhriən min kəm təmah. !?Nati u tatol məmə iətuva tikimir rəhatəmah!?

¹⁷ Nəgətun eiuə min ko, kəutalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmah nətəligian mau-tohtəu=pən ilah. Mətəu ilah kəsotoliən məmə okotasiru e təmah. Kotolkeikei əmə məmə okotiuvı rəkis itəmah ohniəu məmə itəmah onəkotalkut pik o nitəu-pəniən ilah.

¹⁸ !Əui! In nati təuvir məmə nəkotalkut pik o nolian natimnati, mətəu nəkotəkeikei motalkut o nati iətəm təuvir, inu nəgətunian rəhak, mətəu səniəmə rəhalah! Kəni onəkotəkeikei mautol nian min, nati əpnəpin iətatig kitah min itəmah, uə iəsətigian kitah min itəmah.

¹⁹ İəu min nəuvein, iəu iətətəu tərəh agin min o təmah, təhmen=pən əmə e pətan iətəm nəmtahn tinətahmə məmə otemək, matuvən mətəuarus itəmah nəkotos nolian əhruahru rəha İesu Kristo e rəhatəmah nəmiəgəhian.

²⁰ İəkölkeikei pik məmə iətatig kitah min itəmah u rəueiu mətəu-inu nəmə iətatig, ko iəsəgət pikian e təmah. Mətəu rəueiu iətatig isəu o təmah lanəha, kəni məruru məmə iəkəhro lanu masiru e təmah.

Namsu rəha Həkər mine Serə

²¹ Onəkotuhalpın-to rəhak nəghatiən. ?Nipəhriənian məmə itəmah nəkotolkeikei pik nitəu-pəniən Lou? !Mətəu itəmah nəsotəhrunian nati Lou tətəni! Rəueiu pəh iəkəni kəm təmah.

²² Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə Epraham təmələs nətin iərman keiu. Kəti iətəm slef rəha pətan rəhan təmələs, kəni kəti rəhan pətan əhruahru təmələs, səniəmə in slef mətəu pətan əhanəh rəhan.

²³ Suakəku iətəm pətan slef təmələs in təmair e nətəligiən əmə rəha nətəmimi. Mətəu suakəku iətəm pətan əhruahru əha rəhan təmələs, in təmair mətəu-inu Uhgın in təməni rəkis məmə pətan əha otələs, kəni in təmol nati apispis lan.

²⁴⁻²⁵ Kəni kitah kotəhrun nəniən namsu rəha pəta mil əha kəni motəuhlin=pa nipətin e tah. Pəta mil əha ilau kətuəgətun nəniən mil əha iətəm Uhgın təmol kəm nətəmimi. Pətan u Həkər, in mine nətin min ilah slef min əmə, okatol mirə ilah. Kəni pətan əha Həkər, in təhmen e nəniən iətəm Uhgın təmol e nitəuat Sainai əpəha e nitəni asoli Arepiə, ikin əha inəha Uhgın təməfən Lou ikin kəm Mosis. Kəni in təhmen min e taun asoli kəti u Jerusiləm iətəm nətəm ikin kətaskəlim əskasik Lou, kəni ilah kotəhmen e slef min iətəm Lou tətəlis-ərain ilah.

²⁶ Mətəu Jerusiləm kəti min əpəha ilis e neai, in təhmen e pətan iətəm səniəmə slef, iətəm Lou təsəlis-ərainiən, kəni in məmə rəhatah.

²⁷ Inu nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni lanəha məmə,
“!Ik u inu, nəseməkian. !Agian!†

Ik u inu, nəməsosian nahməian kəti o neməkian. !Agət əfəməh, mətəu-inu nikim tətəgiən!
Ik nəməsəsiən iəpəou nian kəti mine, mətəu rəueiu əha, nenətim min tinol tepət pik agin,
tapirəkis nenəti pətan iətəm tətətig ilau rəhan iərman nian rəfin.”

²⁸ Piak min mine nəuvinik min, itəmah nenəti Uhgın min mətəu-inko təməni əskasik məmə otol. Itəmah onəkotəhmen e Aisək u aupən, nəti Serə.

²⁹ Kəni suakəku u Ismael, nəti Həkər, iətəm təmair e nətəligiən əmə rəha iətəmimi, in təmatərəkın pik suakəku u Aisək iətəm təmair e nahgin rəha Narmin Rəha Uhgın. Konu rəueiu əha mine, nolian əha tatuvən əmə lanəha, ilah nətəm slef min rəha Lou kəutərəkın itah nətəm kəmotair vi e Narmin Rəha Uhgın e nəhatətəian.

³⁰ ?Mətəu Nauəuə Rəha Uhgın təməni məmə nak? In təməni məmə,
“Ik onəkəkeikei mahli pətigəm pətan u slef mine nətin. Ilau kuagim rəkis u ikinu mətəu-inko, nəti pətan əha, in ko təsosian nəuviriən kəti rəha tatə. Nəuviriən min rəfin rəha tatə otuvən kəm nəti pətan iətəm səniəmə slef.”

³¹ Mətəu kitah u, kitah səniəmə nenəti pətan slef, kitah nenəti pətan iətəm səniəmə slef.

5

Iesu təmitis rəhan min nətəmimi

¹ Nian Iesu Kristo təmitis rəkis itah, təmol məmə nati kəti tikə təhrun nəlis-ərainiən min itah. O nati əha inəha, itəmah onəkotəkeikei motəhtul əskasik. Sotohtəu-pəniən Lou, məmə otarmənig e təmah. Lou əha, tatol mirə itəmah, məmə itəmah onəkəhuvən motol uək min rəhan.

² Otətəlig-to lak. İəu Pol iətəni nəghatiən u kəm təmah. Nəmə itəmah onəkotegəhan məmə ilah okotəhgi=pən itəmah, konu nati u iətəm Iesu təmol təsasiruiən agin e təmah.

³ Kəni iəu iətagət əskasik o təmah məmə iətəmimi iətəm otegəhan məmə okəhgi=pən* in, in otəfən aru əmə in e nəhlmi Lou. Kəni iətəmimi iətəm tətətig e nəhlmi Lou, otəkeikei mitəu=pən rəfin agin natimnati min iətəm Lou tətəni məmə otol.

† 4:27 Aes 54:1. Serə təməseməkian mətəuarus təni məmə pətauəhli. Mətəu Həkər təmemək uəhai əmə. * 5:3 E nauəuə u, nian Pol tətəghati e nolian rəha nəhgi-pəniən, in tətəghati e nolian rəha nəhgi-pəniən rəha nətəm Isrel. Nolian rəhalah in tol pisin e nolian rəha nətəm Entəni. Afin-to “əhgi=pən” e tiksınəri.

⁴ İtəmah u, nətəm nəutalkut-alkut o nitəu-pəniən Lou məmə otol itəmah nəkotəhruahru e nəhmti Uhgın, itəmah ninotətəi rəkis aru itəmah e İesu Krısto. İtəmah ninotəuhlin=pən rəkis nəmtəhtəmah o nəuviriən rəha Uhgın.

⁵ Kəni mətəu kitah u, okotələhu=pən əmə rəhatah nətəligiən e Uhgın, pəh in otol itah kotəhruahru e nəhmtin, mətəu-inu kitah kəutəhatətə əmə e İesu Krısto. Narmın Rəha Uhgın, in otol itah kəutəhtul əskasık kəni məutəhtahnin mətəuarus nati konu otiet pətigəm=pa.

⁶ Nian kitah kəhuva motəhkul=pən e İesu Krısto, nati əpnəpın nəmə iətəmimi kəməhgi=pən uə kəsəhgi-pəniən, mətəu nati asoli konu, in rəhatah əmə nəhatətəiən e İesu Krısto. Nəhatətəiən əha, in tol itah kotolkeikei Uhgın, motətig mautol min nolkeikeiən kəm nətəmimi min.

⁷⁻⁸ Aupən, iəmeruh itəmah məhrun məmə itəmah nəutəiu əsanən e suaru əhruahru e nəmiəgəhiən rəhatəmah, məmə nəkotətəuarus mak, mətəu rəueiu, nəmohtəlig. Uhgın təmauin rəkis e təmah. ?Tol lanəha, iəkolkeikei məmə iəkətapuəh-to məmə, pəh min kəutəiu pəsığ e rəhatəmah suaru, mautiuvı kalın itəmah məmə onəkotohtəu=pən min Lou? !İəkəhrun məmə ko Uhgın tısəniəhuiən itəmah lanəha!

⁹ In təhmen e nəghatiən kəti iətəm kətəni lanəha məmə, “İlah kəmohsuv nəuan nigı tərəh kəti, tinateviə, mətərəkin nətəligiən rəfin rəhatəmah.”

¹⁰ Mətəu iəkəhrun məmə nıpəhriənən İərməniğ otol nətəligiən rəhatəmah tuva min mol kətiəh kitah min iəu. Kəni iəkəhrun vivi məmə iətəmimi u iətəm tətərəkin rəhatəmah nətəligiən lanko, nati əpnəpın in iətəmi asoli uə in iətəmi əhro kəti, mətəu Uhgın otol nalpiniən kəm in.

¹¹ Piak min mine nəuvinik min, nəghatiən nəuvein kətəni məmə iəu, iətəni pətigəm əhanəh məmə nətəmi kəmotəhatətə e Uhgın okəkeikei kəhgi=pən ilah məmə Uhgın otasiru e lah. Mətəu nəghatiən əha səniəmə nıpəhriənən. Nəmə iəu iətəni pətigəm lanəha, kəni nətəmimi min u nətəm kəutan itəmah min ilah, nikilah otagiən əmə ohniəu. !Mətəu oteruh-to! Nətəm İsrəl nəuvein, kəutərəkin əhanəh iəu, kəutohtəu iəu, mautoh iəu, mətəu-inu iəu iətəni pətigəm məmə nimisiən rəha İesu e nigı kəməluau, in əmə u, in otosmiəgəh itah.

¹² !E rəhak nətəligiən, nətəmimi min ko nətəm kəutərəkin nətəligiən rəhatəmah mautəni məmə okəkeikei kəhgi=pən itəmah, təuvir məmə ilah okəhuvən motətəi motərəkin aru ilah min!

¹³ Mətəu piak min mine nəuvinik min, Uhgın təmauin e təmah, kəni mitis rəkis itəmah, məmə Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis in otəsələsiən itəmah. !Onəutətəu vivi itəmah! Nikitəmah otəsəhtiən məmə, “Təuvir, iəu inagım rəkis e Lou əha. Rəueiu əha, iəu iəkəhrun nolıən natimnati rəfin iətəm nikik aupən tolkeikei.” İtəmah, onəsotəniən lanəha. Mətəu nolkeikeiən rəhatəmah otəkeikei mol itəmah nikitəmah tagiən məmə onəkotasiru e təmah min.

¹⁴ Nolıən əha, in tatitəu=pən vivi nəghatiən kəti rəha Lou, u iətəm tətəmkərain rəfin nəghatiən pisin pisin min rəha Lou, in tətəni məmə, “İk, onəkolkeikei nətəmimi rəfin, kəni matol təuvir kəm lah, təhmen əmə mə ik natol aru kəm ik.”

¹⁵ İtəmah onəkotəkeikei motətəu vivi itəmah. Nəmə itəmah nautol tərəh kəm təmah min, nəkotəhmen əmə e kəi min, kəutus aru əmə ilah min, kəni nəghatiən rəhatəmah otərəkin itəmah.

*Nolıən rəha
Narmın Rəha Uhgın mine
nolıən rəha nətəmimi*

¹⁶ İəu, iəkolkeikei mə iəkəni nəghatiən kəti kəm təmah. İtəmah, Narmın Rəha Uhgın otəkeikei matit itəmah kəni itəmah nəkotohtəu=pən, kəni itəmah məsotələsiən nolıən tərəh aupən rəhatəmah, iətəm nəmotos motair mohietigəm=pa.

¹⁷ Nolıən tərəh aupən əha, inu u, nautol natimnati tərəh iətəm nətəligiən əuas rəhatəmah tolkeikei. Mətəu nolıən əha, in təməki e nolıən rəha Narmın Rəha Uhgın in

təsolkəikei mīniən noliən tərəh aupən kəmos motair=pa mautil. Noliən mil əha katuol tikimīr kəm lau mīn, kəni tatol məmə nəsolliən noliən təuvīr mīn iətəm nəkotlkəikei məmə onəkotol.

¹⁸ Sotaluīən e nati u. Nəmə Narmīn Rəha Uhgīn tatit itəmah, konu Lou in təsəlis-ərain mīniən itəmah.

¹⁹ Kitah kotəhrun əmə noliən tərəh aupən rəha nətəmimi nətəm kəmos motair=pa mautil. Nipətan mīne nəman mīne, kautit oneuən ilah mīn; kəni ilah kautol noliən tərəh rəfin iətəm tol naulisiən o nəniən; rəhalah nətəligiən tatuvən pik o noliən tərəh mīn əha.

²⁰ Ilah kəutəfaki kəm narmi nati mīn, məutəmki nərīk, mautil təməfə tərəh mīn, mautil kləpə, mīne. Kəni mautil mīn tīməti, məutəməu, məutetet, mautil niəməha, məutəfəri aru əmə ilah, məutəuəri ilah mīn, kəni nəmə rəhalah nətəligiən tol pīsīn pīsīn, kəni ilah kəutahi ilah mīn.

²¹ Nīkilah tətəkləh e natimnati rəha nətəmimi pīsīn, məutəmni m nəmnimīən mīn məutəpīs lan, kəni mautil lafet məutagiən lan o noliən tərəh mīn əmə, mautil mīn natimnati tepət mīn tol lanəha. !Iatəni mīn təhmen=pən əmə məmə iəmāni aupən məmə, autətəu vivi itəmah! Mətəu nətəmimi kautol noliən mīn əha, ko ilah kəsəhuvaīən motatig əhgəl narməniğiən Rəha Uhgīn iətəm tatol əpenə-penə lan.

²² Mətəu nəua Narmīn rəha Uhgīn iətəm tateviə e nəmiəgəhiən rəha nətəmimi rəha Uhgīn, in tol lanu lan. Ilah kotolkəikei nətəmimi, kəni nīkilah tətəgiən, konu nəməlinuīən tətətig e nīkilah, kəni rəhalah nətəligiən təfəməh, kəni məutasəkəhruiən iətəmimi, kəni rəhalah noliən in təuvīr pik. Kəni nətəmimi kotəhrun məmə ilah nətəmi əhruahru, kautol nəuə.

²³ Kəni ilah nətəmi mətig mīn. Kəni ilah kəutarməniğ e nətəligiən mīn mīne noliən mīn rəfin rəhalah. Nəmə nautol noliən mīn u, kəni nautol natimnati mīn rəfin ağın iətəm Lou tətəni!

²⁴ Kitah u nətəmimi rəha Iesu Kristo, kitah kīnotəpəh rəkis noliən tərəh mīn rəhatah, u kəmautil natimnati mīn iətəm nətəligiən tərəh əmə rəhatah tolkəikei. Təhmen əmə lanəha məmə, kəməhti=pən nətəligiən tərəh mīn rəhatah e niği kəməluau.

²⁵ !Koteruh-to! Narmīn Rəha Uhgīn in təməfa rəkis nəmiəgəhiən kəti kəm tah, kəni təuvīr məmə kitah okotaliuek e noliən təuvīr mīn rəhan.

²⁶ Tərəh məmə kitah okotəfəri kəni motəfəri aru itah, motiuvī-pəri nərəhiən, kəni məutetet itah mīn.

6

Təuvīr məmə kotasīru e katipə əfiğəm rəhatah mīn

¹ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn, nəmə itəmah kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən, təuvīr məmə itəmah ko, Narmīn Rəha Uhgīn tatit itəmah, onəkotəkeikei motasīru lan motəgəu əhruahru. Mətəu onəsotagət pikīən lan, onəkotəghati mətig əmə kəm in, motol məmə nīkitəmah mīn tətəhmə ohni. Mətəu autətəu mīn itəmah, məmə nati kətiəh əmə iətəm itəmah onəkotəniəhu itəmi ohni, otəsekəu=pa mīniən o təmah.

² Itəmah onəkotasīru lanəha e təmah mīn. Onəkotəlis pəti nati fiğəm rəhatəmah mīn. Nəmə nautol lanəha, kəni itəmah nəkotətəu=pən vivi nati nak iətəm Lou rəha Kristo tətəni.

³ Təsəuvīriən məmə kitah okotəfəri aru itah. Nəmə iətəmi kəti nīkin təhti məmə “İəu, iəu iətəmi ağın kəti,” iətəmimi u, nīkin tətəiue lan, mətəu in təruru məseruhiən məmə in nati əpnəpīn əmə.

⁴⁻⁵ Mətəu itəmah onəkotəkeikei moteruh vivi-to natimnati iətəm nautol. Tol lanəha məmə, ko nəsakil aruiən rəham uək mīne uək rəha iətəmimi kəti mīn. Mətəu nateruh vivi əmə rəham uək. Mətəu-inu, nətəmimi rəhalah uək mīn tol pīsīn pīsīn. Kəni ilah kautos katipə fiğəm pīsīn pīsīn mīn e nəmiəgəhiən rəhalah kətiəh kətiəh. Mətəu təuvīr məmə nīkim otəgiən o rəham uək, nəmə rəham uək təuvīr əmə.

⁶ Itamah u, təuvir məmə itamah nəkotətuati e natimnati min nəuvein kəm rəhatəmah nəgətun min, nətəm kəutəgətun itamah e nəghatiən rəha Uhgın.

⁷ Ətətəu itamah, soteiuə aruiən e təmah min məmə itamah nəkotəhrun noliən nati əpnapın kəti iətəm nikitəmah tərəh əpən tolkeikei. Kəni ko nəsolian ialməli e Uhgın. Nikitəmah təsəhtian məmə Uhgın otəsolian nalpiniən kəm təmah. Ik nəmisuv nəua nigı nak e rəham nasumiən, kəni onəkəhli aru min nəuan, mun.

⁸ İətəmimi iətəm tətəsum e noliən tərəh əpən, iətəm kəmosot motair=pa mautil, təhmen e nəua nigı tərəh e rəhan nəmiəgəhiən, in otəkeikei məhli nəuan tərəh mun, konu nəua nigı u, otəuə e nəuan, nıpətin u, Nımisian. Mətəu iətəmimi iətəm tətərfei nəua nigı təuvir, iətəm Narmın Rəha Uhgın təməfən, Narmın Rəha Uhgın otol təuə e nəuan təuvir kəti, kəni in otəhli. Nərgi nəua nigı u, in Nəmiəgəhiən İtulın iətəm naunun tikə.

⁹ Sotəpəouiən e noliən iətəm təuvir, mətəu-inu kitah okotəhli nəua nigı təuvir əha, e nian əhruahru rəhan, nəmə kəsotəpəhiən uək.

¹⁰ Kəni tol lanəha, nian min rəfin iətəm kotəhrun noliən, pəh kautol təuvir kəm nətəmimi rəfin, kəni motatig mautil tepət min kəm nətəmi min u kotəhmen e piatah min mine nəuvinitah min e İesu Kristo.

Naunun nəghatiən rəha Pol

¹¹ Oikətei rəkis naunun nəghatiən rəhak e nauəuə e nəhlmək əmə.* İtamah onəkoteruh məmə letə min rəhak, ilah iağın min.

¹² Nətəm İsrəl u kəutəni məmə okəkeikei kəhgi=pən itamah, ilah kotolkeikei məmə okəutəfəri əmə e nəhmti ilah min nəuvein o nati u. Mətəu ilah kəutəni lanəha o nati kətiəh əmə. Nəmə kəutəni pətigəm məmə nımisian rəha Kristo əmə əpəha e nigı kəməluau təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi, kəni nətəm İsrəl nəuvein min okautol nərahian kəm lah.

¹³ Kəni mine nati kəti min, nətəmi min əha, kotolkeikei məmə okəhgi=pən itamah mətəu-inu kəutəfəri əmə məmə okotiuvı kalın nətəligiən rəhatəmah lan. Kəni motiuvı kalın itamah, nəkotohtəlig məhuvən min e nəhlmı Lou rəha nətəm İsrəl. Mətəu oteruh-to, ilah min kəsotohtəu=pən vıviən natimnati min iətəm Lou tətəni.

¹⁴ Mətəu iəu rəhak, iəu iəsəni-vıvi aruiən iəu o nati kəti iəu iəmol. Mətəu iəkolkeikei məmə iəkəni-vıvi əmə nati nak İərməniğ İesu Kristo təmol e nian in təmimis e nigı kəməluau. Nati əha inəha, iəsolkeikei minian nati kəti rəha nəhue nıftəni u, kəni nətəmimi rəha nəhue nıftəni u, kəsotolkeikeiən məmə kotəhrun iəu.

¹⁵ Nəmə Uhgın otol iətəmi kəti tuva in iətəmimi vi, kəni in otol iətəmi əha təhruahru e nəhmtin, nati əpnapın nəmə kəməhgi=pən uə kəməsəhgi-pəniən.

¹⁶ Kəni rəueiu, iətəfaki o nətəmimi min u kəutohtəu=pən vıvi nəghatiən u, ilah nəuaniləuis əhruahru min rəha Uhgın. İətəfaki məmə, pəh nəməlinuiən rəha Uhgın mine rəhan nəsekəhruiən otatig o lah.

¹⁷ Rəhak u naunun nəghatiən. İəu iəsolkeikeiən məmə iətəmi kəti otəni min nati tərəh lak. Mətəu-inkonu iətəmki əhanəh nımei nıməgim iətəm kəməhti iəu e kəpiel apın kəni kəmalis iəu. Nımei nıməgim min u, tətəgətun məmə iəu, slef rəha İesu.

¹⁸ Piak min mine nəuvinik min, iətəfaki məmə İərməniğ İesu Kristo otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah. Əuəh.

* **6:11** Pol təhrun əmə nəteian nauəuə, mətəu e nian əha, nətəmimi tepət kəməutos iətəmi kəti min məmə otətətəi nəghatiən min rəhalah. Suah kəti təməharəg ilau Pol mətei nəghatiən rəhan. Kəni Pol aru təmətei fes 11 u.

Efəsis

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Efəsis Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Efəsis

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tətuvən kəm niməfaki əpəha Efəsis, kəni molkeikei məmə ilah okotafin kəni motahli=pən tuvən kəm niməfaki pisin pisin min iuəkir.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pol təmətuəuin niməfaki əpəha Efəsis, kəni mətətig ilah min ilah o nu kisil. Kəni in tolkeikei pik ilah, kəni ilah kətolkeikei pik in. Efəsis in taun asoli kəti e nitəni asoli u Esia, kəni in ikin təuvir kəti məmə Pol otəni pətigəm nəghatiən ikin rəha Uhgın.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəhalah. In tolkeikei məmə otəni pətigəm nolian əhruahru, mine uək rəha niməfaki, kəni nəghatiən u tətuvən kəm niməfaki e ikin min rəfin.

¹ İəu Pol, u iəu aposil kəti rəha Kristo İesu, iətəm Uhgın təmītəpin rəkis məmə iəu rəhan aposil. İətəni təuvir kəm təmah rəfin nəfaki min əpəha Efəsis iətəm nautaskəlim əskasik nəhatətəian rəhatəmah e Kristo İesu.

² Pəh Uhgın u Tatə rəhatah, mine İərmənig İesu Kristo, okuətuati e nəuviriən mine nəməlinuian kəm təmah.

Nəuviriən iətəm Uhgın təməfən e Kristo

³ Nəni-viviən tətuvən o Uhgın u Tatə rəha İərmənig İesu Kristo rəhatah. E Kristo, in təmətuati e narmitah nəuviriən rəfin əha iətəm təmsipən e negəu e neai.

⁴ Tol lanu, mətəu-inu nian Uhgın təməsol əhanəhian neai mine niftəni, mətəu in təmītəpin itah məmə kəhuva kətiəh kitah Kristo, kəni məmə e nəhmtin, kitah kotəhruahru kəni kəseh-pənian nolian tərəh kəti e kitah.

⁵ Mətəu-inu Uhgın tolkeikei pik itah, uərisig in təmol natimnati, mətəu in təmītəpin rəkis itah məmə okəhuva nenətin min e İesu Kristo. Nati əha tatitəu=pən əmə nəuian mine nati nak iətəm in tolkeikei.

⁶ Təmol lanəha məmə kitah okotəni-vivi Uhgın o rəhan nəuviriən iətəm in təuvir tapirəkis, nəuviriən əha iətəm təmətuati əpnəpin əmə kəm tah e Nətin iətəm in tolkeikei pik.

⁷ Mətəu-inu nira Kristo təmaiu, kitah kəməhuva kətiəh lan, kəni Uhgın təmitis itah e rəhatah nolian tərəh min, inəha təməfəl rəkis nolian tərəh min rəhatah. !Nipəhriənian, nəuviriən rəha Uhgın in iahgin tapirəkis!

⁸ Kəni təməfa nəuviriən əha iətəm təfigəm məpirəkis.

E neinatigian mine nəhrunian min rəfin rəhan,

⁹ Nəkin tagian məmə təmol əpu kəm tah nati oneuən e nəlpəkəuiən e rəhan nəghatiən, iətəm in otol e Kristo.

¹⁰ Kəni inu nətəligian rəha nəlpəkəuiən inəha. O nian kəti, e nian əhruahru rəhan, in otəhlman e natimnati rəfin e neai mine niftəni okəhuva məutətig ahgəl e narmənigian rəha Kristo.

¹¹ Uhgın tatol natimnati rəfin tətəva təhmen əmə məmə inu təməni tol lanəha. Aupən aupən agin in təmītəpin itah məmə okəhuva rəhan min nian təmiuvi=pa itah kəhuva motol kətiəh kitah Kristo.

12 Təmöl lanəha məmə itimah nəuanıləuis mın rəha Isrel u iəmotəupən motəhatətə e Krısto, itimah iəkotol məmə nətəmimi okotləfəri nərgi Uhgın iətəm nəsanənıən asoli rəha nəhagəhagıən tətətig lan.

13 Kəni itəmah Nanihluə* mın, nəməhuva kətiəh itəmah Krısto nıan itəmah mın nəmotətəu nəghatıən pəhriən, nanusiən rəha nosmiəgəhiən. Nəmotəhatətə lan, kəni Uhgın təfinə Narmın Rəhan kəm təmah təhmen e nəmtətıən kəti məmə itəmah rəhan mın.

14 Mətəu-inu kitah kəmos Narmın Rəha Uhgın, kəni kitah kotəhrun vivi məmə Uhgın otəfa natimnati təuvır mın kəm tah iətəm in təməniəkis məmə in otol. Kitah okotos natimnati mın əha nıan Uhgın otıtis itah u rəhan mın. Inu otol məmə nətəmimi okotəni-vivi Uhgın mətəu-inu in ilis tapirəkis.

Nəni-viviən mine nəfakiən rəha Pol

15-16 Mətəu-inu o natimnati mın u, iətəfaki o təmah nıan rəfin mətəuərus=pa u rəueiu, kəni iatəni tagkiu kəm Uhgın o təmah nıan rəfin. Noliən əha iəmətuəuin nıan iəmətəu nanusiən e rəhatəmah nəhatətəiən e İərmənig İesu, mine rəhatəmah nolkeikeiən o nətəm kəutəfaki mın rəfin.

17 İətəfaki o təmah kəm Uhgın iətəm in Uhgın rəha İərmənig İesu Krısto rəhatah, kəni in Tatə iətəm kətəni-vivi katısiəi pik agın. İətəfaki məmə in otəfinə narmın rəha neinatigıən mine nəhruniən məmə nəkotəhrun vivi in təhmin mın.

18 Kəni iətəfaki mın məmə in oterəh e rəhatəmah nətəligiən məmə onəkotəhrun nati nak nəmotələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən lan, itəmah nətəm Uhgın təmauin e təmah. Kəni iətəfaki mın məmə onəkotəhrun məmə Uhgın otəfinə nati təuvır tapirəkis kəm təmah u nəutəhatətə e Krısto.†

19 Kəni iətəfaki mın məmə onəkotəhrun nəsanənıən rəhan məmə in iahgin pik agın, kəni nəsanənıən əha tatol uək e nəmiəgəhiən rəhatah nətəm kəutəni nıpəhriən e İesu. Kəni nəsanənıən əha in təhmen əmə e rəhan nəsanənıən asoli

20 İətəm təmol İesu təmiəgəh mın e nimisiən, kəni təmol məmə in təmuva mətəharəg e nıkalı Uhgın maru e negəu e neai, ikın ima nəsanənıən mine nısiəiən.

21 Kəni İesu in ilis e nətəmi asoli mın mine nepətıən mın rəfin, mine narmənigıən mın rəfin, mine nəsanənıən mın rəfin, mine nərgin mın rəfin, e nıan u rəueiu, mine e nıan iətəm otəpanuva.

22 Kəni Uhgın təmələhu=pən natimnati rəfin agın kəutatig ahgəl narmənigıən rəhan, kəni mol in tuva rəhn-kapə natimnati rəfin, kəni inu otasıru e nıməfaki.

23 Kəni nıməfaki in nıpətı İesu, kəni nəlpəkəuiən rəha Uhgın e Krısto tətuva nıpəhriənıən e nıməfaki, kəni e noliən mın əmə əha, nəlpəkəuiən rəha Uhgın o natimnati rəfin tətuva pəhriən e Krısto.

2

Nəmiəgəhiən vi e İesu

1 İtəmah u, aupən təhmen əmə məmə nəməhmis e narmıtəmah mətəu-inu nəmotəhti nəuia Uhgın, kəni motol noliən tərəh mın.

2 Nəmautan mautil noliən tərəh rəha nıftəni, kəni mautil nəuia iətəmi tətərmənig e nəsanənıən rəha nərahıən rəha nıməgəuəgəu, u Setən. In əmə əha narmın tərəh iətəm tatol uək rəueiu e nəmiəgəhiən rəha nətəmi u kəutəhti nəuia Uhgın.

3 İtimah mın iəmautatig lanəha təhmen əmə e lah nıan kəti aupən. Nıkitimah tolkeikei noliən tərəh mın, kəni itimah iəmautil nərahıən əha iətəm kəmotol nıkitimah tagiən. Nati nak iətəm təmsipən e nıkitimah mine nətəligiən tərəh mın rəhatımah, mətəu itimah iəmautohtəu=pən əmə ilah. Kəni nıan iəmotair, mətəu noliən tərəh tınatig rəkis e

* **1:13** Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksınəri. **1:14** 2Kor 1:22 **1:17** Kol 1:9 † **1:18** Nati təuvır u tətəghati e nəmiəgəhiən itulın itəmah Uhgın əpəha e negəu e neai. **1:19** Kol 1:11 **1:20** Sam 110:1; 2Kor 13:4; Kol 2:12 **1:21** Kol 1:16; 2:10 **1:22** Sam 8:6 **1:23** Rom 12:5; Efəs 4:10,15; Kol 1:18 **2:2** Kol 3:7; Tait 3:3

nikitəmah, təhmen əmə məmə noliən tərəh tınatig rəkis e nətəmi əpnəpən mən. Kəni niki Uhgın tətəhmə o noliən tərəh mən rəhatımah, kəni in otəkeikei mol nalpiniən kəm timah.

⁴ Mətəu Uhgın, in tərıauəh e nolkeikeiən o tah, kəni rəhan nasəkəhruiən o tah in iahgin pik.

⁵ Kəni nati əpnəpən e nian əha təhmen məmə kəmoħmıs e narmıtah o noliən tərəh mən, mətəu in təmol itah kotəmiəgəh kitah Krısto mətəu-inu in tolkeikei pik itah. (Otətəlig-to lan. E nəuviriən rəhan, in təmosmiəgəh itəmah.)

⁶ Kəni Uhgın təməfəri itah, kitah Krısto, kəni təmol məmə kitah kotəharəg kitah Krısto e negəu e neai.

⁷ Uhgın təmol lanəha məmə e nian iətəm otəpanuva, in otəgətun rəhan nəuviriən iətəm in iahgin tapirəkis aɡin, kəni kitah kauteruh rəhan nəuviriən e noliən təuvir rəhan kəm tah e Krısto İesu.

⁸ E nəuviriən asoli rəha Uhgın iətəm in təmətuati lan kəm təmah, in təmosmiəgəh itəmah e nəhatətəiən, kəni natimnati mən əha, səniəmə itəmah aru nəmotol, mətəu in nati kəti iətəm Uhgın tətəfa əpnəpən əmə kəm təmah,

⁹ səniəmə e uək kəti iətəm itəmah nəmotol, kəni tol lanəha ko iətəmi kəti təsəfəri aruiən in ohni.

¹⁰ Tol lanəha mətəu-inu in Uhgın iətəm tatol uək e nəmiəgəhiən rəhatah, kəni in təmol itah e Krısto məmə kitah okotol uək mən iətəm kotəuvir. Uək mən u, Uhgın tinol əpenə-penə rəkis lan məmə kitah okotol ilah.

İlah kəməhuva kətiəh e Krısto

¹¹ Tol lanəha, itəmah onəsotaluiən məmə nian nəmotair, kəni itəmah səniəmə nəuaniləuis rəha İsrəl. Kəni nətəm İsrəl nətəm kinəhgi=pən rəkis ilah, ilah kəmotəni məmə itəmah Nanihluə mən mətəu-inu kəsəhgi-pəniən itəmah. Mətəu nati u, in nati kəti iətəm katol əmə e niyəti iətəmi, mətəu təsekiən nikilah.

¹² Kəni onəsotaluiən məmə e nian əha, itəmah nəmotəhtul isəu o Krısto, itəmah səniəmə nətəm İsrəl əhruahru, mətəu itəmah Nanihluə mən əmə, kəni nəniəskasikiən mən rəha nasiruiən rəha Uhgın kəm nətəm İsrəl aupən iətəm kəməlis ilah lan e Uhgın, ko təsuvaieən məmə rəhatəmah. Nəmiəgəhiən rəhatəmah e nəhue niyəni u in təmol lanəha məmə, itəmah nəmotəruru aɡin Uhgın, kəni rəhatəmah nuhuiniən tikə aɡin məmə onəkəhuvən məutətig itəmah Uhgın əpəha e negəu e neai.

¹³ Mətəu itəmah mən u aupən nəmotan isəu o Uhgın, nəməhuva kətiəh itəmah Krısto İesu, kəni rəueiu nəməhuva pəhriən o Uhgın e nira Krısto.

¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu Krısto pişin əmə təmələhu nəməlinuiən, təməlis nəuaniləuis rəha İsrəl mənə Nanihluə mən kəhuva kətiəh məmə ilah nətəm kətiəh mən əmə. Aupən, Lou rəha nəuaniləuis mən rəha İsrəl təməuəri ilah mənə Nanihluə mən matol məmə ilah kautol tikimir, təhmen=pən əmə e niyəgləuahtəniəkis kəti tətəuəri nətəmi əpəha e niyəuət kəti mənə nətəmi əpəha e niyəuət kəti mən. Mətəu Krısto təmirəuei niyəgləuahtəni əha.

¹⁵ Təmol lanəha nian in təmimıs e nigı kəməluau, kəni təmol məmə kitah okotəpəh niyə-pəniən Lou mən rəfin rəha nətəm İsrəl məmə okotəhruahru e nəhmti Uhgın. Krısto təmol lanəha məmə in otol nətəm İsrəl mənə Nanihluə mən kəhuva kətiəh lan. Kəni e noliən əha, in təmələhu nəməlinuiən.

¹⁶ Kəni e niyəsiən rəhan e nigı kəməluau, Krısto təmos ilah kəhuva kətiəh, kəni mit ilah mohtəlig=pən o Uhgın, kəni mol rəhalah timəti tamıs.

¹⁷ In təmuva mətəni pətigəm nəməlinuiən kəm təmah u aupən nəməutətig isəu o Uhgın, kəni mətəni pətigəm nəməlinuiən kəm timah u iəməutətig iuəkir o Uhgın.

¹⁸ Kəni rəueiu e nati nak iətəm Krısto təmol, kitah rəfin nətəm İsrəl mənə Nanihluə mən, kotəhrun nuvaieən o Tatə Uhgın e Narmın Rəhan kətiəh əmə.

¹⁹ Kəni tol lanəha, səniəmə itəmah iapispis mın uə nətəm ihluə, mətəu rəueiu itəmah natig mın e negəu e neai itəmah nətəm kəutəhatətə e Iesu, kəni itəmah nenəti Uhgın mın.

²⁰ Kitah kotəhmen e nimə kəti rəha Uhgın iətəm nəhlki nimə in Krısto Iesu, kəni aposil mın mıne iəni mın, ilah nəhlmi nimə asoli mın,

²¹⁻²² kəni Krısto tatılpin itəmah Nanihluə mın e nimə əha təhmen e nəhlmi nimə mın, kəni tatıvləkın nəhlmi nimə mın rəfin məmə ilah okəhuva nimə əhruahru rəha nəfakiən kəm İərməniğ, iətəm Uhgın tətətiğ ikin e Narmın Rəhan.

3

Pol təməni pətiğəm nəlpəkaiən oneuən rəha Uhgın

¹ İəu Pol, iəməni pətiğəm nanusiən rəha Krısto Iesu kəm təmah Nanihluə mın, kəni kəməfa iəu e kaləpus ohni, kəni iətətiğ ikinu rəueiu.

² Itəmah nəkotəhrun rəkis məmə Uhgın təməfa uək asoli u kəm iəu məmə iəkəni pətiğəm nəuviriən rəhan kəm təmah.

³ Təhmen e nəghatiən iətəm iəmətəi rəkis kəm təmah, iətəni məmə Uhgın pisin əmə təmol əpu nati oneuən rəhan kəm iəu.

⁴ Nian onəkotəfin nəghatiən əha, kəni onəkotəhrun rəhak nəhruniən e niyəti nəghatiən rəha nəlpəkaiən oneuən rəha Uhgın e Krısto.

⁵ Uhgın təməsöl əpuian nati u kəm nətəm aupən, mətəu rəueiu tinol əpu e Rəhan Narmın kəm rəhan mın aposil mın mıne iəni mın iətəm təmitəpin rəkis.

⁶ Nati oneuən əha məmə e nanusiən təuvir əmə, Nanihluə mın, ilah mın kəməhuva motəhmen e nətəm Isrel o nosiən nəuviriən rəha Uhgın, kəni ilah kəməhuva kətiəh, kəni kautos pəti nəuviriən rəha Uhgın e nəniəskasikiən rəhan e Krısto Iesu.

⁷ E nəuviriən asoli iətəm Uhgın təməfa əpnəpin əmə kəm iəu e nəsanəniən asoli rəhan, in təməfa uək u rəha nəni pətiğəmiən nanusiən təuvir əha.

⁸ Nati əpnəpin iəu ləhtəni ağin e nətəmimi rəfin rəha Uhgın, mətəu e nəuviriən rəhan, Uhgın təməfa uək u, məmə iəkəni pətiğəm kəm təmah u Nanihluə mın, nəuviriən mın rəha Krısto iətəm ko kitah kəsotəhruniən ilah rəfin mətəu-inu ilah tepət naunun tikə,

⁹ kəni iəköl əpu kəm nətəmimi rəfin nolien iətəm Uhgın təmol rəhan nəlpəkaiən oneuən otuva miet pətiğəm. Uhgın u təmol natimnati rəfin, in təmətəhluəig e nəlpəkaiən əha nuvəh rəkis.

¹⁰ In təmol lanəha məmə rəueiu in otol pətiğəm kəm iərməniğ mın mıne nepətiən mın əpəha e magəuagəu rəhan neinatigiən iətəm suaru rəhan tepət tepət. Kəni ilah okoteruh rəhan neinatigiən nian okoteh niməfaki.

¹¹ Inu nəlpəkaiən rəhan iətəm tətətiğ itulin, kəni təmuva niyəhriənən e Krısto Iesu, İərməniğ rəhatah.

¹² Kəni mətəu-inu e Krısto mıne rəhatah nəhatətəiən lan, kitah kotəhrun nuvaiən nian rəfin otəhtul e nəhmti Uhgın məsotəginien.

¹³ Tol lanəha, iəkətapuəh o təmah məmə sotolien məmə nətəligiən rəhatəmah teiuaiu e nəhməiən iətəm iətətiğ lan ikinu. İətətəu nəhməiən o təmah, kəni in otasiru e rəhatəmah nəmiəğəhiən.

Nəfakiən rəha Pol

¹⁴ Mətəu e natimnati mın əha iətəm iəu iəməni rəkis, kəni iətəsiəulin mətəfaki kəm Uhgın Tatə,

¹⁵ iətəm in təmol nətəmimi mın rəfin e nəhue niyəni mın mıne əpəha e negəu e neai.

¹⁶ Nəsanəniən mıne nolkeikeiən mıne neinatigiən rəha Uhgın in tepət təuvir tapirəkis, kəni iəkətapuəh o Uhgın məmə Narmın Rəhan otol nikitəmah təsanən e nati təuvir mın əha rəhan

¹⁷ məmə e nəhatətəiən rəhatəmah e Krısto, in otatıg kətiəh e nıkitəmah. Kəni iətəfaki mın məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah oteiuaiu mamnim vivi e nolkeikeiən rəha Uhgın

¹⁸ məmə itəmah nətəmi rəfin iətəm nəutəhatətə e Krısto, onəkoteh vivi nolkeikeiən asoli rəha Krısto iətəm naunun tıkə. In teiuaiu tapirəkis lokamnim apın. In təri tapirəkis məhau mın. Suaru rəhan taiu tapirəkis suaru rəha mitıgar. In iahgin tapirəkis nəhue nıftəni rəfin agın.

¹⁹ Nolkeikeiən əha rəha Krısto, ko kəsotəhrun rəfiniən mətəu-inu in iahgin pik, mətəu iətəfaki məmə onəkotəhrun vivi nolkeikeiən əha məmə Uhgın otəriauəh e nəmiəgəhiən rəhatəmah e noliən təuvır mın rəfin rəhan.

²⁰ !Kəni pəh kotəfəri nərgi Uhgın! E nəsanəniən rəhan iətəm tatol uək e nəmiəgəhiən rəhatah, in təhrun noliən natimnati tapirəkis agın natimnati rəfin iətəm nıkitah tətəhti uə kəutətapuəh ohni.

²¹ Pəh kitah niməfaki kotol kətiəh kitah Krısto Iesu mautəni-vivi Uhgın nian rəfin matuvən matuvən əmə lanko naunun tıkə. !Əuəh!

4

Kitah kətiəh e Krısto

¹ Uhgın aru təmauın e təmah məmə itəmah nəkəhuva rəhan mın nətəmimi, kəni təmauın itəmah məmə nəkəutaliuək e nəmiəgəhiən iətəm təhruahru agın. Tol lanəha, iəu Pol u iətətiğ e kaləpus o İərmənıg, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə onəkotətiğ e nəmiəgəhiən təuvır kəti tol lanəha.

² Otosiahu aru itəmah e natimnati rəfin, kəni məhuva itəmah nətəmi mətıg, kəni nətəliğiən rəhatəmah otəfəməh, kəni nian suah kəti otol nati kəti təsəhmeniən e nəhmtitəmah, kəni nıkitəmah otəsəhmə uəhaiən ohni e nolkeikeiən rəha Uhgın.

³ Narmın Rəha Uhgın təmuhapumın itəmah, tol lanəha onəkotalkut əskasik məmə nəkotətiğ kətiəh e nəməlinuiən.

⁴ Kitah nıpətın kətiəh əmə, kəni Narmın Rəha Uhgın kətiəh əmə, kəni itəmah nautələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəliğiən e nati kətiəh əmə, nəuviriən iətəm Uhgın təmauın e təmah ohni.

⁵ Kəni İərmənıg kətiəh əmə, nəgətuniən kətiəh əmə, bəptais kətiəh əmə;

⁶ kəni kitah kəutəfaki kəm Uhgın kətiəh əmə u in rəhatah rəfin Tatə. In tətərmənıg rəfin e tah, kəni tatol rəhan uək e nəmiəgəhiən rəfin rəhatah, kəni mətətiğ e nıkitah rəfin.

⁷ Mətəu Krısto təməuəri rəhan nəsanəniən kəm kitah rəfin agın kətiəh kətiəh o noliən uək pisin pisin mın.

⁸ Tol lanəha, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Nian in təməri ilis agın,

kəni miti pətıgəm rəhan tıkimır mın iətəm təmehpahu ilah.

Kəni təməfən nati təuvır kəm nətəmimi.”

⁹ Eruh to nəghatiən əha məmə, “In təməri.” Nıpətın təni məmə, Krısto təmaupən meiuaiu ləhtəni agın, ikinu e nəhue nıftəni.

¹⁰ Suah u iətəm təmeiuaiu=pa, in iətəmi kətiəh əmə iətəm in təməri mın ilis agın məpirəkis neai məmə in otəriauəh e ikin mın rəfin.

¹¹ In iətəmi kətiəh əmə iətəm in təməfən nəsanəniən rəhan kəm nətəmimi pisin pisin mın məmə nəuvein okəhuva aposil mın, nəuvein okəhuva iəni mın, nəuvein okəhuva nətəmimi rəha nəni pətıgəmiən nanusiən təuvır, nəuvein okəhuva pastə mın mine nəgətun mın.

¹² Krısto təmol lanəha məmə ilah okotasıru motol əpenə-penə e nətəmimi rəha niməfaki, kəni nətəmimi rəha niməfaki okotol uək rəha Uhgın məmə nıpəti Krısto otəsəkisik,

¹³ mətəuarus kitah rəfin kəhuva motol kətiəh e nəhatətəiən rəhatah, mine nəhruniən e Nəti Uhgın, kəni motepət məhuva motəhmen e Krısto iətəm in təhruahru agın.

¹⁴ Kəni kitah okotəpəh noliən mın rəha kəlkələh mın u nian rəfin kəutəuhlin rəhalah nətəligiən e nati kinotəhatətə rəkis lan, təhmen e kinu kəti iətəm naiəh tatos. Nətəligiən rəhatəmah tatol lanəha mətəu-inu suah kəti tətəgətun nati pişin, uə suah kəti mın tatiuvi rəhatəmah nətəligiən e nəghatiən rəhan iətəm nikitəmah təhti məmə in təuvir, mətəu niyəhriənən, suah kəha tətəiuə.

¹⁵ Mətəu kəpə, kitah okəsotoliən lanəha. E nolkeikeiən, okotəni əmə niyəhriənən. Kəni e noliən əha, e natimnati rəfin iətəm kautol, okotepət məhuva motəhmen e Kristo, iətəm in rəhn-kapə niməfaki.

¹⁶ Kəni Kristo tatol məmə rəhan mın nətəmimi kəhuva kətiəh, təhmen=pən əmə e nəuaniləuis mın iətəm kautilpin niyəti iətəmimi. Nian nəuəli-nəuəli niyətin kautol vivi uək əhruahru rəhalah e nolkeikeiən, mol niyətin tatepət mətəskasik.

Noliən vi rəha iəfaki mın

¹⁷ E nərgi İərməniğ iətəni əskasik kəm təmah məmə onəsotohtəu=pən mınıən noliən rəha nətəmi mın u kəsotəniən niyəhriənən e Uhgın. Nətəligiən rəhalah tol nati əpnapın lan.

¹⁸ Nəhrunən rəhalah tətən əmə əpəha tapinəpu ikin, kəni mautan isəu o nəmiəgəhiən iətəm Uhgın tətəfa mətəu-inu rəhn-kapə lah tiəkis kəni kəsotolkeikeiən məmə okotəhrun Uhgın, kəni kinotəruu nati.

¹⁹ Kəni məsotaulisiən e rəhalah noliən tərəh mın, kəni mınotegəhan e noliən tərəh mın kəutarməniğ e nəmiəgəhiən rəhalah, təhmen e niyəuiən niyətan, mınıe noliən mın lanəha. Kəni nian rəfin kautolkeikei mın məmə okotol təhmın mın.

²⁰ !Mətəu nian kəmotəgətun itəmah e Kristo, nəgətuniən əha in tol pişin ağın e inəha!

²¹ Kəmətəgətun itəmah e noliən rəha Kristo, kəni itəmah rəhan mın, kəni kəgətun itəmah e niyəhriənən iətəm tətətiğ lan.

²² Kəni kəməgətun itəmah məmə onəkotəhlman e rəhatəmah noliən əuas mın u kotərah, təhmen e nati piən kəti. Kəni motəpəh nətəligiən əuas mın u kotərah. Nolkeikeiən tərəh mın mınıe neiuə mın koatərekın noliən mın mınıe nətəligiən mın.

²³ Nəmiəgəhiən mınıe nətəligiən rəhatəmah otəkeikei muva məuvir vivi mın.

²⁴ Kəni itəmah onəkotəkeikei məhuva nətəmimi vi mın e noliən mın mınıe nətəligiən mın rəhatəmah, iətəm Uhgın təmol məmə okotəhmen lan, inu noliən mın iətəm nikin tətəgiən lan, mınıe noliən mın əhruahru pəhriən.

²⁵ Tol lanəha, itəmah rəfin nəkotəkeikei motəpəh noliən rəha neiuəiən, mətəu nəkotəni niyəhriənən kəm təmah mın, mətəu-inu kitah nəuəli-nəuəli niyəti Kristo.

²⁶ Nian niki m tətəhmə, solian noliən tərəh, kəni alu uəhai əmə məsolian niəməha tətətiğ lam mətəuarus miğigar tuvən miuvig,

²⁷ kəni məsəfəniən nəua niməhan kəti kəm Setən.

²⁸ İətəm tətəkləh otəkeikei məhlan e noliən əha, mətəu in aru otəkeikei mol uək kəti e nəhlmin məmə otos məni nəuvein iətəm təhrun nəfəniən nasiruiən kəm ianrah mın.

²⁹ Səniən nəghatiən tərəh e nohlım, mətəu əni əmə nati təuvir iətəm otasiru e nətəmimi nian kotəliuək e suaru pişin pişin mın, məmə nəghatiən mın əha otasiru e lah.

³⁰ Sotoliən Narmın Rəha Uhgın tətəu nəhməiən o noliən rəhatəmah, mətəu-inu in nəmtətiən rəhatəmah məmə itəmah rəha Uhgın, kəni in otos rəkis itəmah e noliən tərəh mın e nian rəha nosmiəgəhiən.

³¹ Kəni əraki rəfin e natimnati mın u: nəhməiən e nikitəmah iətəm tətətiğ tatuvəh o nati kəti tərəh iətəmi təmol e təmah; kəni əraki mın e noliən niəməha; mınıe noliən rəha nəni rahien nətəmimi; mınıe noliən rəha nikitəmah mınıe nohlitəmah titatipərəh pik təhmen e kaluəluə; mınıe noliən rəha norgəhuiən; mınıe noliən mın rəfin iətəm okotol nərahien kəm nətəmimi.

4:16 Kol 1:18; 2:19 **4:17** Rom 1:21; 1Pitə 1:14 **4:22** Rom 8:13; Kol 3:9 **4:23** Rom 12:2 **4:24** Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25** Sek 8:16; Kol 3:8-9 **4:26** Sam 4:4; Jem 1:19-20 **4:29** Kol 4:6 **4:30** Aes 63:10; Efəs 1:13-14; 1Təs 5:19 **4:31** Kol 3:8

³² Mətəu otəuvir o təmah mın, kəni motol nikitəmah timətmətig o təmah mın. Kəni nəmə itəmah kəti otol nati tərəh kəti kəm təmah kəti mın, kəni otalu əmə lan, təhmen=pən əmə məmə Uhgın təmalu e rəhatəmah nolian tərəh mın mətəu-inu Kristo təmimis o təfagə tərəh mın rəhatəmah.

5

Nəmiəgəhian e nəhagəhagian

¹ Tol lanəha, otalkut əskasik məmə onəkotisikəuvin Uhgın mətəu-inu itəmah nenəti Uhgın mın iətəm in tolkeikei pik itəmah.

² Kəni otaskəlim əskasik nolian rəha nolkeikeian, təhmen əmə məmə Kristo təmolkeikei itah lan kəni muva mımis o tah, kəni nımisiən rəhan təhmen e sakrifais kəti iətəm kəmuvan e nigəm nəmiəvi nahnigəm təuvir iətəm kətəfən kəm Uhgın mol nikin tagiən lan.*

³ Mətəu-inu itəmah nətəmimi rəha Uhgın iətəm nəkotəhruahru, kəni itəmah onəsotol aginiən nolian nati kəti məmə okəni rah itəmah ohni. İatəni nolian tərəh mın təhmen e nıpətan mine nəman mine, kautit oneuən ilah mın; mine nolian tərəh rəfin iətəm tol naulisiən o nəniən; mine nətəmimi mın u nəvərəs mın.

⁴ Kəni təsəuviriən məmə nəkotəni nəghatiən iətəm taulis o nəniən, uə nəghatiən alməli mın, uə nəuvsaniən tərəh, uə nəpauəiən. Təsəhruahruian məmə nəkotəni nəghatiən tərəh mın əha. Mətəu otəni nəghatiən təuvir mın kəm Uhgın, məmə nikitəmah tagiən o natimnati iətəm in təmol o təmah.

⁵ Kəni nəkotəkeikei motəhrun nati u məmə, nətəmimi nətəm kautohtəu nıpətan, uə nətəmimi nətəm kautol nolian tərəh iətəm tol naulisiən o nəniən, uə nətəm kəutaumis, ilah mın əha ko kəsəhuvəniən e negəu rəha Kristo mine Uhgın, (nətəm kəutaumis kotəhmen e nətəmimi kətəfəki kəm narmi nati mın, rəhalah nautə in uhgın rəhalah).

⁶ Sotegəhaniən məmə suah kəti otiuvi=pən itəmah e nəghatiən eiua mın rəhan u nıpəhriən lan tikə. Mətəu-inu o nolian tərəh mın əha, Uhgın nikin otərəh kəni tol nalpinian kəm nətəmimi iətəm kətəhti nəuiən.

⁷ Tol lanəha, nəsəhuvəniən motan pəti itəmah mın ilah motol nolian tərəh mın iətəm kautol.

⁸ Nian kəti aıpən, napinəpuian təmatarməniğ e təmah, mətəu rəueiu itəmah ninəhuva o Kristo kəni nəhagəhagian tinətarməniğ e təmah. Tol lanəha, otəni təhmen e nətəmi rəha nəhagəhagian,

⁹ mətəu-inu nəhagəhagian e nəmiəgəhian rəhatəmah tətəuə e nəuviriən, mine nəhruahruian, mine nıpəhriənian.

¹⁰ Kəni otalkut məmə onəkotəsəl motəhrun nolian mın iətəm okotol Uhgın nikin tagiən lan.

¹¹ Sotohtəu-pəniən nətəmimi rəha napinəpuian motol nolian tərəh mın itəmah mın ilah. Nati təuvir mın e nolian mın əha tikə. Mətəu otəmki=pa nolian mın əha e nəhagəhagian, kəni nətəmimi okotun məmə nolian mın əha kotərəh.

¹² Nolian oneuən mın rəha nətəmi u nətəm kətəhti nəuia Uhgın, ilah nolian mın rəha naulisiən, kəni naulisiən asoli o nəni pətiğəmiən nolian mın əha.

¹³ Mətəu natimnati rəfin iətəm kəhuva e nəhagəhagian, nətəmimi koteruh vivi məmə ilah kotəhro lanu.

¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu nian nəhagəhagian tətasiəgəpin nati kəti, kəni nətəmimi kauteruh əhruahru. O nati u kətəni məmə, “İtəmah u nəutapili, otair-tə, otəmiəgəh e nımisiən, pəh Kristo otasiəgəpin itəmah.”

4:32 Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1** Mat 5:48 * **5:2** Uvən meruh e tiksınəri nəghatiən u “sakrifais.” **5:2** Eks 29:18; Hip 10:10 **5:5** 1Kor 6:9-10; Kol 3:5 **5:6** Rom 1:18; Kol 2:4,8 **5:8** Jon 12:36; Efəs 2:13; Kol 1:13; 1Pitə 2:9 **5:13** Jon 3:20-21 **5:14** Aes 26:19; Rom 13:11

¹⁵ Kəni əutətəu vivi itəmah o rəhatəmah noliən mın, məsotatigiən məmə nətəm kəutalməli mine, mətəu nəkotatig e neinatigiən,

¹⁶ kəni nian rəfin okəmə nəkoteruh suaru o noliən nəuviriən kəti, autol, mətəu-inu rəueiu kəutatig e nian rəha nərahien tepət.

¹⁷ Kəni tol lanəha, sotalməliən-tə, mətəu otəkeikei motalkut məmə onəkotəhrun nati nak iətəm İərmənig tolkeikei.

¹⁸ Sotapisiən e wain mətəu-inu otiuvi=pən itəmah e nalməliən, mətəu təuvir məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah otəriauəh əmə e Nərmın Rəha Uhgın.

¹⁹ Otəghati kəm təmah mın e nəpuən mın e Nauəuə rəha Nəpuən, mine nəpuən mın rəha niməfaki, mine nəpuən mın iətəm tatsipən e Nərmın Rəha Uhgın. Otani, kəni otani nəpuən mın e nikitəmah kəm İərmənig,

²⁰ kəni nəkotəkeikei məutəni kəm Tatə Uhgın məmə nikitəmah tagiən o natimnati rəfin, kəni otəni e nərgi İərmənig İesu Kristo.

Noliən rəha nətəm kəmotol marit

²¹ Nian itəmah kəti tətəghati, sotaskəlimiən e rəhatəmah əmə nətəligiən, mətəu otətəlig-to e nəghatiən rəhan, kəni motol mətəu-inu nəkotisiai Kristo.

²² Itəmah nıpətan nətəm ninotol rəkis marit, otətəlig kəni motol nəghatiən rəha nəman mın rəhatəmah təhmen məmə nautol kəm İərmənig.

²³ Otol lanəha mətəu-inu iərman in tərmənig e rəhan pətan təhmen e Kristo in tərmənig e niməfaki u nıpətin, kəni in rəhan İosmiəgəh.

²⁴ Niməfaki tətətəlig lan kəni matol nəghatiən rəha Kristo, kəni təhmen-əhmen əmə, nıpətan nətəm kinotol rəkis marit okotəkeikei mautətəlig lan kəni motol nəghatiən rəha rəhalah mın nəman e natimnati rəfin.

²⁵ Kəni itəmah nəman nətəm ninotol rəkis marit, otolkeikei rəhatəmah nıpətan təhmen əmə məmə Kristo təmolkeikei niməfaki, kəni məfən rəhan nəmiəgəhiən ohni.

²⁶ Təmol lanəha məmə in otol niməfaki otəhruahru, kəni təmeikuas lan e nəghatiən rəha Uhgın, təhmen e nəhu tətəikuas e nətəmimi.

²⁷ Təmol mın lanəha məmə Kristo təhrun nosiən rəhan niməfaki muva ohni, kəni niməfaki u təhruahru vivi, kəni kəseh-pəniən noliən tərəh kəti lan, kəni in təuvir məhagəhag. Niməfaki əha in təhmen e pətan kəti iətəm kəmol=pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kəni nati kəti tikə e nıpətin iətəm təsəhruahruən.

²⁸ Kəni təhmen əmə lanəha, nəman okotəkeikei motolkeikei rəhalah nıpətan mın təhmen məmə kautolkeikei aru əmə nıpətilah. İətəmi u in tolkeikei pik rəhan pətan, tolkeikei aru in.

²⁹ Otətəlig-to, iətəmi kəti tikə iətəm tətəməki aru e nıpətin, mətəu in tətəugın vivi kəni materuh vivi, təhmen əmə məmə Kristo tatol kəm niməfaki,

³⁰ mətəu-inu kitah nəvetin nıpətin.

³¹ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Kəni o nati əha, suah kəti otiet rəkis e rəhan tatə mine məmə, kəni mol kətiəh ilau rəhan pətan, kəni ilau okiəuva matuol kətiəh e nıpətilau mine nəmiəgəhiən rəhalau.”

³² Nəghatiən əha in nəghatiən təuvir kəti iətəm təfigəm, kəni nıpətin tətəhluaig. Mətəu iətəni məmə in nəghatiən əuhlin kəti məmə Kristo mine niməfaki, ilau kətiəh.

³³ Mətəu nəghatiən əha tətəuə mın o təmah. Kəni itəmah nəman kətiəh kətiəh onəkotolkeikei rəhatəmah nıpətan mın təhmen e nautolkeikei aru mın itəmah. Kəni nıpətan, nəkotəkeikei motisiai rəhatəmah nəman.

6

Noliən rəha kəlkələh mın mine tatə mine məmə

¹ İtəmah kəlkələh mın. Otol nəuia tatə mın mine mamə mın rəhatəmah mətəu-inu itəmah rəha İərmənig, kəni noliən u in təhruahru məmə itəmah onəkotol.

² Nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Otəfən nisiaiən kəm rəhatəmah tatə mine mamə.” Nian Uhgın təməni lou u, məfən nəniəskasikiən tatig lan. Kəni lou u, təmaupən miet e lah iətəm nəniəskasikiən tətətig e lah.*

³ Nəmə nəkotol lou əha, nəniəskasikiən əha tətəni lanəha məmə, “natimnati mın e nəmiəgəhiən rəhatəmah otaiu təuvir, kəni natigien rəhatəmah e nəhue niftəni u otəfəməh.”

⁴ Tatə mın. Sotoliən təskasik e nenətitəmah mın məmə otol nikiilah təpəou mahmə, mətəu oteh vivi ilah, motəgəu ilah e noliən rəhalah kəni motəgətun ilah e suaru rəha İərmənig.

Noliən rəha slef mın mine rəhalah iətəmi asoli mın

⁵ Slef mın. Onəkotol nəuia nətəmi asoli mın rəhatəmah e nəhue nitəni u, onəkotol e nisiaiən, mine nəginien, kəni onəkotol e nikitəmah pəhriənien təhmen əmə məmə rəhatəmah iətəmi asoli in Krısto.

⁶ Kəni onəkotol nəuialah, mətəu səniəmə nian əmə iətəm ilah kauteruh itəmah lan məmə nikiilah otəgien o təmah. Mətəu onəkotol nəuialah təhmen məmə itəmah slef mın rəha Krısto, kəni mautil noliən mın iətəm Uhgın tolkeikei e nikitəmah pəhriən.

⁷ Onəkotol rəhatəmah uək e nikitəmah rəfin, təhmen=pən əmə İərmənig in rəhatəmah iətəmi asoli, səniəmə iətəmimi kəti əmə in rəhatəmah iətəmi asoli,

⁸ mətəu-inu nəkotəhrun məmə İərmənig otəfinə nətəouiən kəm nətəmimi ərəfin e nati təuvir mın iətəm kəmotol, nati əpnəpın nəmə in slef uə in iətəmi əpnəpın əmə kəti.

⁹ Kəni itəmah nətəmi asoli mın. Onəkoteh vivi mın əmə rəhatəmah slef mın lanəha. Məsotəghati əskasikiən kəm lah məmə ilah okotol nəuiatəmah, mətəu-inu nəkotəhrun məmə iətəmi asoli rəhatəmah mın ilah kətiəh əmə əpəha e negəu e neai, kəni in tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi rəfin.

Nuvəniən e natimnati rəha Uhgın o nəluəginien

¹⁰ Naunun nəghatiən rəhak tol lanu. Otəhtul əskasik e İərmənig mine rəhan nəsanəniən asoli.

¹¹ Əhuvən e natimnati rəfin rəha Uhgın o nəluəginien məmə nəkotəhrun nosien nəhtulien rəhatəmah nian Setən tatol nəlpəkəuiən eiue o nohiən itəmah.

¹² İətəni lanu mətəu kitah kəsotəluəginien kitah nətəmimi rəha niftəni, mətəu kəutəluəgin kitah nati pisin iətəm kəsotəfuian, inəha iərmənig mın, mine nepətiən mın, mine nati iətəm kotəsanən e nərahien rəha napinəpuiən rəueiu e niftəni, mine iərmis mın mine narmın mın e niməgəuəgəu.

¹³ Tol lanəha, əhuvən e natimnati rəfin rəha Uhgın o nəluəginien məmə nian nərahien iətəm Setən tatol otuva, nəkotəhrun nəluəginien o nərahien əha, kəni nian nəmotol əpenə-penə rəfin o nəluəginien, nəkotəhrun nosien nəhtulien rəhatəmah.

¹⁴ !Kəni, otol əpenə-penə! Nian nəkotəhtul əskasik o nəluəginien, rəhatəmah natimnati rəha nəluəginien tol lanu:

Otaskəlim əskasik nəghatiən pəhriən, inu təhmen e kətəuti iətəm nəmotəlis nəlugitəmah lan.

Otol noliən rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın e nəhatətəien, inu təhmen e aiən iətəm tatol pəsig e mankiilahatəmi.

6:1 Kol 3:20 * **6:2** Uhgın təməfən lou tepət, kəni nəuvein nəniəskasikiən tikə e lah. Mətəu nian təməni lou u, məfən nəniəskasikiən tatig lan. Uərisig e lou u, təməni lou mın nəuvein iətəm nəniəskasikiən tətətig e lah. Mətəu lou u, təmaupən miet e lah iətəm nəniəskasikiən tətətig e lah. **6:3** Dut 5:16 **6:4** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **6:5** Kol 3:22-23; Tait 2:9-10; 1Pitə 2:18 **6:8** 2Kor 5:10; Kol 3:24-25 **6:9** Rom 2:11; Kol 4:1 **6:11** Rom 13:12; 2Kor 10:4 **6:12** 1Pitə 5:8-9 **6:14** Aes 11:5; 59:17; 1Təs 5:8

¹⁵ Otol rəhatəmah nətəligiən təkəsik e nanusiən təuvir rəha nəməlinuiən, inu təhmen e put əskəsik iətəm tətəsiru e təmah o nəhtul əskəsikiən.

¹⁶ Kəni mine, nati kəti mīn, otəhatətə əskəsik e Uhgīn, inu təhmen e sil u in timpə asoli kəti iətəm təhrun nəuiapisiən nifagə rəha Setən iətəm tatuəu.

¹⁷ Otəni nīpəhrieniən məmə Uhgīn təməsmiəgəh itəmah. Inu təhmen məmə natuvən e kəfəfau əskəsik kəmol e aiən iətəm tətəhtərain rəhn-kapə təmi.

Otəhrun vivi Nauəuə Rəha Uhgīn, inu təhmen məmə natos e nau rəha nəluaginien iətəm Narmīn Rəha Uhgīn tətəfinə kəm təmah.

¹⁸ Kəni otegəhan=pən məmə Narmīn Rəha Uhgīn otit itəmah e rəhatəmah nəghatiən kəm Uhgīn e nian rəfin, kəni otəghati kəm Uhgīn e nəfakiən e nolien pisin pisin mīn mine nətapuəhiən mīn. Tol lanu, otəsal vivi, kəni motəfaki nian rəfin o iəfaki mīn rəfin.

¹⁹ Kəni otəfaki mīn ohniəu məmə nian rəfin iətəghati, kəni Uhgīn otəfa nəghatiən kəm iəu, məmə iəkəni pətigəm e nikin əsanən rəfin rəhak nati oneuən rəha nəniən təuvir iətəm Uhgīn təmol əpu kəm tah.

²⁰ Kəni rəueiu, iəu iəni əhrui rəha Iesu Krīsto, mətəu iətətig əmə e kaləpus kəməlis iəu e sen u aiən, mətəu-inu iətəni pətigəm nəniən təuvir əha. Iəkəkeiki məni pətigəm nəniən təuvir əha məsəginien. Kəni otəfaki ohniəu məmə iəkəkol lanu.

Naunun nəghatiən rəha Pol

²¹⁻²² Iəu iəkəkolkeiki məmə itəmah nəkotətəu nəniən rəhak, kəni tol lanəha, iəkəhli=pinə Tikikəs tuvnə. In piatah keiki kəti iətəm tətəiu əskəsik o uək rəha İərmənig ikinu. In otəni pətigəm nəniən rəhatiməh kəm təmah məmə iəu iətəhratig lanu, kəni nəniən əha otəfəri nətəligiən rəhatəmah.

²³ Pəh Uhgīn Tatə mine İərmənig Iesu Krīsto okuəfinə nəməlinuiən, mine nolkeikeiən, mine nəhatətəiən.

²⁴ Pəh Uhgīn otətuati e nəuviriən rəhan kəm nətəmimi rəfin iətəm kəkolkeiki rəhatah İərmənig Iesu Krīsto e nolkeikeiən iətəm naunun tikə.

Filipai

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki mīn ikin Filipai Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u Filipai

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tātuvən kəm pəh? Təmətei tātuvən kəm niməfaki əpəha Filipai.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nətəm Isrel, kəməhgi=pən ilah, mətəu Nanihluə* mīn tepət, kəməsəhgi-pəniən ilah. Pol in tēmēm niməfaki əpəha Filipai e rəhan naliuəkian iətəm tatol keiu lan. Əpəha e niməfaki əpəha Filipai, nətəm Isrel mīne Nanihluə mīn kəutəfaki pəti, nati əpnapin Nanihluə mīn tepət, kəməsəhgi-pəniən ilah. Mətəu e nian əha, nəgətun eiua mīn nəuvein kəməhuva motəni məmə okəkeikei kəhgi=pən ilah, kəni nəmə kəsotolian, Uhgīn otəsosmiəgəhian ilah.

?Təmətei nauəuə u o nak? 1. Nian Pol təmətətig e kaləpus əpəha Rom, nətəmimi rəha niməfaki əpəha Filipai, kəmotahli=pən Epafrotaetəs məmə otəmki məni nəuvein muvən kəm in. Niməfaki əha inəha, əpəha Filipai in təmaupən mahli=pən məni kəm Pol. Pol təmətei nauəuə u məmə otəni tagkiu o niməfaki əpəha Filipai o natimnati iətəm kəmotahli=pən kəm in. 2. E nauəuə u, Pol təmahtipəsīg e nəgətun eiua mīn u kəutəni məmə Nanihluə mīn okəkeikei kəhgi=pən ilah məmə Uhgīn təhrun nosmiəgəhian ilah. 3. Pol tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəhalah, kəni məni=pən kəm lah məmə suaru kətiəh əmə məmə okotagian lan. Iesu Kristo pişin əmə təhrun nolian nikilah tagian, nati əpnapin məmə kəutətig e nian təuvir uə nian iəkis mīn.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, mīne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iəutəni təuvir kəm təmah rəfin nətəm kəutəfaki kəm Kristo Iesu əpəha Filipai, mīne nətəmi asoli rəha niməfaki, mīne dikon mīn.

² Pəh Uhgīn u Tatə rəhatah, mīne İərməniğ Iesu Kristo, otətuati e nəuviriən mīne nəməlinuian kəm təmah.

Pol təməfaki o nətəm Filipai

³ İəkolkeikei məmə iəkəni kəm təmah məmə nian mīn rəfin iətəm nikik tətəhti itəmah, iətəni kəm rəhak Uhgīn məmə nikik tagian o təmah.

⁴ Kəni nian rəfin e rəhak rəfin nəfakian o təmah rəfin, iətəfaki əmə e nagianian,

⁵ mətəu inko rəhatəmah nasiruiən lak e uək rəha nəni pətigəmiən nanusiən təuvir, e nətuəuinian, nian nəmotəhatətə e nanusiən təuvir, mətəuarus=pa u rəueiu.

⁶ Tol lanəha iəkəhrun vivi məmə Uhgīn iətəm təmətuəuin uək təuvir e nəmiəgəhian rəhatəmah, in otəkeikei matol lanəha, kəni otəpanol naunun lan e nian Kristo Iesu otitəlig=pa mīn.

⁷ Nian rəfin, iəkolkeikei pik itəmah, kəni iəkəkeikei mətəu nagianian lanu mətəu-inko Uhgīn təməfa rəhan nəuviriən nian təməfa uək u kəm tah. E nian iəmətətig e kaləpus, mīne nian iəmətan əmə mətəhtul pətigəm o nanusiən təuvir məmə in niphəriənian, mətəu itəmah nəmotasiru lak.

⁸ Uhgīn təhrun məmə iətəni pəhriən məmə iəkolkeikei məmə iəkəruh itəmah, mətəu-inu iəkolkeikei pik itəmah təhmen əmə məmə Iesu Kristo tolkeikei itəmah.

⁹ Kəni inu rəhak nəfakian məmə rəhatəmah nolkeikeian oteviə təhmīn mīn e nəhrunian nati mīne neinatigian rəfin

¹⁰ məmə itəmah onəkotəhrun neruhian nati nak u in təuvir pik agin, kəni məmə onəkotəhruahru vivi, kəsəruh-pəniən nati tərəh kəti e təmah rəueiu mətəuarus nian iətəm Kristo otuva mīn lan.

* : Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. 1:6 1Kor 1:8

11 Pəh rəhatəmah nəmiəgəhiən otəuə e nəuan nəuviriən mine nəhruahruian iətəm Iesu Kristo tatol e nəmiəgəhiən rəhatəmah, o nəni-vivian mine nəfəriən nərgi Uhgın.

Nian Pol əpəha e kaləpus, nətəmimi kəmotətəu nanusian təuvir

12 İəu min nəuvein, iəkolkeikei məmə onəkotəhrun məmə nati əpnəpın nahməian u kəmol lak, mətəu təmasiru pik o nəni pətigəmiən nanusian təuvir kəm nətəmimi tepət,

13 mətəu-inu tol lanəha, soldia min iətəm kəutol kat o nimə rəha Sisə, mine nətəmi pisin pisin min tepət, kinotəhrun rəkis məmə iəu iətətig e kaləpus mətəu iəu ioluək rəha Kristo.

14 Kəni rəhak nətigian e kaləpus təmol məmə iəkəfaki min iuəkir ilah rəfin kəmotəhatətə əskasik təhmin min e İərmənig, kəni matol nətəligian rəhalah təskasik o nəni pətigəmiən nəghatian rəha Uhgın məsotəginian.

15 Nipəhriənian, nəuvein kəmotəni pətigəm nanusian təuvir rəha Kristo mətəu-inu kəutetət iəu kəni motolkeikei məmə okotepət lak. Mətəu nəuvein kəutəni pətigəm əmə nanusian təuvir rəha Kristo e nətəligian əhruahru.

16 Nətəmi min u nətəligian rəhalah təhruahru əmə, ilah kəutəni pətigəm nanusian təuvir mətəu-inu kotolkeikei iəu, kəni motəhrun məmə Uhgın təmələhu=pən iəu ikinu e kaləpus məmə iətəhtul pətigəm o nanusian təuvir məmə in nipəhriənian.

17 Mətəu nəuvein iətəm kəutetət iəu, kəmotəni pətigəmiən Kristo e nikilah pəhriən, mətəu kəutol əmə mətəu-inu kotolkeikei məmə okəfəri aru ilah, kəni nikilah təhti məmə okotol nərahian kəm iəu rəueiu, nian iətətig e kaləpus.

18 Mətəu nati əha, in nati əpnəpın əmə. Nəmə kəutol e nikilah pəhriən uə kəpə, mətəu nati asoli məmə kəutəni pətigəm nanusian təuvir rəha Kristo, kəni inu tatol nikik tətagian.

19 Pəhriən, kəni nikik otagian min mətəu iəkəhrun məmə e nəua nəfakian rəhatəmah, mine nasiruiən rəha Nərmən rəha Iesu Kristo, in otəmiəgəh iəu e nərahian u,

20 təhmen əmə məmə iəkəhrun vivi kəni matələhu=pən rəhak nətəligian məmə Uhgın otəsegəhanian məmə oiəköl nati kəti iətəm otol aulis iəu e nəhmti Uhgın, kəni iəkəhrun mə iəu oiəsəginian o nəni pətigəmiən nanusian təuvir rəha Kristo. Mətəu rəueiu mine nian min rəfin, nikik təskasik məmə, nəmə iətəmiəgəh uə iəkimis, mətəu iatisiai Kristo e nəmiəgəhiən rəhak.

21 Tol lanəha mətəu-inu nəmiəgəhiən rəhak in Kristo əmə, kəni nəmə iəkimis, in nati təuvir tapirəkis.

22 Okəmə iətəmiəgəh əhanəh, in təuvir o noliən uək nəuvetin min rəha Uhgın e nəhue nitəni. ?Kəni iəkətəpın iətəm pəhruvən? !İəkərruru!

23 Rəueiu əha suaru keiu kətuəməhli əupən lak, mətəu iəkolkeikei ilau pəti. İəkolkeikei pik məmə iəkəpəh nətigian u ikinu muvən meruh Kristo iətəm in təuvir ağin mapirəkis nətigian u ikinu.

24 Kəni iəkəfu məmə iəkəkeikei matəmiəgəh e nəhue nitəni u o nasiruiən e təmah.

25 Kəni mətəu-inu iəkəhrun məmə inu in nipəhriənian, kəni iəkəhrun məmə oiəkəmiəgəh o nasiruiən e təmah məmə nəhatətəian rəhatəmah otevia, kəni onəkotətagian e nəhatətəian rəhatəmah.

26 Kəni e noliən əha, nian iəkuva min meruh itəmah, nikitəmah otagian nəkotəni-vivi Kristo Iesu, mətəu-inu iəu iəmitəlig=pə min o təmah.

Nəhtulian əskasik

27 Kəni nati asoli, itəmah onəkotəkeikei motol məmə noliən min rəfin e nəmiəgəhiən rəhatəmah okotəfən nisaiən kəm nanusian təuvir rəha Iesu Kristo. Kəni nati əpnəpın nəmə iəkuvnə uə iəsuvnəian, pəh oiəkətəu məmə nəutalkut əskasik e nətəligian kətiəh əmə, kəni məmə itəmah rəfin, itəmah nəutalkut e nətəligian kətiəh əmə o nəhtul əskasikian o nanusian təuvir,

²⁸ kəni məmə nəsoṭəginian e rəhatəmah min tikiṃir. Inu nəmtətiən pəhriən kəti o lah məmə Uhgın otəəkən ilah, mətəu in otosmiəgəh itəmah. Uhgın otol natimnati min əha rəfin.

²⁹ Otol lanəha mətəu-inu in təmegəhan məmə onəkotəhatətə e Krisko, kəni nati kəti min, məmə onəkotos min nəhməiən ohni.

³⁰ Kitah rəfin, nərahian əhmen əmə tatos itah, iətəm itəmah nəmoteruh e rəhak nəmiəgəhian aupən, kəni rəueiu nəutətəu məmə iətətiğ əhanəh lan.

2

Kotəkeiki məutohtəupən suaru rəha Iesu Krisko

¹ ?Nikitəmah təskasik e Krisko mətəu-inu nautol kətiəh itəmah min, uə kəpə? !Əuəh! ? Nəutətəu təuvir e nolkeikeiən rəhan, uə kəpə? !Əuəh! ?Məutəuilim itəmah Nərmən Rəha Uhgın, uə kəpə? !Əuəh! ?Mautol təuvir kəm təmah min kəni məutasəkəhruin pik itəmah min, uə kəpə? !Əuəh!

² Təuvir, pəh nətəligiən rəhatəmah tuva matol kətiəh; kəni motolkeiki itəmah min; kəni mautol pəti uək e nətəligiən kətiəh mine nikin təuvir. Konu, nəmə nautol natimnati min əha, in otol nikik tagiən pik agin.

³ E nolian kətiəh əmə, sotolian nati məmə itəmah nəkotəuvir motəpirəkis itəmah min nəuvein, kəni sotolian nati kəti məmə nəkotəfəri aru itəmah lan. Mətəu otosiahu aru itəmah, kəni otətəlig pik e təmah min nəuvein tapirəkis itəmah əmə.

⁴ Kəni otasiru e təmah min e nəmiəgəhian rəhatəmah. Təsəuviriən məmə suah kəti tateh aru əmə rəhan nəmiəgəhian.

⁵ Rəhatəmah nətəligiən otəkeiki məhmen e nətəligiən rəha Krisko Iesu iətəm tol lanu lan:

⁶ Krisko in təhmen əmə e Uhgın mətəu in təməsalkutiən məmə in otəskəlim nəpətiən rəha Uhgın,

⁷ mətəu təməpəh rəhan nəpətiən, kəni təmuva məhmen e ioluək əmə kəti, kəni təmair e nəhue niftəni muva iətəmimi əmə kəti.

⁸ Kəni nian in iətəmi kəti, nipiətən təhmen əmə e tah, in təmosiahu aru in, mol nəuia Tatə Uhgın e natimnati rəfin muva mətəuarus mimiş. Kəni kəmol aulis in e nimişian e niği kəməluau.

⁹ Mətəu-inu təmol lanəha, Uhgın təmləfəri agin in, kəni məfən nərgin kəm in iətəm tapirəkis nərgin min rəfin,

¹⁰ məmə e nərgi Iesu, natimnati rəfin iətəm kəutəmiəgəh ikin min rəfin e neai, mine nəhue niftəni, mine niki nitəni ləhtəni u ikin nətəmi kəməhmis ikin, okotəsiəulən motəfən nisiaiən kəm in,

¹¹ kəni ilah rəfin okotəni pətiğəm məmə Iesu Krisko in İərməniğ. Kəni nolian əha tətəfən nisiaiən kəm Tatə Uhgın.

Itəmah nəkotəhmen e nəhəgəhagiən

¹² Rəhak nətəmimi min iətəm iəkolkeiki pik, nian kitah kəməutan, itəmah nəmautol nəuiak nian min rəfin. Kəni rəueiu, mətəu-inu iətətiğ isəu o təmah, itəmah aru nəkotəkeiki məutalkut pik təhmən məmə nəkotol nəuiak e natimnati min u: mətəu-inu nənəhrun rəkis nolian əha rəha Krisko, otalkut əskasik o nitəu-pəniən suaru rəha nosmiəgəhian. Otitəu=pən suaru əha e nəhmti Uhgın motəmərumin motəgin.

¹³ Kəni otitəu=pən suaru əha mətəu Uhgın tatol uək e nəmiəgəhian rəhatəmah məmə onəkotolkeiki məmə nəkotol nəuiən, kəni tətəfinə nəsanəniən kəm təmah məmə onəkotol pəhriən nəuiən.

¹⁴ E natimnati rəfin iətəm nautol, sotəgahti-əghatiən ohni, kəni məsotorgəhuiən itəmah min ohni

¹⁵ məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah otəhruahru vivi, kəni kəseh-pəniən nərahien kəti lan, kəni itəmah nenəti Uhgın nətəm nolien ekəu-ekəu tikə e təmah, nian nəutatig e nəlugi nətəm kotekəu-ekəu, iapinəpu min. Kəni itəmah nəkotagəhag təhmen e məhau min e nəhue niftəni,

¹⁶ nəutaskəlim vivi nəghatiən e nəmiəgəhiən. Kəni otol natimnati ərəfin məmə nian Krīsto tuva min, kəni iəkəfəri o təmah kəni oiəkəhrun məmə iəsaiu əpnəpiniən, nahgik təsikəiən o nati əpnəpən əmə.

¹⁷ Nolien rəhatəmah rəha nəhatətəiən e Uhgın təhmen e sakrifais* kəti kəm Uhgın. Nəmə iəkimis, kəni muva məhmen e sakrifais e wain iətəm katiuvi=pən ilau sakrifais rəhatəmah. Mətəu nati əpnəpən əmə, nikik tagiən əmə kitah min itəmah.

¹⁸ Kəni e nolien kətiəh əmə, nikitəmah təkeikei magiən kitah min itəmah.

Timoti mine Epafrotaetəs

¹⁹ Nəmə İərməniğ Iesu tegəhan, iəkolkeikei məmə iəkahli=pinə Timoti tuvnə meruh itəmah məmə nian iəkətəu nanusiən e təmah, iəu min, nikik otagiən.

²⁰ Suah kəti tikə min u ikinu rəhan nətəligiən təhmen e rəha Timoti, iətəm nikin təhti pik itəmah.

²¹ Nətəmi pisin pisin kəutətəlig aru e uək min rəhalah, məsotətəligiən e uək rəha Iesu Krīsto.

²² Mətəu itəmah nəkotəhrun məmə nian rəfin Timoti tatol əhro uək rəha Uhgın lanu, kəni rəhan uək in təuvir, kəni təhmen e suakəku tatol uək ilau rəhan tatə, in təmasiru lak e uək rəha nanusiən təuvir.

²³ Mətəu-inu o nati əha, nikik tətəhti məmə nian oiəkəhrun məmə rəhak natigiən otəhro lanu, oiəkahli=pinə uəhai əmə tuvən meh itəmah,

²⁴ kəni iətəhatətə e İərməniğ məmə otəsuvəhiən iəu min iəkuvnə meh itəmah.

²⁵ Mətəu nikik təhti məmə oiəkəkeikei mahli=pinə Epafrotaetəs titəlig=pinə meh itəmah. In piak iətəm iətiəuva kətiəh matuol uək kətiəh, kəni mətuəluagin e nəluaginiən kətiəh rəha Uhgın. Aupən, nəmotahli=pa e nərgitəmah məmə otuva məni pətigəm kəm iəu nanusiən rəhatəmah, kəni məmə otasiru lak.

²⁶ Mətəu rəueiu, in tolkeikei pik məmə oteruh rəfin itəmah, kəni mətətəu tərəh pik mətəu-inu itəmah ninotətəu rəkis məmə in tatimis.†

²⁷ Pəhriən, in təmatimis pik, iuəkir əmə timis. Mətəu Uhgın təmasək əhruin pik in. Kəni masək əhruin min iəu, nian təmol vivi in e nimisiən rəhan. Mətəu nəmə təmimis pəhriən, otol nikik titəgit pik.

²⁸ Mətəu-inu Uhgın təmol vivi in, kəni nikik tagiən pik o nahli-pinəiən məmə nikitəmah otagiən nian onəkoteruh, kəni məmə iəu iəkalu lan nikik təsəhti minian nimisiən əha təmos.

²⁹ Nikitəmah otəkeikei magiən məmə onəkoteruh min, təhmen məmə in piatəmah kəti e İərməniğ. Kəni otəfən nisaiən kəm nətəmi kotəhmen əmə lan,

³⁰ mətəu-inu iuəkir in timis o uək rəha Krīsto, məsəginiən o rəhan nəmiəgəhiən e nian əskasik min məmə in otasiru lak nian rəhatəmah suaru tikə o nasiruiən.

3

Suaru pəhriən o nosiən nolien əhruahru

¹ Rəhak min nətəmimi iətəm iəkolkeikei pik, pəh iəkəni nipilga nəghatiən nəuветin min. Otagiən o İərməniğ. Kəni iəkətəi min əmə nəghatiən kətiəh iətəm iəmətəi kəm təmah

2:16 Dan 12:3; Fil 1:10; 1Təs 2:19 * **2:17** Nian tepət nətəm Isrel kotoh nati miəgəh min məutuwan e nigəm əpəha e Nime Rəha Uhgın məmə okotəfaki. Nian nəuvein katiuvi=pən wain o nəhu e nati miəgəh iətəm nigəm tatus təhmen e nəfəniən kəm Uhgın. **2:18** Fil 3:1; 4:4 **2:21** 2Tim 4:10 **2:25** Fil 4:18 † **2:26** Məta Epafrotaetəs təmətəu tərəh mətəu-inu təsolkeikeiən məmə nikilah otahmə ohni o rəhan nimisiən.

aupən, mətəu səniəmə in nati tiəkis ohniəu, kəni in otasiru e təmah mahtipəsıg e təmah o nəghatiən eiüə min.

² Rəueiu, iətəni kəm təmah məmə, ! Onəutətəu itəmah o nətəmi u kəutəni məmə okəkeikei kəhgi=pən suah kəti məmə in otəhruahru e nəhmti Uhgın! !Nətəligiən rəhalah tərəh! !İlah kəutuh məutərəkin əmə nəman! !İlah kotəhmen e kuri arpın min!*

³ Mətəu kitah u nenəti Uhgın pəhriən min iətəm in təmətei rəkis noliən tərəh min e nikitah, kəni Narmın Rəha Uhgın tatol məmə kitah kotəhrun nəfakiən kəm Uhgın e rəhatah nəmiəgəhiən. Kəni kitah okotəfəri pik itah o Krısto İesu kəni moutarəriə əmə lan, mətəu səniəmə in nati kəti iətəm kitah aru kəmotol e nıpatıtah o nosmiəgəhiən itah.

⁴ Mətəu aupən, rəhak natimnati lanəha iətəm iəmətarəriə lan o nosmiəgəhiən iəu, nətəm İsrəl kəmotakil məmə ilah kotəuvir agın.

Kəni nəmə suah kəti nıkin təhti məmə təhrun narəriəiən əmə e natimnati tol lanəha, mətəu rəhak natimnati kotal lanəha tapirəkis agın.

⁵ Tıpik min ilah nətəm İsrəl əhruahru, kəni iəmsipən e nəuaniləuis rəha Benjəmin. Nian iəmos nian eit əhruahru, kəni kəhgi=pən iəu.† Nəmə kətəni nətəm İsrəl əhruahru, mə iəu kəti u! Aupən, iəu Farəsi kəti, kəni iəmatıtəu=pən vivi Lou.

⁶ İəmolkeikei pik məmə nəfakiən kəm Uhgın in təhruahru agın, tol lanəha, iəmol nərahian kəm nətəm kəutəhatətə e İesu. Mətəu-inu e rəhak nətəligiən, ilah kəmotol nəfakiən kəm Uhgın tamıkmik.‡ Kəməseh=paiən nati tərəh kəti mine e nəmiəgəhiən rəhak mətəu-inu iəmitəu=pən rəfin lou min rəha nati İsrəl.

⁷ Mətəu natimnati min rəfin əha iətəm iəmətarəriə e lah aupən, kəni nıkkik təhti ilah kotəuvir pik agın, mətəu rəueiu əha iateruh məmə ilah nati əpnapın əmə mətəu-inu inəhrun nati iətəm Krısto təmol.

⁸ Mətəu təsoliən naunun əha ikın əha. Kəni rəueiu iətakil məmə natimnati rəfin agın, ilah nati əpnapın əmə mətəu-inu iateruh nati kəti iətəm in təuvir pik agın, məmə iəkəhrun Krısto İesu, İərməniğ rəhak. İəməpəh rəfin ilah o İesu. İətakil ilah təhmen e nımənəriğ məmə iəkəhrun vivi Krısto,

⁹ kəni məmə iəkuol kətiəh itımlau min. Kəni nəmə iəu aru iətalkut məmə iəkıtəu=pən Lou, kəni Uhgın təseruhiən iəu məmə iəkəhruahru. Mətəu nəmə iətəhatətə əmə e Krısto, kəni in tətəruh iəu məmə iəkəhruahru. Uhgın tatol əmə iəu iətəmi əhruahru e nəhatətiən rəhak.

¹⁰ İəkolkeikei məmə iəkəhrun təhmin min Krısto, mine nəsanəniən iətəm Uhgın təmol in təmiəgəh min e nımisiən. Kəni iəkolkeikei məmə iəkuva iuəkır ohni nian iəkətəu nəhməiən təhmen e nəhməiən iətəm in təmətəu. Kəni iəkolkeikei məmə iəkuva məhmen lan e nımisiən rəhan,

¹¹ kəni e suaru əha, iəkəhrun nələhu-pəniən əskasik rəhak nətəligiən lan məmə, iəu min, Uhgın otol iəkəmiəgəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otəhrun təhmin Krısto

¹² İəsəniən məmə inos rəkis natimnati min əha, kəni məmə e nəmiəgəhiən rəhak əha rəueiu, iəu iəkəhruahru vivi. Kəpə. Mətəu iəmitəu mətətalkut pik məmə iəkos maskəlim natimnati min əha rəhak, mətəu-inu Krısto İesu təmitəu iəu kəni maskəlim tiəkis. Mol iəu rəhan, məmə iəkos natimnati min əha.

* **3:2** Nətəmi nəuvein rəha İsrəl kəmətəgətun nıməfaki məmə okəkeikei kəhgi=pən suah kəti, kəni in təkeikei mıtəu=pən Lou rəha nətəm İsrəl məmə in otəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu Pol təsolkeikeiən ilah mətəu ilah kəuteiüə məutərəkin nəhatətəiən rəha nıməfaki. Nətəmi min əha kotəhmen e kuri arpın min u kəutol nərahian. **3:3** Rom 2:29

3:4 Uək 22:3 † **3:5** Lou rəha nətəm İsrəl tətəni məmə nian iəpəou iərman tinos nian eit əhruahru, kəni okəkeikei kəhgi=pən in. **3:5** Luk 1:59; Uək 23:6; 2Kor 11:22 ‡ **3:6** Aupən Pol nıkin təhti məmə İesu Krısto in ieiüə kəti, kəni tol lanəha, Pol təmol nərahian kəm nıməfaki. Afın-to Uək 8:3; 22:4; 26:9-11. **3:6** Uək 8:3 **3:7** Mat 13:44-46 **3:9** Rom 3:21-22 **3:10** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12** 1Tim 6:12,19

¹³ Piak min, iasaniän mämä inos räkis natimnati min äha. Kəpə. Mətəu iəu iəkəhmen e suah kəti tətaiu e naiuiän kəti, kəni nati kətiəh əmə iətəm iətalkut ohni, mämə iəkalu e natimnati e nəmtahk, mətalkut pik matos nəmnəhagiän o nati iətəm tətəmähli aupən lak,

¹⁴ kəni təhmen e suah kəti iətəm tətaiu mämə otaupən mos nətəouiän, kəni iəu iətaiu o nosiän nəua nalkutiän rəhak. Kəni nəua nalkutiän äha in nəmiägəhiän vi e Kristo Iesu iətəm Uhgın təmauin lak mämə iəkos.

¹⁵ Kəni kitah rəfin nətəm kinotəskasik räkis e nəmiägəhiän rəhatah, okotəkeikei mo-taskəlim nətəligiän min äha. Mətəu nəmə itəmah nəuvein nətəligiän rəhatəmah tol pisin e nati u, pəh Uhgın otol tagəhag kəm təmah nətəligiän iətəm təhruahru.

¹⁶ Mətəu nati agın ko mämə kotohtəu=pən suaru iətəm kinotəhrun räkis.

¹⁷ Piak min, əhuva kətiəh mətəhtəu=pən nimei nəhlkək, iətəm iəu inol räkis nəkoteruh, kəni moteruh mətig nətəm kəutohtəu=pən nimei nəhlkitimah.

¹⁸ Otitəu=pən nimei nəhlkitimah mətəu-inu inəni=pinə räkis kəm təmah nian tēpət, kəni rəueiu nəhu nəhmtək tətaiu ohni mämə, nətəmimi tēpət rəhalah naliuəkian tətəgətun mämə ilah tikimir min rəha nanusiän təuvir rəha Kristo mämə in təmimis e nigı kəməluau.

¹⁹ Uhgın otərəkın ilah. Kautətəlig pik əmə e natimnati min təräh u nikilah tolkeikei. Kəni natimnati min äha, in uhgın rəhalah, kəni mətəfəri ilah o nolian natimnati iətəmi tol naulisiän, kəni motəfəri ilah o natimnati rəha nəhue niftəni.

²⁰ Mətəu kitah nətəmi rəha negəu e neai, kəutəhtahnin Iosmiägəh iətəm otsipən e negəu e neai, u Iərməniğ Iesu Kristo.

²¹ Kəni in otəuhlin nipətital əpəou rəha nəhue niftəni u, kəni mol təhmen e rəha Kristo nian təməmiägəh e nımisiän. In otol lanəha e nəsənəniän rəhan iətəm otələhu=pən natimnati rəfin e rəhan narməniğian.

4

¹ Tol lanəha, rəhak min, otəhtul əskasik lankonu lan e Iərməniğ. Iəkolkeikei itəmah kəni molkeikei pik mämə iəkəruh min itəmah. Rəhak min nətəmimi, nəmiägəhiän rəhatəmah iətəm təhruahru tatol nikik tətəgiän, kəni itəmah nəua nalkutiän rəhak iətəm təuvir agın.

Pol təməfəri nətəligiän rəhalah

² Iuotia mine Sintike, iəkəni=pinə əskasik kəm təlau mämə nəkupəh nolian u mämə nəsuətəligiän e təlau min, mətəu-inu Iərməniğ rəhatəlau pəti.

³ Əuəh, kəni ik min,* iətəm kilau min ik kəmuol uək nuvəh räkis, iəkolkeikei mämə nəkasiru e pəta mil u, mətəu-inu iəmol pik uək itimahal mil lau. Kəmuasiru lak mətəuni pətigəm nanusiän təuvir rəha Iesu Kristo, itimah Klemən mine piak min nəuvein min iətəm kəmotasiru e uək. Uhgın təmətei nərgilah e nauəuə rəha nəmiägəhiän.

⁴ Otagiän o Iərməniğ nian rəfin. !Kəni iəkəni min, otəgiän!

⁵ Otol kəm nətəmimi mämə okoteruh mämə itəmah nətəmi rəhatəmah nətəligiän timətig. Kəni məsotaluiän mämə otəsuvəhiän Iərməniğ titəlig=pa min.

⁶ Nikitəmah təsəhti pikian natimnati min, nati əpnəpın in nati asoli uə nati əkəku əmə, mətəu e natimnati min rəfin, otəfaki=pən əmə kəm Uhgın o nati itəmah nəkotolkeikei. Kəni nian nəkotəfaki motətapuəh ohni, motəni kəm in mämə nikitəmah tagiän o rəhan nəuviriän.

⁷ Kəni Uhgın otəfinə kəm təmah nəməlinuiän iətəm iahgin pik tapirəkis nəhruniän rəfin rəha nətəmimi. Kəni nəməlinuiän əha otərməniğ vivi e nikitəmah mine nətəligiän rəhatəmah mətəu-inu nətəhatətə e Kristo Iesu.

3:14 1Kor 9:24 **3:15** 1Kor 2:6 **3:17** 1Kor 4:16 **3:19** Rom 16:18 **3:20** Efəs 2:6,19 **3:21** 1Kor 15:28,42-53
4:1 1Təs 2:19-20 * **4:3** Kəruru mämə iətəmi pəh u. Məta ioluək əha kəti rəha Pol, təhmen e Timoti uə Sailəs uə Luk uə suah kəti min. **4:3** Luk 10:20 **4:5** Hip 10:25; Jem 5:8-9 **4:6** Mat 6:25-34; Kol 4:2 **4:7** Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15

⁸ Kəni rəueiu piak mın, otətəlig e natimnati mın iətəm tol nıpəhrıənıən, iətəm tətəskəlım nısiəiən, iətəm təhruahru, iətəm nolıən tərəh tıkə lan, iətəm kitəh kotolkeikei, iətəm nərgıləh kotəuvır, iətəm kotəuvır pık, iətəm nətəmımi kəutəni-vıvi. Otətəlig e natimnati mın əhə.

⁹ Otol nati nak iətəm iəməgətun itəmāh lan, iətəm nəmotos e nəmiəgəhiən rəhatəmāh, kəni otol mın nati nak iətəm iəu iəməni, kəni otol nati nak nəmotəh=pa lak. Nian nəkotol lanəhə, kəni Uhgın iətəm tətəfinə nəməlinuıən kəm təmāh, otətan itəmāh mın e nian mın rəfin.

*Pol nıkin tagiən
o nasıruıən rəhalah*

¹⁰ Nıkık tagiən iətəni-vıvi İərməniğ mətəu-inu nuvəh nəuvetin nəməsotasıruıən lak, mətəu əhə rəueiu nıkitəmāh təhti mın iəu. Nıpəhrıənıən nəməutətəlig pık lak, mətəu suaru tıkə məmə nəkotasıru lak.

¹¹ İəsəniən nati u mətəu-inu natimnati iətəm iəu iəkolkeikei tıkə ohniəu, kəpə. Mətəu-inu rəueiu iəkəhrun suaru məmə nıkık tagiən əmə nian rəfin, nati əpnəpın rəhək natıgiən in təuvır uə tərəh.

¹² İəkəhrun suaru rəhə nəgiəniən nəmə rəhək natimnati tıkə, uə nəmə rəhək natimnati tepət. İnəhrun rəkis suaru oneuən əhə e nian rəfin, nəmə nəgək nauəniən tepət uə təkəku əmə, nəmə rəhək nautə tepət uə təkəku əmə.

¹³ Mətəu-inu Krısto tətəfə rəhan nəsanəniən kəm iəu, kəni iəkəhrun naliuəkıən e nəuvırıən uə nərahıən.

¹⁴ Mətəu itəmāh nəmotol nolıən təuvır nian nəmotasıru lak e nərahıən iətəm iəmatıg lan.

¹⁵ Nıpəhrıənıən, itəmāh nətəm Fılipai nınotəhrun rəkis məmə nian nəmotətuəuin mətətəu nənusiən təuvır e İesu Krısto, nian iəmıet imətəmāh ikın Masetoniə, itəmāh əmə u nəmotasıru lak e məni. Nıməfaki kəti mın tıkə iətəm təməfə natimnati nəuvein kəm iəu.

¹⁶ Kəni nian iəmuven iuəkır əmə, e taun Təsəlonaike, mətətig əpəhə ikın, nəmotəhli=pa mın məni kəm iəu, kəni səniəmə mau kətiəh əmə.

¹⁷ Səniəmə iətəsəl e məni məmə nəkotəfə kəm iəu, mətəu iəkolkeikei məmə Uhgın oteruh nəuvırıən əhə kəni mətəou itəmāh lan.

¹⁸ İəmos rəfin məni iətəm nəmotəhli=pa kəm iəu, kəni in təhmen məpirəkis, mətəu nian Epəfrotaetəs təmos natimnati mın u muva kəm iəu, rəueiu rəhək natimnati rəfin tepət. İtəmāh nəmotəfən nati kəti kəm Uhgın təhmen e sakrifais iətəm nəmiəvin təuvır. İn tatos əmə, nıkin tətəgiən ohni.

¹⁹ Kəni Uhgın rəhək in otəfinə kəm təmāh natimnati rəfin iətəm təhruahru o nəmiəgəhiən rəhatəmāh. Kəni rəhan rəfin nəfəniən kəutsıpən e rəhan nautə tepət təuvır, kəni məutsıpən e Krısto İesu.

²⁰ Pəh nətəmımi rəfin okotisiəi Uhgın Tatə rəhatah tətuvən mətuvən naunun tıkə. Əuəh.

Naunun nəghatiən rəhə Pol

²¹ İətəni təuvır kəm təmāh rəfin iətəm nəutəhatətə e Krısto İesu. Piatah mın, itımāh milah u ikınu kəutəni mın təuvır kəm təmāh.

²² Nətəmımi mın rəfin iətəm kəutəhatətə e Krısto İesu, kəutəni=pınə təuvır kəm təmāh, kəni ilah mın əpəhə e nımə rəhə Sisə kəutəni təuvır pık kəm təmāh.

²³ Pəh İərməniğ İesu Krısto otətuati e rəhan nəuvırıən kəm təmāh rəfin.

Kolosi

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki mīn ikin Kolosi Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u Kolosi

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tātuvən kəm pəh? Təmətei tātuvən kəm niməfaki əpəha Kolosi, taun asoli kəti əpəha nītəni asoli Esia.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Kətəni məmə nəmə təhro Epafra təmətuəuin niməfaki əha Kolosi. Pol təsuvəniən meruh niməfaki əha, mətəu nəgətun eiua nəuvein kəməhuva e niməfaki. Kətəni məmə okotəkeikei motohtəu=pən suaru nəuvein rəha nətuakəmiən rəha nauəniən mīne nəmnimiən, kəni motəfaki kəm nagelo mīn, mautəni məmə Krīsto in səniəmə ilis pik. Kautəni məmə kautos nəhruniən nəuvein iətəm kəutəhluəig, mautəni məmə nəhruniən mīne noliən rəha iətəmimi in nati kəti iətəm tepət pik.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u məmə otətei rəkis nəgətuniən eiua mīn iətəm kəutatig e niməfaki. Molkeikei məmə otəni pətigəm məmə Krīsto in ilis tapirəkis natimnati rəfin, kəni nəfaki mīn okəsotarəriə e nəgətuniən eiua mīn əha, mətəu-inu ilah nati əpnəpīn əmə.

Pol təmətuəuin rəhan nəghatiən

¹ İəu Pol, u iəu aposil kəti rəha Krīsto İesu, iətəm Uhgīn təmitəpīn rəkis iəu. İtimlau piatah Timoti iətuətig,

² kəni nikitimlau tətəgiən məmə iəkuəghati kəm təmah e nauəuə u, iətəm iətuətei mətəuhli=pinə kəm təmah nətəmimi rəha Uhgīn əpəha Kolosi, inu piak mīn mīne nəuvini kəm mīn e Krīsto iətəm nəutəhatətə əskasik lan. İtimlau iətuəfaki məmə nəuviriən mīne nəməlinuiən rəha Uhgīn Tatə rəhatah in otəkeikei mətətig o təmah.

Pol təməni-vivi Uhgīn o nətəm Kolosi

³ Nian iəkəutəfaki o təmah kəm Uhgīn u tatə rəha İərməni g İesu Krīsto, kəni nian rəfin iəutəni tagkiu kəm in o rəhan uək e nəmiəgəhiən rəhatəmah,

⁴ mətəu-inu itimah iəmotətəu məmə rəhatəmah nəhatətəiən təkəsik ohni mīne nolkeikeiən rəhatəmah tātuvən o nətəmimi nətəm kəutəfaki.

⁵ Nəhatətəiən mīne nolkeikeiən rəhatəmah tol lanu lan mətəu itəmah nəkotəhrun vivi e nikitəmah məmə Uhgīn otəfinə kəm təmah nati nak iətəm təmol əpenə-penə lan əpəha ilis e negəu e neai. Nəmotətəu rəkis natimnati mīn əha e nəghatiən pəhriən, inu nanusiən təuvir rəha İesu Krīsto.

⁶ İkin mīn rəfin e nəhue nītəni mīn, nətəmimi kəutəni pətigəmiən nanusiən təuvir, kəni tətəuə e nəuan mətəviə matol vivi nəmiəgəhiən rəha nətəmimi tepət. Tol əmə məmə inu nian itəmah nəmotətəu motəhrun nīpəhriən iən əha e nəuviriən rəha Uhgīn, kəni tətəviə mīn mətəuə e rəhatəmah nəmiəgəhiən.

⁷ İnu suah u Epafra, tīnəni rəkis nəghatiən u kəm təmah. In iətəmimi təuvir kəti iətəm in slef kəti rəha Krīsto itimlau mīn iətəm tatos rəhatimlau nəghatiən. In iətəmimi kəti tətəhtul əskasik o noliən uək rəha Krīsto, kəni mətəsi ru e təmah.

⁸ In təməni kəm timlau nolkeikeiən rəhatəmah iətəm Nərmīn Rəha Uhgīn təməfinə kəm təmah, kəni nautolkeikei nətəmimi lan.

⁹ Tol lanu, nian itimah iəmotətəu nanusiən əha, kəni iəutəfaki e nian rəfin o təmah. İəutəpuəh o Uhgīn məmə in otətəlmīn itəmah e rəhan nətəligiən mīne nəinatigiən pəh nəkotəhrun vivi rəfin nəuiən.

¹⁰ Iautəfaki lanu məmə naliuəkiən rəhatəmah otəfən nisaiəən kəm Uhgın pəh tol nikin tətəgiən ohni, kəni məmə rəhatəmah nəmiəgəhiən otəuə e nəuan iətəm təuvir o uək rəfin rəha Uhgın iətəm nautol. Pəh Uhgın otasiru e təmah məmə nəkotəhrun vivi in.

¹¹ Iəutəfaki məmə nəsanəniən asoli rəha Uhgın otol itəmah nəkotəsanən e nian nərahien otuva. Pəh onəutəhtul əskasik kəni nətəligiən rəhatəmah təfəməh, kəni nagienien tətətig e təmah,

¹² kəni nəkotəni kəm Tatə Uhgın məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm təmol. In təmol itəmah nəkotəhruahru, məmə nəkotəhrun nosiən nautə rəha Uhgın iətəm otəpanuva. Onəkotos rəhatəmah nautə təhmen e nətəmimi rəfin iətəm kəutəfaki mau-taliuək e nəhəgəhəgiən rəha Uhgın.

¹³ Kəni Uhgın təmol lanəha nian in təmos rəkis itah e narmənigiən rəha napinəpuian, minol itah kinəhuva e narmənigiən rəha Nətin iətəm in tolkeikei pik.

¹⁴ Nətin təmos nimeitah, mos nalpiniən rəhatah, kəni mītis itah e nalpiniən rəha təfagə, inəha təmafəl itah e təfagə tərəh min rəhatah.

Kristo in ilis tapirəkis natimnati rəfin

¹⁵ Nəti Uhgın iətəm nətəmimi kəmoteruh, in təhmen=pən əmə e rəhan tatə iətəm nətəmimi kəsotəhiən.

Aupən aupən agin, nian niftəni mine neai mine natimnati min rəfin kəmautohkə əhanəh, mətəu Nətin, in təmaupən matig rəkis. Kəni tol=pən in, in ilis tətərmənig e natimnati min rəfin u.

¹⁶ In ilis mətəu-inu in təmol natimnati min rəfin e nəhue niftəni u, mine neai, natimnati iətəm kateh ilah uə kəsehien ilah, u nagelo min, mine iərmis min, mine narmin tərəh min, mine iərmənig min rəfin. Kəni in təmol natimnati min rəfin u məmə rəhan.

¹⁷ Kəni in təmaupən matig rəkis e natimnati min rəfin. Kəni natimnati min rəfin kəutətig mətəu-inu nəsanəniən rəhan tətəskəlim ilah.

¹⁸ Kəni in əmə tətəhtul aupən o niməfaki, kəni niməfaki in tatol uək təhmen=pən e nipətin, kəni in rəhn-kapə.

Kəni in nəukəti niməfaki, inəha in iətəmi iətəm in təmaupən məmiəgəh itulin e nimisiən. Tol lanəha, in ilis e natimnati min rəfin.

¹⁹ Uhgın nikin tagiən məmə e nətəligiən rəhan, nəmiəgəhiən mine nəsanəniən rəfin rəhan tətətig əmə e Kristo, kəni tol lanəha Kristo in ilis e natimnati min rəfin.

²⁰ Kəni e Kristo, Uhgın təmələhu nəməlinuiən nian nira Kristo təmaiu e nigə kəməluau, kəni nətəmimi, mine nati miəgəh min, mine nagelo min, mine iərmis min, mine natimnati min rəfin kəməhuva motuhapumın ilah min e Narmənigiən Rəha Uhgın.

E Kristo əmə Uhgın təmol natimnati min əha.

²¹ Aupən ikin, itəmah nəməutan isəu o Uhgın, kəni itəmah tikimir min rəhan e nətəligiən rəhatəmah, kəni nəmautol təfagə tərəh.

²² Mətəu rəueiu əha, Uhgın təmol məmə itəmah nəməhuva motol kətiəh e təmah min e nimisiən rəha Kristo u nipətin təməhkul e nigə kəməluau. Uhgın təmol lanəha məmə otos itəmah nəkəhuva iuəkir ohni, kəni məutəhruahru e nəhmtin, kəni rəhatəmah nolien tərəh min tikə, kəni Uhgın otəseruhien nipəgnəmtin tərəh kəti e təmah mətəu nəkotəpia.

²³ Natimnati min u tol lanəha nəmə itəmah nəutəhtul əskasik e rəhatəmah nəhatətəiən e Iesu. Nəmotətəu nanusiən təuvir iətəm tətəgətun natimnati iətəm Uhgın otol kəm təmah əpəha e negəu e neai, kəni rəhatəmah nətəligiən otəkeikei matəhtul əskasik e natimnati min əha. Nanusiən təuvir u, iətəm nəmautətəu rəkis, kəmətanus pətigəm ikin min e nitəni min, kəni iəu Pol, Uhgın təmauin lak məmə iətəni pətigəm nanusiən təuvir əha.

Pol tatol uək rəha niməfaki

²⁴ Nīkik tagiān māmā iākātəu nahmāiān e nīpətīk o rəhatəmah nəhatətəiān. Krīsto tāmətəu nahmāiān e nīpətīn māmā nīməfaki otair. Kəni e suaru kətīāh əmə, iəu mīn iətətəu nahmāiān e nīpətīk o nīpətī Krīsto, u inu in nīməfaki, māmā oteviā məskasīk. Kəni tol lanu, uək iətəm Iesu tāmətəuāuin, iākolkeikei māmā iākasīru e uək rəha Iesu o nīməfaki, kəni mətətəu naməhiān ohni.

²⁵ Uhgīn əmə təmləfəri iəu māmā iākol uək e nīməfaki rəhan. Rəueiu əha, iākəhrun nasīruian e təmah e uək iətəm Uhgīn tāmələhu=pən e nəhlmək. Rəhak uək māmā iətəni pətīgəm nəghatiān mīn rəfin rəha Uhgīn pəh nəkotəhrun vivi,

²⁶ nəghatiān əha in nəlpəkaiuian oneuən rəha Uhgīn iətəm tāmətəhluaig o nətəmimi rəfin aupən ikin, mətəu rəueiu əha Uhgīn tinitis nīpətīn kəm rəhan mīn nətəmimi.

²⁷ Kəni Uhgīn nīkin tagiān əmə māmā otəni pətīgəm natimnati təuvīr mīn rəha Iesu kəm təmah, nətəm Nanihluə* mīn u kəsəniā māmā itəmah nətəm Isrel, māmā onəkotəhrun mīn. Nəlpəkaiuian oneuən iətəm təuvīr rəha Uhgīn, tol lanəha, Krīsto təmos nīkitəmah, kəni nəkotəhrun motəhatətə lan māmā onəkotos rəhan nəuvīriān iətəm təuvīr aģin u əpəha e negəu e neai.

²⁸ Kəni itimah iəutəni pətīgəm Krīsto kəm nətəmimi rəfin. Kəni iəutəni əskasīk məutəhgi-pəri nīkilah lan, kəni məutəgətun ilah e neinatīgīān təuvīr, māmā ilah kəhuva nəfaki mīn iətəm kəutəhtul əskasīk e rəhalah nəhatətəiān e Krīsto.

²⁹ Iatol uək əskasīk o nati əha, kəni nian rəfin iatol uək əskasīk pīk e nəsanəniān asoli rəha Krīsto iətəm tatol uək e nəmiəgəhiān rəhak.

2

Nəkotəkeikei mətəhatətə əskasīk e Iesu

¹ Iākolkeikei māmā nəkotəhrun māmā iəu iatol uək əskasīk aģin o təmah nətəm Kolosi, mīne nətəm Laotisiā, mīne nəuvein mīn nətəm kəutəfaki mətəu iəsehiān ilah.

² Iatol uək lanu o nəfəriān nətəlīgīān rəhatəmah rəfin, kəni māmā nīkitəmah rəfin otəsanən. Iākolkeikei māmā itəmah onəkotolkeikei itəmah mīn, kəni tol lanəha, onəkəhuva kətīāh e nətəlīgīān mīne nīkin. Iatol uək o təmah māmā onəkotəhrun vivi motəhrun rəfin nəghatiān pəhriān rəha Uhgīn iətəm aupən tāmətəhluaig mətəu rəueiu tīnietīgəm=pa. Kəni nəlpəkaiuian oneuən əha, in Krīsto,

³ iətəm Uhgīn təmoriārun neinatīgīān mīne nəhruniān təuvīr mīn rəfin rəhan tətātīg lan.

⁴ Iəu iətəghati lanu kəm təmah o nasisīgīān e nəghatiān eiua mīn rəha nətəmimi iətəm tətəhiān o niuvi rəkisiān rəhatəmah nətəlīgīān.

⁵ Tol mə iətātīg pau isəu o təmah, mətəu nīkik təhti pīk itəmah. Kəni nīkik tagiān pīk mətəu-inu iəmətəu māmā rəhatəmah nətəlīgīān kətīāh əmə, kəni itəmah nəutəhatətə əskasīk əmə e Krīsto.

Rəhatəmah nəmiəgəhiān otəkeikei mətātīg əmə e Krīsto.

⁶ Mətəu inko itəmah nəmotos Krīsto Iesu māmā in Iərməniģ rəhatəmah, kəni onəkotəkeikei məutohtəu=pən əskasīk in.

⁷ Otaskəlīm Krīsto tiākis təhmen e noki niģi tətēiuaiu mələs niftəni, kəni pəh rəhatəmah nəmiəgəhiān teviā məskasīk lan. Pəh rəhatəmah nəhatətəiān otəkeikei meviā mətəskasīk e nian rəfin, nəhatətəiān inu kəməgətun itəmah lan aupən. Kəni nian rəfin otəkeikei məutəni kəm Uhgīn māmā nīkitəmah təməri məriāuəh e nagīniān o natimnati iətəm təmol o təmah.

⁸ Otətəu vivi itəmah māmā nətəmimi kəsotaskəlīmiān kəni məsotiūvi mīniān itəmah e nəgətuniān eiua mīn rəhalah. Nəgətun eiua mīn əha tatitəu=pən nətəlīgīān rəha nətəmimi əmə mīne nəukətī lou mīn iətəm tətəghati e natimnati rəha niftəni əmə. Nəghatiān mīn əha tatsipən e nətəlīgīān əuas mīn rəha nətəmimi, mətəu kəsotsipəniān e Krīsto.

1:26 Rom 16:25-26; Efəs 3:2-9 * **1:27** Nanihluə, Ianihluə – Afin-to e tiksīnəri. **1:29** Efəs 3:7,20; Fil 4:13 **2:3**
1Kor 1:24,30 **2:4** Rom 16:18 **2:5** 1Kor 5:3 **2:7** Efəs 3:17

⁹ Kəni Kristo in Uhgın. Kəni in təmuva mos nıpətı iətəmimi təhmen e tah, kəni natimnati rəfin rəha Uhgın tətətig lan.

¹⁰ Kəni nian nəmotəhatətə e Kristo, kəni Uhgın in təməfən natimnati rəfin rəha nəuviriən kəm təmah. Kəni Kristo tətərmənig e nətəmimi mine natimnati rəfin u kəutərmənig e nəhue nıftəni mine neai.

¹¹ Kəni nati kəti mın e Kristo. Nian itəmah nəmotəhatətə lan, kəni in təməhgi=pən itəmah. Mətəu səniəmə nəhgi-pəniən rəha nıpətın u nətəmimi kəutol, mətəu nəhgi-pəniən rəha nikitəmah iətəm Iesu təmol. In təmətei rəkis nətəligiən mine noliən tərəh mın e rəhatəmah nəmiəgəhiən.

¹² Kəni e nian kəməueiu itəmah e nəhu, in nəmtətiən kəti məmə nəmiəgəhiən aıpən rəha təfagə tərəh rəhatəmah kəutohmis kəni katitənım ilah Iesu. Kəni Uhgın təməmiəgəh mın itəmah e nəmiəgəhiən vi mın itəmah Iesu, mətəu-inu nəməutəhatətə e nəsanəniən asoli rəha Uhgın iətəm təmol Iesu təmiəgəh mın e nımisiən.

¹³ Aıpən ikin, nian Uhgın təməsətei rəkis əhanəhiən noliən tərəh mın e nikitəmah, kəni e nəhmtin, təhmen məmə itəmah nəmohmis rəkis e noliən tərəh mın əha.* Mətəu nian nəməhuva motol kətiəh itəmah Iesu, kəni Uhgın təmosmiəgəh mın itəmah mın. Uhgın təməfəl rəkis noliən tərəh mın rəhatah malu lan.

¹⁴ Nian kitah kəmautol noliən tərəh, kəni kəmautəhti Lou rəha Mosis iətəm tətəni məmə okohmis o noliən tərəh mın əha, kəni tatətu=pa nıpəgnəmti nəghatiən mın kəm tah. Mətəu Uhgın təməhti=pən nəghatiən mın əha e nıgi kəməluau, kəni nəsanəniən rəhalah tikə.

¹⁵ E nıgi kəməluau əha, Kristo in təməhpahu nəsanəniən rəha iərmənig mın rəfin, kəni təmərəkin narmənigiən rəha iərmis mın təhmen=pən məmə in təməhpahu ilah e nəluəginiən asoli kəti. Kəni rəueiu əha, in təmol rəhan tikimır mın kəməhuva nati əpnəpın əmə e nəhmti nətəmimi.

Iesu tətərmənig e təmah

¹⁶ Tol mın lanəha, nəsotətəligiən e nəghatiən rəha nətəmimi nətəm kəutələhu pəsig məmə nəsotoliən natimnati nəuvein, məsotuniən nauəniən kəti uə məsotəmmimniən nəmmimniən kəti. Sotətəligiən e nəghatiən rəhalah iətəm kəutəni məmə nəkol natimnati mın u e nian asim mın, uə e nian rəha məuig vi mın, uə e nian rəha Sapət.

¹⁷ Lou mın u rəhalah əha kəutəghati lan, kəutəgətun=pən nıpəhriəniən kəti iətəm tətəva, mətəu nıpəhriəniən əha, in Kristo pisin əmə.

¹⁸ Nətəmimi nəuvein kəutəfəri pik mətəu-inu ilah kəutəni məmə kınauteruh nəməhlairiən mın nəuvein iətəm nıpətıləh tatig. İlah kəutəni kəm təmah məmə nəkotəkeikei motol natimnati nəuvein iətəm tətəgətun məmə rəhatəmah nətəligiən teiuiəu, kəni itəmah onəkotəkeikei məutəfaki kəm nagelo mın. Sotohtəu-pəniən nətəligiən rəhalah. Nətəligiən mın əha iətəmimi əmə tatol. Kəni nəmə nəkotohtəu=pən nəghatiən rəhalah, itəmah onəkotəmkarəpən e rəhatəmah nəmiəgəhiən. Mətəu nətəmi mın əha kəutəfəri ilah o nati nıpətın tikə.

¹⁹ Nətəmi mın əha kəsotəskəlimiən nəgətuniən pəhriən rəha Kristo tiəkis məsotoliən kətiəh ilah Kristo. Mətəu Iesu təhmen=pən məmə in rəhn-kapə nıməfaki konu nıməfaki in nıpətı Kristo. E noliən kətiəh mın təhmen=pən e nıpətı iətəmimi, u iətəm tatilpın ikin e nəuaniləuis mın tatuvən e nıkillilin, kəni Kristo tatol mın nati kətiəh e nıməfaki rəhan məmə nıməfaki otəskasik, kəni məteviə e nəmiəgəhiən vi iətəm Uhgın tatol tətəviə.

Nəmotos nəmiəgəhiən vi mətəu itəmah nəmotol kətiəh e Kristo

²⁰ Nian nəmotəhatətə e Kristo, in təhmen məmə nəmohmis itəmah mın. Kəni mətəu-inu lou təsuvaieən o iətəmimi iətəm təmimis, kəni nəukəti lou mın iətəm tətəghati e natimnati

2:9 Jon 1:14,16 **2:10** Efəs 1:21-22 **2:11** Rom 2:29 **2:12** Rom 6:4 * **2:13** Nian iətəmimi kəti təsəhatətə əhanəhiən e Iesu Kristo, rəhan təfagə taskəlim matig isəu o Uhgın. Rəhan nəmiəgəhiən pəhriən ilau Uhgın tikə, kəni təhmen məmə narmin təmimis. **2:13** Efəs 2:1,4-5 **2:14** Efəs 2:14-16; 1Pitə 2:24 **2:16** Rom 14:1-13 **2:17** Hip 8:5 **2:19** Efəs 2:21; 4:16

rəha nəhue niftəni əmə, nəsanəniən rəhalah tikə məmə okotarmənig e təmah. Tol lanəha, iətətapuəh o təmah məmə, təhro itəmah nautohtəu=pən lou mən rəha nəhue niftəni mine, inəha nəghatiən əuas mən iətəm kəutəni məmə,

²¹ “Saskəlimiən nati u,” uə “Sun askəuvinian nati u,” uə “Sekiən nati u.”

²² Mətəu nəghatiən mən u təmsipən e nətəligiən rəha iətəmimi. İlah kəutəghati əmə e natimnati rəha nəhue niftəni u, təhmen=pən e nauəniən nəuvein, mine nəmnimiən nəuvein. Mətəu natimnati mən u, ko təsasiruiən, kəni təsərəkiniən nikitəmah, mətəu-inu e nian onəkotos uə nəkotun, kəni tikə mən.

²³ İəkəhrun məmə nian nəuteruh nəghatiən mən əha, nəkotəni məmə kəta nəghatiən agin mən nəuvein. İlah kəutəni məmə nətəmimi okotəfaki lanu lan uə lanəha lan, kəni ilah kəutəni məmə okotol rəhalah nətəligiən teiuaiu lanu uə lanəha, kəni ilah kəutəni mən məmə nətəmimi okotəkeikei məuteruh vivi nipətillah mən lanu uə lanəha e noliən iətəm in tiəkis o nipətillah. Mətəu iətəni=pinə kəm təmah məmə nəghatiən mən əha, rəhalah nəsanəniən tikə məmə otahtipəsəg e nətəligiən tərəh mən mine noliən tərəh mən u nətəmimi kautol e nipətillah.

3

¹ Mətəu-inu Uhgın təmosmiəgəh mən itəmah mən Krısto, kəni tol lanəha, rəueiu əha itəmah onəkotəkeikei mautol nikitəmah tətətig əskasik e natimnati iətəm tətətig əpəha e negəu rəha Uhgın, ikin əha İesu tətəharəg ikin e nikali Uhgın maru, ikin əha, ikin ima nəsanəniən mine nisaiən.

² İtəmah onəkotəkeikei mautol rəhatəmah nətəligiən tətətig əmə e negəu rəha Uhgın, kəni pəh nətəligiən rəhatəmah otəsətigəni e natimnati rəha nəhue niftəni u,

³ mətəu-inu itəmah nəmohmis itəmah Krısto, inəha noliən rəha nəmiəgəhiən əuas rəhatəmah kəmohmis, kəni nəmiəgəhiən pəhriən rəhatəmah kəutəhluəg ilah Krısto iətəm tətətig e negəu e neai ilau Uhgın. Nəmiəgəhiən vi u, nətəmimi kəsoteruhien.

⁴ Nəmiəgəhiən pəhriən rəhatəmah in e Krısto əmə. Kəni nian Krısto otitəlig=pa mən, kəni Uhgın otəgətun Krısto kitah mən kəm nətəmimi rəfin, kəni ilah okoteruh nəuvinian mine nəsanəniən rəhan.

Suaru əhruahru

⁵ Mətəu itəmah onəkotəkeikei motəpəh agin noliən tərəh mən rəha nəhue niftəni, noliən tərəh tol mən lanu; nipətan mine nəman mine, kautit oneuən ilah mən; ilah kautol noliən tərəh tol naulisən o nəniən; ilah kotolkeikei pik ilah mən o noliən tərəh; təfagə tərəh tepət e rəhalah nətəligiən; ilah navərəs, kəni noliən əha təhmen=pən məmə kəutəfaki kəm narmi nati mən, inəha, kəutləfəri natimnati mən rəha nəhue niftəni ilis tapirəkis Uhgın.

⁶ Noliən tərəh mən əha tatol niki Uhgın tətəhmə, kəni in otol nalpiniən asoli kəm nətəmimi nətəm kautol noliən tərəh mən əha.

⁷ Aupən ikin, noliən tərəh mən əha kəutarmənig e rəhatəmah nəmiəgəhiən, nəmautol ilah nian rəfin.

⁸ Mətəu rəueiu əha, nəkotəkeikei motos rəkis ilah e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni otol mən lanəha: niəməha təsol minian itəmah; nikitəmah mine nohlitəmah təsətipahal-atipahal pikien təhmen e kaluəluə; solian tərəh kəm nətəmimi; səni rahien nətəmimi; səniə nəghatiən iətəm tol naulisən o nəniən.

⁹ Soteiuəniən e təmah mən mətəu-inu itəmah nəmotəpeg rəkis nətəligiən əuas rəhatəmah, kəni motəpəh rəhan noliən tərəh mən,

¹⁰ kəni nəməhuvən e nətəligiən vi. Uhgın tətəfinə nəmiəgəhiən vi u kəm təmah, matol məmə itəmah onəkəhuva motol əmə məmə in mine. Kəni pəh nəkotəhrun vivi in.

¹¹ Mətəu e natimnati mɪn əha, in nati əpnapɪn əmə nəmə ik iətəm Isrel, uə səniəmə ik iətəm Isrel; nəmə kəməhgi=pən ik uə kəsəhgi-pənɪən ik; nəmə nəmol vivi skul uə nəsol viviən skul; nəmə ik slef əmə kəti uə ik səniəmə slef kəti. Mətəu nati asoli in Kristo, kəni tətətig e nəmiəgəhiən rəhatah rəfin u kəutəhatətə lan.

¹² Uhgɪn təmolkeikei itəmah, kəni mɪtəpɪn itəmah məmə rəhan mɪn. Kəni tol mɪn lanu: nikitəmah otəkeikei matitəgɪt o nətəmimi; mautol təuvɪr kəm nətəmimi; rəhatəmah nətəligiən otəkeikei mətətig ləhtəni; itəmah nətəm mətig; kəni nətəligiən rəhatəmah otəfəməh. Otol nəghatiən mɪn əha, təhmen=pən məmə nəutəhuvən e napən vi rəha Uhgɪn.

¹³ Nian suah kəti otol nati kəti otəsəhmenɪən e nəhmtitəmah, kəni nikitəmah otəsəhmə uəhaiən ohni. Nəmə suah kəti tatol tərəh e təmah kəti, pəh nəsotalpɪniən motos əmə timis e nikitəmah, mətəu nəkotəkeikei məutalu lan kəni mautol təuvɪr əmə kəm iətəmi u. Sotaskəlɪm iəkisiən nolɪən tərəh rəha iətəmimi təmol kəm təmah e nikitəmah, mətəu nəkotol təuvɪr kəm in, təhmen=pən əmə məmə Iərməniəg təsaskəlɪm iəkisiən nolɪən tərəh rəhatah e nikin, mətəu in tatol təuvɪr əmə kəm tah.

¹⁴ Nati aɡɪn u iətəm otəkeikei mətətig e nikitəmah, in nolkeikeiən. Otos məhuvən lan təhmen=pən məmə napən təuvɪr rəha Uhgɪn. Nian onəkotolkeikei itəmah mɪn, kəni tol itəmah nəkəhuva kətiəh.

¹⁵ Otos nəməlinuiən rəha Kristo pəh in tətərməniəg e nikitəmah, mətəu inko Uhgɪn təmauɪn e təmah məmə nəkəhuva motol kətiəh, kəni məutətig əmə e nəməlinuiən. Kəni nian rəfin otəni kəm Uhgɪn məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm in təmol kəm təmah.

¹⁶ Otəgətun itəmah mɪn e nəghatiən rəha Kristo, kəni motəni e nətəligiən təuvɪr kəm təmah mɪn məmə nəkotəkeikei mautol, məsotəpəhiən. Otani nəpuən mɪn e Nauəuə rəha Nəpuən, mɪne nəpuən mɪn rəha nıməfaki, mɪne nəpuən mɪn iətəm tatsipən e Narmin Rəha Uhgɪn. Otani ilah rəfin təhmen=pən e nəni-viviən kəti iətəm tatsipən e nikitəmah matuvən kəm Uhgɪn. Inəha e nolɪən mɪn əha, pəh nəghatiən təuvɪr rəha Kristo tətətig matəmiəgəh mateviə vivi e nikitəmah e nian mɪn rəfin.

¹⁷ Kitah u nəhlmɪ Iərməniəg Iesu mɪn, kəni tol lanəha, natimnati rəfin u nautol, mɪne nəghatiən mɪn rəfin u nautəni, mətəu nəkotol əmə e nərgɪ Iərməniəg Iesu. Kəni nian rəfin itəmah onəkotəkeikei motəni kəm Uhgɪn, tatə rəhatah, məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm Iesu təmol kəm təmah.

Nolɪən əhruahru rəha tatə, mɪne mamə, mɪne kəlkələh mɪn

¹⁸ Nipətan, otisiai narməniəgiən rəha nəman mɪn rəhatəmah, təhmen=pən əmə məmə pətan u in tətəfaki in otəkeikei mol lanəha.

¹⁹ Kəni nəman, otolkeikei rəhatəmah nipətan, kəni motol təuvɪr kəm lah, mətəu sotoliən rəhatəmah narməniəgiən məmə nəkotol=pən əmə rəhatəmah nipətan.

²⁰ Kəlkələh mɪn, otisiai rəhatəmah tatə mɪne mamə nian rəfin, mətəu-inu Iərməniəg rəhatah nikin otəgiən o nolɪən əha.

²¹ Itəmah tatə mɪn, sotoliən nalpɪniən tapirəkis nərahɪən iətəm kəlkələh mɪn kautol, məmə nɪkilah otəhmə ohni. Mətəu nəmə nəkotol lanəha e lah, kəni rəhalah nətəligiən in oteiuaiu.

Nolɪən rəha slef mɪne rəhan iərməniəg

²² Slef mɪn, nian rəfin onəkotəkeikei motol nəuia nətəmi asoli mɪn rəhatəmah, mətəu səniəmə nian əmə iətəm ilah kəuteh itəmah lan məmə nɪkilah otəgiən o təmah. Mətəu itəmah onəkotəkeikei motol uək e nikitəmah pəhriən o nəfəniən nisaiən kəm Uhgɪn.

²³ Uək nak iətəm nautol, otol e nikitəmah rəfin təhmen əmə məmə nautol uək rəha Iərməniəg rəhatah, səniəmə nautol uək rəha iətəmimi əmə.

²⁴ Mətəu-inu onəkotəkeikei motəhrun vivi məmə Iərməniəg rəhatah in otəfinə nətəouiən əhruahru rəha natimnati mɪn iətəm nautol ilah. Nətəouiən əha Uhgɪn tinəni rəkis məmə

otəfinə kəm nenətin mīn. ?Kəni nəkotəhrun nati u? Nautol uək rəha suah əha Iərməniḡ pəhriən rəhatah, in Iərməniḡ Krīsto.

²⁵ Mətəu iətəmi iətəm tatol tərāh, in otos əhruahru mīn nəuan nətəouiən rəhan o noliən tərāh, mətəu-inu Uhgīn, in tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmi rəfin.

4

¹ Itəmah nətəmi asoli mīn u nəutarməniḡ, onəkotəkeikei mautol təhruahru kəni məhmen o rəhatəmah slef mīn, mətəu-inu itəmah mīn nəkotəkeikei motəhrun məmə rəhatəmah mīn Iətəmi asoli in tətətiḡ mīn əpəha e negəu e neai.

Pol təməḡatun ilah

² Itəmah onəkotəkeikei məutəḡhati=pən kəm Uhgīn e nəfakiən e nian rəfin. Kəni nian onətəfaki, rəhatəmah nətəliḡiən otəkeikei mətətiḡ lan, kəni nian rəfin aḡiən nəkotəkeikei məutəni kəm Uhgīn məmə nikitəmah tətəḡiən o natimnati iətəm in təmol kəm təmah.

³ Kəni iəu iəkolkeikei məmə itəmah nəkotəkeikei mautəfaki mīn o təmah mīn, məmə Uhgīn oterəh e suaru məmə iəkotəni pətəḡəm nəlpəkəuiən oneuən rəha Uhgīn e Krīsto. Iəmatəni pətəḡəm nəḡhatīən u inu, kəni kahtipəsīḡ=pən lak ohni e kaləpus.

⁴ Otəfaki məmə iətəni pətəḡəm nəḡhatīən əha təhruahru kəni məpiə vivi təhmen əmə məmə iəkəkeikei mol lanəha.

⁵ Itəmah nətəm nəutəfaki, pəh nətəm kəsotəfakiən kotəh=pən Iesu e noliən mīn rəhatəmah, kəni e nian rəfin onəkotəkeikei mauteh vivi məmə noliən mīn mīne nəḡhatīən mīn rəhatəmah otiuvi Nanihluə mīn kəhuva o Iesu.

⁶ Itəmah nəkotəkeikei məutəḡhati vivi kəm lah e nəḡhatīən mīn əmə u iətəm təuvir kəni mətəhiən, kəni pəh ilah okotətəu nəḡhatīən mīn əha məmə kotəuvir. Kəni itəmah onəkotəkeikei mətəhrun vivi suaru mīn o nuhalpiniən nəḡhatīən mīn rəhalah iətəm kəutətapuəh o rəhatəmah nəhatətəiən e Iesu.

Pol təmahlipən

suah mil kətian o lah

⁷⁻⁸ Iətəhli=pinə piatah iətəm təuvir, Tikikəs, in tatuvnə o təmah o nati keiu əmə məmə in otanus nəḡhatīən rəfin rəhatimah kəm təmah, kəni in otəfəri nətəliḡiən rəhatəmah. In piatah kəti iətəm iəu iəkolkeikei pik. Nian rəfin in tətəhtul maru o nasiruiən lak e uək rəha Iərməniḡ.

⁹ In tatuvnə ilau piatah Onesiməs. Nian rəfin in tətəhatətə əskasik e Iesu, kəni itimah iəkotolkeikei pik in. In iətəmi kəti rəhatəmah. Ilau okuəni kəm təmah nanusiən rəha natimnati rəfin u ikīnu.

Naunun nəḡhatīən rəha Pol

¹⁰ Aristakəs in tətətiḡ e kaləpus itimlau mīn. In tətəhli=pinə nəḡhatīən təuvir kəm təmah. Kəni Mak, in pia Panəpəs, in mīn tətəhli=pinə nəḡhatīən təuvir rəhan kəm təmah. Itəmah nəmotos rəkis rəhak nəḡhatīən ohni. Nəmə in otuvnə imatəmah ikīn, kəni nəkotit məhuvən mauteh vivi.

¹¹ Kəni Josuə Jastəs, in mīn tətəhli=pinə nəḡhatīən təuvir rəhan kəm təmah. E nəuaniləuis mīn rəha Isrel iətəm kəutəhatətə e Iesu, suah milahal əmə əha, ilahal kəhlasiru lak e uək rəha negəu rəha Uhgīn. Kəni suah milahal əha, ilahal kəhlasiru pik lak e nian əskasik mīn iətəm tətəva e rəhak nəmiəḡhiən.

¹² Epafras in rəhatəmah kəti iətəmi, in mīn tətəhli=pinə nəḡhatīən təuvir kəm təmah. In iətəmi kəti nian rəfin tatol uək rəha Iesu Krīsto, kəni e nian rəfin in tətəfaki əskasik o təmah. In tətətapuəh o Uhgīn məmə itəmah onəkotəhtul əskasik, kəni mohməhtə motəhrun vivi natimnati rəfin iətəm Uhgīn tolkeikei.

¹³ Iəkəhrun nəniən kəm təmah məmə suah u in tatol uək əskasik o nasiruiən e təmah, mīne nətəm Laotisiə, mīne nətəm Hierapolis.

¹⁴ Toktə Luk iətəm kitah kotolkeikei pik, mine suah u Timəs, ilau min kətuahli=pinə nəghatiən təuvir kəm təmah.

¹⁵ Otahli=pən min rəhak nəghatiən təuvir kəm piatah mine nəuvinitah min əpəha Laotisiə, mine pətan əha Nimfa, mine nətəm kəutəfaki e nian min rəfin əha iman ikin.

¹⁶ Mətəu e nian onəkotafin rəkis rəhak u nauəuə, kəni motəkeikei motahli=pən kəm nətəm Laotisiə məmə ilah okotafin min kəm nətəmimi rəha niməfaki əha ikin. Kəni e noliən kətiəh min, itəmah onəkotəkeikei motafin min nauəuə rəha nətəm Laotisiə.

¹⁷ Kəni itəmah nəkotəkeikei motəni=pən kəm Akipəs məmə in otəkeikei mol rəfin uək iətəm Iərməniḡ rəhatah in təməfən kəm in məmə otol.

¹⁸ Iəu Pol, iatos pen mətətei əmə e nəhlmək nəghatiən u rəha nənian təuvir kəm təmah. Sotaluiən məmə kəməfən iəu e kaləpus, kəni kəlis iəu e sen, kəni iətatiḡ əhanəh.

Pəh Uhḡin otətuati e rəhan nəuviriən tətatiḡ o təmah.

1 Təsalonaikə

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətei tuvən kəm nəfaki mın ikin Təsalonaikə

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 1 Təsalonaikə

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm niməfaki əpəha Təsalonaikə.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pol təmətuəuin niməfaki əpəha Təsalonaikə e nu keiu o kisil əmə tınuvən rəkis, kəni in niməfaki vi kəti. Nətəmimi rəha niməfaki okotəkeikei moteviə e nəmiəgəhiən rəhalah. İlah nəuvein, kəməhuvən e nian iəkis mın mətəu-inu kəutəhatətə e Krısto. Kəni nəuvein kəsotəhrun vivian nian iətəm İesu otitəlig=pa mın lan e nəhue niftəni. Nəuvein nikilah təhti məmə İesu otuva uəhai mın əmə. Kəni motəruru məmə nətəmimi kəmoħmıs uərisig e İesu titəlig=pa mın, otəhro e lah.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u məmə otəfəri nətəligian rəhalah, kəni mol nəhatətəian rəhalah təskasik. Kəni molkeikei məmə otəfən nəgətunian nəuvein iətəm təhruahru o nitəlig=pa minian rəha İesu Krısto.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, mine Sailəs,* mine Timoti, iəhləni təuvir kəm təmah mın u niməfaki ikin Təsalonaikə, u itəmah u nətəmimi rəha Tatə Uhgın mine İərmənig İesu Krısto.

Pəh Uhgın otətuati e rəhan nəuvirian mine nəməlinuian kəm təmah.

² Nian rəfin, iəhləni=pən kəm Uhgın məmə nikitimahal tətagian o təmah rəfin, kəni məhləfaki o təmah e nəfakian rəhatimahal.

³ Nian iəhləfaki kəm Tatə Uhgın, nikitəmahal tagian mətəu-inu nian rəfin nikitimahal təhti nati kisil, kəti u rəhatəmah uək iətəm tatsipən e nəhatətəian rəhatəmah, mine rəhatəmah uək əskasik o nasiruiən e nətəmimi iətəm tatsipən e nolkeikeian rəhatəmah, mine noliən rəha nəhtul əskasikian rəhatəmah e nian iəkis mın iətəm kəutəhuva e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni nəkotol lanəha mətəu-inu nəmotələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligian e İərmənig İesu Krısto.

⁴ Piak mın mine nəuvirik mın iətəm Uhgın tolkeikei itəmah. Nikitimahal tagian mın o təmah mətəu-inu iəkləhrun məmə Uhgın təmitəpin itəmah.

⁵ Kəni iəkləhrun nati u, mətəu-inu nanusian təuvir iətəm iəməhləni kəm təmah, səniəmə təmuva e nəghatiən əmə, mətəu təmuva mın e nəsanəniən, mine Narmın Rəha Uhgın, kəni kitah kotəhrun vivi məmə in nıpəhriənian. Kəni nian kitah kəməutatig, nəkotəhrun məmə noliən rəhatimahal in təuvir məmə otasiru e təmah.

⁶ Kəni iəmleruh məmə itəmah nəmotisikəuvin itəmah mine İərmənig e noliən u: nəmotos pau nəməian asoli, mətəu nəmotos nəghatiən e nikin agian iətəm Narmın Rəha Uhgın təməfinə.

⁷ Tol lanəha, e noliən rəhatəmah nəmotəgətun suaru təuvir kəti kəm nəfaki mın əpəha Masetoniə mine Akaiə kotisikəuvin itəmah.

⁸ Nəmotəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın təhmen e təui təmasək kətəu ikin mın rəfin, kəni səniəmə əpəha Masetoniə mine Akaiə əmə, mətəu nətəmimi ikin mın rəfin kinotəhrun rəkis rəhatəmah nəhatətəian. Tol lanəha, iəsləni pətigəmian nanusian rəha nəhatətəian rəhatəmah,

⁹ mətəu-inu nətəmimi rəha Masetoniə mine Akaiə, ilah aru kəutəni pətigəm məmə nian iəməhuva moteruh itəmah, nikitəmah tagian o nətəuiən nəghatiən rəhatimahal. Kəutəni pətigəm məmə itəmah nəmotəuhlin nəmtəhtəmah e narmi nati mın u kəmol əmə ilah, kəni məutəhuərisig e Uhgın iətəm tətəmiəgəh, kəni in Uhgın pəhriən,

* 1:1 E nəghatiən Kris, nərgin u Sailəs in "Silfanus"

¹⁰ kəni nəutəhtahnin Nətin məmə otitəlig=pa mın e negəu e neai muva mın e nəhue niftəni. Nətin u in Iesu, iətəm təmimis e nigı kəluau, kəni Uhgın təmosmiəgəh in e nımisiən. Kəni in otosmiəgəh itah e nalpınian mine niəməha rəha Uhgın iətəm tətəva.

2

Uək rəha Pol əpəha Təsalonaike

¹ Piak mın mine nəuvinik mın. Nəkotəhrun məmə nian itimahal iəmluva mihleruh itəmah, nuvaiən rəhatimahal, in səniəmə tol nati əpnapın əmə lan, mətəu təmol nəuan.

² Kəni itəmah nəkotəhrun məmə inəha Filipai, nətəmimi kəmotol tərəh e timahal, kəni motahi motəni rah itəmahal, mətəu Uhgın rəhatah təmasiru e timahal, kəni itimahal iəsləginian e nəni pətigəmiən rəhan nanusian təuvir kəm təmah, nati əpnapın nətəmimi kəmotalkut məmə okotəniəhu itimahal.

³ Tol lanəha mətəu-inu rəhatimahal nəghatien o niuvian rəhatəmah nətəligian təsisipəniən e nətəligian tərəh mın uə nikin iətəm təsəhruahruian, kəni iəslalkutien o neiuəien e təmah.

⁴ Kəpə, iəslolien lanəha. Mətəu nian iəhləghati, iəkləhrun məmə Uhgın təməsal=pən rəkis e nikitimahal, kəni məni məmə itimahal iəkləhmen məmə iəkləni pətigəm nanusian təuvir, kəni in təmələhu=pən e nəhlmitimahal. Kəni iəsləghatien məmə nətəmimi nikilah otəgian o timahal, mətəu iəhləghati məmə Uhgın nikin otəgian o timahal, kəni in Uhgın iətəm tətəsal=pən e nikitimahal.

⁵ Nəkotəhrun məmə itimahal iəsluvaian o təmah məmə iəkliuvi nətəligian rəhatəmah e nəghatien əthien mın. Kəni iəsləni pətigəmiən nanusian təuvir kəm təmah məmə iəklus rəhatəmah məni. Kəni Uhgın, in təhrun nikitimahal məmə nəghatien u in nıpəhriənian.

⁶ Itimahal iəsluvaian məmə itəmah kəti uə iətəmimi əpnapın əmə kəti otəfəri itimahal.

⁷ Kəni nati kəti mın, mətəu-inu itimahal aposil milahal rəha Kristo, iəkləhrun nəniən məmə nəkotəkeikei motisiai itimahal təhmen e iətəmi asoli milahal, mətəu iəməslolien. Nian kəməutatig, nolien rəhatimahal timətig təhmen e məmə kəti iətəm tətəh vivi nenətin mın, matol timətig o lah.

⁸ Nikitimahal tagien məmə iəkləni pətigəm nanusian təuvir, mətəu səniəmə məmə iəhləni pətigəm əmə, mətəu iəmhəl natimnati rəfin iətəm iəkləhrun nolien məmə otasiru e təmah. In təhmen məmə iəmhələfinə nəmiəgəhian rəhatimahal, mətəu-inu itimahal iəmhəlkeikei itəmah, kəni nəməhuva rəhatimahal nətəmimi.

⁹ Piak mın mine nəuvinik mın. ?Nikitəmah təhti, uə kəpə, uək əskasik iətəm iəmahlol? Nian itimahal iəməhləni pətigəm nanusian təuvir rəha Uhgın kəm təmah, itimahal iəmahlol uək e nəhlmitimahal ləplapın mətəuarus=pən lapın o nosian məni məmə iəslətapuəhian o məni o təmah.

¹⁰ Itəmah mine Uhgın, nəmoteruh kəni motəhrun nəni pətigəmiən məmə nian iəməhlatig kitah mın itəmah nəfaki mın, nolien rəhatimahal in təhruahru, kəni Uhgın tətəgian lan, kəni iətəmimi kəti təsosian nıpəgnəmtin kəti iətəm tərəh o timahal.

¹¹ Itəmah nəkotəhrun məmə itimahal iəmahlol təuvir kəm təmah rəfin təhmen e tətə kəti tətəh vivi nenətin mın.

¹² Kəni e nolien kətiəh əmə, iəhlem əskasik itəmah, kəni məhləfəri rəhatəmah nətəligian, məhlətapuəh əskasik məmə nəmiəgəhian rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nikin tagien lan. Uhgın u, tətəuin e təmah məmə nəkəhuva e narmənigian mine nəuvirian rəhan.

¹³ Kəni nian rəfin, itimahal iəhləni tagkiu kəm Uhgın mətəu-inu nian nəmotos nəghatien rəha Uhgın iətəm nəmotətəu o timahal, kəni motos tatig e nikitəmah, kəni nikitəmah təsəhtien məmə in nəghatien rəha nətəmimi əmə, mətəu nikitəmah təhti məmə

in nəghatiən rəha Uhgın, kəni pəhriən in nəghatiən rəhan. Kəni nəghatiən u tatol uək e nəmiəgəhiən rəhatəmäh, u nətəm nəutəni nıpəhriənien lan.

¹⁴ Kəni piak mın mine nəuvinik mın. Nətəmimi imatəmäh əhruahru ikin, kəmotol tərəh e təmäh mətəu-inu nəməutəhatətə e Krısto İesu. İtəmäh nəkotəhmen e nətəmimi rəha nıməfaki mın rəha Uhgın əpəha ikin Jutiə. İlah nətəm İsrəl əhruahru, mətəu rəhalah aru nətəmi asoli mın kəmotol nərahien e lah nian kəmotəhatətə e Krısto İesu.

¹⁵ Nətəmi asoli mın u, kəmotuhamu İərməniğ İesu, mine iəni mın, kəni motəhgi pətigəm itimah iəkohiet. Noliən rəhalah tatol niki Uhgın təsagiənien, kəni ilah tikimır mın o nətəmimi rəfin,

¹⁶ mətəu-inu nətəmi asoli mın u kəutalkut məmə okotəniəhu itimah o nəghatiən kəm Nanihluə* mın məmə Uhgın otosmiəgəh ilah. E noliən əha, ilah kotoriarun rəhalah noliən tərəh mətəuarus təhmen. Mətəu rəueiu əha, niəməha mine nalpinien rəha Uhgın tinuva o lah.

Pol təmolkeikei məmə oteruh ilah

¹⁷ Piak mın mine nəuvinik mın. Nian iəmhluvən isəu o təmäh nian nəuan nəuvetin əmə, mətəu iəmhlokeikei pik məmə iəkleruh mın itəmäh. Nıpəhriənien, nıpətıtah isəu o tah mın mətəu nətəligiən rəhatah kətiəh. Kəni iəməhlalkut pik məmə iəklitəlig mihleruh itəmäh,

¹⁸ mətəu-inu iəmhlokeikei məmə iəkluvnə o təmäh. İəu, Pol, iəmallkut nian tepət, mətəu Setən təmahtipəsıg e suaru o timahal.

¹⁹ ?Təhro iəklolkeikei pik məmə iəkleruh mın itəmäh? ?Tol lanəha mətəu-inu, nian İərməniğ İesu otuva mın, pəh mın u iəmlələhu=pən nətəligiən əskasik rəhatimahal e lah məmə ilah nəua uək təuvır rəhatimahal? ?Kəni nikitimahal otagiən mın o pəh mın? ? Kəni pəh mın u in rəhatimahal nətəuiən iətəm nikitimahal otagiən e lah? ?İtəmäh, uə kəpə? Əuəh, itəmäh u.

²⁰ Nıpəhriənien, itimahal iəhlətəu təuvır o təmäh, kəni nikitimahal tagiən o təmäh.

3

¹ Tol lanəha, nian nikitimahal təməpəou kəni iuəkır nikitimahal titəgit, mətəu-inu itimahal iəkləruru məmə nəutatıg təuvır uə kəpə, kəni itimahal iəmhlegəhan məmə iəu mine Sailəs iəkuatıg Atens,

² iəmuahli=pinə Timoti məmə in otuvnə meruh itəmäh. In piatah kəti iətəm tatol uək rəha Uhgın itimahal mın o nəni pətigəmiən nanusiən təuvır rəha Krısto. In təmuvnə o təmäh məmə otasıru e təmäh məfəri rəhatəmäh nətəligiən, kəni mol itəmäh nəutəhtul əskasik e rəhatəmäh nəhatətəien,

³ məmə nərahien iətəm tətəva o təmäh rəueiu, ko təsoliən nikitəmäh təhti pik. Nəkotəhrun rəkis məmə in nətəligiən rəha Uhgın məmə nətəmimi okotol tərəh e tah lanəha.

⁴ Nıpəhriənien, nian iəməhlatıg kitah mın itəmäh, iəməhləkeikei məhləni kəm təmäh məmə okol tərəh e təmäh. Kəni itəmäh nəkotəhrun vivi məmə tinuva mol nıpəhriən lan təhmen əmə məmə itimahal iəmhləni mine.

⁵ Kəni o nati əha, nian iəməsəhrunien məmə natıgiən rəhatəmäh təhro, kəni nıki k təməpəou kəni iuəkır nıki k titəgit, kəni iəmahli=pinə Timoti məmə otuvnə meruh-to rəhatəmäh nəhatətəien, məmə tatəskasik əhanəh, uə kəpə. İəməgin məmə e suaru kəti, Setən u iətəmimi rəha nəfən-əfəniən, in təməfən-əfən kəm təmäh, kəni nəkotəmkarəpən e nəhatətəien rəhatəmäh, kəni uək rəhatimahal in tol nati əpnəpin əmə.

Timoti təməni pətigəm nanusiən təuvır

2:13 2Təs 2:13 **2:14** Uək 17:5 **2:15** Uək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 * **2:16** Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. **2:19** Fil 2:15-16; 4:1; 2Təs 1:4 **3:1** Uək 17:15 **3:2** Uək 16:1-3 **3:3** 2Tim 3:12

⁶ Kəni rəueiu əha, Timoti təmitəlig=pa mın o tımlau, kəni matos nanusiən təuvır e rəhatəmäh nəhatətəiən mine nolkeikeiən. Təməni=pa kəm tımlau məmə nikitəmäh tətəhti əhanəh itimahal, təhmen əmə məmə itimahal iəklolkeikei məmə iəkleruh itəmäh.

⁷ Tol lanəha, piak mın mine nəuvirik mın, nati əpnarın iəmhlatig e nərahian, kəni mihlətəu nahməiən, mətəu nanusiən rəha nəhatətəiən rəhatəmäh təməfəri rəhatimahal nətəligiən o təmah.

⁸ Nian iəmlös nanusiən məmə nautəhtul əskasik əhanəh o İərməniğ, kəni iəklətəu məmə inhlos mın nəmiəğəhiən.

⁹ Nian iəkləhtul e nəhmti Uhgın, nagianian rəhatimahal o təmah in iahgin, kəni iəkləni kəm Uhgın məmə nikitimahal tagiən pik o təmah.

¹⁰ E nian rəfin, lənian mine lapın, iəhləfaki əskasik məmə iəkleruh mın itəmäh, kəni mihləgətun itəmäh e nati nak nəkotəruru əhanəh məmə rəhatəmäh nəhatətəiən oteviə məskasik.

¹¹ Kəni pəh rəhatah Uhgın aru, u Tatə rəhatah, mine İərməniğ İesu rəhatah, kuol suaru rəhatimahal məmə iəkluvnə mihleh itəmäh.

¹² Pəh İərməniğ otol nolkeikeiən rəhatəmäh otepət məri məriauəh o təmah mine nətəmimi rəfin, təhmen e nolkeikeiən rəhatimahal o təmah tepət.

¹³ Pəh in otol nikitəmäh otəsanən məmə, nian İərməniğ İesu tətuvə mın ilah rəhan mın nətəmimi, kəni nəkotəhtul e nəhmti rəhatah Uhgın u Tatə rəhatah, kəni nəkotəhlan kəni nolian tərəh tikə e təmah.

4

Nəmiəğəhiən rəhatəmäh təkeikei mol Uhgın nikin tagiən

¹ Piak mın mine nəuvirik mın, rəueiu iəkəkeikei məğhati e natimnati mın nəuvein. İəmləgətun rəkis itəmäh e nolian iətəm nəkotol məmə Uhgın nikin otagiən o təmah. Kəni pəhriən, onəkotol lanəha. Kəni rəueiu iəhlətapuəh o təmah kəni məhlətapuəh əskasik e İərməniğ İesu məmə nautol təhmın mın lanko.

² Otol lanəha mətəu-inu itəmäh nəkotəhrun suaru iətəm iəmləgətun itəmäh lan, kəni İərməniğ İesu təməfa nepətiən məmə iəkləgətun itəmäh lan.

³ Nətəligiən rəha Uhgın məmə in təmələhu kalın itəmäh məmə rəhan mın məmə nəkotol nati iətəm təhruahru vivi: sotohtəu-pəniən suaru rəha nıpətan mine nəman iətəm kautit oneuən ilah mın.

⁴ Itəmäh kətiəh kətiəh nəkotəkeikei motarməniğ e nıpətitəmäh e nolian iətəm təuvır məhruahru kəni kisai.

⁵ Sotolian nolian rəha nıtəu-pəniən nətəligiən əskasik o nit oneuəniən pətan uə iərman. Nolian əha rəha nətəm kəsotəfakiən motəruru Uhgın.

⁶ Kəni e natimnati mın əha, sotolian tərəh e piatəmäh mın e nakləhiən e pətan rəha iətəmi pişin. İərməniğ otol nalpinian kəm nətəmimi mın u iətəm kautol nolian mın iətəm tol lanəha, kəni inhləni rəkis nati u kəm təmah o nəhgi-pəriən itəmäh.

⁷ Tol lanəha mətəu Uhgın təməsaunian e tah məmə okotamikmik e nəhmtin, okotatig e nəmiəğəhiən iətəm kəmotələhu kalın məmə rəhan.

⁸ Tol lanəha, iətəm tətəuhlin nəmtahn e nəğhatiən əha, səniəmə tətəuhlin nəmtahn kəm iətəmimi, mətəu tətəuhlin nəmtahn kəm Uhgın iətəm təməfa Narmın Rəhan kəm təmah.

⁹ Nəkotəhrun rəkis nolian rəha nolkeikeiən itəmäh iəfaki mın, kəni təsəhmenian mın məmə iəkətei e nauəuə, mətəu Uhgın tinəgətun rəkis itəmäh o nolkeikeiən itəmäh mın.

¹⁰ Kəni pəhriən, nəkotolkeikei piatah mın rəfin ikin Masetoniə. Mətəu, piak mın mine nəuvirik mın, iəklətapuəh əskasik məmə nəkautol təskasik təhmın lanko lan.

¹¹ Itəmäh nəkotəkeikei motalkut o nıtəu-pəniən suaru rəha nəmiəğəhiən iətəm in təməlinu, kəni motol aru rəhatəmäh uək, kəni nəkautol uək e nəhlmıtəmäh məmə

nauəniən rəhatəmah mine natimnati min otəhmen, təhmen əmə məmə iəmhəlani mine kəm təmah.

¹² Otol lanəha məmə rəhatəmah nəmiəgəhiən otiuvi=pa nisiaiən rəha nətəm ihluə min, kəni itəmah nəsotarəriəiən e suah kəti.

Nuvaiən rəha İərməniğ

¹³ Piak min mine nəuviniç min. İəklolkeikei məmə itəmah onəkotəhrun itəmah min nəuvein u kinohmis rəkis, məmə kinəhro e lah. Kəni iəslolkeikeiən məmə itəmah nəkotasək təhmen e nətəmimi nətəm kəsotələhu-pəniən rəhalah nətəliğin e Uhgın u təhrun nauməhtulian e nətəmimi e nimisiən. İlah okotəkeikei motasək pik. Mətəu kitah okəsotasək pikiən, mətəu inu

¹⁴ kitah kəutəhatətə məmə İesu təmimisi kəni məmiəgəh min, kəni nikitah təhrun məmə nian İesu otuva min, kəni Uhgın otol məmə, nətəmi min u nətəm kinotəhatətə rəkis e İesu nian kəmoħmis, okəhuva min ilah İesu.

¹⁵ Kəni iəhləni kəm təmah nəghatiən əhruahru rəha İərməniğ məmə, kitah u nətəm kəutəmiəgəh əhanəh məutatig mətəuarus nuvaiən rəha İərməniğ, pəhriən kitah okəsotaupəniən e nətəmi min u nətəm kəmotəupən mohmis.

¹⁶ Mətəu İərməniğ əhruahru əmə otsipəri e negəu e neai meiuaiu=pa, kəni məni pətigəm əfəməh, kəni iətəmi asoli rəha nagelo min otagət əfəməh, kəni nətəmimi okotətəu təui rəha Uhgın, kəni nətəmi min u nətəm kinotəhatətə rəkis İesu nian kəmoħmis, okotəmiəgəh motəupən motəri.

¹⁷ Kəni uərisig lan, kitah nətəm kəutəmiəgəh əhanəh, okotəri kitah min ilah e nimali nəpuə məmə okoteruh İərməniğ e magəuagəu. Kəni tol lanəha, okotətiğ kitah İərməniğ naunun tikə.

¹⁸ Tol lanəha, otəfəri nətəliğin rəhatəmah min e nəghatiən min u.

5

¹ Piak min mine nəuviniç min. Təuvir əmə məmə iəsətəiən kəm təmah e nian əhruahru rəha natimnati min əha,

² mətəu-inu itəmah nəkotəhrun rəkis məmə nian iətəm İərməniğ otuva min e nəhue niftəni u təhmen e iəkləh iətəm tətəva lapin, nian nətəmimi əpnəpin kotəruru məsotəhtul maruiən ohni.

³ Nian nətəmimi kəutəni məmə, “Natimnati rəfin təməlinu, kəni nərahian tikə,” kəni nalpiniən mine niəməha rəha Uhgın otuva uəhai əmə o lah, kəni ko nətəmimi kəsotəgimian, təhmen e pətan iətəm nəmtahn tətəhmə o neməkiən, nəhməiən tətəva uəhai əmə, kəni ko pətan əha otəsəgimian.

⁴ Mətəu piak min mine nəuviniç min, iateruh məmə nəsotəhtulian e napinəpuian e natimnati min əha, kəni nuvaiən rəha nian əha otəsoliən itəmah nəkotəuit təhmen e nətəmimi u kotəuit nian iəkləh kəti təmuva.

⁵ İtəmah rəfin nenəti nəhəgəhəgiən mine nenəti nianiən. Kitah səniəmə nətəmimi rəha lapin mine napinəpuian.

⁶ Kəni tol lanəha, pəh kəsotoliən təhmen e nətəmi min u kəutəpili, mətəu pəh kotair kəni mauteruh vivi rəhatah nətəliğin mine rəhatah noliən min,

⁷ mətəu nətəmimi min u kəutəpili, ilah kəutəpili lapin, kəni nətəmi min u kəutəpis, ilah kəutəpis lapin.

⁸ Mətəu pəh kitah kotərməniğ e noliən min rəhatah, mətəu-inu kitah nətəmi rəha nianiən. Pəh kotəskəlim noliən rəha nəhatətəiən mine nolkeikeiən məmə nəpəliən kəti, inu təhmen e soldia kəti iətəm tətəfan napən təhmen e aiən iətəm tətəməhli pəsəğ e nimənkiləhatəmi məmə nəpəliən kəti. Kəni pəh kotələhu=pən əskəsik rəhatah nətəliğin

e Uhgın məmə nəpaliən kəti, inu təhmen e soldia kəti iətəm titaharu=pən kəfəfau əskasik kəmol e aien iətəm tətəhtərain rəhn-kapə təmi məmə nəpaliən kəti.

⁹ Pəh kotol lanəha mətəu Uhgın təməsauin rəkisiən e tah məmə niəməha mine nalpiniən rəhan otuva o tah, mətəu təmitəpin itah məmə in otosmiəgəh itah e rəhatah İərməniğ İesu Kristo.

¹⁰ Təmimis o tah məmə kitah kotəhrun natigiən pəti kitah min nəmə kautəmiəgəh uə kəmoħmis.

¹¹ Tol lanəha, onəkotəfəri rəhatəmah min nətəligiən, kəni otasiru e təmah min məmə nəkotol nəhatətəiən rəhatəmah təskasik. Pəhriən, inu nolien itəmah nəkotol u rəueiu.

Naunun nəghatiən rəha Pol

¹² Piak min mine nəuvinik min. Rəueiu iəklətapuəh o təmah məmə nəkotisiəi nətəmi min u kautol uək əskasik itəmah min ilah, kəni məutarməniğ e təmah e İərməniğ, kəni məutagət asoli e təmah nian nəkotəmkarəpən motol tərəh.

¹³ Otisiəi vivi ilah motolkeikei ilah o uək iətəm kautol, kəni motatig e nəməlinuiən kəni məsotetetiən e təmah min.

¹⁴ Kəni piak min mine nəuvinik min, iəhlətapuəh əskasik məmə nəkotagət əskasik e nətəmi min u kəutəlpah məsotoliən nati kəti. Otəfəri nətəligiən rəha nətəmi nikilah təpəou. Otasiru e nətəmi rəhalah nəsanəniən tikə. Otol rəhatəmah nətəligiən təfəməh o nətəmimi rəfin.

¹⁵ Nəmə iətəmi kəti otol nati kəti təsəhmenien e təmah, kəni itəmah nəsotalpiniən nitai nərahien, mətəu nian rəfin, itəmah nəkotəkeikei motalkut məmə nəkotol təuvir kəm təmah min mine nətəpisiən pisiən min.

¹⁶ Nikitəmah otəkeikei mətagiən nian rəfin;

¹⁷ kəni motəghati kəm Uhgın e nəfakiən nian rəfin;

¹⁸ kəni nian rəfin otəni kəm Uhgın məmə nikitəmah tagiən, nati əpnapin nəkotatig e nəuviriən, uə nərahien. Otol nati milahal əha mətəu-inu ilahal nəuia Uhgın o təmah e Kristo İesu.

¹⁹ Sotalifu əpisiən niğəm rəha Narmin Rəha Uhgın;

²⁰ sotəniən məmə nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm iətəmi kəti in tol nati əpnapin əmə lan.

²¹ Otaupən pipim moteruh kəni motakil vivi natimnati rəfin, kəni otaskəlim tiəkis nati iətəm təuvir,

²² kəni motəpəh natimnati rəfin iətəm tərəh.

²³ Pəh Uhgın pisiən əmə iətəm in Uhgın rəha nəməlinuiən, otol itəmah məmə rəhan pisiən əmə u itəmah. Pəh Uhgın otol məmə nəmiəgəhiən rəfin rəhatəmah okotəhruahru, e narmitəmah mine e nətəligiən rəhatəmah mine e niəpətitəmah. Kəni niəpəgnəmtin kəti tikə mə otəhkul=pən e təmah, nian rəhatah İərməniğ İesu Kristo tətuva min.

²⁴ İətəm tətauin e təmah, nian rəfin tatol rəhan nəghatiən, kəni in otol natimnati min əha.

²⁵ Piak min mine nəuvinik min. Otəfaki o timah.

²⁶ Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Kristo.

²⁷ E nərgi İərməniğ, iətəni əskasik kəm təmah məmə nəkotəfin nauəuə u kəm piak min mine nəuvinik min rəfin.

²⁸ Pəh rəhatəmah İərməniğ İesu Kristo otətuati e rəhan nəuviriən kəm təmah.

2 Təsalonaikə

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Təsalonaikə

Nəghatən əkuəkir rəha nauəuə u 2 Təsalonaikə

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm niməfaki əpəha Təsalonaikə.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nətəmimi tepət e niməfaki, kautol nəruruian e nuvaiən rəha Iesu. Kəutos nian iəkis tepət, kəni nəuvein nīkilah təhti məmə inəha nəmtətiən iətəm tətəgətun məmə otəsuvəhiən, Iesu titəlig=pa min. Kəsotəhrun vivian nīpəti nauəuə aupən rəha Pol (inu 1 Təsalonaikə). Kəni nəuvein kəutəni məmə Iesu otitəlig=pa uəhai əmə, kəni ko kəsotol uək pikiən. Mətəu ilah kəuteiuə əmə məutəlpəh, məutəpəh noliən rəha uək. Kəni Pol tətəni kəm lah məmə ilah kotəkeikei mautil uək nian kəutəhtahnin nitəlig=paian rəha Iesu.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u məmə otələhu əhruahru nətəligian rəhalah e nitəlig=paian rəha Iesu. Kəni in təmolkeikei məmə ilah okotəhtul əskasik mitəu=pən suaru əhruahru.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, mine Sailəs*, mine Timoti, iəhləni təuvir kəm təmah u niməfaki ikin Təsalonaikə. İtəmah nəməhuva kətiəh o Uhgın rəhatah Tatə, mine İərmənig Iesu Kristo.

² Pəh Uhgın Tatə, mine İərmənig Iesu Kristo okuətuati e rəhalau nəuviriən mine nəməlinuian kəm təmah.

Nəni-vivian mine nəfakian rəha Pol

³ Piak min mine nəuvinik min. Nian rəfin itimahal iəhlətəu məmə iəkləkeikei məhləni kəm Uhgın məmə nikitimahal tagiən o təmah. Kəni təhruahru əmə məmə iəklol lanəha, mətəu-inu nian rəfin nəhatətəiən rəhatəmah tətəuə mətəskasik, kəni nian rəfin itəmah rəfin nautolkeikei pik itəmah min, kəni nolkeikeiən mine nəhatətəiən əha katueviə mətuəri mətuəskasik.

⁴ Tol lanəha, itimahal iəhləni pətigəm kəm nətəmimi rəha niməfaki rəha Uhgın e ikin min rəfin məmə nikitimahal tagiən pik o təmah. İtimahal iəhləni lanəha mətəu-inu nian rəfin, itəmah nautəhtul əskasik e nəmiəgəhiən rəhatəmah e Kristo, kəni məutəskəlīm əskasik əhanəh nəhatətəiən rəhatəmah, nati əpnəpən nətəmi ihluə kautol tərəh e təmah, kəni mol itəmah nəutətəu nahməiən tepət.

⁵ Natimnati min əha tətəgətun məmə noliən rəha Uhgın o nakiliən nətəmimi, in təhruahru əmə. Nautos nahməiən o Narmənigian Rəha Uhgın, kəni nəuan nəhtulian əskasik e nərahian rəhatəmah, okeruh=pən itəmah məmə itəmah nəkotəhruahru o nuvəniən e Narmənigian Rəha Uhgın.

⁶ Tol lanəha mətəu-inu noliən rəha Uhgın in təhruahru, kəni in otol nalpinian kəm nətəmi min u kautol nərahian kəm təmah,

⁷ kəni o nian kəti in otəfinə nəmeigian kəm təmah iətəm nautos nahməiən, kitah min itəmah. Natimnati min əha okəhuva motol nīpəhriənian nian Uhgın otol pətigəm İərmənig Iesu iətəm otsipən e negəu e neai. In otəuə e nigəm iətəm tatuəu pik ilah rəhan nagelo min iətəm kotəsanən.

⁸ In otol nalpinian kəm iətəmi min u kotəruru Uhgın kəni məsotohtəu-pəniən nanusiən təuvir rəha İərmənig Iesu rəhatah.

* **1:1** E nəghatən Kris, nərgin u Sailəs in "Silfanus." **1:2** Rom 1:7 **1:4** 2Kor 7:4; 1Təs 2:19 **1:6** Rom 12:19
1:7 1Təs 3:13 **1:8** Aes 66:15

⁹ Uhgın otol nalpiniən kəm lah e nərahien iətəm naunun tikə. Kəni otahtipəsığ itulin ilah e nəhmti İərməniğ mine nəhagəhagiən asoli rəha nəsanəniən asoli rəhan.

¹⁰ Nati u otuva e nian İesu tətuvə min. In otos nəni-viviən o natimnati iətəm təmöl kəm nəfaki min rəhan, kəni narmilah otiuvıg ohni, itəmah min itəmah min ilah mətəu-inu nəmotəhatətə e rəhatimahəl nəghatiən iətəm iəmhłəni kəm təmäh.

¹¹ Kəni o natimnati min u, nian rəfin iəhləfaki o təmäh məmə okeruh=pən itəmäh məmə itəmäh nəkotəhruahru o nuvəniən e Narməniğiən Rəha Uhgın. Kəni iəhləfaki məmə Uhgın otol uək e nəsanəniən rəhan məmə, nətəliğiən təuvir iətəm nəkotolkeikei məmə nəkotohtəu=pən, mine uək min iətəm tatsipən e nəhatətəiən rəhatəmäh, okotol nəuan.

¹² İtimahəl iəhləfaki lanəha məmə kəfəri nərği İərməniğ İesu o natimnati iətəm təmöl e nəmiəğəhiən rəhatəmäh, kəni in otəfəri itəmäh. Natimnati min əha otuva e nəuviriən rəha Uhgın rəhatah mine İərməniğ İesu Krısto.

2

Iətəmi Tatol Təfagə Tərah Agın Nian Rəfin

¹ Piak mine nəuviniğ min. Pəh iəkləghati o nian rəha İərməniğ İesu Krısto otuva min lan, kəni Uhgın otuhapumın kitah min Krısto lan.

² İəhlətapuəh məmə nikitəmäh təsəhti pikien, kəni məsotauitiən e nəghatiən eiue kəti u nətəmimi nəuvein kətəni məmə Nian Rəha Uhgın tinuva rəkis.* Kəpə, neiuəiən əmə. Mətəu kətəni məmə itimahal iəmhłətei nəghatiən u e nauəuə kəti, uə məhləni pətiğəm nəghatiən kəti rəha Uhgın, uə məhləni pətiğəm nanusiən kəti. Mətəu kəpə, nəghatiən əha təsisipəniən e timahal.

³⁻⁴ Sotoliən iətəmimi kəti teiuə e təmäh e nəghatiən kəti e Nian Rəha Uhgın, mətəu-inu nian əha otəsuvaieən mətəuarus nian nətəmimi okəhuva tikimır min rəha Uhgın motol nəluagiəniən ilah min. Kəni Uhgın otol pətiğəm İətəm Tatol Təfagə Tərah Agın Nian Rəfin, in otuva tikimır e natimnati min rəfin iətəm nətəmimi kəutəfaki ohni, mine natimnati rəfin iətəm kəutəni məmə rəhalah uhgın min. In əmə u otəfəri aru in ilis e natimnati min rəfin. Kəni in otuvən məharəg e Nimə Rəha Uhgın, kəni məni məmə in Uhgın. Mətəu Uhgın otərəkin pəhriən tətəu=pən əmə rəhan nəlpəkəuiən aupən rəkis.

⁵ ?Təhro? ?Nəmotəlu məmə nian iəmətatig kitah min itəmäh, iəmətəni=pinə natimnati min u?

⁶ Kəni ninotəhrun nati nak iətəm tətəhtipəsığ e iətəmi əha rəueiu, məmə Uhgın otol pətiğəm in e nian əhruahru rəhan.

⁷ Nəsanəniən oneuən rəha Təfagə Tərah Agın tinatol rəkis uək. Mətəu iətəmi iətəm tətəhtipəsığ e nəsanəniən əha, in otol lanəha mətəuarus=pən Uhgın otos rəkis.

⁸ Kəni Uhgın otol pətiğəm İətəm Tatol Təfagə Tərah Agın Nian Rəfin. Nian İərməniğ İesu otuva min, in otərəkin suah u e nimətagi e nohlin, kəni mərəkin agın e nəhagəhagiən rəhan.

⁹ İətəm Tatol Təfagə Tərah Agın Nian Rəfin otuva mol uək rəha Setən e nəsanəniən rəhan, kəni in otol nati apispis eiue min, mine nəmtətiən eiue min, mine nati eiue min iətəm otol narmi nətəmimi tiuvig,

¹⁰ mine nərahien pisin pisin min rəfin iətəm kəuteiuə e nətəmi min u kəutəliuək e suaru tətuvən e nalpiniən. Uhgın otərəkin ilah mətəu-inu kəmotəni əskasik məmə kəsotolkeikeiən nıpəhriəniən iətəm təhrun nosmiəğəhiən ilah.

¹¹ O nətəliğiən əha, Uhgın tahli=pən kəm lah nati kəti təsanən iətəm tatol nətəliğiən rəhalah tətəlməli məmə okotəni nıpəhriəniən e neiuəiən.

¹² Kəni tahli=pən məmə otəni pətiğəm nalpiniən rəha nətəmimi rəfin nətəm kəsotəniən nıpəhriəniən e nıpəhriəniən, mətəu kəutətəu təuvir agın e nolien tərah min.

1:9 Aes 2:10 **1:10** Kol 3:4 **1:11** Kol 1:9; 1Təs 1:2-3 * **2:2** Nian Rəha Uhgın, in nian iətəm İərməniğ İesu Krısto otitəliğ=pa min lan makil nətəmimi rəfin. **2:3-4** 1Tim 4:1; 1Jon 2:18; 4:3 **2:3-4** Esik 28:2; Dan 11:36 **2:8** Aes 11:4; Nəh 19:15

Nəfaki min okotəkeiki motəhtul əskasik

¹³ Piak min mine nəuvinik min iətəm İərmənig tolkeikei itəmah. Nian rəfin iəkləkeikei məhləni tagkiu kəm Uhgın o təmah, mətəu-inu e nətuəuinian Uhgın təmitəpın itəmah məmə otosmiəgəh itəmah. In otol lanəha e uək rəha Narmın Rəhan iətəm tatələhu kalın itəmah məmə rəhan, kəni otosmiəgəh itəmah e nəhatətəian rəhatəmah e nıpəhriənian.

¹⁴ Uhgın təmauin e təmah o natimnati min əha e nanusian təuvır iətəm iəhləni pətigəm, məmə kitah kəhuva kətiah kitah rəhatah İərmənig İesu Kristo e rəhan nisaiə, mine nəsanəian, mine nəhagəhagian.

¹⁵ Tol lanəha, piak min mine nəuvinik min, otəhtul əskasik kəni motaskəlım nəgətunian iətəm iəmhləfinə kəm təmah e nəghatian iətəm təmiet e nohlitəmahal, mine nəghatian iətəm nəmotafin e nauəuə iəmlahli=pınə.

¹⁶ Uhgın rəhatah Tatə təmolkeikei itah, kəni e nəuvirian rəhan təməfəri nikitah naunun tikə, kəni təmol məmə kitah okotələhu=pən əskasik rəhatah nətəligian lan. Kəni pəh rəhatah İərmənig İesu Kristo aru ilau Uhgın Tata,

¹⁷ okuəfəri nikitəmah kəni muol itəmah nəkotəsanən e nolian təuvır min rəfin iətəm nautol, mine nəghatian təuvır min rəfin iətəm nautəni.

3

Pol təmətapuəh o nəfakian

¹ Piak min mine nəuvinik min. Inu naunun nəghatian. Otəfaki o tımahal məmə nəghatian rəha İərmənig otuvən uəhai əmə ikin min rəfin, kəni nətəmimi okotisiai motohtəu=pən, təhmen əmə e təmah nətəm nəmotisiai in məutohtəu=pən.

² Kəni otəfaki o tımahal məmə Uhgın otos rəkis itımahal o nətəm kotərah, mətəu-inu səniəmə nətəmimi rəfin kəutəhatətə e İərmənig.

³ Mətəu İərmənig, nian rəfin tatol rəhan nəghatian, kəni in otol itəmah nəkotəsanən, kəni mateh vivi itəmah o Setən məmə otəsərəkiniən itəmah.

⁴ Kəni kitah kotəhrun vivi e İərmənig məmə rəueiu itəmah nautol nati nak itımahal iəmhləni=pınə kəm təmah, kəni onəkotəkeikei mautol lankonu.

⁵ Pəh Uhgın otit nikitəmah e suaru rəha nolkeikeian rəha Uhgın mine nolian rəha Kristo o nəhtul əskasikian nian nərahian otuva.

Solian nolian rəha nəlpahian

⁶ Piak min mine nəuvinik min. E nərgi İərmənig İesu Kristo, iəhləni əskasik kəm təmah məmə nəkotəhtul isəu o piatah min iətəm kautol nolian rəha nəlpahian, kəni məsotatigian mətitəu=pən nəgətunian iətəm nəmotos o tımahal.

⁷ Itəmah aru nəkotəhrun məmə nəkotəkeikei məutohtəu=pən nolian iətəm iəmahlol. Nian iəməhlatig kitah min itəmah, iəməsləlpahian,

⁸ kəni iəmləsləlpahian o nətəmimi, iəməsləlpahian əpnəpiniən. Mətəu iəmahlol uək pik, lapın mine lənian, iəmahlol uək e nəhlmitiməhal məhlos məni o nauəniən məmə iəsləfinəian uək əskasik o təmah e nehian itımahal.

⁹ Təhruahru o təmahal məmə iəklətapuəh o təmah məmə nəkotəruh itımahal, mətəu itımahal iəməslolian lanəha mətəu-inu itımahal iəkləkeikei məmə iəkləgətun itəmah e nolian iətəm təhruahru məmə nəkotohtəu=pən.

¹⁰ Kəni nian iəməhlatig əha kitah min itəmah, iəmhləfinə lou u məmə, “Nəmə iətəmi təlpah, kəni kəsəfəniən nauəniən kəm in.”

¹¹ İəhləni lanu mətəu-inu iəmlətəu məmə nətəmimi nəuvein ko itəmah min ilah kəutəlpah, ilah kəsotolian uək kəti, ilah kəutəfən rəhalah kərəsei məmə kotəu rəkis nəghatian min lan, mətəu kəsotolian uək.

¹² E nərgi İərməniğ İesu Kristo, iəhləni kəni məhləkeikei kəm nətəmimi iətəm kotol lanəha məmə okotəkeikei motəpəh negəsiən motatig mətig əmə, kəni motol uək o nətəouiən nauəniən niğlah

¹³ Kəni itəmah piak mın mine nəuvinik mın, sotəpəouiən e noliən nati əhruahru.

¹⁴ Nəmə nətəmimi nəuvein kəsotohtəu-pəniən rəhatimahal nəghatiən e nauəuə u, kəni nəkotəkeikei motol məmə nətəmimi okotəhrun məmə ilah pəh. Kəni məsotəghatiən agın kəm lah pəh nəkotol ilah kotaulis o nəlpahiən rəhalah.

¹⁵ Mətəu nəsoteruhiən ilah məmə rəhatəmah tikimır mın, mətəu ilah piatəmah mın, kəni təuvır məmə nəkotagət asoli e lah məmə okotair asoli e rəhalah nətəligiən.

Naunun nəghatiən

¹⁶ Kəni pəh İərməniğ rəha nəməlinuiən, in pişin əmə otəfinə nəməlinuiən nian rəfin e noliən mın rəfin. Pəh İərməniğ tətətig itəmah mın itəmah.

¹⁷ İəu Pol, iatos pen mətətei əmə e nəhlmək nəghatiən u rəha nəniən təuvır kəm təmah. Kəni e nauəuə mın rəfin iəkətei lanu məmə nəkotəhrun in rəhak nauəuə. Inu noliən rəha nəteien rəhak.

¹⁸ Pəh rəhatah İərməniğ İesu Kristo otətuati e rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin.

1 Timoti

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətei tuvən kəm Timoti

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 1 Timoti

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm Timoti. Timoti in iətəm aluə kəti iətəm təmair e taun u Listra. Mamə rəhan in nəuaniləuis kəti rəha Isrel, kəni rəhan tatə in Ianihluə* kəti. Timoti in niəli kəti rəha Pol, kəni nian rəfin kətian əpəha ikin mən matuəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Iesu Krīsto. Pol tolkeikei pik Timoti, tol lanəha kəni in tətəuin e Timoti məmə təhmen e nətən əhruahru.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pol təmətəu məmə nəgətun eiua nəuvein e niməfaki əpəha Efəsis, kəni mol in tahlī=pən Timoti məmə otuvən mələhu əhruahru neiuəian əha. Nəmə təhro, Timoti təmuva təhmen e pastə rəha niməfaki əha Efəsis, nati əpnəpən məmə in iətəm aluə əmə. Nəgətun eiuaian mən əha kautəgətun məmə nətəmimi okotəkeikei motətəu=pən nətəligian rəhalah e noliən rəha nətəmimi o nosiən nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə. Kəutəni məmə nətəmimi okotəkeikei motəhrun nīpəti nəghatiən oneuən mən, kəni motol natimnati nəuvein iətəm ilah kəmutəni.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u mətəni pətigəm nətəligian nəuvein rəhan kəm Timoti mətəfəri rəhan nətəligian, kəni məmə otasiru e niməfaki rəha Efəsis. Pol tətəghati e noliən təuvir mən rəha nəfakiən, mīne neruh vivian nətəm kəutəfaki. Kəni mətəni pətigəm noliən təuvir mən iətəm nətəmi asoli mən rəha niməfaki mīne nəfaki mən u okotohtəu=pən. Kəni naunun nəghatiən iətəm Pol təməni kəm Timoti tətəni məmə, in otəkeikei muva iətəmi təuvir kəti rəha noliən uək rəha Iesu Krīsto. Kəni rəhan noliən otəkeikei məhruahru vivi.

Pol təməni təuvir kəm Timoti

¹ Timoti. İəu Pol, iətəni təuvir kəm ik. Kəni İəu aposil kəti rəha Krīsto Iesu mətəu-inu Uhgīn u iətəm təmosmiəgəh itah, mīne Krīsto Iesu iətəm tətəfa nuhuinian, ilau əmə kəmuahli=pa İəu məmə İəkol uək u.

² Rəhalau nəhatətəian e Krīsto təhmen-əhmen əmə, kəni tol lanəha, in təhmen=pən əmə məmə ik nətik pəhriən.

Pəh Uhgīn Tatə rəhatah ilau Krīsto Iesu, İərməniəg rəhatah, okuətuati e rəhalau nəuviriən kəm ik, kəni muasəkəhruin ik, kəni muələhu nəməlinuian tətətig ohnik.

Pol təmolkeikei məmə Timoti otahtipəsīg e nəgətun eiua mən

³ Aupən ikin e nian İəmatuvən Masetonia, kəni İəu İəməni kəm ik məmə İəu İəkolkeikei pik məmə onətətig Efəsis, kəni rəhak nətəligian tatol əmə lankonu lan. Nətəmimi nəuvein əha ikin kəutətig nətəm ilah kəutəgəu nəgətunian pəhriən rəha Uhgīn məutəgətun nətəmimi lan. Mətəu ik onakahtipəsīg e lah məmə okəsotolian noliən əha.

⁴ İlah okotəkeikei motəpəh noliən mən əha iətəm kəutəni namsu eiua mən mautos nərgi lus mən aupən mən ikin mautol məmə nərgi lus mən rəhalah təfəməh. Kəni okotəfəri ilah aru lan. Nəghatiən mən əha kəutiuvī=pa əmə timəti, mətəu inko kəsotasiruiən e nətəmimi məmə ilah okotəhrun nəlpəkəuiən rəha Uhgīn inu okotəhatətə əmə lan.

⁵ Mətəu nəua nəghatiən u rəhalau məmə nolkeikeian tətəri e nikitəmah. Nolkeikeian tətəri e niki iətəmi kəti nian noliən tərah mən rəfin iətəm təhrun məmə kəmutətig lan aupən, in təməpəh rəkis ilah, nīkin təuvir vivi, kəni tətəhatətə pəhriən əmə e İesu.

* : Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksınəri. 1:2 Uək 16:1-3; Tait 1:4 1:4 1Tim 4:7; Tait 1:14

⁶ Nətəmimi nəuvein kınotəpəh noliən əhruahru u, kəni ilah kınotəruuru rəkis rəhalah suaru, mətəu kəutohtəu=pən nəghatiən alməli mın əha.

⁷ İlah kotalkeikei məmə nətəmimi kəutəni məmə ilah koteinatig vivi e Lou rəha Uhgın, mətəu ilah kəsotəhrun aginiən nıpəti nəghatiən iətəm kəutəni, nati əpnəpın nıkilah təhti məmə kotəhrun agın.

⁸ Kitah kotəhrun vivi lou rəha Uhgın məmə təuvır nəmə kitah kotəhrun vivi uək rəha Lou kəni mautohtəu=pən e noliən iətəm Uhgın tolkeikei.†

⁹ Nian rəfin kitah okotəkeikei motəhrun məmə Lou təməsuvaian o nətəm kotəhruahru, mətəu Lou təmuva məmə otəgətun kəm nətəmimi məmə ilah nətəmimi rəha nol rahien: nətəm kəsotisiaian Uhgın mine nol təfagə tərəh; nətəm rəhalah noliən tekəu-ekəu kəutəuhlin nəmtahlah o nəfakiən; nətəm kəmotuhamu rəhalah tatə mine məmə; nətəm kəutuhamu əhanəh itəmi;

¹⁰ nəman mine nıpətan nətəm kınotol rəkis marit, mətəu kəutan əpnəpın; nəman kəutit aru ilah mın kəni nıpətan kəutit aru ilah mın; nətəmimi kəutələs iətəmi kəti motaskəlim mautil səlimin təhmen e iol əhrui; mine nətəm kəuteiuə e nian kəutəghati e kot; mine nətəm kəuteiuə əpnəpın əmə; mine nətəm kəutol noliən tərəh pisin mın nəuvein. Əuəh, in nıpəhriənən məmə Lou in rəha nətəmimi nətəm kəutol natimnati rəfin əha iətəm tətərekın nəghatiən əhruahru mın.

¹¹ Nəghatiən əhruahru mın u, kəutəni pətigəm nanusiən təuvır rəha nəsanəniən əhagəhag rəha Uhgın, Uhgın u iətəm təuvır məhruahru. Nanusiən u in təməfa kəm iəu məmə iəkəni pətigəm.

Pol nikin təmagiən o Kristo

¹² İəu iətəni tagkiu kəm Kristo İesu, İərməniğ rəhatah, iətəm tətəfa nəsanəniən kəm iəu o uək u, mətəu-inu in tateh iəu məmə iəkaskəlim vivi rəhan uək məsəpəhiən, kəni in təmələhu=pa uək u mətəhli=pa iəu məmə iəköl.

¹³ Aupən iəmətəghati rah e nərgin, kəni iəmatoh nətəm kəutəfaki matol tərəh e İesu. Nati əpnəpın iəu iəmatol pau lanu lan, mətəu in təməsək ohniəu mətəu-inu iəməsəni əhanəhiən nıpəhriənən lan, kəni iəməruuru məmə nati nak iətəm iəu iəmatol in tərəh.

¹⁴ Mətəu nolkeikeiən rəha İərməniğ rəhatah in iahgin pik ohniəu, məpirəkis noliən tərəh mın rəhak. Kəni tatətəlmın nıkik o nəhatətəiən lan mine nolkeikeiən iətəm tatsipən e Kristo İesu.

¹⁵ İnu nəghatiən tətəni pəhriən, kəni kitah kotəkeikei motəni nıpəhriənən lan: Kristo İesu təmuva e nəhue niftəni məmə otosmiəgəh nətəm kotərah. Kəni iəu iətəmi iəkərah agın məpirəkis rəfin ilah.

¹⁶ Mətəu Uhgın təməsək ohniəu, iətəm iəkərah agın, təhmen e nəmtətiən kəti iətəm tətəgətun məmə nətəligiən rəhan təfəməh, naunun tikə, tatuvən o nətəm kotərah, pəh nətəmimi nəuvein koteruh kəni məhuərisig e suaru kətiəh əmə məmə okotəhatətə e İesu kəni in tosmiəgəh ilah məfən nəmiəgəhiən itulin kəm lah.

¹⁷ !Kotəni-vivi Uhgın! Pəh kotisiai Uhgın rəhatah. In İərməniğ itulin; in təsimisiən; kəsəruhiən in; kəni in pisin əmə in Uhgın. Pəh kotəfəri nərgin tatuvən matuvən matuvən naunun tikə. Əuəh.

¹⁸ Kəni inəha nətik Timoti. İnu rəhak nəghatiən təhmen=pən e nəghatiən rəha iəni mın nətəm kəmutəni kəm ik aupən. İk onəkəkeikei maskəlim nəghatiən mın əha pəh tol rəham nətəligiən təskasik, kəni ik onəkəluagin vivi e nəluaginiən rəha nəhatətəiən.

¹⁹ Askəlim rəham nəhatətəiən təskasik, kəni ol noliən iətəm ik nəkəhrun məmə in təhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu nətəmimi nəuvein ilah kəutol noliən nəuvein iətəm

† **1:8** Nəgətun eiua mın əha, nian rəfin kəutəghati pik e Lou. Kəni məutəni məmə ilah kəutəhruahru mətəu-inu ilah kotəhrun vivi Lou. Mətəu nol rah nati mın, Uhgın təməfən Lou kəm lah məmə Lou otəgətun ilah məmə ilah nətəm kotərah. **1:8** Rom 7:12,16 **1:12** Uək 9:15; 1Kor 15:9-10; Kəl 1:15-16 **1:13** Uək 8:3; 9:1-5 **1:15** Luk 19:10

ilah kotəhrun məmə tərəh, kəni kəmotərəkin rəkis rəhalah nəhatətəiən, təhmen e iətəmi kəti təmləfən negəu təri e nīmas təhapu-əhapu aɡin mərəh.

²⁰ Suah mīl u Haemeneəs mīne Aleksantə ilau kəmian motol kətiəh əmə ilah nətəmi mīn u. Iəu inegəhan=pən rəkis e lau e nəhlmī Setən məmə okuəhrun məmə okuəkeikei məsuəni rahien Uhgīn.

2

Noliən rəha nəfakiən

¹ Nati aupən iətəm iəkolkeikei məmə iəkəni, in toll lanu lan. Iəu iətəni əskasik kəm təmah məmə itəmah nəkotəkeikei motəfaki kəm Uhgīn o nətəmimi rəfin, kəni motəni tagkiu kəm Uhgīn o natimnati iətəm in təmol ilah.

² Kəni e nian rəfin itəmah onəkotəkeikei mautəfaki o nətəm kəutarmənig mīne nətəmi asoli mīn rəhatah məmə kitah rəfin okotətig e nəməlinuiən kəni motətig mətig, pəh kitah kotisīai vivi Uhgīn kəni rəhatah naliuəkien in təhruahru.

³ Noliən rəha nəfakiən mīn u in təuvir pik, kəni in otol Uhgīn Iosmiəgəh rəhatah nīkin otəgən lan.

⁴ Uhgīn u, in tolkeikei məmə otosmiəgəh nətəmimi rəfin, kəni molkeikei məmə ilah okotəhrun motəni nīpəhriənien e nəghatien pəhriən rəhan.

⁵ Otəfaki o nətəmimi rəfin məmə ilah okotəhatətə e Uhgīn mətəu-inu Uhgīn kətiəh əmə tətətig, kəni suah kətiəh əmə tətəhtul in suaru o nosien nətəmimi muvən motol kətiəh ilah Uhgīn, iətəmimi əha Krīsto Iesu.

⁶ E nian əhruahru, in əmə təməfa rəhan nəmiəgəhien o nətəouiən suaru rəha nətəmimi rəfin məmə otitis ilah e təfagə tərəh rəhalah. Kəni inu tətəgətun məmə Uhgīn tolkeikei məmə otosmiəgəh nətəmimi rəfin.

⁷ Kəni e nəghatien əha, Uhgīn təməfəri iəu məmə iəu aposil kəti rəhan o nəni pətigəmian nanusien təuvir u kəm Nanihluə* mīn, nətəmimi nətəm kəsəniə məmə nətəm Isrel, kəni təməfəri iəu məmə iəgətun kəti rəha nəhatətəiən pəhriən. Iəu iatəni pəhriən, iəseiuəiən.

⁸ Kəni ikin mīn rəfin, iəkolkeikei məmə nəman okotəghati kəm Uhgīn e nəfakiən. Kəni nian kautəfəri nəhlmilah məmə okotəfaki kəm Uhgīn, iəkolkeikei məmə nəmiəgəhien rəhalah otəhruahru, kəni nīkilah təsahməien, kəni məsotahien ilah mīn.

⁹ Kəni iəu iəkolkeikei məmə nīpətan u nəfaki mīn okəhuvən e rəhalah napən iətəm təhruahru kəni mətəhtərain vivi ilah, məsotiuviən nətəligien rəha nəman, kəni məsotolien məmə nətəmimi okotəh o nəfəriən. Kəni ilah kəsotolien nəuanulah məmə okotəfəri ohni. Kəni ilah kəsəhuvəniən e natimnati mīn o niuviən nətəligien rəha nətəmimi, iatəni natimnati mīn təhmen=pən e napən mīn iətəm nəhmtilah tiəkis, uə nati kəti kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, uə nati kəti kəmol e perəl inu kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis.

¹⁰ Mətəu iəkolkeikei məmə nīpətan u nəfaki mīn, rəhalah nətəligien otəsuvəniən o malə-malə rəha nīpətilah məmə okeruh, mətəu okotol malə-malə e nəmiəgəhien rəhalah, inəha ilah okotol noliən mīn iətəm otasiru e nətəmimi, noliən mīn iətəm təhruahru o nīpətan nətəm kəutəni məmə ilah kəutəfaki kəm Uhgīn.

¹¹ Nian nəman okotəgətun e nīməfaki, nīpətan okotəkeikei mautətəlig məsotəgətien, kəni motəkeikei motosiahu ilah, kəni motisīai nəgətun mīn, kəni motətəu=pən nəgətun mīn əha nətəm kəutəgətun.

¹² Iəu iəsegəhaniən e nīpətan məmə okotəgətun kəni motarmənig e nəman. Ilah okotəkeikei məsotəgətien,

¹³ mətəu-inu aupən ikin, Uhgīn təmaupən mol Atəm, uərisig ikin təpanol Iv.

¹⁴ Kəni səniəmə Atəm u Setən təmeiuə lan aupən kəni tol nəuian, mətəu Iv u təmol nəuia Setən kəni matgəhli lou rəha Uhgın.

¹⁵ Mətəu Uhgın otosmiəgəh nıpətan nian ilah kautol əhruahru uək rəhalah, inu neməkian mine neh vivian kəlkələh min. Mətəu ilah kotəkeikei məutaskəlim əskasik nolian rəha nəhatətəian, mine nolian rəha nolkeikeian nətəmimi, mine nolian rəha nəmiəgəhian iətəm təhruahru.

3

Nətəmi asoli min rəha niməfaki

¹ Inu nəghatian tətəni pəhriən məmə, “Nəmə iətəmimi kəti tolkeikei məmə in otuva iətəmi asoli kəti rəha niməfaki, kəni uək u, in uək təuvir agın kəti iətəm in tolkeikei.”

² Kəni iətəmi asoli tol lanəha:

okəkeikei kəseh-pəniən nolian tərəh kəti lan;

in məsol-pəniən rəhan pətan;

in təhrun nəni aruiən e nikin məmə otəpəh nolian natimnati iətəm tərəh kəni mol əmə nati iətəm təuvir;

tatol natimnati e nəhrunian;

kətişiai in;

tətəh vivi nətəmimi nətəm kautəhuvən iman ikin;

in iəgətun təuvir kəti;

³ səniəmə iətəmimi kəti rəha napisiən uə nəhtian itəmi;

mətəu in iətəmi mətig;

səniəmə in iətəmi rəhan nəghatian titatiperəh pik təhmen e kaluəluə;

nikin təsuvən pikian e məni;

⁴ in otəkeikei mətərmənig vivi e rəhan min, kəni mol məmə rəhan kəlkələh min kautol nəuian məutisiəi vivi.

⁵ Mətəu nəmə in təruru narmənig vivian o rəhan min, kəni in otəhro əhanəh marmənig e niməfaki rəha Uhgın?

⁶ Iətəmimi tətəhatətə vi əmə e Iesu, in təsəhmenian məmə otos uək u, məta in tətəfəri pik in, kəni Uhgın tol nalpiniən kəm in təhmen e inəha təmol e Setən u iəfəri pik.

⁷ Kəni iətəmi asoli, rəhan nolian otəkeikei məuvir məhruahru məmə nətəm kəsotəfakian okotəni məmə in iətəmi təuvir. Nəmə təsolian, məta nəuanikulu rəha Setən toh pikin, kəni nərgin otərəh.

Dikon min,

nətəm kəutəsiru e niməfaki

⁸ E nolian əhmen əmə, dikon min, rəhalah nəmiəgəhian otəkeikei məhruahru vivi, kəni məutəni əmə nipəhriənian e nian rəfin. Nətəm kəutəpis uə kotolkeikei pik məni, kəsotəhmenian o naskəlimian uək u.

⁹ Ilah nətəmimi nətəm kotəhrun məmə nolian tərəh kəti təsatigian e lah, kəni məutaskəlim əskasik nəghatian pəhriən min rəha Iesu Kristo iətəm Uhgın təmol əpu.

¹⁰ Nətəmimi kotol lanəha, niməfaki otəkeikei makil vivi rəhalah nəmiəgəhian, nəmə kəseh-pəniən nati kəti tərəh e lah, kəni ilah okotos uək rəha dikon.

¹¹ Kəni təhmen-əhmen əmə, nıpətan rəha dikon min,* ilah min okotəkeikei motol rəhalah nəmiəgəhian təhruahru vivi. Təsəuviriən məmə ilah nıpətan nətəm kəutəni nikalitəmi, uə nıpətan rəha napisiən, mətəu ilah nıpətan nətəm nətəmimi kəutəhatətə e lah e nian rəfin.

¹² Suah kəti iətəm tatos uək rəha dikon, in otəkeikei mos rəhan pətan kətiəh əmə, kəni in otəkeikei mətərmənig vivi e rəhan min kəlkələh min mine rəhan lahuənu.

2:14 2Kor 11:3; Kəl 3:1-6 **2:15** Jen 3:6-16 **3:6** Tait 1:6-9 **3:7** 2Kor 8:21 * **3:11** Suaru keiu o nəuhlinian nəghatian u “nıpətan” e fes u. 1. Nıpətan rəha dikon min 2. Nıpətan nətəm kəutos uək rəha dikon. **3:11** Tait 2:3

¹³ Nætəmimi nətəm kautol vivi uək rəha dikon, nərgilah in təuvir lan, kəni rəhalah nətəligiən in otəskasik pik o naskəlimiən nəhatətəiən rəhalah e Kristo Iesu.

Nəukəti nəhatətəiən rəhatah

¹⁴ Rəueiu əha, nian iətətei nauəuə u kəm ik, nīkik tətəhti məmə, otəsuvəhiən kəni iəkuvnə meruh ik.

¹⁵ Mətəu nəmə iəsuvnə uəhaiən, kəni nauəuə u in otəni natimnati rəfin iətəm kitah nenəti Uhgīn okotohtəu=pən. Inu kitah u nətəm kəutəfaki, kəni Uhgīn rəhatah tətəmiəgəh mətətiğ naunun tikə. Kitah nətəm kəutəfaki u kəutaskəlim nəghatiən pəhriən, kəni mauteh vivi.

¹⁶ Nipəhriənian, nəghatiən pəhriən rəha Iesu Kristo iətəm Uhgīn təmol əpu, in nati apispis iətəm in iahgin, kəni tol lanəha:

Kristo in təmuva iətəmimi kəni nətəmimi kəmoteruh.

Kəni Narmin Rəha Uhgīn tətəgətun vivi məmə Iesu təhruahru vivi pik.

Kəni nagelo min kəmoteruh in.

Kəni nətəmimi kəutəni pətiğəm nanusiən təuvir rəhan kəm nətəmimi ikin pisin pisin min.

Kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəutəhatətə lan.

Kəni Uhgīn təmos muvən ilis e neai mətətiğ ilau min.

4

Nəgətun eiuə min

¹ Narmin Rəha Uhgīn tətəni pətiğəm vivi məmə e nian min uərisiğ Iesu otəpanuva lan, nətəmimi nəuvein okotəpəh nitəu-pəniən noliən pəhriən rəha nəhatətəiən e Uhgīn. Ilah okotohtəu=pən narmin eiuə min kəni motohtəu=pən nəgətuniən rəha iərmis min.

² Nəgətuniən min əha kautsipən e nəgətun min nətəm kəutəni məmə rəhalah nəghatiən in nipəhriənian, mətəu ilah kəuteiuə, kəni məsotoliən nati iətəm kəutəni. Nətəmi min əha, nətəligiən rəhalah tekəu-ekəu ağin, kəni kīnotəruru nakiliən məmə nəghatiən pəhriən iə, kəni nəghatiən eiuə iə.

³ Ilah kəutəgətun nətəmimi məutəni məmə okəsotoliən marit, kəni məutəgətun ilah məmə okəsotuniən nauəniən min nəuvein. Mətəu Uhgīn təmol nauəniən min əha məmə okotun ilah. Kəni kitah u kəutəfaki kotəhrun nipəhriənian, kotəhrun nosiən, motəfaki motəni tagkiu kəm Uhgīn ohni, kəni motun,

⁴ mətəu-inu natimnati rəfin iətəm Uhgīn təmol ilah kotəuvir əmə. Nati kəti tikə məmə okəsotuniən. Kitah kotəhrun nuniən natimnati rəfin nəmə kitah kotəfaki motəni tagkiu kəm Uhgīn ohni,

⁵ mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə ilah kotəuvir, kəni kitah kəutəfaki ohni. Kəni rəueiu, nauəniən min əha kotəuvir əmə.

Ioluək təuvir rəha Kristo Iesu

⁶ Nəmə nətəni pətiğəm nəghatiən u kəm piatah min mine nəuvinitah min, kəni ik ioluək təuvir kəti rəha Kristo Iesu. Kəni tətəgətun məmə ik iətəmimi kəti iətəm natun nəghatiən təuvir min rəha nəhatətəiən mine nəgətuniən əhruahru, kəni mətəmiəgəh lan, kəni rəham nəmiəgəhiən tatitəu=pən nəghatiən rəfin min əha.

⁷ Əpəh, sətəligiən e nəghatiən eiuə min iətəm nətəligiən rəha Uhgīn tikə lan, nəghatiən min təhmen e namsu əpnəpin min iətəm nipətin tikə. Mətəu əgətun aru rəham nəmiəgəhiən məmə tətitəu=pən Nauəuə Rəha Uhgīn.

⁸ Noliən rəha neruh viviən nipətim məmə in otəsanən, in təuvir o natimnati min nəuvein, mətəu nəmə natəgətun aru rəham nəmiəgəhiən e noliən rəha Uhgīn, kəni in təuvir məmə otasiru e natimnati rəfin e nəmiəgəhiən rəha nəhue niftəni u, mine rəha nəmiəgəhiən itulin.

⁹ Inu nəghatiən tətəni pəhriən, kəni kotəkeikei motəni nipəhriənian lan.

¹⁰ Konu kitah kautol pik uək o nəgətun aruiən rəhatah nəmiəgəhiən e noliən əha, mətəu-inu kinotəhatətə rəkis e Uhgın u tətəmiəgəh kəni mətətig itulin, kəni in Iosmiəgəh mətəhan nəhlmin kəm nətəmimi rəfin, mətəu in tatosmiəgəh əmə nətəmi min u nətəm kəutəhatətə lan.

¹¹ Əgətun natimnati min əha kəm nətəmimi, kəni məni=pən kəm lah məmə okotəkeikei mautohtəu=pən.

¹² Segəhanian lam məmə nətəmimi okoteh iahu ik mətəu-inu ik iətəm aluə əmə kəti. Mətəu ol rəham nəmiəgəhiən təhruahru vivi məmə nətəmimi okoteruh məmə ik iətəm təmiməhtə, kəni ilah kotəhrun nitəu-pəniən ik e nəghatian min, mine naliuəkiən, mine nolkeikeiən, mine nəhatətəiən, mine nol əhruahruian.

¹³ Ol natimnati min əha, kəni nati kisil min əha ikin. Onəkəkeikei mol vivi ilahal mətəuərus iəkuvnə: afin Nauəuə Rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni məni pətigəm Nauəuə Rəha Uhgın, kəni məgətun Nauəuə Rəha Uhgın.

¹⁴ Timoti. Uhgın təməfinə rəhan nəsanəniən kəm ik o noliən uək rəhan nian eldə min rəha niməfaki kəmotələhu=pən nəhlmilah lam, kəni iəni min nəuvein rəhalah kəmotəni pətigəm nəghatian iətəm Uhgın təməni lam. Səpəhiən nəsanəniən əha, mətəu ol uək rəha Uhgın lan.

¹⁵ Ik onəkəkeikei matol uək min u, kəni rəham nətəligiən otəkeikei mətətig əskasik e natimnati min u pəh nətəmimi kotəhrun nehian məmə rəham nəmiəgəhiən mine rəham uək tateviə vivi.

¹⁶ Ateh vivi noliən min e nəmiəgəhiən rəham, kəni ol rəham nəgətuniən məmə in tətəhruahru e nian rəfin. Onəkəkeikei mətəlkut əskasik məmə onəkəkol natimnati min əha, mətəu-inu nəmə nəkol, kəni onəkəsmiəgəh itəmah nətəm kəutətəlig lam.

5

Noliən rəha nisaiən o nəghatian kəm nətəmimi

¹ Sagət əskasikiən e nauəhli min, mətəu əghati kəm lah e nisaiən məmə nəkiuvi rəhalah nətəligiən, təhmen əmə məmə ilah rəham tatə əhruahru min. E noliən kətiəh min əmə, ol təhmen əmə kəm nətəm aluə təhmen əmə məmə ilah piam əhruahru min.

² Əghati mətig e nisaiən kəm nipətauəhli min təhmen məmə rəham məmə əhruahru min. Rəham nəghatian mine noliən min kəm nipətan mətə otəkeikei məhruahru agin, təhmen məmə ilah nəuvinim min.

Noliən rəha neruh vivian nipətalimis min

³ Niməfaki otəkeikei mateh vivi nipətalimis min u kəmimis ərin ilah, kəni iətəmi kəti tikə mə otateruh ilah.

⁴ Mətəu pətalimis kəti u nenətin min əha ikin uə namipin min əha ikin, ilah okotəkeikei motaupən motəhrun məmə uək rəha nətəm kəutəfaki, ilah okotəuəpən motəh vivi aru rəhalah min. Noliən u təhmen əmə məmə kəutəfən nitai nati kəm məmə mine tatə mine kəha min, kəni nati u tatol niki Uhgın tətəgiən ohni.

⁵ Mətəu pətalimis iətəm tətətig pisin agin əmə, iətəmimi tikə o neruhiən, in tətələhu=pən əskasik rəhan nuhuiniən tətətig e Uhgın. Inəha e nian rəfin, lapin mine e nərauiə, in tətəfaki kəm Uhgın məmə otətəsiəru lan. Pətalimis tol lanəha, təhruahru agin məmə niməfaki otəsiəru lan.

⁶ Mətəu pətalimis u tətətəlig pik e natimnati rəha niftəni o nətəuiən təuvin lan, in tətəmiəgəh, mətəu e narmin in tinimis rəkis.

⁷ Ik onəkəkeikei məni=pən nəghatian min əha kəm niməfaki məmə ilah okotəkeikei motol pəh nətəmimi kəsotəni rahian ilah.

⁸ Suaħ kəti otəkeikei meh vivi rəhan mīn, kəni maupən meh vivi rəhan əhruahru mīn. Mətəu nəmə in təsoliən, tətəgətun məmə təməuhlin nəmtahn e noliən rəha nəfakiən, in tərəh mapirəkis iətəm təsəfakiən.

⁹ Nəmə nəkətəi=pən nərgi pətəlimis kəti e nauəuə rəha nasiruiən məmə niməfaki otasiru lan, rəhan nu in otəkeikei mos sikiste, pətan u təmətətig vivi ilau rəhan u iərman.

¹⁰ Kəni in pətauəhli kəti iətəm nətəmimi kautisiai in o rəhan noliən təuvir mine nasiruiən mīn iətəm in tatol, təhmen məmə in tateh vivi rəhan nəsuəlkələh; kəni nian iapispis mīn okəhuva iman ikin, tatol təuvir kəm lah; kəni matosiahu aru in mətasiru e nətəm kautəfaki,* kəni mətasiru e ianrah; kəni rəhan nətəligiən təkaskik məmə otol uək mīn iətəm təuvir.

¹¹ Mətəu sətəi-pəniən nərgi pətəlimis mīn nətəm kəsotəpətauəhli əhanəhiən e nauəuə rəha nasiruiən, mətəu-inu uərisig nəmə nətəligiən rəha nol mīniən marit tinuva məskasik e nīkilah e Kristo, kəni ilah kotəni məmə okotol mīn marit.

¹² Kəni Uhgīn in otakil mol nalpiniən kəm lah mətəu-inu kəmotatgəhli rəhalah nonauvil iətəm kəmotol kəm in aupən.†

¹³ Kəni nati tərəh kəti mīn, məta ilah kotəlpah kəni motos noliən rəha nuvəniən e nimə mīn rəfin mautəni nəghatiən iətəm nīpətin tikə. Uərisig ilah kəhuva motərəh pik o nosiən musmus e nəghatiən rəha iətəpisi, kəni ilah kotolkeikei məmə okotəni pik nəghatiən rəha nətəpisi, kəni ilah kəutəni nəghatiən mīn nəuvein iətəm təsəhmenien məmə okotəni.

¹⁴ Kəni iəu iətəni kəm nīpətan mītə mīn kəmimis ərin ilah məmə təuvir ilah okotol mīn marit, kəni motos nətilah mīn, kəni moteh vivi ilah. Kəni nəmə kotol lanəha, kəni məsotəfəniən nəua nimahan kəm tikimir məmə okotəni rah itah.

¹⁵ Mətəu pətəlimis nəuvein kinotalelin ilah e suaru təuvir kəni mīnautohtəu=pən Setən.

¹⁶ Nīpətan mīn u kəutəfaki okotəkeikei maüteruh vivi pətəlimis mīn rəhalah, məsotəhlman-pəniən e lah kəm niməfaki məmə oteruh ilah. Kəni niməfaki in otäteruh əmə pətəlimis mīn u rəhalah nətəmimi kohkə agin məmə okauteruh ilah.

Uək rəha nətəmi asoli rəha niməfaki

¹⁷ Eldə mīn nətəm kəutarməniḡ vivi e uək rəha niməfaki, niməfaki otəkeikei misiai ilah, kəni motətəou ilah. Kəni nəgətun mīn mine nətəm kəutəni pətigəm Nauəuə Rəha Uhgīn, ilah kautəhtul aupən məmə okisiai ilah kətəou ilah.

¹⁸ Mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Nian nati miəgəh kəti tatol rəham uək, kəni nakəkeikei maugīn.”‡ Kəni tətəni mīn məmə, “Nian iətəmi kəti tatol uək, mətəu okəkeikei kətəou in lan.”

¹⁹ Sətəligiən e nəghatiən rəha iətəmimi kətiəh əmə iətəm tətəni məmə eldə kəti rəha niməfaki təmol noliən tərəh, mətəu nəmə iətəmimi keiu uə kisil kəhləni, kəni nətətəlig e rəhalahal nəghatiən.

²⁰ Kəni nəmə iətəmi asoli kəti rəha niməfaki tatol nati kəti tərəh, kəni nətagət əskasik lan e nəhmti nətəmimi rəfin rəha niməfaki, kəni tol lanəha nətəmimi okotəgin e noliən nati tərəh mīn.

²¹ E nəhmti Uhgīn, mine Iesu, mine nagelo mīn iətəm Uhgīn təmitəpin rəkis ilah, iəu iətəni əskasik kəm ik məmə ik onəkəkeikei mətətəu=pən nəghatiən rəhak e noliən iətəm in

* **5:10** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kəni tətəikuas e nəhlki nətəmimi rəha Uhgīn.” – Noliən əha tətəgətun məmə in pətan kəti tatosiahu aru in; kəni nīkin tagiən o nasiruiən e nətəmimi. † **5:12** E nian əha, pətəlimis mīn nəuvein kəmos nonauvil rəhalah kəm Uhgīn məmə okəsotoliən marit, kəni ilah okol əmə uək rəha niməfaki. Kəni nəmə pətəlimis kəti tolkeikei məmə in otol mīn marit, kəni in otatgəhli rəhan nonauvil iətəm təmol kəm Uhgīn. **5:13** 2Təs 3:11 **5:14** 1Kor 7:9 ‡ **5:18** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Nian kau kəti tatol uək rəham tətəvig-evig e nəua wit, kəni nəmə tolkeikei məmə otun kəti, kəni səlīs-ərainiən nohlin.” Eruh mafin e tiksineri e noliən rəha nətəm Isrel e noliən uək e wit. Pol tətəghati e nati miəgəh, mətəu nīpəhriənien, nīpəti nəghatiən tətəghati e nətəmimi. **5:18** Dut 25:4; Mat 10:10; 1Kor 9:9 **5:19** Dut 17:6; 2Kor 13:1 **5:20** Efəs 5:11

təhruahru. Ik onəsoliən noliən kəti kəm iətəmi kəti, kəni matig mol noliən pišin mīn kəm iətəmi kəti mīn. Mətəu onəkot təhmen-əhmen əmə kəm lah rəfin.

²² Səfəri uəhaiən iətəmi kəti məmə in otos uək kəti rəha niməfaki, inu mə nəkotələhu=pən nəhlmītəmah motəfaki lan. Mətəu-inu nəmə in iətəmi kəti iətəm rəhan əha ikīn noliən tərāh, kəni rəhan noliən tərāh otatig lam, təhmen lanu məmə ik mīn nəmos rəhan noliən tərāh. Mətəu ol əmə rəham nəmiəgəhiən tətəuvir vivi mətəhruahru e nian rəfin.

²³ Səmnim əməiən nəhu. Os wain nəuan nəuветin mol o rəham nimisiən, pəh otasiru e nərfəm.

²⁴ Nətəmiimi nəuvein kitah rəfin kotəhrun məmə ilah nolrah nati, kəni kotəhrun məmə Uhgīn otol nalpiniən kəm lah. Mətəu nətəmiimi nəuvein mīn, rəhalah təfagə tərāh tətəhluaiğ əhanəh əha rəueiu, mətəu uərisig okəpaneruh.

²⁵ Kəni təhmen-əhmen əmə, nian tepət uək təuvir mīn, kitah kotəhrun əmə. Mətəu nəuvein əha ikīn iətəm kəutəhluaiğ əha rəueiu, mətəu nīpəhriən, okəmaneruh ilah.

6

Noliən əhruahru o slef mīn

¹ Slef mīn nətəm kəutəfaki okotəkeikei motisiai nətəmi asoli mīn rəhalah. Noliən əha in otahtipəsīg e nətəmiimi u kəsotəfakiən məmə kəsotəni rahien nərgi Uhgīn, mīne nəgətuniən rəhatah.

² Mətəu slef mīn nətəm rəhalah nətəmi asoli ilah mīn nəfaki, ilah okəsotoliən noliən əha u kotəni məmə, “Ei. Iətəmi asoli əha in piatah əmə kəti,” kəni ilah məsotisiai viviən. Mətəu ilah okotəkeikei motol əhruin pik nati kəm lah e nīkilah pəhriən, mətəu-inu rəhalah nətəmi asoli mīn ilah nəfaki mīn nətəm noluək mīn kotalkeikei ilah.

Nəgətuniən neiuəiən mīn mīne natimnati vivi mīn pəhriən

Natimnati mīn u, ik onəkəkeikei mətəgətun nətəmiimi lan. Kəni e nian rəfin, ik onəkəkeikei mətəghati əskasik kəm lah o nītəu-pəniən.

³ Mətəu nətəmiimi nəuvein kəutəgətun nəghatiən nəuvein iətəm tol pišin e nəghatiən əha rəhak, kəni ilah kəutəni məmə nəgətuniən rəha lərməniğ rəhatah Iesu Kristo, in neiuəiən, mautəni məmə nəgətuniən rəha noliən rəha nəmiəgəhiən iətəm Uhgīn tolkeikei, in neiuəiən.

⁴ Nətəmiimi mīn əha kautol lanəha ilah kəsotəhrun aɡiniən nati kəti, kəni ilah nətəm kəutəfəri pik ilah. Ilah kəutalməli o nuvəniən məghati pik o nəghatiən mīn iətəm tatiuvi=pa niəməha, o nəghatiən mīn iətəm nətəmiimi kəutəməki e lah mīn ohni. Noliən u in tatol nətəmiimi kəutitgərah ilah mīn, kəni məutəhapu-əhapu ilah mīn, kəni məutəghati rah e nərgilah mīn, kəni məutətəliğ rah e lah mīn.

⁵ Kəni e nian rəfin ilah kautol timəti. Inu noliən rəha nətəmiimi nətəm rəhalah nətəliɡiən tərāh, ilah kəutəluei e nəghatiən pəhriən. Ilah, nīkilah təhti məmə noliən rəha nəhatətəiən e Uhgīn in noliən kəti o nosiən məni mīne nautə mīn.

⁶ Mətəu nati təuvir pik səniəmə kitah kautos məni mīne nautə. Nati təuvir pik məmə kitah okotaliuek e noliən iətəm Uhgīn tolkeikei. Kəni məutəɡiən əmə, nati əpnəpīn nəmə rəhatah nautə təkəku uə tepət,

⁷ mətəu-inu nian kitah kəmotair=pa e nəhue niftəni u, kəni kəməsotosiən nati kəti məhuva. Kəni e nian okohmīs lan, ko kəsotos mīniən nati kəti mohtəliğ.

⁸ Mətəu nəmə nigtaħ nauəniən mīne napən təhmen əmə, kəni kitah kotəɡiən.

⁹ Nətəmiimi nətəm kotalkeikei pik məmə rəhalah nautə otepət, timətiğ əmə o lah məmə okotol noliən tərāh mīn tepət. In təhmen=pən e nalig kəti iətəm otələs ilah e nəuan nalməliən rəha nərahien, kəni ilah kotalkeikei məmə okotol natimnati tepət rəha

nalməliən, kəni natimnati tepət iətəm tərəh o lah. Kəni nolkeikeiən rəha natimnati tərəh mən əha okotərəkin-ərəkin nəmiəgəhiən rəhalah.

¹⁰ Mətəu-inu noliən rəha nolkeikei pikiən məni, in nəukəti natimnati tərəh tepət. Kəni nətəmimi nəuvein ilah kautəhtul iəkis o nitəu-pəniən suaru u, kəni ilah kinəhuvən rəkis isəu o noliən rəha nəhatətəiən, kəni ilah kautol natimnati mən nəuvein iətəm tətərəkin aru nikilah, kəni kautos nərahian tepət lan.

Nəghatiən təuvir rəha Pol tatuvən kəm Timoti

¹¹ Mətəu ik Timoti, iətəmi rəha Uhgın, aiu=pən isəu o noliən tərəh mən əha. Ik onəkəkeikei malkut pik o nitəu-pəniən noliən əhruahru, iətəm Uhgın tolkeikei. Rəham nəhatətəiən otəkeikei məskasik, kəni ik onəkəkeikei molkeikei nətəmimi. Askəlim əmə rəham nəhatətəiən lanko, tatuvən naunun tikə. Kəni onəkəikei muva ik iətəmi mətig kəti.

¹² Onəkəluagin vivi e nəluaginian rəha nəhatətəiən. Kəni maskəlim vivi nəmiəgəhiən itulin iətəm Uhgın təmauin lam ohni. Aupən rəkis, in təmauin lam ohni nian nəməni pətigəm nəhatətəiən rəham e Iesu e nəhmti nətəmimi tepət.

¹³ E nəhmti Uhgın, iətəm tətəfa nəmiəgəhiən kəm natimnati rəfin, kəni e nəhmti Kristo Iesu iətəm təməni pətigəm vivi nəghatiən pəhriən e nəhmti Pontias Pailət, iətəghati əskasik kəm ik lanu lan:

¹⁴ Ol natimnati mən u, kəni məsəpəhiən kəti mətəuarus=pən İərməniəg rəhatah Iesu Kristo otuva

¹⁵ e nian əhruahru iətəm Uhgın təməni. Uhgın iətəm kitah okotəkeikei mautəni-vivi e nian rəfin, in pisin əmə tətərməniəg e natimnati rəfin. In Kig rəha kig mən rəfin, kəni İərməniəg rəha iərməniəg mən rəfin.

¹⁶ In əmə təsimisiən mətatig itulin, rəhan nətuəuiniən tikə, kəni naunun tikə. İkin tətətig ikin, nəhəgəhəgiən tasiə matitəlau lan, kəni ko kəsəniən iuəkir ohni. Suah kəti təseh əhanəhiən in, kəni ko iətəmi kəti təsəhruniən nehian nian kəti. Nian rəfin kitah okotəkeikei motisiəi in, kəni məutəni pətigəm rəhan nəsanəniən mine narməniəgiən mautəhuvən mautəhuvən naunun tikə. Tol lanəha lan. Əuəh.

Nəfaki mən u rəhalah nautə tepət

¹⁷ Əghati əskasik kəm nətəm kautəfaki nətəm rəhalah nautə rəha nəhue niftəni u tepət. Əni məmə ilah okəsotəfəri pikiən ilah, kəni kəsotəhatətəiən e rəhalah mən u tepət. Məni in rəha rəueiu əmə, mətəu olauig mine tikə mən. İlah okotəkeikei motəhatətə əmə e Uhgın iətəm tətəfa natimnati təuvir tepət kəm tah məmə kitah okotətəu təuvir lan.

¹⁸ Əghati əskasik kəm lah məmə rəhalah noliən təuvir mən, mine rəhalah nasiruiən təuvir mən otepət. Kəni nikilah otəkeikei magiən o nətuatiən kəm nətəmimi.

¹⁹ E noliən əha, in təhmen məmə ilah kautələhu natimnati təuvir mən tepət, təhmen=pən əmə məmə kəmotasə təuvir o nəmiəgəhiən iətəm otəpanuva. Kəni ilah kotəhrun nosiən nəmiəgəhiən, iətəm nəmiəgəhiən pəhriən.

Naunun nəghatiən rəha Pol

²⁰ Timoti, ik onəkəkeikei mateh vivi natimnati mən iətəm Uhgın təmələhu=pən rəkis e nəhlməm. Əpəh kəni məhtul isəu o nəghatiən mən iətəm nipətəlah tikə kəni kəsotəfəniən nisiəiən kəm Uhgın, kəni nəghatiən mən iətəm kəsotəhruahruian e Nauəuə Rəha Uhgın. Nəghatiən mən əha kətəni məmə kautəfa nəhruniən, mətəu kəpə, kauteiuə.

²¹ Mətəu nətəmimi nəuvein kautəhuərisig e nəghatiən eiuə mən əha, kəni mənənotəmkərəpen e suaru rəha nəhatətəiən pəhriən.

Pəh Uhgın otətuati e rəhan nəuviriən kəm təmah.

2 Timoti

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pol təmətei tuvən kəm Timoti

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 2 Timoti

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm Timoti. Kəni in molkeikei məmə ilah min əpəha e niməfaki rəha Efəsis, məmə okotafin. Afin e “Nəghatiən Əkuəkir Rəha Nauəuə u 1 Timoti” o nəhruniən məmə Timoti in pəh.

?Natigiən təhro lanu lan nian təmətei? Nian kəpmən rəha Rom tətəskəlīm Pol əpəha Rom, in təsatiğiən e kaləpus, mətəu in tətətətiği e rəhan kəti nimə, kəni soldia min kəmautətiği ilah min mauteruh vivi məmə in otəsəgimian. Naunun jəptə rəha Uək Min tətəghati e nian min əha. Kəni əmeiko kəpmən təmahlī pətigiəm in, kəni taliuək əmə mətən o nu keiu. Mətəu rəueiu əha, tinuvən min e kaləpus əpəha Rom, kəni kaləpus əha in tərəh pəhriən ikin. Nauəuə rəha Uək Min təsəghatiən e nian əha, nauəuə tinol naunun rəkis. Kaləpus əha in tətəpu ikin, kəni tiəkis o nətəmimi o nuvəniən məsal=pən lan. Luk əmə ilau min. Pol təmolkeikei məmə Timoti otuva meh mətəu-inu in rəhan niəli təuvir. Kəni in molkeikei məmə Timoti in otəmki nauəuə min rəhan.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təməhrun məmə otəsuvəhiən kohamu in timis. Tol lanəha, in təmətei nauəuə u o nələhu-pəniən niməfaki e nəhlmi nətəmi asoli pisin min nəuvein təhmen e Timoti. Nian iəkis min kəutəhuva o niməfaki, kəni Pol in tolkeikei məmə Timoti otətəskəlīm Nanusiən Təuvir, kəni matəhtul əskasik e nəhatətəin rəhan, kəni məsəginiən e nəni pətigiəmian Nanusiən Təuvir, kəni in otəhtul maru o nətəuiən nəhməiən e niətəin nəmə nərahian otuva.

Pol təməni təuvir kəm Timoti

¹ İəu Pol, u iəu aposil kəti rəha Kristo İesu, iətəm Uhgın təmitəpin rəkis iəu məmə rəhan, kəni mahli=pa iəu məmə iəkəni pətigiəm rəhan nəniəskasikiən rəha nəmiəgəhiən itulin e Kristo İesu.

² İətəni təuvir kəm ik Timoti, nətik iətəm iəkölkeikei pik ik.

Pəh Uhgın Tatə mine Kristo İesu rəhatah İərməniğ okuəfinə rəhalau nəuviriən, mine nasəkəhruiniən, mine nəməlinuiən kəm ik.

Pol təməfəri nətəligiən rəha Timoti

³ Nian rəfin lapin mine lənian, iətəfaki ohnik, kəni mətəni tagkiu kəm Uhgın ohnik. Kəni iatol uək rəhan təhmen=pən əmə e tipik min, kəni iəkəhrun məmə nolian tərəh kəti təsatiğiən lak.

⁴ Nikiik tətəhti nəhu nəhmtəm, kəni iəkölkeikei pik məmə iəkəruh min ik pəh nikiik otəgiən.

⁵ Nikiik tətəhti nəhatətəiən pəhriən rəham iətəm təhmen=pən əmə e nəhatətəiən iətəm təmaupən mətətiği e rəham kəha Lois mine rəham məmə İunis, kəni iəkəhrun pəhriən məmə rəueiu in tinətiği lam.

⁶ Kəni tol lanəha, iətəni min kəm ik məmə onəkelel niğəm rəha nəsanəniən iətəm Uhgın təməfinə o nolian rəhan uək. Uhgın təməfinə nəsanəniən əha nian iəmələhu=pən nəhlmək mətəfaki=pinə lam.

⁷ Ol uək e nəsanəniən əha, mətəu-inu Uhgın təsəfaiən kəm tah nikiin rəha nəginiən, mətəu təməfa nikiin rəha nəsanəniən, mine nikiin rəha nolkeikeiən, mine nikiin iətəm tatol nolian min iətəm in təhrun məmə kotəhruahru.

⁸ Kəni inəha, saulisian o nani pətigəmiən İərməniġ, kəni saulisian lak iətəm iətətiġ e kaləpus o nərgin. İətətəu nahməiən o nanusiən təuvir, kəni nəmə nian əskasik tətuva ohnik, nəkəkei mol məmə iəu mine e nəsanəniən iətəm Uhgın tətəfinə kəm ik.

⁹ Uhgın təmosmiəgəh itah kəni mauin e tah məmə kitah okəhuva rəhan min nətəmiimi nətəm kotasim, kəni təməsolian o nati kəti iətəm kitah kəmotol, mətəu in təmol e rəhan aru əmə nətəliġiən, mine nəuviriən. Nian Uhgın təməsol əhanəhiən niiftəni mine, mətəu in təmələhu rəkis nəlpəkəuiən məmə in otəfən rəhan nəuviriən kəm tah e Krısto İesu,

¹⁰ mətəu rəueiu, in təmol əpu nəuviriən əha kəm tah e nuvaiən rəha İosmiəgəh rəhatah, Krısto İesu. Kəni Krısto təmohəpis nimisiən mine rəhan nəsanəniən, kəni təmasiəgəpın mol əpu suaru rəha nəmiəgəhiən u naunun tikə, kəni kitah kauteh e nanusiən təuvir əha.

¹¹ Kəni Uhgın təmitəpın iəu məmə iəu iəgəhati, mine aposil, mine iəgətuən o nanusiən təuvir əha.

¹² Tol lanəha iətətəu pik nahməiən ohni u ikinu e kaləpus. Mətəu iəsaulisian, mətəu-inu iəkəhrun məmə pəh u iətəhatətə lan, kəni məhrun vivi məmə in təhrun neh viviən nati nak iətəm in təmələhu=pə e nəhlmək o naunun nian.*

¹³ İtəu=pən əmə suaru rəha nəgətuiniən u təhruahru iətəm iəməni kəm ik, kəni ol nati u e nəhatətəiən mine nolkeiəniən e Krısto İesu.

¹⁴ E nasiruiən rəha Narmin Rəha Uhgın iətəm tətətiġ e nikitah, kəni ateruh vivi nati təuvir iətəm Uhgın təmələhu=pən e nəhlməm.

¹⁵ Nəkəhrun məmə rəhak min nətəmiimi əpəha Esiə, ilah Fukeləs mine Hermokenəs, ilah rəfin kəmotəgım rəkis motəpəh iəu.

¹⁶ Pəh İərməniġ otasəkəhruiən Onesiforəs mine rəhan min, mətəu-inu nian tepət təmasiru lak mətəfəri rəhak nətəliġiən. Kəni təməsaulisian məmə iəmətətiġ e kaləpus.

¹⁷ Nipəhriəniən, nian in təmuva Rom, təməsal pik lak mətəuarus meruh iəu.

¹⁸ !Pəh İərməniġ otasəkəhruiən in e naunun nian! Ik nəkəhrun vivi natimnati təuvir min iətəm təmol kəm iəu əpəha Efəsīs.

2

Soldiə təuvir rəha Krısto İesu

¹ Ik u nətik, pəh Uhgın otol nikim təsanən e nəuviriən iətəm tatsipən e Krısto İesu.

² Nəmətəu rəkis natimnati min u iətəm iəməgətuən ik lan e nəhmti nətəmiimi tepət. Kəni os rəhak nəghatiən mələhu=pən e nəhlmə nətəmiimi nəuvein nətəm nətəni nipəhriəniən e lah, kəni ilah okotəhrun nəgətuiniən nətəmiimi nəuvein min lan.

³ Nian nərahian otuva, mətəu əhtul əskasik kitah min ik, təhmen e soldiə təuvir kəti rəha Krısto İesu.

⁴ E nian rəha nəluəginiən, soldiə kəti təsolian natimnati rəha nətəmiimi əpnapın əmə, mətəu tatol əmə uək rəha soldiə mətəu-inu, in tolkeiəni məmə rəhan iətəmi asoli rəha soldiə min, nikin otəgıən lan.

⁵ Kəni e nolian əhmen əmə lanəha, iətəmi tətəiu məmə in otol win, in otəkeiəni mıtəu=pən lou min rəha naiuiən, mətəu nəmə təsolian, kəni in otəsosiən nətəuiəniən rəha nol winiən.

⁶ Təhruahru əmə min lanəha məmə iətəmi tatol pik uək e nasumiən, in otaupən məulək lan.

⁷ Ətəliġ vivi e nati nak iətəni kəm ik. İərməniġ otasiru lam o nəhruniən nipəti nəghatiən min u.

⁸ Ətətəliġ e İesu Krısto u nəuaniləuis rəha Tefit, kəni Uhgın təmosmiəgəh in e nimisiən. Kəni inu nanusiən təuvir iətəni pətiġəm.

1:9 Efəs 2:8-9; Tait 3:5 **1:10** Hip 2:14 **1:11** 1Tim 2:7 * **1:12** Suaru pisin o nəuhliniən fes 12b: "kəni məhrun vivi məmə in təhrun neh viviən nati nak iətəm iəu iəmələhu=pən e nəhlməm o naunun nian." **1:14** 1Tim 6:20 **2:3** 2Tim 1:8 **2:5** 2Tim 4:8 **2:6** 1Kor 9:7 **2:8** Rom 1:3; 1Kor 15:4

⁹ Kəni iətətəu nahməiən o nanusiən təuvir əha, kəni nıpəhriənıən, kəməlis iəu e sen təhmen=pən məmə iəu iakləh kəti uə iohamu itəmi. Mətəu kəsəlisıən nəghatıən rəha Uhgın.

¹⁰ Tol lanəha, iətəhtul əskasık e nahməiən mın rəfin rəhak o nasıruıən e nətəmimi nətəm Uhgın təmitəpın ilah, məmə in otosmiəgəh ilah e Krısto İesu, kəni ilah okotatıg e nəuvırıən əhagəhag rəha Uhgın, iətəm naunun tıkə.

¹¹ Inu nəghatıən tətəni pəhriən məmə, Okəmə kəhuva kətıəh e Krısto e nımisıən rəhan, kəni okotəmiəgəh mın kitah mın.

¹² Okəmə kautəhtul əskasık e nıan əskasık mın, kəni kitah okotarmənıg mın kitah mın.

Okəmə kitah kotəniapın lan, kəni in otəniapın e təh.

¹³ Okəmə kitah kəsotolıən rəhatah nonauvıl, mətəu in tatol rəhan nonauvıl, mətəu-inu Uhgın otəkeikei matol rəhan nolıən nıan rəfin.

Ioluək təuvir rəha Uhgın

¹⁴ Natımnati mın u, onəkəkeikei mətəni mətısımaru lan kəm rəham mın nətəmimi. Əni əskasık kəm lah lanəha məmə, “İatəni e nərgı Uhgın məmə itəmah nəsotorgəhuiən o nıpətı nəghatıən mın.” Norgəhuiən lanəha təsasıruıən e iətəmi kəti, mətəu tətərəkın əmə nətəmimi nətəm kəutətəu.

¹⁵ Alkut əskasık məmə onəkuva ioluək təuvir iətəm nıan Uhgın tateruh rəham uək, in təhrun nəniən məmə, “Əuəh, nəmol təuvir,” kəni nəsausııən o rəham uək, mətəu-inu nətəgətun əhruahru nəghatıən rəha nıpəhriənıən.

¹⁶ Mətəu əpəh nəghatıən mın u tol tanpən əmə iətəm kotərəh məsotısıaiən Uhgın, mətəu-inu nətəmimi nətəm kəutəghatı lanəha, nəmiəgəhiən rəhalah tatuvən matuvən əmə o nolıən mın iətəm Uhgın təməki lan.

¹⁷ Nəgətunıən rəhalah in təhmen=pən əmə e nıməgım piən iətəm tətəmahalı matepət matol iahgın. Suah mil u kuol lanu lan, ilau u Haemeneəs mıne Filitəs,

¹⁸ iətəm kınəmkarəpən rəkis e suaru rəha nıpəhriənıən. Katuəni məmə Uhgın təmol itah kotəmiəgəh mın rəkis e nımısıən, kəni ko Uhgın təsəfa mınıən nıpətıtah vi nıan İesu tuva mın. Kəni suah mil u kətuərəkın nəhatətəiən rəha nətəmimi nəuvein.

¹⁹ Mətəu tol pau lanəha, nımə iətəm Uhgın tatuvləkın tətəhtul tıəkis, kəni təmətei=pən lan məmə, “İərmənıg təhrun nətəmi mın u rəhan mın,” mıne, “Nətəmi mın u kəutəni məmə ilah nətəmimi rəha İərmənıg okotəkeikei motəpəh nolıən tərəh mın.”

²⁰ Ətəlig-to lan. E nımə rəha iətəmi rəhan nautə tepət, kətım pişın pişın mın tepət. Kəməu nəuvein e nımanıviuv təuvir agın. Kəməu nəuvein e nımasıə mətə.* Uək rəha kətım vi, in uək asolı iətəm katısıai. Kəni uək rəha kətım əuas, in uək əpnapın əmə iətəm tol naulısıən təhmen əmə o nosıən nımənərık.

²¹ Okəmə iətəmi kəti tatol rəhan nəmiəgəhiən tətəhlan vivi mətəpəh nolıən rəha naulısıən, in təhrun nolıən uək asolı iətəm katısıai, kəni Uhgın otələhu kalın məmə rəhan pişın əmə, kəni mol əpenə-penə məmə otol uək təuvir mın.

²² Aıu muvən isəu o nolıən tərəh mın iətəm tateviə e nıki nətəm aluə. Kəni itəu=pən vivi suaru rəha natımnati mın u: nolıən iətəm təhruahru, mıne nəhatətəiən, mıne nolkeikeiən, mıne nəməlinuıən. İtəu=pən suaru əha itəmah nətəmi mın u nətəm kautətapuəh o nasıruıən rəha İərmənıg e nıkilah iətəm təuvir.

2:9 Efəs 3:1,13; Fil 1:12-14 **2:11** 2Kor 4:11 **2:12** Mat 10:33 **2:13** Rom 3:3-4; Tait 1:2 **2:14** 1Tim 6:4; Tait 3:9 **2:15** 1Tim 4:6 **2:16** 1Tim 4:7 **2:17** 1Tim 1:20 **2:19** Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1Kor 8:3 * **2:20** Nəghatıən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “E nımə rəha iətəmi rəhan nautə tepət, pişın pişın mın tepət. Kəmol nəuvein e aıən u kol tətəraip-oraip, nəuvein e silfə, nəuvein e nıgı, nəuvein e nıftəni.” **2:22** 1Tim 6:11

²³ Əpəh mağim rəkis e nəghatiən alməli mın iətəm niətəlah tikə. Nəghatiən mın əha kautiuvi=pa əmə norgəhuiən.

²⁴ Ioluək rəha İərməniğ, ko in təsorgəhuiən, mətəu in otəkeikei matol təuvir kəm nətəmimi rəfin, kəni otəkeikei muva iətəmi rəha nəgətuniən, kəni rəhan nətəliğin təfəməh.

²⁵ Okəmə nətəmimi nəuvein kəutəni rah rəhan nəgətuniən, kəni in otəkeikei məgətun vivi ilah e noliən mətəiğ əmə. Kəni nəmə təhro Uhgın otegəhan məmə ilah okotəuhlin rəhalah nəmiəgəhiən, məmə ilah okotəhrun niəpəhriənən.

²⁶ Kəni ilah okəhuva mın e nətəliğin təuvir, kəni motağim rəkis e laliğ rəha Setən, iətəm təmaskəlim ilah kəni kautol nəuiən.

3

Noliən tərəh mın iuəkır o Naunun Nian

¹ Mətəu onəkəkeikei məhrun nəghatiən u məmə nian əskasik mın okəhuva iuəkır o Naunun Nian.

² Tol lanəha mətəu-inu, nətəmimi okautətəliğ aru əmə e lah mın, kəni ilah okotolkeikei pik məni. Nətəmimi nətəm kəutəni aru əmə nati, mətəfu aru ilah mın, mətəni rah nətəmimi mine Uhgın, mətəhti nəuia tatə mine məmə, mətəpəh nəniən tagkiu e nikilah, kəni okəsotisiaiən Uhgın.

³ Rəhalah nolkeikeiən otarfu, məsotaluiən e nərahien kəti okol e lah. Okəsotarməniğin e noliən mın rəhalah. Nikilah otagiən o nərəkiniən nətəmimi mine nərgilah. Okotəməki e nati iətəm təuvir.

⁴ Ilah kəuit kəsua mın, kəni okotol natimnati tərəh nəuvein mətəu kəsotətəliğin məmə nati nak otiet lan. Kəni ilah okotəfəri aru ilah, kəni ilah okotolkeikei pik natimnati o nətəuiən təuvir e niətəlah, mətəu ilah okəsotolkeikeiən Uhgın.

⁵ Okotol noliən mın rəha nəfaki mın məmə nətəmimi okoteruh, mətəu ilah okəsotolkeikeiən məmə nəsanəniən rəha Uhgın otəuhlin nikilah. Uvən isəu o nətəmimi mın u.

⁶ Əpəh əmə ilah mətəu-inu nəuvein kauteh suaru o nuvəniən lahuənu mın, kəni mautiuvi rəkis nətəliğin rəha niətətan nətəm rəhalah nətəliğin təsəskasikiən. Təfagə tərəh mın rəha niətətan mın u, in tiəkis pik o lah, kəni noliən tərəh mın tepət iətəm ilah kautolkeikei, kautiuvi=pən ilah.

⁷ Kəni niətətan mın əha kautətəliğ vivi e nəghatiən mın rəfin rəha nətəmi mın əha, mətəu ko kəsotəhrunien nəghatiən rəha niəpəhriənən.

⁸ Aupən ikin, Janes mine Jampres kəmətəməki e Mosis,* kəni e noliən əhmen əmə lanəha, nətəmimi mın əha kautəhti nəghatiən rəha niəpəhriənən. Nətəmimi mın u, rəhalah nətəliğin təriauəh e noliən tərəh mın, kəni noliən rəha nəhatətəiən rəhalah in neiuəiən əmə in əmə.

⁹ Mətəu nəgətuniən eiuə rəhalah, ko təsəhtulien tuvəh, mətəu-inu nətəmimi rəfin okoteruh məmə ilah kəsotəhrunien nati iətəm kəutəghati lan, kotəhmen=pən əmə e suah mil əha.

Nəghatiən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰ Mətəu ik, Timoti, ik nəmətəu=pən rəhak nəgətuniən, mine noliən rəha nəmiəgəhiən rəhak, mine nati nak iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, mine rəhak nəhatətəiən, mine noliən rəha nətəliğin rəhak iətəm təfəməh, mine rəhak nolkeikeiən, mine nəhtul əskasikiən rəhak,

2:23 1Tim 4:7 3:1 1Tim 4:1 3:5 Mat 7:15,21; Tait 1:16 * 3:8 Janes mine Jampres, ilau iəmki nərik mil rəha kig rəha İjip. Nərgilau tikə e Nauəuə Rəha Uhgın, mətəu ilau əha ikin e nauəuə pisin mın rəha nətəm İsrəl. 3:8 Eks 7:11

¹¹ kəni nəkəhrun nian əskasik mɪn iətəm tətuvə e rəhak nəmiəgəhiən, mɪne noliən tərəh mɪn iətəm katol lak. Kəni nəkəhrun noliən əskasik mɪn iətəm kəmol lak əpəha Antiok, mɪne Ikoniam, mɪne Listra. Mətəu İərmənig təmos rəkis iəu e natimnati mɪn rəfin əha.

¹² Nipəhriənian, nətəmimi rəfin nətəm kotolkeikei məmə okotol noliən iətəm Uhgɪn tolkeikei, kəni motol e Krısto İesu, nətəmimi okotol tərəh kəm lah,

¹³ mətəu nian kətiah mɪn əmə, nol təfagə tərəh mɪn mɪne nətəmimi rəha neiuəiən,[†] ilah okotol noliən tərəh məhuvən motol nətəm kotərəh agin. İlah nətəm kəteiuə e lah,[‡] kəni ilah okoteiuə pik agin e nətəmimi.

¹⁴ Mətəu ik, Timoti, onəkeikei mətəu=pən əmə natimnati təuvir mɪn iətəm kəməgətun ik lan nətəm nəməni əskasik rəkis nipəhriənian lan, mətəu-inu ik nəkəhrun vivi nətəmimi nətəm kəmotəgətun ik lan.

¹⁵ Kəni nian nəmatəkəku mətəuarus=pa u rəueiu, nəməhrun Nauəuə Rəha Uhgɪn iətəm təhrun nəfinəiən neinatigian məmə nəkəhrun nosiən nəmiəgəhiən itulɪn lan o nəhatətəiən e Krısto İesu.

¹⁶ Nəghatien mɪn rəfin e Nauəuə Rəha Uhgɪn, kəmotəpən əmə e nohli Uhgɪn, kəni kəutasiru e tah. Kəutəgətun itah natimnati tepət. Mautəni əpu noliən tərəh mɪn rəhatah, mautəgəu əhruahru itah, kəni məutəgətun itah e noliən mɪn iətəm kotəhruahru.

¹⁷ Kautol əpenə-penə itah u nətəmimi rəha Uhgɪn məmə kitah kəhuva nətəmimi nətəm kotəhrun noliən uək təuvir mɪn rəfin.

4

¹ Timoti, oiəkəni=pinə nəghatien keikei kəti kəm ik e nəhmti Uhgɪn mɪne Krısto İesu iətəm otakil noliən rəha nətəmimi rəfin, nətəm kəutəmiəgəh mɪne nətəm kəmoħmıs, kəni oiəkəni=pinə nəghatien u mətəu-inu in otuva mɪn mətərmənig. Kəni inəha, iətəkeikei mətəuvahag əskasik mətəni kəm ik məmə,

² əni pətigəm nəghatien rəha Uhgɪn, kəni əhtul maru o nəni pətigəmiən, nati əpnəpɪn məmə otimətig əmə, uə tiəkis. Uhalpɪn nati məgəu əhruahru noliən rəha nətəmimi, əniəhu noliən tərəh rəha nətəmimi, kəni məuvahag məfəri nətəligian rəha nətəmimi. Kəni nian natol uək mɪn u, rəham nətəligian otəkeikei məfəməh, kəni rəham nəgətunian otəkeikei məhruahru vivi məuvir.

³ Nəkəkeikei mol lanəha mətəu-inu, nian iətəm tətuvə, nətəmimi okəsotolkeikeian məmə okotətəlig e nəghatien pəhriən. Mətəu nıkilah əmə otit ilah mɪn, kəni ilah okotos iəgətun pısın pısın mɪn motolkeikei məmə nəgətun mɪn okotəhli matəlgilah motəgətun nəghatien mɪn iətəm ilah əmə kotolkeikei.

⁴ Kəni ilah okotəuhlin nımatəlgilah o nətəligian e nəghatien pəhriən, kəni məhuvən məutətəlig e nonagei eiua mɪn.

⁵ Mətəu ik, ateh vivi rəham nətəligian mɪne rəham noliən mɪn e nian mɪn rəfin, nati əpnəpɪn nati pısın pısın mɪn kəutəhuva e rəham nəmiəgəhiən, kəni əhtul əskasik nian nərahian tətuvə, kəni uvən məni pətigəm nanusiən təuvir, kəni ol rəfin uək iətəm Uhgɪn təməfinə kəm ik məmə onəköl.

⁶ Timoti, ol natimnati mɪn əha, mətəu-inu otəsuvəhiən, iəu iəkımıs. Kəni rəueiu nəmiəgəhiən rəhak təhmen e wain iətəm kınatiuvi=pən e oltə məmə okol sakrifais lan.*

3:11 Uək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11** Sam 34:19 **3:12** Mat 16:24; Jon 15:20; Uək 14:22 † **3:13** “nətəmimi rəha neiuəiən” – Nipətın məmə ilah nətəmimi nətəm kəutəni məmə ilah kautol nati kəti məmə okoteiuə e nətəmimi nəuvein. Inu təhmen e nətəmimi nətəm Pol tətəni kəm Timoti. İlah kəutəni məmə ilah nəgətun mɪn rəha nıməfaki, mətəu kəpə, kəuteiuə. Səniəmə rəha nıməfaki. Kəutəni əmə rəhalah əmə nətəligian mɪn məmə okoteiuə e nətəmimi. ‡ **3:13** Setən uə nətəmimi pısın mɪn okoteiuə e lah. **3:16** Rom 15:4 **4:3** 1Tim 4:1 **4:6** Fil 2:17 * **4:6** Nian nəuvein, nian nətəm İsrəl kautol naunun e lafet, kəni məutauvəregın wain məmə kautol sakrifais lan tatuvən kəm Uhgɪn. Təsuvəhiən nəmiəgəhiən rəha Pol tol naunun, kəni in təməni məmə nəmiəgəhiən rəhan təhmen e wain u tatol naunun e lafet lan.

⁷ E rəhak nəluaginian təuvir rəha nəhatətəian, iəmatu vivi e nəhlmək, kəni e rəhak naiuiən, iəu iəmaiu vivi rəkis mətəuarus=pa naunun naiuiən, kəni iəu iəmətaskəlim vivi noliən əhruahru rəha nəhatətəian kəni iəməsəpəhiən uək rəha nəni pətigəmiən nanusiən təuvir.

⁸ Kəni rəueiu, İərmənig iətəm rəhan nakiliən təhruahru vivi, in təmol əpenə-penə e nətəouiən rəhak, inu kəfəfau rəha iətəm tatol win e rəhan naiuiən, kəni in otəfəfau=pa kəm iəu e nian rəha nakiliən mətəu-inu in təmakil iəu məmə rəhak nəmiəgəhiən təhruahru. Kəni səniəmə iəu pisin əmə, mətəu otəfən kəm nətəmimi rəfin nətəm ko-tolkeikei mautəhtahnin məmə in otuva min.

Pol təməni pətigəm nanusiən rəha in min nəuvein

⁹ Əsal uəhai əmə rəham suaru məmə onəkuva meh iəu,

¹⁰ mətəu-inu Timəs, u tolkeikei pik nati rəha niiftəni u, in tinəpəh iəu minuvən Təsalonaikə. Kresens tinuvən rəkis Kəlesiə, kəni Taitəs tinuvən rəkis Talmesiə.

¹¹ Mətəu Luk pisin əmə itimlau min. Təuvir məmə nian nətəuva, onəkit Mak itəlau min, mətəu-inu in təhrun nasiruiən e uək rəhak.

¹² İəmahli=pən rəkis Tikikəs tuvən əpəha Efəsis.

¹³ Kəni nian nəkuva, onəkos rəhak kot iətəm iəmələhu kəm Karpəs əpəha Troas, kəni onəkos min rəhak nauəuə min iətəm kəmaiu-aiu,† kəni iəkolkeikei pik min məmə onəkos nauəuə min u kəmol e nilosi sipsip.

¹⁴ Suah u Aleksantə u iətəmimi rəha noliən uək e aiən, in təmatol tərəh lak. İərmənig otəfən nitai nətəouiən rəhan o natimnati min əha.

¹⁵ Kəni ik min, atətəu ik o suah konu, mətəu-inu tətəhtipəsig e nəghatiən min rəhatah.

¹⁶ Nian iəmaupən məhtul e kot məmə iəkəni pətigəm nəghatiən min rəhak, suah kəti təməsəhtul pətigəmiən masiru lak, mətəu nətəmimi rəfin kəmotagim motəpəh iəu. Pəh Uhgın nikin otəsəhtiən natimnati rəfin iətəm ilah kəmotol.

¹⁷ Mətəu İərmənig təməhtul e nikalik məfa nəsanəniən kəm iəu məmə iəkəni pətigəm vivi nəghatiən rəhan, kəni pəh Nanihluə‡ min okotətəu. Kəni təmləfətigəm iəu e nohli laion.§

¹⁸ İərmənig otos rəkis iəu e nərahian min rəfin iətəm okol kəm iəu, kəni in otəskəlim vivi iəu, kəni mos iəu iəkuvən e negəu e neai, ikin tətərmənig ikin. Pəh okətəfəri nərgin tatuvən matuvən naunun tikə. Əuəh.

Naunun nəghatiən

¹⁹ İatəni təuvir kəm Prisilə mine Akuilə, mine Onesiforəs mine rəhan min.

²⁰ Erastəs təməsitəu=paian iəu, in əpəha Korən. Kəni nian iəmiet Maelitəs, mupəh Trofiməs tətətig mətəu-inu in tatimis.

²¹ Alkut pik məmə nəkuva uəhai əmə u ikinu, uərisig nian rəha nətəpuian. İupuləs tətəni təuvir kəm ik, kəni Putens, mine Linus, mine Klotiə, mine piatah min rəfin u ikinu kəutəni təuvir kəm ik.

²² Pəh İərmənig tətətig itəlau min. Pəh Uhgın otəfinə rəha nəuviriən kəm təmah.

4:7 1Tim 6:12 4:8 1Kor 9:24-25 4:11 Uək 15:37-39; 2Kor 8:23; Kol 4:14 † 4:13 E nian əha, nauəuə rəfin kəmaiu-aiu. Kotos mapepe əfəməh kəti kəni kəmaiu-aiu. 4:13 Uək 20:6 4:14 Aes 59:18; Rom 2:6 ‡ 4:17 Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksınəri. § 4:17 Nəghatiən min nəuvein e fes min 9-17, təhmen əmə e nəghatiən min nəuvein e Sam 22. 4:19 Uək 18:2; 2Tim 1:16-17 4:20 Uək 19:22; 20:4; Rom 16:23

Taitəs

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm Taitəs Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Taitəs

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Pol təmətei nauəuə u tətuvən kəm Taitəs. Taitəs in Ianihluə* kəti iətəm təməhatətə e Krısto. Pol təmiuvi=pa in o Krısto, kəni Taitəs təmöl uək tepət ilau Pol təhmen əmə e Timoti. Kauteh nərgin nian tepət e Niutestimin.

?Natigian təhro lanu lan nian təmətei? Pol mine Taitəs kəmian e nitəni u Krit, kəni ilau kəmuətuəuin niməfaki kəti u ikinu. Pol təmiet min, mətəu təməni=pən kəm Taitəs məmə in otətətig mol rəfin uək iətəm tətətig ikin əha. Krit in nitəni kəti iətəm tərıauəh vivi e noliən tərəh min, nətəmimi kauteiuə pik nian rəfin, məutəuən pik, kəni məutəlpah. Nəuvein kautəhuva e niməfaki kəni məutəni nəghatiən kəuteiuə tepət məmə okotos məni lan.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol tolkeikei məmə otasiru e Taitəs e rəhan min uək əpəha e niməfaki əpəha Krit. Taitəs otəkeikei məfəri nətəmimi məmə okəhuva eldə min o nehian niməfaki. Kəni Pol tətəghati e noliən rəha nəghatiən kəm nətəmimi min u kəsotohtəu-pəniən nətəligian rəha Taitəs. Kəni məfən nəgətuniən nəuvein rəha nəhatətəiən mine naliuəkian əhruahru. Kəni in təməni məmə Taitəs otasisig vivian e nəgətuniən eiuə min. Naunun nəghatiən təməni məmə otahli=pa iətəmimi kəti tuva masiru e niməfaki, kəni Taitəs in otəkeikei muva min masiru e Pol.

Pol təməni təuvir kəm Taitəs

¹ Taitəs. İəu Pol, iətətei nauəuə u kəm ik. İəu slef kəti rəha Uhgın, kəni iəu aposil kəti rəha İesu Krısto. Təmahlı=pa iəu məmə iəkəsiru e nətəmimi nətəm Uhgın təmıtəpın rəkis ilah məmə rəhan min, məfəri nəhatətəiən rəhalah, masiru e lah məmə okotəhrun nəgətuniən pəhriən. Nian nətəmimi kəutohtəu=pən nəgətuniən pəhriən əha, kəni rəhalah nəmiəgəhiən otəhruahru kotəhmen=pən e noliən iətəm Uhgın tolkeikei.

² Kitah kotəhrun nıpəhriənian əha, kəni motəhatətə lan. Kəni e noliən əha, rəhatah nətəligian tətətig əskasik rəkis məmə okotos nəmiəgəhiən itulin. Aupən rəkis agin iətəm Uhgın təməsöl əhanəhiən natimnati rəfin, mətəu Uhgın tinəni rəkis nəmiəgəhiən itulin əha, məmə in otöl lanəha. Kəni kitah kotəhrun əmə in təseiuəiən nian kəti mine.

³ Kəni e nian əhruahru iətəm Uhgın təməni, in təmöl məmə nətəmimi okotəhrun nəghatiən rəhan. İlah kotəhrun mətəu-inu Uhgın İosmiəgəh rəhatah təməni mələhu nəghatiən kəti məmə təməfa uək u tətətig e nəhlmək məmə iəu iəkəni pətigəm nəghatiən əha rəha nəmiəgəhiən itulin.

⁴ Taitəs, rəhalau nəhatətəiən kətiəh, kəni e noliən rəha nəhatətəiən, in təhmen əmə məmə ik nətik pəhriən.

Rəhak nəfakiən məmə Uhgın Tatə rəhatah ilau Krısto İesu, İosmiəgəh rəhatah, pəh okuəfinə rəhalau nəuviriən kəm ik, kəni muələhu nəməlinuiən tətətig ohnik.

Uək rəha Taitəs əpəha Krit

⁵ E nian iəmiet Krit, kəni iəmələhu ik nətətig məmə onəköl rəfin uək iətəm tətətig, kəni məmə onəkəfəri eldə min rəha niməfaki min, e taun min rəfin e nitəni Krit təhmen əmə mə inu iəməni mine kəm ik.

⁶ Eldə min rəha niməfaki, nəmiəgəhiən rəhalah otəkeikei məhruahru agin, kəni noliən tərəh kəti tikə lan. Kəni ilah məsotöl-pəniən rəhalah min nıpətan, kəni rəhalah kəlkələh min okotəkeikei motəhatətə e Uhgın, kəni məsotan əpnəpiniən motöl natimnati

* : Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksınəri. 1:2 Kol 1:27 1:4 Rom 1:7; 2Kor 8:23; Kəl 2:3

təsəhmenian, kəni məsotəhtian nəuia rəhalah tatə mine mamə məmə nətəmimi okotəni rah ilah ohni.

⁷ Nəmiəgəhian rəha eldə mın rəha niməfaki otəkeikei məhruahru vivi mətəu-inu ilah kautos uək asoli rəha Uhgın. Ilah nətəm kəuteh vivi nətəmimi, okotəkeikei motol lanəha məmə kəsotəfəri aruiən ilah, məutəkeikei kəm nətəmimi məmə okotohtəu=pən nətəligian rəhan kəni nıkilah təsəmei uəhaiən. Kəni okəsotol uəhaiən niəməha. Səniəmə ilah nətəmimi rəha nəpisiən uə nəməuiən, kəni səniəmə ilah nəumis mın nətəm kautolkeikei pik məni məutaiu e noliən tərəh mın məmə okotos.

⁸ Mətəu nəmiəgəhian rəhalah in otəkeikei mol mın lanu. Ilah okotəkeikei mauteruh vivi nətəmimi nətəm kəutəhuva imalah ikin. Ilah nətəm kətolkeikei məmə okotol əmə natimnati iətəm təuvir, kəni noliən rəhalah in tətəgətun məmə ilah nətəm mətəh, kəni koteinatig. Ilah nətəmi rəha nitəu-pəniən nəghatian rəha Uhgın. Rəhalah nəmiəgəhian in otəkeikei məhruahru vivi e nəhmti Uhgın. Ilah kotəhrun nəni aruiən e nıkilah məmə okotəpəh noliən natimnati iətəm tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvir.

⁹ Ilah okotəkeikei motəhatətə əskasik e nəghatian rəha nanusiən təuvir məmə in nıpəhriənian təhmen=pən məmə kəməgətun ilah lan. Kəni inəha, ilah koteinatig vivi o nəgətunian nətəmimi e nəgətunian pəhriənian iətəm in təhruahru məmə ilah okotohtəu=pən. Kəni nian nətəmimi nəuvein okotəni nəghatian mın iətəm tol pişin e nəgətunian pəhriən, kəni nətəmi asoli mın rəha niməfaki okotəgətun əhruahru ilah motəni=pən kəm lah məmə rəhalah nəgətunian in neiuəian.

¹⁰ İətəghati mın lanu mətəu-inu nətəmimi tepət e niməfaki əpəha Krit kotəməki e nıpəhriənian u. Ilah, nəghatian rəhalah tətətipərəh pik təhmen e kaluəluə, mətəu nuhuən lan tikə, kəni mautiuvi rəkis nətəmimi nəuvein e nəgətunian eiua mın rəhalah. Nətəmimi tepət rəha Isrel nətəm kəutəhatətə e Krısto, ilah kəutəhtul əskasik o Lou rəhalah, məutəni məmə okəkeikei kəhgi=pən nətəmimi məmə Uhgın otosmiəgəh ilah. Ilah nəgətun eiua mın.

¹¹ Ahtipəsıg e nəghatian rəhalah məmə okəsotəgətunian e niməfaki nəgətunian əha kotərəh iətəm kəsotəhruahruian məmə okotəgətun, mətəu-inu nəgətunian rəhalah tətərəkin-rəkin nəhatətəian rəha nəuaniləuis mın rəfin rəha nətəmimi nəuvein. Ilah kautəgətun neiuəian əha mətəu-inu kətolkeikei məmə okotos məni lan, mətəu kəsotəulisian ohni.

¹² İətəm Krit kəti əupən, in iəni kəti rəhalah, in mın təməni mın lanu məmə, “Nətəm Krit, ilah nətəmi rəha neiuəian nian rəfin. Kəni ilah kotəhmen e kuri arpın mın. Kəni ilah nəlpah, nian rəfin ilah kətolkeikei əmə məmə kəutəuən.”

¹³ Mətəu nəghatian rəha iəni u, in tol əmə nıpəhriənian. Kəni tol lanəha, ahi ilah məni=pən kəm lah məmə rəhalah nəgətunian in neiuəian, pəh ilah okotəhatətə əmə e nəghatian pəhriən,

¹⁴ kəni ilah okəsotohtəu-pəniən nonagei rəha nətəm Isrel mine nəghatian rəha nətəm kəutəpəh nəghatian pəhriən.

¹⁵ Kəni nəkotəhrun məmə nətəmimi nətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgın, nati tikə iətəm otol ilah kotəmiqmik. Mətəu nətəmimi nətəm kəutamikmik e nəhmti Uhgın mətəu-inu ilah kəsotəhatətəian e İesu, kəti noliən kəti tikə iətəm otol ilah kotəhruahru. Kəni tol lanəha, nətəligian mine nıkilah pəti kəsəuəhruahruian, kəni ilah kotərəru nakilian nati iətəm təuvir, mine nati iətəm tərəh.

¹⁶ Ilah kəutəni məmə kotəhrun Uhgın, mətəu noliən rəhalah tətəgətun məmə kəuteiuə, ilah kəutəuhlin nəmtəhlah kəm Uhgın. Nətəmimi mın əha kotərəh ağın, motəlməli məutəhti nəuia Uhgın, kəni ko ilah kəsotolian nati təuvir kəti mine.

2

Nəgətunian iətəm təhruahru

¹ Mətəu ik Taitəs, ik onəkeikei məgətun vivi nətəmimi e nəgətunian iətəm tətəu=pən nəghatian əhruahru e Iesu.

² Ik onəkəkeikei nəgətun nauəhli mın məmə e naliuəkiən rəhalah, ilah okotan mətig, kəni məsotəmnim pikiən wain, kəni noliən rəhalah otəkeikei məhruahru vivi pəh nətəmimi okotisiai ilah, kəni ilah okotəkeikei mautəni aruiən e nikiilah məmə kotəpəh noliən natimnati tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvir. Nəhatətəiən rəhalah otəkeikei mamnim vivi e nəghatian rəha Uhgın. Kəni ilah okotəkeikei motolkeikei nətəmimi. Kəni motəkeikei motəhtul tiəkis e nian iəkis mın u kəutəhuva e rəhalah nəmiəgəhiən.

³ Kəni e noliən əhmen əmə lanəha, nəkəkeikei məgətun vivi nıpətauəhli mın məmə ilah okotəkeikei motol noliən iətəm təhruahru məmə otəfən nisaiən kəm Uhgın. Kəni ilah okəsotəniən nicali nətəmimi. Kəni səniəmə nıpətan rəha napisiən. Mətəu ilah okotəkeikei motəgətun nəmiəgəhiən əhruahru.

⁴ Inəha, ilah okotəgətun nıpətan mın e suaru iətəm ilah okotolkeikei rəhalah mın nəman mine nenətilah mın.

⁵ Ilah okotəkeikei motəgətun nıpətan məmə ilah nıpətan mətig nətəm kotəhrun nəni aruiən e nikiilah məmə kotəpəh noliən natimnati tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvir. Kəni ilah kəsotan ənpəniən, kəni mautisiai rəhalah mın nəman, kəni mauteh vivi natimnati mın rəha lahuənu, kəni ilah mautol təuvir kəm nətəmimi. Nian kautol noliən tol mın lanəha, kəni motəniəhu nətəmimi məmə kəsotəni rahian nəgətunian rəha Uhgın.

⁶ Kəni təhmen əmə mın, otəghati əskasik kəm nətəm aluə məmə ilah kotəhrun nəni aruiən e nikiilah məmə kotəpəh noliən natimnati tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvir.

⁷ Kəni ik, e natimnati rəfin, onəköl əmə nati əhruahru mın, pəh ilah okotətəu=pən nati nak natol. Nian onəkəgətun, nəmiəgəhiən rəham otəkeikei məhruahru, mol nəghatian rəham təfigəm.

⁸ Ik onəkəkeikei mətəni əmə nəghatian pəhriən, məmə nətəmimi okəsotəniən neiuəiən lan. Pəh in otol rəham tikimir mın okotaulis lan mətəu-inu ilah kəsotəh-pəniən noliən tərəh kəti mine lam, kəni məsotəniən nati tərəh kəti e tah.

⁹ Əgətun vivi slef mın məmə ilah okotol nəuia rəhalah iətəmi asoli mın e natimnati rəfin, məmə nikiilah otagiən o uək rəhalah. Slef mın okəsotəniən nitai nəghatian rəha nətəmi asoli mın rəhalah,

¹⁰ kəni məsotəkləhiən kəm lah, mətəu nian rəfin ilah okotəkeikei mautol natimnati əhruahru mın, məmə rəhalah nətəmi asoli mın okotəni nıpəhriənian e rəhalah uək. Kəni okəkeikei motəhrun məmə nian rəfin uək rəhalah otəkeikei mətəuvir. E noliən iətəm okotol e natimnati rəfin, otəgətun məmə nəgətunian rəha Uhgın Iosmiəgəh rəhatah, in təhruahru məuvir, kəni nətəmimi okotolkeikei məutohtəu=pən.

¹¹ Ik onəkəkeikei məgətun natimnati mın rəfin əha mətəu-inu Uhgın təmerəh rəkis e suaru o nətəmimi rəfin məmə otosmiəgəh ilah lan nian otəfən rəhan nəuviriən kəm lah.

¹² Nəuviriən əha rəha Uhgın tətəgətun məmə nian kitah kəutatig əhanəh e nəhue niftəni, kotəkeikei motəpəh nitəu-pəniən noliən tərəh mın mine natimnati tərəh mın rəha nəhue niftəni iətəm kauteviə e nikiilah, mətəu okotan mətig, kəni nəmiəgəhiən rəhatah otəhruahru vivi motəhmen=pən məmə kitah nətəmimi rəha Uhgın.

¹³ Nəmiəgəhiən rəhatah in otəkeikei matol mın lanu lan nian kitah okautəhtahnin nian Iesu Kristo, rəhatah Uhgın əsanən mine rəhatah Iosmiəgəh, in otuva mın lan e nepətiən əhagəhag rəhan. Nian əha in təuvir pik agın, kəni kitah kotəhrun məmə otəpanuva, kəni matol nikitah tətəgiən.

¹⁴ Iesu nikin təmagiən məmə otimis o tah, kəni mətəu nəmiəgəhiən rəhatah mos rəkis e nəsanəniən rəha noliən tərəh mın rəfin, kəni mafəl vivi itah məmə kitah okəhuva rəhan mın nətəmimi nətəm kotolkeikei məmə kautol əmə nati iətəm təuvir.

¹⁵ Natimnati min u, onatəgəton ilah e niməfaki. Əfəri nətəligiən rəhalah məmə okautohtəu=pən İərməniğ, kəni məghati əskasik kəm nətəm kəutohtəu=pən nəghatiən eiüə min. Uhgın təməfinə uək əha kəm ik, kəni əghati min lanu lan. Soliən məmə iətəmimi kəti otəni rah ik. Segəhaniən məmə iətəmi kəti otəni məmə rəham nəghatiən in nati əpnəpən əmə. Nətəmimi rəfin okotəkeikei motisiasi rəham nəghatiən.

3

Noliən rəha nəfaki min

¹ Taitəs, əni=pən vivi min kəm rəham nətəmimi məmə okotisiasi nətəmi asoli mine kəpmən rəhalah. Okotəkeikei mautol nəuialah, kəni mautəhtul maru e nian rəfin o noliən uək iətəm otasiru e nətəmimi.

² Kəni ilah okəsotəghati eiüəiən o nərəkinian nərği nətəmimi, kəni okəsotoliən timəti, mətəu ilah nan mətig əmə kəni mautol təuvir kəm nətəmimi, kəni mautosiahu rəhalah nətəligiən mautisiasi nətəmimi rəfin.

³ Kautol min lanu mətəu aupən kitah kotərah kəmotəhmen əmə e lah. Kəni Uhgın təmasiru e tah nian kitah min kəmautol noliən tərəh min əha, kitah ianməli min. Kəməsotoliən nəuia Uhgın. Nəfən-əfəniən rəha nərəhian təmərəkin itah. Kəni noliən tərəh min rəhatah iətəm kitah kəmautolkeikei, kəmautarməniğ e tah. Kitah kəmautol əmə nəuialah, kəni kəmautol noliən tərəh rəfin. Kəni kəmautolkeikei natimnati min rəha nətəpisin. Noliən tərəh rəhatah təmol məmə nətəmimi kotəməki e tah, kəni kitah kəmautəməki e tah min.

⁴ Mətəu nian nolkeikeiən mine nəuviriən rəha Uhgın İosmiəgəh rəhatah təmietigəm=pa,

⁵ kəni in təmosmiəgəh itah, mətəu səniəmə təmol mətəu-inu kitah nətəmi əhruahru. ! Kəpə! In təmosmiəgəh itah mətəu-inu təmasəkəhruin itah. In təmosmiəgəh itah nian Narmin Rəha Uhgın təmafəl rəkis noliən tərəh min, kəni kotair vi min, kəni Narmin təməuiək e nikitah.

⁶ İesu Kristo İosmiəgəh rəhatah, in suaru iətəm Uhgın tatətəlmən nikitah tətəri e Narmin Rəhan, kəni tatol e nikin agiən.

⁷ In təmol itah kotəhruahru e nəhmtin e nəuviriən rəhan məmə okotəhatətə e rəhan nəghatiən iətəm təməni kəm tah məmə o nian kəti, kitah kotatig itulin kitah min.

⁸ Inu nəghatiən kəti in nəghatiən pəhriən.

Kəni iəu iəkolkeikei məmə onəkəgəton vivi nətəmimi lan məmə okotəhrun vivi. Nəgətoniən min əha okotasiru e nəfaki min məmə rəhalah nətəligiən otətətiğ əskasik əmə e noliən natimnati iətəm təuvir. Nəgətoniən min u ilah kotəuvir kəni okotasiru vivi e nətəmimi.

⁹ Mətəu nəkəpəh nəghatiən alməli min iətəm nətəmimi kəutəni tol min lanu lan: kautos nərği lus min aupən min ikin mautol məmə nərği lus min rəhalah təfəməh, kəni okotəfəri ilah aru lan; kəni mautetət ilah min kəni mautəniəhu ilah min o niyəti nəghatiən rəha Lou rəha Mosis. Əpəh əmə nəghatiən min u mətəu-inu ko təsasiruən e iətəmi kəti mine, kəni rəhan nəuviriən tikə.

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tatol nətəmimi kəutəuəri ilah min o nəghatiən tol min lanəha, onəkuvən məghati əskasik kəm in kəni məniəhu. Mətəu nəmə tatol min, kəni nəkuvən min məniəhu min. Nəmə nəməniəhu pau mau keiu, mətəu in tatəkeikei e rəhan noliən, kəni otəhtul=pən isəu ohni motəpəh.

¹¹ Mətəu ik nəkəhrun məmə iətəmi kəti tol lanu lan, rəhan nətəligiən tərəh kəni tatol kekəu-ekəu, kəni matol təfəgə tərəh e nəhmti Uhgın. Rəhan əmə noliən tətəgəton məmə in iol rah nati.

Naunun nəghatiən rəha Pol

¹² Oiəkahli=pinə suah mil u kəti, Ateməs uə Tikikəs otuvnə meh ik. Nian otuvnə, ik onəkəkeiki məsal uəhai əmə e suaru mə onəkuvnə meh iəu əpəha taun Nikopolis, mətəu-inu iəu iəmolkeikei məmə iəkuvən matig ikin e nian rəha nətəpuiən.

¹³ Kəni iətəmimi keiu, Apolos mine Sinəs u in ieinatig e lou, * ilau katualiuək e rəhalau naliuəkiən, mətəu ik onəkasiru e lau məmə natimnati rəfin rəhalau otəkeikei matig.

¹⁴ Rəhatah nətəmimi okotəkeikei motəhrun vivi suaru o nolien uək kəni mautol nati iətəm təuvir məmə ilah kotəhrun nasiruiən e nətəmimi nəuvein nətəm rəhalah natimnati təsəhmenien. Təsəuviriən məmə ilah kotatig əpnəpin əmə.

¹⁵ Nətəmi min u nətəm itimah iəutatig kəutahli=pinə nəghatien təuvir kəm təmah. Kəni əni təuvir kəm nəfaki min nətəm kotolkeikei itimah.

Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah.

3:12 Efəs 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13** Ieinatig e lou — Suah kəti iətəm təhrun vivi lou rəha kot, kəni in tətəghati rəha nətəmimi nətəm kautəhuvən e kot. **3:13** Uək 18:24; 1Kor 3:5-6 **3:14** Efəs 4:28

Filimon

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm Filimon Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Filimon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm Filimon əpəha e niməfaki ikin Kolosi. Ilau niəli təuvir mil. Filimon in iətəmimi kəti iətəm tatos slef mīn.

?Natigian təhro lanu lan nian təmətei? E nian əha, nətəmimi tətət kautos slef. Kəni nəfaki mīn nəuvein mīn, ilah mīn kautos slef mīn. Filimon, rəhan kəti əha ikin slef, nərgin u, Onesiməs. Mətəu Onesiməs, mətə in təkəkləh e mənī nəuvein rəha Filimon, kəni əmeiko, in magim. Nəmə Filimon oteruh Onesiməs, lou rəha Rom tətəni məmə Filimon təhrun nohamuiən tīmīs. Mətəu Onesiməs təmeruh Pol əpəha e kaləpus ikin Rom, kəni Pol təmənī pətīgəm Nanusiən Təuvir kəm in, kəni təkəhatətə e Iesu Krīsto. Kəni Onesiməs in təkəsirū e Pol. Kəni Pol təkəhli=pən in tītəlig=pən o Filimon. Pol təkəni kəm Filimon məmə nati əpnəpīn Onesiməs in slef rəhan, mətəu rəueiu in pian e Iesu Krīsto.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u mətətəpuəh o Filimon məmə otalu e nolīən rəha Onesiməs, kəni mos in tītəlig=pa mīn. Nati əpnəpīn məmə in rəhan slef, mətəu Pol tolkeikei məmə Filimon oteruh Onesiməs təkəmen əmə məmə in pian kəti e Iesu Krīsto. Nətəmimi nəuvein, nīkilah təkəti məmə Apia (fes 2) in pətən rəha Filimon, kəni Akipəs in nətīn.

¹ Iəu Pol, iətəm iətətig e kaləpus o Krīsto Iesu, itīmīlau piatah Timoti, iətuəni təuvir kəm ik Filimon. Ik iətəmi keikei iətəm iəkəulkeikei pīk, kəni kitəhal kəhlol uək kətīəh əmə rəha Iesu.

² Kəni iətuəni təuvir kəm nəuvīnītəh Apia, mīne Akipəs iətəm kitəh soldīə mīn kəkətəluəgīn rəha Uhgīn, kəni iətuəni təuvir kəm nətəmimi rəha niməfaki nətəm kəkətəhuva mautəfaki e rəham nīmə.

³ Pəh Uhgīn u Tatə rəhatah, mīne Iərmənīg Iesu Krīsto okuəfīnə nəuvīriən mīne nəməlinuīən kəm təkəh.

Nəfakiən rəha Pol

⁴ E nian mīn rəfīn iətəm iətəfaki ohnik, mətəni tagkiu kəm Uhgīn ohnik,

⁵ mətəu-inu iəmətəu nəhatətəiən rəham e Iərmənīg Iesu, mīne nolkeikeiən rəham iətəm tətuvən o niməfaki mīn rəfīn.

⁶ Kəni iəteruh nolīən rəham, məmə nətəfən e nīkim agiən mətəu-inu e rəham nəhatətəiən. Kəni iətəfaki məmə nolīən əha otəsīru lam məmə onəkəhrun vivi, kəni mos nati vi mīn rəfīn rəha Uhgīn iətəm tətəfa kəm təh e Krīsto.

⁷ Piak, iətəfaki lanu lan mətəu-inu rəham nolkeikeiən təkəmol nīki nətəm kəkətəfaki kotətəu təuvir, kəni nian iəmətəu, iəu mīn, nīkīk təkəagiən kəni tətəfəri rəhak nətəligiən.

Nətəpuəhiən rəha Pol

⁸ Tol lanəha, e Krīsto iəsəgīniən o nəniən kəm ik məmə onəkəkol nati kəti iətəm nəkəkəikei mol,

⁹ mətəu iəsoliən lanəha. Iətəpuəh əmə e nolkeikeiən. Iəu Pol iəuəhli kəti iətətig e kaləpus o Krīsto Iesu.

¹⁰ Iətəpuəh e suah kəti e rəhak nīpəhrīniən məmə nəkos e nīkim agiən. Iətəmi əha in təkəmuva təkəmen=pən e nətīk nian iəmətətig e kaləpus, inu Onesiməs, rəham slef.

¹¹ Aupən, in təkəsəl viviən uək kəm ik, mətəu rəueiu in təhrun nol viviən uək təuvir kəm lau pətī.*

¹² Kəni rəueiu, iətəhli=pīnə mīn suah u, iətəmimi iətəm iəkəkolkeikei pīk.

1:2 Kol 4:17; 2Tim 2:3 **1:7** 2Kor 7:4 **1:10** 1Kor 4:15; Kol 4:9 * **1:11** Nərgin u “Onesiməs” in tənī məmə, “iətəmimi iətəm təhrun nolīən uək təuvir.”

¹³ Nəmə tətatiḡ itimlau min, nīkik tagiān ohni, kəni in otatos nīmeim mətasiṛu lak nian iətatiḡ u ikinu e kaləpus o nanusiān təuvīṛ.

¹⁴ Mətəu iəsolkēikeiān məmə iəkōl nati kəti ik nəsēgəhaniān lan. Kəni nəmə natol nati təuvīṛ, iəkōlkēikei məmə tatsipən əmə e nīkim aḡiān, mətəu səniāmə nati iəu iatəkēikei kəm ik məmə nəkol.

¹⁵ Iəsəhruniān, nəmə təhro Onesiməs təmagim o nian əkuəkīṛ məmə onəkōs min in titəliḡ=pa min nəutatiḡ aḡin,

¹⁶ mətəu səniāmə in otol min əmə slef rəham, kəpə. Mətəu rəueiu əha, in iətəmimi təuvīṛ tapirəkis aḡin slef kəti, in pialau təuvīṛ. Iəu iəkōlkēikei pīk in, mətəu ik onəkōlkēikei pīk in tapirəkis, mətəu-inu in slef rəham, kəni in piam e Iərməniḡ.

¹⁷ Nəmə nateruh iəu məmə kilau kəmiəuva kətiəh e uək mine nolkeikeiān rəha Kristo, kəni tol lanəha, iətətapuəh məmə nian in otuvnə, nəkos in e nīkim aḡiān təhmen=pən əmə lak.

¹⁸ Nəmə təmol nati kəti tərah lam, uə təmos nati kəti rəham kəni məsətəouiān, pəh nəkələhu=pən tətatiḡ e kauin rəhak.

¹⁹ Kəni inəha rəueiu, Iəu Pol, iətətei e nəhlmək – *pəh iəu iəpanətəou*.† Mətəu təuvīṛ məmə nəsaluiān e rəham kauin asoli aḡin ohniəu, u tol lanu məmə, iəmasiṛu lam kəni nəmos rəham nəmiəḡahiān itulin.

²⁰ Piak, iəkōlkēikei məmə onəkətuəuin matətəou rəham kauin kəm iəu, kəni ol nati u iətətapuəh ohni e nərgi Iərməniḡ, kəni ol nīkik tətəu təuvīṛ e Kristo.

²¹ Iətətei nauəuə u kəm ik mətəu-inu iəkəhrun məmə onəkōl nəuiak, kəni onəkōl tapirəkis nati nak iətəm iətətapuəh ohni.

²² Kəni nati kəti min, ol əpenə-penə rəhak kəti rum mətəu-inu iəmələhu=pən rəhak nətəliḡiān e Uhgīn məmə in otos iəu iəkītəliḡ=pīnə min o təmah, inu nəua nəfakiān rəhatəmah.

Naunun nəḡhatiān rəha Pol

²³ Epafṛas, itimlau min iətuatiḡ e kaləpus o nərgi Kristo Iesu, kəni in tətəni təuvīṛ kəm təmah.

²⁴ Kəni Mak, mine Aristakəs, mine Timəs, mine Luk, nətəm itimah iautol pəti uək, ilah min kəutəni=pīnə təuvīṛ kəm təmah.

²⁵ Pəh Iərməniḡ Iesu Kristo otəfinə rəhan nəuviriān kəm təmah rəfin.

1:16 1Tim 6:2 † **1:19** Pol təhrun əmə nəteiān nauəuə, mətəu e nian əha, nətəmimi tepət kəməutos iətəmi kəti min məmə otətətei nəḡhatiān min rəhalah. Suah kəti təməharəḡ ilau Pol mətəi nəḡhatiān rəhan. Kəni Pol aru təmətei fes 19 u. **1:22** Fil 1:25; 2:24 **1:23** Kol 1:7 **1:24** Kol 4:10-14

Hiprus

Nauəuə iətəm kəmətei tuvən kəm nətəm Isrel Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Hiprus

?Pəh təmətei nauəuə u? Kitah kotəruru məmə pəh təmətei nauəuə u. Iətəm təmətei nauəuə u təməsəniən nərgin e nauəuə. Iətəm təmətei təməsehian Iesu Krīsto. Mətəu təmətəu Nanusiən Təuvir o nətəmimi pisin pisin min nətəm kəmoteruh Iesu. Kəni iətəmi u, in təhrun nəghatiən rəha Oltestimin, mine noliən rəha nətəm Isrel aupən. Kəmə təhro Panəpəs uə Apolos kəti təmətei nauəuə u mətəu-inu ilau kuəhrun natimnati min əha. Kəni ilau kuepət e niməfaki. Nətəmimi nəuvein, nīkilah təhti məmə Pol təmətei, mətəu nīkitah təsəhtiən lanəha mətəu-inu e letə tepət rəha Pol, təmələhu=pən nərgin, mətəu nərgin tikə e nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u kəm nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Krīsto Iesu, mətəu nəmə təhro nəuvein kəmohtəlig=pən nəuветin e noliən rəha nītəu-pəniən Lou rəha Mosis. Nəmə təhro ilah kəsotəhrun vivian nəukəti Nanusiən Təuvir.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nətəm Isrel kəutərakin nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu Krīsto. Nīkilah təpəou ohni. Təuvir məmə ilah okotətəu məmə nəhatətəian rəhalah in nīpəhriənian, kəni Iesu in Krīsto iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.

Təmətei nauəuə u o nak? E nian əha nətəmimi nəuvein e niməfaki, nīkilah təhti məmə noliən rəha nītəu-pəniən Lou rəha Mosis e Oltestimin, in ilis tapirəkis noliən rəha nəhatətəian e Iesu Krīsto. Mətəu noliən min lanəha rəha Oltestimin, ilah narmin min əmə rəha natimnati min iətəm Iesu otol. Kəmotətəi nauəuə u məmə nətəmimi okoteruh motəhrun məmə Iesu Krīsto in ilis tapirəkis natimnati min rəfin, təhmen e iəni min, mine nagelo min, mine Mosis, mine Eron mine pris min. Noliən rəha nəhatətəian e Iesu Krīsto in təuvir pik tapirəkis noliən rəha nītəu-pəniən lou rəha Mosis. Inu, in nīpəhriənian mətəu-inu natimnati rəfin rəha Oltestimin təmuva mol nīpəhriənian lan e Iesu Krīsto. Kəni nīmisiən əmə rəhan in təhmen əmə məmə otos rəkis noliən tərāh min rəha nətəmimi.

Krīsto təmol əpu Uhgīn kəm tah

¹ Aupən ikin, Uhgīn təmətəni* nəghatiən rəhan, mətəu təmətəni asoli əmə kəm tipitah min e iəni min e nian tepət mine e suaru pisin pisin min.

² Mətəu rəueiu əha, kinotevig=pən e naunun nian,† kəni tinətəghati əhruahru kəm tah e Nətin, iətəm in təməfəri məmə otarməniḡ e nautə rəfin rəha tatə rəhan.‡ Kəni e Nətin əha, in təmol natimnati rəfin e nəhue niftəni.§

³ Nəti Uhgīn in nəhagəhagian rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəha Uhgīn.* In təməru əhruahru əmə rəhan tatə e natimnati rəfin.† In tətəmkərain natimnati rəfin e nəsanəniən rəha nəghatiən rəhan.‡ Nian in təmimis rəkis məmə otafəl rəkis rəhatah noliən tərāh min,§ kəni in təməharəḡ e nəven maru rəha kig, ikin ima rəha nepətiən mine nīsiaiən, e negəu e neai.*

Nəti Uhgīn u, in ilis tapirəkis nagelo min

⁴ Tol lanəha, Uhgīn təməfəri rəkis Nətin u, kəni in ilis tapirəkis nagelo min, təhmen=pən məmə nərgin u iətəm Uhgīn təməfən kəm in, in ilis pik tapirəkis nərgilah rəfin.†

⁵ Uhgīn təməsəni aginiən kəm agelo kəti rəhan məmə, “Ik nətik.

Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.”‡

* 1:1 Hip 2:2 † 1:2 1Pitə 1:20 ‡ 1:2 Sam 2:8 § 1:2 Jon 1:1-3; Kol 1:16 * 1:3 Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4

† 1:3 Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2Kor 4:4 ‡ 1:3 Kol 1:17 § 1:3 Tait 2:14 * 1:3 Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † 1:4 Efəs 1:20-21; Fil 2:9 ‡ 1:5 Sam 2:7; Uək 13:33; Hip 5:5; 1Kron 17:13

Mætəu in təməghati lanəha kəm Iesu. Kəni Uhgīn təməsəni aginiən kəm agelo kəti məmə,
 “Iəu tatə rəham,
 kəni ik onəkuva nətīk.”

Mætəu in təməghati lanəha kəm Iesu. §

⁶ Mætəu e nian Uhgīn tahli=pa Nətin iətəm təmaupən mair* tuva e nətuəuinian, kəni in təni məmə,

“Pəh rəhak rəfin nagelo mīn,
 nīpənəgilah tek niftəni e nisaiən, motəni-vivi in.”

⁷ Nian Uhgīn tətəghati e nagelo mīn, in tətəni məmə,

“Iəu iəmol rəhak nagelo mīn

ilah kotəhmen e nīmətəgi iətəm tətən ikin mīn rəfin, matol rəhak uək.

Ilah noluək mīn rəhak, təhmen e nigəm.” †‡

⁸ Mætəu təmətəghati e Nətin kəni mətəni məmə,

“Uhgīn, rəham narmənigiən otətətig itulīn, naunun tikə.

Nətarmənig maskəlīm neim rəham, kəni rəham narmənigiən in təhruahru agīn.

⁹ Ik nəmolkeikei əmə nəhruahruian

kəni mətəməki e nolīən ekəu-ekəu mīn.

Tol lanəha, iəu u, rəham əhruahru Uhgīn,

iəu iəmələhu aupən ik, kəni ik ilis e ik mīn nəuvein.

Kəni iəmol=pən kaliku e rəhm-kapə e nisaiən,

matol nīkim tagiən tapirəkis ik mīn nəuvein.” §

¹⁰ Kəni Uhgīn tətəni=pinə mīn kəm in məmə,

“Iərmənig, e nətuəuinian, ik nəmol natimnati mīn e nəhue niftəni u,
 mol in təkāsīk.

Kəni e nəhlməm aru əmə,

ik nəmol natimnati rəfin iətəm kəutatig e neai.

¹¹ Natimnati mīn rəfin u, ilah okəpanohkə,

ilah okotəuas təhmen e napən iətəm təməmnəmīt,

mətəu ik nətətig itulīn əmə.*

¹² Ik onəkaiu-aiu ilah,

təhmen əmə məmə iətəmimi təmaiu-aiu rəhan napən.

Ik onəkəuhlin natimnati mīn u,

təhmen e iətəmimi təmītis rəhan napən,

məmə in otətəuti e in pisin.

Mətəu ik, nətətig itulīn əmə lanko,

kəni ko nəsimisiən nian kəti.” †

¹³ Uhgīn təməsəni=pən aginiən kəm agelo kəti rəhan məmə,

“Ik əharəg e rəhak maru, ikin ima rəha nepətiən mīne nisaiən,

kəni mətəhtahnin.

Pəh iəu iəkosiəhu rəham mīn tikimīr mīn,

mol ilah kotəhmen e napən kəti iətəm nətafəl nəhlkəm lan.” †§

¹⁴ Mətəu nagelo mīn, ilah noluək mīn əmə. Nagelo mīn, ilah narmīn mīn nətəm Uhgīn təmahli=pa ilah məmə kəutəsəl o nətəmimi nətəm otosmiəgəh ilah.

§ 1:5 Mat 3:17 * 1:6 Kətəni məmə in təmaupən mair mətəu-inu tatos nepətiən mīne nisaiən lanəha təhmen e iəpəu iətəm təmaupən mair. Kəni natimnati mīn rəfin, rəhan əmə. Kolosi 1:15 tətəni məmə, “Aupən aupən agin, nian niftəni mīne neai mīne natimnati mīn rəfin kəmautohkə əhanəh, mətəu Nətin, in təmaupən matig rəkis. Kəni tol=pən in, in ilis tətarmənig e natimnati mīn rəfin u.” Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † 1:7 Sam 104:4 ‡ 1:7 Nīmətəgi mīne nigəm kəmiəuva nian Uhgīn təməfa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § 1:9 Sam 45:6-7 * 1:11 Aes 34:4; 51:6; Nəh 6:12-17 † 1:12 Sam 102:25-27 ‡ 1:13 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “iəkol rəham tikimīr mīn ilah kotəhmen e nati kəti iətəm nətəharəg mətəfu-pəri nəhlkəm lan,” kəni nīpətin u məmə, “Oiəkəl ik ilis agin tapirəkis rəham tikimīr mīn.”

§ 1:13 Sam 110:1

2

*Nəriəhuiəñ iətəmi
o nuvəniəñ e naiəñ*

¹ Iesu in ilis pik. Tol lanəha, təuvir məmə kitah okotətəlig vivi e nati nak iətəm kitah kəmotətəu,* məmə nəghatiəñ eiua min u otəsələsiəñ itah təhmen e naiəñ rəha nitəhi tatələs nəhlin.

² Nəghatiəñ rəha Lou† iətəm nagelo min kəmautəni pətigəmə‡ in niphəriəniəñ, kəni nətəmiimi ilah okotos nalpiniəñ o nəhtiəñ nipiłga Lou nati əpnapin iahgin uə təkəku agin.

³ ?Tol lanəha, kəni kitah okotəhro lanu motagim nəmə kitah kautol nati əpnapin əmə e nosmiəgəhiəñ asoli əha rəha Iesu? Nosmiəgəhiəñ u, İərməniğ Iesu təmaupən məni pətigəmə, kəni nətəmiimi min u nətəm kəmotətəu, ilah kəmotəgətun kəm tah məmə in niphəriəniəñ.§

⁴ Uhgin təmatig mol min nəfigəmiəñ o nəghatiəñ əha e noliəñ nəmtətiəñ min, mine natimnati min iətəm narmi nətəmiimi tatiuvig ohni, mine nati apispis min, mine nəfaiəñ nəsanəniəñ min rəha Narmın Rəha Uhgın o noliəñ uək.*

Iesu təmuva məhmen e pian min

⁵ Nagelo min ko kəsotarməniğiəñ e nəhue niftəni iətəm otəpanuva, iətəm kəutəghati lan.†

⁶ Mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“İətəmiimi in nati əpnapin əmə,

mətəu ik, nikim tətəhti in, ik nəsaluiəñ lan,

kəni ik nateh vivi nəti iətəmiimi.‡

⁷ Ik nəmosiahu in, teiuaiu ləhtəni məkəku e nagelo min, konu məfən narməniğiəñ mine nepətiəñ mine nisaiəñ kəm in.

⁸ Kəni ik məfən nepətiəñ məmə in otarməniğ e natimnati rəfin.”§*

Rəueiu əha, tətəni məmə, “natimnati rəfin,” niphətin u məmə Uhgın təsəpəhiəñ nati kətiəñ mine məmə iətəmiimi təsarməniğiəñ lan. Mətəu kitah kəsoteh əhanəhiəñ natimnati min əha kəhuva.

⁹ Mətəu nati kətiəñ kitah kauteh, inu Iesu, iətəm “e nian əkuəkir əmə nəmosiahu in teiuaiu ləhtəni məkəku e nagelo min,” kəni rəueiu əha “kinəfən nepətiəñ mine nisaiəñ kəm in” mətəu-inu in təmos nahməiəñ mimis o tah. Əuəh, e nəuviriəñ rəha Uhgın, Iesu təmimis o nətəmiimi rəfin e nəhue niftəni.†

¹⁰ Uhgın təmol natimnati min rəfin mətəu-inu in təmolkeikei lanəha, kəni natimnati rəfin kəutatig=pən e nəhlmın.‡ Tol lanəha, in təuvir agin mine məhruahru məmə Uhgın təmol məmə Iesu otuva suaru o nosmiəgəhiəñ nimənin nətəmiimi tepət kəhuva nenəti Uhgın məhuva motatig e nəhagəhagiəñ rəha nəuviriəñ mine nəsanəniəñ rəhan. Kəni təuvir məhruahru məmə e nətəligiəñ rəha Uhgın, Iesu təkeikei mətəu nahməiəñ e nimisiəñ məmə in otuva iətəmi təhmen agin məmə otosmiəgəh ilah.§*

* **2:1** Rom 11:22 † **2:2** Nəghatiəñ u tətəghati lan, in Lou rəha Mosis. ‡ **2:2** Nətəm Isrel, ilah kəutəni məmə nagelo min ilah suaru Uhgın təmaiı lan kəni məfən Lou kəm Mosis, kəni məutəni məmə ilah nagelo min ilis pik pəhriəñ. Tol lanu, kitah koteruh nəghatiəñ asoli tətəgətun məmə Iesu in ilis pik agin tapirəkis nagelo min. Uək 7:53. § **2:3** Hip 10:28-29; 12:25

* **2:4** Mak 16:20 † **2:5** Nətəm Isrel ilah kəutəni məmə niphəriəniəñ məmə nagelo min ilah kəutarməniğ rəueiu ikın min rəfin e nəhue niftəni. ‡ **2:6** “nəti iətəmiimi” – niphətin keiu: 1. iətəmiimi 2. Iesu. § **2:8** Sam 8:4-6

* **2:8** Jen 1:26; Nəh 20:4,6; 22:5 † **2:9** Fil 2:8-9 ‡ **2:10** Rom 11:36 § **2:10** Iesu Kristo in otəkeikei mos nahməiəñ məmə otəgətun məmə in tatuərisig e Uhgın nian rəfin. (Hip 5:8-9) In təmos nahməiəñ kəni mine nian iəkis, kəni in mimis. Mətəu nian rəfin, in tətəhatə e Uhgın, kəni matol nəuiəñ, kəni təməni-vivi Uhgın. In təməsəhti aginiəñ nəuiə Uhgın nian kəti mine, nian rəfin in tətətu=pən əmə nəuiə Uhgın nati əpnapin in tətətiğ e nərahian. In təmuvən e nərahian asoli tepət, mətəu in təmatol noliəñ təuvir min əmə, konu in təhmen məmə otuva İosmiəgəh rəhatah, mine in təhmen o nitəñ itah məmə kəhuva nenəti Uhgın əhruahru min, məmə kəhuva motol məmə in mine. (Hip 8:1-2; 12:2-3)

* **2:10** Hip 5:8-9; Luk 24:26; Rom 8:17; 2Təs 2:14; 1Pitə 5:1; Hip 2:7; 4:15

11 Iesu in tatol rəhan nətəmimi kotasim, məmə rəha Uhgın əmə, kəni mətafəl rəhalah nolian tərəh mın.† Kəni Iesu mine rəhan mın nətəmimi, rəhalah tatə kətiəh əmə. Tol lanəha, kəni Iesu in təsaulisən məmə otauin e lah u məmə pian mın mine nəuvinik mın.‡

12 In təməni=pən kəm Uhgın məmə,
“İəu, oiəkəni pətiğəm ik mine natimnati mın iətəm ik nəmol kəm piak mın mine nəuvinik mın.

Oiəkəni nəpuən məni-vivi ik e nuhapuminiən asoli e nəhmtilah.”§

13 In tətəni mın məmə,

“İəu oiəkələhu=pən nəhatətəiən rəhak e Uhgın.”*

Kəni mətəni mın məmə,

“İəu u, itimah kəlkələh mın iətəm Uhgın təməfa kəm iəu.”†

14 Kəlkələh mın əha, Iesu tətəghati e lah, ilah nıpətilah mine nıralah əha ikin. İlah u nətəmimi ağın mın. O nati u, Iesu təməkeikei muva e nəhue nıftəni mos nıpətin mine nıran təhmen əmə e lah, məmə in otuva pialah pəhriən.‡ Təmol lanəha məmə in otimis, kəni nımisian rəhan, in otoharis oharis nəsanəniən rəha İərmis u Setən, iətəm tətəskəlīm nəsanəniən rəha nımisian.§

15 Nətəmimi kəutəgin e nımisian,* nəginian rəhalah tətəskəlīm-ərain ilah nian rəfin, təhmen əmə məmə ilah slef mın. Mətəu Iesu in təmimis məmə otiuvi rəkis nətəmi mın u, məmə səniəmə ilah slef mın. In təmitis ilah.

16 Kotəhrun əsas məmə səniəmə in təmasiru e nagelo mın, mətəu in təmasiru e nəuaniləuis mın rəha Epraham.†

17 Iesu təkeikei mos nıpətin mine nıran lanəha, məmə in otuva mol təhmen e pian mın e nolian mın rəfin,‡ məmə in təhrun nasəkəhruiniən§ itah, kəni kəutarəriə lan. In otəkeikei muva mol lanəha, təgətun məmə in pris asoli ağın pəhriən, tatol uək rəha Uhgın, kəni məmə in otılpin niəməha rəha Uhgın.

18 Kəni rəueiu əha, nian Setən təfən-əfən kəm lah, kəni Iesu təhrun nasiruiən e lah, mətəu-inu in mın, in tinətəu rəkis nəhməiən nian Setən təməfən-əfən=pən kəm in.*

3

Iesu in tapirəkis Mosis

1 Piak mın mine nəuvinik mın, Uhgın təmauin* pəti e tah o nuvəniən e negəu e neai, kəni mol məmə kitah nətəmi asim. Mətəu-inu Iesu tətəsiuru lanəha e tah, itəmah onəkətəkeikei motətəlig pik e Iesu əha, in aposil† kəni in pris asoli ağın rəha nəfakiən rəhatah iətəm kitah kautəni pətiğəm.

2 Uhgın təməfəri Iesu məmə in otol uək u, kəni in təmol nəuia Uhgın e natimnati rəfin, təhmen e Mosis aupən təmol nəuia Uhgın e rəhan uək mın rəfin, məmə in tateh vivi nimə rəha Uhgın, inu nətəmimi rəha Uhgın.‡

3 İlau pəti katuol nəuia Uhgın, mətəu iətəmi təmuvləkin nimə, nətəmimi kautəfəri nərgin ohni tapirəkis nimə iətəm in təmol. Kəni e nolian əhmen əmə, təhruahru məmə Uhgın otəfəri İesu tapirəkis Mosis.

4 Kəni nimə mın rəfin, nətəmimi kautuyləkin, mətəu Uhgın in təmuvləkin natimnati rəfin iətəm tətətiğ.

5 Mosis in ioluək kəti e nıpəgnəua nimə rəha Uhgın, iətəm tatol nəuia Uhgın, mateh nimə rəhan, inu nətəmimi rəha Uhgın. Kəni nəmiəgəhiən rəha Mosis tətəgətun=pən natimnati iətəm Uhgın otəpanəgətun.

† 2:11 Hip 13:12; Efəs 5:26 ‡ 2:11 Mat 28:10 § 2:12 Sam 22:22 * 2:13 Aes 8:17 † 2:13 Aes 8:18; Jon 10:29

‡ 2:14 Jon 1:14 § 2:14 Jen 3:15; 1Kor 15:54-57; 2Tim 1:10; 1Jon 3:8 * 2:15 2Tim 1:7 † 2:16 Aes 41:8-9; Luk

3:8 ‡ 2:17 Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § 2:17 Hip 5:2 * 2:18 Hip 4:15 * 3:1 Rom 8:28 † 3:1 Eruh

nıpəti nəghatiən u “aposil” e tiksınəri. ‡ 3:2 Nam 12:7

⁶ Kristo, in min tatol næuia Uhgîn. Mætəu səniamə in ioluək əmə kəti təhmen e Mosis. In Nətin, kəni tatos nepətiən o narmənigiən e rəhan nimə. Kəni nəmə kitah kəsotəginian, kəni motalkut məmə okotəhtul əskasik[§] o nati u iətəm kitah kəmotələhu=pən nətəligian rəhatah lan, kəni motəfəri ohni, kəni nīpəhriənian məmə kitah u, nətəmimi rəhan, kitah rəhan nimə.*

Auteh məha-məha itəmah e nəhatətəiən rəhatəmah

⁷ Nəghatiən u inu, Narmin Rəha Uhgîn təməni kəm iətəmi u təmətəi e Nauəuə Rəha Uhgîn, kəni Uhgîn təməni məmə,

“Rəueiu əmə, onəkotəkeikei məutətəlig e nəuiak,

⁸ məsotoliən rəhn-kapə təmah təskasik pik,

təhmen e tipitəmah min ilah kəmautol lanəha aupən məutəhti nəuiak, Uhgîn rəhalah,

nian ilah kəmautek askəuvin iəu, Uhgîn rəhalah, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin. †

⁹ Ikin əha, tipitəmah min kəmotəkeikei kəm iəu məmə okoteruh rəhak nəsanəniən, nati əpnəpin ilah kəmoteruh pau natimnati min iətəm iəmatol o nu fote.‡

¹⁰ Kəni iəu iəmol niəməha kəm lah, kəni mətəni məmə,

‘Nikilah tətən isəu ohniəu nian rəfin.

Kəni ilah motəpəh nolian nati iətəm iətəni kəm lah.’

¹¹ Niəməha təmol iəu,

kəni iəmos nonauvil kəti məni məmə,

‘Ilah ko kəsəhuvəniən ikin katos nəmeigian ohniəu ikin.’ ”§*

¹² Piak min mine nəuvinik min, auteh vivi itəmah min o nati u. Otol məmə nikitəmah aru otəsərahian kəni kəti təsəpəhian nəhatətəiən, mol məmə nəkotəuhlin=pən itəmah isəu o Uhgîn iətəm tətəmiəgəh məsanən agin.

¹³ Uhgîn təməni “Rəueiu əmə,” kəni nian u “rəueiu” tətətig əhanəh. Tol lanəha, nəkotəkeikei məutəghati rəueiu kəm təmah min, mauteh məha-məha itəmah min nian rəfin, məmə nolian tərəh otəsəiəsiən e təmah kəti mol rəhn-kapə təskasik o Uhgîn.

¹⁴ Mətəu-inu nəmə kitah kotəhtul məha-məha motətəuərus=pən naunun, motəhatətə e Uhgîn təskasik miəkis, təhmen əmə məmə inu kəmotətəuəuin motəhatətə vi əmə lan, kəni tətəgətun məmə kitah kinautos pəti natimnati min rəha Kristo.

¹⁵ Mətəu sotaluian e nəghatiən iətəm kəməni məmə,

“Rəueiu əmə, onəkotəkeikei motətəlig e nəuiak

məsotoliən rəhn-kapə təmah təskasik pik,

təhmen e tipitəmah min ilah kəmautol lanəha aupən

mautəhti nəuiak, Uhgîn rəhatəmah.”†

¹⁶ ?Kəni pəh min u nətəm kəmotətəu pau næuia Uhgîn, məsotoliən? Ilah u Mosis təmit rəkis ilah Ijip.‡

¹⁷ ?Nīpəh min u kəmotol Uhgîn niəməha tol o nu fote? Ilah u, nətəm kəmotol nolian tərəh, kəni motəmei mohmis mautəməhl-məhli əpnəpin əmə əpəha təpiə-məpiə ikin. §

¹⁸ ?Kəni nīpəh min u Uhgîn təmətəghati e lah, matos nonauvil məmə ilah okəsəhuvəniən mohiet pətigəm ikin katos nəmeigian ohni ikin? In təmətəghati kəm nətəmimi nətəm kəmotəhti nəuian.*

¹⁹ Kəni kitah koteruh məmə kəməsegəhanian e lah məmə okohiet pətigəm ikin katos nəmeigian ikin ohni, mətəu-inu ilah kəsotəhatətəiən lan.

4

Ikin katos nəmeigian o Uhgîn ikin

§ 3:6 Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 * 3:6 1Kor 3:16; 1Pitə 2:5 † 3:8 Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 ‡ 3:9 Nam 14:3; Dut 1:3; Uək 7:36 § 3:11 Nam 14:21-23 * 3:11 Sam 95:7-11 † 3:15 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 ‡ 3:16 Nam 14:1-35 § 3:17 Nam 14:29; 1Kor 10:1-13 * 3:18 Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11

¹ Mətəu kitah u, Uhgīn təmāni-əskasik rəkis məmə kitah kotəhrun nuvəniən ima ikin katos nəmeigian ohni ikin, kəni nəniaskasikiən u, tətəhtul əhanəh, materəh o tah. Tol lanəha, pəh kitah kotətəu itah, kəni motəgin məmə kitah kəti kol mətə təsosian nəmeigian əha,

² mətəu-inu kitah kīnotətəu rəkis nanusian təuvir məmə Uhgīn təmol əpenə-penə ikin kəti o nəmeigian rəhatah, təhmen əmə məmə inu nətəmi aupən kəmotətəu nəghatian lan. Mətəu nəghatian əha, təməsasiruiən e lah, mətəu-inu ilah kəmutətəu əmə, məsotəhatətəian lan.

³ Kitah nətəm kəmotəhatətə əmə lan, kitah kotəhrun nuvəniən imə, ikin katos nəmeigian ohni ikin. Mətəu rəha nətəmimi mīn u nətəm kəsotəhatətəian lan, Uhgīn təmāni məmə, “Niāməha təmol iəu, kəni iəkos nonauvīl kəti, mənī məmə,

‘Ilah ko kəsəhuvəniən ikin katos nəmeigian ikin ohniəu ikin.’ ”*

Təmāni lanəha, nati əpnarīn məmə tīnol əpenə-penə rəkis ikin katos nəmeigian ohni ikin nian in təmətuəuin matol nəhue niftəni.

⁴ Kitah kotəhrun məmə tīnol əpenə-penə rəkis lan, mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn in tətəghati e Sapət, mətəni məmə, “Təmol nəhue niftəni, kəni e nian səpīn lan, Uhgīn təməmeig e rəhan uək.”†

⁵ Mətəu ikin mīn nəuvein e Nauəuə Rəha Uhgīn, Uhgīn tətəni məmə, “Ilah ko kəsəhuvəniən ikin katos nəmeigian ohniəu ikin.”‡

⁶ Tol lanəha, ikin katos nəmeigian o Uhgīn ikin əha, in tətətig əhanəh məmə nətəmimi okəhuvən ikin. Mətəu nətəmimi mīn u aupən nətəm kəmotətəu nanusian təuvir, ilah kəmotəmkarəpən e nuvəniən ikin katos nəmeigian ohni ikin, mətəu-inu kəmotəhti nəuia Uhgīn.

⁷ Konu, uərisig lan, tol=pən Uhgīn təmələhu mīn nian kəti mīn o nuvəniən ikin katos nəmeigian ohni ikin. Nian əha, inu rəueiu. Uhgīn təmāni pətīgəm nati u kəm Tefit məmə, “Rəueiu əmə, onəkotəkeikei motətəlig e nəuiən məsotoliən rəhn-kapə təmah təskasik pik.”§

⁸ Nīkitəmah təhti to suah u Josuə* aupən. Nəmə Josuə təməfən nəmeigian pəhriən kəm lah nian in təmit ilah məhuvən Kenan, konu Uhgīn ko təsəni mīniən məmə otələhu nian kəti mīn məmə in nian rəha nuvəniən ima ikin katos nəmeigian ohni ikin.†

⁹ Kəni tol lanəha, kəni in təmāni nian pīsīn kəti mīn, nian əha ikin tətətig əhanəh o rəhan nətəmimi məmə okəhuvən motos nəmeigian, e nolīən kətiah əmə iətəm Uhgīn təməmeig lanəha e rəhan uək mīn aupən, e nian rəha Sapət.

¹⁰ Mətəu-inu iətəmi tatuvən imə məmə otos nəmeigian u, in otəmeig e rəhan uək, təhmen əmə e Uhgīn iətəm təməmeig e rəhan uək aupən.‡

¹¹ O nati u, kitah okotalkut əskasik məmə okəhuvən imə motos nəmeigian u. Təsəuvirīən məmə kitah kəti, otitəu=pən nolīən rəha nətəm aupən nətəm kəmotəhti nəuia Uhgīn, motəmei.

¹² Mətəu-inu Nəghatian Rəha Uhgīn,§ in tətəmiəgəh məsanən e uək rəhan.* Kəni in təhmen e nau rəha nəluaginian təsilə e nīkalīn pəti mil.† In təhrun nətarerehian materuh əhruahru nətəligian mīn mīne nīkin pīsīn pīsīn mīn e nətəmimi, təhmen əmə e nau iətəm tətətarereh materuh ikin tətəhtərain mīn ikin e nīkīlīlītəmi mīne nəhu imə ikin. In tətəkil nətəligian mīn mīne nolīən oneuən mīn e nīkitəmi.‡

¹³ Uhgīn tateruh natimnati mīn rəfin e nəhue niftəni tətəməhli pətīgəm əmə e nəhmtīn. Kəni kitah okotəkeikei motəni pətīgəm rəfin aɡīn natimnati iətəm kəmotol kəm Uhgīn u inu.§

* **4:3** Sam 95:11; Hip 3:11 † **4:4** Jen 2:2 ‡ **4:5** Sam 95:11 § **4:7** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * **4:8** Josuə in nərgin kəti e nəghatian rəha Isrel. Kəni nərgin u Iesu, nərgilau təhmen-əhmen əmə e Josuə e nəghatian rəha nətəm Kris. Nian Josuə təməfən nəmeigian kəm nətəm Isrel əpəha Kenan, nəmiəgəhian rəha Josuə in tətəgətun nati iətəm Iesu otəpanol, məfa nəmiəgəhian pəhriən kəm tah. † **4:8** Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ **4:10** Jen 2:2; Hip 4:4 § **4:12** 1Pitə 1:23; Aes 49:2; Nəh 19:13-15; Jon 12:48 * **4:12** Aes 55:11; Jer 23:29 † **4:12** Efəs 6:17 ‡ **4:12** 1Kor 4:5 § **4:13** Nəh 2:23

Iesu in tǎmuva pris asoli agin iǎtǎm tǎuvir mapirǎkis

¹⁴ Tol lanǎha, pǎh kitah kotaskǎlim ǎskasik nǎhatǎtǎiǎn rǎhatah iǎtǎm kinotǎni pǎtigǎm rǎkis, mǎtǎu-inu kitah kautos pris asoli agin kǎti rǎhatah in iahgin. Inu Iesu, Nǎti Uhgǎn, iǎtǎm tinuvǎn rǎkis imǎ e negǎu e neai.*

¹⁵ Rǎhatah pris asoli agin, in Pris kǎti iǎtǎm tǎtǎtǎu vivi nikitah, mǎtǎtǎu vivi mǎmǎ otǎhro itah kǎsotǎhmeniǎn; mǎtǎu-inu natimnati rǎfin iǎtǎm tatek ǎskǎuvǎn itah e nǎmiǎgǎhiǎn rǎhatah, natimnati kǎtiǎh min ǎmǎ, kinotek ǎskǎuvǎn rǎkis in e rǎhan nǎmiǎgǎhiǎn. Rǎhatah pris asoli agin, in tinǎhrun rǎkis rǎhatah nǎpǎouǎiǎn min.† (Mǎtǎu nati kǎtiǎh ǎmǎ ko, in tǎsoliǎn nati tǎrah kǎti.)

¹⁶ O nati u, pǎh kitah kǎsotǎginǎn o nuvǎniǎn iuǎkǎr o jeǎ rǎha kig u,‡ tǎtǎfǎn rǎhan nǎuviriǎn kǎm tah. Kǎni ikin ǎha, in otasǎkǎhruin itah, kǎni mǎfa nǎuviriǎn kǎm tah e nikin agiǎn, e nian rǎha nǎrahǎn otuva o tah.§

5

¹ Kitah kotǎhrun mǎmǎ nian rǎfin Uhgǎn tatitǎpǎn suah kǎti kǎni mǎtǎfǎri in mǎmǎ otuva pris asoli agin, mǎmǎ in suaru rǎha nǎtǎmimi okǎhuvǎn o Uhgǎn. In suaru rǎhalah o nǎfǎniǎn natimnati kǎm Uhgǎn, kǎni in matol sakrifais o rǎhalah noliǎn tǎrah min.*

² Rǎueiu ǎha, pris asoli agin u, in iǎtǎmimi kǎti, kǎni in tǎhrun noliǎn timǎtig ǎmǎ o nǎtǎmimi,† nǎtǎm kotǎruru agin nati iǎtǎm tǎhruahru, ilah kotagim rǎkis e suaru. In tǎhrun noliǎn timǎtig o nǎtǎmimi mǎtǎu-inu in min tǎsǎhmeniǎn, mǎtǎu-inu in min tǎhrun noliǎn tǎfagǎ tǎrah.‡

³ In tatol tǎfagǎ tǎrah lanǎha, kǎni tol mǎmǎ e nian rǎha sakrifais, in otǎkeikei mol sakrifais o rǎhan aru tǎfagǎ, kǎni matig mol min rǎha nǎtǎmimi min.§

⁴ Iǎtǎmi kǎti ko tǎsǎniǎn mǎmǎ in otol uǎk rǎha pris asoli agin, mǎtǎfǎri aru in. Kǎpǎ, Uhgǎn otǎkeikei mauǎn e rǎhan kǎti iǎtǎmimi mǎmǎ in otol uǎk u, tǎhmen ǎmǎ mǎmǎ inu tǎmauǎn e Eron aupǎn.*†

⁵ Tol lanǎha, Kristo in tǎmǎsǎfǎri aruiǎn in mǎmǎ in pris asoli agin. Mǎtǎu Uhgǎn in tǎmitǎpǎn, kǎni mǎni=pǎn kǎm in mǎmǎ, “Ik nǎtik.

Rǎueiu inuva rǎham tatǎ ǎhruahru.”‡

⁶ Kǎni ikin kǎti min e Nauǎuǎ Rǎha Uhgǎn,§ in tǎtǎni mǎmǎ

“Ik pris kǎti tǎhmen e Melkisitek aupǎn,*†

kǎni ik onǎkol uǎk rǎha pris nian rǎfin,

matuvǎn matuvǎn naunun tikǎ.”

⁷ E nǎmiǎgǎhiǎn rǎha Kristo e nǎhue niftǎni u, in tǎtǎfaki kǎm Uhgǎn, mǎtǎtapuǎh o nasiruiǎn, mǎtasǎk ǎfǎmǎh, nǎhu nǎhmtin tǎtaiǎh. Uhgǎn tatos nǎsǎnǎniǎn o

* **4:14** Hip 7:25 † **4:15** Hip 2:17 ‡ **4:16** Jeǎ rǎha kig u, in Uhgǎn tǎtǎharǎg ikin, kǎni mǎtǎrmǎnig, mǎtǎu o natimnati min iǎtǎm Iesu tǎmol, jeǎ rǎha kig u, in tǎtuva tǎhmen e Ikin Katilpǎn Niǎmǎha rǎha Uhgǎn Ikin iǎtǎm Oltestimin tǎtǎghati lan (Onǎkafin e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin ǎha inǎha, iǎtǎm Uhgǎn tǎtasǎkǎhruin konu mǎtǎhlman e nǎuviriǎn rǎhan ikin kǎm tah kǎni mǎtǎfǎl rǎkis noliǎn tǎrah min rǎhatah. In tǎhrun noliǎn e nira Iesu iǎtǎm tǎmaiu o tah, kǎni tǎmosiahu rǎhan niǎmǎha. § **4:16** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * **5:1** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † **5:2** Hip 2:17-18 ‡ **5:2** Hip 4:15; 7:28 § **5:3** Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * **5:4** Hip 5:1-4 kǎutǎghati ǎhruahru e uǎk iǎtǎm pris asoli agin min kǎmotol aupǎn, muva mǎtǎuarus nian nǎtǎm Rom kǎmotǎrǎkin Nimǎ Rǎha Uhgǎn e nu fote tinuvǎn rǎkis uǎrisig Iesu tǎpanimis. † **5:4** Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ **5:5** Sam 2:7; Uǎk 13:33; Hip 1:5 § **5:6** Sam 110:4 * **5:6** Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † **5:6** Melkisitek (Jen 14:18) in kig rǎha Salem (Salem u, nipǎtin u, Nǎmǎlinuiǎn) kǎni in pris rǎha Uhgǎn Ilis Pik. In tǎmǎtatig e nian rǎha Epraham. Kristo in tǎhmen e Melkisitek mǎtǎu-inu in pris mine in kig min. Mǎtǎu nǎuanilǎuis rǎha Eron min, ilah pris min ǎmǎ, mǎtǎu sǎniǎmǎ kig min; Kǎni Melkisitek in pris itulin iǎtǎm Uhgǎn tǎmǎfǎri aupǎn agin, uǎrisig tǎfǎri Eron. Hip 7:2.

nosmiægəhiən in e nimisiən. Kəni in təmatisiai Uhgīn, kəni matol nəuiən,‡ kəni o nati u, Uhgīn təmətəu in.§

⁸ Nati əpnapin məmə Kristo in Nəti Uhgīn, mətəu in təmətəu nahməiən. Tol lanəha, nahməiən rəha Iesu, təmol in təhrun vivi nīpəti nolien nəuia Uhgīn,*

⁹ kəni təmuva iətəmi təhmen agin rəha nolien uək rəha pris asoli agin rəhatah. Kəni in təmol suaru o nosmiægəhiən itulin rəhan nətəmimi min u kautol nəuiən, matos vivi ilah, matuvən matuvən naunun tikə.

¹⁰ Kəni Uhgīn təməfən nərgin u kəm in, məmə in pris asoli agin təhmen əmə e suah u Melkisitek aupən.†

¹¹ Itimah iəmosos nəghatiən tepət məmə iəkotəni=pinə kəm təmah, məmə Iesu in pris asoli agin təhmen e Melkisitek. Mətəu tiəkis pik o nəni-viviən ilah rəfin kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəutəlpah pik o nətəuiən nati kəti kəni motəhrun.

¹² Itəmah nəmotəhatətə nuvəh rəkis, kəni təuvir məmə itəmah ninəhuva rəkis nəgətun min rəha nəghatiən rəha Uhgīn. Mətəu kəpə, itəmah nautol əmə lanəha. Rəueiu əha, kəkeikei kəgətun min itəmah, tətəuvin min, e nəukəti nəghatiən min rəha Uhgīn. Nīpəhriənien u, itəmah nəsotəhmenien o nunien nauəniən əskasik min, mətəu nəkotəhmen əmə məmə nəutəmah əhanəh.‡

¹³ Mətəu e nətəmimi min u nətəm kəutəmah əhanəh lanəha, ilah u iəpəou mətmətig min, kəutəkəku əhanəh, kəsoteinatig vivi əhanəhiən o nəhrunien nəgətunien min rəha nolien əhruahru.

¹⁴ Mətəu nauəniən əskasik in nig nətəmi rəhalah nəhrunien tiniməhtə rəkis, nətəm kəmotəgətun rəhalah nətəligien o nəhrunien natimnati pisin pisin min iətəm təhruahru mine iətəm tərəh, kəni ilah mautol iətəm təuvir,§ in əmə in əmə.

6

¹ Tol lanəha, təuvir məmə kitah okəsotəgətun minien nəukəti* nəgətunien rəha nəhatətəien e Kristo, mətəu pəh kitah okautəkeikei mautol məmə okohməhtə e Iesu Kristo. Kitah kinotəuhlin rəkis itah e nolien min iətəm kotəhrun niti-pəniən itəmi e nimisiən.† Kitah kinotəhatətə rəkis e Uhgīn. Təhmen əmə məmə kinotafəl rəkis nimei nimə. Nian əha rəueiu in rəha nuvləkiniən nimə.

² Kitah kinotəhrun rəkis nəgətunien min rəha nolien pisin pisin min rəha nəueiuiən mine nələhu-pəniən nəhlmitəmi e rəhn-kəpə iətəmimi o nəfakiən lan. Kəni kitah kinotəhrun rəkis məmə kitah okotauməhtul min e nimisiən, kəni motəhrun min məmə Uhgīn otakil nətəmimi, kəni məfən nalpiniən itulin rəhan kəm nətəm kautol təfagə tərəh. Natimnati min u, kitah kinotəghati rəkis lan, təsəuviriən məmə kitah kəutisimaru e nəghatiən kətiəh min əmə nian rəfin.

³ Kəni kitah okəhuva nətəmimi nətəm kinohmətə rəkis okəmə Uhgīn təmegəhan e tah.

⁴ ?Okotalkut məmə okotol lanu lan, mətəu təhro e nətəmimi nətəm kəməhuva o Uhgīn mətəu rəueiu kinotəpəh Uhgīn motəuhlin min nəmtahlah o Kristo? Ilah kəha, ilah nətəm kəmotəh nəhagəhagiən,‡ kəni kinotun askəuvin rəkis nauəniən e negəu e neai iətəm Uhgīn tətəfa,§ kəni minautəhrun məmə in təuvir, kəni minautos rəkis o Narmīn Rəha Uhgīn.*

⁵ Kəni ilah u, nətəm kinotəhrun askəuvin rəkis məmə nəghatiən rəha Uhgīn in təuvir,† ilah kinotətəu rəkis nəsanəniən rəha Narməniğiən Rəha Uhgīn iətəm otəsuvəhiən tuva.

⁶ Mətəu nəmə ilah kəmotəuhlin nəmtahlah o Uhgīn, suaru kəti tikə min məmə okotəuhlin=pa min ilah o Uhgīn.‡ Ilah kəmotərəkin aru əmə ilah, mətəu-inu təhmen=pən

‡ 5:7 Luk 22:42 § 5:7 Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * 5:8 Fil 2:6-8 † 5:10 Sam 110:4; Hip 5:6
‡ 5:12 1Pitə 2:2 § 5:14 Rom 16:19 * 6:1 Hip 5:12 † 6:1 Hip 9:14 ‡ 6:4 Hip 10:32 § 6:4 Efəs 2:8 * 6:4
Kəl 3:2 † 6:5 Sam 34:8 ‡ 6:6 2Pitə 2:21

əmə məmə kinotəhti=pən mīn əmə Nəti Uhgīn e nīgi kəməluau, motəfəri mīn e nəhmti nətəmimi, kəni ilah mīnəutəuvsan mīn lan, məutərəkīn.

⁷ Nikim təhti-to nati u. Niftəni u tatos vivi nuhuən iətəm tətəfuv, in nauəniən tepət lan rəha nətəmi mīn u kautol uək ikīn. Uhgīn nīkin tagiən pik ohni, kəni nəuviriən rəhan tətətig lan.

⁸ Mətəu niftəni iətəm kapili-apili mīne manuvehli tateviə əmə ikīn, in təsəuviriən o nati kəti. Tinətaiu əmə o nərəkiniən. E naunun, nigəm otus natimnati iətəm kəutətig lan.

⁹ Piak mīn, nati əpnəpīn iəu iətəghati lanu kəm təmah, mətəu iəkəhrun vivi məmə itəmah nəsotəhmenien e niftəni tərəkəha. Iəkəhrun vivi məmə itəmah nautos natimnati mīn u iətəm təuvir mapirəkis, iətəm Uhgīn təməfinə kəm təmah mətəu-inko in tatosmiəgəh itəmah.

¹⁰ Uhgīn ko təsaluiən e rəhatəmah uək mīn nəmotol mətəu-inu Uhgīn rəhan noliən təhruahru əmə nian rəfin. Kəni ko in təsoliən nati əpnəpīn e noliən təuvir rəha nolkeikeiən iətəm nəmotol kəm in, kəni mautol əhanəh, nian nəmotasiru e rəhan mīn nətəmimi. §

¹¹ Itimah iəkotolkeikei məmə itəmah rəfin nəkautəkeikei mautos nolkeikeiən iətəm nəkautol, mautol məmə otatuvən e naunun, kəni itəmah nəkotos nati konu iətəm nəmautəluə=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən lan.*

¹² Itimah iəsotolkeikeiən məmə nəkotəlpah, mətəu iəkotolkeikei məmə onəkotos noliən† rəha nətəmimi mīn ko nətəm kəmotaiu aupən. Ilah kəmotəhatətə əskasik e Uhgīn kəni mautol rəhalah nətəligiən təfəməh. ‡ Mautol lanəha, kəni rəueiu, ilah kinotos rəkis natimnati iətəm Uhgīn təməni əskasik rəkis məmə rəhalah. §

Rəhatah agke tətətig e negəu e neai

¹³ Nəniəskasikiən kəti tol lanu, iətəm Uhgīn təməni kəm Epraham aupən. Nian Uhgīn təmol nəniəskasikiən rəhan, kəni nərgin kəti tikə mīn məmə in otos mol nəniəskasikiən lan rəhan təfigəm. Mətəu-inu nərgin in ilis tapirəkis nərgin mīn rəfin. Tol lanəha, Uhgīn təmos nonauvil aru əmə e nərgin, mətəni məmə,*

¹⁴ “Iəu oiəkəhlman e rəhak nəuviriən kəm ik, iahgin. Iəu oiəkol rəham nəuaniləuis otepət.”†

¹⁵ Mətəu-inu Epraham rəhan nətəligiən təfəməh, in təmətəhtahnin matuvən matuvən, mətəuarus nian in təmos natimnati mīn u iətəm Uhgīn təməniəkis məmə otəfən kəm in. ‡

¹⁶ Nian iətəmimi tatos nonauvil e nərgi iətəmi asoli kəti rəhan, § kəni nonauvil u rəhan tətəlis rəhan nəghatiən təfigəm. Kəni nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e rəhan nəghatiən, ko kəsorgəhu mīniən ohni.*

¹⁷ Uhgīn təmos nonauvil e nərgin lanəha, mətəu-inu in tolkeikei məmə otol nətəmimi mīn u nətəm okotos natimnati mīn iətəm in təməniəskasik, † ilah okotəhrun vivi məmə rəhan nəlpəkəuiən, ko təsəuhliniən nian kəti. ‡

¹⁸ Uhgīn tatos nonauvil lanəha məmə otəfəri nətəligiən rəhatah u, nətəm kinohiet rəkis motəgim kəni məutarəriə lan. Kəni pəh kitah kotaskəlim əskasik noliən əha iətəm Uhgīn tinəfa rəkis kəm tah, məmə kitah okotarəriə əskasik e nəniəskasikiən mīn rəhan. Nati mil u, nəniəskasikiən mīne nonauvil rəhan, ilau ko kəsəuhlin mīniən nian kəti, mətəu-inu Uhgīn, təseiuəiən nian kəti.

¹⁹ Kitah kotəluə=pən rəhatah nətəligiən təskasik o nosiən natimnati mīn əha, tol lanəha, mol məmə nuhuiniən u, in təhmen e agke kəti iətəm tətəskəlim vivi rəhatah

§ 6:10 Mat 10:40,42 * 6:11 Hip 3:6 † 6:12 Hip 13:7 ‡ 6:12 Jem 1:3; Nəh 13:10; 14:12 § 6:12 Hip 10:36

* 6:13 Jen 22:16 † 6:14 Jen 22:17 ‡ 6:15 Jen 21:5 § 6:16 E noliən rəha nəlisiən nəghatiən təskasik, nəmə kitah kəti tolkeikei məmə otol lanəha, kəni in tatos nonauvil e nəmanin uə nəuviniən. Mətəu nətəm Isrel aupən, ilah kəmautos nonauvil e nərgi iətəmi asim kəti, uə nati kəti iətəm tasim, kəni nian nətəmimi nəuvein kəutətəu, kəni ilah kəutəhatətə e nəghatiən iətəm kautəni. Ko kəsotorgəhu mīniən ohni, mətəu-inu nərgin əha kəmotəni, in tətəlis-ərain nəghatiən təskasik. * 6:16 Eks 22:11 † 6:17 Rom 4:16 ‡ 6:17 Nam 23:19; Tait 1:2

nəhatətəian, § məmə nati kəti otəsəlauəlian lan kəni məsiuvi rəkis minian itah. Nuhuian u tatiti=pən itah kautəhuvən=pən e napən rəha İkin Tasim Agin İkin mautəhuvən ikinu ima Uhgın əpəha ilis e negəu e neai.*

²⁰ İkin əha, İesu tinuvən rəkis ikın rəhatah lan, məmə oterəh e suaru rəhatah. † In təmuva rəkis pris asoli agin ‡ təhmen əmə e pris u Melkisitek § aupən, kəni in otatos uək u nian rəfin, naunun tikə.

7

Melkisitek

¹ Suah u, Melkisitek,* in kig rəha Salem, † kəni in pris rəha Uhgın u İlis Pık Agin. Aupən, nian Epraham təmuvən e nəluaginian ilah kig min, kəni in təmol win e lah. Kəni in minitəlig minətuva. Melkisitek, in təmuvən meruh Epraham e suaru, kəni in təməfaki mətapuəh=pən kəm Uhgın məmə otəhlman e nəuvirian kəm Epraham.

² Kəni Epraham, təmos rəkis tait ‡ e rəhan natimnati min iətəm təmol win lan e nəluaginian, kəni məfən kəm Melkisitek. Melkisitek u, nıpəti nərgin konu, “Kig rəha Nəruahruian.” Kəni nərgin kəti min u, kətauin lan məmə Kig rəha Salem, nıpətin u məmə, “Kig rəha Nəməlinuian.”

³ Nauəuə Rəha Uhgın təməsəghatian e rəhan tatə mine məmə mine nəuaniləuis min. Kəni təsəniən nian təmair lan, mine nian iətəm təmimis lan. Təhmen əmə məmə in təməsimisian, in tatol əhanəh uək rəha pris. Tol lanəha, nəkeruh məmə in təhmen nəuvetın e Nəti Uhgın u in pris itulin kəti. §

⁴ Nıkim təhti-to Melkisitek. In iətəmi asoli kəti. Nati əpnapın məmə tipitah u Epraham in iətəmi asoli, mətəu in təmətisai pık Melkisitek, mətəfən rəhan tait kəm in rəha natimnati min iətəm təmol win lan e nəluaginian.*

⁵ Kitah kotəhrun məmə, e nu min rəfin, nətəm İsrəl ilah kotəkeikei mautəfən rəhalah tait kəm nəuaniləuis min rəha Lifai, ilah u pris min, təhmen=pən əmə məmə inu Lou rəha Uhgın tətəni mine. Nati əpnapın məmə pris min əha ilah min nəuaniləuis min rəha Epraham, təhmen e nətəmi min rəfin rəha İsrəl, mətəu pialah min u nətəm İsrəl, kotəkeikei mautəfən tait kəm lah.

⁶ Melkisitek u, in səniəmə nəuaniləuis kəti rəha Lifai. Mətəu in təmos tait min u rəha natimnati rəha Epraham. Kəni in təməfaki=pən kəm Uhgın məmə otəhlman e nəuvirian rəhan † kəm Epraham u, Uhgın təməfən rəhan nəniəskasikian kəm in.

⁷ Kəni təruahru agin məmə iətəmi iətəm tatos nərgin asoli otəfaki məmə Uhgın otəhlman e nəuvirian tatuvən e iətəmi iətəm ləhtəni əmə lan.

⁸ Kəni pris min nətəm kautos tait u, ilah nətəmi əmə, nətəm okəmanohmis. Mətəu Melkisitek u, in tatos tait, kətəni məmə in tətəmiəgəh. ‡ §

⁹ Epraham təmətəu rəhan tait tatuvən kəm Melkisitek lanəha, kəni kəhrun nəniən məmə Lifai iətəm tatos tait rəha İsrəl, in min təməfən tait kəm Melkisitek mətəu-inu Lifai in mipin tərəh rəha Epraham.

¹⁰ Mətəu-inu nian Melkisitek təmeruh Epraham, Lifai təməsair əhanəhian. Mətəu nian Epraham təmətəu lanəha tait tuvən kəm Melkisitek, in təhmen əmə məmə rəhan u

§ 6:19 Fil 3:12 * 6:19 Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † 6:20 Hip 4:14 ‡ 6:20 Hip 2:17 § 6:20 Hip 5:16 * 7:1 Jen 14:17-20 † 7:1 Nərgin əha, Salem, in nərgin əuas rəha Jerusiləm aupən. Nərgin əha, Salem, nıpətin u “nəməlinuian.” ‡ 7:2 Tait u məmə: Nəmə iətəmi kəti tatos nati ilah ten, nəmə pıkəh uə nəuanigi uə məni, kəni tos rəkis kətiəh e natimnati ten konu məmə təfən kəm Uhgın uə kəm iətəmi kəti, nati kətiəh konu kəutəni məmə “tait.” § 7:3 Sam 110:4 * 7:4 Jen 14:20 † 7:6 Jen 14:19,20 ‡ 7:8 Kətəni məmə Melkisitek tətəmiəgəh mətəu inu Nauəuə Rəha Uhgın təsəniən məmə təmimis nian kəti mine. Hip 7:3 § 7:8 Hip 5:6

nəuaniləuis, Lifai, in min təmətəou=pən tait kəm Melkisitek, mətəu-inko in tinətətig rəkis e nīpəti rəhan kəha.*

Kristo təhmen e Melkisitek

¹¹ Pris min rəfin rəha Isrel kəmətsipən e nəuaniləuis rəha Lifai. Uhgın təməni məmə pris min kəha okautol natimnati pisin pisin min. Kəni uək rəhalah, in nəukəti Lou iətəm Uhgın təməfən kəm nətəm Isrel. Mətəu uək min rəfin iətəm pris min kəmotol, kəsotəhmenian† o nolian rəfin natimnati iətəm Uhgın tolkeikei e nətəligian mine niki nətəmimi.‡ Tol lanəha, pris kəti min təkeikei muva. In təsisipəniən e nəuaniləuis rəha Lifai mine Eron,§ mətəu-inu uək rəha pris min əha təsəhmenian. Kəpə. Pris pisin kəti təkeikei muva iətəm in təhmen e Melkisitek.

¹² Nian nolian rəha nītəpinian pris tətəuhlin, kəni Lou okəkeikei kəuhlin min.

¹³ Otəkeikei mol lanu lan mətəu-inu, kitah kəutəghati e İərməniğ rəhatah, iətəm təmsipən e nəuaniləuis pisin kəti iətəm iətəmi kəti tikə e nəuaniləuis əha təmol uək e oltə təhmen e pris kəti.

¹⁴ Kitah kinotəhrun rəkis məmə İərməniğ rəhatah in təmsipən e nəuaniləuis rəha Juta,* kəni nian Lou rəha Mosis təmətəghati e uək rəha pris min, in təməsəghati aginian e nəuaniləuis u.

¹⁵ Mətəu təuvir əmə, mətəu-inu kitah kinotəhrun məmə pris kəti min təmuva rəkis, iətəm təhmen e Melkisitek.

¹⁶ Lou təməni məmə pris min kotəkeikei mōtsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni nati əpnəpin İesu təsisipəniən e nəuaniləuis əha, mətəu in təmuva pris kəti. Kəni in təmos uək rəha pris e nati kəti iətəm təsanən mapirəkis Lou, mapirəkis nəuaniləuis rəha Lifai. In təmos uək rəha pris e nəsanəniən rəha nəmiəghian u rəhan iətəm naunun tikə. †

¹⁷ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
“İk pris kəti təhmen e Melkisitek‡ aupən,
kəni ik onatol uək rəha pris nian rəfin,
matuvən matuvən naunun tikə.”

¹⁸ Kəmələhu kalin Lou aupən, mətəu-inu rəhan nəsanəniən tikə, in təsasiruiən, ko təsolian nati kəti.§

¹⁹ Mətəu-inu Lou əha, təruru nələhu əhruahruian nati kəti.* Kəni rəueiu əha, nolian pisin kəti iətəm təuvir mapirəkis, in tinos nimein, məmə kitah okotələhu=pən rəhatah nətəligian lan. Kəni in suaru rəhatah u, o nuvəniən iuəkir o Uhgın.†

²⁰ Uhgın təməni əskasik məmə Kristo in otol uək rəha pris matuvən matuvən naunun tikə, kəni təmos nonauvil ohni, məmə rəhan nəghatian otəfigəm. Mətəu təməsosiən nonauvil lanəha o pris min aupən.

²¹ Mətəu Uhgın təmos əmə nonauvil nian İesu təmuva pris. Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“İərməniğ təmos nonauvil kəti,
kəni ko otəsəuhlinian nətəligian rəhan.‡
In tətəni məmə,
‘İk onəköl uək rəha pris nian rəfin,§
matuvən matuvən naunun tikə.’ ”

* **7:10** Nati ksil kəhləgətun məmə Melkisitek in ilis tapirəkis pris min u nəuaniləuis rəha Lifai. Kətiəh u, Melkisitek in təməsimisian, tətəmiəgəh əmə. Keiu u, tipi Lifai u Epraham, in təmətəfən tait rəhan kəm Melkisitek. Ksil u, Melkisitek təməfaki=pən kəm Uhgın məmə otəhlman e nəuvirian rəhan kəm Epraham, mətəu səniəmə Epraham təməfaki=pən rəha Melkisitek. † **7:11** Hip 7:18,19; 8:7 ‡ **7:11** Hip 10:1 § **7:11** Nian Uhgın təməfən Lou kəm Mosis, təməni məmə pris min rəfin okohiet e nəuaniləuis rəha Lifai. Eron in təmsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni in təmaupən pris asoli agin rəha Isrel. * **7:14** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nəh 5:5 † **7:16** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 ‡ **7:17** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 § **7:18** Rom 8:3; Kəl 3:21; Hip 9:9; 10:1 * **7:19** Rom 3:20 † **7:19** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 ‡ **7:21** 1Saml 15:29; Mal 3:6 § **7:21** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17

22 Uhgîn tamos nonauvîl lanêha, matol mêmê Iesu tuva mol suaru iatəm tatol kitah kotəhrun əsas mêmê nəniaskasikîen rəha nasiruiən in təuvîr, mapirəkis nəniaskasikîen u aupən.*

23 Aupən, pris mîn ilah tepət, mətəu-inu kətiəh tol uək matuvən matuvən mîmîs ko, kəti tos nimein, mol uək matuvən matuvən, mîmîs mautil əmə lanêha. Ilah kəsotol itulinien uək.

24 Mətəu Iesu, in otos uək rəha pris rəhatah matuvən matuvən naunun tikə, mətəu-inko, in tətətig itulin.

25 Tol lanêha, in təhrun nosmiəgəh itulin agîniən itah u, kotîlpîn itah mîn mêmê kəhuvən o Uhgîn, mətəu-inu in tətəmiəgəh itulin mətəghati rəhatah lan kəm Uhgîn.†

26 O nati u inu, in pris asoli agîn‡ iatəm in təhmen o nasiruiən e tah. In tasim, kəni məhruahru vivi, in təsoliən noliən tərəh. In tol pîsîn agîn e nətəm kautol təfagə tərəh, kəni in ilis tapirəkis ilah əpəha e negəu e neai.

27 In tol pîsîn e pris asoli agîn mîn u aupən. Nian rəfin, e nian ilah kautol sakrifais rəha nian əha, kotəkeikei motaupən mautil sakrifais o nafəl rəkisîen təfagə tərəh rəhalah. § Uərisig lanko, ilah kəpanotol mîn sakrifais kəti mîn, o nafəl rəkisîen təfagə tərəh rəha nətəmimi mîn.* Mətəu nian Iesu tategəhan mêmê in otol sakrifais aru e rəhan nemiəgəhiən, o noliən tərəh mîn rəha nətəmimi,† kəni mau kətiəh əmə‡ in təhmen məuaou.

28 Lou in tətəfəri pris mîn nətəm kəsotəhmenien. § Mətəu nonauvîl rəha Uhgîn, iatəm tatuərisig e Lou, in tətəfəri Nətin u,* iatəm təuvîr məhmen agîn† o noliən uək u, matuvən naunun tikə.

8

Iesu in pris asoli agîn təuvîr mapirəkis

1 Kitah kəutəghati e nati u,* mətəu nəukətin tol lanu. Kitah kautos pris asoli agîn kəti, təhruahru əmə e iatəmi u iəmatəni.† In tinətəharəg rəkis‡ e nikalîn maru rəha iatəmi asoli əpəha ilis e negəu e neai, ikin ima rəha nepətiən mîne nisaiəni.

2 In tatol uək əpəha İkin Tasim İkin e negəu e neai, inu Nima Tapolîn pəhriən § iatəm Uhgîn əmə təmiuvi. Səniəmə iatəmimi iatəm təmiuvi Nima Tapolîn əha.*†

3 Kəməfəri rəfin pris asoli agîn mîn u aupən, mêmê okautəfən natimnati mîn kəm Uhgîn, kəni mautil sakrifais. E suaru kətiəh əmə, rəhatah u pris asoli agîn, in mîn otəkeikei məfən sakrifais kəti kəm Uhgîn.‡

4 Nəmə in tətətig əha e nəhue niftəni u, kəni ko səniəmə in pris kəti, mətəu-inu pris mîn əpəha ikin kəutatig nətəm kautəfən natimnati kəm Uhgîn, təhmen əmə mêmê inu Lou təməni mîne.

5 Pris mîn u, ilah kautol rəhalah uək e narmî nimə əmə iatəm tatisikəuvîn § natimnati mîn iatəm tətətig e negəu e neai. Tol lanêha nian Uhgîn təməni=pən kəm Mosis aupən, mêmê otem Nima Tapolîn Asim, in təməni mêmə,

“Onəkəkeikei mateh vivi mêmə onəkol natimnati mîn u təhruahru təhmen əmə e rəhak mak iatəm iəmol mətəgətun rəkis ik lan əpəha ilis e nītəuət asoli.”*

* 7:22 Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 † 7:25 Rom 8:34; 1Jon 2:1 ‡ 7:26 Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 § 7:27 Lev 9:8; 16:6, * 7:27 Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 † 7:27 Efəs 5:2 ‡ 7:27 Rom 6:10; Hip 9:12,26,28; 10:10; 1Pitə 3:18 § 7:28 Hip 5:1-2 * 7:28 Hip 1:2 † 7:28 Hip 2:10 * 8:1 Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † 8:1 Hip 7:24-28 ‡ 8:1 Afîn-to futnot e 1:3 § 8:2 Hip 3:6; 10:21; 1Pitə 2:5; Nəh 13:6 * 8:2 Nəkeruh mêmə e nauəuə u iatəmi təmətəi in tətəsəl uərisig=pən e Nima Tapolîn Rəha Uhgîn aupən, in aupən e Nime Rəha Uhgîn rəha Solomən. In tətəghati nəkeruh nəmə inu katol əhanəh sakrifais kətan lanko, nati əpnəpîn in tətətəi nauəuə uərisig e AD 70, mətəu-inu in təmītəlig=pən uərisig e nətəligiən rəhan e nətəuuien rəha natimnati mîn əha. † 8:2 Hip 9:11,24 ‡ 8:3 Hip 9:14 § 8:5 Kol 2:17; Hip 9:23 * 8:5 Eks 25:40

⁶ Mätəu rəueiu, Iesu, pris asoli agin u rəhatah, in tinos rəhan uək iətəm təuvir pik agin mapirəkis uək rəha pris min aupən. Kəni e noliən kətiəh əmə, Iesu in suaru rəha nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən u iətəm in təuvir mapirəkis nəniəskasikiən əuas rəha nasiruiən, mätəu-inu nəniəskasikiən vi u, in tətəhtul-pəri e nəghatiən min iətəm kotəuvir motapirəkis.†

⁷ Nəmə nəniəskasikiən əuas təməhmen pəhriən agin, kəni Uhgın təməsəniən məmə nəniəskasikiən vi otuva mos nimein. Mätəu nəniəskasikiən u əuas təsəhmeniən,‡ tol lan əha, nəniəskasikiən vi təkeikei muva.

⁸ Mätəu Uhgın təmeruh nərahien rəha nətəmimi, kəni məni məmə,
“Nian əha ikin otəpanuva,
iətəm iəu, oiəkol nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən rəha nəuaniləuis min rəha Isrel mine
nəuaniləuis min rəha Juta.

⁹ Nəniəskasikiən rəha nasiruiən u,
in otol pişin agin e nəniəskasikiən əuas rəha nasiruiən,
iətəm iəu iəmol kəm tipilah min aupən,
e nian u iətəm iəu iəmos nəhmlilah matit ilah mohiet rəkis Ijip.
Oiəkol nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən,
mätəu-inu ilah kəməsotaskəlimiən nəniəskasikiən u iətəm iəu iəmol kəm lah aupən,
kəni tol məmə iəu iəməpəh ilah məuhlin=pən nəmtahk kəm lah. §

¹⁰ Kəni iəu, Iərməniğ, iətəni pətiğəm məmə,
e nian iətəm otəpanuva,
iəu oiəkol nəniəskasikiən vi kəti rəha nasiruiən* kəm nəuaniləuis min rəha Isrel.
Oiəkəfən rəhak lou min e rəhalah nətəligiən,
kəni iəkətei rəkis=pən e nikilah,†
kəni iəu iəkuva mol Uhgın əhruahru rəhalah,
kəni ilah okəhuva motol rəhak əhruahru nətəmimi.‡

¹¹ Ilah kəti ko təsuvəniən məğətun nətəm iman ikin məmə,
‘Ik onəkəkeikei məhrun Iərməniğ u.’
Kəni iətəmimi kəti ko təsuvəniən məni=pən nəghatiən u kəm pian,
mätəu-inu ilah rəfin okotəhrun iəu, §
tətuəuin e nətəmi əpnəpin min
muvən mätəuərus=pən nətəm kautos nərgin asoli min.

¹² Mätəu-inko, iəu, oiəkəsəkəhruiən ilah o rəhalah noliən min iətəm təsəhruahru aginiən.
Iəu oiəkəfəl rəkis noliən tərəh min rəhalah,
kəni iəu oiəkəlu e noliən tərəh min rəhalah.”*†

¹³ Nian Uhgın tətəghati e nəniəskasikiən rəha nasiruiən u, məmə in nəniəskasikiən vi, in tətəni məmə tateruh nəniəskasikiən rəha nasiruiən aupən, tinəuas rəkis, məmə ko təsoliən min nati kəti əha rəueiu. Kəni nati u tinəuas u ko təsol miniən nati kəti, otəsuvəhiən təsatig miniən.

9

Ikin Tasim Ikin e nəhue niftəni mine Ikin Tasim Ikin e negəu e neai

¹ Kəni e nəniəskasikiən rəha nasiruiən iətəm təmaupən matig, nətəm Isrel kəmotəkeikei motohtəu=pən suaru əhruahru min o nəfakiən. Kəni Nima Tapolin Asim, in rəha nəhue niftəni əmə u.

² Nətəmi aupən u, kəmotiuvu Nima Tapolin Asim u,* mautol nəuan kəti əpəha nəlugin əhruahru, kəmotətihli nəuan keiu. Nəuan iətəm tətəupən lan, kautəni məmə Ikin Tasim

† 8:6 Hip 8:8-13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 ‡ 8:7 Hip 7:11,18; 10:1 § 8:9 Eks 19:5-6 * 8:10 Rom 11:27

† 8:10 Lou əuas min u, kəmətei=pən e kəpiel keiu kuepin-epin. 2Kor. 3:3; Hip 10:16 ‡ 8:10 Esik 11:20 § 8:11 Aes 11:9; Jon 6:45 * 8:12 Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 † 8:12 Hip 10:16 * 9:2 Eks 25:8,9

Ikin.† E nəuan əha, kəmotələhu=pən nati kətaharu-pəri lait lan‡ ikin, mine tepil kəti iətəm kəməlin-pəri pīret asim mīn lan.§

³ Kəmiuvi pəsīg=pən napən e nəuan uərisīg, kəni nəuan əha, kətəni məmə, “Ikin Tasim Agin Ikin.”*

⁴ Ikin əha, nati kəti əha ikin kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, iətəm katəmki=pən nati pien-pien lan, katuvan. Kəni ikin əha, Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən† tətəharəg əha ikin. Bokis u kəmol e niği, kəni kəuveg e aiən u kol tətoraip-oraip. Kəni e niṗəgnəua Bokis əha, pətəl kəti əha ikin kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, kəmargin=pən pīret u mana,‡ nəuan nəuvin ikin. Konu kəmələhu=pən mīn kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin u aupən Uhgīn təmöl teviə mīn.§ Kəni kəpiel mil keiu əha ikin, iətəm kuēpin-epin, kəmətei rəkis=pən Lou ilah ten e lau.*

⁵ Kəni ilis e rəhn-kapə Bokis u, narmi Jerəb rəha Nəhagəhagiən,† ilau keiu əha ikin. Kətiauvi pəsīg niṗəlməlilau o Ikin Katilpin Niəməha rəha Uhgīn Ikin.‡ Mətəu ko iəsəniən natimnati mīn u, mətəi əlkələh.

⁶ Nian kəmotəlin vivi rəfin natimnati mīn u, pris mīn kotəhrun nuvəniən imə miet e nəuan iətəm tətəupən nian ilah kautol uək rəha nəfakiən.*

⁷ Mətəu pris asoli agin, in əmə təhrun nuvəniən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Mətəu ko təsuvəniən nian rəfin.† In təhrun nuvəniən nian kətiah əmə e nu mīn rəfin.‡ Kəni nian in tatuvən, in təkeikei mos nərə, kəni mol sakrifais lan o noliən tərəh rəhan,§ kəni matig mol mīn o noliən tərəh rəha nətəmimi,* iətəm ilah kotəruru məmə kautol təfagə tərəh.

⁸ Kəni e natimnati mīn u, Narmīn Rəha Uhgīn tətəgətun məmə, nian Nima Tapolin Asim aupən təmətəhtul əhanəh, kəni suaru† tikə əhanəh o tah o nuvəniən e Ikin Tasim Agin Ikin.

⁹ In təhmen əmə e narmi nati kəti‡ iətəm tətəgətun e nian u iətəm kotatig lan u rəueiu. Natimnati mīn iətəm pris mīn kautəfən kəm Uhgīn, mautol sakrifais lan kəm in,§ natimnati mīn u, kəsotəhmenien o nələhu əhruahruian niki nətəmimi nətəm kəutəhuva o nəfakiən.

¹⁰ Mətəu-inu nəfakiən əuas aupən, in tətəgətun əmə suaru mīn iətəm kautəni pik noliən rəha nauəniən* mine nəmniəniən† mine neikuasiən.‡ Natimnati mīn u, ilah nati rəha niṗətītəmi əmə. Mətəu noliən mīn əha, ilah katipə figəm əmə kəti rəha nətəmimi, matuvən mətəuarus=pən nian Uhgīn otəuhlin natimnati mīn rəfin kəhuva motivi mīn.§

Nimisiən rəha Iesu in sakrifais kəti iətəm in təuvir mapirəkis agin

¹¹ Mətəu rəueiu əha, Kristo tinuva rəkis, kəni in pris asoli agin iətəm təməmki natimnati təuvir mīn, mīnuva.* Kəni in təmuvən imə e Nima Tapolin Asim iətəm təuvir təhmīn mīn,

† 9:2 Eks 26:33,34 ‡ 9:2 Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nəh 1:20 § 9:2 Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * 9:3 Eks 26:31-33

† 9:4 Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən u, in “Covenant Box,” uə “Bokis we i Saen blong Promes.” Eks 25:10-22

‡ 9:4 E nian rəha Mosis, Uhgīn təməfən pīret təmsipən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § 9:4 Nam

17:1-10 * 9:4 Eks 31:18 † 9:5 Jerəb mil u ilau, kətəni məmə Jerəb mil rəha Nəhagəhagiən, mətəu-inu nəhagəhagiən

asoli rəha nəuvirien mine nəsanəniən rəha Uhgīn tətətig e nəlugin e lau. Nian nəuvein ilau katuos nəhagəhagiən rəha

Uhgīn mətiən əha kəti. (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10) ‡ 9:5 Ikin Katilpin Niəməha rəha Uhgīn Ikin, inko, rəhn-kapə

Bokis rəha Nəniəskasikiən ilis ikin. Ikin əha, nəhagəhagiən asoli rəha nəuvirien mine nəsanəniən rəha Uhgīn tətətig

ikin. Nətəmimi kotəruru nuvəniən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okeruh nati mīn u, mətəu pris asoli agin əmə. Kəni

in təsuvəniən nian rəfin. Nian kətiah əmə e nu kətiah tatuvən. Pris asoli agin təhrun nuvəniən imə Ikin Tasim Agin Ikin,

in təmki nərə rəha sakrifais kəni muvən kəni mol nərə təfələfəl=pən e rəhn-kapə bokis u. Noliən əha, in nəmtətiən təuvir

kəti, iətəm tətəgətun məmə nətəmimi okotəkeikei mohmis o rəhalah noliən tərəh mīn. Mətəu e nimisiən rəha sakrifais

iətəm nərə in nəmtətiən lan, in tatilpin niəməha rəha Uhgīn. § 9:5 Eks 25:17-22; Hip 4:16 * 9:6 Nam 28:2-4 † 9:7

Lev 16:2 ‡ 9:7 Lev 16:34 § 9:7 Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * 9:7 Lev 16:15 † 9:8 Luk 23:45; Jon 14:6; Hip

10:19-20 ‡ 9:9 Hip 10:1-2 § 9:9 Hip 5:1; 8:3 * 9:10 Lev 11:2-23 † 9:10 Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ 9:10 Lev

11:25,28,40 § 9:10 “Nian Uhgīn otəuhlin natimnati mīn rəfin kəhuva motivi mīn” tətəghati e nian Kristo təmimis o

noliən tərəh. * 9:11 Hip 10:1

mapirækis iætəm təmaupən.† Nimə əha, in səniəmə nati kəti iætəm nətəmimi kəmotol, kəni səniəmə nati kəti rəha nəhue niftəni u.

¹² Nian Krīsto təmuvən imə e İkin Tasim Agin İkin, təməsuvəniən e nu mīn rəfin, təhmen e pris asoli agin mīn aupən kəmautol. In təmol mau kətiəh əmə, kəni təhmen, mətəu-inu in təsosian nira nəni mīne nira kau muvən imə məmə otos rækis təfagə tərəh. Kəpə, in təmos aru əmə niran, muvən imə, kəni in əmə təmətəou nəhmtitah mitis itah e təfagə tərəh mīn.‡

¹³ E noliən rəha nəniəskasikiən rəha nasiruiən aupən, kəmol=pən nira nəni mīne kau, uə nəuanəhmtəu e kau iætəm kəmuvan əhtuv e oltə, kol=pən e iətəmi kəti iætəm tamikmik e nəhmti Uhgīn məmə nīpətīn taruətuəh, namikmikīən tikə lan.

¹⁴ Mətəu nira İesu§ in tatos nəsanəniən asoli tapirækis natimnati mīn u.* Krīsto in təmol aru sakrifais lan, e nəsanəniən rəha Narmīn iætəm tətətig itulīn. In sakrifais kəti iætəm təhruahru agin, nərahīən kəti tikə lan. Tol lanəha, kəni niran in tatos nəsanəniən, təhmen o nəfəliən nikitəmah† o noliən mīn iætəm kotəhrun niti-pəniən itəmi e nīmisiən, məmə itəmah onəkotəfaki əmə kəm Uhgīn iætəm tətəmiəgəh.‡

¹⁵ O natimnati mīn u iætəm İesu təmol, in suaru o nosiən nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən.§ Uhgīn təmauīn e nətəmimi rəhan, kəni məni əskasik kəm lah məmə natimnati təuvir mīn u, in rəhalah. Kəni natimnati mīn u, ko kəsəhkəiən nian kəti,* mətəu okəutatig itulīn. İlah okotos natimnati mīn u, mətəu-inu rəueiu nīmisiən rəha Krīsto in tinətəou rækis nəhmti təfagə tərəh rəha nətəmimi mīn u nətəm kəmotatgəhli Lou rəha nəniəskasikiən rəha nasiruiən iætəm təmaupən matig.

¹⁶ Nəmə İesu təsīmisiən lanəha, kəni rəhan nətəmimi okəsotosiən natimnati təuvir mīn iætəm in təməniəkis məmə rəhalah. Mətəu-inu nəmə iətəmi kəti tol nəniəskasikiən kəti məmə rəhan natimnati otuvən o iətəmi pisin kəti nian in otimis, kəni iətəmi u in otəkeikei mīmīs pīpīm, konu nəniəskasikiən rəhan in otətətig mətəmiəgəh.

¹⁷ Nəniəskasikiən kəti tol lanəha, təsatigīən məsəmiəgəhiən nian iətəmimi təməni tətətig əhanəh. Rəhan nəniəskasikiən in otətətig mətəmiəgəh əmə nian in tinimis rækis.

¹⁸ O natimnati mīn u, e nəniəskasikiən rəha nasiruiən aupən, nira nati miəgəh kəti təkəikei maiəh, təgətun məmə nati kəti təmimis, kəni otol məmə nəniəskasikiən in tətəmiəgəh mətatig.

¹⁹ Tol lanəha, nian Mosis in təməni pətigəm rækis nəghatiən mīn rəfin rəha Lou kəm nətəmimi, kəni uərisig lan, in təmos nimeimei sipsip kəmol tərərəuv mīne nəhlmī nigī u hisop, məuveri=pən e nira nətī kau mīne nira nəni mīne nəhu, kəni morarəgrəg=pən nirə e nauəuə rəha Lou mīne nətəmimi mīn.†

²⁰ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “İnu nira nati miəgəh kəti iætəm təmimis o noliən nəniəskasikiən rəha nasiruiən rəha Uhgīn tətətig mətəmiəgəh. Kəni itəmah nəkotəkeikei mautisīai, mautol nəuiən.”‡

²¹ E noliən kətiəh əmə, Mosis təmol=pən nirə e Nima Tapolīn Asim mīne natimnati mīn iætəm kəmos o nəfakiən.

²² Lou tətəni məmə pris otəkeikei matol=pən nirə e natimnati tepət, iuəkīr natimnati rəfin, məmə ilah okotasim. Kəni nəmə nirə təsaiuiən ohni, kəni Uhgīn ko təsafəliən təfagə tərəh.§

²³ Tol lanəha, nirə rəha noliən sakrifais, in təmaiəh o noliən natimnati mīn u kotasim. Mətəu Nima Tapolīn Asim mīne natimnati mīn rəhan əha ikīn, ilah narmī natimnati mīn əmə* iætəm tətəpsen=pən natimnati iætəm kəutatig e negəu e neai. Mətəu nəfakiən o natimnati iætəm tol nīpətī nati agin mīn, iætəm kəutatig e negəu e neai, nira nati miəgəh təsəhmenīən o noliən ilah kotasim. Okəkeikei kol sakrifais kəti iætəm təuvir mapirækis.

† 9:11 Hip 8:2; 9:24 ‡ 9:12 Rom 3:25 § 9:14 1Pitə 1:2,18-19 * 9:14 Hip 10:4 † 9:14 Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1Jon 1:7 ‡ 9:14 Tait 2:14 § 9:15 Luk 22:20 * 9:15 Hip 10:34 † 9:19 Eks 24:6-8 ‡ 9:20 Eks 24:8; Luk 22:20 § 9:22 Lev 17:11 * 9:23 Hip 8:5

²⁴ Iesu in tāsuvəniən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nəhue niftəni u, iətəm nətəmimi əmə kəmotol. Nimə kəha, in narmi nati əmə rəha Ikin Tasim Ikin pəhriən əpəha ilis e negəu e neai. Mətəu Iesu tāmuvən e negəu e neai, kəni rəueiu əha in tətəhtul e nəhmti Uhgīn, kəni nīmisiən rəhan in sakrifais rəhatah matos nimeitah.†

²⁵ Kəni nian Iesu təmol aru sakrifais e rəhan nəmiəgəhiən, in rəhan noliən tol pīsīn e pris asoli agīn u aupən. E nəniəskasikiən rəha nasiruiən u aupən, pris asoli agīn otəkeikei muvən imə e Ikin Tasim Agīn Ikin kəni mos nira nati miəgəh, səniəmə niran aru, mol sakrifais lan. Təkeikei matol lanəha e nu mīn rəfin. Mətəu Krīsto tāmuvən e Ikin Tasim Agīn Ikin e negəu e neai, təmos aru niran kəni mol sakrifais lan mau kətiəh əmə kəni tinəhmen.

²⁶ Nəmə Krīsto təmatol sakrifais lanəha e nu mīn rəfin, təhmen e pris mīn u aupən, in otəkeikei mətəu nahməiən nian tepət tətəuvin e nian Uhgīn təmol niftəni. Mətəu rəueiu, kitah kīnotatig e naunun nian, in təmiet pətigəm=pa mau kətiəh əmə,‡ məmə otol aru sakrifais e rəhan nəmiəgəhiən o nos rəkisiən təfagə tərah. Kəni rəhan sakrifais, in naunun.

²⁷ Kitah nətəmimi, Uhgīn tinələhu nian əhruahru rəhatah kətiəh kətiəh məmə okohmis lan, mau kətiəh əmə. Kəni uərisig lanko, in otakil rəhatah noliən mīn.§

²⁸ Kəni Krīsto təmol aru sakrifais lan, mau kətiəh əmə,* məmə in otatipə e təfagə rəha nətəmimi tepət.† Kəni uərisig, nian otatitəlig=pa mīn,‡ in otəsuvaiən mīn o nos rəkisiən təfagə tərah. Kəni nətəmimi nətəm kəutəhtahnin, nəumis tus ilah ohni, ilah u, Krīsto otəsuvə mīniən məmə in otakil ilah, mətəu otuva mīn məmə in otosmiəgəh ilah.§

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kətiəh əmə, kəni in tinəhmen

¹ Natimnati mīn rəha Lou, ilah kotəhmen e narmi nati* iətəm otəsuvəhiən kəhuva, mətəu ilah səniəmə nīpəti nati. E nu kətiəh kətiəh mīn rəfin pris mīn kotəkeikei mautol əmə sakrifais lanko. Mətəu nati əpnəpīn məmə ilah kautol sakrifais, mətəu Lou in təruru noliən nəfaki mīn nətəm kəhuva o Uhgīn kotəhruahru e nəhmtin, mətəu-inu ilah narmi sakrifais agīn əmə, mətəu ilah səniəmə nīpəti nati.

² Nəmə sakrifais mīn ilah kotəhmen, motəhrun noliən nətəmimi kotəhruahru. Kəni nəfaki mīn kotəhrun nələhuiən motəpəh noliən rəha sakrifais, mətəu-inko nīkilah tinəruən rəkis mau kətiəh əmə təhmen. Kəni nəmə tinəfəl rəkis nīkilah lanəha, kəni ilah kəsotətəu mīniən tərah o rəhalah noliən tərah. Mətəu, kəpə, ilah kautətəu əhanəh tərah.

³ Tol lanəha, e nu mīn rəfin, ilah kautol pau sakrifais, mətəu nati u tatol əmə məmə ilah ko kəsotaluiən e noliən tərah mīn rəhalah,

⁴ mətəu-inu nira nəni mīnə kau in təruru agīn nos rəkisiən təfagə tərah.†

⁵ Tol lanəha, nian Krīsto tuva e nəhue niftəni, in təməni=pən kəm Uhgīn məmə, “Ik nəkəpəh sakrifais mīn mīnə natimnati mīn kəutəfinə kəm ik.

Mətəu ik nəmol=pən nīpətik kəti məmə iəkuvən lan.”‡

⁶ Kəmotuvan əhtuv natimnati e oltə təhmen e nəfakiən rəhalah otuvnə ohnik, kəni mautol sakrifais o nəfəl rəkisiən təfagə.

Mətəu nati əpnəpīn kautol lanəha, mətəu kəsotoliən məmə nīkim tagiən o lah.

⁷ Kəni iəu iətəni məmə,

“Kəmətəi nəghatiən kəti tətətig e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəghati lak məmə,

‘Uhgīn, iəu u, iəmuva o noliən rəham nətəligiən.’”§

⁸ E nəghatiən u aupən ikin, Krīsto təmaupən məni məmə,

“Ik nəkəpəh sakrifais mīn

† 9:24 1Jon 2:1; Rom 8:34 ‡ 9:26 Hip 9:12,28 § 9:27 2Kor 5:10 * 9:28 Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 † 9:28 Aes 53:12 ‡ 9:28 Mat 16:27 § 9:28 2Tim 4:8 * 10:1 Kol 2:17; Hip 8:5 † 10:4 Hip 9:12-14 ‡ 10:5 Hip 2:14; Sam 40:6-8 § 10:7 Mat 26:39

mine natimnati min iätəm kautəfinə kəm ik,
mine natimnati min iätəm katuvan ähtuv e oltə,
mine sakrifais min iätəm katol o nafəl rəkisiən təfagə.

Natimnati min u, ik nəkəpəh,

kəni kəsoliən məmə nikim tagiən o lah,”

(nati əpnarəin məmə ilah kautohtəu=pən suaru iätəm Lou təməni.)

⁹ Kəni uərisig, Kristo tətəni min məmə, “Iəu u, iəmuva məmə iəkol nətəligiən rəham.” E nəghatiən u rəhan, in tatoh rəkis nəniaskasikiən əuas rəha nasiruiən, məmə in otələhu nəniaskasikiən vi rəha nasiruiən kəti.

¹⁰ Kəni Iesu Kristo təmol nətəligiən rəha Uhgın tol lanu. In təmol sakrifais aru e nipətın,* mau kətiəh əmə,† məmə otol kitah kotasim, kitah u rəhan min nətəmimi.‡

¹¹ Nian rəfin, pris min ilah kautəhtul mautol uək rəha nəfakiən, mautol sakrifais, mautol nati kətiəh əmə nian rəfin, o nafəl rəkisiən noliən tərəh. Mətəu sakrifais min u, ilah kəsotəhmen aginiən o nos rəkisiən təfagə tərəh nian kəti.

¹² Mətəu pris u rəhatah, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kətiəh əmə, kəni sakrifais əha in təhmen məuaou o nafəl rəkisiən noliən tərəh rəha nətəmimi tatuvən matuvən naunun tikə. Kəni nian tinələhu rəkis lanəha rəhan sakrifais, kəni in tinətəharəg§ e nəhlmi Uhgın maru, ikin ima nepətiən mine nisaiəin.

¹³ Kəni ikin əha, in tətəhtahnin əmə məmə Uhgın otol rəhan tikimır min kotəhmen e narəpən iätəm tətəfəl nəhlkin lan,*

¹⁴ mətəu-inu e noliən sakrifais mau kətiəh əmə əha, Kristo təmol məmə rəhan nətəmimi nətəm Uhgın təmələhu məmə rəhan, ilah min u kinotəhruahru e nəhmtin, matuvən matuvən, naunun tikə.

¹⁵ Kəni Narmın Rəha Uhgın, in min tətəni-vivi natimnati min u kəm tah. In təməni məmə,

¹⁶ “Iərməniğ tətəni məmə,

‘Nian iätəm otəpanuva,

oiəkol nəniaskasikiən vi rəha nasiruiən kəm rəhak nətəmimi tol lanu lan.

Iəu oiəkəfən lou min rəhak e nikilah,

kəni oiəkətei rəkis=pən e nətəligiən rəhalah.’ ”†

¹⁷ Kəni in tətəni min məmə,

“Iəu oiəkalu e rəhalah noliən tərəh min,

kəni nikik otəsəhti minin noliən min rəhalah nətəm kəutatgəhli Lou.”‡

¹⁸ Nian Uhgın tətəfəl rəkis noliən tərəh min rəha iətəmi kəti, kəni tol məmə ko təsəhmenin, məmə in otol min sakrifais tuvən kəm Uhgın ohni.

Pəh kotəhtul əskasik e rəhatah nəhatətəin

¹⁹ Piak min mine nəuvinik min. Tol lanəha, kəni nira Iesu təmol məmə kitah kotəhrun nuvəniən imə Ikin Tasim Agin Ikin, kəni məsotəginin.

²⁰ Rəueiu əha, Iesu in təmətei suaru vi kəti, iätəm tətəmiəgəh. In təməhapu narəpən iätəm tətəhkulpəsəg Ikin Tasim Agin Ikin, tətəgətun=pən nipətın. Kəni mol suaru vi u rəhatah məmə kitah kotəhrun nuvən-pəniən ikin, məhuvən o Uhgın.§

²¹ Kəni pris asoli agin rəhatah, in iətəmi asoli iätəm tətərməniğ* e nimə rəha Uhgın, inu rəhan nətəmimi.†

* **10:10** Hip 2:14 † **10:10** Hip 7:27 ‡ **10:10** Hip 10:14; Efəs 5:26 § **10:12** Pris min, ilah kautəhtul əmə nian ilah kinotol rəkis sakrifais min rəhalah, mətəu-inko rəhalah sakrifais min ko təsoliən naunun nian kəti. Mətəu Iesu in təməharəg, mətəu-inu in, rəhan sakrifais, tatol nian kətiəh əmə o nafəliən rəhatah noliən tərəh min. Rəhan sakrifais in təhmen agin mapirəkis. Kəni Iesu tətəharəg itulin. Erub min-to Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * **10:13** Afin-to futnot e Hip 1:13 † **10:16** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17** Jer 31:34; Hip 8:11 § **10:20** Lev 16:2; Mat 27:51; Efəs 2:18; Hip 9:8 * **10:21** Sek 6:13 † **10:21** Hip 3:6

²² Tol lanu, pəh kəhuvən iuəkir e nəhmti Uhgın,‡ e nikitah iətəm tərıauəh e nəhatətəiən pəhriən. Mətəu-inu Kristo təmol=pən nıran e nikitah məmə kitah okotasim.Ş Kəni in təməueiu rəkis nıpətıtah e nəhu əhlan, in əmə in əmə.*

²³ Kitah kotəni məmə kəmotələhu=pən nətəligiən rəhatah e Kristo. Tol lanəha, pəh kotəhtul məha-məha lan, məsotəlauəl-auəliən, mətəu-inu kitah kotəhrun nahgəliən e rəhan nəghatiən mın iətəm təməni əskasik rəkis kəm tah.

²⁴ Pəh kotəhgi-pəri nətəligiən rəhatah mın, məmə kitah okotolkeikei kitah mın, kəni mautil təuvır agın kəm tah mın tatuvən təhmın mın lanəha.

²⁵ Təsəuviriən məmə okotəhlman e noliən rəha nuhapuminiən kitah mın. Nətəmimi nəuvein ilah kautol lanəha, mətəu pəh kitah kautem məha-məha itah mın nian rəfin.† Kəni rəueiu koteruh məmə nian rəha nuvaiən rəha İesu tətuvə iuəkir, təuvır məmə kitah kautəkeikei e nem əskasikiən itah mın, mautil tətəri təhmın mın.

²⁶ Təuvır məmə kautem əskasik itah mın lanəha, mətəu-inu nəmə kitah kınotəhrun rəkis pau nıpəhriəniən, mətəu kitah kautohtəpın suaru pisin mautilkeikei e noliən tərəh, kəni tatol məmə sakrifais kəti mın tikə agın o nos rəkisiən təfagə tərəh rəhatah.‡

²⁷ Kəni nəmə sakrifais kəti mın tikə məmə otos rəkis təfagə tərəh rəhatah lanəha, kəni nati kətiəh əmə əha ikin tətətig. Inko, kitah kautəgin, məutərəmrumın, mətəu-inko kitah kotəhrun vivi məmə kitah kautəhtahnın əmə nalpiniən əskasik, mine nigəm asoli rəha niəməha rəha Uhgın iətəm otəkeikei mus rəhan tikimır mın.Ş

²⁸ E Lou əuas rəha Mosis aupən, nəmə iətəmi kəti tatol nati əpnəpın e Lou matgəhli, kəni iətəmi keiu uə kisil okləni pətigəm in, kəni iətəmi u təkeikei mımıs. Ko kəsəginiən ohni.*

²⁹ ? Mətəu təhro e iətəmimi u iətəm tətəvig-ərain Nəti Uhgın?† Uhgın təmol nəniəskasikiən rəha nasiruiən kəm tah, kəni nira Kristo təmol nəniəskasikiən u tətətig mətəmiəgəh.‡ Nıran əmə u, təhrun noliən iətəmimi tasim, kəni in iətəmimi rəha Uhgın.Ş ?Mətəu təhro e iətəmimi iətəm tətəh əpnəpın nıərə u, məmə in səniəmə nati asim kəti? ? Narmın Rəha Uhgın in tətəuəri nəuviriən rəhan kəm nətəmimi, mətəu təhro e iətəmimi iətəm tətərəkin əfəməh Narmın əha, mətəu mətəuhlin=pən nəmtahn lan məpəh nəuviriən rəhan? İətəmi u, təhruahru agın əmə məmə nalpiniən rəhan in otəskasik mapirəkis nalpiniən rəha iətəm tətətgəhli Lou rəha Mosis.*

³⁰ Mətəu-inu kitah kınotəhrun rəkis Uhgın u iətəm təməni məmə, “Nalpiniən nitai nati, inu uək əmə rəhak.

Kəni iəu oiəkalpın nitai noliən rəhalah təhmen əhmen əmə.”†

Kəni in təməni məmə,

“İərməniğ in otakil noliən rəha nətəmimi rəhan.”‡

³¹ Uhgın u iətəm tətəmiəgəh mətəsanən agın, tətətig mətətig. Kəni nəmə kitah kotətig əhanəh e təfagə tərəh, kəni in otələs itah e nəhlmın mol nalpiniən kəm tah. Nati u in nati kəti məmə okəgin pəhriən lan.

³² Təuvır məmə nikitəmah təhti nian u aupən, nian nəhagəhagiən tətətəsiəgəpın itəmah aupən. E nian u, itəmah nəmotətig e nəluəginiən asoli e nəmiəgəhiən, kəni in nian iəkis kəti, iətəm nəmotətig e nahməiən asoli.Ş Mətəu itəmah nəmautəhtul əskasik.

³³ Nian nəuvein nətəmimi kəutəni rah itəmah e nəhmti nətəmimi,* kəni mautil mın natimnati tərəh mın nəuvein e təmah. Nian nəuvein, itəmah nəmotos mautiləhtul=pən o nətəmi mın ko nətəm katol tərəh e lah lanəha.

‡ 10:22 Hip 7:19; Efəs 3:12 § 10:22 Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22 1Pitə 3:21 † 10:25 Hip 3:13 ‡ 10:26 Hip 6:4-8; 2Pitə 2:20-21 § 10:27 2Təs 1:7-9; Hip 12:29 * 10:28 Dut 17:6,7 † 10:29 Hip 6:6 ‡ 10:29 Mat 26:28 § 10:29 Nəh 1:5 * 10:29 Nəmə nətəmimi nəuvein u kəmotəhatətə rəkis e İesu, konu motətig mohtəlig=pən mın e noliən aupən mautil noliən tərəh, ilah kautol noliən tərəh e fes u tətəghati lan. † 10:30 Dut 32:35 ‡ 10:30 Dut 32:36; Sam 135:14 § 10:32 Fil 1:29,30 * 10:33 1Pitə 4:14

³⁴ Itamah nāmotos mautāhtul=pān o lah lanāha, kēni nian kāmāhuvān e kalāpus, kēni itamah nāmotasiru e lah motātēu tērah o lah e nian iākis mīn rāhalah.† Kēni nian nētāmimi kāmotāklāh e natimnati mīn rāhatāmāh, kēni itamah nīkitāmāh tāmāgiān āmā, ‡ mātēu-inu itamah nāmotāhrun rākis māmā rāhatāmāh natimnati nāuvein āha ikīn kēutātig e neai, iētām kotāuvir motāpirākis. Kēni natimnati mīn u, ko kāsōhkāiān nian kēti.§

³⁵ Ināha, in nētōuiān asoli rāhatāmāh iētām Uhgīn otāpanāfinā kām tāmāh. Kēni mātēu-inko o nati tēuvir mīn āha iētām kautāmāhli aupān e tāmāh, tāsēuviriān māmā onākotāmkarāpān e nāhatātēiān āskāsik rāhatāmāh.

³⁶ Itamah nākotākeikei motol rāhatāmāh nētāligiān tēfāmāh,* māmā nākotol natimnati iētām Uhgīn tolkeikei. Kēni itamah onāpanotos natimnati mīn iētām in tāmāni āskāsik māmā otāfinā kām tāmāh.†

³⁷ Mātēu tol lanu lan, inko Uhgīn tāmāni mīne māmā,
“Otāsuvāhiān, kēni iētāmi u iētām tātuva,
in otiet pētīgām=pa, otāsān tēlig-tēligiān.‡

³⁸ Mātēu rāhak iētāmimi iētām tāhruahru e nāhmtāk,
in otātēkeikei e rāhan nāhatātēiān.§
Mātēu nāmā iākeruh māmā tēpāh iāu,
mīnātān tēlig-tēlig,
kēni nīkik otāsāgiāniān ohni.”

³⁹ Mātēu kitah u, kāsotoliān lanāha. Kitah ko kāsotan tēlig-tēligiān māmā Uhgīn otārēkin itah. Kēpā. Kitah nētāmimi rāha nāhatātēiān e Uhgīn, māmā kitah kautos nāmīāgāhiān.

11

Nāhatātēiān

¹ ?Nati nak u, in nāhatātēiān? Kitah kotālāhu=pān rāhatah nētāligiān e natimnati mīn u, iētām otāpanuva, konu nāhatātēiān rāhatah in tatol māmā kitah okotāhrun vivi māmā natimnati mīn u, ilah nīpāhriāniān. Nati āpnāpīn māmā kāsotehiān* natimnati mīn u, mātēu kitah kotāhrun vivi māmā kitah okotos mātēu-inko nāhatātēiān tētāgātun lanāha kām tah.

² Kēni Uhgīn tāmāni-vivi nētāmi mīn u aupān o rāhalah nāhatātēiān.

³ Nāhatātēiān tatol māmā kitah kotāhrun vivi māmā natimnati rāha nāhue nīftāni u, Uhgīn tāmāghati āmā, kēni ilah kāmotātig.† Natimnati iētām kauteruh u rāueiu, in tāmāsosiān nati kēti iētām tīnātig rākis mol ilah lan.

⁴ Epīl in tāmāhatātē āskāsik e Uhgīn, tol lanāha in tāmāfān nati kēti kām Uhgīn iētām tēuvir māpirākis rāha Ken.‡ Kēni mātēu-inu in tāmāhatātē āskāsik e Uhgīn lanāha, kēni Uhgīn tāmāni pētīgām māmā in iētāmi āhruahru kēti, kēni nīkin tagiān o nosiān rāhan natimnati. Kēni nati āpnāpīn māmā iētāmi u tāmīmīs rākis, mātēu nolīān rāha nāhatātēiān rāhan in tētāghati āhanāh kām tah.§

⁵ Kēni Inok tāmāhatātē āskāsik e Uhgīn, tol lanāha in tāmāsīmisiān. Uhgīn tāmōs rākis in e nāhue nīftāni u, māmā otuvān āpāha ilīs e negāu e neai. Nētāmimi kāsoteh mīniān, mātēu-inu Uhgīn tāmōs rākis in.* Mātēu nian Uhgīn tāmāsōs rākis āhanāhiān, Uhgīn tāmāgātun kām in māmā nīkin tagiān ohni.

⁶ Mātēu nāmā iētāmimi tāsāhatātēiān e Uhgīn, in tāsoliān Uhgīn nīkin tagiān ohni, mātēu-inu nian iētāmi kēti tolkeikei māmā otuva o Uhgīn,† in otēkeikei māhatātē māmā Uhgīn tētātig, kēni mātētēou nētāmimi mīn ko nētām kotālkut o nāhruniān in.

† 10:34 Hip 13:3 ‡ 10:34 1Pitā 4:13 § 10:34 Hip 11:16; 1Pitā 1:4,5 * 10:36 Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 † 10:36 Hip 6:15; 9:15 ‡ 10:37 Nāh 22:20 § 10:38 Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kāl 3:11 * 11:1 2Kor 4:18 † 11:3 Jen 1 ‡ 11:4 Jen 4:4-5 § 11:4 Hip 12:24 * 11:5 Jen 5:21-24 † 11:6 Hip 7:19

⁷ Noa in tāmēhatatē askasik e Uhgīn. Tol lanēha, nian Uhgīn tāmāni=pān natimnati mīn kām in aupān, iētām nētāmimi kēsoteruh āhanēhiēn,‡ Noa tāmāisiai matol nēuiān. Kāni in tāmuvlākin negāu asoli kētiŠ māmē otosmiāgēh rēhan mīn. E rēhan nēhatatēiēn, tēhmen āmē māmē Noa tāmētakil nētāmimi. Kāni e rēhan nēhatatēiēn, Uhgīn tāmōl in tēhruahru e nēhmtīn.*

⁸ Epraham in tāmēhatatē askasik e Uhgīn. Tol lanēha, e nian Uhgīn tāmāuīn rākis lan māmē otuvēn e nītāni pīsīn kēti, in tāmōl nēuia Uhgīn. Niftāni āha, Uhgīn tāmāni askasik rākis kām in māmē otāfēn kām in. Kāni Epraham tāmīet, mētāu in tēruru māmē tatuvēn iā mīne.

⁹ Tāmēhatatē askasik e Uhgīn lanēha, kāni mētātig e niftāni u iētām Uhgīn tāmāni askasik aupān māmē otāfēn kām in.† Mētāu tāmētātig ikin āha e nima tapōlin āmē, tēhmen e iāpīspīs kēti. Kāni Aisāk mīne Jekēp iētām Uhgīn tāmāfēn nēniāskasikīēn u kām lahal pēti, ilāu mīn kāmētūatīg āmē e nima tapōlin.‡

¹⁰ Epraham tāmōl lanēha, mētāu-inu in tētēhtahnīn māmē otuvēn e taun kētiŠ iētām nēukētīn tiākis, otētātig tēfēmēh.* Taun u, Uhgīn tāmōl plan ohni, mol mak e nēmēin muvlākin mālēhu, kāni mīnol rākis tētātig.†

¹¹ Serē tāmēhatatē askasik e Uhgīn nati āpnāpīn māmē in tīnēpētāuēhli āgīn, mētāu Uhgīn tāmāfēn nēsanēniēn kām in māmē in otemāk. In tāmēlēs nētīn u, mētāu-inu in tāmēhatatē lan māmē otol nēniāskasikīēn rēhan tuva mīet pētīgēm.‡ §

¹² Epraham tīnāuēhli rākis tēsuvēhiēn tīmīs,* mētāu nēuanīlōuis mīn tepēt kāmōtsipān lan. Nati āpnāpīn māmē in iētāmimi kētiāh āmē, mētāu nēuanīlōuis mīn āha rēhan, ilāh tepēt pīk, tēhmen āmē e mēhau mīn e neai mīne nīpākīl e nīkalkali nītēhi kēruru nafinīēn.†

¹³ Nētāmi mīn u, ilāh kāmōtēhatatē askasik e Uhgīn, mētāu nian kāmōhmīs, ilāh kāmēsotos āhanēhiēn natimnati mīn u iētām Uhgīn tāmāni askasik māmē otāfēn kām lah.‡ Ilāh kauteruh natimnati mīn u māmē natimnati mīn kautan isēu āhanēh o lah, mētāu nīkilāh tagiēn māmē okoteruh.Š Kāni ilāh mautāni pētīgēm māmē kautātig e nēhue niftāni u mētāu ilāh kotēhmen āmē e iāpīspīs mīn āmē.* Nēhue niftāni u, sēniāmē in imalah pēhriēn ikin.

¹⁴ Nian nētāmimi kētēghati lanēha, in tētēgētun āsas āmē, māmē ilāh kētēsāl e imalah āhruahru ikin.

¹⁵ Rēhalāh nētēligiēn tēsītēlig-pēniēn e niftāni rēhalāh aupān, iētām kīnōtēpēh rākis. Nēmē nīkilāh tēhti lanēha, kotēhruon nītēligiēn mīn, mētāu tēsōliēn lanēha.†

¹⁶ Ilāh kotōlkeikei imalah iki pīsīn kēti iētām tēuvīr māpīrākīs, inu e negāu e neai.‡ Kāni o nati u, in tēsaulisīēnŠ māmē okēni māmē in rēhalāh Uhgīn.* Kāni Uhgīn tāmōl āpenē-penē rākis e taun kēti† ikin āha o lah.

¹⁷⁻¹⁸ Epraham tāmēhatatē e nēniāskasikīēn mīn iētām Uhgīn tāmāni=pān kām in. Kāni nēghatiēn kēti iētām Uhgīn tāmāniākīs kām in tol lanu, “Kāni okēni Aisāk u māmē in nēuanīlōuis āhruahru rēham,‡ kāni e Aisāk u, oiākōl rēham nēuanīlōuis otepēt otepēt.” Mētāu e nēhatatēiēn rēha Epraham, nian Uhgīn tāmēk askēuvīn in, in tāmēhtul maru āmē māmē tohamu nētīn nēuan kētiāh āmēŠ u Aisāk māmē otol sakrifais lan kām Uhgīn.*

‡ 11:7 Hip 11:1 § 11:7 Jen 6:13-22 * 11:7 Jen 6:9 † 11:9 Uāk 7:5 ‡ 11:9 Jen 12:1-8 § 11:10 Hip 12:22; 13:14 * 11:10 Nēh 21:2,14 † 11:10 Hip 11:16 ‡ 11:11 Suaru kēti mīn rēha nēuhliniēn nēghatiēn u tol lanu. “Epraham tāmēhatatē askasik e Uhgīn, nati āpnāpīn Serē tīnēpētāuēhli rākis. Mētāu Uhgīn tāmāfēn nēsanēniēn kām in māmē otol nēfīn. In tāmēlēs nētīn u mētāu-inu Epraham tāmēhatatē e Uhgīn māmē in otol rēhan nēniāskasikīēn tuva mīet pētīgēm.” § 11:11 Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * 11:12 Rom 4:19 † 11:12 Jen 22:17 ‡ 11:13 Hip 11:39 § 11:13 Mat 13:17 * 11:13 Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1Pitē 1:17; 2:11 † 11:15 Jen 24:6-8 ‡ 11:16 2Tim 4:18 § 11:16 Mak 8:38 * 11:16 Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6,15 † 11:16 Hip 11:10; 13:14 ‡ 11:17-18 Jen 21:12; Rom 9:7 § 11:17-18 Nati āpnāpīn nētīn kēti mīn u Ismael, rēhan slef tāmēlēs, mētāu nētīn u Aisāk kētāni māmē in nēuan kētiāh āmē mētāu-inu Uhgīn tāmāni rākīs aupān māmē otāfēn kām Epraham, kāni in nēti pētān āhruahru rēhan u Serē. Afīn-to e Jon 3:16. * 11:17-18 Jen 22:1-10; Jem 2:21

¹⁹ Mətəu-inu Epraham nikin tətəhti məmə Uhgın təhrun noliən iətəmimi təmiəgəh min e nimisiən.† Kəni in təmos min nətın, iuəkır əmə təhmen məmə in təmiəgəh min e nimisiən.

²⁰ Aisək təməhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha, təməfaki məmə Uhgın otəhlman e nəuviriən rəhan tuvən kəm Jekəp mine Iso, mətəni pətigəm natimnati min iətəm otəpanuva nian kəti.‡

²¹ Jekəp təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, nian iuəkır əmə in timis, in təməfaki məmə Uhgın otəhlman e nəuviriən kəm nətı Josip mil.§ In təməfu kasikin, məhtul əməhli-əməhli, kəni in mətəni-vivi Uhgın.*

²² Josip təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, iuəkır əmə in timis, kəni in təmətəghati e nian nəuaniləuis min rəha Isrel kəpanohiet Ijip. Kəni in təmətəni rəkis əmə kəm lah məmə okotəhro e nikilkilin.†

²³ Tatə mine məmə rəha Mosis kəmuəhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, nian Mosis təmair,‡ ilau kəmuəruh məmə in suakəku təuvir kəti, kəni ilau kəmətəhluəig lan o məuig kisil. Kəni ilau kəməsuəginian e natgəhliən nəghatiən rəha kig.§

²⁴ Mosis təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, nian in təmol iahgin, kəni təməsolkeikeiən məmə okəni məmə in nətı pətan Ijip kəti u rəhan tatə in Fero, kig rəha Ijip.*

²⁵ In təməsolkeikeiən məmə otətətig e nagianian rəha təfagə tərəh mətəu-inu nagianian rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkır əmə. In nikin təmagiən məmə otuvən məutətig ilah nətəmimi rəha Uhgın, məutətəu tərəh ilah min ilah.

²⁶ Nikin təmətəhti məmə nəmə nətəmimi okotaləh əmu† in mətəu-inu in tətəhatətə e Kristo iətəm otəpanuva, kəni in ko təsaulisiən. In nikin otəgiən təhmin min o nati u tapirəkis agin məmə otətətəu təuvir e natimnati təuvir min e nəmiəgəhiən əpəha Ijip.‡ In təmatol lanəha mətəu-inu nian rəfin in tətəsal=pən o nətəouiən iətəm Uhgın otəfən kəm in.§

²⁷ Mosis in təməhatətə əskasik lanəha e Uhgın, kəni təmagim Ijip* məsəginian e kig u iətəm niəməha tatol pik. In təməseirairiən mitəlig, in təməkeikei matuvən, təhmen məmə inu tateruh Uhgın u, iətəm iətəmimi təseruhiən e nəhmtin.

²⁸ Təməhatətə əskasik e Uhgın lanəha, kəni in təmətəuəin noliən lafet rəha Pasova. In təməni pətigəm kəm nəuaniləuis min rəha Isrel məmə okotəkeikei motorin=pən nira sipsip e doə e nimə min rəhalah. Okotol lanəha məmə agelo iətəm Uhgın otahli=pa o nuhamuiən iətəmi,† in otəsuhamuiən nenətəlah min u nəman,‡ iətəm kəmotəupən mətair.

²⁹ Nəuaniləuis min rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, ilah kotəhrun nohapuminiən e Nitəhi Ərarəuv, iətəm təməuəri, kəni kotaliuək lan təhmen əmə e nitəni asik. Mətəu nian nətəm Ijip kəmotalkut o nitəu-pəniən ilah, kəni nitəhi təmelərmin ilah, kəni kotəmmim.§

³⁰ Nəuaniləuis min rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha, ilah kotaliuək mohtəlau e nıpai asoli e Jeriko. Nıpai asoli u, kəmol e kəpiel. Ilah kəmautohtəlau, mautohtəlau e nıpai asoli əha, mətətəuərus nian səpin, kəni əmeiko nıpai asoli u, titəgit mıməris-məris.*

³¹ Rehap u, pətan e suaru, təməhatətə əskasik e Uhgın. Kəni tol lan əha, nikin təmagiən məmə otos suah mil u nəuaniləuis mil rəha Isrel, iətəm kəmiəuva oneuən məmə okuəruh kəni muəhrun vivi natimnati ikın. Ilau kəmiəuva e rəhan nimə.† Kəni o nati u,

† **11:19** Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ **11:20** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21** Jen 48:1,8-22 * **11:21** Jen 47:31 † **11:22** Josip təməni məmə nian nətəm Isrel okəutəhiet Ijip, kotos nikilkilin məhuvən e niftəni Uhgın təmənəkis məmə otəfən kəm lah. Inu kətəgətun məmə Ijip səniəmə imalah əhruahru ikın. Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 ‡ **11:23** Eks 2:2 § **11:23** Eks 1:16,22 * **11:24** Eks 2:10 † **11:26** Hip 13:13 ‡ **11:26** Luk 14:33 § **11:26** Hip 10:35 * **11:27** Eks 12:50-51 † **11:28** 1Kor 10:10 ‡ **11:28** Eks 12:21-23 § **11:29** Eks 14:21-31 * **11:30** Jos 6:12-20 † **11:31** Jos 2:1-16

nəuaniləuis min rəha Isrel kəməsotohamuiən pətan u nian ilah kəmotohamu nətəm ikin əha nətəm kəmotəhti nəuia Uhgīn.‡

³² Mətəu ko iəsəniən tuvən təhmīn. Ko iəsəghatiən təfəməh mənī Kition, § mine Pərak,* mine Samsin, † mine Jefatə, ‡ mine Tefit, § mine Samuel,* mine iəni min.

³³ Ilah u kəmotəhatətə əskasik e Uhgīn, kəni tol lanəha, ilah kəmotol natimnati tepət. Ilah kəmotit nəuaniləuis min rəha Isrel məhuvən motəluagin ilah nətəm iki pişin pişin min, kəni mautol win e lah. † Ilah kəmautol nolien əhruahru min, kəni mautos natimnati təuvir min iətəm Uhgīn təməni-əskasik məmə otəfən kəm lah. Kəmotəhtipəsig e nohli laion min məmə okəsotunien ilah, ‡

³⁴ kəni ilah kəmotohapis nigəm asoli iətəm tatuəu, § kəni ilah motagin rəkis e nətəm kotəni məmə okotohamu ilah e nau u nisə rəha nəluaginien.* Ilah rəhalah nəsanəniən tikə, mətəu Uhgīn təməfən nəsanəniən kəm lah. † Kəni ilah kautol win e soldia min rəha nitəni pişin pişin min. ‡

³⁵ Nipətan nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhgīn, kəni tol lanəha Uhgīn tatol nenətilah kotair=pa min e nimisiən. §

Mətəu nətəmimi nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhgīn, ilah kotegəhan e rəhalah tikimīr min kautol nərahien mine nahməien kəm lah e nipətilah, kəni nikilah təsəhtien nati u. Ilah kəməsotəpəhien rəhalah nəhatətəien, məmə rəhalah tikimīr min okohtis ilah. Ilah kəutəhatətə məmə Uhgīn in otol ilah kotəmiəgəh min e nəmiəgəhien kəti iətəm təuvir mapirəkis.

³⁶ Kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəutaləh əuvsan e lah, kəni kautalis ilah.* Kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəutəlis-ərain ilah e sen, kəni mautəmki=pən ilah e kaləpus. †

³⁷ Ilah nəuvein, kəmahtimu ilah e kəpiel apin, ‡ kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəmotəatuv ilah e so kohmis. Kəni ilah nəuvein, kəmətamu ilah e nau u nisə rəha nəluaginien. § Kəni ilah nəuvein kəutəhuvən əmə e nilosi nəni mine sipsip.* Ilah nanrah min agin, nian rəfin nətəmimi kəutərekīn ilah, mautol tərah agin e lah.

³⁸ Ilah, nətəmi təuvir min. Nəhue niftəni u, təsəhmenien məmə ilah okotətig ikin. Mətəu ilah kəmautətig əpnəpin əmə, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mine e nitəuət min, mine e nipəg kəpiel min, † mine nipəg min əpəha e niftəni.

³⁹ Nətəmimi min u, ilah rəfin kəmotəhatətə əskasik lanəha e Uhgīn, kəni in təməfən nərgin təuvir kəm lah. ‡ Mətəu ilah kəməsotos əhanəhien nati u iətəm Uhgīn təməni əskasik rəkis məmə otəfən kəm lah, § *

⁴⁰ mətəu-inu in tinol rəkis nəlpəkəuiən kəti rəhan, məmə in otol təuvir mapirəkis kəm tah. Kəni e nətəligien rəhan, in tolkeikei məmə otəlpin kitah min ilah u aupən, məmə kitah min ilah min u əmə, otol pəti itah kotəhruahru agin. † ‡

12

Uhgīn tətəgəu əhruahru nenətin min

¹ Kəni nətəmi min u, ilah tepət pik, kəutətig titəlau e tah, kəutəhtul pətigəm o Uhgīn, məutəhatətə əskasik lan, kəni rəhalah nəmiəgəhien in tətəfəri nəhatətəien rəhatah. O

‡ **11:31** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemīs 2:25 § **11:32** Jaj 6-8 * **11:32** Jaj 4-5 † **11:32** Jaj 13-16 ‡ **11:32** Jaj 11-12 § **11:32** 1Saml 16:1,13 * **11:32** 1Saml 1:20; 3:19-4:1 † **11:33** 2Saml 8:1-3 ‡ **11:33** Dan 6:22 § **11:34** Dan 3:19-27 * **11:34** Eks 18:4 † **11:34** 2King 20:7; Jaj 16:28 ‡ **11:34** Jaj 15:8 § **11:35** 1King 17:22,23; 2King 4:36-37 * **11:36** Jer 20:2; 37:15 † **11:36** Jen 39:20 ‡ **11:37** 2Kron 24:21 § **11:37** 1King 19:10; Jer 26:23 * **11:37** 2King 1:8 † **11:38** 1King 18:4; 19:9 ‡ **11:39** Hip 11:2,4 § **11:39** E fes 33 kitah koteruh məmə nətəmi min u nəuvein kəmautos natimnati təuvir min iətəm Uhgīn təməni əskasik məmə otəfən kəm lah. Mətəu nəniəskasikian kəti əha ikin iətəm kəsotos əhanəhien. Ilah kotəsal=pən o nian iətəm Uhgīn otahli=pa Kristo tuva, mətəu ilah u, kəməsotəhien e rəhalah nəmiəgəhien, * **11:39** Hip 11:13; 10:36 † **11:40** Nəh 6:11; Hip 2:10 ‡ **11:40** Suaru kəti min rəha nəniən “məmə kitah min ilah min u əmə, otol pəti itah kotəhruahru agin,” tol lanəha, “məmə kitah min ilah min u, okotətuərus əhmen əhmen əmə mak e naunun nauuiən.”

nati u, pəh kotəlin rəfin nati figəm iətəm otaskəlīm-ərain itah məmə kəsotaiu pikian, mine təfagə tərəh iətəm tatəpeir=pən e tah. Kəni pəh kitah kotaiu* məsotəpəouiən† e naiuiən iətəm Uhgīn təmələhu aupən e tah.

² Kotəhrun nolien nian nəhmtitah otəhtul=pən əmə e Iesu,‡ iətəm in nəukəti nəhatətəian rəhatah,§ kəni inko iətəm otol məmə kitah kotətəuarus mak e nəhatətəian rəhatah. Pəh kitah nikitah otəhti nolien rəha Iesu, inkonu in rəhan nətəligiən təfəməh, nian in təmimis e nigī kəməluau, kəni mətəu nahməian.* Mətəu in təmol nati əpnapin lan, megəhan e naulisiən rəha nīmisiən e nigī kəməluau, mətəu-inu təmol rəhan nətəligiən təskasik o nagianien iətəm in otəpanos. Kəni rəueiu, in tətəharəg e nəhlmin maru rəha Uhgīn u in Kig,† ikin nepətiən mine nisaiən tətətig ikin.

³ Təuvir məmə nikitəmah otəhti Iesu, mine rəhan nəhtul əskasikiən e nian nol təfagə min kəmotəraki=pən e nəghatiən tərəh min kəm in, məmə nikitəmah otəsəpəouiən‡ kəni motəpəh nəhatətəian rəhatəmah.

⁴ Iəkəhrun məmə itəmah, nəutəluagin o noh rəkisiən təfagə tərəh e nəmiəgəhiən rəhatəmah, mətəu itəmah kəti tikə əhanəh iətəm niran təmai u o nəluaginiən u.§

⁵ Itəmah ninotalu rəkis e nəghatiən iətəm tətəfəri nətəligiən rəhatəmah. E nəghatiən u, Uhgīn təməghati lanu kəm təmah, təhmen e nenətin əhruahru min, mətəni məmə, “Nətik, nian Iərməniḡ tətəgəu əhruahru ik, mətəgət pik lam,

kəni solien nikim təpəou,
məsolien nati əpnapin lan.

⁶ Mətəu-inu nəmə Iərməniḡ tolkeikei pik iətəmi kəti, mos in məmə nətīn,* kəni in otəkeikei məgəu əhruahru iətəmi u, məkeikei mətəlis.”†

⁷ Tol lanəha, otəhtul məha-məha e nian iəkis min. Uhgīn tətəfa nian əskasik min u o nəgəu əhruahruian itəmah. Itəmah nenəti Uhgīn min, mol məmə in tətəgəu əhruahru lanəha itəmah.‡ ?Mətəu suakəku nak ko iətəm tatə rəhan in təsəgəu əhruahruian?

⁸ Uhgīn tətəgəu əhruahru rəfin nenətin əhruahru min.§ Nəmə Uhgīn təsoliən lanəha e təmah, kəni nipətin u məmə səniəmə itəmah nenətin əhruahru min, itəmah kəlkələh min e suaru.

⁹ Rəhatah tatə min e nəhue niftəni u, kəutəgəu əhruahru itah. Kəni kitah, kautisiəi ilah. ?Kəni okotəhro lanu lan e tatə rəha narmitah* iətəm tətətig e negəu e neai? Təuvir məmə okotosiahu aḡin itah, kəni motətig aḡəl.† Kəni e nolien əha, kitah okotos nəmiəgəhiən.‡

¹⁰ Rəhatah min tatə, kəutəgəu əhruahru itah o nian əkuəkir əmə, e rəhalah əmə nətəligiən. Mətəu Uhgīn tətəgəu əhruahru itah məmə otasiru e tah, konu otol itah kotasim təhmen lan.§

¹¹ Nəmə Uhgīn tətəgəu əhruahru itah, in təhmen e nati kəti iətəm nian kitah kəmotun, mətəu tisiu, kəni marfu. Mətəu uərisiḡ, nəmə kotegəhan məmə nəgəu əhruahruian əha otiuvi asilə e rəhatah nətəligiən, kəni in otəuə e nəuan təuvir, inu nəməlinuiən* iətəm tatsipən e nolien əhruahru.

¹² Tol lanəha, nati əpnapin məmə itəmah nəutatig e nian iəkis, mətəu otləfəri nəhlmitəmah iətəm təpəou, məmə otəsənən. Mine nəulitəmah iətəm tətəramrumin, kəni nəkotol məmə təsənən o naiuiən.†

¹³ “Otol suaru rəhatəmah təhruahru vivi,‡ məmə pəh u iətəm nəutəliuək pəti, nəhlkin təmimis,

* 12:1 1Kor 9:24 † 12:1 Hip 10:36 ‡ 12:2 Sam 25:15 § 12:2 Hip 2:15 * 12:2 Fil 2:8,9; Hip 2:9 † 12:2 Mak 16:19 ‡ 12:3 Kəl 6:9; Nəh 2:3 § 12:4 Hip 10:32-34 * 12:6 Sam 94:12; 119:75; Nəh 3:19 † 12:6 Prov 3:11-12 ‡ 12:7 Dut 8:5; 2Saml 7:14; Prov 13:24 § 12:8 1Pitə 5:9 * 12:9 Nam 16:22; 27:16 † 12:9 Jem 4:7 ‡ 12:9 Aes 38:16 § 12:10 2Pitə 1:4 * 12:11 Aes 32:17; Jem 3:17,18 † 12:12 Aes 35:3 ‡ 12:13 Prov 4:26

nəhlkin ko təsərah aginiən, miet rəkis, §
mətəu in otəpanəuvir min.”*

Iətəmi təsəhatətəiən e Uhgīn, in otəkeikei mos nalpiniən

14 Otalkut məmə onəkotətiḡ vivi itəmah nətəmi rəfin e nəməlinuiən. † Kəni motalkut məmə nəkotol itəmah məmə rəhatəmah nəmiəḡəhiən tasim. ‡ Iətəmi iətəm təsasimiən, ko təseruhiən nəhmti İərməniḡ nian kəti. §

15 Autətəu vivi itəmah məmə mətə itəmah kəti iətəm tətəiu matuvən otəpəou e nəluḡi suaru, kəni məsosiən nəuviriən rəha Uhgīn. * Autətəu vivi itəmah məmə nokī niḡi akonə kəti † in otəsuvəniən e nikitəmah, kəni meviə, mol nəuan tepət e nəmiəḡəhiən rəhatəmah. Kəni nəhuin təhrun nərəkiniən nəmiəḡəhiən rəha nətəmi asim nəuvein min.

16 Autətəu vivi itəmah məmə iətəmi kəti təsit əpnəpiniən iərman uə pətan. ‡ Itəmah kəti otəsəhmeniən e Iso u rəhan nəmiəḡəhiən təsəhruahruin, in tatol nati əpnəpīn e Uhgīn. In təmaupən mair, mətəu in tətətuati e nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair. § Mətəu nəhmti nati u in tətətuati lan, in nauəniən iətəm təmūn mau kətiəh əmə.

17 Itəmah nəkotəhrun məmə uərisiḡ, nikiḡ təmanuvən min e nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair. Kəni tətəlkut pik məmə rəhan tatə otəfaki məhlman e nəuviriən kəti kəm in. Mətəu nati əpnəpīn məmə tətətasək pik pau ohni, * mətəu nati u iətəm təmol, in təruru nəuhliniən mol nati piḡin. Kəni rəhan tatə ko təsəfakiən məhlman e nəuviriən kəm in, məruru məfən kəm in nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair.

Lou təhro lanu lan mol piḡin e nanusiən təuvir

18 Aupən nətəm İsrəl kəməhuva e niḡəuət asoli Sainai, niḡəuət u e nəhue niḡtəni u iətəm nətəmi kotəhrun neruhiən miḡe nekian. Kəmoteruh nəmnamī niḡəm tatuəu, napinəpuiən, miḡe norəuiən miḡe niḡətəḡi asoli,

19 kəmotətəu təui təmasək əfəməh, † kəni motətəu nəuiən kəti tətəḡhati kəm lah. ‡ Kəni nian kəmotətəliḡ e rəhan nəḡhatiən min, kəni ilah kəməutəni əskasik məmə ilah kotəpəh aḡin nətəu miḡiən nəuiən u. §

20 Kəmotəḡin pik e nəḡhatiən u, təməni məmə, “Nəmə nati miəḡəh əmə kəti otuvən e niḡəuət u, mətəu itəmah onəkətəkeikei motəhtimu e kəpiel apin timis.”*

21 Nian Moḡis təmeruh natimnati min u, in min tətətuəu tərah kəni məni məmə, “İəu inəḡin u inəḡin, miḡətərəmrumin.” †

22 Mətəu itəmah nəsəhuva miḡiən u ikinu, e niḡəuət kəti rəha nəhue niḡtəni. ‡ Itəmah niḡəhuva rəkis e niḡəuət u Saion, § miḡe taun asoli* u imə Uhgīn ikin iətəm tətəmiəḡəh, tətətiḡ itulin. Inu Jerusiləm vi əpəha ilis e negəu e neai, † u nagelo min tausin tausin kəmuḡapumīn ilah ikin o nagəniən asoli.

23 Kəni itəmah nəməhuva e nuḡapuminiən asoli rəha nətəmi rəha Uhgīn, iətəm kotəhmen e nətəm kəmotəupən motair u rəhan min, ‡ nəḡilah kəməteḡi rəkis e negəu e neai. § Kəni itəmah nəməhuva o Uhgīn, iətəm otəpanakil nətəmi min rəfin. * Itəmah nəməhuva motol kətiəh itəmah narmi nətəmi əhruahru nətəm kinohmis rəkis, kəni Uhgīn tinol ilah kinotətəuarus mak. † ‡

24 Itəmah nəməhuva o İesu u, in suaru rəha nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən u iətəm Uhgīn təmol kəm tah. Kəni nəməhuva o nira İesu, iətəm in təmol=pən § mol itəmah

§ 12:13 Kəl 6:1 * 12:13 Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † 12:14 Rom 14:19 ‡ 12:14 Rom 6:22

§ 12:14 Mat 5:8 * 12:15 Hip 3:12; 4:1 † 12:15 Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ 12:16 1Kor 6:18 § 12:16 Jen 25:29-34

* 12:17 Jen 27:30-40 † 12:19 Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ 12:19 Dut 4:12 § 12:19 Eks 20:18-19; Dut 5:5,25;

18:16 * 12:20 Eks 19:12,13 † 12:21 Dut 9:19 ‡ 12:22 Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § 12:22 Aes 24:23;

60:14; Nəh 14:1 * 12:22 Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † 12:22 Kəl 4:26 ‡ 12:23 Eks 4:22 § 12:23 Nəh 20:12

* 12:23 Jen 18:25; Sam 94:2 † 12:23 Fil 3:12 ‡ 12:23 Suaru kəti min o nəuhliniən nəḡhatiən u, “Uhgīn tinol ilah kinotəhruahru aḡin.” § 12:24 Hip 9:19; 10:22; 1Pitə 1:2

nəkotasim. Nirə əha in tətəni pətigəm natimnati mın u iətəm kotəuvır motapirəkis natimnati mın iətəm nira Epil təməni pətigəm.*†

²⁵ O natimnati mın u, autətəu vivi itəmah, məmə itəmah onəsotəuhliniən nəmtahtəmah o Uhgın‡ u tətəghati kəm təmah. § Kitah kotəhrun məmə nətəmi aupən kəməsotətəligiən e nəghatiən rəha Mosis o nəhgi-pəriən ilah. Kəni nati əpnapın məmə in iətəmimi əmə rəha nəhue niftəni, mətəu ilah kəməsotəgim rəkisiən e nalpiniən rəhalah. ?Kəni nəmə tol lanəha, kəni okəhro itah nəmə kəsotətəligiən e nəghatiən rəha Uhgın iətəm təmsipən e negəu e neai muva məmə otəhgi-pəri itah?* ?Kitah okotəgim rəkis əhro lan lanu?

²⁶ Nian aupən, nəuia Uhgın təmarigrig e niftəni.† Mətəu rəueiu əha, təməni əskasik kəm tah məmə, “Nian kəti mın əha ikin, iəu iəkarigrig mın e nəhue niftəni. Kəni o nian əha, səniəmə nəhue niftəni əmə iəkarigrig lan tarigrig, mətəu neai mın otarigrig.”‡

²⁷ Nian Uhgın tətəghati məmə, “Nian kəti mın əha ikin,” nıpətın u məmə in otarigrig§ e natimnati rəha nəhue niftəni əmə iətəm in təmol, məmə otoh rəkis ilah. Otoh rəkis lanəha natimnati, məmə natimnati iətəm okəsotəlauəl-əlauəliən, ilah okotətig, kəni inu, natimnati iətəm okotətig itulin.

²⁸ O nati u, təuvır məmə kitah kotəni tagkiu o Uhgın, mətəu-inu kitah kautos negəu rəha Uhgın u, kəruru nəlauəl-əlauəliən lan, kəni ko təsietən nian kəti.* Təuvır məmə kitah kotəfaki kəm in, e nolien iətəm nikin tagiən lan, məmə kitah okotisiai, kəni motəgin mın,†

²⁹ mətəu-inu Uhgın rəhatah, in təhmen e nigəm asoli kəti iətəm tətuvan əhtuv natimnati rəfin.‡

13

Naunun nəghatiən

¹ Təuvır məmə nəkotəkeikei mautol nolkeikeiən kəm təmah mın təhmen e piatəmah mın.*

² Sotaluiən e nehien iapispis mın nətəm kəutəhuva imatəmah ikin.† !Nəmə təhro ilah nagelo mın! Nətəmimi nəuvein nətəm kəmautol lanu, ilah kəmauteruh vivi nətəmimi, məsotəhruniən məmə ilah nagelo mın.‡

³ Sotaluiən e nətəm kəutatig e kaləpus. § Nikitəmah otatəhti ilah, mətahmə o lah təhmen əmə məmə inu ik mın nətətig e kaləpus. Otətəu pəti nahməiən e nikitəmah, itəmah nətəmi mın ko nətəm katol tərəh e lah, təhmen əmə məmə inu ik natətəu nahməiən e nıpətım aru.

⁴ Pəh nətəmimi rəfin kotisiai natigiən rəha marit, məmə in tasim nian rəfin.* Pəh nətəmimi rəfin kotəgin o pet rəhalah mın, məsotoliən tamikmik. Uhgın otakil iətəm aluə mine pətan mitə iətəm kətuapili pəti, kəni makil mın iərman mine pətan iətəm kətuapili pəti, iərman iətəm tətəpili ilah pətan u səniəmə rəhan pətan, mine pətan iətəm tətəpili ilau iərman u səniəmə rəhan əhruahru iərman.†

⁵ Əhtul=pən isəu o nolkeikeiən rəha məni.‡ Nikim təkeikei magiən əmə o rəham natimnati natos təhmen§ mətəu-inu Uhgın tətəni məmə, “Ko iəsəpəhiən ik,

məsəhlmaniən lam nian kəti.”*

⁶ Kəni tol lanəha kitah kotəhrun əsas, kəni mautəni məmə, “İərməniğ in iasiru rəhak, tol lanəha iəsəginien.

* 12:24 Jen 4:10; Hip 11:4 † 12:24 Nira Epil in təməni pətigəm məmə Uhgın otol nalpiniən, mətəu nira İesu tətəni pətigəm məmə Uhgın otoh rəkis nalpiniən. ‡ 12:25 Hip 3:12 § 12:25 Hip 1:1 * 12:25 Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26 Eks 19:18 ‡ 12:26 Hag 2:6 § 12:27 Aes 34:4; 54:10; 1Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2Pitə 3:10; 1Jon 2:17 * 12:28 Sam 15:5; Dan 2:44 † 12:28 Mal 2:5; 4:2 ‡ 12:29 Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2Təs 1:7 * 13:1 Rom 12:10 † 13:2 Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ 13:2 Jen 18:1-33 § 13:3 Mat 25:36; Hip 10:34 * 13:4 Mal 2:15 † 13:4 Dut 22:22 ‡ 13:5 1Tim 3:3 § 13:5 Fil 4:11; 1Tim 6:6-8 * 13:5 Dut 31:6,8; Jos 1:5

Oiasəginian e nati kəti iətam iətamimi əmə otol kəm iəu.”†

7 Nikitəmah otəkeikei matəhti nətəmi asoli mīn u rəhatəmah‡ nətəm kəmotəupən motəgətun itəmah e nəghatian rəha Uhgīn. Otətəlig-to e natimnati təuvir mīn iətam təmiet e nəmiəgəhian rəhalah, kəni motəhatətə e lərmənig təhmen əmə e lah.§

8 Iesu Kristo in tatol əmə lankonu lan, nəniuv, mīne rəueiu, kəni otəpanatig əmə lankonu lan, naunun tikə.*

9 Sotolian məmə nəgətunian vi pisin pisin mīn tiuvi rəkis itəmah e suaru əhruahru.† Itəmah otəsəl=pən əmə o Uhgīn, iətam tətəsiru e təmah e nīkin agian məmə otol rəhatəmah nətəligian təkəsik.‡ Təsəuviriən məmə kitah okotohtəu=pən nətəuakəmian rəha nauənian,§ məmə in otol itah kotəkəsik, mətəu-inu in nīpəhriənian, nətəuakəmian əha, ko təsəsiruian e nətəm kautol.

10 Rəhatah oltə tatig. Mətəu pris mīn nətəm kautol uək rəhalah əpəha imə e tapolin rəha nəhue niftəni u,* ilah u, kəsegəhanian e lah məmə okotun† nauənian‡ kəti e oltə u rəhatah.§

11 E nolian rəha pris asoli agin, nian in tohamu rəkis nati miəgəh, kəni matos niran kəni muvən əpəha imə e Ikin Tasim Agin Ikin, kəni məfən kəm Uhgīn o nafəl rəkisian təfagə rəha nətəmimi.* Mətəu uərisig, katiləfətigəm nati miəgəh u əpəha ihluə ikin e nima tapolin mīn rəhalah, motuvan əhtuv.†

12 E nolian əhmen əmə, Iesu təmiet rəkis e taun,‡ kəni ikin əha in təmətəu nahməian e nīpətin, kəni mīmīs ikin əha, məmə niran§ təhrun nafəl rəkisian təfagə tərah rəha nətəmimi, mol ilah kotəhruahru, motasim, məmə ilah rəha Uhgīn.*

13 Tol lanəha, pəh kitah kotol məmə inu okohiet ihluə imatah ikin, motol kətiəh kitah mīn əpəha ihluə.†‡ Kəni okotəkeikei motəhtul maru məmə nətəmimi okotol naulisian kəm tah, təhmen əmə mə inu, kəmotol lan.§

14 E nəhue niftəni u, rəhatah kəti lahuənu əhruahru imatah ikin tikə, iətam otətətig itulin.* Mətəu kitah kəutəsəl maru əhanəh o rəhatah lahuənu əhruahru iətam kotəhrun məmə otəpanuva.†

15 Tol lanəha, e nasiruian rəha Iesu, pəh kitah kotəfən sakrifais rəhatah kəm Uhgīn nian rəfin.‡ Sakrifais mīn u rəhatah, inu, okautəfəri nərgi Uhgīn nian rəfin, məutəni pətigəm nərgin.§

16 Sotaluiən məmə nautol nol əhruinian təuvir mīne nətəuian e natimnati rəhatəmah kəm nətəmi mīn u rəhalah nati kəti tikə,* mətəu-inu in mīn təhmen e sakrifais† iətam niki Uhgīn tagian ohni.‡

17 Otol nəuia nətəmi asoli mīn e niməfaki,§ kəni motatig ahgəl ilah. Ilah u, kəutəsəl vivi o nəmiəgəhian rəhatəmah,* məsotəmeigian, mətəu-inu ilah kotəhrun məmə okotəkeikei motəni=pən kəm Uhgīn məmə ilah kəmotol uək u, təhro lanu lan. Itəmah nəkotəkeikei motol nīkilah tagian o uək u. Nəmə itəmah nautol nīkilah təsəgənian ohni, nolian u ko təsəsiru aginian e təmah.

† 13:6 Sam 118:6,7 ‡ 13:7 Hip 13:17,24; 1Kor 16:16 § 13:7 Hip 6:12 * 13:8 Sam 102:27; Hip 1:12 † 13:9 Efəs 4:14 ‡ 13:9 Kol 2:7 § 13:9 1Kor 8:8; Hip 9:10 * 13:10 Hip 8:5 † 13:10 1Kor 9:13; 10:18 ‡ 13:10 Jon 6:48-58 § 13:10 “Nauənian” iətam katol sakrifais lan e “rəhatah oltə” inu Kristo pisin əmə (Jon 6:48-58). Pris mīn aupən, ilah kəmotəhrun nunian nəhuvegi nati miəgəh mīn e sakrifais mīn nəuvein ilah kautol o nəfənian kəm Uhgīn. Mətəu kəsegəhanian e lah o “nūnian” Kristo, nīpətin u məmə kəsotosian ohni. * 13:11 Lev 16:15 † 13:11 Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ 13:12 Jon 19:17 § 13:12 Rom 3:25 * 13:12 Efəs 5:26 † 13:13 Luk 9:23 ‡ 13:13 Nīpəti nati u məmə, pəh kotəpəh nītəu-pənian nolian rəha sakrifais rəha nətəm Isrel məmə kitah kotəhruahru e nəhmti Uhgīn, kəni pəh kəhuvən o Iesu motəhatətə lan motəhatətə məmə nīmīsian rəhan in sakrifais iətam tatol itah kotəhruahru e nəhmti Uhgīn. § 13:13 Hip 11:26 * 13:14 Hip 12:27 † 13:14 Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 ‡ 13:15 1Pitə 2:5 § 13:15 Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 * 13:16 Rom 12:13 † 13:16 Fil 4:18 ‡ 13:16 Sam 50:21-15; Hos 14:2 § 13:17 Hip 13:7,24 * 13:17 Aes 62:6; Uək 20:28

¹⁸ Otəfaki o timah,† mətəu-inu iəkotəhrun əsas məmə rəhatimah noliən in təhruahru əmə,‡ kəni iəkotolkeikei aɡin məmə nian rəfin itimah iautol noliən təuvir əmə.

¹⁹ İəu iəkolkeikei pik məmə itəmah onəkotəkeikei motətapuəh o Uhgın, məmə iəu iəkəhrun nitəlig=pa uəhai minian əmə o təmah.

²⁰ İətəfaki min o təmah min məmə, Uhgın otasiru e təmah. Uhgın u, in nəukəti nəməlinuiən. § Kəni in təmol rəhatah İərməniɡ İesu təmiəgəh min e nimisiən,* mətəu-inu niran təmai u o noliən nəniəskasikiən itulin† in tətətiɡ mətəmiəgəh.‡ İesu əha, in iətəmi təuvir mapirəkis o neh viviən sipsip min rəhan. § İətəfaki məmə Uhgın u,

²¹ in otəfinə natimnati təuvir min rəfin kəm təmah, iətəm otol itəmah nəkotəhmen o noliən nati iətəm in tolkeikei. Kəni iətəfaki məmə, Uhgın otol uək e nəmiəgəhiən rəhatah kətiəh kətiəh,* kəni e nasiruiən rəha İesu Krısto, in otol rəhatah noliən təuvir vivi, kəni nikin otəgiən pik ohni. Kəni pəh kotəfəri nərgi Krısto ilis nian rəfin, matuvən matuvən naunun tikə. Əuəh.†

²² Piak min mine nəuvirik min. Nauəuə u rəhak təsəfəməh pikiən. Mətəu iəkətapuəh əskasik o təmah məmə, otol-to rəhatəmah nətəligiən təfəməh min məmə nəkotətəlig e rəhak nəghatiən min iətəm otəfəri nətəligiən rəhatəmah.

²³ İəkolkeikei məmə onəkotəhrun məmə piatah u Timoti, ilah kəmotiləfətiɡəm e kaləpus. Nəmə in otuva uəhai əmə, kəni itimlau min, iəkiəuvnə.

²⁴ İtəmah otəni təuvir kəm nətəmi asoli min rəhatəmah, mine nəfaki min u imatəmah ikin. Nətəm İtali kotəni təuvir kəm təmah.

²⁵ Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin. Əuəh.

† 13:18 1Təs 5:25 ‡ 13:18 Uək 23:1 § 13:20 Rom 15:33 * 13:20 Uək 2:24 † 13:20 Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 ‡ 13:20 Hip 9:20 § 13:20 Jon 10:11 * 13:21 Fil 2:13 † 13:21 Rom 11:36

Jemis

Nauəuə iətəm Jemis təmətei

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Jemis

?Pəh təmətei nauəuə u? Jemis, u in nəuətəha Iesu, in təmətei nauəuə u. In iətəmi asoli rəha niməfaki əpəha Jerusiləm.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Jemis təmətei nauəuə u tatuvən kəm nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu Kristo motatig e nitəni pisin min rəha Nanihluə* min.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel kəmotohamu Stipin, uərisig kotol noliən tərəh min e niməfaki min əpəha Jerusiləm. Kəni nətəmi tepət nətəm kəutəhatətə e Iesu kəmoɦiet əha Jerusiləm məhuvən ikin pisin pisin min. Mətəu kəutatig e nian əskasik min tepət.

?Təmətei nauəuə u o nak? Jemis təmətei nauəuə u mətəu-inu nətəmimi nəuvein kautol nərahien kəm nətəmimi rəha niməfaki, kəni nəfaki min kəutatig e nian əskasik min. Kəni Jemis tolkeikei məmə otəfəri nətəligiən rəhalah. Kəni nati kəti min, in molkeikei məmə otəgətun ilah e nəukəti nəhatətəiən iətəm təhruahru. Nian iətəmimi kəti tətəhatətə pəhriən e Iesu Kristo, kəni rəhan noliən tərəh min kəutəuhlin məhuva motəuvir. Tətəpəh noliən tərəh min, kəni matol noliən təuvir min.

Jemis təməni təuvir kəm lah

¹ Iəu Jemis, iəu slef rəha Uhgın mine Iesu Kristo, Iərməniɡ rəhatah. Iətəni təuvir kəm təmah nəuaniləuis min rəha Isrel u tueləf nətəm nəutəhatətə e Iesu, nətəm nəmoɦiet məutatig ikin min rəfin e nəhue niftəni.

Nəhatətəiən mine neinatigiən

² Piak min mine nəuvinik min. Nian nərahien pisin pisin min kəhuva e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni oteh natimnati min əha təhmen e natimnati iətəm nikitəmah tətəgiən pik əmə lan.

³ Kəni nikitəmah tətəgiən əmə mətəu-inu, itəmah nəkotəhrun məmə nian nərahien min kautələs pikin rəhatəmah nəhatətəiən e Uhgın, kəni nian nautol win lan, ilah okotol məmə nəkotəhrun nəhtul əskasikiən nəuветin min.

⁴ Kəni nian onəkotəhtul əskasik e nərahien min əha, kəni onəkəhuva motəskasik e nəhatətəiən, kəni nikitəmah timəhtə, noliən min mine nətəligiən min rəfin rəhatəmah okotəhruahru motəsanən, kəni nəkotəskəlim noliən təuvir min rəfin.

⁵ Nəmə itəmah kəti, rəhan neinatigiən təsəhmenien, kəni tolkeikei məmə in otəhrun natimnati min iətəm Uhgın tolkeikei məmə otol, pəh in tətəpuəh lan o Uhgın, kəni Uhgın otəfən kəm in e nikin agiən. Uhgın tətəfən natimnati min kəm nətəmimi rəfin e nikin agiən, kəni məsəgət rəkisiən e lah o nati kəutətapuəh ohni.

⁶ Nian iətəmi kəti in tətəpuəh o Uhgın lanəha, in otəkeikei məhatətə lan, kəni rəhan nətəligiən otəsoliən keiu. Mətəu iətəmi rəhan nətəligiən keiu, rəhan nətəligiən tətən əpnəpin əmə, in təhmen e peau-peau min əpəha itəhi nimətagi tatos ilah.

⁷ Nəmə təhro nikin tətəhti məmə Iərməniɡ otəfən nati kəti kəm in, mətəu kəpə, otəsosiən.

⁸ Iətəmimi iətəm tatos nətəligiən keiu lanəha, ko təsəhtul əskasikiən e nati kəti iətəm nikin tətəhti məmə otol.

⁹ Piatah kəti uəha in tanpən-tanpən əmə, kəni rəhan nautə tikə, nikin otəkeikei magiən mətəu-inu in iətəmi asoli e nəhmti Uhgın.

* : Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksınəri. **1:1** Mat 13:55; Uək 15:13; Kəl 1:19; 1Pitə 1:1 **1:2** Rom 5:3-5 **1:3** 1Pitə 1:7

¹⁰ Kəni pəh iətəmi u rəhan nautə tepət, nikin tagiən min o nati u in təhrun məmə in nīpəhriən, məmə Uhgīn otosiahu, mətəu-inu in təhmen e nəuginigi iətəm otəpanikə.

¹¹ Nian miṭigar tətəri, nəpiapeiən rəhan tepət pik, kəni təhgi nəuginigi taukei məmei, kəni rəhan nəuviriən təmikə. Təhmen əmə e nətəmimi rəhalah nautə tepət. Nian kautol rəhalah uək min mautos nautə tepət lan, kəni ilah min okəpanohkə.

¹² Iətəmimi iətəm tətəhtul əskasik nian nərəhiən tətəva e rəhan nəmiəgəhiən, in tətətig e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu, nian tīnol win e nərəhiən min əha, kəni Uhgīn otəfən rəhan nətəouiən kəm in, inu nəmiəgəhiən itulin. Uhgīn təməni əskasik rəkis məmə nəmiəgəhiən itulin u, in rəha nətəmimi nətəm kotolkeikei in.

¹³ Nian nati kəti tatiuvi=pən iətəmi kəti məmə in otol təfagə tərāh, ko in təsəniən məmə Uhgīn tətəfən-əfən kəm in o noliən təfagə tərāh min, mətəu-inu ko nati kəti təsiuvi-pəniən nətəligiən rəha Uhgīn məmə in otol təfagə tərāh, kəni Uhgīn təsəfən-əfəniən təfagə tərāh kəm iətəmimi.

¹⁴ Mətəu nətəligiən tərāh rəha iətəmimi aru əmə, in tətəfən-əfən kəm in, kəni matiuvi=pən in məmə in otatətəlig lan.

¹⁵ Nətəligiən tərāh tətəuə e təfagə tərāh, kəni nian təfagə tərāh tīnuva minəpət, kəni tətəuə e nīmisiən.

¹⁶ Piak min mine nəuvirik min nətəm iəkolkeikei pik itəmah. Sotegəhaniən məmə iətəmi kəti oteiuə e təmah məmə Uhgīn in iətəmi rəha nəfən-əfəniən kəm nətəmimi o noliən təfagə tərāh.

¹⁷ Natimnati təuvir min rəfin mine natimnati rəfin iətəm kotəhruahru, kautsipən əmə o Uhgīn. In təsol pīsiniən kəti. Nian rəfin tatol təuvir kəm tah. In təsəhmeniən e nəhagəhagiən min iətəm in təmol əpəha ilis e neai.† Ilah kəutaliuək e neai, kəni nian kəti kotasiə, nian kəti kəsotasiəniən. Mətəu Uhgīn təhmen əmə nian rəfin.

¹⁸ Kəni e rəhan əmə nətəligiən, Uhgīn təmitəpin itah məmə kəməhuva nenətin min nian kəmotəhatətə e nəghatiən pəhriən rəhan. In təmol lanəha məmə e nətəmimi rəfin nətəm təmol, kitah kəmotəupən məhuva rəhan pīsīn əmə.

Ətəlig lan kəni mol nəghatiən rəha Uhgīn

¹⁹ Piak min mine nəuvirik min nətəm iəkolkeikei pik itəmah. Nikitəmah otəkeikei mətəhti nəghatiən u. Pəh itəmah kətiəh kətiəh onəkotəkeikei motətəlig vi nian nətəmimi kəutəghati, mətəu onəsotəuit-auit pikien o nəghatiən, sotoliən məmə niəməha tatol uəhai əmə itəmah,

²⁰ mətəu-inu nian niəməha tatol iətəmi kəti, niəməha u, təsəuəniən e nəuan iətəm təhruahru Uhgīn tolkeikei.

²¹ Otərəkin rəkis noliən min rəfin iətəm tamikmik, mine təfagə tərāh min u kotepət e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Uhgīn təmələhu=pən rəhan nəghatiən e nikitəmah, kəni nəghatiən əha rəhan təhrun nosmiəgəhiən itəmah. Kəni təuvir məmə nəkotosiahu rəhatəmah nətəligiən, kəni motətəlig vivi e nəghatiən u.

²² Sotətəligiən əmə e nəghatiən rəha Uhgīn, mətəu otətəlig lan kəni motol nati nak iətəm tətəni. Okəmə nautətəlig məsotoliən nəghatiən u, kəni nauteiuə aru əmə e təmah məmə nəutəfaki pəhriən.

²³ Iətəm tətətəu kəni məsoliən nəghatiən u, in təhmen=pən e iətəmimi iətəm tətəsəl=pən vivi e kilas materuh narmin,

²⁴ kəni nian tineruh rəkis magim, malu min uəhai əmə məmə nəhmtin təhro lanu.

1:11 Aes 40:6-8 † **1:17** Nəghatiən u “nəhagəhagiən min” tətəghati e miṭigar, mine məuig, mine məhau min. **1:18** Jon 1:13 **1:20** Pri 7:9 **1:22** Mat 7:24-26; Rom 2:13

²⁵ Mətəu iətəmi iətəm tətəsal=pən əskasik e lou iətəm təhruahru agin u tatitit nətəmi,‡ matol e nian min rəfin, məsaluiən nati iətəm tətəu, mətəu in tatol, in otətətig e nəuviriən pəhriən nian in tatol lanəha.

²⁶ Nəmə iətəmi kəti nikin təhti məmə in tatitəu=pən vivi noliən min rəha nəfakiən, mətəu tətəghati=pən əmə, təruru naskəlimiən rəhan nəghatiən, kəni rəhan noliən min rəha nəfakiən in nati əpnəpin əmə. In tətəiuə aru əmə lan məmə rəhan noliən rəha nəfakiən in təuvir agin.

²⁷ Noliən min rəha nəfakiən iətəm rəhatah Tatə Uhgın tateruh məmə in təhruahru vivi kəni nərahien tikə lanko lanu: iəfaki kəti təkeikei materuh vivi kəlkələh min u kəmi mis ərin mine pətəlimis min e nərahien rəhalah. Kəni mətəkeikei mateh vivi nəmiəgəhiən rəhan məmə noliən tərəh min rəha nəhue niftəni otəsoliən məmə in otəmi kmik lan.

2

Sotehiən nətəmi nəuvein məmə ilah ilis kotəpirəkis nətəmi nəuvein

¹ Piak min mine nəuvirik min. Itəmah nəutəhatətə e Iesu Kristo, İərməniğ rəhatah iətəm ilis agin kəni kətişiai pik in. Tol lanəha, təsəuviriən məmə nəkəuteh iətəmi kəti məmə in ilis, kəni mautil təuvir kəm in; mətəu mauteh iahu iətəmi kəti min mautil tərəh kəm in.

² Tol mə inu mine. İətəmi keiu kətiəuva e niməfaki rəhatəmah. Kəti tatuvən e napən təuvir min u nəhmtiləh tiəkis, mine nəuanati min kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip. Kəni suah kəti min tatuvən e napən tərəh min əmə.

³ Təsəuviriən məmə nəkotəfən nişiaən kəm iətəmi iətəm tatuvən e napən təuvir min, motəni=pən məmə, “Va, məharəg u ikin təuvir ikin.” Mətəu iətəm tatuvən e napən tərəh min, nəkotəni=pən kəm in məmə, “Əhtul=pən əpəha,” uə “Əharəg əmə e niftəni.”

⁴ Nian nautol noliən tol min lanəha, nauteh nətəmi nəuvein məmə ilah ilis tapirəkis nətəmi nəuvein min, kəni nəutəkil nətəmi e rəhatəmah nətəligiən tərəh.

⁵ Piak min mine nəuvirik min iətəm iəkəkeikei pik. Otətəlig-to. Uhgın tətətipin rəkis nanrah min rəha nəhue niftəni məmə rəhalah nəhatətəiən e Kristo otepət. Kəni tətətipin min ilah məmə okotos Narməniğiən Rəha Uhgın iətəm tətəni rəkis məmə rəha nətəmi nətəm kotəkeikei in.

⁶ Mətəu itəmah nəmotəh iahu nanrah min. ?Mətəu nətəmi pəh min u kautol nəhməiən kəm tətəh, kəni mautiləpən itəmah e kot? ?Nətəmi rəhalah nautə tepət, uə kəpə? Əuəh, ilah kəha.

⁷ Kəni nətəmi min u kəutəghati rah e nərgin u ilis, nərgi Iesu iətəm rəhan u itəmah.

⁸ Lou rəha Kig iətəm tətətig e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Olkeikei ik kəti təhmen əmə məmə nəkolkeikei aru ik.” Nəmə nəutəu=pən pəhriən nəghatiən u, nautol noliən əhruahru.

⁹ Mətəu təfagə tərəh kəti tol lanu, nəmə nauteh nətəmi nəuvein məmə ilah ilis tapirəkis nətəmi nəuvein min. Kəni nəghatiən rəha Lou tətəni məmə nətəmi kautol lanəha, ilah nətəmi rəha natgəhliən Lou.

¹⁰ Tol lanəha mətəu-inu, nəmə iətəmi kəti tətəgəhli nəghatiən kətiəh əmə rəha Lou, uə nəmə in tətəgəhli nəghatiən min rəfin agin rəha Lou, kəni e nəhmti Uhgın, in iol təfagə,

¹¹ mətəu-inu, Uhgın u iətəm tətəni məmə, “Sakləhiən e pətən,” in Uhgın kətiəh əmə iətəm tətəni məmə, “Sohamuiən itəmi.” Kəni nəmə nəotəkləhiən e niptətan, mətəu nəmotəhamu nətəmi, itəmah nətəmi nətəm nəmotəgəhli Lou.

¹² Nəghatiən mine noliən rəhatəmah otəkeikei mətəu=pən lou iətəm tətətiş itəmah. Motol noliən rəha nətəmi nətəm kotəhrun məmə Uhgın otəkil ilah e lou əha.

‡ 1:25 Nəghatiən u, “lou iətəm təhruahru agin u tatitit nətəmi,” tətəghati e suaru rəha nəhatətəiən məmə iətəmi kəti otəva məhruahru e nəhmti Uhgın. Kəni nəmə iətəmi kəti tətəu=pən suaru əha, Uhgın tatitit in e nəsanəniən rəha təfagə tərəh, kəni tatitit in e nalpiniən iətəm in təkeikei mos. Afın-to Kəl 5:13-14. 1:25 Rom 8:2; Jem 2:12 2:1 Uək 10:34-35; Jem 2:9 2:5 Mat 5:3; Luk 6:20; 1Kor 1:26-28 2:8 Mat 19:19; Kəl 5:14 2:11 Eks 20:13-14; Rom 13:9 2:12 Jem 1:25; 1Pitə 2:16

13 Otol lanəha mətəu-inu nəmə itəmah nəsotasəkəhruiniən nətəmimi, kəni Uhgīn otəsasəkəhruiniən itəmah nian in otakil nətəmimi. Mətəu nəmə itəmah nəutasəkəhruin nətəmimi, kəni Uhgīn otasəkəhruin itəmah, kəni mənī=pīnə məmə onəsotosiən nalpīniən e nian in otələhu=pən nəghatiən rəha nalpīniən kəm nətəmimi.

Nəhatətəiən mine uək təuvir mīn

14 Piak mīn mine nəuvīnik mīn. Nəmə iətəmi kəti tətəni məmə tətəhatətə e Iesu Krīsto, mətəu in təsoliən uək təuvir mīn, kəni rəhan nəhatətəiən tol lanəha, ko təsosmiəghīən iətəmi kəha.

15 Tol mənī inu mine. Piatah kəti uə nəuvīnitah kəti, rəhan napən tikə, kəni nigīn nauəniən təsəhmenīən.

16 Itəmah kəti tətəni=pən kəm in məmə, “Atuvən, pəh Uhgīn otasiru lam, kəni onəsətəpuīən, onəkauən vivi.” ?Mətəu nəmə in təsoliən nati kəti məmə otasiru lan, in təmōl nati təuvir nak?

17 E nolīən əha inəha, nəmə iətəmi kəti tatos nəhatətəiən pīsīn əmə, mətəu təsoliən uək təuvir kəti titəu=pən, kəni rəhan nəhatətəiən tēmīmis, nīpətīn tikə.

18 Mətəu nəmə təhro iətəmi kəti otəni məmə, “Nətəmimi nəuvein kautos nəhatətəiən, kəni nətəmimi nəuvein kautol uək təuvir mīn.”

Mətəu iətəni kəm ik lanu lan məmə, “Nəmə iəsehīən rəham uək təuvir mīn, kəni iəsəhruiniən nəmə rəham nəhatətəiən in nīpəhriəniən, uə kəpə. Mətəu nian onəkəruh uək təuvir mīn rəhak, kəni tətəgətun məmə nəhatətəiən rəhak in nīpəhriəniən.”

19 Nətəni məmə nəhatətəiən rəham in nīpəhriəniən mətəu-inu nətəni nīpəhriəniən e nəghatiən u məmə, “Uhgīn kətīəh əmə.” !Təuvir ohnik! Mətəu nati əpnəpīn iərmīs mīn, ilah mīn kəutəni nīpəhriəniən e nəghatiən əha, mətəu ilah kəutərəmrumīn mətəgīn pīk mətəu-inu kotəhrun məmə Uhgīn otol nalpīniən kəm lah.

20 !Ik rəhm-kəpə tikə! Iətəmimi iətəm tətəhatətə, mətəu təsoliən uək təuvir mīn, rəhan nəhatətəiən in nīpətīn tikə. Pəh iəkəgətun ik e nati kəti iətəm otəni kəm ik məmə inu nīpəhriəniən.

21 Nīkim otəhti tīpītah u Epraham. Uhgīn təmeruh məmə in təhruahru e nəhmtīn e uək iətəm təmōl, mətəu-inu təmos nətīn u Aisək, muvən mələhu-pəri e oltə.

22 Kəni rəhan nəhatətəiən mīnə rəhan uək mīn katuol nati kətīəh əmə, kəni rəhan nəhatətəiən təməuə e nəuan, inu rəhan uək mīn.

23 Kəni nəghatiən u rəha Nauəuə Rəha Uhgīn təmuva mol nīpəhriəniən, tətəni məmə, “Epraham təməhatətə e Uhgīn, kəni Uhgīn təmənī məmə Epraham in təhruahru e nəhmtīn o nəhatətəiən əha.” Kəni kətəni məmə niəli rəha Uhgīn.

24 Kəni rəueiu nəkəhrun nehīən məmə, nəhatətəiən pīsīn əmə təsəhmenīən məmə otol nətəmimi kotəhruahru e nəhmtī Uhgīn, mətəu nətəmimi kotəkēkēi motol mīn nolīən təuvir mīn, inəha nolīən təuvir mīn iətəm tatsīpən e nəhatətəiən pəhriən.*

25 Kəni e nolīən əha inəha, Uhgīn təmeruh məmə Rehap u, pətān rəha suaru, in təmuva məhruahru e nəhmtī Uhgīn o uək iətəm təmōl, Iətəmimi mil keiu rəha Isrel kəmian oneuən əpəha Jeriko məmə oteruh vivi taun əha. Kəni Rehap u, təmāteh vivi ilau, kəni mahli=pən ilau e suaru pīsīn kiatəlīg mətīan.

26 Nīpətī iətəmimi, nəmə nəmiəghīən tikə lan, tēmīmis. Kəni təhmen əmə, kitah kəti iətəm tatos nəhatətəiən, mətəu təsoliən uək təuvir mīn, rəhan nəhatətəiən tēmīmis.

3

Namitəmi mine rəhan uək

1 Piak mīn mine nəuvīnik mīn. Təsəuvīriən məmə itəmah tepət nəkəhuva nəgətun mīn rəha niməfaki, mətəu-inu nəkotəhrun məmə Uhgīn in oteruh vivi kəni makil nəmiəghīən

2:13 Mat 5:7; 18:21-35 2:15 1Jon 3:17 2:18 Kəl 5:6 2:21 Jen 22:9-12 2:23 Jen 15:6 * 2:24 Nolīən təuvir mīn iətəm kautsīpən e nəhatətəiən pəhriən rəha suah kəti tətəgətun məmə rəhan nəhatətəiən in nīpəhriəniən. 2:25 Jos 2; Hip 11:31

rəhatəmah nəgətun mīn, tapirəkis məmə oteruh vivi kəni makil nəmiəgəhiən rəha nətəmimi əpnəpīn.

² Nipəhriənīən, kitah rəfin kəutəmei e nəmiəgəhiən rəhatah nian tepət. Mətəu nəmə iətəmi kəti təsəmeiən e rəhan nəghatiən, nati u tətəgətun məmə in iətəmimi tiniməhtə, kəni nətəligiən rəhan təhrun neh viviən rəhan mīn noliən mīn rəfin.

³ Tol məmə nati mīn u mine. Kətətu=pən pit e nohli hos məmə otol nəuia iətəmimi, kətealelin rəhn-kapə, kəni tətəuhlin nipətīn rəfin.

⁴ Kəni negəu, in iahgin, kəni nīmətəgi asoli tətərag lan, mətəu stiə in nati əkəku kəti iətəm nian kaptīn tətəlelin, kəni nipətī negəu asoli rəfin tatuvən=pən əha kaptīn tolkeikei məmə okian=pən ikīn.

⁵ E noliən əha inəha, namitəmi in nati kəti təkəku, mətəu təhrun niuvi=paiən nati asoli mīn. Nikitəmah təhti-to, nəmtahlī nigəm əkəku kəti təhrun nuəuiən mol nəmegəm asoli lan mus nati.

⁶ Kəni nipəhriənīən, namitəmi in təhmen e nigəm. Namitəmi in nəuəli nipətī iətəmimi iətəm nərahiən mīn rəfin rəha nəhue niftəni u kotəriauəh vivi lan. Kəni nərahiən mīn rəhan kəutərekīn nəmiəgəhiən rəfin rəhatah. Kəni Setən əmə tətəhli=pən nigəm e namitəmi. Kəni namitəmi tətəhli=pən nigəm tərah e suaru rəfin e nəmiəgəhiən rəhatah.

⁷ Nətəmimi kotəhrun noliən nati rarpīn mīn məmə okəhuva motəpəou, u natimiəgəh mīn, mine mənig mīn, mine natimnati mīn u kəutəlkəu, mine natimnati mīn kəutan ləuantəhi. Nətəmimi kəmotol ilah kotəpəou.

⁸ Mətəu iətəmi təruru noliən namitəmi təpəou. In nati rarpīn tatol uaiəl, məriauəh e nərahiən mine nakonəiən rəha nīmisiən.

⁹ E namitəh, kəutəni-vivi Iərmənig Tatə Uhgīn rəhatah, kəni e namitəh kəutəni rah nətəmimi lan iətəm Uhgīn təmol ilah kətol məmə in mine.

¹⁰ Nohlitəmi kətiəh əmə tətəni pətigəm nəni-viviən mine nəni rahien. Piak mīn mine nəuvinik mīn. Pəh okəsoliən mīn lanəha.

¹¹ Nəhu təuvir mine nəhu arfu, ko kəsiasipəniən e nəhmti nəhu kətiəh.

¹² Piak mīn mine nəuvinik mīn. ?Nigi u fik otəuə e nəua olif? ?Kəni niləuis u krep otəuə e nəua fik? !Kəpə! Kəni nəhmti nəhu arfu təsəfaiən nəhu təuvir.

Neinatigian təuvir iətəm tatsipən o Uhgīn

¹³ ?Iətəmimi kəti əha ikīn e nəlugin e təmah iətəm nikin təhti məmə in teinatig vivi kəni məhrun nati nak iətəm Uhgīn tolkeikei? Təuvir. Kəni pəh in otol uək təuvir mīn e noliən iətəm tatsipən e neinatigian, inəha noliən rəha iətəmimi iətəm rəhan nətəligiən ləhtəni. Kəni noliən əhruahru rəhan otəgətun neinatigian mine nəhruniən rəhan.

¹⁴ Mətəu nəmə nikitəmah təhti məmə nəkoteinatig, mətəu nikitəmah təriauəh e netetiən, kəni nəutətəlig aru əmə e təmah o nəfəriən itəmah, tol lanəha, nəuteiuə aru əmə e təmah. Sotəghati əfəri pikian o neinatigian eiuə rəhatəmah mīn, mətəu-inu səniəmə noliən u rəha iətəmimi u teinatig.

¹⁵ Neinatigian tol lanəha təsisipəniən e negəu e neai, mətəu rəha nəhue niftəni əmə u, mine nətəligiən rəha iətəmimi, mine rəha Setən.

¹⁶ Tol lanəha mətəu-inu nian nətəmimi kautetet motolkeikei məmə kautəfəri aru ilah, kəni nətəmimi kəutohtəu=pən əmə rəhalah aru nətəligiən mautil nərahiən, kəni noliən tərah rəfin kohiet pətigəm.

¹⁷ Mətəu iətəmimi iətəm tatos neinatigian iətəm tatsipən e negəu e neai, rəhan noliən tol lanu lan. Nati aupən, rəhan nəmiəgəhiən in təhruahru vivi, kəni in tolkeikei pik nəməlinuiən, kəni in iətəmi mətig, in tatisiai nətəligiən rəha nətəmimi pisin pisin mīn, kəni in təriauəh e nasəkəhruiniən, kəni matəuə e nəuan tepət e nəmiəgəhiən rəhan, in tateh nətəmimi məmə kotəhmen-əhmen əmə, kəni nian tətəni nati kəti mə otol, matol əmə.

¹⁸ Nətəmimi rəha nəniən nəməlinuiən, kotəhmen=pən e nətəmimi nətəm kəmotərfēi nikitī nati e nasumiən, kəni tateviə mətəuə e nəuan. Nəmə kətol natimnati mīn əha

motasiru e nətəmimi o nələhuiən nəməlinuiən, kəni ilah okoteruh nəuan məmə in nəhruahruian.

4

Nolian rəha nuvaiən iuəkir o nəhue niftəni, uə Uhgın

¹ ?Nak u nəukəti nəməuiən mine norgəhuiən rəhatəmāh? Natimnati min əha kəutəhuva mətəu-inu itəmāh nəkotolkeikei nətəuiən təuvir e nıpətītəmāh, kəni nətəligiən min əha rəha nətəuiən təuvir, ilah kəutəluagin e nikitəmāh kətiəh kətiəh məmə okəhuva nətəmi asoli min e nəmiəgəhiən rəhatəmāh.

² Nikitəmāh tatuvən o natimnati rəha iətə-pisin, mətəu nəsotosiən, kəni nautorgəhu məutəməu ohni. Nautolkeikei natimnati nəuvein, mətəu nəsotosiən. Kəni mətə onəkohamu nətəmimi ohni. Nəsotosiən natimnati mətəu-inu nəsotətapuəhiən lan o Uhgın.

³ Kəni nian nəkotətapuəh lan, mətəu nəsotosiən, mətəu-inu nəmotətapuəh lan e nətəligiən tərəh məmə otol itəmāh aru əmə nəkotətəu təuvir lan.

⁴ Itəmāh nəmotəpəh Uhgın kəni mautohtəu=pən natimnati rəha nəhue niftəni, təhmen e pətan iətəm təsisiəiən rəhan iərman, məpəh kəni mətītəu=pən əpnəpin əmə nəman. Nəkotəhrun uə kəpə məmə, iətəmimi iətəm tolkeikei pik natimnati rəha nəhue niftəni, in tətəmāki e Uhgın. Kəni iətəmimi kəti iətəm tatitəpin məmə otolkeikei natimnati rəha nəhue niftəni, in tətəva məmə in tikimir rəha Uhgın.

⁵ Kəni nəghatiən u rəha Nauəuə Rəha Uhgın səniəmə nəghatiən əpnəpin əmə. Tətəni məmə, “Uhgın tolkeikei pik məmə nikitəh iətəm in təməfa kəm tah, otolkeikei pik in matuvən əmə ohni.”

⁶ Mətəu Uhgın tətəfa əuau rəhan nəuviriən tətəva kəm tah məmə otasiru e tah. Kəni tol lanəha, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Uhgın tətəhtipəsīg e nətəmimi min u kəutəfəri, mətəu tətəfən rəhan nəuviriən kəm nətəmimi min u kautosiahu rəhalah nətəligiən.”

⁷ Kəni tol lanəha, otosiahu itəmāh kəni mautol nəuia Uhgın. Otəhtul əskasik nian Setən tətəva mətəfən-əfən kəm təmāh, kəni in otaiu muvən isəu o təmāh.

⁸ Əhuvən iuəkir o Uhgın, kəni in otəva iuəkir o təmāh. Itəmāh u nol təfagə tərəh, otəfəl nəhlmitəmāh. Kəni itəmāh u rəhatəmāh nəhtuliən keiu, otol nikitəmāh tuva kətiəh məhruahru.

⁹ Təuvir məmə nikitəmāh otəhmə məpəou, kəni nəkotasək əfəməh o rəhatəmāh təfagə tərəh. Otəuhlin rəhatəmāh nələhiən otəva nəsəkiən, kəni rəhatəmāh nəgiəniən otəva miəsiu.

¹⁰ Otosiahu rəhatəmāh nətəligiən tuvən kəm Iərmənig, kəni in otəfəri itəmāh.

¹¹ Piak min mine nəuvirik min. Sotəni rahien itəmāh min. Nəmə iətəmi kəti tətəghati rah e pian kəti, uə in tətələhu nəghatiən kəti məmə in təmol təfagə tərəh kəti, * kəni iətəmi kəha, in tətəni rah lou† mətələhu nəghatiən məmə lou təsəhmenien məmə otol rəhan uək, uə lou in nati əpnəpin əmə. Kəni nian nəkotələhu=pən lou məmə in təsəhmenien, itəmāh nəsohtəu-pəniən lou, mətəu nəmotəri motəharəg-pəri e lou, kəni məsotətig əhgəliən lou.

¹² Uhgın əmə in təməfa lou, kəni in əmə tətakil nətəmimi mətələhu nəghatiən lan. Kəni in təhrun nosmiəgəhiən, kəni məhrun nərəkiniən. ?Mətəu itəmāh, nikitəmāh təhti məmə itəmāh Uhgın min, məmə nəkotakil təfagə tərəh min rəha piatəmāh min motəni pətigəm nalpiniən rəhalah? !Kəpə!

3:18 Mat 5:9 **4:1** Rom 7:23 **4:4** Rom 8:7; 1Jon 2:15 **4:6** Prov 3:34; 1Pitə 5:5 **4:7** Efəs 6:12 **4:8** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10** Job 5:11; 1Pitə 5:6 * **4:11** Nəghatiən u rəha Jemis nıpətin təsəniən məmə kitah okəsotəgətoniən təfagə tərəh rəha nətəmimi. Nəghatiən min tepət e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə kitah kotəkeikei motəgəton təfagə tərəh rəha nətəmimi məmə okohiet rəkis lan. Mətəu kotəkeikei motol e nətəligiən təuvir. Kəl 6:1; Luk 17:3; 2Tim 3:16; Jem 5:20; Kəl 5:21; 1Təs 5:14; 2Təs 3:15; Tait 3:10. † **4:11** “lou” e fes u tətəghati e “lou rəha nolkeikeiən.” Eruh e Jemis 2:8. **4:12** Rom 2:1; 14:4

Nəghatiən əfəri

¹³ Otətəlig-to, itəmah nətəmimi nəutəni məmə, “Rəueiu uə olauig, kəhuvən itaun u uə taun əha, motatig o nu kəti, motol bisnis ikin, kəni motol məni.”

¹⁴ ?Nəkotəhra motəhrun məmə nak otuva olauig? ?Nəmiəgəhiən rəhatəmah in nak? Itəmah nəkotəhmen e nahnigəm iətəm otəmanikə min.

¹⁵ Mətəu nəghatiən iətəm təhruahru məmə onəkotəni in tol lanu, nəkotəkeikei motəni məmə, “Nəmə in nəuia İərməniğ pəhriən, kəni iəkotatig kəni motol natimnati min u, uə natimnati min əha.”

¹⁶ Mətəu rəueiu, nəutagət əfəri məutəfəri pik itəmah. Kəni nəghatiən min əha iətəm nautəni, ilah rəfin kotərah.

¹⁷ Tol lanəha, in təfagə tərəh kəti nəmə iətəmimi təhrun nati kəti təuvir iətəm təkeikei mol, mətəu təsolian.

5*Nəghatiən tətuvən o nətəmimi rəhalah nautə tepət*

¹ Itəmah nətəm rəhatəmah nautə tepət. Otətəlig-to e nəghatiən u. Təuvir məmə nəkotətəu tərəh motasək əfəməh o nərahian iətəm tətuvə o təmah.

² Rəhatəmah nautə tinəmnəmit rəkis, kəni uvni min kinəutoarehre rəhatəmah napən.

³ Namrəian tatus rəhatəmah aien u kol tətoraip-oraip, mine silfə. Kəni namrəian in otəni pətigəm nolian tərəh min rəhatəmah kəni motus nipətəmah təhmen e nigəm. Nian rəha naunun nian tətuvə iuəkir, mətəu itəmah nəmotoriarun rəhatəmah nautə min.

⁴ !Otətəlig-to e nati u! Rəhatəmah noluək min kəmotəulək e rəhatəmah nasumiən min, mətəu nəməsotətəouiən e məni nəuvetən rəhalah. Kəni nətəouiən iətəm nəməsotəfəniən kəm lah, kəutəni pətigəm rəhatəmah nolian tərəh min. İərməniğ Əsanən Pik Agin, tinatətəu nasəkiən rəha noluək min rəhatəmah.

⁵ E nəhue niftəni u, itəmah nəmotatig e natigian iətəm timətig əmə, nəmotol nikitəmah tagiən o rəhatəmah nautə e nian iətəm otəsuvəhiən Uhgın otakil rəhatəmah nolian min. Itəmah nəkotəhmen e nati miəgəh min iətəm kətaugin ilah, kəni kotasisi o nian rəha nuhiən ilah.

⁶ Nəmotiuvi pətigəm nətəmimi nətəm kotəhruahru e kot, kəni motakil ilah motəni nalpiniən rəhalah, kəni maotohamu ilah, kəni ilah kəməsotolian nati kəti məmə okotəniəhu itəmah.

Nətəligiən əfəməh e nian rəha nərahian

⁷ Piak min mine nəuvinik min. Otol məmə rəhatəmah nətəligiən otəfəməh nian nəutəhtahnin İərməniğ otitəlig=pa min. Nikitəmah tətəhti nolian rəha iətəmi kəti rəha nasumiən. Tətəhtahnin nian əhruahru rəha nəteiən nımai, kəni mətəhtahnin nian rəha nərfəiən, kəni mos rəhan nətəligiən təfəməh nian mətəhtahnin mətəuarus=pən timəhtə, kəni matəulək e rəhan nauəniən təuvir agin.

⁸ E nolian əha təhmen əmə, itəmah min, otol məmə rəhatəmah nətəligiən otəfəməh, kəni motəhtul əskasik, mətəu-inu otəsuvəhiən İərməniğ otitəlig=pa min.

⁹ Piak min mine nəuvinik min. Sotəghati-əghatiən uə nəni rahian itəmah min məmə nikitəmah təsəgiəniən o natimnati min nəuvein. Nəmə nautol lanu lan, Uhgın otakil nəghatiən o rəhatəmah nolian tərəh min. !Rəueiu əha in tətəhtul maru, kəni otəsuvəhiən tuva mol!

¹⁰ Piak min mine nəuvinik min. Nikitəmah tətəhti-to iəni min aupən nətəm kəməutəni pətigəm nəghatiən min e nərgi İərməniğ. Rəhalah nəmiəgəhiən tətəgətun itah məmə rəhatah nətəligiən otəkeikei məfəməh e nian nərahian tətuvə.

¹¹ Kəni nəkotəhrun inu, kətəni məmə nətəmimi nətəm kəutəhtul iəkis e nian nərahian tətuvə, ilah kautatig e nəuviriən pəhriən. Nəmotətəu nanusiən rəha Job məmə təməhtul əskasik e nian iəkis min, kəni motəhrun nəlpəkaiuən təuvir rəha İərmənig o Job, kəni uərisig e nian tepət rəha nərahian, İərmənig təmol təuvir agin kəm in. Kəni tol lanəha, sotaluian məmə niki İərmənig təməri məriauəh e nasəkəhruiniən itah, kəni nikin tepət o tah.

¹² Piak min mine nəuvirik min. Nati u in nati keikei, məmə nəsotosiən nonauvil. Sotosiən nonauvil e negəu e neai, uə nəhue niftəni, uə nati kəti min. Nian rəfin, otəni əmə niphəriənien. Nian itəmah kəti otəni məmə, “Əuəh,” kəni rəhan nəghatiən otəkeikei mol niphəriənien. Kəni nian itəmah kəti otəni məmə, “Kəpə,” kəni rəhan nəghatiən otəkeikei mol niphəriənien. Nəmə iətəmi kəti təsoliən lanəha, kəni Uhgın otələhu=pən nəghatiən rəha nalpiniən kəm in.

Nəfakiən iətəm nəuan əha ikın

¹³ Nəmə itəmah kəti tətətig e nərahian, təuvir məmə otəghati kəm Uhgın e nəfakiən. Nəmə itəmah kəti nikin tagiən, təuvir məmə otəni nəpuən min rəha nəni-viviən.

¹⁴ Nəmə iətəmi kəti tatimis, təuvir məmə otəuən e eldə min rəha niməfaki məmə okəhuva motəfaki lan, kəni motol=pən oiel e nərgi İərmənig.

¹⁵ Kəni nian ilah kəutəhatətə məmə Uhgın otol vivi iətəmi əha, kəni motəfaki lan, rəhalah nəfakiən in suaru məmə İərmənig otol məmə iətəm tatimis otətəu təuvir min. Kəni nəmə in təmol təfagə tərəh kəti iətəm tatiuvi=pa nimisiən, kəni Uhgın otəfəl rəhan təfagə tərəh.

¹⁶ Tol lanəha, təuvir məmə nəkotəni pətigəm rəhatəmah nolien tərəh min kəm təmah min, kəni motəfaki o təmah min pəh motəmiəgəh. İətəmimi kəti iətəm təhruahru, rəhan nəfakiən in təsanən, kəni təuə e nəuan.

¹⁷ Inu təhmen e Elaijə u aupən. In iətəmimi kəti təhmen əmə e tah. Kəni in təməfaki pik məmə otəsəfuvien, kəni nuhuən təməsəfuvien mos nu kisil mine məuig sikis.

¹⁸ Kəni təməfaki min, kəni Uhgın təmahli=pa nuhuən tuva min, kəni nasumiən rəfin, nauəniən təmatig min e lah.

Iuvipa min nətəmimi kəməhuvən isəu e rəhalah nəhatətəiən

¹⁹ Piak min mine nəuvirik min. Nəmə itəmah kəti tatekəu mətəpəh suaru rəha niphəriənien, kəni nəmə iətəmi kəti min tatiuvi=pa min,

²⁰ təuvir məmə nəkotəhrun nati u məmə, iətəmimi u iətəm otol iol təfagə otitəlig=pa min e suaru rəha niphəriənien, in otosmiəgəh iol təfagə u e nimisiən, kəni tol suaru məmə Uhgın otəfəl rəkis təfagə tərəh min tepət rəha iətəmi kəha.

1 Pitā

Nauəuə iətəm Pitā tēmaupən mətēi

Nəghatīən əkuəkīr rəha nauəuə u 1 Pitā

?Pəh tēmətēi nauəuə u? Pitā tēmətēi nauəuə u.

?Tēmətēi tātuvən kəm pəh? Tēmətēi nauəuə u tātuvən kəm nətəmimi rəha Uhgīn nətəm kəutatīg ikin pīsīn pīsīn mīn e profens mīn rəha Pontəs, mīne Kələsiə, mīne Kapətosiə, mīne Esīə, mīne Pitiniə (1Pitā 1:1). Rəueiu kətəni nərgīn nītəni mīn əha mēmə Teki.

?Natīgīən təhro lan nian tēmətēi? E nian əha, iətəmi asoli rəha Rom, nərgīn u Niro, tēmərəkīn pīk niməfaki. Təməh nəfaki mīn nəuvein kohmīs, kəni moh nəuvein. Otəsuvəhiən toh Pitā.

?Tēmətēi nauəuə u o nak? Pitā tolkeikei mēmə otəfəri nətəlīgīən rəha nəfaki mīn nətəm kəutatīg e nərəhiən. In tolkeikei mēmə okotəhtul əskasīk e rəhalah nəhatətəiən kəni mautil nati kəti iətəm təuvīr, nati əpnapīn nərəhiən tətuvā.

Pitā tēməni təuvīr kəm lah

¹ Iəu Pitā, iəu aposil kəti rəha Iesu Krīsto. Iətəni təuvīr kəm tēmāh nətəmi rəha Uhgīn nətəm nətətīg ikin mīn rəfin e profens mīn u Pontəs, mīne Kələsiə, mīne Kapətosiə, mīne Esīə, mīne Pitiniə. Uhgīn tēmītəpīn rəkīs itēmāh, kəni imatēmāh ikin sənīəmə nəhue nīftəni u, itēmāh napīspīs mīn əmə u ikinu.

² Tatə Uhgīn tēmītəpīn itēmāh mətəu-inu, aupən aupən agīn, təmol rəhan nəlṗəkəuiən mələhu, kəni in tēməhrun rəkīs suaru mīn rəfin rəha nəmīəgəhiən rəhatēmāh. Kəni Narmīn Rəhan tatol itēmāh nətəhtul pīsīn motasim mēmə, nəkotol nəuia Iesu Krīsto, kəni nīran tafəl itēmāh e nolīən tərāh mīn rəhatēmāh.*

Pəh Uhgīn otəfən rəhan nəuvīriən mīne nəməlīnuīən tēpət kəm tēmāh.

Otəni-vivi Uhgīn o nəlṗəkəuiən rəhan

³ !Pəh kotəni-vivi Uhgīn iətəm in Uhgīn mīne Tatə rəha Iərmənīg Iesu Krīsto rəhatah! E nasəkəhrūniən asoli rəhan, in təmol mēmə kitah kotair=pən e nəmīəgəhiən vi, kəni mətələhu=pən əskasīk rəhatah nətəlīgīən lan. Tətuvā mīn lanəha mətəu-inu Iesu Krīsto tēməmīəgəh mīn e rəhan nīmīsīən.

⁴ Kəni e nəmīəgəhiən vi u, kitah okotos natimnati təuvīr mīn əpəha e negəu e neai iətəm Uhgīn tēmələhu pīsīn mēmə rəhatah. Kəni nati u ko təsəmnəmītiən, kəni ko təsəmīkmīkiən, kəni ko rəhan nəhagəhagīən təsīkəiən.

⁵ E nəhatətəiən rəhatēmāh, nəsanəniən rəha Uhgīn tətəhtul pəsīg e tēmāh mətəuarus=pa in otosmīəgəh itēmāh, kəni Uhgīn otol əpu rəhan nosmīəgəhiən e naunun nian.

⁶ Nīkitēmāh tətəgīən o nati u, nati əpnapīn nēmə nian iəkīs pīsīn pīsīn mīn kəhuva pau e rəhatēmāh nəmīəgəhiən. Mətəu kəhuva o nian əkuəkīr əmə.

⁷ Nian iəkīs mīn əha kəutəhuva mēmə okotəgətun mēmə itēmāh nətəhatətə pəhriən. Aiən u kol tətoraip-oraiṗ, in nati kəti iətəm nīgəm tatus mətəfəl rəkīs iətəm tərāh mīn lan. Kəni nian iəkīs mīn əha kotəhmen e nīgəm iətəm tatus rəhatēmāh nəhatətəiən mətəfəl rəkīs iətəm tərāh mīn lan. Aiən u kol, in nati təuvīr, mətəu otəpanīkə mīn nian kəti. Mətəu rəhatēmāh nəhatətəiən, in nati təuvīr tapīrəkīs aiən u kol. Kəni e rəhatēmāh nəhatətəiən,

* **1:2** Nəghatīən Kris əhrūhru tətəni mēmə, Uhgīn “təmōrin=pa nīra Iesu tafəl-afəl itah” u nīpətīn mēmə tətēikuas e tēmāh e nolīən tərāh mīn. Afīn mīn e nəghatīən mīn u “təmōrin=pa nīran tafəl-afəl” mīne “nīran tətēikuas e nətəmimi”: Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1Jon 1:7. **1:4** Kol 1:12 **1:5** Jon 10:28; 17:11 **1:6** Jem 1:2; 1Pitā 5:10

Uhgin otāni-vivi itamah, mafari nārgitamah, mafan nisaiān asoli kām tāmāh e nian Iesu Kristo otuva mietigām=pa lan.

⁸ Nati āpnāpin nāmāsotheruh pauian Iesu Kristo, mātāu nautolkeikei in. Kāni nati āpnāpin nāsotehian u rāueiu, mātāu nātāhatātā lan. Kāni nikitāmāh tāmāri māriauāh e nāgīānīān iātām in tāvīr pik āgin tapirākis, kāni ko iātāmi kāti tāruru nāni ārāfinian nāvīriān rāha nāgīānīān āha.

⁹ Nikitāmāh tātāgīān lanāha mātāu-inu itāmāh nautos nati u iātām nātāhatātā lan, u māmā Uhgin otosmiāgāh rāhatāmāh nāmiāgāhīān.

¹⁰ Suaru rāha Uhgin o nosmiāgāhīān nātāmīmi lan, in nati kāti iātām iāni mīn aupān kāmōtolkeikei pik māmā okōtāhrun tuvān tāhmin mīn, kāni tol lanāha kāmōtafin mōtāsāl vivi e nāghatīān mīn lan. Kāni ilāh kāmātāghati e nāvīriān u iātām otuva o tāmāh.

¹¹ Narmīn rāha Kristo tāmātātig ilāh mīn, kāni mātāghati kām lah, kāni aupān ikīn mātāni pātīgām nāhmāiān iātām otuva e nāmiāgāhīān rāha Iesu, kāni uārisīg lan e nāsānānīān asoli rāhan. Mātāu iāni mīn kāmōtalkut o nāhrunīān suaru iātām natīmīnati mīn āha okāhuva lan, mīne rāhalāh nian āhrūāhru.

¹² Uhgin tāmōl āpu kām iāni mīn aupān māmā, nāghatīān mīn iātām ilāh kāmōtāni, kāmāsothātīān e nian iātām ilāh kāmōtātig lan, mātāu kāmōtāghati āmā e nian rāhātāh. Kāni rāueiu, nātāmīmi kīnōtāni pātīgām nāghatīān rāha nānūsīān tāvīr kām tāmāh e nāsānānīān rāha Narmīn Rāha Uhgin iātām tatsipān e negāu e neai. Kāni natīmīnati mīn u kōtāvīr āgin māmā nagelo mīn, ilāh mīn kōtolkeikei māmā okōteruh kāni mōtāhrun natīmīnati mīn rāha nosmiāgāhīān e Kristo iātām kāmāhuva.

Noliān rāha nāmiāgāhīān iātām tāhrūāhru

¹³ Tol lanāha, nākotākeikei mōtol rāhatāmāh nātāligīān tāhtul maru o noliān uāk, kāni mōtāgātun vivi rāhatāmāh nātāligīān. Otālāhu=pān āskāsik rāhatāmāh nātāligīān e nāvīriān iātām Uhgin otāfinā kām tāmāh nian Iesu Kristo otuva mīn.

¹⁴ Otol nāuia Uhgin tāhmen=pān āmā māmā kākālāh mīn nātām kōtāvīr kautol nāuia tatā mīn. Aupān rākis, itāmāh nāmāsothārunīān nīpāhriānīān rāha Uhgin, kāni nāmāutol noliān tārāh mīn iātām nikitāmāh āmā tolkeikei. Mātāu rāueiu, sotegāhānīān e nātāligīān mīn āha okōtiuvi rākis mīn itāmāh.

¹⁵ Uhgin u iātām tāmāuīn e tāmāh, in tasīm māhrūāhru. Kāni ko itāmāh mīn, onākotākeikei mōtasīm mōtāhrūāhru e natīmīnati rāfin iātām nautol.

¹⁶ Nākotākeikei mōtol lanāha mātāu-inu Nāuāuā Rāha Uhgin tātāni māmā, “Nākotākeikei mōtasīm mōtāhrūāhru mātāu-inu Iāu iākāsīm māhrūāhru.”

¹⁷ Itāmāh nākotātapuāh e nāsīruīān o Uhgin u tāhmen māmā in rāhatāmāh Tatā, mātāu nāsōtaluiān māmā Uhgin tātākīl noliān mīn rāha nātāmīmi rāfin, kāni in tatol āmā e noliān iātām tāhmen-āhmen āmā. Tol lanāha, nāsōtaluiān māmā itāmāh iāpīspīs mīn āmā e nāhue nīftāni u. Sōtohtāu-pānīān noliān mīn rāhan. Mātāu nian nātāmīāgāh āhānāh e nāhue nīftāni u, onākotāgīn mōtīsīai Uhgin e noliān tāvīr mīn rāhatāmāh.

¹⁸ Nākotākeikei mōtol lanāha mātāu-inu itāmāh nāmōtāhrun rākis nati keikei iātām Uhgin tāmātāou rākis itāmāh lan. Otātālig-to e noliān rāha nāmiāgāhīān rāhatāmāh aupān iātām nīpātīn tikā u tāmsipān o tipītāmāh mīn. Mātāu Uhgin tāmītīs rākis itāmāh e noliān tārāh kāha. Kāni Uhgin tāmāsošīān nāhmtī nāmiāgāhīān rāhatāmāh e nati kāti rāha nāhue nīftāni iātām otāpanīkā, tāhmen e sīlfā mīne aiān u kol tātōrāip-ōrāip,

¹⁹ mātāu in tāmōs nāhmtī tāmāh e nīrā Kristo iātām in nati keikei tāvīr pik āgin. Kristo in tāhmen e nātī sīpsīp tāvīr iātām nīmīsīān uā nārāhīān tikā āgin lan.†

1:7 Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 **1:8** Jon 20:29; 2Kor 5:7 **1:10** Mat 13:16-17 **1:11** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27 **1:14** Rom 12:2; Efās 2:3; 4:17-18 **1:16** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 **1:17** Rom 2:11; Nāh 2:23 † **1:19** E nian rāha Oltestīmīn, nātāmīmi kāmāutol sakrifāis kām Uhgin o tāfagā tārāh mīn e nātī sīpsīp mīn iātām nārāhīān tikā e lah. Afīn e Eks 12:5. **1:19** Uāk 20:28; Hip 9:12-14

²⁰ Aupən aupən aġin, nian Uhgīn tāməsol əhanəhian nəhue niftəni u, tāmītəpīn rəkis Kristo māmə otol uək əha. Mətəu rəueiu iuəkīr o naunun nian, Uhgīn təmol əpu in, māmə otuva məsīru e tāmāh.

²¹ Kəni e natimnati mīn əha Iesu təmol, itāmāh nəkotəhatətə e Uhgīn, iətəm təmosmiəgəh Iesu Kristo e nīmisiən, kəni məfəri in məfən nəsanəniən iətəm təhagəhag mīne nīsiān kəm in. Kəni tol lanəha, nəkotəhatətə e Uhgīn, kəni mautələhu=pən əskasīk rəhatəmāh nətəliġiən lan.

²² Nəmotēkuas e rəhatəmāh nəmiəgəhian tinuva mīnivi mīn rəkis mətəu-inu nəmotətəu=pən nəghatiən rəha nīpəhriənian. Kəni o natimnati mīn u, nəkotos nolkeikeiən pəhriən tətuvā o tāmāh mīn nəuvein. Kəni tol lanəha, otolkeikei pīk itāmāh mīn e nīkin pəhriən.

²³ Otol lanəha mətəu-inu, nəmotair vi rəkis mīn, kəni nəmiəgəhian vi rəhatəmāh təmsisipəniən o nətəmimi nətəm ilah rəfin okəpanohmīs. Mətəu nəmiəgəhian vi u rəhatəmāh in otətatiġ naunun tikə, mətəu-inu təmsipən e nəghatiən kəti iətəm tətəmiəgəh mətatiġ naunun tikə, inu nəghatiən rəha Uhgīn.

²⁴ Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni māmə,
“Nətəmimi rəfin kotəhmen e nīmali nīmanuvehli,
kəni nəuviriən rəfin rəhalah təhmen əmə e nəuġinīġi əpəha e nīkinati.
Nīmanuvehli əha tətəukei, kəni nəuġinīġi mīn kəutəmei,

²⁵ mətəu nəghatiən rəha lərmənīġ tətatiġ itulīn naunun tikə.”

Kəni inu nəghatiən rəha nanusiən təuvir iətəm nətəmimi kəmotəni pətīġəm rəkis kəm tāmāh.

2

¹ Mətəu-inu o nəghatiən mīn əha, otəraki e nolīən mīn u kohiet rəkis e rəhatəmāh nəmiəgəhian: nolīən rəfin rəha nəməkīən e nətəmimi kəni matol nərahian kəm lah; nolīən rəfin rəha neiuəiən; nolīən rəha nətəm kəutəni pīk nati, mətəu kəsotolīən; nolīən rəha netetiən; nolīən rəfin rəha nəni rahian nətəmimi.

²⁻³ Itāmāh nəmotəhrun rəkis māmə lərmənīġ təmol təuvir kəm tāmāh. Təhmen=pən māmə nəmotun askəuvīn nəua nīġi iətəm tətəhian. Kəni rəueiu nəkotəkeikei məhuva motəhmen e iəpəou mətmətiġ mīn u kəutasək o nəmahian. Itāmāh nəkotəkeikei mo-tolkeikei pīk nauəniən mīne nəmnimiən iətəm təhruahru məuvir māmə nəkotaugīn nīkitəmāh lan. Kəni natimnati mīn əha okotol nəkotepət e rəhatəmāh nəmiəgəhian iətəm Uhgīn təmosmiəgəh itāmāh lan.

Kəpiel miəgəh e Nīmā Rəha Uhgīn

⁴ Uhgīn tolkeikei māmə otuvləkin rəhan kəti nīmə e tah nətəmimi. Kəni tāmītəpīn Kəpiel kəti iətəm nətəmimi kəmotəpəh, mətəu in kəpiel keikei tətəmiəgəh māmə Uhgīn otətəuīn nīmā lan. Kəni nian nəkəhuva o kəpiel u Kristo e suaru rəha nəhatətəiən,

⁵ itāmāh mīn, nəkotəhmen e kəpiel miəgəh mīn iətəm Narmīn Rəha Uhgīn tatos itāmāh matuvləkin Nīmā lan Rəha Uhgīn. Kəni itāmāh pris asim mīn, nətəm nautəfən sakrifais mīn kəm Uhgīn iətəm nīkin tətəġiən ohni mətəu-inu o natimnati iətəm Iesu Kristo təmol.

⁶ Təhmen=pən e Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni lanu māmə,
“Oteruh-to. Iətələhu kəpiel əpəha Jerusiləm,*
inu kəpiel keikei pīk aġin iətəm iəu iəmitəpīn,
kəpiel u in rəha nətuəuiniən nīmə,
kəni iətəmimi iətəm otəhatətə lan,

1:20 2Tim 1:9-10 **1:21** Jon 14:6; Rom 5:1-2 **1:22** Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25** Aes 40:6-8 **2:1** Efəs 4:22;
Jem 1:21 **2:2-3** Sam 34:8 **2:5** Rom 12:1; Efəs 2:21-22; Nəh 1:6 * **2:6** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni māmə,
“Saion,” nəġin kəti mīn rəha Jerusiləm.

in otəsaulisian.”

⁷ Kəpiel u in nati keikei o təmah nətəm nətəhatətə lan. Mətəu o nətəmimi min nətəm kəsotəhatətəian lan, kəpiel u in təhmen=pən e nəghatian u e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə,

“Kəpiel u iətəm nətəmimi rəha nuvləkinian nimə kəmotəraki lan, mətəu Uhgın təmol tuva kəpiel rəha nətəuiniən nimə,”

⁸ kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Kəpiel u tatol nətəmimi kautələs pikian,

kəni in kəpiel iətəm tatol məmə nətəmimi kəutəpitətəl lan mautəmei.”

Ilah kəutələs pikin kəpiel u mətəu-inu kautəhti nəuia nəghatian, kəni inu nəlpəkəuiən iətəm Uhgın təmol o lah.

⁹ Mətəu Uhgın tinitəpin rəkis itəmah məmə rəhan min, kəni itəmah pris min rəha Kig, kəni itəmah nətəmi asim min nətəm Uhgın tətərmənig e təmah, kəni itəmah nəuaniləuis min kəti iətəm Uhgın təmaskəlīm mənī məmə rəhan. In təmol itəmah lanəha məmə nəkotəhrun nənī pətīgəmian nənī-vivian iətəm tətəfəri in o rəhan nəuviriən mine natim-nati iətəm in təmol. In təmauin rəkis e təmah məmə onəkohiet e napinəpuian məmə nəkəhuvən e nəhagəhagian təuvir rəhan.

¹⁰ Aupən rəkis, itəmah nətəmimi əpnəpin min əmə, mətəu rəueiu, itəmah nauənīləuis min rəha Uhgın. Aupən ikin, nəməsotəhrunian nasəkəhrunian rəha Uhgın, mətəu rəueiu, nəkotəhrun nasəkəhrunian rəha Uhgın.

¹¹ Rəhak min nətəmimi, nikitəmah otəkeikei mətəhti məmə nəhue niftəni u səniəmə imatah əhruahru ikin. Kitah kotəhmen e iapispis min mine Nanihluə† min ikinu. Tol lanəha, iətəni əskasik kəm təmah məmə nəkotəhtul əskasik isəu o nolian tərəh min iətəm nətəligian rəhatəmah tolkeikei. Nətəligian min əha, ilah tikimīr min rəhatəmah kəni kəutəluagin e nikitəmah.

¹² Nian rəfin kitah kəutatig e nəlugin e nətəmimi nətəm rəhalah nəhatətəian tikə. Kəni nəmiəgəhian rəhatəmah in otəkeikei məhruahru vivi agin məmə nati əpnəpin ilah okotətu=pinə nəghatian tərəh e təmah, mətəu okoteruh nolian təuvir min rəhatəmah, kəni ilah okotəfən nisaiian kəm Uhgın e nian in otuva min makil nətəmimi lan.

Nisiaian nətəmi asoli

¹³ Kitah nətəmimi rəha İərmənig, kəni kətolkeikei məmə okotisiai nərgin. Tol lanəha, nəkotol nəuia nətəmi asoli min rəfin nətəm nətəmimi kəutəfəri ilah məmə okotərmənig. İətəghati e nətəmi asoli təhmen e kig, iətəm in iətəmi asoli agin,

¹⁴ uə təhmen e rəhan nətəmi asoli min iətəm tətəhli pətīgəm ilah o nolian rəhan uək. İlah okəhuvən motələhu nalpiniən kəm nətəmimi nətəm kəutəhti lou rəhalah, kəni məutəni-vivi nətəm kautol nolian təuvir.

¹⁵ Nautol lanəha mətəu-inu Uhgın tolkeikei məmə rəhatəmah nolian təuvir min okotəniəhu nəghatian alməli min rəha nətəmimi min u rəhalah nəhrunian tikə kəni tətəni rah itəmah.‡

¹⁶ İtəmah səniəmə slef min rəha təfagə tərəh min, mətəu-inu Uhgın təmitis rəkis itəmah. Tol lanəha, otətəu=pən nolian rəha iətəmi kəti lanəha. Mətəu sətənian məmə, “Uhgın təmitis rəkis iəu, kəni tol lanəha, iəkəhrun nolian nati nak iətəm iəkəolkeikei, nati əpnəpin in təfagə tərəh.” Kəpə. İtəmah slef min rəha Uhgın, kəni tol lanəha, otətəu=pən nolian min iətəm kotəhruahru.

¹⁷ Otəfən nisaiian iətəm təhruahru kəm nətəmimi rəfin. Otolkeikei nəfaki min, inu nətəmimi min rəha Uhgın, kəni onəkotəgin motisiai Uhgın, kəni otisiai kig.

2:6 Aes 28:16; Efəs 2:20 **2:7** Sam 118:22 **2:8** Aes 8:14 **2:9** Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Uək 26:18; Efəs 5:8 † **2:11** Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksınəri. **2:11** Kəl 5:17,24 **2:12** Mat 5:16 **2:13** Tait 3:1 ‡ **2:15** E nian rəha Pita, nətəmimi nəuvein kəmotəməki nətəm kəutəfaki motətu=pən nəghatian min e lah məmə ilah kəmautol nati pisin pisin min iətəm kəmətatgəhli e lou. **2:15** 1Pita 3:16 **2:17** Rom 12:10

¹⁸ Itamah slef mīn, onəkotəkeikei motol nəuia rəhatəmah nətəmi asoli mīn, kəni motəfən nisiaiən kəm lah. Nəkotol lanəha kəm lah rəfin, nətəm kautol timətīg kəni motəuvīr o təmah, mīne nətəmi mīn u kautol nolien əskasik mīn kəm təmah.

¹⁹ Nəmə təhro nautol əmə nati əhruahru mīn əmə, mətəu rəhatəmah nətəmi asoli mīn kautol tərəh e təmah kəni nətətəu tərəh lan. Uhgīn otəni-vivi itamah nəmə nətəos əmə nian iəkis mīn əha kətəhuva mautohmis əmə e nikitəmah mətəu-inu nətəsəl=pən əmə o Uhgīn.

²⁰ Mətəu kəsənien məmə itamah nətəm nəkotəuvīr nəmə nautol nolien tərəh kəti, kəni nətəmi asoli kautoh itamah ohni, kəni nəsotaiuiən motagim. Nalpīnien u, in rəhatəmah aru əmə. Mətəu Uhgīn otəni-vivi itamah nəmə nautos nahməien mətəu-inu nautol nati təuvīr əmə, kəni məsotagimien.

²¹ Uhgīn təmauin e təmah məmə nautol nolien təuvīr u, mətəu-inu Kristo təmos nahməien o təmah. In təmaupən mэгətun nolien əhruahru əha məmə itamah nəkotohtəu=pən əmə nimeī nəhlkin.

²² Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,

“In təməsolien təfagə tərəh kəti,

kəni in təməsənien nəghatien eiue mīn nian kəti mīne.”

²³ Nian nətəmiimi kəmotəghati rah lan, mətəu in təməsahien ilah. Nian in təmətəu nahməien e nīpətin, mətəu in təməsənien məmə in otalpin nitai nərəhien. Mətəu in təmələhu=pən natimnati rəfin e nəhlmi Uhgīn iətəm nian rəfin rəhan nakilien in təhruahru əmə.

²⁴ Nian Iesu təməhkul e nīgi kəməluau, kəni təmos nalpīnien rəha təfagə tərəh mīn rəfin rəhatah e nīpətin. In təmimis məmə təfagə tərəh mīn okohmis e nəmiəghien rəhatah, kəni kitah okotəmiəgh məmə okotohtəu=pən suaru rəha nəhruahruien. Təmosmiəgh itah e nahməien rəha nīməgim e nīpətin.

²⁵ Aupən, itamah nəkotəhmen e sipsip mīn iətəm kəmotəluēi. Mətəu rəueiu, nəmotəuhlin itamah məhuva o iətəm Tateh Vivi Sipsip, inu iətəm Tateh Vivi nəmiəghien rəhatəmah.

3

Nolien təuvīr rəha iərman mīne pətan u kəmuol marit

¹ Kəni e nolien əhmen əmə rəha nisiaiən Iərmənig, itamah nīpətan nəkotəkeikei motol nəuia rəhatəmah mīn nəman mətəu-inu o nati u. Nəmə ilah kəsotəhatətəien e nəghatien rəha Uhgīn, kəni rəhatəmah nolien təuvīr mīn əmə okotiuvī=pən rəhalah nətəligien o Uhgīn. Nolien təuvīr mīn rəhatəmah kotəhmen, motapirəkis nəmə nətəghati kəm lah.

² Nian ilah koteruh məmə nolien rəhatəmah in təhruahru vivi, kəni kauteruh nisiaiən e nəmiəghien rəhatəmah, inu təhmen əmə məmə otiuvī=pa ilah kəhuva o Uhgīn.

³ Pəh malə-malə rəhatəmah in səniamə rəha nīpətitəmah, təhmen e nolien rəha nəlisien nəuanutəmi, uə nuvəniən e natimnati kəmol e aien u kol tətoraip-oraip,* uə nuvəniən e napən vi mīn.

⁴ Mətəu otol malə-malə e nikitəmah iətəm nəuvirien rəhan ko təsikəien. Malə-malə u tol lanu, in nolien əpəou əmə, mīne nolien mətīg nəməlinuien əha ikin. Nolien əha in nolien keikei kotəuvīr e nəhmti Uhgīn.

⁵ Inu nolien rəha nīpətan nəfaki mīn aupən nətəm kəmotələhu=pən əskasik rəhalah nətəligien e Uhgīn. Ilah kəmotol nəuia rəhalah mīn nəman, kəni nolien əha, kəmautol malə-malə e nikilah,

2:18 Efəs 6:5 **2:20** 1Pitə 3:14,17 **2:21** Mat 16:24; Jon 13:15 **2:22** Aes 53:9; Jon 8:46; 2Kor 5:21; 1Jon 3:5
2:23 Aes 53:7; 1Pitə 3:9 **2:24** Aes 53:5-6; Rom 6:11 **2:25** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21 **3:1**
Efəs 5:22 * **3:3** Nati kətəuan kəmol e aien u kol tətoraip-oraip, uə iəring, uə ring, uə nəuanati katəlis nəhlmitəmi lan.
3:3 1Tim 2:9

⁶ təhmen e Serə iətəm təmol nəuia Epraham, kəni mətəuin lan məmə in rəhan iətəmi asoli. Kəni itəmah nenəti Serə nəmə itəmah nautol noliən mīn iətəm kotəhruahru, kəni məsotəginian.

⁷ Kəni itəmah nəman nətəm nəmotol marit, e noliən əha inəha rəha nisaiəni Iərməni, nəkotəkeikei motos neinatigian o neruh viviən rəhatəmah mīn nīpətan e nəmiəgəhian rəhatəmah mətəu-inu, ilah kəsotosian nəsanəniən təhmen e təmah. Kəni motisai ilah e rəhatəmah noliən mīn mətəu-inu ilah mīn okotos mīn nati təuvir u, nəmiəgəhian itulin. Otol lanəha məmə nati kəti otəsasisigian e rəhatəmah nəfakian.

Nəfaki mīn rəfin

⁸ Naunun nəghatian əha. Itəmah rəfin nəkotəkeikei motol noliən mīn u: otos nətəligian kətiəh, otasəkəhruin itəmah mīn, otolkeikei itəmah mīn, otol nikitəmah timətig o təmah mīn, otosiahu rəhatəmah nətəligian.

⁹ Nəmə nətəmimi kautol tərəh e təmah, mətəu nəsotalpiniən nitai nərahian. Nəmə nətəmimi kəutəghati rah e təmah, mətəu nəsotalpiniən. Mətəu otəfaki motəni=pən kəm Uhgīn məmə in otol təuvir kəm lah. Nəkotol lanəha mətəu-inu Uhgīn təmauin e təmah məmə onəkotol noliən əha, pəh onəkotos nəuviriən rəhan.

¹⁰ Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,
 “Iətəmimi iətəm tolkeikei nəmiəgəhian təuvir,
 kəni molkeikei məmə otətəu təuvir nian rəfin,
 in otəkeikei məsəniən nəghatian tərəh mīn,
 kəni in otəkeikei məsəniən neiuəniən.

¹¹ In otəkeikei məuhlin in, miet rəkis e noliən tərəh mīn,
 kəni mol əmə natimnati mīn iətəm kotəuvir.

In otəkeikei malkut pik məmə otatig ilah nətəmimi rəfin e nəməlinuian.

¹² In otəkeikei mol lanəha mətəu-inu Iərməni tateh vivi nətəm kotəhruahru,
 kəni matətəlig vivi e rəhalah nəfakian,
 mətəu tatol tikimīr ilah nətəm kautol təfagə tərəh.”

¹³ ?Nəmə nəkotalkut pik o noliən natimnati mīn iətəm kotəuvir, pəh otol nərahian kəm təmah?

¹⁴ Mətəu nəmə nīpəhriənian nautətəu nahməian o noliən əhruahru rəhatəmah, kəni nəutatig e nəuviriən pəhriən. Sotəginian e nərahian iətəm nətəmimi kotəhrun noliən kəm təmah, kəni pəh nikitəmah təsəhti pikian.

¹⁵ Mətəu e nikitəmah, otisai Kristo məmə in Iərməni. Otəhtul maru e nian rəfin o nuhalpiniən nəghatian rəha iətəmimi pəh iətəm tətətapuəh o təmah məmə təhro nəutələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligian e Iesu. Mətəu otəghati mətig kəm lah e nisaiən.

¹⁶ Kəni nian rəfin nəkotəkeikei motəhrun e nətəligian rəhatəmah məmə rəhatəmah noliən in təhruahru əmə. Kəni nəmə nətəmimi kotəghati rah e noliən təuvir mīn rəhatəmah mətəu-inu itəmah rəha Kristo, ilah okotaulis e nəghatian tərəh mīn rəhalah.

¹⁷ Nian nautol noliən təuvir mīn, mətəu nautos nahməian lan, kəni nahməian u, in nati təuvir nəmə nahməian u in nətəligian rəha Uhgīn. Mətəu nəmə nautol noliən tərəh mīn, in nati tərəh, nati əpnəpīn məmə nautos nahməian lan.

¹⁸ Tol lanəha mətəu-inu, Kristo təmimīs o təfagə tərəh mīn, təmimīs nian kətiəh əmə tinəhmen, ko təsimīs mīniən nian kəti. In iətəmi in təhruahru agin, mətəu təmimīs o nətəm kəsotəhruahruian məmə otos itəmah muvən kəm Uhgīn. Kəmotuhamu in kəni nīpətin timīs, mətəu Uhgīn təmol məmə in təmiəgəh mīn e nīmisiən, e nəmiəgəhian kəti rəha negəu e neai.

¹⁹ Kəni e nəmiəgəhiən əha, təmuvən məni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın kəm narmi nətəm kəmoħmis u kəutatig e kaləpus,†

²⁰ ilah u kəmautəhti nəuia Uhgın aupən aupən aġin nian Uhgın təmatos rəhan nətəligiən əfəməh mətəhtahnin ilah e nian suah u Noa təmatuvləkin negəu. E nian əha rəha nəhu asoli, Uhgın təmosmiəgəh nətəmimi eit əmə nətəm ilah kəməutatig e negəu nian negəu təmuvən=pən e nəhu.

²¹ Kəni nəhu əha, in narmi noliən bəptais iətəm tatosmiəgəh itəmah mın rəueiu. Noliən bəptais u, nıpətin səniəmə tətəfəl rəkis nəmit e nıpəti iətəmimi, mətəu in təhmen məmə nəkotətapuəh o Uhgın məmə in otəfa kəm təmah nəhruniən məmə rəhatah təfagə tərəh mın təmikə. Kəni nəsanəniən asoli iətəm Uhgın təmol Iesu Krısto təmiəgəh mın e nımisiən lan, in nəsanəniən iətəm tatosmiəgəh itəmah e noliən bəptais.

²² Kəni Iesu Krısto tinuvən rəkis əpəha e negəu e neai, kəni mətatig e nıkalı Uhgın maru, ikın nısiəniən tətətig ikın, mıne nəsanəniən, mıne nepətiən. Kəni Uhgın təmol məmə nagelo mın, mıne natimnati rəfin iətəm kautos nepətiən mıne nəsanəniən, ilah rəfin kəutatig əhgəl narməniġiən rəha Iesu.

4

Suaru rəha noliən nəuia Uhgın

¹ Tol lanəha natimnati mın əha, itəmah onəkotəkeikei motos nətəligiən rəha Krısto kəni məutəhtul maru o nətəuiən nəhməiən e nıpətiətəmah, mətəu-inu in təmətəu nəhməiən asoli e nıpətin. Nautol lanəha mətəu-inu nəmə itəmah nınotətəu tərəh e nıpətiətəmah, nati əpnəpın nautol noliən təuvır mın, kəni tətəġətun məmə nınotəpəh noliən rəha təfagə tərəh.

² Tol lanəha, nian itəmah nəutatig e nəhue nıftəni u, nəsotohtəu-pəniən suaru rəha noliən natimnati tərəh mın iətəm tətətig e rəhatəmah nətəligiən, mətəu onəkotohtəu=pən suaru rəha noliən nəuia Uhgın.

³ Nəmotərəkin rəkis nian tepət o nıtəu-pəniən noliən mın rəha nətəmimi mın u kəsotəniən nıpəhriəniən e Uhgın. Aupən, itəmah nəməutit əpnəpın nıpətan; kəni nətəligiən rəhatəmah təmatuvən o natimnati tərəh mın; kəni nəməutəpis; kəni nəməutol lafet rəha nıtəuiən nıpətan; kəni nəməutəmnım alikol məutəpis məutəlməli; kəni nəməutəfaki kəm narmi nati mın iətəm in noliən tərəh aġin.

⁴ Nətəmimi mın əha kəsotəniən nıpəhriəniən e Uhgın, narmilah təmiuvig mətəu-inu itəmah nəmotəpəh nıtəu-pəniən ilah məhuvən motəmnım e təfagə tərəh rəhalah iətəm təhmen e naruəh asoli iətəm tətəiu. Kəni ilah kəutəni rah pık itəmah ohni.

⁵ Mətəu ilah okotəkeikei motəni pətigəm natimnati mın rəfin e nəmiəgəhiən rəhalah kəm Uhgın iətəm in tətəhtul maru məmə otakil məni nəghatiən rəha nalpiniən rəha nətəm kəmoħmis, mıne nətəm kəutəmiəgəh.

⁶ Tol lanəha, nətəmimi mın u nətəm kəmoħmis rəkis, ilah kəmotətəu nənusiən təuvır* məmə nati əpnəpın kəmoħmis təhmen e nətəmimi rəfin, mətəu Uhgın təhrun noliən ilah okotəmiəgəh mın e narmın, təhmen lan.

† **3:19** Nətəmimi nətəm kotəhrun vivi Baebol, kəutəni məmə suaru keiu o nəhruniən fes 19 u. Suaru 1: Aupən suah u Noa təmətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın kəm nətəmimi. Nian in təmətəni pətigəm nəghatiən təhmen lanu, təhmen əmə məmə ilau Iesu kəmətuan. Kəni nəghatiən rəha Noa in təhmen əmə e nəghatiən rəha Iesu. Mətəu nətəmimi e nian əha kəmotəuhlin=pən nəmtəlah e nəghatiən rəhan, kəni rəueiu əha ilah kəutəməhli e kaləpus. Suaru 2: Kəmotətu-pəri Iesu e nıġi kəməluu e Fraide. Kəni e Sarere, nian nıpətin təmətəməhli əhanəh e nıpəġ, mətəu narmın rəhan təmuvən meruh nətəmimi mın u ilah kəutəməhli e kaləpus u fes 19 tətəni. Kəni məġhati kəm lah. In təmuvən məmə təni=pən kəm lah məmə in təmol win e rəhan uək. Mətəu in təməseġəhaniən e lah məmə okotəuhlin rəhalah nətəligiən kəni motəhatətə lan, mətəu ilah kəmotəmkarəpən rəkis. **3:20** Jen 6–7 **4:1** Rom 6:2,7 **4:3** Efəs 2:2-3 **4:5** Uək 10:42 * **4:6** Nəmə təhro nəghatiən u, “Nətəmimi mın u nətəm kəmoħmis rəkis,” tətəġhati e nətəmimi nətəm kəmotəhatətə e Krısto, kəni uərisig lan kohmis. Uə nəmə təhro tətəġhati e nətəmimi nətəm kəmoħmis e nian rəha Noa (eruh-to 3:19).

⁷ Kitah kəutəhuva iuəkir e nian rəha naunun natimnati rəfin. Tol lanəha, otol rəhatəmah nətəligiən otərman-ərman məmə nəkotəhrun nəghatiən kəm Uhgın e nəfakiən iətəm təsanən.

⁸ Kəni nati keikei in ilis tapirəkis natimnati rəfin məmə, nəkotalkeikei itəmah mın e nikitəmah rəfin mətəu-inu e nian nautol lanəha, kəni nian rəfin, nəutəhtul maru o naluiən e noliən tərāh mın rəhatəmah.

⁹ Kəni nəkotəkeikei motit itəmah mın məhuvən lahuənu mın rəhatəmah məmə nəkotauən itəmah mın, kəni motəgətun ikin nətəmimi okotapılı ikin. Kəni məsotolien məmə nikitəmah təsagiənien ohni.

¹⁰ Uhgın təməfinə nəsanəniən pişin pişin mın kəm təmah kətiəh kətiəh. Təuvir məmə nəkotal uək e nəsanəniən mın əha məutasiru e təmah mın. Kəni otol uək əha e noliən rəha noluək mın nətəm kautol uək əhruahru rəha Uhgın nian rəfin. Onəkotəuəri nəuviriən rəhan e suaru pişin pişin mın iətəm in tətəfinə.

¹¹ Tol lanu, nəmə Uhgın təməfən kəm iətəmi kəti nəsanəniən rəha nəni pətigəmiən, kəni təuvir məmə in otəni pətigəm təhmen əmə məmə rəhan nəghatiən in rəha Uhgın. Nəmə Uhgın təməfən kəm iətəmi kəti nəsanəniən rəha nasiruiən, kəni təuvir məmə in otasiru e nətəmimi e nəsanəniən iətəm Uhgın təməfən məmə, e natimnati rəfin, nətəmimi okotəni-vivi Uhgın o nati iətəm Iesu Kristo təmol. Pəh kitah kəutəni pətigəm rəhan nəuviriən mine nəsanəniən əmə lanko matuvən naunun tikə. Əuəh.

Nəfaki mın okotos nahməiən e nıpətilah

¹² İəu mın nəuvein nətəm iəkolkeikei pik itəmah, iəkəhrun məmə rəueiu nərahien əskasik tatələs pikin itəmah təhmen e nigəm, kəni nautətəu nahməiən asoli lan. Mətəu təsəuviriən məmə narmitəmah otiuvig pik o nərahien mın əha. Nərahien mın əha kəutəhuva o nətəmimi tepət, səniəmə itəmah əmə.

¹³ Mətəu təuvir məmə nikitəmah otətagiən əmə mətəu-inu nəutətəu nahməiən təhmen=pən əmə e Kristo. Kəni nəmə nautol lanəha, kəni nikitəmah otagiən pik agın nian in otol əpu rəhan nəhagəhagiən asoli rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəhan.

¹⁴ Nəmə nətəmimi kəutəni rah itəmah o nərgi Kristo, kəni onəkotatig e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu nian kəutəni rah itəmah o Kristo, inu tətəgətun məmə Narmın Rəha Uhgın iətəm təsanən məhagəhag mətətig o təmah.

¹⁵ Tərāh məmə itəmah kəti otol noliən rəha nohamuiən itəmi, uə nakləhiən, uə natgəhliən lou, uə təfagə tərāh əkəku kəti təhmen e nəghati pikien. Nəmə in tatos nalpiniən mətətəu nahməiən ohni, kəni təhruahru əmə.

¹⁶ Mətəu nəmə itəmah nautos nahməiən mətəu-inu itəmah Kristin mın, sotalisien ohni, mətəu nəkotəkeikei motəni-vivi Uhgın məmə nautos nərgin u Kristin.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu nian rəha nakiliən nətəmimi rəha Uhgın tinətuəuin. !Kəni nəmə nakiliən əha tinətuəuin e nətəmimi rəha Uhgın, kəni okəmanəhro e nətəmimi mın u kəutəhti nanusiən təuvir rəha Uhgın!

¹⁸ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Nəmə in tiəkis o nətəm kotəhruahru məmə Uhgın otosmiəgəh ilah, kəni otiəkis pik o nətəmimi kotəruru Uhgın mautol təfagə tərāh məmə in otosmiəgəh ilah.”

¹⁹ Kəni tol lanəha, nətəmimi nətəm kautətəu nahməiən mətəu-inu in nətəligiən rəha Uhgın, təuvir məmə ilah okotələhu=pən nəmiəgəhiən rəhalah e nəhlmi Uhgın iətəm təmol neai mın niftəni mine natimnati rəfin, kəni nian rəfin in tatol rəhan nəghatiən. Kəni təuvir məmə ilah okautəkeikei mautohtəu=pən mın əmə suaru rəha noliən təuvir.

5

Nəghatiən tatuvən kəm eldə mın mine nətəm alua

¹ Kəni rəueiu, iəkolkeikei məmə iəkəghati nəuветin kəm təmah eldə min rəha niməfaki. İəu eldə kəti iəkəhmen e təmah, kəni iəu əhruahru iəmeruh nahməiən rəha Kristo, kəni Uhgın otəfa kəm tah rəhan nəuветin nəhagəhagiən asoli rəha nepətiən mine nəsanəniən rəhan, iətəm in otol əpu.

² Inu rəhak nəghatiən kəm təmah məmə, otol uək rəha neh viviən nətəmimi rəha Uhgın nətəm kəutatig e nəhlmītəmah, təhmen e iətəmi rəha sipsip iətəm tateh vivi rəhan sipsip min. Kəni otol e nikin agiən mətəu-inu nəkotolkeikei məmə nəkotol. Inu nətəligiən iətəm Uhgın tolkeikei. Mətəu təsəuviriən məmə nəkotol nikitəmah təsəgiəniən məmə nəkotol. Kəni sotoliən mətəu-inu nikitəmah təhti məmə onəkotos pik məni lan. Mətəu otol əmə mətəu-inu nikitəmah tətagiən məmə onəkotasiru.

³ Kəni təsəuviriən məmə itəmah nəkəhuva motəhmen e iətəmi asoli iətəm tatol təskasik kəm rəhan noluək min, mətəu itəmah onəkotol nolien iətəm in təhruahru məuvir məmə iəfaki min kotəhrun neruhiən kəni motohtəu=pən nolien rəhatəmah.

⁴ İətəmi asoli rəha nətəmi kəutəsal vivi o sipsip min otiet pətigəm=pa min, kəni e nian əha, in otəfinə nətəouiən təuvir rəha nisaiəni kəm təmah iətəm ko rəhan nəuviriən təsikəiən.

⁵ Kəni e nolien kətiəh əmə, itəmah nətəm aluə, otisiai motol nəuia eldə min rəha niməfaki. Kəni itəmah rəfin agiən onəkotosiahu rəhatəmah nətəligiən teiuaiu mautisiai itəmah min rəfin. Otol lanəha mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Uhgın təsəgiəniən e nətəm kəutəfəri mətəhtipəsəg e lah, mətəu tətəfən rəhan nəuviriən kəm nətəm kautosiahu aru ilah.”

⁶ Kəni tol lanəha, otosiahu aru itəmah motatig ahgəl nəhlmī Uhgın əsanən, məmə in otəfəri itəmah e nian əhruahru rəhan.

⁷ Kəni otos rəfin natimnati min nəutətəlig lan məhuva motələhu=pən kəm Uhgın mətəu-inu, in tolkeikei itəmah mateh vivi itəmah.

⁸ Otair mauteh vivi mətəu-inu rəhatəmah tikimīr Setən in təhmen=pən e laion kəti iətəm tətəiu oneuən kəni nikin tətərkərik mətəsal e iətəmimi məmə otun.

⁹ Otəhtul əskasik e nəhatətəiən rəhatəmah nian Setən tətəvu o təmah, mətəu-inu itəmah nəfaki min nəuvein əpəha ikin min rəfin e nəhue niftəni, kautos əmə nahməiən əhmen əmə.

¹⁰ Mətəu uərisig lan nəmotətəu rəkis nahməiən e nian əkuəkīr əmə, kəni Uhgın otol nəkotətəu təuvir min e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni mol nəkotəsanən e rəhatəmah nəhatətəiən, motəhtul əskasik, kəni nati kəti otəsiuvi rəkisiən itəmah. Nəuviriən min rəfin tatsipən əmə o Uhgın, kəni in təmauin e təmah nəkəhuva e Kristo məmə nəkəhuvən e nəhagəhagiən asoli rəha nəuviriən rəhan, mine rəhan nəsanəniən iətəm tətətig itulin.

¹¹ Pəh kotəni pətigəm nəsanəniən rəha narməniğiən rəhan, tatuvən əmə lanko naunun tikə. Əuəh.

Naunun nəghatiən

¹² Sailəs* itimlau min, təmasiru e nauəuə u, kəni iateh məmə in piak təuvir kəti, kəni rəhak nīpəhriəniən tətətig lan. İətətei nauəuə əkuəkīr u kəm təmah məmə iəkəfəri rəhatəmah nətəligiən, kəni iatəni pətigəm məmə natimnati iətəm iəmətei rəkis, kəutəghati e nəuviriən pəhriən rəha Uhgın. Otəhtul əskasik lan.

¹³ Piatəmah min mine nəuviniətəmah min e niməfaki u ikinu Rom kəutəni təuvir kəm təmah.† Uhgın təmitəpīn itəmah min ilah. Kəni nətik u Mak, in min tətəni təuvir kəm təmah.

5:1 Rom 8:17-18; 2Kor 1:5-7; Efəs 3:13; Fil 1:29 **5:2** Jon 21:15-17; Uək 20:28 **5:3** 2Kor 1:24; Fil 3:17; Tait 2:7
5:5 Prov 3:34; Efəs 5:21; Jem 4:6 **5:6** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 **5:7** Mat 6:25-30 **5:8** 1Təs 5:6 **5:9** Efəs 6:10-18; Jem 4:7 **5:9** Efəs 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12** Nəghatiən Kris tətəni nərgin u məmə, “Silfanus” iətəm in nərgin əkuəkīr u “Sailəs.” **5:12** Uək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 † **5:13** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Pətan iətəm tətətig Papilon,” mətəu nīpətin məmə “niməfaki əpəha Rom.” E nian rəha Oltestimin, Papilon in taun asoli kəti iətəm nepətiən mine nəsanəniən rəfin rəha nəhue niftəni tətətig lan, kəni nətəmimi ikin kautol tikimīr kəm nətəmimi min rəha Uhgın. Kəni təhmen=pən əmə e nian rəha Pitə, Rom tətərməniği e lahuənu min rəfin mətəməki e nətəm kəutəfaki kəm Uhgın. **5:13** Uək 12:2; 2Tim 4:11

¹⁴ Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Krısto.
Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəməlinuiən kəm təmah rəfin u nətəmimi rəha Krısto.

2 Pitə

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pitə təmətei Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 2 Pitə

?Pəh təmətei nauəuə u? Pitə təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm nətəmimi rəha niməfaki ikin mın rəfin.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pitə təhrun məmə otəsuvəhiən timis, kəni molkeikei məmə otəfən rəhan naunun nəghatiən kəm niməfaki.

?Təmətei nauəuə u o nak? Tolkeikei məmə otəhgi-pəri kəni mægətun nətəmimi rəha niməfaki məmə nægətun eiua mın okəhuva e nəlugin e lah. Mətəu niməfaki otəkeikei matəhtul əskasik mətītəu=pən əmə nægətunian iətəm təhruahru. Kəni molkeikei məmə nəhatətəiən rəhalah e Iesu otəkeikei muva məskasik, kəni nəhrunian rəhalah e Iesu otəkeikei meviə.

*Pitə təməni təuvir kəm lah
(Jut 4-13)*

¹ İəu Saimon Pitə, iəu slef mine aposil rəha Iesu Kristo. İətəni təuvir kəm təmah nətəm nəmotos nəhatətəiən iətəm in təuvir təhmen e rəhatiməh. Nəmotos nəhatətəiən əha e suaru rəha Iesu Kristo iətəm təhruahru. In rəhatah Uhgın mine İosmiəgəh.

² Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuviriən mine nəməlinuiən tapirəkis agin kəm təmah nian rəhatəmah nəhrunian rəha Uhgın mine Iesu rəhatah İərməniğ tətəviə matepət.

Uhgın təmauin e lah məmə rəhan mın nətəmimi

³ E nəsanəniən rəha Uhgın, təməfa kəm tah natimnati rəfin iətəm okotəkeikei motos məmə kitah kautos nəmiəgəhiən, kəni məmə kəutaliuək e suaru əhruahru iətəm Uhgın tolkeikei. Tətəfa e nəhrunian rəhatah ohni. In təmauin e tah e rəhan aru əmə nəsanəniən mine nəuviriən.

⁴ Kəni e nəsanəniən mine nəuviriən rəhan, in təməfa rəhan nəniəskasikiən mın iətəm iahgin kəni məuvir pik. Təməfa lanəha məmə e nəniəskasikiən mın əha, nəkotəhrun nuvaiən motol kətiəh e nolian rəha Uhgın, kəni motagim rəkis e nərahian rəha nəhue niiftəni iətəm təmsipən e nolkeikeiən tərəh mın e niki nətəmimi.

⁵ Kəni tol lanəha, nəkotəkeikei motalkut pik məmə nolian rəhatəmah otuva məuvir agin. Rəhatəmah nəhatətəiən əha ikin, kəni nəkotəkeikei motol mın nolian mın u: otol təuvir kəm nətəmimi, kəni otos nəhrunian,

⁶ oteh vivi rəhatəmah nətəligiən mın, kəni otəhtul əskasik e Uhgın nian nərahian tətəva, kəni otəfən rəhatəmah nəmiəgəhiən rəfin kəm Uhgın kəni motol nəuiən,

⁷ kəni otolkeikei nəfaki mın, kəni otolkeikei nətəmimi rəfin.

⁸ Təuvir məmə nəkotol nolian mın əha, mətəu-inu nian nautol mautol mautol ilah, kəni rəhatəmah nəhrunian e rəhatah İərməniğ Iesu Kristo otəuə e nəuan tepət mın e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

⁹ Mətəu nəmə iətəmimi kəti təsoliən natimnati mın əha, kəni in təmalu məmə Uhgın təmafəl rəkis nolian tərəh mın rəhan aupən, kəni tətəgətun məmə in təhmen e iətəmi kəti iətəm in təruru nəsal-pəniən isəu, uə nəmə təhro nəhmtin təpis.

¹⁰ Tol lanəha piak mın mine nəuvirik mın, nəkotəkeikei motalkut əskasik məmə nəkotol nolian mın əha, kəni ilah okotəgətun məmə niyəhriənian, Uhgın təmitəpin itəmah, kəni mauin e təmah məmə rəhan nətəmimi. Mətəu-inu nəmə nəkotol natimnati mın əha, kəni ko nəsotəmeiən nian kəti,

¹¹ kəni Uhgın niikin otagiən məmə oterəh e doə o təmah məmə nəkotəhrun nuvəniən ikin iətəm Iesu Kristo, rəhatah İərməniğ mine İosmiəgəh, in otərməniğ itulin ikin.

¹² Tol lanəha, nian rəfin iəkəkeikei mətəni=pinə natimnati min u kəm təmah məmə nikitəmah otəhti min, nati əpnapin nəkotəhrun ilah, kəni motəhtul tiəkis e niphəriənən iətəm nəmotos rəkis.

¹³ E nian iətəmiəgəh əhanəh e nəhue niftəni u, nīkik təhti məmə təhruahru məmə iəkəni pətigəm min natimnati min əha məmə nikitəmah otəhti min,

¹⁴ mətəu-inu iəkəhrun məmə otəsuvəhiən iəkimis, təhmen məmə rəhatah İərməniğ İesu Krīsto təmol əpu əhruahru kəm iəu.

¹⁵ Kəni iəkəkeikei malkut pik rəueiu məmə onəsotaluiən natimnati min u nian oiəkimis rəkis.

¹⁶ Nian iəmotəni pətigəm kəm təmah məmə İesu Krīsto otuva min e nəsanəniən, iəməsəniən namsu min iətəm iətəmi kəti təmol e rəhan əmə nətəligiən, mətəu itimahal iəmleruh əhruahru e nəhmtitimahal məmə rəhan nəsanəniən min nəhagəhagiən in ilis agin.

¹⁷⁻¹⁸ Itimah İesu əpəha ilis e nitəuət rəha Uhgın nian Uhgın Tatə təməfən nisaiəni kəm in, kəni mol in nəhagəhagiən tasiə miet e niphətin, kəni təmətəu nəuia Uhgın u Nəhagəhagiən Asoli təməni kəm in məmə, “Inu nətik iətəm iəkölkeikei, nīkik tagiən pik ohni.” Itimahal min iəmhletəu nəuiən əha təmsipən e negəu e neai.

¹⁹ Natimnati min əha təmol itimah iəkotəhrun vivi məmə nəghatiən rəha iəni min əupən in niphəriənən. Nəghatiən əha təhmen e lait kəti tətasiə e napinəpuən. Kəni təuvir məmə itəmah min onəkotətəu vivi nəghatiən əha mətəuarus=pən İesu Krīsto otuva min. Kəni İesu Krīsto təhmen e fətukai iətəm tətəri, kəni nian rəhan otuva min lan, təhmen e nəhagəhagiən rəha nianən. Kəni nəhagəhagiən rəhan otasiə e nikitəmah məgətun vivi Uhgın kəm təmah.

²⁰ Kəni nati asoli e natimnati min u, nəkotəkeikei motəhrun məmə nəghatiən rəha iəni min e Nauəuə Rəha Uhgın, səniəmə nətəligiən mine nəghatiən əmə rəhalah,*

²¹ mətəu-inu nəghatiən rəha iəni min təsisipəniən e nətəligiən rəha nətəmimi əmə, mətəu nətəmimi kəmotəni pətigəm nəghatiən iətəm təmsipən e Uhgın nian Narmin Rəhan təmek nīkilah masiru e lah o nəghatiən.

2

Nəgətun eiua min

¹ Mətəu iəni eiua min əha ikin e niki nətəm Isrel əupən, kəni e noliən kətiəh əmə, nəgətun eiua min okəhuva min e nikitəmah. E noliən oneuən, okotəni pətigəm nəgətuniən eiua min iətəm otərəkin rəhatəmah nəhatətəniən, kəni tapirəkis nati u, ilah okotəuhlin nəmtahlah e rəhalah İətəmi asoli, nati əpnapin in təmos nəhmti lah. Kəni otəsuvəhiən, Uhgın otərəkin ilah e nalpinən iətəm ilah aru əmə kəutiuvi=pa.

² Kəni nətəmimi tepət okotohtəu=pən noliən tərəh min rəhalah iətəm tol naulisiən. Kəni tol lanəha, nətəmimi tepət okotəni rah suaru rəha niphəriənən.

³ Kəni mətəu-inu ilah kotölkeikei pik məni, kəni okotos rəhatəmah natimnati e noliən ekəu-ekəu e nəuanagei min iətəm kəmotəpən əmə e nətəligiən aru əmə rəhalah. Nuvəh agin, Uhgın təməni pətigəm nalpinən rəhalah, kəni otəsuvəhiən in otərəkin ilah.

⁴ Itəmah nəkotəhrun məmə in otöl nalpinən əha mətəu-inu nəmoteruh noliən rəhan əupən. Nian nagelo min kəmotöl təfagə, Uhgın təsaskəlim əməniən rəhalah nalpinən, mətəu təməraki=pən e lah e niphəg asoli teiuaiu agin, ima nətəm kotərəh, kəni təməlis ilah e sen, kəni kəutatig e napinəpuən mətəuarus=pa in otələhu nəghatiən o nalpinən rəhalah.

1:14 Jon 21:18-19; 2Kor 5:1 **1:17-18** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35 **1:19** Nəh 22:19 * **1:20** Suaru kəti min o nəuhlinən nəghatiən Kris e 1:20 tol lanu: “Kəni nati asoli e natimnati min u, nəkotəkeikei motəhrun məmə iətəmi kəti tikə məmə, in pisin əmə otəni niphəti nəghatiən rəha iəni min iətəm kəmətei e Nauəuə Rəha Uhgın,” **1:21** 2Tim 3:16; 1Pitə 1:11-12 **2:1** Mat 24:11; Jut 4 **2:4** Jut 4

⁵ Kəni Uhgın təməsaskəlīm əməian nalpiniən rəha nətəmimi aupən nətəm kəmautəhti nəuian e nian rəha Noa, mətəu təmoħamu ilah e naruah asoli iətəm təmaiū. Mətəu Noa tətətəni pətigəm nəghatiən rəha noliən iətəm təhruahru e nəhmti Uhgın, kəni Uhgın təmosmiəgəh in, mine rəhan nətəmimi səpın.

⁶ Kəni Uhgın təmol nalpiniən o nərahian rəha nətəm Sotəm mine Kəmorə, kəni təmuvan taun mil əha e nigəm, kuol nəhmtahu e lau. Inu tətəgətun nati nak iətəm otol kəm nətəmimi mın u nətəm kautəhti nəuian.

⁷ Mətəu in təmosmiəgəh iətəmi u Lot. In iətəmi əhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nikin tətəhmə o noliən tərəh mın iətəm tol naulisiən rəha nətəmi mın əha ikin əha u kəmautəhti nəuia Uhgın.

⁸ Kəni in tətətətig ilah min ilah, kəni nian rəfin in təmeruh noliən tərəh mın rəhalah, kəni mətətəu nəghatiən tərəh mın rəhalah, kəni nian rəfin əmə, nikin iətəm təhruahru əmə, təmahmə pik o noliən tərəh mın rəhalah.

⁹ Natimnati mın əha tətəgətun məmə İərmənig Uhgın təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi nətəm kotəhatətə lan, kəni təhrun nəmki rəkisiən ilah e nərahian iətəm kəutətig lan. Mətəu nətəmimi nətəm kəsotəhruahruian, Uhgın təhrun naskəlīmian mol nalpiniən kəm lah rəueiu muvən mətəuarus nian in otələhu nəghatiən o nalpiniən rəha nətəmimi.

¹⁰ Uhgın otol nalpiniən kəm nətəm kotərəh rəfin, mətəu in otol nalpiniən asoli kəm nətəmimi nətəm kautol natimnati rəha naulisiən iətəm nıpətilah tolkeikei məmə okotol, kəni natimnati u kautol ilah tamikmik, kəni nətəmimi mın əha kəsotolkeikeiən məmə iətəmimi kəti uə Uhgın otərmənig e lah.

Nəgətun eiua mın əha kəutəfəri məsotəginian nati kəti, kəni məsotəginian nəni rahian natimnati e negəu e neai iətəm kəutəmiəgəh u ilah ilis pik.

¹¹ Nati əpnəpın nagelo mın u ilah kotəsanən kəni nahgilah tepət tapirəkis nətəmimi mın əha, mətəu nagelo mın kəməsotəhiən nəgətun eiua mın əha,* məsotətu-pəniən nəghatiən kəti e lah e nəhmti İərmənig Uhgın.

¹² Mətəu nəgətun eiua mın əha kəutəni rah natimnati mın iətəm ilah kəsotəhrunian. İlah kotəhmen e nati arpın mın, iətəm rəhalah nətəligiən tikə, mətəu kautol əmə nati iətəm nıpətilah tolkeikei. Nati arpın mın əha kəmotair məmə nətəmimi okotaiu o lah motoħamu ilah. Kəni Uhgın otərəkin mın nətəm kotərəh mın əha təhmen e nətəmimi motarpın kəni motoħamu nati rarpın mın əha.

¹³ Uhgın otətəou ilah e nərahian mətəu-inu ilah kəmotol nərahian kəm nətəmimi.

Kəni nəgətun eiua mın əha, nıkilah tagiən məmə okotauən mine motəmnim pik, səniəmə lapın əmə mətəu e nərauiə. İlah kotəhmen e napiniən e napən, uə kotəhmen e nıməgim iətəm tatol aulis itəmah, mautərəkin nərgi nıməfaki. Kəhuva motəuən itəmah mın ilah, mətəu kəuteiua e təmah, mautol noliən tərəh.

¹⁴ Nian rəfin rəhalah nətəligiən tatuvən o nakləhiən e nıpətan u rəhalah nətəligiən timətig əmə. Kəni nian rəfin kautol təfəgə tərəh məsotəpəhiən. Kautiuvı kalın rəkis nətəmimi nətəm rəhalah nətəligiən təsəskəsikiən kəutəhuvən o noliən tərəh. İlah kəutəgətun aru ilah e noliən rəha nəvərəsiən. Uhgın təməni rəkis nalpiniən rəhalah.

¹⁵ İlah kəmotəpəh suaru iətəm təhruahru, kəni motəkəu motohtəu=pən suaru rəha Paləm nati Peor, iətəm təmolkeikei pik nosiən məni e noliən tərəh.

¹⁶ Mətəu togki kəti təmahı o rəhan noliən tərəh mın. Kitah kotəhrun məmə togki mın kəsotəghatiən, mətəu Uhgın təmol togki rəha Paləm təghati e niki iətəmimi məmə otəniəhu noliən ekəu-ekəu rəha iəni u.

2:5 Jen 6-8; 2Pitə 3:6 **2:6** Jen 19:24; Jut 7 **2:7** Jen 19:1-16 **2:10** Jut 7-8,16 * **2:11** Suaru kəti mın o nəuhliniən fes u təhmen inu: Nati əpnəpın nagelo mın u ilah kotəsanən kəni nahgilah tepət tapirəkis nətəmimi mın əha, mətəu nagelo mın kəməsotəhiən natimnati ilis pik əha. **2:11** Jut 9 **2:12** Jut 10 **2:15** Nam 22:7; Jut 11; Nəh 2:14 **2:16** Nam 22:28-35

¹⁷ Nəgətun eiuə mın əha kotəhmen e nəhmti nəhu iətəm təmami, uə kotəhmen e nəpuə iətəm nımətəgi asoli təməmki rəkis kəni nuhuən tikə lan, mətəu-inu nəgətuniən rəhalah kotərah. Uhgın təmələhu kalın napinəpuian asoli məmə okotətig lan.

¹⁸ İlah kəutəgət əfəri e nəghatiən iətəm nıpətın tikə. Kəutəghati e nəghatiən mın rəha nolian mın iətəm nıpəti nətəmimi kotolkeikei, kəni mautiuvi=pa nətəmimi kəhuva e nərahian iətəm kəmohtiet vi əmə lan.

¹⁹ Kəutəni əskasik məmə nətəmimi kotəhrun nitəu-pəniən natimnati iətəm ilah kotolkeikei, lou kəti tikə lan. Mətəu ilah aru slef mın rəha nolkeikeiən təräh mın rəhalah, mətəu-inu iətəmi kəti in slef rəha nati nak iətəm tətarmənig lan.

²⁰ Mətəu nəmə kotəgim rəkis e nərahian rəha nəhue niftəni nian kotəhrun İərmənig mine İosmiəgəh rəhatah İesu Kristo, kəni uərisig lan kohtəlig e nolian rəha təfəgə təräh, məhuva slef rəhan, ilah kotətig e nərahian iətəm in təräh tapirəkis in əupən.

²¹ Nəmə ilah kəmotəruru ağin suaru rəha nol-əhruahruian, kəsi, in nati təräh nəuuetin o lah. Mətəu təräh pik ağin o lah nəmə ilah kinotəhrun suaru əha rəha nol-əhruahruian, kəni uərisig lan kotəuhlin nəmtahlah e nəghatiən rəha Uhgın iətəm təməfən kəm lah.

²² Nolian rəhalah kotəhmen e nəghatiən əuhlin mil u keiu, “Kuri kəti təmitəlig muvən maton nati iətəm in təmeuə rəkis lan,” mine “Pikəh iətəm təmaig, kəni mitəlig mın muvən mətəig e nəmit.”

3

Nian rəha İərmənig

¹ Rəhk-iəli mın, inu rəhak nauəuə iətəm tatol keiu lan tatuvnə o təmäh. İəmətəi ilau pəti məmə nikitəmäh otəhti mın natimnati mın əha, kəni məmə okuəhgi-pəri itəmäh muol nətəligiən rəhatəmäh təhruahru.

² İəkolkeikei məmə onəkotətəlig mın e nəghatiən mın iətəm iəni mın rəha Uhgın kəmotəni əupən, mine nəghatiən rəha İərmənig İosmiəgəh rəhatah iətəm rəhatəmäh aposil mın kəmotəni pətigəm kəm təmäh.

³ Nati kəti iətəm nəkotaupən motəhrun məmə, e nian Naunun Nian tətəuva iuəkiz, nətəmimi nəuvein okəhuva nətəm kəutətəu=pən əmə nati nıpətıləh tolkeikei məmə okotol, kəni ilah okotəgət əfəri motəni rah nəghatiən rəha Uhgın.

⁴ Okotəni məmə, “?Təhro? ?Təməni-əskasik rəkis məmə otəuva mın, mətəu in iə? E nian iətəm tipitəh mın kəmohtis mətəuarus=pa u rəueiu, natimnati rəfin təsol pisinian kəti tatol əmə lanko. Kəni əupən əupən ağin, nian Uhgın təmol niftəni mətəuarus=pa rəueiu, natimnati rəfin kautol əmə nati kətiəh.”

⁵ Kəutəni lanəha, mətəu ilah kəsotolkeikeiən məmə okotətəlig e nıpəhriənian u məmə Uhgın təməghati, kəni təmol neai mine niftəni e nəghatiən rəhan. Kəni mol niftəni tiet e nəlugi nəhu, kəni mos nəhu mol ikin mın rəfin e nəhue niftəni.

⁶ Kəni təmatig mos mın nəhu əha mauitarmin mərəkin niftəni əupən ikin lan.

⁷ Kəni nəghatiən əha rəha Uhgın tətəskəlim neai mın niftəni kətuətig rəueiu, kəni ilau okuətig muətəuarus=pa nian in otuvan ilau e nigəm e nian rəha nakilian mine nalpinian rəha nətəm kəutəhti nəuia Uhgın.

⁸ Mətəu iəu mın nəuvein, sotaluiən e nati kətiəh u məmə, e nətəligiən rəha İərmənig Uhgın, nian kətiəh in təhmen e nu uan-tausin, kəni nu uan-tausin in təhmen e nian kətiəh.

⁹ Nətəmimi nəuvein, nikelah təhti məmə Uhgın təpəou o nol uəhaiən nəniəskasikiən mın rəhan, mətəu səniəmə tol lanəha. Rəhan nətəligiən təfəməh o təmäh, kəni nikin təsəgiənian məmə in otəkeikei mol nalpinian kəm nətəmimi, mətəu tolkeikei məmə nətəmimi rəfin okotəuhlin nəmtahlah e nolian təräh mın rəhalah mohtəlig=pən ohni.

¹⁰ Mətəu Nian Rəha İərməniğ otuva təhmen e iətəmimi təmuva məmə otakläh, otuva e nian iətəmi təruru. E nian əha, kotətəu nərəkərikiən asoli, kəni neai otikə. Kəni niğəm otus nəhue niiftəni mine natimnati min rəfin kəutatig lan, kohkə agin.

¹¹ Kəni mətəu-inu Uhgın otərəkın rəfin agin natimnati min əha e noliən əha, itəmah nəkotəkeikei motətəlig e noliən rəha nəmiəgəhiən rəhatəmah. Nəkotəkeikei mo-tohtəu=pən suaru iətəm nəmiəgəhiən rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın motasim.

¹² Nikitəmah otəkeikei magiən o nian əha iətəm tətuvə, kəni motol natimnati iətəm okotol nian əha otuva uəhai əmə. E nian əha, niğəm otus mərəkın neai, kəni nəriapeiən otol mitigar, mine məuiğ, mine məhau min okotaiəh mohkə.

¹³ Mətəu Uhgın təməniəkis məmə otol neai vi mine niiftəni vi, ikin rəha nətəmimi nətəm kotəhruahru e nəhmtin. Kəni kəutəhtahnin nati əha o nəniəskasikiən əha.

¹⁴ Tol lanəha, iəu min nəuvein. Kəni mətəu-inu nəkəutəhtahnin nian əha iətəm tətuvə, otalkut əskasik o nati milahal u məmə, aupaən Uhgın otəsehiən napiniən kəti e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni uərisig məmə təfagə təräh kəti tikə lan, kəni naunun nəkotatig e nəməlinuiən itəmah min.

¹⁵ Nəkotəkeikei motos e rəhatəmah nətəligiən nati u məmə, noliən rəha nətəligiən əfəməh rəha İərməniğ o tah, tatol məmə in otosmiəgəh nətəmimi nəuvein min. Inu təhmen e nəghatiən iətəm piatah təuvir Pol təmətei kəm təmah e neinatigiən iətəm Uhgın təməfən kəm in.

¹⁶ Tətəghati e natimnati min əha e nauəuə min rəfin rəhan. E nauəuə min əha, natimnati nəuvein əha ikin iətəm tiəkis məmə okotəhrun. Kəni nətəmi kotenəu-enəu məsotəhruniən nati, kəni rəhalah nətəligiən tətəliuək-aliuək, ilah kautəuhlin nəghatiən min rəha Pol, e noliən kətiəh əmə iətəm kautəuhlin nəghatiən rəha nauəuə nəuvein min rəha Uhgın. Kəni Uhgın otərəkın ilah ohni.

Naunun nəghatiən

¹⁷ Kəni tol lanəha, iəu min nəuvein. Mətəu-inu nəkotəhrun rəkis nati u, otair məmə nəghatiən alməli rəha nətəmimi nətəm kəutəhti nəuia Uhgın, okəsotiuvi rəkisiən itəmah e ikin rəhatəmah nəhatətəiən təskasik ikin, kəni nəkotəmei e rəhatəmah nəhatətəiən.

¹⁸ Mətəu otol rəhatəmah nəhatətəiən teviə məskasik e nəhruniən rəha İərməniğ mine İosmiəgəh rəhatah İesu Kristo, kəni teviə min e nəuviriən iətəm təməfinə kəm təmah. ! Pəh kotəni-vivi in nian rəfin, rəueiu tatuvən matuvən əmə lanko naunun tikə! Əuəh.

1 Jon

Nauəuə iətəm Jon təmaupən mətei Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 1 Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u. In pia Jemis, kəni ilau nəti Səpəti mil. In kəti rəha nətəmi tueləf rəha Iesu. Kəni in iətəmi u iətəm Iesu tolkeikei pik. In təmətei nauəuə mīn u: Nanusiən Təuvir Iətəm Jon Təmətei, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, mine Nol Əpuian.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tatuvən kəm nətəmimi rəha niməfaki mīn ikin mīn rəfin. In tolkeikei məmə nətəmimi ikin kətiəh kətiəh okotafin, kəni motahli=pən nauəuə u tatuvən e niməfaki mīn ikin pisin pisin mīn.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nətəmimi nəuvein kotəni məmə Iesu Kristo səniəmə in Nəti Uhgīn pəhriən iətəm təmuva iətəmimi pəhriən kəti. Kəutəni məmə narmin rəha Kristo təmuva e nīpəti suah kəha Iesu nian Jon Bəptais təmol bəptais lan. Kəni narmin rəha Kristo tiet e nīpəti Iesu, uərisig timis e nigi kəməluau. Mətəu nəgətuniən əha in neiuəiən. Kəni mautəgətun məmə noliən tərāh in tikə. Ilah nəuvein kotəni məmə təuvir əmə məmə nətəmimi okotol əpnəpīn əmə noliən tərāh mətəu-inu e rəhalah nəgətuniən, nīpəti iətəmimi in nati əpnəpīn əmə. Nərgi nəgətuniən mīn əha, kətəni məmə “Nostisisim.”

?Təmətei nauəuə u o nak? Təmətei nauəuə u məmə otəgətun mīn nəghatiən iətəm təhruahru, kəni məmə otəni pətigəm neiuə mīniən rəha nəgətun eiuə mīn. Kəni təməgətun məmə nolkeikeiən in nati asoli. Kəni molkeikei məmə otasiru, kəni mol nəhatətəiən rəha nəfaki mīn tuva məskasik kəni motəhrun vivi məmə Uhgīn təmosmiəgəh pəhriən ilah, kəni ilah mautos nəmiəgəhiən itulīn.

Nəghatiən Miəgəh

¹ Nəghatiən iətəm in Nəukəti Nəmiəgəhiən* təmaupən matig e nətuəuiniən nian,† inu, itimah‡ iəmotətəu kəni moteruh e nəhmtitimah əhruahru.§ Iəmotəh, kəni motek e nəhlmitimah əhruahru.* Inu u, in Nəghatiən iətəm in Nəukəti Nəmiəgəhiən iətəm iəutəghati lan, məutəni pətigəm.

² Nəukəti Nəmiəgəhiən əha təmietigəm=pa;† iəmoteruh kəni mautəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən,‡ kəni məutəni=pinə kəm təmah məmə in nəmiəgəhiən itulīn, in təmətatig ilau Tatə Uhgīn kəni təmiet=pa o timah.§

³ Iəutəni pətigəm kəm təmah natimnati mīn iətəm iəmotəh kəni motətəu rəkis, məmə itəmah mīn onəkəhuva motol kətiəh kitah mīn itəmah. Okəhuva kətiəh kitah Tatə Uhgīn mine Nətin, Iesu Kristo.*

⁴ Iəutətei natimnati mīn u məmə otol nagianən e nikitimah təri məriəuəh.

Okotaliək e nəhagəhagiən

⁵ Nəghatiən u inu, itimah iəmotətəu ohni kəni iəutəni=pinə kəm təmah, məmə Uhgīn in nəhagəhagiən,† kəni napinəpuian tikə agin lan.

⁶ Nəmə kitah kotəni məmə kinautol kətiəh kitah mīn, mətəu kitah kəutaliək əhanəh e napinəpuian,‡ kəni kitah kəuteiuə, kəni məsotatigian e nīpəhriəniən.§

* **1:1** Jon 14:6 † **1:1** Jon 1:1,3 ‡ **1:1** Nauəuə u, Aposil Jon in təmətei. Nati əpnəpīn məmə in tətəni pik “itimah,” mətəu Jon pisin əmə təmətei. Nian təmətei nəghatiən u “itimah,” nian nəuvein tətəghati aru əmə lan, kəni nian nəuvein tətəghati aru lan mine aposil mīn nəuvein. § **1:1** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2Pitə 1:16; 1Jon 4:14 * **1:1** Jon 20:27 † **1:2** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2** Jon 15:27 § **1:2** Jon 1:1-4 * **1:3** 1Kor 1:9 † **1:5** 1Tim 6:16 ‡ **1:6** Jon 3:19-21; 8:12; Efəs 5:8; 1Jon 2:11 § **1:6** 1Jon 2:4; 4:20

⁷ Mətəu in tətətiḡ e nəhagəhagiən, kəni nəmə kotəliuək e nəhagəhagiən təhmen lan,* kəni kitah kautol kətiəh kitah min, kəni nira Nətin, Iesu, tətəruətuəh e tah o nolien tərəh min rəfin.†‡

⁸ Nəmə kitah kotəni məmə səniəmə kitah nol təfagə tərəh,§ kitah kauteiuə aru əmə e tah min, kəni niphəriənian tikə e tah.*

⁹ Uhgın in iətəm kitah kotəhrun narəriən lan, kəni rəhan nolien in təhruahru əmə.† Tol lanəha, nəmə kitah kotəni=pən nolien tərəh min rəhatah kəm Uhgın,‡ kəni in otəfəl itah kəni malu e rəhatah nolien tərəh min, kəni maruətuəh rəkis e nolien tərəh min rəfin rəhatah məmə okotəhruahru e nəhmtin.§

¹⁰ Mətəu nəmə kitah kotəni məmə kəsotol aginiən nolien tərəh, kəni kitah kəutəni məmə Uhgın tateiuə, kəni rəhan nəghatiən təsətiḡ aginiən e nəmiəḡəhiən rəhatah.*

2

Iesu Krīsto in iətəmi rəha nasiruiən e tah

¹ Rəhak min kəlkələh min,* iətətei natimnati min u kəm təmah, mətəniəhu itəmah məmə onəsotolien təfagə tərəh. Mətəu nəmə iətəmi kəti otol təfagə tərəh, rəhatah kəti əha ikın iətəm tətəḡhati rəhatah lan kəm Tatə Uhgın,† inu Iesu Krīsto in Iətəmi Təhruahru.

² In ko, iətəm təmol sakrifais aru e rəhan nəmiəḡəhiən o rəhatah nolien tərəh min, kəni o nati u, niəməha otəsol minien Uhgın.‡ Kəni təməsolien o rəhatah pişin əmə nolien tərəh min, mətəu rəha nətəmimi min rəfin agin e nəhue niftəni.*

³ Kitah okotəhrun əsas məmə kotəhrun Uhgın† nəmə kitah kautol nəuiən.‡§

⁴ Iətəmi u tətəni məmə “Iəkəhrun Uhgın,”* mətəu təsolien nəuiən, in ieiua, kəni niphəriənian tikə lan.†‡

⁵⁻⁶ Mətəu iətəmi u tatol rəhan nəghatiən,§ nolkeikeiən rəha Uhgın təmatig minpi vivi pəhriən e nikin.* Iətəmi u tətəni məmə tətəhtul=pən lan,† otəkeikei mītəu suaru kətiəh əmə iətəm Iesu təmītəu.‡ Nolien u tətəḡətun əsas§ məmə kitah kautatiḡ lan.*

Kitah kotəkeikei motol nolkeikeiən kəm tah min

⁷ Nənik keikei min, iəu iəsəteiən nəghatiən vi kəti kəm təmah məmə onəkotol, kəni mətəu iətətei in əuas† iətəm nəmotos rəkis e nətuəuiniən, nian nəmotətəu nanusiən təuvir;‡ nəghatiən əuas u in nəghatiən niniotəhrun rəkis məmə nəkotolkeikei itəmah min.

* **1:7** Aes 2:5 † **1:7** Nəmə kəutəhlan vivi e nəhmti Uhgın, okotəni pətiḡəm əmə təfagə tərəh min kəmautol kəsotəhmenien e nəhmti Uhgın. Mətəu səniəmə təhmen e naruətuəhiən iətəm kətaig e nien o nos rəkisiən nətuəkəmiən kəti e niphətəmi. Nira Iesu otəkeikei maruətuəh e tah, məmə in otos rəkis nolien tərəh min rəhatah. (Niphəti nəghatiən u “nira Iesu” tətəni məmə Iesu təmimis təhmen e sakrifais kəti təmol o təfagə tərəh min.) Tol lanəha, kitah kəutəhlan vivi, motəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni in təseruhiən nolien tərəh rəhatah, mətəu-inu nira Iesu təmafəl rəkis. ‡ **1:7** Hip 9:14; Nəh 7:14 § **1:8** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * **1:8** 1Jon 2:4 † **1:9** Uhgın tətəlu təfagə tərəh min rəha nol təfagə min, mətəu in tatol e nəhruahruian, mətəu-inu nimisiən rəha Iesu in təmətəou rəkis nolien tərəh min. Tol lanəha, təhruahru məmə Uhgın otalu nolien tərəh min rəhatah mətafəl rəkis. ‡ **1:9** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § **1:9** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10** Jon 5:38 * **2:1** 1Təs 2:11 † **2:1** Rom 8:34; 1Tim 2:5; Hip 7:25 ‡ **2:2** Rom 3:25; 1Jon 4:10 § **2:2** Iesu in təmol sakrifais aru e nəmiəḡəhiən rəhan o rəhatah nolien tərəh min, kəni nati əha, niəməha təsolien minien Uhgın. Iesu in sakrifais, kəni in pris min iətəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapuəhiən o Uhgın məmə otəni məmə kitah kəməsotolien nolien tərəh kəti, mətəu təmətapuəh o Uhgın məmə oteruh itah məmə kitah nətəmimi rəhalah nolien tərəh min kəmotos rəkis nalpinien. Inu nətəliḡiən min rəfin rəha Uhgın, kəni nati u, in təməhmen. * **2:2** Jon 3:17 † **2:3** 1Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3** Nolien nəuiən u, təsolien itah kotəhruahru, mətəu tətəḡətun əmə məmə kitah kotəhrun Uhgın. § **2:3** Jon 14:15 * **2:4** Tait 1:16; 1Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4** Nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən Nostisisim, kəutəni məmə ilah kəutəhrun vivi Uhgın, mətəu nolien rəhalah təsəhruahruian. Afin-to e Nəghatiən Əkuəkir Rəha Nauəuə u 1 Jon məmə nəkəhrun nətəliḡiən rəha Nostisisim. ‡ **2:4** 1Jon 1:6,8 § **2:5-6** Jon 14:15 * **2:5-6** 1Jon 4:12 † **2:5-6** Nian tətəni məmə suah iətəmi kəti tətəhtul=pən e Iesu, niphətin u məmə in tətətiḡ lan məsietien, tatsipən lan, tatos rəfin nəsanəniən rəhan ohni, tətəḡəl lan, tatilpin ilau min. ‡ **2:5-6** Mat 11:29 § **2:5-6** 1Jon 2:3 * **2:5-6** Jon 15 † **2:7** Dut 6:5; Lev 19:18 ‡ **2:7** 1Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2Jon 5,6

⁸ Mätəu e neruhian kəti min, nəghatian u iətəm iətətei tatuvnə o təmah məmə onəkotol, in tətəuhlin məmə nəghatian vi, § mätəu-inu kineruh e suaru vi kəti e nəmiəgəhian rəha Iesu mine rəhatəmah. Mätəu-inu rəueiu, napinəpuian tinətagim,* konu nəhagəhagian pəhrian† tinətasie rəkis.‡

⁹ Kəni iətəmi u tətəni məmə in tətətig e nəhagəhagian mätəu tətəmaki e pian, § in tətətig əhanəh e napinəpuian.*

¹⁰ Iətəmi u iətəm tolkeikei pian, in tətəhtul e nəhagəhagian,† kəni nati kəti tikə e nikin məmə otapitətəl lan, morin.‡

¹¹ Mätəu iətəmi u iətəm tətəmaki e pian, in tətətig e napinəpuian, § kəni mətən e napinəpuian, kəni məruru ikin tatuvən=pən ikin, mätəu-inu napinəpuian tətəuveg nəhmtin.*

¹² Rəhak kəlkələh min, iətətei nauəuə u kəm təmah, mätəu-inu Uhgın təmafəl rəkis nolian tərəh min rəhatəmah e nati u iətəm Iesu təmol.

¹³ Tatə min, iətətei nati u kəm təmah, mätəu-inu itəmah nəkotəhrun in, iətəm təmaupən matig e nətuəuinian.†

Nətəm aluə min, iətətei nati u kəm təmah, mätəu-inu itəmah nəmotəhpahu rəkis‡ iətəmi tərəh, Setən.

¹⁴ Kəlkələh min, iətətei nati u kəm təmah, mätəu-inu nəkotəhrun Tatə Uhgın.

Tatə min, iətətei nati u kəm təmah, mätəu-inu itəmah nəkotəhrun in, iətəm təmaupən matig e nətuəuinian. §

Nətəm-aluə min, iətətei nati u kəm təmah, mätəu-inu itəmah nəkotəsanən,* kəni nəghatian rəha Uhgın tətətig e nikitəmah, kəni nəmotol win e iətəmi tərəh, Setən.†

Sotolkeikeian natimnati rəha nəhue niftəni

¹⁵ Sotolkeikeian nəhue niftəni‡ uə natimnati min rəha nəhue niftəni. Nəmə iətəmi kəti tatolkeikei nəhue niftəni, kəni nolkeikeian rəha Tatə Uhgın təsatigian e nikin. §

¹⁶ Mätəu-inu natimnati rəfin u rəha nəhue niftəni, ilah u, kəsotsipənian o Tatə Uhgın, mätəu kəutsipən e nəhue niftəni əmə. Natimnati rəfin u rəha nəhue niftəni, ilah u, nolkeikei pikiən natimnati rəha nəhuvegin əmə,* kəni nolkeikeian natimnati iətəm tatiuvirəkis nəhmtitəmi,† mine nəfəriən o rəhalah nautə, mine nepətiən.

¹⁷ Kəni nəhue niftəni u otəpanikə. Kəni nolkeikei pikiən nautə min otəpanikə. Kəni nolkeikei pikiən o nolian min rəha nəhue niftəni iətəm kəutiuvə nətəligian rəha nətəmi otəpanikə.‡ Mätəu iətəmi iətəm tatol nəuia Tatə Uhgın, § in otətatig itulin.

Tikimir min rəha Kristo kinəhuva rəkis

¹⁸ Kəlkələh min, kinotevig=pən e naunun nian.* Nəmotətəu məmə Tikimir rəha Kristo† otuva.‡ Kəni rəueiu tikimir min rəha Kristo tepət, kinəhuva rəkis. § Tol lanəha, kitah kotəhrun məmə, kinotevig=pən e naunun nian.

¹⁹ Nətəmi min u, kəmotəpəh rəhatah niməfaki min* mätəu ilah səniəmə rəhatah agin min, aupən agin mätəu aru=pa u rəueiu mine. Nəmə rəhatah agin min, kəməsohietian e tah. Mätəu ilah kəməhiet e tah, kəni tətəgətun məmə ilah səniəmə rəhatah min əhruahru.

§ 2:8 Jon 13:34 * 2:8 Rom 13:12 † 2:8 Jon 1:9 ‡ 2:8 Efəs 5:8; 1Təs 5:5 § 2:9 1Jon 3:10,15,16; 4:20,21
* 2:9 1Jon 1:5 † 2:10 1Jon 3:14 ‡ 2:10 Sam 119:165 § 2:11 1Jon 1:6 * 2:11 Jon 11:9; 12:35 † 2:13 Jon 1:1 ‡ 2:13 Jon 16:33 § 2:14 Jon 1:1 * 2:14 Efəs 6:10 † 2:14 1Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1Jon 1:10 ‡ 2:15 Rom 12:2 § 2:15 Jem 4:4 * 2:16 Jen 3:6; Rom 13:14; Efəs 2:3 † 2:16 Prov 27:20 ‡ 2:17 Hip 12:27 § 2:17 Mat 12:50 * 2:18 Rom 13:11 † 2:18 Tikimir rəha Kristo in “antichrist” e Inglis. ‡ 2:18 1Jon 2:22; 4:3; 2Jon 1:7 § 2:18 1Jon 4:1 * 2:19 Uək 20:30

²⁰ Mətəu itəmah ko, İətəmi Əhruahru, in təmaliku=pinə† kəm təmah e Narmin Rəha Uhgın,‡ kəni itəmah rəfin nəkotəhrun nati u.

²¹ İətətei nati u kəm təmah, səniəmə nəkotəruru nıpəhriənən, mətəu itəmah ninotəhrun rəkis nıpəhriənən, kəni motəhrun məmə nıpəhriənən təsəuəiən e neiuəiən. §

²² ?Pəh u in ieiua? İətəmimi u iətəm tətəni məmə İesu səniəmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. İətəmimi u inu, tikimir rəha Kristo. In təsəniən nıpəhriənən e Tatə Uhgın mine Nətin.*

²³ İətəmi təsəniən nıpəhriənən e Nətin təruru nosiən Tatə. İətəmi tətəni nıpəhriənən e Nətin, in tatos min Tatə Uhgın.†

²⁴ Otaskəlīm tiəkis mautol nati nak nəmotətəu e nətuəuinən, nian nəmotətəu nanusiən təuvir. Nəmə nautol, kəni itəmah onəkotəhtul=pən e Nətin, mine Tatə Uhgın.‡

²⁵ Kəni nati u inu, nəmiəgəhiən itulın, in təməni əskasik məmə otəfa kəm tah.

²⁶ İətətei nəghatiən min u kəm təmah mətəni pətigəm nətəmimi min u nətəm okotiuvi rəkis itəmah. §

²⁷ Mətəu Narmin Rəha Uhgın iətəm nəmotos e Kristo,* in tətətig əhanəh e nikitəmah. ?Tol lanəha, pəh min təhrun nəgətuniən nati vi kəti kəm təmah? Narmin Rəha Uhgın tətəgətun natimnati rəfin kəm təmah,† kəni nəgətuniən əha rəhan, in nıpəhriənən, səniəmə neiuəiən. Tol lanəha, otəhtul=pən əskasik e Kristo,‡ təhmen=pən əmə məmə Narmin rəhan təməgətun itəmah məmə nəkotol.

²⁸ Kəni rəueiu əha, kəlkələh min, otəhtul=pən lan, məmə nian in otuva§ kəni kitah kəsotəginiən məsotaulisiən e nəhmtin* e rəhan nuvaiən.

²⁹ Nəmə nəkotəhrun məmə in təhruahru,† onəkotəhrun əsas məmə nətəmimi rəfin nətəm kautol noliən əhruahru, ilah u, nenətin min.‡

3

Kitah u nenəti Uhgın min

¹ !Oteh-to! !Nolkeikeiən asoli agin Tatə Uhgın təmolkeikei itah lan,* məmə tətəuin e tah məmə nenətin min!† Kəni nıpəhriənən məmə kitah əha. Nətəmimi rəha nəhue niftəni kəsotəhruniən məmə kitah nenətin min,‡ mətəu-inu ilah kotəruru Uhgın. §

² Nıkkik min, kitah nenəti Uhgın min u rəueiu. Kitah kəsotəhruniən məmə okotəhro lanu motol pisin nian Kristo otitəlig=pa. Mətəu kitah kotəhrun məmə nian otitəlig=pa,* kitah okotəhmen lan,† mətəu-inu e nian əha, okoteruh əhruahru məmə in tol lanəha.‡

³ Kəni iətəmimi iətəm tatuhuın məmə otəhmen e Kristo, in otəkeikei mol nəmiəgəhiən rəhan təhlan məuvir§ aru noliən min rəhan,* mətəu-inu Kristo in min in təhruahru vivi agin.

⁴ İətəmimi iətəm tatol noliən tərah, in tətətgəhli min lou rəha Uhgın, mətəu-inu nəghatiən u noliən tərah, nıpətin u, natgəhliən lou rəha Uhgın.

⁵ Kəni itəmah nəkotəhrun məmə Kristo təmuva məmə otos rəkis rəhatəmah noliən tərah min,† kəni noliən tərah tikə lan.‡

† **2:20** Nətəm İsrəl kəutaliku=pən e rəhn-kapə pris min e oiel, mautol kəni tətəgətun məmə ilah u, səniəmə nətəmimi əpnəpin əmə, mətəu ilah u, nətəmimi rəha Uhgın əmə, nətəm in təmitəpin o noliən uək u. Kəni e noliən əhmen əmə, İesu in tətəfa Narmin Rəha Uhgın kəm nətəmimi min əha nətəm kəutəni nıpəhriənən lan, mətəgətun məmə Kristo təmitəpin ilah məmə rəhan əmə. Nətəmimi min u nətəm kautos nalıkuıən e Narmin Rəha Uhgın, in təhmen e nəmtətiən kəti məmə ilah u, rəhan min nətəmimi. Tətaliku=pən e Narmin Rəha Uhgın e lah məmə ilah kotəhmen o noliən uək rəhan. ‡ **2:20** 1Jon 2:27; 2Kor 1:21-22 § **2:21** 2Pitə 1:12 * **2:22** 1Jon 4:3; 2Jon 1:7 † **2:23** Jon 8:19; 14:7; 1Jon 4:15; 5:1; 2Jon 1:9 ‡ **2:24** Jon 14:23; 15:4; 1Jon 1:3; 2Jon 9 § **2:26** 1Jon 3:7 * **2:27** 1Jon 2:20 † **2:27** 1Kor 2:12 ‡ **2:27** Jon 15:4 § **2:28** 1Jon 3:2; Kol 3:4 * **2:28** Efəs 3:12 † **2:29** 1Jon 3:7 ‡ **2:29** Jon 1:13 * **3:1** Jon 3:16 † **3:1** Jon 1:12 ‡ **3:1** Jon 15:21; 16:2,3 § **3:1** Jon 15:21; 16:2,3 * **3:2** Kol 3:4; 1Jon 2:28 † **3:2** Rom 8:29; 2Pitə 1:4 ‡ **3:2** Jon 17:24; 2Kor 3:18 § **3:3** Təhlan məuvir, nıpətin u, tətəfəl rəkis. * **3:3** 2Kor 7:1; 1Jon 1:7; 2Pitə 3:13,14 † **3:5** 1Jon 3:8 ‡ **3:5** 2Kor 5:21

⁶ Tol lanəha, nəmə kitah kəutəhtul=pən lan, tol=pən ko kəsotəkeikeian e noliən tərəh mīn. Mətəu nətəmimi mīn u nətəm kautəkeikei e noliən tərəh mīn, tol=pən kotəruru aɡin in, məsoteruhian in. §

⁷ Kəlkələh mīn, sotolian iətəmi kəti teiuə e təmah e nati u. Iətəmi tatol nati əhruahru, nīpətīn u məmə in iətəmi əhruahru təhmen e Kristo məmə in iətəmi əhruahru.

⁸ Mətəu iətəmimi iətəm tatakeikei əhanəh e noliən tərəh mīn, tətəgətun məmə in rəha Setən, u iətəm təmatol noliən tərəh e nətuəuinian mətəuarus=pa u rəueiu mīne.* Mətəu Nəti Uhgīn təmuva o nərəkīnian uək mīn əha rəha Setən. †

⁹ Nətəmimi mīn u nətəm kəmotair vi mīn məhuva nenəti Uhgīn mīn, ‡ ilah ko kəsotəkeikeian e noliən tərəh, § mətəu-inu ilah kautos nian mītə rəha Uhgīn. Kəni o nati u, ko ilah kəsotəkeikeian e noliən tərəh, mətəu-inu ilah nenəti Uhgīn mīn.*

¹⁰ Tol mə, kotəhrun nənian məmə pəh mīn u nenəti Uhgīn, † kəni pəh mīn u nenəti Setən. ‡ Iətəmimi u iətəm təsol əhruahruian, kəni in məsolkeikeian pian kəti, § in səniəmə nəti Uhgīn kəti.

Kitah kotəkeikei motolkeikei itah mīn

¹¹ Nəghatian u inu, nəmotətəu e nətuəuinian e nanusian təuvir,* məmə kitah okotəkeikei motolkeikei itah mīn. †

¹² Sotolian nītai Ken, iətəm in iətəmimi rəha Setən kəni təhuamu pian. ‡ ? Kəni təmohamu pian o nak? Təmohamu mətəu-inu rəhan noliən mīn tərəh, konu rəha pian, noliən mīn in təhruahru. §

¹³ Piak mīn, narmītəmah təsiuvig pīkian nəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəutəməki e təmah.*

¹⁴ Nəmə kitah kotolkeikei piatah mīn, tətəgətun məmə kitah kinotapirəkis rəkis nīmisiən, mīnotevig=pən e nəmiəgəhian. † Mətəu iətəmi u nolkeikeian tikə lan, in tətətiɡ əhanəh e nīmisiən. ‡

¹⁵ Iətəmimi u iətəm tətəməki e pian § in təhmen e iətəm tətəhuamu iətəmi,* kəni itəmah nəkotəhrun məmə iətəm tətəhuamu itəmi, in təsosiən nəmiəgəhian itulīn. †

¹⁶ Kitah kotəhrun vivi məmə nolkeikeian in tol lanu, mətəu-inu Iesu təməfa rəhan nəmiəgəhian o tah. ‡ Kəni təhmen əmə lanəha, təuvir məmə kitah mīn kotəfən nəmiəgəhian rəhatah o piatah mīn. §

¹⁷ ?Nəmə iətəmi kəti rəhan natimnati tepət kəni pian kəti rəhan nati kəti tikə, mətəu in təsolkeikeian məmə təhrun e pian,* məsoliən nati aɡin lan, nolkeikeian rəha Uhgīn otəhro lanu matig e iətəmi u? †

¹⁸ Nenətik mīn, pəh kitah kəsotənian nolkeikeian e nohlitah əmə, mətəu okotol əpu nolkeikeian pəhrian e noliən mīn rəhatah. ‡

¹⁹ Noliən mīn rəhatah kautəgətun məmə kitah nətəmimi rəha nīpəhrianian, kəni tol lanəha, nian okotəhtul e nəhmti Uhgīn, kəni kəsotəginian.

²⁰ Kəni nati əpnəpīn nəmə kotətəu=pən e nīkitah məmə okotos nalpīnian o natimnati nəuvein, mətəu Uhgīn in ilis tapirəkis nīkitah, kəni in təhrun natimnati rəfin, kəni otəni məmə kitah kotəhruahru uə kəpə.

§ 3:6 1Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3Jon 1:11 * 3:8 Jon 8:44 † 3:8 Hip 2:14 ‡ 3:9 Jon 1:13 § 3:9 1Jon 5:18 * 3:9 Nīkiti nati tateviə mətəuə e nəuan. E suaru əhmen əmə, Uhgīn tatəluhu=pən rəhan nian mītə e iətəmi kəti, kəni in tateviə təhmen e nīkiti nati iətəm kəmərfei e nəmiəgəhian rəha iətəmimi u, kəni mətəuə e nəuan e noliən mīn rəha Uhgīn. Tol lanəha, nətəmimi mīn u nətəm kəmotair vi mīn motuva nenəti Uhgīn mīn, ilah kəsotəkeikeian e noliən tərəh. † 3:10 1Jon 3:1,2; Jon 1:12 ‡ 3:10 1Jon 3:8 § 3:10 1Jon 2:9; 4:8 * 3:11 1Jon 2:7 † 3:11 Jon 13:34-35; 15:12; 1Jon 4:7,11,21; 2Jon 1:5 ‡ 3:12 Jen 4:8 § 3:12 Prov 29:10 * 3:13 Jon 15:18,19; 17:14 † 3:14 Jon 5:24 ‡ 3:14 1Jon 2:9 § 3:15 1Jon 2:9 * 3:15 Mat 5:21,22; Jon 8:44 † 3:15 Kəl 5:20,21 ‡ 3:16 Jon 10:11 § 3:16 Jon 15:13; 1Təs 2:8 * 3:17 Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 † 3:17 1Jon 4:20 ‡ 3:18 Esik 33:31; Rom 12:9

21 Piak mīn, nāmā kotātəu=pən e nīkitah māmā okəsotosiən nalpiniən, kitah okəsotəginian e nəhmti Uhgīn,§

22 kəni motos natimnati rəfin ohni iətəm kəutətapuəh=pən ohni,* mətəu inu kitah kautol nəuian† kəni mautol nolian iətəm in tolkeikei.‡

23 Konu nəghatiən u rəhan tətəni māmā kotəkeikei motəhatətə e Nətīn,§ Iesu Krīsto,* kəni motolkeikei itah mīn, təhmen māmā inu in təmāni kəm tah.†

24 Nətəmimi mīn u nətəm kautol nəuian,‡ ilah kautəhtul=pən vivi lan,§ kəni in tətəhtul=pən vivi e lah. Kəni kitah kotəhrun māmā in tətətig e nīkitah, mətəu-inu Narmīn Rəha Uhgīn iətəm in təmāfa, in tətəgətun kəm tah.*

4

Onəkakil meruh mətīg narmīn mīn

1 Nīkik mīn, nāmā iətəmimi kəti tətəni māmā Narmīn rəha Uhgīn tətətig lan, matol in tətəni pətīgəm rəhan nəghatiən, kəni təuvir pik māmā onəkoteruh vivi motakil mətīg māmā narmīn əha tətətig lan, in rəha Uhgīn pəhriən, uə səniəmā rəha Uhgīn.* Kitah okotəkeikei moteh vivi mətəu-inu iəni eiua mīn tepət kinohiet rəkis mətəghati e nəhue niftəni.†

2 Tol lanəha, itəmah onəkotəhrun vivi māmā in Narmīn Rəha Uhgīn iətəm tətətig e iətəmimi kəti, inu, Narmīn iətəm tətəni pətīgəm māmā Iesu in Krīsto iətəm Uhgīn təmāni māmā otahli=pa, kəni in təmuva e nīpətīn,‡ narmīn əha in Narmīn əhruahru rəha Uhgīn.§*

3 Mətəu iətəmimi kəti iətəm təsəni pətīgəmiən māmā Iesu in Krīsto iətəm Uhgīn təmāni māmā otahli=pa, narmīn rəha iətəmimi əha, səniəmā rəha Uhgīn. Inəha, in narmīn rəha tikimīr rəha Krīsto,†† iətəm nəmotətəu rəkis māmā in otəpanuva, kəni rəueiu tinətətig rəkis e nəhue niftəni.§

4 Kəlkələh mīn, itəmah nətəmimi rəha Uhgīn mīn, kəni nəmotəhgi rəkis iəni eiua mīn əha,* mətəu-inu Narmīn iətəm tətətig e nīkitəmah in tapirəkis narmīn iətəm tətətig e nəhue niftəni u.†

5 Ilah nətəmimi rəha nəhue niftəni u,‡ tol lanəha, nəghatiən mīn rəhalah kəutəni, ilah rəha nəhue niftəni əmə, kəni nətəm kəutətəlig e lah, ilah mīn nətəmi rəha nəhue niftəni u.

6 Mətəu itəmah rəha Uhgīn. Tol lanəha, nətəmimi nətəm kotəhrun Uhgīn, ilah kotətəlig e timah. Mətəu nətəmimi nətəm ilah səniəmā rəha Uhgīn, ilah kəsotətəligiən e təmah.§ Kəni tol lanəha rəueiu, kitah okotəhrun əhruahru nətəmimi nətəm Narmīn rəha nīpəhriənian tətətig e lah,* mīne nətəmimi nətəm narmīn rəha neiuəiən tətətig e lah.†

Nolkeikeiən rəha Uhgīn mīne rəhatah

7 Nīkik mīn, pəh kitah kotəkeikei mautolkeikei itah mīn,‡ mətəu-inu nolkeikeiən in tatsipən e Uhgīn, kəni iətəm tatol nolkeikeiən, in təmair vi mīn muva nati Uhgīn kəti,§ kəni təhrun Uhgīn.*

8 Mətəu iətəmi u rəhan nolkeikeiən tikə, in təruru Uhgīn, mətəu-inu Uhgīn in nəukəti nolkeikeiən.

§ 3:21 Efəs 3:12; 1Jon 5:14 * 3:22 Mat 7:7 † 3:22 Jon 14:15 ‡ 3:22 Hip 13:21 § 3:23 Jon 6:29 * 3:23 Jon 1:12; 3:18; 20:31 † 3:23 Jon 13:34 ‡ 3:24 1Jon 2:3 § 3:24 1Jon 2:6; 4:15 * 3:24 1Jon 4:13 * 4:1 Jer 29:8 † 4:1 Mat 7:15; 1Jon 2:18 ‡ 4:2 Jon 1:14; 1Jon 2:23 § 4:2 Jon təmāni tol lanu mətəu-inu nətəmimi nətəm kəməutohtəu=pən Nostisisim, nəgətunian rəhalah tətəni māmā Iesu, nīpətīn pəhriən tikə, mətəu in narmīn əmə, kəni in təmos narmi iətəmi kəti. Mətəu nīpəhriənian, nīpətīn əha ikin. Nīpəhriənian, Iesu Krīsto in iətəmimi pəhriən, kəni in mīn Uhgīn pəhriən. * 4:2 1Kor 12:3 † 4:3 1Jon 2:22; 2Jon 1:7 ‡ 4:3 E Inglis, kətəni māmā “antichrist,” kəni nīpətīn u māmā in tikimīr rəha Krīsto. § 4:3 1Jon 2:18 * 4:4 Jon 16:33 † 4:4 2King 6:16; Rom 8:31 ‡ 4:5 Jon 15:19; 17:14,16 § 4:6 Jon 8:47 * 4:6 Jon 14:17 † 4:6 Mak 13:5 ‡ 4:7 1Jon 3:11 § 4:7 Jon 1:15 * 4:7 1Jon 2:4

⁹ Uhgîn tæmol æpu ræhan nolkeikeiæn kæm tah lanu, mæmæ in tæmahli=pa Nætîn næuan kætiæh æmæ,† tuva e næhue niftæni, mæmæ kitah okotos næmiægæhiæn ohni.‡

¹⁰ Nati u in nolkeikeiæn pæhriæn, sæniæmæ kitah kæmotolkeikei Uhgîn, mætæu in tæmolkeikei itah.‡ Uhgîn tæmahli=pa Nætîn tuva, kæni in tæmol sakrifais aru e ræhan næmiægæhiæn o ræhatah noliæn tærah min, mæmæ niæmæha otæsol minian Uhgîn.*

¹¹ Piak min, Uhgîn tæmolkeikei pik itah lanu,† kæni tol lanu lan, kitah min okotækeikei motol min nolkeikeiæn æha kæm tah min.‡

¹² Iætæmi kæti tæsehian Uhgîn nian kæti mine.‡ Mætæu næmæ kitah kotalkeikei itah min, kæni Uhgîn tatig e nikitah, kæni nolkeikeiæn ræhan tæmatig minpi vivi pæhriæn e nikitah.*

¹³ Kitah kotæhrun† mæmæ kitah kotatig lan, kæni in tætatig e tah, mætæu-inu tinæfa rækis ræhan Narmîn kæm tah.‡

¹⁴ Kæni itimah iæmoteruh rækis mæutæni pætigæm‡ mæmæ Tatæ Uhgîn in tæmahli=pa Nætîn mæmæ in Iosmiægæh ræha næhue niftæni.*

¹⁵ Iætæmimi iætæm tætæni pætigæm mæmæ Iesu in Nætî Uhgîn, kæni Uhgîn tætatig lan, kæni in min tætatig=pæn e Uhgîn.†

¹⁶ Kæni tol lanæha, kitah kotæhrun nolkeikeiæn ræha Uhgîn o tah, kæni mæutaræriæ lan.

Uhgîn in nolkeikeiæn.‡ Iætæmi tætatig e nolkeikeiæn, tætatig=pæn e Uhgîn, kæni Uhgîn min tætatig lan.‡

¹⁷ Nian kæutatig lanæha e Uhgîn, kæni nolkeikeiæn ræhan tæmatig minpi vivi pæhriæn e nikitah,* mæmæ kitah kæsotæginiæn† e nian Uhgîn otakil itæmi, mætæu-inu e næhue niftæni u ræhatah noliæn tæhmen e Krîsto.

¹⁸ Iætæmi u tæriæuæh e nolkeikeiæn, ko tæsæginiæn e Uhgîn. Mætæu-inu nolkeikeiæn pæhriæn u, iætæm tinatæuæ rækis e nikitah, tætæhgi rækis næginiæn.‡ Nætæligiæn ræha nosiæn nalpiniæn tatol itah kæutægîn, kæni nati u tætagætun mæmæ ræhan nolkeikeiæn pæhriæn tæsæuæ æhanæhiæn e nikitah.

¹⁹ Kitah kotalkeikei itah min mine Uhgîn mætæu-inu Uhgîn tæmaupæn molkeikei itah.

²⁰ Mætæu næmæ iætæmi kæti tæni mæmæ, “Iæu iækolkeikei Uhgîn,” mætæu tætamæki æhanæh e pian u tætæhatætæ min e Krîsto,‡ in iæiuæ,* mætæu-inu iætæmi tæsolkeikeiæn pian u in tateh e næhmtîn,† ko tæsolkeikeiæn Uhgîn, iætæm in tæsehian.‡§

²¹ Kæni in tæmæfa ræhan næghatiæn kæm tah mæmæ: iætæmimi pæh tolkeikei Uhgîn in otækeikei molkeikei min pian.*

5

Kitah kautol win mætæu-inu kitah kæutæhatætæ e Iesu

¹ Iætæmimi iætæm tætæhatætæ* e Iesu mæmæ in Krîsto iætæm Uhgîn tæmæni mæmæ otahli=pa, iætæmi inu, in nætî Uhgîn,† kæni iætæmimi iætæm in tolkeikei Tatæ Uhgîn, in tolkeikei min nenætîn min.‡

² Kæni næmæ kotalkeikei Uhgîn kæni mautil næuiæn,‡ konu kitah kotæhrun mæmæ kotalkeikei min nenætîn min.*

† 4:9 Jon 1:18 ‡ 4:9 Jon 3:16,17; 1Jon 5:11 § 4:10 Rom 5:8,10 * 4:10 Rom 3:25 † 4:11 Jon 3:16 ‡ 4:11 Jon 15:12; 1Jon 3:11 § 4:12 Jon 1:18 * 4:12 1Jon 4:17; 2:5 † 4:13 1Jon 2:3 ‡ 4:13 1Jon 3:24 § 4:14 Jon 15:27 * 4:14 Luk 2:11; Jon 3:17 † 4:15 1Jon 3:24 ‡ 4:16 1Jon 4:8 § 4:16 1Jon 3:24 * 4:17 1Jon 4:12; 2:5 † 4:17 Efæs 3:12 ‡ 4:18 Rom 8:15 § 4:20 1Jon 2:9 * 4:20 1Jon 1:6; 2:4 † 4:20 1Jon 3:17 ‡ 4:20 Ræhatah noliæn tætagætun æhruæhu nati nak tætatig e nikitah. Næmæ iætæmimi kæti in tolkeikei pik Uhgîn, nolkeikeiæn ræha Uhgîn tatig e nikiæn, kæni ko in otolkeikei min nætæmimi, kæni in otol noliæn tæuivir min æmæ kæm lah. Mætæu næmæ kitah kæsotolkeikeiæn Uhgîn, kæni ko kitah kæsotolkeikeiæn minian nætæmimi. Kæni næmæ kitah kæsotolkeikeiæn nætæmimi, tætagætun mæmæ kæsotolkeikeiæn Uhgîn § 4:20 1Jon 4:12; Jon 1:18 * 4:21 1Jon 2:7,9 * 5:1 Jon 3:15 † 5:1 Jon 1:13; 1Jon 2:22; 1Jon 2:23 ‡ 5:1 1Jon 2:23 § 5:2 1Jon 2:3 * 5:2 1Jon 3:14

³ Mətəu-inu nəmə kotolkeikei Uhgın, nıpətın u məmə, okotol nəuian.† Kəni rəhan nəghatıən otəhmen e katıpə iətəm təhvevig əmə.‡

⁴ Nətəmi mın u ilah nenəti Uhgın mın,§ ilah kautol win e noliən mın rəha nəhue nıftəni. Konu nəhatətəiən rəhatah in tətəfa nəsanəniən o noliən win e noliən mın rəha nəhue nıftəni.

⁵ Pəh mın u ilah kəutəhtul əskasik motol win e noliən mın rəha nəhue nıftəni u? İlah əmə əha, nətəm kəutəhatətə məmə İesu in Nəti Uhgın.

İəruəsan kisił kahlol əpu İesu Kristo kəm tah

⁶ İesu Kristo, in iətəmi u iətəm təmuva, kəni nəhu mıne nıran* katıul əpu in kəm tah məmə in Nəti Uhgın. Səniəmə nəhu əmə iətəm tatol əpu in, mətəu nəhu mıne nıran. Narmın Rəha Uhgın in tətəruəsan nəghatıən mil u rəha nəhu mıne nıra, mətəni pətigəm, kəni rəhan nəghatıən in nıpəhriənıən mətəu-inu Narmın Rəha Uhgın in nıpəhriənıən.

⁷ Kəni nuhapuminiən kisił kəhləruəsan ilahal mın.†

⁸ İlahal u, Narmın Rəha Uhgın, mıne nəhu, mıne nıra. Kəni ilahal u, kəhlegəhan lan mahlol əpu nəghatıən rəhalahal mın.

⁹ Nian mın, kitah kautətəu nəghatıən mın iətəm nətəmimi kəutəni pətigəm, məutəhatətə e lah.‡ Mətəu nian Uhgın tətəni pətigəm nati kəti, in iahgin tapirəkis, kəni kitah okotəhrun nəhatətə təhmın mın e rəhan nəghatıən, mətəu-inu in Uhgın,§ kəni in tətəhtul pətigəm o Nətin.

¹⁰ İətəmimi iətəm tətəhatətə e Nəti Uhgın, in tətəni nıpəhriənıən e nıkin o nəghatıən u rəha Uhgın. Mətəu iətəmimi iətəm təsəhatətəiən e nəghatıən u rəha Uhgın, təhmen əmə məmə in tətəni məmə Uhgın in ieiua əmə,* mətəu-inu Uhgın təməhtul pətigəm o Nətin, məni pətigəm Nətin kəm in, mətəu in təsəniən nıpəhriənıən lan.

¹¹ Konu nəghatıən iətəm Uhgın təməni pətigəm o Nətin, in tol lanu. Uhgın təməfən nəmiəgəhiən itulın† kəm tah, konu nəmiəgəhiən u, katos o Nətin.‡

¹² İətəm tatos Nəti Uhgın, in tatos nəmiəgəhiən. Mətəu iətəm təsosıən Nəti Uhgın, in təsosıən nəmiəgəhiən.§

Naunun nəghatıən

¹³ İətətəi nəghatıən mın u kəm təmah nətəm nəutəhatətə e Nəti Uhgın, məmə onəkotəhrun məmə itəmah nəkotos nəmiəgəhiən itulın.*

¹⁴ Pəh kəsotəginıən,† mətəu kotəskasik o nətapuəhiən o nati kəti e nəhmti Uhgın. Nian okotətapuəh o nati kəti kəm in iətəm təuvır e rəhan nətəligıən, kəni kitah kotəhrun vivi məmə in otətəu rəhatah nəfakiən.‡

¹⁵ Kəni nəmə kotəhrun məmə in otətəu itah, kəni nati nak okoteasiə=pən ohni, kəni kinotəhrun rəkis məmə okotos.§

¹⁶ Nəmə kotəh piatah kəti tatol noliən tərəh, mətəu səniəmə noliən tərəh iətəm təhrun niti-pəniən e nımisiən, ik onəkəfaki ohni, kəni Uhgın otəfən nəmiəgəhiən kəm iətəmi u.* Mətəu noliən tərəh kəti əha ikın iətəm tatiti=pən iətəmi e nımisiən,† kəni iəu iəsəniən məmə onəkotəfaki o nətəmi mın iətəm kautol noliən əha.‡§

¹⁷ Noliən tərəh mın rəfin, ilah təfagə tərəh,* kəni mətəu təfagə tərəh mın əha ikın iətəm kəsotiti-pəniən iətəmi e nımisiən.†

† 5:3 Jon 14:15 ‡ 5:3 Mat 11:30 § 5:4 Jon 1:13 * 5:6 Jon 19:34,35 † 5:7 Jon 14:17 ‡ 5:9 Jon 5:33,34 § 5:9 Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * 5:10 Jon 3:33; 1Jon 1:10 † 5:11 Mat 25:46 ‡ 5:11 Jon 1:4 § 5:12 Jon 3:15,16,36 * 5:13 1Jon 5:11 † 5:14 Efəs 3:12; 1Jon 3:21 ‡ 5:14 Mat 7:7 § 5:15 1King 3:12 * 5:16 Jem 5:15 † 5:16 Hip 6:4-6; 10:26 ‡ 5:16 Jer 7:16; 14:11 § 5:16 E fes u, mıne fes 17, Jon tətəghati e təfagə tərəh iətəm tatiti=pən itəmi e nımisiən. Jon tətəghati e təfagə tərəh iətəm kətəuhlin nəmtəhtəmi o Kristo. Noliən tərəh əha, tətəgətun məmə nətəmimi kautol ilah kəsotosən nəmiəgəhiən itulın, konu nəuvətın mın u məmə narmilah tınımis. Nati u inu, Jon tətəni əhagəhag kəm tah e 1Jon 5:12 mıne 1Jon 3:14. E Mat 12:31-32 kitah kəutəfin nəuvətın mın e nol təfagə u, nəni rahıən Narmın Rəha Uhgın. * 5:17 1Jon 3:4 † 5:17 1Jon 5:16; 1Jon 2:1

¹⁸ Kitah kotəhrun məmə iətəm tətair e Uhgïn‡ təsəkeikeiən e təfagə tərāh, mətəu-inu Nəti Uhgïn tətəskəlīm-ərain vivi in, kəni iətəmi tərāh u Setən, təruru nekian. §

¹⁹ Kitah kotəhrun məmə kitah nenəti Uhgïn mīn,* mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni rəfin, ilah u kəutatig e nəhlmī Setən. †

²⁰ Kitah kotəhrun mīn məmə Nəti Uhgïn təmuva kəni məfa neinatigiən kəm tah,‡ məmə kitah okotəhrun in, u in nīpəhriəniən. § Konu kitah kautəhtul=pən e Uhgïn u in nīpəhriəniən, mətəu-inu kitah kautəhtul=pən e Nətin Iesu Kristo. In u, in Uhgïn pəhriən, kəni in nəukəti nəmiəgəhiən itulīn.*

²¹ Nenətik mīn, otagīm rəkis e natimnati mīn iətəm okotos nimeī Uhgïn e nikitəmah. †‡

‡ **5:18** Jon 1:13 § **5:18** Jon 14:30 * **5:19** 1Jon 4:6 † **5:19** Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ **5:20** Luk 24:45 § **5:20** Jon 17:3 * **5:20** 1Jon 5:11 † **5:21** 1Kor 10:14; 1Təs 1:9 ‡ **5:21** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “onəkagīm e narmīn nati mīn.” Mətəu Jon tətəghati e təfagə tərāh, məmə in təhmen e narmī nati. Nəmə kotalkeikei rəhatah təfagə tərāh, kəni in təhmen e narmī nati. In tatos nimeī Uhgïn e nikitah.

2 Jon

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Jon təmətei Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 2 Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm pətan kəti rəha niməfaki. Mətəu nəmə təhro nəghatiən u “pətan,” nīpətin təni məmə niməfaki kəti. Kəni “nenətin mīn,” ilah nətəmimi rəha niməfaki. Jon təmətei nəghatiən mīn əha, təhmen e nəghatiən kəti tətəhluaiḡ. Təsolkəikeiən məmə otəni pətiḡəm nəḡḡin mətəu-inu, kol mətə nətəmimi nəuvein kotol nolīən tərāh e lah.

?Nətiḡiən təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nəḡətun mīn tepət kəutaliuək e ikīn piḡin piḡin mīn. Nətəmimi nətəm kəmotətəu nəghatiən rəhalah kinotəfən nauəniən kəm lah. Kəni motəfən ikīn mīn rəha napīliən, kəni məutasiru e lah. Mətəu nəḡətun eiua mīn kəutəhuvən əpnəpīn mīn o niuvi rəkisiən nətəmimi rəha niməfaki məmə okotəpəh nəghatiən pəhriən.

?Təmətei nauəuə u o nak? Nian nəḡətun eiua mīn kəutəhuva, Jon təni məmə nətəmimi nətəm kəutəhatətə e nəghatiən pəhriən rəha Uḡḡin, okotəkəikei motəhtipəsḡ e nəḡətun eiua mīn əha, kəni motəpəh nolīən mīne nəḡətuniən rəhalah, kəni məsotasiruīən e lah. Mətəu Jon tolkeikei məmə nətəmimi rəha niməfaki okotəkəikei motolkeikei nətəmimi pəhriən rəha niməfaki. Inu nəlpəkəuiən rəha Uḡḡin.

Nətuəuiniən

¹ Nauəuə u rəha eldə tatuvən kəm pətan Uḡḡin təmitəpīn* mīne nenətin mīn. Nīpəhriəniən məmə iəkolkəikei piḡ itəmah. Mətəu səniəmə iəu piḡin əmə iəkolkəikei itəmah, mətəu nətəmimi mīn rəfin u nətəm kotəhrun mīn nīpəhriəniən,† kotolkəikei itəmah.

² Kəni iəkotolkəikei itəmah, mətəu-inu o nīpəhriəniən iətəm tətatiḡ e nikitah‡ kəni otatiḡ itulīn e nikitah.

³ Pəh Tatə Uḡḡin mīne Nətin Iesu Kristo okuəfinə rəhalau nəuviriən, mīne nasəkəhruiniən, mīne nəməlinuiən kəm tah nətəm kotohtəu=pən suaru rəha nīpəhriəniən mīne nolkeikeiən.

Kitah okotohtəupən nəghatiən pəhriən mīn

⁴ Nīkik təmagiən asoli nian iəmeruh nenətim mīn nəuvein, kəni meruh məmə kəutaliuək e suaru rəha nīpəhriəniən,§ təhmen əmə məmə inu, Tatə Uḡḡin təməni kəm tah məmə kotəkəikei motol.

⁵ Kəni rəueiu əha, nəuvīnik, iəu iəsətəiən nəghatiən vi kəti kəm təmah, mətəu in əmə u kinotətəu rəkis e nətuəuiniən.* Kəni iəkətapuəh məmə okotol əmə nolkeikeiən kəm tah mīn.

⁶ Kəni nolkeikeiən u, nīpətin u nolīən nəuia Uḡḡin. Kəni in tətəni məmə kitah okotəkəikei motohtəu=pən suaru rəha nolkeikeiən, təhmen əmə məmə inu nəmotətəu e nətuəuiniən.

⁷ Mətəu-inu nəḡətun eiua mīn tepət kəutan e nəhue nīftəni.† Ilah kəsotəhatətəiən məmə Iesu in Kristo iətəm Uḡḡin təməni məmə otahli=pa,‡ in təmuva iətəmimi pəhriən, e nīpətin pəhriən.§* Iətəmimi tol lanəha in iəiuə kəni in tikimīr rəha Kristo.†

* 1:1 1Pitə 5:13 † 1:1 Jon 8:32 ‡ 1:2 Jon 14:17 § 1:4 3Jon 1:3,4 * 1:5 1Jon 2:7 † 1:7 1Jon 4:1 ‡ 1:7 1Jon 2:22; 4:2,3 § 1:7 Jon təməni tol lanu mətəu-inu nətəmimi nətəm kəməutohtəu=pən Nostisisim, nəḡətuniən rəhalah tətəni məmə Iesu, rəhan nīpətin pəhriən tikə, mətəu in narmin əmə, kəni in təmos narmi iətəmimi kəti. Mətəu nīpəhriəniən, nīpətin əha ikīn. Nīpəhriəniən, Iesu Kristo in iətəmimi pəhriən, kəni in Uḡḡin pəhriən e nian kətiəh əmə.

* 1:7 Jon 1:14 † 1:7 1Jon 2:18

⁸ Tol lanəha, autətəu itəmah məmə nəsoṭəmkarəpəniən e nəua uək asoli rəhatah, pəh itəmah onəkotos nəṭəouiən rəfin lan.‡

⁹ Nəmə iətəmi tətətu=pən aru əmə nəgətuniən kəti rəhan e nəgətuniən rəha Kristo, kəni məsəkeikeiən e nəgətuniən rəha Kristo, § noliən rəhan tətəgətun məmə Uhgın təsatigiən e nikin. Mətəu iətəmi pəh iətəmi tətətig əskasik e nəgətuniən rəha Kristo, in tatos Tatə Uhgın mine Nətin ilau pəti e nikin.*

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tuva ohnik, kəni məsəniən nəgətuniən əhruahru rəha Kristo, nəsitəni in muvən imam ikin, məsəniən “təuvir” kəm in.†

¹¹ Mətəu-inu iətəmi tətəni “təuvir” kəm in, tətəsiru lan matol suaru o rəhan nəgətuniən tərəh.‡

Naunun nəghatiən

¹² Iatos nəghatiən tətəpət məmə iəkətei kəm təmah, mətəu iəsəlkeikeiən məmə iəkətei e nima nauəuə mine pen. Mətəu nikik tətəhti pik məmə iəkuva meruh itəmah kəni məghati əhruahru kəm təmah e nəhmtitəmah, pəh nəgiənən rəhatah otəriəuəh.§

¹³ Nenəti piam* nətəm Uhgın təmitəpin, ilah kəutəni təuvir kəm ik.

‡ 1:8 1Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 § 1:9 Jon 8:31 * 1:9 1Jon 2:23 † 1:10 Rom 16:17 ‡ 1:11 1Tim 5:22
§ 1:12 Jon 3:29 * 1:13 Pia pətan əha in niməfaki kəti min, Jon in tətətig ikin əha. Kəni nenəti pian u, ilah nimənin rəha niməfaki əha.

3 Jon

Nauəuə iətəm tatol kisil lan iətəm Jon təmətei Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 3 Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm Kaeəs u in iətəmi asoli kəti rəha niməfaki, kəni in təhrun Jon.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nəgətun min rəha niməfaki kautəhuvən iki pisin pisin min, kəni məutəgətun. Nətəmi nətəm kautətəu rəhalah nəgətuniən kəutəfən nauəniən kəm lah, kəni məutəfən ikin rəha napiliən, kəni mətasiru e lah.

?Təmətei nauəuə u o nak? Kaeəs, in iətəmi kəti iətəm tətəsiro e nəgətun min iətəm kəutəliuək iki pisin pisin min. Jon təmətəu nanusiən kəti e noliən təuvir rəha Kaeəs, kəni Jon təmətei nauəuə u məmə otəfəri nətəligiən rəhan.

Nətuəuniən nəghatiən

¹ Kaeəs, ik piak keikei kəti. Iəu, eldə* rəha niməfaki, iətətei nauəuə u kəm ik. Nipəhriənən u, məmə iəu iəkolkeikei pik ik.†

² Piak keikei, iəu inəhrun rəkis məmə nikim təsanən məuvir e nəhmti Uhgın, kəni iətəfaki məmə onəsimesiən mətatig vivi əmə, kəni natigiən rəfin rəham otəuvir.

³ Niki kətəmagiən pik nian iəmətəu piatah min nəuvein kəməhuva məutəni məmə nətəhtul əskasik o nipəhriənən, kəni mətəkeikei mətəliuək e nipəhriənən.‡

⁴ Nian iətətəu məmə nenətik min kautəliuək e nipəhriənən, kəni nikik tagiən pik məriəuəh mətapirəkis natimnati min rəfin.

Kaeəs təmol uək təuvir

⁵ Piak ruən, ik nətəhtul əskasik o nati nak iətəm ik natol kəm piatah min nətəm kautəhuvnə, nati əpnapin məmə ilah nətəm iki pisin.§

⁶ Ilah kəmotanus rəham nolkeikeiən u ikinu e niməfaki. Ik nəmol təuvir kəm lah, masiru e lah. Kəni nian okautəhuvən e rəhalah suaru, təuvir məmə onəkəsiro e lah* e noliən iətəm Uhgın tolkeikei,

⁷ mətəu-inu ilah kəutəliuək o nəni pətigəmiən nəghatiən rəha Iesu Kristo, kəni məsotosiən nasiruiən kəti o nətəm kəsotəfakiən.

⁸ Tol lanəha, kəni kitah u, kotəkeikei motəsiro e nətəmi kotol lanəha, məmə kitah okotos nəhlmitah min kətiəh o nəni pətigəmiən nipəhriənən.

Tiotrefes mine Temetrius

⁹ Iəmətei nauəuə kəti kəm niməfaki rəham, mətəu Tiotrefes, in tolkeikei pik məmə otəfəri aru in, məmə in iətəmi asoli kəti, kəni in təsətəligiən e timah.

¹⁰ Nəmə iəu iəkuvnə, kəni iəu oiəkanus əhruahru natimnati min nəuvein iətəm in tatol, mine nəni oneuəniən nikəlitiməh iətəm in tətəni. In səniəmə təsitiən əmə piatah min muvən iman ikin, mətəu tətəniəhu min nətəmi min u nətəm kotolkeikei məmə okotit piatah min məhuvən imalah ikin, kəni mətəhli pətigəmi ilah e niməfaki.

¹¹ Piak ruən, sosiən o noliən tərəh rəha nətəmi, tərəkin ik. Os əmə o iətəmi iətəm rəhan noliən təuvir. Ətəlig-to lan məmə nətəmi min u nətəm kautol təuvir, tətəgətun məmə ilah nenəti Uhgın min,† mətəu nətəmi min əha nətəm kautol tərəh, tətəgətun məmə ilah kotərruru Uhgın.

* 1:1 2Jon 1:1 † 1:1 Inu nauəuə rəha aposil Jon, mətəu in təsəni pətigəmiən in, mətəu təmətəhluəig lan, təhmen=pən əmə e noliən kətiəh əmə iətəm in təmol e Nanusiən Təuvir iətəm Jon Təmətei. ‡ 1:3 2Jon 1:4 § 1:5 Rom 12:13; Hip 13:2 * 1:6 1Kor 16:11; 2Kor 1:16 † 1:11 1Jon 2:29

¹² Mətəu Temetrius, nətəmimi rəfin kəutəni-vivi in.‡ Kəni rəhan noliən mīn u nian rəfin kəutəgətun mīn məmə tatitəu=pən nəghatiən pəhriən. Kəni itimah mīn iəutəni pətīgəm kəm nətəmimi məmə in iətəmi təuvir, kəni nəkotəhrun məmə itimah iəutəni nīpəhriəniən.§

Naunun nəghatiən

¹³ Iatos nəghatiən tepət məmə oiəkətei məni=pinə kəm ik, mətəu iəsolkəikeiən məmə oiəkətei e pen,

¹⁴ mətəu-inu nīkik tətəhti pīk məmə otəsuvəhiən iəkəruh ik, kəni kilau kuəghati əhruahru kəm lau mīn.

¹⁵ Iətəfaki məmə pəh Uhgīn otəfinə kəm təmah rəhan nəməlinuiən.*

Ik mīn nəuvein kəutəni=pinə “təuvir” kəm ik. Kəni onakəni=pən “təuvir” rəhatimah kəm piatah mīn nəuvein ko ikin ko.

‡ 1:12 1Tim 3:7 § 1:12 Jon 19:35; 21:24 * 1:15 Rom 1:7; Efəs 6:23

Jut

Nauəuə iətəm Jut təmətei

Nəghatjən əkuəkir rəha nauəuə u Jut

?Pəh təmətei nauəuə u? Jut təmətei nauəuə u. In pia Jemis mine Iesu. Nətəmimi nəuvein, nīkilah təhti məmə Jut təmos nauəuə rəha 2 Pitə, kəni mafin nian in təmətei nauəuə u rəhan.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Kitah kotəruru əhruahru məmə Jut təmətei nauəuə u tatuvən kəm pəh. Nəmə təhro təmətei tatuvən kəm nətəm Isrel nətəm kəutəni nīpəhriənən e Iesu Krīsto.

?Natigjən təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nəgətun eiuə mīn nəuvein kəməhuvən motaliuək iki pīsīn pīsīn mīn, məutəgətun nətəmimi. Mətəu ilah kəməutəgətun rah ilah, məutəni məmə təuvir əmə məmə nətəmimi rəha nīməfaki kautol noljən tərəh əpnəpīn mīn. Ilah kəutəni məmə təuvir əmə o noljən lanəha, mətəu-inu nəuvirjən rəha Uhgjīn in iahgīn, kəni ko təsoljən nalpīnīn kəm lah.

?Təmətei nauəuə u o nak? Jut tolkeikei məmə iəfaki mīn ikīn mīn rəfin okotətəu məmə nəghatjən rəha nəgətun eiuə mīn in tərəh, kəni in neiuəjən əmə. Kəni tolkeikei məmə nīməfaki otəhtul əskasik e nəghatjən iətəm in nīpəhriənən.

Jut təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Jut, slef rəha Iesu Krīsto, kəni İəu pia Jemis, iətəni təuvir kəm təmah u Uhgjīn təmaujn e təmah. Uhgjīn Tatə tolkeikei pik İtəmah, kəni Iesu Krīsto taskəlīm vīvī İtəmah.

² Pəh nasəkəhruinjən, mīne nəməlinujən, mīne nolkeikejən rəha Uhgjīn otəri məriəuəh e nəmīəgəhīn rəhatəmah.

Noljən mīn rəha nətəm kəutəuhlin nəmtahlah e Uhgjīn

(2Pitə 2:1-17)

³ İəu mīn nəuvein, əupən, İəmolkeikei pik məmə İəkətei nauəuə u tuvnə o təmah o nəghatjən e suaru iətəm Uhgjīn tatos o nosmīəgəhīn İtah. Mətəu rəueju, İətətəu məmə İəkəkeikei mətei nəghatjən u tuvnə o təmah məmə İəkol əskasik nīkİtəmah məmə onəkotəluəgīn əskasik o naskəlīmīn nəghatjən pəhriən rəha nəhatətəjən rəhatah. Uhgjīn təmələhu=pən nəghatjən u e nəhlmi İəfaki mīn e nian kətīəh əmə, kəni ko təsəuhlinjən.

⁴ İətəni lanu mətəu-inu nətəmimi nəuvein kəməhuva oneuən e nīkİtəmah. Kəmətei əupən əgīn məmə ilah okotos nalpīnīn. Ilah kəutəhti nəujə Uhgjīn, kəni məutəuhlin nəghatjən pəhriən rəha nəhatətəjən rəhatah məutəni məmə tətəgəhan e nakləhīn e pətan mīne noljən əhmen mīn lanu nəuvein. Kəni kəmotəuhlin nəmtahlah e Iesu Krīsto iətəm in pīsīn əmə in Kīg mīne İərmənīg rəhatah.

⁵ Nəghatjən u, nəkotəhrun rəkīs ilah rəfin, mətəu İəkolkeikei məmə İəkəni mīsīmaru mīn kəm təmah məmə İərmənīg təmosmīəgəh rəhan nətəmimi mohiet İjīp, mətəu uərisīg təmərəkīn ilah u nətəm kəsotəhatətəjən lan.

⁶ Kəni otətəlig-to e nagelo mīn nətəm kəmotəmkarəpən e nepətjən rəhalah, mətəu kəmotəpəh ikīn əhruahru rəhalah. Uhgjīn təməlis ilah e sen iətəm ko təsİtəgİtjən nian kətī, kəni məhtīpəsīg e lah e napīnəpujən mətəuarus=pa Nian Asoli iətəm okakīl ilah lan, kəni mol nalpīnīn kəm lah.

⁷ Kəni təhmen əmə e Sotəm mīne Kəmorə mīne taun mīn tİtəlau e lau. Nətəmimi ikīn mīn əha kəmotəpəh noljən əhruahru məutəhuvən e noljən rəha nakləhīn e pətan mīne noljən rəha nəman kautit aru ilah mīn mīne nīpətan kautit aru ilah mīn. Kəni Uhgjīn

təmol nalpiniən kəm lah e nigəm iətəm ko təsəpisiən nian kəti mine, məmə nətəmimi okoteruh nəua noliən tərəh min əha kəni məutəgin e nalpiniən rəha Uhgın.

⁸ Nati əpnapin nətəmimi min əha kotəhrun natimnati min əha, mətəu e noliən kətiəh əmə, ilah kəutəni məmə kəmoteruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən iətəm təmegəhan e noliən tərəh min rəhalah, kəni tol lanəha kotəni məmə təuvir əmə məmə kautol noliən tərəh e nipətilah məutəhuvən əmə lanəha, kəni kəutəpəh narməniğiən min rəfin, kəni kəutəni rah nagelo min u ilah ilis pik.

⁹ Mətəu Maikil, nati əpnapin in iətəmi asoli rəha nagelo min, təməsoliən lanəha nian in mine Setən kəmatuorgəhu o nipəti Mosis. Təməsahien Setən məsətu-pəniən nəghatiən kəti lan, mətəu təməni əmə məmə, “!Pəh İərməniğ otəni rəham nalpiniən!”

¹⁰ Mətəu nətəmi min əha kəutəni rah nətəmimi nətəm kotəruru. Kəni e noliən rəha nati miəgəh min, ilah kautol natimnati min iətəm nipətilah tolkeikei məmə okotol, kəni noliən əha tətərəkın ilah.

¹¹ !Kəsi, nərahien asoli o lah! İlah kautohtəu=pən suaru iətəm nəti Atəm u Ken təmitəu=pən. Kəni ilah kinotəfən rəfin nikilah e noliən tərəh iətəm Paləm təmol aupən mətəu-inu in tolkeikei pik məni. Kəni ilah kəmotol noliən rəha Kora məutəhti nəuia nətəmi asoli min, kəni e noliən əmə əha iətəm Uhgın təmərəkın Kora mine rəhan min, Uhgın otərəkın ilah.

¹² Nian nautol lafet təuvir min mətəu-inu itəmāh nəkotolkeikei itəmāh min, kəni ilah kəhuva motauən pik əpnapin əmə itəmāh min ilah, nikilah təsəhtiən nətəmimi nəuvein, mətəu ilah kotəhmen e nımas kəti əpəha ihluə iətəm tətəhluaig iətəm negəu təhrun nələs pikiniən kəni məhapu. İlah nətəm kəsoteruhien sipsip min, mətəu kautun pik əmə sipsip min. İlah kotəhmen e nımalı nəpuə iətəm nımətəgi təmələs muva, mətəu ko nuhuən təsəfuvien. İlah kotəhmen e nigı min iətəm tinuva e nian əhruahru rəhalah məmə okotəuə, mətəu kəsotəuəiən, kəni in təhmen əmə məmə kəmoħmis, kəni nətəmimi kotiuvi-pəri ilah kəni kohmis aɡin.

¹³ Peau-peau ləuantəhi kəutorasilig məutəruən əpnapin əmə, kəni kitah rəfin kəuteruh əmə. Kəni təhmen əmə, kəuteruh naulisiən rəha nətəmimi əha nətəm kautol pətigəm əmə noliən tərəh e rəhalah nəmiəgəhiən. İlah kotəhmen e məhau min iətəm kəmotəmkarəpən e suaru rəhalah. Tol lanəha, Uhgın tətəskəlīm imalah ikin əpəha e napinəpuien iətəm nəhəgəhəgiən tikə aɡin ikin.

¹⁴ Suah u Inok u aupən, in nəuaniləuis iətəm tatol səpin lan e nəuaniləuis min rəha Atəm, təməni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın iətəm təməfən kəm in məmə, “Oteruh-to, İərməniğ tətəuə ilah rəhan min nagelo min tausın tausın min tepət pəhriən,

¹⁵ tətəuə məmə otakil nətəmimi rəfin, kəni otəni pətigəm nalpiniən rəha nətəmimi rəfin min u nətəm kəutəhti nəuiən. In otol nalpiniən mətəu-inu kəmotol nərahien tərəh min e noliən tərəh pik, kəni nol təfəgə min əha kəmotəraki e nəghatiən min iətəm tərəh kəm Uhgın.”

¹⁶ Nian rəfin, nətəmimi min əha kəməutəghati-əghati kəm lah min məmə nikilah təsəgiəniən o natimnati, kəni məutəni rah natimnati rəfin. İlah kəutətəu=pən aru nətəliɡiən tərəh e nikilah iətəm ilah aru kotolkeikei məmə okotol, kəni məutəghati əuvsan e lah min, kəni kəutəghati e nəghatiən tətəhiən məmə okotol nətəmimi okotohtəu=pən rəhalah nətəliɡiən.

Nəghatiən o nəhgi-pəriən ilah

¹⁷ Mətəu rəhak min nətəmimi, nikitəmāh tətəhti nati nak aposil min rəha rəhatah İərməniğ İesu Kristo kəmotəni aupən, məmə otuva.

¹⁸ Kəmotəni kəm təmah məmə, “E nian iətəm naunun nian tətəva iuəkir, nətəmimi nətəm kəutəghati əuvsan məutəni rah natimnati rəfin, ilah okotohtəu=pən aru əmə rəhalah nətəligiən tərəh e nīkilah iətəm ilah aru kotolkeikei məmə okotol.”

¹⁹ Inu nətəmimi nətəm kəutəhapu itəmah. Ilah kəutohtəu=pən aru əmə rəhalah nətəligiən rəha nəhue niftəni, kəni Narmīn Rəha Uhgīn tikə e lah.

²⁰ Mətəu itəmah, rəhak mīn nətəmimi, otol itəmah motəsanən e rəhatəmah nəhatətəiən iətəm təhruahru vivi, iətəm təmsipən o Uhgīn. Kəni otəghati kəm Uhgīn e Narmīn Rəhan.

²¹ Kəni motos nolkeikeiən rəha Uhgīn tətətig o təmah nian nəutəhtahnin nasəkəhruiniən rəha Iərmənig Iesu Kristo məmə in otos itəmah nəkəhuvən e nəmiəgəhiən itulin.

²² Onəkotəsəkəhruin nətəmimi mīn u nətəm rəhalah nəhatətəiən təsəskasik pikiən motəruru nəgətuniən nak in nīpəhrieniən.

²³ Motəmkirəkis uəhai nətəm kəutatig iuəkir o nigəm asoli motosmiəgəh ilah. Otəsəkəhruin nəuvein mīn, mətəu nəkotəgīn pik e noliən tərəh mīn rəhalah, iətəm kautol nəmiəgəhiən rəhalah rəfin tamīkmik. Autətəu itəmah məmə noliən tərəh rəhalah otəsekiən nəmiəgəhiən rəhatəmah.

Nəfakiən o nəni-viviən Uhgīn

²⁴ Pəh kotəni-vivi Uhgīn iətəm in təhrun naskəlīmiən itəmah məmə onəsotəmeiən, kəni təhrun noliən itəmah məmə nimei təfagə tərəh tikə agīn e nəmiəgəhiən rəhatəmah, nian otos itəmah nəkəhuvən e nəhagəhagiən rəha nəhmtin, kəni nīkitəmah otagiən pik agīn ikin əha.

²⁵ Uhgīn kətiəh əmə, kəni in Iosmiəgəh rəhatah. Kəni Iesu Kristo rəhatah Iərmənig in suaru rəhan o nosmiəgəhiən itah. Pəh kotəni məmə nəni-viviən, mine nepətiən, mine nəsanəniən, mine narmənigiən rəfin agīn, in rəha Uhgīn, aupən agīn mətəuarus=pa u rəueiu, matuvən naunun tikə. !Əuəh!

Nəhan-əhanian Nəhan-əhanian natimnati kəm Jon Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Nəhan-əhanian

?Pəh təmətei nauəuə u? İətəmi kəti nərgin u Jon təmətei nauəuə u. Məta suah u inu in aposil Jon, uə məta Jon pisin kəti təmətei. Kəsotəhrun vivian.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? In təmətei nauəuə u tatuvən kəm niməfaki səpın, ilah kəutatig e nitəni mın ikın Esia, (rəueiu, kətəni ikınu məmə Wes Teki – Western Turkey), mine matuvən mın kəm niməfaki mın ikın mın rəfin.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nian u iətəm təmətei nauəuə lan, kəpmən rəha Rom təməni məmə nətəmimi okotəkeikei motəfaki kəm iətəmi asoli rəha kəpmən təhmen əmə məmə in uhgin rəhalah. Mətəu nətəmimi rəha niməfaki kəmotəni məmə iətəmimi kətiəh əmə in ilis agin, iətəmimi u in İesu Kristo. In əmə u, in İərməniğ. Kəni kəutəni məmə okəsotəfakiən kəm iətəmi asoli rəha Rom. Tol lanəha, kəpmən rəha Rom tinol nərahian kəm nəfaki mın. Kəmotahli=pən Jon tuvən isəu e nitəni kəti u, kətəni məmə Patmos, məmə otətətig pisin əmə. Uhgin təfən nəməhlairian təuvir agin kəti kəm Jon məmə oteruh İesu Kristo əpəha e negəu e neai. Kəni in mafu mın natimnati iətəm otəpanuva, təhmen əmə məmə inu: noliən iətəm Uhgin otol win e Setən mine rəhan mın nətəmimi e nəluaginian; mine noliən rəha Uhgin o nakilian nətəmimi e naunun nian.

?Təmətei nauəuə u o nak? In təmətei nauəuə u məmə otol əpu məmə İesu Kristo in İərməniğ, konu məgətun rəhan nəsanəniən. Kəni in tolkeikei məmə otəni kəm nəfaki mın məmə okotəhtul əskasik nəmə nian iəkis mın okəhuva, konu ilah okəsotəfakiən kəm iətəmi asoli rəha Rom məmə in Uhgin. Otəsuvəhian konu Setən otol nərahian kəm nəfaki mın mətəu ilah okotəkeikei motəhtul əskasik, kəni in tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəha nəfaki mın mine nətəmimi u ilah kəutatig e nian iəkis mın u rəueiu. Nian İesu Kristo otitəlig=pa mın, kəni in otəfəri ilah, mol nalpinian kəm rəhan tikimir mın.

Nəghatian mın mine nətəligian mın tepət kəutafin e nauəuə u Nəhan-əhanian kəutsipən e nauəuə mın u rəha Oltestimin: Isikiəl, Daniəl, Aiseə, mine Jerimaia.

?Okafin əhro nauəuə u? Nauəuə u, in tol pisin e nauəuə mın e Niutestimin mətəu-inu İesu təməgətun natimnati tepət e Jon u kətol pisin agin. Tol lanəha, in otəkeikei mos narmi nati kəti məghati lan. Nəghatian mın u ilah nıpətillah tatig, təhmen e nəghatian əuhlin. Konu, nian kitah kotafin nauəuə u, koteruh nəghatian əuhlin mın u, təuvir məmə kitah kotətəlig e nıpətillah mın kətiəh kətiəh. Təuvir məmə kotafin futnot ko ləhtəni e nimali nauəuə o nəhrunian məmə narmi nati mın nıpəti lah təni məmə nak. Kəni kotəkeikei motəpən motətəlig e nıpəti nəghatian mın u Kristin mın e nian əha kəmotəhrun vivi.

Nauəuə u səniəmə in təhmen e suaru kəti uə kalendə, məmə kotəhrun neruhian məmə nati nak otuva e nu nak, konu nati nak mın otuva e nu təm tətəuva, mətəuva mətəuarus nian İesu otuva mın lan. Mətəu e nauəuə u, kotəhrun neruhian nəukəti nətəligian asoli tol lanu lan:

- Uhgin in ilis in tepət pik mine nəsanəniən rəhan tepət, mine rəhan nətəligian təuvir e natimnati mın rəfin;
- Setən in tatol nahməian asoli e nəhue niftəni;
- Kristin mın okotəkeikei motəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəian məmə okəsotəginian, nati əpnəpın ilah kəutatig e nian rəha nərahian;
- otəsuvəhian Uhgin otələs iahu Setən kəni məfən nalpinian kəm Setən mine iərmis mın rəhan;
- e Nian Uərisig, Uhgin o tol nalpinian kəm nətəmimi mın kəsotəhatətəian e İesu;
- İesu Kristo otərməniğ e natimnati mın rəfin;
- İesu otos nətəmimi rəhan məhuvən mətətatig e neai, ikın tətətig ikın.

Nətuəuinian nəghatiən

¹ Nauəuə u, in tətəghati e natimnati min iətəm Iesu Kristo təmol əpu.* Natimnati min u, Uhgın təməfən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan noluək min natimnati iətəm otəsuvəhiən təkəikei muva. Kristo təmahlı=pən rəhan kəti agelo tuva, kəni məgətun natimnati min u kəm rəhan ioluək, Jon.

² Jon təməhtul pətigəm o nəni əhruahruian natimnati rəfin iətəm in təmeruh, kəni mətei rəkis ilah e nauəuə u. Natimnati min u iətəm in təmeruh, in nəghatiən rəha Uhgın mine nəni pətigəmian rəha Iesu Kristo.

³ İətəmi u iətəm tətəfin pətigəm nəghatiən min u, iətəm Uhgın təməfa, in otatig e nəuviriən pəhriən. Kəni nətəmimi min u nətəm kəutətəu kəni maautos e nıkilah kəni mautil, okotatig min e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu nian rəha natimnati min u nauəuə u tətəghati e lah, tinuva iuəkir agın.

Jon təmətei nauəuə kəm niməfaki min ilah səpin

⁴ İəu Jon, iətahlı=pinə nauəuə u tatuvnə kəm niməfaki min ilah səpin əpəha e nitəni Esia. Pəh Uhgın u iətəm tətətig u rəueiu, təmətətig itulın, kəni otəpanatig itulın min, in otəfinə rəhan nəuviriən mine nəməlinuian kəm təmahlı. Kəni pəh narmın ilah səpin† iətəm kəutətig aupa e jeə rəha kig, ilah min okotol lanko e təmahlı.

⁵ Kəni Iesu Kristo min, in otəfinə min lanko kəm təmahlı. Kristo ko təməhtul pətigəm əskasık o nıpəhriənian, konu inəha, in iətəmimi iətəm in təmaupa məmiəgəh itulın e nımişian,‡ kəni in tətərmənig e kig min rəha nitəni min.§

Pəh nəni-viviən tuvən o Iesu Kristo u, in təmölkeikei itah, kəni nıran təmaiəh məmə otitıs itah e nolıən rəha təfagə tərəh.

⁶ In Kig rəhatah, kəni təmöl məmə kitah kotatig ahgəl rəhan narmənigiən, kəni mol itah kəhuva pris min rəha Uhgın rəhan, kəutol uək rəha Tatə rəhan. !Pəh nəni-viviən o rəhan nıpətian mine nəsanənian tuvən o Iesu Kristo, naunun tıkə! !Pəh in otərmənig itulın! Pəh otol lanu lan. Əuəh. Amen.

⁷ !Oteruh-to! In tətəva e nəpuə, * kəni nətəmimi rəfin okotəsəl=pən moteruh e nəhmtılah əhruahru, kəni nətəmi min aupa u kəmotəni məmə okəu, okoteruh min, kəni nətəmimi e nəuanıləuis min rəfin e nitəni min, nıkilah otahmə, motasək əfəməh mətəu-inu kəmotəfu.†

In otəkəikei mol lanu lan. !Əuəh! !Amen!

⁸ İərmənig Uhgın tətəni məmə, “İəu Nəukətın mine Naunun.‡ İəu u iətətig rəueiu, kəni iəmətətig itulın, kəni iəpanətətig itulın min, kəni iəu u, Nahgik Təpət Pık Agın.”

Jon təmeruh Nəti İətəmimi

⁹ İəu Jon, piatəmahlı u, iətəm kitah kəutos pəti nəhlmitah min kətiəh e Iesu o nəhməiən, mine natigiən e narmənigiən rəhan, mine nəhtul əskasıkian e nian rəha nəhməiən. Kəməraکی=pən lak e nitəni u Patmos,§ mətəu-inu iətəni pətigəm nəghatiən min u iətəm Uhgın təməfa, kəni mətəhtul pətigəm o Iesu.

¹⁰ In Nian rəha İərmənig rəhatah,* kəni iəməriəuəh e Narmın Rəha Uhgın, u rəhan nəsanənian təmöl kəm iəu, kəni iəkətəu nəuian asoli kəti e nəmtahk, təhmen əmə e təui,

* **1:1** “Təmöl əpu,” nıpətın u, məmə tətəgətun nati kəti iətəm aupa, nıpətın tətəhluəig. E Bislama, kətəni məmə, “rivilem” uə “soem.” † **1:4** Narmın ilah səpin iətəm kəutətig aupa e rəhan tron, (Nəh 3:1; 4:4; 5:6), nəmə təhro in suaru rəha nənian Narmın Rəha Uhgın; mətəu nəmə təhro ilah nagelo səpin u kotəsənən (Nəh 1:20; 8:2) iətəm kəutətig aupa e tron. Nəmpə səpin u, kəməh kau fifti-fo e nauəuə u Nəhan-əhaniən. E Nauəuə Rəha Uhgın, nian nəuvein tətəni “ilah səpin” mətəu nıpətın məmə ilah rəfin agın. ‡ **1:5** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5** Sam 89:27; Nəh 17:14; 19:16

* **1:7** Dan 7:13; Uək 1:9 † **1:7** Sek 12:10 ‡ **1:8** Nəghatiən əhruahru u rəha Iesu tətəni məmə, “İəu u, Alfə mine Oməkə.” Alfə u, in letə tətəhtul aupa e alfəbit rəha nəghatiən Kris, kəni Oməkə u, in letə iətəm tatol naunun lan, təhmen e A mine Z e Inglis. § **1:9** Nitəni u Patmos, in ailən kəti isəu agın o ima Jon. * **1:10** Nian rəha İərmənig u, in Sante.

11 kəni nəuian u tətəni məmə, “Ətei rəkis e nauəuə natimnati mīn rəfin iətəm nateruh, kəni mahli=pən kəm niməfaki səpīn. Nauəuə mīn u okəhuvən kəm Efəsis, kəni Smanə, kəni Perkaməm, kəni Tuatirə, mīne Satis, mīne Filitelfiə, mīne Laotisiə.”

12 Kəni əmeiko, iəkeirair məmə iəkeruh-to, məmə pəh tətəghati kəm iəu. Kəni nian iəmeirair, mafu nati kətətu-pəri lait lan, ilah səpīn, kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, 13 kəni e nəlugi nati kətaharu-pəri lait mīn u lan, mafu suah kəti təhmen e Nəti İətəmimi, † rəhan napən təfəməh u təfəməh pəhriən. Kəni kəməlis mankilahan e kətəuti, kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip. ‡

14 Rəhn-kapə mīne nəuanun tərūən tərūən təhmen e nəuauı nitəhi, § * kəni nəhmtin təhmen e nəmnamı nigəm. †

15 Nəhlkin təhmen e prons, ‡ iətəm kəmuvan e nigəm məmə otaiəh rəkis e namrəiən, mafəl iətəm təuvir, kəni uərisig ko, kərəpei məmə otəuvir mətoraip-oraip. Kəni nəuian iahgin təhmen e nitəhi asoli kəti tatitəgit e nimas;

16 In tatos məhau ilah səpīn e nəhlmin maru, konu nau kəti rəha nəluaginian in tasilə e nıkalin pəti mil, § tatsipən e nipəgnəuan, kəni iətəmi u təhagəhag mətasiə, təhmen e mitigar əpə e nərauıə.

17 Nian iəmafu iətəmi əha, iəmeiuaiu morin iəu əha e nəhlkin, təhmen əmə məmə iəmimis. * Mətəu in təmea=pa mek iəu e rəhan maru kəni məni məmə, “Səginian. İəu u, iəu iəmaupən matig, kəni iəu matol naunun agin.

18 İəu u, İətəm Tətəmiəgəh. † !İəmimis aupən, kəni mətəu eruh-to, iətəmiəgəh itulin! Kəni iəu iatos ki rəha Nımisian mīne ki rəha Nəuan=pən. ‡

19 “Tol lanəha, ətei rəkis nati nak iətəm nateruh, inu natimnati mīn rəha rəueiu, mīne natimnati nəuvein mīn iətəm tətəva.

20 Mətəu iəkuahpik e nipəti nati təməhluai, u məhau mīn ilah səpīn iətəm nəmeruh iatos e nəhlmək maru, mīne nati kətaharu-pəri lait lan, ilah səpīn, kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip. Məhau mīn u ilah səpīn, nipətin u nagelo mīn rəha niməfaki səpīn. Konu nati kətaharu-pəri lait lan, ilah səpīn, kəmol e kol, nipətin u, niməfaki mīn u ilah səpīn.

2

Nəghatian təmuvən

kəm nəfaki mīn ikin Efəsis

1 “Ətei nauəuə u kəti tuvən o agelo* rəha niməfaki e taun Efəsis, məni=pən məmə,

Nəghatian u rəhan, iətəm tatos məhau səpīn e nəhlmin maru † kəni mətaliuək e nəlugin e nati kətaharu-pəri lait lan, ‡ u iətəm kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, kəni ilah səpīn.

2 İəu iəkəhrun rəhatəmāh noliən mīn. İəkəhrun nalkut pikian o uək mīn rəhatəmāh, kəni məhrun mīn məmə nautəhtul əskasik. İəkəhrun məmə itəmāh nəsoṭagiənian o nətəm kautol noliən tərāh. Nəmotakil nətəmimi mīn u nətəm ilah kotəni məmə ilah aposil mīn, mətəu səniəmə ilah aposil pəhriən mīn, kəni nəmoteruh rəkis məmə ilah neiuə mīn.

3 İəkəhrun mīn məmə itəmāh nautos nətəligiən əfəməh. Nərahian təmələs pau itəmāh, mətəu nautəhtul əskasik o nərgək, məsoṭəpəouiən.

† **1:13** Kitah kəuteruh nərgin u “Nəti İətəmimi” e nauəuə rəha Daniel (Dan 7:13), mīne e nauəuə mīn rəha Matiu, Mak, Luk, Jon, Uək mīne Ol Sam. ‡ **1:13** Napən əha kətəni, in napən rəha pris asoli agin. İesu in rəhatah pris asoli agin.

§ **1:14** Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “in tərūən tərūən təhmen e sno.” * **1:14** Dan 7:9 † **1:14** Esik 1:28

‡ **1:15** Prons, in aiən kəti, kalə rəhan təhmen e kol. § **1:16** Hip 4:12; Jon 12:48 * **1:17** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † **1:18** Sam 42:2 ‡ **1:18** “İəu iatos ki rəha Nımisian mīne ki rəha Nəuan=pən,” nipətin u məmə iatos nepətiən

o nahtipəsigiən mīne nərahian e ket rəha İma Nətəm Kəmoħmīs İkin, kəni mol nətəmimi kəmoħmīs ilah kotəmiəgəh mīn. * **2:1** Nian iətəmi u tətəni “agelo,” nəmə təhro tətəghati e agelo pəhriən, uə nəmə təhro tətəghati e pastə rəha

niməfaki. † **2:1** Nəh 1:16 ‡ **2:1** Nəh 1:12-13

⁴ Mətəu iateh nıpəgnəmtin kəti əha ikin nəmotol, təsəhmenian e nəhmtək. Nəmotəpəh nolkeikeian § aupən rəhatəmah.

⁵ Nikitəmah təhti-to nolkeikeian iətəm nəməutatig lan aupən. Otəuhlin itəmah, kəni motol natimnati min u nəmautol aupən. Nəmə nəsotolian, kəni iəkuva, mələs rəkis rəhatəmah nati kətəharu-pəri lait lan e nimein.

⁶ Mətəu nati kətiah əha ikin, nautol təuvir. Itəmah nəkotəməki e nolian tərəh min rəha nətəmimi rəha Nikoləs,* təhmen əmə lak, təhmen mə inu iatol mine.

⁷ Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian min u iətəm Narmin Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min. Iətəm otol win e nəluaginian u, iəu iategəhan lan məmə in otun nəuanigi rəha nəmiəgəhian iətəm tatevia e nasumian rəha Uhgın.”†

*Nəghatian təmuvən
kəm nəfaki min ikin Smanə*

⁸ Kəni in tətəghati əhanəh mətəni=pa kəm iəu məmə, “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Smanə, məni=pən məmə,

Nəghatian u rəhan, iətəm təmaupən matig, kəni in otol naunun agin. In təmimis kəni məmiəgəh min,‡ kəni in tətəni məmə,

⁹ Nətəm Smanə, iəkəhrun rəhatəmah nahməian. Iəkəhrun məmə itəmah nanrah min, mətəu səniəmə itəmah nanrah min pəhriən. !Itəmah, rəhatəmah nautə tepət agin! Iəkəhrun məmə neiuə min nəuvein nətəm kautəni nəghatian mautəuylək e təmah lan, mətəni məmə ilah nətəm Isrel, mətəu kəpə. § Rəhalah nimə rəha nuhapuminian in nuhapuminian rəha Setən əmə.*

¹⁰ Sotəginian e nahməian min iətəm otəsuvəhian kəhuva e təmah. Iətəni=pinə kəm təmah, məmə Setən otəpanəmki=pən itəmah nəuvein e kaləpus məmə otek askəuvin nəhatətəian rəhatəmah, kəni itəmah onəkotatig e nahməian o nian ilah ten.† Otəhtul əskasik, nati əpnapin nəmə itəmah nəuvein okohmis, kəni iəu iəkəfinə rəhatəmah nətəouian, təhmen=pən əmə məmə kətəfəfau=pən e nati kəti e rəhn-kəpə iətəm təmol win e nauian, kəni rəhatəmah nətəouian in nəmiəgəhian itulin.

¹¹ Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian min u iətəm Narmin Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min. Nətəmimi okotol win e nəluaginian u, nian nimisian tisimaru min muva, ko kəsəhmis minian. Inəha, okəsəhuvəian e nəmnamı nigəm asoli, inu nimisian tatol keiu.”‡

Nəghatian təmuvən kəm niməfaki min ikin Perkaməm

¹² Kəni in tətəghati əhanəh mətəni=pa kəm iəu məmə, “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Perkaməm, məni=pən məmə,

Nəghatian u rəhan, iətəm tatos nau rəha nəluaginian kəti iətəm tasilə e nəven pəti mil. §

¹³ Iəkəhrun ikin nəutatig ikin. Ikin əha, Setən tətəharəg, mətərmənig ikin.* Mətəu itəmah nautəhtul iəkis ohniəu. Nəməsotəuhlinian rəhatəmah nəhatətəian lak.

§ 2:4 Jon 13:35; Jer 2:2-5 * 2:6 Nətəmimi rəha Nikoləs min əha, kitah kəsotəhrun vivian natimnati tepət e lah uə rəhalah iətəmi asoli. Ilah nətəmimi nəuvein rəha niməfaki, mətəu ilah kautəni məmə kəhrun nəfakian kəm narmi nati min, konu kəhrun nit əpnapinian itəmi. Ilah kautəni məmə nolian min əha, təsəəkianian narmitəmi. † 2:7 Jen 2:9; 3:22-24; Luk 23:43; Rom 5:12,18; 6:23; Nəh 22:2 ‡ 2:8 Nəh 1:17-18 § 2:9 ?Nəghatian u, “mətəni məmə ilah nətəm Isrel, mətəu kəpə,” nıpətın nak? In tətəghati əhruahru nətəmi min u nəuaniləuis rəha Isrel. Mətəu nian Iesu tətəni məmə ilah səniəmə nətəm Isrel pəhriən, nıpətın u məmə nətəmimi pəhriən rəha Uhgın, inu, nətəmi kətəfəfaki kəm in, mətəu səniəmə “nəuaniləuis min rəfin rəha Isrel” u ilah nətəmimi min əhruahru rəha Uhgın. (Kəl 6:15-16). * 2:9 Jon 8:33-47 † 2:10 “Nian ten” nıpətın ko, məmə nian rəha nahməian otəkeikei mol naunun mətəu-inu Uhgın təməni lanəha. ‡ 2:11 Nəh 20:11-15; 21:8 § 2:12 Nəh 1:16 * 2:13 Iətəmi asoli rəha Rom, kətəni məmə Empərə, in təhmen e kig asoli kəti. Nətəmimi tepət tepət kətəfəfaki kəm in əha Perkaməm.

Imatəmah Setən tətətig ikin, kəni kəmoḥamu rəhak iətəmini Antipas, iətəm təməhtul əskasik o nəni pətigəmiən iəu. Nati əpnəpən məmə nian əha təmiəkis pau o təmah, mətəu itəmah nəmotəhatətə əskasik lak.

¹⁴ Mətəu in əmə ko, iateh nīpəgnəmtin mīn nəuvein iətəm itəmah nautol iətəm təsəhruahruian e nəhmtək. Itəmah nəuvein u ko ikin ko, nəutəgətun nətəmini ko ikin ko məmə okotos nəgətunian rəha Paləm. Paləm u, in təmol suaru kəm Kig Palək məmə in otəfən-əfən kəm nətəm Isrel, kəni pəh ilah kotol nolian tərəh, mautun nauəniən iətəm kəmol sakrifais lan tatuvən kəm narmi nati iətəm kəmisikəuvən e nigī, kəni mautit əpnəpən ilah mīn.†

¹⁵ Kəni e nolian kətiəh əmə ilah nətəm Isrel mīn əha, itəmah nəuvein u ikin nau-tohtəu=pən nəghatian rəha nətəmini rəha Nikoləs.‡

¹⁶ !Tol lanəha, onəkotəkeikei motəuhlin uəhai əmə nətəligian rəhatəmah e nolian tərəh mīn rəhatəmah! Nəmə nəsolian, otəsuvəhiən oiəkuvnə o təmah, kəni iakoh nətəmini mīn ko, kəni mətei ilah e nau rəha nəluəginian iətəm tatsi=pən e nīpəgnəuak.

¹⁷ Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian mīn u iətəm Narmīn Rəha Uhgīn tətəni=pinə kəm niməfaki mīn. Iətəmini iətəm tatol win e nəluəginian, iəu iəkəfən nauəniən oneuən u mana§ kəm in. Oiəkəfən mīn kəpiel ruən kəti kəm in, iətəm kəmətei=pən nərgin vi lan, kəni in pişin əmə kəha iətəm otos, təhrun nərgin.”

Nəghatian təmuvən

kəm nəfaki mīn ikin Tuatirə

¹⁸ Kəni in tətəghati əhanəh mətəni=pa kəm iəu məmə, “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Tuatirə, məni=pən məmə,

Nəghatian u, in nəghatian rəha Nəti Uhgīn. Nəhmtin təhmen e nəmnamī nigəm, mīne nəhlikin təhmen e prons* iətəm tətəraip-oraip.† Tətəni məmə,

¹⁹ Inəhrun rəkis nolian mīn rəhatəmah, nətəm Tuatirə. Iəkəhrun rəhatəmah nolkeikeian mīne nəhatətəian, mīne nasiruiən e nətəmini, kəni iəkəhrun mīn məmə nətəligian rəhatəmah təfəməh o nəhtul əskasikian. Iəkəhrun məmə nolian mīn rəhatəmah nautol u rəueiu, təuvir mapirəkis agin nolian mīn rəhatəmah aupən.

²⁰ Mətəu iateh nīpəgnəmtin kəti əha ikin nautol iətəm təsəhruahruian e nəhmtək. Itəmah nautegehən e nolian rəha pətan əha iətəm təhmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tətəni məmə in iəni kəti, mətəu nəgətunian rəhan tatit rah rəhak mīn noluək, matol məmə ilah kautit əpnəpən ilah mīn, kəni mautun nauəniən u iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati iətəm kəmisikəuvən e nigī.

²¹ Iəmətəhtahnin pətan əha məmə in otəuhlin rəhan nolian rəha nitəu=pən əpnəpəniən nəman, mətəu in tərəh.

²² Tol lanəha, rəueiu əha, iəkəh in timis pik e rəhan pet. Kəni nətəmini mīn u nətəm kəmotit əpnəpən ilah mīn, ilah Jesepel u, nəmə ilah kəsotəuhlinian ilah e nosian nolian rəha pətan əha, oiəkəh ilah mīn kotətəu tərəh pik, kəni misuə e lah e pet u rəha nəhməian.

²³ Kəni oiəkəu kətiəh əmə e nenətin mīn, moh ilah kohmis.§ Tol lanəha, kəni niməfaki mīn rəfin okotəhrun məmə iəu əmə u, iəkəhrun nətəligian mīn rəha nətəmini, mīne nīkilah. Kəni iəu iəkəfinə nətəouiən rəhatəmah tətəu=pən əmə rəhatəmah nolian mīn iətəm nəmautol.*

† 2:14 Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ 2:15 Afin-to futnot e Nəh 2:6. § 2:17 Jon 6:31-33,35,48,51 * 2:18 Prons, in aian kəti, mətəu rəhan kalə təhmen e kol. † 2:18 Dan 10:6; Nəh 1:14-15 ‡ 2:20 Jesepel u aupən, in pətan rəha Kig Ehap (1King 21:25-26). In təmit nətəmini e suaru kəti məmə okotol sakrifais kəm narmīn nati mīn, kəni motohtəu=pən nolian rəha nitəu=pən nəman mīne nīpətan. Pətan kəti rəha Tuatirə təmol nolian əha, kəni Jon tətəni lan məmə Jesepel. Nəmə təhro nolian rəhan təhmen e Nikoləs iətəm təməni e Nəh 2:6,15. § 2:23 Nəghatian u “nenətin mīn” tətəgətun nətəmini u kəutohtəu=pən in. * 2:23 Jer 17:10

²⁴ Mətəu itəmah u, nətəm Tuatirə nətəm nəməsotosiən o nəgətun mın rəha Jesepel əha, iətəghati kəm təmah rəueiu. İəkəhrun məmə itəmah nəməsotosiən natimnati iətəm kətəni məmə nati ağin mın rəha Setən iətəm tətəhluaig e nəmtahn. İəsələhu-pəniən nati figəm kəti mın kəm təmah, mətəu iəkölkeikei məmə nəkotol nati kətiəh əmə, inko,

²⁵ otaskəlīm tiəkis əmə e nati iətəm ninotos rəkis, mətəuarus iəu iəkətəlig=pa.

²⁶⁻²⁷ İətəm tatol win e nəluaginian u, kəni tətəhtul əskasik o noliən nəuiak, matuvən, matuvən mətəuarus naunun, kəni iəu iəkəfən nepətiən u kəm in, iətəm rəhak tatə təməfa kəm iəu, məmə in otarməniğ e kəntri pişin pişin mın. Kəni in otos rəhan neim iətəm in nəmtətiən rəha nərgin asoli rəhan, kəmol e aiən, kəni in otatgəhli-atgəhli nətəm e nəhue niftəni, təhmen=pən əmə məmə aiən iətəm təmohəplis-ohəplis sospən kəmol e nəriəpig.

²⁸ Kəni iəu iəkəfinə mın məhau u fətukai kəm in.†

²⁹ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mın u iətəm Narmın Rəha Uğın tətəni=pinə kəm niməfaki mın.

3

Nəghatiən təmuvən kəm nəfaki mın ikin Satis

¹ “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun u Satis, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, iətəm tatos narmın rəha Uğın ilah səpin,* kəni matos mın məhau səpin.† Nəghatiən u rəhan iətəm tətəni=pinə kəm təmah məmə,

İəkəhrun rəhatəmah noliən mın. İəkəhrun məmə kətəni məmə itəmah nautəmiəgəh, mətəu kəpə, itəmah ninohmis rəkis.

² !Otair-tə! Noliən təuvir mın rəhatəmah nəmautol əupən, otəsuvəhiən tikə ağin. Mətəu itəmah nəkotəkeikei motalkut məmə onəkotəfəri mın noliən rəhatəmah, motol tuva məskasik, mətəu-inu rəhatəmah noliən təuvir mın iətəm təhruahru e nəhmti Uğın, iəseh əhanəhiən kəti iətəm nəmotol məhuvən motol naunun lan.

³ Tol lanəha, nikitəmah təhti nəghatiən iətəm nəmotos, kəni mautətəu əupən. Otol, kəni motəuhlin itəmah. Mətəu nəmə nəkotəpili alu, oiəkiet pətigəm o təmah təhmen e iəkləh, kəni itəmah ko nəsotəhruniən məmə nian nak iəkuvnə o təmah.

⁴ Mətəu itəmah nəuan nəuvein əmə ko Satis, iətəm kəməsotoliən napən rəhalah tamikmik. İlah kotəhruahru, motəhmen o naliuəkiən itəmah mın iəu e napən ruən.‡

⁵ İətəm in otol win e nəluaginian, in otuvən lanəha e napən ruən. Kəni ko iəsəfəl rəkisiən nərgin e nauəuə rəha nəmiəgəhiən, kəni iəu iəkəni pətigəm nərgin e nəhmti rəhak Tatə mine rəhan nagelo mın, məmə in rəhak əhruahru iətəmi.§

⁶ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mın u iətəm Narmın Rəha Uğın tətəni=pinə kəm niməfaki mın.”

Nəghatiən təmuvən kəm nəfaki mın ikin Filitelfiə

⁷ “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Filitelfiə, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, iətəm Tasim, kəni in Nipəhriənian. Kəni in tatos ki rəha Tefit u əupən.* Nəmə in terəh e doə kəti, kəni ko iətəmi kəti təsahtipəsigiən. Kəni nəmə in tahtipəsig e doə kəti, kəni ko iətəmi kəti təserəhiən lan.† Nəghatiən u rəhan iətəm in tətəni=pinə kəm təmah məmə,

⁸ İəkəhrun rəhatəmah noliən mın, nətəm Filitelfiə. İəkəhrun məmə rəhatəmah nəsanəniən in nəuan nəuvetin əmə, mətəu itəmah nəmautol nəuiak məsotəpəhiən, kəni

† 2:28 Nəh 22:16 * 3:1 Afin-to futnot e Nəh 1:4 † 3:1 Nəh 1:16 ‡ 3:4 E fes u, “napən” tətəgətun noliən mın rəhalah. § 3:5 Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1Jon 2:23 * 3:7 “Ki rəha Tefit” u, tətəgətun=pən nepətiən iətəm otos e Jerusalem vi. In ko, in tatos nepətiən məmə oterəh kəni mahtipəsig e iətəmi kəti iətəm tatuvən imə; Nəh 1:18. † 3:7 Aes 22:22

məsotəhluaigian məmə rəhak u itəmah. Oteruh-to. İəmerəh e doə o təmah. Ko iətəmi kəti təsahtipəsigiən.

⁹ Oteruh-to. Nətəmi mīn ko e Nuhapuminiən rəha Setən, ilah kautəni məmə ilah nətəm Isrel, mətəu kəpə. İlah neiuə mīn.‡ Oteruh-to. Oiakol ilah kəhuva motasiəulīn-pīnə e nəhlkilah e nisaiəən, kəni okotəni məmə nīpəhriəniən iəu iəkolkeikei itəmah.§

¹⁰ İəmāni=pīnə kəm təmah məmə itəmah onəkotos nətəligiən əfəməh o nəhtul əskasikiən, təhmen əmə lak, kəni itəmah nəmautol rəhak nəghatiən.* O nati u, iəu oiaəkəpali vivi o təmah e nian iətəm nərahian otəsuvəhiən tuva e nəhue niftəni mīn rəfin,† məmə otek askəuvīn-to nətəmi rəha nəhue niftəni.

¹¹ Otəsuvəhiən iəkuva. Otəskəlīm iəkis natimnati mīn iətəm itəmah nīnotos rəkis, məmə iətəmi kəti otəsosiən rəham nətəouiən‡ iətəm nīnol win rəkis lan.

¹² İətəm otol win e nəluagīniən, kəni iəu oiaəkol in təhmen e nīgi asoli kəti iətəm tətəruəsan Nīmə Rəha Uhgīn rəhak. Kəni in ko təsietian e Nīmə əha nian kəti. Kəni iəu, iəkətei=pən nərgi Uhgīn rəhak lan, mīne nərgi taun rəha Uhgīn rəhak lan. Taun u, in Jerusiləm vi, iətəm Uhgīn rəhak otahli=pa, otisi-pəri e negəu e neai, meiuaiu=pa. Kəni iəu oiaəkətei=pən mīn nərgək vi e iətəmi u.

¹³ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mīn u iətəm Narmīn Rəha Uhgīn tətəni=pīnə kəm nīməfaki mīn.”

Nəghatiən təmuvən

kəm nəfaki mīn ikin Laotisiə

¹⁴ “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha nīməfaki e taun Laotisiə, māni=pən məmə,

!Nəghatiən u rəhan, iətəm kətəni məmə in Nīpəhriəniən! In ko, in iətəm kəhrun narəriəniən lan məmə tətəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən nīpəhriəniən əmə, kəni in nəukəti natimnati rəfin iətəm Uhgīn təmol.§ * Nəghatiən u rəhan iətəm in tətəni=pīnə kəm təmah məmə,

¹⁵ İəkəhrun rəhatəmah nolīən mīn, nətəm Laotisiə. İəkəhrun məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah təhmen e nəhu iətəm tareuən əmə. Təuvir məmə onəkotəhtul əmə e kətiəh, onəkotətəpu uə onəkotəpiəpei.

¹⁶ İtəmah nəutəhtul əmə e nəlugin, nəkotareuən əmə — nəsotəpiəpiəniən məsotətəpuian — tol lanəha, oiaəkəgəh rəkis e təmah rəueiu,

¹⁷ mətəu-inu itəmah nəkotəni məmə, ‘Rəhatiməh nautə tepət, iautos māni asoli, rəhatiməh nəmiəgəhiən təuvir, natimnati rəfin tatig, kəni nati kəti təsikəiən o tımah.’ Mətəu itəmah nəkotəruru məmə itəmah nīnotatig rəkis e nərahian; nətəmi okotəkəhruiən o təmah; rəhatəmah nautə tikə agin; nəhmtitəmah təpis; kəni nəutaiu piəpiə əmə.†

¹⁸ O nati u, iətəni=pīnə əhruahru kəm təmah, təuvir məmə onəkotos nəhmti aiən u kol tətəraip-oraip ohniəu, iətəm kəmuvan e nigəm tus rəkis namrəiən lan,‡ kəni pəh itəmah, rəhatəmah nautə otepət. Kəni onəkotos nəhmtin mīn napən ruən o nuvəniən lan,

‡ **3:9** Nəghatiən u “kautəni məmə ilah nətəm Isrel, mətəu kəpə,” in tətəghati əhruahru e nətəmi mīn u nəuaniləuis rəha Isrel mīn. Mətəu nian İesu tətəni məmə ilah səniəmə nətəm Isrel pəhriən, nīpətin ko məmə nətəmi pəhriən rəha Uhgīn, inu, nətəm kəutəfaki kəm in. Mətəu səniəmə nəuaniləuis rəha Isrel u ilah nətəmi mīn əhruahru rəha Uhgīn (Kəl 6:15-16). § **3:9** Jon 8:44; Nəh 2:9 * **3:10** Hip 12:1-3 † **3:10** Jon 17:15 ‡ **3:11** “Nətəouiən” əha, tətəghati lan, in kəfəfau kəti kəmol e nimali nīgi, uə narmi nimali nīgi kəmol e kol, kəni kətəfəfau=pən e rəhn-kəpə iətəm təmol win e naiuiən. Kəni Kristo otəfəfau=pīnə kəfəfau e rəhn-kəpə iətəmi o rəhan nəhtul əskasikiən. İətəmi u otəkeikei mateh vivi o nətəmi mīn ko nətəm kətolkeikei məmə okotos rəkis ohni. Inu, in nəghatiən əhlin məmə ilah okəsotəpəhiən nəhtul əskasikiən məmə ilah okəsotəmkarəpəiən e nətəouiən rəhalah, inu, nəmiəgəhiən itulin ilah Kristo. § **3:14** “Nəukəti natimnati rəfin iətəm Uhgīn təmol,” nīpətin keiu e nəghatiən Kris. İesu in Nəukətin, nīpətin ko, in təmol natimnati rəfin; kəni in mīn in İərməniəg e natimnati rəfin. * **3:14** Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nəh 1:17 † **3:17** Jon tətəni nəghatiən əhlin u nīpətin təni məmə, e nəhmti Uhgīn, nəmiəgəhiən rəhalah təsəhruahruian məsəhmenian. ‡ **3:18** Job 23:10; Mal 3:2-3; 1Pitə 1:6-9

məmə onəkotəuveg nıpətıtəmah ko, iətəm tol naulisiən. Kəni mautos nəhmtin min mərsin ohniəu, motol=pən e nəhmtitəmah, məmə nəhmtitəmah otəhlan, nəkotəruh vivi nati lan.

¹⁹ Nətəmini min ko rəfin nətəm iəkolkeikei pik ilah, iəu iətəghati əskasik kəm lah mətəgəu əhruahru ilah. Tol lanəha, təuvir məmə nikitəmah otimis=pa lak, kəni motəuhlin=pa e noliən tərəh min rəhatəmah.

²⁰ !Otətəlig-to! İəu iatəhtul e namtiəluə, mətəhti-əhti doə o nuvnəiən imə. Nəmə iətəmi kəti tətəu nəuiak kəni tərəh e doə, kəni iəkuvən imə kəni mauən itimlau min.

²¹ İəu iəmol win e nəluəginiən kəni mətəharəg-pəri itimlau rəhak Tatə e rəhan jeə, mətəuarmənig. Kəni e noliən kətiəh əmə, iətəmi otol win e nəluəginiən, iəu iəkegəhan məmə otəharəg itimlau min e rəhak jeə, mətəuarmənig itimlau min.

²² İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min.”

4

Nəfakiən e negəu e neai

¹ !Uərisig e natimnati min u, iəməsal=pən əha, kəni mafu doə kəti təmerəh=pən əpəha e neai! Kəni nəuiən kətiəh əmə iətəm iəmətəu aupən, inko iətəm in iahgin iahgin təhmen əmə e təui, tınatəghati min kəm iəu, kəni tətəni=pa məmə, “Əri-to muva ikinu, iəkəgətun ik e natimnati min u, iətəm okəpanol.”

² E nian kətiəh əmə, nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm iəu, kəni iəkəsal=pən əpəha aupən mafu kig, tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətəuarmənig e negəu e neai.*

³ Kəni iətəmi tətəharəg ikin əha, iəmeruh in təuvir matəlu, mətəraip-oraip, təhmen e kəpiel təuvir keiu nərgiləu ko jaspə mine kanilian. Kəni mərai-mərai kəti təmuvən mitaləu e jeə rəhan, kəni mərai-mərai əha tətəsiə təhəgəhəg təhmen e kəpiel təuvir kəti u, emirəl.†

⁴ Kəni mitaləu e jeə asoli rəha kig əha, jeə nəuvein min ilah tuenti-fo, kautəhtul, kəni nətəmi asoli min nətəm kəmotəhuitən, ilah tuenti-fo, kəutəharəg-pəri e jeə. Kəməhuvən e napən ruən, kəni motəfəfau e hat min rəha nisaiəni, iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip.

⁵ Kəni ikin əha, jeə rəha kig tətətig ikin, tətəraip, kəni kaluəluə titatiperəh matiet ikin. Aupən e jeə rəha kig, nəuanisiə ilah səpin kəutohuəu. İnəha, narmın rəha Uhgın ilah səpin.‡

⁶ Kəni ikin əha aupən e jeə rəha kig, nati kəti min əha ikin təhmen e nitəhi, mətəu təhmen e kilas, iətəm tətəlu, mətəraip-oraip.

E nəluəgin ikin əha, kəni titaləu e jeə rəha kig u, nati nəuvein əha ikin, ilah kuvət, iətəm kautəmiəgəh, kautəhtul. Kəni nəhmtilah tepət tepət, tətəpeir=pən əmə e nərfilah mine nəmtahlah mine.

⁷ İn aupən, təhmen e laion, kəni iətəm tol keiu lan, təhmen e kau iərman nahgin tepət, kəni iətəm tatol kisil lan, rəhn-kapə təhmen e iətəmini, kəni iətəm tatol kuvət lan, təhmen e məlikim iətəm tatiuvig.

⁸ Nati min əha iətəm kautəmiəgəh, ilah kuvət, mətəu nıməlməlilah kətiəh kətiəh ilah sikis, kəni nəhmtilah tirəuei əpnəpin əmə ilah, muvən əpəha e nəve nıməlməlilah ləhtəni ikin mine. Nian rəfin ilah kəutani nəpuən lapin mine lənian, məsotəmeigian, kəutani məmə:

“!İərmənig Uhgın Nahgin Tepət Pik Agın
in tasim, tasim, tasim pik agın,

* 4:2 Esik 1:26-28 † 4:3 Jaspə nəmə təhro in kəpiel əmehmtə, kəni kanilian nəmə təhro in kəpiel ərarəuv. Emirəl min əha, kəpiel əmehmtə min. Kitah kotəruu əhruahru kalə rəhalah iətəm in tətəni, mətəu nati nak iətəm Jon təmeruh, inko, kalə təuvir min, kotəuvir, mətəraip-oraip. ‡ 4:5 Afin-to futnot e Nəh 1:4.

iätəm in tətatiḡ rəueiu,
təmətatiḡ itulin,
otəpanatiḡ itulin!”§

⁹ Kəni nati mīn kəha u kəutəmiəḡəh, kəutəni nīpəhriənīən e nepətiən rəha Uhgīn, kəni mautəfən nīsiaiən kəm in, kəni mautəni tagkiu kəm kīḡ iätəm tətəharəḡ-pəri e rəhan jeə, mətarməniḡ, mətatiḡ itulin, naunun tikə.

¹⁰ Kəni nian nati mīn kəha u kəutəmiəḡəh kəutol lanəha, kəni nətəmi asoli nətəm kəmotəhuitən, ilah tuenti-fo, koteiuaiu mautisin nəulilah kəm in, iätəm tətəharəḡ-pəri e rəhan jeə, mətarməniḡ, kəni mautəfaki kəm in iätəm tətatiḡ itulin, naunun tikə. Ilah kəutisin nəulilah kəm in, kəni nīpənəḡilah təou niftəni, kəni ilah kəutəpəḡ rəkis rəhalah kəfəfau mīn rəha nīsiaiən, kəni mautəlin aupən e rəhan jeə, kəni mautəni məmə,

¹¹ “Rəhatimah Iərməniḡ Uhgīn,

Ik nəkəhruahru, məhmen aḡin məmə onəkos nəni-viviən rəfin,

mīne nīsiaiən rəfin,

mīne nəsanəniən rəfin,

mətəu-inu ik nəmol natimnati rəfin.

Ik nəmol ilah mətəu-inu ik nəmolkeikei məmə ilah okotatiḡ.

Kəni mətəu-inu ik nəmolkeikei lanəha lan, ilah kəutatiḡ əhanəh.”

5

Nəti sipsip təmuahru

e nauəuə iätəm kəmai-u-aiu

¹ Kəni əmeiko, iəmafū kīḡ tətəharəḡ-pəri e rəhan jeə, kəni matos nauəuə kəti e nəhlmīn maru iätəm kəmai-u-aiu, kəni nauəuə ko kəmətəi=pən nati e nīkalīn pəti mil, kəni kəmai-u-aiu kuvan-ərain kau səpīn məmə otaskəlīm tiəkis.*

² Kəni iəmeruh aḡelo əsanən kəti tətəḡət əfəməh mətəni pətiḡəm məmə, “?Pəh u in təhmen məhruahru məmə otoh rəkis nati iätəm kəmuvan-ərain e nauəuə u lan, kəni migaru lan?”

³ Mətəu iätəmimi kəti tikə u ilis e negəu e neai, uə ləhtəni e nəhue niftəni, uə niki niftəni, kəti ko in təsəhruahru iən o nīgaru iən e nauəuə u, mafin.

⁴ Kəni iəmətasək mətasək, mətəu-inu kəsehīən iätəmimi kəti iätəm təhmen məhruahru o nīgaru iən e nauəuə u mafin.

⁵ Kəni eldə asoli mīn u kəti iəhuitən təni=pa kəm iəu məmə, “!Sasəkīən! Məsəl=pən-to meruh, Laion rəha Nəuaniləuis rəha Juta,† in nəukəti Tefit,‡ in tīnol win rəkis e nəluəḡiniən rəhan. Tol lanəha, in təhruahru aḡin o nīgaru iən e nauəuə kəha, kəni meatuv rəkis nati əha ilah səpīn iätəm kəmuvan-ərain lan.”

⁶ Kəni əmeiko iəkafu Nəti Sipsip, tətəhtul əpəha e nəluḡin e jeə rəha kīḡ mīne nati kuvət u kəutəmiəḡəh mīne nətəmi asoli mīn nətəm kəmotəhuitən. Nəti Sipsip u, nəkafu məmə kəmoḡamu rəkis. Kəni rəhnəpati ilah səpīn,§ kəni nəhmtīn ilah səpīn mīn, ilah kəha, kəutəhtul o narmīn rəha Uhgīn ilah səpīn iätəm təmahli pətiḡəm ilah kəhuvən e nəhue niftəni.

⁷ Nəti Sipsip əha, təmuvən meapən mos rəkis nauəuə u e rəhn maru kīḡ iätəm tətəharəḡ-pəri e rəhan jeə.

⁸ Kəni nian in tīnaskəlīm nauəuə kəha, kəni nati mīn əha u kəutəmiəḡəh ilah kuvət, mīne nətəmi asoli nətəm kəmotos nəhuitən ilah tuenti-fo, ilah kəutasiəulīn nəulilah o Nəti Sipsip, moteiuaiu, nīpənəḡilah tatek niftəni. Ilah rəfin kautos hap* mīn mīne pesīn

§ 4:8 Eks 3:14 * 5:1 E nian əha, nauəuə rəfin kəmai-u-aiu. Kotos mapepe əfəməh kəti kəni kaiu-aiu. Kəni nəmə iätəmi asoli kəti tolkeikei məmə nətəmimi əpnəpīn əmə okəsotafiniən, kəni in tuvan-ərain=pən nati kəti e nīfifin, məmə taskəlīm tiəkis mapepe. † 5:5 Jen 49:9-10 ‡ 5:5 Aes 11:1 § 5:6 Afin-to futnot e Nəh 1:4 * 5:8 “Hap,” in nati kəti katoh tətani nəpuən, təhmen e kitar.

mın iətəm kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, tərïauəh e nati pien-pien mın iətəm nəmiəvin təuvir. Kəni nati pien-pien u, in təhmen e nəfakiən mın rəha nətəmimi rəha Uhgın.†

⁹ Kəni nati mın kəha kəutəmiəgəh ilah kuvət mine nətəmi asoli nətəm kəmotəhuitən, kəmautani nəpuən vi kəti məmə,

“Ik nəkəhruahru, məhmen agın o nələsiən nauəuə u, kəni meatuv rəkis nati mın iətəm kəmuvan-ərain lan, mətəu-inu kəmoəhamu ik, kəni məmos nəhmti nətəmimi e nıram məmə ilah rəha Uhgın.

Kəni ilah kəmotəsi=pən e nəuaniləuis mın rəfin, mine nəghatiən mın rəfin,

mine nıtəni mine rəfin, mine nətəmi nilosilah tol pisin pisin mın,

¹⁰ kəni nəmol ilah kotatig ahgəl rəhan narmənigiən,

kəni ilah rəham pris mın, kəutol uək rəha Uhgın rəhatimah. İlah okotarmənig e nəhue nıtəni.”

¹¹ Kəni iəkəsal-pen mın mafu, kəni mətəu mın nəuia nagelo mın tepət tepət, ko kəruru nəfiniən. Kəmotəhtul, motitəlau e jeə rəha kig, mine nati mın iətəm kəutəmiəgəh, mine nətəmi asoli mın nətəm kəmotəhuitən.

¹² Kəni ilah kəutani əfəməh nəpuən məmə:

“!Nəti Sipsip iətəm kəmoəhamu, in təhruahru məhmen agın məmə kotəni-vivi in, mətəu-inu tatos rəfin nəsanəniən, mine nautə, mine neinatigiən, mine nahgin, mine nepətiən əhagəhag! !Təuvir agın məmə kəutisiai in!”

¹³ Kəni iəmətəu mın natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol e negəu e neai, mine nəhue nıftəni, mine İma Nətəm Kəmoəhmis İkin, mine e niki nıtəhi, mine natimnati mın rəfin iətəm kəutatig e lah, ilah rəfin kəutəni məmə:

“Pəh nəni-viviən mine nisaiən tatuvən o kig iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə mine Nəti Sipsip,

mətəu-inu in tatos nepətiən əhagəhag mine narmənigiən.

!Pəh nəni-viviən mine nisaiən tuvən o lau, kəni tatuvən, matuvən, matuvən, naunun tikə!”

¹⁴ Kəni nati mın kəha ilah kuvət u kəutəmiəgəh, kotəni məmə, “!Əuəh!” kəni nətəmi asoli mın nətəm kəmotəhuitən kotisin nəulilah ohni, məuteiuaiu, nıpənəgilah tatek nıftəni, məutəfaki kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhli nati iətəm kəmuvan-ərain e nauəuə iətəm kəmaiu-aiu lan

¹ Kəni iəmeruh Nəti Sipsip nian in təmatgəhli rəkis nati kəti iətəm kəmuvan-ərain e nauəuə kəmaiu-aiu lan. Kəni əmeiko, nati kəutəmiəgəh u kəti ilah kuvət tagət əfəməh e nəuiən kəti təhmen e kaluəluə, məmə, “!Va-to!”

² İəkəsal-pəri mafu əhos kəruən kəti. İətəm tətəsuə lan tətələs nıfagə, kəni kəməfəfau=pən e hat rəha nisaiən kəm in, təhmen e hat rəha iətəm tınol win rəkis e nəluəginiən. In təmaiu matuvən təhmen e iətəm təmol win e nəluəginiən, kəni matuvən mın məmə otol mın win.

³ Nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol keiu lan, iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni iəmətəu nati miəgəh u iətəm tatol keiu lan təni məmə, “!Va-to!”

† 5:8 Sam 141:2

⁴ Kəni əhos pisin kəti min iətəm tərəuvarəuv təhmen e nırə, təmaiu muva. İətəmi tətəsüə lan, kəməfən nisə asoli rəha nəluaginian kəm in. Kəni Uhgın təmegəhan=pən e nepətiən məmə otos rəkis nəməlinuian iətəm tətətig e nəhue niftəni, məmə nətəmimi kəutəluagin əmə mautohamu ohamu ilah min ikin min rəfin.

⁵ Kəni nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol kisil lan, kəni iəkətəu nati miəgəh iətəm tatol kisil lan, təni məmə, “!Va-to!” Kəni iəkəsal-pəri mafu əhos kapın kəti. İətəm tətəsüə lan tətələs skel* kəti.

⁶ Konu iəmətəu nəuian kəti tatsi=pən e nəlugin e nati kəutəmiəgəh min ilah kuvət, mətəni məmə, “Uvən, kəmegəhan lam məmə nəkəhrun nosiən nəumis e nitəni min, kəni ilah okotəkeikei motərəkın məni asoli o nosiən nauəniən nəuan nəuətəin əmə. Mətəu onəsərəkiniən nəukəti nigı olif min iətəm katol oiel e nəuan, kəni nəsərəkiniən nəukəti niləuis u krep iətəm katol wain lan.”

⁷ Nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol kuvət lan, iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni iəkətəu nati miəgəh iətəm tatol kuvət lan, tətəni məmə, “!Va-to!”

⁸ !Kəni iəkəsal-pəri mafu əhos kəhmtəu kəti! İətəm tətəsüə lan, nərgin u Nimişian, ilau iətəmimi kəti, nərgin u, Nəuanpən tatuərisig lan mətian. Kəmuos nepətiən məmə okohamu nətəmimi e nau mine nəumis mine nimişian mine nati miəgəh arpın min. Kəmuos nepətiən lanəha, təhmen e nəven nəhue niftəni kətiəh, muəpəh əmə nəuətəin kisil.

⁹ Kəni nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol faif iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, iəkəsal=pən əpəha e nəve oltə,† ləhtəni ikin, mafu nətəm kəmoəhamu ilah mətəu-inu ilah kəmotəhtul əskasik o nəni pətigəmiən nəghatiən rəha Uhgın.

¹⁰ İlah kəutəuəin əfəməh mautəni=pən kəm Uhgın məmə, “Ik nəkərməniğ e natimnati rəfin, ik nəkasim, kəni ik nıpəhriəniən. ?O nəhgın mine kəni ik onəkələhu nəghatiən məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni kəmotol tərəh, kəni mol nalpiniən kəm lah o nati iətəm kəmotol e timah? ?Onəhgın nəkalpın nitai nıratimah e nətəmi min əha?”

¹¹ Kəmotəni lanəha, kəni kəməfən napən ruən kəm lah rəfin. Mətəu kəməni=pən kəm lah məmə okotəmeig min nəuan nəuətəin əmə mətəuərus nəmpə apiəpiə rəha pialah min mine nəuvinilah min, otuva pipim məhmen. Pialah min mine nəuvinilah min u, nətəmimi min rəha İesu, nətəm okəpanohamu ilah o rəhalah nəhatətəiən.

¹² Kəni nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol sikis iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni əmeiko, nəmiğ asoli kəti təməlauəl. Mitigar təmapinəpu ağin, kəni məuig təmərarəuv ağin təhmen e nırə.‡

¹³ Kəni məhau min əpəha ilis e neai kəmotəmei=pən e nəhue niftəni, təhmen e nəua nigı iətəm nımətəgi asoli təmarıgrıg e nəuan pikis timəgrəg.

¹⁴ Kəni neai təmikə təhmen e napən kəmaiu-aiu kələs kəgim.§ Kəni nitəuət min mine niftəni min kəmotəgim e nimeillah min.

¹⁵ Kəni nətəmimi rəfin ağin, inu kig min rəha nəhue niftəni mine iərməniğ min, nətəmi asoli min rəha soldia min, nətəmi rəhalah nautə tepət, mine nətəmi kautos nepətiən, mine slef min rəfin, mine nətəmi səniəmə slef min, ilah rəfin kəmotəhluəig e nıpəg kəpiel asoli min, mine nikali kəpiel asoli min, mine nikali kəpiel min əpəha e nikalkali nitəuət asoli min.*

¹⁶ Kəni ilah kəmotəsək əfəməh=pən o nitəuət min mine kəpiel asoli min məmə, “Okotəmei, motəh-ərain itimah, motəhluəig e timah o nəhmti kig u iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mine o niəməha rəha Nəti Sipsip,†

¹⁷ mətəu-inu nian asoli kəgın ağin lan rəha niəməha rəhalau tinuva. ?Kəni pəh u in təhrun nəhtulian?‡

* **6:5** E nian rəha nəumis, kəni nətəmimi kotakil natimnati o nəuəriən nauəniən. † **6:9** Oltə u, in tepil kəti tətəhtul əpəha e Nımə Rəha Uhgın, kəni katol sakrifais min ikin. Kəni nətəmi min u, nəmə təhro ilah kotəhmen əhruahru e sakrifais kəti iətəm tatuvən o Uhgın. ‡ **6:12** Joel 2:31; Uək 2:20 § **6:14** Aes 34:4 * **6:15** Aes 2:10,19-22 † **6:16** Hos 10:8 ‡ **6:17** Joel 2:11; Mal 3:2

7

*144,000 kəmol mak e lah
məmə rəha Uhgın*

¹ Kəni əmeiko iəkafu agelo kuvət kəutəhtul=pən e kaugə ilah kuvət e nəhue niftəni. Kəmotəmkərain rəfin nımətagi kuvət e kaugə kuvət rəha nəhue niftəni, məmə nımətagi otikə e nəhue niftəni, mine nitəhi, mine nigı min.*

² Kəməfən nəsanəniən kəm lah o nərəkiniən niftəni mine nitəhi. Kəni iəkəsal=pən mafu agelo kəti min tatsi-pah, tatələs nati kəti iətəm Uhgın u iətəm tətəmiəgəh, otos o nolian mak rəhan lan. Kəni in tətəghati əfəməh=pən kəm nagelo min u kuvət, məmə,

³ “!Otəpəh pıpım! Sotəhlmanian e nımətagi məmə otəsərəkiniən nəhue niftəni mine nitəhi mine nigı min, pəh iəkotol=pən pıpım mak rəha Uhgın rəhatah e nıpənəgi noluək min rəhan.”†

⁴⁻⁸ Kəni iəmətəu nəmpə rəha nətəm kəmotos mak u rəha Uhgın. Nətəmimi 144,000 kəmoht rəkis e nəuaniləuis min rəha Isrel, ilah kəmotos mak əha:‡

rəha Juta	12,000
rəha Rupin	12,000
rəha Kat	12,000
rəha Aser	12,000
rəha Naptali	12,000
rəha Mənase	12,000
rəha Simion	12,000
rəha Lifai	12,000
rəha Isəkar	12,000
rəha Sepulun	12,000
rəha Josip	12,000
rəha Benjəmin	12,000

Nimənin nətəmimi nətəm kəməhuvən e napən ruən

⁹ Uərisig e natimnati min u, iəməsal=pən əpəha əpən, mafu nimənin nətəmimi tepət tepət, ko kəruru nafiniən. § Ilah kautsi=pən e nitəni min rəfin, mine nəuaniləuis min rəfin, mine nəghatiən min rəfin, kəni nilosilah tol pisin pisin min. Ilah kautəhtul əpən e jeə rəha kig, mine Nəti Sipsip. Ilah kəutəhuvən e napən ruən min, kəni mautos nimali nəmil e nəhlmilah.

¹⁰ Kəni mautagət əfəməh mautəni məmə,
“Uhgın rəhatah iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətərmənig, ilau Nəti Sipsip, ilau əha kəmuol suaru o nosmiəgəhiən itah.”

¹¹ Nagelo min rəfin ilah kautəhtul motitəlau e jeə rəha kig, kəni mitəlau min e nətəmi asoli min nətəm kəmotos nəhuitən, mine nati kəutəmiəgəh min u, ilah kuvət. Ilah mautisin=pən nəulilah əpən e jeə rəha kig, moteiuiəu, nıpənəgilah tatek niftəni, kəni məutəfaki kəm Uhgın,

¹² mautəni məmə:

“!Əuəh! !Amen! !Nıpəhriəniən! Rəhatah Uhgın təuvır pik, mətəhagəhag vivi.

!In teinatig teinatig, təsanən, nahgin tepət!

!Pəh kotəni-vivi in, motisiai in, kəni motəni tagkiu kəm in mautəhuvən mautəhuvən naunun tikə! !Əuəh!”

* **7:1** Nımətagi kuvət əha, ilah nımətagi rəha nərəkiniən təhmen əmə e inəha e Dan 7:2 mine Jer 49:36-38. † **7:3** 2Kor 1:22; Efəs 1:13 ‡ **7:4-8** 144,000=12×12×1000. Nəmpə u 12 tətəgətun nətəmimi rəha Uhgın, təhmen e nəuaniləuis min rəha Isrel e Oltestimin, mine 12 aposil min e Niutestimin. 1,000=10×10×10. Kəni nəmpə u 10 tətəgətun nətəligiən u “təməhmen vivi.” Kəni ko tol lanu məmə 144,000 tətəgətun “nətəmimi min rəfin rəha Uhgın.” § **7:9** Jen 15:5

¹³ Kəni əmeiko, nətəmi asoli nətəm kəmos nəhuitən mın u kəti tətəpuəh ohniəu məmə, “Pəh mın əha kautəhuvən e napən ruən? ?Kəni ilah kəmosi=pən iə?”

¹⁴ Kəni iəkuhalpın məmə, “İtəmi asoli. İk əmə nəkəhrun.”

Kəni in təni məmə, “Nətəmi mın əha, ilah kəha kəmohtiet rəkis e nahməiən asoli; ilah kəmotəikuas e rəhalah napən kəni motol tərüən e nira Nəti Sipsip.

¹⁵ Kəni tol lanəha,

ilah kautəhtul aupən e nəhmti Uhgın, iətəm tətəharəg mətərmənig, kəni mautəfaki kəm in e nərauiə mine lapın e Rəhan Nimə; kəni kig u Uhgın iətəm tətəharəg-pəri e jeə, in otahgəl kəm lah mın nian rəfin.

¹⁶ İlah, ko nəumis təsus minian ilah, kəni ko kəsotəuauə minian.

Kəni nərauiə təsəhgi minian ilah, nəpiəpəiən asoli rəha mitigar otəsəhgi minian ilah,

¹⁷ mətəu-inu, Nəti Sipsip iətəm tətəharəg e nəlugin e jeə rəha kig, in otateh ilah təhmen e iətəmimi rəha nehian sipsip.

In otit ilah, matuvən o nəhmti nəhu miəgəh,* kəni Uhgın otafəl rəfin nəhu nəhmtilah.”

8

Pesin rəha nati pien-pien

¹ Nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol səpın iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni nagətiən təmikə əpəha e negəu e neai o nian əkuəkır kəti, təhmen e uan haf auə.*

² Kəni əmeiko iəkafu nagelo mın səpın u kautəhtul aupən e nəhmti Uhgın, kəni ilah rəfin kautos təui.†

³ Kəni agelo kəti mın, in tatitol pesin kəti iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, kəməmki=pən nati pien-pien lan. Təmitol muva məhtul aupən e oltə. Kəməfən nati pien-pien tərət‡ kəm in, məmə otol=pən e nəfakiən mın rəha nətəmimi rəha Uhgın, kəni məfən ilau kəm Uhgın, muvan əpəha e oltə kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, iətəm tətəhtul aupən e jeə rəha kig.

⁴ Nəhanigəm rəha nati pien-pien mın, mine nəfakiən mın rəha nətəmimi rəha Uhgın, iətəm agelo tətəmki e nəhlmin, kəmotəri məhuvən o Uhgın.

⁵ Kəni əmeiko agelo təmitol pesin, kəni məmki=pən nigəm lan, iətəm tatuəu e oltə, kəni mauvəregin pətigəm e nəhue niftəni. Kəni əmeiko, kaluəluə təmatiperəh, kəni nəmig təməlauəl.§

Təui mın

⁶ Kəni nagelo səpın nətəm kautos təui mın, kəmotəhtul maru o nahliən təui.

⁷ Kəni agelo iətəm tətəupən, təmahli rəhan təui. Kəni əmeiko, nıpıspısi ais mine nigəm iətəm kəmol filəh-filəh ilahal nıərə, kəmauvəregin=pən e nəhue niftəni. Təmuəu mus nəuveti niftəni kətiəh, məpəh əmə nəuvetin keiu, konu təmuəu mus nigı mın nəuvetin kətiəh, məpəh əmə nəuvetin keiu, kəni təmuəu mus nımanuvehli mitə tuəu rəfin.

⁸ Kəni agelo iətəm tatol keiu lan in təmahli rəhan təui, kəni nati kəti təhmen e nıtəuət asoli, iətəm tatuəu, kəməraki=pən lan əpəha itəhi. Kəni nəuveti nıtəhi kətiəh təmol nıərə, məpəh əmə nəuvetin keiu.

⁹ Kəni təmərəkin nati miəgəh mın iətəm kautatig itəhi nəuvetin kətiəh, məpəh əmə nəuvetin keiu, kəni mərəkin mın negəu mın nəuvetin kətiəh, məpəh əmə nəuvetin keiu.

* **7:17** Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nəh 22:1,17 * **8:1** Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † **8:2** Təui mın e Baebol, səniəmə nılosi nati itəhi, mətəu təui əha kəmol e rəhnəpati nati kəti. Mətəu kəruru məmə e negəu e neai kəmol təui e nak. ‡ **8:3** Nati pien-pien təhmen e nigıpsısi, kəni kətuvan məmə nəhanigəm lan otos nəmiəvin u iətəm tətəpien vivi muvən o Uhgın. § **8:5** Eks 19:16-18

¹⁰ Kəni agelo iətəm tatol kisił lan, təmahli rəhan təui. Kəni məhau asoli kəti təmsipəri, matuəu təhmen e nəuanisiə. Təmsipəri əpəha ilis e neai, meiuaiu mımərəgrəg mus nəuветi nəhu mın mine nəhmti nəhu mın nəuветin kətiəh, məpəh əmə nəuветin keiu.

¹¹ Məhau u, nərgin u Tarfu Tarfu. Kəni əmeiko, nəhu mın nəuветin kətiəh kəmotarfu, motarfu, məpəh əmə nəuветin keiu. Kəni nətəmimi tepət nətəm kəmotəmnim nəhu arfu, kəməhmis.

¹² Agelo iətəm tatol kuvət lan, təmahli rəhan təui. Kəni nati kəti təmoh mıtigar, mine məuig mine məhau mın, mol nəuветi mıtigar kətiəh təmapinəpu, məpəh əmə nəuветin keiu kətiəuəu. Kəni nəuветi məuig kətiəh təmapinəpu, məpəh əmə nəuветin keiu kətiəuəu, kəni nəuветi məhau mın kətiəh kəməhmis, kəni nəuветin keiu əmə kəutohuəu. E nərauiə, kəni tətərauiə e nəuветin keiu əmə, məpəh kətiəh. Kəni nian lapin, tatimihli e nəuветin keiu əmə, məpəh kətiəh.*

¹³ Kəni əmeiko iəməsəl=pən, kəni mətəu məlikim kəti tatiuvig ilis e nəpuə, kəni mətasək əfəməh mətəni məmə, “!Əui! !Əui! !Əui! !Mətəu-inko nagelo kisił mın əha ikin okəpanəhlahli mın rəhalahal təui rəueiu, mənahlol nərahian asoli okəpanluva e nətəmimi rəha nəhue niftəni!”

9

Agelo iətəm tatol faif lan təmahli təui

¹ Agelo iətəm tatol faif lan, təmahli rəhan təui, kəni iəmafəu məhau kəti iətəm tinsi-pəri e neai məməi=pən e nəhue niftəni. Kəməfən ki kəti kəm məhau kəha, o nərahian e nıpəg asoli iətəm teiuaiu agin.

² Nian təmerəh e nıpəg əha, nəhanigəm təməri, təhmen e nəhanigəm rəha iəhuei. Mıtigar mine nəpuə kəmuapinəpu e nəhanigəm rəha nıpəg asoli.

³ Konu nati kəti təhmen e pitu, ilah tepət agin əha, kəməhiet rəkis e nəhanigəm əha, moteiuaiu e niftəni, kəni kəməfən nəsanəniən kəm lah o nusian itəmi e nıpikilah kəni tətəhmə tətəhmə.

⁴ Kəməni=pən kəm pitu mın məmə kəsotərəkinian nimanuvehli mine nigı mın, mine natimnati iətəm kauteviə e nəhue niftəni, mətəu okotərəkin əmə nətəmi mın ko nətəm kəsotosian mak rəha Uhgın e nıpənəgilah.

⁵ Kəni kəmegəhan e nəsanəniən kəm lah məmə okotus nətəmimi motol nahməian kəm lah o məuig faif, mətəu kəsotohamuiən ilah. Kəni nahməian əha, iətəm ilah okotətəu tərəh lan, tapirəkis agin nəmə nıpiki velau tətəi itəmi, kətəhmə.*

⁶ E nian mın əha, nətəmimi okotəsəl e suaru o nımisiən, mətəu ko kəsotehian. Okotolkeikei məmə okohmis, mətəu ko kəsohmisiən.

⁷ İəmafəu pitu asoli mın əha, ilah kotəhmen e əhos mın iətəm kəmotəhtul maru o nəluaginian. İlah kəmotəfəfau e nati kəti təhmen e kəfəfau rəha kig iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, kəni rəhn-kapə lah təhmen e rəha iətəmimi.

⁸ Nəuanulah təfəməh təhmen e nəuanu pətan, kəni nəhluvlah tasilə təhmen e nəhluv laion.

⁹ Nılosilah tikimkim təhmen e nati katuvən lan o nəluaginian, kəmol e aiən, kəni nıməlməlılah kəutəlipə təhmen e nıləkıt-ləkitiən rəha əhos mın kəutiuvı jariot mın tepət kəutaiu e nəluaginian.

¹⁰ Nıpikilah tatus itəmi kətəhmə tapirəkis agin nian velau tətəi itəmi e nıpikin.† İlah kəutos nəsanəniən e nıpikilah o nolien nahməian kəm nətəmimi o məuig faif.

¹¹ İlah, rəhalah kəti əha ikin iətəmi asoli, in iərməniğ rəha nıpəg asoli iətəm teiuaiu agin. E nəghatian rəha nətəm İsrəl, kətəni nərgin məmə Apaton, nıpətin u İərəkın, kəni e nəghatian Kris, kətəni məmə Apolion.

* **8:12** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5** Nəghatian Kris əhruahru təməsəniən nahməian rəha nıpiki velau. In təməni nahməian rəha “skopion,” in nati kəti tətəu itəmi e nıpikin. † **9:10** Afin-to futnot rəha Nəh 9:5.

12 !Əui! Nərahian aupən tinol naunun, mətəu əui, əui, nərahian keiu min əha ikin okəpaniəuva.

13 Kəni əmeiko, agelo iətəm tatol sikis lan təmahli rəhan təui. Kəni iəmətəu nəuian kəti təmsi=pən əpəha e niki rəhnəpati ilah kuvət rəha oltə u kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, kəni tətəhtul aupən e nəhmti Uhgın.‡

14 Kəni nəuian əha təməni=pən kəm agelo iətəm tatol sikis lan u tətələs təui, məmə, “İtis nagelo min u ilah kuvət iətəm kəməlis ilah kəmki=pən əpəha e nəhu asoli İufretis.”

15 Tol lanəha, təmitis ilah. Nagelo min əha, ilah kuvət, kəməlin ilah kautəhtul maru u rəueiu o auə əhruahru u, mine nian əhruahru u, mine məuiğ əhruahru u, mine nu əhruahru u, məmə okotohamu nətəmimi rəha nəhue niftəni nəuətən kətiəh, motəpəh keiu.

16 Kəni iəmətəu nəmpə rəha soldia min rəhalah, nətəm kəutasuə e əhos, kəni ilah rəfin tu-hanrit-milian nətəmimi.

17 Kəni e nəməhlairiən rəhak, iəmafı əhos min əha mine nətəmimi kəutasuə e lah kotal lanu lan. Rəhalah aiən iətəm tətəuveg nımankilahalah, in tərəuvarəuv təhmen e niğəm, mol vivi nəugi naris, kəni mauiah. Rəhn-kapə əhos min u, kotəhmen e rəhn-kapə laion min, kəni niğəm mine nəpieniən tərəh§ mine nəhanigəm kəhalisi=pən e niğəgnəualah.

18 Kəni nərahian asoli milahal u iətəm kəmhlit e niğəgnəualah, ilahal kəmlöhamu nətəmimi e nəhue niftəni nəuətən kətiəh, miləpəh əmə nəuətən keiu.

19 Nəsanəniən rəha əhos min əha, tatsi=pən e niğəgnəualah mine niğikilah. Mətəu-inu niğikilah təhmen e sineik, iətəm rəhn-kapə tətətiğ e niğikilah. Kəni əhos min əha, kəutus min nətəmimi e niğikilah.

20 Kəni nətəmimi min u, nərahian milahal əha kəməsohamuiən ilah, ilah kəməsotəuhliniən nətəligiən rəhalah e natimnati min iətəm ilah kəutul. Kəməsotəpəhiən nəfakiən kəm iərmis min mine narmi nati min iətəm kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, mine silfə, mine prons,* mine kəpiel, mine niği, nati əpnəpin məmə, ilah u narmi nati əmə, iətəm kəsotafuiən nati, mine məsotətəuiən nati, mine məsotaliuəkiən.

21 Kəni ilah kəməsotəuhliniən nətəligiən rəhalah o nohamuiən itəmi, nəmkien nərik, nolien kləpə, nolien masig, nitəuiən iərman mine niğətan, mine nakləhiən.

10

Agelo iətəm təmos nauəuə əkəku

1 Kəni əmeiko iəkafı agelo kəti min nahgin tepət tatsi-pəri e negəu e neai. Tatuvən e nəpuə təhmen e rəhan nəpən, kəni mərai-mərai titələu e rəhn-kapə. Kəni in təhagəhag mətəsiə, təhmen e mitiğar, kəni nəhlkin təhmen e pos asoli mil u kətiəuəu e niğəm.

2 In tatos nauəuə əkəku kəti iətəm kinəg rəkis tətəməhli=pən e nəhlmin. In təməfu=pən nəhlkin maru e nitəhi kəni məfu=pən nəhlkin məuil e niftəni,

3 kəni in təmagət əfəməh, nəkətəu nəuian təhmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kəni kaluəluə təmatiperəh mau səpin, məutuhəlpin.

4 Kəni nian kaluəluə təmatiperəh mau səpin məutuhəlpin rəhan nəghatiən, kəni nikik natəhti məmə oiəkətei rəkis nəghatiən iətəm in tətəni. Mətəu inətəu nəuian kəti tatsi-pəri e negəu e neai mətəni məmə, “Əhluəig e nəghatiən u iətəm kaluəluə tətəni, sətei rəkisiən.”

5 Kəni əmeiko, agelo əpəha iətəm iəmafı tətəhtul=pən e nitəhi mine niftəni, tiləfəri nəhlmin maru, mətəgətun pəri e negəu e neai.

6 Kəni matos nonəuəvil e iətəmi tətətiğ itulin, iətəm təmol negəu e neai mine natimnati rəfin iətəm kəutatig lan, mine nitəhi mine natimnati rəfin iətəm kəutatig lan, kəni məni məmə, “!Uhgın otəsəhtəhnin minien!

‡ 9:13 Oltə u, in tepil kəti tətəhtul əpəha e Nımə Rəha Uhgın, kəni katol sakrifais min ikin. Rəhnəpati min əpəha e kaugə min. § 9:17 Nəpieniən tərəh əha, in təhmen e nəmiəvi nəruəus. * 9:20 Prons, in aiən kəti, mətəu rəhan kalə təhmen e kol.

⁷ Mətəu nian agelo iətəm tatol səpın lan otahli rəhan təui, kəni nəlpəkəuiən oneuən rəhan Uhgın iətəm tətəhluəig lan, in otuva mol nıpəhriənıən lan u rəueiu. In otiet pətıgəm=pa təhmen əmə məmə in təməni pətıgəm aupən kəm rəhan nolüək mın u, iəni mın rəhan.”

⁸ Kəni əmeiko, iəkətəu mın nəuiən əha təmsi=pən e negəu e neai, mətəni=pa mın kəm iəu məmə, “Uvən, mələs nauəuə iətəm kəmeg tətəməhli=pən e nəhlmi agelo iətəm tətəhtul=pən e nıtəhi mınə nıftəni.”

⁹ Kəni əmeiko, iəkuvən mətəpuəh o agelo məmə otəfa nauəuə əkəku kəm iəu. In təni=pa kəm iəu məmə, “Os mun. Nati u otərəkin nərəkəm, mətəu nian onəkun, tətəhiən təhmen e sukəpak.”

¹⁰ Kəni əmeiko iəkələs rəkis e nəhlmi agelo, kəni mun mərgei. İəmun mətəu taurehi taurehi, təhmen e sukəpak, mətəu nian iəmərgei, təmərəkın nərəkək, nərəkək təmərəh lan.

¹¹ Kəni kəməni=pa kəm iəu məmə, “İk onəkəkei kəni pətıgəm mın nəghatıən iətəm Uhgın təməfınə kəm ik kəm nətəmimi nılosilah tol pısın pısın mın, mınə nətəmimi e nıtəni pısın pısın mın, mınə nətəmimi kətəni nəghatıən pısın pısın mın, mınə kig mın.”

11

Iətəmimi mil iətəm kəmuəhtul pətıgəm o İesu

¹ Kəni əmeiko kəməfa nəua niuig kəti rəha nosıən mak e nati, kəni kəni=pa kəm iəu, məmə “Uvən, mos mak e Nımə Rəha Uhgın, mınə oltə, konu mafın rəfın nətəmi kətəfəki əha imə.

² Sosıən mak e iat, mətəu natos əmə mak e nımə. Sosıən mak lan mətəu-inko kınəfən rəkis iat əha kəm Nanıhluə mın. İlah okotevig əpevin e rəhak taun asim mautəhuvən mautəhuvən motos məuig ilah fote-tu.*

³ Kəni iəu iəkəfən nəsanəniən kəm rəhak iətəmimi mil iətəm kətuəhtul pətıgəm ohniəu. Kəni okatuos əmə nati apın, matuəhtul pətıgəm o nəni pətıgəmiən rəhak nəghatıən mın o nian uan-tausın tu-hanrıit sikiste.”

⁴ İlau u, nəukəti nıgi olif mil, mınə nati kətəharu-pəri lait mil lan, iətəm kətuəhtul aupən e İərmənıg rəha nəhue nıftəni.

⁵ Nəmə iətəmi tətəlkut o nərəkinıən ilau, kəni nəmnamı nıgəm otısi=pən e nohlilau, kəni mus rəhalau tikimır mın.† İətəmimi iətəm tolkei kəni nərəkinıən ilau, in otəkei kəni mımıs lanəha.

⁶ İətəmimi mil u, ilau katuos nəsanəniən o nəhtıpəsıgıən e nəpuə məmə nuhıən otəsəfıvıən nian ilau okatuəghatı matuəni pətıgəm nəghatıən mın rəha Uhgın.‡ Kəni ilau matuos mın nəsanəniən məmə okuəhlin nəhu mın kəhuva nıərə§, konu muəhrun mın nərəkinıən nətəmimi rəha nəhue nıftəni e nərahıən pısın pısın mın iətəm ilau kuolkei kəni məmə okuol.*

⁷ Konu nian ilau kınətuəhtul pətıgəm rəkis, kınuəni rəkis natımnati rəfın, kəni nati mıəgəh† iətəm otəri=pa e nıpəg teıuıı agın, mərıəuəh kəni moh ilau, mol win e lau mohamu ilau.

⁸ Nıpətııı otəməhli əpəha e suaru rəha taun asoli əha, ikın əha kəməhtı=pən mın rəhalau İərmənıg e nıgi kəməluuı‡ ikın, kəməhlin nərgın, məmə Sotəm uə İjıp, tətəgətun=pən nolıən tərəh ikın əha.

* **11:2** “Məuig fote-tu” (11:2; 13:5), in təhmen əmə e “nu kılıl mınə nıpılgan,” kəni kuəhmen əhmen mın e “nian uan-tausın tu-hanrıit sikiste (1,260),” kəni kılıləhmen əhmen e “nian kətıəh, mınə nian keıu mın, mınə nian nıpılgan” (12:14). Nəmpə u təsəghatıən e nəmpə əhrıuəhru əmə kəti, mətəu tətəgətun=pən məmə nian kəti tətıva o nian rəha nian iəkıs mın mınə nərahıən, mətəu otol naunun nian kəti. † **11:5** 2King 1:10,12 ‡ **11:6** 1King 17:1 § **11:6** Eks 7:17-21 * **11:6** Suah mil u rəhalau nəsanəniən təhmen e Mosis mınə Elajə. † **11:7** Dan 7 ‡ **11:8** “İkın əha kəməhtı=pən mın İərmənıg e nıgi kəməluuı,” tətəghatı e İerısiləm.

⁹ Kəni nətəmimi nilosilah pisin pisin min, nətəmimi e nəuaniləuis rəfin, mine nətəmimi e nəghatian min rəfin, mine e kəntri min rəfin, okotarfu əmu nipətilau, motos nian apiəpiə kisil, kəni mine nipilgan, kəni okəsotegəhaniən məmə kitənim ilau.

¹⁰ Kəni nətəmimi rəfin rəha nəhue niftəni okotol lafet, motagiən mətəu-inu ilau kiniamis, kəni məutəfən natimnati kəm lah min, məutagiən mətəu-inu iəni mil iətəm kəmatuol pik nərahian kəm lah, kiniamis.

¹¹ Mətəu uərisig e nian apiəpiə kisil mine nipilgan tinuvən rəkis, kəni Uhgın təməfən nehagiən e nipətilau kəni ilau kəmuəhtul e nəhlkilau. Kəni nətəmimi rəfin nətəm kəmoteruh ilau, nəhmtilah təməpis, narmilah tikə.

¹² Kəni ilah kəmotətəu nəuian asoli kəti təmsipəri e negəu e neai, mətəni=pən kəm lau məmə, “Uəri miəuva u ikin u.” Kəni nəpuə təmələs ilau məri muvən e neai. Kəni rəhalau tikimr min kəmotəhtul mauteruh ilau.

¹³ Kəni e nian əhruahru əha, nəmig asoli kəti təman mərəkin nipilga lahuənu əha kətiəh mupəh əmə nain. Nəmig təmohamu nətəmimi ilah rəfin səpin-tausin, kəni nətəmimi rəfin nətəm kəməsohmisiən, kəmotəgin motərəmrumin, kəni mətəni nipəhriəniən məmə Uhgın e negəu e neai tatos nepətiən.

¹⁴ !Əui! Nərahian asoli iətəm tatol nəmpə tu lan, tinol naunun. Mətəu, nərahian iətəm tatol kisil lan otəsuvəhiən tuva.

Agelo iətəm tatol səpin lan təmahli təui

¹⁵ Agelo iətəm tatol səpin lan təmahli rəhan təui, kəni əmeiko nəuian asoli min kəmotəni=pən e negəu e neai mətəni məmə,

“Nərməniğin e nəhue niftəni rəfin agin tinuva rəha İərməniğ Uhgın rəhatah mine rəha Kristo rəhan. Kəni in otərməniğ itulin, naunun tikə.”

¹⁶ Kəni nətəmi asoli nətəm kəmos nəhuitən min ilah tuenti-fo, nətəm kəutəharəg-pəri e rəhalah jeə min aupən e nəhmti Uhgın, ilah kəmotəsin nəulilah, məuteiuaiu, nipənəgilah tatek niftəni, kəni məutəfaki kəm Uhgın,

¹⁷ mətəni məmə,

“İəkotəni tagkiu kəm ik, İərməniğ Uhgın Nahgim Tepət Pik Agin, iətəmi ko ik nətətiğ ko iətəm nətətiğ rəueiu, kəni nəmətətiğ aupən, mətəu-inu ik nəmos rəham nəsanəniən asoli, kəni minətuəuin mətərməniğ.

¹⁸ Kəntri min, kətol pik niəməha, mətəu ik rəham niəməha asoli tinuva.

Nian tinuva o nakiliən nətəm kəmoħmīs.

Kəni onəkətəu iəni min u ilah rəham noluək min, kəni mətəu min nətəmimi rəham, mine nətəm kəutisiəi ik, ilah rəfin, nati əpnəpin nəmə ilah kəutos nepətiən asoli uə nepətiən əkəku.

Kəni nian u rəham, o nərəkinian nətəmi min u kəutərəkin nətəmimi e nəhue niftəni.”

¹⁹ Nian kəmerəh e Nime Rəha Uhgın əpəha ilis e neai, kəni kəmafə Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən§ tətəharəg əpəha imə. Kəni təmatoraip mətəsiə, kəni kaluəluə təmatətiəpəh, kəni iəmətəu nəgətiən asoli min, kəni təmatəmiğ, kəni ais təmimərəgrəg.

12

Pətan mine ialkitə asoli

¹ Kəni nəmtətiən asoli kəti təmiet e neai. Pətan kəti təmuvən e mətigar təhmen e napən, kəni təməharəg məfu-pəri nəhlkin e məuiğ, kəni mətəfəfəu e hat rəha nisaiən kəti, kəmol=pən məhau tueləf lan.

² In tətəsək əfəməh, tətəu nəhməiən mətəu-inko in tinamki-amki otəsuvəhiən temək.

³ Kəni əmeiko nəmtətiən kəti min təmiet min əpəha ilis e neai, iətəm tuhapispiə ohniəu. İnəha, ialkitə asoli kəti, tərəuvarəuv, təhmen e niğəm, rəhn-kapə təmisiə-im ilah səpin,

§ 11:19 Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən u, in “Ark of the Covenant.” Eks 25:10-22.

kəni rəhnəpati ilah ten, kəni kəməfəfau=pən hat ilah səpən e rəhn-kapə mən, kəni hat mən əha rəha kig asoli agin.

⁴ Nipikin tatoh rəkis məhau mən əpəha ilis e neai, mətəmkiahu=pa ilah nipilgan kətiəh e nəhue niftəni, məpəh nipilgan keiu. Kəni e nian əha, ialkitə əha təmuva məhtul aupən e pətan u iətəm otəsuvəhiən temək, məmə nəmə nətin tinair, kəni in ton.*

⁵ Pətan əha təmələs nətin iərman, iətəm in otarmənig e kəntri mən rəfin, konu nəmtətiən rəha narmənigiən rəhan təhmen e neim kəti kəmol e aiən. Mətəu Uhgın təmiuvi rəkis suakəku u o ialkitə, mıləfəri ilis e rəhan jeə, məmə otarmənig.

⁶ Pətan u, təmagim=pən əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, iətəm Uhgın təmol əpenə-penə lan məmə otətətig ikin, kəni kateh, kətəuarus=pən nian uan-tausin tu-hanrit sikiste (1,260) tinuva minuvən rəkis.†

⁷ Kəni əmeiko, nəluaginən kəti tinəhtul əpəha e negəu e neai. Maikil ‡ mine rəhan nagelo mən, kinautəluagin ilah ialkitə, kəni ialkitə mine rəhan mən nagelo kinautoh mən ilah.

⁸ Mətəu ialkitə, nahgin tikə, təsəhmenien. Kəni əmeiko, Maikil mine kinotol win e lah, kəni kəmahli pətigəm ilah əpəha e negəu e neai.

⁹ Kəmotələs ialkitə asoli kəha, motəraki iahu=pən e nəhue niftəni. Kəni inu, in sineik nuvəh əha aupən, § kətəni məmə İərmis, uə Setən, iətəm təmeiua e nəhue niftəni rəfin agin. Kəməraki pətigəm lan,* tuva e nəhue niftəni, ilah rəfin nagelo mən rəhan.

¹⁰ Kəni əmeiko iəmətəu nəuiən asoli kəti əpəha ilis e negəu e neai. Təmə, “!Rəueiu əha, Uhgın rəhatah in tinosmiəgəh itah!

!Rəueiu əha in tinol pətigəm məmə in tatos nəsanəniən, kəni rəueiu əha, in tinətarmənig!

Kəni rəueiu əha, Kristo rəhan təmol məmə in tatos mən nəsanəniən mine nepətiən e natimnati mən rəfin.

Tol lanəha mətəu-inu rəueiu əha, kinəraki iahu e Setən e nəhmti Uhgın. Setən u, iətəm tətəni rah piatah mən lapin mine ləniən, mətəni pətigəm nipəgnəmtin mən rəhalah mətətu=pən e lah e nəhmti Uhgın.

¹¹ Kəni piatah mən kəmotəməu ilah mən,

kəni motol win rəkis lan e nəsanəniən rəha nımisiən rəha Nəti Sipsip o nosmiəgəhiən nətəmiimi nian niran təmai u e nigə kəməluau, motətig motol win mən lan e nəhtul əskasikiən o nəni pətigəmiən nəghatiən rəha Nəti Sipsip.

Motol win mən lan mətəu-inu nikilah təməsəhti pikien nəmiəgəhiən rəhalah, mətəu kəmotəhtul maru əmə məmə okohmis.

¹² !Negəu e neai, mine itəmah u nəutatig ikin, otagiən mətəu-inu kinəraki pətigəm e ialkitə! !Mətəu əui, kəsi o nəhue niftəni mine nitəhi, mətəu-inu Setən təmeiui u muvnə ohnik! In, niəməha təməu pik,

mətəu-inko in təhrun məmə nian rəhan təkuəkir əmə.”

¹³ Nian ialkitə asoli u, təmafə minəhrun məmə kinəraki pətigəm lan tuvən e nəhue niftəni, əmeiko minətitəu pətan u iətəm təmələs nətin iərman.

¹⁴ Kəni kəməfən nıməlməli məlikim keiu kəm pətan u, məmə in otos miuvig lan muvən əpəha ikin kəmol əpenə-penə rəkis ikin təpiə-məpiə ikin. İkin əha, otətətig ikin, kəni in tətəgim o sineik, kəni kateh vivi in o nian kətiəh, mine nian keiu mən, mine nian nipilgan.

¹⁵ Kəni sineik u, təmeuə təhmen e narəh asoli kəti, məmə otelərmin pətan u mələs magim.

¹⁶ Mətəu niftəni təmasiru e pətan u. Niftəni təməuag kəni mərgei rəfin nəhu iətəm ialkitə təmeuə lan e nipəgnəuan.

* 12:4 Mat 2:13-14 † 12:6 Afın-to futnot rəha Nəh 11:2. ‡ 12:7 Dan 10:13,21; 12:1 § 12:9 Jen 3:1 * 12:9 Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

17 Kəni əmeiko, ialkitə əpəha, niəməha təmol təmol o pətan u, kəni in tagim muvən məmə otəluagin ilah rəhan min nəuvein nəuaniləuis, ilah u nətəm kautol nəuia Uhgın, kəni mautəhtul əskasik o nəni pətigəmian məmə ilah nətəmimi rəha İesu Krısto.

18 Kəni in təməhtul əpəha e nıpəkıl itəhi.

13

Nati miəgəh

İətəm təməgərə nıtəhi məri

1 Konu iəmafu nati miəgəh asoli kəti təməhapu nıtəhi məri. Rəhnəpati ten, rəhn-kapə təmisim-isim ilah səpin, kəməfəfau=pən e hat min rəha kig asoli agın e rəhnəpati min. Kəni kəmətei=pən nərgin min e rəhn-kapə lah kətiəh kətiəh, nərgin min u kotəuiakən e Uhgın e rəhn-kapə min.

2 Nati miəgəh əha iəmafu, təhmen e pusi asoli agın kəti, lepət, mətəu nəhlkin min kotəhmen e nati miəgəh kəti u, beə. Kəni nıpəgnəuan təhmen e laion. Kəni ialkitə u, təməfən rəhan nəsanəniən mine narməniğiən mine nepətiən asoli kəm nati miəgəh u.

3 Rəhn-kapə nati miəgəh u kəti, nati kəti təmol, kəni nəkafu məmə tinatol pau o nımisiən, mətəu nəuvir min. Kəni əmeiko, nətəmimi rəfin e nəhue nıftəni narmilah təmiuvig pik ohni, kəni mautəhuərisig e nati miəgəh kəha.

4 Kəni ilah rəfin kəmotəfaki kəm ialkitə, mətəu-inu təməfən nepətiən rəhan kəm nati miəgəh u. Kəni ilah kəmotəfaki min kəm nati miəgəh u, kəni motəni məmə, “?Pəh in təhmen e nati miəgəh u? ?Pəh təhrun nohiən?”

5 Kəni kəmegəhan e nati miəgəh u, məmə in otəghati əfəri, mətəuiakən e Uhgın. Kəni kəmegəhan=pən e nepətiən kəm in, məmə təhrun nolıən nati nak in tolkeikei o məuig fote-tu.*†

6 Kəni in təməni nəghatiən tərəh tepət e Uhgın, mine nərgin,‡ mine nətəmimi nətəm kəutatig e negəu e neai,§ ilah u rəhan nıməfaki.

7 Kəməfən min nəsanəniən kəm in, məmə otəluagin ilah nətəmimi rəha Uhgın, kəni mol win e lah. Kəni kəməfən min nepətiən kəm in o narməniğiən e nətəmimi e nəuaniləuis min rəfin, mine nətəmimi nilosilah tol pisin pisin min, mine nətəmimi e nəghatiən min rəfin, mine kəntri min rəfin.

8 Nətəmimi rəfin rəha nəhue nıftəni, okotəfaki kəm nati miəgəh u, inəha, nətəmimi rəfin nətəm kəməsəteiən nərgilah e Nauəuə rəha Nəmiəgəhiən, nian nəhue nıftəni təmatikə əhanəh. Nauəuə u, in nauəuə rəha Nəti Sipsip iətəm kəməhamu.

9 İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.

10 Nəmə iətəmi kəti otuvən e kaləpus,
pəh in otuvən əmə.

Nəmə okohamu iətəmi kəti e nau,
pəh okohamu əmə e nau.

Nəghatiən u, nıpətın u məmə nətəmimi rəha Uhgın okotəkeikei motol tikuvhuv, kəni motəhatətə əmə e Uhgın.

Nati miəgəh

İətəm təməhapu nıftəni məri

11 Kəni əmeiko, iəmafu min nati miəgəh kəti min iətəm təməhapu nıftəni məri. Rəhnəpati keiu təhmen e nəti sipsip kəti, mətəu tətəghati, nəuiən təhmen e ialkitə kəti.

12 Nati miəgəh iətəm rəhn-kapə səpin, tətəfən rəfin rəhan nepətiən kəm in, kəni nian nati miəgəh iətəm rəhn-kapə keiu tətətig ilah nati miəgəh rəhn-kapə səpin, in tatol nəuiən. Kəni nati miəgəh iətəm rəhn-kapə keiu tətəkeikei kəm nətəmimi rəfin e nəhue nıftəni,

* 13:5 Afin-to futnot e Nəh 11:2. † 13:5 2Təs 2:1-12 ‡ 13:6 Dan 8:10-11 § 13:6 Efəs 2:6

məmə ilah okotəfaki kəm nati miəgəh iətəm təmaupən, iətəm rəhn-kapə kəti tinol pau o nımisiən mətəu tinəuvir min.

¹³ Kəni nati miəgəh u iətəm rəhn-kapə keiu, tatol nəmtətian asoli min mine nati apispis min tepət, matig mol min nigəm tatsi-pəri e neai, mətuvə e nəhue niftəni, matol e nəhmti nətəmimi.

¹⁴ Uhgın təmegəhan=pən e nəsanəniən kəm nati miəgəh u iətəm rəhnəpati keiu, məmə təhrun nolian nəmtətian min nian tətətig ilah nati miəgəh rəhn-kapə ilah səpin. Kəni in təmateiuə e nətəmimi rəha nəhue niftəni e nəmtətian min əha in təmol, kəni mənə=pən kəm lah məmə okotəkeikei motətei narmin iətəm tatisikəuvin nati miəgəh əha iətəm rəhn-kapə səpin, nati miəgəh u, iətəm kəməu pau rəhn-kapə e nisə, mətəu tətəmiəgəh.

¹⁵ Kəni Uhgın təmegəhan=pən e nəsanəniən kəm nati miəgəh iətəm rəhnəpati keiu, məmə otehağ=pən e narmin iətəm kəmisikəuvin e nigə, pəh təghati. Kəni narmin iətəm kəmisikəuvin e nigə kəha, təməghati, mənə əskasik məmə okəkeikei kohamu nətəmimi rəfin nətəm kəsotəfakiən kəm in.

¹⁶ Kəni in təmətəkeikei kəm nətəmimi rəfin məmə okotos mak kəti rəhan e nəhlmiləh maru uə e nıpənəgilah. Nətəmimi rəfin agin kotəkeikei motos, ilah u, nətəmimi asoli min, mine nətəmimi əpnəpin əmə, nətəmimi rəhalah nautə tepət, mine nətəmi rəhalah nautə tikə, slef min, mine nətəmi səniəmə slef min, məmə okotos mak kəti rəhan e nəhlmiləh maru uə e nıpənəgilah.

¹⁷ Nəmə iətəmi təsosian mak u, təruru nosian nəhmti nati kəti, mine nolian səlim mətəuarus in təkeikei mos mak rəhan. Mak u, in nərgi nati miəgəh iətəm rəhn-kapə ilah səpin, uə nəmpə iətəm tətəgətun=pən nərgin.

¹⁸ O nati u, onəkeikei mos neinatigian tepət o nəhrunian nəmpə rəha nati miəgəh u. Kəni nəmə ik nəkeinətig təhmen, kəni nəkəhrun nəniən nıpətin. Kəni nəmpə u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis (666), kəni in tətəgətun=pən iətəmimi kəti.*

14

Nəti Sipsip mine nətəmimi 144,000

¹ Kəni əmeiko, iəkəsal=pən əpəha aupən lak mafu nəti Sipsip tətəhtul-pəri əpəha e Nitəuət Saion, kəni nətəmimi 144,000 kautəhtul ilah min. Kəni kəmətəi=pən nərgi Nəti Sipsip mine rəhan Tatə e nıpənəgilah.*

² Kəni iəkətəu nati kəti əpəha ilis e negəu e neai tətəgət, nəuiən təhmen e nitəhi tatem nəuanaluəluə, kəni məhmen min e kaluəluə tətətipərəh, kəni iəkətəu təhmen min e nəuia hap† tepət, nətəmimi kautoh.

³ Kəni ilah kəutani nəpuən vi kəti əpəha aupən e jeə rəha kig, mine nati min kəutəmiəgəh kuvət, mine nətəmi asoli nətəm kəmos nəhuitən min. Iətəmi kəti təsəhrunian nəpuən əha, nətəmimi min əmə kəha ilah 144,000 nətəm Uhgın təmos nəhmti lah,‡ mos rəkis ilah e nəhue niftəni. Nətəmi min əmə kəha ilah əmə, ilah kotəhrun naniən nəpuən əha.

⁴ Nətəmi min u ilah u, nətəm kəmotəh vivi rəhalah nəmiəgəhiən, məmə namikmikian tikə e lah, kəni ilah kəməsotitian pətan, ilah nətəmi vi.§ Ilah kautəhuərisig e Nəti Sipsip u, mautəhuvən ikin min rəfin iətəm in tatuvən ikin. Uhgın tinos rəkis nəhmti nətəmimi min

* **13:18** E nian əha ilah kəməsətəiən nəmpə min u 1, 2, 3, təhmen e tah u rəueiu, mətəu ilah kəmautos əmə letə min rəha nəmpə; kəni ko nərgi nətəmimi rəfin tatos nəfigəmiən rəha nəmpə. Nərgin u Niro in tatos nəfigəmiən rəha sikis-hanrit sikiste sikis (666). Niro u in iətəmi asoli rəha Rom e nian əha. Suah u in təmatol nərahian asoli kəm nətəm kəutəfaki kəm Iesu. † **14:1** Afin-to e futnot rəha Nəh 7:8. In təhmen əmə e inu. Nəmpə u 144,000 tətəgətun “nətəmimi min rəfin rəha Uhgın.” ‡ **14:2** Hap min əha, nati kətoh ilah o naniən nəpuən, təhmen e kitar. † **14:3** 1Pitə 1:19 § **14:4**

Inu təsanian məmə nətəmimi min u kəmotol marit ko kəsəhuvəniən e negəu e neai, kəpə. Inu in nəghatian əuhlin min kəti. Inu tətəni məmə, nətəmi kəutəfaki okəsotamikmikian e nolian tərah min təhmen nətəmimi nətəm kəutəfaki kəm narmi nati min. Mətəu kəutaskəlim məha-məha Iesu əmə. Ilah kotəhmen e iətəmimi kəti u in təsapilian ilah nıpətan əpnəpin min, in təhlan əmə. 2Kor 11:2; Efəs 5:25-27; Nəh 21:9

əha. İlah rəha Uhgın əmə, mine Nəti Sipsip u. İlah kotəhmen e nauəniən iətəm kəməfaki vi əmə e nasumiən, iətəm kətəfən kəm Uhgın mine Nəti Sipsip.

⁵ İlah kəsoteiuəiən e nian kəti mine, kəni nati əkəku kətiəh mine tikə məmə tol ilah kotamikmik e nəhmti Uhgın.

Nagelo kisil

⁶ Kəni əmeiko iəkatig mafu min agelo kəti min, tatiuvig əpəha ilis e nimagəuagəu. In tətəni pətigəm nanusiən təuvir iətəm otətətig naunun tikə* kəm nətəmimi rəha nəhue niftəni, e kəntri min rəfin, e nəuaniləuis min rəfin, mine nəghatiən min rəfin, mine nətəmimi nilosilah tol pisin pisin min.

⁷ In tətəni əfəməh məmə, “Otəgin motisiai Uhgın, kəni mətəni nıpəhriənən e rəhan nepətiən, mətəu-inu nian əhruahru rəhan tinuva, o nəfəniən nalpiniən kəm nətəmimi. Otəfaki kəm in, iətəm təmol natimnati rəfin agin: neai mine niftəni, nitəhi mine nəhmti nəhu min.”

⁸ Kəni agelo kəti min, iətəm tatol nəmpə tu lan, tətəu=pən mətəni məmə, “!Papi-lon təməmei! !Papilon təməmei! !Papilon Əsanən Nahgin Təpət təməmei, meiuaiu! In təhmen e pətan rəha suaru iətəm təmiuvi=pa nəman e kəntri min rəfin kəhuva mətəmnim wain ilah min. Wain u nimin, inko, nitəuiən nalməliən min, mətəkeikei kəm nətəmimi məmə kautol nolien tərəh ilah min. Kəni nian nəman kotəmnim wain u, ilah kautiuvi=pa niəməha rəha Uhgın o lah.”

⁹ Kəni agelo kəti min, iətəm tatol kisil lan, tatuərisig e lau, kəni mətəni əfəməh məmə, “Nəmə iətəmi kəti təkəfi kəm nati miəgəh əha rəhn-kapə səpin, mine narmi nati iətəm kəmisikəuvin e niggi, kəni matos rəhan mak e nıpənəgin uə nəhlmin,

¹⁰ kəni in təkeikei məmnim min wain u inu, in niəməha rəha Uhgın. Wain u inu, kəməsəgəkləkiən e nəhu. In otətəu nahməiən e nigəm mine nəruəs iətəm tatuəu okios in əpəha e nəhmti nagelo asim min mine Nəti Sipsip.

¹¹ Kəni nəhanigəm rəha nigəm iətəm tatus ilah matol nahməiən kəm lah u, in tətəri nian rəfin, naunun tikə. Nətəmimi min kəha kətəkəfi kəm nati miəgəh rəhn-kapə ilah səpin mine narmin iətəm kəmisikəuvin e niggi, kəni motos mak rəha nərgin, ilah okəsotəmeigian e nərauiə mine lapin.”

¹² Nəghatiən u, nıpətin u məmə nətəmimi rəha Uhgın nətəm kəutohtəu=pən nəuia Uhgın, kəni mətəhatətə e İesu, ilah kotəkeikei mətəhtul əskasik.

¹³ Kəni əmeiko iəmətəu nəuiən kəti təmsipəri e negəu e neai mətəni məmə, “Ətei rəkis nati u: rəueiu mine matuvən, nətəmimi rəha İərməniğ, mətəu nəmə okohmis, ilah okotətig e nəuviriən pəhriən.”

Kəni Narmin Rəha Uhgın təni məmə, “!Əuəh! İlah okotəmeig e rəhalah uək, mətəu-inu okotos nəua rəhalah uək min.”

Nəuləkiən e nətəmimi e nəhue niftəni

¹⁴ İəməsəl=pən min əpəha aupən lak mafu nimali nəpuə kəti tərueən, kəni iətəmi kəti tətəharəg-pəri e nimali nəpuə kəha. İətəmi u, təhmen e Nəti İətəmimi. In tətəfəfau e hat rəha kig, kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, kəni mətələs nau ekəu kəti iətəm tasilə.

¹⁵ Kəni əmeiko agelo kəti min təmsipən əpəha e Nime Rəha Uhgın muva, kəni mauin əfəməh e iətəmi u, tətəharəg-pəri e nimali nəpuə məmə, “Os rəham nau ekəu mos muvən məulək, mətəu-inu nian rəha nəuləkiən tinuva, kəni nauəniən əpəha e nəhue niftəni tiniməhtə.”

¹⁶ Kəni əmeiko iətəmi u iətəm tətəharəg-pəri e nimali nəpuə, təmauəh e nəhue niftəni e rəhan nau ekəu, kəni məulək e nətəmimi e nəhue niftəni, təhmen e nauəniən iətəm tiniməhtə o nosiən.

* **14:6** Kətəghati lanəha məmə Nanusiən Təuvir naunun tikə mətəu-inu in tətəghati e nəlpəkəuiən itulin min rəha Uhgın, kəni mətəu-inu in tətəni nıpəhriənən nian rəfin.

¹⁷ Kəni agelo kəti mın təmiet e Nimə Rəha Uhgın əpəha e negəu e neai. In tatələs mın rəhan kəti nau ekəu iətəm tasilə.

¹⁸ Agelo kəti mın, iətəm tatos nepətiən rəha nigəm e oltə, təmsi=pən əpəha e oltə, kəni mauin əfəməh e agelo iətəm tatələs nau ekəu məmə, “Ələs rəham nau ekəu ko, muvən e nəhue niftəni, kəni mətei rəkis nətəmimi nətəm kotəhmen e nəua krep marəg u nəmiəvin mın, əpəha e nəukətin. Nəhue niftəni təhmen e nəukətin.”

¹⁹⁻²⁰ Tol lanəha, agelo kəha təmauəh e rəhan nau ekəu, tuvən e nəhue niftəni, kəni mətei rəkis nətəmi mın əha kotəhmen e nəua krep iətəm tınimarəg rəkis. Kəni in məraki=pən e ikın katevig-evig e nəua krep mın ikın, məmə nəhuin otiet. İkin əha, in ihluə e taun, Uhgın tətəfətigəm rəhan niəməha, kəni matol nalpiniən ikın kəm nətəmimi. Kəni katevig-ərain nətəmimi mın u, kəni nıralah iətəm tətəiəh mətaiu ikın əha, in təhmen e nəhu asoli kəti nəfəməhiən rəhan təhmen e 1,600 statia,† kəni mol lokamnım agın lan. Nəmə əhos kəti tiuvig=pən ikın, nırə təhrun nəriən mek nohlin.‡§

15

Nətəmimi rəha Uhgın kəmotəni-vivi in

¹ İəməsəl=pən əpəha e negəu e neai mafu mın nəmtətiən kəti mın iətəm tuhapispis ohniəu. Nagelo ilah səpin kautos naunu nalpiniən mın, ilah səpin. Nalpiniən mın əha, ilah kautol niəməha apiəpiə rəha Uhgın tol naunun lan.

² Kəni əmeiko, iəmafı nati kəti təhmen e nitəhi, mətəu kəmol e kıləs mine nigəm filəh-filəh, kəni nətəmimi nəuvein kautəhtul e nıkalkalı nitəhi u, ilah kəha nətəm kəmotəluagin ilah nati miəgəh kəha rəhn-kapə səpin mine narmın iətəm kəmisikəuvın e nigı, kəni kotol win e lau, mine nəmpə iətəm tətəhtul o nərgin. Kəni Uhgın təməfən hap* mın kəm lah,

³ kəni kautoh, məutani nəpuən rəha Nəti Sipsip mine Mosis u, ioluək rəha Uhgın, kəutani məmə,

“İərmənig Uhgın Nahgim Tepət Pık Agın

Rəham noliən mın kotuhapispis e timah.

!Kig itulin, noliən mın rəham kotəhruahru pəhriən!

⁴ ?Pəh otəsəginien lam, İərmənig?†

?Kəni pəh otəsəfinəien nəni-vivien o nərgəm?

Mətəu-inu ik pisin əmə nəkasim.

Nətəmimi e kəntri mın rəfin okəhuva

kəni motəfaki e nəhmtəm,

mətəu-inkonu nəmol pətigəm rəham noliən əhruahru mın.”

⁵ Kəmotani rəkis nəpuən əha, iəməsəl-pəri e negəu e neai, mafu kəmerəh=pən İkin Uhgın Tətətig İkin, inu, Nima Tapolin rəha Uhgın.

⁶ Nagelo mın ilah səpin kəməhiet e İkin Uhgın Tətətig İkin, kautos nalpiniən mın ilah səpin. İlah kautəhuvən e napən təuvir u, linən, iətəm tatipitipit, kəni kəməlis nımankilalah e kətəuti iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip.

⁷ Kəni əmeiko, nati miəgəh mın kəha ilah kuvət kəti təməfən pesin mın iətəm kəmol e aiən u kol ilah səpin, kəm nagelo mın u səpin. Pesin mın u, kotəriəuəh e niəməha rəha Uhgın u, iətəm tətətig itulin.‡

† **14:19-20** 1,600 statia təhmen e 300 kilomita. 1,600=4×4×10×10. Nəmpə u 4 tətəgəton “nəhue niftəni rəfin.” Kitah kotafin e nauəuə u kaugə 4 rəha nəhue niftəni, mine nımətəgi 4. Nəmpə u 10 tətəgəton “ilah rəfin.” Ko nəghatiən e fes u tətəgəton apiəpiə rəfin nalpiniən rəha Uhgın tətəvən o nətəmimi rəfin ikın mın rəfin e nəhue niftəni iətəm ihluə e taun rəha Uhgın. ‡ **14:19-20** Nətəm İsrəl ilah katevig-evig e nəua krep məmə nəhuin otiet; inu katos nəmtətiən lan məmə tətəgəton nalpiniən rəha nətəm kotərah. § **14:19-20** Aes 63:1-6 * **15:2** Hap mın kəha, nati katoh ilah o naniən nəpuən, təhmen e kitar. † **15:4** Jer 10:7; Sam 86:9-10 ‡ **15:7** Təuvir məmə koteruh məmə, nati ilah səpin iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, təui səpin, mine təhro lanu, pesin səpin rəha nalpiniən; ilalah kəhləgəton məmə nati kətiəh əmə kətsimaru kəni o noliən təhəgəhəg o nəhruniən. İnəha tətəni nalpiniən rəha Uhgın.

⁸ Kəni nəhanigəm təmərïauəh əha İkin Uhgın Tətətiğ İkin, nəhanigəm in nepətiən əhagəhag rəha Uhgın mine nəsanəniən rəhan, kəni ko iətəmi kəti təsuvəniən əha imə e İkin Uhgın Tətətiğ İkin mətəuarus nalpiniən min ilah səpin iətəm nagelo səpin kautəmki, okotol naunun.

16

Pesin ilah səpin, kəmotərïauəh e niəməha rəha Uhgın

¹ Kəni əmeiko, iəmətəu nəuiən kəti təmagət əfəməh əpəha e İkin Uhgın Tətətiğ İkin, mətəni=pən kəm nagelo min u səpin məmə, “Əhuvən, motəuvəregın pətigəm e nəhue niftəni pesin ilah səpin iətəm kəmotərïauəh e niəməha rəha Uhgın.”

² Agelo iətəm tətaupən, təmuvən mauvəregın pətigəm pesin rəhan e niftəni. Kəni əmeiko, nətəmiimi nətəm kautos mak rəha nati miəgəh e rəhn-kapə lah səpin, kəni mautəfaki kəm narmin iətəm kəmisikəuvin e nigı, niməgim təməmirəuei nipətilah.

³ Kəni agelo nəmpə tu, təmauvəregın pətigəm rəhan pesin əpəha itəhi. Kəni nitəhi təmol nırə lan, təhmen e nira iətəmi təmimis. Kəni nati itəhi min rəfin kəmoħmis.

⁴ Kəni agelo nəmpə tri, təmauvəregın pətigəm rəhan pesin e nəħmti nəhu min mine nəlugi nəhu min, kəni ilah kəməhuva motol nırə e lah.

⁵ Kəni əmeiko iəmətəu agelo iətəm tətərməniğ e nəhu min təni məmə, “İk pisin əmə ik Uhgın, nəkəhruahru, ik ko iətəm nətətiğ kəni nəmətətiğ, kəni təhruahru əmə məmə onəkol nalpiniən kəm lah lanəha.

⁶ Rəhalah aru əmə, mətəu-inu ilah kəmotiuvı nira rəham nətəmiimi min mine iəni min, kəni ik nəkəfən nira nımlah məmə okotəmnim.”

⁷ Kəni iəkətəu oltə tətəghati əfəməh məmə, “!Əuəh! İərməniğ Uhgın Nahgin Təpət Pık Agın, rəham nəghatiən nəmoħ nətəmiimi lan, in təhruahru agın, kəni nipəhriəniən.”

⁸ Kəni əmeiko, agelo nəmpə fo, təmauvəregın pətigəm rəhan pesin e mitigər, kəni kəməfən nəsanəniən kəm mitigər məmə otəghi nətəmiimi təhmen e nigəm.

⁹ Kəni nəpiəpeiiən təmus ilah, kəni kotəuiakən e nərgi Uhgın, iətəm in tətərməniğ e nalpiniən min u, mətəu ilah kotəpəh nəuhliniən nətəliğian rəhalah, kəni motisıai rəhan nepətiən.

¹⁰ Kəni agelo nəmpə faif təuvəregın pətigəm rəhan pesin əpəha nati miəgəh tətərməniğ ikin, kəni əmeiko, ikin min rəfin in tətərməniğ ikin in təmapinəpu. Kəni nətəmiimi kautətəu nəhməiən, mautus nəmilah məutəuəhtuv-əuəhtuv.

¹¹ Kəni ilah məutəuiakən e Uhgın əpəha e nəgəu e neai o nəhməiən min mine niməgim min rəhalah, mətəu ilah kəməsotəuhliniən nətəliğian rəhalah o nati iətəm kəmotol.

¹² Kəni agelo nəmpə sikis, təmauvəregın rəkis rəhan pesin e nəhu asoli, nərgin u, İufretis, kəni əmeikonu nəhu təməmir mol suaru rəha kig min kotaliuek lan mautsıpah.

¹³ Kəni əmeiko, iəkəfu min narmin tərəh kisil kihləhmen e fırok. Kəti təmıet e nipəgnəua ialkitə, kəti tiet e nipəgnəua nati miəgəh rəhn-kapə lah səpin, kəni kəti tiet e nipəgnəua iəni eiua.*

¹⁴ İlahal narmin iərmis min, iətəm kautol nəmtətiən min, kəni ilahal kihliet miħluvən o kig min e nəhue niftəni rəfin, məhluħapumın ilah məmə okotəluagin e Nian Asoli rəha Uhgın Nahgin Təpət Pık Agın.

* 16:13 “İəni eiua” u, in nati miəgəh iətəm təməhapu niftəni məri, rəhnəpati keiu, iətəm təməghati lan e Nəh 13:11-18.

15 Kəni Iesu təməni məmə, “!Əsal=pa-to! !İətuva təhmen e iakləh! İətəmimi iətəm təsapiliən mətair, məsəpegiən rəhan napən o napiliən məmə in otəsaiu piəpiəiən kəni maulis ohni, in otatig e nəuviriən pəhriən.”†

16 Kəni ilah kəmotoriarun rəfin kig min əpəha ikin kəti, kətəni e nəghatiən rəha nətəm İsrəl, məmə, “Armaketon.”

17 Kəni naunu agelo iətəm in nəmpə səpin, təmauvəregiən rəkis=pən rəhan pesin əpəha e nimagəuagəu, kəni əmeiko əpəha e İkin Uhgın Tətətig İkin, nəuiən asoli kəti tisi:pən əpəha e jeə rəha kig məmə, “!Tinol naunun!”

18 Kəni əmeiko təmoraip, kəmətəu nəgətiən asoli, kəni kaluəluə təmatiperəh atiperəh, kəni nəmig asoli təməlauəl e niftəni. Nəmig u, in iahgin iahgin, kəseh əhanəhiən nəmig kəti iahgin tol lanəha nian kəti.

19 Kəni taun asoli təməhapu nəuvetin kisil, kəni taun min e kəntri min rəfin kəmohtməgrəg motol nati tikə e lah. Uhgın, nikin təməhti nolien tərəh min rəha Papilon Asoli, kəni təfən kap iətəm təməriauəh e wain e niəməha rəhan, təməkeikei kəm in məmə otəmnim rəfin agin.

20 Niftəni əlkələh min rəfin kəmotagim, mohkə, kəni nitəuat min kəseh minien ilah.

21 Ais u iətəm təhmen e kəpiel asoli kautisi=pən e nimali nəpuə, kəmotəmei=pən e nətəmimi. Ais u, kətiəh əmə təhmen e fifti kilo, kəni nətəmimi kəmotəuiakən e Uhgın o nahli=paian ais iətəm təməmei=pən e lah, mətəu-inu nalpinien u in tərəh tərəh agin.

17

Pəta-ionəhan tərəh agin

1 Kəni əmeiko, agelo min səpin əha kəti u kəutəmki pesin ilah səpin təmuva məni=pa kəm iəu məmə, “Va-to, pəh iəkəgətun kəm ik nalpinien rəha pəta-ionəhan* tərəh agin, iətəm tətəharəg=pən e nəhu tepət.

2 Pətan əha, kig min rəha nəhue niftəni ilah kəmautit, kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni ilah kəmautəmnim nimin wain, məutapis ilah min kəni mautilit.”

3 Kəni nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm iəu, kəni agelo təmit rəkis iəu iəkian əpəha ikin təpiə-məpiə ikin. Kəni ikin əha, iəmafə pətan əha tətəsuə e nati miəgəh ərarəuv kəti. Kəmətei=pən nərgin min iətəm tətəni rah Uhgın, tirəuei rəfin nipətin, kəni rəhn-kapə təmisim ilah səpin, konu rəhnəpati ten.

4 Pətan əha, tatuvən e napən iətəm tol nəugı naris mine mərarəuv təhmen e kwın kəti, in təmol malə-malə e nipətin, tətəuan nəuanati mine iəring, iətəm kəmol e aiən u kol, mine kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis, mine nati kəti təuvir pik u, perəl.† Kəni in tatos kap kəti e nəhlmin, iətəm kəmol e aiən u kol, kəni təriauəh e nati tərəh min, iətəm kotamıkmik agin e nəhmti Uhgın, kəni ilah kəha nəua nolien tərəh rəhan.

5 Kəni inəha e nipənəgin, kəmətei=pən nərgin kəti əha ikin, iətəm nipətin tətəhluəig u, tətəni məmə,

TAUIN ƏSANƏN NAHGIN TEPƏT U PAPILON.

IN ITI NIPƏTA-IONƏHAN MIN RƏFIN.

KƏNI IN NƏUKƏTI NOLIƏN NATI KOTAMİKMİK AGIN MIN.

6 Kəni iəkafu məmə pətan u, in tinapis e nira nətəmimi min rəha Uhgın, nira nətəmimi kəmautəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən Iesu.

Nian iəmafə, kəni narmək təmiuvig pik pəhriən.

7 Kəni əmeiko agelo təməni=pa kəm iəu məmə, “?Narməm tatiuvig lankonu lan o nak? İəu iəkitis nəghatiən oneuən e pətan u mine nati miəgəh iətəm tətəsuə-pəri lan, iətəm rəhn-kapə təmisim ilah səpin kəni rəhnəpati ten.

† 16:15 Inu nəghatiən əuhlin. Nolien rəha nəfəniən napən in tətəgətun məmə iətəmimi in tatol nolien təuvir mine mətəhtul maru o Iesu nian otətəlig=pa. Mətəu nolien rəha nəpegiən napən tətəgətun nolien rəha təfəgə tərəh. * 17:1 Pəta-ionəhan, nipətin pətan rəha suaru. † 17:4 Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin.

⁸ Nati miəgəh iətəm nəmeruh, təmətətiḡ, kəni təsətiḡiən rəueiu, kəni otəsuvəhiən otəri e niḡəḡ asoli iətəm teiuaiu aḡin, kəni tənətaiu matuvən məmə Uhg̃in otərəkin.

“Kəni nətəmimi rəha nəhue niḡtəni nətəm kəməsətəiən nərgilah e nauəuə rəha nəmiəgəhiən, ilah, narmilah otiuvig piḡ nian okotafu nati miəgəh u, mətəu-inu aupən in təmətəmiəgəh, mətəu təsətiḡiən əha rəueiu, mətəu in otiet pətiḡəm m̃in.

⁹ “Iətəmimi otəkeikei mos neinatig̃iən o nəhruniən niḡpəti nəghatiən u. Rəhn-kapə nati miəgəh u, ilah səḡin, kəutəḡətun=pən niḡtəuət m̃in iətəm pətan əha tətəharəḡ-pəri e lah.‡

¹⁰ Kəutəḡətun=pən m̃in kig ilah səḡin. Kig faif ilah kinohiet rəkis, kətiəh tətəmiəgəh rəueiu, kəni kəti m̃in təsuva əhanəhiən. Mətəu nian tuva, in otəkeikei mətətiḡ o nian əkuək̃ir əmə.

¹¹ Nati miəgəh u iətəm təmətətiḡ, kəni rəueiu in təsətiḡiən, in m̃in in kig kəti, iətəm tatol nəmpə eit lan, mətəu in m̃in in kig kəti rəha kig m̃in u ilah səḡin, kəni tənətaiu minatuvən e naunun suaru kəti məmə Uhg̃in otərəkin mau kətiəh lan.

¹² “Rəhnəpati ilah ten iətəm nəmafı ilah, kəutəḡətun=pən kig ilah ten, iətəm ilah kəsotos əhanəhiən narməniḡiən rəhalah. Mətəu ilah okəpanotos nepətiən məmə ilah kig m̃in, motarməniḡ ilah nati miəgəh, mətəu o nian əkuək̃ir əmə.

¹³ Nətəliḡiən rəhalah kətiəh əmə o nəfəniən rəhalah nəsanəniən m̃ine nepətiən kəm nati miəgəh.

¹⁴ Ilah okotəluag̃in ilah Nəti Sipsip, mətəu Nəti Sipsip otol win e lah, mətəu-inu Nəti Sipsip in İərməniḡ rəha İərməniḡ m̃in, m̃ine Kig rəha kig m̃in. Kəni in otuva ilah m̃in nətəmi m̃in u təm̃itəḡin ilah, kəni ilah kəutəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəiən.”

¹⁵ Kəni əmeikonu, agelo təni=pa m̃in kəm İəu məmə, “Nəhu m̃in u nəmafı, iətəm pətə-ionəhan tətəharəḡ-pəri e lah, tətəḡətun=pən nətəmimi niḡosilah tol piḡin piḡin, niḡməñin nətəmimi, kəntri m̃in, m̃ine nəghatiən piḡin piḡin m̃in.

¹⁶ Nati miəgəh m̃ine rəhnəpati ilah ten iətəm nəmafı, ilah okotəməki e pətə-ionəhan u. Kəni ilah okotərəkin in, motol in taiu piḡpiə. Ilah okoton niḡpətin kəni motuvan aru niḡpətin e niḡəm.

¹⁷ Okotol lanəha, mətəu-inu Uhg̃in təmələhu=pən nati u e niḡilah, məmə okotol nətəliḡiən rəhan, kəni mol niḡilah kətiəh əmə o nəfəniən rəhalah nəsanəniən kəm nati miəgəh, məmə in otarməniḡ, mətəu aru nəghatiən rəha Uhg̃in tuva mol niḡpəhriəñin lan.

¹⁸ “Pətan əha nətəfı, in taun nahḡin tətət iətəm tətarməniḡ e kig m̃in rəha nəhue niḡtəni.”

18

Papilon təməmei

¹ Uərisig e natimnati m̃in u, İəmafı agelo kəti m̃in təmsipəri e neai. In tatos nepətiən asoli, kəni in tətəsiəḡəḡin rəfin nəhue niḡtəni e rəhan nəhəḡəḡiən.

² Təməmər̃it əfəməh e nəuiən kəti iətəm İahḡin, məmə,

“!Təməmei! !Papilon Əsanən Nahḡin Tətət təməmei!

İərmis tərəh m̃in kinəhuva motətiḡ İkin.

In nəuaniprasin rəha narm̃in tərəh m̃in.

In nəuaniprasin rəha mənig tərəh m̃in, kəsuniən,

iətəm kotamikmik e nəhmti Uhg̃in.

³ Mətəu-inko kəntri m̃in rəfin kinotapis e niḡm̃in wain u, mautitəu nalməliən, mautit in.

Kig m̃in rəha nəhue niḡtəni kəmotit m̃in,

kəni nətəmi kətol səlim e natimnati m̃in e nəhue niḡtəni,

rəhalah nautə nepət rəkis e rəhan nolien iətəm

tətaum̃is o natimnati rəhan.”

⁴ Kəni əmeiko İəmətəu nəuiən kəti m̃in e nəḡəu e neai təni məmə,

‡ 17:9 Nətəmimi tətət niḡilah təhti məmə nati u tətəḡətun Rom, in kəmuvləkin-pəri e niḡtəuət ilah səḡin lan.

“Ohiet rəkis lan, rəhak mın nətəmimi,
məmə rəhan noliən tərəh otəsələs pikiniən itəmah,
kəni itəmah nəsososiən rəhan kəti nalpiniən,

⁵ mətəu-inko in tətətoriarun rəhan noliən tərəh təri iuəkir əmə tek neai, mol Uhgın
təsaluiən e rəhan noliən tərəh mın.

⁶ Otəlpin nitai nati təhmen e iətəm in tətəm kəm rəham nətəmimi.

Otəfən rəhan nətəouiən mau keiu.

Otiuvi rəkis nımın wain iətəm in tarfu məskasik,
rəhan nəsanəniən tepət mapirəkis iətəmi ko iətəm in tətəfən kəm lah.

⁷ Pətan konu, tətətəfəri aru in, mətətəu təuvir e nautə rəhan,
mətəu rəueiu əha, əfən nətəouiən rəhan e nahməiən mine nasəkiən,
mətəu-inu tətəghati əfəri e nikin mətəni məmə, ‘İəu kwın kəti. İkinu iətəharəg,
mətərmənig. Səniəmə iəu pətəlimis. Ko iəsasəkiən nian kəti.’

⁸ O nəfəriən rəhan, rəhan nalpiniən mın otələs in o nian kətiəh əmə.

In otatimıs, mətətəu tərəh mətəsək.

Kəni in otatig e nian iəkis o nosiən nauəniən,

kəni nigəm otus in,

mətəu-inu İərmənig Uhgın əha, nahgin tepət,

in tətəfən rəhan nalpiniən.”

⁹ “Kəni nian kig mın rəha nəhue niftəni nətəm kəmautit kəni mautos pəti nautə mın
rəhan, koteruh nəhanigəm e nigəm iətəm tatus, kəni ilah okotasək, mautətəu tərəh ohni.

¹⁰ Rəhan nahməiən otol ilah kotəgin, kəni motəhtul=pən əmə isəu mətəni məmə,

‘!Kəsi! !Kəsi o taun asoli!

!Əui, Pəpilon, taun iətəm tətətəsanən pik! Mətəu rəueiu agın uəha, kəmau kətiəh əmə lan,
in tınatos rəhan nalpiniən!’

¹¹ “Nətəmimi kautol səlim e natimnati e nəhue niftəni, ilah mın okotasək motasək o
pətan u, mətəu-inu iətəmimi kəti mın tikə o nosiən nəhmti rəhalah natimnati.

¹² İətəmi kəti mın otəsosiən nəhmti aiən u kol, mine silfə, mine kəpiel təuvir mın, mine
perəl* rəhalah, kəni iətəmi kəti otəsosiən nəhmti napən təuvir u linən, mine napən təuvir
u silik, mine napən u iətəm tətərarəuv, iətəm nəhmtilah tiəkis agın. İətəmimi otikə o nosiən
nəhmtin nigı pisin pisin mın iətəm kəutəpien vivi, mine natimnati mın iətəm katol e
rəhnəpati eləfən, mine nigı əskasik mın u nəhmtin tiəkis agın, mine prons,† mine aiən,
mine kəpiel təuvir kəti u, mapil.

¹³ İətəmimi otikə o nosiən nəhmti nati nəmiəvilah tətəpien vivi mın, inu sinəmon, mine
səntə, mine insens, mine frankinsens, mine fomat u mır. Nətəmimi okohkə o nosiən
nəhmti wain mine oiel mine flauə mine wit rəhalah. Kəni iətəmimi otikə mın o nosiən
nəhmti kau mın, mine sipsip mın, mine əhos mın, mine kat mın, mine slef mın rəhalah.

¹⁴ “Kəni nətəmimi rəha noliən səlim e natimnati mın, ilah okotasək pik, nikilah tahmə.
İlah okotəni məmə, ‘Nəua uək asoli mın rəham iətəm ik rəham nətəligiən təmuvən pik lan,
kəni nəmatol, ilah kinotagım motəpəh ik. Rəham nautə mın mine malə-malə mın rəham
kinotagım, ko nəsos mınıən ilah.’

¹⁵ Nətəmimi kautol səlim e natimnati mın rəhalah kəm pətan u, mautos nautə asoli
mın lan, ilah kautəhtul=pən isəu ohni, mətətarəmrumin o rəhan nahməiən. İlah nikilah
otəhmə kəni kotasək motasək əfəməh,

¹⁶ motəni məmə,

‘!Əui, kəsi! Taun əsanən iətəm tətəmatuvən e napən təuvir mın u linən, iətəm tatol nəugi
naris mın tətərarəuv mine, kəni matol malə-malə e nipətın tətəuan nəuanati mine
iəring, iətəm kəmöl e aiən u kol, mine kəpiel mın nəhmtin tiəkis, mine nati təuvir
mın u perəl mine.

¹⁷ Mətəu rəueiu agın uəha, kəmau kətiəh əmə lan, kəmərəkın rəfin nautə asoli mın rəhan.’

* 18:12 Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin. † 18:12 Prons in aiən kəti, mətəu rəhan kalə təhmen e kol.

“Kəni əmeikonu nətəmi kautələs negəu mın rəfin, nətəmi kəutaliuək e negəu, mine kırı mın rəha negəu, mine nətəmimi rəfin iətəm kautos məni rəhalah o natigiən e nəhue nıtəhi, ilah okotəhtul=pən isəu ohni.

¹⁸ Nian kotafu nəhanigəm lan tatuəu, kəni ilah okotəni məmə, ‘!Kəsehian taun kəti təsanən təhmen e taun asoli u!’

¹⁹ Kəni ilah okotatu rəhn-kapə lah e niməulul, tətəgətun=pən məmə nıkilah tətəhmə, kəni motasək pik məmə, ‘!Əui, kəsi! !Taun asoli u iətəm nətəmimi rəfin iətəm kautos negəu mın itəhi, ilah rəhalah nautə təmepət e rəham natimnati!

Mətəu rəueiu agin uəha, kəmau kətiəh əmə lam, kəmərəkin agin ik.’

²⁰ !Mətəu itəmah e negəu e neai, itəmah nətəmimi rəha Uhgın, mine aposil mın mine iəni mın,

itəmah nıkitəmah təkəikei magiən,

mətəu-inu Uhgın təmos rəkis neim e təmah mələhu=pən o pətan u!”

²¹ Kəni əmeiko, agelo əsanən kəti təmələs kəpiel asoli kəti, matu=pən e nahgin rəfin əpəha itəhi, kəni məni məmə,

“Kəmərəki=pən lanəha Papilon Əsanən Nahgin Təpət əpəha itəhi.

Kəni okol in təsəhtul minian.

²² Kəni ko kəsətəu minian nəuia hap‡ mine nəpuən mın, mine nəuia nahliən nau mine təui u ikin u.

Iətəmimi rəha nəlpəkəuiən təuvir e natimnati otikə u ikin u,

kəni okəsətəu minian nərkərikian rəha kəpiel mın iətəm kətəuei əris-əris wit katol flauə lan. §

²³ Nəhagəhagiən rəha lait mın ko kəsotasiə minian,

kəni ko kəsətəu minian nəuia pətan mine iərman iətəm katuol nəniəskasikian rəhalau e nian rəha marit,

mətəu-inu əupən, nətəmimi u kautol səlim e natimnati rəham,

ilah kautol win e nəhue nıftəni mın rəfin,

kəni ik nətaugın asim nətəmimi e kəntri pisin pisin mın məmə kəhuva o rəham narməniğiən, e noliən masig rəham.

²⁴ Taun asoli u Papilon in təmos nəlpiniən

mətəu-inu kəmatiuvı nira iəni mın mine nətəmimi mın rəhan Uhgın ikin mın rəfin e nəhue nıftəni.

Nipəhriənian, nira nətəmimi rəfin nətəm kəmoəhamu ilah,

in tətətig e taun asoli u.”

19

Nətəmimi ilis e negəu e neai

kəmotəni-vivi Uhgın

¹ Uərisig e nəghatiən rəha agelo kəha, iəkətəu nəuiən asoli kəti təhmen e nətəmimi təpət təpət kəutagət əfəməh, əpəha e negəu e neai, mautəni məmə,

“!Aleluia! !Pəh kotəni-vivi İərməniğ!

!In Uhgın u, təmosmiəgəh itah!

Nəpətiən əhagəhag mine nəsanəniən in rəhan pisin əmə,

² mətəu-inu nəkiliən rəhan in təhruəhru pəhriən.

Rəhan nəghatiən tinoh rəkis pəta-ionəhan u, iətəm təmit əpnəpın nətəmimi,

kəni tinətəlpın nira rəhan noluək mın.”

³ Kəni kəmotagət əfəməh mın motəni məmə,

‡ 18:22 Hap in nati kəti katoh o naniən nəpuən, təhmen e kitar. § 18:22 Aupən ikin, kəmosot kəpiel keiu, motələhu=pən nıkiti wit e nəlugiləu motəuei əris-əris nıkiti wit lan məmə otol niauın mol flauə lan. Suaru kəti o nəuhliniən fes u məmə, “kəni okəsətəu minian kəkiəh nien.”

“!Pəh kotəni-vivi İərməniğ Uhgın! Nəhanigəm e niğəm iətəm tatus pətan u, tətəri tətəri naunun tikə.”

⁴ Nətəmi asoli nətəm kəmotəhuitən mın ilah tuenti-fo, mine nati miəgəh ilah kuvət, kəmotasiəulın nəulilah kəm Uhgın. İlah kəmotəiuaiu, niyəniğilah tek niftəni, motəfaki kəm in, iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətərməniğ. Kəni ilah motəni məmə, “!Əuəh! !Pəh Kotəni-vivi İərməniğ!”

Marit rəha Nəti Sipsip

⁵ Kəni əmeiko, nəuian kəti təmsi=pən əpəha e jeə rəha kig, mətəni məmə, “!Otəni-vivi Uhgın rəhatah!

!Itəmah rəhan nolüək mın rəfin, otəni-vivi in!

!Itəmah u, nəutisiai, mautəgin e Uhgın, otəni-vivi in!

!Nati əpnəpən nəmə itəmah nautos nepətian asoli mın, o nətəmi əpnəpən əmə, mətəu otəni-vivi Uhgın!”

⁶ Kəni əmeiko iəmətəu nəuia nati kəti təhmen e nətəmimi tepət kəutəgət, kəni məhmen mın e nitəhi iətəm tatem nəuanaluəluə, mine kaluəluə tətətipərəh atipərəh motəni məmə, “!Pəh kotəni-vivi İərməniğ!

Mətəu-inu İərməniğ Uhgın rəhatah, Nahgin Tepət Pık Agın, in tinətərməniğ.

⁷ Pəh nikitah təriəuəh e nagianian,

kəni motəni niyəhriəniən e rəhan nepətian,

mətəu-inu tinüva e nian əhruahru rəha marit rəha Nəti Sipsip.

Kəni rəhan pətan tətəhtul maru mətəhtahnin əmə.

⁸ Kəni Uhgın təməfən napən təuvir kəm in, məmə otuvən lan.

Napən təuvir u linən, tətəraip-oraip, məruən.”

(Napən təuvir u linən, tətəgətun=pən nolian əhruahru rəha nətəmimi rəha Uhgın.)

⁹ Konu agelo u, tənə=pa kəm iəu məmə, “Ətei rəkis natimnati mın u. ‘Nətəmi mın u inu nətəm kəmauin e lah məmə okəhuvən e nauəniən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilah okotətiğ e nəuvirian pəhriən.’ ”

Kəni matig məni məmə, “Nəghatian mın u, ilah nəghatian pəhriən rəha Uhgın.”

¹⁰ Təməni lanəha, kəni iəmisin=pən nəulik e nəhlikin, meiuaiu, niyəniğək tek niftəni, məmə iəkəfaki kəm in. Mətəu in tənə=pa kəm iəu məmə, “!Səfakian kəm iəu! Kilau mın ik ioluək mil əmə, kitah piam mın nətəm ilah kəutəhtul əskasik o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir rəha İesu. Əfaki əmə kəm Uhgın, mətəu-inu nəhtul-pətigəmiən rəha İesu, in nəukəti nəghatian mın rəha iəni mın.”

Iətəm təmasuə e əhos kəruən

¹¹ Kəni əmeiko iəkəfu negəu e neai təmərəh, kəni mafu əhos kəruən kəti. Iətəm tətasuə-pəri lan, nərgin ko, “Iətəmi Kəhrun Nəhatətə Əskasikiən Lan, kəni in Niyəhriəniən.” In tətəməu, kəni mətəfən nalpinian kəm nətəmimi e nolian iətəm təhruahru əmə.

¹² Nəhmtin təhmen e nəmnamı niğəm, kəni kəməfəfau=pən kəfəfau tepət tepət e rəhn-kapə, kəfəfau mın u, ilah kəfəfau mın rəha kig asoli agın. Kəmətei=pən nərgin kəti lan, mətəu iətəmi kəti təsəhruniən nərgin əha, in pişin əmə təhrun.

¹³ In tatuvən e napən kəti iətəm kəmel e nərə,* kəni nərgin kəha, Nəghatian Rəha Uhgın.†

¹⁴ Kəni soldia mın rəha negəu e neai kəutəhuərisig lan. İlah rəfin kəutəharəg e əhos kəruən mın, kəni mautəhuvən e napən təuvir u, linən, təruən məuvir.

¹⁵ Iətəmi kəha, rəhan kəti əha ikin nau iətəm tatsipən e niyəniğənuən.‡ Kəni in otətəmu nətəmimi e kəntri mın e nau əha. “In otərməniğ e lah, kəni nəmtətian rəha nepətian u, in neim iətəm kəmol e aiən.”§ In otol təskasik agın kəm lah, təhmen əmə məmə katol e nəua krep mın iətəm nətəmimi kəuteviğ-eviğ lan məmə nəhuin otaiəh kəni kol wain lan. Nolian əha inəha, Uhgın Nahgin Tepət Pık Agın tatol pətigəm rəhan niəməha asoli.

* 19:13 Aes 63:1-6 † 19:13 Jon 1:1,14 ‡ 19:15 Aes 49:2; Hip 4:12; Nəh 1:16; 2:12 § 19:15 Sam 2:9

16 Kəmətəi=pən nərgin e rəhan napən, mine nuvan, məmə,

KIG RƏHA KIG MİN MİNE İƏRMƏNİG RƏHA İƏRMƏNİG MİN*

17 Kəni əmeikonu iəkəsal=pən mafu agelo kəti tətəhtul=pən e mitigar, in tətəsək əfəmäh mətəni=pən kəm mənig min iətəm kətiuvig əpəha e nimagəuagəu, məmə, “Əhuva, mo-tuhapumın itəmäh min o nauəniən asoli rəhan Uhgın,

18 məmə itəmäh onəkoton nəhuvegi kig min, mine nətəmi asoli rəha soldia min, mine nətəmi nahgilah tepət, mine əhos min, mine nətəmi kəutasuə-pəri e lah, mine nəhuvegi nətəmimi rəfin, nətəmi səniəmə slef, mine slef min, nətəmi kəutos nepətiən asoli min, mine nətəmi əpnəpın əmə.”

19 Kəni əmeikonu, iəkətig mafu min nati miəgəh əpələ, mine kig min rəha nəhue niftəni, mine rəhalah soldia min. İlah kəmotuhapumın ilah min məmə okotəluagin ilah iətəm tətəsə e əhos kəruən, mine rəhan soldia min.

20 Mətəu kəmotaskəlim nati miəgəh kəha, mine iəni eiua min iətəm təmatol nəmtətiən apispis min nian təmətatig ilau nati miəgəh. In təmatol nəmtətiən min əha, o neiuaian e nətəmimi min u nətəm kəutos mak rəha nati miəgəh, kəni məutəfaki kəm narmin iətəm kəmisikəuvın e nigı. Kəmotəraki=pən ilau pəti kətuəmiəgəh əmə, əpəha e nıpəgnəua nəmnamı nigəm asoli iətəm təpiəpei matuəu matəpien.

21 İətəm tətəsə e əhos kəruən, təmohamu kig min mine soldia min rəfin e nau rəha nəluaginian iətəm tatsipən e nıpəgnəuan kəni mənig min rəfin kəmoton nıpətilah, moton, nərfilah tasisi vivi.

20

Kristo təmuva mol Kig kəni marmənig e nətəmimi mətəuaruspən nu uan-tausin

1 Kəni əmeikonu, iəmafı agelo kəti tatsipəri e negəu e neai, tatos ki rəha nıpəg asoli iətəm teiuaıu agın,* mine sen asoli kəti.

2 Kəni in təmaskəlim ialkitə asoli u, sineik nuvəh əpələ aupən, in İərmis, uə Setən, kəni məlis-ərain o nu uan-tausin.

3 Təməraki=pən lan e nıpəg asoli iətəm teiuaıu agın, kəni mahtipəsıg lan tiəkis, məmə in otəseiua minian e nətəmimi rəha kəntri min mətəuarus=pən nu uan-tausin otol naunun. Nu uan-tausin otol naunun rəkis, okəkekei kerəh min lan o nian əkuəkır min əmə.

4 Kəni əmeiko, iəkafı jeə rəha kig min nəuvein, kəni nətəmimi nətəm kəutəharəg-pəri e lah. Uhgın təməfən nepətiən kəm lah məmə ilah okotakil nətəmimi. Kəni iəkafı min nətəmimi nətəm kəmətahtuv nentəuilah mətəu kəmotəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən nanusiən təuvır rəha İesu mine nəghatiən rəha Uhgın. İlah kəməsotəfakiən kəm nati miəgəh mine narmin iətəm kəmisikəuvın nati miəgəh mine narmin iətəm kəmisikəuvın e nigı, kəni məsotəsiən rəhan mak e nıpənəgilah mine nəhlmilah. Kəni rəueıu ilah kəmotəmiəgəh min, kəni məutərmənig ilah Kristo u nu uan-tausin.

5 Nati əha, in nair=pa minian e nımisiən iətəm otaupən. Mətəu nətəmimi min nəuvein nətəm kəməhmis rəkis, ilah kəmotos mak rəha nati miəgəh əpəha, kəməsotəmiəgəh minian mətəuarus nu uan-tausin.

6 Nətəmimi min kəha, nətəm kəməaupən kos ilah e nair=pa minian e nımisiən, ilah okotətig e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu ilah nətəmi asim min rəha Uhgın. İlah okəsəhuvəniən e nəmnamı nigəm asoli, mətəu ilah okəhuva motol pris min rəha Uhgın mine rəha Kristo, kəni ilah okotərmənig ilah min o nu uan-tausin.

Uhgın təmol nalpiniən kəm Setən

7 Nian nu uan-tausin tınol naunun, okahli pətigəm min Setən e nıpəg asoli.

8 Kəni in otuvən əpəha e kaugə kuvət rəha nəhue niftəni, o nətəmimi iətəm kətəni məmə Kok mine Makok,† məmə oteıuə e lah, kəni mos rəfin ilah moriarun ilah o nəluaginian. İlah rəfin otepət otepət, nəmpə rəhalah in təhmen e nıpəkıl əpəha e nıkalı nitəhi.

* 19:16 1Tim 6:15; Nəh 17:14 * 20:1 Nəh 1:18 † 20:8 Esik 38:2,9,15

⁹ İlah kəmotaliuək məhuvən isəu isəu mın mohrəuei rəfin nəhue niftəni. Kəni ilah kəmotəhtul mohtəlau e ikın nətəmimi rəha Uhgın okotatig ikın, mine taun asoli u iətəm Uhgın tolkeikei pik.‡ Mətəu nigəm kəti təmsipəri e negəu e neai, muva mus ilah.

¹⁰ Kəni kəməraki=pən e İərmis iətəm təmətəfən-əfən kəm lah, kəməraki=pən əpəha e nəmnamı nigəm asoli iətəm tətəpien. İkin əha, kəməraki=pən rəkis nati miəgəh mine iəni eiuə. İlahal okəhlətəu nahməiən itulın e nərauiə mine lapın, naunun tikə.

Naunun nakiliən

¹¹ Kəni əmeiko iəkafu mın jeə asoli kəti, tərüən. Kəni kig tətəharəg-pəri lan. Nəhue niftəni mine neai kəmuagım e nəhmtin, miakə agın.

¹² Kəni əmeikonu iəkafu nətəmi kəmohtmıs, nətəmi kautos nepətian asoli, mine nətəmi əpnarın əmə. İlah rəfin kəutəhtul əpən e jeə rəha kig u, kəni kəmeg nauəuə mın. § Kəni kəmeg mın nauəuə kəti, inu nauəuə rəha nəmiəgəhiən. Okeh nakiliən rəha nətəm kəmohtmıs e nauəuə mın u, kəni kınətakil ilah kətiəh kətiəh o nati ilah kəmotol.

¹³ Nitəhi təməhlman e nətəmimi kəmohtmıs=pən itəhi, kəni Nımisiən mine Nəuanpən kəmuəhlman mın lah, ilah kınohiet rəkis e lau, kəni kınətakil ilah kətiəh kətiəh o nati ilah kəmotol.

¹⁴ Kəni kəmələs Nımisiən mine Nəuanpən, kəraki=pən e lau e nəmnamı nigəm asoli. Nəmnamı nigəm asoli u, in nımisiən mau keiu.

¹⁵ Nəmə kəsehian nərgi iətəmi kəti e nauəuə rəha nəmiəgəhiən, kəni okəraki=pən lan e nəmnamı nigəm asoli.

21

Jerusiləm vi

¹ Kəni əmeiko iəkafu neai vi mine nəhue niftəni vi, mətəu-inu neai əuas mine nəhue niftəni əuas kınıakə. Kəni nitəhi təmikə mın.

² Kəni əmeiko iəkafu taun asim rəha Uhgın, inko Jerusiləm vi, tatsi-pəri o Uhgın e negəu e neai məteuəuə=pa. Kəmol malə-malə lan təhmen e pətan iətəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuvən meh rəhan iərman muol marıt.

³ Kəni əmeikonu iəkətəu nəuiən asoli kəti təmsipəri əpəha e jeə rəha kig mətəni məmə, “!Afu-to! Rəueiu əha, Uhgın tınol lahuənu rəhan ilah nətəmimi. In otətətig ilah mın, kəni ilah okəhuva rəhan mın nətəmimi. Kəni Uhgın əhruahru otətətig ilah mın, kəni in rəhalah Uhgın.

⁴ In otafəl rəkis rəfin nəhu nəhmtilah. Nımisiən mine nəsəkiən mine nahməiən mın okohkə. Natimnati nuvəh mın u, ilah kınəhuvən rəkis, ko kəsəhuva mınıən.”

⁵ Kig iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, təni məmə, “İatəuhlin natimnati mın rəfin kəhuva motuvi.” Kəni məni məmə, “Ətei rəkis natimnati mın u, mətəu-inu nəghatian mın u, kəhrun narəriən e lah məmə nıpəhriən.”

⁶ Kəni matig məni=pa mın kəm iəu məmə, “Kınol naunun e natimnati rəfin. İəu Nəukətin mine Naunun.* İəu nətuəuinian, kəni iəu iətol naunun lan. Nətəmimi nətəm kəutəuəuə, iəu oiəkəfən nəhu kəm lah, nətəmimi okotəmnim məsotosian nəhmtin. Kəni nəhu u tatsipən e nəhmti nəhu iətəm tətəri mətəfən nəmiəgəhiən itulın. †

⁷ İətəmimi iətəm otətəhtul iəkis mol win e nəluəginian rəhan, iəu iəkəfən natimnati iətəm iəməni iəkis rəkis kəm in. İəu iəkuva rəhan Uhgın, kəni in otuva nətik.

⁸ Mətəu nətəmi kəutəgin, nətəmi kəsotəhtul əskasikiən e rəhalah nəhatətəiən məutəpəh iəu, nətəmi kotamikmik, nətəmi kəutohamu itəmi, nətəmi kəutit oneuən əmə ilah mın, nətəmi kəutol kləpə, nətəmi kəutəmki nərik, nətəmi kəutəfaki kəm narmi nati mın, mine

‡ 20:9 “Taun asoli u, iətəm Uhgın tolkeikei pik,” in tətəghati e Jerusiləm. § 20:12 Natimnati rəfin iətəm nətəmimi kəmotol, kəmətəi rəkis e nauəuə mın u. * 21:6 Nəghatian əhruahru u rəha İesu, “İəu u, Alfə mine Omekə.” Alfə ko, in letə tətəhtul əpən e alfəbit rəha nəghatian Kris, kəni Omekə ko, in letə iətəm tatol naunun lan, təhmen e A mine Z e Inglis. † 21:6 Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

neiuə mın rəfin, imalah əhruahru u in nəmnamı nigəm asoli, tatəpien ikin. Nati u, in nəmpə tu nimisiən.”

⁹ Kəni əmeikonu, agelo aupən u kəti tətəghati kəm iəu. In agelo səpin mın u kəti iətəm kəməutəmki pesin ilah səpin iətəm kotəriaueh e naunu nalpiniən ilah səpin iətəm Uhgın otol kəm nətəmimi. In təmuva məni=pa kəm iəu məmə, “Va-to, pəh iəkəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, iətəm okuol marit ilau min.”

¹⁰ Kəni nəsanəniən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm iəu, əmeiko agelo tit rəkis iəu iəkian əpəha e nitəuət asoli kəti, nitəuət kəha, in ilis ilis pəhriən. Kəni in təgətun kəm iəu Taun Asim rəha Uhgın u, Jerusiləm vi, iətəm təmsipəri o Uhgın əpəha ilis e negəu e neai.

¹¹ In təhagəhag e nepətiən rəha Uhgın. Tatipitipit təhmen e kəpiel təuvir kəti u jaspə, iətəm təhlan məhmen e kilas.

¹² Nikalın təfəməh məri ilis, mıtəlau e taun, ket lan ilah tueləf. Nagelo mın tueləf kautəhtul o ket mın u. Kəmətei=pən nərği nəuaniləuis rəha nenəti Isrel ilah tueləf e ket mın u.

¹³ Ket kisil e nikalın pah ikin, ket kisil mın e nikalın pahav ikin, ket kisil mın e nikalın pesi ikin, kəni ket kisil mın e nikalın pari ikin.

¹⁴ Nəukəti nikalı taun u kəmotəhtul pəri e kəpiel asoli ilah tueləf. Konu kəmətei rəkis=pən nərği tueləf aposil rəha Nəti Sipsip e kəpiel mın u.

¹⁵ Agelo iətəm tətəghati kəm iəu, in tatos nati kəti kəmol e aiən u kol, o nosiən mak rəha taun əha, mine ket mın, mine nikalın rəhan.

¹⁶ Taun u, kaugə lan kuvət. Mak rəha nikalın mın rəfin kotəhmen əhmen əmə. Taun əha təfəməh, kəni mak rəha nikalın mın rəfin mine nəfəməhiən rəhan, ilah rəfin tueləf-tausin (12,000).‡

¹⁷ Nikalın u, tikimkim, mak rəhan nəhlmin uan-hanrit-fote-fo (144).§ Agelo əha, təmos mak lan e noliən rəha nətəmimi, nətəm ilah kautos mak lanəha e nati.

¹⁸ Nikalın u, kəmol e kəpiel təuvir u jaspə, kəni kəmol taun e aiən u kol, in əmə in əmə. Kəni kol u in təuvir, in təhlan məmə kilas.

¹⁹ Kəpiel mın iətəm kəmuvləkin nəukəti nikalın lan, kəmol malə-malə e lah e kəpiel təuvir mın. Kəmotəupən motəlin=pən kəpiel təuvir mın u jaspə; kəni nəmpə tu lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir mın u safaiə; kəni nəmpə tri lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir mın u akat; kəni nəmpə fo lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir mın u emirəl.

²⁰ Nəmpə faif lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u oniks; kəni nəmpə sikis lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u kanilian; kəni nəmpə səpin lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u krisolait; kəni nəmpə eit lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u malakait; nəmpə nain lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u topəs. Kəni nəmpə ten lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u kalsetoni; kəni nəmpə lepın lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u takuoəs; kəni nəmpə tueləf lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u ametis.

²¹ Ket asoli mın u kəmol e perəl ilah tueləf. Kəmol ket kətiəh kətiəh e perəl* kətiəh kətiəh. Kəni suaru mın əpəha imə e taun u, kəmol e aiən u kol in əmə in əmə, təhlan vivi, təhmen e kilas.

²² İkin əha, iəməsafuiən nimə kəti okətəfaki ikin kəm Uhgın, mətəu-inu Uhgın əmə, iətəm Nahgin Tepət Pik Agin, mine Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakiən.

‡ **21:16** Nəghatiən əhruahru təni məmə “tueləf-tausin (12,000) statia,” təhmen e tu tausin tu-hanrit-tuenti kilomita (2,220 km). Mak əhruahru rəha nəfəməhiən səniəmə nati kəti, mətəu nəmpə u 12,000, nipətin əha ikin. Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəmpə u tətəgətun məmə taun u in iahgin iahgin kəni təuvir pik agin, məhruahru agin. Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə nəmpə u tətəgətun nətəmimi rəfin agin rəha Uhgın. $12,000=12\times 1,000=12\times 10\times 10\times 10$. Nəmpə mın u 12 mine 10, ilau nəmpə kətuəgətun nati təuvir əhruahru agin kəti. Afin-to Nəh 7:8. § **21:17** Mak u “nəhlmin uan-hanrit-fote-fo (144)” təhmen e sikiste-faif mitə (65 m). “Nəhlmin,” in mak tətəuəin e nəuanəhlmin mətəuarus nikinəhlmin, təhmen e 500 cm. $144=12\times 12$. Nəmpə u 12 tətəgətun nətəmimi rəha Uhgın. Kəni mine nəmpə u 144 tətəgətun nətəmimi rəfin agin rəha Uhgın. * **21:21** Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin

²³ Kəni ikin əha, nikitəmi təsəhtian mığar mine məuig, mətəu-inu nepətiən əhagəhag rəha Uhgın in tətasiğəpın rəfin taun u, konu Nəti Sipsip kəha, in lait rəhan.†

²⁴ Kəni kəntri min e nəhue niftəni okotaliuek e nəhagəhagiən rəhan, kəni iərmənig min rəha nəhue niftəni okəhuva, kəni motos rəhalah nautə təuvir min, məhuva e nisaiəni motələhu e taun u.

²⁵ Kəsasisigiən e rəhan ket min nian kəti, mətəu-inu lapın tikə ikin əha.

²⁶ Nətəmimi e kəntri pisin pisin min e nəhue niftəni, okotos nautə təuvir min rəhalah, ilah okotəmki məhuva o nisaiiən, motələhu e taun u.

²⁷ Mətəu natimnati min iətəm kotamikmik e nəhmti Uhgın, mine nətəmimi nətəm kautol nati iətəm tol naulisiən, mine nətəm kəuteiuə, nətəmi min u ko ilah kəsəhuvəniən imə e taun asoli u. Nətəmi min əmə ko nətəm kəmətei rəkis=pən nərgilah e nauəuə rəha nəmiəgəhiən iətəm Nəti Sipsip tatos, ilah əmə kəha kotəhrun nuvəniən imə.

22

Nəhu miəgəh

¹ Kəni nian agelo təməgətun rəkis taun vi kəm iəu, kəni təməgətun min nəhu miəgəh kəm iəu iətəm tətaiu. In təhlan təhlan təhmen e kilas. Tatsi=pən əpəha e jeə rəha Uhgın mine Nəti Sipsip,

² maiu matuvən mətələs nəlugi suaru asoli rəha taun u. Nigi rəha nəmiəgəhiən tətəhtul u e nikalkali nəhu u, in tətəuə mətau tueləf e nu min rəfin, e məuig min rəfin. Kəni nətəmimi e kəntri min rəfin kautol nimalin o nol viviən nimisiən.

³ Nati tikə agin ikin əha iətəm təkeikei mos nalpiniən rəha Uhgın. Kəni jeə rəha Uhgın mine Nəti Sipsip in əha ikin əha, kətuarmənig ikin. Kəni rəhan noluək min okotəfaki kəm in.

⁴ İlah okotafu nəhmtin, * kəni okətei=pən nərgin e nıpənəgilah.

⁵ Nian lapın otikə. Nikilah otəsəhtian lait kəti o nasipəniən lan, kəni nikilah otəsəhtian min nəhagəhagiən rəha mığar, mətəu-inu İərmənig Uhgın in lait rəhalah. İlah okotərmənig itulin, naunun tikə.

⁶ Kəni agelo təni=pa kəm iəu məmə, “Nəghatiən min u inu, kəhrun narəriəniən e lah məmə nıpəhriəniən. İərmənig Uhgın təməni=pən kəm rəhan iəni min aupən natimnati min iətəm okəpanəhuva, kəni in təmahlı=pən rəhan agelo məmə otəgətun kəm rəhan noluək min natimnati min iətəm otəsuvəhiən təkeikei muva.”

⁷ Kəni əmeiko, İesu təməni məmə, “!Otətəlig-to! !Otəsuvəhiən iəkiet pətiğəm=pinə! Nətəmi min u nətəm kəutaskəlim mautol nəghatiən iətəm Uhgın təməni pətiğəm aupən e nauəuə u, ilah okotətiğ e nəuviriən pəhriən.”

⁸ İəu Jon, iəu u iəmətəu kəni mafu natimnati min u. Kəni nian iəmətəu kəni mafu rəkis ilah, kəni iəmisin nəulik e nəhlki agelo iətəm təmit iəu muvən mətəgətun ilah kəm iəu. Kəni iəmeiuaiu, nıpənəgək tek niftəni, məmə iəkəfaki kəm in.

⁹ Mətəu in təni=pa kəm iəu məmə, “!Səfakiən kəm iəu! Kilau min ik u ioluək mil əmə rəha Uhgın, kitah piəm min u iəni min, mine nətəmi min u nətəm kəutaskəlim nəghatiən min e nauəuə u. !Əfaki əmə kəm Uhgın!”

¹⁰ Kəni in təməni=pa kəm iəu məmə, “Suvan-ərainiən nati kəti e nauəuə u məmə otaskəlim tiəkis, mətəu-inu natimnati min u, otəsuvəhiən, kohiet pətiğəm=pa.

¹¹ Nətəmi kautol nərahian, pəh ilah kotəkeikei mautol nərahian. Nətəmi rəhalah nətəligiən tamikmik, pəh ilah kotəkeikei e nətəligiən amikmik rəhalah. Mətəu nətəmi kotəuvir, pəh ilah kotəkeikei e nolian əhruahru. Kəni pəh nətəmi asim rəha Uhgın, okotəhruahru nian rəfin, motəkeikei e nasimiən rəhalah.”

¹² Kəni İesu tatig məni min kəm iəu, “!Afu-to! !Otəsuvəhiən iəkuvnə! Kəni iatos rəhak nətəouiən təuvir kəni iəkəfən kəm nətəmimi min rəfin u, titəu=pən natimnati min iətəm ilah kəmotol.

† 21:23 Aes 60:19 * 22:4 Mat 5:8; 2Kor 4:6

13 İəu Nəukətin mine Naunun.† İəu iəmaupən matig, kəni iəu oiəkol naunun agin. İəu nətuəuinian, kəni iəu iatol naunun lan.

14 “Nətəmi nətəm koteikuas e rəhalah napən tərüən, ilah okotatig e nəuvirian pəhriən, məmə inu, okegəhan e nepətiən kəm lah məmə kotun nəua nigri rəha nəmiəgəhiən, kəni məhuvən=pən e ket min rəha taun u.

15 Mətəu nətəmi nəuvein min əha ikin nətəm ko kəsəhuvaiən imə. İlah u, nətəm kotəmi kəmi, mine nətəmi min ko nətəm kautol kləpə mine mautəmki nərik, mine kautit oneuən ilah min, mine mautohamu itəmi, məutəfaki kəm narmi nati min, mine nətəmi rəfin nətəm kotolkeikei neiuəiən.

16 “İəu İesu, iəmahli=pinə rəhak agelo məmə otəni pətigəm natimnati min u kəm niməfaki min. İəu u, Nəukəti Tefit, mətəu Nəuaniləuis min rəhan. İəu iəkəhmen e məhau u fətukai iətəm tətasiə vivi.”

17 Narmın Rəha Uhgın ilau Pətan rəha Nəti Sipsip kətuəni məmə, “!Va!” Kəni pəh nətəmi min u kotətəu, ilah min kotəni məmə, “!Va!” İətəmi pəh iətəm tətəuəuə, pəh in tuva. Kəni iətəmi pəh iətəm in tolkeikei, pəh in otəmni nəhu miəgəh kəsosiən nəhmtin.‡

18 İəu Jon, iətəghati əskasik mətəni kəm nətəmi nətəm kəmotətəu nəghatiən rəha Uhgın iətəm tətətig e nauəuə u. Nəmə iətəmi kəti tətəuəuə aru nəghatiən kəti rəhan e nauəuə u, Uhgın otəfən nalpiniən min u nauəuə u tətəghati, kəni miəpən=pən e nalpiniən rəha iətəmi u.

19 Nəmə iətəmi kəti tatos rəkis nəghatiən nəuvein e nauəuə u, Uhgın otos rəkis nəuvirian min iətəm nauəuə u in tətəghati lan məmə rəha iətəmi u. Inu, nəua nigri rəha nəmiəgəhiən, kəni məsegəhaniən məmə otatig e taun asim əha.

20 İətəmi iətəm tətəni pətigəm natimnati min u, təni məmə, “Əuəh, otəsuvəhiən iəkuvnə.”

!Əuəh! Va-tə İərməniğ İesu.

21 Pəh Uhgın tətəti e nəuvirian rəha İərməniğ İesu tuvən kəm nətəmi rəhan. Pəh otol lanəha. Əuəh.

† 22:13 Nəghatiən əhruahru u rəha İesu, “İəu ko, Alfə mine Omekə.” Alfə ko, in letə tətəhtul aupən e alfəbit rəha nəghatiən Kris, kəni Omekə ko, in letə iətəm tatol naunun lan, təhmen e A mine Z e Inglis. ‡ 22:17 Aes 55:1; Jon 7:37

**Nauəuə Asim Rəha Uhgın
Nəmtətən Vi
Nauəuə Asim Rəha Uhgın Nəmtətən Vi
White=sands Tanna**

TIKSINƏRI

əhgi=pən, nəhgi-pəniən Nəhgi-pəniən in noliən kəti nətəm Isrel kəmautol nuvəh muva mətəuarus=pa u rəueiu. Tol pisin e kastim rəha nətəm Entəni. Aupən ağin, Uhgın təmöl nəniəskasikiən kəti ilau Epraham məmə in rəhan Uhgın, kəni Epraham mine namipin min ilah nenəti Uhgın min. Uhgın təməni=pən kəm in mine namipin min mine rəhan min noluək min məmə okəkeikei kəhgi=pən ilah. Okəkeikei kəhgi=pən ilah kol məmə nəmtətiən kəti məmə ilah kotaskəlim mauteğəhan e nəniəskasikiən əha. Kəni noliən rəha nəuaniləuis min rəha Isrel, nian rəfin ilah kotaskəlim əskasik nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmöl kəm rəhalah kəha tərəh. Nian suakəku iərman kəti tair mos nian eit, kəni kəhgi=pən, katətei katol mak lan tətəğətun məmə in nəuaniləuis kəti rəha Epraham. Kəni in min otaskəlim nəniəskasikiən əha rəha Uhgın. Kəni kətauin e nərgin. Afin e Jenesis 17.

Nian Iesu Kristo təmuva, natimnati min u təməuhlin. Nəhgi-pəniən təsolian məmə iətəmi kəti in təhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu nian iətəmi kəti tətəhatətə e Iesu Kristo, kəni in tətəva iətəmi kəti rəha Uhgın. Mətəu nəfaki min nəuvein u ilah nətəm Isrel, ilah kəmautəni əhanəh məmə Nanihluə min okəkeikei kəhgi=pən ilah məmə ilah okotəhruahru e nəhmti Uhgın. Aposil Pol təmə, kəpə. Iətəmi kəti tətəva mətəhruahru e nəhmti Uhgın nian in tətəhatətə əmə e Iesu Kristo.

aposil In iətəmi kəti iətəm Uhgın təmahli=pa o nəni pətiğəmiən rəhan nəghatien, təhmen e iəni əhruin. (Mat 10:1-4; Mak 3:13-19; Luk 6:12-16) Iesu təmauin e nətəmi min nəuvein məmə ilah okotaliuek ikin pisin pisin min e nəhue niftəni. Uək kisil rəha aposil min: 1. Ilah kəmoteruh e nəhmtilah məmə Iesu in təmimis məmiəğəh min e nimisiən. 2. Ilah kəmotəni pətiğəm Nanusiən Təuvir, kəni kəmotətuəuin niməfaki vi min, kəni nian tepət, ilah kəmotol nati apispis min. 3. Ilah kəməhuva nətəmi asoli min rəha niməfaki, kəni mautəni nəğətunian əhruahru mine noliən rəha niməfaki.

Nian Iesu təməmiəğəh min e nimisiən, təmuva meruh Pol, kəni mauin lan məmə in otos uək rəha aposil. Nətəmi kətiəh kətiəh min əha ikin təhmen e Panəpəs iətəm nətəmi kətauin e lah məmə aposil, nati əpnəpin ilah kəməsoteruhian Iesu Kristo.

aruətuəh, naruətuəhian Nətəm Entəni kəutol kaliku e nien məmə okotarətuəh. Mətəu e nian rəha Iesu, nətəmi kətaig e nəhu. Kəni inu nəmtətiən kəti o nətəliğian asoli kəti məmə kətafəl rəkis noliən tərəh min rəhalah.

Bokis Rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən Bokis u, in nəmtətiən rəha nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmöl kəm nətəm Isrel (Eks 25:10-22; 9:4). Kəmuvləkin e timpə kəni kəhtərain e aien u kol tətəraip-oraip. Əpəha imə e bokis u, kəməhluəig=pən e kəpiel mil iətəm kəpin-epin, kəmətei rəkis=pən Lou ilah ten e lau. Kəni kəməhluəig=pən e piret nəuvein iətəm Uhgın təməfən kəm lah iətəm kətəni məmə “mana” (Eks 16:31-33). Kəni kəməhluəig=pən e kasikin rəha Eron (Hip 9:4).

Nian nətəm Isrel kəməhiet ikin kəti məhuvən əpəha ikin kəti min, kəni ilah kəmotələs bokis u. Nian kotatig ikin kəti, kəni kotələhu=pən bokis e Nima Tapolin Asim. Bokis u mine natimnati min əha kəməfən ilah ikin imə, ilah rəfin kotasim mətəu-inu ilah nəmtətiən rəha nəniəskasikiən rəha Uhgın. Nian kəmotəvləkin Nimə Rəha Uhgın əpəha Jerusiləm, kəni bokis u tinətəharəğ əpəha Ikin Tasim Ağin Ikin e imə Rəha Uhgın. [Eruh-to narmin e Hip 9:4, pej #/, mine map rəha Nimə Rəha Uhgın.]

dikon Iətəmi tətəsiro e uək rəha niməfaki (Fil 1:1; 1Tim 3:8,10-12; Rom 16:1).

Epikiuriən mine Sitoik Ilah u nətəm Kris. Ilah nəğətun min nəuvein nətəm kətaəsəl e nipəhriənian. Nətəm Kris tepət kəmətətəu=pən nəğətunian rəhalah. Ilah Epikiuriən kətaəni məmə nəukəti nəmiəğəhian təuvir məmə nətəmi okotəsəl e natimnati iətəm tatol iətəmi kəti nikin tətəğian. Ilah Sitoik kətaəni məmə təuvir nəmə iətəm kəti tətətəuiən nəğianian mine nəhməian e nikin, nati əpnəpin nəuvirian o nərahian tətəva e nəmiəğəhian rəhan.

Fərantə Rəha Kig Solomən Inu ikin kəti imə e Nimə Rəha Uhgın. İkin əha inəha, nian rəfin nətəmi asoli rəha nəuaniləuis min rəha Isrel kəutəghati lan e Lou rəha Uhgın. E nian rəha Iesu, kəmaharu kəpiel titəlau e Nimə Rəha Uhgın. In əha imə kəmol fərantə kəti e nıkalın rəfin. E nıkalın Is ikin, kətəni məmə Fərantə rəha Kig Solomən. Kəmol pos tepət e kəpiel o naskəlīm əskasıkiən nəhgi fərantə. İkin əha, nətəmimi kautos nəhmti nati miəgəh min o nohamuiən o sakrifais min. Kəni ikin əha, kautol jenis e məni ikin. (Luk 9:45-16; Jon 2:14-16) [Eruh-to narmın e Jon 10:23, pej #/.]

Farəsi Farəsi min, mine nəgətun min rəha Lou, ilah nətəmi asoli min Isrel e nian rəha Iesu. İlah kotəhrun vivi lou min rəfin ağın iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis. Kəni məutəgətun məmə nətəmimi kotəkeikei məutətəu=pən əskasık ilah rəfin e nolıən əhruahru məhruahru vivi. Kəni kəməutəgətun nolıən min mine lou min nəuvein iətəm kəmotilpın e Lou iətəm Uhgın təməfən. İlah kəutəfəri pik, kəni nıkilah təhti məmə ilah ilis e nətəmimi rəfin. Kəməutəni məmə nolıən rəhalah in təuvır, mətəu ilah tepət, nıpəhriənıən nıkilah tamıkmık, kəni kəmotol təfagə tərəh tepət. Kəmotəməki e Iesu, kəni motolkeikei məmə okotohamu Iesu. Afın min nəghatiən u “Satusi” e tiksınəri u.

fik, nigı u fik Nıgi fik min, ilah nigı katu min e nasumiən ikin Isrel. Nətəmimi kautun nəualah, kəni məutəharəg ahgəl pik nigı fik iuəkır o nimə rəhalah kəni məutəfaki məmə nıkilah otətəhti nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın. [Eruh-to narmın e pej #/(PicDict p09b).]

frankinsens Nıgi kəti katol səntə lan. (Mat 2:11)

hap Hap in nati kəti təhmen e kitar. Katoh o naniən nəpuən.

hat rəha nisaiiən Inu hat kəti kəmol e nımalı nigı uə narmi nımalı nigı kəmol e kol, kəni kətəfəfau=pən e rəhn-kapə iətəm təmol win e naiuiən. Hat kəti min, in rəha Kig iətəm kəmol e aiən u kol.

Herot E Niutestimin kətauın e nətəmimi kuvət nərgiləh u Herot.

1. *Herot Asoli* – In kig rəha nıtəni Jutiə nian Iesu təmair. In təmalkut məmə otohamu Iesu nian in iəpəou (Mat 2:1-22; Luk 1:5)
2. *Herot Antipas in nəti Herot Asoli* – In tətarmənıg e nıtəni u Kaləli nian Iesu təmətaliuək mətəni pətıgəm nəghatiən rəha Uhgın matol nati apıspıs min. In təmol marıt e pətan u Herotias, kəni in təmahlı=pən soldıə kəti məmə otətei rəkıs rəhn-kapə Jon Bəptais nian in təmətəməhli e kaləpus (Mak 6:14-29).
3. *Herot Akripə Uan* – In nəti Aristopulus u in pia Antipas. In təmol nərahıən kəm nəfaki min nian Iesu tınəmiəgəh rəkıs min e nımisıən. Təməhamu Jemis u pia Jon (Uək Min 12:23).
4. *Herot Akripə Tu* – in nəti Herot Akripə Uan. Uərisıg Pol təmuvən Rom məmə otəhtul e kot rəha Sisə, Herot u təmətəu nəghatiən rəha Pol e kot rəha Festəs (Uək 25:13-26:19,27-32).

hisop Hisop in nigı kəti katos o naruətəuəhiən e nəfakiən rəha nətəm Isrel (Hip 9:19).

hosanə Aupən ikin, nıpəti nəghatiən u “Hosanə” təmə, “Asiru, Uhgın, osmiəgəh itımah,” mətəu e nian rəha Iesu, nəghatiən u, ilah kəməutəuhlin məmə nıpətın tətəni məmə, “Əni-vivi Uhgın!”

iətəmi asoli rəha soldıə min E Nimə Rəha Uhgın, soldıə min nəuvein kauteh vivi Nimə Rəha Uhgın mətəu-inu nətəmimi tepət kəutəhuva məutəhuvən nian rəfin. Nəmə iətəmi kəti tatol nati tərəh kəti, mətəu ilah kotəhrun nələhu əhruahruıən, kəni motəmki=pən nətəmimi nətəm kautol nati tərəh e kaləpus. İətəm tətarmənıg soldıə min əha, in nəuaniləuis kəti rəha pris min rəha Uhgın.

Ianihlua, Nanihlua Nanihlua min, ilah nətəmi min u səniəmə nəuaniləuis əhruahru rəha Isrel. Nətəm Isrel kəutəfəri pik mətəu-inu Uhgın təmauın e lah məmə rəhan. Kəni məsotolkeikeiən Nanihlua min. E nətəligiən rəha nətəm Isrel, Nanihlua min ilah rəfin kotərəh, mətəu-inu kəsotohtəu-pəniən lou rəha nətəm Isrel.

Iesu Nıpəti nərgın u Iesu təmə “iosmiəgəh,” uə “Uhgın in iosmiəgəh rəhatah.” Uhgın

təmauin e nəti Meri məmə İesu, mətəu-inu in otosmiəgəh nətəmimi e noliən tərəh mın rəhalah (Mat 1:21). Nərgin mın nəuvein rəha İesu kətəni məmə: İesu Kristo, Nəti Uhgın, Nəti İətəmimi, Nəti Təfit.

İesu Kristo – Nian nəuvein e Niutestimin, kəutafin “İesu Kristo” uə “Kristo İesu.” Nərgin mil u kətuəghati e iətəmimi kətiəh əmə, İesu, Nəti Uhgın. Nəmə təhro, iətəmimi u təmətei nauəuə tolkeikei məmə kitah kotətəlig e nati keiu nian kəutafin nərgi İesu. Nian nəuvein, nəmə kəutafin “İesu Kristo,” tolkeikei məmə kotətəlig e İesu təhmen əmə məmə in iətəmimi. Nian nəuvein, nəmə kəutafin “Kristo İesu,” tolkeikei məmə kotətəlig e İesu təhmen əmə məmə in “Kristo,” uə Məsaiə, iətəmimi iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

İkin Katilpin Niəmaha İkin rəha Uhgın İkin Katilpin Niəmaha İkin rəha Uhgın, inəha, rəhn-kapə Bokis rəha Nəniəkisiən Rəha Nasiruiən ilis ikin. İkin əha, nəpətiən əhagəhag mine nəsanəniən rəha Uhgın tətətig ikin. Nətəmimi əpnəpin ko kəsəhuvəniən imə İkin Tasim Agin İkin məmə okoteruh natimnati mın u, mətəu pris asoli agin əmə. Kəni in təsuvəniən nian rəfin. Tatuvən ikin nian kətiəh əmə e nu mın rəfin. Pris asoli agin təhrun nuvəniən imə İkin Tasim Agin İkin, in tatos nira sakrifais kəni matuvən, kəni matol=pən nira e rəhn-kapə bokis u. Noliən əha, in nəmtətiən təuvir kəti, iətəm tətəgətun məmə nətəmimi okotəkeikei kimis o rəhalah noliən tərəh mın. Mətəu e nira kəha rəha sakrifais, in tatilpin niəmaha rəha Uhgın (Hip 9:5). Aupən agin, nətəm İsrəl kəmautol noliən əha, mətəu rəueiu, kitah kəsotohtəu-pəniən noliən u mətəu İesu Kristo təmos nimei pris asoli, kəni təmos nimei nati miəgəh mın iətəm kəmotohamu o sakrifais.

İkin təpiə məpiə İkin Nian kətəghati e ikin təpiə məpiə ikin e Niutestimin, nıpətin təmə ikin əha, nətəmimi kohkə ikin, kəni ikin əha tasik ikin, kəni tol lanəha, natimnati nəuan nəuvein əmə tateviə ikin.

İkin Tasim Agin İkin Nəuan asim agin əpəha e Nimə Rəha Uhgın. Afin “Nimə Rəha Uhgın” e tiksınəri.

İkin Tasim İkin Nəuan kəti e Nimə Rəha Uhgın iətəm kətuvan nati pien pien tatuvən o Uhgın. Afin “Nimə Rəha Uhgın” e tiksınəri.

İsrəl Jekəp in nəti Aisək mine Rəpekə, kəni Aisək in nəti Epraham. Uhgın təmauin ərəgrəg e Jekəp mauin=pən e İsrəl kəm in. İsrəl u təmələs nətin nəman ilah tuələf, kəni ilah u tipi nəuaniləuis rəha İsrəl. İkin iətəm kəutatig ikin, kətauin lan məmə İsrəl. Aupən ikin, nərgi nıtəni u Kenan, kəni rəueiu nərgin kəti mın u Paləstain.

kaməl Inu nati miəgəh kəti iətəm kətasuə lan təhmen e əhos, mətəu in iahgin mın e əhos. Təhmen o naliuəkiən əpəha təpiə məpiə ikin. Tətələs nati figəm mın. Katol napən e nimeimein. [Eruh-to narmin e pej #/(PicDict p3, 12).]

kaunsil Kaunsil, in kot kəti rəha İsrəl. Nətəmi asoli səpinte-uan rəha İsrəl kəutəharəg lan. İlah nəuvein, pris asoli agin mın aupən, kəni ilah nəuvein nətəmi asoli rəha İsrəl, nəuvein nəgətun mın rəha Lou uə Farəsi mın uə Satusi mın. Kaunsil in tətəsal vivi o natigian rəha nəuaniləuis mın rəha İsrəl. Nian nəuvein kəutəghati e noliən rəha nəfakiən, kəni nian nəuvein kəutakil nətəmimi nətəm kəutatgəhli lou. Pris asoli agin in tətərməniğ e nuhapuminiən mın rəhalah. Kaunsil u inu təməni məmə İesu Kristo otəkeikei mımis, kəni mahli=pən kəm Pailət u in kəpmən rəha Rom, məmə otətu-pəri İesu e niği kəməluau. (Mat 26:59; Mak 14:55; 15:1; Luk 22:47; Wək Mın 4:15; 5:21; 6:12; 22:30; 23:1; 24:20)

lafet rəha Nauəniən Vi kətəni məmə Pentekos Afin “Pentekos” e tiksınəri.

lafet rəha Noliən Nimauvluvl Lafet rəha Noliən Nimauvluvl in lafet kəti tol nati agin lan o nətəm İsrəl. Lafet u, katol əpəha Jerusiləm e nıtəni asoli u Jutiə. E lafet əha, nətəm İsrəl kəutəhli nəua krep mine nəua olif, məutəfaki lan. Kəni ilah məutəpəli e nimauvluvl mıtə mıtə mın. Kautol məmə nikilah tətəhti rəhalah kəha mın nətəm kəməutatig ikin təpiə məpiə ikin o nu fote (Lev 23:33-36; 39-43; Dut 16:13-16). Nətəm İsrəl tepət kəməhiet məutəhuvən Jutiə məutəhuvən e tauin u Jerusiləm məmə okotol pəti lafet u. Lafet u katol katos nian eit, kəni katol e məuiğ iətəm tatol sikis lan, uərisiğ e lafet rəha Pasova.

lafet rəha Pasova Lafet rəha Pasova in lafet asoli rəha nətəm İsrəl. E lafet u, nikilah

tətəhti nian aupən ilah slef mīn əpəha nitəni Ijip. E nian əha, Uhgīn təməni məmə otitis ilah məhlman pətigəm e lah e nitəni Ijip məmə ilah okəhuvən e nitəni kəti rəhalah əmə. Uhgīn təməni məmə in otahli=pən rəhan agelo məmə otohamu iərman mīn nətəm kəmotəupən motair e nimə mīn rəfin əha Ijip, inu kəlkələh mīn muvən mətəuarus iauəhli mīn mīne nati miəgəh mīn. Mətəu in təməni kəm nətəm Isrel məmə ilah okotəkeikei motohamu nətə sipsip mīn, kəni motos niralah motol=pən e nīkali doə mīn rəhalah, mīne ilis ikin. Kəni nian agelo rəha nīmisiən oteruh nīrə, in otiuvigegəu e nimə kəha, məpəh, kəni məsohamuiən iərman kəti əha ikin. Kəni kəməni=pa lauig lan, nətəm Isrel kəməhiet Ijip. Kəni Uhgīn təməni məmə ilah okotol lafet kəti e nu mīn rəfin məmə nīkilah otətəhti nian lapin əha. Tol lanəha, e məuig əhruahru rəhan, nətəm Isrel kəutohamu nətə sipsip mīn, məutuvan, mautun pətə. (Luk 22:7-8; Eks 12:21-30; Dut 16:1-8).

lafet rəha Piret U Is Tikə Lan Inu lafet rəha nətəm Isrel iətəm tətəupən lafet rəha Pasova. Nian nətəm Isrel kəməhiet Ijip, kəmotol piret u is tikə lan məmə ilah okotol uəhai əmə məmə okohiet Ijip, mətəu-inu piret u is tikə lan tətəpə uəhai əmə. Nati kəti mīn, is in nəmtətiən kəti rəha nāmīkmīkiən, kəni ilah kəmotəraki rəfin e nimə rəhalah, təhmen e nəmtətiən məmə ilah kəmotəraki rəfin e nərəhiən e nəmiəgəhiən rəhalah. (Mat 26:17; Mak 14:1,12; Luk 22:1,7).

Lek Kaləli, Lek Taipiriəs Inu nəhu asoli əpəha pahav e nitəni u Isrel. Nəfəməhiən rəhan təhmen e 22 kilomitə, kəni nəpətiən rəhan təhmen e 12 kilomitə. Nərgin kəti mīn kətəni məmə Lek Kenesəret e Luk 5:1.

leprosi E Nauəuə Rəha Uhgīn, nəghatiən u “leprosi” tətəghati e nīmisiən pisin pisin mīn rəha nīlositəmi. Nīmisiən mīn u tətərəkīn nīlositəmi, kəni Lou rəha Mosis tətəni məmə iətəmi kəti iətəm təmos nīmisiən lanəha, in tamīkmīk e nəhmti Uhgīn. Kəni in təkēikei matig isəu o nətəmimi rəfin. Nəmə nīmisiən təmīkə lan, in təkēikei muvən meh pris məmə in otəni pətigəm kəm nətəmimi rəfin məmə nīmisiən tīnikə mīne nāmīkmīkiən tikə. Afīn Levitikas iətəm tēpət 13-14.

Lifait Ilah nətəmimi mīn u kəutasiru e pris mīn e uək rəhalah, kəni kəutol uək pisin pisin mīn əpəha e Nimə Rəha Uhgīn. Ilah səniəmə pris mīn, mətəu ilah kəutsipən e nəuaniləuis rəha Lifai aupən təhmen əmə e pris mīn.

Lou; Lou rəha Mosis Nəghatiən əha “Lou,” iətəm kəmətei asoli, nīpətin u təmə Uhgīn təməfən lou mīn kəmə nətəm Isrel. Nian rəfin kətəni “Lou” məmə nərgi nauəuə faif iətəm tətətig e Oltestimīn, nərgilah u, Jenesis, Eksodas, Levitikas, Namba, mīne Dutronome. Nauəuə mīn u faif, ilah kotəhmen e nəukəti lou mīn rəfin rəha nətəm Isrel.

mastət Mastət in nīgi kəti iətəm katol=pən nīkītin e nauəniən məmə tēpien vivi. Nīkītin in natiəkəku agin (Mat 13:31).

nəghatiən Kris, Aram, Hipru E nian rəha Iesu, nəghatiən Kris təhmen e Bislama rəha nətəmimi mīn rəfin ikin mīn Rom tətərmənig lan. Aupən ikin, kəmətei Niutestimīn e nəghatiən Kris, kəni nəghatiən kətiəh kətiəh əmə e Niutestimīn kəmətei e nəghatiən Aram (Aramaik). Nətəmimi rəfin e Isrel e nian rəha Iesu kəməutəghati e nəghatiən Aram. Kəmətei Oltestimīn e nəghatiən Hipru, iətəm aupən ikin nətəmimi rəha Isrel kəmotəghati lan.

nəhgi-pəniən Afīn nəghatiən u “əhgi=pən” e tiksīnəri.

Nəniəskasikian rəha Nasiruiən Nəniəskasikian asoli keiu e Nauəuə Rəha Uhgīn, kəti u kətəni məmə Nəniəskasikian Əuas (Oltestimīn) mīne kəti mīn u kətəni məmə Nəniəskasikian Vi (Niutestimīn). Uhgīn təmol Nəniəskasikian Əuas əpəha e nitəuət Sainai. In təməni əskasik məmə in otol nətəm Isrel məmə kəhuva ilah rəhan mīn nətəmimi nəmə ilah okotətəu=pən əhruahru lou mīn iətəm in təməni kəm Mosis. Mətəu iətəmimi tikə iətəm təhrun noliən əhruahru ilah rəfin, kəni tol lanəha, iətəmi kəti tikə iətəm tuva mətəhruahru e nəhmti Uhgīn e noliən rəha nitəu-pəniən lou. Nəniəskasikian Vi tətəni məmə Iesu Kristo təmimīs e nīgi kəməluəu o noliən tərāh mīn rəha nətəmimi. In aru təmos nalpiniən rəhatah. Nian iətəmi kəti tətəhatətə e Iesu məmə in təmol lanəha, kəni Uhgīn

tatol məmə iətəmimi əha in tətəhruahru e nəhmtin, təhmen əmə məmə in tətəsoliən noliən tərəh kəti. (Nəniəskasikiən Əuas – Luk 1:72, Uək 3:25; 7:8; Kal 3:17; Hip 9:1. Nəniəskasikiən Vi – Mat 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; Rom 11:27; 1Kor 11:25; 2Kor 3:14; Hip 7:22; 8:6-13; 10:16; 29; 12:24; 12:20). Nəniəskasikiən rəha nasiruiən nəuvein tol lanu lan: (Noa) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4; 15:9-21; 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Sam 7:5-16; (Isrel – in vi) Jer 31:31-34.

nətəligiən tərəh rəha iətəmimi Nətəmimi rəfin kautol təfagə tərəh mətəu-inu nətəligiən tərəh rəha iətəmimi tətətig e tah rəfin. Nətəligiən tərəh əha tatiuvi=pən itah məmə kautol təfagə tərəh. Rəhatah nəsanəniən tikə məmə kəsotoliən təfagə tərəh motol noliən təuvir. Uhgın əmə təhrun noliən nətəligiən tərəh rəha iətəmimi tuva mətəuva vi min. (Rom 7:5).

Nəti Sipsip rəha Uhgın Jon Bəptais təmauin e Iesu Kristo məmə nəti sipsip rəha Uhgın (Jon 1:29,36). E nian rəha Oltestimin, nətəm Isrel kəmautos nəti sipsip min mətəhuvən e Nimə Rəha Uhgın məmə pris kəti otətuhamu ilah mətəfən kəm Uhgın. In tətəmol sakrifais lan məmə Uhgın otafəl noliən tərəh rəhalah min. Nəti sipsip u tətəmos nime iətəm Isrel, mos nalpinian rəhan. Kəni nian nira nəti sipsip tətəmaiu, kəni nəti sipsip timis, kəni iətəmimi u tətəmos muva, Uhgın tətəfəl noliən tərəh min rəhan. Kətəuin e Iesu məmə nəti sipsip mətəu-inu tətəməfən nətəmiəgəhiən rəhan təhmen e sakrifais kəti iətəm təhruahru vivi, kəni sakrifais u otafəl noliən tərəh min rəha nətəmimi rəfin nətəm kətəhatətə lan. E nauəuə rəha Nəhan-əhanian, japtə 5, Jon tətəmafə Iesu təhmen e nəti sipsip.

Nanihluə Afin-to “Tanihluə” e tiksiniəri u.

nard Nard in nati kəti nətəmiəvin tətəpien vivi, təhmen e nigipisi.

Narməniğiən Rəha Uhgın Nətəmimi nətəm kətəhatətə e Iesu Kristo kəni mautitəu=pən in, ilah nətəmimi rəha Uhgın, kəni ilah kətəhuva mətəahgəl e narməniğiən rəha Uhgın. In kig rəhalah. In tətəteh vivi ilah, mətəfən natimnati kəm lah rəha nətəmiəgəhiən rəhalah, matit ilah e noliən iətəm in təuvir o lah, kəni mətəarməniğ e lah. Aupən agin nətəmimi rəfin kətəhtul isəu o Uhgın mətəu-inu ilah rəfin nol təfagə min. Mətəu nian Iesu tətəmimis e nig i kəməluəu, kəni mətəmiəgəh min e nətəmiəsiən, in tətəmol suaru vi məmə nətəmimi kotəhrun nitəlig=pa minian o Uhgın. Nian nətəmimi kətəhatətə e Iesu Kristo, kəni Uhgın tatol məmə ilah kətəhruahru e nəhmtin, matol ilah nənətin min, kəni rəueiu ilah kotəhrun nəghatien kəm in e nəfakiən, kəni motəhrun nətəuiən nəuiən, kəni motəhrun nitəu-pəniən in.

narmi nati min E Bislama, kətəni narmi nati lanu məmə, “aedol.” Narmi nati min nəuvein kəmisikəuvin nati miəgəh min lan təhmen e kau. Kəni nəuvein kəmisikəuvin nətəmimi lan, uə uhgın əlkələh min, uə nati pisin kəti. Narmin nati in nati kəti nətəmimi kautol e nig i uə aiən kəti. Nətəmimi kautol, kəni mautəfaki kəm narmi nati min, mautol sakrifais min kəm lah məmə narmi nati otasiru e lah, nati əpnəpin in nig i əmə uə aiən əmə iətəm tətətuəiən nati, kəni rəhan nəsanəniən tikə.

naruətuəhiən Afin-to “aruətuəh” e tiksiniəri u.

nasumiən rəha krep Niləuis kəti nərgin u, krep. In niləuis kəti nətəmimi kəməutərfei e nian rəha Baebol, kəni kətərfei əhanəh kətəuarus=pa u rəueiu. Nəuan tətəhiən kəni təuvir o nunian. Nian nəuvein kətətərauiə lan tasik məmə təhrun nətəmiəhiən tuvəh nəuvetin. Kəni katol wain e nəuan. Iuəkir nətəmimi e nian əha ilah kətətmnim wain. Nian rəha noliən wain, ilah kautos nəuan nati u tepət, kəni motəuvəregin=pən e nipəg kəmöl e kəpiel. Konu motevig-evig lan məmə nəhun otiet. Kəni ko, kotos pətəl min iətəm kəmöl e nilosi nani, uə nilosi nati kəmöl e nəriəpig, kəni motətəlmim=pən nəhu nati u lan, konu motəharu məmə otəva mol wain lan. Nian nəuvein, kotol nimə əpəha e nasumiən rəha krep. Nətəməhiən rəhan təhmen e 5 mitə, kəni nikalin təhmen e 2 mitə. Konu motol=pən nəhgi nimə. Iətəmimi kəti otəkeikei mətəharəg əha ikin mətə nakləh min kotəkləh lan, uə nati miəgəh kəti, uə mənig tuvən imə e nasumiən. E Mat 21:33, Mak 12:1, mine Luk 20:9, Iesu tətəmani nəghatien əuhlin kəti mətəghati e nasumiən kəti rəha krep. Iətəmi kəti tətəmol nasumiən kəti lanu, uərisig təhlman=pən lan kəm nətəmimi nəuvein məmə okətəsəl

vivi ohni. Nian nəuan nıləuis u timarəg, ilah okotəkeikei motəfən kəti kəm in mətəu-inu rəhan nasumiən, konu motaskəlim rəhalah nıpılğan məmə rəhalah nətəouiən. Nian kəti kotəhrun nəfəniən krep, uə wain, uə vatu. [Eruh-to narmin e Mat 21:33, pej #/(PicDict pp 3,7).]

Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu Uərisig İesu otimis e niği kəməluau, in təmauın e rəhan nətəmimi kəməhuva motauən ilah min e Lafet Rəha Pasova. Təmos pıret məgəuvahli, (e nian əha, kəsəteien e nau, mətəu kətəghali əmə), kəni məni məmə, “Inu təhmen e nıpətik.” Pıret u tətəgətun=pən nıpəti İesu iətəm təmimis o tah. Kəni təmos wain, kəni məni məmə, “Inu təhmen e nırak iətəm otaiu o nosmiəgəhiən nətəmimi.” Kəni pıret mine wain, kətuəgətun=pən nimisiən rəha İesu. Kəni təməni məmə nian okotun pıret kəni motəmnim wain əha, kitah nətəmimi rəha nıməfaki, kitah nıkitah otəkeikei mətəhti nimisiən rəhan e niği kəməluau. (Mak 14:12-26; Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; 1Kor 11:23-25). [Eruh-to narmin e Mat 26:20-29, pej #/.]

nauəuə kəmaiu-aiu E nian əha, nauəuə rəfin kəmaiu-aiu. Kotos mapepe əfəməh kəti kəni kaiu-aiu. Kəni nəmə iətəmi asoli kəti tolkeikei məmə nətəmimi əpnəpın əmə okəsotafiniən, kəni in tuvan-ərain=pən nati kəti e nıfifin, məmə taskəlim tiəkis mapepe.

negəu e neai E Bislama, kətəni məmə “heven.” Inu ikin iətəm kitah nəfaki min okəhuvən motatig ikin kitah Uhgın o nian kəti. Negəu e neai səniəmə neai u iətəm kitah kəutafu məuig mine məhau min lan, kəpə. Negəu e neai in ikin iətəm Uhgın tətətig ikin.

nimə rəha nuhapuminiən E tauın kətiəh kətiəh rəha İsel, nimə rəha nuhapuminiən əha ikin. Kəni nimə min əha, nəuan əha ikin rəha nətəmimi nətəm kəutəhapumın ilah min ikin o nəfakiən kəm Uhgın, kəni məutəfin Nauəuə Rəha Uhgın. İkin əha, kətəghati min o natimnati pisin pisin min, təhmen əmə e iməim. Nətəm İsel kəmotuvləkin min nimə min u e tauın min iətəm ihluə e nıtəni u İsel, təhmen e Rom. [Eruh-to narmin e pej #/(PictDict p2)]

Nimə Rəha Uhgın Inu ikin nətəm İsel kəutəhuva məutəfaki ikin kəm Uhgın. Inu əpəha Jerusiləm. İat asoli kəti titəlau e Nimə Rəha Uhgın. Nətəmimi rəha kəntri min rəfin kotəhrun nuvəniən ikin. Kəni əpəha imə ağin e iat u, in iat kəti min iətəm nətəm İsel əmə kotəhrun nuvəniən ikin. Kəni əpəha imə e iat u, in iat kəti min iətəm iərman min əmə kotəhrun nuvəniən ikin. Kəni əpəha imə e iat u, in iat kəti min iətəm pris min əmə kotəhrun nuvəniən ikin. İkin əha, kəutoh nati miəgəh min, məuteikuas e lah, kəni mautil sakrifais lan e oltə. Nimə əhruahru tətətig e iat əha. Nəuan keiu əha ikin, İkin Tasim İkin mine İkin Tasim Ağin İkin. Nəuan iətəm tətaupən lan, kəutəni məmə İkin Tasim İkin. E nəuan əha, kəmotələhu=pən nati kətəharu-pəri lait lan ikin, mine tepıl kəti iətəm kətəlin-pəri pıret asim min lan. Kəni kətuvan nati pien-pien ikin. Nəuan iətəm tətərisig lan, kəutəni məmə İkin Tasim Ağin İkin. İkin əha, Bokis Rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən tətətig ikin. Pris asoli ağin əmə təhrun nuvəniən ikin, kəni tatuvən ikin nian kətiəh əmə e nu min rəfin, matos nıərə sakrifais kəti o nolien tərah min rəhan, mine nolien tərah min rəha nətəm İsel.

Əpəha e iat asoli titəlau e Nimə Rəha Uhgın, nətəmimi rəha kəntri min rəfin kotəhrun nuvəniən ikin. Mətəu nətəm İsel kəmotol u ikinu tuva məmə makit kəti, məmə nətəmimi kotəhrun nosiən nəhmti nati miəgəh min, oiel, wain, mine sol o nolien sakrifais lan. Nətəmimi nətəm kəmotəpən isəu məhuva matos məni pisin pisin min e profens min rəhalah. Tol lanəha okotəkeikei motos məni əhruahru rəha Nimə Rəha Uhgın. Konu nətəmimi nəuvein ilah kəutil bisnis e nolien jenis e məni. Nətəmimi tepət kəutəpən isəu məutəhuva məmə kotol sakrifais, kəni kəutəkeikei mautil nəhmti natimnati pisin pisin min. Konu inu ikin u e Nimə Rəha Uhgın tuva məmə ikin təuvir kəti ikin məmə kol makit ikin, nati əpnəpın məmə ikinu in ikin kəti rəha nətəmimi e nıtəni min rəfin məmə kotəfaki ikin.

Kitah kəutəfin e Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; mine Jon 2:13-22 məmə ikin əha, İesu təməgəu pətigəm nətəmimi nətəm kəmautil səlim e nati miəgəh min rəha

sakrifais mine nətəm kəmətaliuvə e məni. Nian kotol lanu lan, nəghatian rəha iəni Səkarəea tuva matol nıpəhriənian lan. (Sek 14:21. Afın min e Jer 26:1-15; Hos 9:15-16; mine Mal 3:1-5).

E nu AD 66, nətəm Isrel kəmotorgəhu e kəpmən rəha Rom, kəni ami rəha Rom kəmotol win, kəni motəəkın agın Nimə Rəha Uhgın. [Eruh-to map rəha Nimə Rəha Uhgın e pej #/.]

noliən rəha nitənimian iətəmimi Nətəm Isrel e nian əha kəsotitənimian iətəmimi e niftəni. İlah kəuteikuas e nıpətıləh, kəni motəuveg ilah e napən u kəmotol=pən nati pien-pien u tətəpien təuvır (Afın-to Jon 12:7; 19:39-40), konu motəfən e nıpəg kəpiel, kəni motəhtıpəsıg=pən nıpəg e kəpiel asoli kəti. [Eruh-to narmin e Luk 23:53, pej #/, mine kalə foto rəha nıpəg kəpiel.]

pauis Pauis, in bokis əkəku kəti kəmol e nılosi kau. Kəmotətəi rəkis əlkələh nəghatian nəuvein rəha Nauəuə Rəha Uhgın motuveipei lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Nətəmimi kəmotol lanəha mətəu-inu kotolkeikei məmə okotol nəghatian iətəm tətətig e Dut 6:8 mine 11:18. Kəni nətəm Isrel rəfin u nəman nətəm kınotos rəkis nu tatin, ilah okotol pauis min əha nian tepət, kəni nian rəfin e nian rəha nəfakian. Kəutəlis=pən min e nıpənəgilah mine nəhlmişlah məuil. E nəghatian İnglis, kətəni paus əha məmə, “Phylactery.”

Pentekos In lafet kəti rəha nətəm Isrel. İlah kautol lafet asoli əha nian ilah fifti uərisig e lafet rəha Pasova. E nian rəha İesu, nauənian asoli əha, in nian iətəm kətəni-vivi Uhgın o nauənian vi rəha nasumian. Rəueiu, kitah kautol lafet rəha Pentekos Sante mətəu-inu e nian əha Narmin Rəha Uhgın təmuva mırəuei nətəmimi rəha İesu (Uək 2:1-4; 20:16; 1Kor 16:8). [Eruh-to narmin e Uək 2, pej #/.]

perəl Perəl u, in kəpiel təuvır əpəha e niki kəuvın. [Eruh-to narmin e Mat 13:46, pej #/.]

pris Nətəmimi u, ilah suaru rəha nətəm Isrel o nuvənian o Uhgın. İlah kautos nəfakian, kəni kautol sakrifais min mautoh nati miəgəh min e Nimə Rəha Uhgın o nəfənian kəm in. Pris min nəuvein kautol uək pisin min. Nəuvein kəutasıpən e lait min, nəuvein kəutuvan nati pien pien min.

pris asoli Inu pris kəti iətəm tətərmənig e pris min nəuvein rəha nətəm Isrel.

pris asoli agın Inu pris kətiəh əmə iətəm in ilis e pris min rəfin. E nu min rəfin, e nian kətiəh əmə, in tatos nıra sakrifais matuvən İkin Tasım Agın İkin e Nimə Rəha Uhgın məmə otafəl noliən tərəh min rəha nətəm Isrel. [Eruh-to narmin e Hip 9:7, pej #/.]

prons Prons, in aiən kəti, mətəu rəhan kalə tauieh təhmen e kol. Nian kəmətəruru əhanəh aiən, kəni kəmaupən katol natimnati e prons.

Səmeriə, iətəm Səmeriə Nətəm Isrel kəutəməki e nətəm Səmeriə. E nian əha, tiəkis o nətəm Isrel məmə okəhuvən ima nətəm Səmeriə, mətəu-inu e rəhalah nehian, nətəm Səmeriə ilah kotamıkmik e nəhmti Uhgın. Nəmə okəhuvən imalah ikin, kəni ilah min okotamıkmik.

sakrifais E nian rəha Oltestimin, Uhgın təməni kəm nətəm Isrel məmə ilah okotəkeikei motol sakrifais min kəm in. Sakrifais pisin pisin min. Nətəmimi kəmautol sakrifais min nəuvein o nənian tagkiu o Uhgın o rəhan nəuviriən kəm lah. Kəni kautol sakrifais kəti məmə Uhgın otafəl noliən tərəh min. İətəmimi iətəm tatol noliən tərəh, otəkeikei mos nalpiniən, kəni nalpiniən u in nımisiən. Nian İesu Krısto təməsuva əhanəhian e nəhue niftəni, nətəm Isrel kəmautos nati miəgəh min mautəhuvən e Nimə Rəha Uhgın. Kəni nati miəgəh u otos nimeilah, kəni pris min okotohamu. Nətəmi əpnəpın əmə kəsotohamuiən nati miəgəh min əha, mətəu pris min əmə. Nati miəgəh min u təhmen e sipsip uə nani uə kau iətəm təuvır. Nəmə nati miəgəh tatos nıməgim uə in tatimis, kəni ko kəsotosiən o sakrifais.

Sapət Sapət in nian iətəm nətəm Isrel kəutəfaki lan. Sapət tətətuəuin e 6 klok lapın e Fraide nian mitigar tıneiuaiu rəkis, muvən mətəuarus 6 klok lapın e Sarere. E Sapət, nətəmimi kəsotolian uək kəti mine. İlah kəutəmeig əmə. Nian u, in nian asim rəha

nətəm Isrel. Nəghatiən u Sapət, e nəghatiən rəha nətəm Isrel aupən, nıpətın tətəni məmə, “əmeig.” Nian Uhgın təmöl nəhue nıftəni aupən, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə in təmöl uək nian sikis, kəni nian tatol səpın lan, rəhan uək təmöl naunun. Kəni in təməmeig. Konu tol u, in təmələhu nian tatol səpın lan e wik, məmə in nian təuvır kəti rəhan. Kəni e Lou mın iətəm in təməfən kəm Mosis, in tətəni pətigəm məmə nian tatol səpın lan, in nian asim rəhan, iətəm rəhan nətəmimi mın okəsotoliən uək kəti lan. Kəni nolien iətəm nətəmimi okotəmeig e nian əha, in tətəgətun rəkis ilah məmə ilah nətəmimi rəha Uhgın.

E Niutestimın, Iesu in təməni pətigəm məmə in Nəti İətəmimi, kəni in tepət məpirəkis nian rəha Sapət. In İərməniğ rəha nian rəha Sapət. Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kautol niəməha kəm in, mətəu in tatol vivi nətəmimi nətəm kautohmıs e nian rəha Sapət, kəni ilah kəmotəni məmə nolien u in uək, kəni uək təmatgəhli lou rəha nəmeigien. Kəni matol mın natimnati mın nəuvein iətəm nıkilah təhti məmə təsəhruahruien məmə okul e nian u.

Satusi İlah u nətəmimi nəuvein rəha nətəmi asoli mın rəha Isrel. E nian rəha Iesu, pris mın tepət, ilah Satusi mın. Satusi mın, ilah kotol pısın e Farəsi mın. E nətəligiən rəhalah, kəutəhatətə əmə e Nauəuə Mın Rəha Mosis, ilah u, Jenesis, Eksodas, Levitikas, Namba, Dutronome. Kəsotəniən nıpəhriəniən e nəghatiən məmə nian kəti nətəmimi rəfin okotəmiəgəh mın e nımisiən, mıne nəghatiən məmə e naunun nian, Uhgın otol nalpiniən kəm nətəmimi o nolien tərəh mın rəhalah, kəni otətəou nətəmimi o nolien təuvır mın. Kəni Satusi mın kəutəni məmə nagelo mın mıne narmin tərəh mın kohkə.

Selot Selot in pati kəti rəha nətəm Isrel nətəm kotolkeikei məmə otahli pətigəm nətəm Rom, kəni Selot mın əha kautol nəluaginiən lanəha kəm nətəmi Rom.

Setən Nəghatiən u Setən, tatsipən e nəghatiən Hipru, nəghatiən rəha nətəm Isrel, kəni nıpətın tətəni məmə, “tikimır.” Setən u, aupən in agelo kəti rəha Uhgın, mətəu Uhgın təmahli pətigəm in e Negəu e Neai mətəu-inu in təmətəluagin ilau Uhgın məmə in otarməniğ e Uhgın. Afin mın Aes 14:12-15; Esik 28:11-19; Mat 13:38-40; Luk 11:15; Jut 6, Nəh 12.

skopion Skopion in nati kəti təhmen e tupə əkəku kəti iətəm tətəlkəu e nıftəni. Tatus iətəmi, kəni tətəhmə pik agın tapirəkis nilpat uə pitimar. (Luk 10:19) [Eruh-to narmin e pej #/.]

slef Slef in iətəmimi kəti iətəm iətəmi kəti təmos nəhmtın, kəni mətərməniğ lan. Slef tatol uək kəm rəhan iətəmi asoli, mətəu iətəmi asoli təsətəouiən in. Mətəu slef in otəkeikei mol natimnati rəfin iətəm rəhan iətəmi asoli tətəni. İətəmi asoli rəhan təhrun nolien səlim lan, uə nohamuiən, təhmen əmə e rəhan kəti nati miəgəh.

soldiə mın nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgın Soldiə mın nəuvein kəutəhtul o nəsal viviən o Nimə Rəha Uhgın mətəu-inu nətəmimi tepət kəutəhuva mautəhuvən nian rəfin. Nəmə iətəmi kəti tol nati tərəh kəti e Nimə Rəha Uhgın, mətəu ilah kotəhrun nələhu əhruahruien, kəni motələs iətəmi iətəm tatol nati tərəh mın məhuvən e kaləpus. İətəmi iətəm tətərməniğ e soldiə mın əha, in nəuaniləuis kəti rəha pris mın rəha Uhgın, kəni in iətəmi asoli kəti.

tənarıəs E nian rəha Iesu, iətəmi kəti tatol uək nian apiəpiə kətiəh, kəni kətətəou e koin məni kəti, nərgin u “tənarıəs,” təhmen e 1,000 vatu.

tait Tait u tol lanu lan: İətəmi kəti tatos nati ilah ten, nəmə pikəh uə nəuanigi uə məni. Kəni tos rəkis kətiəh e natimnati ten konu məmə təfən kəm Uhgın uə kəm iətəmi kəti. Nati kətiəh konu kəutəni məmə “tait.” Tol lanu lan məmə iətəmi kəti tatos 100 vatu, in tətəfən 10 vatu kəm Uhgın. Uə tatos 1,000 vatu, tətəfən 100 vatu kəm Uhgın. Uə tatos 10,000 vatu, tətəfən 1,000 vatu kəm Uhgın.

wit Wit in nati kəti təhmen e rais. Nian tateviə, təhmen e manuvehli kəti iətəm tatol nəuan ilis agın. Nian tınıməhtə vivi, kəni nətəmimi kotətei motəlin məmə otimətu vivi. Konu motəmki manuvehli məhuvən ikın okəhli nəualah ikın. Nolien rəha nəhliən nəua wit tol lanu lan. Kotasiğ kau mın kəutəliuək e lah. Kəni nəua wit tiet rəkis e nıkilin. Kəni kəutəraki pəri e nəua wit məmə nımətəgi otahlifu rəkis nılosilah məpəh nıpətın. Kəni

kāhrun nuniān nāuan. Nian nāuvein, katol flauā lan rāha noliān pīret. Nian nāuvein kautuvin e sospān o noliān sup. [Eruh-to narmin e pej #/.]

Nəukəti nəghatiən mìn e Nauəuə Rəha Uhgìn

Dick Lloyd mine Ross Webb kəmuətei

Nəghatiən tətəupən

Inu nauəuə tətəni nəukəti nəghatiən pisin-pisin mìn kətafin e ikin pisin-pisin mìn e Nauəuə Rəha Uhgìn. Nəukəti nəghatiən mìn nəuvein kəmotispən e nauəuə u *One Hundred Bible Lessons* u Alban Douglas təmətei. Nəuvein mìn kəmotispən e nauəuə u *The Topical Bible Concordance* u D M Miller təmətei. Nəuvein mìn kəmotispən e nauəuə u *Let's Look in the Bible* u Barbara Arnold təmətei (CBM PNG 1990). Nəuvein mìn kəmotispən e nauəuə u *The Treasury of Scripture Knowledge* u kampani Bagster, London təmətei.

Nəukəti nəghatiən mìn e Nauəuə Rəha Uhgìn

1. Uhgìn tol mə nak
Uhgìn tətəlig e natimnati, mətətəu nərahian, kəni mətəghati
Uhgìn təhmen e nımətəgi, in nıpətin tikə
Uhgìn in kətiəh
2. Nahgi Uhgìn
Uhgìn nətuəuinian lan tikə mine naunun lan tikə
Uhgìn in tatol əmə lanko kəni mətətig itulin
Uhgìn in nəukəti nəhəgəhəgian mine natimnati ərəfin
Uhgìn u ikinu, mine əpəha, mine ikin mìn rəfin
Uhgìn təhrun vivi əgin natimnati mìn rəfin
3. Noliən mìn rəha Uhgìn
Nati nak Uhgìn tatol in tatol mətəuei-pən
Uhgìn in tasim əgin
Uhgìn in təhruahru əgin
Uhgìn təsalpiniən nitai təfəgə rəhatah
Uhgìn nikin tətəhti pik itah e rəhan nolkeikeian
Nati nak Uhgìn tətəni in otol, in matol əhruahru
4. Kətəni lanu e Uhgìn; Timin, Nətin, Narmin
In tətətig naunun tikə
In nəukəti nəhəgəhəgian mine nəsanənian
In nəukəti nəhrunian rəfin
Inu ikinu, əpəha, mine ikin mìn rəfin
In tasim əgin, kəni məhruahru əgin
In nəukəti nəghatiən əhruahru
In nəukəti nəuviriən
In nəukəti natigian e nikitəmi (nəməlinuian)
5. Nəti Uhgìn ko Kristo, In iətəmi Uhgìn təmitəpin
Aupən aupən əgin Uhgìn təməniəskasik məmə otol nati u
Kristo in Uhgìn
6. Kristo təmuva iətəmimi
Iesu rəhan əha ikin nəuaniləuis mìn
Iesu təmuva matig e nıpətin
Nətəmimi kəutətəlig mine mautol natimnati, kəni Iesu təhmen əmə
7. Kristo təmimis
8. Kristo təməmiəgəh mìn e nımisiən
9. Kristo in tətəghati o rəhan mìn nətəmimi
Kristo təməgəhan e nıpətin mə timis o nosmiəgəhian rəhan nətəmimi

- Kristo tətəfa nasiruiən pişin pişin min tepət
10. Kristo otuva min
?Onəhgın tuva?
?E nian əha, nati nak otiet=pa?
?Otuva əhruahru əhro lanu?
 11. Nəukəti nəniən e Narmın Asim
 12. Narmın Asim in Uhgın
Narmın Asim təhmen e nimətagi
Narmın Asim təhmen e nəhmti nəhu
 13. ?Uək nak Narmın Asim tatol e nikalın rəhatah?
 14. ?Kotəhrun nosəhroiən Narmın Asim?
 15. Noliən pəhriən rəha Narmın Asim tətəfa o nəfəriən nəmiəgəhiən rəhatah
 16. Nəsanəniən Narmın Asim tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh u kitah kəutəhatətə
 17. Nagelo min
 18. Setən
 19. Nətəmimi rəha Setən
 20. Nəghatiən rəha Uhgın
 21. Kitah okotəgın motisiəi Uhgın əmə
 22. Suaru o noliən təfagə
 23. Nəghatiən o nimisiən rəhatah
 24. Nauməhtuliən min e nimisiən
 25. Nian asoli rəha nosiən nətəouiən o noliən təuvir uə noliən tərəh
 26. Nəmnami nigəm asoli
 27. Negəu e Neai
 28. Nəghatiən o Uhgın in tətəpəh nalpiniən təfagə
Uhgın tətələhu nəməlinuiən o nətəmimi
?Nian nəməkiən rəhatah min Uhgın otikə, kəni nati nak otuva?
Afin nəghatiən u kəni mol əhruahru nati tətəni.
 29. Nəniən o nitəligiən e noliən tərəh
 30. ?Nəmə iətəmi tələhu=pən rəhan nəhatətəiən e Iesu, kəni nati nak otuva ohni?
 31. Nəghatiən rəha nian Uhgın təni pətigəm məmə kitah kinotəhruahru
 32. Uhgın otəfən kəm rəhan min nətəmimi nəhtul əskasikiən
Nəliuəkiən məha-məha e suaru rəha nəhatətəiən o nəhtul əskasikiən
 33. Nian Uhgın tətəsal vivi o tah, ko tikimir təsərəkiniən itah
 34. Natigian e nəhatətəiən təhmen e nəluəginiən
 35. ?Nati nak kəutəliuək məha-məha ohni, kəni məutəhtahnin nak?
 36. Nəghatiən o tah o nəpəhiən nalpiniən təfagə rəha nətəmimi kautol e tah
Suaru nak okotohtəu=pən o nəpəhiən nalpiniən rəhalah təfagə
 37. Nəghatiən o nuərisigian e Iesu
 38. Nəghatiən o natigian u tasim
 39. Nimənin min rəha Iesu
 40. Nəghatiən o nəfaki min, nətəm kəutəsal mine nətəm kautol uək
 41. Nəpəhiən nətəligiən mine nautə rəha nəhue niftəni, mine natigian u iətəm in tasim
 42. Nəghatiən o nəliuək kaliniən e təfagə tərəh
 43. ?Kotəhro lanu motaliuək kalin e nəfən-əfəniən?
 44. Nəghatiən o nəgəu əhruahru iəfaki kəti u rəhan natigian tekəu
 45. Nəfakiən kəm Uhgın
 46. Suaru rəha Uhgın o nitəu-pəniən
 47. Suaru rəha nəuia Uhgın
Iesu təmol əhruahru nəuia rəhan tata
Nətəmimi kəutəhatətə pəhriən okotol min lanəha
 48. Kitah okotolkeikei Uhgın mine Iesu
 49. Suaru rəha nəfəniən məni

50. Suaru rəha nəfəniən e nikin agiən
Uhgın in nəukəti nəfəniən e nikin agiən
Kəni nətəm kəutəhatətə okotol təhmen əmə, kotohtəu=pən suaru əhmen əmə
51. Təmə Uhgın təfa nati təuvir əkəku kəti kəm tah, nikitah otagiən əmə ohni
52. Nikin agiən
53. Nəghatiən o nəniən tagkiu o Uhgın
54. Okəsotəginian
55. Nətəm kəutəhatətə okotos nahməiən o nəhatətəiən rəhalah
56. Nəgiəniən e nian rəha nərahian
57. Nimiəniən min
58. Nəghatiən o nəghatiən iətəm tatsipən e nohlitah
Nəghatiən təuvir
Nəghatiən tərəh
Nəghatiən eiuə
59. Kitah nəfaki min okəsotəlpahian motol pik uək
Nəghatiən o nətəm kəutəlpah
60. Nəmiəgəhiən o natigian rəha iərman mine pətan u kəmuol marit
61. Famli min okotəhratig lanu
62. Nəghatiən o Uhgın u tətərməniğ kəni mətəsal vivi o uək
63. Nəghatiən o nolian o nepətiən mine natigian e nisialiən
64. Nəghatiən o nosian nətəlig təuvir
65. Nəghatiən o iəni eiuə min
66. Nəniəskasikian min nəuvein rəha Uhgın
Uhgın təseiəniən — nati nak təməni məmə otol, in tatol
Nəghatiən o nati asoli min nəuvein Uhgın təməni məmə otəpanol
Natimnati min nəuvein Uhgın təməniəskasik məmə otol kəm tah

Fes min rəha nəukəti nəghatiən min

1. Uhgın tol mə nak

Jen 1:1	Jon 1:18	1Jon 4:12	Eks 33:20
Jon 17:3			

Uhgın tətəlig e natimnati, mətətəu nərahian, kəni mətəghati

Uək 14:15	1Təs 1:9	Sam 94:11	Jer 10:10
-----------	----------	-----------	-----------

Uhgın təhmen e nımətəgi, in nipətin tikə

Jon 14:15	1Tim 1:17	1Tim 6:16	
-----------	-----------	-----------	--

Uhgın in kətiəh

Dut 6:4	Aes 44:6		
---------	----------	--	--

2. Nahgi Uhgın

Uhgın nətuəuiniən lan tikə mine naunun lan tikə

Sam 90:2	1Tim 1:17	Jen 1:1	
----------	-----------	---------	--

Uhgın in tatol əmə lanko kəni mətətig itulin

Jem 1:17	1Saml 15:29	Mal 3:6	
----------	-------------	---------	--

Uhgin in nəukəti nəhagəhagiən mine natimnati ərəfin

Jen 1:1	Jen 1:3	Sam 33:9	Hip 11:3
Job 26:7	Job 42:2	Jer 32:27	

Uhgin u ikinu, mine əpəha, mine ikin min rəfin

Sam 139:7-9	Efəs 1:23	Jer 23:23,24	
-------------	-----------	--------------	--

Uhgin təhrun vivi agin natimnati min rəfin

Sam 94:11	Sam 139:4	Dan 2:20	Aes 40:28
1Kron 28:9	2Kron 16:9		

3. Noliən min rəha Uhgin

Nati nak Uhgin tatol in tatol mətəuei-pən

Sam 94:11	Sam 139:4	Dan 2:20	Aes 40:28
1Kron 28:9	2Kron 16:9		

Uhgin in tasim agin

1Pitə 1:16	Eks 15:11	1Saml 2:2	Aes 6:3
------------	-----------	-----------	---------

Uhgin in təhruahru agin

1Pitə 1:16	Eks 15:11	1Saml 2:2	Aes 6:3
------------	-----------	-----------	---------

Uhgin təsalpiniən nitai təfagə rəhatah

Sam 103:8	Rom 9:18	1Pitə 1:16	Eks 15:11
1Saml 2:2	Aes 6:3		

Uhgin nikin tətəhti pik itah e rəhan nolkeikeiən

1Jon 4:8-16	Jon 3:16	Jon 16:27	
-------------	----------	-----------	--

Nati nak Uhgin tətəni in otol, in matol əhruahru

1Kor 1:9	2Tim 2:13	Dut 7:9	
----------	-----------	---------	--

4. Kətəni lanu e Uhgin; Timin, Nətin, Narmın

Mat 3:16-17	Mat 28:19	2Kor 13:14	Jen 1:1
Jon 1:1,3	Jen 1:2	Jen 1:26	Efəs 2:18
Efəs 1:13	Hip 9:14		

In tətətig naunun tikə

Sam 90:2	Nəh 1:8-17,18		
----------	---------------	--	--

In nəkəti nəhagəhagiən mine nəsanəniən

1Pitə 1:5	2Kor 12:9	Rom 15:19	
-----------	-----------	-----------	--

In nəkəti nəhruniən rəfin

Jer 17:10	Nəh 2:23	1Kor 2:11	
-----------	----------	-----------	--

Inu ikinu, əpəha, mine ikin min rəfin

Jer 23:24	Mat 18:20	Efəs 1:23	Sam 139:7
-----------	-----------	-----------	-----------

In tasim agin, kəni məhruahru agin

Nəh 15:4	Uək 3:14	Luk 1:15	Luk 1:35
----------	----------	----------	----------

In nəkəti nəghatiən əhruahru

Jon 7:28	Nəh 3:7	1Jon 5:6	
----------	---------	----------	--

In nəkəti nəuviriən

Rom 2:4	Efəs 5:25	Uək 10:38	Neh 9:20
---------	-----------	-----------	----------

In nəkəti natigiən e nikitəmi (nəməlinuian)

1Jon 1:3	2Kor 13:14		
----------	------------	--	--

5. Nəti Uhgın ko Kristo, In iətəmi Uhgın təmitəpin
Aupən aupən agin Uhgın təməniəskasik məmə otol nati u

Hos 11:1	Mat 2:15	Aes 53:4-6	2Kor 5:21
Sek 9:9	Mat 21:2-5	Sam 69:21	Mat 27:34
Sam 34:20	Jon 19:33-36	Eks 12:46	Jon 19:33-36
Sam 22:18	Jon 19:24	Sam 22:1	Mak 15:34
Sam 16:10	Uək 2:31		

Kristo in Uhgın

Jon 1:1	Sam 110:1	Mat 22:41-46	Mak 12:35,36
Luk 20:39-44	Uək 2:34	Aes 7:14	Aes 9:6,9
Jon 10:30	Maeka 5:2	Eks 3:14	Jon 10:9,11
Jon 8:50	Mak 2:5,7	Mat 28:19	2Kor 13:14
Mat 18:20	Jon 1:3	Rom 1:4	

6. Kristo təmuva iətəmi

1Tim 2:5	Hip 2:17	Kəl 4:4,5	1Kor 15:21
Mat 1:29	Luk 19:10		

Iesu rəhan əha ikin nəuaniləuis min

Luk 2:7	Uək 13:23	Mat 1:1-16	Luk 3:23-38
---------	-----------	------------	-------------

Iesu təmuva matig e nıpətin

Jon 1:14	Hip 2:14	1Jon 4:2	Luk 2:40,52
Hip 5:8	Hip 2:18	Hip 2:10	Mak 6:3
Mat 4:1	Mak 1:13		

Nətəmimi kəutətəlig mine mautol natimnati, kəni Iesu təhmen əmə

Mat 4:2	Jon 19:28	Jon 4:6	Mat 8:24
Mak 10:21	Mat 9:36	Mak 3:5	Jon 11:33
Jon 11:35	Mat 14:23	Mak 15:37	Hip 4:15

7. Kristo təmimis

Aes 53:8	Dan 9:26	Sek 13:7	Mat 26:31
Mak 14:27	Aes 53:6	Aes 53:10	Uək 2:23
Rom 5:11	1Jon 2:2	Jon 10:11	1Pitə 1:18,19
Rom 5:10	Mat 20:28	Mat 27:35	Mak 15:14
Luk 23:33	Nam 21:8	Jon 3:14	Hip 12:2
Kəl 3:13	Jon 10:18	Rom 6:23	Esik 18:4
1Tim 4:10	Hip 9:22	Mat 16:21	1Pitə 2:24

8. Kristo təməmiəğəh min e nımisiən

1Kor 15:16-19	Mat 16:21	Mat 28:6	Luk 24:3
Luk 24:34	1Kor 15:5	Mak 16:9	Jon 20:14
Luk 24:15	Jon 20:28	Jon 20:24-28	Luk 24:39,42
1Kor 15:6	Uək 7:56	Uək 9:5	Uək 1:3
Luk 24:25	Fil 3:21	Rom 6:9	1Kor 15:44
Jon 20:19	Uək 2:24	Jon 10:18	1Pitə 3:18
Rom 1:4	Fil 3:10	Efəs 1:19,20	1Kor 15:55

9. Kristo in tətəghati o rəhan min nətəmimi

Hip 7:25			
----------	--	--	--

Kristo təməğəhan e nıpətin mə tımis o nosmiəğəhiən rəhan nətəmimi

Jon 10:18	Jon 10:11	Hip 9:14	Hip 9:12
Hip 10:12	Hip 7:27	Jon 19:30	Jon 17:4
Hip 5:6	Hip 9:24	Hip 7:24,25	

Kristo tətəfa nasiruiən pişin pişin min tepət

2Kor 12:9	Jon 17:11	Jon 17:15	1Jon 1:9
Uək 1:8	Rom 8:29	1Jon 2:1	Hip 4:15,16
Hip 2:17,18	Luk 22:31		

10. Kristo otuva min

Mak 13:26	Mat 25:31	Luk 17:24,26	Jon 14:3
Uək 1:9-11	Fil 3:20	1Tim 6:14	1Təs 1:10
1Təs 3:13	1Təs 4:14,16,17	1Pitə 1:7	2Pitə 3:13,14
Jem 5:7	Taet 2:13	1Jon 2:28	Nəh 1:7,8

?Onəhgin tuva?

Mat 24:36	Mat 25:13	Mak 13:32	Luk 12:20
Uək 1:7	1Təs 5:2,3	1Tim 6:15	

?E nian əha, nati nak otiet=pa?

Hip 9:28	2Təs 1:10	1Kor 4:5	2Tim 4:1
Nəh 11:15	Jon 14:3	1Kor 15:25,26	

?Otuva əhruahru əhro lanu?

1Təs 5:2	Mat 24:44,50	Mak 13:33	Nəh 1:7
Mat 24:30	1Təs 4:17	Mat 24:30	Mat 16:27
Mat 25:31	1Təs 4:16	1Təs 3:13	Mak 13:36
2Təs 1:7,8	2Tim 3:1-7	Mat 24:5-7	Mat 24:12-38
Rom 11:25,26	Mat 24:14	2Təs 2:3-8	Nəh 22:20

11. Nəukəti nəniən e Narmin Asim

Jon 15:26	Jon 16:8	Jon 16:13	Jon 16:14
1Kor 12:11	Neh 9:20	Jon 14:26	Jon 16:12-14
1Kor 2:10-12	Uək 1:8	Rom 15:30	Efəs 4:30
Aes 63:10	Nəh 2:7	Kəl 4:6	Rom 8:26
Jon 15:26	Rom 8:14	Uək 16:6,7	Uək 13:2
Uək 20:28	Jon 14:16	Uək 5:3	Uək 7:51
1Təs 5:19,20	Hip 10:29	Mat 12:31,32	

12. Narmin Asim in Uhgin

Hip 9:14	Sam 139:7-10	1Kor 2:10,11	Luk 11:13
1Jon 5:6	1Kor 6:11	Jon 6:63	2Pitə 1:21
Jon 16:8-11	Jon 16:13,14	Luk 11:13	Jon 3:6
Aes 11:2	Aes 61:1	2Kor 3:3	Rom 8:9
Kəl 4:6	Fil 1:19	Uək 16:7	Rom 1:4
Efəs 1:13	Jon 14:16	Jon 15:26	Jon 16:13
Rom 8:2	Aes 11:2	Hip 10:29	1Pitə 4:14

Narmin Asim təhmen e nımətagi

Jon 3:8

Narmin Asim təhmen e nəhmti nəhu

Jon 4:14 | Jon 7:38,39

13. ?Uək nak Narmin Asim tatol e nıkalın rəhatah?

2Kor 1:22	Rom 8:11	Efəs 1:13,14	Efəs 5:18
Uək 1:4-8	1Pitə 1:2	2Təs 2:13	Jon 14:16
1Kor 2:13	Jon 14:26	Jon 15:26	Jon 16:13,14
Rom 8:2-4	Kəl 5:18	2Kor 3:17	Rom 8:13
Rom 8:26,27	Kəl 5:16,17	Kəl 5:22,23	Efəs 4:30
Jem 4:7	1Kor 12:3	Rom 5:5	Efəs 3:16
Rom 14:17	1Kor 2:1-4	Efəs 2:18	1Kor 12:7-11

14. ?Kotəhrun nosəhroiən Narmın Asim?

Uək 2:38	Kəl 4:6	Jon 7:37-39	Kəl 3:13,14
Uək 5:32	Luk 11:9-13	Uək 4:31	Jon 1:12
Jon 3:3-8	Efəs 1:13,14	2Kor 1:22	2Kor 5:5
Efəs 1:13	Rom 8:9	1Kor 12:13	Luk 4:18
2Kor 1:21	1Jon 2:20,27	Uək 2:4	Efəs 5:18

15. Noliən pəhriən rəha Narmın Asim tətəfa o nəfəriən nəmiəgəhiən rəhatah

Kəl 5:22,23	1Jon 4:16	1Kor 13	Fil 4:4
Kol 3:15	2Tim 2:25	Jon 12:24	Jon 15:2
Luk 13:9	Mat 12:33	Mat 7:16-20	Jem 3:9-12
Jon 15:4	Kol 1:10		

16. Nəsanəniən Narmın Asim tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh u kitah kəutəhatətə

1Kor 12:8-10	1Kor 12:28	Efəs 4:11-16	Rom 12:6-8
1Kor 12:11	Efəs 1:21,22	1Kor 12:7	1Kor 12:31
1Kor 14:1,39	1Kor 7:7	1Tim 4:14	2Tim 1:6
Kol 1:29			

17. Nagelo min

Jen 16:7	Hip 1:14	Sam 104:4	Uək 12:6,7
Uək 5:19	Jaj 13:20	Sam 103:20	2King 19:35
2Saml 24:15,16	Nəh 20:1,2	Jut 9	Dan 10:12,21
Luk 20:35,36	Mat 22:30	Nəh 5:11	Hip 12:22
2King 6:17	Mak 8:38	Luk 9:26	1Tim 5:21
2Pitə 2:4	Jut 6	Mat 25:41	Nəh 5:12
Nəh 8:3,4	Mat 18:10	Uək 8:26	Mat 4:11
Luk 22:43	Luk 16:22	Mat 25:31	Hip 2:2
Mat 22:30	1Kor 6:3	Nəh 22:8,9	Hip 1:4-6

18. Setən

Kol 1:16	Esik 28:12-17	Aes 14:12-17	Job 1:6
Mat 4:1-11	Mat 13:19	2Kor 11:3	Jon 8:44
Nəh 12:9	2Kor 11:13-15	1Pitə 5:8	Efəs 2:2
Kol 1:13	Jon 14:30	2Kor 4:4	Nəh 9:11
1Pitə 5:8	Mat 13:25	Mat 13:30	2Kor 4:4
Nəh 12:10	Luk 22:31	1Kor 5:5	Nəh 12:7
Nəh 12:12	Nəh 20:1-3	Nəh 20:7,8	Nəh 20:9,10
Nəh 12:11	Jem 4:7	Efəs 6:10-18	Rom 13:14
Efəs 4:27	Luk 11:21,22		

19. Nətəmimi rəha Setən

Nəh 9:20	Mat 8:16	Mak 1:23,24	Efəs 6:12
Mak 5:10	Mat 10:1	Nəh 12:10	Luk 13:16
Nəh 16:13-16	Nəh 12:4-7	Efəs 6:12	Mat 12:26
Nəh 9:11	Mat 8:29	Mat 25:41	Lev 20:6,27
1Saml 28:7,8	2Kron 33:6	Esik 21:21	Jen 41:8
Aes 47:12,13	Aes 8:19	Kəl 5:20	1Saml 15:23
1Jon 4:3	Nəh 12:11		

20. Nəghatiən rəha Uhgın

2Tim 3:16	2Pitə 1:21	1Kor 2:13	2Pitə 3:2	Jun 17
Hip 4:12	Jer 23:29	Mat 24:35-109	Mak 13:31	
Luk 21:33	1Pitə 1:23-25	Jem 1:23,25	Jer 20:9	
Sam 119:105	Sam 119	1Pitə 2:2	Hip 5:12-14	
1Kor 3:2	Rom 10:17	Aes 40:8	1Pitə 1:24,25	
2Kor 7:1	1Jon 5:13	1Təs 4:18	Uək 17:11	
Jer 15:16				

21. Kitah okotəgin motisiai Uhgın əmə

Jer 7:23	Maeka 6:8	1Jon 5:3	Dut 6:13
Sam 34:9	Sam 128:1	Jer 32:39	Uək 9:31
1Pitə 1:17	Jos 22:5	1Pitə 1:16	Mat 22:37
Mak 12:29	Mak 12:33	Rom 8:28	1Jon 2:15
Hip 12:28	Sam 36:1	Sam 40:3	Sam 64:9
Sam 66:16	Sam 67:7	2Kor 5:11	1Pitə 2:17
Nəh 14:7-19:5			

22. Suaru o nolian təfagə

Aes 14:12-14	Jem 1:14,15	Rom 5:12	Jen 3:1-6
1Jon 3:4	Sam 51:1	Sam 51:9	1Jon 5:17
Rom 3:23	1Tim 1:9	Hip 3:12	1Kor 6:9,10
Rom 1:29-31	1Tim 1:9,10	Kol 3:5-8	Kəl 5:19-21
Mak 7:20-23	Hip 5:12-14	1Kor 3:2	Rom 10:17
Aes 40:8	1Pitə 1:24,25	2Kor 7:1	1Jon 5:13
1Təs 4:18	Uək 17:11		

23. Nəghatiən o nımisiən rəhatah

Luk 16:23	Luk 16:22	Luk 23:43	Jen 2:17
Efəs 2:1	Jen 4:8	Jem 1:15	Esik 18:20
Rom 6:23	Hip 9:27	Jon 11:11	1Təs 4:14
Luk 12:20	2Kor 5:1	2Pitə 1:14	Job 16:22
Luk 16:31	Sam 115:17	Luk 23:46	2Təs 1:9
Hip 9:27	Jon 5:24	Hip 2:9	Luk 24:46
1Kor 15:1-4	Sam 116:15	Esik 33:11	Pri 12:7

24. Nauməhtulian mın e nımisiən

Job 19:26	1Kor 15:20	Jon 11:25	Jon 20:17
Mak 16:1-3	Luk 24:34	1Kor 15:5	Luk 24:16
Luk 24:33,36	Uək 1:23-26	Jon 20:25-28	1Kor 15:5
Jon 21:1	Mat 28:16,17	1Kor 15:6	Luk 24:36-51
Uək 1:8-12	1Kor 15:17,18	1Kor 15:20	Jon 5:28,29
Nəh 20:5	Nəh 20:13	1Kor 15:35	1Kor 15:37
1Kor 15:38	1Jon 3:2	1Kor 15:41,42	1Kor 15:42
1Kor 15:43	1Kor 15:44	Luk 24:39,42,43	1Kor 15:51
1Kor 15:52	1Kor 15:53	1Kor 15:54-57	1Təs 4:13-18
Fil 3:10,11			

25. Nian asoli rəha nosiən nətəouiən o noliən təuvir uə noliən tərəh

Mat 25:32-34	Hip 9:27	Uək 10:42	1Kor 6:2
2Kor 5:10	2Tim 4:1,8	1Pitə 5:4	2Pitə 3:7
Luk 14:14	Mat 16:27	Hip 9:27	Hip 10:17
1Jon 1:9	1Kor 3:12,13	Mat 12:36,37	Rom 2:16
Kəl 6:7,8	1Kor 3:14,15	Uək 24:15,16	1Kor 4:5
Pri 12:14	Jon 5:22,28,29	Uək 17:31	Rom 2:5,6,11
Rom 14:10,12	Jut 6,15	Nəh 6:17	Nəh 16:7
Nəh 20:4,12	Hip 2:3	1Pitə 4:5,17	

26. Nəmnamı nigəm asoli

2Pitə 2:4	Sam 9:17	2Təs 1:9	Luk 16:23
Esik 32:18	Esik 32:27	Mat 25:41	Aes 5:14
Mat 25:46	Mat 13:42	Nəh 20:10,15	Nəh 14:10
Mat 3:12	Aes 33:14	Mat 13:50	Mak 9:44,46-48
Luk 16:23	Luk 24:27	Rom 6:23	Hip 9:27
Mak 9:42-50	Mat 18:8,9	Mat 18:25-46	Mat 10:15
Mak 6:11	Luk 10:12	Hip 2:3	

27. Negəu e Neai

2Kor 5:1	Jon 14:2	Mat 6:9	Efəs 5:5
Hip 4:9	2Kor 12:3,4	Luk 23:43	Jer 31:37
Aes 57:15	Sam 20:6	Nəh 7:17	Nəh 21:1,2,4
Nəh 21:22,23,27	Nəh 22:3-5,14	Nəh 7:16	Nəh 21:7
Uək 3:21	Mat 18:10,11	Mat 26:53	1Təs 4:14
Nəh 22:1,2			

28. Nəghatiən o Uhgın in tətəpəh nalpiniən təfagə

Aes 1:18	Hip 8:12	Jem 31:34	Hip 10:4
Lev 17:11	Hip 9:22	Hip 10:4	Sek 13:1
1Jon 1:7	Dan 9:9	Mak 2:7	1Jon 1:9
Uək 5:31	Mak 2:5	Luk 7:48	Mak 2:9
Luk 1:77	Uək 13:38	Mat 26:28	Rom 3:25
Kol 1:14	1Jon 2:12	Sam 78:38	1Jon 1:9
Efəs 1:7	Aes 43:25	Neh 9:17	Aes 55:7
Rom 5:20	Sam 103:3	Kol 2:13	Mat 12:31
1Jon 2:12	Efəs 1:7	Luk 7:36-50	Rom 4:7
Mat 6:12	Luk 11:4	Jem 5:15	1Jon 5:16
Sam 103:12	Aes 44:22	Sam 32:1,2	Uək 3:19
Maeka 7:19	Rom 4:8	Hip 10:17	Uək 5:31
Uək 2:38	Luk 7:50	Uək 10:43	1Jon 1:9
Sam 32:5	Mat 6:15	Efəs 4:32	Mat 1:21-35
Mak 11:26	Luk 6:37	Jon 8:21,24	Luk 13:2-5
Hip 10:26,27	1Jon 5:16	Luk 18:14	Nəh 21:27

Uhgın tətələhu nəməlinuiən o nətəmimi

Efəs 2:16	Kol 2:14	2Kor 5:19	Hip 2:17
Rom 5:10	Efəs 2:16	Kol 1:21,22	Efəs 2:13
Kol 1:20	Kol 1:21	Rom 5:10	2Kor 5:18,19
2Kor 5:20			

?Nian nəməkian rəhatah mın Uhgın otikə kəni nati nak otuva?

Efəs 2:16,17	Efəs 2:18	Efəs 2:14	Kol 1:20
Efəs 1:10	Rom 5:10		

Afin nəghatiən u kəni mol əhruahru nati tətəni

Mat 5:24-26

29. Nəniən o nitəligiən e noliən tərəh

Uək 20:21	Uək 11:18	2Kor 7:10	Hip 12:17
Mat 21:28-32	Mat 4:17	Mak 1:15	Luk 24:47
Uək 3:19	Uək 17:30	Mat 3:1,2	Mak 6:12
Uək 2:38-45	Uək 20:21	2Pitə 3:9	Luk 13:3
2Kor 7:9	1Təs 1:9	Uək 26:18	2Tim 2:25
Rom 2:4	Nəh 3:19	Luk 15:7,10	Aes 55:7
Uək 2:38			

30. ?Nəmə iətəmi tələhu=pən rəhan nəhatətəiən e Iesu, kəni nati nak otuva ohni?

Efəs 2:18	Efəs 3:12	Kəl 4:5	Efəs 1:5
Rom 8:17	Kəl 3:29	Jon 1:12	1Jon 3:1
1Pitə 1:2	Efəs 1:4	Jon 15:16	Fil 3:20
Uək 26:18	2Kor 5:17	Rom 6:22	1Pitə 2:9
1Pitə 2:5	Rom 5:10	Efəs 2:12,13	1Kor 6:11
Uək 26:18	Efəs 1:6	1Kor 12:13	Kəl 3:27
Rom 6:4	Kol 3:3	Jon 17:9	Uək 16:31
Uək 4:12	Nəh 3:20	Jon 14:23	Jon 10:28
1Jon 5:13	Jon 14:27	Fil 4:7	Jon 15:15
Luk 10:20	Fil 4:3	Nəh 13:8	Efəs 2:6
Taet 2:13	1Jon 1:3	Jon 14:2	Jon 3:3,7
Jon 3:5	1Pitə 1:23	1Jon 2:27	Jon 14:26
Jon 16:13	1Kor 6:19	1Kor 12:11	Rom 8:16
Rom 8:9	Efəs 1:13	Luk 7:48	Efəs 1:7
Rom 5:1	Rom 4:5	Nəh 5:9	1Pitə 1:18,19
1Jon 2:1	1Jon 5:4	2Kor 5:20	Efəs 1:3

31. Nəghatiən rəha nian Uhgın təni pətigəm məmə kitah kinotəhruahru

Esik 18:4	Eks 23:7	Aes 5:22,23	Luk 16:15
Rom 2:13	Rom 3:23	Rom 4:3	Rom 4:5
Maeka 7:18,19	Uək 13:38,39	Rom 3:22	Kəl 2:16
Rom 3:26	Rom 4:5	Rom 8:33	Rom 3:24
Rom 5:9	Rom 4:25	Taet 3:7	Jem 2:21,23
Aes 53:11	Rom 5:1	Rom 5:2	Rom 5:3
1Kor 6:9-11			

32. Uhgın otəfən kəm rəhan mın nətəmimi nəhtul əskasikən

Jon 10:28,29	Jon 1:12	Jon 3:16	Jon 3:36
Rom 8:16	Kəl 4:6	1Jon 5:10	1Jon 5:12-13
Jon 5:24	Uək 13:39	Luk 7:48	Rom 10:13
1Jon 3:14	2Kor 5:17	Jon 7:37-39	Efəs 5:18
1Jon 1:9			

Naliuəkən məha-məha e suaru rəha nəhatətəiən o nəhtul əskasikən

Hip 3:6	Hip 3:14	Hip 4:11	Hip 6:11
Hip 10:23	Hip 10:35	Hip 10:39	Mat 10:22
Mat 24:13	Kol 1:22,23	Nəh 2:25	Nəh 3:11
Rom 12:12			

33. Nian Uhgın tətəsal vivi o tah, ko tikimır təsərəkiniən itah

1Pitə 1:5	Jut 24	1Təs 5:23,24	2Təs 3:3
Sam 127:1	Sam 46:1	Dut 31:6	Jon 1:5
Jon 10:28-30	2Kor 12:9	Sam 121:3	Aes 41:10
Aes 50:7	Sam 121:8	1Saml 17:45	2Kron 14:11
Prov 1:33	2Kron 16:9	Sam 14:6	Sam 9:9
Sam 48:3	Sek 2:5	Lev 26:14,15,17	Mat 23:37,38
Sam 145:20	2Tim 4:17	Sam 37:17,23,24	Sam 63:8
1Saml 2:9	Prov 3:25,26	2Təs 3:3	Jut 24
Eks 23:20	Nəh 3:10	Prov 14:26	Aes 4:6
Aes 32:2	Dut 33:27	1Kor 10:13	2Pitə 2:9
Luk 21:16-19	Sam 57:1	Sam 59:16	Sam 91:3-6
Jen 28:15	2Kron 16:9	Sam 3:5	Sam 4:8
Prov 3:24	Sam 23:4	Sam 18:2	Sam 62:2
Sam 17:8	Aes 51:9	Sam 5:11	Dut 32:37,38
Aes 46:7	Sam 146:3	Prov 11:4,28	Sef 1:18
Jos 11:4,6,8	Sam 33:16,17	Prov 21:31	Dut 32:11
Sam 125:1,2	Prov 18:10	Aes 25:4	Aes 31:5
Luk 13:15,16	Jen 15:1	Sam 18:1,2	Dan 6:22
Uək 12:4-7	Uək 18:10	Uək 26:17	

34. Natigən e nəhatətəiən təhmen e nəluaginən

2Kor 10:3,4	1Tim 1:18,19	1Tim 6:12	2Kor 2:11
2Kor 4:4	Efəs 6:12	Jem 4:7	1Pitə 5:8
Nəh 12:17	Efəs 4:26,27	Rom 7:23	1Kor 9:25-27
2Kor 12:7	Kəl 5:17	1Pitə 2:11	Sam 38:19
Sam 56:2	Sam 59:1,2	Jon 16:33	1Jon 5:4,5
1Kor 15:26	Hip 2:14,15	Maeka 7:6	Mat 10:35,36
Hip 2:10	Sam 60:4	1Tim 1:18,19	1Kor 16:13
1Pitə 5:9	Hip 10:23	Jut 3	1Pitə 5:8
1Təs 5:6	2Tim 2:3,10	1Kor 9:25-27	Sam 27:1-3
Sam 35:1-3	Efəs 6:18	2Tim 2:4	Fil 1:30
Efəs 6:13,14	1Tim 6:12	Jut 3	Aes 41:11,12
Aes 51:12	Maeka 7:8	1Jon 4:4	Sam 118:13
Aes 41:13,14	Sam 140:7	2Kor 7:5,6	Aes 41:10
2Kor 13:9	2Tim 4:17,18	Rom 7:25	1Kor 15:57
Efəs 6:14	Efəs 6:15	Efəs 6:16	Efəs 6:17
1Təs 5:8	Efəs 6:11	2Kor 6:7	Rom 13:12
2Kor 10:4,5	Efəs 6:13	Rom 13:12,14	Efəs 6:11
2Kor 6:7	2Kor 2:14	1Kor 15:57	Rom 7:25
Nəh 12:11	2Kor 12:9	Hip 11:33-37	1Jon 5:4,5
Rom 16:20	1Jon 2:14	Rom 7:24,25	Kəl 5:24
1Jon 5:4,5	2Kor 10:5	Aes 25:8	Aes 26:19
1Kor 15:54,55	Rom 8:37	2Kor 10:5	Nəh 2:7
Nəh 2:11	Nəh 2:17	Nəh 2:26	Nəh 2:28
Nəh 3:5	Nəh 3:12	Nəh 3:21	Nəh 21:7

35. ?Nati nak kəutaliuək məha-məha ohni, kəni məutəhtahnin nak?

Sam 25:3,5	Sam 31:24	Sam 33:17-22	Sam 42:5
Rut 1:12	Job 8:13	Job 13:15	Job 27:8
Sam 62:5	Sam 69:6	Sam 130:7	Aes 42:4
Jer 14:22	Mat 12:21	Uək 26:6	Rom 4:18
Rom 5:2,4,5	Rom 8:24	Rom 15:13	1Kor 13:13
2Kor 1:10	Kəl 5:5	Kol 1:5	Kol 1:23
Kol 1:27	1Təs 1:3	1Təs 4:13	1Təs 5:8
2Təs 2:16	1Tim 4:10	1Tim 5:5	1Tim 6:17
Taet 1:2	Taet 2:13	Taet 3:7	Hip 3:6
Hip 6:11,19	Hip 10:23	1Pitə 1:13,21	1Pitə 3:15

36. Nəghatiən o tah o nəpəhiən nalpiniən təfagə rəha nətəmimi kautol e tah

Luk 23:34	Mak 11:25	Rom 12:19	Mat 18:22
Luk 17:4	Luk 6:36	Mak 11:25	Efəs 4:32
Kol 3:13	Prov 19:11		

Suaru nak okotohtəu=pən o nəpəhiən nalpiniən rəhalah təfagə

Kol 3:13	Jen 45:5-11	Rom 12:20	Mat 5:44
Mat 6:14	Luk 6:37	Mat 6:15	Jem 2:13
Mat 18:23-25	Uək 7:60	2Tim 4:16	

37. Nəghatiən o nuərisigiən e Iesu

Mat 4:17,19	Mat 6:24	Mat 7:14,21	Mat 10:37,38
Mat 11:28-30	Mat 16:16	Mat 22:37	Mak 10:43
Luk 5:8	Luk 6:46	Luk 9:61,62	Luk 14:33
Luk 17:10	Luk 22:42	Jon 1:12	Jon 3:7
Jon 6:60,65,66	Jon 8:31	Jon 14:6	Jon 15:5
Rom 8:9,29	Rom 10:17	Rom 12:1,2	1Kor 2:12
1Kor 4:2	1Kor 6:20	2Kor 3:18	Kāl 5:16,22
Efās 2:10	Efās 4:13,15	Efās 6:11	Fil 2:5
Kol 3:16	1Tās 5:17,18	2Tim 3:12	Hip 6:1
Hip 10:24	Hip 12:11	1Pitā 2:21	1Pitā 4:8
1Pitā 5:6	1Jon 2:3	1Jon 5:3	1Jon 5:4
Nāh 12:11			

38. Nāghatiān o natigiān u tasim

Hip 12:14	1Tās 4:3	2Tim 2:21	1Tās 5:23,24
Efās 5:26	2Tās 2:13	Jon 17:17	Hip 13:12
Hip 12:10,11	Rom 6:19	2Kor 7:1	1Kor 6:11
1Jon 3:2	Fil 3:12-14	Hip 10:14	Rom 6:22
Jem 4:7	Uāk 26:18	1Tās 5:24	

39. Nīmānin mīn rāha Iesu

1Kor 1:2	1Kor 1:2	1Kor 11:20-34	1Kor 12:1-31
1Kor 15:9	1Tās 5:9-11	2Kor 11:2	Uāk 20:28
Uāk 1:8	Uāk 10:47,48	Uāk 2:38-47	Uāk 20:7
Uāk 22:16	Uāk 8:36-40	Kol 1:18	Kol 2:19
Kol 4:15	Efās 1:22,23	Efās 1:4-6	Efās 2:20,21
Efās 3:8	Efās 3:21	Efās 4:11-15	Efās 5:25
Efās 5:7	Efās 5:25-27	Hip 10:25	Hip 10:36
Jon 17	Jon 3:29	Mat 16:16-18	Mat 28:18-20
Mak 16:15,16	Flm 2	Fil 4:3	Fil 3:12-15
Nāh 2:7	Nāh 19:7	Nāh 21:27	

40. Nāghatiān o nāfaki mīn, nātām kāūtāsāl mīne nātām kautol uāk

1Kor 12:28-29	1Kor 3:7,9	1Kor 4:1	1Kor 9:16,18
1Pitā 5:1-3	1Tās 2:4	1Tim 1:7	1Tim 3:1-12
1Tim 4:16	2Kor 10:8	2Kor 3:6	2Kor 5:20
2Tim 2:2	2Tim 2:24	2Tim 4:2	2Tim 2:5
3Jon 1:1	Uāk 14:22	Uāk 20:28	Uāk 13:2
Uāk 20:19-21	Efās 4:11	Hip 13:7-8	Hip 5:4
Jem 3:1	Kol 1:24-27	Mak 12:38	Mat 20:26
Mat 23:13	Nāh 4:10	Nāh 5:14	Rom 12:8
Rom 1:1	Rom 10:14,17	Taet 1:6-7	

41. Nāpāhīān nātēligiān mīne nautā rāha nāhue niftāni, mīne natigiān u iātām in tasim

Dut 18:10	Dut 18:14	1Jon 2:15	1Jon 2:16
Jon 12:1,2	Luk 7:36	Mak 6:31	2Kor 6:14-17
1Kor 7:39	1Tim 6:11	1Tim 1:4	1Tim 4:7
Kāl 3:2	2Jon 9-11	1Pitā 1:16	1Kor 8:13
Rom 14:21	Uāk 24:16	Kol 3:17	Jem 4:17
Rom 14:23	Aes 1:18	1Kor 6:19,20	1Pitā 2:21
Rom 12:2	Jem 4:4	Hip 11:25	2Kor 6:17

42. Nəghatiən o naliuək kaliniən e təfagə tərəh

1Jon 5:4	Jon 7:37,38	Jon 10:10	Rom 6:14
2Kor 2:14	1Kor 10:13	Rom 8:37	Kəl 5:16
Rom 1:17	Kəl 3:11	Hip 10:38	2Kor 12:9
Rom 6:4-6	Kəl 2:20	Rom 6:8-13	Rom 6:16-18
Kol 1:27	1Jon 1:9	Kəl 2:20	

43. ?Kotəhro lanu motaliuək kalin e nəfən-əfəniən?

Mat 6:13	Jem 1:12	1Kor 10:13	Jem 1:13
Job 1:12	Job 2:6	Mat 4:1	Jem 1:14
1Jon 2:16	Prov 1:10	Mat 16:22,23	Jem 1:2,3
Jen 22:1	Prov 30:9	Nam 22:17	Sam 42:11
1King 19:4	Job 2:9	Mat 4:6,7	Mat 4:9
Dan 4:30	2Tim 4:10	Uək 8:19	Jen 19:17-26
Jos 7:21	2Saml 11:2-4	Jon 12:6	Jon 13:27,28
Jon 18:3	1Tim 6:9	Nəh 3:10	1Kor 1:9
Mat 4:1-11	Luk 22:31,32	Mat 26:41	2Tim 2:22
Jem 4:7	1Jon 1:9		

44. Nəghatiən o nəgəu əhruahruian iəfaki kəti u rəhan natigian tekəu

1Kor 6:1-3	Mat 18:15-17	Taet 1:13	1Tim 5:20
1Kor 5:1-5	1Kor 5:13	1Tim 1:20	1Kor 10:12
Mat 7:3-5	1Kor 13:4	Kəl 6:1	Uək 20:28

45. Nəfakian kəm Uhgın

Sam 95:6	Sam 32:5	Fil 4:6	1Tim 2:1
Uək 12:5	Jon 14:13	Efəs 6:18	1Tim 2:8
Mat 6:6	Luk 18:10	Sam 26:12	Luk 18:1
1Təs 5:17	Sam 5:3	Sam 55:17	Sam 86:3
Mat 6:9-13	Jem 5:13-16	1Tim 2:1-4	Aes 38:1-5
Dan 6:18-23	1King 3:5-9	Mat 6:25-34	Rom 1:10
Kol 1:28	Mat 5:38-48	1Təs 5:12,13	Rom 8:26,27
Hip 11:6	Luk 18:1-8	Luk 11:1-13	2Kron 7:14
Rom 8:27	Mat 26:39	Mak 11:24,25	Jem 1:6,7
1Jon 3:22	Jon 15:7	Jut 20	Jon 16:24
Sam 66:18	Jem 4:3	Mak 11:24	Jon 15:7
1Jon 5:14,15	Efəs 3:12,20	Fil 4:19	Fil 4:6
Mat 7:7,8	Luk 11:9-13	Hip 4:16	Aes 65:24
2Kor 12:7-10	Luk 18:13	2Pitə 3:9	Sam 5:3
Luk 6:12	Mat 14:23	Efəs 6:12,13	Sam 46:10
Sam 51:17	Sam 50:15		

46. Suaru rəha Uhgın o nitəu-pəniən

Hip 10:7	Uək 22:14	Sam 32:8	Sam 37:23
Aes 58:11	Aes 30:21	Rom 12:2	Jer 10:23
1Təs 4:3,4	1Təs 5:17,18	1Pitə 2:12-15	1Pitə 4:2
Sam 37:3-5	Sam 37:7	Rom 12:1,2	Rom 16:13
Uək 16:9,10	Efəs 6:6	Mat 7:26	Efəs 5:6-17
Jon 5:30			

47. Suaru rəha nəuia Uhgın
Iesu təmol əhruahru nəuia rəhan tata

Hip 10:5-7	Aes 50:6	Mat 3:15	Jon 4:34
Jon 6:38	Jon 15:10	Fil 2:8	Jon 8:29
Jon 12:49	Jon 14:31		

Nətəmimi kəutəhatətə pəhriən okotol mın lanəha

Sam 103:18	Sam 119:4,5	Sam 119:44	Sam 119:57
Sam 119:60	Sam 119:100,101	Sam 119:129	Mat 19:17
Mat 28:20	Mak 1:27	Mak 4:41	Luk 11:28
Jon 14:15	Jon 14:21	Jon 14:23	Jon 14:24
Jon 17:6	Uək 5:29	Uək 5:32	Uək 7:39
Uək 7:53	Rom 1:5	Rom 2:13	Rom 5:19
Rom 6:12	Rom 6:16,17	Rom 15:18	Rom 16:19
Rom 16:26	2Kor 9:13	2Kor 10:5	Kəl 5:7
Efəs 6:1	Efəs 6:5,6	2Təs 1:8	1Tim 3:4
Taet 3:1	Hip 4:2	Hip 5:8,9	Hip 11:8
Hip 13:17	1Pitə 1:2	1Pitə 1:14	1Pitə 1:22
1Pitə 3:6	1Pitə 4:17	1Jon 2:3	1Jon 2:5
1Jon 3:22-24	1Jon 5:3	2Jon 1:6	Nəh 3:3
Nəh 14:12			

48. Kitah okotolkeikei Uhgın mine Iesu

Eks 20:6	Dut 6:5	Dut 30:20	Sam 5:11
Sam 18:1	Sam 116:1	Sam 145:20	Mat 22:37
Mat 24:12	Jon 5:42	Jon 14:21	Jon 15:10
Jon 17:26	Jon 21:15	Rom 8:35	1Kor 2:9
1Pitə 1:8	1Jon 4:18,19	1Jon 5:3	Nəh 2:4

49. Suaru rəha nəfəniən məni

2Kor 8:7	Uək 20:35	Mat 2:1-11	Rom 12:1
1Tim 4:15	1Tim 4:13	Hip 2:1	Uək 6:4
1Təs 5:18	2Kor 8:2-4	1Kor 16:2	2Kor 9:7
Luk 21:1-4	Fil 4:18	Mat 6:20	Mal 3:10
Jem 1:27	Mat 5:42		

50. Suaru rəha nəfəniən e nıkin agiən
Uhgın in nəukəti nəfəniən e nıkin agiən

Efəs 2:7	Efəs 1:7	Efəs 3:8	Eks 33:19
Eks 34:6,7	Sam 51:1	Sam 86:5	Sam 86:15
Sam 103:8	Sam 103:11	Sam 145:8	Aes 55:6,7
Maeka 7:18	Luk 1:78	Rom 2:4	1Tim 1:14
1Pitə 1:3	Dut 7:8	Jer 31:3	Jon 3:16,17
Rom 5:8	Rom 9:15	Taet 3:4	1Jon 4:10,11
1Jon 4:16	1Jon 4:18		

Kəni nətəm kəutəhatətə okotol təhmen əmə, kotohtəu=pən suaru əhmen əmə

1Jon 3:16,17	1Jon 3:21	1Jon 3:23	1Jon 4:11
1Jon 4:19	Mat 18:32	Mat 18:33	Jon 13:34
Jon 15:12,13	Efəs 4:32	Efəs 5:1,2	Kol 3:13
Kəl 6:2	1Jon 2:9,10	1Jon 3:14,15	1Jon 3:18
Lev 19:18	Lev 19:34	Sam 16:3	Sam 119:63
Rom 12:10	1Kor 12:26,27	1Kor 13:4-7	Kəl 5:6
Kəl 5:13,14	Kəl 5:22	Kəl 6:10	Fil 2:2-4
Kol 3:13	1Təs 3:12	2Təs 1:3	Hip 13:1
Jem 2:8	1Pitə 1:22	1Jon 4:7,8	1Jon 5:1

51. Təmə Uhgın təfa nati təuvir əkəku kəti kəm tah, nikitah otagiən əmə ohni

Luk 3:14	Fil 4:11,12	1Tim 6:6,8,9	Hip 13:5
1Kor 4:11,12	Fil 3:8	Hip 10:34	Mat 6:31-34
Sam 37:3	Sam 55:22	Sam 78:30,31	1Pitə 5:7
Pri 4:8			

52. Nikin agiən

Sam 2:11	Sam 5:11	Sam 9:2	Sam 9:14
Sam 31:7	Sam 32:11	Sam 33:21	Sam 34:2
Sam 35:9	Sam 64:10	Sam 68:3	Sam 96:11
Sam 97:1	Sam 97:12	Sam 104:34	Sam 105:3
Sam 118:24	Sam 119:14	Sam 119:162	Rom 12:12
Rom 5:2,3	1Təs 5:16-18	Jem 1:2	Fil 3:1
Fil 4:4	2Kor 6:10	Luk 10:20	1Jon 1:4
Jon 16:24	Jon 16:33	Jon 17:13	Rom 15:13
2Kor 1:24	Efəs 5:18	Fil 1:25	1Pitə 1:8

53. Nəghatiən o nəniən tagkiu o Uhgın

Sam 7:17	Sam 28:7	Sam 30:12	Sam 35:18
Sam 69:30	Sam 75:1	Sam 95:2	Sam 100:4
Sam 105:1	Sam 106:1	Sam 107:1	Sam 118:21,28
Sam 147:7	Jona 2:9	Mak 14:23	Luk 2:38
Rom 1:21	Rom 6:17	Rom 7:25	Rom 14:6
1Kor 10:16	1Kor 15:57	2Kor 2:14	2Kor 4:15
2Kor 9:11,12	2Kor 9:15	Efəs 1:16	Efəs 5:4,20
Kol 1:12	Fil 4:6	Kol 3:16,17	1Tim 2:1
1Tim 4:3,4	1Təs 5:18	Nəh 4:9	Nəh 7:12
Nəh 11:17			

54. Okəsotəginian

Jen 15:1	Jen 22:12	Jen 26:24	Eks 14:13
Eks 20:20	Lev 26:6	Dut 1:29	Dut 3:22
Dut 31:8	1Saml 12:20	2King 6:16	Sam 3:6
Sam 23:4	Sam 27:1	Sam 34:4	Sam 46:2
Sam 56:3,11	Aes 44:8-51:12	Mat 10:28	Mat 10:31
Mat 14:27	Mak 4:40	Mak 5:36	Luk 12:4
Luk 12:32	Uək 18:9	Uək 27:24	Rom 8:15
Efəs 6:19,20	Fil 1:14	Hip 2:15	Hip 10:27
1Pitə 3:14	1Jon 4:18	Nəh 2:10	

55. Nətam kəutəhatətə okotos nahməian o nəhatətəian rəhalah

Mak 4:17	Uək 8:1	Uək 11:19	Uək 13:50
1Təs 3:7	Hip 10:33	Nəh 2:10	Luk 6:22
Jon 15:18,19	Jon 17:14	1Jon 3:13	Mat 10:39
Mat 5:11	Jon 15:21	Uək 9:16	2Kor 4:11
Nəh 2:3	Mat 24:13	Nəh 2:10	

56. Nagianian e nian rəha nərahian

Luk 6:23	Uək 5:41	Uək 16:25	Rom 5:3
2Kor 4:17	Fil 2:17	Kol 1:24	Jem 1:2
1Pitə 4:13	Rom 12:12	Rom 5:3	Jem 1:2-4
1Pitə 4:13			

57. Nəmisian min

Jen 3:16	Eks 15:26	Job 2:7; 42:11	Sam 38:3
Sam 41:3	Sam 41:10	Sam 102:23	Sam 103:3
Uək 5:5,10	Uək 12:23	Uək 13:11	1Kor 11:30
2Kor 12:7	2Tim 4:20	Mat 4:24	Mat 8:15
Mat 9:29	Mat 10:1	Mak 1:25	Mak 10:52
Luk 9:42	Luk 11:14	Jon 9:3	Jon 11:4
Uək 5:16	Uək 14:9	Rom 8:23	2Kor 1:4
2Kor 12:9,10	Hip 12:5-11	Jem 5:10,14	1Pitə 1:7

58. Nəghatian o nəghatian iətam tatsipən e nohlitah
Nəghatian təuvir

Sam 19:14	Sam 141:3	Prov 12:25	Prov 15:23
Prov 24:26	Efəs 4:15,29	Fil 1:4	Kol 3:17
1Təs 5:17	1Tim 4:12	2Tim 4:2	Taet 3:2
Nəh 12:11			

Nəghatian tərəh

Eks 20:7	Nam 11:1	Sam 5:9	Sam 35:11
Sam 74:10	Prov 21:9	Mat 12:36	Mat 15:8
Mat 26:74	Mak 7:21	Efəs 4:25,29,31	Efəs 5:4,6
Kol 3:8,9	1Tim 1:13,20	1Tim 6:1	Taet 3:2
Jem 3:4	1Jon 3:18	Jut 16,18	Nəh 13:6

Nəghatian eiuə

Eks 20:6	Sam 52:3	Sam 119:63	Prov 12:17,19
Prov 13:5	Prov 14:5	Prov 30:8	Jer 23:25
Jon 8:44	Uək 5:3,4	Rom 1:25	Efəs 4:25
Kol 3:9	1Tim 4:2	1Jon 1:6	1Jon 2:4
Nəh 2:2	Nəh 21:8	Nəh 2:15	

59. Kitah nəfaki min okəsotəlpahian motol pik uək

Efəs 4:28	1Təs 4:11	Jen 2:15	Jen 3:17-19
Eks 29:10	Uək 20:34	1Təs 2:9	Uək 20:35
Prov 13:11	Prov 6:6-8	Uək 9:39	Uək 18:3
2Təs 3:6-15	Rom 12:11	Hip 6:12	

Nəghatiən o nətəm kəutəlpah

2Təs 3:10	Prov 12:27	Prov 26:15,16	Prov 10:4
Prov 20:13	Prov 20:4	Prov 19:15	Prov 12:24
Prov 13:4	Pri 10:18	1Tim 5:13	Mat 25:18,26

60. Nəmiəghəhiən o natigian rəha iərman mine pətan u kəmuol marit

Jen 1:28	Jen 2:18	Jen 2:22-25	Efəs 5:31
Prov 18:22	2Kor 6:14-17	Efəs 5:22	Efəs 5:25
Taet 2:4	Dut 24:5	Eks 20:14	Eks 20:17
Lev 20:10	Eks 21:10	Mat 19:9	1Kor 6:9-10
Kol 3:5	Uək 15:20	Mat 19:8	Mat 19:6
Mat 19:9	Rom 1:26	Rom 1:27	1Təs 4:3-5
Hip 13:4	1Kor 7:3-5	1Kor 7:10	1Kor 7:15
1Kor 7:39	Prov 5:18,19	Sing 2:6,7	

61. Famli min okotəhratig lanu

1Kor 11:7	Efəs 5:23	Efəs 5:25	Luk 14:26
Efəs 5:28,29	Efəs 5:22	1Pitə 3:6	1Tim 2:11-15
1Tim 2:9	1Pitə 3:4,5	Efəs 5:33	Kol 3:18
Efəs 5:22-24	Kol 3:19	Efəs 5:25-33	Sam 127:3
1Təs 2:11	Mat 19:13,14	Prov 22:6	Dut 6:2,7
Prov 22:15	Prov 23:13	Prov 29:15	Efəs 6:4
Kol 3:21	Eks 20:12	Luk 2:51	Prov 17:6
Pri 11:9	Kol 3:20	Efəs 6:1-3	1Tim 5:8
Taet 2:9,10	Kol 3:22-25	Efəs 6:5-8	Kol 4:1
Efəs 6:9			

62. Nəghatiən o Uhgın u tətarməniğ kəni mətəsal vivi o uək

Mat 12:28	Mat 19:24	Mat 21:31	Mat 21:43
Mak 1:15	Mak 4:11	Mak 4:26	Mak 4:30
Mak 9:1	Mak 9:47	Mak 10:14	Mak 10:15
Mak 10:23,24	Mak 12:34	Mak 14:25	Mak 15:43
Luk 4:43	Luk 6:20	Luk 7:28	Luk 8:1
Luk 9:27	Luk 9:60	Luk 9:62	Luk 10:9
Luk 10:11	Luk 11:20	Luk 13:28	Luk 13:29
Luk 14:15	Luk 16:16	Luk 17:20,21	Luk 18:29
Luk 19:11	Luk 21:31	Jon 3:3	Jon 3:5
Uək 1:3	Uək 8:12	Uək 14:22	Uək 28:23
Rom 14:17	1Kor 4:20	1Kor 6:9,10	1Kor 15:50
Kəl 5:20,21	Kol 4:11	2Təs 1:5	

63. Nəghatiən o nolian o nepətiən mine natigian e nisialiən

Sam 18:27	Sam 25:9	Sam 45:4	Sam 51:17
Sam 138:6	Sam 147:6	Sam 149:4	Aes 57:15
Mat 5:3,4,5	Mat 11:29	Mat 23:8-12	Mat 25:44
Mat 27:55	Mak 9:35	Mak 10:43,45	Luk 1:51-53
Luk 14:8-11	Luk 18:14	Jon 18:36	Uək 20:19
Rom 15:1	1Kor 13:4,5	Kəl 5:22,23	Kəl 6:2
Efəs 4:2	Fil 2:3	Kol 2:18	Kol 3:12
Taet 3:2	Jem 1:9	Jem 1:21	Jem 3:13,16,17
Jem 4:6,10	1Pitə 3:8-5:6	1Pitə 4:11	1Pitə 5:3,5

64. Nəghatiən o nosiən nətəlig təuvir

Jen 3:6	Dut 4:6	1Kron 3:1	1Kron 3:9
Sam 51:6	Sam 53:2	Sam 111:10	Sam 119:66
Sam 119:104	Sam 119:169	Prov 8:1	Prov 9:1
Prov 9:6	Prov 9:9	Prov 9:10	Prov 9:10
Prov 9:11	Prov 9:12	Aes 9:6	Aes 11:2
Jer 23:5	Dan 12:3	Amos 5:13	Mat 11:19
Luk 2:40	Luk 10:7	Luk 11:31	Luk 12:42
Luk 20:4	Jon 17:22	Uək 6:3	Uək 6:10
Uək 7:10	Uək 7:22	Uək 9:22	Rom 2:19
Rom 8:6	Rom 12:2	Rom 12:2	Rom 14:13
Rom 15:14	1Kor 1:24	1Kor 2:5	1Kor 2:6
1Kor 3:1	1Kor 3:3	1Kor 3:18	1Kor 3:19
1Kor 7:32	1Kor 12:2	2Kor 6:6	Efəs 1:17
Efəs 5:16	Fil 1:9	Fil 3:15	Kol 1:9
Kol 2:3	Kol 3:16	1Təs 4:7	1Tim 2:15
1Tim 3:2	2Tim 2:22	Hip 10:22	Jem 1:5
Jem 3:17	Jem 4:3	2Pitə 1:3	1Jon 2:27

65. Nəghatiən o iəni eiuə min

Sam 12:3	Mat 7:15	Mat 18:6	Mat 18:7
Mat 24:11	Mak 9:42	Luk 13:15	Uək 20:29-31
Rom 1:29	1Kor 6:9	2Kor 4:2	2Kor 5:12
2Kor 6:8	2Kor 10:5	2Kor 11:13	Kəl 2:4
Efəs 4:14	Kol 2:8	2Təs 2:9	2Təs 2:10
1Tim 4:1-3	2Tim 3:1-9	2Tim 3:13	Taet 1:10-11
Taet 2:7	2Pitə 2:1	2Pitə 2:12,14	2Pitə 2:17,18
1Jon 4:1	1Jon 4:4,5	2Jon 1:7-9	Jut 1:16
Nəh 12:8	Nəh 16:13	Nəh 18:23	Nəh 19:20
Nəh 20:10			

66. Nəniəskasikiən min nəuvein rəha Uhgın
Uhgın təseiuəiən – nati nak təməni məmə otol, in tatol

Mat 24:35	Rom 3:4	1Kor 1:9	Nəh 3:4
2Tim 2:13	Taet 1:2	1King 8:23,24	Jos 23:14,15
Sam 119:140	Aes 49:7	Aes 55:11	Hip 6:18

Nəghatiən o nati asoli min nəuvein Uhgın təməni məmə otəpanol

Jen 15:18	Jen 18:19	Jen 21:1	Jen 22:18
Jen 26:3	Jen 28:15	Eks 6:4	Dut 8:15
Dut 30:9	Dut 30:16	Aes 25:8	Aes 45:23
Aes 61:8	Jer 1:8	Jer 23:4	Jer 31:31-34
Jer 33:14-16	Esik 34:15	Esik 34:24	Amos 5:16
Luk 1:71-72	Uək 1:4	Uək 2:30	Uək 2:39
Uək 3:25	Rom 4:16	Rom 4:18	Kəl 3:14
Kəl 3:22	Efəs 1:13	Efəs 1:18	Efəs 3:6
2Tim 1:1	Taet 1:2	Hip 7:21	Hip 8:6
Hip 10:23	Hip 10:36	Hip 11:13	Hip 11:39
Jem 1:12	Jem 2:5	2Pitə 1:4	

Natimnati mın nəuvein Uhgın təməniaskasik məmə otol kəm tah

Sam 23	Sam 33:20	Sam 54:4	Mat 6:25-34
Mat 10:42	Mat 19:29	Mat 28:20	Mak 8:35
Mak 16:16	Jon 1:12	Jon 6:37	Jon 10:28-29
Jon 14:2,3	Rom 8:28-35	Rom 8:32	Rom 10:9
1Kor 2:9,10	1Kor 10:13	2Kor 5:1	Fil 1:6
Fil 2:13	1Təs 4:16,17	1Tim 4:16	Hip 13:5,6
Hip 15:5	Jem 4:7,8	1Pitə 1:5	2Pitə 2:9
2Pitə 3:13	1Jon 2:1	1Jon 5:14,15	1Jon 5:18
Nəh 7:16,17	Nəh 22:5	Nəh 22:12	